QUAS IN ROM.

JOMJIRS PERROM

E SOCIETATE JESU

IN EOD. COLL. THEOLOGIAE PROFESSOR

»

EDITIO XXI. RATISBONENSIS I.

d

NOVISSIMIS CL. AUCTORIS CURIS AC NOTIS ORNATA ET AUCTA.

VOLUMEN I

RATISBONAE MDCCCLIV.

SUMPTUS FECIT G. JOSEPHUS MANZ.

LECTORI BENEVOLO

Quod maximo illi ecclesiae lumini et theologorum fere parenti Augustino, quum de Trinitate scriberet, visum est, verae justaeque excusationis loco sibi esse posse apud illos, qui putassent eum propterea tacere debuisse, quia non tam expedite ac dilucide, quam ceteri, eloqui potuisset; id mihi theologicas hasce praelectiones in lucem educere cogitanti, de eventu tamen pertimescenti ob copiam praestantiamque tot illustrium virorum, qui tum superioribus aetatibus, tum hac etiam nostra, de re eadem scripserunt, magno, equidem fateor, solatio fuit, atque adeo incitamento, ut quod institueram, quanto possem citius, perficerem. *Neque enim omnia,* ajebat sanctissimus Doctor1, *quae ab omnibus conscribuntur, in omnium manus veniunt, et fieri potest; ut nonnulli; qui etiam haec nostra intelligere valent; illos planiores noti inveniant libros, et in istos saltem incidant. Ideoque utile est, plures a pluribus fieri diverso stilo, non diversa fide, etiam de quaestionibus eisdem, ut ad plurimos res ipsa perveniat, ad alios sic, ad alios autem sic.*

Accedebat, quod, quum postremus aggressus sim ad hoc genus doctrinarum tractandum, auctorum priorum opibus locupletare commode potuerim inopiam meam; hinc, quam detrimenti quidquam Oorum multitudo et sapientia afferret operi meo, pretium potius eidem faceret, commendaretque illud lectoribus, quippe in quo, quantum habenda brevitatis ratio patiebatur, collecta pleraque invenirent, quae a ceteris accuratius sunt disputata, unoque in conspectu universa intuerentur. Dlud vero tandem me vehementissime commovebat ac veluti spei blandae stimulis concitabat, fore ut hac mea tenuitate laboris non tenuem fortasse operam navarem sanctissimae nostrae religioni, quam, hoc maxime tempore, tantis afflictam aerumnis totque calamitatum turbulentissimis fluctibus exagitatam dolemus. Etenim unum horum aliquod

1) De Trinit lib. I. cap. 5.

bonorum inde extiturum sperabam, nempe, ut, dum magis quam veterum, recentium opinionum pravitatem haeroticorumque nostrorum perversitatem insector atque urgeo, vel ipse constringerem per me eorum audaciam, furore, mquocom pescerem, vel, si hoc minus assequerer, catholicos viros, qui id majori ingenii et doctrinae vi possent, excitarem ut praestarent, vel denique mature moniti adolescentes de temporum nostrorum erroribus, edoctique praesentem necessitatem ecclesiae, alacriores in studiis essent, seque impensius comparent, ut strenui ejus administri atque adjutores evaderent. Hoc autem postremum si vel unum obtineo, equidem laboris mei fructum amplissimum sum consequutus; nam si aetatibus reliquis, profecto hac nostra optandum maxime est, ut, quemadmodum increbrescere in dies numerum improborum, et profundiores, quam tolerabile sit. radices agere et dilatare stirpes videmus, ita uberior etiam consurgat et quasi succrescat bonorum proles, succusque ille et sanguis incorruptus virorum propagetur, qui et sanctitate morum et excellentia doctrinae acceptam divinitus fidem et religionem adornent atque tueantur. Sic enim fiet, ut, si minus jactura omnis resarciatur, quam furiosorum hominum amentia et scelere pati cogitur Ecclesia, habeat tamen optima mater ex constanti gnavaque filiorum pietate quo inustum ab hostibus dolorem allevet, quantumque ab his sibi injuriarum et vexationum timere debet, tantumdem in illis sibi praesidii solidaeque oblectationis gaudeat adesse.

Haec ferme sunt, quae reluctantem me diu multumque et aegre ferentem, ut, quae hactenus in hoc Romano Collegio adolescentibus praelegeram, typis vulgarem, tandem accedentibus nonnullorum postulationibus, volentem, atque adeo fortasse audacem fecere; quae proinde etiam praeloqui volui, ut, qui fuerit mihi in hoc opere conscribendo animus, quod in eo edendo consilium, quisque perspiceret. Ceterum quemnam sortiturum sit demum exitum, futurum ne sit ut probetur nec ne, quam divinari inutiliter et blandiri mihi, malo committi aequitati usuique lectorum, si prius tamen benignissimae Dei providentiae commendavero, in cujus majorem gloriam volo totum hoc cedat quodcumque est. Restat ut, quemadmodum ex Augustino accepi, quo exordirer, ab eo etiam mutuer quo finem faciam, illud orans omnes, in quorum manus nostra haec pervenerint, ut scilicet, *quia sicut Dei data, sic etiam mea errata cognosco, non solum curam legentis impendant, sed etiam censuram corrigentis assumant.* [2]

[2]) Epist. 37, ad Simplicianum.

IN PRAELECTIONES THEOLOGICAS

PROLEGOMENA.

§. *i*

THEOLOGIAE NOTIO OPERISQUE PROSPECTUS.

1. Theologia, quae, si vocis etymon spectes, est *Sermo de Deo}* modo latiori, modo strictiori significatione usurpatur.

2. Theologiae enim nomine ea peculiariter divinae scientiae pars comprehenditur, quae agit de Deo, deque iis, quae Deo inhaerent, cujusmodi sunt Dei proprietates seu attributa tum absoluta tum relativa. Ampliori acceptione designatur praeterea quidquid ad Deum tanquam causam refertur, seu opera comprehendit omnia, quae extra Deum sunt, quamquam ab ipso originem trahant, atque instrumenta, quibus Deus ad aliquid efficiendum utitur.*—

3. Hinc in duas partes divina haec disciplina dividitur, quarum altera disputationes complectitur de Deo ejusque attributis, altera circa Dei opera versatur.

4. Cum autem dupliciter Deum spectare possimus, nempe vel ut auctorem naturae, vel ut auctorem gratiae, hinc rursum posterior haec theologiae pars bifariam distribuitur. Prior quidem Dei opera contemplatur, qua creator et auctor naturae est; posterior, qua gratiae est fons et origo.

5. Ex operibus porro a Deo conditis alia mere spiritualia sunt, ut angeli et hominum animae, alia prorsus corporea, ut haec rerum universitas, quae coeli terraeque ambitu continentur, alia demum, quae tum spiritu tum corpore constant, ut homo ipse.

6. Sic opera gratiae, quibus intelligentes creaturae Dei ipsius naturam quodammodo induunt, seu ad quoddam cum Deo consortium ac communicationem

supra naturae suae conditionem admittuntur, pro duplici communicationis modo, dupliciter distingui possunt.

7. Alia siquidem cum Deo communio *interior* est et *absoluta,* ac per hanc non divina solum, sed etiam Deus fit, et in unam cum Deo personam convenit humana natura, quod in Incarnatione divini Verbi contigit. Alia est, quae fit extrinsecus atque ex parte duntaxat, siquidem in sola voluntatum inter se conjunctione consistit. Haec porro *moralis* communiter nuncupatur, et est fons, unde omnis sanctitas, quae in creaturis est, dimanat.

8. Ad hanc vero conjunctionem efficiendam duplex adhibetur adjumentorum genus. Alia quippe sunt instrumenta, eaque partira efficientia, ut sacramenta novae legis, partira dirigentia, ut lex ac morum virtutumque praecepta. Aliae autem sunt interiores causae ejusmodi conjunctionis; ex quibus aliquae eam, quam vocant *formam,* constituunt, seu *causam formalem* justificationis et sanctitatis, qua tum angeli tum homines sancti efficiuntur: tales sunt gratia sanctificans, necnon fides, spes, caritas ac reliquae virtutes infusae; aliquae spectari debent ut dispositio seu praeparatio ad talem formam recipiendam, ut omnia auxilia gratiae quibus intelligentes creaturae interius illustrantur quoad intellectum, et permoventur quoad voluntatem ad bene et sancte volendum et agendum.

9. Statui sanctitatis et gratiae opponitur status peccati; et quum sibi invicem oppositorum mutua sit scientia, de peccatis etiam theologia pertractare consuevit

10. Ex hac vero theologiae notione, quam ex clarissimo Petavio [1] deduximus et contraximus, quaeque a methodo S. Thomae [2] non abscedit, duo colliguntur, generalis theologiae definitio, ut sit nempe: *Scientia, quae de Deo agit, deque iis, quae ad Deum quoquomodo pertinent:* tota deinde praelectionum nostrarum ratio ordoque rerum, in quibus tractandis et evolvendis opera deinceps nostra versabitur.

11. Quare hae praelectiones dogmaticae complectentur tractatus de Deo ejusque attributis, de Trinitate, de Deo creatore, ubi de Angelis, de mundo, deque homine in duplici suo statu, naturae innocentis et lapsae, necnon de altera ejus vita sermo erit. Hos autem tractatus excipient illi, qui de Dominica Incarnatione sunt ac de divina Christi gratia, ubi de justificatione et merito, ac de sacramentis novae legis tum generatim tum singillatim.

') Cons. Petavins, tom. L *De theologicis dogmatibus,* Proleg. L cap. 1. n. 1. et seqq.

') Vestigiis tanti doctoris eo libentius insistimus, quod ipse veluti sol affulserit in Ecclesia Dei, eaque vi mentis copiaque et delectu doctrinae rem omnem theologicam persequutus sit, ut *Angelici* nomen merito sibi comparaverit. Eum vel ipsi doctiores protestantes magni faciunt; ac profecto vix theologum dixeris, qui ipsius opera, *Summam* praesertim et libros *Contra gentes* non legerit ac pervolutaverit. Nostra studiorum ratio theologiae professores jubet eum ut *doctorem* suum habere *(Ratio studiorum Societ. Jesu,* regula 2, proies, theol.).

12. Frustra porro de hle omnibus dissereremus, nisi luctuosis hisce nostris temporibus praejaceremus quasi fundamentum tractatum de religione, non modo adversus incredulos et recentiores rationalistas, qui omnem revelationem e medio tollunt, sed et adversus heterodoxos, qui, ex privato judicio revelationem divinam interpretantes, eam omnino labefactant atque subvertunt.

13. Ab hac propterea tractatione lucubrationes nostras auspicati sumus. Divina enim revelatione in tuto posita, atque Ecclesiae catholicae auctoritate firmiter constituta, facilis erit via ad ea omnia, quae hinc sponte quodammodo iluunt.

14. Ad haec potissima theologiae argumenta, quibus in Romano Collegio totum hujus disciplinae curriculum constat, est nobis in animo etiam tractatum de Locis theologicis adjicere, ut opus nostrum saltem ex hac parte absolvatur. Tractatus enim de actibus humanis, de legibus, deque virtutibus atque peccatis, theologiae moralis institutoribus dimittimus.

§. II.

FONTES AD HANC ELUCUBRATIONEM ADHIBITI.

15. Erit etiam operae pretium quaedam hic subjicere circa fontes, e quibus ea, quae scripturi sumus, depromemus.

16. Quum igitur juxta Angelicum Doctorem in celeberrimo opere, quod *Contra gentes* 3) inscripsit, ex veritatibus, quae ad Deum spectant, aliae sint, quae humanae rationis facultatem excedunt, aliae vero, ad quas ratio naturalis potest pro suis viribus pertingere, hinc pro diversitate argumenti, de quo agitur, diversa etiam via est incedendum. Rursum, prout idem observat Angelicus Doctor4, quum ex hostibus, qui Christianam religionem impugnant, alii sunt, qui omnem penitus scripturarum auctoritatem rejiciunt, alii qui non admittunt nisi libros Veteris Testamenti, alii qui praeterea admittunt libros Novi Testamenti, sed respuunt traditiones et auctoritatem ecclesiae, hinc diverso armorum genere utamur necesse est, sive ad propositas veritates propugnandas, sive ad diversos ejusmodi religionis hostes refellendos.

17. Quare, ubi agendum nobis erit adversus incredulos, ratione atque monumentorum adjumentis eos a pravis nefariisque opinionibus deducere conabimur, ut tandem admittant non solum divinae revelationis existentiam, sed insuper ecclesiae a Christo fundatae auctoritatem ; siquidem haec est veritatis magistra atque divinae revelationis servatrix et infallibilis interpres. Si vero cum judaeis nobis manus conserendae sint, ex Veteri Testamento atque ex auctoritatibus, quas ipsi non respuunt, eos erroris arguejnus. Sic ex sacris litteris universim sumptis pugnabimus adversus protestantes et haereticos, nec non ex certis totius antiquitatis monumentis. Demum, ut par est, si cum

3) Lib. L cap. 3.

4) Ibid.

catholicis, seu cum iis, qui se catholicos profitentur, nobis negotium sit, quales hisce temporibus in tanta praesertim quidvis sentiendi et scribendi licentia non pauci existant, ex romanorum pontificum constitutionibus atque Conciliorum praesertim oecumenicorum decretis, ex recepta in ecclesia catholica doctrina et Patrum auctoritate eos refellemus, qui in aliquo articulo a sana doctrina aliqua ratione deflectunt,

18. Modo igitur ratione, modo auctoritate pro diversa adversariorum indole incedemus; aliquando, prout res postulabit, et ratione simul et auctoritate.

19. Quum vero gravissimi atque eruditissimi viri magnos exantlaverint labores ad religionem atque catholicam doctrinam propugnandam, sive ex antiquis sive ex recentioribus scriptoribus, non dedignabimur ex probatis ejusmodi fontibus aquas derivare ad hortulos nostros irrigandos, eosque suo loco cum debita laude commemorabimus, quod lubenti pariter animo praestaremus erga institutores nostros, quorum opera usi sumus, si typis vulgatae essent eorum lucubrationes.

20. Ne vero in nos etiam cadat ea satis communis querela, quod scilicet minus exacte atque accurate scriptorum loca referuntur, hanc nobis legem constituimus sancte servandam de nullo unquam, quoad licuerit, citando auctore, quem oculis nostris minime inspexerimus, adnotando, si opus fuerit, editionem etiam qua usi sumus. Quod si libros ipsos ad manus habere quandoque nobis non licebit, indicabimus saltem auctorem, cujus fide innixi, vel cujus.auctoritate aut rationibus usi fuerimus.

21. Atque ista in genere de his fontibus delibasse sufficiat; ubi enim in operis decursu de iisdem specialis mentio fiet, et ex professo in tractatu de Locis theologicis sermo occurret, singulorum theologiae locorum auctoritatem expendemus ac vindicabimus. Quod quidem, ut per se patet, intellectum volumus de iis auctoribus, quorum operibus utemur sive ad rem catholicam adstruendam et confirmandam, sive ad errores adversariorum refellendos. Quod enim spectat ad ceteros quorum in notis tantum elenchum subjiciemus ad discipulorum eruditionem, et quorum copia nobis praesto non est, eorum praesertim quae a rationalistis in Germania prodierunt, hoc profitemur ut plurimum innixos Wegscheidero adducere. Hic enim cum institutionis redegerit doctrinam rationalisticam, auctores singulos magna sedulitate collegit in singulis doctrinae illius articulis: quare ab ipso elenchum nostrum praesertim mutuabimur. Siquidem Wegscheiderum potissime aggredimur, ct in hoc uno conficiendo, caeterorum fidem auctoritatemque elevare contendimus.

METHODUS ET INSTITUTUM.

22. Diversam methodum pro subjectae materiae diversitate proque varia adversariorum indole adhibendam esse in harum praelectionum decursu, ex dictis compertum est. Illud tamen addimus, quod spectat ad speciale illud propositum, quod in animo nobis est, talem nempe tractationum seriem exhibendi, qualis theologiae tironum captui accommodata sit.

23. Quare in scribendi ratione eam methodum consectabimur, quae et idonea sit ad eorumdem tironum ingenia in his disciplinis apte informanda, et privatis ac publicis concertationibus, quae ipsis ingeniis excolendis plurimum conferunt, inserviat.

24. Idcirco praemissis, quae ad controversiae, de qua agitur, statum et naturam dignoscendam necessariae visae fuerint, notionibus ac enarrationibus opportunis ad definiendum germanum et verum propositionis enunciandae sensum, propositionem ipsam statuemus, deinde vel refellemus vel propugnabimus quod propositum est.

25. Quum praeterea diuturnis experimentis nobis compertum sit, non parum conferre, ad claram qualemcunque notionem sibi efformandam, dilucide exponere ac determinare propositae propositionis certitudinis gradum, et ea, quae stricte de fide sunt ac definita, ab iis secernere, quae talia non sunt, curae nobis erit, ubi materia patietur, singulis propositionibus suam, ut ajunt, qualificationem subjicere, atque illico fundamentum exhibere notae seu censurae, qua multata est. Ubi vero de ecclesiae definitione aut ejus sensu non omnino constat, dicemus quid nobis videatur ex argumentis, quibus innititur. Hinc fortasse fiet, ut omnis e juvenum mente confusio tollatur; ex qua non raro contingit, ut quae de fide sunt definita, vel ad doctrinam catholicam pertinent, vel quae eumdem certitudinis gradum minime obtinent, permisceant cum ingenti ipsius scientiae detrimento, atque periculo contrariam doctrinam non debita ac propria censura notandi.

26. Quamobrem, ubi opportunus erit locus et id ipsa materia patietur, satagemus propositiones enunciare iisdem plane verbis, quibus qualiscumque veritas vel a conciliis vel a constitutionibus pontificiis definita ac declarata est.

27. Jam vero sic insectabimur veritatis hostes, ut omnes domesticas atque olim magna animorum contentione agitatas in scholis catholicis quaestiones, quoad fieri potest, devitemus. Salva enim fide, et ecclesia ipsa annuente, unaquaeque schola suis potest adhaerere placitis. Ad pacem propterea conservandam atque fovendam, his supersedebimus, nisi expeditior dogmatis explicatio aliud suadeat; quo in casu illud ante omnia nobis curae erit, eam seligere sententiam, quae dogmati cum explanando tum contra incredulos ac heterodoxos tuendo accommodatior videbitur. Ne tamen quaestiones ejusmodi a theologiae studiosis penitus ignorentur, controversiam historica ratione exponemus, ac praecipua utriusque contrariae sententiae momenta, ex cujusque illustrioribus patronis deprompta, ingenue ac breviter attingemus; quo fiet, ut in talibus quaestionibus, unusquisque, perpensis hinc inde rationibus, eam sequetur sententiam, quam veriorem putaverit; tali enim in casu *unusquisque in sensu suo abundet.*

§. IV.

SCRIBENDI RATIO.

28. Duo prae oculis habemus, quae in ejusmodi praesertim scriptionis genere reperiri debent, brevitatem ac perspicuitatem. Haud ignoramus, quam operosum sit binas recensitas proprietates, quae sese invicem excludere

videntur, simul conciliare; divina tamen ope freti pro viribus enitemur eas perpetuo, consectari, easque ita simul conjungere, ut nec brevitas perspicuitati, nec perspicuitas brevitati detrimentum afferat.

29. Ad brevitatem obtinendam, inutiles omnino atque jamdiu obsoletas et antiquatas quaestiones missas faciemus, vel obiter de minus necessariis agemus, easque potissimum prosequemur, quae aetate hac nostra agitantur tum a biblicis ac rationalises, quos vocant, tum ab incredulis et heterodoxis. Rursum in iis, quae ab auctoritate pendent, in medium allatis praecipuis, sive ex Scriptura sive ex Patribus ac monumentis ecclesiasticis, testimoniis, quae rem conficere videntur, indicabimus fontes, ex quibus studiosiores atque ingeniosiores adolescentes poterunt sibi pleniorem comparare rei, de qua agitur, cognitionem, eosque praecipue, qui ex instituto de peculiari illo argumento scripserunt seu commentaria ediderunt. Adversariorum autem difficultates, ut ordini inserviamus, in classes redigemus, ac non interrupto sermone una simul conjungemus, tum ne aliquid nativae vis ac roboris amittant, tum ut locum exercitationibus scholasticis praebeamus, dum ad dialecticae normam eas unusquisque exigere debet in mutuis concertationibus; atque id quidem brevitati non parum inserviet.

30. Ad perspicuitatem quod attinet, quae est altera sermonis virtus; eo utemur stilo eaque scribendi ratione, quae maxime decent tractatus polemicos, simplici nempe atque accurata. Exquisitam proinde elegantiam, quae quidquid latinum non est, rejiciat, minime consectabimur, utpote alienam ab eo fine, quem nobis proposuimus, et minus fortasse ad id accommodatam, ut nempe juvenum utilitatibus, quantum in nobis est, prospiciamus.

31. Cum opus erit, nonnullas addemus notulas, ad rem apertius declarandam, ita tamen ut nonnisi parce ac moderate id praestemus, ac nonnisi ubi necessitas aut saltem opportunitas ad majorem quaestionum claritatem tulerit, ne nimium libri moles excrescat.

32. Mediam igitur inibimus viam; nimiam in rebus tractandis prolixitatem aeque ac nimiam jejunitatem devitabimus. Adolescentes theologiae studiosi totam quam exoptant, quaeque ipsis necessaria est, doctrinarum supellectilem hic ita nanciscentur, ut eorum animi nec supervacaneis abundent, nec nimia rerum copia absterreantur.

33. Licet vero in his elucubrandis nec industriae nec labori pepercerimus, facile tamen profitemur, nos non omnes idcirco maculas culpasve effugere potuisse. Et nos homines sumus; humani nihil a nobis alienum putamus. Verum ejusmodi labes aequi bonique viros doctos consulturos esse confidimus. Quod si quidpiam minus caute aut minus accurate dictum, quidquam fortasse etiam catholicae ecclesiae doctrinis minus consonum invitis exciderit, id velut indictum haberi volumus, cum nos nostraque omnia sapientissimae huic veritatis magistrae, columnae ac firmamento subjecta esse decernamus.

TRACTATUS
DE VERA RELIGIONE

ADVERSUS

INCREDULOS ET HETERODOXOS.

1. Duae omnino sunt classes hominum, qui verae religioni adversantur atque repugnant, haereticorum una, altera incredulorum. Hi enim unica contenti religione naturali, si tamen eam, prout decet, admittunt, revelationem omnem, utpote supervacaneam et hominum cogitatione inventam, rejiciunt; illi vero, dum privato judicio religionem permittunt, suis pessime commentis eam temerant ac labefactant. Hinc fit ut adversus incredulos necessitas existentiaque revelationis sit demonstranda, simul et via ratioque tradenda, qua eam tuto investigent, si velint, et consequantur; adversus haereticos autem divinitus constituta ecclesiae auctoritas sit vindicanda, apud quam depositam Deus revelationem suam voluit, et qua solum vindice et magistra integram inviolatamque habere possumus, ejusque germanam intelligentiam tenere.

2. Duae itaque erunt quoque partes tractatus nostri. Altera incredulos redarguet, atque eos admodum quos deistas aut naturalistas vocant; qui quidem Deum existere et cultu pio prosequendum fatentur, ejusque praeterea providentiam agnoscunt sive pro hac, sive pro altera vita praemia poenasve pro merito decernentem: nam cum atheis, ubi de Deo ejusque attributis agemus, res nobis futura est. Eos hic. unos adorimur, qui in enumeratis modo articulis nobiscum consentientes, in eo tamen longe discrepant quod solam

religionem naturalem, uti appellant, necessariam homini esso arbitrantur. Altera sectarios sive haereticos perstringet, revelationem utique recipientes, at eam mancam, ut ita loquar, et mutilam: quippe qui traditiones divinas respuunt, et pronum ad incredulitatem iter faciunt, negantque commissam ecclesiae custodiae et fidei revelationem ejusque cognitionem, quam temere ad jus devocant sensumque privatum.

3. Intendendi hic sane nobis nervi omnes industriae et ingenii, nec permittendum ut in tanti momenti re ullae nostrae partes desiderentur. Patrocinium enim suscipimus verae religionis; agitur fides catholica, aguntur ecclesiae jura, agitur sanctorum doctrina, tranquillitas imperii, salus populorum, sempiterna hominum felicitas, quae omnia extra veram religionem frustra requiras, siquidem in ea unice continentur.

DE VERA RELIGIONE

PARS I.

ADVERSUS INCREDULOS.

4. Propositum quidem nobis erat exordiri a facto ipso constituendo, sive ab existentia divinae revelationis ostendenda. Hac enim semel constituta ac vindicata, continuo per se omnia evanescerent, quaecumque ab incredulis ad divinae alicujus revelationis vel possibilitatem vel necessitatem impugnandam sunt excogitata; essetque haec compendiaria prorsus via ad omnes revelatae religionis hostes profligandos. Ne tamen videamur novitati studere, atque aliud quam quod tritum est iter velle insistere, tum maxime ne juvenes iis destituantur praesidiis, quae ad divinae revelationis possibilitatem atque necessitatem adstrucndam in medium afferri solent, in quatuor praecipua capita hanc priorem tractatus partem distribuimus; in quorum primo de divinae revelationis possibilitate, in altero de ejus necessitate, in tertio de notis quibus vera a falsis distinguitur, in quarto demum de existentia disseremus.

CAPUT I.

DE DIVINAE REVELATIONIS POSSIBILITATE.

5. Revelatio, prout hic accipitur, est alicujus veritatis vel plurium etiam veritatum manifestatio; quae si a Deo, atque extraordinario quidem, id est supernatural!1, ut dicunt, modo, praeter consuetum nempe providentiae ordinem fiat, divina nuncupatur. 2 Manifestari autem aliquae veri-

') Vox *supernaturalis* diversis in sensibus intelligi potest: quo in sensu hic a nobis adhibeatur, ex totius quaeslionis tenore intelligitur.

2) Quae quidem adnotavimus ad excludendum *rationalisms* nuper inducti systema, juxta quod non alia datur revelatio quam per rationem rite excultam, vel etiam, ut

tates a Deo possunt vel homini singulari, seu singularibus hominibus, ita ut per istos ceteri edoceantur, vel omnibus indiscriminatim. Si omnibus prorsus hominibus fieret ejusmodi manifestatio, tunc revelatio *generalis* ac *communis* vocaretur: sin vero peculiaribus a Deo electis hominibus, *peculiaris* ac *privata.* Revelatio illa, quae alicui immediate a Deo fit, dicitur *immediata;* si ista ad *alios* perveniat, *mediata* nominatur.

6. Rursus ex iis. quae a Deo manifestari possunt, alia sunt, quae lio-minis captum minime excedunt, alia, quae omnino superant, ac *mysttria* propterea vulgo dicuntur.

7. Jam vero ex incredulis alii sunt, qui possibilitatem quamcumquo revelationis inficiantur; alii minus saltem accommodatam homini traducunt revelationem mediatam, quae nempe hominum ministerio, ut notavimus, ad alios perveniat; alii denique revelationem tantummodo mysteriorum, veluti impossibilem impugnant, quibus omnibus totidem propositiones opponimus.

PROPOSITIO I.

Possibilis est divina revelatio immediata.

8- Possibilis enim divina censenda est revelatio, si neque repugnet ex parte Dei revelantis, neque ex parte hominis revelationem excipientis, neque ex parte rerum revelatarum. Jam vero nulla ex parte repugnat.

9. Non utique ex parte Dei, qui quum infinite sapiens ac potens sit, ideo aliquas potest veritates manifestare, innumerosque habet in promptu modos ea. quae ad se spectant, vel voluntatem suam patefaciendi. Neque hoc profecto quisquam, nisi atheus, in dubium vocabit; nam si homo potest sensa sua alteri aperire, quidni possit Deus?

10. Neque vero ex parte hominis, qui quum intelligcntia ac ratione praeditus sit. nulla certe re vetatur, propositam sibi veritatem excipere, sicut et alia quaecumque solent cum ipso ceteri homines communicare.

11. Neque tandem ex parte rerum revelatarum: si enim istae conferant ad majorem Dei cognitionem et gloriam et ad hominum utilitatem, nihil im-pedit, quominus objectum esse possint divinae manifestationis, ut patet.

12. Haec magis confirmantur ex communi hominum sensu, qui nullam unquam repugnantiam invenerunt in ejusmodi revelationibus, uti constat ex

nonnulli addunt, a Deo excitam ad verita-tes cognoscendas; ac per hoc distinguitur a *naluralisino* stricte sumpto; isti omnes quemcunque, ut vocant, *supeniaturalisinum* rejiciunt. Horum elenchum et placita ex-ponit Jul. Aug. Lud. Wcgscheider, *Insti-tut. theologiae Christianae dogmaticae,* edit. VL Halae 1828. Hunc auctorem pro-testantem vere vocaveris rationalislarum si-gniferum, qui ad certam methodum illorum doctrinam redegit. A Kantii philosophia magna ex parte originem suam agnoscit *rationalismus,* quem plures in Germania sequuli sunt, Fichte, Kôppen, Niethammer, Grohmann, Nitzsch, aliique apud eumdem, *Proleg. de relig.* cap. 1. § 9 et seqq.

historia omnium gentium, quae revelationes sive veras sive fictas admiserunt. Ergo.

DIFFICULTATES.

13. **Obj.** 1. Nos modum assequi non possumus, quo Deus aliquas veritates manifestet; incerta praeterea 2. ambiguaque semper res est revelatio, nunquam enim illo qui revelationem accipit, ita certus de ea esse potest, ut nullam moveat suspicionem erroris atque fallaciae: et sane 3. plures turpiter quovis tempore decepti sunt circa internas ejusmodi inspirationes, quae non nisi lusus turbatae mentis fuerunt, imaginationesque falsae, quales sunt quae dormientibus occurrunt. 4. Denique divinam dedecet majestatem, se eo usque demittere, ut creaturas tam miseras alloquatur. Ergo.

14. **Resp.** ad 1. D. Non possumus determinatum aliquem modum assignare, quo Deus aliquas veritates manifestet, *Tr.* vel *C.* non possumus saltem in genere diversos assignare modos, quibus Deus ad aliqua manifestanda uti possit, *N.* Potest enim Deus suam patefacere voluntatem vel aliquas patefacere veritates sive per somnia, sive per aliquam loquutionem, sive per signa, sive per symbola, sive quacumque alia ratione, quam ipse noverit; nos vero minime tenemur determinare potius unum quam aliud medium, quo ipse uti maluerit.

15. Ad 2. *D.* Per se, *Tr.* spectato fine, quem Deus intendit, *N.* Quum enim Deus ad alicujus bonum, et a fortiori si ad bonum multitudinis dirigat illam veritatem, quam manifestat, potest ac debet ita certum de ea facere hominem, cui eam enuntiat, ut nulla ipsi dubitatio esse possit et omnem tollat metum deceptionis. Alioquin aliquid majus efficere posset homo, quam Deus.

16. Ad 3. *D.* Ex iis, qui veram revelationem non habuerunt, *C.* qui veram habuerunt, *N.* Non eadem profecto ratione disserendum est de iis, qui veram revelationem habent, ac de iis, qui non habent; isti utique illudi decipique possunt, existimantes se aliquam revelationem habuisse, quum reipsa non habuerint. At qui vera' revelatione divina donati sunt, tali pollent subjectiva, ut ajunt, certitudine, ut nullo modo decipi possint, quia quando loquitur Deus vel aliquid efficit atque operatur, sapientissimus et providentissimus quum sit, talia exhibet suae operationis signa, quibus omnis errandi formido prorsus abigatur.

17. **Dices:** difficultas versatur in homine distinguendo, qui veram habeat revelationem ab homine, qui fictam habet; ergo.

18. **Resp.** praeter intimam certitudinem de qua modo diximus, non deesse extrinseca signa ad homines hujusmodi tuto recognoscendos, e. g. vitae sanctitatem, miracula, prophetias eventu comprobatas, testimonium aliorum prophetarum, objectum ipsum revelationis, universalem quamdam approbationem, etc.

qnae quidem omnia aliaquo horum similia si in alicujus revelationis confirmationem concurrant, jam nullus superest fraudi metuendae locus.

19. Ad 4. A'. Quid Deum deceat vel dedeceat, nostrum semper expendere non est. At Deum dedecere hominem affari et alloqui in iis potissimum. quae conferunt ad ejus bonum ac felicitatem, nemo dixerit, nisi insanus et impius. Deum non dedecuit hominem condere et quidem ad felicitatem. eum propterea nec dedecet viam tutam eidem homini indicare, qua ad optatam beatitatem possit pervenire. iz

PROPOSITIO II.

Possibilis est divina revelatio mediata.

20. Ea scilicet possibilis est revelatio, qua homines alii revelatas divinitus veritates per alios edoceantur, qui eas a Deo immediato acceperunt, seu per eos quos Deus ipse ejusmodi veritates edocuit.

21. Etenim ex praecedenti propositione possibilis est revelatio immediata; recte ergo possibilem esse revelationem mediatam infertur: quas enim divinitus homo accipit veritates, potest cum ceteris communicare. Si quid difficultatis occurreret, ea non tam ex parte rei, quam ex parte hominum ceterorum proveniret, qui revelationes nuntianti fidem minime haberent; at si revelatio a Deo reipsa ortum ducat factaque sit in commune bonum, praesto erit Deus ipse subsidiis extrinsecis superius recensitis, praesertim vero miraculis et vaticiniis, ut fides tuto ei adjungi possit ac debeat; quaesi desint, nemo sane est. qui assensum revelationem adstruenti praebere teneatur.

22. Ad assertionis confirmationem huc pariter accedit conspiratio omnium gentium, quae, quin absurdi quidquam in hac agendi ratione viderint, pronas potius aures praebuerunt illis hominibus, qui se a diis missos tradebant, ut eas ad officia religionis, legum ac morum recte instituerent, uti de Minoe
A legitur, Lycurgo, Numa, aliisque, qui ita comparatis hominum animis abusi sunt ad auctoritatem sibi suisque institutis conciliandam'. Ergo.

DIFFICULTATES.

23. Obj. 1. Revelatio mediata fraudibus innumeris ohnoxia est; 2. nec solum privati homines, sed integri quandoque populi decepti sunt; eo vel maxime, 3. quod media ad fraudem detegendam omnino certa non suppetant; et si quae, essent, 4. nonnisi moralem certitudinem parere possent, quae profecto omnem prorsus errandi formidinem nunquam excludit: 5. longe proinde satius esset, si homines singuli a Deo veritates edocerentur, quae homini scitu necessariae sunt, prout veritates naturalis religionis per rationem edocuit, quaeque jure revelatio primitiva nuncupatur. Sic nulla jam superesset de religione controversia: sufficeret enim internam hanc vocem consulere; ergo.

24. Reep, ad 1. *D.* Si nulla haberemus media ad veram revelationem secernendam a falsa, *C.* si talia media habeamus, *N.* Quae vero ea sint, superius exposuimus.

25. Ad 2. D. Decepti sunt ex defectu accurati examinis, *C.* quasi non potuissent ullo modo fraudem detegere, A'

26. Ad 3. A7. Ut ex dictis patet.

27. Ad 4. A7, *minor.* Si enim moralis certitudo sit summa atque perfecta, aeque ad assentiendum impellit, ac certitudo physica et metaphysica, atque in hanc demum resolvitur, omnemque proinde errandi formidinem tollit. Quandonam vero habeatur summa haec moralis certitudo, a logicis et criticis traditur.

28. Ad 5. *D.* Si homines ita comparati essent, ut nunquam ea abuti possent aut vellent, *C.* si cupiditatibus obruti valde proni sint ad ea abutendum, A7. Nempe eodem modo ac homines cupiditatibus irretiti abusi sunt rationis lumine, quod omnibus affulget, atque in absurda non pauca lapsi sunt, sic etiam communi ejusmodi revelatione abuterentur, eamque ad cohonestanda turpia quaeque deducerent, quin unquam argui possent falsitatis. Singuli enim a Deo ea se accepisse affirmarent, quae non essent nisi propriae mentis deliria, ac totidem essent religiones quot capita, prout evenisse in ea, quam ipsi vocant primitivam revelationem, experientia demonstrat. Quare et hoc habetur emolumentum ex mediata revelatione, quod scilicet unitas atque consensio, quae sunt praecipuae verae religionis notae, inde exsurgant, tum publica hominum societas atque professio, necnon publicum societatis istius et professionis vinculum. Alioquin, ne fraudi daretur locus, a singulis efflagitanda essent miracula et vaticinia, quod quam absurdum sit, nemo non videt.

29. Atque hinc responsio patet ad ea, quae in confirmationem adducuntur; ex dictis enim constat, neutiquam controversias de religione sic fore ablegandas, quin potius viam latissimam apertum iri *enthusiasmo,* uti perspicuum est, et amplius confirmari posset exemplis non sane paucis nec obscuris ex recentioribus sectis, quae tum in Anglia, tum in foederatis Americae septentrionalis provinciis maxime vigent.*) Neque enim homo in abstracto, seu prout a nobis fingitur, spectari debet, sed qualis reipsa est.

PROPOSITIO III.

Possibilis est revelatio illarum veritatum, quae mentis nostrae captum excedunt, seu est possibilis mysteriorum revelatio.

30. Mysterium, quod idem significat ac res arcana, ut ex propositionis enuntiatione colligitur, hic accipitur pro veritate, quae longe ab intelligentia

*) Nonnulli ex istis sectariis adeo progressi sunt, ut sibi a Deo nefaria quaeque ci homicidia ac parricidia imperata effutierint, Non pauca exempla videri possunt in controversiis episcopi Milner, quae suo loco affercnius.

nostra disjoncta sit; non eo quidem sensu quod plane nos lateat ejusmodi veritas, cujus terminos vere cognoscimus, sed quod terminorum ejus nexum non assequamur, quo fit, ut ejusmodi veritatem minime comprehendamus. Negant deistae, mysteria posse a Deo revelari, ast frustra; etenim

31. Dantur veritates, quae mentis nostrae aciem superant; ergo Deus potest eas manifestare, seu possibilis est mysteriorum revelatio.

32. Quod dentur ejusmodi veritates, nemo sanae mentis inliciari potest: tales enim sunt, quae naturam hominis spectant, tales, quae naturam spectant corporum omnium, quae nos circumstant. Hominem anima et corpore constare compertum est, qua vero ratione existât confleturque compositum utriusque, quomodo in corpus anima ac vicissim in animam corpus agat, plane nos praeterit. Ignorant philosophi quaenam sit corporum natura; tota qua late patet haec rerum universitas mysterium est. Recentiores ipsi physici, licet non parvos progressus fecerint in cognitione naturae, legesque multas et vires deprehenderint, fatentur tamen abdite latere adhuc istarum virium causas, et esse, ut quidam [1] ex ipsis ait, *qualitates occultas.* Quidni igitur dentur ejusmodi veritates in Deo, cujus infinita prorsus natura est?

33. Jam vero, si dantur hae veritates, nihil obstare potest, quominus Dens eas nobis manifestet, si ita ipsi placuerit sive ad exercendam fidem nostram, sive ad capiendum nostri in eum obsequii atque obedientiae experimentum. Nulla profecto in hoc invenitur repugnantia. Ergo.

DIFFICULTATES.

34. I. Obj. 1. Ipsa mysterii notio excludit ejusdem revelationem: revelare enim est patefacere quod occultum est; si igitur mysterium revelatum est, jam non est occultum sive mysterium. 2. Repugnat praeterea revelare, quod homo ratione sua assequi non possit; tum quia nullum esset emolumentum incognitae sive occultae veritatis: perinde enim esset, ac lingua ignota loqui, in qua nihil praeterea haberetur, quam sonus inanis verborum; tum quia mysteria ob insitam obscuritatem esse non possunt nisi perpetua feraxque disputationum ac discordiarum seges, uti experientia ostendit, ex qua deprehendimus totum Christianorum zelum imo et religionem collocatam fuisse in fide atque praetensa orthodoxia tuenda, id est, in verborum formulis sensu vacuis acriter propugnandis. Quare 3. si juxta Lockium nemo assentiri propositioni potest, cujus termini non comprehenduntur, neque modus intelligitur, quo vel affirmantur vel negantur ad invicem; recte ipse concludit, nos nullum posse mysterio assensum praebere; ergo.

35. Resp. ad i. Vel *N.* vel D. Revelationem excludit intrinsecam, seu quoad ejus naturam, *C.* extrinsecam seu existentiam, *N.* Ad prob. *revelare*

[1]) Blumenbach, *Man. lihist. nat.* tom. I. sect. 2. §.9.

est patefacere, etc. *I).* In He, *Tr.* vel *C.* prout hie accipitur pro manifestatione nempe existentiae, Al. Ludunt igitur deistae in ambiguo, dum ta]ia opponunt; atque bine patet responsio ad illationem, *si igitur mysterium revelatum est, jam non est mysterium.* Non est profecto mysterium ex ea parte, qua revelatum est; at mysterium remanet quoad intimam sui naturarn, quae revelata non est.

36. Ad 2. *N.* Ad 1. autem prob. *Quia nullum esset emolumentum incognitae sive occultae veritatis, D.* si esset omni ex parte incognita et occulta, *C.* si ex parte tantum, nempe quoad nexum terminorum, A' Nam mysteria, quae per revelationem proponuntur, ut ex dicendis suo loco patebit, non sunt omnino incognita; atque ut exemplis res plana fiat, quum dicimus in una divina natura tres esse personas, duas ideas enunciamus nobis bene cognitas, licet non assequamur modum, quo in una simplicissima natura tres distinctae personae subsistant; sic etiam quum dicimus in Christo duas esse naturas subsistentes in una divina persona, duos pariter terminos proferimus nobis cognitos, etsi non intelligamus, qua ratione duae naturae in una persona subsistant; atque ita porro de ceteris mysteriis a fortiori dicatur. Inde magnum nobis emolumentum provenit, quum ejusmodi mysteria longe splendidiorem Dei ideam praebeant, ac basim ac fundamentum constituant firmissimum moralium virtutum et officiorum, atque incitamento sint ad sublimiorem perfectionem, ut infra evolvemus, capessendam. Ad confirmationem, *perinde esset ac lingua ignota loqui, N.* Etenim ex adductis exemplis corruit vana ejusmodi assertio: certe quum dicimus, Dei filium ad salvandum humanum genus, naturam humanam assumpsisse, atque ad expianda hominum crimina se victimam obtulisse, non loquimur lingua sinensi aut malabarica, cujus nonnisi vacuum sonum percipiamus, ut deistae autumant. Ad 2. prob. *mysteria ob insitam obscuritatem,* etc. *D.* Respectu illorum, qui omnem legitimam auctoritatem rejiciunt vel eidem non obsequuntur, *C.* respectu illorum, qui, ut par est, ejusmodi auctoritatem venerantur, AI. Non igitur ex mysteriorum natura, sed ex defectu debiti obaequii erga auctoritatem a Deo constitutam ejusmodi controversiae ortae sunt, atque in dies oriuntur. Ceterum non solum circa mysteria, sed circa quoslibet religionis articulos ex ingenii humani abusu quaestiones motae sunt atque moventur. Ad confirmationem, *experientia ostendit,* etc. *N.* Istae enim non sunt nisi deistarum declamationes et calumniae. Quod is ecclesia catholica semper sollicita fuit in custodiendo fideliter divinarum veritatum deposito sibi a Deo concesso, munere suo functa est; alioquin jam funditus eversa foret tota Christiana religio. Quod vero subdunt de formulis verborum sensu vacuis, satis disjectum est ex responsione ad 2.

37. Ad 3. *D.* Quod tamen falsum est, ideoque rejiciendum, *C.* verum et admittendum, xV. Lockius enim ad evertenda Christianae religionis mysteria tale principium adstruxit, quod omnino est repudiandum: necessc enim non

est ad assensum alicui propositioni praestandum, ut termini eorumquo relatio mutua comprehendantur; sed satis est, ut eorum notio aliqua habeatur licet obscura et incompleta; alioquin deberent rejici omnia mysteria metaphysica et matheseos ipsiusque naturae, quae pauca non sunt, ut prae ceteris ostendit cl. Feller[1], nec diffitentur deistarum coryphaei, Voltaire, Hume, Diderot aliique. * Quis autem hoc ferat? Caecus natus nunquam adduci posset ut ea crederet, quae de lucis phaenomenis ceteri homines testantur, et rudes ut absurda improbare deberent geometriae theoremata, quorum demonstrationem non assequuntur. En quo ducat lockianum principium a deistis celebratum.[3]

38. Π. Obj. 1. Homo ratione praeditus nihil admittere debet, nisi quod ratio et evidentia verum esse demonstret. Ideo enim Dens intelligendi facultate hominem instruxit, ut intelligeret, eaque veluti duce et magistra uteretur praesertim in religionis negotio, quod est omnium maximum. Quare 2. quum religio essentialis debeat esse omnibus hominibus communis, ita debet omnibus evidens esse, ut a quolibet etiam rudi plane intelligatur: neque enim homines ex imperio, sed ex persuasione credunt, ubi scilicet eos moverit rerum perspicuitas atque evidentia: talis autem esse non potest, quae proponit credenda mysteria. 3. Sane Deus noster, inquit J. J. Rousseau[4], non est Deus tenebrarum, sed lucis; nec nos intellectu instruxit, ut nihil intelligeremus, nec rationem concessit, ut eidem repugnaremus. Quae magis confirmantur ex Bayle animadversione, qui non uno in loco observat, 4. mysteria ex eo quod sint supra rationem, hoc ipso esse contra rationem, quum non sint rationi conformia; quod exemplo turris longius conspectae declarat, quae, quum quadrata sit, ratione distantiae apparet rotunda; hinc affirmanti eam esse quadratam credere teneor contra id, quod oculi de ejus rotunditate testantur. Hinc factum est, 5. ut nulla falsa religio revelata perhibeatur, quae sua non habeat mysteria, uti sinensis, japonica, etc., scilicet ut in rudium animos facilius dominarentur. Optime propterea 6. concludit Gibbon[5], hanc semper fuisse artem condendae religionis, praebere nempe credenda mysteria, quae non intelligantur, et ritus praescribere, quorum nulla ratio assignari possit. 7. Quod tamen est contra apostoli · monitum: *rationabile obsequium vestrum*. Ergo.

39. Resp. Ad 1. *D*. Nihil admittere debet, nisi quod ratio et evidentia verum esse demonstrat evidentia vel intrinseca vel cxtrinseca, *C*. intrinseca tantum, A*, alioquin omnes, ut observavimus, deberent rejici veritates, quarum

›) *Catéchisme philosophique*, suite du livre IV. ehap. 5. art. I. Les Mystères en général, §. 418 et scqq.

2) Loc. cil.

3) Consulatur quoque Bergier in *Diction. thêol.* art. *Mystères*.

«) *Emile*, tom. HL pag. 129, 139, 140 et scqq.

5) Gibbon, *The history of the decline and fall of the roman empire*, in 8. London 1823. cap. 16 ct seqq.

6) *Την λογικήν λατρείαν υμών*. Ad Rom.

intrinsecam naturam evidenter ratio non assequitur, quod est absurdum, nec ab adversariis conceditur. Ad probationem, *ideo Deus inielligendi facultate,* etc. *D.* ut intelligcret ea, quae ipsius limites non excedunt, *C.* quae excedunt, A'. In his enim officium rationis est, expendere momenta, quae auctoritati insunt ejusmodi veritates proponenti, seu credibiiitatis motiva diligenter aestimare, quae secum fert negotium omnium utique maximum, quale est religio.

40. Ad 2. *D.* Debet esse omnibus evidens evidentia extrinseca, *C.* intrinseca, A'. Recolantur superius dicta. Ad confirm, *neque enim homines ex imperio,* etc. *D.* id est, praemisso accurato ac diligenti examine motivorum crcdibilitatis, *C.* id est, perpensa intima mysteriorum natura, quam assequi homines non possunt, A' Responsio patet ex dictis: hinc negatur sequela, quod non possit esse homini essentialis religio, quae proponit mysteria credenda.

41. Ad 3. *D.* In se, *C.* respectu nostri, A'. Nimio siquidem lumine perstringitur quodammodo acies meatis nostrae, eadem prorsus ratione ac corporis oculis evenit, si solem adversum intueamur, cujus vim radiorum oculi nostri non ferunt. Ad confirm, *nec nos intellectu instruxit,* etc. *D.* In iis, quae intellectui pervia sunt, *C.* in iis-quae intellectus attingere non potest ob suam infirmitatem, A'. Recolantur quae dicta sunt circa mysteria naturae et agendi rationem caeci nati. Nego praeterea nos debere, repugnare rationi nobis a Deo concessae, dum mysteria credimus. Nullam enim repugnantiam videt aut videre potest ratio in mysteriis. Repugnantia non est nisi clara duarum idearum oppositio, nihil vero tale in mysteriis occurrit. 7

42. Ad 4. *N.* Etenim *supra rationem* id dicitur, cujus intimam veritatem comprehendere non possumus; *contra rationem* vero id, quod evidentiae principiis est plane contrarium. Nunquam vero Bayle suis paralogismis ostendere potuit mysteria principiis evidentiae adversari.8 Hinc ad 1. confirm. *quum non sint rationi conformia, D. positive,* quasi nempe haberetur aliqua positiva oppositio mysteriorum cum ratione, A'. *negative,* quasi nempe haberetur tantum negatio conformitatis cum ratione in iis, quae sunt superioris ordinis, seu non cognosceretur conformitas mysteriorum cum rationis principiis, *C.* Haec enim tria distinguenda, perpetuoque retinenda distinctio haec est, scilicet 1. quaedam relate ad nos cum ratione congruere; 2. quaedam eidem opponi; 3. denique quaedam nec cum ratione congruere, nec cum ipsa pugnare,

') Consulatur Bergier, *Traite de Ut traie religion,* tom. III. edit. Paris 1784. pag 318 et seqq.

8) Consulatur S. Thomas, *Lib. I. contra gentes,* cap. 7, ubi invicte ostendit, nullam inveniri posse repugnantiam inter mysteria, quae humanae rationis capacitatem excedunt, atque rationem ipsam; quum idem Deus, qui est auctor rationis, sil auctor pariter revelationis, ex quo Infert *quaecumque argumenta contra fidei documenta ponantur, non ex principiis primis naturae inditis per se notis recte procedere: unde nec demonstrationis vim habent, sed vel sunt rationes probabiles vel sophisticae, et sic ad ea solvenda locus relinquitur.*

quia sunt supra rationem, excellentioris videlicet ordinis, ad quern ratio limitibus circumscripta pertingere, nequit. Sane ipse Bayle # principii loco constituit, multum discriminis intéressé inter haec duo, videlicet si objecti alicujus possibilitatem non comprehendas, et si ejusdem comprehendas impossibilitatem. Primum negativum est. et ad hoc referuntur mysteria; alterum est positivum: talia vero esse mysteria nunquam evincet Bayle cum suis asseclis. Ad 2. confirm, deductam a similitudine turris eminus conspectae, negamus ex dictis paritatem, quum sensus nisi rite applicati sint, aliter repraesentent objectum acreipsasit. quod de ratione dici non potest, dummodo ea recte utamur. Nam licet turris quadrata e longinquo visa, id exigentibus opticae legibus, appareat rotunda, sensus tamen nihil praecise testantur circa ejus rotunditatem vel quamlibet aliam figuram, quum ratione distantiae angulos et sinuositates non distinguant. Quare qui fidem tribuit testanti de quadrata turris figura, quum incertus de ea sit, nihilque affirmare possit, quippe quam e longinquo prospicit, vel callet hic opticae leges, vel eas ignorat. Si primum, sibi repugnare non debet; si alterum, non tenetur nisi suam ignorantiam fateri eamque deponere, dum, qui propius eam intuitus est, testatur esse quadratam, quum ipse in tanta distantia cognoscere non possit, utrum revera turris sit rotunda utrum vero quadrata. Eadem ratione gerere quisque se debet circa mysteria, quorum conformitatem cum ratione licet ipse non videat, ob auctoritatem tamen Dei testantis illa cum ratione non pugnare, id sibi persuasum habere debet, corumque veritatem admittere.

43. Ad 5. *D*. Ad ingenium conficta absque ulla cum doctrina inorum relatione et absque ullo fundamento, C. qualia in religione Christiana exhibentur, iV. Recolantur superius dicta circa utilitatem mysteriorum.10

44. Ad 6. *D*. Quoad eos, qui absque divina missione proprio marte religiones cuderunt, *Tr*. quoad verae religionis praecones, *N*. Jam vero hic observanda est perversa agendi ratio, qua utuntur increduli, ut invidiam conflent sanctissimae religioni nostrae, fucumque faciant incautis; scilicet veram religionem cum falsis comparant, eamdemque imitando revelationes effingunt, et imperitis obtrudunt (mendacia siquidem, ut fidem inveniant, induere debent veritatis speciem); ea tamen si pertentes et excutias, continuo malitiam deprehendes, inanemque simulationem veritatis. Porro nihil quicquam commune est inventis hominum, fabulisque superstitionum cum systemate sibi ex omni parte cohaerente verae religionis, in qua sic omnia inter se connexa aptaque sunt, ut unitatem summam efficiant ac in sui admirationem rapiant vel invitos. Profecto mysterium SS. Trinitatis est fundamentum mysterii dominicae incarnationis, quod rursum supponit mysterium peccati originalis ejusque in omnes Adae posteros propagationis, ex quibus mire elucet divinae naturae

') *Diction,* art. *Spinoza.*

*°) Cons. Bergier, *Diction, theol.* artic. *Mystères.*

ejusquc attributorum, omnipotentiae, sapientiae, bonitatis, misericordiae, justitiae excellentia, nec non generis humani se prodit infirmitas. Hinc liquet aliud omnino esse agere de mysteriis in abstracto, ut deistae solent, aliud ea considerare in concreto, prout a religione proponuntur.

45. Ad 7. *I).* Id est, perpensis credibi litatis moti vis, quae hominem ad aesentiendum inducunt, *C.* id est, perpensa intima mysteriorum natura, ut alias diximus, A‖. Si tamen hic apostolus loquitur de obsequio fidei praestando, et non potius de moderata corporis afflictatione. At deistarum parum interest verum sensum attingere scripturarum.

CAPUT II.

DE REVELATIONIS NECESSITATE.

46. Revelationis divinae nomine, ut 'ex superiore cap. compertum est, hic intelligimus supernaturalem illam Dei operationem, qua peculiares homines quasdam a Deo veritates edocti sunt, quibus ipsi deinde homines reliquos ad religionem et officia instituerent.

47. Gravissimam hanc inimus disputationem non solum adversus veteres recentioresque deistas, sed etiam adversus nuperos rationalistes, qui non aliam revelationem agnoscunt praeter *naturalem,* sive manifestationem Dei, quae fit per opera naturae, quamque, in *universalem* seu communem dividunt et in *particularem. Universalis porro* ex eorumdem sensu *ea est, quae naturalibus animi facultatibus aliisque universae rerum naturae praesidiis efficitur, quibus homo ad concipiendam colendamque rerum divinarum notitiam adducitur. Particularis vero eademque mediatal ea est, quae continetur complexu rerum· secundum naturam evenientium, quibus Deo auctore nonnulli homines prae ceteris excitati sunt ad verae religionis principia cognoscenda, eaque popularium quidem desideriis accommodata insigni cum successu aliis tradenda.*2

*) Hoepfner, *De discrimine mediatae et immediatae Dei efficaciae rectius intelligendae,* Lips. 1823, pag. 21, sic rem explicat: *Qui* mediatam *Dei efficaciam tuentur, ii recte discernunt inter cognitionem ejus subjectivam et objectivant. Nec igitur Deum, si objective spectatur, immediate in mundum agere negant; sed potius eum omnia, quaecunque tandem fiant, immediate perficere affirmant. Negant vero Deum, si subjective a nobis spectatur immediate operantem a nobis cognosci seu sentiri posse.* Quam pulchra haec sunt et perspicua! Id ipsum tradit inter ceteros Baumgarten-Crusius, *Pr. de notionibus mediati et immediati in disciplina theologica,* Jcnac 1827; F. Fischer, *Zur Einleit. in die Dogmatik der Ev. Kirche,* seu *Introductio in theol. dogmaticam evangelicae ecclesiae,* Tubing. 1828, pag. 88 et seqq.

') Sic totum systema exponit Wcgscheider, op. cit. proleg. I. §. 12. Unde intelligimus, quo progressus sit protestantismus in Germania quantoque studio elaboret in omni penitus divina revelatione de medio tollenda.

48. Antequam vero ad rem propius accedimus, majoris perspicuitatis gratia animadvertimus, objectum revelationis esse posse vel veritates ordinis humana ratione superioris; cujusmodi mysteria esse diximus, necnon ea, quae, a libera Dei voluntate pendent, quaeque seposita revelatione ab homine cognosci nulla ratione possent; vel veritates, quae rationis humanae limitibus continentur; cujusmodi sunt ea. quae ope ratiocinationis homo assequi absolute potest, e. g. Dei existentia. animorum immortalitas, officia quibus homo Deo, sibi, societatique obstringitur, aliaque hujusmodi.

49. Age porro dum divinae revelationis necessitatem adstruimus, non hanc volumus intelligi de veritatibus primi ordinis, quum exploratum sit illarum cognitionem nobis necessariam non esse nisi hypothetice, quatenus nempe per earum cognitionem et fidem voluerit Deus nos adipisci salutem; quum enim hoc revelationem potius supponat, quam adstruat, ex hac parte necessitatem, quam intendimus, evincere non possumus.

50. Restat proinde, ut ad veritates secundi ordinis necessitatem revelationis, de qua loquimur, referamus.

51. Quum autem hujus secundi ordinis veritates rationis humanae finibus concludantur, easque propterea humana ratio absolute cognoscere possit, plane consequitur, nos haud posse instituere controversiam de necessitate, ut dicitur, *obsolida,* sed solum de necessitate, quam vocant, *morali;* itaque hoc sensu necessariam revelationem esse defendimus.

52. Ad declinandas vero innumeras prope tricas, quas movent adversarii, contra quos agimus, circa humanae rationis vires, circa hominis dignitatem et conditionem, in quas injuriose nos agere clamant deistae ac rationalistae, eas deprimendo ad adstruendam nostrae revelationis necessitatem; praeterea ne petere videamur principium, ut iidem rursum conqueruntur, dum naturae humanae infirmitatem ex peccato primi parentis inductam supponimus; ad haec, inquam, incommoda declinanda, brevior nobis pro re, de qua agimus, via visa est, quae procedit ex *facto,* atque ab experimento, et quidem publico, universali, constanti, quodque a nemine in dubium vocari potest.

53. Duo enim ex historicis omnibus monumentis certa sunt, 1. universum humanum genus sibi relictum a veritatis tramite turpiter plus minus aberrasse, sive circa cultum, sive circa mores et officiorum principia; 2. nunquam pulos revocari ad sana principia potuisse ex humana sapientia et industria. Jure proinde ex his inferimus, necessariam esse aliquam supernaturalem revelationem, tum ut homines dignum Deo cultum ac cetera quae hominis propria sunt amplectantur, tum ut in officiis ejusmodi contineantur. Sic igitur procedimus.

PROPOSITIO I.

Ex eo quod nullus populus divina revelatione destitutus dignum Deo cultum exhibuerit, atque in absurdos contra sanae ethices principia errores delapsus non fuerit, jure infertur divinae supernaturalis revelationis necessitas^.

54. Quum in prima propositionis enunciatae parte agatur de facto omnibus comperto atque ab omnibus admisso, nemine prorsus reclamante, possemus quidem illud supponere; juverit tamen nonnulla summation attingere ex veteribus monumentis ad ejus confirmationem.

55. Ac primo quidem, gentes revelatione destitutas, sive quod ea ad illas non pervenerit, sive quod eam abjecerint aut omnino temeraverint; plures coluisse deos explorata res est. Astrolatria apud orientales praesertim populos, chaldaeos, persas, phoenices obtinuit. 1 Fuit pariter apud antiquissimos orientales populos, ceu religionis ac theologiae ipsorum fundamentum, doctrina de duobus principiis2, quae adhuc perseverat apud indos, et japones. Aliqui animantia bruta, imo et virgulta et caepas, ut aegyptii 3, fere omnes vero simulacra ut deos venerati sunt. Licet autem fateamur, non omnes fortasse adeo stolidos fuisse, ut ligna et lapides tamquam deos habuerint; si tamen ingenui sumus, nec apertissimis monumentis volumus contradicere, inficiari haud possumus, vulgo vehit deos ejusmodi simulacra et habita et culta fuisse.4 Graeci et romani genios praeterea, heroes sive vivos sive defunctos ut numina venerati sunt5: mitto dicere de reliquis gentibus, quippe, nota historia est et pervulgata apud omnes.

56. Exploratum pariter habemus ethnicas gentes cupiditates et vitia omnia diis suis tribuisse, eosque cupiditatum omnium atque vitiorum patronos exhibuisse, uti legere est apud veteres poetas, Homerum praesertim et Virgilium.

57. Certum denique est cultum omnem ethnicorum, obscoenas effigies 6, festa7, sacrificia, in quibus non eruor tantum sedet ipse pudor sacrificabatur

') Cons. *"Voyages de Cyrus,* par M. de Ramsay, in 8.

"-) Ibid.

3) Conf. Jos. Flav. *Contra Appionem,* lib. I. cap. 9. n. 3, et lib. IL cap. 4.

4) Conf. Gerdil, *Saggio d'islruzione teologica, De Deo uno;* ubi refert Tyrios catenis vinxisse Herculis simulacrum, ne aufugeret; sic Guineac incolas hodicdum simulacra sibi confingere, quae vocantur ab ipsis *Fetièhe,* quibus vim tribuunt ac virtutem divinam. Omitto, quae ex scriptura afferri possent monumenta, nec non ex Josepho Flav. Sed ad os obstruendum recentioribus incredulis, qui negant, veteres vere idola ut numina coluisse, salis est in medium proferre Horatii versus ex lib. I. sat. 8:

Olini truncus erain, ficulnus, inutile lignum;
Cum faber, incertus scamnum faceretne Priapum,
Maluit esse Deum. Deus inde ego·

5) S. August. *De civ. Dei,* lib. П. cap. 15.

5) Ibid. lib. VU. cap. 21. Conf, insuper Bern. Montfaucon, *L'antiquité expliquée et représentée en figures,* Paris 1719, tom. I. et IL

7) Conf. S. August, loc. cit. el alibi passim, nee non Montfaucon, op. cit. loin. II.

humanus % numinum gesta, praeterea templa 9, ritus, aliaque omnia, quae ad cultum spectabant vel reterebantur, non fuisse nisi publicum perpetuumque scelerum quorumcumque et flagitiorum irritamentum; adeo ut cultum ejusmodi vere dixeris vitiorum omnium apotheosin. Non potest quin toto animo commoveatur et perhorrescat, quisquis legat, quae apud Origenem l °, Tertullianum l , Clementem Alexandrinum l * et Lactantium 13 de cruentis et obscoenis ejusmodi superstitionibus referuntur.14

08. Et haec quidem de cultu; ex quibus colligi facile potest, quid in universum gentes circa mores et senserint et fecerint. Corruptionis scholae erant ipsorum theatra atque spectacula 15; fornicatio neque inter vitia quidem recensebatur16; paederastia passim recepta erat17; sicut et infantium expositio, etc.; adeo ut pudeat nos tot truculenta et nefanda vel meminisse, quae tamen publico usu cohonestabantur ac ipsis legibus sanciebantur.

59. Ilis itaque leviter adumbratis, turpe quippe foret in his diutius immorari, sic breviter argumentum adstringimus. Quaecumque demum sit humanae rationis vis, sive in vero ac digno Deo cultu decernendo, sive in sanae ethices principiis expendendis, quam adeo et deistae et rationalistae extollunt; factum tamen est publicum, universale ct constans, per plura saecula nullum populum, sive barbarum sive excultum, quamdiu revelatione destitutus fuit, tum cultum, qui Deo dignus esset, eidem exhibuisse, tum in turpissimos errores contra sanae ethices principia prolapsum non fuisse. Necessarium igitur est medium aliud supra humanam rationem positum ad homines recte instituendos sive circa cultum sive circa mores. Jam vero istud aliud esse non potest nisi supernatorale atque divinum, seu quod idem

8) Conf. Dionys. Halicarnass. lib. I. Plin. lib. XXVHL cap. 1. Cleric, in *Annot.* ad lib. I. Hugonis Grotii *De rerit. relig. christ. ;* s. Angus! ep. 91. cd. niaur.: *Non aves, non quadrupedes, non denique sanguis humanus, sed multo scelestius pudor humanus immolatus intereat.*

') Haec omnia recensita pariter sunt a Grotio loc. cit. et a Clerico in suis annot. documentis comprobata Ium ad lib. I. tum ad lib. IL

'°) In lib. *Contra Celsum,* praesertim lib. V.

19 In *Apolog.* cap. 14, et in lib. *De Idololatr.* cap. 1 et seqq.

>«) In *Cohortatione ad gentes.*

»') *De dic. instit.* lib. L, qoi inscribitur *De falsa religione,* tum passim in aliis earumdem institutionum libris. Sed prae ceteris vel inter ethnicos festive, ut solet, ridel Lucianus in dialog. *De sacrificiis.*

««) Conf. *Mémoires pour servira l'histoire de la religion secrète des anciens peuples: ou recherches historiques et critiques sur les mystères du paganisme,* par M. le baron de S. Croix. Paris 1784. vol. I. 8., ubi clarissimo in lumine lotum hoc argumentum ponit.

1J) Satis est consulere TcrtuH. *Apologet.* cap. 15. tum *Orationes,* quas in theatra habet s. Joann. Chrysost. Certe ipso Gibbon fatente, theatrum erat tinus ex titulis, quibus poterant romani divortium facere cum propria uxore.

l e) Epictetus, *Enchiridii* cap. 47.

'·) Aul. Geli. lib. XVIII. cap. 2, et lib. XΓX. cap. H; Plutarch, in opusc. *De liberis educandis,* ante fin. opp. tom. II. Parisiis 1624.

est: Ex eo quod nullus populus divina revelatione destitutus dignum Deo cultum exhibuerit, atque in absurdos contra sanae ethices principia errores delapsus non fuerit, jure infertur divinae ac snpernaturalis revelationis necessitas. Huic autem propositioni majus robur accedit ex demonstratione sequentis propositionis.

DIFFICULTATES.

60. Obj. 1. Praecipuum humanitatis attributum, quo a brutis maxime ipsa secernitur, est *perfectibilitas;* hinc licet aliquamdiu a recto honestoque ipsa aberraverit, 2. concludi non potest, semper populos in eadem ignorantia atque erroribus mansuros fuisse. 3. Proximae ejusmodi mutationis indicia sub iinem romanae reipublicae sunt 4. generalis polytheism! contemptus, irrisio idololatricae superstitionis in ore philosophorum admodum frequens, de quibus fidem faciunt veterum scripta, Tullii praesertim inter latinos ac postea Lucian! inter graecos; 5. quaedam denique ad raysticismum tendentia atque ad solitudinem , de qua inter ceteros Josephus Flavius 18 late disserit. 6. Non omnes praeterea ejusmodi superstitionibus et vitiis obstringebantur: 7. plena sunt enim historica monumenta praeclaris virtutum exemplis, quibus quovis tempore viri ac mulieres floruerunt, adeo ut 8. vel ipse Augustinus romanorum virtutes demiratus fuerit. 9. Unius summi Dei notio in hominum mentibus nunquam penitus obliterata est, nunquam discriminis ratio inter justum et injustum, ita ut facinorosi semper poenis ac publica fuerint ignominia mulctati. 10. Frustra propterea ex generali illa populorum conditione infertur supernaturalis subsidii necessitas: quum ejusmodi medium insitum sit in ipsa rationali hominum natura, et *eas notiones, quae ad religionem pertinent,* ut verbis Wegscheider 19 utamur, *soli homines quasi sanctissimum peculium sibi vindicant.* 11. Accedit quod generalis illa defectio fuerit omnibus ac singulis voluntaria ac per rationis abusum, quemadmodum etiamnuin christiani voluntarie peccant ac ratione et revelatione abutuntur. Si igitur ex hujusmodi voluntario abusu inferri nequit necessitas alterius revelationis, ita ex voluntario abusu rationis non potest inferri necessitas revelationis cujuscumque ; ergo.

61. Resp. ad 1. *D.* In scientiis vel artibus, quae nullam ad mores ac religionem dicunt relationem, *C.* in iis, quae ad religionem pertinent, *subdist.* si nihil obstet ex parte cupiditatum, illecebrarum et exempli, *C.* positis ejusmodi obstaculis, iV. Nullum utique dubium est, *pcrfectibilitatem* attributum esse humanitatis, at in iis, quae moralem vivendi rationem non attingunt. In his enim luctuosa experientia ostendit, quod homo sibi relictus in plura sive speculativa sive practica errorum monstra delabatur. Non enim in abstracto homo sive humanitas spectari debet, sed in concreto, prout est malis cupiditatibus abstractus et illectus, pessimis exemplis circumventus, prae-

18) *Contra Appionem,* lib. II. cap. 13.

19) Op. cit. proleg. cap. 1. §. 10. n. a.

judicatis opinionibus, quas ab infantia hausit imbutus, publica ac universali apud suos agendi ratione quodammodo raptus. Quanta vero horum omnium vis sit. graphice more suo Tullius*0 his verbis declarat: *Nunc* (natura) *parvulos nobis dedit igniculos, quos celeriter malis moribus opinionibusque de· pravatis sic restinguimus, ut nunquam naturae lumen appareat; . . . simul atque editi in lucem et suscepti sumus, in omni continuo pravitate ct in summa opinionum perversitate versamur, ut pene cum lacte nutricis errorem suxisse videamur. Quum vero parentibus redditi, deinde magistris traditi sumus, tum ita variis imbuimur erroribus, ut vanitati veritas et opinioni confirmatae natura ipsa cedat.... Quum vero accedit eodem, quasi maximus quidam magister, populus atque omnis undique ad vitia consentiens multitudo, tum plane inficimur opinionum pravitate, a naturaque desciscimus.* Ex quibus apparet, in re, de qua sermo est, hominem sibi relictum non in melius ferri, sed in pejus ruere perpetuo atque dilabi.

62. Ad 2. A'. Ut patet ex dictis: alioquin quo populus adultior fit, eo fieret perfectior magisque ad veritatem ac virtutem accederet: at experientia, monumentis historicis confirmata, contrarium ostendit; ex ea enim dignoscimus, eo puriores sive quoad cultum sive quoad mores fuisse populos, quo magis ad suam, ut ita dicam, infantiam accedunt; e contrario eo deteriores factos, quo magis ab ipsa recedunt. Sinenses profecto, quorum imperium antiquissimum est, quum neque scientiis neque artibus sint destituti, debuissent summam perfectionem attingere: attamen in suis superstitionibus ac in morum pravitate permanent, imo et deteriores sunt quam fuerunt tot retro saeculis, prout et in ceteris populis evenit.

63. Ad 3. A' Ejusmodi enim indicia nil aliud evincunt, nisi romanam rempublicam epicureismi praesertim vi et impulsu in proximam venisse tum religiosam tum socialem dissolutionem, servatis primaevis institutis et cujusdam probitatis ac honestatis naturalis reliquiis. Ceterum multitudo nusquam adeo foede corrupta fuit, quam ubi superstitioni fuit dedita.

64. Ad 4. *D.* Ex parte epicureorum, ideoque et atheistarum practicorum, qui maxime tunc Romae dominabantur, *C.* ex parte magistratuum et populi, A'. Ejusmodi enim philosophi non solum polytheismi atque idololatriae, sed omnis prorsus religionis contemptum inducebant, quin defectui religionis quidpiam substituerent, ea ferme ratione qua aetate nostra sese gesserunt ac gerunt deistac, qui religionem Christianam diruere contendunt, quin ipsi, quae humanae societatis et vinculum et columen est, quidquam substituant ad extremam perniciem avertendam. Quod vero spectat ad magistratuum ac populi sensa circa polytheismum atque idololatriam, trium saeculorum odium et immanis furor adversus Christianos ea satis manifestant.

*0) Tuscul. disput. lib. HI. cap. 1. edit. Taur. opp. tom. XU.

65. Ad 5. *D.* Respectu singulorum, *Tr.* multitudinis, *N.* Recolantur ante dicta. Josephus porro loquitur de tali dispositione ex commercio cum judaeis, seu potius cum Christianis, qui disseminari coeperant per imperium romanum.

66. Ad 6. *D.* Id est nonnulla eaque paucissima individua ab universali illa superstitione ac morum foeditate sibi temperarunt, *Tr.* vel *D.* subsidio primaevae revelationis vel communicationis cum judaeis, *C.* per se, *N.* Ut distinctio magis fiat perspicua, observandum in primis est, aliud esse loqui de multitudine, aliud de singulis individuis; porro quum dicimus imparem esse humanam rationem medicinae hisce malis faciendae, de populis sive multitudine disserimus, ut *ex facto* ostensum est; quod autem attinet ad individua singula humanae speciei, absolute loquendo potuissent utique ab hac universali superstitione ac morum foeditate evadere, alioquin forent excusabilia; et nonnulla quovis tempore fuerunt quae ad instar insularum natantium integra inviolataque in mediis debacchantis licentiae fluctibus perstiterunt ad divinae providentiae justificationem; non tamen dederim homines istos singulares hoc esse consequutos vel absque subsidio primitivae revelationis, quae, ut infra invicte probabimus, ad omnes gentes pervenit, vel saltem absque communicatione cum verae religionis cultoribus. Hinc nova vis accedit stabiliendae supernaturalis revelationis necessitati.

67. Ad 7. *Tr.* Ejusmodi enim singularia exempla non destruunt factum generale et constans, quod nos adstruximus; nec infirmant argumentum, quod inde confecimus. Recolantur modo dicta in resp. ad 6. Addimus non ex uno vel altero praeclaro facinore, sed ex complexu perpetuitateque recte factorum oriri rectam vivendi rationem. Non vacat hic, neque praestat in ejusmodi praeclara gesta, quae tantopere jactant adversarii nostri, intimius inquirere.

68. Ad 8. *D.* Respective ad alias gentes, in ipsorum infantia et quidem abstractione facta a falso deorum ac daemonum cultu, *C.* absolute, A' Etenim s. Augustinus21 haec scribit: *Veteres igitur primi romani, ... quamvis ut aliae gentes, excepta una populi judaeorum, deos falsos colerent, et non Deo victimas sed daemoniis immolarent, tamen laudis avidi, pecuniae liberales erant; gloriam ingentem, divitias honestas volebant; hanc ardentissime dilexerunt, propter hanc vivere voluerunt, pro hac et mori non dubitaverunt; ceteras cupiditates hujus unius ingenti cupiditate presserunt.* En, quo sensu commendet et sub quali restrictione; igitur factum a nobis statutum confirmat. Ceterum quid senserit Augustinus de romanorum moribus primi ejus libri *de civ. Dei* aperte declarant.

69. Ad 9. *D.* Ita tamen, ut eas innumeris prope superstitiosis deorum cultibus et erroribus homines foedaverint ac fere soffocaverint, *C.* germanas et sinceras conservarint, iV. ut patet ex dictis. Damus utique numquam penitus oblitcratum illud, ut Tertullianus 22 vocat, *testimonium animae naturaliter*

21) *De civ. Dei,* lib. V. cap. 12.

Ia) *Apolog.* cap. 17.

christianae; at incredibile dictu est, quot absurdis commentis ethnici ideam istam depravaverint, quod nemo certe in dubium vocabit. Idipsum dicatur de generalibus notionibus animae insitis de justo et injusto, de virtute ac turpitudine, quas notiones in applicatione atque in praxi ex generali illa ac publica morum perversitate pessime distorserant atque corruperant, quidquid tandem de singularibus casibus senserint.

70. Ad 10. *D.* Si rem in abstracto spectemus, *Tr.* si in concreto, ita ut absque ullo externo ac supernatural! subsidio homines sive populi officia ejusmodi et cognoscant et praestent, A'. Theoriae omnes ac ratiocinationes factum universale et constans non destruunt; porro factum contrarium evincit, quidquid sit de nativa rationis vi et efficacia, de qua hic non inquirimus. Hinc praeoccupata sunt, quaecumquc deistae ac rationalistae congerunt videlicet ex nomine legis *naturalis,* quae sic a *natura* dicitur, tum quia paucissimis ac simplicissimis veritatibus concluditur ac continetur, tum quia indita a Deo est humanae naturae, tum postremo quia invincibilis non est talis aberratio, aliaque id genus ingeniose excogitata, quae nulla ratione attingunt factum a nobis propositum, quodque infitiari adversarii non possunt, nisi velint omnia historica monumenta convellere.

71. Ad 11. D. Physice et absolute, *C.* moraliter *subd.* in nonnullis, *Tr.* in plerisque, A' Eo ipso quod populi in superstitionibus suis ac turpibus factis peccarent, voluntarie et ex rationis abusu ita se gerebant; imo non defuerunt quibus id aperte innotesceret, ac proinde se graviori culpa obstringebant; ast si spectemus multitudinem, rudes plerosque, inolitam consuetudinem publice cohonestatam patebit miseros illos populos talibus tenebris ignorantiae ac errorum obvolvi, ut moraliter omnino ab illis se haud expedire absque extraordinario subsidio potuerint. Negamus porro paritatem quae instruitur inter illarum gentium statum et conditionem cum populo Christiano: is siquidem optime novit se a rectae rationis dictaminc non minus ac a revelationis divinae institutis desciscere, ac proinde nullo modo aut ignoratione aut impotentia excusari, sed ex destinata malitia cupiditatibus illectus culpis irretiri. Exinde pariter sequitur ex perversa multorum etiam Christianorum vivendi ratione nullam ulterioris revelationis exurgere necessitatem.

PROPOSITIO II.

Ex co quod nulla humana sapientia aut industria populos revelatione destitutos revocare valuerit ab universali illa defectione sive circà cultum sive circa mores, jure rursum infertur divinae ac supernaturalis revelationis necessitas.

72. Rursum et in hac propositione *factum* adstruitur extra omnem dubitationis aleam positum.

73. Licet enim omnes Aegypti sacerdotes sive sapientes, Indorum gymnosophistae, Persarum magi, graeci ac romani philosophi sapientiae studuerint, scholas atque academias instituerint, sectas informaverint, et quidem per longum annorum et saeculorum tractum; certum tamen est, ipsos impares omnino fuisse populis ad veri numinis cultum ac veritatis cognitionem adducendis, idque ex triplici ipsis inhaerente defectu. Ex defectu nempe *unitatis,* ex defectu *auctoritatis,* ex defectu *sanctionis.*

74. Ac primo quidem ex defectu *unitatis;* quum semper non solum scholae, sectae et acadeiniae, sed et philosophi singuli a se invicem discreparint in tradendis religionis ac morum institutionibus. Quod enim schola una, academia aut secta probabat ab aliis impugnabatur, nec raro discipuli in magistros insurgebant, adeo ut omnes philosophiae epochae in scepticismum delaberentur [ob unitatis ac consensus defectum; impares proinde se reddebant ad propria placita populis suadenda.

70. Ex defectu insuper *auctoritatis;* auctoritas enim ista non erat *personalis,* ut patet, cum nulla potestate in populos pollerent, non *doctrinalis,* siquidem ad summum doctrina in sui admirationem populos rapuisset, non vero ad relinquenda cupiditatum oblectamenta, quibus nimis abducebantur, induxisset. Non *realis,* non quaevis alia, qua semper destituti fuerunt. Accedit nimia eorum facilitas in sese accommodando populorum superstitionibus, sive ad eorum ac magistratuum vindictam et poenas declinandas, sive ad propria commoda tuenda, adeo ut tanquam in dogma erexerint principium de *accommodatione.* 2 Quare vel ipse Socrates, qui vulgo perhibetur monotheismi

') Cons. *Histoire comparée des systèmes de philosophie considérée relativement aux principes des connaissances humaines,* par M. Gérando; in qua auctor quinque philosophiae cpochas distinguit, quarum I. incipit a Thalete et desinit in Prolagoram, qui suis sophismatibus dubium circa omnia movet. Altera exordium habet a Socrate, qui coepit impugnare scepticismum, deinceps a Pyrrhone instauratum. Postea Epicurus venit cum suis principiis physicis inoralitatis; tum sequitur Zeno cum suo fato, quem sequuntur Arcesilaus ct Carneades, qui finem imponunt huic epochae. 3. Epocha complectitur vicissitudines philosophiae quae Romae cl Alexandrian obtinuit usque ad saec. VI. quo omne philosophiae studium barbarie superveniente exlinguitur. 4. Comprehendit totum illum temporis lapsum qui a saeculo VI. ad XVI. protenditur. 5. Initium ducit a tribus summis reformatoribus, Baconc in Anglia, Cartcsio in Galliis, Lcibnitzio in Germania ac ad Kantium usque pertingit, qui Baconem, Carlesium ac Leibnitzium immutat, statuitque philosophiam *experimenti,* ct ad hanc appellat auctor. Ast nonne rectius post tot saecula ab hac ad EXPERIMENTUM PHILOSOPHIAE posset appellari? Eccur non simul utraque conjungitur, religio nempe ac philosophia, prout in sua origine conjunctae erant? *Nous la reverrons,* inquit cl. Comes J. De Maistre, *la superbe alliance de la religion et de la science; ils reviendront ces beaux jours du monde, où toute science remontait à sa source.* Traduct. du Traité de Plutarque intitule: *Des délais de la justice divine.*

Erat cnim commune apud ipsos receptum effatum: *Expedire falli in religione civitates.* Quare August, etiam ex hac parte veteres arguit philosophos, De civ. lib. VIL cap. 10, ubi de Seneca scribit: *Colebat, quod reprehendebat; agebat, quod arguebat; quod culpabat, adorabat.* Sic etiam Epictetus, *Enchir.* cap. 38. principii loco statuebat: *Libare autem et sacrificare et*

martyr, teste Xenophonte1, ejus biographo et apologeta, passim patriis diis immolabat.

76. Ex defectu domum *sanctionis;* cum nulla ipsi auctoritate sua vel praemia vel poenas praeceptorum suorum observatoribus vel transgressoribus proponere potuerint, atque irriderent, quae poëtae de elysiis vel stygiis sedibus cecinerunt.4 Jam vero quid juvant eloquentissimi quique tractatus do virtutibus ac vitiis ad populos absque certa sanctione vel ad virtutem adducendos vel ad retrahendos a vitiis?

77. Dili vero *ex triplici defectu ipsis inhaerente,* non solum ut rationem redderem facti propositi, verum etiam, ut innuerem adversus nostros deistas ac rationalistas, nec ipsos triplici hoc defectu laborantes aut nunc esse aut unquam pares fore, seposita revelatione divina ac supernatural!, ad hoc idem praestandum, quod veteres philosophi minime praestare valuerunt.5

78. His igitur sic constitutis ita perstringimus argumentum: res facti indubia est, humanam sapientiam et industriam non valuisse populos revelatione destitutos revocare ab illa generali defectione sive circa cultum sive circa mores, nec potuisse, etsi enixe id voluissent, nec posse, etsi vehementer vellent, ex triplici proposito defectu; ergo necessarium est ad hoc praestandum subsidium aliquod extra humanam conditionem positum, quod triplicem nuper expositam conditionem praeseferat. Atqui tale subsidium esse non potest nisi divina supematuralis revelatio, quae sola principium in se continet tum unitatis, tum snmmae auctoritatis atque efficacissimae sanctionis; ergo ex eo quod nulla humana sapientia ac industria populos revelatione destitutos revocare valuerit ab universali illa defectione sive circa cultum sive circa mores, jure rursum infertur divinae ac supematuralis revelationis necessitas.

primitias offerre secundum patrios mores unumquemque decet: Σ'πίνδιιν δί καί 3veiv καί άτάρχιζ^αι κατά τα πάτρια, Ικάϋτοίί προ ηκαι.

3) Xenoph. *De factis et dictis Socratis memoratu dignis,* lib. I. cap. 1.

4) Apposite J. J. Rousseau in *Emile,* lib. IIL pa?. 187, ita philosophum alloquitur: *Frustra virtutem statuere ac confirmare unius rationis ope conaris: nam quo unquam fundamento illam poteris sustentare? Praeclarae quidem sunt tuae de moribus leges, sed earum cedo, quaeso, sanctionem! Age, quid aeterno inferorum igni suffectum vis?*

J) Sic graphice describit idem J. J. Rousseau deislas seu philosophos: *Philosophos,* inquit, *consului, eorum libros pervolvi, ac varias opiniones expendi: agnovi omnes animorum plenos affirmantes audacter, etiam in rebus dubiis ex tripodejudicantes, (pii scire se omnia profitentur, extricent nihil, sese invicem irrideant; quod quidem commune omnibus id mihi visum est, in quo minime hallucinentur. Elati et quasi orantes, quum alios petunt; quum ipsi petuntur. fracti et abjecti; si eorum argumenta explores, nulla plane invenies nisi ad evertendum aliquid comparata; si suffragia recenseas, id quisque fert, quod sibi quisque tribuit: nulla quidem in re nisi in contendendo sibi invicem cohaerent; cum ipsi uni veritatis lumine illustrati, candidi, fide digni videri volunt, tum nos jubent quodammodo ipsorum dicto acquiescere, et putida atque absurda commenta pro veris ac certis principiis obtrudunt. Emile,* torn. III. pa?.21.

DIFFICULTATES.

79. Obj. cum Ammon et Wegscheider: 1. *Rationem,* quatenus suprema ejus virtus dignoscitur in *ideis* concipiendis, quaeque ipsa recte dicitur *idea,* homini a Deo datam esse facultatem, non excultam, sed assidue excolendam constat, ejusquo aciem adjuvantibus tantum rebus faustissimis, a Dei providentia repetendis, ita *curari* posse, ut ne obscuretur errorum tenebris. Quapropter 2. distinguendum est inter rationem in *abstracto* et in *concreto,* uti dicitur, cogitatam. 3. Neque vero dubitari potest, quin in rebus gravissimis, quae, ad religionem et honestatem tuendam pertinent, itemque in praeceptis artis logicae omnes fere philosophorum scholae mirifice inter se conveniant; et 4. inter ipsos scriptores, quos profanos dicimus, et quos *injuste aversantur atque calumniantur tenebrarum patroni,* haud paucos esse constat, qui praeclaras de religione ac virtute sententias, Jesu Christi decretis ac praeceptis haud absimiles in medium protulerint. 5. Contra inter cos ipsos, qui eamdem revelationem sequi se professi sunt, magna opinionum diversitas obtinuit; 6. nec illa revelationis auctoritas impedire potuit, quominus ejus asseclae ad superstitionem erroresque alios non modo ineptos sed etiam perniciosos delaberentur. 7. Quod si vero Deo placuisset, omnes omnibus temporibus idem prorsus sentire de rebus divinis, ita ut ipsa forma et involucra idearum ad religionem pertinentium omnibus eadem essent, certe sapientissimis praesidiis id effecturus fuisset. Ergo. Ita citati auctores.6

80. Resp. generating; *D.* Et haec respiciunt meram ab ipsis excogitatam possibilitatem, *C.* destruunt factum a nobis constitutum, *N.* Ejusmodi enim theoriae non sunt nisi imaginariae, et ab existentia revelationis illius originem ducunt, quam per summam injuriam ipsi impugnant, ut inferius ostendemus; sed nullo modo attingunt argumenta, quae ex facto deducuntur. Quid enim effecerunt veteres philosophi ad populorum illustrationem? Quid efficiunt deistarum ac recentiorum rationalistarum conatus, nisi corruptionem populorum, et juventutis sibi commissae?

81. Resp. singillatim; ad 1. AI. Experientia enim contrarium evincit, ut ex dictis patet, quaecunque demum vis in ratione supponatur. Non agitur de eo, quod *possit,* sed de eo, quod *fecerit.*

82. Ad 2. *D.* Et supposita qualicunque distinctione ob vitium eidem inhaerens impar semper est humana ratio effectui obtinendo, quem adversarii praetendunt, *C.* secus, *Tr.*

83. Ad 3. Ar. Quam enim mirifice philosophorum scholae inter se conveniant, si sermo sit de recentioribus, vidimus ex J. J. Rousseau, et

6) Amnion, *Der rechte Slandpunct,* Lips. 1822. pag. 19. Wegschcidcr, op. cit. prol. cap. 1. §. 11. n. a.

patet ex perpetuo rationalistarum conflictu et pugna, quae in Germaniae scholis adhuc viget, et ex eorum libris. Si sermo sit de antiquioribus, patet ex historia philosophiae ejusque diversis sectis Stoicorum, epicureorum, pyrrhonistarum, cynicorum, etc.7 Quid porro commune habeant artis logicae praecepta cum gravissimis rebus, quae ad religionem et honestatem pertinent, non video.

84. Ad 4. *D. Praeclaras de religione sententias* absque fundamento, absque conjunctione et fine, et quidem generales et theoreticas, *C.* systema religionis ac ethices ex omni parte absolutum, bene connexum ac practicum, *N.* Aliud porro est nonnullas sententias, tractatus etiam ac dissertationes edere de religione ac moribus et quidem speculativas et generales, quod fieri utique ab antiquis philosophis potuit, multoque magis a recentioribus, qui tot subsidiis religionis instructi sunt, atque interdum factum esse concedimus; aliud autem integrum, absolutum ac bene constructum praebere totius religionis atque ethices aedificium cum solido fundamento sive auctoritatis sive unitatis atque sanctionis, nec non cum applicatione generalium principiorum ad praxim, quod nusquam ab ipsis factum est. ac seposita revelatione nunquam fiet. Nunquam convenerunt in hominis fine constituendo; nunquam in certis ethices naturalis atque obligationis principiis constabiliendis ; nunquam stabiles regulas ad applicanda casibus particularibus principia virtutis, probitatis atque honestatis exhibuerunt; nunquam fines statuerunt, qui praecepta a consiliis seu a perfectione secernant et varios culpae gradus determinent; nunquam motiva omnibus communia et valida ad impellendum hominem ad virtutem, ct retrahendum a vitiis proposuerunt. Mira semper in his omnibus aliisque, a quibus recensendis brevitatis gratia abstinemus, viguit ac viget inter philosophos deistas ac rationalistas varietas, qui propterea nunquam ethicen populorum indigentiae accommodatam dare potuerunt, nedum cultus, ut ipsi vocant, theoriam.8 Quare *tenebrarum patroni,* (id est, catholici seu supernaturalistae) neque *injuste aversantur* neque *calumniantur* scriptores profanos, sed factum referunt, quod nostri lucis amatores nunquam destruent.

85. Ad 5. *D.* Inter eos, qui eamdem revelationem sequi se professi sunt, sed mutilam ac rejecto ecclesiae magisterio, magna opinionum varietas

3 'I

T) Cf. PlUlarch- *De placitis philosophorum* , praesertim lib. IV. opp. fol. ed. Paris. 1624. tom. II. Itaque mirifice scholae philosophorum inter se conveniunt solum in dissentiendo. Philosophorum item clamores, acres disputationes, dissensiones graphice describit Lucianus in dialogo: *Bis accusatus,* cap. 2 et seqq.

8) Lockius in suo *Specim. intell. hum.* lib. L cap. II. innumera prope exempla varietatis ejusmodi exhibet, quae inter veteres et recentiorcs populos ct philosophos obtinuit. Quod pariter praestitit Helvetius, *Serm. 20.* cap. 13. Consulatur de hoc argumento Spcdalieri, *Diritti delC nomo* lib. B · cap. 14 et seqq. necnon Manzoni, *Sulla morale cattolica,* cap. 3. *Sulla distinzione di filosofta morale e di teoloyia :* ubi egregie hoc argumentum evolvit.

obtinuit imo et obtinet, *C.* qui integram sub auctoritate ecclesiae, *subdist.* in opinionibus levioris momenti, quae nec religionis nec doctrinae moralis attingunt substantiam ac nondum definitae sunt, *C.* secus, *N.* alioquin jam non sunt catholici.

8G. Ad G. *I).* In refractariis et perduellibus, C. in catholicis sinceris, A'.

87. Ad 7. *I).* Si hominibus iis uti placuisset, C. si propria sensa potius quam legitimam auctoritatem a Deo constitutam sequi maluerunt, A. Deus homini nunquam defuit, ut infra ostendemus, sive per primitivam revelationem, sive per constitutam a se ecclesiam: omnia enim suaviter fortiterque ad finem suum perducere maluit, quin vim inferre videretur humanae libertati, cui consultum ipse omni ratione voluit; etsi maxima in se esset atque efficacissima divinitus a se. constituta auctoritas. Sed si hominibus magis placuit evanescere in cogitationibus suis, quam eidem obtemperare, sibi imputent, si ortae divisiones sunt.

S

PROPOSITIO III.

Cum humana ratio ex se motiva sufficientia non praebeat ad homines in officio continendos atque a vitiis retrahendos, iterum necessitas jure merito infertur divinae ac supernaturalis revelationis etiam in iis, quae naturali rationis lumine cognosci possunt.

88. Et hic *factum* enunciamus quod ab ipsa experientia eruitur; damus enim libenter philosophis, deistis ac rationalistis, humanam rationem cognoscere posse: teneri hominem ad cultum supremo numini praestandum, animam immortalitate esse praeditam, praemia poenasve ipsam manere post mortem, vitium esse fugiendum virtutemque sectandam aliaque id genus plurima, sola etiam inspecta naturae humanae conditione ejusque ad Deum relatione. At ubi humanorum animorum sinus introspiciantur, inficiari ipsi non possunt ejusmodi notiones sufficientes non esse ad hominem ita regendum, ut in omnibus rerum adjunctis in officio ipse se contineat atque ex virtute agat.

89. I. Quia non omnes, imo plerique non assequuntur vim naturalium ejusmodi demonstrationum, praesertim quod non pauci philosophi eas in dubium revocaverint, imo aperte negaverint. l

90. II. Quia saepe dantur difficilia rerum adjuncta, in quibus homo constitutus ac sibi relictus, si alia non habeat motiva praeter ea, quae ratio illi praebet, aegre omnino, imo nullo modo adducitur ad sectandam virtutem atque ad injustam actionem vitandam; ut cum in aestu vehementis cupiditatis

') Cons. Cic. *Academ. Quaest.* lib. II. praesertim cap. 37 et seqq. edit. Taur. 1829. opp. tom. XII.

reperitur, vel cum agitur de famae ac vitae periculo, in injustae potentium virorum insectationis discrimine, quibus vulgo homines cedunt.3

91. IIL Quia, qui in conflictu reperiuntur, facile sibi suadent, in ejusmodi casibus hominem non obligari ad tale vel tale facinus, dubia iis insurgunt de demonstrationis vi ac veritate, mens obnubilatur, nec videt amplius, quod antea evidenter cognoscere sibi videbatur5 in subsidium adsciscit sapientium dubia, falsum dictamen facile adoptat.

92. IV. Quia, quum ratio nonnisi generalia suppeditet principia sive circa cultum sive circa vitae futurae praemia vel poenas, nec determinet in particulari quo cultu, quibus in specie obsequiis divinitatem sibi homo demereri possit·, quaenam nos maneant praemia, quaenam poenae et quamdin duraturae, praesertim quum poenae juxta deistas aeternae esse non possint; inde fit, ut omnem penitus vim amittant, et homo haereat perinde ac si eas non cognosceret, praesertim si vitium utile sit, et virtus circumsepta et obsita difficultatibus, ut passim evenit.

93. V. Quia haec omnia confirmantur ex agendi ratione veterum philosophorum 3, ac praesertim recentiorum deistarum, eorumque omnium, qui ipsorum sectantur principia, omni revelatione seposita. Publice enim nullam isti, ut plurimum, religionem exercent, vitiis diffluunt, dilectionis et charitatis actus in proximum, in arduis praesertim, vel omnino negligunt vel parvipendunt. Et haec quidem illi, qui de probitate quadam naturali atque honestate gloriantur, quibus ad honeste tamen vivendum tot insunt praesidia, sive ex domestica institutione, sive ex quadam laudis et gloriae cupidine, ex quodam decore, virtutique insita vi, etc. Verum quid de infimae plebis hominibus, quibus talia principia communia fierent?

Jam vcuja prosiliet frenis natura remotis. 4

Omnibus nempe cupiditatibus simul ac libertas omnis tribuitur, nullum vitium est, in quod flagitiosissimi non ruant ad omnia parati, nec ulla ratione contineri possunt, ut luctuosa experientia evincit, perinde nempe ac si nec Deus esset, nec ulla vel praemia bonis vel poenae malis essent constitutae.

94. Lnde sic ratiocinamur: Data qualicunque humanae rationis vi in agnoscendis officiis, quibus homines erga Deum, proximum ac semetipsos

2) Cons. Roberti S. J., *Della probitit naturale,* parte 2, ubi sex obstacula recenset, quibus homines sola naturali probitate ducti a virtute retrahuntur, quod pluribus illustrat exemplis ductis ab historia antiqua et recenliori. Cons, pariter Card. Gerdii, Diss. *Delia origine dei senso morale,* edit. Rom. opp. loin. IL

3) Sic dc sui temporis philosophis serebat Cicero, *Quaest. Tuse.* lib. IL cap. 4. *Videre licet alios tanta levitate et jactatione, ut iis fuerit non didicisse melius", alios pecuniae cupidos, gloriae nonnullos, multos libidinum servos ut cum eorum vita mirabiliter pugnet ratio·, quod quidem mihi videtur esse turpissimum.* Cons. Roberti, *Delia probità naturale.*

D Horat. lib. IL sal. 7.

obstringuntur, quum in humana ratione nulla sint motiva sufficientia *et* omnibus accommodata, quae efficaciter in omnibus rerum adjunctis impellere valeant homines, eosque vel in officio continere vel retrahere a vitiis, ut ex facto experientia omnium saeculorum comprobato evincitur, velint nolint deistae ac rationalistae, necesse est vel ut homines sine ullo freno brutorum more dimittantur ingenti omnium jurium ac societatis jactura, vel ut existât aliquod motivum extra humanam naturam positum, quod illa omnia praestet, divina nempe'ac supcrnaturalis revelatio; seu quod idem est: Cum humana ratio ex se motiva sufficientia non praebeat ad homines in officio continendos ac retrahendos a vitiis; iterum necessitas jure merito infertur divinae ac supernaturalis revelationis etiam in iis, quae naturali rationis lumine cognosci possunt.5

DIFFICULTATES.

95. Obj. 1. „Ipsa humanae mentis natura et summi numinis idea recte efibrmanda omnem excludunt supcrnaturalis revelationis necessitatem; quemadmodum enim omnia alia animantia iis viribus praedita sunt, quibus naturae suae fines attingere possint, ita procul dubio homines ratione sibi concessa praestant reliquis animantibus, eisdemque facultas data est ea omnia intelligendi et observandi, quae ad summos humani generis fines obtinendos, scilicet ad officia tuenda et ad religionem colendam, spectant. Deinde 2. homo, simul atque eo pervenit, ut rationis et officii sui sibi conscius sit, necesse est rationem teneat tamquam supremam cognoscendi vim, cujus decreta in omnibus vel cogitationibus vel actionibus servare debeat. Quicumque autem, spreto hoc rationis humanae principatu, revelationis, quae modo supernatural! ad certos homines delata dicitur, eam esse auctoritatem statuit, ut ei sine ulla dubitatione caeco quodam instinctu aut sensu parendum sit, is veram hominis naturam ac dignitatem tollit atque evertit. 3. Humana mens legibus cogitandi ipsi innatis subjecta, quaecumque vel sensuum ope perceperit, vel cogitatione ac meditatione repercrit, proxime quidem ad causam aliquam in mundo sensibus obvio vel ad origines in ipsa mente latentes referre cogitur; ideoque stultae esset arrogantiae, si causam eventus in rerum natura observati aut origines verae religionis inter homines deprehensae in animae facultatibus reconditas non statim perspexerit, eas prorsus negare velle, et supernaturalem ac miraculosum eventum fingere, cujus certa quaedam nota demonstrari omnino nequit. Si qui autem sunt, qui *supernaturalismum,* ut vocant, *rationalem*

s) Optime S. Thom. p. 1. q. 1. ostendit, quod circa *ea etiam, quae, de Deo ratione humana investigari possunt, necessarium fuit hominem instrui revelatione divina, quia veritas de Deo per rationem investigata a paucis et per longum tempus et cum admixtione multorum errorum homini perveniret, a cujus tamen veritatis cognitione dependet tota hominis salus, quae in Deo est.* Eadem inculcat et fusius evolvit p. 2. 2. q. 2. art. 4. in corp., tum *Contra gentes,* lib. 1. cap. 4.

tuiti, religionem Christianam rationi prorsus convenire censeant, nihilominus tamen eamdem supernatural! modo revelatam esse contendant, ii leges cogitandi a Deo ipso homini datas transgrediuntur; nam quaecumque religionis doctrina menti humanae dicitur plane convenire, ea ex hac ipsa ad leges ejusdem accommodate repetatur necesse est. 4. Quumplures religionis doctrinae, quae vulgo *positivae* dicuntur, revelationis divinae cjusque. supernaturalis ac. miraculosae dignitatem sibi arrogaverint, nisi quis caeco quodam arbitrio alteram alteri praeferre velit, nulla alia est ratio et via eas examinandi, quam ut illarum placita cum iis, quae via naturali rectae rationis de Deo ejusque voluntate ipsi innotuerint, diligenter componat et ad hanc normam sine omni superstitione exigat. Nam qui hac norma in exploranda religionis, quae supernaturalem se profitetur, veritate uti noluerit ei verendum esset, ne, si forte daemon aliquis aut homo se Dei legatum profiteretur, aut falsa aut mala pro veris et honestis venditare auderet, placita summo numine indignissima tamquam ab ipso revelata sibi obtruderentur. Quot mala facinora, neglecta rationis cultura, obtentu numinis, et revelationis divinae inter homines patrata sint, historia gentium abunde docet. 5. Accedit, quod omnino nulla revelatio, quae sicut historia aliorum testimoniis nititur, tam certam potest nobis persuasionem afferre, quam quae ex ratione proficiscitur, cujus decreta homini sua ipsius conscientia innotescunt. Quo magis autem religio intimae humanae mentis conscientiae insita fuerit atque impressa, eo certius homo beneficam ejus vim in variis vitae humanae vicissitudinibus experietur. 6. Denique argumentum speciosissimum, quo revelationem supernaturalem ostendunt *(sirpernaturalistacj, petitionis principii;* quod vulgo dicitur, vitio premitur. Id enim sumitur ex iis, quae in aliquo libro, qui modo quodam supernatural! confectus esse perhibetur, leguntur. Huic autem ipsi fidem esse adhibendam hoc argumento scilicet persuadere conantur, quod supernaturalem revelationem contineat. Itaque demonstrandum pro demonstrato ponunt. Ac si quis, ut fit, rationis humanae imbecillitatem religionisque naturalis insufficientiam e peccato originali, ex lapsu protoplastorum scilicet oriundo, demonstrare velit, is sane in eodem errore versabitur. Nec minus in eamdem reprehensionem incurret quicumque argumentationibus e ratione et philosophia deductis fidem *religiosam,* a ratione et philosophia plane alienam, ad earum praecepta non esse exigendam statuerit; ergo.“ Hactenus Wegscheider 6 ad suum rationalismum statuendum.

96. Resp. generatim *D.* Et haec usque adeo non destruunt factum a nobis statutum, ut ne attingant quidem, *C.* destruunt vel attingunt, iV. Stat adhuc tota argumenti a nobis inde deducti firmitas, stant omnia quae nexu

6) Op. cit. proleç. cap. 1. §. 2. Quod si cuipiam videri possint obscurae ejusmodi diificullates ita expositae, meminisse is debet illas de verbo ad verbum ex citato auctore esse desumptas.

legitimo ex co consequuntur. Sed jam expendamus singula ab adversariis asserta.

97. Ad 1. A'. A. Ad arg. sive rationem, Ai paritatem. Cetera enim animantia, cum instinctu ac necessitate agant, iis utique mediis omnibus a natura instructa esse necesse est, quibus finem suum attingant. At vero homines, cum ratione ac libertate praediti sint, possunt utique a fine suo aberrare, prout eos sive quoad religionis cultum sive quoad officiorum observantiam revera et aberrasse olim et nunc quoque temporis turpiter aberrare historia et experientia testantur; quibus insuper edocemur nunquam per se homines a publica ejusmodi et universali aberratione eximi potuisse vel posse, ut ostensum a nobis est, absque externo aliquo adjumento, quo non solum rite instituantur, sed praeterea ad exequenda ejusmodi officia moveantur et impellantur. Hac ratione non solum hominis naturae et dignitati opportune provisum est, sed praeterea etiam homo ipse et tutius ducitur, et occasio ei praebetur tum exercendi virtutes sibi proprias, tum melius divinas perfectiones cognoscendi.

98. Ad 2. *D.* Id est, posita gratuita hypothesi de plena officiorum cognitione et motivorum ad illa efficaciter adimplenda, *Tr.* vel *C.* sublata ejusmodi hypothesi, A7. Et hoc est praecise de quo quaeritur; omnium porro saeculorum experientia et factum ipsum ejusmodi hypothesin destruunt. Rationalistae igitur vere principium petunt, dum assumunt, quod esset probandum, et falsum omnino est. Ad conf. *quicumque autem spreto hoc rationis,* etc. D. Id est, qui rationi non tribuunt nisi eam partem, quae ei competit, A7, qui nullo modo rationem consulunt, immo et excludunt atque spernunt, *C.* Hoc vero non contendunt, qui rationem revelationi subjiciunt. Perperam proinde affirmant rationalistae, caeco instinctu aut sensu ab homine parendum esse supernatural! revelationi, quae rectum rationis usum numquam proscripsit, immo commendat. Rectae propterea rationis munia in revelationis negotio in eo sita sunt, ut expendat fundamenta, quibus haec innititur, et deinde, hac semel constituta, se submittat in iis, quae ejus captum excedunt, quod ratio ipsa dictat; in ceteris vero, quae ejusdem aciem minime superant, plura habet, in quibus se exerceat, ea evolvendo, quae per revelationem didicit. Haec autem agendi ratio nullatenus veram hominis naturam tollit atque evertit, ut ipsi autumant, sed impedit, quominus natura ac dignitas humana rursum concidant, prout revera hoc destitutas praesidio concidere necesse est.

99. Ad 3. *D.* Nisi certo constet ab alia causa, quam a naturali esse repetenda, *C.* alias, A' Et hic rursum principii loco constituunt adversarii (qui nos arguunt petitionis principii) quod falsum est; asserunt et supponunt, sed non probant, humanam rationem absque externo ac supernatural! subsidio tum omnia religionis ac morum praecepta agnovisse tum motiva ad ea exequenda, quod est contra factum. Scilicet quidpiam constanti vultu tamquam

ex delphico tripode asserere, et illud argumentis stabilire, non idem est. Primum illud optime adversarii nostri praestant, alterum negligunt. Ab Prob. *stultae esset arrogantiae,* etc. idem esto responsum; addatur non fingi a nobis *supernaturalem ac miraculosum eventum,* cujus certa quaedam nota demonstrari omnino nequeat, sed plane demonstrari, prout evidenter patebit, cum sermo erit de divinae revelationis existentia, ubi pariter ostendemus certas quasdam esse notas ad supernaturalem ejusmodi eventum secernendum. Ad Conf. si *qui sunt, qui supernaturalismum . . . ii leges cogitandi. . . transgrediun·tur,* etc., *N.* Aliud enim est, facta revelatione earum veritatum, quae in naturae ordine continentur, deprehendere eas consentaneas esse rectae rationis principiis, quod factu difficile non est: aliud vero illas omnes veritates, seposita revelatione, cognoscere, quod adeo difficile est, ut nedum integri populi plurium saeculorum decursu, sed vel ipsi sapientissimi philosophi in eo caecutiverint et toto coelo erraverint, ut ex facto ostendimus. 7) Duo haec adversarii commiscent in sua thesi, quae commisceri nec possunt nec debent. Hinc negamus illationem : *quaecumque religionis doctrina menti humanae prorsus dicitur convenire, ea ex hac ipsa ad leges ejusdem accommodate repe- . tatur necesse est;* detecto enim sophismate, ejusmodi illatio evanescit. Adnoto praeterea, tamquam certum rursus assumi ab adversariis divinam revelationem non complecti nisi eas veritates, quae ordinem naturalem ηρη praetergrediuntur; complectitur autem revelatio plures alias veritates, quae humanae mentis aciem superant, ut suo loco ostendemus, quare rursum peccat adversariorum argumentatio, et eo laborat vitio, quod falsi suppositi vulgo dicitur.

100. Ad 4. *D.* Et inde sequitur rationem per se posse omnia religionis et morum officia cognoscere, vel cognita ab ipsa fuisse seposita revelatione, *N.* ut patet ex dictis; sequitur rationem propositas sibi morales veritates cognoscere tamquam rectis principiis congruentes, *C.* Recolantur nuper dicta in resp. ad Conf. 3. difficultatis. Eadem semper aequivocatione laborant ejusmodi argumenta. Ad Conf. *quot mala facinora,* etc. *D.* Ex neglecto examine accurato motivorum, quae vocant credibilitatis, *C.* rite adhibito hoc examine, *N.* Quae vero ejusmodi motiva sint, inferius aperiemus.

101. Ad 5. vel *N.* vel *D.* Persuasionem non afferat ejusdem ordinis, *C.* alterius ordinis, quae eamdem pariat certitudinem seu saltem aequivalentem, A. Ex logicis enim omnes norunt pro subjecta materia triplicem distingui certitudinem, metaphysicam, physicam atque moralem; et postremam hanc,

') Plato communionem uxorum in sua republic admisit. Socrates Thcodolam quamdam meretricem docet artem homines alliciendi, apud Xenophontem *De dictis et factis mirabit,* lib. IV. cap. 2. Epictetus in *Enchir.* cap. 47. fornicationem ut licitam admittit. Aul. Gellius, Aocf. *attic,* lib. XIX. cap. 2. refert versus amatorios Platonis, quibus sceleste paederaslia commendatur; sed me dies deficeret, si omnia errorum monstra, quae veteres admiserunt, recensere vellem. Rccentiores deistae, ut suo loco ostendemus, non minus absurda et impia docuerunt.

ut reliquas, quae ad institutum nostrum non pertinent, taceamus, dummodo plena sit, conditioncsque omnes praescierat, quas ilii requirunt, nos tutos aeque de veritate reddere ac certitudinem metaphysicam, atque in eam demum resolvi. Hinc non minus certus sum me existere ex testimonio sensus intimi, ac existere Romam vel Lutetiam Parisiorum ex testimonio ceterorum hominum. Talis vero est certitudo, cui innititur existentia revelationis, ut suo loco ostendemus. Ergo falsum est, quod ab adversariis adstruitur.

102. Ad G. AI. Tantum enim abest, ut istud sit argumentum *speciosissimum,* ut sine illo res plane confici possit, prout reipsa a nobis praestitum est; etenim numquam ad illud recurrere debuimus, ut ex tota hucusque instituta disputatione patet, in qua praefatum argumentum non solum non attigimus, sed ne innuimus quidem ; reliqua proinde superstructa corruunt.8)

f* CAPUT III.

DE NOTIS DIVINAE AC SUPERNATURALIS REVELATIONIS.

103. Frustra divinae ac supernaturalis revelationis possibilitas atque necessitas fuisset per nos constituta, nisi praeterea adstrueremus certas notas ad eam discernendam ab hominum fraude.

104. Hujusmodi notarum potissimae, omnium consensu, sunt miracula et prophetiae. Hae notae si *vere* existant in confirmationem alicujus doctrinae, vel ad comprobandam alicujus missionem, quae a Deo esse perhibeantur, nullum dubium superesse potest sive circa divinitatem illius doctrinae, sive circa divinam missionem illorum, in quorum gratiam edita iUa sunt.

105. Dcistae ac rationalistae, cum nullam supernaturalem revelationem agnoscant, nullum pariter agnoscunt opus supernaturale ad eam confirmandam.

106. In rationalistarum systemate religio, quae *supernaturalis* dicitur, nil aliud est, quam ipsa religio naturalis sub forma *positiva* proposita Dei nomine, *arbitrariis* nonnullis additis institutis, ac *mythis* l involuta ad quam-

8) Infirmae adeo virtutis sunt argumenta, quibus theologiae in academia fridericiana professores inexpertae juventuti illudunt eamque decipiunt! quibus illi, qui de Christiano nomine gloriantur, fundamenta subruunt Christianae religionis et cujuscumque supernaturalis revelationis, ut eam a sola ratione repetant, id est, ut solum deismum statuant sub chrisliani nominis larva! Enimvero tales sunt fructus, quos demum in Germania protulit protestantisnius! Attamen, ut melius dignosci possit quo isliusmodi professores tendant, operae pretium erit eum versare librum, quem nuper edidit cl. August. Theiner, *Storia dei seminario ecclesiastico, o gli otto giorni a sanC Eusebio a Roma.* Roma 1834. epocha III, ubi totum hoc negotium repetit a suis causis. Confundi tamen non debent protestantes, quos vocant rationalistes seu naturalistes, de quibus agimus, cum aliis qui supernaturalistae dicuntur, quique adhuc revelationem retiijent.

') En, quid *mythi* nomine inlelligant neoterici protestantes rationalistae: *Mythus* generatim est narratio quaedam ad antiquissimam populi aut religionis instituti cujusdam historiam maxime pertinens, quae vel prorsus ficta est, vel factum aliquod aut placitum quoddam philosophicum ad-

dam apud rudes aucupandam auctoritatem. Quarc factum est, ut religiones mosaica et Christiana *arbitrariae* ab ipsis nuncupentur passim, et ex ea parte, qua prodigiosa lacta vel narrationes exhibent, *mythologicae* vocentur.

107. Ex ejusmodi principiis facile est dignoscere, nullas ab his auctoribus veras ac proprie dictas notas agnosci ad supernaturalem divinam revelationem secernendam. Cum vere hoc systema sibi sumpserint biblici germanici protestantes, fit. ut veluti mythi ab ipsis traducantur et juxta naturae leges passim explicentur miracula omnia, ut suo loco prolatis exemplis ostendemus.

108. Ut ejusmodi ambages atque impietatem abjiciamus, remque totam a suis principiis exordiamur, declarabimus quid *miraculi* et *prophetiae* nomine intelligamus, ut deinde I. miraculi possibilitatem et prophetiae confirmemus, H. eorumdem sive miraculorum sive vaticiniorum vim evincamus ad supernaturalem revelationem dignoscendam, in cujus gratiam edita fuerunt.

109. Ne tamen rerum copia quempiam obruat, vel saltem confusionem pariat, in duos distinctos articulos eam dividimus in quorum priori de miraculis, in posteriori de prophetia disseremus.

DE MIRACULIS.

110. Argumenti, de quo agere instituimus, perspicuitati inservientes, nonnulla praenotabimus quibus difficultates non paucae, quae moveri solent, ab ipso exordio praeoccupabuntur.

111. Ac I. quidem, cum miraculum a *mirando* dicatur, ac mirari homines soleant effectus extraordinarios, quorum causa eos latet, hic prius sistamus oportet. Si causa *naturalis* sit. id est intra naturae hujus visibilis atque corporeae leges posita, quamquam hominum captum effugiat, effectus erit *mirus* vel *mirabilis,* non autem miraculum: si enim ex naturae legibus phaenomenon enascitur, iteratis experimentis iterari debet.

112. II. Cum inter agentes naturales alii sint, qui in ordine sensibili hujus universi continentur, alii, qui ad ordinem invisibilem spectant, cujus-

ditamcntis fictis ac plerumque miraculosis exornatum exhibet. Imbecillitas hominum rudiorum, qui accuratiore rerum naturae et philosophiae cognitione destituti, et fervidiore imaginandi vi ducti, religionis ideas sine involucris historicis et symibolieis neque ipsi capiunt, ncc eum aliis communicare valent, et modus eas per *traditionem* propagandi *mythos* istos, quibus *omnium* religionum origines implicatae sunt, progenuit ac sustentavit; quemadmodum reliqua omnium gentium historia antiquior *mythis* referta est. Ita ^Vegscheider, op. cil. cap. 1. §. 8. n. b. Niebuhr, *Rômische Geechichle,* id est, *Historia romana.* B. Th. I. 1812. 2. A. 1826. G. Hermann, *Primordia hist, graecae,* Lipsiac 1820. Heyne, *Commentai, de Apollodori bibliotheca,* tom. HI. pag. 906 etc.

modi eunt Angeli 8ive boni sive mali (quorum existentiam tunc solum admittunt deistae ac rationallstae, cum miracula impugnant), et cum eorum vires nos lateant, dicimus, fieri aliquando posse, ut non satis distinguamus effectum, de quo agitur, an immediate a Deo, an mediate ab Angelis sit repetendus: ex quo difficultates oriuntur circa miraculi definitionem. Dixi *aliquando;* dantur enim miracula, quae, ut videbimus, nonnisi ab actione Dei immediata repeti possunt. Sed interea cum omnia miracula ejusmodi non sint, de hac re disquisitio est opportune instituenda.

113. III. Quum miraculum proprie dictum tale esse possit, tum ratione *sui,* tum ratione *modi,* difficultas, quae petitur ex vi et efficacia Angelorum, cadere non potest nisi in miracula, quae talia sunt ratione *modi,* seu in miracula secundi vel tertii ordinis, ut patebit ex dicendis. Jam vero cum Angeli boni agere non possint in naturam visibilem ac sensibilem nisi ad Dei nutum et imperium, nec mali absque Dei, cui subsunt, saltem permissione, omnino cessat ejusmodi difficultas. Quaecumque enim supponatur vis Angelorum, certum est ipsos, si boni sint, nullum miraculum edere posse nisi in confirmationem veritatis, utpote Dei ministros: si vero sint mali, nihil prorsus efficere posse in confirmationem erroris saltem ita, ut error sit ineluctabilis, obsistentibus moralibus Dei attributis, ut postea declarabimus. Quare non est, cur hac de causa valde laboremus circa miraculi definitionem.

114. IV. His positis, nihil vetat, quominus cum D. Thoma [1] definiri possit miraculum *quod fit praeter ordinem totius naturae creatae;* vel, ut alibi [2] suam explanat sententiam, *illa simpliciter miracula dicenda sunt, quae divinitus fiunt praeter ordinem communiter servatum in rebus.* Licet enim Angeli naturarum creatarum ambitu contineantur, cum tamen nihil efficere possint absque Dei vel praecepto vel permissione, semper verum erit, miraculum esse id, *quod fit praeter ordinem totius naturae creatae* sive ratione *sui* sive ratione *modi,* ut expositum est. Quod si morosis haec definitio non placeat, non abnuimus miraculum definire: *opus sensibile, stupendum, ordini providentiae consueto et naturae legibus contrarium.* In hanc porro definitionem verbis mutatis conveniunt definitiones, quae passim sive a philosophis sive a theologis traduntur, si dolosas nonnullas excipias ad fallendum nempe excogitatas vel prorsus singulares. In hanc praeterea definitionem illa quatuor quadrant, quae ad verum miraculum constituendum requiruntur 1. ut effectus sit sensibilis, 2. ut a nulla creata causa, modo exposito, effici possit,, 3. ut sit proinde supernaturalis, 4. ut denique ad divina perducat. [3]

115. Dixi *passim traduntur,* exploratum enim est, aliam viam inivisse

[1]) P. I. q. 110. ari. 4. in corp.

[2]) *Contra Gentit.* lib. III. cap. 101.

[3]) Cons. Andreas Spagnius S. J., *De miraculis,* Romae 1787, pag. *2. De essentia miraculi.* Egregium opus, in quo istud argumentum dilucide evolvitur.

Carolnm Bonnet4, et cl. Houtteville5, juxta quos miraculum non pst, nisi eventus mirus atque stupendus ex incognita sed naturali legum harmonia ac temperatione profectus. Haec tamen miraculi notio a plerisque fortasse non injuria improbatur ac passim rejicitur. Quidquid vero de ea sentiendum sit, quod aliorum judicio relinquimu eam minus necessariam censemus ad Spinozae sophismata diluenda, in quem finem invecta est.

116. DLxi praeterea, λ *dolosas nonnullas excipias ad fallendum excogitatas vel prorsus singulares:* cujnsmodi profecto ea est, quam Lockius 6 dedit, dum miraculum definit: *operationem sensibilem, quae superat spectatorum captum et juxta illos est contra cursum naturae et accipitur tamquam operatio divina,* qua destruitur ipsa miraculi notio, cujus tota virtus penderet ab existimatione spectatorum. Id ipsum dicatur de aliis ejusmodi plus minus vitiosis definitionibus, quas hic non vacat ad trutinam vocare. 7

117. Igitur ut omnis aequivocatio tollatur, ad veram miraculi notionem requirimus, ut sit opus sensibile, ut a nulla causa creata effici possit, et quidem praeter consuetum naturae ordinem, et nos ad divina perducat.

118. Circa miraculi divisionem et gradus quoad *substantiam, subjectum* et *modum,* nec non de alia divisione miraculi, quod fiat *supra, praeter* et *contra* naturam, auditores remittimus ad celeberrimum opus Benedicti XIV *De bcatificatione et canonizatione Sanctorum.* 8

119. Ut igitur coeptum prosequamur iter ex adversariis miraculorum alii sunt, qui cum Spinoza 9 eorum possibilitatem denegant; alii vero data

4) *Palingènêsie philosophique,* part XXII. chap. 5. 6.

s) Tom. IL edit. Amst. 1744, lib. I. cap. 6; ubi advertendum est, Houtteville minime rejicere, communem notionem de miraculis, juxta quam etiam refellit Spinozam, sed aliam addere, ut se magis directe opponeret Spinozae. Differt vero quoad aliqua a Bonnet praesertim in eo, quod ille duos ordines a Deo ab initio constitutos existimaverit, ex quorum uno consurgeret consuetus naturae cursus, ex allero vero extraordinarius cursus existeret, in quo miracula concipiuntur. Id est, ex Caroli Bonnet mente duplicem Deus causarum seriem paravit, unam, quae communes produceret effectus, v. g. ortum et occasum solis, motus siderum, aliaque phaenomena, quae passim in mundo contingunt; alteram vero seriem causarum disposuit, quae in his vel illis locorum, temporum ac personarum adjunctis ab eodem auctore paratis praeter consuetas naturae leges operarentur. Hinc series causarum, v. g. quae a mortuis Lazarum excitarunt, jam ab initio disposita fuerat, eo tamen ordine, ut causae operaturae non essent nisi adveniente Christo ad sepulchrum et clamante: *Lazare veni foras.* Houtteville 'autem arbitratur Deum ab initio sic omnia disposuisse, ut ex legibus semel positis omnia prodirent, sive quae naturalia, sive quae mira nobis videntur, quae tamen non minus naturalia, quam priora sunt. Ex quibus patet, sententias tam Caroli Bonnet quam Houtteville in idem quoad substantiam redire.

6) *Journal des Savants,* art. 9. anno 1708.

') Consul. Andr.' Spagni op. cit. part. II. art. 6, 7, 8, ubi accurate plures expenduntur definitiones miraculi partim falsae partiin imperfectae, vel saltem parum exactae.

s) Lib. IV. part. L cap. 1 et seqq. Consul, praeterea Spagni loc. cit., ubi expendit diversas acceptiones nominis *miraculi.*

') *Tract, theol. pol.* cap. 5. Spinozae

miraculorum possibilitate inficiantur miracula esso notam certam et ineluctabilem divinae revelationis, seu quod tuto ea discerni non possint ab operibus naturalibus vel ab operatione daemonis, seu quod assensum iis praestare non possimus defectu historicae certitudinis. Duo propterea a nobis praestari debent, I. adstruenda miraculorum possibilitas, II. eonimdem ineluctabilis vis ad probandam divinitatem supernaturalis revelationis.

PROPOSITIO I.

Miracula sunt possibilia.

120. Sane illud est possibile quod non implicat, sive nullam involvit contradictionem; atqui miracula posse a Deo fieri nullam involvit contradictionem; miracula igitur sunt possibilia.

121. Deus enim, qui libere mundum condidit, ac libere eidem leges dedit, potest legibus libere a se constitutis derogare; ast ubi legum naturalium adest derogatio, ibi habetur miraculum; ergo. Praesertim cum ejusmodi derogatio, quae in tempore lieret, nullam importet mutationem in Deo, qui ab aeterno, dum constituit mundum condere, eique generales leges dare decrevit, simul decrevit peculiares ejusmodi derogationes ad manifestandam gloriam suam; Deus siquidem, dura *opera mutat, non mutat consilium.* l

122. Et haec quidem juxta nostrum concipiendi modum; si intimius enim, ac prout in se est, res consideretur, aliter omnino se habet. Etenim Dens, si proprie loqui velimus, non regit *genera* vel *species,* quae non sunt nisi ideae abstractae, sed regit *individua,* quae sola realia sunt, neque regit legibus universalibus, quae pariter non sunt nisi in conceptu nostro, exinde ortae, quod nos conspiciamus Deum *modo uniformi* individua talis classis regere, sed regit voluntate peculiari individua singula; quo fit, ut, dum Deus decernit talem planetam v. g. sisti, non deroget alicui legi a se constitutae, sed decernit ejusmodi planetam moveri circa solem ad tantum tempus, postea sisti, ac rursum deinceps moveri, prout libet. In hoc vero nulla concipitur nec habetur legis universalis naturalis derogatio, ut patet; et sic de ceteris dicatur. Cum igitur, re in se spectata et prout est, nulla sit universalis naturalis lex, quae videlicet *genera* et *species,* et non potius *individua* respiciat, nec ulla habetur derogatio proprie dicta vel exceptio, sed simplicissimus divinae voluntatis actus quo fit, ut tale naturae individuum in datis adjunctis hac potius vel alia ratione se habeat; qui proinde hac de causa miraculorum possibilitatem impugnant falso laborant supposito, ac Deum ex propria sua imbecillitate dimetiuntur.

inter ceteros adstipulatus est ex hehraeis Dom. J. Salvador annis proxime elapsis in opere cui titulus: *Histoire des institutions de Moïse et du peuple hébreu,* Paris 1829. tom. I. pag·. 218 et alibi passim.

>) S. August. *Confess,* lib. L cap. 4.

DIFFICULTATES.

123. I- Obj. 1. Non possunt a Deo fieri miracula, quin Deus ipso mutetur. Leges enim, quibus mundus regitur, sunt ipsa Dei decreta, quae mutari non possunt, quin mutetur ipse Deus, quod est absurdum. 2. Saltem miracula, subdit Salvador*, minus digna Deo videntur; in legibus enim mundi constituendis cur Deus non ita generaliter eas patere voluerit, ut circumstantias omnes etiam attingerent, quae essent exoriturae ex hoc ipso mundo? Secus 3- dicendus est locum identidem reliquisse evertendi has leges, quod nonnisi ineptis legislatoribus usuvenit, qui quum exigua mentis virtute sint instructi, totamque reipublicae regendae formam assequi nequeant, quoties graviores difficultates occurrunt, toties ad exceptiones confugere coguntur.

124. Resp. ad 1. .V. Ad prob. *la/es sunt Dei decreta,* etc., vel iV. quum leges non sint nisi effectus divinorum decretorum; vel *D.* Sunt ipsa Dei decreta, quae habent pro objecto tum leges tum ipsarum derogationes in tempore faciendas, *C.* secus, .V. Recolantur dicta in probationibus ; ex quibus patet, nec locum habere posse difficultatem propositam a Spinoza quae praeterea jamdiu a s. Thoma 3 praeoccupata est.

125. Ad 2. -V. Ad prob, *in l&jibus constituendis,* etc., *D.* Nisi Deus sibi aliquid minus usitatum reservarit ad torpidas quorumdam hominum mentes excutiendas, quae consuetis non moventur, *C.* quasi Deus non satis providerit ordinariis eventibus ac naturali rerum creatarum ordini, 'Y. Deus certe leges universales constituit, quibus ordinaria ratione mundus regeretur; at ei quoque placuit reservare sibi extraordinaria nonnulla facta, quibus homines supremum ejus dominium in res cunctas ejusque providentiam evidentius cognoscerent, ac praecipue certiores fierent de veritate religionis, quam revelare constituit, ut inferius ostendemus.4

-) Op. cil. ibid, et alibi passim.

3) En verba S. Thomae: *Dicendum quod Deus sic rebus certum ordinem indidit, ut tamen sibi reservaret, quod ipse aliquando aliter ex causa esset facturus. Unde quum praeter hunc ordinem agit, non mutatur.* Pars I. q. 105. art. 6. ad 3. Eadem alibi scribit, praesertim quaest. disputatis 4. *de miraculis,* q. 6. art. 1. ad 6; et lib. III. *Contra Gent.* cap. 99. η. 7.

<) Ila S. August. *Tract. 24. in Joann.* η. 1, praeoccupavit et solvit hanc difficultatem: ..Miracula, quae fecit Dominus J. C., sunt quidem divina opera, et ad intelligendum Deum de visibilibus admonent humanam mentem. Quia enim ille non est talis substantia, quae videri oculis possit, et miracula ejus, quibus lotum mundum regit universamque creaturam administrat, assiduitate viluerunt, ita ut pene nemo dignetur attendere opera Dei mira et stupenda in quolibet seminis grano; secundum suam misericordiam servavit sibi quaedam, quae faceret opportuno tempore praeter usitatum cursum ordinemque naturae, ut non majora sed insolita videndo stuperent, quibus quotidiana viluerant. Majus enim miraculum est gubernatio totius mundi, quam saturatio quinque millium hominum de

126. Ad 3. *D.* SI id ox neceesitate faceret, *C.* si ex libera electione ob lines sibi praestitutos, *S.* Deinde *Ne.g.* Deum *evertere* suas leges (pium miraculum qualecuniquc edit; sed, ut in probationibus dictum est, derogat legibus suis, et quidem nOn omnibus, sed alicui peculiari legi et in casibus particularibus. Deus vim igni ademit, ne rubum combureret, non evertit legem, nec sustulit virtutem ubique igni inditam ad comburendum; et sic de ceteris dicatur. Aequi vocatione proinde utuntur increduli in his commi-niscendis. Ad confirm, *quod nonnisi ineptis legislatoribus,* etc. *I).* Si Deus ejusmodi exceptiones faceret ex inopinato et non praeviso superveniente eventu, *C.* si e contrario in toto etiam systemate voluit has exceptiones ad suos lines obtinendos comprehendere, N. Hinc *N.* parit. Ineptus enim legis-lator ad has exceptiones confugeret defectu scientiae et capacitatis, quod de Deo dici nequit, qui incredibili scientiae suae virtute omnia comprehendit; si tamen miracula exceptiones dicenda sint, in cujus vocis usurpatione rur-sum latet acquivocatio.

127. Et haec, ne tritam desereremus viam; ceterum vi animadversionis in probationibus positae, ejusmodi difficultates toties repetitae ne locum qui-dem habent.

128. Ex dictis pariter evanescunt, quae magno apparatu obtrudunt re-centiores rationalistae, id est, increduli cum Wegscheider 5, dum scribunt: ..Hi (supernaturalistae) nimirum Deum sumunt res humanas naturali ordine in universum regere, et ubi hic naturalis ordo voluntati ipsius haud amplius satisfacere possit, miraculis patrandis ipsi quasi opem et medicinam ferre; illi vero (rationalistae) Deum statuunt ab aeterno res omnes continua serie secuturas tam sapienter disposuisse, ut quae v. g. ante plura jam saecula evenerint, id, quod nunc evenit, praepararent et efficerent, nec opus esset miraculis quibusdam quasi intercalaribus; ergo omnem gubernationis divinae sapientissimae et ima aeque ac summa, maxima aeque ac minima, extrema aeque ac novissima complectentis ambitum agnoscunt; dum isti (supernatura-listae) in singulis tantum effectibus, Numen summum prodentibus, hic vel illic singularem Dei omnipotentis efficaciam cernere malunt, eoque hominibus rudioris aevi aequiparandi sunt, qui magis ad summam Dei vim et efficaciam quam ad sapientiam explorandam prompti erant.“ Ita illi ex tripode, pro-nunciant in quibus difficile est dijudicare, utrum impietas ignorantiae, an quinque panibus; et tamen haec nemo mi-ratur; illud mirantur homines, non quia majus, sed quia rarum esL“ Ex hac s. Au-gustini observatione palet, quid sentien-dum sit de praeclara recenlibris rationa-listae sententia, dum ait: „Miraculis multo minus declarari majestatem naturae divinae quam ordine naturae; quum in illis vim tantum admiremur (rudem quasi); in hoc vero et vim, quae virtutem rebus etiam abjectis indidit, et sapientiam dispensato-ris/' Ita Doederlein, *Institutio theolog. ciiristian.* vol. I. pag. 615. Quam praeclare ac sapienter haec et ejusmodi alia profe-runtur!

5) Op. cit. proleg-. cap. 1. §· 12. n. a.

ista illi praevaleat, dum tamen uni ipsi et docti et sapientes a suis celebrantur.

129. II. **Objicitur** cum Spinoza: Miraculum est quid excedens cognitionem nostram, nosque perducens in cognitionem existentiae Dei vel alicujus sui attributi: sed non est possibile, ut id. quod excedit cognitionem nostram, nos perducat in alterius rei cognitionem; nam ex illo, quod excedit cognitionem nostram, nihil potest inferri; ergo impossibile est miraculum. 6

130. **Resp.** *D.* 1. *part. maj.* Miraculum excedit cognitionem nostram quoad modum, quo per divinam virtutem existit, *C.* quoad existentiam sui et quidem per virtutem divinam, A. et 3' *min.* cum suis probationibus. Quomodo vero ab operibus naturalibus miracula dignoscantur, ex infra dicendis patebit.

131. III. **Objicitur** ab anonymo quodam incredulo7: Miracula id sunt in ordine naturali, quod sunt mendacia in ordine morali; *nam miracula sunt violatio ordinis naturalis; sed mendaciis non est credendum; ergo neque miraculis.*

132. **Resp.** A *maj.* Ad Prob. *miracula sunt violatio ordinis nat.* etc. vel xV. ex dictis miracula esse violationem ordinis naturalis; vel *D.* Id est, sunt suspensio ordinis physici libere a Deo facta, *C.* violatio proprie dicta, prout est mendacium in ordine morali, xV. Sublata inepta hac aequivocatione vocis *violationis,* evanescit tota virtus propositi argumenti, ex quo aeque anonymus inferre potuisset, miracula esse *peccata,* prout peccata sunt mendacia. 8 Accedit, quod violatio ordinis moralis importaret imperfectionem in Deum, quod repugnat summae ipsius sanctitati. Id patet ex ipso mendacio, quod opponeretur veritati.

133. **Inst.** Eadem est ratio legum physicarum ac legum moralium; atqui istae mutari non possunt; ergo neque illae.

134. **Resp.** A *maj.* et paritatem; priores enim, si quae sint, a libera

6) Ubi pariter notandum, aliis verbis, ut solent, camdein difficultatem rationalistes refricare, dum ajunl: Si *nemo ejusmodi effectionem (miraculum) certis signis cognoscere potest, ne apta quidem est Numini divino patefaciendo, quippe quae hominem in ambiguo relinquat, nec certam unquam ei persuasionem indere possit* (ibid.). Eamdein jam proposuerat Rousseau apud Bcrgier, *Traité hist.* tum. V. 14. chap. 2.

7) In *Diario literator. Pisan,* tom. V. art. 3. pag. 88.

s) Impugnarunt Benedictum Spinoza ex orthodoxis Calmet in *Dissert, de veris fictisque prodigiis,* quae est prima inter eas quas praemisit ad Comment, in Exod. Michael Vassor, ante suam apostasiam a religione catholica. *eritable relig*. livr. II. chap. 1; Fassonius, *De mirae.;* Hooke, *Princip. relig.* tom. III. Disseri. *De Mirae.;* Valsechius, *Fondamenti della relig.* lib. II. 16- η. 8.; Bcrgier, *Traité hist, et dogmat. de la vraie relig.,* tom. V. — Ex helcrodoxis praecipue Petrus Bayle, cujus longam impugnationem referunt *Trevolliani,* anno 1743. art. 41. pag. 1018, et Alphons. Nicolai S. J., *Lez. 7, suit Esodo.*

Dei voluntate pondent, non autem posteriores, quae afficiunt ipsa moralia Dei attributa, sanctitatem nempe, justitiam, etc.

PROPOSITIO II.

Miracula certissimam natam exhibent ad dignoscendam divinam ac supernaturalem revelationem.

135. Miraculum ex datis definitionibus non potest esse nisi a Deo: ergo si Deus miracula efficiat in favorem revelationis, quae ejus nomine proponitur, miracula non possunt non esse certissima nota ad dignoscendam divinam ac supernaturalem revelationem.

136. Deus enim veritas est neque unquam potest vel adstipulari errori et falsitati, vel suae auctoritatis sigillum apponere ad errorem confirmandum, vel saltem permittere, si sermo sit de operibus daemonum, ut ipsi talia opera edant, quibus homines invincibiliter in errorem inducantur.

137. Deus enim decipere homines non posset sive per se sive per alios; si igitur miracula veluti signa assumpsit ad testificandam ac patefaciendam divinae suae supernaturalis revelationis veritatem, nequit permittere, ut daemones talia opera patrent, quibus vel dubia fiat probatio, quae ex miraculis eruitur, vel ita homines decipiantur, ut in errorem ineluctabiliter inducantur, tum etiam, ut dicemus, cum malos punire decreverit vel bonos probare.

138. Attamen iste solus casus esset, in quo exceptio fieri posset adversus statutam propositionem, desumpta ex potestate malorum spirituum, quorum naturali vi, cum ignoremus quousque ea se extendat, patrari forsan nonnulla signa possent, quae saltem respectu nostri rationem miraculi haberent. Ast si notetur ejusmodi naturalem vim, quaecumquc ea demum sit, liberam non esse, sed divinae providentiae obtemperantem quoad exercitium, ex dictis nihil erui potest ad infirmandum assumptum.

139. Cum difficultates,' quae afferri solent, ad quatuor capita revocentur, ad tollendam confusionem distincte ac divisim eas proponemus.

DIFFICULTATES

ex ratione.

140. **Obj.** 1. Nemo perspectas habet omnes naturae vires; ergo nemo judicare potest inter opus naturale ac prodigiosum; sane 2. saepe perperam judicamus quidpiam naturam non posse ejusque legibus adversari, 3. quod rudibus praesertim accidere potest, quum ipsi impares sint examini ejusmodi instituendo. 4. Cum igitur dubium semper aliquod supersit in tali judicio efformando, dici nequit, miraculum esse certissimam divinae revelationis, cui testificandae assumitur, notam. Haec quidem veteres deistae, quibus kantiani ac rationalistae subscribunt, quaeque fusius evolvunt. 5. Est enim, in-

quit Em. Kant. quaedam humanae mentis arrogantia, quam falso modestiam interpretantur, quaeque, ubi in rerum natura aliquid accidit, quod non statim ex causis physicis et moralibus explicari posse videtur, id immediate virtuti, quae leges natuAie interrumpat, sive efficaciae Dei miraculosae, haud cunctanter attribuit. 6. At modestum indagatorem decet, ubi talis eventus causas naturales et intermedias non statim reperiat, earum declarationem a futuro tempore potius expectare, quam continuo prodigia et miracula, id est, eventus supernatural! modo effectos somniare: quod quo rudior et incultior homo fuit, eo frequentius accidit. 7. Sunt quidam eventus in rerum natura, quorum causae, sicut rationes et leges naturae e quibus pendent, ob mentis imbecillitatem aut experientiam mancam non omnibus ex partibus et plane possunt cognosci, v. g. generationis mysVrium. Neque tamen inde concludi potest, causas et leges eas hic omnino locum non habere, et ipsum Deum in mundo sensibili interdum sine causarum intermediarum interventu, scilicet *immediate* et *supernaturali* modo, operari. 8. Namque Deus ipse leges cognitionis humanae ita constituit, ut quaecumque in rerum natura evenerint, ad causas suas et ad leges in ipsa rerum natura positas, revocari debeant; nec, nisi his bene cogitatis, 9. primaria summaque rerum causa, a qua omnia continuata serie pendeant, in Deo sit quaerenda: 10. quippe qui cuncta ita disposuerit, ut ordine ac nexu quodam causali, qui ab humana mente indagari queat atque comprehendi, eveniant. 11. Quae quum ita sint, Dei omnipotentiam legibus naturae ab ipso datis superiorem quidem esse concedendum est, homo tamen innatis sibi cogitandi legibus subjectus divinam in administranda rerum natura vim et efficaciam, nisi ex nexu causarum et eventuum experientia sensuum cognito, intelligere non potest [2]; ergo.

141. **Resp.** Ad 1. *D.* *Positive* et quidem omnes naturae vires, *C.* *negative* saltem quoad illas, ex quibus judicari debet de miraculo, 2Γ. Nemo profecto omnes omnino perspectas habet naturae vires, ita ut de omnibus affirmare tuto possit, quousque sese earum efficacia extendat: at perquam saepe, experimento ductus, potest homo sive doctus sive rudis cognoscere, quoad usque illa pertingere non possit. Atque ut in concreto exemplum ponatur (a quo semper fugiunt adversarii, ut intra abstractionum latebras sese tegant), etsi fateamur nos ignorare, quousque sese attollat nobilissima medicinae ars, certo tamen scimus, nullum medicum solius voluntatis nutu vel voce quempiam infirmum sanare, os confractum consolidare, mortuum, et quidem jam quatriduo defunctum et foetentem, ad vitam revocare; quae si contingerent, quis ambigat de miraculo? Nonne et ipsi deistae et rationalistae, relictis suis omnibus abstractis ct contortis ratiocinationibus, miraculum

·) *Vorlesungen uber die Metaphysik,* seu *Praelectiones de Metaphysica*› pag. 333. Lips. 1825.

5) Wegschcider, loc. c. §. 11. n. b.

proclamarent? Possemus proinde et nos hic cum imitari, qui ad solvenda argumenta sibi proposita adversus motum coepit ambulare.

142. Ad 2. *D.* Saepe et quidem ex defectu accurati examinis, *Tr.* semper ac debito examine instituto, *N.* Recolantur nuper dicta, in quibus nemo facile decipi potest.

143. Ad 3. D. In nonnullis difficilioribus casibus, *Tr.* in recensitis, A' Eudes praeterea, si eventus aliquantisper implicatus accideret, cui judicando impares essent, deberent se judicio sapientum subjicere. Addimus, Deum ad testificandam suae revelationis veritatem iis portentis uti, in quibus nemo decipi potest; id enim ad suam providentiam spectat. Deistae id sibi fingunt, quod locum non habet.

144. Ad 4. AI. Recolantur superius dicta.

145. Ad 5- *D.* Si indiscriminatim et absque solido fundamento humana mens in hanc sententiam concederet, *C.* si solido fundamento et in factis indubiis, N. Duo extrema declinanda sunt, temeritas atque incredulitas. Et nos docemus, non semper aurem esse praebendam iis, quae tamquam miracula praedicantur; non tamen sub nimiae modestiae obtentu respuere debemus, quae vere miracula sunt atque a physicis legibus repeti nullatenus possunt, cujusmodi v. g. est Lazari a mortuis excitatio; alioquin Christus frustra ad fidem sibi conciliandam Judaeos ad signa et opera sua provocasset. Rationalistae porro, quibuscum agimus, scripturas admittunt, licet, ut videbimus, inutili conatu omnia prodigia per violentam interpretationem ad naturae leges exigere satagant.

146. Ad 6- *D.* Si natura talis eventus ea sit, ut ejusmodi suspensionem patiatur ct postulet, *C.* si autem ejusmodi suspensionem nec postulet ncc patiatur, N. Ridiculum plane foret, quod aliquis, ubi cerneret ad vocis imperium mortuum in vitam redeuntem, deberet animo haerere ac exspectare experimentum naturae et temporis ad cognoscendum, num ista aliquando possint vitam defuncto restituere. Falso supponunt adversarii, vel saltem supponere videntur, miracula esse ad instar combinationum chemicarum, vel electricorum aut magneticorum phaenomenorum, in quibus inveniri potest causa physica ad ea explicanda; at talia non sunt miracula, quae operatur Deus in confirmationem suae revelationis, ut praedictam animi suspensionem requirant, neque rudis quispiam in iis falli aut decipi potest, habito praesertim respectu ad adjuncta omnia, in quibus miracula patrantur.

147. Ad 7. *D.* Et quum dantur ejusmodi eventus, mens assensum suum cohibere potest et interdum debet, *C.* omnes prorsus eventus ejusmodi sunt. *N.* Non inficiamur, dari tales eventus, quibus expendendis examine et quidem accurato opus sit, ut inde judicium de iis feratur; at negamus omnes omnino tales esse, ut ex dictis patet. In eo propterea peccant adversarii nostri, quod velint ad omnes eventus extendere, quod non est nisi

paucorum, de quibus ex toto complexu judicari debet, et ex aliis etiam miraculis minime dubiis, a quibus illi priores eventus lucem accipiunt et firmitatem.

148. Ad 8. *D.* Si quae sint in rerum natura posita, *C.* si non sint, A; Jam vero eo ipso, quod miracula sint praeter ordinem totius naturae creatae, frustra in rerum natura quaereremus has causas et leges, prout autumant rationalistae, qui assumunt quod est falsum in suis argumentationibus; porro *Deus,* ipsis fatentibus, *leges humanae cognitionis ita constituit, ut quaecumque in rerum natura evenerint, ad causas suas ct leges in ipsa rerum natura positas revocari debeant;* miracula vero eveniunt praeter rerum naturam, ut diximus.

149. Ad 9. *D.* Id est, omnia, continuata serie, divina sapientia ab aeterno ad finem suum ordinate disposita sunt, et quidem independenter a naturalium causarum serie, *C.* in ipsa causarum naturalium serie, ita ut ab ista omnino pendeant, A' Responsio patet ex dictis.

150. Ad 10. *D.* Ratione superius exposita, *C.* secus, A'.

151. Ad 11. *D.* Id est, nequit homo intelligere modum, quo vis et efficacia divina operetur miracula, prout nec modum assequitur, quo haec eadem efficacia divina operatur ea, quae ordinis naturalis sunt, *C.* non potest intelligere utrum eventus quidam excedat consuetum providentiae ordinem, ac proinde non potest judicare de vero miraculo, A'. Quod vero subditur de nexu causarum et effectuum experientia sensuum cognito, coarctari debet ad ea, quae a nexu naturali pendent: non autem extendi potest ad ea, quae transgrediuntur ejusmodi nexum et a Deo in alio ordine constituta sunt. 3

DIFFICULTATES

ex daemonum efficacia.

152. Obj. 1. Possunt daemones mira quam multa patrare, quae vel miracula sunt, vel saltem eisdem aequivalent quoad effectum. 2. Saltem in-

3) Quum quidam ex Germania in censura hujus loci Wegschcider (in Winer, *N. Krit. Journal der theol. Lit.* B. II. II. 3. pag. 318 et seqq.) reposuisset, Deum revelando efficaciam suam immediate exserere in humanam *rationem,* quippe quae causalilatis legi haud obnoxia, sed vis quaedam sil sponte sua libere agens (quam obscura haec sunt ct incongrue dicta!) respondit cit. auctor: „Is haud bene memor est legum, quibus animus humanus adstrictus est, qui, nulla alia vi ac ratione, rerum divinarum cognitionem sibi comparare atque omnino excoli potest, nisi singulis animi facultatibus bene excultis, tum intui* tionc. quae dicitur naturae, et institutione, tum meditatione et abstractione. Praeterea ejusmodi persuasione commenta mysticorum de commercio quodam inter Deum ct homines immediato foventur ac sustentantur?4 Obscurior adhuc responsio haec est ac pluribus nominibus falsa. Religio debet esse omnium, ideoque etiam rudiorum, qui non habent omnes animi facultates bene excultas; falsum est non posse hominem sibi comparare cognitionem rerum divinarum nisi *inluitione* ct institutione naturae vel *abstractione.* Quod spectat ad fanaticum

certum semper erit, num ea, quae miracula credimus, utpote excedentia vires naturae nobis cognitas, divinae an diabolicae operationi adseribere debeamus. 3. In tali autem dubio instituendum esset examen de bonitate doctrinae, priusquam do auctore miraculi ferri judicium posset; 4. ast praeterquam quod examen omnium esse non potest, 5. praesertim ubi agitur de doctrina indifferenti atque excedente hominum captum, miraculum jam non potest esse nota divinae revelationis, ex qua G. dignosci deberet, utrum miraculum opus divinum sit; ergo.

153. Resp. Ad 1. *D.* Per se, *Tr.* reipsa faciunt, ita ut nulla via pateat ad secernenda opera daemonis a Dei miraculis, quum necessitas urgeat, spectata divina providentia, A' Recolantur superius dicta.

154. Ad 2. Ar. Si enim patrantur in confirmationem doctrinae promoventis temporale et spirituale hominis bonum Deique gloriam, apertum est, opera illa non esse a daemone, utriusque infensissimo hoste. Expendi praeterea debent qualitates *morales* illius, qui haec operatur, finis, adjuncta cetera, quae ea comitantur. 4

155. Ad 3. *D.* Esset instituendum examen de bonitate doctrinae *generale,* quatenus ea non sit evidenter contraria gloriae Dei et utilitati hominis, *C.* quatenus debeat examen de bonitate doctrinae *analylicum* et *particulare* institui, A; Quilibet porro rudis et bardus homo ad tale examen idoneus est. Quamvis semper prae oculis habendum sit, quod diximus de moralibus Dei attributis, quibus certi sumus, numquam ipsum passurum, ut daemon ita ejus opera imitetur, ut facile discerni nequeant, vel etiam ut in certis rerum adjunctis ea possit ullo modo imitari.

156. Ad 4. *D.* Modo exposito, *N.* alias, *Tr.* Recolantur modo dicta.

157. Ad 5. *D.* Et tunc, ut patet ex dictis, Deus non permitteret talia opera, *C.* permitteret, *N.* Alioquin nulla via superesset ad cognoscendam veritatem et errorem eo ipso, quod agatur de doctrina, quae mentis aciem superaret.

158. Ad 6. A7 Sed supposita bonitate doctrinae, de qua adhuc dubitari posset, num divina an humana sit, accedit miraculum tamquam divinitatis sigillum. 5

nuper inductum penes protestantes Germaniae myslicismum, ipsi viderint, nec enim ejusmodi aberrationes nobis expendere in animo est.

<) Cons. Spedalieri, *Analisi deU' estime critico del Sig. Nicolb Freret suile prove dei cristianesimo,* cap. 4. art. 9. *Del distintivo ira i veri ed i falsi miracoli.*

5) Origenes, *Contra Celsum,* lib. II. η. 51. merito infert ex eo, quod per praestigia aliqua fiant, divina virtute aliqua fieri in vita neccsse esse. *Οὕτω καί bel των κατά γοητείαν Ιπιτελούντων οτι πάντω ανάγκη είναι καί από $εία Ινεργιία ἳν τω βίω γινόμενα.* Deinde pergit enumerans notas, quibus verum a falsis miraculis daemonum dignoscatur, easque repetit pfàesertim a qualitatibus moralibus eorum, quorum opera id fit, ct praecipue a doctrina,

Petrone, Praelectiones theolog. I.

159. **Inst.** Scriptura ipsa hauc potestatem daemonibus tribuit; Deui, enim dicitur: St *surrexerit in medio tui prophetes aut qui somnium vidiw. se dicat, et praedixerit* (hebr. dederit vel ediderit) *signum atque prodigium, ct evenerit, quod locutus est, et dixerit, eamus et sequamur deos alienos, ... non audies verba prophetae illius aut somniatoris; quia tentât vos Dominus.*l Sic in N. T. Christus: *Surgent pseudochristi et pseudoprophetae et dabunt signa magna et prodigia, ita ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electil;* et Apostolus loquens de viro peccati ait: *Cujus est adventus secundum operationem satanae in omni virtute et signis et prodigiis mendacibus 8:* et in Apocalypsi de bestia habente cornua duo ad instar agni dicitur: *Dt fecit signa magna, ut etiam ignem faceret de coelo descendere in terram, ... et seduxit habitantes in terra propter signa, quae data sunt illi facere in conspectu bestiae9;* rursum; *sunt spiritus daemoniorum facientes signa et procedunt ad reges totius terrae*0;* ut nonnulla alia similia loca praetermittamus; ergo.

160. **Resp.** *D.* A. Id est, scriptura testatur daemones posse interdum mirabilia facere, Deo permittente, sive ad ultionem malorum in confirmationem erroris; ita tamen ut nullum certum suppeditet medium ad prodigiorum auctorem discernendum. A' secus, *Tr.* Plerique enim negant in citatis locis agi de veris proprieque dictis miraculis, ut patet ex commemoratis verbis Pauli ea vocantis *signa mendacia* seu *mendacii,* ut praesefert graecus testus. Sed dato etiam quod de veris miraculis saltem quoad nos in adductis textibus ageretur, sic tamen Deus semper praesto erit, ut vel per celebriora mira-

quac Dei gloriam hominumque-utilitatem promoveat, dicens: Αια *τί ούχί βεβασανισμένωί* τού, *ΙπαγγεΧλομένουί τάί δυνάμει έΕετάσομεν* από του *βίου καί* τον *ή^ου καί τών ιπακολουβούντων ταΐ; δυνάμεσιν, ήτοι ει βλάβην τών άνβρώπων, η ει ηβών Ιπανόρβωσιν; τι μεν δαίμοσι διακονούμενοf διά τίνων έπωδών καί μαγγανειών τά τοιαΰτα ποιεί; τι δ' Iν χώρα καβαρά καί* ά/ία *γινόμενοί κατά την ^υχήν έαυτοϋ καί* τό πνιΰμα, *οίμαι δε καί τό σώμα τώ Stiô παραδεχόμενο βιΐόν τι πνεϋμα, τά τοιαΰτα ει ώγέλειαν άνβρώπων καί προτροπήν την έπί* το *πιστεύειν βεώ άληβινώ πράττει;* Tom. L edit, niaur. 1733. pag. 425 et 42G-

r®ṣọ . v πϊ¦ αὐπη d5ij t 5k in v¦ππ Dealer. XUI. 2 : DZW 'Ti5v "Ti'

ct seqq.

τ) Έγερβήσονται γάρ ώευδόχρκίτοι καί ώευδοπροφηται, καί δώσουσι σημεία μεγάλα καί τέρατα, ώστε πλανήσαι, εΐ δυνατόν, καί τού εκλεκτού . Maith. XXIV. 24.

s) Ον ΐστιν ή παρουσία κατ' ένέργειαν τον *σατανά έν πόση δυνάμει καί Οημείοι καί τέρασι* ψιύίου;. II. Thessal. II. 9.

') Καί ποιιϊ *σημεία μεγάλα, ίνα καί πυρ ποιή καταβαίνειν Ικ* τού *ουρανού εί την 'Υ0ν) ένώπιον τών άνβρώπων. Καί πλανά τοϋί κατοικοϋντα; έπί τη γη διά τα σημεία, ά Ιδόβη αϋτώ ποιήσαι ένώπιον* του *βηρίου.* Apoc. XIH. 13 et 14.

γάρ πνεύματα δαιμόνιων ποι-

H « οικΓα *« έ^τορεύεται έπί τούί βαΟι-*
·'···· *λεΐί τήί οικουμένη! γή{.* pjld. XVI. 14.

cula, vel per totalem ejusmodi efficaciae ademptionem, seu potius per exercitii impedimentum per totalem istorum daemonis ministrorum confusionem, veritas eluceat, ne inevitabilis prorsus error evadat; prout evenit Magis in conspectu Pharaonis; nec enim xVIagi sciniphes e pulvere educere potuerunt, adeo ut exclamare coacti fuerint: *Digitus Dei est hic* 11; sicut Baal pseudosacerdotibus in conspectu totius populi israeiitici contigit12; prout denique continget sub mundi finem illis falsis prophetis veram religionem oppugnantibus, praesertim si animadvertamus, Christum horum prodigiorum praedictione omnem vim eis ademisse. Hinc Deus gloriam suam, justi meritum, mali excaecationem eruent. Ex his responsio patet ad singula objecta testimonia et his similia, quae adduci possent. 13

DIFFICULTATES

ex historia.

161. I. Obj. Nulla est religio, quae in sui confirmationem non habeat miracula. Vera miracula profecto sunt caecis visum restituere, defunctos ad vitam revocare, morbos subito depellere, aquam cribro asportare, onerosissimam et haerentem navem cingulo trahere, cotem novacula secare et alia id genus plurima; atqui primum inter ceteros praestiterunt Vespasianus et Hadrianus, testibus Tacito 14 et Suetonio 15 atque Spartiano 16; alterum praestitit Aesculapius, qui, ut refert Diodorus Siculus17, Androgeon' Minois filium et Hippolytum filium Thesei a morte excitavit; tertium praeter Aesculapium Isis passim in templis sibi dicatis praestabat, eodem teste 18; quartum et quintum praestitit Claudia Vestalis, referente Valerio Maximo19; sextum denique Attius Navius, teste Livio. 20 Vel igitur omnem religionem divinam esse dicendum est, vel miraculum nullius roboris esse ad astruendam alicujus religionis divinitatem.

162. Resp. *D. A.* Nulla est religio, quae in sui confirmationem non habeat miracula vel vera vel ficta, *C.* vera, vel *Al.* vel *subdist.* Patrata in testificationem alicujus virtutis, *Tr.* in confirmationem erroris, *Al.* Ad prob. *vera miracula profecto,* etc. *D.* Et ejusmodi facta veluti fabulosa a sapientibus habentur, quia ad critices regulas exacta vel falsa vel saltem suspecta deprehenduntur, *C.* deprehenduntur ut vera et ad falsae religionis confirmationem edita, *Al.* In primis recensita facta carent fundamento historico.

") Exod. VIII. 19.

") III. Reg. XVIII.

u) Conf. Tassoni, *Verita della. Religione ,* tom. I. cap. 34. pag. 183- Pascal, *Pensées sur la religion,* chap. 18. η. 2.

'<) *Hist.* lib. IV. n. 81.

,J) *In Vesp.* n. 7.

*6) *In hist. Aug. in Hadriano,* n. 25.

,T) *Bibl. Hist.* lib. IV. pag. 189, edit. Ilcjir. Steph.

18) Ibid. pag. 189.

19) Lib. VIII. cap. 5.

20) Lib. I. cap. 36.

Etenim ne unus quidem ex citatis historicis fuit oculatus testis, et ex incerto rumore ea referunt; ea insuper Tullius 21 contemnit, Lucianus vero 22 irridet. Sacerdotum fraudibus eadem plerique adseribunt. 23 Nulla praeterea perhibentur in falsae religionis testificationem saltem directe edita, quaeque naturaliter magna ex parte explicari non possint. 24

163. II. Obj. 1. Multi haeretici miracula patrarunt, ut Paulus Novatianns, teste Socrate15, cujus precibus Novatianorum ecclesia ab incendio incolumis evasit, et aqua e lavacro semel et iterum effluxit ad detegendum dolum judaei ab eodem Paulo ficte baptismum petentis. Idem de quodam, cognomento Eutychiano, e novatianorum secta referunt Socrates et Sozomenus, nempe eum *sanasse morbos, et facta ab eo mirabilia, ut virtute, quae in vita ejus elucebat, Constantinum familiarem et amicum sibi effecerit.16* 2. Quod

Jl) De Divin, lib. II. cap. 38. „Omitle, sic alloquebatur Quintum fratrem, lituum Romuli, quem in maximo incendio negas potuisse comburi, colem Attici Navii: nihil debet esse in philosophia fabellis loci."

22) In Dialogo, *Jupiter confutatus, et Jupiter tragoedus,* et alibi passim.

î3) Valer. Max. lib. I. cap. 8. n. 6. scribit: „Nec me praeierit de molu el voce deorum immortalium humanis oculis auribusque percepto, quam in ancipiti opinione aestimatio versetur." Sic Curt lib. IX. cap. 1. cire. fin. ..Equidem plura transcribo quam credo. Nam nec affirmare sustineo, de quibus dubito, nec subducere, quae accepi." Similes confessiones saepe *repe·* riuntur in Liv. Dec. L lib. L Plutarch, in *Vita Romuli.* Id ipsum dicatur de prodigiis Vespasiani et Hadriani; nam Spartianus in *Hadriano* tradit, quod Marius Max. ea referat tamquam ficte patrata, et Tacitus satis indicat ex assentatione in novum imperatorem Vespasianum illa fuisse excogitata. Sed cons. Aug. Reumann. *Dissert, de miraculis Vespasiani,* etc. Tom. IL pag. 427; Joann. Clericus, *Hist. eccl. prim, duorum saec.* ad annum 138. Jac. Serces, *Traité des miracl.* pag. 276; Mosheim *in Cudicorth,* tom. II. p. 162, Lugd. Batav. 1772; Observatio Grotii *De ver. relig. christ,* lib. IV. n. 8. Circa facia prodigiosa Apollonio Tianco a Philoslrato post duo circiter saecula attributa, et ab Apuleio relata in *Asino aureo,* consuli possunt Huetius, *Demonstr. evang.* prop. I.; Orsi, *Storia eccl.* lib. I. n. 69. et lib. II. n. 22: *Dissert, de Du Pin sur l'histoire d'Apollonius convaincue de fausseté.*

54) Aegroti Babylone et fortasse in pluribus aliis regionibus primum in viis publicis exponebantur, ut transeuntes consulerent, et ab ipsis ea remedia acciperent quae simili morbo affectis jam pridem ad valetudinem recuperandam conduxerant. Aegyptii in templa Serapidis et Graeci in templa Aesculapii deferebant aegrotos, et modia, quibus sanati sunt, scripta in his fanis conservabantur. Ex his per experientiam cognitis medicamentis progressu temporis ars medica in scientiam redacta est primum in Aegypto, multo rccentiori aevo in Graecia, etc. Inter Hebraeos ut in Aegypto et in Graecia sacerdotio ars medica commissa fuit. Ita Jahn, auctor non suspectus adversariis, in *Archaeolog.* §. 122. 2. edit.; inde originem habuerunt mythologicae illae fictiones de sanationibus ope Aesculapii, Isidis, etc. et haec cohaerenter ad principia adversariorum; nec omittendum falso asseri Diodorum Siculum loc. cit. referre alicujus mortui excitationem sive ab Aesculapio, sive ab alio peractam.

35) Socrates, *Hist. eccl. lib. VTL* cap. 17.

2i) Socrat. lib. I. cap. 13. Sozom. lib. I. cap. 14. qui de Eutychiano scribit: *Aïptëιν* M *την Νουατιανών πρισβιύων 3ιίαſ χάριτοί μαιΰχι, Stpaxtiaiç καβών καί κράivSi xapaSocoif, και αύτι.» Ιίων&ταντίνM δια την άριτην* του' *βίου σννήβη καί (ριΧο'ν tivai.* Ed. Cantabrigiens.

fieri posse pro certo habet Tertullianus 27, et praesertim, 3. s. Augustinus 28, (pii non ex miraculis, quae pro se Donatistac habebant, sed ex verae ecclesiae notis de veritate judicandum esse affirmabat. 4. Denique, quod omnem dubitationem tollit, sunt miracula edita ad tumulum diaconi *Paris,* haeretici jansenistae et appellantis, do quorum nonnullis extant decreta approbationis episcoporum Antissiodori et Montis Pessulani, et de omnibus vindiciae Montgeronii, qui fuit supremae parisiensis curiae consiliarius, in suo gallico opere tribus tomis comprehenso, quod inscribitur: *Veritas miraculorum, quae facta sunt per intercessionem D. dc Paris et aliorum appellantium, demonstrata,* editum partim anno 1717, partim vero anno 1747. Ergo.

164. Resp. ad 1. *N.* Ceteris enim omissis, ab haereticis nullum unquam factum miraculum Jos. Bingham, unus ex ipsis, ingenue fatetur et late etiam ostendit23, etsi nonnulli ex illis maxime voluerint; at frustra: in ipsis enim ad litteram semper verificatum fuit Tertulliani dictum in sua apostolorum cum haereticis comparatione 3°: *Agnosco maxime virtutem* (haereticorum), *qua apostolos in perversum aemulantur, illi enim de mortuis vivos faciebant, isti de vivis mortuos faciunt.* Hinc est quod nuperi praesertim protestantes omnia jam miracula aggrediantur. At meminisse debemus vulpis uvam frustra arripere adnitentis, quam proinde tamquam acerbam sprevit. Ad prob. *Paulus Novatianus,* etc. *D.* Quae tamen perinde ac illa Eutychiani dubia vel falsa sunt, deficiente fundamento historico, *C.* vera et certa, A7. Ea enim ex incerto rumore referunt Socrates et Sozomenus, auctores nempe hac in parte nullius fidei, utpote addictissimi Novatianorum factioni, quique in pluribus mentiuntur.31 Addatur, Socratem, ex quo historiam suam magna ex parte Sozomenus derivavit, fateri, se ea, quae de Novatianis refert, accepisse a quodam Auxenonc presbytero novatiano.

165. Ad 2. Vel A7, vel *D.* Quatenus ab haereticis jactabantur, *C.* vera et proprie dicta, A' Loco enim citato Tertullianus fingit haereticos ad

,7) Lib. *De praescript.* cap. 44.

:s) Lib. *De unitate Eccl.* cap. 18. n. 47. edit. Paris, maur. alias, cap. 16.

") *Origines antiq. eccl.* lib. XVI. cap. 5. §.7.

3°) Lib. *De praescript.* cap. 30. Cons. Pamelius, qui in hunc locum observat cum ad litteram verificatum in Calvino, ex auctoritate Hieronymi Bolsec, *ocularis testis,* qui in ipsius vita refert Calvinum excitare volentem quemdam Brulacum, quem ipse spe lucri ac pecuniae persuaserat, ut se mortuum fingeret, mortuum revera invenisse. Hanc historiam ab haereticorum oppositionibus vindicat Card. Gotti, *De Eccl.* tom. I. cap. 2. §. 6. el fusius exponit Menochius ex vita Calvini scripta a Jacobo Lainger, doclorc sorhonico. *Sluore,* part. 3. cap. o. Alia conf, apud Spagni, op. cit. part. III. prop. 2. art. 1.

3,i S. Greg. M. lib. VII. ep. 34. alias 31. cd. maur. de Sozomeni historia hacc habet: „Sozomeni historiam sedes aposlolica suscipere recusat, quoniam multa mentitur, et Theodorum Mopsuesliae nimium laudat, atque usque ad diem obitus sui magnum doclorem ecclesiae fuisse perhibcl." Hacc pariter in Socratem quadrant, praesertim circa Novatianorum encomia.

sni excusationem in dio judicii dicturos: *Multa de auctoritate cujusque doctors haeretici illos maxime doctrinae suae fidem confirmasse, mortuos suscitasse, debiles reformasse, futura significasse, uti merito apostoli crederentur.* Quao ipse profecto non admittit, sed data hypothesi, quod ejusmodi prodigia haeretici patrassent. nihil ista conferre ad ipsorum excusationem asserit, addens: *Quasi nec hoc scriptum sit, venturos multos, qui etiam virtutes maximas ederent ad fallaciam muniendam corruptae praedicationis.* Quid reipsa senserit Tertullianus de vi haereticorum in edendis miraculis, patet ex citato testimonio. ’*

166. Ad 3. *D.* Ita ut s. Augustinus pro veris habeat miracula, quibus Donatistae gloriabantur, A], secus, *Tr.* Sed dato et non concesso, quod vera essent facta illa, volebat, ut, seposita omni contentione de miraculis, quaestio breviter dirimeretur per ecclesiae notas: *Non in signis et prodigiis fallacibus, quia etiam contra ista verbo Domini praeparati et cauti redditi sumus,* quaeque alibi 53 proinde comparat miraculis Simonis Magi, et Magorum Pharaonis.

167. Ad 4. *D.* Conficta, vel quae nihil supernaturale habeant, *C.* proprie dicta miracula, A'. Ita quidem Franciscus Lafiteau 34 etBergier35 aliique multi, qui de iisdem disseruerunt, in quibus sunt Ludovicus la Taste, qui in suis *epistolis theologicis* omnia jactata ab Jansenistis miracula commentitia ostendit authenticis et legalibus documentis, et Joann. Joseph Languet, quem Benedictus XIV.56 *doctissimum* appellavit et *pastorali flagrantem zelo,* qui, cum esset archiepiscopus senonensis, de illis edidit anno 1734 documentum pastorale, in quo copiose et distincte aliqua, quae vehementius et confidentius obtrudebantur, plane falsa esse demonstrat vel ex parte morbi, vel sanitatis, vel testium, vel ex omni simul parte; quod et praestiterat archiepiscopus parisiensis. Quare non solum ea irriserunt quidam ex protestantibus, cujusmodi sunt de Veux et Campbell37, sed nunc jam deseruerunt ipsi Jansenistae. Certe, vel ipsae indecorae totius corporis agitationes et turpia, quibus se dabant nonnulli convulsionibus correpti ad illius tumulum, satis produnt, quid de ipsis miraculis sentiendum sit. Episcopi Antissiodorensis et Montis Pessulani pertinebant ad eamdem sectam, non secus ac Montgeron38: nullius proinde sunt auctoritatis.

37) De praescript. cap. 30. circa finem.

’’) Tr. XIII. in Joann, n. 17. ubi inter cetera scribit: *Nemo vobis fabulas vendat . . . primo aut falluntur* (Donatistae) *aut fallunt,* etc.

3t) Histoire de la constit. unigenitus, livr. VL edit. ann. 1731.

3S) Confut. de l'examen, part I. chap. 6. n. 3.

36) De festis, lib. I. c. 5. n. 5. *Dissert, of mirae.,* part. I. sect. 5. apud Spagni loc. cit.

3S) Cons. Auct. *Dictionarii auctorum ecclesiast.* art. *Caylus* el *Colbert,* licet eorumdem fuerit fautor; nec non opus *Réalité du projet de Bourg-Fontaine;* atque Benedictus XIV. *De canonix. Sanct.* loc. cit. cap. 7. n. 20.

168. Nunc coronidi» gratia quoad miracula, quae ab haereticis quibuscumque patrata perhibentur, addimus: vel ea sunt a Deo, et tunc certe facta non sunt in confirmationem erroris, ut patet ex dictis; vel sunt a daemone, et tunc, cum iste subjiciatur divinae providentiae, numquam Deus haec permittet, nisi suppeditet media ad praecavendum errorem, quod confirmari posset non paucis exemplis, quae videri possunt apud Baronium.î9 Et sic omnes tricae dissolvuntur. _y.

DIFFICULTATES

ex defectu certitudinis.

169. Obj. Cum ipse miracula non viderim, aliorum testimonio fidem praestare teneor; atqui hoc ipso moveri non possum ad revelationis veritatem agnoscendam. Semper enim 1. anceps haerere debeo, num omnes praeteritorum temporum testes, qui ea signa referunt, vel decepti fuerint, vel alios decipere voluerint. Ergo miraculum efficax esse non potest revelationis olim factae argumentum. 40 Sane 2. quae ratio efficere potest, ut imprudentiae sim accusandus, nisi credam ea, quorum ego testis non fui?

170. Resp. generatim. Ergo omnis historica et moralis certitudo esset e medio tollenda, quod tamen adversarii non admittunt. Attamen si quid efficerent ejusmodi aliaque his affinia argumenta, impeterent ac submoverent omnem moralem ac historicam certitudinem, incertaque essent quaecumque antiquitus gesta esse dicuntur. 41

171. Ad 1. Vel *N.* vel *D.* Si testes idonei non sint ad fidem faciendam illius facti, quod referunt, *C.* secus, *N.* Notas autem idoneorum testium exhibet critica, quarum aliae spectant ad intellectum, ex quo non potuerint decipi, aliae ad voluntatem, qua noluerint decipere. 42

172. Ad 2. A. Quia cum homines praeteritorum temporum iisdem facultatibus praediti fuerint, quibus et nos donati sumus, praesumendum est eos illa praestitisse, quae fecissemus et nos, si versati in iisdem rerum adjunctis fuissemus. Si nos v. g. audiremus, hominem ad vitam e mortuis revocatum, quomodo nos gereremus? Omnia examini accuratissimo subjiceremus, utrum nempe reipsa mortuus fuerit, qui excitatus perhibetur, quo tempore, per quos excitatus, quomodo, etc. idipsum de visu caeco nato restituto dicatur, hisque similibus, praesertim si in confirmationem alicujus

**) *Annal, ecclesiast.* ad annum 484. Circa auctoritatem historiae Socratis et Sozonieni cons. Fleury, *Hist. eccl.* lib. XXVI. η. 49. tom. XIII. *Des auteurs ecclésiast.* pag. 685. ac de miraculis haereticorum in ecnerc leg. P. Maran, *La doctrine de (Ecriture et des Pères sur les guérisons miraculeuses*, pag. 2.

IO) Ita Rousseau, *Emile,* tom. III.

4I) Cons. Ruffini, *Ri/lessioni critiche,* etc. pag. 176. n. 12.

41) Cons. Spedalicri Contro Gibbon, pag. 165. sez. 3. §. 5. n. 13.

doctrinae fieront; nam Ista hominum investigationem ad se natura sua trahunt, et facile perpendi et cognosci possunt. Ergo sic praesumendum est fecisse majores nostros, nisi velimus eos hebetes ac plumbeos, vel alterius naturae et indolis ab ea in qua nunc homines sunt, supponere; quod nonnisi per summam impudentiam et insaniam cogitari potest.

173. I. In st. Argumentum, quod nititur hominum testimonio, moralem tantum evidentiam parit, ergo ab intellectu non extorquet assensum; nam moralis evidentia non excludit possibilitatem oppositi. Quamobrem, licet plures homines rem aliquam factam esse testentur, semper absolute possibile est, eos aut fallere aut falli; ergo moralis evidentia non omne dubium excludit. Cum igitur pro divinae revelationis signis sola haberi possit moralis evidentia, jam patet nos per ipsam duci certo non posse in cognitionem divinae revelationis.

174. Resp. *C.* A. Nam agitur de facto; facta autem metaphysicis ratiociniis probari nequeunt. Sed A'. *cons.* Nam moralis evidentia innititur principiis non minus evidentibus in genere suo ac iis, quibus innititur mathematica demonstratio. Haec enim principia moralia: *Humana societas nequit subsistere, nisi homines sibi mutuam fidem habeant. Praeteritarum generationum homines in rebus maxime ad se pertinentibus non fuerunt omnes aut stupidi aut amentes,* vel alia id genus principia, aeque sunt evidentia ac istud: *Si ab aequalibus aequalia demas, quae remanent, erunt aequalia.* Ideo enim istud negari non potest, *nisi contra evidentiam pugnes, ac intimo sensui vim facias.* Atqui eodem modo negari non possunt moralia principia modo enunciata; ergo si principia moralia eamdem in genere suo evidentiam praeseferunt ac mathematica, aeque certa esse debent quae ex iis legitime inferuntur, quamvis demonstrationes ejusdem naturae non sint, et aeque insanus esset qui alterutrum negaret.

175. Fateor insuper illud discrimen intercedere inter demonstrationem mathematicam et moralem, quod illa ostendat rem aliter fieri non posse, ista vero non item; nego tamen quidpiam propterea detrahi posse evidentiae veritatis moralis. Ex quo enim res potuerit non fieri, non probatur illam factam non esse; quia non quaeritur, utrum res esse potuerit, sed utrum, quae esse potuit, reipsa extiterit. Quod verissimum esse potest, etiamsi res potuerit non esse. Exempla sint in sole, qui vel mane sit oriturus, vel heri fuerit jam ortus; in sensationibus, quibus anima percellitur ad dignoscendam corporum existentiam, licet illae absolute fieri possint, etiamsi nulla corpora existant; insanus tamen et amens haberetur, qui utrumlibet negaret ex eo nempe quod fieri potuerit, ut nec sol ortus fuerit, vel cras mane possit non oriri, vel corpora potuerint non existere. 43

) Cons. Houtteville, *Lu Religion,* etc. tom. II. livr. I. chap. 4 et SCnq.

176. **II. Inst.** Ubi duo morali evidentia constant, quae inter se sunt contraria, jubet prudentia ac communis hominum sensus, ut iis assentiamur, quae majorem evidentiae vim habent; jam vero dato etiam, quod ex testium fide dignorum auctoritate coalescat moralis evidentia de alicujus mortui resurrectione olim facta ad hominis nutum, negari certo non potest, quin majorem evidentiae gradum sibi vindicet perpetua ac omnibus obvia experientia, qua constat mortuos non resurgere. Atqui inter has duas propositiones moraliter certas eam sequi debeo, quae majori nititur evidentia. Ergo, coactus eligere inter alterutram propositionem, credere debeo mortuos non resurgere, ac longe facilius contingere potuisse, ut homines, qui testantur miraculum resurrectionis, vel decepti sint, vel fallere voluerint, quam fieri, ut falsa sit experientia, qua patet homines vere mortuos numquam ad vitam iterum revocari [44].

177. **Resp.** 1. *D. maj.* Si major evidentiae vis cadat in idem objectum in quod cadit minor vis evidentiae, *C.* si in diversa objecta, *N.* et sic corruit totum argumentum, seu potius sophisma adversarii. Accedit quod ejusmodi argumentum nimis probat, in primis quia tunc nulla esset fides historiae, quoties refert eventum extraordinarium, sive in ordine physico, sive in ordine morali. Homines v. g. diligunt vitam, curam sui habent, omnia potius patiuntur, quam vitam amittant. Ergo tamquam fabulosum rejiciendum, quod de *αυτοχειρίαι*, sive de suicidiis vel legimus vel audimus; idem dic de mirifica aliqua meteora quae apparuisse fertur; immo juxta adversarii principia, etsi oculis nostris conspiceremus mortuum resurgere, credere minime deberemus, cum sit contrarium consueto sensuum testimonio, qiiod homines resurgant. Itaque argumentum supponit falsum principium, nempe in rerum natura vel in societate nihil unquam accidere, nisi juxta ea, quae consuetis observationibus nostris consentanea sunt.

178. **Resp.** 2. Supponi hoc modo quod est in quaestione, nullam nempe fieri posse exceptionem quoad ea naturae phaenomena, quae contingere videmus. Si enim aliter supponeretur, jam caderet tota argumentatio, et eo quaestio deducitur, ut videatur, an fide digni sint, qui rem aliter aliquando contigisse referunt; quod ubi constiterit per critices regulas, jam insaniret, qui rem in dubium revocaret, eo quod aliter ipsa evenire soleat. Nam sensuum tuorum fides evidentiam quidem parit; sed nec minorem parit evidentiam fides sensuum aliorum, nisi constet cos falli potuisse, vel fallere voluisse. Utraque veritas pari evidentiae gradu constat, nec una cum altera pugnat. Nec qui narrant, mortuum resurrexisse id veluti perpetuum naturae phaenomenon exhibent, in quo utique pugna esset, sed contra ut effectum extraordinarium divinae potentiae tribuunt.[45]

‹‹) Ita David Hume in *examine de miraculis.*

45) Cons. Spedalieri loc. eit. §. 3. pag. 163; item „Disserlatiou sur les miracles

179. III. Inst. t. Quo magis factum aliquod extraordinarium est, eo magis probabilem reddit errorem, dolum et mendacium eorum, qui illud referunt vel testantur. 2. Ex quo fit, ut illud ipsum, quod minuit fidem doctiorum hominum, fidem augeat rudiorum: nec 3. propterea multitudo testium majorem gradum probabilitatis addit facti extraordinarii narrationi. 4. Sane vulgus, praesertim si imperitum et superstitiosum sit. sponte fertur ad mirabilia et supernaturalia Admittenda.[46] Praeterea 5. historia docet, multos ejusmodi eventus, qui olim supernaturales et prodigiosi a plerisque habebantur, rerum naturalium scientia adaucta et diligentius exculta, fuisse a naturalibus causis profectos, ex iisque postea recte explicatos esse. Unde recte concluditur fore, ut omnes ejusmodi eventus simili ratione explicari possint[47], et quod consequens est, hominum testimonium circa miracula suspectum saltem esse debere.

180. Resp. ad 1. *D.* Si id genus factorum deberet provenire ab ipsius naturae legibus. *C.* si a causa ipsi naturae superiori, nempe Deo, A[7].

181- Ad 2. *D.* In nonnullis factis dubiis, praesertim si agatur de ipsorum causa determinanda ac judicio ferendo circa eorum naturam, *Tr.* vel *C.* in omnibus indiscriminatim et cum agitur de factis in se, A[9].

182· Ad 3. Vel A' absolute, vel *D.* ut modo distinximus in resp. ad 2. Notandum insuper est falso supponere La Croix, qui haec nobis obtrudit, multitudinem semper coalescere ex solis imperitis.[49] Addatur praeterea ipsam eventus insolentiam efficere testes vel spectatores attentiores ad ipsum rite examinandum et perpendendum, ideoque majoris ponderis esse, ceteris paribus, ipsorum testimonium in factis extraordinariis, quam in ordinariis.

183- Ad 4. *Tr.* Æ et *D. cons.* Si ageretur de causa vel judicio facti, *C.* si de facto ipso, A'. Ex natura porro facti, de quo vulgus testatur, sapientis

contenant Vexamen des principes posés par M. David Hume, écuyer, dans son essai sur les miracles, composée en anglais par M. Jean Castillon, Utrect 1765: *nec non* Recherches philosophiques sur les preuves du Christianisme par C. Bonnet[l·]. Genève 1771. Hic moneo, quod, cum ad auctores protestantes remitto, eo consilio id faciam, ut indicem eos, qui de aliquo argumento scripserunt, ad quos tunc tantum recurrere poterunt auditores, quum debitam facultatem impetraverint; quod et de Catholicis scriptoribus accipiendum est, quorum opera in indicem relata sunt.

[46]) Ita La Place, *Essai philosophique sur les probabilités,* Paris 1816, pag. 135 cl seqq.; nec non La Croix, *Traité élémentaire du Calcul des probabilités,* n. 130 cl seqq.

[47]) Sic Krug, *Pisteologie,* Lips. 1825. pag. 111.

[48]) Exemplum esto in apparitione crucis, quae superioribus annis contigit apud *Aligné* in Gallia in dioecesi Pictaviensi, cui interfuerunt praeter vulgus plerique viri docti, non solum ex catholicis, sed cx ipsis protestantibus, qui rem testatam fecerunt, ut ex publicis documentis notum est. Cons. *Epist. pastoralis* IUmj. D. de Bouille, episcopi pictaviensis, data anno 1827

erit judicium ferre, utrum vulgus decipi potuerit nec ne, dum causae praeternaturali illud adseribit[49].

184. Ad 5. Idem esto responsum, et *N. cons.* Nempe ex eo quod nonnulli eventus, qui ut prodigiosi ad aliquod tempus habiti sunt, postea recte sint explicati (quos tamen adversarius minime recenset), inferri nullo pacto potest sic posse omnes per causas naturales rite explicari; v. g. ex eo, quod explicata sit aliqua meteora, quae vulgo ut supernaturalis habebatur, explicari nequit sanatio caeci nati vel excitatio Lazari e mortuis; ast dialectica non est prima rationalistarum et incredulorum virtus.

180. Sed praestat populari huic argumento, petito ex ignorantia et superstitione veterum, quod tantopere adversarii jactant, apponere tres quaestiones, quas subjicit doctus Ruffini.[50]

. 186. I. Cur post Christi adventum judaica gens, etsi superstitiosa ac generatim ignorantia laborans, nec ab anticipatis judiciis immunis, non amplius praesetulerit miracula inter suos patrata?

187. II. Cur provinciae Asiae, Africae et Graeciae, licet in immensum distent a liberaliori illa humanitate ac cultu, in quo erant temporibus apostolorum et Cypriani, Augustini, Basilii, etc. attamen non amplius in medium afferant miracula, prout olim afferebant?

188. III. Cur inter diversas religiones, quae Christianum nomen sibi assumunt, sola religio catholica semper miracula exhibeat, quae in sinu suo patrentur, *et* adhuc in praesentiarum producat, licet catholici neque scientiis neque litteris aut artibus ceteris inferiores sint, et licet catholica ecclesia non pronuntiet, seu decretum emittat de aliquo miraculo, quin prius rigidissimum undequaque examen tum circa factum tum circa ejus naturam instituerit[51] ?

49) Contra La Place et La Croix legatur Ruffini in egregio cit. opere, *Riflessioni critiche,* Modena 1821, ubi ostendit, quam fallacia sint fundamenta calculorum, quibus subjicitur probabilitas eventuum humanorum; praesertim memoria 4. pag. 137. et pag. 158 et seqq. Cons, pariter Gerdii, *Saggio d'istruzione teologica,* art. *della storia umana,* opp. ed. Rom. vol. X.

5#) Op. cit. pag. 166.

S1) Ut quis certior fiat de severiori ejusmodi examine decretis praemittendo; legat celeberrimum opus Benedicti XIV. *De Beatificatione et Canoniz. Sanctorum,* praesertim lib. IV. Ut leve specimen habeatur summae severitatis, qua miracula Romae expenduntur, pretium operae erit, duo facta in medium adducere, quae valeant omnem suspicionem amovere. Alterum referlur ab auctore vitae S. Vincentii a Paulo *(Histoire abrégée de S. Vincent de Paul, par M. Collet Dr. eu Théologie,* Avignon, 1762.) de quodam miraculo patrato a S. Vincentio erga Aloisiam Elisabetham Sackvillc, natione anglam, quae in Gallia apud Haye quemdam ex protestantibus reformatis degebat. Hoc miraculum adeo evidens visum est protestant) ipsi, ut illud evulgaverit per totam Lutetiam Parisiorum. Ejus autem uxorem ita admiratio perculit, ut extra sensus paulisper manserit, dein non dubitaverit chirographo, manu propria exarato, tamquam testis oculata miraculi instantané) et permanentis illud confirmare. Illud tamen sacra rituum congregatio non admisit defectu sufficicn-

DIFFICULTATES

ex intima hominis ui el efficacia.

189. Obj. 1. Eventus extraordinarii, qui miracula vulgo nuncupantur, semper vivam supponunt fidem, seu fiduciam, vel in eo, qui eos recepit, vel in eo, qui ea operatur, aut etiam in utroque. 2. Jam vero id genus eventuum seu miraculorum, quae ex fido proveniunt suscipientis, quid aliud sunt, nisi quas dicimus sanationes, quae repeti debent a phantasiae seu imaginationis vi? Imaginationis vero ac phantasiae vis non aliud hic est nisi lirina persuasio receptae vel recuperandae valetudinis, ex qua provenit effectus sanationis. 3. Plura ejusmodi facta collegerunt P. Régnault52 et Des Veux5' aliique. 4. Miracula vero, quae repeti debent a fide ac voluntate agentium id sunt, quod olim dicebatur *imaginatio operans extra proprium corpus* (cujus efficaciam adeo magni fecerunt Avicenna et Pomponatius), nunc autem nuncupatur *magnetismus animalis* seu *mesmerismus*5 *, cujus effectus major erit, si fidei conjungatur contactus sive mediatus sive immediatus. Si cum agentis fide uniatur fides patientis, seu cum vi magnetismi vis imaginationis, mortui, qui perhibentur ad vitam revocati, potuerunt mortui esse apparenter tantum, et tunc maxime, in casu nempe mortis apparentis, utilissimus evadit inagnetismus animalis. 55 5. Quis porro scit, utrum vis voluntatis et fidei pluvias possit excitare (prout existimavit Avicenna) ac similia producere phaenomena nec ne? Quis limites figat virtuti imaginationis seu magneticae? Quis satis novit naturae vires? Quis satis hominem novit ejusque indefinitas facultates, quarum ipse capax est? 6. Hac proinde ratione explicari possunt

tium probationum (pag. 605. scqq.). Aliud refertur a P. Daubcnton in vita S. Joann. Francisci Regis *(La vie du bienheureux Jean-François Regis, par le* R. P. Daubenton, Paris 1716·). Romam venerat conspicuus Anglus prolestans. Praelatus quidam romanus, qui cum eodem amicitiam inierat, illi tabulas, quae plurium miraculorum probationes continebant, legendas praebuit. Has ipse quum summa animi voluptate legisset, Praelato reddidit dicens: „Voilà certainement la plus sûre manière de prouver les miracles. Si tous ceux, que l'on reçoit dans l'cglise romaine étaient établis sur des preuves aussi évidentes et aussi authentiques que ccuxci le sont, nous n'aurions aucune peine à y souscrire, et par là vous vous sauveriez de toutes les railleries, que nous faisons de vos prétendus miracles. Eh bien, *respondit Praelatus,* sachez que de tous ces miracles, qui vous paraissent si avérés et si bien appuyés, aucun n'a été admis par la Congrégation des Bits, parce qu'ils n'ont pas paru suffisamment prouvés/* Protcstans, ejusmodi inexspectato responso percitus, fassus est. nonnisi caecam praeventionem posse obsistere canonization! sanctorum, neque unquam arbitratum se esse, cautelam ecclesiae romanae eo usque progredi in examine, quod ipsa instituit circa miracula (pag. 33.).

»') Entretiens physiques, tom. II. pag. 9.

13) Lettres sur les miracles, livr. IV. Rotterdam 1735.

14) A *Mesmer* Helvetico praecipuo magnetism! animalis propagatore. Vid. *Mémoires de F.* A. *Mesmer sur ses découvertes,* Paris, ann. VU.

) Eluge, cujus operis compendium et

miracula, quae in revelationis divinae confirmationem patrata referuntur, quin ad ullam vim supornaturalem confugiamus, *d)* Sane Christus semper fidem exigebat ab iis, in quorum gratiam miracula edebat, *b)* Ob hujus autem fidei defectum nonnisi pauca edere potuit in patria sua.5· c) Manus imponebat super eos, quos curabat, praesertim *d)* in caecum illum, de quo Marcus47 scribit, quod videret homines velut arbores ambulantes, nec nisi repetita manuum impositione -ad perfectam visus restitutionem devenit impertiendam. *e)* Quare sub hac tantum conditione facultatem praebuit morbos sanandi: *Super aegros manus imponent, et bene habebunt58,* vel saltem nonnisi olei unctione apostoli atque discipuli infirmos sanabant5 9, quae *f)* omnia apprime, conveniunt cum magnetismi efficacia; ergo.

190. **Resp.** ad 1. In primis, *Neg.* omnia miracula in solis sanationibus consistere, ut supponere videntur adversarii; certe multiplicatio et transmutatio substantiarum inter sanationes non recensentur, neque inter miracula, quae ex vi phantasiae pendent. Si possent magnetismi patroni quinque panibus ac duobus piscibus quinque hominum millium multitudinem satiare, prout praestitit Christus co, vel aquam in vinum convertere, ut factum est in nuptiis Canae61, valde commendanda esset eorum imaginationis vis, ac libenter ab omnibus exciperentur. Hactenus tamen haec non praestiterunt6 2; bine ceteris omissis, jam ruit tota difficultas inde petita.

191. Ad illud, quod subditur de viva fide *D.* Tamquam conditione, neque tamen in omnibus casibus, *C.* tamquam causa efficiente, et quidem semper, Ar. Mortui enim ac sensibus destituti ejusmodi fidem habere non possunt, si de patientibus sermo sit. Si vero de agentibus loquamur, adnoto, interdum Deum miracula operari per malos homines, non quidem in confirmationem erroris, quod fieri nequit, sed ad manifestationem gloriae suae. Perversi enim homines aliquando dicturi sunt: *Nonne in nomine tuo virtutes multas fecimus 6 3 ?* Quod si fides passim requiritur ad patranda miracula, requiritur tantum tamquam conditio, ut dictum est, minime vero tamquam causa efficiens miraculorum, ut adversarii supponunt, quod tamen nemo dicet. Addatur hanc fidem numquam operari, nisi pro objecto habeat Deum, Chri-

excerpta exhibent *Ephemerid. medico-chirurij. D. Flajani.*

»«) Matth. XIII. 58; Marc. VI. 5.

s7) Marc. VUI. 23 et seqq.

iS) Mare. ult. 18.

4») Marc. VL 13; Jac. V. 14.

•°) Matth. XIV. 17 et seqq. Joann. VI. 6.

fiI) Joann. II. 8.

i2) Id ipsum dici posset de multiplicatione farinae et olei ad Eliae promissa (IV. Reg. IV.), de ferrea ascia, quam ex fluvii fundo super aquas Eliseus revocavit (IV. Reg. VI. 6.), aliisque id genus sexcentis, quae in scripturis utriusque foederis occurrunt; ut sileam de iis, quae in sanctorum processibus authenticis leguntur, ut in actis s. Franciscae Romanae, s. Theresiae, s. Mariae Magdalenae de Pazzis, s. Aloisii Gonzagae, s. Francisci Xavcrii, s. Francisci de Hieronymo, etc.

eD Matth. VII. *22.*

stum, aut sanctos ejus, non autem quemlibet alium, ex quo rursum deprehenditur argumenti fallacia.

192. Ad 2. A'. suppositum, ut patet ex dictis, vel *D.* Nonnullae sanationes eorum, praesertim qui perturbata phantasia vel amentia laborant, *Tr.* vel *C.* omnes et in quolibet casu, A'. Valde conferre persuasionem recuperandae valetudinis, et in nonnullis casibus valere, apud omnes compertum est, ac non solum medici admittunt, sed ct ipse Benedictus XIV.[54] pro certo habet; quare et hic casus in congregatione rituum prae oculis habetur[65]; idque potissimum valet ad corrigendam laesam phantasiam.[66] Ast pervicacis, ne dicam, insanientis est velle ad omnes casus ejusmodi vim extendere atque asserere, ad ossium v. g. contusionem et fracturam, ad vulnera aliosve morbos insanabiles ita ut omnes sola phantasiae ac imaginationis extra corpus operantis vi ad integritatem restituantur.[67] Id si esset, non solum miracula, sed et therapeutica et chirurgia e medio possent facile tolli.

193- Ad 3- *D.* Quae tamen spectant ad classes, quas enumeravimus, *C.* secus, A; Ea etiam collegit Benedictus XIV.[68] quin inde aliquid concludi possit ad enervandam miraculorum vim.

194. Ad 4. *D.* Cui falso et gratuito tales effectus adseribuntur, *C.* nonnulli effectus, qui ex persuasione pendent, quod nuper innuimus (in resp. ad 2.), *Tr.* Nec enim vacat omnes magnetismi nugas expendere, quas modo doctiores plcrique contemnunt, ac Mesmer passim ut circulator traducitur[69];

·*) *De Beat, et Can. Sanet,* lib. IV. c. ulL ubi de hoc argumento fuse agit.

6S) Ibidem inter ceteras difficultates, quas ipse Lambertinius opposuit, quum officio promotoris fungeretur, et hanc promovit in causa s. Francisci Regis. De eadem rursum actum est in causis B. Joannis de Prado, S. Vinccnlii a Paulo, B. Petri Forerii, apud eumdem, lib. IV. part. I. cap. 15.

6<) Cons. Moratori, *Delta forza della fantasia umana.* Venez, 1745- cap. 8, 9; *Opusc. scientific! di Bologna,* tom. I. pag. 117 et seqq.; Leufncn, *Sur l'impossibilité des opérations sympathiques.* Hic obiter duo notentur, 1. saepe ejusmodi persuasionem nihil efficere, ut fatetur ipse Deleuze, loc. cit. tom. II. pag. 271; 2. in quodam opere magnetism! animalis casum occurrere cujusdam puellae, quae ex cura magnetismi insanivit *(Journal magnét. du traitement de M. D. . . . par M. Cheulié de Lyon).*

6τ) Cf. Deleuze, *Hist. critique du magnétisme animal,* tom. II. pag. 8, licet et ipse fautor sit Mesmerism!; Bachelier d'Agés, *De la nature de l'homme et des moyens de le rendre heureux,* Paris anno VHL alter magnetismi patronus. Vid. insuper, *Leçons (ïanatomie comparée par M. Cuvier, et publicées par M. Dumeril,* Paris 1815. tom. II. pag. 117.

•s) Loc. cit.

*') Animadvertendum porro hic est, nonnullos scriptores catholicos non solum in Galliis, sed in Germania praesertim, non habere *magnetismum animalem* ut merum praestigiatorum inventum, sed agnoscere atque admittere veram ac rcalem insitam vim producendi quosdam effectus, quorum causa inter naturae vires nos latet in tota sua extensione. At praeterquam quod isti scriptores simul fatentur magnetismum obnoxium esse daemonis artibus, absolute negant effectus supcrnaturales, quos in miraculis vel mystica sanctorum vita cernimus et admiramur, quidpiain habere commune cum effectibus magnelicis, immo istos ab illis toto coelo differre fatentur, nec posse ulla ratione magnetismi ope explicari. Cons.

atque hinc responsio patet ad id, quod subditur de apparentibus mortuis, et ad mirabiles effectus, quos super eos magnetismus producit. Nos agimus de vere mortuis, qui ad vitam revocati sunt absque ullo apparatu atque ad solum imperium et nutum tliaumaturgi. Profecto Lazarus jam foetebat utpote quatriduanus. 70

195. Ad 5. Resp. Omnes norunt ab experimento, neminem posse vi imaginationis pluvias excitare, alioquin expeditum remedium in promptu esset, quoties siccitate laboramus. Ejusmodi quaestionibus possemus similes alias apponere. Quis scit utrum possint homines vi solius imaginationis vivere necne, aliaque id genus praestare, quin quidquam comedant aut bibant? Id experiantur magnetismi patroni. Fortasse huc aliquando devenient. Ex superius dictis jam responsio patet ad ceteras dubitationes quin tempus terere in his debeamus.

196. Ad 6. A7. Ad probationem *a) Christum semper fidem exegisse,* etc.; in primis negamus cum *semper* fidem exegisse ab iis, in quorum gratiam miracula operabatur, prout nullam exegit in citatis miraculis multiplicationis panum et conversionis aquae in vinum; neque quum excitavit filium viduae Nairn71 vel filiam Jairi 72, ut alia omittam. Dein *D.* exegit ut conditionem, eo quod miracula ederet ad suam confirmandam divinam missionem, *C.* ut causam effectricem et necessariam, *N.* Recolantur superius dicta. Ad b) *Defectu hujus fidèi,* etc. *D.* quatenus illi concives indignos se praebuerunt ejus beneficiis, *C.* absolute, *N.* Addo, etsi non multa ob adductam rationem, nonnulla tamen Christum inter Nazarethanos patrasse miracula. Notandum praeterea in passim recepta adversariorum hypothesi sufficere fidem in agente. Adeo nempe sibi cohaerent, dum religionem impugnant! Ad *c) Manus imponebat,* etc. *D.* Aliquando, *C.* semper, *N.* Immo nonnisi una vel altera vice legitur Christum ad conferendam sanitatem manus imposuisse; passim solo nutu, ac saepe etiam absentibus valetudinem conferebat. Legant evangelium. Ad *d) Praesertim in coecum illum,* etc. *D.* Ad experiendam illius fidem, vel mysterii causa, *C.* ex necessitate, *N.* Cum id nonnisi semel contigerit, nec alibi occurrat, peculiares ob causas sibi notas, Christum ita egisse dicendum est; alioquin semper debuisset eadem ratione se gerere. Adversarii autem casum extraordinarium extendunt ad ceteros omnes, etsi contrarium constet. Ad e) *Sub hac tantum conditione,* etc. A7. Etenim Christus numquam hunc ritum praescripsit ad edenda miracula, vel ad gratiam curationum, sed solum praedixit, fore ut, quum manus imponerent ipsius disci-

Goerrcs in praefatione novae editionis operum B. Henrici Susonis cura D. Melchioris Diepenbrock, quae inscribuntur *Heinrich Sinus Leben und Schriften* etc., Regensburg 1829.

7°) Joann. XL 39.
71) Luc. VII. 14.
72) Marc. V. 41.

puli, aegri salutem consecuturi essent. Ceterum legimus, claudum, sedentej ad portam speciosam a Petro et Joanne absque manuum impositione sanatum et absque oleo73; sic omnes eos valetudinem recuperasse, quos Petrus tran siens obumbrasset 74, illos, ad quos Pauli sudaria et semicinctia defereban tur 7S, etc. Rursum bona fides deprehenditur adversariorum, dum talia ob trudunt.76 Ad *f) Quae omnia apprime,* etc. *Neg.* prorsus quidpiam communi habere recensita signa cum nugi§ magneticorum. Ubi enim in illis apparatui occurrit magnetism!, ubi convulsiones, detorsiones, somnus, aliaque id gentu non pauca, quae in illo requiruntur et passim absque omni effectu, ipsismel latentibus 77? Nonnisi igitur per summam impudentiam ejusmodi comparatio instituitur.

DE PROPHETIA.

197. Prophetia, graece «maij1, passim definitur *praesensio et praedictio certa futuri alicujus eventus, qui in causis naturalibus praesciri non potest;* vel pressius *manifestatio rei futurae creaturis occultae.* 2 Ex qua prophetiae notione patet, tres conditiones ad eam vere et proprie talem constituendam requiri: I. ut sit praedictio *certa,* non conjecturalis, II. rei futurae *liberae,* quae proinde nec arte nec scientia naturali qualicumque cognosci possit, III. ita determinata, ut non accommodetur eventus prophetiae sed potius prophetia determinet eventum; id est, quod non sit vaga et obscura,

") Act. Πi 7.
") Ibid. V. 15.
75) Ibid. XIX. 12.
76) Apposite S. Thom. p. III. q. 83- a. 4. ad 1. observat, quod *manus impositio . . . ordinatur ad miracula perficienda, ut scilicet per contactum manus hominis sanctificati etiam corporalis infirmitas tollatur.*
77) Vide *Examen sérieux et impartial du magnétisme animal,* Paris 1784; *Bibliothèque du magnétisme animal,* Juin 1818. tom. II. pag. 15. et alibi passim; Deleuze, op. cit. tom. L pag. 168; tom. IL pag. 8, 18, 24, 27. 67, 88. Ipsemet Mesmer queritur exagerata esse, quae vulgabantur, *Mémoires* etc. pag. 108.
*) Hebr. annuntiatio, interdum ρiΠ prospectus, seu Γιi$ΙΟ visio.
') Cons. S. Thom. 2. 2. q. 171. art. 1: *Dicendum, quod prophetia primo et principaliter consistit in cognitione, quia videlicet prophetae cognoscunt ea, quae sunt procul et remota ab hominum cognitione* etc. Et ibid. q. 174. a. 2. ubi tres gradus prophetiae distinguit. Ab hic tradita prophetiae notione recessit incredulus Dumarsais in sua *Analyse de la religion chrétienne,* ubi scribit *tieram significationem prophetae esse praedicatorem aut hortatorem:* sed bene vapulat a Nonnotte S. J., *Diction, philosoph.* art. *Prophéties.* Id ipsum, quod Dumarsais, innuit Salvador, in sua *Histoire des institut, de Moïse et du peuple hébreu,* Paris 1828. livr. II. chap. 3. *Orateurs publics ou Prophètes,* pag. 192 et seqq.; ubi nihil supernatural·: in ipsis agnoscit, nullum vaticinium proprie dictum, quin potius omnem prophetiam excludit. Nec mirum, cum Judaeus iste non refricct nisi Spinozae principia et deislarum nec non recentiorum hiblicorura et rationalistarum.

flexiloqua, quae omni eventui accommodari possit, et applicatio non sit arbitrnria. Quae conditiones semper prae oculis habendae sunt ad cavillationes omnes adversariorum detegendas, praesertim cum ipsae sint, quae characterem et notam divinitatis imprimunt prophetiis. Est enim prophetia genus quoddam miraculi, seu verum quidem miraculum: sed prophetia prae miraculo hoc habet, quod probationem suam sibi ipsi suppeditat. Quisquis enim prophetiae veritatem certam habere potest, rnodo sciat eam praedictam fuisse antequam evenerit, et ejusdem praedictionis exitum animo contempletur. Cum nonnulli ipsam prophetiae possibilitatem impugnaverint, alii vero ejusdem probationis vim oppugnent vel parvipendant, quod circa miracula effecimus, id ipsum praestabimus circa prophetiam, ostendendo ejusdem possibilitatem, atque summam ejusdem vim et efficaciam ad evincendam divinitatem supernaturalis revelationis.

DE PROPHETIAE POSSIBILITATE.

198. Omnis prophetiae, seu, ut veteres vocabant, *divinationis* possibilitatem ex antiquis negarunt Colophonius, Tullio 3 teste, et Epicurus, qui rerum humanarum curam ad Deum non pertinere profanus homo asserebat4; sic sensit Carneades, eodem Tullio 5 teste. Ex recentioribus hanc Deo denegant facultatem futura praevidendi Spinoza 6 atque sociniani7; nunc demum rationalistae.§ Adversus quos sit

PROPOSITIO.

Prophetia est possibilis.

199. Non implicat, sive nulla est repugnantia, Deum libere futura cognoscere, et haec manifestare; ergo prophetia est possibilis. DuO enim haec ad prophetiam requiruntur et sufficiunt. Jam vero non repugnare, quominus Deus libere futura cognoscat, insita hominibus ipsa Dei idea evincit, quorum ea semper fuit persuasio, Deum omnia cognoscere. Idem postulat ipsius entis perfectissimi notio, alioquin nec omnia praesentia Deus cerneret, neque omnia tempora complecteretur ejus^ aeternitas, ac nova semper fieret accessio ad ejus scientiam quae omnia a Dei idea summopere abhorrent.

200. Quod si ejusmodi libere futura Deus necessario cognoscit, haec

') *De divin,* lib. I. cap. 3.
4) Diog. Laert. lib. X. qui est de Epicuro. Cicer. *De nat. deor.* lib. I. cap. 19.
s) *De fato,* cap. 14.
6) *Tract, theol. polit.*
") Faust. Socin. in *Praelect. theol.* cap. 8, 9, 10; Joann. Crellius, *De Deo et attributis divinis,* cap. 26. pag. 223. vers, belgic.; Valer. Smalzius, *Contra Framium,* pag. 472 et seqq.
s) "Wegscheidcr, op. cil. pars I. cap. 2. §. 50; Kant, *Anthropolog.* 101. apud. eumd.

ipsa manifestare potest, ut patet per se, et ex iis, quae de revelationis possibilitate disseruimus. Ergo prophetia possibilis est.

DIFFICULTATES.

201. **Obj.** 1. Quod nondum est, nihil est, atqui objectum prophetiae est id quod nondum est, ergo nihil est; at quod nihil est, nec praevideri nec praedici potest; ergo impossibilis est prophetia. [1] Addatur 2. difficile, immo impossibile esse quempiam infallibiliter certum esse de accepta a Deo prophetia. Praeterea 3. quaevis'praedictio divinitus patefacta, qua fatum inevitabile hominis aut populi cujusdam, quod ab opere quodam ab ipsis perpetrando pendeat, diserte annuntiatur, ideae Dei sanctissimi ac benignissimi repugnat, fatalismum fovet, et libertatem hominum moralem tollit [2]; ergo.

202. **Resp.** ad 1. *D.* Nihil est actu existens, *C.* nihil est possibile et consequenter cognoscibile ab intellectu infinite perfecto, A[3]. Eodem ferme modo se habent futura respectu Dei, ac se habent praeterita respectu nostri. Res praeteritae in se utique nihil sunt, attamen certo fuerunt; idem dic de futuris respectu Dei, si tamen futura aliqua in Deo sunt vel praeterita, et non potius omnia praesentia: unde fit, ut in Deo proprie nulla sit praescientia sed potius scientia.

203. Ad 2. A'. ut patet ex dictis agendo de possibilitate revelationis[3]; et A". *conseq.* Dummodo enim eventus veritatem vaticinii comprobet, nihil aliud requiritur; vaticinium siquidem, ut diximus, probationem suam sibi ipsi suppeditat.

204. Ad 3. A' Non enim eveniet, quia praevisa vel praedicta, sed ideo praevisa et praedicta est res aliqua, qtila futura, ideoque si aliqua necessitas est in ejusmodi praedictionibus, non est nisi consequens et hypothetical,; logice enim prius est. aliquid esse, quam videri, proindeque et manifestari.

') Ita fere Voltaire, *Essai sur les moeurs et Vesprit des nations;* Discours prélimin. et arlic. *oracles* tom. VIII. de ses oeuvres, édition de Genève 1769. pag. 88.

a) Ita VTegscheider loc. cit.

3) Num. 8 et scqq. hujus tract.

4) Difficultatem hanc, quam adeo magni facit Wegscheider cum suis, jam promoverat Epicurus, quocum causam communem agunt sociniani et rationalistae. Ipse enim non solum rejecit divinationem ex eo, quod nulla diis cura esset de nobis, sed praesertim ex perempta hac ratione humana libertate: *'Η μαντική* ανύπαρκτοί. *tt St* καί υπαρκτική *ούδιν* προ; *ήμάί ήγητίον* τα *γινόμενα;* seu, *Divinatio nulla est; si vero talis esset, omnem ea tolleret voluntatis libertatem, nihil ad nos eristimandum pertinere quae fiunt.* Diog. lib. X. Segm. 135, edit. Meibomii Amstclod. 1692. Eadem sententia inhaesit Carneadi, qui apud Tullium loc. cit., *ne Apollinem quidem futura posse dicere putavit, nisi ea, quorum causas natura ita contineret, ut ea fieri necesse esset.* Idem senserunt Stoici et Tullius ipse, quorum sensa fuse S. Augustinus refellit, *De civ. Dei,* lib. V. capp. 8, 9, 10. Cons. S. Thom. loc. cit. art. 6. ad 1. qui hanc difficultatem jam praeoccupaverat.

n.

DE VI ET EFFICACIA PROPHETIAE AD OSTENDENDAM DIVINITATEM REVELATIONIS.

205. Hic observare jnvat quamdam excellentiae speciem respectu nostri sibi conciliare prophetiam super miraculum ad ostendendam divinam alicujus missionem ac proinde divinitatem factae revelationis. Cum enim unusquisque testis esse possit eventus praedicti, satis est eum cum prophetia comparare, ut superius observatum est. Quare minus cavillationibus ac telis incredulorum vaticinium exponitur quam miraculum. Quod patet potissimum ex ipsa incredulorum agendi ratione et praesertim Freret, qui licet plura congesserit adversus probationes christianismi,. ejusque doctrinam, miracula, etc., alto tamen silentio praeteriit vaticinia, perinde ac si ad ea minime advertisset, eaque penitus dissimulavit, prout observavit Spedalieri. [1] At quod non praestitit Freret seu verius auctor operis sub ejus nomine vulgati, id praestiterunt rationalistae; qui nihil intentatum reliquerunt ad vim elevandam hujus notae supernaturalis revelationis. Ipsorum argumenta inferius expendemus. Interea sit

PROPOSITIO.

Prophetia est certissimum divinae ac supematuralis revelationis argumentum.

206. Prophetia vere et proprie dicta non potest esse nisi a Deo: ergo quoties vera habetur prophetia eventu comprobata, toties ineluctabile divinae ac supernaturalis revelationis exurget argumentum.

207. Antecedens constat ex notione, quam de prophetia dedimus; consequens negari non potest.

208. Id confirmatur ex omnium gentium persuasione, sive ex sensu naturae communi. Nulla enim gens est, quae non admiserit praedictionem libere futuri alicujus eventus, qui exitum sortitus fuerit vehit ineluctabile argumentum divinitatis. Hinc propterea receptum apud veteres sapientes adagium, cujus meminit Cicero[2]: *Siquidem ista sic reciprocantur, ut et si divinatio sit, dii sint, et si dii sint, sit divinatio;* qui praeterea addit: *Vetus opinio est, jam usque ab heroicis ducta temporibus, eaque et populi romani et omnium gentium firmata consensu, versari quamdam inter homines divinationem, quam graeci μαντικήν appellant, id est, praesentionem et scientiam rerum futurarum.*[3] Exinde repetenda oracula, aruspicia, Sibyllae, ceu totidem divi-

[1]) *Confutax. deir esame critico dei signor Nie. Freret.* Pracfaz. pag. VIH. edit. Rom. 1778.

[2]) *De divin,* lib. I. cap. 5.

3) Ibid. lib. I. cap. 1. Idem alias Balbum ita locutum fuisse fingit: „Velleius, quia nihil tam irridet Epicurus quam praedictionem rerum futurarum, mihi videtur quam maxime confirmare deorum providentia consuli rebus humanis. Est enim profecto divinatio, quae mullis locis ct temporibus apparet, tum in privatis rebus tum maxime

nitatis organa. Poetae ipsi passim vates exhibent numine plenos et agitatos ad futura praedicenda. Adeo gentes omnes hac persuasione imbutae erant, divinationem sive prophetiam nonnisi a Deo esse! Ergo. L,

DIFFICULTATES.

209. I. Obj. Frustra Deo adseribuntur prophetiae; 1. prophetia enim a vividiore imaginatione pendet; 2. facile siquidem accidit, ut vehementior animi allectus imaginationem incendat, qua sibi animus quasi praesentia fingat, quae sperat vel metuit, ut Cassandrae contigit malorum vehementer terrore perculsae, quae Troja a graecis patiebatur. Ita post Spinozam auctor operis *Examen religionis.* 3. Hinc fit, ut per conjecturas humanas quaedam praevideri possint ac praenunciari, ut saepe factum esse omnis historia docet. Ergo incertum est, quod a vaticiniis deducitur, argumentum.

210. Resp. -V. A. Ad 1. prob. *D.* Ac proinde hujusmodi prophetia ea non est. de qua loquimur. *C.* illa de qua loquimur. A'. Nempe eo ipso, quod a vividiore imaginatione pendeat aliqua praedictio, non includitur in prophetiae notione, quam dedimus, et ex qua exclusimus omnem causam naturalem. Addendum ejusmodi vaticinia incerta esse et conjecturalia, minime vero certa et determinata, qualia ad revelationis notam necessaria esse diximus.

211. Ad 2. Idem responsum esto, quod accommodari etiam potest iis, quae ex magnetismo animali vel somnambulismo objici solent; etenim semper extra hypothesim versantur; nam in his omnibus aliisque similibus praeexisteret causa naturalis, quam nos exclusimus. Addatur imaginationem, utut vividissimam, nullam habere vim posse in liberas hominum voluntates et actiones, quae futurae sint, cum nullam adhuc habeant determinationem vel in seipsis vel in causis. Quare Cassandrae factum, ejus supposita veritate, quae tamen saltem dubia est, extra rem et causam profertur. 4

212. Ad 3. *D.* Et in hoc casu haberetur prophetia proprie dicta, de qua loquimur, A". improprie dicta, *C.* Futura pleraque non negamus posse non sine aliqua probabilitate conjici ac praenunciari; sic ex habitu corporis, et indole, propensionibus, aliisque id genus, futurum hominis exitum probabiliter conjicere possumus et solemus; ita nos quotidie ex puerorum indole conjicimus: iste vitam finiet in suspendio, hic erit sanctus, apostolus, etc.; id ipsum dicatur de politicis praedictionibus, quas non raro exitus confirmat.5

in publicis. Multa cernunt haruspices, multa augures provident, mulla oraculis declarantur, multa vaticinationibus, mulla somniis, mulla portentis.44 *De nat. deor.* lib. II. cap. 65. edit. Taur. opp. XIII. Cons. Huet. *Demonstr. evang.* tom. I. Axiom. 4. ubi mira eruditione, ut solet, adductis veterum sive graccorum sive latinorum testimoniis, id luculentissime evincit. Optime propterea et energice Tertullianus, *Apol.* cap. 20. concludebat: *Idoneum testimonium divinitatis veritas divinationis.*

*) Cons. S. Thom. loc. cit. q. 172. art. 1. ubi tolum islud argumentum evolvit atque in clarissimo lumine ponit.

s) Huc referuntur praedictiones s. Gre-

At haec neque excedunt naturalis ingenii vires vel conjecturae limites; hinc etiam vidimus saepe spem fallere et inopinato eventu omnem conjecturam subvorti, et ratio est, quia humana conjectura non ornnes *possibiles* casus praevidero potest.

213. II. Obj. Si prophetia a Deo esset, non vero ex humana industria vel arte comparata, id potissimum erueretur ex prophetiis, quae in sacris litteris habentur. Jam vero, inquit Wegscheider [8] cum suis rationalistis, 1. praedictiones vere et proprie dictae, indubitatae, summaque cum claritate definitae, in utroque sacro codice frustra quaeruntur, ipsiusque Jesu Christi praesagium de reipublicae judaicae excidio non satis perspicue enuntiatum est (Matth. XXIV. 36). \ 2. Tum prolata sunt nonnulla vaticinia ab hominibus auxilio divino plane indignis (Num. XXII. 5 et seqq. I. Sam. XV. 32; Jon. I. 3; IV. 1 et seqq. Joann. XI. 51). Praeterea 3. nonnulla ‹ in libris sacris continentur, quibus eventus nequaquam respondit; conf. praeter plurima vaticinia messiana Isaïae XXII, XXIX, XXXIV, LXHI, LXVI; Dan. II, VII; Oseae IX. 3; XI. 5; Ezech. XL et seq. Luc. I. 32; Act. II. 30; Matth. XXVI. 32; coll. Act. I. 4; Matth. XVI. 28; Joann. XXI. 22; I. Thess. IV. 15; V. 1 et seq. I. Cor. XV. 51; Apoc. et quae populi traditionibus mythicis et superstitiosis nituntur, veluti Ezech. XXXVIII et XXXIX. 4. Alia denique singulari quodam scriptorum hebraeorum artificio post eventum demum conficta sunt, v. g. Gen. XXV. 23; XXVII. 27, 29; XXXIX, XL, XLIX; Num. XXIV. 17 et seqq.; Deut. XXXIII; I. Reg. XHI. 2; XIV. 15; Dan. VII, XII; Matth. XXIII. 35; vel 5. praedictiones nonnullae, propria earum significatione mutata aut pressius definita, ad rerum eventum inflexae et singulis rebus in facto positis post eventum demum accuratius adaptatae sunt, v. g. Dan. IX. 24; Ps. XVI, coll. Act. II. 29 et seq.; Ps. XXII. 17—19, coll. Joann. XIX. 23 et seq. Isaïae LUI; Matth. XII. 40; XVI. 21; XVII. 9; XXII, XXIII, XX. 19; XXVI. 34, coll. Joann. XU. 36 et seq. Luc. XIII. 32; Joann. XXI. 18. Postremo 6/'quemadmodum Jesus ipse parum honorifice judicavit de hebraeorum vatibus (Matth. XI. 11; Luc. VIL 28); ita apostoli vaticinationem obscuram et imperfectam esse ipsi professi sunt (I. Cor. XIII. 9; II. Petr. I. 19, conf. Act. I. 7). Omnino autem apparet, Jesuin interpretandi rationem, quae in talmudicis et rabbinorum sicut in Philonis et Josephi scriptis latissime regnat, sequutum, et eo ipso, quod nonnulla prophetarum oracula ejus fata resque ab eo gestas vere adumbrare videntur, ductum, V. T. effata de felicissima rerum conversione et de novae faustiorisque civitatis instauratore aliaque, providentia divina ita mo-

gorii Naz. de futuro Juliani apostatae exitu, et P. Le Jay S. J. de Voltaire, Polybii relate ad romanae reipublicae finem, Jos. Flavii quoad Vespasiani assumptionem ad imperium, Mahumctis circa victoriam graecorum sub Heraclio in persas, etc.

[8]) Op. cit. part. I. cap. 2. §. 50.

dorante, ad seipsum traduxisse, ut fidem faceret judaeis, et ideis ipsorum messionis suas de regno quodam spirituali per Messiam condendo (Mattii. XI. 13; XXII. 32 et seq. Luc. XVII. 20 et seqq. Joann. VIII. 12; XVIII. 36) prophetarum quidem dictis nonnullis (Is. II. 2—5; XL 1 et seq. XLII. 1—4; Joel. III. 1; Zach. III. 7 et seqq. VL 12—15; Mal. III. 1—4; IV. 1 et seq.) jam vere adumbrato, adnecteret. Quae cum ita sint, prguinentum e vaticiniis deductum etc.; ergo. T

214. Resp. *C. maj.* X. *min.* Ad 1. prob. A'. Mentitur Wegscheider dum talia affirmat; exemplo sint promissiones Abrahae factae (Gen. XIII. 63 et seq.) de possessione terrae Chanaan, rursum praedictio de futura gentis peregrinatione a se nasciturae in Aegyptum, de illius servitute per quadringentos annos, deque ejus liberatione in quarta generatione (ibid. XV. 13 et seq.), praedictio nativitatis Isaac (ib. XVIII. 10) et quidem intra annum contra omnem expectationem, de benedictione omnium gentium in semine Abraham (ibid.), ut innumeras alias ex V. T. omittam claras, definitas, cujusmodi sunt eae omnes, quas edidit Moyses in conspectu Pharaonis circa futuras Aegypti plagas earumque cessationem (Exod. VIII, IX, X, XI, XH), ex N. T. autem omnes praedictiones Christi cum omnibus suis adjunctis circa ipsius passionem (Matth. XVI. 21; Marc. IX. 31; Luc. IX. 44 et XXIV. 7) ejusque post tres dies resurrectionem (ibid.), circa trinam Petri negationem illa ipsa nocte ante galli cantum (Matth. XXVI. 34; Marc. XIV. 27; Joann. XVI. 32). Impudenter igitur mentiuntur rationalistae, dum talia effutiunt. Ad Prob, *ipsiusque J.-C. praesagium,* etc., 2V. Apertissimum siquidem est illud non *praesagium* sed vaticinium de proxima templi ac Solymorum eversione, si praesertim conferatur locus parallelus Luc. XXI. 9 et seqq. et Marc. XIH. 2, cum omnibus suis adjunctis temporis, personarum, etc. Sufficit, ut quis certior fiat de gratuita adversariorum assertione, legere citata loca eaque cum historia Jos. Flavii de bello judaico comparare.8

•f'

215. Ad 2. *Tr.* Quia ejusmodi dona, quae a theologis dicuntur gratis data, absque sanctitate consistere possunt, et in ejusmodi casu nihil efficaciae suae amitterent vera vaticinia. Saepe diximus vaticinia suam probationem secum ferre.9

r n

') Haec eadem fere sunt, quae jam objecerat Voltaire, *Bible enfin e.rpliquee par plusieurs aumôniers de S. M. L. R. I). P.* et *Questions sur ťEncyclop.* art. *Messie,* tom. XXIV; ex quo patet, quam vere dixerimus, rationalismum non esse nisi atlieismum seu theismum lanatum.

s) Perspicuum adeo et definitum est hoc vaticinium, ut chrisliani eo admoniti, recedente exercitu Romanorum, Jerosolyma relicta, Pellam in Galilaea se receperint, ut refert Eusebius. *Hist. eccl.* lib. III. cap. 5. vers. Valesii; oppidum autem illud erat trans Jordanem. Quod ergo clarum et definitum fuit omnibus Christianis aetate illa, erit obscurum Wegscheider?

9) Cons. S. Thom. loc. cit. ari. 4, ubi ostendit, esse posse prophetiam sine morum probitate, cum ad proximorum utilitatem ac salutem, non autem propriam, sit a Deo

216. Ad 3. Vel A·. vel *D*. sl conditionata sint, conditione non posita, ut saepe factum est, *C*. si absoluta *subditi*. posita arbitraria interpretandi methodo protestandum, nempe juxta privatum uniuscujusque sensum *Tr*. juxta sanae exegesis regulas, A*l*, Observandum Igitur est, non pauca vaticinia conditionata esso; porro cum conditio effectum suum non sit sortita, quid mirum si vaticiniis effectus non responderit? Talia sunt, quae adimplenda adhuc supersunt, vel in dies adimplentur, talia quae in Apocalypsi leguntur, quae spectant ad plenam vocationem gentium; talia quae sub cortice litterae sensum spiritualem praescierunt (licet adversarii nostri id non admittant), cujusmodi sunt ea, quae de futurae synagogae felicitate, de sede David, de regno messiano, aliisque id genus non paucis pro lubitu intelligunt isti neoterici biblici protestantes et rationalistae, ut inde arguant eventum prophetiae non respondisse. Addatur gratis omnino asserere adversarios, citata ab ipsis vaticinia impleta non esse, atque insuper nec id asserere ipsos potuisse; etenim si omnia V. et N. T. vaticinia obscura sunt et indefinita, quomodo nunc affirmant, eventum iis non respondisse? Mendacem oportet esse memorem 10 !

217. Ad 4. A*l*. Haec enim non est nisi gratuita et impudens adversarii assertio contra omnes critices regulas et consensum et testimonium universae gentis judaeorum et Christianorum. Observandum est, quod inter vaticinia scriptorum hebraeorum singulari artificio post eventum demum conficta recenseat auctor noster etiam illud quod legitur Matth. XXΠI. 35. Quam bene haec cohaerent11 ! Addo : saltem ista vaticinia post eventum conficta de-

infusa. Certe juxta verba Christi (Matth. VII. 22) dicturi aliquando nonnulli impii erunt: *Nonne in nomine tuo prophetavimus ?*

10) Hic obiter notetur, protestantes solitos esse scripturam per solam indicationem capitum et versiculorum adducere. Et hoc duplici ex causa, 1. ut fucum faciant imperitis et malam fidem facilius tegant; 2. ut ostentent propriam peritiam in versandis scripturis. At primum ingenuo scriplore indignum est, alterum puerile, cum ope concordantiae quisque possit eamdem peritiam ostentare. Nunc ut speciem exhibeam malae fidei et gratuitarum assertionum Wegscheider in adductis locis, observo cap. XXIX. Isaiae esse de eversione Solymorum, quod ad amussim impletum est; cap. XXXIV. de Dei ultione in omnes gentes, quae pariter sub chaldaeis contigit; cap. LXIIL de Christi triumpho in hostes suos et derelictione hebraicae gentis, quod pariter suum exitum sortitum est; cap. LXVI, pariter esse de vocatione gentium et judaeorum derelictione seu reprobatione; Dan. cap. Π. esse de visione Nabuchodonosor et de quatuor monarchiis. Eccur autem adimpletum non est hoc vaticinium? Sic dicatur de ceteris, cum non vacet singula percurrere. Interea *Crimine ab uno disce omnes.*

11) Praestat et hic novum sumere specimen innocentiae atque honestatis rationalistarum eorumque eruditionis biblicae, quam in eis aliqui suspiciunt. Inter vaticinia conficta Wegscheider refert Gen. XXXIX; at hoc caput nullum exhibet vaticinium, sed historicum lotum est, de tentata nempe Josephi castitate. Quo vero fundamento in animum induxerit suum Wegscheider, totidem esse conficta vaticinia, ea quae praedicunt futuram superioritatem hebraici populi super Idumaeos (ut Gen. XXV. 23; XXVII. 27; XXIX.) plane ignoro. Id ipsum dicatur de interpretatione somniorum eunu·

berent esso clara ac definita, cur igitur nulla esso Id genus oracula adversarius noster affirmavit? Mendaces sibi constaro non possunt.

218. Ad 5. *D.* In sensu et sententia adversarii, C, reipsa, *N.* profecto commoda via est ad declinandam vim vaticiniorum, ut si quae sint luculenta et ineluctabilia, gratis affirmare ea post eventum conficta esse, iis autem, quae eludi minime possunt, affingere alium et privatum sensum, contrarium illi, quem sacri scriptores aperuerunt, ac deinceps affirmare ea deflexa significatione post eventum ad alia fuisse accommodata. Sed neque hic sibi constat auctor noster. Nam Danielis caput IX. supra inter conficta post eventum retulit, nunc recenset inter ea, quae post eventum deflexa sunt a propria significatione. Addatur Psalmum XVI. (in Vulg. XV.) de Christi resurrectione in sensu recepto ab ipsa synagoga a Petro expositum esse, alioquin palam et pro concione non retulisset, Psalmum XXH. (XXI.) de Christi passione in citato versu accipiendum esse tum res ipsa declarat, tum synagogae recepta expositio etc et sic de ceteris ibidem commemoratis.

219. Ad 6. *Neg.* prorsus Hoc enim novum est figmentum adversarii nostri. In locis enim citatis Christus solum dixit: Aon *surrexit inter natos mulierum major Joanne Baptista,* vel ut est apud Luc. *Major inter natos mulierum propheta Joanne Baptista nemo est. 12* Utrum hoc dicendum sit, parum honorifice de prophetis loqui, ad quos saepe provocat Christus ipse (ut Luc. XXIV. 25, 27; Joann. VI. 45 et alibi passim), quisque intelligit. Ad conf, *ita apostoli vaticinationem obscuram,* etc., *N.* Numquam apostoli hoc dixerunt, sed mentitus est bonus rationalists. I. Cor. XIП. 9. Apostolus ait: *Ex parte enim cognoscimus et ex parte prophetamus 13 ;* H. Petr. I. 19

chorum Pharaonis a Joseph in carcere facta (Gen. XL.) et de Jacobi morituri benedictionibus in filios (ib. XLIX.). Quare tantae fraudis non indicavit tempus, auctores, adjuncta? Sed veniamus ad Dan. VII. et seqq. usque ad XII; Porphyrius longe ante rationaiislas a quodam Epiphane haec capita in Judaea, aetate Antiochi, conficta autumavit. At praeter Judaeorum traditionem, in quorum manibus volumen Danielis erat, desperatum Porphyrii perfugium prorsus evertit testimonium Jos. Flavii, qui (Ar-*chaeol.* lib. XL cap. ult.) refert Alexandro M. Jerosolymam adventanti a sacerdotibus volumen Danielis exhibitum fuisse, ac locum illum ostensum (est autem cap. VIII.), in quo regem Persarum devictum iri a rege Graecorum praedicebatur, *Λειχ^ιίση δε αύτώ τήί ^ανιήλου βίβλου Iv ή τινα των Ελλήνων καταλύαειν τήν Πιρσών αρχήν* Ζόρλου, *νομίβαί αυτοί είναι ό βημαινόμι· νοί, τότε μεν ήνβειί άπέλυΟε τό* τρ *St Ιπιοΰαη αροίκαλι^άμινοί, Ικελευβεν αύτούί αίτεϊββαι δωρεάί αί αν αυτοί* 3έΛωϊι etc. peg·. 581. tom. I. op. edit. Havcrcamp, Amst. 1726. Jam vero Alexander Antiochum praecessit annis plusquam 150; fieri proinde non potuit, ut liber Danielis suppositus fuerit, vel assuta recensita capita tempore Antiochi. Sic corruit commentum Porphyrii, et Wegscheidcr qui eadem recoquere audet. Consulatur praeterea *Die Authentic des Daniel,* etc. seu *Authentia Danielis demonstrata,* etc. per Ernst Wilhelm Hcngstcnbcrg, Berolini 1831. in 8.

·') Observat vero hic Maldonatus comparationem a Christo institui in sanctitate, non autem in prophetia.

··) Prophetiae hic apostolus praefert visionem beatificam, quae utique clarior

contrarium docetur: *Habemus firmiorem propheticum sermonem, cui benefacitis attendentes tamquam lucernae lucenti in caliginoso loco,* adeo ut veluti praeferat prophetiam visioni sibi factae in monte sancto; Act. vero I. 7 legitur: *Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quae Pater posuit in sua potestate.* Itaque si adversarius noster hic non abutitur scripturarum auctoritate ac bona lectoris fide, et perfricta fronte imperitis imponit, quis hoc facere dicendus sit plane non video.

220. Ad 7. *N,* Et hic praeter falsitatem impietas etiam adversarii patet, quippe Christum ut seductorem traducit, quod abusus fuerit judaeorum simplicitate. Et tamen isti Christiano adhuc nomine gloriantur, et impune theologiam in academiis tradunt! Cum igitur praeter suam impudentem assertionem nullam afferat probationem, non est cur hic tempus teramus. 14

221. **Inst.** 1. Varius est prophetarum stylus pro diverso eorum ingenio et educatione. 2. Sine aliquo apparatu prophetare non valent, ut contigit Elisaeo (IV. Reg. III. 15). 3. Institutae inveniuntur apud haebraeos prophetarum scholae, in quibus ars prophetandi tradebatur; hinc et grex prophetarum occurrens Sauli (I. Reg. X.); 4. hinc enthusiastae quidam ex ipsis indecora patrabant, ut esset nude incedere (Is. XX.). Ergo divinae revelationi prophetia adseribi non debet.

222. **Resp.** ad 1. Quia Deus probabiliter non semper verba singula, sed sensum ut plurimum prophetis tradebat, *C.* secus *subdist.* quia Deus verba dictans sese diversae prophetarum indoli accommodabat, *C.* quia ex ipso non erant edita vaticinia, *N. Nec enim homo,* inquit s. Thomas 15, *ex operatione divina immutatur circa prophetiam.*

criL Cons. Bernard, a Piconio in *Triplici expositione.* Non absolute proplerea loquitur Paulus, sed relative.

H) In nota (o) scribit: *Sic Josephus, interpretandi genus Judaeis usitatum sequutus, Vespasianum oraculis messianis portendi {Bell jud.* lib. VI. §. 4.), *Cgrillus jeros. sua ipse fata a prophetis praedicta fuisse opinatus est.* Sozoin. *hist.* lib. IV. 5; Ammon, *Bibl. theol.* II. 86 et seqq.; Eichhorn, *Ausfuhrl. Unterr.* 156 et seqq. *Briefe Uber den Rationalismus,* 221 et seqq. Sed si Josephus incredibili assentatione contra omnium suae gentis sensum accommodavit oracula messiana Vespasiano, ergo et Christus hunc morem sequutus est? Mira rationalistarum dialectica! Falsum porro est Cyrillum jeros. opinatum fuisse fata sua a prophetis praedicta; neque id tradit Sozomenus, sed relata ingentis crucis in aëris spatio apparitione ab omnibus conspecta per plurcs horas (et hic videant rationalistae an unquam signa defecerint in ecclesia catholica) subdit aliquos asseruisse haec in sacris libris olim praedicta fuisse per divinam quamdam prophetiam. En verba Sozom. loc. cit.: *Ἐλέγετο δε"παρά των τα τοιάδε Ιπιβτημόνων κατά τινα προφητείαν 3είαν πάλαι ταντα προμεμηνϋσ^αι Iν ταΐί ιεραμ βίβλομ.* Talis est fides istorum virorum Ammon, Eichhorn, etc., qui habentur ut rationalism! fundatores!

*s) S. Thom. loc. cit. art. 3. ad 1. Conf. etiam Huet. *Demonstr. evany.* prop. VIII. ubi in sententia de divina inspiratione quoad singula verba ad rationem reddendam diversitatis styli, quae in singulis prophetis habetur, hac pulchra similitudine utitur: Eodem modo ac idem ventus transiens per diversas organi fistulas diversum sonum

223. Ad 2. iV. Casus enim Elisaei, qui adducitur, unicus est et aingularis. Ad sedandum enim animum suum psaltem requisivit, non ad excitandum spiriinm prophetiae.

224. Ad 3. D. Ad pie educandos adolescentes, ex quibus Deus aliquos identidem eligebat ad futura praenuntianda, *C.* ad artem prophetandi addiscendam, A. Et hic obiter notamus cum Bergier *8, non unam esse in scripturis nominis *prophetae* acceptionem; aliquando enim hac denominatione veniunt oratores, quo sensu Aaron dicitur *propheta Moysis;* interdum designantur aliqui addicti ad divinas laudes canendas, talis fuit *Saul inter prophetas.* vel cum *domi prophetabat,* psallente David; veniunt insuper doctores et interpretes legis, quo sensu nonnulli dicuntur *filii,* id est, *discipuli prophetarum,* qui nempe legis doctrinam addiscebant ab his doctioribus, quorum aliqui divino etiam lumine edocebantur. Quae si accurate distinxissent increduli, prophetiam inter humanas artes minime connumerassent.

225- Ad 4- *D.* Ex praeconcepta adversariorum sententia, *C.* in se, *N.* Etenim Isaias ad calamitatem Aegyptiorum et Aethiopum symbolice exprimendam deposito pallio nonnisi ultima veste indutus incessit. Orientales siquidem nudum dicunt, qui nonnisi hac ultima veste, quam *ehram* appellant, indutus est, atque, ita hodicdum in Oriente ruricolae et ad meccanum pseudoprophetae sepulcrum peregrinantes vestiti sine aliorum offensione incedunt. 'J.

DIFFICULTATES

ex ethnicorum vaticiniis.

226. Obj. 1. Nulla est religio, quae suas non habeat prophetias seu divinationes et oracula, 2. quae si cum biblicis conferantur, vix ullum inter ea deprehenditur discrimen. 3. Celeberrima sunt oracula Jovis Dodonaei in

emittit, sic licet idem spiritus sit, qui diversos inspirat, diversimode loquitur pro diversitate indolis, etc. Ceterum controversia de modo ipspirationis, sive quoad so-' lurn sensum, sive quoad verba singula adhuc viget. Concilium trid. litem dirimere noluit, sed solum declarat Deum utriusque foederis auctorem esse. Plures diversimode loquuntur. Ex theologis Lcsstus el Hamelins S. J. inter alias theses hanc statuerunt: *Ut aliquid sit scriptura sacra non est necessarium singula ejus verba esse inspirata,* quam Ihesim Theologi Lovanienses et Duaceni annis 1587 et 1588 atro carbone notarunt. Haec tamen censura a reliquis catholicis, ab universitate Parisiens! cta Rom. Pontifice minime probata fuit. Cum Lessio et Hamelio consentiunt e Soc. Jcsu Bdlarminus, Mariana, a Lapide, Bonfrerius aliique; ex externis Alclchior Canus, Contensonius. Calmet, estqae sententia communissima. Conf. diss. Calmet *De inspiratione.* etc. ad II. Petr. Ilolden longius progressus est.

«) Traité, etc. tom. VU. chap. 7. art. 1. §. 1. Plura etiam de hoc argumento habet Jahn, *Introd, in libros* F. *el N. Foederis,* §. 83. Sed ab hoc auctore valde cavendum, saepe enim accedit ad biblicos protestantes.

*7) Janssens, *Herm.* tom. I. n. 319; et hic auctor in nonnullis a vera via deflectit, merito proinde castigatus ab Amando a S. Cruce dioec. Leodiensis presbytero, in suis *Animadvers erit, in eumdem,* Monaci 1820. Inierim ex dictis patet quid reponendum sii

Chaonia Epiri regione, Jovis Arnmonie in Lybia, Apollinis in Delo, Delphis et alibi, Latonae in Aegypto, quod Sebenniticum oraculum vocabatur, aliaque permulta erudite collecta et declarata a Mussardo 18, a quibus ethnici expetebant et plerumque obtinebant prophetias, responsa scilicet de rebus ab humana cognitione prorsus remotis. 4. Nil mirum proinde si ea ut divinitus inspirata ethnici crediderunt. 5. Notissima sunt carmina Sibyllina ab ethnicis pariter et Christianis admissa. 6. Negari saltem non potest, daemones potuisse praedicere, quae essent ipsi facturi. 7. Hinc dubium semper evadit argumentum ex prophetia deducturo ad evincendam divinitatem supernaturalis revelationis ; ergo.

227. Resp. ad 1. *D.* Veras vel fictas, *C.* veras *subdiet.* quae tamen •naturalem scientiam et conjecturam non excedant, *C.* quales nos propugnamus, *N.* Nullum exemplum ex tota antiquitate proferri potest de editis oraculis saltem in confirmationem falsae religionis, quae notas praeseferant a nobis superius expositas.

228. Ad 2. *N.* Peculiare enim intercedit discrimen, illudque multiplex inter ethnicorum oracula et vaticinia biblica. Licet enim demus (quod verius censemus ob aperta patrum testimonia) cum P. Balto S. J. adversus Van Dale et Fontenelle non *omnia* gentilitatis oracula sacerdotum fraudibus esse adseribenda, attamen jure affirmamus dari characteristicas notas, quae essentialiter oracula paganorum a biblicis distinguant. Ut enim cetera omittam, oracula et divinationes non erant 1. nisi *effata singularia,* nulla ratione inter se nexa, 2. eaque de eventibus *proxime instantibus,* ut *certis personis* vel *deitatibus* consuleretur, et 3. adeo *ambigua,* ut quidquid accideret, praedictum fuisse videretur. 19 Sic de celeberrimis oraculis Apollinis scribit

scurrae Voltaire, dum ridet panem stercore humano vel bovino linitum ab Ezechiele comedendum (Ezech. IV. 12.). At non advertit numquam ejusmodi mandatum a Deo prophetae datum esse, sed ad exprimendam summam lignorum penuriam, ad quam in captivitate Judaei redigendi essent, jussit Deus coquere panem ex fimo exsiccato sive hominis sive bovis; en verba textus: ÎWFI C*N‘7i PNS· NTΠ *coque illum sub cineribus cum hominis excremento;* eumdem sensum referunt chaldaeus ac graeci interpretes LXX: *Ἐν βολβίζοκ κό.τρου ἀι&ρωπϊνιρ lyxpüÿtis aura.* Jam vero hodicdum in Aegypto atque in Oriente pauperes incolae desertorum pqnes suos frequenter siccatis stercoribus boum, imo ct hominum coquunt. Conf. Corneille Le Bruyn, *Voyages au Levant,* tom. I. pag. 230; Tournefort, tom. III. pagg. 106, 122, 133, 136; Pietro della Valle, pag. 1. loll. 2; Gemelli Carrcri, *Voyage autour du monde,* tom. II. pag. 57; Calmet, hie; Lamy, *Apparatus ad Bibl.;* Gucnée, *Lettres de quelques Juifs,* etc. tom. II. Icit. IV. §. 7. pag. 244, edit de Lyon 1823.

Is) In sua *Historia Deorum fatidicorum, Vatum, Sibyllarum, Phoebadum apud priscos illustrium,* Coloniae Allobrog. edit. 1675.

*9) Omnia prorsus gentilitatis oracula fraudibus sacerdotum adseribenda esse Van-Dale, *De Orae. vel. ethnic.* Diss. II. contendit, cui adstipulatus est Fontenelle, *Histoires des Oracles,* chap. 7. quibus nonnulli ex recentioribus subscribunt atque

Cicero 20: *Sedjam ad te venio, sancte Apollo . . . tuis enim oraculis Chrysippus totum volumen implevit, partim falsis, ut ego opinor, partim casu veris, ut fit in omni oratione saepissime, partim flexiloquis et obscuris, ut interpres egeat interprete, et sors ipsa referenda sit ad sortes, partim ambiguis et quae ad diabeticam deferenda sint.* E contrario vaticinia biblica 1. sunt permulta, quae omnia *amice_inter se~ conspirant;* '2. ad finem *communem, grandem et Deo dignum* tendunt; partim de factis in *sera posteritate* eventuris agunt, atque 4. minime *ambigua, sed determinata, certis adjunctis definita,* et eatenus, quatenus opus est, *clara* sunt. Talia sunt vaticinia, quae seriem eventuum, qui ad hebraeos aliasque gentes spectant ab Abrahamo per XXII saecula miro consensu praenuntiarunt, et eo tendunt, ut divinam legationem prophetarum, et per hanc legationem, veritatem doctrinae de Deo unico, omniscio, provido, sanctissimo comprobarent, eamque custodirent hebraei usque ad adventum Messiae ex Davidis posteris orituri, per quem eadem cognitio ad universas gentes erat propaganda. Nec generica sunt ista vaticinia, sed quam· plurima cum suis adjunctis temporis, loci, personarum, absque ambiguitate, perspicua et clara. Plura jam exempla superius exhibuimus agendo adversus rationalistas, quibus addi possunt, speciminis gratia, quae habentur Gen. XII. 2—3; XV. 4—5; XVII. 4—8, etc.; tum Isaiae XXI. et Jer. L. et LI. de futura per medos et persas Babylonis depopulatione, quibus si conferantur, quae refert Xenophon21, videtur historicus nonnisi eorumdem vaticiniorum commentaria edidisse, adeo omnia adjuncta enunciata ad amussim completa cernuntur! Plura alia non minus clara ac definita praetermitto, ut brevitati praestitutae inserviam, cum ejusmodi vaticiniis abundent utriusque foederis paginae.

229. Ad 3. Responsio patet ex dictis. Addo non solum internas notas biblicorum oraculorum ah oraculis ethnicorum essentialiter differre, ut ex nuper dictis evincitur, sed etiam externa adjuncta; 1. enim multa oracula ethnicorum seu divinationes arte fiebant; 2. oracula ethnicorum addicta erant certis locis, ut vates graecorum Dodonae, Delphis, Delo, etc. adeo ut per totum orbem tercentum ad minus recenserentur; pendebant insuper a certis anni tempestatibus vel a vapore cavernarum subterranearum, Pythiae esu baccarum aut gestatione coronae laureae in furorem concitabantur, tripode in Boeotia potissimum; nota est insuper duplex origo oraculi Dodonaei ex sacerdotissa Thebana in sylva Dodonae ex murmure rivi, tum ex statua aenea, aeneo flagello, vasis aeneis; sacerdotes etiam in quibusdam quercubus oracula dabant, etc. 3. Non modo oracula gentilium, sed et praestigiatores donis ac muneribus conciliabantur, ut vaticinia ederent; hinc harioli et aruspices erant instrumenta principum ac magistratuum, per quos plebs ad ea, quae decreta erant, flecteretur. Hinc illud Demosthenis: *Pythia philippizat.* 4. Oracula et omnis generis hariolatores credulos habebant coaevos suos; prout vero progressu temporis vanitas et fallacia detegebatur, fidem amittebant et in oblivionem abibant. Contra vero prophetae 1. nulli erant addicti loco, 2. cujuscumque erant conditionis, 3. absque ullo apparatu vaticinia dabant, 4. non solum non rogati, sed invitis regibus, principibus, populo; nedum vero aliquam aut laudem aut mercedem referrent, ludibria, odium, insectationes, minas, vincula, carceres, vitae pericula ac necem etiam subibant; unde s.'Stephanus (Act. VII. 52): *Quem,* ait, *prophetarum non sunt persecuti patres vestri?* 5. Plerumque habuerunt coaevos incredulos nec fidem nacti sunt, nisi postquam vivere desierunt, quum nempe fallere amplius non possent, quando scilicet vaticinia eorum posteriori aevo complerentur; id progressu temporum adeo manifestum fuit, ut multi etiam ethnici veritatem vaticiniorum biblicorum agnoverint22.

230. Ad 4. *D.* Rudes, et absque sufficientibus motivis, *C.* doctiores et sapientes, *N.* Recolantur superius dicta.

231. Ad 5. *D.* Quin edita sint in confirmationem erroris, *Tr.* secus, *N.* Omnia obscura et incerta sunt, quae spectant ad deperdita Sibyllina carmina; sola nobis remanent, quae recensuit Virgilius (Ecl. IV.): *Ultima Cumaei,* etc.; quae certe continent de Christo vaticinium, quidquid cum suis contendat Heyne.23 Diversa sunt veterum judicia circa illa. Nonnulli Patres censent

inter ceteros Janssens, op. cit. Moshemius vero mediani viam inivit, in *Notis ad Cudtcorth,* asserens nihil certi affirmari posse pro alterutra sententia. At conlra Van-Dale ejusque sectatores strenue adeo dimicavit P. Baltus auctoritate omnium veterum ethnicorum, si Plutarchum excipias, ss. Patrum, praesertim Justini, Tertulliani, Cypriani, Athanasii, Lactantii, Augustini, qui dicebat: *Loquacissinia simulacra, pulsis daemonibus « Christianis, vetuli sine flatu organa siluisse,* quod veteres apologelae ethnicis passim exprobrabant, praesertim Tertullianus et Cyprianus: tum factis certissimis ac testibus immediatis, cujusmodi fuit s. Joann. Chrysoslomus quoad silentium oraculi daphnitici in translatione reliquiarum s. Babylae, etc. ita ut Fontenelle coactus fuerit palmam dare adversario suo, festivo illo dicto: *Le diahle a gagné sa cause; Diabolus* nempe *causam suam vicit.* Sane Bcrgier loc. ciL observat, neminem ausum fuisse P. Balti opus refellere. Hinc bene concludebat P. Berlier S. J.: *Veneratio, (µia ecclesiae patres prosequi debemus, non sinit nos dubitare, quia daemonum arte quaedam sint edita vaticinia.* In epistolis, quibus titulus: *Lettres édifiantes et curieiises* etc., mulla narrantur de his vaticiniis per idola emissis, ab ipsis oculatis testibus. Cons. Amandus a S. Cruce op. cit. *adversus Janssens.*

'·) *De Divin,* lib. II. cap. 56. edit Taur. 1831. op. tom. *XIII.*

*') *Cyrop.* lib. VIL cap. 5.

'') Ita quidem Jahn, op. cit. etsi protestandum biblicorum passim vestigia premat.

13) In argumento hujus eclogae; ubi adstruit poëtam phantasmata poetica ab aureae aetatis narrationibus petila cumulasse, in certo aliquo temporis sui eventu declarando, quem paulo obscurius designavit, quoniam in vaticinium rem mutavit, atque vaticinantis verbis et phantasmatibus sensa sua exposuit. Deinde, exposita theoria vaticiniorum apud suos recepta, quod orta ea sint ex spe melioris aevi concludit: „Quascumquc in hoc genere descriptiones novae felicitatis habemus, sive in Orientis, sive in graecis vel romanis poëtis, eae omnes fere inter se similes sunt: bestiae ac ferae cicures, serpentes innocui, fruges nullo cultu enatae, mare placidum, dii prae-

Deum per Sibyllas vere edidisse vaticinia sicut olim per impium Balaam. Quae nunc prostant in bibliotheca Patrum, tum quae ex codicibus ambrosia, nis et vaticanis nuper evulgavit cl. Maius, ex omnium criticorum judicio spuria sunt. *4

232. Ad 6. *D.* Si Deus id ipsis permisisset, *Tr.* secus, A'. Recolantur orro, quae diximus de miraculis, spectatis moralibus Dei attributis.

233· Ad 7. A' Ex hoc enim, quod nummi aliqui suppositi sunt ac spurii, non sequitur, omnes ut spurios amandandos; immo ex eo, quod aliqui supposititii sint, concludi potius debet genuinos existere.

sentes in terris, aliaque ejusmodi in omnibus commemorantur." Quibus verbis satis aperte alludit ad Is. XI. quem non secus ac profanos poëtas auream illam aetatem descripsisse innuit. Sed quid exspectes a profanis istis scriptoribus omni religionis sensu destitutis, qui nonnisi terrena sapiunt! Quomodo autem adeo universalis sensus nationibus omnibus inhaesit absque aliquo originario principio, ex quo in omnes emanaverit?

14) Cons. Gallandi, tom. I. *Bibi. Patrum,* Prolog, cap. XVI; ubi ostendit carminum Sibyllinorum auctorem esse Christianum ex circumcisione, qui ea edidit anno 138. Quod attinet ad veteres Sibyllas earumque carmina, omnia involucris teguntur. D. Pierre Petit in erudita *Dise. de Sibyllis,* eas ad unam reducit, eamque opinatur vocatam fuisse Delphicam, Erythraeam, Cimmerianam, Cumanam. Samiam, Hellespontiacam, Lybicam, Persicam, Phrygiam, Tiburtinam, a diversis locis, in quibus commorata est. Existimat ipsam fuisse graccam, eo quod oracula omnia graece scripta sint, Erythraeae Asiae urbis natam, Hicrophilem nuncupatam, demum Cumis in Italia obiisse. Alii Varronem secuti sunt, qui decem eas numerat. Ceterum inter has decem Cumana est celebrior. Tres ex ea libros Tarquinius magno pretio emit, quos lapideae capsulae inclusos in Capitolio reposuit. Hi libri consulebantur a romanis, quoties graviora impendebant reipublicae discrimina. LXXVI vero annis ante Christum Capitolio sub Sylla conflagrato, senatus romanus in Asiam et Graeciam misit ad colligenda quotquot Sibyllina oracula reperire potuissent. Hi legati mille versus propheticos existimatos Romani attulerunt, qui denuo in Capitolio reaedificato collocati sunt; et sic ratio redditur de carminibus Sybillac.Cunianae a Virgilio recensitis, cum teste Tacito, *Hist.* lib. V. cap. 13. et Suetonio, lib. II. cap. 14. Oriente toto pervulgata opinio seu potius traditio fuerit de magno rege ex Judaea profecturo, qui rerum potiretur, quae inter Sibyllina carmina relata est, cujus meminit Virgilius. Guillelmus Beveregius carmina sibyllina in 1res classes distribuit; prima complectitur genuina annis 76 ante Christum combusta; altera subinde a Romanis collecta, quorum fragmenta apud Plutarchum, Varronem, Tullium. Virgilium occurrunt, quaeque Slylicon v. saeculo, teste Rutilio Numatiano, *Itinerarii* lib. II. flammis tradidit; tertia demum classis, quae tom. *L Bibi. Patrum* inserta sunt, quibus addi debent a cl. Maio vulgata. Ex Patribus ea citarunt Justinus, Athenagoras, Theophilus antiochcnus, Lactantius aliique. Celsus apud Origenem, lib. V. n. 61, el lib. VII. n. 56, Christianos *Sibyllistas* vocat, quod istorum carminum auctoritate uterentur. Cons. Bevereg. *Codex can.* lib. I. cap. 14. tom. II; in Georg. Bulli *Primit. et Ayoslol. trad, de J. C. divinitate asserta,* etc. cap. 4. §. 3 ct seqq. *Collect. Patrum Ayost. J.* B. Cotelerii, Anlw. 1698; Fabric. *Bibl. Gr.* tom. I. cap.29. pag. 227 cl seqq. edit. Hamb. 1790. Sed potissimum ex catholicis Gallandi loc. cit. et D. Prudentius Maran Maurinus, *Praef. ad Justin,* passim, edit. Parisiis 1742; quibus levissimi recentiores biblici protestantes et rationalistae refelluntur in illa jejuna conjectura de Sibylla portendente aetatem auream absque ulla ad Christum relatione.

234. I. **Inst.** 1. Constat ex indubiae fidei historicis qnaedam auguria et vaticinia ethnicorum clara, ac de re longe post eventura edita, et ad amussim adimpleta fuisse. 2. Tale fuit, teste Varrone25, illud Vetii de duratione imperii romani per XII saecula ex XII vulturibus a Romulo visis. 3. Tale illud cujusdam Germani, qui, teste Flavio Josepho20, nuntiaverat et regnum et diem obitus Agrippae ex bubone, quem suspexerat. 4. Tale illud Thami, qui ab ignota voce jussum acceperat praedicandi ad portum Paladcs mortem Pan, teste Plutarcho.87 5. Nec mirum, cum non desint ex ipsis ecclesiae patribus, qui prophetiam a causis naturalibus repetant. 6. Sic s. Gregorius M.28 : *Ipsa,* inquit, *aliquando animorum vis subtilitate sua aliquid praevidet,* quod exemplis confirmat; et 7. s. Augustinus29: *Animae humanae,* scribit, *secundum quod a sensibus corporis abstrahitur, competit futura praevidere.* 8. Quod et in soninambulis passim fieri cernimus; ergo.

235. **Resp.** ad 1. A7. Haec enim non est nisi gratuita assertio, ut ex responsione ad singula facta quae afferuntur statim patebit.

236. Ad 2. *D.* Ita ut falsitatem augurii ostenderit eventus, *C.* secus, *Tr.* Imperium enim romanum occidentale ultra XH saecula perduravit ab urbe condita; orientale vero ad IX circiter alia saecula. Si vero de Urbe tantum sermo sit, rursum patet falsitas augurii, nondum enim Roma excidit.

237. Ad 3. A7. Hic enim Josephum ut in nonnullis aliis factis fabulam sive commentum obtrusisse patet tum ex natura ipsius narrationis, tum ex Act. apost. XH. 23; ubi Herodis Agrippae mors alia omnino ratione describitur saltem quoad causam; percussus enim ab angelo perhibetur. Consulatur non solum *Prolusio Joann. Ilarduini de nummis Herodiadum,* Parisiis 1693, sed ipse Ant. Van-Dale, qui eam Josephi narrationem omnino vellicat atque explodit. 30

238. Ad 4. *D.* Quatenus Deus adegerit daemones ad idololatriae cladem ex Christi morte denunciandam, *C.* alias, *Tr.* Transmisimus porro omnia facta ista ex parte historica, quia ex critices regulis valde nutant. 31

239. Ad 5. *D.* Prophetiam late sumptam, *C.* stricte sumptam, A'. De hac porro nos loquimur; et sic responsio patet ad ea quae 6, 7 et 8 objecta sunt, quare non opus est ut illa singulatim ad trutinam revocemus. 32

îs) Antiq. lib. XVIII.

2i) Archaeol. lib. XVIII. cap. 6. η. 7. coll. lib. XIX. cap. 8. n. 2.

27) De orae, defectu.

îs) Dial. lib. IV. cap. 26.

î9) De Genesi ad Utt. lib. XII. cap. 13.

Jo) In lib. *De Orig. et progressu idolol.* cap. 7. pag. 137.

»') Cons. fluet, *Demonstr. erang.* prop. IX%cap. 136; Sorry, *Exercit.* 57. η. VIII; Vossius, *De theolog. gent.et physio -Christ.* lib. VIII. cap. 3, ubi vindicat.historiam hanc Plutarchi; sed exponit vel de daemonis clade illata per Christum, vel de morte ipsius Christi. Cons. opp. tom. V. Amstelod. 1700.

3 Cons. S. Thom. 2. 2. q. 172. art. I. ubi citata Patrum dicta explanat dicens: „Quod prophetica praecognitio potest esse de futuris dupliciter; uno modo secundum

240. Π. Inst, cum Rousseau. Ut ex prophetiis certum argumentum erui possit de divina revelatione, tria haec concurrant, neeesse est; 1. ut nos testes simus prophetiae, cum editur, ne per vana figmenta decipiamur; 2. nec prophetiae tantum, sed et ejusdem adimplementi; 3. ut certi simus, quod eventus nec potuerit naturali via praevideri, nec fuerit fortuito casu cum prophetia conjunctus; atqui id vix ac ne vix quidem fieri potest; ergo.

241. Resp. A' .U *et m.* Prophetia enim est factum, et factum pariter est ejus adimplementum. Possumus igitur certi esse de ipsis non. secus ac de ceteris factis jam praeteritis quibuscumque. Sed nec pauca aut minus illustria exempla suppetunt ex sacris litteris vaticiniorum, in quibus tres recensitae conditiones mirifice concurrunt, v. g. trina Petri negatio, resurrectio Christi, Jerosolymorum ac templi eversio, ut cetera omittam.

CAPUT IV.

DE EXISTENTIA DIVINAE AC SUPERNATURALIS REVELATIONIS.

242. Si possibilis est supernaturalis divina revelatio, si necessaria, si certis characteribus ac notis discerni potest, prout adversus deistas ac rationalistes in superioribus capitibus nos evicisse confidimus, expendendum superest, utrum Deus homini defuerit, an vero eidem pro sua benignitate reipsa per supernam aliquam revelationem consuluerit. Negant deistae ac rationalistae; nos affirmamus. Agitur de quaestione *facti,* quae proinde monumentis dirimenda est. Moyses, Prophetae, Christus se tamquam divinitus missos ad divinam hominibus patefaciendam voluntatem perhibuerunt; si

quod sunt in seipsis; alio modo, secundum quod sunt in suis causis. Praecognoscere autem fu(ura, secundum quod sunt in seipsis, est proprium divini intellectus, cujus aeternitati sunt omnia praesentia, et ideo talis praecognitio futurorum non potest esse a natura, sed solum ex revelatione divina. Futura vero in suis causis possunt praecognosci naturali cognitione etiam ab homine. Sicut medicus praecognoscit sanitatem vel mortem futuram in aliquibus causis, quarum ordinem ad tales effectus experimento praecognovit." Quo posito fundamento, quod in corpore articuli evolvit, ad objectas sibi s. Augustini et s. Gregorii M. auctoritates ita respondet: „Dicendum quod anima, quando abstrahitur a corporalibus, aptior redditur ad percipiendum influxum spiritualium substantiarum, et etiam ad percipiendum subtiles motus, qui ex impressionibus naturalium causarum in imaginatione humana relinquuntur, a quibus percipiendis anima impeditur, cum fuerit circa sensibilia occupata. Et ideo Gregorius dicit quod anima quando appropinquat ad mortem, praecognoscit quaedam futura subtilitate suae naturae, prout scilicet percipit etiam modicas impressiones; aut etiam cognoscit futura revelatione angelica, non autem propria virtute; quia, ut s. Augustinus dicit lib. XII. cap. 13. *Super Gen. adiit.:* Si hoc esset, tunc haberet, quandocumque vellet, in sua potestate futura praecognoscore, quod patet esse falsum". Haec quidem voluimus per extensum referre, ut pateat a s. Ductore praeoccupata jam fuisse, quae postea magnetismi animalis patroni commenti sunt loquendo de somnambulismo a magnelismo excitato, de quo ipsi mira referunt.

itaque ex indubita monumentis constabit, ipsos praeter doctrinae utilitatem et sanctitatem miraculis et vaticiniis missionem suam confirmasse, evidens erit, et ipsos fuisse divinitus missos, ac divinam esse revelationem seu doctrinam, quam ipsi hominibus proposuerunt, seu divinam supernaturalem revelationem existere et factam esse. Hoc porro est, quod ostendere aggredimur.

243. Priusquam vero manus operi admoveamus, praemittimus: 1. nobis firmum certumque esse, tum Moysen, Prophetas, Christum extitisse, tum genuinos ac veraces libros esse utriusque foederis. Sacrarum litterarum professorem adeat, qui vult cognoscere, cur ita credamus. 2. Christum esse finem legis mosaicae, *finis enim legis Christus* et centrum unicae illius verae religionis, quae a mundi primordiis ad consummationem usque saeculorum sese extendit, quemque Moyses et prophetae venturum praedixerunt, ad cujus adventum et cessare omnis mosaicae legis apparatus atque oeconomia, et synagoga repudiari, et gentes ad unius Dei cognitionem ac ejus mediatoris fidem vocari debuerunt. De quibus ex professo agemus in *Tractatu de Incarnatione.* Quare si nos ostenderimus miraculis et prophetiis, veterumque vaticiniorum, quae in suae divinae missionis confirmationem Christus protulit, adimplemento, Christum fuisse divinitus missum, ac si insuper divinam hanc Christi legationem confirmaverimus tum sanctitate et utilitate ipsius doctrinae, religionis a se institutae mirabili propagatione, martyrum constantia atque ecclesiae conservatione, tria simul conficiemus atque obtinebimus; nempe 1. adversus deistas et rationalistas directe existentiam divinae ac supernaturalis revelationis in novo foedere per Christum factae, et indirecte hanc ipsam fuisse factam per Moysen et prophetas in lege veteri; 2. perfidiae judaeos, 3. superstitionis mahumetanos arguemus atque paganos. Hanc igitur utpote breviorem ac faciliorem viam ad finem, quo contendimus, assequendum, sectari constituimus in propositionibus, quas subjicimus.

PROPOSITIO I.

Christus miraculis et vaticiniis, praesertim vero sua a mortuis resurrectione divinam sui missionem comprobavit, seu divina facta est ac supernaturalis in Novo Testamento per Christum revelatio.

244. Divina ac supernaturalis illius missio dicenda est, quae veris miraculis ac vaticiniis certissimis comprobatur; multo autem magis, si miracula et vaticinia ad propriae missionis ostendendam veritatem edita sint, cum illis

') Rom. X. 4. *TiXof γάρ νόμον Χριστοί;* subdit autem Apostolus: *tls δικαιοσύνην παντί τω πιστιύοντι, ad justitiam omni credenti,* ex quo patet, quam sit abjecta et ridicula Rosenmûllcri versio seu potius paraphrasis; ipse enim verba *τΐλοι γάρ νόμου Χριστό;* vertit: *Nam Christus sustulit legem mosaicam.* Ejusmodi enim liberis versionibus facile est obtrudere quidquid lubet.

omnibus adjunctis temporis, loci et personarum, ubi nulla fraus, nullus dolus, hallucinatio nulla esse aut fingi possit. Atqui ita Christus luculentissime suam a Patre missionem comprobavit. Major,patet ex superius disputatis.

245. Minorem per panes evincimus. Ac I. quidem Christi miracula 1. nec pauca fuerunt, nec suspecta, vel in occulto patrata; etenim in vicis, in templo, in urbibus populi frequentia celeberrimis, coram ingenti multitudine pleraque acciderunt (Matth. IV. 23; XI. 5, etc. Mare. I. 32; II. 3; Lue. MI. 12 et alibi passim). Non modo genere sed etiam opibus ac dignitate inclytos viros quandoque ea respexerunt (Matth. VIII. 5; Marc. V. 22 et 25; Joann. IV. 46 et alibi). In tota regione sic apud omnes celebrata erant, ut vel de iis quandoque publica actione quaesitum sit (Joann. IX. 13. et XI. 47 et seqq.); vel principum virorum invidiam, regis curiositatem excitaverint (Matth. XXVII. 18; Luc. XXIII. 8); adeo ut, si quid fraudis latuisset, statim et a callidioribus detegi, et iis docentibus patefieri necesse fuisset.[1]

246. 2. Prodigiorum multitudo commodam etiam occasionem veritatis explorandae suppeditabat, ac omne deceptionis periculum toties repetitis actibus eliminabat; unum enim, in quo praestigiatoris opera deprehensa fuisset, reliqua suspecta reddidisset, praesertim cum Christus ad suam comprobandam missionem illa ederet, et ad ea adversarios suos provocaret (Joann. V. 36; X. 37—38; Matth. XI. 4 et alibi).

247. 3. Tandem, ejus generis erant eventa, quae sensuum testimonio probarentur, ita ut rudissimus quisque e vulgo idoneus eorum testis esset; morborum genera quaeque uno verbo depulsa, membrorum perditus usus innumeris hominibus redditus, mortui ad vitam revocati, ac ejusmodi prodigia quandoque etiam in absentium beneficium patrata; ergo. J

248. II. Quod vero attinet ad prophetias, eae pariter nec paucae sunt, neque obscurae, sed apertae ac definitae, quaeque vel completae sunt vel in dies complentur. Nonnullas speciminis gratia recensebimus. Christus evangelium per universum orbem promulgatum iri, ac futurum ut mulieris, quae caput ejus unguento delibuerat (Matth. XXVI.), pietas ubique celebraretur: gentesque omnes legibus evangelicis se subjecturum, promisit (Matth. XXIV. 14; Marc. XIII. 10; Luc. XXIV. 47; Joann. XII. 32). Haec cum Marcus et a fortiori Matthaeus scriberent, vix fieri coeperant, quae exitum cum mundi excidio sunt habitura. Apostolis se adfuturum, tum ut doctrinam inauditis prodigiis confirment (Marc. XVI. 17; Joann. XIV. 12), tum ut constantiam ac fortitudinem praescierant, cum ab hebraeis atque ethnicis, coram regibus atque magistratibus velut impii atque sacrilegi, hostesque generis humani traducendi essent, disertis verbis spondet (Matth. X. 16; XVH. 19; XXIV. 9;

*) Cons. Spedalieri, op. cit. cap. 3. art. 3, 4, 5, 6.

Luc. XXI. 12; Joann. XV. 20; XVI. 2). Apostolorum acta ex parte promissi liberationem continent, verum post exarata tria evangelia maxima ex parte haec evenerunt. [2]

249. Adversitatum fluctibus perpetuo jactatam ecclesiam usque ad mundi exitum ac Petri successorum regimini obtemperantem perseveraturam esse vaticinatur (Matth. XM. 18; XXIV. 35; XXVIII. 20). Vaticinium quotidie comprobat eventus. Clarissimum insuper est Christi oraculum de Jerosolymoruni excidio. Tres cvangeliorum scriptores, qui stante adhuc secundo templo atque jerosolymitana urbe scripserunt, non uno in loco referunt (Matth. XXIII. 36; XXIV. 2; Marc. XIII. 2; Luc. XIII. 34; XXI. 6) cum omnibus suis adjunctis temporis[3], personarum[4], modi[5], signorum[6], eorumque omnium, quae praecedere urbis templique eversionem debebant, eamque subsequi[7] usque ad mundi exitum. Quae quidem omnia ad amussim partim

[1]) Vid. I. Cor. II. 4 — 5; I. Thcss. I. 5.

[2]) Aon *praeteribit generatio haec,* etc. (Matth. XXIV. 34; Luc. XXI. 32), anno autem 37 a Christi morte urbs templumque eversa sunt. Conf. Jos. Fjav. *De bello jud.* lib. VII.

[3]) *Multi venient in nomine meo,* etc. Matth. XXIV. 5; Marc. XIII. 6). Jos. Flav. *De bello judaico,* lib. II. memorat Judam galilaeum et Theudam aegyptium quemdam aliosquc veteratores, qui prodigiorum spe multitudinem in desertum pertractam in seditionem impulerunt. Post dirutam urbem novemdecim a Joann. Lensio in *Schediasmate de pseudo-messiis* numerantur.

[4]) Bellis atque tumultibus infaustum totum illud tempus futurum erat (Matth. XXIV; Luc. XXL). Tacitus *{Hist.* lib. I. cap. 2) illud vocat *opimum casibus, atrox praeliis, discors seditionibus, ipsa etiam pace saevum.* Circa illud tempus in Judaea bellis civilibus ac seditionibus ultra ducenta hominum millia fuisse absumpta, in agro alexandrino foediorem judaeorum stragem editam esse tradunt Josephus et Philo. Peste, fame atque terracmotibus vastatnm iri orbem praesagivit Christus (Matth. XXIV; Marc. XIII; Luc. XXL): *Erit fames valida, terraemotus;* etc. Jam vero Tacitus, *Hist.* lib. I. cap. 2; Plinius, *Hist. nat.* lib. II. cap. 84, in edit. Hard, cap. 86, terraemotu Siciliam, Campaniam, Calabriam, Pontum, Macedoniam, Achajam concussa subversaque fuisse tradunt. Fame vexata Judaea est Act. XL de qua Jos. Flav. *Archaeol.* lib. XX. cap. 12. Triplex in Italia fames commemoratur: prior sub Claudio universum orbem populata est, testibus Suetonio et Dione in *Claudio,* et Tacito, *Annal,* lib. XIII. cap. 43; altera sub Nerone, qua Romae triginta hominum millia perierunt, teste Suetonio in *Nerone;* tertia memoratur a Tacito, *Annal,* lib. XVI. cap. 13. atque anno 66 aerae vulgaris contigit.

6) Terrores de coelo et signa magna erunt (Luc. XXI.). En quid referat Tacitus, *Hist.* lib. V. cap. 15; „Visae per noctem concurrere acies, rutilantia arma, et subito nubium igne collucere templum, expansae repente delubri fores, et audita major humana vox excedere Deos; simul ingens motus excedentium/[1]

7) 1. Multa mala (Matth. XXIV; Luc. XXL) a judaeorum odio perferenda nunciat apostolis: *Persequentur vos trahentes in synagogas,* etc. Revera Stephanum et utrumque Jacobum interemerant; Petrum, Paulum, Joannem in vincula conjecerant; ubique gentium plebis ac principum animos in apostolos concitaverant. 2. Hostes moenibus castra admoturi urbem obsidione circumdaturi esse dicuntur (Luc. XXL 43): *Circumdabunt te inimici tui vallo,* etc. Ante urbis excidium anno IV. Cestius Gallus legiones in urbem adduxit. Bellum deinde numquam intermissum, donec Titus

adimpleta esse ex historicis illorum temporum. Josepho Flavio, Tacito, Plinio et Svetonio novimus; partim adimpleri nos ipsi cernimus oculis nostris; ad j huc enim urbis templique ruinae permanent, non obstantibus Juliani imperatoris conatibus 8. ac miseranda adhuc perdurat judaeorum dispersio.

250. III. Utramquo praeterea minoris propositi argumenti partem per resurrectionem Christi, quae simul et praeclarum vaticinium et miraculuii stupendum fuit, immo et aliorum vaticiniorum et miraculorum veluti sigillum, mirabiliter confirmamus. Christus enim se tertia die resurrecturum ex tumulo spopondit (Matth. XII. 40; XX. 19; Marc. IX. 30; X. 34; XIV. 28: i Luc. XVIII. 33; Joann. II. 19). Vulgatum erat apud hebraeos hoc Christi oraculum (Matth. XXVI. 61 ; XXVH. 40). Idcirco ad tumulum positae eicubiae (Matth. XXVII. 63). Hoc vero vaticinium, antequam evangeliiw conscriberetur, effectum suum sortitum est.

251. Hoc porro resurrectionis factum comprobatur 1. ex apostolorum testimonio, qui non dubitarunt vitam exhibere in ejus confirmationem; 2.» plusquam quingentis fratribus (I. Cor. XV. 6), quorum aliqui adhuc in vivis erant sub Trajano Imperatore; 3- ex omnibus apostolorum prodigiis, quae patrata sunt in confirmationem resurrectionis Christi (Act. III. 15—16); 4. ex iis omnibus, qui ex judaeorum atque ethnicorum castris ad Christi disciplinam accesserunt, qui propterea praeconceptas opiniones exuere, avitam

mnros in orbem exstruxit contra ipsos urbis muros, quod plane inusitatum est in obsidionibus. 3. In montibus perfugium quaerere monentur (Matth. XXIV.): *Tunc, qui in Judaea sunt, fugiant ad montes.* Tutum revera in montanis regionibus perfugium Christianos in oppido Pellae reperisse, tradit Eusebius loc. cit. 4. Caedibus, fame, peste, populum intra obsessam urbem absumptum iri docet Luc. XXI; nutrientibus praesertim foedum aliquid et miserabile imminere, Matth. XXIV. *Vae nutrientibus,* etc.; captivorum post excisam urbem ingentem multitudinem abductum iri, Luc. XXI. Atqui, Josepho teste, *De bello jud.* lib. VI el VII, intra paucos obsidionis dies, sexaginta funerum millia elata sunt; passim projecta mortuorum corpora in cibum viventibus cesserunt; a lactente puerulo nec manum nec dentem impia mater abstinuit; toto tempore obsidionis undecies centena hominum millia desiderata sunt, et nonaginta millia abducta. 5. Imminentis excidii signum, *Cum videritis abominationem,* etc. (Matth. XXIV.). Primum Claudius idolum inferri jussit, postmodum jam obsessa urbe Zelotes in interiori templi adyto velu! in arce constituti foeda omnia patrarunt 6. Ne lapis quidem super lapidem post templi eversionem mansurus esse dicitur (Maith. XXIV.), urbs a gentibus conculcanda, usque dum impleantur tempora nationum, captivi per orbem universum dispergendi judaei (Luc. XXL). Et invito imperatore miles templo flammas admovit, ut testatur Jos. *De bello jud.* lib. VU. Hadrianus Aeliam, quae pristinum Jerosolymorum nomen deinde recepit, ex altero montis latere aedificavit. Julianus templum excitare conatus voti compos fieri nequivit. Miserandae judaeorum dispersionis testes ipsi sumus. Ita sanguis interfecti Salvatoris in eorum, qui interfecerunt, caput recidit, prout ipsi sibi ominati fuerant. Haec fusius prosecuti sumus, ut prava ralionalistarum fides in propatulo poneretur, qui, ut vidimus, non satis definitam hanc Christi praedictionem effutire ausi sunt.

s) Cons. V arburton, *Dissertation sur les tremblemens de terre et les éruptions de [eu,* etc. Paris 1764, trad, de l'anglais.

religionem ejuraro tenebantur, et aerumnis perlculieqne plenam vitam agere cogebantur, vitamque ipsam plerumque profundere. 3. Saltem indirecte ex agendi ratione judaeorum cum apostolis testantibus veritatem resurrectionis Christi, et cum excubiis ad tumulum positis, in ipsas enim nec animadverterunt nec eas puniverunt, quod tamen facere debuissent, si ex ipsarum socordia Christi corpus ab apostolis raptum fuisset. 6. Ex eorum tacita confessione; etenim longe latcque famam Christi resurrectionis manasse, atque revera sepulchrum vacuum repertum fuisse, assentiuntur judaei apud Origenem, lib. I. *Contra Celsum,* et Agobardum, *De judaicis superstitionibus,* tum in impurissimo libello 'lUT' sive *Generationum Jesu.* 9 Cum vacuum illud sepulchrum vesanas eorum mentes mire torqueat, hinc alii Christum noctu sublatum a discipulis, alii per urbem raptatum avibusque dilacerandum projectum, alii judaeis ipsis, ne magicam vim discipulis inderet, occultatum fuisse, demum absurdissima quaeque comminiscuntur. Verum Christum et e cruce depositum, et in horto quodam sepulchro illatum, et custodes tumulo appositos, et nihilominus sepulchrum vacuum repertum esse nobis concedunt.

252. Ilis coronidis loco addimus: 1. judaeos Christi miracula fateri, tum in locis citatis, tum in tractatu *Sanhedrin,* licet ea vel magicae arti vel aliis causis adseribant, immo nec dissentire nec abnuere Jos. Flavium. 10 2. Nec ab ipsis ethnicis ea unquam in dubium revocata fuisse, adeo ut apologetae eorum veritatis vindicias numquam suscipere debuerint. 3. Acer-

9) Qui reperitur ultimo loco in collectione edita a Christoph. Wagcnseilio sub titulo, *Tela ignea Satanae,* Alldorfii Noric. 1681. Haec ipsa miracula Christi Jesu fatentur hebraei in tractatu *Avoda Zara in Geniara /lierosol.* fol. 40, atque in eodem tractatu in *Gemara Babyl.* fol. 27. 2, in tract- *Sabbath,* fol. 14. 4, *Aiedrasc Koheleth,* fol. 73. 1. Cons. De Rossi, *Della vana aspettazione degli Ebrei,* cap. VIII. §. 7.

le) Archaeologia, lib. XVIII. cap. 3. n. 3, edit. Havercamp. Valde agitatum esse ab eruditis hoc testimonium non ignoramus. Pluribus enim suspectum est; eorum argumenta retulit Andr. Bosius in *Exercitatione historico-critica in periocham Josephi de Jesu Christo.* E contra Natalis Alex., Huclins, Valesius, Pagius, Caveus aliique primi subsellii critici eam acerrime tuentur. Animadvertendum porro est, nec ante Euscbium a quopiam unquam prolatum hunc locum, nec post Eusebium usque ad Tanaquillum (seu potius Fabrum) sacculo XVI. in dubium revocatum, sed et a Photio in recensione antiquitatum omitti; nimis videri disertum testimonium Josephi de Christo, luculenter nimis vetera prophetarum oracula Christo accommodare, alieno loco insertam hanc clausulam videri. Contra vero, hac sublata, Josephi fidem, historiaeque integritatem desiderari, cum nullibi Jesu mentio facta sit, praesertim cum loquens de Jacobo, cum *fratrem Christi* vocet. Quare Wagenscilius in *Pera librorum juvenilium,* pag. 189, Itligius in *Proleg. ad Joseph.,* Le Moyne in *Variis sacris,* pag. 931, Fabricius *Bibl. graec.* lib. VI. eam non intrusam sed interpolatam fuisse rati sunt. Quidquid sit, aut testimonium Josephi recipitur, aut rejicitur. Si recipitur, ut omnia suadent, nobis favet. Si rejicitur rursum nobis favet, cum alia tam alti silentii ratio assignari non possit, quam ipsum noluisse Christianis suppetias ferre, nec aliquid habuisse, quo praeclara Christi gesta potuisset obscurare. Cons. *Diss.* Ilavercamp. sub finem II. vol. opp. Jos. Flav,

bissimos Christiani nominis hostes, Celsum, Porphyrium, Hieroclem atqw. Julianum illa ut certa supponere, licet magicae arti ea ot ipsi adscribant, ut videre est apud Iluetium in *Demonstratione evangelica,* l *

DIFFICULTATES.

Adversus Christi miracula ei vaticinia.

253. I. Obj. adversus miracula. 1. Nullum potest argumentum ei Christi miraculis erui, si ea suspecto nitantur testimonio; tale autem e&t testimonium apostolorum, plura demonstrant. 2. Etenim apostolis, qui ea referunt, utile fuit mendacium; 3- praesertim cum possent exinde ingentem sibi gloriam comparare vel saltem sperare. 4. Falsum praeterea est, omnes apostolos morte violenta occubuisse, hinc frustra eorum constantia in medium profertur ad veritatem miraculorum confirmandam. 5. Dato etiam, quod omnes revera caesi fuerint, nulla tamen quaestio de. Christi gestis habita est; superstitionis, impietatis, veneficii damnati sunt. 6. Denique *notum at,* inquit Freret, *ex Luca, quia ubique sectae huic contradicitur·,* ergo.

254. Resp. ad 1. *C.* JI. *N. m.* nempe suspectum esse testimonium apostolorum. Addo falso supponere adversarios soli apostolico testimonio inniti Christi miracula. Nos contrarium ostendimus. 12

255. Ad 2. AI. Siquidem utile non fuisset in hac vita patriam, parentes, amicos, familiares deserere; nullo otio aut securitate, nec certa sede frui; non solum maledictis, verum etiam verberibus proscindi, saepius egere, ac famem, vincula, squaloremque carcerum pati, ac mortem crudelissimam obire. Haec prius in deliciis habenda et inter humanas jucunditates essent recensenda. Neque id utile ipsis post mortem esse poterat in altera vita, cum mendacium in re gravissima aeternis suppliciis mulctandum esse et scirent et profiterentur.

256. Ad 3- *D.* Si fucum facere sperare potuissent, et propria improbitate in doli suspicionem se numquam venturos, potuissent sibi blandiri, *Tr.* vel *C.* secus, 2V. Jam vero agebatur de factis publicis quae statim examinari potuissent, quaeque propterea ipsi supponere nullo modo poterant, quin uti mendaces ab omnibus haberentur.

*') Cons. Eusebins. *Demonstr. erang.·,* el ex recentioribus Dominique De Colonia S. J- Za *Religion chrétienne autorisée par le témoignage des anciens auteurs payens,* Lyon 1718; Houtleville, *La Religion chrétienne prouvée par les faits;* Addisson, *De la Religion chrétienne, avec les notes du seigneur de Correvon,* Lausanne 1757; Bullet, *Histoire de Rétablissement du Christianisme tirée des seuls auteurs juifs et payens,* Paris 1764; Duvoisin, *Démonstration évang.* Paris 1802, Mayer, *Specimen defensionis et expositionis historiae Jesu Christi et Apostolorum ex graecis et romanis scriptoribus profanis,* germanice, 1805.

257. Ad 4. *D,* Non omnes roipsa mortem pertulerunt, *Tr,* vel *C.* si sermo sit de Joanne; non omnes ejus oppetendae discrimini sese objecerunt, A. Coterum Clom. Alex. ‘s testatur, *omnes pro ecclesiis, quas fundarunt, passos esse. ld.* ipsum confirmat vetus auctor 14 , et aeque constans Christianorum sententia est.

258. Ad 5. *D.* Nulla quaestio de Christi gestis habita est, quia de publicis notissimis factis agebatur, de quibus numquam quaesitum tormentis est, *C.* quia do his non agebatur, *N.* Ad illud, quod subditur, *superstitionis,* etc. *damnati sunt,' D.* quae tamen religio superstitionis, impietatis, magiae, blasphemiac tum a judaeis tum ab ethnicis odiosis appellationibus insimulabatur, ea Christi prodigiis factisque innititur, *C.* secus, *N.* In eo tota quaestio versabatur, in eo institerunt apostoli. Cur judaei atque ethnici ab hoc quaestionis statu elapsi sunt?

259· Ad 6. *D.* Quoad doctrinam, *C.* quoad facta, *N.* Haec enim judaei agnoverunt, ut ostendimus. Ceterum plurimi ex judaeis fidem susceperunt.

260. I. In st. 1. Si vera essent Christi miracula, quae in evangelica historia recensentur, judaeorum primores amplexi Christianam religionem essent; atqui nonnisi plebeii, qui patulas fabellis aures gerunt, iis crediderunt; 2- qui propterea Christi fidem suscipientes nullum examen veritatis factorum instituerunt. 3. Ceterum veteres omnes historiae fabulis scatent, hinc et evangelica, quae et ipsa mythicam suam originem redolet; 4. satis enim id liquet ex eo, quod doctiores ethnici ipsam impugnaverint; 5- quod nec christiani quidem omnes evangelicae historiae assensi sint, 6. Quae quidem duobus praesidiis mirifice confirmantur; ut enim observat Freret, ethnicorum, qui calamum in Christianos exercuerunt, opera deperdita sunt; fragmenta tantum ab apologetis servata, quae non magnam Christianis molestiam exhiberent, ergo evangelicam historiam ad trutinam revocarunt, et utpote fabulis refertam refellerunt. Alterum est, quod haeretici apostolici *emendatores apostolorum* se gerebant; ergo docebant contraria.

261. Resp. I. Ad 1. *D. M.* Si ira, odio, invidia, cupiditatibus impulsi, et pracconceptis opinionibus excaecati , a veritate oculos minime avertissent, ut innumeri quotidie ex incredulis avertunt, *C.* quasi falsa essent, quae de Christo referuntur praeclara gesta, iV. Recolantur superius dicta. 15 *Neg.* etiam *min.* Jairus enim, Nicodemus, Zachaeus, Lazarus, Joseph arimathaeensis, multi ex principibus viris et ex sacerdotali ordine (Joann. NIL 42; Act. VI. 7), Crispus archisynagogus, Sosthenes synagogae princeps, Apollo vir facundus (Act. XVIII. 8, 17, 24) Paulus ipse, non erant de plebe vin.

*3) Stromal, lib. IV. cap. 9. *Ov* μ«-*μοΰμινοι οί* απόστολοι . . . ύπίρ *των* Ικ-*κληΟιών , a; IngEav, ϊπα^ον.*

*4) *Epist. sub nom. S. Ignatii ad Philipp,* cap. IX. *P-l* (τφ κυριω) και συνέ-παθορ.

14) Vid. cl. Bern, de Rossi, *La vαηα aspeltaxione degli Ebrei,* etc. cap. 8. §. 38,

Resp. Π. *D. min.* Et viri plebeii non satis idonei testes esse poterant veri-l tatis miraculorum, X. secus, *Tr.* Dummodo bonis oculis et auribus e&eU instructi, aeque idonei testes esse poterant, ac divites et nobiles doctiqv! homines.

262. Ad 2. *N.* Numquam enim absque accuratissimo examine, quisque voluptatum atque cupiditatum illecebris obdurescit ac certo fortunarum at· vitae discrimini se objicit, immo et istud subit, ut debuerunt facere ii onrned qui Christi religionem amplexati sunt.

263. Ad 3. *Tr. et X. cons.* quoad historiam evangelicam, ob peculians I rationes a nobis allatas. Agitur enim in ea de factis publicis, quae sub omnium oculis evenerunt, et quae referuntur ab auctoribus fide dignis aci testibus de visu, ut Matthaeus et Joannes sunt, vel ex depositione eorum.! qui iis interfuerunt, ut Marcus et Lucas. Addo nunc veterem factam esSe i historiam evangelicam; verum eo tempore, de quo disputamus, recentem! fuisse, aetatemque, in qua conscripta fuit, litteris floruisse ; mythicam proinde i originem nullo modo redolet, ut dictitant increduli rationalistae ; sed ŏmne praesefert veracitatis et ingenuitatis notas intrinsecas atque cxtrinsecas.14

264. Ad 4. D. Doctiores ethnici libidine ac luxu corrupti, sapientiae I fama tumidi, honorum divitiarumque cupidi, aures apostolis non praebuerunt, novam doctrinam contemnentes, *C.* impugnarunt, *subdi,* doctrinam, *C.* facta, *K* Ceterum ex ethnicis plures docti Christianam religionem secuti sunt, ut Sergius Paulus (Act. XIII. 12), Dionysius Areopagita (Act. XVIII. 34), Clemens romanus, Hermas, Ignatius, etc. Fasti ecclesiastici saeculi II. nomina exhibent plurium, qui genere, opibus, doctrina claruerunt. 17

265. Ad 5. *D.* Id est haeretici evangelicae historiae assensi non sunt, in quaestione *juris, C. facti, N.* Nempe ea ratione primi haeretici se gesserunt ac se gerunt haeretici protestantes aetatis nostrae, praesertim biblici

*6) Cons. Houtleville, *La Religion,* etc. tom. IV. liv. 3. Diss. I; Cellerier, *Essai d une introduction critique an Nouveau Testum.* Genève 1823. part. I. sect. 1. *De ℓépoque ou les livres du Nouveau Testament ont été écrits et de leur authenticité,* pag. 2 et seqq. λλ egscheider op. cit. part. I. cap. 9. §. 42. n. a. de mythis post Scidenslicker, Meyer, Bauer, Kaiser, etc. haec habet: nAccedit quod primae religionis Christianae origines in ea tempora incidunt, in quibus hominuin animi *butiibaiuovia* et miraculorum opinione imbuti essent ita, ut eventus praesertim extraordinarii, sed cum naturae legibus facile conciliandi (ut ipsi autumant), causas habere extra rerum naturam constitutas immediatas comminiscerentur, corumquc errorem in ipsa rerum narratione proderent (ut ipse affirmat ct non probat) . . . varias autem de Jesu narrationes mythicas jam inde a medio saec. L circumlatas fuisse, evangeliorum apocryphorum (quae tamen ecclesia constanter rejecit) argumentum salis declarat." Posset tamen et hoc negari; aliud enim est, nonnulla facta esse falsa et conficta, aliud esse mythica in sensu adversariorum. Cons. *Codex apocryphus N. T. Fabricii.*

·') Cons. S. Hieron. *De viris illustribus,* seu *De scriptoribus ecclesiasl.* in praefat.

ac rationalistao, qui propria sensa ecclesiae auctoritati praeferentes in absurda omnia lapsi sunt, ut suo loco expendemus. te

266. Ad 6. *N.* Ad 1. prob. *Ethnicorum qui calamum,* etc. Resp. 1. Dato etiam, quod adversarii supponunt, negamus alterum ex altero sequi; ox ignotis enim ducunt argumentum. Resp. 2. Juliani imperatoris opera ferine integra supersunt19; ex his porro liquet, quod semper doctrinae, non autem historiae evangelicae detraxerint ethnici. Ad 2. prob. *Haeretici apostolici,* etc. *D.* Quoad thcoretica systemata, *C.* quoad res gestas, prout sensuum, hominumque testimonio comprobantur, *N.* —*

267. II. In st. rationalistae: 1. Scriptores sacri ea enarrant, in quibus partim fides testium desideratur20; vel 2. res vere factas et judicium suum de iis in narrando confundentes; vel 3. traditionem sequentes, mythos tradunt; 4. partim eventus narrant a veris naturae legibus pro se nihil abhorrentes; 5- aperte denique profitentur, discrimine haud facto inter miracula vera et falsa, 6. tum doctrinae veritatem non pendere ex miraculorum auctoritate (Matth. XII. 27; XXIV. 24; Marc. XIII. 22; Luc. IX. 49; XI. 19; Gal. I. 8; IL Thess. II. 9; addatur Matth. XI. 11; Luc. XVI. 27 et seq. Joann. XIV. 10 et seqq. XX. 29), ac de illa prius constare debere, quam de miraculo judicari plene ac tuto possit, 7. tum Jcsu Christi apostolorumque facta mirabilia, quae ad sanandos hominum morbos potissimum pertinuerunt, Jesu ipso teste, a popularibus similiter effecta (Luc. XL 19; Joann. XIV. 12); 8. ne spectatorum quidem excitasse fidem, adeo ut potius incredulitatem eorum fovendo (Matth. XVI. 1; XXI. 28; Marc. VIIL 2; Joann. VI. 2 et seqq. VII. 5 ; XI. 46 et seqq.) ; 9· a qua ne apostoli quidem plane immunes fuere, quippe quibus ipsius Jesu miracula certam fiduciam facere haud valuerint (Luc. XXIV. 21 et seqq.), vel ad Jesum crucifigendum judaeos adducerent (Act. Π. 22 et seqq.). 10. Neque ullo modo cogitari potest narrationes de istis miraculis post complura saecula ad certam persuasionem inducendam majorem vim habere posse quam illa miracula apud eos, qui ea oculis cernebant, habuisse historia testatur. 11. Jesum ipsum fidem miraculis suis, quibus majora a cultoribus suis expectanda promisit (Joann. XIV. 12) excitandam strenue repudiasse, (Matth. XII. 39 et seqq.; XVI.

l s) Haec «ad rem nostram praeclare scribit Tertull. lib. *De praescr.* cap. 37: »IJnde autem extranei et inimici apostolis haeretici, nisi ex diversitate doctrinae, quam unusquisque de suo arbitrio adversus apostolos aut protulit aut recipit"?

**) Edita a Petavio, anno 1613, ac rursum ab Ez. Spanhemio, Lips. 1696, praeter aliam collectionem, quae edita est Parisiis 1630.

2°) Ita Gurlitt., *Or. de usu libror, sacr. ad humanitatem et omnem doctrinam liberalem excolendam vario et multiplici,* Hamb. 1803, pag. 30; Krummacher, *Ueber den Geist und die Form dei' evang. Geschichte,* seu *De spiritu ac forma hist, evang.* Lips. 1805, pag. 86 et seq. *Driefe Uber den Halionalismus,* seu *Epistolae de rationalismo,* pag. 338 et seq. 355 et seq.

1—4; Mare. VIU. 12; Luc. XI. 29; Joann. II. 18, 19; IV. 48; VI. 39; XIV. 12; add. Marc. V. 48; Luc. VIII. 56) quod quidem aliis effatis haud bene convenit. 12. Accedit quod persuasio de veritate miraculorum tamquam eventorum *supernaturalium* gravissima verae virtuti detrimenta affert, ipsamque legis moralis sanctitatem infringit, 13. Sola igitur biblica iniraculorum notio admittenda est, qua providentia divina ita eventa illa instituit, ut ad fines optimos consequendos conducerent. 14. Ipso Christo praeeunto (Matth. XII. 38 et seqq.; XVI. 1—4; Joann. IV. 48; VU. 17; VIII. 31; XIV. H), non tam inter argumenta, quam inter incitamenta multitudinis incultioris ad veritatem cognoscendam recte referuntur. 81

268. **Resp.** ad 1. A' Nam vel ipsi, quae referunt, factis interfuerunt, vel ab iis, qui immediate ea viderant, acceperunt; *assecuto omnia a principio diligenter,* ait s. Lucas, quare numquam in dubium revocata.

269. Ad 2. AI. Sed facta, prout contigerunt, miro animi candore referunt, ut cuique ea legenti patebit.

270. Ad 3. -V. Non enim juxta perversa rationalistarum placita, sed ex mente sacrorum scriptorum et totius antiquitatis sensu, scripturam exponere debemus. Nam novum et recens est hoc inventum, ex eo potissimum ortum, quod tumidi isti sapientes libros sacros ad profanos exegerint non sine impietatis gravissimae, culpa.2 2

î1) Ita "Wegscheider op. cit. part. I. cap. 2. §. 49.

21) Hanc recte dixeris ideam fixam (insaniam) neotericorum protestantium biblicorum el rationalistarum, qui ubique vident mythos. En quomodo disserant: «Mythos sacros intelligimus narrationes in antiquissimis monumentis instituti alicujus religiosi traditas, in quibus, ut est captus rudiorum ingeniorum, naturae quaedam supra humanae naturae fastigium positae sic inducuntur agentes, ut modo legibus naturae contrario nonnulla moliantur et efficiant. Ejasth in religionibus paganorum (aeque atque in monumentis judaicae et Christianae religionis) antiquissimis reipsa reperirii, ab iis negari nequit, qui progressus disciplinarum historicarum, philologicarum et philosophicarum non ignorant, nec mentis quadam imbecillitate ducti easdem res iisdem nominibus appellare dubitant (id est, dummodo sint impii et increduli; ceterum Petavius, Huetius, Bossuet, Muratorius aliique innumeri doctissimi viri, licet illas omnes disciplinas probe callerint, nil tale deprehenderunt; hoc reservatum erat solis ralionalistis). Quum vero menti humanae necessario haec lex sil proposita, ut omnia, quae in orbe terrarum sensibus subjiciuntur, referat ad nexum causarum, et temporis successu et in spatio agentium, omnes ejusmodi mythi ad normam artis criticae atque historicae exigantur nccesse est. Quo facto homines pii rcligionisque sensu imbuti, quominus in ipsis rebus mythice traditis divinam providentiam, naturalibus tamen praesidiis ac causis utentem, venerentur et tacito quodam sensu agnoscant, minime prohibetur (praeclaram veniam'.). Absque illo autem examine fieri non posset, ut in antiquissimis libris superstitiosae narrationes a veris rerum eventibus dignoscerentur (nego suppositum in libris sacris). Ac nisi ejusmodi mythos in scriptura sacra reperiri statuimus, et veritatem ipsam divinam in iis latentem ab externa narrantium forma et involucro probe discernimus (nego iterum suppositum), librorum scripturae sacrae auctoritas contra adversariorum calumnias et opprobria haud

li

27t. Ad 4. A; Cum vero in nota exemplum ducant, ex Matth. IX. 24, ubi perhibetur excitatio a mortuis filiae Jairi, et Joann. IX. 6, 7, ubi caecus natus sanatur, patet impudentia istorum veteratorum, durn affirmant, *quod nonnullis miraculorum narrationibus* certa *insunt documenta, quae naturalcm effectum produnt.* 23 Excitent ipsi defunctum qualemcumque, vel luto visum caeco nato restituant!

272. Ad 5. *N.* Haec enim est gratuita assertio.

273. Ad 6. *D.* A falsis miraculis veritas seu potius divinitas doctrinae non pendet, *C.* a veris, *N.* Saepe enim, ut videmus, Christus ad ista adversarios provocat. Matth. XII. 27 argumento ad hominem utitur ad impactam sibi calumniam repellendam, quod in Beelzebub ejiceret daemonia; ibid. XXIV. 24 praedicit praestigias futuras pseudoprophetarum, ut ex Paulo vidimus, qui utitur phrasi (II. Thess. II. 9) *rùqaob ψεύδου* . Hinc responsio patet ad locum parallelum Mare. XIII. 22. Luc. autem IX. 49 sermo est dc aliquo ejiciente daemonia in nomine Christi, in quo nulla est repugnantia, nihil inconveniens. Textus Luc. XI. 19 est parallelus Matth. XII. 27, de quo supra. Cetera loca citata vel non sunt ad rem, cum sermo non sit de miraculis, ut Gal. I. 8, vel sunt contra ipsos, ut II. Thess. II. 9; atque hinc patet rursum recta rationalistarum fides.

274. Ad 7. *N.* Nec illud evincunt loca citata ab adversariis, Luc. enim XI. 19, sermo est de argumento ad hominem, de quo supra ad 6. Joann. XIV. 12, nil tale habetur,' quod ipsi fingunt; en verba: *Alioquin propter opera ipsa credite. Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera, quae ego facio, et ipse faciet, et majora horum faciet, quia ego ad Patrem vado.* Addo alteram ideam fixam esse neotericorum biblicorum protestantium, perinde esse daemonia ejicere ac morbos depellere. Coronidis gratia, atque ad detegenda plenius mendacia adversariorum addo, Joann. HI. 2, Nicodemum de Christo dixisse : *Rabbi, scimus, quia a Deo venisti magister; nemo enim potest haec signa facere, quae tu facis,* et Joann. XV. 24, Christum ipsum dixisse : *Si opera non fecissem, quae nemo alius fecit, peccatum non haberent,* ergo rursum falsitatis arguuntur et malae fidei.

275. Ad 8. *D.* in pluribus, *N.* Omnes enim qui crediderunt in eum, miraculis ad credendum sunt adducti; recolantur nuper dicta ex Nicodemo;

satis defendi potest (non est quod hoc vereantur delicati rationalistae, semper enim defensa est absque ejusmodi deliramentis). In explicandis mythis biblicis hoc potissimum considerandum est, librorum sacrorum auctoribus obversatam esse opinionem theocraticae cujusdam immediatae, vel potestatis divinae, sive a Deo ipso sive per angelos administratae, et si qua inciderant mala majora sive physica sive moralia, ea, in libris N. T. praesertim, ex opinione illius aetatis vulgari ad satanam ejusque socios tamquam horum malorum primos architectos et antistites referri.“ Ita auctores loc. superius cil. In postremis his verbis tot fere sunt mendacia, quot verba.

23) Briefe Uber den Rationalismus, seu *Epistolae de ralionalismo,* pag. 215.

in omnibus *Subd.* Quia aliud est convinci aliud converti, *C.* quasi unum sit, X. Causas jam adsignavimus. quare veritati plures obstiterint ac propriae convictioni.

276. Ad 9. *D.* Circa peculiare factum resurrectionis, de quo postea, *Tr.* vel C. circa alia Addo s. Lucam XXIV. 21, loqui de solis duobus discipulis Emmaus castellum petentibus.

277. Ad 10. Responsio patet ex dictis in solut. ad 8; eadem enim ratio suffragatur praesentibus ac prioribus illis, qui increduli fuerunt tempore Christi, perversa nempe cordis dispositio.

278- Ad 11. A". Hoc enim est novum mendacium. Nam Christus, ut supra vidimus, provocat semper ad miracula sua, ut suam ostendat missionem; quomodo igitur *strenue repudiavit miracula ad fidem excitandam?* Ex locis adductis adversarii aliud non evincunt, nisi Jesum pro lubito incredulorum signa facere noluisse, cum tot fecisset, et eos remisisse ad maximum ex miraculis a se faciendum in sua resurrectione; alia ad rem non faciunt, ut cuique loca illa percurrenti constabit.

279. Ad 12. A". Cum autem contenti sint adversarii gratuita assertione, vel ad summum alterius rationalistae sive increduli, Kantii nempe auctoritate, hinc satis nobis est, eam negare. Poteritne Deus contrarius esse verae virtuti ac sanctitati, dum tot per servos suos prodigia patravit?

280. Ad 13. *D.* Prout intelligitur ab ecclesia *et* a tota antiquitate, *C.* prout intelligitur a neotericis biblicis protestantibus et rationalistis, qui totam revelationem subvertunt, A'.

281. Ad 14- A' Hoc pariter putidum mendacium est. Christus enim non solum ad incitamentum sua proposuit miracula, sed ad *validissimum argumentum. Z?» opera non fecissem}* inquit (Joann. XV. 24), *quae nemo alius fecit, peccatum non haberent Si mihi non vultis credere, operibus credite,* et alibi passim; ac proinde saepe adeo ea vocavit *signa* vel *opera* antonomastice, nec soli multitudini imperitorum, sed doctoribus ipsis inter judaeos proposuit, ut patet ex verbis Nicodemi, quae adduximus, ex sanatione manus aridae coram pharisaeis et scribis, Matth. XII. 10; Mare. III. 1; Luc. VI. 6. 14 A

282. II. Obj. Vaticinia, quae Christo tribuuntur, potuerunt naturali lumine cognosci, vel saltem e naturali rerum sibi succedentium serie erui, vel fortuito casu compleri; ergo.

283. Resp. *Neg. antec.* cum agatur de rebus, quae a libera hominum voluntate pendebant, et quidem de eventibus enunciatis ac definitis in suis

2<) En, quomodo impudentibus mendaciis et gratuitis assertionibus magni isti nominis viri contortis ac violentis interpretationibus magnifico autem levissimae eruditionis apparatu, juventuti illudant. Fastidium revera creat istorum commenta persequi; sed interea religionis fundamenta subruunt. Liceat repetere: En protestantismi fructus!

adjunctis etiam minutissimis, ut ostendimus, imrno et hominibus maxime obsistentibus, ut ex irritis .Juliani conatibus patet.

284. **Inst.** Saltem non omnem sunt effectum sortita Christi vaticinia, plures enim in paganismo adhuc versantur nationes.

285. **Resp.** *D.* Quia lex evangelica per gradus quosdam debebat patefieri et admitti, *C.* secus, *subdist.* quae tamen in dies effectum sortiuntur, et in mundi exitu perfecte complebuntur, *C.* alias, *N.*

DIFFICULTATES.

Contra Christi resurrectionem.

286. I. **Obj.** 1. Apostolorum testimonium ad adstruendam Christi resurrectionem insufficiens per se est; 2. addicti enim erant Christi scholae ac magisterio; 3. nec haberi possunt nisi ut testes singulares, cum nonnisi singuli ad provincias singulas se contulerint. 4. Ceteri qui de Christi resurrectione scripserunt vel testati sunt, ut Marcus, Lucas, Paulus, eam nonnisi per traditionem cognoverunt; ergo.

287. **Resp.** ad 1. *N.* Ipsorum enim probitas numquam in suspicionem venit; adeo constantes in hoc ferendo testimonio fuerunt, ut non solum incommoda et ludibria et probra quaeque pertulerint, sed et sanguinem ac vitam ipsam profundere non dubitaverint. *Neg.* praeterea suppositum, solos nempe apostolos testes fuisse resurrectionis; plusquam quingentos numeravit Paulus; recolantur probationes.

288. Ad 2. *D.* Qui proinde mentiri non poterant ex suis principiis, *C.* secus, *N.* Notandum praeterea est, mendacium ipsis emolumenti nihil afferre potuisse, et ipsos detrimenta maxima fuisse ex eo laturos; neque, non supposita rei veritate, unquam vel spem potuisse animo concipere se fucum facturos.

289. Ad 3. *D.* Cum per orbem diffusi sunt, *Tr.* ante dispersionem et quidem in oculis totius synagogae et eorum omnium, qui Christum morti addixerant, *N.* Nec illud praetereundum est, quod miraculorum virtute praediti ingentibus prodigiis fidem sibi apud populos, quibus praedicabant, conciliarunt.

290. Ad 4. **Resp.** 1. _V. Paulus enim testatur (I. Cor. XV. 8) Christum ita sibi post resurrectionem apparuisse 25, ut ipsum viderit. Marcus ex omnium veterum scriptorum consensu interpres ac discipulus fuit s. **Petri**26;

îs) Ἔσχατον δἳ πάντων, ὡὗπερἳ τω Ικτρώματί, κάμοί.

,β) Atque hinc patet impudentia Weg··scheidcri (op. cit. part. III. cap. 2. §. 131. n. c.) dum scribere non erubuit: *Marcus* cap. XVI. *Luc.* cap. XXIV. *Auctor capitis* XXI. *Evang. Joann,* (nempe cum suis una cum novis templariis, de quibus suo loco, rejicit ut spurium cap. XXI. Evangelii s. Joann.) *et Paulus apost.* I. Cor. XV. 5 et seqq. *Jesum tamquam genium coelestem suis apparuisse narrantes) tra-*

Lucas comes individuus s. Pauli; ab iis propterea, coterisque apostolis ei discipulis, quibuscmn conversati sunt, certiores facti fuerunt de Christi resurrectione, quam scripto tradiderunt. Kesp. 2. *D.* Per traditionem, id est, per testimonium immediatum apostolorum, ceterorumquo Christi discipulorum. C. per traditionem proprie dictam et in sensu adversariorum, iV.47

291. П. Obj. Non desunt indicia interna, quae dubiam saltem Christi resurrectionem evincant: {.discipuli nesciebant, Christum resurrecturum esse (Joann. XX. 9) : 2. dubitarunt de vera Christi resurrectione (Matth. XXVIII. 17; Marc. XVI. 11): 3. mulieribus affirmantibus se Christum vidisse nullam fidem adhibuerunt, immo nec decem apostolis Thomas; 4. plures occurrunt in liistoria Christi redivivi contradictiones; ergo. 28

292. Resp. Nty. *antec.* Ad 1. autem prob. *D.* Juxta intelligentiam scripturarum V. T., *Tr.* vel *C.* absolute, A' Loco enim citato Joann, ait: *Ntmdum enim sciebant scripturam.* Conf. Matth. XXVH. 63.

293. Ad 2. *D.* Quidam et ad tempus, *C.* omnes et semper, *N.*

294. Ad 3. Al·^. *cons.* Haec enim agendi ratio apostolorum evincit, ipsos neque stupidos neque nimium credulos fuisse. *Plus enim nobis Thomae infidelitas ad fidem,* inquit S. Greg. M., *quam fides credentium discipularum profilât.*2 9

295. Ad 4. *D.* Apparentes, *C.* verae et reales, A'. Si enim accurate

ditionem secuti videntur mythicam, quippe qui ipsi uumquam cum Jesu post ejus in vitam reditum convenissent. Perinde ac si aliquot saecula fluxissent a Christi resurrectione, ut debuerint traditionem mythicam amplecti. Stulti! vere φασκοχκ» *tivea* 5οφοί, *Ιμωράν$τ)3αν.*

7') Quid si admitteretur sententia nunc post Basnagium (In *Annal. Polit. Eccl.* ad ann. 6G. §. XV. seq.) inter protestantes bîblicos passim recepta, Marcum evangelii scriptorem eumdem esse cum Joanne Marco, de quo sermo est in Act. Aposl. XIL 12; XIII. 13; XV. 37, cum Cêlérier *(Introduct, au* A. *T.* Sect. IIL). Rosenmüller, Kuinoel, Schmidt, Eichhorn. Bertholdt, etc.? Tunc potuisset sane in hac hypothesi (quam tamen nos parum probabilem habemus, iinmo ut falsam rejicimus) esse testis oculatus plurium Christi gestorum ac ipsius resurrectionis, eo magis quod juxta s. Epiphaniam (haeresi 51, quae est *Alogorum* in edit. Petavii), pseudo -Dorotheum et pseudo-Hippolytum aliosque Marcus fuisset unus ex septuaginta discipulis et unus ex illis qui a Christo discesserunt (Joann. VI. 67).

îS) Non possumus admittere, quod Rosenmüller. in *Schol. ad Matth.* XXVIIL invexit ad conciliandas diversas narrationes evangelislarum, dum inquit: ..Quisque evangelisla eodem prorsus modo rem narravit, quo ipse primum de ea certior factus fuerat. Quum autem nulhis apostolorum mulieres, primas resurrectionis nuncias, omnes vidisset, aliae potius mulieres alios apostolos per dissitas urbis Jerosolymae regiones adiissent, et quae ipsae viderant, his exposuissent, hinc factum est, ut unus has, alter alias πὀριστααιι; resciret, et in litteras referret." Haec enim olent principia Biasing. Eichhorn, Herder, Griesbach, aliorumque recentiorum biblicorum circa fontes ab ipsis excogitatos, unde evangelistae suas narrationes hauserunt, quos suo loco refellemus.

'9) *Homil. 20. in Evang.*

tempora, diversitas apparitionum et personarum distinguantur, omnes evanescunt.'0 Consulantur interpretes.

296. 111. Obj. Multa sunt, quae suadent vel nonnisi apparentem fuisse Christi resurrectionem vel phantasiae jocum in apostolorum Christo addictorum mentibus. 1. Nam ipsi apostoli existimabant *se spiritum videre* (Lue. XXIV. 37). 2. Discipuli euntes in Emmaus eum non cognoverunt nisi in fractione panis (ib. 31). 3. Januis clausis in coenaculum introivit (Joann. XX. 19). 4. Maria Magdalene non potuit ipsum tangere (ib. 17). 5. Id confirmant subitae illae ac subsecivae apparitiones, quae in evangelio referuntur, et quidem sub diversa forma, modo hortulani, modo peregrini, etc. ergo.

297. Resp. ad 1. *Neg. antec.* ad 1. prob. *D.* Ob timorem conceptum ex subita apparitione intra januas clausas, *C.* postquam confirmati sunt, *N.* Ceterum Christus ibidem se et videndum et palpandum eis praebuit, unde factum est, ut omne dubium deposuerint.

298. Ad 2. *D.* Non cognoverunt ob immutatam formam vel corporis glorificati vel personae peregrini, quam gerebat, *C.* postea non cognoverunt, AT. Conf. Matth. XVII. 2.

299. Ad 3. *D.* Ad ostendendas dotes glorificati corporis, *C.* quasi verum non habuerit corpus, *N.* Nam Thomae (ib. 27) et cicatrices ostendit et se palpandum praebuit.

300. Ad 4· *D.* Quia Christus tangi noluit, *C.* quia non potuit, *N.* Conf. Matth. XXVHI. 9.

301. Ad 5. *D.* Et id genus apparitionum arguit peculiarem aliquam oeconomiam ex parte Christi redivivi, *C.* arguit falsitatem vel dubium saltem verae resurrectionis, A; Conf. Act. X. 41.

302. IV. Obj. 1. Apostoli potuerunt decipi circa veram Christi resurrectionem; fortasse enim necdum mortuus fuerat, cum e cruce depositus fuit a *duobus discipulis* (Joann. XIX. 38, 39). Et sane 2. Pilatus mirabatur, si jam obiisset (Marc. XV. 44). 3. Hinc, diligenter compositus a Josepho arimathaeensi et Nicodemo, convaluit ac veluti redivivus apostolis apparuit. 4. Nec obstat custodia sepulchro apposita, quod vacuum fortasse signarunt sacerdotes et pharisaei, putantes ibi reipsa depositum Christi cadaver, quod factum non fuerat, nisi per simulationem ; ergo.

303. Rcsp. ad 1. A'. Ad prob. *Neg.* suppositum; res enim in publico

3i) Has apparentes contradictiones jamdiu veteres ecclesiae patres conciliaverant. Consulatur inter ceteros Hesychius jerosolymit. qui, ut invictissime ostendit Combefisius Ord. Praed. tom. II. *Auctarii,* pag. 775, est verus auctor orationis *De resurrectione Christi,* hactenus Gregorio Nysseno tributae, quare mirum est adhuc passim protestantes, qui critici sagacissimi haberi volunt, eam citare sub nomine Grcgorii Nysseni; ita quidem Kuinoel in *Comment. hist, in cap.* XVI. *AIarci,* nec non Bcltenius, Griesbachius aliique non pauci cum ipso.

acta est coram acerbissimis Christi hostibus. Eum centurio confodit (Joann. XIX. 34). · ‘

304. Ad 2. *D.* Ita tamen ut non donaverit corpus Jesu, nisi certior factus a centurione de ipsius morte, *C.* secus, A’

305. Ad 3. *D.* Id est, *sicut mos est judaeis sepelire,* ut dicitur Joann. XIX. 40, *C.* ad eum componendum, quasi mortuus non esset, *N.* Addo omnia adjuncta omnem possibilitatem excludere suppositi adversariorum.

306. Ad 4. 2V, Sacerdotes enim ac pharisaei, qui tanta anxietate et sollicitudine excubias a Pilato petierunt, ut omnem fraudi aditum praecluderent, tales omnino non erant, qui antequam diligenter introspicerent, sigillum apponere vellent.3 2

307. Inst. 1. Cur igitur apostoli non petierunt a Pilato acta juridica resurrectionis Christi, ut illa universo orbi exliibentes fidem facerent veritatis ejusmodi resurrectionis? 2. Cur synedrio id persuasum non fuit, quamquam et militum accederet testimonium? 3. Cur demum Christus non se denuo redivivum genti universae exhibuit ad confirmandam propriam missionem, praesertim quum saepius miraculum resurrectionis veluti tesseram divinae suae missionis proposuerit ?

308. Resp. Ad 1. Quia apostoli omnia a Deo, nihil ab hominibus sperabant. Miracula quae patrabant ad testificandam Christi resurrectionem, longe melius hanc veritatem confirmabant, quam quaevis acta juridica, quorum authenticitatem in dubium homines revocare potuissent.

5 <) ’JAA’ *των Στρατιωτών λόγχη αυτού τήν πλιυράν Ιννζ,ι, καί τν3w Ιίήλ^ίν αϊυα καί* ὕόωρ. Atque ex his patet, non solum impium, sed et ridiculum se praebere G. Paulusium dum (ad hunc locum) Jesum a milite illo non lelhaliter vulneratum autumat, sed vitae residuae explorandae causa *leviter* tantummodo punctum esse, -λίυράμ omnino latius significare, nec accuratius partem lateris a Joann, loc. cit. indicari. Hoc enim est vim inferre textui. Pleura apud anatomicos dicitur membrana pectus intus et utrinque circumcingens (hinc *dolor lateris acutus pleuritis et morbus lateralis);* communi loquendi usu, quem Joannes sequitur, intelligunlur *partes sub pectore sitae,* id est pulmones, cor cum pericardio, vasa magna reliqua; ita Grunenis uterque, pater et filius, medici jenenses, de quibus postea. Accedit per ictum et inflictum lateri vulnus illico profluxisse sanguinem et aquam, quae emanare non potuerunt, nisi ex pericardio aqua pleno in us qui post anxietatem summam mortui sunt, et ex corde cum arcu aortae copulato. Addatur verbum *νϋττίΐν,* quo usus est Joannes, vere significare *pungere, perfodere, aperire,* etc.

3î) G. Panlusius ex recenlioribus biblicis proleslantibus rationalisas, *Comm.* HL ad Matlh. XXVIL 50, pag. 310 et seqq., plura congessit, quibus efficeret Jesum Christum non vere mortuum, sed animi deliquium passum esse. Sic A. Henneberg, *Philos, hist, und krit. Commentar Uber die Geschichte des Begrübnisses, der Auferslehung und I/immelfahrt Jesu,* seu *Philos, hist, et critic, comm, super hist. sepulturae, resurrectionis et ascensionis Jesu,* Lips. 1826, pag. 187 et seqq. et plures alii ex ipsis in hanc sententiam venerunt apud Kuinoel in *Comm. sup. JIatth.* in hunc locum. Ast quaenam tam absurda sunt, quae impii ejusmodi homines non admiserint?

309. Ad 2. Dico, synedrium adeo certum persuasumque fuisse, ut pecunia milites corruperit, 2. ut milites ob socordiam minime puniverit, 3, ut apostolos (Act. IV.), testantes Christi resurrectionem, veluti sepulcrorum violatores ncqnc accusaverit, neque mulctaverit, sed ipsis tantum vetuerit, ne Christi religionem praedicarent, et inducerent super se sanguinem Christi occisi, 4. ut multa turba sacerdotum (Act. VI. 7) Christi fidem amplexa sit.

310. Ad 3. Resp. quia noluit; quare noluerit, penes ipsum est: ceterum ad judaeos certos reddendos de Christi resurrectione sufficiens erat testimonium apostolorum et publica miracula, quae coram multitudine ipsi in ejus confirmationem patrarunt. Conf. Act. II. 2 et seqq. HI. 6 et seqq. V. 12—15, et alibi passim.

311. V. Obj. 1. Nil constat ex libris sacris, inquiunt rationalistae, decorpore Christi in vitam restituti glorificato (Luc. XXIV. 15, 30, 39 et seqq. Joann. XX. 25). 2. Quamvis omnes fere consentiant in confirmanda narratione de Jesu reditu ad vitam, 3. qui a Deo, naturae cursum rerumque, ex quibus victrix Jesu causa penderet, seriem sapientissime moderante, recte deducitur.33 Plurimum quidem supernaturalistae dant vaticiniis de Jesu reditu in vitam ab ipso editis (Matth. XVI. 21; XVII. 9; XX. 17—19; XXVI. 32); 4. verum enim vero, quum Jesus in ultimis colloquiis, quae ab Joanne referuntur (XIII—XVII.), ne minimum quidem sperandae resurrectionis suae indicium prodat; 5. immo potius contrariam sententiam diserte pronunciet (XVH. 4, 11; add. Matth. XXVI. 29; Luc. XXIII. 43, 46; Joann. XIX. 27); 6. quumque ejus discipulis post Jesu mortem summa desperatione afflictis nuncius de ejus in vitam reditu adeo inopinatus acciderit (Mare. XII. 8, 11; Luc. XXIV. 11, 22, 37 et seqq. Joann. XX. 9), ut Thomas nisi cicatricibus vulnerum contactis se crediturum esse negaverit (Joann. XX. 25); 7. quum in proximis post resurrectionem colloquiis Jesus ipse, discipulis istam desperationem et animi demissionem exprobrans, nusquam se iis, quid libi eventurum esset perhibeat, sed potius veterum prophetarum oracula nunc eventum habere dicat (Luc. XXIV. 27, 44); hinc 8. credibile est, ea quae Jesus universe et infinite de inimicorum suorum propulsatione et institutorum suorum felici progressu (Joann. XII. 23), vel etiam de amicis ipsum olim revisuris (Joann. XIV. 19—21; XVI. 16—22) dixerat, postea ex eventu ab ejus discipulis pressius accepta et explicata fuisse, ita ut narratores harum rerum ea, quae serius intellexissent, cum iis, quae antea accidissent, misce-

:1) Ita Wcgsch. 1. cit. 131. Historiam pirterca resurrectionis Christi apud eumfen in dubium vocarunt Reimarus in Les-*KiBeÿträge aus den Schatzen der W'ol-'nb. Bihlioth. 5 fragm.*, seu *Collât, ex iloauris Biblioth. Wolf, fragm. 5,* Wolfenb. 1777; Wfinsch, in I. *Horiis,* 1788, p. 241 et seqq.; Bahrdt, *Ansfithrung des Plans und Zwecks Jesu,* B. IX et X, seu *Executio intentionis et finis Jesu,* vol. IX et X.

rent atque confunderent. 9. Fieri etiam potuit, ut Jesus ipse *tertio dit a* in vitam rediturum hoc sensu dixerit, quo apud prophetam (Oseae VI. 2 et3i, salus proxime exoritura *tridui* vocabulo designatur, praesertim quum similet dicendi formulae ei haud inusitatae fuerint (Conf. Luc. XIII. 32; Joau II. 19; Marc. XIV. 58). Quod Christi effatum Joannes aperte ex eventu ii- terpretatus est (Ev. II. 22). Addatur Cic. (Epist. ad Q. Fr. I. 4): *Saq· triduo summa cum gloria dicebar esse rediturus.* 34 10. Qua sententia pn› bata non impedimur, quominus vel in allegoricis istis Jesu dictis eventi comprobatis, quemadmodum in singulis V. T. institutis atque oraculis veluti *ὕκιά τών uùlôrrcoy,* id est, *umbra futurorum* (Col. II. 17) divinam provi- dentiam pia mente cognoscamus35; 11. ideoque narrationem Jesu ad vitam revocati habeamus ut mythum poeticum vel ad summum historico-poeti- cum 38; ergo.

312. Resp. ad 1. X Hi enim ipsi evangelistae in locis propositis com- memorant Christum vel subito evanuisse (Luc. cap. cit. 31), vel intrasse ad discipulos januis clausis (Joan. XX. 19—26), vel elevatum et sublatum in coelum (Luc. cap. cit. 51); quae, nisi praeseferant dotes corporis gloriosi ab apostolo recensitas (I. Cor. XV. 43 et seqq.), quid praeseferant non video. Vere isti circulatores, qui soli docti apud suos audiunt, posuerunt in men- dacio spem suam, juxta illud (Is. XXVIU. 15): *Posuimus mendacium spem nostram, et mendacio protecti sumus.*

313. Ad 2. *D.* Id est omnes absolute, *C.* non omnes, *N.* Proferant ipsi aliquam exceptionem si possunt. En novum mendacium!

314. Ad 3. *D.* Supposita veritate resurrectionis, *C.* hac sublata, 3. Deus enim nos apertissime decepisset.

315. Ad 4. *D.* Expresse, *Tr.* aequivalenter, A'. Quid enim sibi volunt, et ad quid nisi ad ejus resurrectionem spectant illa Christi verba: *Modicum et jam non videbitis me, et iterum modicum et videbitis me* (Joann. XVI. 16)? Rursum: *Et vos igitur nunc quidem tristitiam habetis; iterum autem videbo vos, ct gaudebit cor vestrum* (ib. 22). Accedit, quod etsi in hoc peculiari

*4) Sic G. Paulusius, *Comment.* IL 564 cl seqq. apud Wegscb. pari. L cap. 2. §. 50. n. (n); Dc Vfette, *Bibi. Dogm.* 2. A. 199; Bretschneider, */landbuch d. Dogm.,* seu *Manuale dogm. Theol.* I. 174 et seqq. apud eumdem. Quid intactum reliquit prin- cipium dissolvens proteslantismi?

3i) Küster, *Emmanuel oder Charakte- ristik der Neu-Testamenti. Wunder-Er- zdhlungen,* sive *Emmanuel seu character narrationum miraculor. N. T.,* Lips. 1821, pair. 304; Schudcroff, *Neueste Jahrb. fur Jÿligions- Kirchen- und Schulteesen,* B. П. H. 5. seu *Novissimi annales circa res relig eccles. et schol.* Vol. II. fol. 5. pag. 349 et seqq. 1827.

36) Semler, *Beantwortung der Frag- mente eines Ungenannten,* П. A. seu *Re- spons, ad Fragm. anonymi ctijusdam.* Edit. 2- 1780; Eberhard, *Geist des Ur- christenthums,* seu *Spiritus primitivi chri- stianismi,* III. H. 1808, pag. 122. Mythum historico- poeticum e rebus in facto positis, quae pro visionibus et revelationibus habi- tae fuerint, effectum, praefert Kaiser, *Bibi. Theol.* I. 258 et seqq.

sermone verba non fecerit de resurrectione (quod tamen ex dictis falsum est), non propteroa falsas esse toties repetitas et apertas praedictiones de sua post triduum resurrectione inferri posset.

316. Ad 5. *N.* Neque enim secum pugnare potest divina sapientia, ut blasphemi ipsi circulatores obtendunt. Joannes vero (cap. XVII. 4, 11) nec verbum habet quod hoc innuat; siquidem voces illae: *Et jam non sum in mundo, et hi in inundo sunt, et ego ad te venio,* juxta omnes interpretes, non exclusis Rosenmüller et Kuinoel, respiciunt tempus, quod subsequi debebat ejus in coelum ascensum, et patet ex ipso contextu. Quod et de reliquis citatis textibus dicendum est, quemadmodum eos consulentibus patebit; si tamen ad rem faciunt.

317. Ad 6. *D.* Et hoc argueret quamdam infidelitatem ex parte apostolorum ac Thomae praesertim, *C.* falsitatem praedictionum Christi resurrectionis, *A.* Alterum enim ex altero non sequitur.

318. Ad 7. *N.* Hoc enim est putidum mendacium; angelus enim (Matth. XXVIII. 6) mulieres sic affatus est: *Non est hic, surrexit enim,* sicut dixit, et (Marc. XVI. 7) *Ite, dicite discipulis ejus, et Petro, quia praecedit vos in Galilaeam; ibi eum videbitis,* sicut dixit vobis; item (Luc. XXIV. 6) *Non (t hic) sed surrexit; recordamini qualiter* locutus sit vobis, *cum adhuc in Galilaea esset, dicens: quia oportet filium hominis tradi in manus hominum peccatorum, et crucifigi, et tertia die resurgere, et* recordati sunt verborum ejus; et (v. 44) Christus ipse sic omnes discipulos alloquitur: *Haec sunt verba,* quae locutus sum ad vos, *cum adhuc essem vobiscum, quoniam necesse est impleri omnia, quae scripta sunt in lege Moysis et prophetis et psalmis de me.* Itaque utrumque conjunxit Christus et praedictiones suas et V. T. vaticinia. Quis porro fidat hominibus adeo impudenter mentientibus[37]?

319. Ad 8. *Neg.* Immo est prorsus incredibile; tum quia auctores sacri, velint nolint rationalistae, fuerunt divinitus inspirati, ut nos opportune ostendemus; tum quia hoc est novum commentum toti antiquitati inauditum et nonnisi ab his larvatis Christianis excogitatum; tum denique, quia ratio ipsa docet, longe facilius deceptos istos neotericos esse et decipi, quam Christi discipulos, qui toties Christum apertissime ac absque ambagibus suam resurrectionem praenuntiantem audierunt.

320. Ad 9. *Neg.* omnino ob rationes superius allatas, praeter violentam scripturarum contorsionem, quae admitti deberet. Licet enim Christus (Luc. XHI. 32) *tertiam diem* de proxima sua passione usurpaverit (reliqui enim citati textus non pertinent ad ejus resurrectionem), aeque ac Cicero, loquens

A

[37]) Cons. F. V. Reinhard, Diss. *De Christo suam, dum viveret, resurrectionem praedicente,* Hclmst. 1798. Ex his colligitur frustra G. Paulusium in suis commentariis septem integras paginas insumpsisse ad evincendum Christum numquam suam praedixisse futuram resurrectionem.

de omine quod proximum suum ab exilio reditum praenuntiabat, ex contas patet illum loquendi modum ibi indefinite accipi do proximo eventu. .l Christus saepe indicavit *tres dies, tres noctes,* etc. loquendo do sua resurrs ctione, adducto praeterea exemplo Jonae, ut ex allatis testimoniis palam it alioquin nihil amplius determinati haberi posset.

321. Ad 10. *Neg.* suppositum. Haec enim sententia probari non potes: nisi a neotericis rationalistis totam religionem Christianam evertentibus. Xi gamus dicta Christi esse allegorica, quod ipsi numquam ostendent; et muht minus concedimus ea conferri posse cum illa generali futurorum obscuritati de qua loquitur Apostolus loc. cit., cum clara adeo Christi effata de sua fe- tura resurrectione sint et aperta, ut quisque debeat sibi vim inferre, si il alium sensum ea velit detorquere, ac in meridiana luce caecutire. Quod spectat ad divinam providentiam, quam istiusmodi homines obtrudunt, jas superius respondimus eam non posse admitti, negata rei veritate, quia ii errorem ineluctabiliter induceremur.

322. Ad 11. A' Haec est enim mera blasphemia. Certe Apostolus ali- ter sentiebat, cum (I. Cor. XV. 14 et 15) diceret: *Si Christus non resitr- rexit, inanis est ergo praedicatio nostra inanis est et fides vestra, invenims autem falsi testes, quoniam testimonium diximus adversus Deum, quod suscita- verit Christum, quem non suscitavit.*36 Non igitur resurrectio Christi, sed istorum rationalistarum systemata dicenda sunt *mythi poetici,* in quibus vere evanuerunt in cogitationibus suis talia effutientes.

323. Inst. Ex dictis 1. Christus praenuntiavit se resurrecturum post tres dies, tum mansurum in corde terrae tribus diebus et tribus noctibus (Matth. XΠ. 40). Atqui nonnisi per integrum diem juxta evangelistas fuit Christus in corde terrae. 2. Forsan ut contendit G. Paulusius, vehementi syncope oppressus, atque ab imperitis pro mortuo habitus, in sepulcro con- ditus, ad se rediit, et eo facilius cum ad eum in vitam revocandum valde contulerint tum aeris in sepulcro temperies, tum exhalationes opobalsamicae; citius proinde prodiit, nempe ante tempus constitutum.

324. Resp. ad 1. *D.* Diebus incompletis pro completis computatis juxta hebraeorum loquendi usum, *C.* completis, A' Hebraei enim qui noctem diei initium computabant, duas noctes curn partibus primi ac tertii diei tres dies atque tres noctes vocabant, tempus incompletum pro completo habebant, ut in omnibus fere linguis pars dici, mensis, anni, dies, mensis, annus per synecdochen dici solet. Conf. Gen. XLII. 17 et 18; Deut. XIV. 28; coli. XXVI. 12.39

325. Ad 2. *Neg.* Nec enim praeferre debemus nugaces et impias excogi- tationes apertis evangelistarum testimoniis, sed attendere ad scripturarum auctoritatem et ad confessionem infensissimorum Christi hostium, judaeorum nempe, ut superius vidimus. Nam neque ipsi judaei in haec deliramenta venerunt, ad quae devenit G. Paulusius a suis ipsis confutatus. 40 Ceterum Grunerus, jenensis medicus, ostendit frigida illa in saxis excavata sepulcra atque exhalationes opobalsamicas, relate ad nervos male incitatos et cerebrum

3S) Ex hoc vero Pauli textu rursum de- prehendimus quam falso Wegschcider, Op. cit. part. HL cap. 2. §. 131. n. (e), scribat: «Neque tamen totam religionis christianae veritatem ex hoc solo facto (resurrectionis) pendere contendimus. Haud enim ignora- mus, quod quis veram religionis doctrinam proposuerit, id minime probari posse re quadam in facto posita, quam pauci tan- tum testes cognoverunt, miraculique spe- ciem olim pro aevi incultiori ingenio in- duerunt; sed solo illius argumento cum sa- nae rationis principiis bene conveniente ve- ritatem ostendi. Accedit quod Jesus ipse post reditum in vitam doctrinam suam nus- quam huic rei quasi fundamento super- struxisse traditur." Mitto mendacia et fal- sitates in his verbis congestas; illud solum animadverto, quod si haec admitterentur, mentitus apertissime fuisset Apostolus loc. cit.

'') Ita respondet vel ipse Kuinoel in comm. ad hunc locum.

Sane vetus synagoga semper spectavit, fictione quadam juris, temporis pariem ve- lut tempus integrum. *Ghemara* Hicroso- lym. tract. *Sabbat* fol. 12 el post eam doclo- res omnes, uti Maïmonidcs tract. *Mikvaot* cap. 8. in suo commentario in Mischna, R. Obadiah Barlenora ibid. Maïmonidcs, lad *hhazaka* tract. *Schaar-Abot hattum- meol* cap. I. aliique passim, affirmant in praxi praevalere opinionem Rabbi Elie- zer Ben-Azaria *(Misçhna* tract, mikvaot cap. 8. §. 3. Talmud tract. *Sabbat* fol. 86) qui cum omnibus docloribus mischnicis te- net terminum alicujus temporis et initium alterius sumi pro tempore completo. Huc pariter referuntur quae ghcmarislae tradunt de computatione TDty quae vox interdum usurpatur ad significandum diem ct no- dem, seu integrum diem naturalem, quem graeci vocant *νυχ^ήμίρον* noctem et diem DÎ1, interdum vero diem aut no- dem, aut etiam partem dici ct partem nodis perinde ac si esset integer. Hinc in tract. *Aooda/ı zarit* Babyl. legitur: »At quantam est spatium fW? Dicit R. Jo- tbanan vel dies vel nox. Sic etiam Je- ros. *Schabhat* fol. 12. 1. R. Achiba statuit diem pro HPp, et noctem pro HP>'. At traditio est R. Eliezerum Ben-Azariae di- xisse Γı/122 FW ni'pei rw πƽυı ᵭp *dies et nox honà, et pars honà est sicut totum;"* el paulo ante »R. Ismacl computa- vit partem fW Pr0 toto." Ex quibus ab- unde liquet juxta judaeorum consuetudinem idem significare *tribus diebus et tribus noctibus* ac vel 1res integros dies vel par- tem trium dierum. Cf. Lightfoot, *Horae hebr.* Lips. 1684. ad cap. XΠ. v. 40. Matth.

Quapropter quod Matth. XH. 40. dici- tur *tribus diebus et tribus noctibus* alibi significatur per verba *tertia die* uti Matth. XVI. 21 ; XVH. 22; XX. 19; Marc. IX. 30; X. 34; Luc. IX. 22; XXIV. 7 et 46. Ex his inlelligitur sollicitudo extraordinaria prin- cipum sacerdotum, et pharisaeorum, qui postridie a Christi morte (XXVII. 62), quamvis duplex solemnitas concurreret, sab- bati et paschalis, se contulerunt ad Pilatum, ac deinceps sigillo sepulcri lapidem com- munierunt. Nam nisi ipsi intellexissent praenunciatam resurrectionem potuisse con- tingere sub initium diei tertiae, seu post mediam sabbati noctem, abunde eis tem- pus suppetiisset ad illa omnia praestanda die insequenti, seu ut nos dicimus, die dominica, quin praepropere festinarent illa omnia persequi die sabbati ct solemni, quod a lege vetitum erat.

4°) Vid. Flallus (Mollerus), *Kritik des Commentons von Dr. Paulus,* seu *Criti- cae obsere, super Comm. Paulusii;* Stor- rius, *Hat Jesus seine Wunder fur einen Heireis seiner Sendung erklart?* seu *De- ditne Jesus miracula sua tamquam argu- mentum suae missionis?* Scottiopusc. tom. I. pag. 297 el seqq.

affectum, idonea potius esse ad mortem afferendam, ut exemplis evincit, quaa ad vitam restituendam.41

PROPOSITIO II.

Doctrinae euangelicae excellentia et sanctitas divinam ac supernatural^ Christi missionem invictissime confirmat.

326. Divina sane ac supernaturalis illius missio dicenda est, qui Dd nomine doctrinam sive theoreticam sive practicam proponit, quae Deo digni sit, digna homine, digna societate, quae dogmata omni humana sapientii superiora contineat, quae officia omnia legis naturalis complectatur, cui absque ullo vel minimo errore nec quidpiam desit nec supersit, quae simul motiva efficacissima ad ea adimplenda praebeat, quae sic vitia eliminet, ot ipsorum et originem detegat et adjumenta exhibeat ad ea radicitus convellenda, quamque nemo unquam ex philosophis vel excogitavit vel excogitare potuit. Atqui tab's est doctrina, quam Christus Dei nomine proposuit; ergo. Sic porro breviter per partes minorem evincimus:

327. I. Christus Deum exhibet non solum ut ens summum ac perfectissimum, sed insuper ut patrem amantissimum ; homines vero tamquam unius parentis filios, qui unicam familiam constituant, fraterno charitatis vinculo colligatos; qui principibus pareant, non ex metu tantum, sed ex conscientia, tamquam Deo ipsi, cujus vices in terris principes gerunt, quibusque et tributa solvere et honorem impertiri tenentur.

328. H. Dogmata omnia ab ipso tradita eo spectant, ut et sublimiorem de Deo ideam excitent et penitiorem humanae conditionis ingerant cognitionem. Dogma siquidem peccati originalis, quo tota infecta exhibetur humana natura, relationem dicit ad aliud dogma, Incarnationis nempe et Redemptionis. Hoc pariter supponit dogma Trinitatis personarum subsistentium in eadem natura divina. Ex quibus et origo humani generis, ejusdemque a primaeva dignitate lapsus, necnon divina bonitas atque justitia in hominem mirifice elucent, ac basim constituunt firmissimam atque validissima incitamenta suppeditant ad homines in officiis continendos promovendosque.

41) In duobus libellis tum a patre tum a filio conscriptis, *De Jesu Christi morte vera, non simulata,* H. 1805. At in eo labantur, dum ostendere contendunt, Jesuni vixisse quidem adhuc, quum cruci affixus hasta foderetur, vitam aliquam, sed praedebilem proximeque casuram, vulnere vero in pectus illato e vita subito excessisse; cum Joannes (XEX. 30) jam antea scripserit: *et inclinato capite tradidit spiritum.* Consuli possunt de hoc gravissimo argumento resurrectionis inter alios: *Les témoins de la résurrection de J. C., examinés et jugés selon les règles du Barreau,* par Sherlok, (rad. de l'anglais ; Hoatleville, op. cit. tom. IV; Bcrgier, *Did. Theol.* art. *Résurr. de J. C,; La Religion chrétienne demontree par la résurr. de J. C.,* par Ditton, trad, de l'anglais; *Observations de Gilbert West sur l'histoire et sur les preuves de la résurr. de J. C.*

329. III. Haec vero officii sic Christus complexus est, ut semel Deo supremo ac ultimo hominis fine constituto, hunc instruat ad ipsum super omuia diligendum, ac proximum, quo nomine omnes omnino homines, sive amicos sive inimicos, sive concives sive extraneos, comprehendit, propter Deum diligendum sicut se ipsum. Amor proinde seu caritas est in evangelica doctrina ad instar universalis, ut ita dicam, fluidi, quod omnia et singula societatis membra atque integrum corpus permeat atque pervadit, ei vitam ac motum communicat, illudque nectit et ambit, ut unum quid cum Deo ac cum societate universa quodammodo efficiat. Ex quo foecundissimo principio officia singularia fluunt, quae ipse persequitur et evolvit tum in admirabili illo sermone, quem in monte habuit ad discipulos suos (Matth. V—VII.), tum in tot illis sapientia vere coelesti refertis sententiis, quibus ad sanctitatem cujusvis conditionis homines informat.

330. IV. Ilis autem officiis motiva subjecit efficacissima, quibus homines permoventur, tum ad ea execution! mandanda, tum ad se retrahendos a transgressione. Cum enim plerique rudes ac pene barbari homines non satis amore alliciantur ad propria munia obeunda, Christus et praemia amplissima atque aeterna, poenasque item acerbissimas atque aeternas pro meritis uniuscujusque proposuit; tum denique semetipsum ut absolutissimum virtutum omnium exemplar ad imitandum praebuit, in tot praesertim, quibus undique premimur, angustiis atque adversitatibus leniter ferendis, quibus nihil efficacius excogitari potest. l

*) Character personalis Christi Jesu est novum argumentum divinae ipsius missionis. quod nos quidem proposuissemus distincta propositione, nisi nos absterruisset conceptus limor nimiae prolixitatis in institutionibus fugiendae. Remittimus propterea auditores nostros ad demonstrationem evangelicam cl. Duvoisin, *Démonstration Evangélique,* par M. J. B. Duvoisin, Evêque de Nantes, Paris 1826, chap. 3, *Caractère de Jésus-Christ ;* nec non ad opus D. Aymé, *Les Fondements de la foi,* Paris 1775, tom. I. II. partie, pag. 411 et seqq. Si Dons dederit, de hoc ipso argumento alibi agemus. Hic satis sil in medium afferre vulgatissimum quidem, et sane pulcherrimum locum, in quo J. J. Rousseau Christi divinitatem ex ejus personali charactere confessus est: ..Quelle douceur, quelle pureté dans ses moeurs, *exclamat,* quelle grâce touchante dans ses instructions ! Quelle élévation dans ses maximes ! Quelle profonde sagesse dans ses discours! Quelle présence d'esprit, quelle finesse et quelle justesse dans scs réponses! Quel empire sur ses passions! Où est l'homme, où est le sage, qui sait agir, souffrir et mourir sans faiblesse cl sans ostentation? Quand Platon peint son juste imaginaire, couvert de tout l'opprobre du crime, cl digne de tous les prix de la vertu, il peint trait pour trait Jésus-Christ; la ressemblance est si frappante que tous les Pères Font sentie, et qu'il n'est pas possible de s'y tromper. Quels préjugés, quel aveuglement ne faut-il point avoir pour oser comparer le fils de Sophronisquc au fils de Marie? Quelle distance de l'un à l'autre? Socrate mourant sans douleur, sans ignominie, soutint aisément jusqu'au bout son personnage, et si cette facile mort n'eût honoré sa vie, on douterait si Socrate, avec tout son esprit, fût autre chose qu'un sophiste. H inventa, dit-on, la morale. D'autres avant lui l'avaient mise en pratique; il ne fit que mettre en leçons leurs exemples . . . Mais où Jésus-Christ

331. V. Ad vitia omnia convellenda ipsorum fontem et originem detegit. quae sita esi in hominis inordinato sui ipsius amore et ad res sensibile nimia propensione, quo iit ut et ceteris se praeferat quisque, et a sensibus suis se nimis abripi patiatur. Quare ad *φιλαντίαν*, tot malorum acaturigj. nem, penitus compescendam, opposuit Christus odium perpetnamque abnegationem sui et crucis amorem; ad refraenandam porro illam ad sensibilia pro. pensionem, a terrenis avocat hominem, atque incitat ad coelestia desideria his verbis (Matth. VI. 19 et seqq.): *Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, ubi aerugo et tinea demolitur, et ubi fures effodiunt et furantur. Thesaurizate autem vobis thesauros in coelo, ubi neque aerugo neque tinea demolitur, et ubi fures non effodiunt nec furantur·, ubi enim est thesaurus tuus, ibi est et cor tuum.*

332. Ne tamen desponderent animum uberrimas validasque gratias promisit, quibus homines adjuti nihil tam arduum atque difficile sit, quo contendere non possint: sacrificium item juge atque perpetuum instituit, et sacramenta, quibus ipsi confirmati corroborentur atque ad arctissimam cum Deo communicationem eleventur, sanctissimo praesertim eucharistiae sacramento, in quo semetipsum in cibum et potum praebet ad eos alendos et nutriendos ad aeternam vitam.

333. Quae quidem omnia, sic leviter adumbrata, coronidis gratia placet duobus aliquantum prolixis testimoniis S. Augustini exponere, quibus sive partem theoreticam sive practicam religionis Christianae non minus vere quam eleganter ipse complexus est. Sic vero scribit in libro *De vera religione* cap. Ill et seqq.: *Si Plato ipse viveret et me interrogantem non aspernaretur, vel potius, si quis ejus discipulus eo ipso tempore, quo vivebat, eum interrogaret, cum sibi ab illo persuaderetur, non corporeis oculis, sed pura ments veritatem videri; cui quaecumque anima inhaesisset, eam beatam fieri atque*

avait-il pris chez les siens celle morale élevée et pure dont lui seul a donné les leçons et l'exemple? Du sein du plus furieux fanatisme la plus haute sagesse se fil entendre,, et la simplicité des plus héroïques vertus honora le plus vil de tous les peuples. La mort de Socrate philosophant tranquillement avec ses amis est la plus douce qu'on puisse désirer; celle de Jésus expirant dans les tourmens, injurié, raillé, maudit de lout un peuple est la plus horrible qu'on puisse craindre. Socrate, prenant la coupe empoisonnée, bénit celui qui la lui présente et qui pleure; Jésus, au milieu d'un supplice affreux, prie pour ses bourreaux acharnés. Oui, si la vie cl

la mort de Socrate sont d'un sage la vie et la mort de Jésus sonl d'un Dieu. Dirons-nous que l histoire de l'évangile est inventée à plaisir? Mon ami, ce n'csl pas ainsi qu'on invente . . . Au fond, c'est reculer la difficulté sans la détruire; il serait plus inconcevable que plusieurs hommes d'accord eussent fabriqué ce livre qu'il ne l'est qu'un seul en ait fourni le sujet. Jamais des auteurs juifs n'eussent trouvé ni ce ton, ni cette morale; et l'évangile a des caractères de vérités si grands, si frappans, si parfaitement inimitables, que l'inventeur en serait plus étonnant que le héros."

perfectam; ad quam percipiendam nihil magis impedire quam vitam libidinibus deditam et falsas imagines rerum sensibilium quae nobis ab hoc sensibili mundo per corpus impressae varias opiniones erroresque generarent; quamobrem sanandum tssc animum ad intuendam incommutabilem rerum formam, et eodem modo semper se habentem, atque undique sui similem pulchritudinem nec distentam locis nec tempore variatam, sed unum atque idem omni ex parte servantem, quam non crederent esse homines cum ipsa vere summeque sit; cetera nasci, occidere, /luere, labi et tamen, in quantum sunt, ab illo aeterno Deo per ejus veritatem fabricata constare; in quibus animae tantum rationali et intellectuali datum at, ut ejus veritatis contemplatione perfricatur, atque afficiatur, orneturque ex ea adernamque vitam possit mereri; sed dum nascentium atque transeuntium rerum amore ac dolore sauciatur dedita consuetudini hujus vitae atque sensibus corporis inanibus evanescit imaginibus, irridet eos qui dicunt esse aliquid quod ncc *istis videatur oculis, nec ullo phantasmate cogitetur, sed mente sola et indiligentia cerni queat. Cum haec ergo a magistro sibi persuaderentur, si ex co quaereret ille discipulus, utrum si quisquam existeret vir magnus atque divinus, qui talia populis persuaderet credenda saltem, si percipere non valerent, aut si qui possent percipere, non pravis opinionibus multitudinis implicati, vulgaribus obruerentur erroribus, eum divinis honoribus dignum judicaret; responderet, credo, ille, non posse hoc ab homme fieri, nisi quem forte ipsa Dei virtus atque sapientia ab ipsa rerum natura excerptum, nec hominum magisteriis, sed intima illuminatione ab incunabulis illustratum tanta honestaret gratia, ianta firmitate roboraret, tanta denique majestate subveheret, ut omnia contemnendo quae pravi homines cupiunt, et omnia perpetiendo quae horrescunt, d omnia faciendo quae mirantur, genus humanum ad tam salubrem fidem summo amore atque auctoritate converteret. De honoribus vero ejus frustra se consuli, cum facile possit existimari, quanti honores debeantur sapientiae Dei, qua gestante et gubernante ille pro vera salute generis humani magnum aliquid proprium et quod supra homines esset, mereretur.*

334. *Quae si facta sunt, si litteris monumentisque celebrantur, si ab una regione terrarum, in qua sola unus colebatur Deus, et ubi talem nasci oporteat, per totum orbem terrarum missi electi viri virtutibus atque sermonibus divini amoris incendia concitarunt, si confirmata saluberrima disciplina, illuminatas terras posteris reliquerunt, et, ne de praeteritis loquar, quae potest quisque non credere, si hodie per gentes populosque praedicatur:* In principio erat verbum, ... et sine ipso factum est nihil, *etc., si ad hoc percipiendum, perfruendum, ut anima sanetur et tantae luci hauriendae mentis acies convalescat, dicitur avaris:* Nolite vobis condere thesauros in terra, *etc.; dicitur luxuriosis:* Qui seminat in carne, de carne metet corruptionem, qui seminat in spiritu, de spiritu metet vitam aeternam; *dicitur superbis:* Qui se exaltat humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur; *dicitur iracundis:*

Accepisti alapam, para alteram maxillam; *dicitur discordiosis.·* Diligito inimicos vestros; *dicitur superstitiosis:* Regnum Dei intra vos est; *dicitur curiotu:* Nolite quaerere quae videntur, sed quae non videntur. Quae enim vident® temporalia sunt, quae autem non videntur, aeterna sunt. *Postremo dicitur omnibus:* Nolite diligere mundum, neque ea quae in inundo sunt; quoniaa omne quod in mundo est, concupiscentia carnis est et concupiscentia oculo- I rum et ambitio saeculi.

335. Si *haec per totum orbem jam populis leguntur et cum veneration libentissime audiuntur, si post tantum sanguinem, tantos ignes, tot cruces martyrum, tanto fertilius et uberius usque ad barbaras nationes ecclesiae pullularunt; si tot juvenum et virginum millia contemnentium nuptias casteque viventium jam nemo miratur: quod cum fecisset Plato, usque adeo perversam temporum suorum timuit opinionem, ut perhibeatur sacrificasse naturae, ut tamquam peccatum illud aboleretur; si haec sic accipiuntur, ut quomodo antea talia disputare, sic nunc contra disputare monstruosum sit; si tali pollicitationi atque sponsioni per omnes terrarum partes quas homines incolunt, sacra Christiana traduntur; si haec quotidie leguntur in ecclesiis et a sacerdotibus exponuntur; si tundunt pectora qui conantur haec implere; si tam innumerabiles aggrediuntur hanc viam, ut desertis divitiis et honoribus hujus mundi d omni hominum genere, uni Deo summo totam vitam dicare volentium desertat. quondam insulae ac multarum terrarum solitudo compleatur; si denique per urbes atque oppida, vicos et agros etiam villasque privatas, in tantum persuadetur et appetitur a terrenis aversio et in unum Deum verumque conversio, ut quotidie per universum orbem humanum genus una pene voce respondeat,* sursum corda se habere ad Dominum; *quid adhuc oscitamus crapulam hesternam et in mortuis pecudibus divina eloquia perscrutamur? . . . Qui bonum d appetendum fatentur, cognoscant Deum ct cedant Deo per quem populis jam omnibus haec credenda persuasa sunt.*

336- Alter vero ejusdem s. doctoris locus desumtus est ex lib. I. *De moribus Ecclesiae 1,* in quo ita religionem ipsam alloquitur: *Tu pueriliter pueros, fortiter juvenes, quiete senes, prout cujusque non corporis tantum, sed et animi actas est, exerces et doces; tu foeminas viris suis, non ad explendam libidinem, sed ad propagandam prolem, et ad rei familiaris societatem, casta et fideli obedientia subjicis; tu viros conjugibus, non ad illudendum imbecillio- rem sexum, sed sinceri amoris legibus praeficis; tu parentibus filios libera quadam servitute subjungis; parentes filiis pia dominatione praeponis; tu fratribus fratres religionis vinculo firmiore quam sanguinis nectis; tu omnem generis propinquitatem et affinitatis necessitatem, servatis naturae voluntatisque nexibus,*

5) Cap. XXX. n. 63. Cons. *Tableau synoptique contenant l'exposition de la doctrine renfermée dans les saintes écritures,* par Mr. l'abbé Frère, in *Annalibus* cit. art. 46, 30. Avril, art. *Doctrine chrétienne.*

mutua caritate constringis; tu dominis servos, non tam conditionis necessitate, quam officii delectatione doces adhaerere; tu dominos servis summi Dei, communis domini, consideratione placabiles et ad consulendum quam ad coercendum propensiores facis; tu cives civibus, tu gentes gentibus, ac prorsus homines hominibus primorum parentum recordatione, non societate tantum, sed quadam diam fraternitate conjungis; doces reges prospicere populis, omnes populos se subdere regibus . . . ostendens, quemadmodum et non omnibus omnia, et omnibus caritas et nulli debeatur injuria.

337. Jam vero religionis systema, in omnibus suis partibus prorsus absolutissimum, quod in admirationem sui rapuit vel ipsos religionis infensissimos hostes quod ita connexum est, ut et dogmata a se invicem pendeant, et officiorum omnium praecipuum fundamentum constituant; quod omnem virtutem, immo et virtutum omnium perfectionem et apicem insinuet; quod vitium nullum levemque defectum non eliminet; quod et motiva efficacissima complectatur et validissima media suppeditet ad ea vel fugienda vel prosequenda; quod constituto ultimo fine cetera omnia ad eum finem dirigat, Dei nempe gloriam et hominis bonum ac beatitatem; quod demum simplicitate

3) Auctor *Epistolarum persicarum* aperte fatetur moralia evangelii praecepta infinite praestare iis, quae a sapientissimis totius antiquitatis philosophis tradita fuerant, atque perfectum esse philosophum qui sit vere Christianus. J.J. Rousseau: «Scripturarum majestate, *inquit,* fateor in admirationem me trahi. Evangelii sanctitatem intimo quodam animi sensu percipio; videte philosophorum libros cum omni sua pompa, quam exigui illi sint, si cum hoc conferantur. Fierine potest, ut liber sublimis adeo simul et simplex opus humanum sit?" Sed praestat proprio idiomate ejus sensa referre, quae talem eloquentiae vim praeseferunt, ut ea latine exprimi admodum difficile sit: «Je vous avoue, *inquit,* que la majeste des écritures m'étonne, la sainteté de l'Evangile parle à mon coeur. Voyez les livres des philosophes, avec toute leur pompe qu'ils sont petits près de celui-là! Sc peut-il qu'un livre à la fois si sublime ct si simple soit l'ouvrage des hommes?" *(Emile,* loc. cit.) Iterum vero in *Epist.* III. *ei montibus data,* evangelicae moralis pulchritudinem, sanctitatem, veritatem, profunditatem ita extollit prae doctrina philosophorum, ut hanc saepe erroribus contaminatam dicat, illam vero unam esse confirmet, quae sit *semper tuta, semper vera, semper unica, sibi semper constans.* Inde vero concludit adeo certam hanc esse atque *infallibilem* divinae revelationis notam, ut alio nullo opus sit vel criterio vel argumento. Quae quidem postrema verba caute accipienda sunt; iis quippe abutuntur rationalistae, qui cum omnia supernaturalia rejiciant miracula, vaticinia, etc., hinc huic interno criterio, ut vocant, unice insistunt, cetera respuentes, prout praestiterunt Dôdcrlein, in *Christi. Religions-Vnterricht,* seu *Christianae relig. doctrina,* I. 193 et seqq.; Ziegler, » *Vernunft- und schriftmassige Erdrterung, dass der Reueis für die Wahrheit und Gottlichkeit der christl. Religion mehr aus der innem Vortrefflichkeit der Lehre, ais aus Wundern und Weissagungen zu fiihren ist,* seu *Dilucidatio ex ratione et scriptura, quod demonstratio veritatis et divinitatis religionis christianae potius ex interna doctrinae praestantia quam ex miraculis et prophetiis sit deducenda* in Henke, *Mag.* I. 20 et seqq. et *Summa theol. christ. 37;* Jo. Schulthess, *De uno planissimo plenissimoque argumento pro divinitate disciplinae ac personae Jesu* (ex Joann. VII. 17.), Tur. 1828, pag. 2; Locke, *The reasonableness of Christianity as delivred in the scriptures,* London 1696.

sua sublimissima omnibus ita accommodatum sit, ut omnes omnino conditiones, status, varietatem vicissitudinum ac multitudinem attingat, non potest non esse a Deo ipso, vel ab eo qui sit edoctus a Deo: atqui talo est systema evangelicae doctrinae, ut ex dictis evicimus; ergo doctrinae evangelieae excellentia et sanctitas divinam ac supernaturalem Christi missionem invictissime confirmat.

DIFFICULTATES.

338. I. Obj. cum D. de Pradt. Religio Christiana opponitur civilis societatis bono, ut patet 1. ex ipsa ejus perfectione. Christianus est homo perfectus, est ens privilegiatum ac proinde rarissimum. Quod autem verum est in morali, multo magis verificatur respectu religionis, quae ad id tendit ut hominem religiosum sibimet vilem reddat, ut merita ipsi eatenus tantum concedat, quatenus ea non a propria virtute repetit, sed ab iis adjumentis quae illi religio ipsa suppeditat. Ejusmodi religio hominem ultra humanitatem evehit; ita vero est ardua, ut humanam infirmitatem opprimat; vult praeterea ut humanis omnibus nuncius remittatur, quae res locum habere nequit nisi in monachismo seu in separatione a mundo. 2. Id patet ex nimia auctoritate seu imperio sacerdotum in homines, quos tot subjiciunt observantiis cultus, ut ipsos obruant. Haec porro duo opponuntur civili progressui tum industriae tum libertatis; quod cuique patet dummodo protestantismum seu christianismum dimidiatum conferat cum catholicismo seu integro christianismo. Apud protestantes enim industria viget, mores efflorescunt, contra apud catholicos omnia languent. 3. Patet ex influxu longe validiori, quem exercet civilis cultura ad populorum mores corrigendos prae religione, quae potius detrimentum exteriori suo cultu morum integritati affert. 4. Denique id patet ex doctrina catholica circa foenus, quod valde promovet niercaturam, sine quo hac nostra aetate societas existere fere nequit, et quod tamen prorsus eliminatur a religione catholica; ergo. 4

*) *Oeuvres politiques* de M. de Pradl, ancien Evêque de Malines, *Du Jésuitisme ancien et moderne,* 3. edit. Paris 1828, chap. VI et seqq.; qui tamen protestatur se in cil. capp. spectare religionem Christianam extra *theologiam,* ac discussione pure humana. En ejus verba, quibus orditur cap. VI. inscriptum. «De la modification de l'action du Christianisme par la civilisation. Nous voici hors de la théologie; nous rentrons dans une discussion purement humaine: il s'agit de savoir pourquoi un culte éminemment réprimant ne réprime pas autant que d'autres, qui le sont moins. Ici il n'y a plus que de la moralité, de la logique examinant la conformité des principes avec les conséquences, et de la géométrie calculant les diverses proportions des lignes relativement à leurs effets. La justice exige qu'on ne nous transporte pas sur un terrain qui n'est pas celui dont nous avons fait choix; ici nous ne sommes pas en chaire, seulement nous avons le compas à la main.- Quid sibi vult hoc praeambulo, nisi sub obtentu considerandae religionis christianae (nempe catholicae ut ipse postea exponit), inducere religionem Christianam, sub respectu politico spectatam, adversantem societatis bono atque incremento? Si justitia exigit, ut ipse ait, ne

339. Heap. *Neg. antec.* Imino religio et Hocietaa amice inter se conspirant; religio enim Christiana est validissimum fundamentum civilis societatis, quo sublato societas pessumdetur ncc.esse est. Experientia omnium saeculorum evincit numquam magis societatem civilem floruisse, quam cum totam suam vim religio Christiana exercere potuit.5

340. Ad 1. *D.* Quae perfectio tamen pari gradu omnibus a religione non praescribitur, *C.* eodem gradu, *N.* Confundit hic auctor duo quae confundenda non sunt, perfectionem essentialem, quae sita est in mandatorum observatione, quaeque pro potiori parte exigitur ab ipsa religione naturali, et perfectionem, ut ita dicam, accidentalem et accessoriam, qualis in consiliis evangelicis insinuatur. Jam vero prima optime componitur cum omnibus officiis societatis, ut patet; altera vero, quae non est nisi paucorum, etsi cultores suos a societate quadantenus videatur segregare, eidem tamen societati illos proficuos sub alio respectu efficit, quandoquidem ejus bonum haud parum promovent studiorum cultura, juventutis institutione, nosocomiorum cura, precibus, exemplo, aliisque id genus innumeris, quae nonnisi societatis

eam trahamus extra quaestionis statum, veritas pariter exigit, ne religio Christiana seu catholica deformetur juxta praeconccptas pseudopolitici istius ideas. Deinde prolatis, quae a nobis adducta sunt, concludit: »Si l'on veut me contester ces bases et les taxer d'exagération, je demande, 1. si elles s'écartent en aucun point de la ligne rigoureuse de l'enseignement chrétien ; 2. si ce n'est pas ainsi qu' à son début le christianisme a agi, et si ce n'est pas ainsi qu'il eûus est représenté tous les jours; 3. si le ministère ecclésiastique ne renferme pas toutes les attributions que je viens de montrer; 4. si l'un des premiers dogmes du Christianisme, puisqu'il est rempli de mystères, n'est pas l'abnégation de la raison an pieds de la foi ; 5. si le prêtre n'est pas le juge de cette foi." Ex iis, quae dicentur in solutione difficultatum, patebit partira inexacta et exaggerata, partim falsa esse, quae velul totidem axiomata vellet auctor sibi concedi, ut inde pessimas inferat consecutiones, quasi fieri unquam posset, ut religio divinitus revelata possit esse contraria publico ac politico societatis bono, vel adversari temporali uniuscujusque print! felicitati.

J) Apposite cl. de Saint-Victor in suo «Tableau historique et pittoresque de Paris, Paris 1822, *scribit* : Sans la religion tout pouvoir politique ne serait qu'une force aveugle et matérielle, puisque, séparé de la raison divine, il serait dépourvu de toute conscience, et par conséquent de toute justice. On peut même dire que, dans cet état complet de violence et d'abrutissement, il lui serait impossible d'exercer la moindre action sur des intelligences, et de conserver quelques moments d'existence; d'où il résulte que plus la loi divine à la quelle il est tenu d'obéir, et qui fait sa véritable force, est respectée, plus il a de raison, de conscience et d'équité . . . C'est dans la religion chrétienne que cette loi a reçu son dernier développement; c'est donc dans les sociétés chrétiennes que l'opposition morale a le plus de force. C'est dans cette société que le pouvoir politique, soumis à des préceptes qui ne l'obligent pas moins que le dernier de ceux qui lui obéissent, est contraint, quelques efforts qu'il fasse pour en sortir, de rentrer à chaque instant dans les limites de l'ordre et de la justice, de pratiquer les vertus qui en dérivent, enfin de se montrer intelligent pour commander à des intelligences."

osores dissimulare possunt ac parvipendere.4 Atque hinc cetera ruunt, quae ex falso principio deducit adversarius noster.

341. Ad 2. 2). Si ejusmodi auctoritas et imperium sacerdotum cum recta rerum administratione consistere non possent, *C.* si potius eam promovent, aV. Haec enim non est nisi putida adversarii calumnia. Influxus enim sacerdotalis non afficit nisi rectam morum institutionem, ex qua omnia bona in societatem profluunt, hominesque sub tali influxu sinceri, veraces, justi magis efficiuntur in contractibus, in publica rerum administratione, in propriis officiis rite persolvendis ceterisque omnibus, in quibus societas optime consistit. Quod si abusus aliquis irreperet, ejusmodi abusum religio non approbat. Cultus vero exterior non est nisi medium, quo non solum Deus honoratur, sed etiam promovetur cultus interior, et homines inter se arctiori vinculo constringuntur·, quo sublato, ipsa religio in interitum vergit, ut patet ex protestantisme, qui cum nonnisi terrena promoveat, in deismum et rationalismum declinavit. Quidquid porro deistae dicant de honestate protestantium, a veris rerum aestimatoribus compertum est, quam corrupti ac foedati mores generatim apud eos sint. Utinam non ita esset, neque enim Christianus gaudere potest de fratrum errantium corruptela! Quod addit de industria et commercio apud populos septentrionales, ut plurimum id non pendet nisi ex indole ac genio populorum et a temporum circumstantiis. Certe catholici in Anglia, Hibernia, Germania, Gallia, nec minus industrii sunt quam protestantes, nec minus seduli; ex hac porro observatione os obstruitur maligno detractori in sua comparatione inter populos septentrionales et meridionales, quam fuse frustra prosequitur. Olim soli fere itali commercium promoverunt; nonnullae etiamnum sunt Italiae partes, in quibus commercium et industria non minus vigent, quam apud septentrionales; sic lusitani catholici saeculi XVI. id fuerunt quod modo angli. Itaque totum pendet ex accidentalibus ot externis adjunctis, nullo vero modo a religione, ut ipse autumat.

342. Ad 3. *D.* Ita tamen, ut haec ipsa cultura a religione catholica repetenda sit, *Tr.* secus, *N.* Valde ingratos se religioni catholicae exhibent ejus detractores, dum civili culturae morum emendationem tribuunt, quae nonnisi a catholica religione inducta est. Medio aevo, quinam nisi religio catholica ejusque ministri, praesertim vero romani pontifices, sedulo adlaborarunt, ut populi ab illa barbarie, quae Europam pene universam dominabatur, eriperentur? Quis magis studia et artes omnes promovit quam catholica religio7 ? Nunc vero haec dissimulantes religionis hostes impudenter affirmant *civilisationem,* ut vocant, non vero religionem mores corrigere. Addatur, ejusmodi *civilisationem* non mores proprie corrigere, sed vitia mutare, luxum promovere, qui est societatis pernicies, et quamdam externam molli-

·) «Fateor, inquit Leibnitzius, mihi semper religiosos ordines, piasque confraternitates, ac societates, aliaque hujusmodi laudabilia instituta mire probata fuisse; sunt enim quasi coelestis quaedam militia in terris, si modo, remotis depravationibus et abusibus, secundum instituta fundatorum regantur, et a summo pontifice in usum universalis ecclesiae temperentur. Quid enim praeclarius esse potest, quam lucem veritatis per maria et ignes et gladios ad remotas gentes ferre, solamque animarum salutem negotiari, interdicere sibi varias illecebras atque ipsam jucunditatem colloquii convictusque, ut contemplationi abstrusarum veritatum ac divinae meditationi vacetur; dedicare sese educationi juventutis ad spem doctrinae et virtutis; miseris, desperatis, perditis, captivis, damnatis, aegrotis in squalore, in vinculis, in remotis terris auxilium ferre atque adesse, ac ne pestis quidem metu ab effusae caritatis officio deterreri? Quicumque haec ignorant aut spernunt, hi nihil nisi plebeium *et* vulgare de virtute sapiunt, et hominum obligationem erga Deum solemnium qualicumque obitione et frigida illa consuetudine vivendi, quae vulgo sine zelo, sine spiritu in animis regnat, inepte metiuntur.« Ita quidem auctor protestans, *Systematis theologici,* Paris 1819, pag. 88; quae si conferantur cum iis, quae scribit Dominus de Pradt, nunc episcopus, nunc pscudopoliticus, patebit eum habere, unde erubescat.

7) Hic juvat in medium afferre, quae anclor certe adversariis non suspectus, abbas Grégoire, de hoc argumento scripsit: .Chez certains hommes la haine contre la Papauté est effervescente à tel point qu'ils voudraient exterminer l'Italie, parce quelle rcconnail le Pape, et à peine ils pardonnent au Tibre d'arroser la ville de Rome. Ces insensés rendent le christianisme responsable des torts de quelques-uns de ses ministres. Avec cette manière de raisonner on proscrirait l'or, parce qu'il y a des faux monnoyeurs, le désintéressement, la sobriété, parce qu'il y a des avares et des débauchés. Toutes les vertus seraient complices de ceux qui les outragent En ouvrant les yeux sur le mal, doit-on les fermer sur le bien? Le Christianisme et ses Pontifes furent, pour ainsi dire, le ciment qui dans le moyen âge empêcha la dissolution de l'Europe. Le clergé ne put la sauver entièrement de la barbarie, mais du moins il y conserva, et seul il y conserva, quelques restes de l'ancienne civilisation; le ministre de l'évangile est le lien, qui met en contact les diverses classes de la société; placé entre le riche cl le pauvre, il appuie les prières de celui qui a besoin, et amollit le coeur de celui qui peut donner. Le clergé est un corps modérateur entre ceux qui commandent et ceux qui obéissent. A cette époque où des potentats sans frein tourmentaient les peuples, communément les Papes s'interposaient pour réprimer les abus d'autorité, ralliaient les intérêts, les volontés, et prévenaient ou éteignaient les troubles. Robert Ward, dans ses savantes recherches sur les lois, attribue le maintien de l'état social à l'ascendant qu'exerçaient les Papes, et aux conciles qui rapprochaient les peuples par l'entremise de leurs Evêques, et même les princes réclamaient l'intervention pontificale. L'histoire de Jersey et Guernesey en fournit un exemple. Par un usage anciennement établi, lorsqu'il y avait guerre entre l'Angleterre et la France, les habitans des deux pays ne devaient ni s'insulter, ni se battre, aussi loin que peut s'étendre en mer la vue des îles. A la sollicitation d'Edouard IV., Sixte IV. la dixième année de son règne lança une bulle qui excommuniait *ipso facto* les infracteurs. Un historien protestant, Jean de Müller, croit que sans les Papes nous serions aussi étrangers aux connaissances des anciens, que le sont aux arts et aux sciences des Grecs les Turcs qui occupent leur territoire. Tandis que de preux chevaliers se glorifiaient de ne pas savoir écrire, attendu leur qualité de *nobles,* tandis q.u'en Angleterre les barons demandaient à Richard II. *qu'aucun vilain ne pût envoyer son enfant à l'école,* et qu'ils le forçaient à révoquer les actes d'affranchissement, de toute part s'élevaient des écoles monastiques; elles conservaient le feu sacré et de là s'échappaient des rayons de lumière." (Histoire des Sectes.)

tient fovere ac probitatis speciem, non voro probitatem ipsam ac bonos more et virtutes, quae nonnisi a sola religione promoveri possunt et conservari.·

343. Ad 4. *D.* Immoderatum et injustum foenus, *C.* moderatum et justis titulis cohonestatum, A'. Recentia porro sunt responsa, quae ad diversa quaesita circa lucrum ex mutuo dedit sacra congregatio romana (et circa foenus ecclesia tolerat varias opiniones, ut constat ex editis libris), ei quibus patet, adversarium falsum supponere, dum absolute pronunciat, quod· cumque honestum lucrum ex contractu, qui passim *mutui* vocatur, sed reipsa non est, ab ecclesia catholica damnari ' ; interest autem ecclesiae non minus quam societatis ea foenora damnari, quae repugnant justitiae et caritati, ei quibus exitium enascitur tot familiarum eorum ingluvie et rapacitate, quos urget *auri sacra fames.*

344. I. **Inst.** cum eodem auctore aliisque incredulis, qui eum praecesserunt: 1. Christianismus hominis mentem deprimit, ejus rationem confundit, vincula injicit ejus pedibus. Quo igitur abit ejus libertas? 2. Christianus est veluti captivus sui cultus, qui non tendit nisi ad hominem a terra evellendum, quam exhibet ceu lacrymarum vallem. '3. Verus christianorum pater est Pater caelestis, quem ut adeat, opus est relinquere patrem matremque terrenam, ac dicere fratribus suis: *Non novi vos.* 4. Non est nisi unum verum regnum, illud nempe quod non est hujus mundi; divitiae ad illud non modo non aperiunt aditum, sed occludunt, lacryinae sternunt viam, aegritudines praeparant, simplicitas perducit. 5. Omnis humana doctrina evanescit vel confunditur ab ejusmodi placitis. 6. Nullo non tempore vigilantia in seipsum Christiano injungitur, adversarius circa ipsum excubat eumque obsedit, mors semper praesto est ad eum invadendum ; oculus divinitatis ubique eum persequitur, penetrat omnes ejus cordis latebras; manus occulta in libro recenset omnia quae praestituto die ei objicientur; supremus judex numquam a tribunali abscedit; 7. simplex mentis evagatio potest ipsum ad irreparabilem jacturam perducere; quilibet illicitae satisfactionis impetus animum ejus permeans potest insanabile vulnus afferre; 8. humanae vitae laus, quam mundus dignitati paternae ut plurimum tribuit, in caelibatum ac virginitatem transfertur; 9. oblectationes vero, quae plerisque ad bene vivendum sunt necessariae, non sunt nisi iis infirmitatibus tributae, quibus humana natura abundat. 10 10. Ex quibus concluditur, Christianam doctrinam hominem abjectum efficere ac ineptum ad officia societatis, ad bella praesertim; e contrario formidabilem huic ipsi reddere ministrum hujusmodi religionis; ergo.

s) Cons. Card. Gerdil, *Discours de la nature et des effects du luxe,* Edit. Rom. opp. tom. VIH; Roberti, *Dialogo filosofico.* et *Discorso cristiano sul lusso.*

') Cons. *Decisiones S. Congregat. Rom. el universalis Inquisit. de Usura.*

1°) Op. cit. ch. VI.

345. Reap. I. *Neg. cons.* cum pariter omnia hic exposita partim falsa, partim exaggerata, partim denique sint quae ab ipsa naturali lege proficiscantur, et iu quocumque religionis systemate admitti debeant.

346. Resp. II. **singillatim**, et ad 1. quidem: Falsum est, religionem Christianam mentem deprimere, rationemque confundere, vel illi vincula injicere. Innumeri docti et sapientes viri, qui quovis saeculo in ecclesiae dnu floruerunt, mendacii arguunt D. de Pradt; nusquam scientiae et liberales artes majus incrementum habuerunt quam in religione Christiana atque catholica. Romana urbs uti religionis centrum est, sic centrum fuit omni tempore bonarum artium; ad eam confluunt undique viri septentrionales ad eas addiscendas, inde in Europam saeculis elapsis omnis cultura diffusa est et promanavit. 11

347. Ad 2. Falsum est, Christianum esse veluti captivum sui cultus, qui non tendat nisi ad hominem a terra divellendum; quod si aliquo modo Christianus captivus est sui cultus, ut auctoris phrasi utamur, seu suae religionis, eo sensu est, quatenus fides exigit rationis submissionem, et haec submissio a ratione ipsa praescribitur. Verum amor est veluti christiani cultus anima; amor autem captivum hominem non efficit, sed liberum ea libertate, qua donavit nos Deus. Evangelium autem numquam moderatum honorum usum proscripsit, sed abusum tantummodo ac profusionem, vetatque animi perversitatem, in eo positam, ut fruamur utendis, utamur vero fruendis. Calamitates vero, quae undique nos circumstant, et gemitus, quibus mundus resonat, satis evincunt, an jure terra ista vallis lacrymarum vocanda sit potius quam felicitatis sedes.

348. Ad 3. Falsum est, verum patrem non esse, nisi caelestem, quem ut adeamus, opus nobis sit relinquere patrem matremque terrenam, etc., si id accipiatur ad exclusionem terrenorum parentum; dum enim Christus prohibet nobis vocare patrem super terram, eo quod nobis unus sit Pater in caelis (Matth. XXIII. 9), non excludit obsequia, quibus terrestres parentes prosequi debemus, cum potius hac de causa acriter objurget scribas et pharisaeos, qui sub falso religionis obtentu haec negligebant (Matth. XV. 3 et seqq.): sed vult, Deum per excellentiam *et* Patrem dici et haberi, et comparative, cum plura certe debeamus Deo, quam parentibus; adeo ut in conflictu inter Dei offensam et offensionem parentum, Deum ipsis praeferamus;

H) Cobbelt (Ep. L) ad eliminandam calumniam toties a protestantibus ac deistis et incredulis impactam ecclesiae catholicae, quod foveat illum, quem vocant *obscurantismujn* et ignorantiam, prout denuo praeslil dominus de Pradt (nam isti non faciunt nisi sc invicem exscribere), instituta comparatione ex dictionariis historicis virorum illustrium tum doctrina, tum artibus praestantium, quos saeculo XVII. et XVIII. dederunt Anglia, Italia et Gallia, invenit Angliam etsi radiis reformationis collustratam dedisse 132, Italiam superstitiosam 164, Galliam suis tenebris involutam 676.

atque hinc patet, quo sensu teneamur patrem et matrem relinquere, fratres, que ignorare, cum nempe istorum amor cum amore Dei consistere non potes:, quod et ipsa recta ratio dictat. Haec porro nosse debuisset D. dc Pradi utpote episcopus, qui toties pensum officii divini persolvens legit verb s. Gregorii Magni: £os, *qui nobis carnis cognatione conjuncti sunt, et proximos navimus, diligamus, et quos adversarios in via Dei patimur, odiendo á fugiendo nesciamus. It*

349. Ad 4. *D.* Non est nisi unum regnum aeternum, quod omnes appetere debeant. *C.* ad exclusionem terreni. A' Sed falsa praeterea sunt, qua? addit de divitiis, perinde ac si a consecutione illius regni excluderent. Ki doctrina siquidem Christi, non divitiae, sed abusus divitiarum, ut nuper exposuimus, excludunt a regno caelorum. Quot divites, reges, imperatores in album sanctorum retulit ecclesia? Difficile sane est, illarum illecebris non tangi, attamen divinae gratiae auxilio omnia possibilia fiunt, ut ipsemet Christus docuit. Apposite s. Ambrosius: *Discant divites, non in facultatibia crimen haerere, sed in iis, qui uti nesciant facultatibus. Nam divitiae, ut impedimenta improbis, ita bonis sunt adjumenta virtutis. 13* Sic non omnes fletus et aegritudines, neque omnis simplicitas nos in illud intromittunt, sed quae propter justitiam tolerantur atque ab ea procedunt.

350. Ad 5. Falsum est omnem humanam doctrinam evanescere atque confundi ab ejusmodi placitis, dummodo rite intelligantur, atque ad sensum absonum non detorqueantur, prout faciunt adversarii nostri. Tot sancti ei docti viri, quot ecclesia recenset, id suis operibus ostenderunt.

351. Ad 6. Quae addit de vigilantia, daemonis insidiis, Dei omniscientia, de ratione operum nostrorum reddenda, verissima sunt; ast quivis, qui atheus non sit, haec ipsa admittere debet, utpote quae hominem cautum et sollicitum reddunt, ne cupiditatibus suis se abripi sinat, sed virtutem sectetur et a vitio declinet. His sublatis, actum est de virtutibus et vitiis vel appetendis vel declinandis.

352. Ad 7. *D.* Si eisdem plene consentiat, *C.* si rejiciat, *N.* Itaque haec exaggerata sunt et doctrinae catholicae contraria: quod si homo illis consensum praebeat, cui dubium esse potest, reum coram Deo eum fieri? quid aliud recta ratio docet?

353. Ad 8. *D.* Id est caelibatus ac virginitas, utpote majus bonum, praefertur statui conjugali ut minus bono, C. praefertur, aliquid detrahendo laudi dignitatis paternae, A'. Haec non sunt nisi obsoletae calumniae, quas auctor noster veritus non est mutuari a protestantibus et incredulis. Honorabiles vero nuptias catholicis esse, patet ex eo, quod *magnum sacramentum*

*') Homil. 37. in Evanç. de Com. unius Martyris.

13) Lib. VIH. in Luc. circa finem.

sint juxta apostoli[14] doctrinam. Quod vero virginitas praeferenda sit (in se spectata) conjugali statui, ipso rationis lumine agnoverunt ethnici ipsi [15]; ceterum apostolus nuptiis satis aperte caelibatum praefert, et ex eo, immo a Christo id didicit ecclesia.

354. Ad 9. *D.* Id est permittuntur oblectationes utpote bonae et honestae, C. ut minus bonae et illicitae, *N.* Inter ceteras virtutes religio recenset etiam *ιντοαπελίαν. 10*

355. Ad 10. Negamus omnes consecutiones male deductas ex falsis principiis, ac 1. quidem, Christianam doctrinam hominem sibi vilem efficere et ineptum ad societatis officia. Religio enim moderatur excessus et damnat; at promovet et incitat ad bona omnia ac virtutes quaslibet sive publicas sive privatas pro uniuscujusque statu et conditione. Praestantissimos viros semper aluit, qui una simul conjunxerunt pietatis officia et officia boni civis et magistratus, qui artes ita coluerunt, ut excellentissimi audiverint communi omnium suffragio. Apostolus otium damnat, omnibus inculcans, *quoniam si quis non vult operari, nec manducet* (Π. Thess. III. 10), et ad proprii munii officia incumbere rursum omnibus inculcat, dicens: *Si quis suorum et maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit et est infideli deterior* (I. Tim. V. 8). 2. Pariter negatur consequentia quod homines nempe ineptos efficiat ad bella[17]; evangelica enim doctrina Christianos milites in officio continet eos removendo ab illo aestu inconsulto, quo sanguis non effunditur, sed projicitur, hostesque ut fratres agnoscere jubet (Conf. Luc. III. 14). Ceterum et lue experientia contrarium evincit; Constantinus, Theodosius, Carolus M., Ludovicus IX., Henricus I. imperator, Stephanus Hungariae rex,

") Ephes. V. 32.

1J) Cons. Morin, *Dissert, sur le célibat,* cujus epitomen dedit Zaccaria S. J. in op. *Storia dei celibato sacro;* et qui adversariis suspectus esse non potest, Fr. Creuzer, *Religions de ^antiquité, considérits principalement dans leurs formes symboliques et mythologiques, ouvrage traduit de ĭallemand, refondu en partie, complété et développé, par* J. D. Guigniaul, 1825; ex quo patet, eamdem inhaesisse ideam Indis circa caelibatum sacerdotum vel a remotissima antiquitate, Cons, praeterea Comes J. de Maistre, *Du Pape,* cap. Π! §. 1, ubi documentis antiquis et recentioribus ostendit ideam generalem diffeam inter nationes omnes circa caelibaturn religiosum.

'») V. S. Thom. 2. 2. q. 168. ar. 3. Cons. *Traité des jeux et des divertissemens,* par M. Jean Bapt. Thiers, vol. I. in 8, Paris 1686.

IT) Quam urget Gibbon velut objectam christianis a Celso apud Origenem, quam quidem difficultatem more suo Gibbon depravat; nam Celsus (apud Orig. lib. VUL n. 75) solum horiatur chrislianos, ut *arma pro rege capiant, et si ita postulat, sub illo militent, et cum illo ducant exercitum;* minime vero, ut scribit Gibbon, quasi objiceret Celsus, quid de imperio esset, si omnes christiani fierent, etc. Sed bonam fidem in referendis auctoritatibus penes incredulos, cum pugnant adversus religionem, numquam inveni. Interea circa privatum sensum Origenis et Tertulliani relate ad militiam videatur Hugo Grotius lib. VIII. cap. 2. sect. 9. *De jure belli el pads,* et maurinus editor opp. Orig. ad lib. VHL *Cont. Cels,* ad §. 73. n. c.

Princeps Condaeus, Eugenius Sabaudus aliique innumeri non minus plet* quam militari gloria insignes luerunt. 3. Denique negatur sequela, qu^ scilicet religio Christiana formidabilem constituat suum ministrum, cum n- aliam ipsi tribuat potestatem, quam quae in aedificationem est, ad saluta nempe animarum procurandam, qui ad imitationem capitis sui mitis esse tfc. bet et humilis corde. Quod si severitatis exempla interdum dare tenetur id in bonum tendit, et ea nonnisi provocatus et compulsus elicit, ut liiste- rias mente minus praejudicata perlustranti patebit, posthabitis calumniis, qui- bus veteres et novi religionis hostes eam diffamare frustra conati sunt.1'

356. Π. **Inst.** 1. Religionis efficacitas nulla est ad corrigendos mores. 2. Quod vel quale vitium eradicavit apud italos, ac praesertim Romael 3. Quid contulit ad moralem emendationem Hispaniarum? Nonne ejusmodi regiones postremum in societate locum occupant? 4. Dum e contra in regio- nibus septentrionalibus quidquid moralis habitudinis habetur, id uni cultura? civili (civilizationem vocant) exclusive acceptum referri debet19; ergo.

357. **Resp.** ad 1. A*. Immo religionis efficacitas illa est, quae potissi- mum confert ad mores corrigendos. Si veteres legislatores ad unum omne' religione usi sunt ad animos efferatos emolliendos atque in officio confinée- dos, alia profecto ipsis insedit opinio ac adversario nostro. Quod si tantum potuit religionis umbra, ut ita dicam, quid non poterit veritas ipsa? Tolle religionis habenas, in pristinam barbariem illico relabentur populi. Ipsa ci- vilis cultura, ut supra notavimus, quam summopere extollit dominus de Pradt, ab religionis virtute repeti praecipue debet. Sed ut propius ad evau- gelicam efficacitatem veniamus, si jura belli mitiora, si mitior et cultior ubi- que politia, si ubique fere aut abrogata servitus, aut humanioribus circum- scripta legibus 2°, si in connubiis publica quaedam sonatur honestas et sanctitas, si theatrorum licentia minus expudorata quam olim, si gladiatorum cruorc non amplius amphitheatra madent, nemo, qui in historiis hospes non sit, ignorat ab evangelio id omne provenisse. 21 Norunt eruditi omnes,

quanta éasot et quam publica et offusa istorum omnium depravatio, antequam evangelli splendor elucesceret, ita ut vere affirmare nobis liceat, 1. etiamnum evangelio plurimum debere eas ipsas gentes, quae evangclium aut corrupe- runt deinceps aut abjecerunt; 2. majorem minoremve in iis esse corruptio- nem, prout magis minusve ab evangelii regula recesserunt aut recedunt.22

358. Ad 2. Omnia recensita vitia religionis virtus in Italia ac etiam Romae eradicavit, Cum enim Roma centrum religionis Christianae sit, ipsius actio ad omnes regiones promanavit. 2 3 Quod si vitia non ubique cessarunt, id non ex hujus actionis defectu, sed ex defectu eorum, qui in suis flagitiis oblimati, illius actionem religiosam nullam aut pene nullam reddiderunt, sen ipsius influxum impediverunt est repetendum. Si aegrotus praescripta a medico pharmaca negligit, sibi imputet, si valetudinem minime recuperat.

359. Ad 3. Ad emendationem moralem Hispaniarum in sensu ab auctore intento certe nihil contulit, cum ejusmodi emendatio moralis nil aliud sit, nisi turpis et cogitandi ct agendi licentia; si vero sermo sit de emendatione morali proprie dicta, omnia sunt repetenda ab efficacia religionis, adeo ut regio illa quovis tempore veros sanctitatis heroas ediderit et omnium virtu- tum eximios cultores. Quod si et illic et alibi pensum solutum est huma- nae infirmitati, rursum dicimus, id non defectui religionis sed defectui eorum, qui eidem se subduxerunt, adseribendum esse. Quod vero subditur de ex- tremo humanae societatis loco, omnino parvipendimus, cum id semper intel- ligendum sit in perverso auctoris pseudopolitici sensu.

360. Ad 4. **Resp.** Nostrum non est odiosam hic instituere comparatio- nem: sed interea certum est, 1. septentrionales ct ipsos *homines* esse, ideo-

'*) Numquam e juvenum mentibus exci- dere debet monitum comitis de Maistre, qui loquens de ejusmodi auctoribus haec praeclare scripsit: ..Jeunesse inconsidérée, quand tu portes les mains sur quelque livre de ces hommes pervers, souviens-toi que la première qualité qui leur manque c'est toujours la probité‖ *(Soirées de Saint-Pe- tersbourg,* tom. I. pag. 188). In hoc vero censu primum profecto locum obtinet ab- bas de Pradt, qui nonnisi sannis, calum- niis, falsitatibus ac perpetuis paralogismis catholicam religionem ac praesertim roma- naiu sedem oppugnare nititur, tum in opere citato, iam in altero cui titulum fecit: *Con- cordat de CAmérique avec Rome,* Paris 1828; in quibus veritus non est, multa vel ab ipso Baylc depromere.

>») Ibid. ch. VIII.

'°) Cons. Comes de Maistre, *Du Pape,* live. IL chap. V. ut pateat cujus conditio- nis fuerint innumeri prope sen i apud omnes gentes, ac praesertim in republica romana et in imperio, antequam religio Christiana potuerit mitiorem reddere ipsorum infeli- cissimam sortem, ac demum solvere eorum vincula.

2I) Immortalis semper erit in fastis re- Ihionis chrislianac S. Thelemaciis martyr, qai non dubitavit ex ultimis orientis plagis Romam petere, in amphitheatrum prosilire ac sanguinem effundere, ut ejusmodi tru- culenta spectacula impediret, prout rcipsa facium est jussu Honorii imperatoris post necem sancio viro illatam. Consul. Bolland. *Acta Sanctorum,* dic 1. Januarii.

'') Merito Fellor in *Catech. philos.* Liège 1788, tom. III. cap. 4. §. 1. pag. 274, affirmat, ..qu'un demi-siècle de paganisme présente infiniment plus d'excès énormes -.fon ne trouverait dans toutes les mon- archies chrétiennes depuis que le Christia- nisme règne sur la terre.« Cons. eruditis- simus P. Baltus in opere *Jugement des SS. Pères sur la morale de la philosophie jw/enne,* Slrassbourg 1719, chap. 13 et seqq. ni qoisque intelligât quam depravati mores essent sive publici sive privati in omni so- cietatis ordine, quamdiu religio pagana vieuit.

23) Eloquentissime, ut solet, s. Leo M. romanae urbis conditionem ac vigentem omnium vitiorum ac superstitionum collu- viem, cum ad eam s. Petrus se contulit, exponit: «Hic, *inquit,* conculcandae philo- sophiae opiniones, hic dissolvendae erant terrenae sapientiae vanitates, hic confutandi daemonum cultus, hic omnium sacrilegio- rum impietas destruenda, ubi diligentissima superstitione habebatur collectum, quidquid usquam fuerat vanis erroribus institutum . . . Silvam istam frementium bestiarum, et turbulentissimae profunditatis oceanum constantior, quam cum supra mare grade- reris, ingrederis" (Serm. de ss. Aposl. Petro et Paulo). Quis porro haec omnia a romana urbe eradicavit nisi sola catholica religio?

que et omnibus infirmitatibus obnoxios; 2. non ab externa tantum quadam probitatis specie de morum integritate esse judicandum; 3. qui eas regiones perlustrarunt, ea referre, quae cum supposita probitate nulla ratione cohaerent: 4. Romam atque in Italiam ut plurimum corruptionem ab ejusmodi peregrinatoribus inferri. *| Urinam plerique omnes ex his heterodoxis numquam regiones nostras inviserent!

361. II. Obj. 1. Nil novi Christus intulit in mundum, quod non acceperit vel a lege mosaica vel a veteribus Graeciae sapientibus. Ex religionibus ethnicorum mutuatus est mysteria sua, seu dogmata ac ritus; ab indi? mysterium Trinitatis, Incarnationis, lapsus hominis, angelorum rebellionis, baptismi, etc.; a sinensibus praeceptum humilitatis Christianae, condonationis offensarum, ac dilectionis inimicorum, alia ex Aegypto, alia ex Perside." 2. Quare religio Christiana de suo non adjecit, nisi intolerantiam religiosam. 3. ex qua tot haeretici flammis consumpti, 4. terrifica inquisitionis tribunalia. 5. nox s. Bartholomaei, G. ex qua denique tot religionis bella, quae exitium Europae intulerunt. 7. Hinc imperatores et reges exauctorati a romanis pontificibus, 8. oinniumque malorum colluvies, quibus ipsi causam dederunt; ergo.

362- Resp. ad 1. Vel Λ'. vel *T).* Si sermo sit de lege mosaica, multa accepit explicando et ad perfectionem adducendo, quae nonnisi involuta et imperfecta in ea lege esse poterant, quae umbra erat, figura, typus ac veluti praeparatio quaedam ad evangelium, *C.* nihil addidit de suo judaeis prorsus incompertum, et inulta non vetuit, quae Moses ad duritiem cordis illis permiserat, V. Addimus, quod sicut mosaicae ita etiam Christianae religionis divinitas ex ipsa ejus doctrina jure probatur. Non aliud enim inter ipsas discrimen est, quam quod auroram inter ac meridiem. 20 Quod attinet ad Graeciae sapientes, prorsus, A'. Eos enim Christus numquam audivit. Totum insuper Christianae religionis systema ita unum est sibique cohaerens, ut tale numquam ediderint philosophi, qui distracta principia et sparsa tradebant velut disjecta corporis membra, nullo nexu conjuncta, erroribusque permixta, ut suo loco vidimus. *Ex religionibus ethnicorum,* etc. *Neg.* pariter, eadem ratione. Quae vero mysteria vel dogmata proferunt adversarii, quae tamen toto caelo distant a mysteriis et dogmatibus religionis Christianae 2 7, evincunt nonnulla rudera, ut ita dicam, et fragmenta antiquarum traditionum apud omnes gentes conservata'esse plus minusve erroribus foédata, *C.* secus, *N.2s* Ista enim somnia sunt incredulorum nostrorum, qui dum negant in evangelio mysteria tradita esse vel dogmata, haec postea inveniunt apud barbaras gentes atque indidem profluxisse affirmant, Sed incohaerentia ipsorum propria est.

363- Ad 2. A' Haec intolerantia enim ex ipsa rei natura oritur, ritas et error simul cohaerere non possunt. Sed de tolerantia suo loco.

364. Ad 3. Vel ;V. vel *D.* Ab intolerantia civili, *Tr.* ab intoleran- tia religiosa, AT. Intolerantia enim religiosa optime consistere potest cum tolerantia civili, Tot hebraei in ditione ipsa pontificia commorantes id apertissime evincunt. Quod attinet vero ad intolerantiam civilem, quae extranea omnino est a religione, hoc pendet ab ingenio principum, a civilibus legibus, ab adjunctis, quae modo eam excludunt, modo patiuntur. Ceterum hic ad-

3·) Ut specimen habeatur probitatis et culturae civilis septentrionalium protestantium, juvat in medium afferre fragmenta statisticae medicae, quae D. Casper, Medic. Doctor Berolinensis evulgavit anno 1825. Ex his patet numerum eorum, qui in se manus inferunt, singulis annis augeri. Ab anno 1818 ad annum 1822 numerantur in sola monarchia borussiana 3860 suicidia, id est 7 pro singulis 100,000; Berolini ab anno 1822 ad 1823, 1 ex singulis centenis. Rarissima autem sunt haec exempla in Italia; nec latet ratio, quia ea nondum attigit gradus culturae prolestantium septentrionalium. Legi praeterea poterunt *Lettres sur la Suisse,* par M. Raoul-Rochette, Paris 1826, in quibus praeclarissime ostenditur praestantia provinciarum catholicarum super protestantes seu reformatas tum in honestate, tum in relationibus politicis; in personali vigore ac robore, in heroism© et indole militari, pace interna, et indole pacifica, spiritu tolerantiae, fidelitate, etc., adeo ut vere dici possit hoc opus et comparationem ctformalem refutationem continere practicam omnium calumniarum, quae in cultum catholicum et catholicorum indolem passim intentantur, et praestantiae, quam quidam de industria dare affectant protestantibus super catholicos. Ad Italos speciatim quod attinet, consuli possunt *Lettres sur CItalie,* par M. Pierre de doux, quae anno 1829 Parisiis duobus voluminibus prodierunt. Merito propterea dicebat cL Marchio Maflejcs apud Roberti *(La probitit nat.* pag. 2), duo se collegisse ex longis suis peregrinationibus, tum nempe pluris facere patriam suam, tum magis venerari suam religionem. Post haec supervacaneum censeo in medium afferre quae de Parisiorum corruptione, ei tempore quo illic invaluit incredulitas, produnt publicae ephemerides, ex quibus palet, supputatione facta, ex 22,000, qui singulis annis nascuntur, 7000 spurios esse, id est tertiam fere partem; vix spatio 8annorum numerantur 2108 suicidia, etc. Quid igitur nobis obtrudit dominus de Pradt praeitalorum humanitate civilem septentrionalium culturam ? Legatur praeterea egregium opus *L'action du clergé sur le peuple;* ut nihil dicam de anglis, genevensibus, etc., cum res notissima sil quibus moribus protestantes illic universim utantur.

25) Ita auclor operis *Résumé de Chistoire des traditions morales et religieuses chez divers peuples,* par 31. de S***, Paris 1825, lum Felix Bodin *in opere Coup doeil sur thistoire de la civilisation,* Paris 1825, qui plura a Gibbon mutuatus est; alüque innumeri prope diobolares scriplores, qui eadem semper ad ravim usque recantant, perpetuo sese exscribendo, nulla habita ratione responsionum, quae his falsilatibus el calumniis datae sunt a catholicis scriptoribus non solum, sed ab ipsis ingenuis protestantibus.

'') Hanc eamdem difficultatem jam proposuerat judaeus Orobius in amica collatione cum Limborchio in tertio scripto, quaesito II. n. 1.

'') Cons. Origenes, *Cont. Cels.* lib. VI. et s. Aug. *De civ. Dei,* lib. VIII, X, XII et XIX.

*') Cons. *Lettere americane* dei conte Carli-Rubi, nec non *Annales de philosophie chrétienne* etc. tom. VIII. anno V. η. 43. 3i. Janv. Paris 1834, arl. «Voyages et traditions, croyances, superstitions et restes des traditions primitives observées, par M. Dumont d'Urville dans son voyage autour du monde à borde de FAslrolable dans la nouvelle Zélande ct les îles de Jonga.» Cons. praeterea Creuzer, op. cit. et in *Biblioth. univers. Genev.* tom. XXX, an. X. art. *Mythologie.*

notasse juvabit, nullos esse magis intolerantes quam sectarios, qui perpetuo vel aperta vi. cum possunt, vel clanculum ac per insidias catholicos ubique fere, quoad potuere, insectati sunt atque insectantur. Si conferantur cuœ catholicis, qui ab haereticis aut sectariis interfecti sunt, victimae, ut ipsi voeant, haereticorum penitus evanescunt. 89

365- Ad 4. *D.* Quoad errorum inquisitionem. *C.* quoad inflictionem poenarum. A". Tribunalia enim inquisitionis ad fidem intemeratam servandam in errores inquirunt, ne ceteri inficiantur; sed, processu confecto, reos ad civilia tribunalia dimittunt; haec porro iis legibus ipsos subjiciant, quae in eos constitutae sunt. Nil proinde commune habet ecclesia cum ejusmodi poenis. Principes vero laici ideo illas poenas in haereticos tulerunt, quia experientia edocti sunt, neminem fidei vel religioni bellum movisse, qui simul machinatus non sit adversus regnum. 30 Sed et hic observandum est, tri-

bnnalia inquisitionis apud haereticos longo severiora esse. Percurrantur qnao Elisabeth» regina in catholicos anglos molita est, quae principes protestantes etiamnum moliuntur adversus eos, qui Romam appellant, et pudore suffundi debent, qui haec objicere non desinunt. Sed ista dissimulantur, quia haereticorum et sectariorum sunt, illa amplificantur, quia catholicorum.

366. Ad 5. *D.* Si a religione caedes illa nocturna s. Bartholomaei fuerit rei imperata vel permissa, *C.* si a politicis rationibus, *N.* Notandum porro est hic, 1. exaggeratam illam caedem a plerisque esse; 2. calvinistes non nisi apud catholicos vel parochos vel episcopos effugium invenisse ab illo populari furore; 3. ortam illam esse ob perpetuos haereticorum tumultus adversus tranquillitatem regni, nullo vero modo ob ipsorum errores. Attamen numquam desinunt, his dissimulatis, illam sive haeretici sive increduli nobis ingerere, cum religio catholica ab ea semper abhorruerit. 31

2') Dominas Proudhomme. in sua *Historia delictorum inter rebelles motus*, jam ab anno 1796 recenset supra dnccnlena millia victimarum tunc temporis interemptarum; inter quas, quotquot haberi potuerunt sacerdotes et religiosi, truculenter mactati sunt. Cons, praeterea *Historia Jacobinismi* abbatis Barruel, ex qua patebit, quinam fuerint effectus civilis culturae absque cultu, quam adeo extollit abhas de Pradt. Quod attinet ad haereticos, omissis innumeris documentis, ex quibus palet, quam immaniter in catholicos saevierint fero quovis loco ct quoad potuerunt, satis sit in medium adducere quae in sola Anglia sub Elisabetha adversus catholicos patrarunt. Styrpe, auctor protestons, referi Elisabclham singulis regni sui annis super 500 catholicos interemisse, nec tamen contentam fuisse; regnavit autem annis XLV. Romae anno 1584, prodiit opus Joann. Bapl. Cavalleri, qui lineari pictura expressit supplicia ad cruciandos catholicos adhibita, Cum hacc pictarum tabularum collectio in lucem *prodiit*, Elisabclha vix LI aetatis annum attingebat. Quid facium non est sub Henrico VIII. ejus patre, ct deinceps a sequentibus regibus! Attamen de his ne unus quidem ex incredulis hiscit.

3°) Cons. Bergicr, *Did. de theol.* ari. *Inquisition;* Ab. Vavrai. *Etat présent de l'Espagne,* Amsterdam 1719; Feller. *Diet, hist.* art. *Limborch, Isabelle;* De Maistre, *Lettres à un gentilhomme russe sur linquisilion espagnole,* praesertim pag. 89 el seqq. Elisabclha instituit inquisitionem adversus catholicos sub nomine *Commissionis* longe terribiliorem tribunali Hispaniarum. Cobbctt, Ep. XL A *history of the protestant reformation* etc. : *Inquisitio Hispaniarum,* inquit, *tot caedes non patravit a sua institutione ad hanc usque diem, quot singulis annis regni sui ferox ista regina protestons commisit;* quae proinde merito, in *Diblioth. univ.* tom. XXVIL Tiberius faemininns vocata est. Quid actum non est in Dania atque Saevia adversus catholicos! Quo furore in Hibernia annianos protestantes anglicani persecuti non sunt? Atque eadem ratione protestantes ct increduli, quoties clavum gubernii obtinuerunt. plus minus eadem ratione ubique locorum sese gesserunt. Attamen sola commemoratur inquisitio hispanica vel lusilana, quae tamen non fuerunt nisi institutiones peculiares politicae potius quam religiosae. Sed de moderatione hispanicae inquisitionis praestat audire auctorem minime suspectum atque inquisitionis inimicum, qui, cum officio legati gallici ibi functus esset, hacc scripsit: «L'inquisition pourrait être citée, de nos jours (suh Carolo II. Hisp. Rcgc); comme un modèle d'équité . . . plus de neuf ans de séjour et d'observations m'ont prouvé qu'avec quelque circonspection dans ses propos el sa conduite relativement à la religion, on peut facilement lui échapper, et vivre aussi tranquillement en Espagne qu'en aucun autre pays de l'Europe." (*Tableau de lEspagne,* tom. I. pag. 388). fid. *Frayssinous,* Conférence sur la relinon vengée du reproche de fanatisme.

'*) Apposite observat Cobbet, Ep. X. oiodem s. Bartholomaci non aliam originem Labuisse, nisi vindictam, quam Guisaei dutis filius sumsit a De Colygny ejusque asseclis, quorum opera proditorie interfectus fuerat ejus pater Franciscus Lotharingiae dux Guisae, ct traditae anglis civitates *Dieppe* et *Le Havre* sub Elisabclha, cujus instinctu calvinistae tot actus perduellionis h Galliis moliebantur. Adeo verum est, religionem alienam omnino esse ab ejusmedi tumultibus. Attamen vix legas auctorem incredulum vel haereticum, qui eam aedem religioni catholicae non objiciat. Mirum quot paralogismes superstruant! Interea simplices capiuntur. Cons. *Tableaux iiitoriques et pittoresques de Paris,* par J. B. de Saint-Victor, tom. III. p. 1. p. 1'9 et seqq., ubi ex marlyrologio Calïîeî. anni 1582, ostendit non inveniri nisi ''5 victimas hujus caedis adeo magnificate. ct lotum facium istud in suo lumine ' 11'X.it. Recte in rem nostram scribit •L Manzoni: «Ripetcrcmo dunque quel fawipio, che ad una dollrina si deve chiei-r conto delle sue conseguenze legillime, t non di quelle, chc le passioni ne pos- oo dedurre, cd applicandolo alia religione, >weremo, che anche in questo essa è d dissopra di lutte le teorie umane per quei caralteri inimitabili, chc la dislinguono. Essa cscludc ogni conseguenza dannosa c la cscludc con quclla stessa autorità, che rende sacri i suoi principj, il chc ossa sola puo fare; se andando di ragionamenlo in ragionamenlo si arriva ad una ingiuslizia, si puo csscre ccrli di aver mal ragionalo, c Fuomo sincero trova nclla religione stessa l'avviso, che cgli è uscito di slrada, perché dove apparisce il male, ivi si trova una proibizione ed una minaccia. Non è quindi ragioncvole dare Ia colpa aile verità rivelatc, che gli uomini si sieno odiati e distrutti, ma deve dirsi invcce: la disposizionc degli uomini ad odiarsi cd a nocersi a viccnda c talc pur troppo, che essi ne hanno preso prktcslo sino dalle verita di una religione, che dà a loro la rcgola di amarsi, come una rcgola senza cccczione ... Ia religione cattolica non ha mai agito, ne poleva agire come causa diretta e naturale di dissenzione: ma lutlo è arme nclla mano di un furioso ; queste non sono scoppiale fra uomini dapprima concordi ed umani, ma sempre in tempi feroci c brutali, in tempi in cui tuite Ic passioni oslili erano accese . . .; ogni volta chc si trova nella storia un esempio d'influenza benigna dclla religione, non si può a meno di non riconosccrc una causa che produce il suo cflello proprio. Uno di questi eseinpj è la *tregua di Dio,* c una voce di concordia c di picta, che sola s'innalza fra i gridi dclla provocazione c dclla vendetta; é la

Ad 6. iV. Apposite de ejusmodi bellis J. J. Rousseau ad nrclii- episcopum parisiensem scribebat: Λ *superiora bella quae religionis dicuntur, expendas, ne unum quidem invenies, cujus origo et causa non fuerit in aula principum, quorum intererat, illa bella geri. Machinationes bellorum in secretioribus adgtis struebantur; dein proceres commovebant Dti nomine populum et classicum canebant. 3t*

368. Ad 7. *D.* Quia illi imperatores et reges jus et initum foedus, prout illius temporis adjuncta poscebant, pessime violarunt, *C.* alias, *N.* Jam vero pontifices qui restaurarunt imperium in occidente, sub peculiari conditione et clausula imperatores constituerunt, ut defensores se praeberent ecclesiae romanae: cum igitur ex defensoribus facti fuerint acerrimi hostes et impugnatores, hinc utpote pacti violatores exauctorati sunt, quae quidem ratio aeque militat pro temporibus quibus jus electorale introductum fuit. Non a potentia propterea sibi attributa a romanis pontificibus, sed ab ipsa rei natura repetenda est ejusmodi exauctoratio. Nec praetereundum est pontificem interdum ex recepta communi sententia suorum temporum egisse.33 Opportuna praeterea est animadversio recentis auctoris: *De iis ecclesiae'praesulibus longe aliud judicium feras, si qua vixerunt aetate considerentur. Etenim plura sunt, quae publicam animadversionem merito concitarent aetate* hat *nostra, quae tamen alio sub caelo atque in diverso rerum ordine videri* possint *consentanea communi societatis bono; extremis porro malis extrema* remedia *identidem admovere prudentiae est, nec tam facile reprobanda sunt illa,* quibus *homines meliores fiunt: ferrea autem saecula ferreo quodammodo regimine* contineri *debuisse nemo infitiabitur, qui paulisper humani generis historiam perscrutetur. 34*

voce del vangelo e suonô per la bocca dei vescovi e dei preli. Ma per spicgare le vessazioni commesse coi preleslo della religione, bisogna suppone uno stato d'ignoranza o di mala fede, un inaspriniento degli animi, dei moti di aversione precsistcnli, dei fini nascosli, e un grado di passione, che alteri l'intelletto al punto di farlo acconseniire a cio che è proscritto da quella c^le st propone per norma. S. Ambrogio spezza e vende i vasi sacri per riscattare gli schiavi iUirici per la piu parte ariani; s. Martino di Tours va a Treveri per intercedere presso {'imperatore in favore dei priscillianisti, e considera come scomunicalo Ilacio e gli altri vescovi, che Tavevano mosso a sevirc contro di quelli; s. Agostino supplica il proconsole dcll' Affrica per i donatisti, dai quali ognuno sa, che travaglio avesse la chiesa: Noi preghiamo voi, dic' egli, perché non sieno uccisi; noi prcghiamo Dio, perché si ravveggano. Ecco i veri cattolici ; e la storia ecclesiastica abbonda di questi esempj/ (Sulla morale catlolica, pag·. 99 et seqq. edit. Rom. 1626.)

31) Cons. *Paradoxes intéressant* pas. 875 — 886; Frayssinous, *Confèrence* etc. *des guerres de religion.*

33) Cons. Muzzarelli, in opusc. s. *Gregorio* **III**; cons, etiam ipse proteslans Leibnilzius opp. tom. IV. pag. 3; Cacsarini Zurstenerii. Tract. *De jure suprematus,* integrum caput XXXI.

34) Ita auctor op. *Des guerres sacrées par rapport à l'utilité publique.* Consul etiam comes J. de Maistre in op. *Du pape,* lib. II. cap. 7.

369. Ad 8. *N.* Quae enim diasidia interdum exorta sont ex dnarnm potestatum conflictu, aliis externis causis impellentibus quam religioni adscribi debent, et religioni falso sunt imputata ad invidiam ipsi creandam in iis rebus, in quibus religionis velamen atque praetextum subdolo consilio vafri homines atque ambitiosi quaerebant. At in aestimandis cxponendisqne factis ratio critica docet, atque sapientes monent rei praetextum a vera rei causa efficiente et impellente probe distinguendum esse ac secernendum^ Saepe enim exterius v. g. belli aut facinoris praetextum omnibus patet, vera autem et intimior causa plerosque latet. Quamquam, si ea quae objiciuntur vera essent, quid tandem evincerent? Hoc unum, Christianam videlicet societatem ex hominibus coalescere, qui optima quacumque re interdum abutuntur. Haec igitur et similia ab humana vel infirmitate vel pravitate proficiscuntur , minime vero a religione ipsa Christiana, a qua interdicuntur omnino et reprobantur. Maligni praeterea est, omnia mala prosequi et exaggerare, et innumera bona alicujus institutionis, quae in immensum defectus illos ipsi extraneos superant, silentio praeterire. 35 r

PROPOSITIO HI.

Admirabilis Christianae religionis propagatio in omnibus suis adjunctis spectata ineluctabile pariter suppeditat divinae ac supernaturalis Christi missionis argumentum.

370. Christi vaticinium de futura suae religionis per universum orbem propagatione superius dedimus ; jam vero ejus adimplementum nulli humanae seu naturali causae, sed uni divinae virtuti adseribendum esse sic ostendere aggredimur.

371. Certum est, Christianam religionem vix trium saeculorum spatio

n) Vel ipse Montesquieu, qui certe suspectus nemini esse debet, hoc ipsum jam adverterat, scribens: »C'est mal raisonner contre la religion, que de faire dans no grand ouvrage l'énumération des maux quelle a produits, si l'on ne fait celle des biens qu'elle a faits; si je voulais raconter toux les maux qu'ont causés la monarchie, les lois civiles, le gouvernement républicain, je dirais des choses effroyables.“ (Esprit des lois, liv. XXTV. chap. *2.)* «Sans sortir de notre France, *inquit Jiergier,* je soutiens que la seule institution des hôpitaux pour les enfans trouvés, et les soins qu'inspire aux parens l'idée du baptême, conserve toutes les années plus de six mille français ... La cruauté des Chinois laisse périr toutes les années, plus de trente-mille enfans de compte fait, et les philosophes nous vantent les moeurs chinoises. La barbarie des Romains laissait mourir de faim et de maladie tous les ans un plus grand nombre d'esclaves, et les philosophes n'en disent rien." *{Traité hist, et doym. de la vraie religion ;* tom. X. pag. 487.) Multiplicari possent in infinitum, ut ita dicam, monumenta ex quibus colligi possent ingentia beneficia, quae in societatem contulit religio Christiana, quae tamen increduli dissimulant, ac interca microscopio latebras omnes inquirunt, ut inveniant quae reprehendant, et miseris paralogismis religioni adseribunt ca, quae religio proscribit ac damnat.

per universum orbem ubique fuisse diffusam et propagatam; atqui hujus celerrimae diffusionis causa, omnibus adjunctis perpensis, nulla humana vel naturalis adsignari potest; ergo tam subita atque tam lata Christianae religionis propagatio a divina ac supernatural! aliqua virtute repeti debet, seu quod idem est, ejusmodi propagatio ineluctabile suppeditat divinae ac supernaturalis Christi missionis argumentum.

372- **Major**, quae res facti est, ex indubiis monumentis constat. Jam enim ab ipsis ecclesiae primordiis scribebat apostolus ad Romanos (XV. 19), quod repleverit evangelium Christi ab Jerusalem per circuitum usque ad Illyricum, et quod romanorum fides annuntiaretur in universo mundo. Plinius junior Asiae proconsul sub finem saeculi I. sic ad Trajanum scribit *: *Visa est mihi res digna consultatione propter periclitantium numerum; inulti enim omnis artatis, omnis ordinis, utriusque sexus etiam vocantur in periculum et vocabuntur; non civitates tantum, sed vicos etiam atque agros Christianae superstitionis contagio pervagata est; prope jam desolata templa deorum, d solemnia diu intermissa.* Et Seneca**: *Quum interim usque eo consuetudo convaluit sceleratissimae gentis, ut per omnes jam terras recepta sit; victi victoribus leges dederunt.* Hinc merito Tertullianus 3 sic romanos alloqui poterat saeculo IU: *Hesterni sumus, et vestra omnia implevimus, urbes, insulas, castra ipsa, palatium, senatum, forum; sola vobis reliquimus templa.* 4

373. Ad **minorem** quod attinet, sic eam ostendimus: Agitur enim de propagatione religionis *novae,* quae dogmata proponebat humanae rationi impervia, atque receptis notionibus contraria, cujusmodi sunt mysteria Trinitatis ac Dei hominis facti et turpiter cruci affixi, ex invisa judaica natione orti, carnis resurrectionis, etc.; agitur de religione, quae austera praecepta imponebat, qualia sunt abnegatio **sui**, animi demissio, inanis gloriae contemptus; quae bellum omnibus cupiditatibus ac flagitiis indicebat; quae cultores suos communi ceterorum infamiae et privatae exeerationi objiciebat (utpote qui traducerentur veluti homines *contemptissimae inertiae, per flagilia*

*) Lib. X. Ep. 97.

**) Apud s. August. *ne cio. Dei.* lib. VI. cap. XL n. 36, el inter fragmenta ex libris Senecae, tom. IV. opp. edit. Taur. 1829, CX rcccnsionc Ruhkopf, qui in nota ad biinc locum, relatis versibus Rutilii:

> Atque uttnani numquam Judaea subacta fuisset
> Pompeii bellis imperioque Titii
> Latius excisae pestis contagia serpunt,
> Victoresque suos uatio victa premit,

addit: *ubi etsi judaei nominantur, certum Christianos maxime inlelligi, sicut et in Seneca ipso.*

3) Apolog. c. 37.

«) Plura vide apud cl. Ausaldi, ordinis Praed. Disseri. *Multitudo maxima eorum, qui prioribus ecclesiae saeculis Christianam religionem professi sunt, ostensa et vindicata :* item Mamachium, ejusd. ord. tom. I. *Orig. et antiquit. Christianarum,* edit. rom. 1 <49. pag. 343 et seqq., ubi non solum testimoniis ethnicorum ostendit ingentem fuisse Christianorum numerum a Neronis ad Trajani aetatem, sed praeterea argumenta solvit, quibus Vilringa conatus est eorum numerum extenuare.

l/irwî, *humani generis odio convicti', sontes et novissima exempla mentiб,* ut reipublicae eversores, ita ut quidquid demum infortunii aut calamitatis contigisset iisdem continuo tribueretur0, ac denique certissimo mortis periculo et perpetuis privationibus eos exponebat7 ; agitur de propagatione ejusmodi religionis inter gentes flagitiosissimas et in omne vitiorum genus effusas, quin philosophorum superbia, princjpum ira, immanitas sacerdotum, qui omni qua poterant industria ejus propagationi sese objiciebant, ingruens sibi malum avertere possent ; agitur demum de talis religionis propagatione tot inter difficultates peracta per duodecim viros piscatores, ineptos, rudes, judaeos. 8 Cum itaque ex una parte omnis generis obstacula validissime huic propagationi obsisterent, ex altera vero religio subsidiis omnibus naturalibus ad ea superanda idoneis, penitus esset destituta, impossibilis erat hujus religionis propagatio, nisi invisibilis ac supcrnaturalis virtus ei adstitisset; nam ubi vis motrix est minima ac pene nulla, et oppositio seu resistentia est maxima, effectus obtineri nequit, nisi occulta aliqua virtus praesto sit, quae certe in casu nostro esse non potuit nisi supcrnaturalis atque divina.

374. Jam vero haec propagatio vel contigit propter miracula, vel sine miraculis; si primum, divina jam est religio, quae obsignata fuit certissima veritatis ac divinitatis nota, cujusmodi miracula esse ostendimus; si alterum dicitur, propagatio hujus religionis est omnium primum raaximumque miraculum. Sic impios ac infideles sui temporis premebat s. Augustinus.9

s) Vide Tacit. *Annat,* tom. IV. cum notis Valeriani.

‘) Vid. Terlull. *Apolog.* cap. IV.

:) Gibbon ipse graphice describit miscnsdam Christianorum conditionem tribus illis prioribus saeculis in *Historia de casu imperii romani,* cap. XV.

s) Eloquentissime, ut solet, hoc argunsenlam evolvit s. Joann. Chrysosl. Orat. V. *Contra gentiles,* Horn. *Quod Christus est Dens.* Illud etiam eleganter illustrat Scg-Kri noster in numquam satis commendato *L'incrediilo senza scusa,* pari. 2. cap. 9.

*) *De civ. Dei,* lib. XXII. Feliciter Ecc Augustini argumentum Dante expressit in suo *Paradiso,* Cant. XXIV. his versibus. 106 et seqq.

M Q moodo si rlvoke al Cristiancsmo,
Diu' io, senza miracoli: quest’ uno
E tal, che gli altri non sono ii centcsmo.

Perbelle autem illud evolvit Card. Palhvicinus in opere *Arte delta perfezione criitiana,* lib. I. cap. XVL his verbis:

■■Per conoscere che la conversione dei mondo falta senza miracoli sarebbe stato maggior miracolo, facciasi ragione, che i misterii di nostra fede come superano nell’ esistenza il poter della creata natura, cosi superano nella credenza 1‘intender della creata natura; onde ciô che la natura fa, e ciô che olla sà, non basta a renderli priidenlemcnte credibili. Solo il miracolo, siccome leslimonianza di Dio, che non puo nè cader, nè trarre in errore, li costituisce mcrilevoli di credenza. Ora il miracolo puo essere di due maniore; o esteriore cd aperto al senso, corn’ è illuminer ciechi, risuscitar defunti, e ciô intende s. Agostino col nome universal di miracoli nelia prima parte dei suo disgiunto; o interiore, movendo l'intelletto, e la volonté a ciô che lor sarebbe impossibile per natura, e questo è quel piû stupendo miracolo, il quai afferma s. Agostino, che sarebbe accadulo se il mondo senza miracoli della prima sorte si fosse convertito a Cristo. E dirittamente l'afferma; poichê tra le suddetlc

DIFFICULTATES.

375. I. Obj. cum Gibbon10 aliisque incredulis: Ex conjunctione ac veluti concursu plurium causarum naturalium ratio sufficiens habetur propagationis religionis Christianae. Eo contulit 1. tot populorum conjunctio sub una imperii romani auctoritate, quo factum est, ut fama longe lateque propagaretur novae istius religionis; 2. indoles philosophiae et dispositionis in plerisque philosophorum sectis illius aetatis, quae in mysticismum declinaverat, et in amorem solitudinis ac meditationis, quaeque rerum externarum contemptum ingerebat ac scepticismum circa paganam religionem 11; 3. bella

due qualilà di miracoh maggior miracolo è qudlo per cui Dio si mostra signore assoluto d'una maggior natura; ma superiore a lutte le corporali nature ê rintellelluale; adunque maggior miracolo, che il ridurre un occhio acciecato a condizion di vista, e un corpo defunto a condizion di vita, è il sospingere l'intelletto in atti ecccdenti Foperar suo naturale. Or questo sarebbe awenuto se innumerabili uomini sapientissimi, senza argomento di miracolo esteriore, avesser prestala fede a mislerj tanto più alti di cîô, che detla il conoscimenlo natio. E maggiormente perché opponevasi a questa fede Tappelito inferiore, che molto puô nella credenza .... poichè tnl fede obbligava i credenti a condannar se stessi per delinquenti e rei di eterno supplizio, se non abbandonavano quei piaceri, ove il comun senso e la corrotta natura violentemente ci lira. Eppur gli articoli di questa fede s'infissero lor si profondamente nel cuore, che d'allra materia non vergaron le carte, non cibarono i pensieri, non innamoraron gli affetti; si che per sostenimento di essa alcuni tali sapienlissimi uomini softener la morte, come san Giuslino, sant' Ireneo, e san Cipriano; altri rinunziaron gli onori e le dignitâ, come san Paolino; altri si ritirarono a vita austera negli eremi, come san Girolamo e Arsenio; altri dieder ripudio a tutti i diletti del senso, in cui per addietro stavano profondamente sommersi, e ad ogni letteratura profana in cui trionfavano, come sanf Agostino. Ma più comprendendo in una parola che in moite, basti dir che a questa fede si converti senza forza e di pura voglia tutto l impero romano, in cui slava raceolto il fior dell' ingegno, e della sapienza terrena, e che era prima cosi noil· intellello, come nclla volontà occupato da opinioni, ed affezioni diretlamente contrarie.·

,0) Gibbon, loc.-cit.

11) Haec difficultas jam proposita fuerat a Montesquieu, *Esprit des lois,* liv. XXHL chap. 21; et a Deslandes, *Hist. erit, philosophiae,* lib. VII. cap. 34. Eclecticismus, aiunt ipsi, opera Potamonis sub Augusto inductus fuerat. Quo argumento usi sunt Patres, ut facilius evincerent philosophiam eo quod religio seu philosophia Christiana selecta et pracslantiora dogmata omnium sectarum in se continerent. Addunt praeterea, ea aetate qua religio Christiana praedicari coepit, a pluribus philosophorum sectis inductam nescio quam aversionem ab imperio romano, quin immo et ab omnibus jam eversae rcipublicae negotiis *cbraStiav,* exinde perfectionis veluti ideam tum fere apud omnes contemplationi, meditationi ac solitudini affixam, quae semitam dogmatibus ac disciplinae Christianorum aperiret, prout innuunt Justinus et Clem. alex., dum passim tradunt per philosophiam Verbum jam populos praeparasse, praesertim vero Euseb., *Hist. eccl.* lib. III. cap. 37: Siquidem plerique, *inquit,* ex illis temporis discipulis, quorum animos ardentioris philosophiae desiderio Verbum incenderat, Servatoris nostri praeceptum jam ante impleverant *(Σωτήριον πρότερον άπίπϊήρουν παρακελιν^ιν)* divisis inter egentes facultatibus suis.» Ibi notat Willelmus Lowt Eusebium hic eos fortasse respicere, qui severioris xitae instituto et rerum mundanarum

et depopulationes provinciarum per barbaros, sub Gallieno imperatore praesertim, teste ipso Sozomeno 12, cui adstipulantur Theodoretus et Philostorgius; quibus factum est, ut inter barbaros numerus Christianorum augeretur. Ex causis vero internis contulerunt, 4. ipsa Christianorum disciplina et vivendi ratio; ex quo enim evangelium praedicari coepit, freqnentissimae fuerunt oblationes, primitiae, sportulae, agapae, convivia, mensae communes. 13 Inducta deinceps sunt xenodochia aliaque his similia instituta, quae plures ad sectam Christianam traxerunt, teste Juliano imperatore.14 5. Facilitas, qua christiani inter suos admittebant omne perditorum mortalium genus, spemque praebebant criminum veniae facile impetrandae. Quare Julianus sic Christianam religionem irridens: *Quisquis mulierum corruptor,* inquit, quisquis *homicida, quisquis piaculo et exeerando scelere sese obstrinxit, fidenter adito; etenim simul atque hac aqua ablutus fuerit, illico ego eum purum reddani: quod si iisdem sese flagitiis rursus contaminaverit, efficiam, ut tonso capite et pectore percusso expietur. 15* 6. Fama miraculorum, quorum potestatem edendorum sibi attribuebant christiani, quamque summopere deprae-dicabant, plures decepit. Sive igitur spectemus humanarum causarum concursum, sive ipsius religionis Christianae indolem, patet naturali omnino ratione eam propagari potuisse.

376. Resp. *Neg. antecedens* sive collective sive distributive sumptum, cum et impares effectui isti explicando sint causae, quae ex rerum humanarum concursu petuntur; calumniosae vero, quae ex indole et disciplina Christianae religionis. Ac primo quidem impares sunt ejusmodi causae quae, licet collective sumantur, solum evincunt, res humanas divina providentia disponente concurrisse ad facilius *notitiam* evangelii propagandam, non autem movisse homines ad *credendum* et ad *amplectendam religionem* ea animi persuasione, ut pro ipsa parati essent ad bona, parentes, patriam, vitamque ipsam amittendam. Calumniosae vero sunt, quas ipsi ex indole religionis derivant, ut ex dicendis patebit. Sed jam singillatim eas disjiciamus.

377. Ad 1. D. Juvit ad *notitiam* evangelii disseminandam, *C.* ad movendos animos, ut ipsam amplecterentur, *N.* Addatur plurimum ejusmodi imperii romani amplitudinem conferre potuisse ad ipsam religionem Christianam facilius convellendam ex tacita ipsius Gibbon confessione. 16

tonlemptu acti jam fuerant; quare praereptum Christi de divisione bonorum pauperibus facienda *jam antea,* scilicet antequam religioni divinae nomen darent, adimpleverant. Sed res incerta ex Eusebio.

*') *Hist, eccles.* lib. IL cap. 6.

n) Hanc difficultatem urget Thomas Hobbes in satyra, quam *Historiam ecclesiulicam* inscripsit, illis versibus:

Traxit, et ut dixl, multos aequatio vitae
Mensaque communis, quels erat una fides;
Doctis, indoctis, fidis simul et simulatis
Hoc paupertatis dulce levamen erat.

Sic etiam Felix Bodinus, op. cit.

M) In *Epist.* XLIX. ad Arsacium pontificem Galatiae, tum in fragmentis orationum circa finem, editionis Pelavii.

l δ) Apud Gibbon, loc. cit.

16) Cons. Versio ilalica edita Mediolani

Ad 2. *D. Poterat haec indoles,* etc. disponere *aliquot* eosquo rarissimos ad amplectendam Christianam religionem quoad *aliquas veritate morales,* et quidem in pari casu, *Tr.* omnes indiscriminatim, spectatis praesertim rerum adiunctis quae in probationibus recensuimus, et quoad omnes veritates, X Addimus philosophos, si fortasse aliquos excipias platouicos. teste s. Augustino 17, infensissimos prae ceteris adversarios fuisse, quos ecclesia nacta sit5 stoici siquidem et epicurei, qui primis illis ecclesiae saeculis in imperio romano principem inter ipsos locum obtinebant, summopere abhorrebant a Christianorum institutis.

379. Ad 3. Eadem esto distinctio ac in resp. ad 1. nam eadem ratio militat. Addatur inter captivos plures sacerdotes ethnicos fuisse: quare ipsi idem non praestiterunt? Itaque omnes causae recensitae ab adversariis valent quidem in ratione *medii,* quo usa est divina providentia, non autem in ratione *causae* proprie dictae.

380. Ad 4. *D.* Et haec commendant sanctitatem Christianae religionis et primorum Christianorum, *C.* explicant causam propagationis, vel Λ. vel *subdist.* Quoad aliquos, si insuper non debuissent sese exponere irae suorum, mortis evidenti periculo et in infinitas propemodum aerumnas se conjicere, Tr. omnes vel etiam plerosquc in dictis rerum adjunctis, X 18 Addatur xenodochia, ptochia, gerontotrophia, etc. nonnisi sero instituta in ecclesia fuisse, postquam nempe pacem et securitatem ipsa adepta est.

381. Ad 5. *D.* Quatenus nempe Christiana religio vel tota vel magna ex parte coaluerit ex scelestorum hominum faece atque colluvie, X secus *subdist.* Et hos, quos admittebat religio in sinum suum, hac lege admittebat, ut veterem hominem exuti novum induerent juxta severa evangelii prae-

cum specimine confutationis Spedalicri et anonymi cap. III. (tom L pag. 143, edit. Pisan.) Conf. Spedalieri *Contra Gibbon,* fere tota sectione VI. par. I, ac praesertim cap. 3. pag. 262, edit. Placentinae.

I~) De Verit. relig. cap. VIL

lfc) Sportulae, etc. non dabantur nisi egenis, viduis, pupillis, etc. En verba Tertulliani, *Apolog.* cap. XXXIX. «Haec quasi deposita pietatis sunt; nam inde non epulis, nec potaculis, nec ingratis voratrinis dispensantur, sed egenis alendis humandisque, et pueris ac puellis, re ac parentibus destitutis, jamque domesticis senibus, item naufragis, et si qui in metallis, et si qui in insulis, vel in custodiis, dumtaxat ex causa Dei sectae, alumni coniessionis suae fiunt.“ Haec ferme repetit s. Cvprianus, Epist. 38, edit. Pamelii, quae est ad Calcedonium et Herculanum collegas, et ad Rogatianum ei Numidium presbyteros: «Cumque ego vos pro me vicarios miserim, ut expungeretis necessitates fratrum nostrorum sumptibus, si qui etiam vellent artes suas exercere, additamento, quantum satis esset, desideria eorum juvaretis, simul etiam et aetates eorum, ct conditiones ct merita discerneretis etc.« — Ex quibus deducunt eruditi, matriculam necessitatum continuisse nomina egentium, aetatem, etc. aliquando nomina expuncta, aliquando addita quae opus essent ad alendam familiam, cum suis artibus quod esset salis sibi comparare non poterant. Hoc studium numquam defuit in ecclesia catholica. Innumera occurrunt exempla omnium saeculorum. Ethnicorum pauperes interdum alebantur ab ecclesia.

eepto, C. quacumque, ratione, *N.* Nec praetermittendum est eo magis alienos homines esse ab amplectenda Christiana religione, quo magis moribus perditi sunt atque corde corrupti; quod si plures ejusmodi conditionis homines ad Christiana castra transierunt, in eo mirifice elucet virtus divinae gratiae, qua adeo perculsi sunt, ut Christianam fidem professi mira statim morum sanctimonia fulserint, teste Plinio 19 ac ipso Juliano imperatore, qui ad Arsacium Galatiae pontificem scribens, ut per ipsum ethnicos ad bene vivendum inflammaret, exemplum proposuerit *Christianorum benignitatem in peregrinos, curam ab illis adhibitam in mortuis sepeliendis et sanctimoniam vitae.*20

382. Ad 6. *D.* Una cum veritate miraculorum praeteritorum, quae Christus et apostoli patrarunt, atque praesentium quae passim nempe a Christianis peragebantur, *C.* fama tantum absque eorum veritate, *N.* Postremum enim lioc supponere tum absurdum tum ridiculum foret. Addo minus etiam talem conjecturam valere, quod eamdem potestatem sibi tribuerint ethnici.21

383. U. Obj. Nemo ab initio religionem Christianam amplexus est, nisi populus; est autem pervulgatum illud Senecae adagium: *Argumentum pessimi turba est;* ergo.

384. Resp. 1. A. AI. Plures enim nos recensuimus ex judaeis et ethnicis. qui Christianam religionem professi sunt, doctrina, nobilitate, opibus florentes. Illis addimus Polycarpum, Ignatium, Irenaeum, Justinum, Clementem, Ammonium, Origenem, Aristidem, Apollinarem, Athenagoram, Quadratum. Apollonium, etc., ut posteriores omittamus; addimus Glabrionem, qui sub Trajano magistratum gesserat, Flavium Clementem virum consularem Domitiani consobrinum, ejusque uxorem Flaviam Domitillam Augusti sanguine natam; addimus eos quos Tertullianus recenset ex palatio, foro, se-

Lib. X. cpist. XCVII. scribit: «Affriabant autem (christiani conquisiti) hanc hisse summam vel culpae suae vel erroris, qwd essent soliti stato dic ante lucem convenire, carmenque Christo quasi Deo dicat secum invicem; seque sacramento non in scelus obstringere, sed ne furta, ne latrwinia, ne adulteria committerent, ne fidem fallerent, ne depositum abnegarent." Additur Tertullianus qui provocabat ethnicos, ct proferrent aliquem in carceribus detentam, vel extremo supplicio affectum aut conquisitum alia de causa praeter illam fidei. -Cous. Mamach. *De orig.* tom. I; Fleury, *Moeurs des Israelites et des Chrétiens,* parte II; Bossuet, *Discours sur l'hist. univ.,* partell. chap. 19; Spedalieri, op. cit. sect. IV. up. 1; et ex antiquis s. Augustinus, *De naribus ecclesiae catholicae.*

Perrone, Praelectiones theolog. I.

20) Ep. XLIX. edit. Spanhem. En ipsius verba: *Τι ούν ήμεΐ{ οιόμε$·α ταϋτα άρκεΐν,* οϋϋί *άποβλέπομεν, ο μάλιστα την ά^εότητα συνηύΖησεν ή περί του* ζί'ρου> *(ριλαν^ρωπία καί ή περί τάί ταφά, τών νεκρών προμήθεια καί η πεπλα μένη Οεμνότη> κατά τον βϊον*; Integra ferine epistola non continet nisi Christianorum elogium.

αι) Cons. Spedalieri, *Contra Gibbon,* sect. IH. cap. 2, 3, 8. Origenes *Contra Celsum,* lib. I. affirmat, tot fuisse portenta a Christi sectatoribus patrata, *quae non tam trahebant ad Christum quam coactos etiam et invitos rapiebant, οτι πολλοί ώίπερεί άκόντεί προσεληλύ^ασι χριστιανισμέ.* Notae sunt provocationes publicae Tertulliani, Cypriani aliorumque Patrum.

natu; quos omnis *ordinis* recenset Plinius. Nonne adversarii nostri objiciunt plures philosophos ex indole philosophiae, quam profitebantur, ad Christianam religionem venisse? **

380- Resp. 2. *D. M.* Et humilis plurimorum fidelium conditio est antiqui vaticinii adimplementum de iis, qui in futurum Messiam crediturі sub initio erant, *C.* aliquid roboris detralüt argumento nostro N. Conf. Is. LXI. l cum Luc. IV. 17 et seqq.

386. Ad Prob. *Argumentum pessimi turba est, D.* Cum agitur de speculativis quibusdam veritatibus, circa quas turba indifferenter se habete potest, *Tr.* cum agitur de deserenda religione, quam cum lacte suxerat, atque de nova amplectenda, invisa, cupiditatibus inimica, cum famae, parentum, bonorum omnium vitaeque ipsius discrimine, A' In negotio enim religionis sive verae sive fictae, multo illi tenacius adhaeret turba, populus, plebs, quam sapientes et nobiles; hinc si turba religionem Christianam amplexa est, ad id praestandum nonnisi aut argumentorum evidentiam, aut divinae gratiae omnipotentem virtutem, aut utramque simul fortiter suaviterque ipsam impulisse dicendum est.

387. III. Obj. Christiana religio acceptum referre debet incrementum suum magna saltem ex parte persecutionibus imperatorum Christianorum; ergo.

388. Resp. A' A. Nam religio Christiana jam longe lateque per universum orbem propagata erat, eamque profitebatur major forsan incolarum romani imperii pars, ante Constantini conversionem. 23 Imperatores chri-

**) Apposite Hieronymus, *Praefat. in Catal. Script. Fccl.t Discant igitur,* inquit, *Celsus, Porphyrius et Julianus, rabidi adversus Christum caues, discant eorum sectatores* (qui putant ecclesiam nullos philosophos et eloquentes, nullos habuisse doctores), *quanti et quales viri eam fundaverint, extruxerint; et desinant fidem nostram rusticae tantum simplicitatis arguere.* Nonne jam publica existebat in urbe Alexandriae schola a primis ecclesiae sacculis instituta, in qua viri doctissimi Ammonius, Pantaenus, Clemens alex., Origenes, etc. floruerunt, et ad quam vel ipsi ethnici tunnatim confluebant? En quid de ejusmodi schola scribat Eusebius, *Hist. Eccl.* lib. V. cap. 10. ubi loquens de Pantacno: '-Eἐ *αρχαίου* ISovr, inquit, *διδαΟκαλιίου* τὼν *ἴιρὼν λόγων παρ' αυτόif ffvvtSrcÛTOç, ο καί df ἡμ&ί ααρατιίνιται, καί npôf τὼν tv* λόχφ καὶ τρ πιρὶ τα Stia σ.τονὺρ *δυνατὼν* tfvyxporeiaSat παρκλ^οα*μιν,* id est: >.Jani inde a priscis temporibus, sacrarum litterarum schola in ea civitate fuerat; quae quidem nostra adhue aetate perseverat, et ab hominibus tum eloquentia turn divinarum litterarum studio instructissimis obtineri dicitur.·* Porro, sub Severo (inquit anonymus chronographus) floruit Pantaenus, quem secutus est in schola (alexandrina) Clemens Stromateus, hunc Origencs. Cf. Cave, */list.* vol. II. pag. 37, ad annum Christi 181; ergo jam inde a saeculo IL celeberrima illa schola florebat

**) Cons. Spcdalieri in *Analisi del(esame critico di Freret,* cap. VIL art. 3 et seqq. Etsi Constantius imperator arianus sub poena capitali prohibuerit exercitium idololatriae, nulla supersunt monumenta, ex quibus constat, illas leges fuisse execution! mandatas; immo s.Augustinus aperte scribit: *Quis unquam detectus non negavit, vel saltem timore poenae tantum scelus se numquam patraturum promisit?* Ipse Gibbon fatetur irritos conatus illos fuisse. Julianus imperator idololatriam pro-

siiani collabentem jam undique idololatricam superstitionem vel proprio fato permiserunt, vel nullo ferme negotio funditus sustulerunt.

389. IV. Obj. Paganismus, muiiainetanisinus, proiestantismus brevi longe latequo propagati sunt: ergo celeritas propagationis Christianae nihil habet supernaturalis aut divini; in insito siquidem humani cordis novitatis amore et exemplo principum habetur ratio sufficiens propagationis cujus-cumque religionis, ideoque et Christianae. 24

390. Resp. *I),* *cons.* Celeritas *per se,* etc. *C.* *cum omnibus suis* adjunctis, iV. In hoc enim praecise totum consistit propositi argumenti robur, non autem in materiali, ut ita dicam, propagatione in se spectata. Hinc *S(/.* paritatem. Quid mirum si pagana superstitio tam late propagata sit, innixa cupiditatibus ac vitiatae propensionibus naturae, et simul freta auctoritate, potentia ac legibus principum? Si tamen paganismus una religio dicendus est, et non potius unum nomen. Sic nihil mirum est, si islamismus, ntpote secta cupiditatibus blandiens ac praecouceptis magna ex parte opinionibus conflata, inter arma et caedes, tam celeriter creverit; praesertim cum ob diuturnas simultates ct bella, ad internecionem pene usque pertracta, inter romanos et persas, utriusque imperii vires consumptae essent. Quod de-

pngnavit post Constantii obitum, et rursum juxta Freret religio pagana dominari quodammodo coepit. Sed hic duo sunt notanda Freret mendacia; t. quod negaverit Julianum Christianos fuisse persecutum; hoc enim falsum est; nam dupliciter saeviit in ehristianos, indirecte per discordiae inter Praelatos semina quae ipse jecerat; directe per vim, exilia, bonorum direptionem, cruditas, mortem. In martyrologio romano plura occurrunt nomina eorum, qui sub Juliano passi sunt. S. Gregorius naz. ejus crudelitates palam ipsi exprobravit. Fictos saepe praetextus quaerebat eadem ratione, <e postea factum est sub Elisabclha anglorum regina, aliisque passim. 2. Alterum mendacium Freret est, quod denuo sub Juliano religio pagana amissam recuperare coeperit dignitatem. Julianus in epistola ad Artemonem conqueritur, *quod nemo inveniretur qui redire vellet ad derelictum numinum cultum,* ac rursum scribens ad Libanium sophistam, conqueritur, quod sermones habiti ad incolas Bereae, ut ipsos inducerent ad denuo amplectendam religionem majorum, nullos pepererint fructus. Quod si nonnulli rursum ad indololatriam redierunt, ut referunt ss. Gregorius, Basilius, etc., ii ipsi fuerunt qui christianam religionem professi erant sub Constantino, arianam sub Constantio, et paganam sub Juliano, eadem ratione qua in Anglia Kranmer et Paulet, Caecilius aliique fuerunt semi-catholici sub Henrico VIII., protestantes sub Eduardo VI., catholici sub Maria, denique rursum protestantes el calvinistae sub Elisabclha. Paulet sub quinque Regibus quater mutavit religionem. Ceterum Jovinianus successor Juliani paganos persecutus non est, Valentinianus, cos protexit, Valens pepercit ethnicis, saeviit in catholicos. Sub Theodosio, Arcadio et Honorio vix reliquiae inveniri poterant paganismi in toto imperio romano. Nam a saeculo V. labente jam vix fit mentio de paganis.

î4) Sic etiam post alios multos incredulos Wegscheider hac de causa rejicit argumentum pro divinitate religionis Christianae desumptum ex ejus propagatione dum ait: «Neque fausta ecclesiae propagatio et conservatio, quod eadem islamilicae religioni contigit, inter documenta veritatis atque originis divinae referri potest" (op. cit. part. I. cap. 2. §. 51. η. 1). Ita etiam Felix Bodinus loc. cit.

mum attinet ad protestantismum. nemo est qui ignoret, animos jam a Logo tempore diversis concurrentibus causis ad illam voluti praeparatos atque dispositos. Agebatur praeterea de reformatione, quae ad majorem iu moribus ac disciplina licentiam homines alliciebat, quae furtis, expoliationi bonorum ecclesiasticorum, quibus et principes et privati non pauci inhiabant, aditum aperiebat, quamque politica rationum momenta promovebant.44 Addo ingens esse discrimen inter introductionem novae religionis, veteri rceptaeque omni ex parte contrariae, et corruptionem alicujus religionis sub falsis praetextibus, qualis reformatio hitherana fuit. Sed praeterea distinguendum est inter lutheranismum proprie dictum et protestantismum; primus enim saltem valde propagatus non est, sed brevibus limitibus circumscriptus et cito in plures sectas divisus; alter vero, cum non sit nisi negativus, nil aliud significat, nisi *magnam defectionem* non autem *diffusionem* proprie dictam.

391. Ad Prob. de insito humani cordis novitatis amore, AT. Etenim nihil magis obstat propagationi religionis, quam ejusdem novitas; haec profecto perpetua fuit ethnicorum exceptio adversus religionem Christianam, ac maximum obstaculum, quod ipsa superare debuerit. Exemplum principum, si quid probaret, evinceret, idololatrae primis ecclesiae saeculis a religione Christiana summopere abhorrere debuisse. 2 8

PROPOSITIO IV.

Conservatio Christianae religionis in omnibus suis adjunctis spectata non minus certum divinae ac supernaturalis Christi missionis suppeditat argumentum.

392. Christus Dominus non solum religionis suae propagationem sed et conservationem vaticinatus est usque ad consummationem saeculi (Matth. XXVIII. 20), ac portas inferi numquam praevalituras adversus ecclesiam, quam aedificaturus erat super Petrum (ibid. XVI. 18). Si adimplementum jp suum sortitum est vaticinium, patet non minus certum a nobis desumi argumentum ad divinam Christi missionem evincendam ab ipsius religionis conservatione quam ab ejusdem propagatione. Ad tollendam vero omnem aequivocationem, praemittimus, nos hic non aliam communionem sub Christianae

ïJ) Cons. Bossuet, *Hist, des variations,* livr. I; Bernini, *Storia di tulle l'eresie,* toni. IV. edit. Rom. 1709; Zaccaria, *Anlifebronio,* tom. I. lib. I; Cobbett, epist. 1. Certe vel ipse Hume, qui nihil credebat et neminem reverebatur, aperte fatetur; nQue le véritable fondement de la réforme fut l'envie de voler l'argenterie et tous les ornement des autels.·* *{Histoire* if*Elisabeth,* trad, de l'anglais, chap. 30. an. 1568.)

’*) Cons. Spcdalieri, op. cit. *Analisi delC esame critico di Freret,* tom.L cap. 7. art. 8. pag. 250.

religionis nomino designare praeter *catholicam,* in cujus solius conservatione divinae virtutis efficacia elucet, ut jam ostendimus.

393. Religionis Christianae conservatio non minus certum argumentum suppeditat divinae ac, supernaturalis originis suae quam ipsius propagatio, si eadem adjuncta concurrant tum ex parte difficultatum, tum ex parte eorumdem defectuum naturalium causarum in iis superandis ad ipsius conservationem, quae concurrerint adversus ejus propagationem. Atqui ita est, etc.

394. Et sane, praecipuum impedimentum seu obstaculum, quod oppositum est Christianae religionis propagationi, praeter dogmatum arduitatem, est bellum quod indixit omnibus cupiditatibus; jam vero hoc ipsum ejus conservationi semper obstitit; quo factum est, ut pugnare perpetuo debuerit adversus duplicem, ut ita dicam, hostium aciem, externam nempe atque internam. Externi ecclesiae catholicae seu religionis Christianae hostes tribus prioribus saeculis fuerunt ethnici, qui in ipsam omnem saevitiem exercuerunt, quae postea recruduit sub apostata Juliano, qui crudelitati astutiam adjunxit; quibus addendi sunt subsequentibus saeculis persarum et islamitanum conatus. Interni praeterea hostes, qui ecclesiam catholicam omni molimine oppugnare aggressi sunt, innumerae prope fuerunt haereticorum sectae, quae vel ab ipsis Christianae religionis incunabulm et quovis deinceps saeculo exortae sunt usque ad protestantismum 'ejusque propagines, anabaptistas, socinianos, quackeros, unitarios, biblicos, rationalistas. Quibus sese adjecerunt schismaticorum turbae novatianorum, donatistarum, graecorum, ruthenorum, anglicanorum, quarum aliquae numerosissimae quandoque fuerunt, ac imperatorum, regum ac principum favore ac potentia fretae formidabiles fuerunt vel etiam sunt. Ad internos quoque ecclesiae catholicae hostes spectant tot vel aperti vel occulti apostatae, tot perduelles filii, qui maestissimae matri nec minus atrox nec minus diuturnum bellum intentarunt, ut jansenistae, deistae, athei, pseudo-politici, tot occultae sectae, quae facile numerari profecto non possunt.[1]

395. Hi porro sive seorsum, sive conjunctis viribus, eam oppugnarunt tum aperta vi, dirissimis scilicet in eam ejusque ministros excitatis persecutionibus, tum calamo ac publicis typis undique argumenta conquirentes non solum ex scriptura vel ecclesiasticis monumentis, sed et ex historia, antiquitate, chronologia, physica, mathesi, astronomia^ therapeutica, geologia, sculptura, pictura, poësi, etc. acleo ut vix humanae scientiae vel artium liberalium pars aliqua sit, qua abusi non fuerint et ex qua identidem arma non desumpserint, ut ecclesiae extremam perniciem inferrent.

[1]) In Gallia, Anglia, Hispania, Germania, Italia innumerae prope insurrexerant occultae societates, quae diversa nomina subinde sumpserunt, fratrum, illuminatorum, muratoriorum, carbonariorum, etc. quae 'omnes eo tendebant, prout tendunt ad christiani nominis excidium. Non parcunt viribus, pecuniae, calumniis, hypocrisi, dummodo finem sum obtineant.

396. Hae praeterea sectae omnes, cujuscumque demum denominationi?, licet inter se oppositae, semper colligatae fuerunt, quamdiu actum est de impugnanda catholica religione, et intimo insuper nexu conjunctae cum internis hostibus fuerunt et sunt ad finem hunc obtinendum, adeo ut destructio religionis catholicae sit vehit unum omnium objectum attributionis, quod sibi proposuerint atque proponant. Adversus hanc unam ethnici, adversus hanc haeretici, schismatici, increduli omnes et pessimi quique; in hanc dicteria congerunt, in hanc calumnias struunt, hanc unam ex politicis principiis invisam vel saltem suspectam principibus viris reddere conantur. Adversus hanc foedera et societates ineunt, quibus sese singuli jurejurando obstringunt, ut nullis parcant sumptibus, nullis incommodis, itineribus, nullis mediis ad finem assequendum.2

397. E contra Christiana religio seu ecclesia catholica, ab humilibus exorta principiis, passim sibi relicta, saepe filios suos, qui auxilium illi ferre potuissent, indifferentes, saepe etiam adversos experta est, qui latens bellum in praecipuam ejus sedem ac in sua veluti castra interebant, interdicendo communicationem omnem ac dependentiam ab ea, quae omni humano ut plurimum esi destituta praesidio. 3

398. Attamen vix paganismus vel sectae externis praesidiis caruerunt. vel levem aliquam adversitatem passae sunt, cum citius vel serius evanuerunt, nec nisi nomina sua in infami ecclesiae hostium albo reliquerunt; aliae nullis etiam regum conatibus potuerunt sustentari; aliae in tot sunt frustula divisae ac ita a primordiis suis diversae, ut vitam seu existentiam vix aliquam habeant, si excipiatur politica et externa, quae solo odio communi, supra (393—395) exposito, alitur ac sustentatur, steriles omnino sunt ac infoecundae.

M

-) In sola Gallia ab anno 1817 ad annum 1824, omissis 600,000 voluminibus bibliothecae saeculi XVIII. jam numerabantur 2,741,400 volumina impressa operum Voltaire, Rousseau, Helvetii, Diderot, etc.; anno 1827numerabantur5,000.000.

s) Satis est hic speciminis gratia commemorare, febronianos omnes, eosque, qui congressus, seu potius conjurationis vulgo *D'Ems* nuncupatae, placita sectantur, atque etiamnum in praxim deducere satagunt, aliosque ejusdem furfuris homines. Dignum plane est quod legatur opus *Memorie storiche di J/onsignor Bartolommeo Pacca, ora Cardinale di santa chiesa, sui di lui soygiorno in Germania dall' anno* 1786 al 1794, Roma 1832, in quo veridicae quamplures notitiae congestae habentur. Et tamen qui haec praestant catholici sunt. Quid fiet a protestantibus! Perpendatur edictum Magni ducis Ilassiae relatae ad exercitium religionis catholicae in suis provinciis editum 30. Januarii anno 1830, Darmstadt, nec non Ducis Badensis, etc. Si sermo sit de genevensibus, legatur dominus Nachon, qui in sua *Lettre sur la tolerance de Genève,* Lyon et Paris 1823, per documentorum seriem ab anno 1553 usque ad annum 1823 ostendit; ipsos numquam destitisse a systemate persecutionis adversus catholicos; facile esset hanc documentorum seriem protrahere usque ad hunc annum, ut pateat, quomodo ipsi sibi cohaereant, ac quomodo verba cum operibus consentiant Bergicr provocat reformatos, ut vel unum locum indicent, quem quandoque obtinuerint, et in quo catholicos persecuti non sint.

399. Ecclesia vero catholica, licet internum atque externum permanens bellum sustinere debuerit ac debeat, licet experimentis omnibus gladii, calumniae, barbariei, scientiae, picturae, sculpturae, typographiae, confoederationum fuerit subjecta, licet per vicissitudines saeculorum modo prosperas modo adversas transire debuerit, quotidie cernit ex inimicis suis cadere a latere suo mille et decem millia a dextris suis, et novis insurgentibus veteres deficere, semper sibi constans, semper victrix, ex sua virtute fortis, semper una, semper foecunda ac majestate plena ad instar regalis fluvii, qui quo magis ab origine abscedit, aquis eo copiosioribus redundat, dum gentes ad fidem conversae ad eam undique confluunt, dum sinum aperit ad colligendas dispersiones Israelis, id est, eorum omnium, qui sincere atque ex corde veritatem inquirunt ex diversis sectis, vel qui ex filiis suis ad meliorem frugem se recipiunt, pristinos errores et fallacias ejurando. Veluti civitas super montem posita in signum semper est populorum, qui oculos in eam attollunt, et ipsa laetabunda et gaudens miro semper ac novo caritatis affectu ad se venientes vel revertentes complectitur, et fructum ac consolationem percipit tot lacrymarum, quas pro eis fudit. Velut sol fulgens in medio nebulae usque ad extremum terrae micantes semper radios suos emittit et nuntios pacis ad eos, qui in tenebris et in umbra mortis sedent, ut lumine fulgoris sui perciti ad eam se recipiant et videant ac vivant.

400. Jam vero diversis immo plane contrariis his effectibus causa tribuenda est. Hic agitur de factis, quae in dubium revocari nequeunt; sectae ac superstitiones omnes licet omnibus humanis praesidiis suffultae, computrescunt et pereunt; Christiana religio seu catholica ecclesia, omni saepe humana ope destituta, immo adversitatibus omnibus pressa, semper viget, semper virescit et proficit. Profecto nisi desipere velimus, nil aliud superest, nisi ut dicamus, illas utpote humana opera perire, ut homines ipsi humanis omnibus vicissitudinibus subjacent ac demum intereunt; haec vero utpote divinae originis divina adsistentia ac vita vivit, donec expletis saeculis ac mundi cursu canticum incipiat aeternitatis.

401. Hujus Dei adsistentiae erga ecclesiam suam perenne pignus atque argumentum sunt dona supernaturalia atque carismata, quibus semper abundant non pauci ex filiis ejus; prophetiae et miracula, quae numquam in ecclesia esse desierunt; virtutes omnes, quae heroicitatis, uti dicitur, gradum attingunt. Non ignoramus incredulos, protestantes, biblicos, rationalistas falsa 'cientia tumentes haec spernere atque irridere, nec minim, quum vaticinia ipsa ac miracula hiblica rejiciant; haec tamen irrisio, hic contemptus facta testatissima ac juridica non destruunt. Ecclesia quovis sacculo examino severiori instituto, tum de virtutibus in gradu heroico, tum de miraculis aliisque donis supernaturalibus, plures refert in beatorum ac sanctorum album. Istorum gesta et acta ab ecclesia probata sincero animo ipsi legant et ex-

pendant cum suis documentis, et tunc, omnibus vanis subtilitatibus et partu logismis praetermissis, non minus de eorum veritate certiores fient, quam de peculiari Dei providentia erga ecclesiam suam, seu erga religionem a se in-stitutam. *

402. Ut igitur gravissimum hoc argumentum ad scholasticam methodum exigamus, ita concludimus: Conservatio religionis christianao non minus certum suppeditat divinae ac supematuralis Christi missionis argumentum quam ejus propagatio, si, omnibus adjunctis perpensis, nulli naturali causae adseribi possit; atqui talis est Christianae religionis conservatio ex dictis et demonstratis; ergo.

DIFFICULTATES.

403. I. Obj. 1. Religio catholica systemati auctoritatis unitatem atque perpetuitatem suam refert acceptam, 2. non secus ac islamismus et juda-ismus. 3. Quod si sectae, quae ab ecclesia catholica exortae sunt, omnes perierunt, ratio est, quia proscriptae fuerunt a mundo exculto, et a potestate temporali persecutionem passae sunt. 4. Protestantismus et jansenismus ste-terunt; ille quia invenit praesidium in potestate, temporali, hic quia ea aetate exortus est. cum non amplius haereses destruebantur ferro et igne.5 5. Na-turali igitur causae tum Christianae religionis conservatio, tum sectarum de-structio adseribi debet. 6. Nec obstant miracula aliaquc dona, quae super-naturalia dicuntur, tum quia haec nullam fidem merentur, tum quia fanatis-mum promovent et indigna'sunt ratione bene exculta; ergo.

404- Resp. ad 1. *D.* Quod tamen systema ab ipso Christianae religio-nis auctore Christo originem ducit, *C.* et praeterea soli systemati huic religionis conservatio adseribi debet, 2V. Utique principium autoritatis est fundamentum Christianae religionis, aiente Christo: *Qui ecclesiam non audie-rit, sit tibi sicut ethnicus ct publicanus* (Matth. XVIII, 17); *Qui vos audit, me audit* (Luc. X. 16), quod et alia ejusmodi testimonia apertissime evincunt, et nos suo loco ostendemus; at absurdum est, uni huic systemati ecclesiae conservationem adseribere, nulla habita ratione specialis divinae erga eam providentiae et adsistentiae. Alioquin omnes antiquae sectae quae, excepto uno alterove puncto sive fidei articulo, in quo errarunt, systema auctoritatis integrum retinuerunt, cujusmodi v. g. fuerunt ariani, quiqne universum fere orhem obtinuerant, debuissent conservari, quod tamen factum non est; contra protestantismus ex opposito principio statim destrui debuisset, quum omnem

*) Cons. *Discours sur la divinité de la religion chrétienne, que Céglise qui forme des saints est la seule église de J.-C.* par le cardinal Gerdil, opp. edit, roman, torn. XX.

5) Ita Sisinondi, *Reviie encyclopédique,* Paris, Mars 1826, art. *Des opinions reli-gieuses,* pag. 622.

auctoritatem rejiciat. Itaque perpensis tum principio auctoritatis tum ceteris omnibus, quae in probationibus attulimus, conservatio extrinseca ecclesiae non aid divinae adsistentiao tribui debet vel potent.

405. Ad 2. *Neg.* paritat. Ac primo quidem quod spectat ad islamis- mnm, ipse quemadmodum sola armorum vi propagatus, sic eadem virtute «nservatus est; porro ejus felicitas crescit aut imminuitur eodem gradu, quo ejus extorna crescit aut minuitur potestas. Nulla enim intrinseca vir- tute consistit et conservatus est, perinde ac imperium sinense, quod a tot steculis perdurat. Accedit quod neque intrinseca neque extrinseca illa ex- perimenta islamismus passus est, quibus perpetuo subjecta fuit ecclesia ca- tholica, ut ex dictis patet. Judaismus vero est in alio providentiae ordine constitutus, atque ex prophetarum et Apostoli vaticiniis sic debet perseve- rare usque dum compleantur tempora nationum (Rom. XI. 25): ipsiusque conservatio est publicum ac perpetuum testimonium tum judaeorum perfidiae ram divinitatis religionis Christianae. Sed de hoc argumento in tractatu de Incarnatione.

406. Ad 3. *D.* Quia scilicet a Deo non erant, *C.* secus, *N.* Alioquin ii a Deo fuissent, illis omnibus non obstantibus, conservatae fuissent, ut con- servata est ecclesia catholica, quae longe acerbiora bella in se sustinuit, quam sustinuerint sectae illae.

407. Ad 4. *D.* Quoad nomen, *C.* quoad rem vel Al. vel *subdist.* Subsi- stentia civili, *C.* religiosa, Al. Adeo enim protestantismus, ut suo loco osten- demus, deflexit ab origine sua, ut protestantismus hodiernus idem cum anti- quo dici nullo modo possit. Praeterea addendum, ejus existentiam esse po- tins'politicam et civilem quam religiosam, quatenus nempe nationes et prin- cipatum politicum constituit. Quod si, fatente Sismondi, ideo protestantismus non periit, quia confugit ad praesidium potestatis temporalis, ergo hoc sublato tertissime, ut ceterae sectae omnes, ita et ipse in interitum ibit. Addatur protestantismum seu protestantismi naturam esse negativam, ac potius incre- dulitatem denotare, quam professionem alicujus positivae doctrinae; hinc per- durat ut perdurat defectio aliqua generalis sive apostasia, donec homines resipiscant a tali defectione. De jansenismo non supersunt nisi exiguae quaedam reliquiae, quae occultis artibus venenum suum propinare pergunt.

408. Ad 5. *Neg. cons.* Etenim si ab homine fuisset ecclesia catholica seu Christiana religio, millies periisset, concurrentibus causis omnibus supe- rius recensitis; sed ideo subsistit et floret, quia fundata est super firmam petram, adversus quam portae inferi non praevalebunt, licet perpetuum sit contradictionis signum.

409. Ad 6. *N.* Ad 1. Prob. *Quia nullam fidem merentur, D.* Apud in- credulos, qui lucem in meridie negant nec dignantur fundamenta expen- dere,'"*Tr.* apud cordatos viros, qui sincere quaerunt veritatem, Al. Tria hic

B.

consideranda sunt: 1. Nos non loqui, ut superius innuimus, nisi de miraculis aliisque donis supernaturalibus a sede apostolica examinatis et probatis; reliquis enim non aliam fidem praebemus, quam illam, quae tribui debet monumentis, quibus innituntur, quaeque passim circumferuntur. 6 2. Non posse iis omnibus fidem detrectari, quin fundamenta subvertantur omnis moralis certitudinis; quum plura miracula referantur a testibus de visu vel d? auditu immediate et quidem omni fide dignis, quaeque negari nec potuerunt ab ipsis protestantibus.7 3. Licet fides nostra bis non fundetur, attamen negari non potest illa tum testimonium esse divinae adsistentiae erga ecclesiam in cujus gratiam patrantur, tum fidem nostram plurium jucunditatis ac soliditatis hinc percipere, dum in communione fidei invenimur cum iis Virtute et sanctitate eximia pollentibus, quique a Deo ejusmodi donis exornantur; quod nullae sectae habere possunt, et peculiare est unius ecclesiae catholicae.

I

Ad 2. Prob. *Fanatismum promovent,* etc. vel A' cum hic fanatisions non promoveatur in ecclesia catholica, licet his donis instructa; vel *D.* Ei parte quorumdam privatorum, *Tr.* ecclesiae ipsius. A' Si aliqui pane, vino, etc. abutuntur, num ideo mala dici debent ac rejici panis, vinum, aliaque alimenta? Plures pecunias falsas supposuerunt, quin tamen pecuniae c commercio sublatae sint.

410- **Inst.** Si religio Christiana divina virtute subsistit, cur igitur principum potestate innititur, cur tot tribunalia instituit, cur concilia celebrat, aliaque innumera praesidia quaerit ad se tutandam?

411. **Resp.** Quia virtus et providentia divina humana media non exeludit ad finem suum obtinendum, Deus promisit nobis panem quotidianum, quem tamen non desides et otiosi expectare sed quotidie ab ipso petere debemus. Ceterum de principum protectione, de tribunalibus satis diximus, se eadem recoquere debeamus. Haec tamen hisque similia media inutilia forent, si Deus causam suam minime defenderet, ut patet ex defectione sectarum, etsi plures fuerint omnibus his mediis abunde instructae.

PROPOSITIO V.

Christianorum martyrum testimonium, omnibus ejus adjunctis perpensis, validissimum etiam est divinae ac supernaturalis Christi missionis argumentum.

412. Christus non solum religionis suae propagationem et incrementum ejusdemque perpetuam conservationem vaticinatus est, sed praedixit praeterea imminentes, futuras ac continuas persecutiones, nec non discipulorum iuonun constantiam, fortitudinem atque victoriam: *Si mundus vos odit,* inquietat, *scitote quia me priorem vobis odio habuit* (Joann. XV. 18); *Absque synagoga facient vos; sed venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur* \ *ὠϊῳίήαη se praestare Deo* (Joann. XVI. 2); *In mundo pressuram habebitis, nd confidite, ego vici mundum* (Ibid. 33); *Eritis mihi testes in Jerusalem et in omni Judaea et Samaria et usque ad ultimum terrae* (Act. I. 8); Vos *autem tutes estis horum* (Luc. XXIV. 48); *Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum cavete autem ab hominibus. Tradent enim vos in conciliis, et* in *synagogis suis flagellabunt vos, et ad praesides et ad reges ducemini propter me in testimonium illis et gentibus. Cum autem tradent vos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini; dabitur enim vobis in illa hora quid loquamipi; non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus Patris vestri qui loquitur in cobii* (Matth. X. 16 et seqq.); Al· *ergo timueritis eos* (Ibid. 26).

413. Haec autem attulimus non solum ut pateat persecutionum praedictio, sed insuper tum divina adsistentia quae martyribus promittitur, tum constantia et victoria secutura, nec non martyrii objectum, quod non praecise consistit in asserendis iis, quae intra mentem sunt posita, sed aliquid externum quod nempe sub sensibus cadat, cujusmodi sunt facta quae habentor vel de visu vel de auditu; de iis enim tantum aliquis potest testimonium ferre. Ex qua animadversione palam fit, solam religionem Christianam, immo solam ecclesiam catholicam potuisse ac posse martyres habere. Ut enim in altera hujus lucubrationis parte ostendemus, sola ecclesia catholica a Christo instituta et fundata potuit esse testis ocularis et auricularis, ob numquam intenuptam testium successionem, de iis quae Christus et gessit et docuit. et apostoli tradiderunt.

e) Atque hinc palet illorum paralogismus, qui, ut fidem detrahant veris miraculis, ex obscuris ac incertae fidei auctoribus, ex legendis antiquatis corrogant miracula ac narrationes prodigiosas, suppositilias ct ad ingenium conficias, ut inde invidiam creent catholicis, eosque ut credulos traducant in miraculis admittendis, quasi non extilerint et non extent inter catholicos primi subsellii critici, qui bene discriminare valeant veras a fictis narrationibus. Haec tamen est passim recepta aqud incredulos et protestantes cum catholicis agendi ratio.

7) Cons. Vie *de s. François Xavier,* par le P. Bonheurs, livr. IV. circa finem. Sic enim scribit Philippus Baldens in *Hist. Indica:* „SiXaverius fuisset nostrae religionis (protestanticae), etiam apud nos ut alter Paulus cum veritate esset aestimandus;· et colendus velul alter Paulus. Quamquam autem religionis fuerit a nostra diversae, aio, bonos omnes ejus zelo, vigilanti cura et morum sanctitate excitari debere ad cavendam in faciendo Dei opere negligentiam.' Richardus Hakluit, praeco anglicanns, qui quidem calvinianus fuit, de eodem Xaverio: -Historiae modernae Indiae, *inquit,* plenae sunt praestantium virtutum et operum vim omnem naturae excedentium, quae vir ille sanctus patravit.- Tavernier calvinianus: -Equidem in Sinas non penetravit; vero tamen est simile, doctrinam Christianam quam in insulam Niphon induxit, inde manasse in vicinas regiones, ct propagatam fuisse studio ct cura sancti hujus viri, quem recte sanctum Paulum el verum Indiarum Apostolum nominare possis.·* Vel ipse denique Joann. Laur. Moshemius, qui nulli ferme pepercit ex sanctissimis viris qui ecclesiam catholicam illustrarunt, in *Instit. hist, christ.* tom. II. pag. 8, ipsum *non vulgaris ingenii fortissimique animi virum* appellat.

414. Animadvertimus insuper, prout in superioribus propositionibus observatum est, vim hujus argumenti non in solo martyrio divisim sumpto positam esse, seu in sola poena vel morte, sed in causa et in complexione adjunctorum quae martyrium comitantur ac muniunt, quae sex praecipue recensentur: 1. martyrum multitudo ac varia conditio; 2. tormentorum saevitia atque diuturnitas; 3. animi robur, constantia, fortitudo, quandoque et laetitia; 4. spontanea multorum oblatio; 5. frequentia et publica miracula; 6. effectus. Quae omnia nonnisi in Christianorum martyrium concurrunt.

415. Ac 1. quidem multitudo Christianorum martyrum colligitur ex legibus indirectis ac directis, quae in imperio romano vigebant, per quas ad arbitrium praesidum poterant vexari Christiani. Tales fuerunt leges, quarum meminit Cicero quibus peregrina quaecumque vetita erat religio, quas quidem leges nec Cacsares ipsos potuisse convellere, utpote unanimi consensu confirmatas, tradunt Origenes ct Tertullianus.[2] Tales praeterea fuere latae adversus atheos atque maleficos, in quorum censum Christiani passim veniebant. [3] Talis fuit lex neroniana, cujus meminit Svetonius [4], qui commemorans ea, quae censet laudabiliter a Nerone constituta, haec habet: *Afflicti suppliciis christiani, genus humanum superstitionis novae ac maleficae,* quae nunquam abrogata est. Tales denique leges subsequentium imperatorum, quae tot tamqne variae erant, ut Domitius jurisconsultus septimum de his confecerit librum *Officii proconsulis* [5] et Ulpianus unum ex titulis codicis

') Cic. *De nat. dear.* lib. III. cap. 19: atque in sua rcpublica cohaerenter ad leges romanas hanc legem esse voluit: »Scparatim nemo habessit deos: neve novos, sed nec advenas, nisi publice adseitos, colunto.· Saepe etiam Livius harum legum meminit praesertim lib. IX. n. 30; lib. XXV. n. 1; lib. XXXIX. n. 16. Consul. *Lettres de quelques Juifs à M. de Voltaire,* par M. l'abbé Guénée, edit. Lvon 1822. tom. I. lett. 3.

') Orig. lib L *Contra Celsum;* Terlull. *Apologiae* loc. cit.

') Cl patet ex apologiis nostrorum, qui semper cogebantur ab utraque atheismi et maleficii criminatione nostros purgare. Hoc vero maxime attendendum est, cum cx eo ratio reddatur, quare lenta quandoque, sed continua, simul modo in uua, modo in alia provincia exarserit persecutio usque ad Constantinum, et c«r videamus plurcs pertulisse martyrium etiam sub iis imperatoribus qui favebant rebus Christianorum, vel saltem eos non persequebantur, v. g. sub Commodo, Alexandro, Severo, utroque Philippo, etc.

D De qua lege etiam aliqua scribunt Tcrtull. in *Apol.* cap. IV; Sulpicius Sev. *Sacrae Historiae,* lib. IL, ubi memorat *leges datas* a Nerone, alquc *edicta proposita;* et Orosius, lib. VII. cap. 5. Huc referuntur pariter rescripta Trajani ct Hadriani, quibus prohibebatur quidem, ne christiani *inquirerentur,* sed tamen *punirentur,* si accusati juridice constaret de ipsorum professione, in caque persisterent. En verbi Trajani: ..Conquirendi non sunt (christiani); si deferantur et arguantur, puniendi sunt, ita tamen ut qui negaverit se Christianum esse, idque rcipsa manifestum fecerit, id est supplicando diis nostris, quamvis suspectus in praeteritum fuerit, veniam ex poenitentia impetret.· (*Epist.* 98 inter Plinianas, lib. X.) Quo factum est ut amplissimus addilus malignis, invidis, etc. ηρ« riretur saeviendi in Christianos.

s) Apud Lactantium, *Instit.* lib. V. cap. XL

legum imperialium. Colligitur insuper ingens martyrum multitudo ex apologis Quadrati, Aristidis, Justini, Tertulliani, Athenagorae, quae vix legi poscant. quin animus commoveatur ob immanitatem cui passim christiani subjiciebantur; colligitur etiam ex iis, quae .Serenius Granianus, Tiberianus et Plinius scribunt ad imperatores: *Non est justum Christianos nullius criminis* rttM *absque judicio puniri*6; tum ex irregularibus quaestionibus, clamoribus a' tumultibus repentinis, quos compescere identidem vel ipsi imperatores debuerunt; ex cryptis, hypogeis, aliisque subterraneis locis, in quibus delitescere cogebantur christiani, ut sibi perfugium quaererent7; denique evincitur ex scriptoribus ethnicis ct Christianis: certe ex Tacito 8 fuit *multitudo ngens* eorum qui sub Nerone crudeli matyrio necati sunt; *plurimos sub Domitiano Christianos fecisse martyrium* patet ex Brutio apud Eusebium 9, quod (infirmatur a Xyphilino Dionis continuatore, seu potius epitomatore. Cum vero Plinius sub Trajano quosdam Christianos e vita sustulisset, *ipsa tamen multitudine perturbatus,* quid de cetero ageret consuluit Trajanum tunc imperatorem, ut scribit Tertullianus10, atque ut de reliquis imperatoribus uceam, *innumeram fuisse multitudinem eorum* qui sub Diocletiano passi sunt, sepe testatur Eusebius11; nec mirum, siquidem, ut refert Lactantius12, *Hiabatur universa terra, et praeter Gallias ab oriente usque ad occasum tres atubissimae bestiae saeviebant.* 7,

416. 2. Quod spectat ad supplicia, erant illa exquisitissima. Nero christianos pice ac resina perfusos tamquam faces noctu ad illuminandum insernre jussit, teste Tacito.13 Praesides per provincias invenerunt tauros aeneos candentes, ferreas laminas, faces, sarmenta, pectines ferreos, equuleos, forcipes, rotarum varia genera, torcularia, nervos, cruces, compedes, ungulas, plumbata, uncos, lebetes, sartagines, craticulas, aliaque innumera, de quibus

Plin. epist. cil.; et tamen erant humiores proconsules ct sub humanioribus imperatoribus Trajano, Hadriano, etc. vid. tan *Apol. I. s.* Justini n. 98, 99, tum Ewb. *Hist. eccl.* lib. IV. cap. 8. Cons. Akiii Symmachi Mazochii *Disquisitiones in acia martyrii s. Justini philosophi et Miorum;* atque ejusdem *Comment, in vet. normor, s. Neapolit. eccl. kalendar.* vol. II. pj. 4'6 et seqq. Quid facium putemus III aliis sub severioribus imperatoribus Septaio. Decio, Valeriano, Diocletiano?

;) De quibus consulendi Boldetti, Fairtiti, Bosius, Arringhius; etc.

') Tacit. *Annal,* lib. XV. η. 44.

') *Hist. eccl.* lib. III. cap. 18.

") *Apologet,* cap. II.

“) *Hist. eccl.* lib. VIII. cap. 4, et lib. L *De vita Constantini,* cap. 13, ubi comparat persecutionem Diocletiani et Maximiani bello civili.

I2) De mort, persec. cap. 16, et rursum lib. V. *Div. Instit.* cap. 9 et 11. Cons, praeterea erudita praefatio D. Ruinait ad *Acta martyrum sincera}* praesertim §. 3, ubi Dodwcllum refellit qui *(Dissert. XI. Cyprianica)* contendit paucos martyres extitisse. Hunc sequuli sunt Gibbon aliique vel increduli vel protestantes, qui cum animadverterint magnam gloriam, quae ecclesiae catholicae obvenit ex tot martyrum fortitudine, moliuntur illorum numerum extenuare; ast irrito conatu.

13) Annal, lib. XV. η. 44, edit, taurinensis.

fuse docteque egit Gallonius. 14 Cuique enim pro arbitrio et sine lege sae. vire ac torquere fas erat, et ille gratia praestabat, qui ceteros crudelitate vinceret Edicta enim generalia erant, quibus praecipiebatur, ut cliristiai a suo instituto *tormentis* retraherentur ac vincerentur15; ex altera ver» parte proponebantur apostatis deliciae, voluptates, honores, praedia, digmu· tes, imperatoris gratia ac favor, publica officia.

417. 3. Christiani tamen innumeri, cujuscumque conditionis, aetatis te sexus, delicati, nobiles, servi, senes ac decrepiti et infirmi, fragiles foeniinae. pavidi pueri atque puellae in toto qua patet terrarum orbe, data optione, supplicia potius eligebant ac saevos quosque cruciatus ea fortitudine et ah· critate, ut retineri aliquando vix possent, quominus ipsi se sponte ad im- mania quaeque offerrent, *quippe certatim gloriosa in certamina ruebatur,* seri- bit Sulpicius l *, *multoque avidius tunc martyria gloriosis mortibus quaerebantur: quam nunc episcopatus pravis ambitionibus appetuntur; et dum latrona,* subdit Lactantius 17, *et robusti corporis viri ejusmodi lacerationes perferre nequeunt, exclamant, et gemitus edunt victi dolore, pueri et mulierculae tortores suos tacitae vincunt, et exprimere illis gemitum nec ignis potest.*

418. 4. Splendidissima identidem ac publica accedebant miracula, quae martyrium Christianorum comitabantur, cujusmodi sunt ferarum mansuetudo, luces quibus carceres effulgebant, fontes subito erumpentes, etc. quibus stu- pore afficiebantur ethnici ipsi, quaeque leguntur passim in sinceris martyr iii actis, in Eusebio18, Lactantio19, aliisque probatissimis auctoribus.20

419. 5. Fructus ejusmodi passionum fuit mirabile religionis Christianae incrementum, cujus rei testem damus Tertullianum, qui ita praesides allo- quitur 21 ; *Cruciate, torquete, damnate, atterite nos .... plures efficimur, quoties metimur a vobis; semen est sanguis Christianorum .... nec quidquam proficit exquisitior quaeque crudelitas vestra, illecebra est magis sectae.* Idem l testamur Arnobius et Lactantius'2, nec non Theodorctus, qui praeclara hac utitur comparatione 2 3 : *Sicut lignatoribus silvam caedentibus multo plures pullulant propagines ab radicibus, quam sint rami qui inciduntur; ita tunc quoque, piis compluribus interfectis, multo plures quotidie ad doctrinam evan- qdicmn accedebant.* Quod probe intellexit apostata Julianus, *qui caedibus* ridflw *augeri res eorum* (Christianorum)*, vitavit, quae approbare non poterat,* ut scribit ejus encomiator Libanius.24

420. Quibus sic leviter delibatis, ita concludimus. Facta, quae testata sunt a viginti, triginta, etc. testibus fide dignis, tamquam de visu vel de auditu ab iis, qui immediate ea ipsa perspexerunt, qui interposito jureju- rando veritatem confirmant, qui, ne veritatem testatam prodant, patiuntur bonorum jacturam, exilia, adversaque omnia, in quavis legislatione extra omnem dubitationis aleam posita habentur, quin immo summum certitudinis gradum attingunt. Atqui non centum vel biscentum, sed myriades, sed in- numeri propemodum ex Christianis sunt, qui vel ab initio ipsius religionis ac deinceps numquam interrupta serie per tercentum plus minus annos in quavis mundi plaga testati sunt facta, quibus Christiana religio nititur, nec solum interposito jurejurando, non solum omni bonorum jactura, sed sanguine ipso effuso inter acerbissimos diuturnosque cruciatus, quos immanissimi ty- ranni excogitare potuerunt. Ergo Christianorum martyrum testimonium pro Christianae religionis veritate tale est, ut non modo quamcumque juridicam probationem, sed et legum et naturae ipsius limites excedat.2 5

421. Rursum : Spectata infirma communi hominum conditione, moraliter saltem impossibile est, ut tanta fortitudo, tanta animi quies, pax et alacritas in dirissimis diuturnisque ferendis suppliciis, qualis in martyribus Christianis apparuit cujusque aetatis, sexus ac conditionis, per tot saecula, humanae ac naturali alicui causae tribui possit; impossibile est, ut homines ceteri non defenerentur ab eo amplectendo instituto, in quo certissimae ac cruentissi- mae morti se exponerent, nisi peculiari divino aliquo afflatu commoverentur. Quod si vehementissimae huic praesumptioni accedant miracula publica ac

'*) *Dess, martyrum cruciatibus,* Ani. Crallonii, Congregat. Oratorii presbyteri, Romae 1594, in 4, qui triennio prius jam ediderat eumdem tractatum lingua italica, *Tratlato degC istromenti di martirio,* etc.

l s) Cone. Lacl. *De morte persec.* cap. 13 et seqq., nec non Euseb. *De martyribus Palaestinae.*

ie) Sac. hist. lib. IL Epictetus apud Arianum lib. IV. cap. 7, eos proponebat in exemplum fortitudinis. M. Aurelius eos *vitae prodigos* vocabat. Cons. Noghera S. J. *Riflessioni sui caratteri divini dei Cristia-*

IT) Div. Inst., lib. V. cap. 15. Vid. acla s. Laurentii, s. Vincenti!, s. Agnefc Felicitatis atque Perpetuae, Symphoriani etc. apud Ruinart. Legi non possunt ab- que commotione ac pietatis sensu genuini martyrum acta; tanta in cis elucet simpli- citas et candor, ut rapiant legentium ani- mos. Quis sane non afficiatur intimo de- votionis affectu, qui legat epistolam s. Igm- tii 31. ad Romanos, (jusque martyrii acti acia s. Polycarpi, s. Pionii, etc.

*') *Hist. eccl.* praesertim lib. V et seqq. et lib. II. *De martyribus Palaestinae.*

") *De mort, persec.* edit. Baluzii.

5 °) Apud Ruinart, op. cit.

2I) Apolog,

n) Arnob. *Contra gentes,* lib. II. n. 3. Bibliotheca PP. Galland; Lact. *Div. Jnslit.* lib. V. cap. 23.

n) Ἀλλ ὡ περ των δρυτόμων τά δεν- ipα τιμνόντων, πολλώ πλείου των τεμνο- uiruv Ικ των ριζών παραφυάδε βλαστά- Mtfiy· ουτω δί) τηνικαυτα των ευσεβών ίναιρουυιίνων, πολλαπλάσιοι τρ των εύαγ-)άίων διδασκαλία προ ηεσαν, καί αίμα Ικτμιβίντων άρδεία τοΐ νεόφυτόι Ιγί- wo. Serm. IX, *De legib.* tom. IV. edit· Siimondi.

2<) Parentalis in Julianum, η. 59. *Ταυτ ον αιτιώμενο καί ταΐί ϋφαγαϊ όρων ηνίτ)- μίνα τάκείνων, ϊφνγεν d κατεμέμφετο .* In *Bibi. Fabricii,* vol. VII. edit. Hamburg 1715.

2Î) Optime Sulpicius Sev. lib. II. *Sac. hist,* relata serie decem acerbissimarum per- secutionum concludebat: «Nullis unquam magis bellis mundus exhaustus est; neque majore umquam triumpho vicimus, quam cum decem annorum stragibus (postremae nempe persecutionis) vinci non potuimus."

testatissima, nulli amplius dubitationi locus esse potest de divina ac supernatural! ejusmodi fortitudinis et constantiae causa; seu quod idem est: Cbristianorum martyrum testimonium, omnibus ejus adjunctis perpensis, validissimum pariter est divinae Christi missionis argumentum.

DIFFICULTATES.

422. I. Obj. Christianorum martyrium nihil evincit, si vel 1. ex stupiditate, vel 2. ex furore mentis et animi (fanatisinum vocant), vel 3. ex inanis gloriae cupidine, vel 4. ex spe emolumenti, vel 5. ex inani exspectatione bonorum futurorum repeti possit ac debeat. 6. Quis enim ignorat cafros. nigritas, japones aliosque barbaros vel se praecipites e rupibus dare, vel ante idolorum plaustra se sternere in viis, ut ab iis conterantur, vel iodorum viduas se in ignem immittere, ut sese maritis vita functis conjungant, tum ne se infamia polluant? Praeterea 7. si non poena sed causa martyrem facit, ut fert receptum religionis axioma, profecto dum concluditur verite Christianae religionis quia martyres habuit, supponitur id quod est in quaestione 16 ; ergo.

423. Resp. ad 1. *Tr. maj.; neg. min.* quoad singula membra; nam Christianorum martyrium repeti non potest primo a *stupiditate,* cum plures litteris ac scientiis floruerint ex iis qui vitam pro Christo Tiltro dederunt. Ea enim aetate persecutio contigit, qua imperium romanum optime adhuc erat excultum. Nemo adeo bardus et stupidus est, ut data optione inter delicias et supplicia, inter libertatem et carceres, vitam et mortem, nesciat se determinare ad ea, ad quae illicitur a natura ipsa; demum ipsa sanctorum martyrum acta evincunt, nonnisi causa probe cognita atque ex intima veritatis persuasione eos sanguinem fudisse.

424- Ad 2. Neque ex *animi furore* seu *fanatismo.* Qui enim agitur aestu fanatismi, caeco impetu ruit ; ast quies animique tranquillitas, quam in

,e) Ita auctor libri *Examen de la religion ,* chap. 6, ncc non levissimus ac nugacissimus auctor libri; *Promenades dans Rome,* D. de Stendhal, Paris 1829, torn. IL pag. 13 et seqq., qui ut moris est ejusmodi peregrinatorum qui erudiüonem ostentant, quidquid confert ad depressionem religionis catholicae ac romanorum pontificum, congessit sparsimque per totum librum disseminavit. Obsoletas fabulas ab heterodoxis ipsis repudiatas de Joanna papissa ejusque partu 'recantat. At enim praeter Bayle Leibnitzius eruditam scripsit dissertationem, cui titulum fecit: *Flores sparsi in tumulum Joannae papissae,* atque impressa fuit in *Eiblioth. hist, gottingensis,* qua ad nihilum redegit omnia supposita fundamenta hujus fabulae; attamen D. de Stendhal serio quaerit eam confirmare oruditionis peregrinae apparatu, et solitas proteslanlium naenias obtrudit, sive ad rem faciant sive non, dummodo contemptum ipse inspiret catholicae religionis; haec enim loca sunt communia omnibus ecclesiae hostibus, quae ipse continue recoquit. Difficilc esset omnia mendacia et falsitales enumerare, quibus ejus opus scatet, atque in pluribus quae refert factis supinam ignorantiam ostendit.

cruciatibus acerbissimis martyres nostri praeeo ferebant, responsa sapientissima, preces quas pro persecutoribus in ipso martyrii actu fundebant, amor quo toroplectebantur inimicos suos, legata quandoque facta de bonis suis in favorem carnificum qui eos trucidabant, non arguunt certe caecum animi impetum atque furorem. Fanatismus praeterea seu caecus animi furor nec omnes invadit, nec diuturnus est; at in casu nostro abripere debuisset doctos et indoctos, nobiles atque plebeios, senes, juvenes, puellas ipsas, ad universam terram sese extendere debuisset ac per tria continentia saecula. Cui haec suadere increduli poterunt?

425. Ad 3. Neque ex *inani gloriae cupidine,* quam bene norant a religione nostra proscribi, per quam omnem martyrii fructum amisissent; plures in speluncis ac silvis vel fame perierunt, vel a feris devorati sunt a nemine cogniti nisi a solo Deo. Infamia publica notati erant; plures conglobatim occisi vel combusti erant, adeo ut certi essent sua nomina ad posteritatem perventura minime esse. Denique magis a gloriae cupidine quam a gladio vel igne sibi timebant. 27

426. Ad 4. Neque a *spe emolumenti,* quae absurda fuisset, dum potius omnium bonorum jacturam pati deberent, ac nonnisi uno gradu a morte durissima dividerentur. Divites ac nobiles hac spe moveri non potuissent; innumeris, si resipuissent, opes, honores, commoda, officia publica offerebantur.

427. Ad 5. Neque demum ex *inani futurorum bonorum expectatione,* nisi certum ac persuasum ipsis fuisset divinam esse illam fidem, quam proprio sanguine obsignabant; neque ignorabant haec apostoli dicta: *Si Christus Mn resurrexit, vana est fides vestra, inanis praedicatio nostra; si mortui non raurgunt, miserabiliores sumus omnibus hominibus; manducemus et bibamus, eras enim moriemur.*

428. Ad 6. seu 1. confirmat. *D.* Qui se ipsos interimant juxta propriae superstitionis impulsum, *Tr.* qui ab aliis mortem sustineant ad testificandam propriae religionis veritatem, AT. Patet proinde ingens discrimen, quod intercedit inter infelices illas superstitionis propriae victimas, et christianos martyres qui minime in se manus intulerunt, sed ab aliis mortem sibi illatam sustinuerunt ad facta testificanda, quorum vel spectatores vel

”) Quot vero sunt ignoti martyres de quibas cecinit Prudentius in *Peristeph.* hymn. XI:

Reliquias memini me didicisse hominum,
Quorum eoius habet comperta vocabula Christus.
Utpote quos propriae junxit amicitiae;

quique, ut de justis V. T. scribebat Apostolus *(Hebr.* XI. 37 et seqq.), „circumierant in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti ... in solitudinibus errantes, in montibus, et speluncis, et in cavernis terrae.[*] Innumeri prope sunt qui profecto nullo poterant gloriae stimulo moveri ad talia perferenda. Cons. P. Ansaldi, Ordin. praedic, in opere, »Z?e *causis inopiae veterum monumentorum pro copia martyrum dignoscenda adversus Dodtvellum,a* Mediol. 1740.

testes de auditu fuerunt, ut in probationibus adnotatum ost. Itaque in life caecus furor, in his veritatis testificatio agnoscenda est. 28

iS) Atque hinc in irritum recidunt, quae citatus Stendhal loc. cit. scribit: «Notre sympathie nous donne l'idée d'une douleur, qni réellement n'a jamais été sentie, la *plu·pari* des martyrs étaient plus ou moins *dans l'état cCextase. De 1820* à 1823 six cents femmes du Bengale se sont brûlées sur la tombe des maris qu'elles n'aimaient point. Voilà un sacrifice vraiment senti, une douleur réellement atroce. Il est bien plus aisé de braver la mort pour les intérêts d'une théorie métaphysique, soutenue par des gens d'esprit, qui de leurs discours tirent leur subsistance; ils persuadent aisément aux âmes poétiques qu'elles vont acquérir un bonheur éternel au prix d'une douleur de quelques heures ... il paraît que ces moments de passion profonde, d'insensibilité et *d'extase* se sont souvent reproduits dans ces épidémies *([enthousiasme* dont on trouve tant de traces dans l'histoire, toute imparfaite qu'elle est jusqu'ici. M. le D. Bertrand a fait un ouvrage estimé sur cet étal d'extase, dont le magnétisme reproduit à volonté l'insensibilité parfaite.·* *(Récit, de M. Cloquet,* en avril 1829). At 1. unde didicit majorem martyrum pariem *extra se raptos* fuisse, cum id uon legatur nisi de uno vel altero? Certe auctor noster acta martyrum neque a limine se salutasse ostendit, dum talia obtrudit. 2. Quo fundamento asserit Christianos martyres ob theorias metaphysicas subiisse martyrium, et non potius, ut ostendimus, ad testificanda facta quae sub sensibus cadunt? 3. Qua fronte audet praeferre viduas indicas in ignem sc conjicientes martyribus christianis, qui ab aliis illata tormenta et immanissimos cruciatus perferebant, dum illae vero fanalismo abreptae, seu potius ad effugiendum publicum ludibrium ct ignominiam id praestent, ut refert Bartoli in Asio, nec ipse diffitetur paulo infra dicens: »Ces jeunes femmes de l'Inde se brûlent par honneur, comme en Europe on se bat en duel." 4. Quomodo persuadere poterit sibi vel aliis, Christianos martyres omnis et aetatis el sexu-; et conditionis totidem fuisse *animas poêlicas,* qui absque fundamento voiuσ;· omnibus atrocitatibus subjici ob inuta spemt Nonne phires doctissimi viri el pUb sophi martyrio coronati sunt? Immo illi ip. qui juxta Stendhal ceteros cxhortlhoii'. nonne illi erant qui potissimum ad n«® quaerebantur, episcopi nempe el preshj teri ? 5. Si persuadebantur fortiter n..\ temporis tormenta sustinere ad aeterna vitam sibi comparandam, ergo non cru: extra se positi ac quodammodo insensibles, ut *plerosque* fuisse asseruit aotW noster; mentita nempe jam bis est initas sibi. 6. Si epidemia enthusiasmi ilaificiebat martyres, ut cos velut extra se raperet in statum extasis et insensibilitatis, qui factum est, ut tot vi tormentorum devicti deficerent, atque spectatores christhai saepe adeo cum tanto suo periculo debutrin t vacillantes ad constan tiam hortari ? 7. L·· tasis, quam magnetismus excitat, cldeqti frequenter adeo medicina loquitur, est stilus morbosus: nec de alia loquitur Ala Bertrand, cujus operis compendium exhibet *Biblioth. tniiv. Genev.* tom. XXXVL pag. 63, 215. Jam vero numquid status morbosus potuit esse communis in universi terrarum orbe omnibus ct juvenibus et senibus, viris, foeminis, etc. et quidem per tria saecula, et renovatus quoties rccrudus in catholicos persecutio, ct quidem privative Christianorum seu catholicorum? Tales sunt magni sapientes Christianae et catholicae religionis impugnatores! Quod specti! ad extases, quas interdum unus vel alter martyr est passus, istac non aliunde quan a Deo servis suis opitulante repeti possunt, ut palet ex ipsis actis ss. Felicitatis ct Perpetuae, quae adversarius noster commemorat Quae enim in illis recensentur de s. Perpetua nihil habent commune cum exlasibus magnetismi; si tamen verum eit quod magnetismi patroni praedicant, cum certum sit ex allatis documentis, ubi agebamus de miraculis, saepius magnelismuc suum effectum non sortiri, ac plura illi tribui, quae falsa sunt?

429- Ad 7. seu 2. confirmat. *Neg.* ex duplici ratione. Ac 1. quidem nulla datur circulatio, ut ajunt, seu petitio principii, dum per effectum aesurgitur ad causam, vel a causa proceditur ad effectum; quando e. gr. dicitur: *Homo vivit, ergo respirat,* vel e converso: *Homo respirat, ergo vivit·,* ut dialectica docet. Jam vero in casu nostro ab effectu, multitudine nempe, fortitudine ceterisque adjunctis martyrum Christianorum inferimus veram ac divinam esse religionem Christianam, in qua et pro qua illi occubuerunt. 2. Quia jam constituta veritate et divinitate Christianae religionis argumentis tom intrinsecis tum extrinsecis petitis ex miraculis, vaticiniis, doctrinae Christi sanctitate aliisque superius allatis, magis magisque eadem veritas confirmatur et roboratur ex ceteris motivis credibilitatis, cujusmodi sunt religionis Christianae propagatio, conservatio et martyres in suis adjunctis considerata, quae sunt totidem vaticiniorum Christi adimplementa; falsum propterea est a nobis supponi quod est in quaestione.

430. II. Obj. 1. Religiones omnes, aegyptia, pagana, islamitica, atque in sinu ipso Christianae religionis montanistae, donatistae, anabaptistae, protestantes suos proferunt martyres. Hinc prodierunt martyrologia anabaptistaram, quorum meminit Bayle29; martyrologium anglicanorum, quod edidit Fox30; protestandum, quod inter ceteros confecit Geddesius.31 2. Freret contendit, primo ipso ecclesiae saeculo disputatum esse de vi argumenti quod a martyribus ducitur. 3 2 3. Validior quaeque animi commotio, ait auctor *Fabulae Sanctorum,* aut sectae augendae cupido tenebras offundit, ne ea expendantur quorum causa pugnatur; eo vel magis quod primis ecclesiae saeculis non defuere pastores, eloquentia non minus quam fanatismo valentes, qni simpliciorum imaginandi vim inflammarent. 4. Procedente tempore ita deferbuisse martyrii studia, ut jam Christiana religio divinitatem suam hoc argumento tueri non possit; ergo.

431. Resp. ad 1. *D.* Proferunt eos quos martyres vocant, *C.* qui martyres sint cum omnibus illis adjunctis quae martyres nostros comitari ostendimus, *N.* Haec enim solius religionis Christianae seu catholicae propria sunt. Qui enim ab adversariis nostris martyres vocantur non sunt l, nisi pauci; 2. nulla plerumque inter se fidei seu religionis communione colligati, qui pro *sua* potius *sententia.* quam pro religione pugnarent, vel sal-

”) In Diet. erit. art. *Anabaptistes,* returque F.

”) *Acia el monumenta ecclesiae,* vol. 3. ia fol-, qnae recusa sunt sub titulo *Martynlogium* an. 1684.

ll) Michaelis Geddesii martyrologium teram qui in Hispania ob professionem redonis protestanlium supremo supplicio affecti sunt, ex anglico latine convertit et vulgavit Moshemius praemissa epistola amarulenta, 1732, in fine suarum dissertationum ad Hist. eccl. perlinentium, vol. L AJtonaviae ct Flensburgii 1733, edit. 2.

31) Spedalieri, *Annal. dell' esame erit.* etc. pag. 110 et seqq.

tem qui non ad testificanda aliqua facta, sed ad asserenda tantum qniejj opinionibus speculativis seu in contemplatione posita sunt, ad adstrue^ nempe propria placita; 3. plerique absque optione justo supplicio gravions criminum rei damnati sunt, cujusmodi fuere donatistae 33 protestantes sub Carolo V.35, vel in Galliis vel alibi mulctati; et interii.

sedulos Caesar Vanini ob patrata flagltia «terique passim, quos increduli vel protestantes ut martyres venditant. Tantum abest, ut supernaturalia cetera dona in iis eluceant, quae martyres anabaptistaeMstlanos summopere exornarunt! Ad confirmat. *Hinc prodierunt martyro-* etc. *D.* quae in censu martyrum et sanctorum recensent facinorosos quosque ac perduelles, atque ob propria crimina mulctatos, *C.* martyres pro-!ri- ^ctos' Quid enim testati essent ejusmodi pseudomartyres nisi pro-pria placita privatasque sententias? Recolantur, quae superius adnotata sunt veri martyris characteres. 37

33) S. Augustinus, auctor coaevus, qui Donatistas bene noverat, *Epist.* 88, alias 68, quae totius cleri hipponensis nomine data est ad Januarium episcopum donalistam, descripta mira Circumcellionum feritate, ita concludit n. 8: Vivunt ut latrones, moriuntur ut Circumcelliones, honorantur ut martyres. Et lib. L contra epist. Parmeniani, cap. 8: Si quisquis ab imperatore vel a judicibus ab eo missis poenas luit, continuo martyr est omnes carceres martyribus pleni sunt, et cap. X. *illorum mores describens ait:* Inobedicntes atque impii nec Deo reddunt Christianum amorem, nec regibus humanum timorem; *ac rursum,* lib. II. cont. Epist Parm. cap. 3. Isti, *inquit,* cur non se respiciunt, quorum catervae gregum furiosorum huc atque illuc armatae ferro ac fustibus volitant, et tam crebris, ubi potuerint, stragibus, nequaquam tamen tanta immanitate satiantur, ubi per busta cadaverum corum cum foeminis quae cum illis passim commixtae contra ordinem rerum divinarum et humanarum diebus ac noctibus evagantur, tanta fervet ebrietas ut inde insaniam quotidianam non solum alios insectandi, sed etiam seipsos praecipitandi concipiant? et alibi passim. Cons, praeterea s. Optatus Milevilanus. *De schismate Donat,* lib. III. cap. 6. Tales porro sunt martyres, quos cum *nostris conferunt* increduli!

34J De anabaptislis satis est in medium afferre, quae de ipsis scripsit Baylc, art. cil. »Hs enseignèrent, que la puissance des princes était une usurpation, et que les hommes sous l'évangile doivent jouir d'une pleine liberté. *Ac de Munzero, praecipito sectae auctore ail:* Munzer devint si téméraire qu'il exhorta hautement les peuples â résister aux magistrats, et à contraindre les souverains â se défaire de l'autorité. Un tel Evangile plut si fort aux paysans d'Allemagne, qui trouvaient un peu trop rude le joug de leurs maîtres, qu'ils ‹· soulevèrent en mille lieux, et qu'ils e·.* mirent une infinité de violences. On len des troupes contr'eux, on les battit lié- ; ment, on en fit mourir un Irês-gmi nombre.*| Jam vero seditiosi, rebelles, e» spiratores contra legitimam potestatcm,dgs profecto sunt qui martyrii laurea ab iners dulis donentur. Sed ad penitius cognoscodos furores ejusmodi sectariorum légats? *Histoire des Anabaptistes,* Paris 1795, ¢« non *Histoire de l'hérésie de Vicle/f, it Jean Huss et de Jérôme de Prague.* Lyon 1682, item Gerardi Croesii *Histarii Ouackeriana,* lib. III. Amstel. 1695.

3i) De quibus scribit post Grotiua *Annal, de rebus Belgicis,* pag. 112, edi fol. Paulus Sarpi in *Hist. Cone. Tridntini,* lib. III. atque ex ipso Gibbon, φ ciL cap. *16:* ubi, quum innumeris mendacii? sublilique astutia extenuare numerum Christianorum martyrum lentaverit, refert α auctoritate Grolii, sub Carolo V. 100 millia, vel saltem 50 protestantium millia, ex testimonio Sarpii, carnificis manu interempte?. Ast notum est in immensum ejusmodi ncmerum auctum esse, ut palet ex ipsa Grolii e! Sarpii supputatione; deinde in bello occubuisse Belgas illos, qui jugum excusserant imperatoris et mulctatos tamquam perduelles. Quod special ad calvimanos qui *in* Galliis subinde poenas dederunt cerium est eos ubique suis doctrinis inhaerentes civiles motus excitasse adversus legitimam auctoritatem. Dixi *suis doctrinis inhaerentes;* siquidem Franciscus I. ut refert Brantôme, affirmabat: *„Le calvinisme et* toute autre nouvelle secte tendent à h destruction des royaumes, monarchies et dominations.» Calvinus saepe clamat adversus auclorilalom cruontam regum, eorumque ferocem licentiam, vellet ipsos variis subditorum ordinibus subjicere; cos *nonnisi* populorum tutores appellat, eisque tJjieil turpem ignaviam velut perfidiam. 5vbsunt *Principia Paris; Vindiciae conili tyrannos* Huberli Languet, qui magis «tus est sub nomine *Junii Bruti,* qui hoc ;:usconscripsit, teste ipso prolestante d'Au-:^né, ut animos adderet reformatis ad conyjationem Ambacii. Agnoscitur liber *exerrabitis,* inquit Grotius, Boucher et Mirislri Sureau du Rozier, in quo auctor coulur ostendere, ul loquitur quidam protests: ..Qu'il est loisible de tuer leurs rois et reines ne voulant obéir à la religion prétendue réformée et porter le parti protest!. *Demum ceteris omissis, ex confessione ministri Jurieu:* Le cardinal de Richelieu, ôtant aux prétendus réformés leurs places de sûreté, agit plutôt par une sagesse politique que par un zélé de religion. D voyait que c'était un état dans un état, et que ces villes étaient des retraites de *rebitite* et de mécontens.** Sane vix est aliqua rebellio quae in Europa a trecentis circiter annis excitata est, quae ab ipsis non prodierit. Neque ejusmodi spiritus in ipsis minutatus est, siquidem paucis abhinc anci? celebris protestans scripsit: *Si la réforme a fait la révolution, c'est son plus bd ouvrage.* Cous. *Mémorial catholique,* IL année, tom. IV. Juillet 1825, pag. 21 et seqq. Cons. praeterea *Histoire du fa-*Mtime,parMons. de Brueys, Utrecht 1737, 2vol, in 8. Idquc, ut notatum est, ex ipsa reformationis seu protestantismi natura *v.* doctrina per applicationem principii fun-■hmentalis independentiae religiosae ad statum politicum. Quare non est quod obtrudant, ut nunc facnint nonnulli scriptores protestantes, catholicorum in aliquibus provinciis rebelles motus, cum hi contra catholicum principium seu doctrinam exorti sint, et fructus spectari debeant ipsius protcstantismi qui et in catholicos nonnullos influxit. Sane ubique fere qui tales motus machinantur, religionis catholicae hostes infensi sunt et religionis catholicae sacerdotes persequuntur.

36) De Julio Caesare Vanini atheismi pseudo-martyre consulendus Barthol. Gramondus testis ocularis, in *Historia Galliae,* lib. UL qui refert eum furore percitum fuisse, eum cognovit nihil sibi profuisse simulatam catholicae religionis professionem ad promeritas poenas evadendas. Tales sunt plus minus omnes heroes, quos sive increduli sive protestantes in fastis suis recensent. Sibi eos habeant.

37) De martyrologio foxiano, quod aeque in martyrologium Geddcsii quadrat, dicit auctor opusculi A *sure way to find out the true religion,* D. Baddeley, edit. American. Boston 1831: »Hic liber sanctorum et martyrum mendaciis scatet, nam raro integra est aliqua historia in hoc immenso volumine, quae aliqua ratione falsificata vel subversa non sit . . . Percurram tamen primos sex menses kalendarii foxiani, et verum protestantium istorum sanctorum et martyrum characterem exhibebo.*| Speciminis gratia ne longiores simus haec pauca exempla bonae fidei Foxii ex citato auctore afferimus: 2. die Januar. *Joannes Wikle/f martyr.* Ast iste AVikleff minime occisus, neque in carcerem ob haeresim conjectus est, sed in suo lectulo Luttenvorth in Leicestershire diem obiit supremum. 3. Januar. *Wilhelmus Swinderby martyr,* anno 1400. Quamvis ipse Fox dicat eum auno 1401 post duodecim menses, non magno affectum infortunio fuisse; neque ipse scit quid de

432. Ad 2. *D.* quatenus nempe, ut supra dictum est, non poena «d causa martyrem facit, *C.* alias, Λ. Etenim inter validissima Christianae rtli gionis *et* ecclesiae divinitus institutae argumenta *verum martyrium* prima ecclesiae patres attulisse. Clemens romanus, Justinus, Irenaeus, Cyprians·. Hieronymus, Lactantius aliique passim testes locupletissimi sunt38; satis sii hic s. Hieronymi verba proferre: *Cum quis viderit,* inquit, *tanta perseverantia stare martyres atque torqueri, subit tacita cogitatio quod, nisi verum* iwt *evangdium, numquam sanguine defenderetur.*

433. Ad 3. *D.* In perbrevi quodam mentis aestu, *Tr.* ad longum tere· pus primoque illo aestu defervescente, A". Hi enim animi furores et ct®- motiones, ut experientia constat, in primis non omnes ubique pervadam deinde brevi dissipantur ac maturae deliberationi locum cedunt. Jam vere Christianorum martyria per universum terrarum orbem ab omni ordini® classe et per plura saecula celebrata sunt: *Steterunt torti torquentibus fortiores,* inquit s. Cyprianus 3 9, *et pulsantes ac laniantes ungulas pulsata d laniata membra vicerunt.* Quod vero additur de viris eloquentia pollentibus, nil aliud evincit nisi mentitam esse iniquitatem sibi, dum affirmarunt increduli, nonnisi rudes et plebeios ab initio Christianae religionis amplexatos evangelium fuisse. Quaecumque enim vis eloquentiae sit, numquam efficit ut homines passim bonorum direptionem', exilia, exquisita tormenta ad longum tempus perferant.

434. Ad 4. *D.* Cum desiere persecutiones, *C.* quoties istae recrudue- runt, A; Ecclesiae enim catholicae numquam defuere martyria, ut patet a martyribus qui tum sub imperatoribus ac principibus arianis, iconoclastis, etc. passi sunt, tum hac ipsa nostra aetate, quia numquam ipsi defuerunt persecutores. Praetermissis enim vetustioribus temporibus, japonenses aemulati sunt pristinos martyres, sive numerum spectes, sive conditionem, sive tormentorum atrocitatem.4 ° In Anglia et Hibernia ad plura pariter hominum millia, praesertim sacerdotio aut nobilitate praestantium, ad haec fere tempora pro catholica lido omnia vexationum genera sustinuerunt, In Gallia sub finem elapsi sacculi, ut superius notavimus, plures catholicorum myriades occubuere, in quibus religiosi, moniales, sacerdotes, episcopi heroicam plane fortitudinem ostenderunt.4 2 Ilinc ea ratione qua quoties ecclesiae hostes eam aggressi sunt, toties victi fuere, et ecclesia semper novos celebravit triumphos, sic quoties eam aggredientur, toties vincentur. 43

435. III. Obj. Martyres Christiani, non pro religione, sed ob alias omnino causas occubuerunt; etenim vel ob impacta crimina *incendii, atheismi, tupcrstilionisve maleficae* necati sunt; vel tamquam rei de oedipodeis incestibus, thyesteisque coenis et infanticidiis, occasione carpocratianorum, sub Hadriano mulctati sunt, vel denique ut perduelles ab imperatorum legibus: ergo.

436. Resp. *D. antec.* Interdum ob alias causas fucatis coloribus apparentes, *Tr.* reales, *N.* Etenim 1. Justinus sic imperatores alloquebatur: *Rogamus ut qui convictus fuerit puniatur ut improbus, non autem ut chriitianns44:* et Tertullianus 4 5 pariter: *Nemo illic Christianus, nisi hoc tanhan,* et ita passim reliqui apologetae et martyrum acta loquuntur. 2. Per *Athdsmum et superstitionem maleficam* Christianam professionem designabant juxta praeconceptas ethnicorum opiniones, ut notum est. 3. Tacitus46 ipse scribit incendium fuisse praetextum, quo usus est Nero ad Christianos insectandos. 4. Impacta Christianis crimina incestus, etc., vel erant apertae calumniae ab ipsis ethnicis excogitatae ad invidiam conflandam Christianae confessioni, vel si ex occasione carpocratianorum aliorumque haereticorum exortae sunt, nonnisi ad brevissimum tempus praevaluerunt, ut enim tradit Eusebius17, semper ecclesiam catholicam, quam *-/.οατονῦαν* seu *praevalentem* vo-

illo facium fuerit. 7. die Jan. *Roger Acton martyr.* Hic in vitam Henrici V. conspiravit, atque in aperta seditione captus et ob proditionem suspensus est, non jam, ut referi Fox 7. Januar. 1401, sed 10. Fcbr. 1414. 8. Jan. *Joannes Broicn martyr.* Ex ipsis perduellionibus fuit, et ob eamdem causam laqueo interiit; et sic dicatur de ceteris ejusdem farinae hominibus vel conspiratoribus vel latronibus, etc. quos in album sanctorum et martyrum refert Fox. Cons, op. cit. pag. 54 et seqq. Ipse Pearsonius exprobrat Joanni Fox falsas citationes, prava ratiocinia, etc. Cons. Feller, *Dictionnaire historique* nrU Jean Fox. Sed prae ceteteris circa kalendarium foxianum legi debet opus P. Pcrsonii S. J. de conversionibus anglorum, cui titulum fecit; *The third part o/ a treatise entitled conversions of England,* etc. anno 1604, sine loco, tom. II pag. 3, cap. 1 el seqq., ubi inter cetera ostendit plures in vivis adhuc fuisse, quos Fox in suum retulerat martyrologium!

3S) S. Clem. *Epist.* 1. ad Cor.; s. Just *Apol.* II. n. 10 et 12; s. Iren. *Cont. hatreses,* lib. IV. cap. 33. n. 9; s. Cypr. *Epist.* LMII; Lacl. *Div. Inslit.* lib. V. cap. 13; s. Hier. *Ad Hedib.* q. IL

) *Epist. ad Mart.* ct *Conf.*

) Cons. Bartoli, *Storia del Giappone* Crasset, *Histoire de ťéglise du Japon;* Segneri, *L'incredulo senza scusa,* part. II. cap. 16.

n) Cons. Bartoli, *L'inghilterra.* Reeolanlur praeterea quae superius notata sunt de haereticorum saevitie. Lingard, *Storia ddC Jnghilterra,* tradotta dal sig. Gregori.

°) Barruel, *Histoire du Clergé de France pendant la révolution.*

u) Pulchra similitudine utitur Segneri, *L'incredulo senza scusa* part. IL cap. 10. ri exponendum duplicem effectum quem persecutiones in ecclesia producunt, his verbis: »Si fc chiaro, come i nemici di quclla (ehiesa), con tante scosse non le avevano irrecato fmalmente altro danno di quello, che si arrcchi ad un inccnsiere con agilarlo incessantemente per l'aria, che fu l'avvivarvi ad un'ora di dentro l'ardore dolia carità, di fuori la fragranza dei buon esempio."

44) Apol. I. n. 7. En ejus verba: *OStv πάντων τών καταγγιΧλομίνων ὑμῖν, τάί πράζΐΐί r.piveoSai άζιονμεν, ϊνα ὁ Ιλεγχ^ΐΐί ὡί άδικοί κολάζηται, άλλα μι) ὡί χριστιανοί.*

·*5) Tert, in *Apol.* cap. 44. Cons. Ansaldi, Diss. cit. *De causis inopiae monument.* adversus Dodwell, pag. 4; Euseb. *Hist. eccl.* lib. HI; Noghera, *Riflessioni sui caratteri divini del cristianesimo,* Riflessione 20.

40) Annal, lib. XV. n. 44.

47) Hist, eccles. lib. IV. cap. 7. Cum retulisset gnosticos (sapientes seu illuminatos, prout se vocant non paucae nostrorum temporum sectae), a Carpocrate prodiisse, docentes debere unumquemque flagitia obscoenissima perpetrare ad sibi conciliandos

cabant, ipsi ethnici a quibuscumque sectis discreverunt et agnoverunt 3. Dummodo christiani lidem qjtirassent tamquam absoluti et immunes ab his omnibus criminibus habebantur. 6. Ideo perduelles declarabantur, quia respondebant: *Obedire oportet Deo magis, quam hominibus* (Act. V. 29.). 7. Addo, quod si ob impacta ejusmodi crimina saltem ut apparentes praetextus, christiani interficiebantur, ergo infero, non temporalis quaestus, nw inanis gloriae cupidine, non sectae augendae causa, non animi furore, ut deistae contendunt, martyres mortem obibant, cum nonnisi infamia eos sequeretur, sed unius veritatis gratia sobrii prudentesque sanguinem dabant.

437. **Inst.** Plures quovis tempore apostatae fuerunt; ergo.

43S. **Resp.** *Tr. antec. N.* vel *D. cons.* Et istorum apostasia propriam arguit imbecillitatem, divitiarum, honorum, voluptatum, etc. amorem, *C.* arguit infirmitatem argumentorum Christianae religionis, quam deseruerunt, J. Immo istorum ignavia ceterorum fortitudinem exaltat tamquam vere divinam. A cruciatibus enim vinci hominis est, cruciatus vincere christiani. Contra propriam vero conscientiam et persuasionem atque ex ignavia eos cecidisse, duo sunt quae ineluctabiliter evincunt. 1. quod plures resumptis viribus novo se certamini committerent, et qui in prima pugna victi sunt, in altera fuere victores; 2. quod, vix pace ecclesiae reddita, illico turmatim lapsi non solum precibus , sed et lacrymis et gemitibus episcopos obsiderent, ut pacem et

mundi rectores, indeque prodiisse tot ethnicorum in christianos calumnias de incestibus cum matribus et sororibus, et consecrandis dapibus, praeclarum hoc exhibet testimonium de ecclesia catholica: *Ἡ τή καθόλου και μόνη αληθού Ικκλησία* λαμπρότη , *τό σεμνόν* και *ειλικρινί και ίλευSiptov τό τε σώφρον* και *καθαρόν τη IvSiou* πολιτίιαϊ *τε καί φιλοσοφία ει απαν γένο Ελλήνων τε* και *Βαρβάρων άποστίλβουσα· συναπίσβη γούν αματω χρόν<** και *ή* κατά *παντό του δόγματο διαβολή· ιμενε δε μονή* αρα *παρά πασι κρατούσα καί άνοιιο* λογουμενη τά* μάλιστα *διαπρίπειν ιπι σεμνότητι καί σωφροσύνη 3είοι τε και φιλοσόφοι δόγμασιν, ή* xqS' *ημά διδασκαλία.* Id est: «Catholica ecclesia, quae sola vera est, semperque sui similis et constans, novis quotidie incrementis augebatur, gravitate, sinceritate ac Ubertate, modestia denique ac sanctitate vitae cujusdam, philosophiaeque divinae omnium oculos, non graecorum modo, verum etiam barbarorum perstringens; simul etiam extincta est temporis lapsu calumnia illa quae universae religioni nostrae afficta fuerat (puto Sismondi hic dicturum non esse ferro et igne ecclesiae catholicae), mansitque tandem disciplina nostra *sola omnium consensu* superior et victrix, ac prae reliquis sectis modestia, gravitate, divinaeque sapientiae praeceptis excellere ab omnibus judicata·" Deinceps hinc factum refert, ut ecclesia catholica dicta fuerit a gentilibus ? κρατονια ὀὸια, et catholici *κρατούντε* · Et sane hoc nomine Damascius in *Isidori vita,* pag. 1058 donat ecclesiam catholicam, ac rursum pag. 1072 idem apud Suidam disserens de Ammonio; sic etiam ante ipsum Porphyrins, in libro *De oraculorum philosophia,* apud Euseb. *De praep. evang.* c. 10, et Theodoretus, lib. *De curatione graecanicae superstitionis,* id ipsum observat, immo ipse Julianus in *Misopogone,* pag. 99. *των κρατουντών, de iis qui tunc praevalebant* loquitur. Cons. Valesius in notis ad citatum Eusebii locum. Miror quomodo eruditi protestantes ista non viderint.

veniam patrati criminis consequerentur, ac. durissimis publicae ac diuturnae poenitentiae laboribus se subjicerent ad ejusmodi pacem obtinendam. 48

EORUM QUAE HACTENUS PROPOSITA SUNT SUMMA ATQUE CONCLUSIO.

439. Jam praestat institutae disputationis adversus incredulos summam colligere, tum ut inde pateat argumentorum nexus et vis, quibus nostra doctrina constituitur; tum ut consecutionum series deducatur ex iis, quae confirmare studuimus; tum denique ut ex parallelismo impugnationis incredulorum planum fiat quam levibus nitantur momentis, qui fidem adhibere religioni detrectant.

440. I. Ad primum quidem quod attinet, ex dictis patet possibilem divinam ac supernaturalem aliquam revelationem esse, sive ex parte Dei, sive er parte hominis, sive ex parte rei revelatae. 49 Dari insuper certissimas notas quibus divina ac supernaturalis haec revelatio probe secernatur a quacumque hominum fraude, cujusmodi esse ostendimus, tum ex se, tum ex omnium gentium consensu, *extrinsecas* miracula et vaticinia eventu comprobata, *intrinsecam* sanctitatem doctrinae, quae tamquam revelata perhibetur, quae nempe promoveat gloriam Dei et utilitatem hominum. 50 Hanc porro revelationem etiam ex ea tantum parte quae complectitur officia hominum erga Deum, erga seipsos et erga societatem, quae nempe absolute captum hominis non excedunt, non solum utilem, sed plane necessariam, saltem morali necessitate, esse ex triplici capite collegimus, quae totidem facta sunt ab omnibus historicis monumentis testata; ac 1. quidem ex eo quod nulla gens unquam fuerit vel sit, quae, divina hac supernaturalique revelatione destituta, vel dignum Deo cultum exhibuerit, vel plus minus in gravissimos errores non impegerit contra sanae ethices principia; 2. ex eo quod nulli unquam philosophi vel sapientes idonei fuerint vel sint, ex triplici intrinseco ipsis inhaerente defectu, ad homines retrahendos a gravissimis ac perniciosissimis recensitis erroribus, eosque in officio continendos; 3- demum ex eo quod humana ratio, nullis aliunde suffulta praesidiis, motiva sufficientia non praebeat ad homines in officio continendos atque a vitiis retrahendos, etiam in iis quae naturali rationis lumine cognosci possunt.51

441. His constitutis investigavimus, utrum divina bonitas homines in tanta necessitate positos sibi ipsis omnino permiserit, an vero proposita reve-

’*) Cons. Morinus, *De poenitentia:* Petavius, *De poenitentia;* Mamachius, *De orig. christ,* et s. Cyprianus passim in suis epistolis. Novatiani schisma originem cepit «accusatione, quam ipse intulerat ecclesise romanae, quod pacem lapsis poenitentia functis concederet, atque rursum communionem suam eos admitteret.

49) Cap. 1. Prop. I.

5 °) Cap. 3.

51) Cap. 2.

latione iisdem consuluerit; atque ostendimus Deum reipsa hominibus non defuisse, sed per Christian potissimo gentes omnes ad verum Dei cultum atque ad sanam ethicen revocasse. Divinam porro ac supernaturalem Christi missionem seu revelationis factum extra omnem dubitationis aleam posuimui argumentis intrinsecis et extrinsecis, vaticiniis scilicet et miraculis a Christo patratis; ac praesertim gloriosa ipsius a mortuis resurrectione, quae omnino maximum et miraculum et vaticinium fuit et ceterorum omnium velut confirmatio atque sigillum. Et haec quidem quod attinet ad argumenta extrinseca; ad interna retulimus sanctitatem evangelicae doctrinae, quae in summo gradu gloriam Dei promovet, atque omnium et singulorum hominum utilitatem per integrum systema ita connexum, sive ex parte propositae doctrinae, sive ex parte motivorum atque sanctionis, ut nihil in ipso desiderari possit, nihil ipsi addi. Subsidiariis denique, si ita loqui fas est, argumentis, petitis tum ex admirabili religionis Christianae propagatione, tum ex ejusdem non minus prodigiosa conservatione, tum ex martyrum testimonio, quae omnibus adjunctis perpensis non competunt neque competere poterunt unquam nisi uni divinae ac supernatural! revelationi, seu uni religioni Christianae, talem certitudinis gradum adjecimus, ut nihil certius a prudenti et cordato quolibet desiderari possit. Quae quidem posteriora tria argumenta, quatenus in se continent atque includunt vaticiniorum Christi adimplementum, ad extrinsoca superius recensita vocari facile possunt. 52

442. II. Cum vero Christus finis legis sit, ad quem et lex mosaica ei prophetae referuntur, et quibus Christus adversus judaeos suam divinam comprobavit missionem53, cum insuper veritas non nisi una sit, neque opponi possit veritati nisi error, jure inde inferimus.

443- 1. Divina igitur pariter est missio Mosis et prophetarum in veteri lege, ideoque et doctrina ab ipsis Dei nomine hominibus proposita.

444. 2. Si Christus finis fuit legis, atque in ipso lex et prophetae suum adimplementum habuerunt, ergo jamdiu abrogata est lex mosaica, quae non fuit nisi praeparatio quaedam ad Christum; vana proinde spe judaei eum praestolantur futurum, qui jamdiu venit; et quod consequens est, praesens judaeorum conditio ineluctabile argumentum est propriae eorum perfidiae, adimplementi veterum vaticiniorum, divinitatisque Christianae religionis.

440. 3- Ergo pagani, islamitae, deistae, increduli denique omnes extra veritatis semitam versantur.

446. 4. Cum argumenta, quae deducuntur ex Christianae religionis propagatione, conservatione et martyrio, nonnisi in ecclesia catholica verificentur, et tamen objectum sint Christi praedictionum, merito pariter infertur, tum heterodoxos ea urgere non posse adversus incredulos, quin noceant pro-

»') Cap. 4.

??) Cons. Joann. V. 46; Luc. XXIV. 44.

prino causae 54; tum solam ecclesiam catholicam integrum christianismum constituere, sectas vero non esse nisi christianismi fragmenta, reliquias sive segmenta, nec ipsis ullo modo competere posse divinos religionis a Christo institutae characteres 56; tum denique iisdem argumentis quibus quispiam Christianus fit, catholicum fieri.

447. III. Analyst instituta argumentorum, quibus increduli ac rationalistae divinam ac supernaturalem revelationem impugnant, omni fuco, jocis, calumniis ac falsae eruditionis apparatu sepositis, illa huc reducuntur: Homo sibi sufficit, ut sufficiunt sibi reliqua animantia omnia. Revelatio multis deceptionibus patet. Dantur revelationes falsae, ergo omnes falsae sunt. Plura falsa sunt miracula et vaticinia, ergo omnia. Phires abusi sunt religione, ergo nulla est admittenda religio. Ethnicismus, islamismus, protestantismus cito ex naturalibus causis et propagati et conservati sunt, ergo et christianismus. Plures fanatico furore abrepti in quavis secta mortem obierunt, ergo omnes Christiani martyres tales sunt censendi. Magni abusus, magna crimina in religione Christiana fuerunt, et adhuc sunt; ergo tota Christiana religio non est nisi magna seductio atque deceptio. 56

448. Quis porro non videat ejusmodi argumenta talia esse, ut probationes Christianae religionis non solum non infirment, sed ne attingant quidem? Si tota Christiana religio non est nisi factum quoddam, plane patet nihil unquam proficere posse ejusdem adversarios, nisi monumenta destruant quibus illa fulcitur; cum vero haec monumenta summo certitudinis gradu innitantur, infirmari non possunt, quin ipsius certitudinis subruantur fundamenta.

54J Nullum est fere argumentum quod heterodoxi urgere valeant ad christianismi defensionem, quod non pugnet adversus illos pro ecclesiae catholicae veritate. Nullum enim est quod faveat christianismo partiali. Quare vel ipse Grotius qui praeclarum opus edidit *De veritate religionis Christianae,* cum sibi proponit argumentum sive difficultatem petilam ex multiplicitate sectarum, haeret, nec amplius Grotius videtur. Id ipsum contigit Abbadie; id ipsum celeris omnibus. Cons. Gerdii, Dissert. II. «Saggio dell· uso che si puo fare a favore della religione cattolica dcgli argomenti de' protestant! in prova della rivclazione contre grincreduli.!» Opp. edit. Rom. tom. XL

5i) Satis est ad ejusmodi divinos characteres eliminandos inquirere in cujuslibet sectae originem, epocham, motiva, doctrinam, progressus, ut luce meridiana clarius pateat, ex humanis cupiditatibus ortas eas esse, ac omnes humani operis vicissitudines fuisse expertas; totum in iis humile et abjectum.

i6) Ita incredulorum facile principes Boulanger, Bollingbrocke, Freret, Rousseau, Voltaire, etc., qui tantopere desudasse dicuntur ut christianismum retexerent, perpenderent, atque ad analysin revocarent; ita qui cos exscripserunt, vel in compendium redegerunt atque, utpote obscuriores obsoletiquc, jacent; ita demum, licet aliam viam iniverint, Rationalistae, qui quam primum obsolescent et ipsi. Haec est enim conditio omnium religionis Christianae impugnatorum et hostium, sive principes ii fuerint, sive scriptores: ''*Eccc inimici tui, Domine, ecce inimici tui peribunt;* eorum nomina in pulvere scripta sunt, licet aetate qua vixerunt, magnum de se excitaverint fragorem.

449. Rursum facta Christianae religionis ita inter se firmo nexu colligantur. ut, ejus veritate ac divinitate posita, omnia explicentur, et illa sublata, sic omnia in suspenso maneant vehit totidem effectus sine causa.

450- Cum autem haec agendi ratio contraria sit ipsi humanae naturae, vim sibi inferant necesse est qui eam sectantur, neque unquam quiescere possint. Poterunt quidem increduli sibi ad tempus illudere, ferventibus praesertim cupiditatibus; ratio tamen jus suum semper sibi vindicat. Unde fit, ut, quieto tandem animo Christianae religionis motiva perpendentes, increduli non pauci demum resipiscant, vel saltem in mortis discrimine constituti plerique in sinum ejus confugiant. Pauci enim omnino sunt qui ita obdurescunt, ut velint ad extremum usque vitae spiritum in incredulitate persistere, iique vel stolidi vel corruptissimi, qui numquam aut fere numquam finem cogitant, ad quem conditi sunt; ac ne turbentur a falsa illa qua frui videntur pace, a quocumque religionis examine refugiunt pejus quam a cane et angue.57

451. Expendant igitur religionis Christianae fundamenta, et motiva conferant si placet cum suis argumentis, omnibus anticipatis judiciis exclusis, ut res tam gravis postulat, lucem a Deo enixis precibus humili ac sincero animo petant, et procul dubio ad eam religionem revertentur a qua aberrantes recesserunt.

y

H:

r1

s') Facile posset catalogus ct quidem prolixus exarari eorum incredulorum, qui duobus abhinc saeculis, vel examine accurate instituto ad catholicam fidem redierunt, vel saltem quos pocnituit propriae incredulitatis in articulo mortis, ac se cum ecclesia reconciliarunt, vel omni ratione conati sunt id efficere, licet hinc amicorum artibus ct fraude, justo illinc Dei judicio, obstacula non levia repererint quominus id excquerenlur. D. Emery in quodam opusculo de hoc argumento edito haec habet: »On ferait une longue liste des esprits forts qui ont rendu hommage à la religion au moment de la mort. Nous ne citerons que quelques-uns de ceux dont le nom est le plus connu; Boulanger, Toussaint, Bonlainvilliers, le marquis d'Argens, Montesquieu, Maupertuis, BuiTon, Dumarsais, Fontenelle, Damilaville, Thomas, Bouguer, de Langle, Tressan, Mercier, Palissot, Poulavic, Larcher. Diderot voulait se confesser, on lui en ôta les moyens: *Sans moi,* disait Condorcet, parlant de d'Alembert, *sans moi il faisait le plongeon.* Il paraît qu'on se précautionna également contre la faiblesse de Voltaire, qui mourut au rapport de Tronchin dans les convulsions de la rage, en poussant le cri sinistre: *Je suis abandonne de Dieu et des hommes.* J. J. Rousseau selon toutes les vraisemblances. termina lui-même sa vie."

α·

VERA RELIGIONE

?K;

ADVERSUS HETERODOXOS.

1. Heterodoxorum nomine veniunt sectae omnes, cujuscumque demum communionis ac denominationis sint, quae sive in pluribus, sive in pauciori-bus fidei articulis, ab ecclesiae catholicae doctrina quovis tempore recesse-runt, vel ab ea in dies recedunt. Longum propterea esset, immo vix possi-bile tot sectarum errores singillatim persequi. Revocari propterea disputatio nostra debet ad aliquod generale principium, a quo tota controversia sponte sua quodammodo defluat. Constituta porro atque in tuto posita divinae re-velationis existentia adversus incredulos, inquirendum superest, num Deus qui suam aperiens doctrinam ac voluntatem hominibus mirifice prospexit, banc suam revelationem privatis hominibus seu spiritui privato uniuscujusque dimiserit, an vero alicui coetui seu societati a se institutae, publicae, infal-libili atque perpetuae conservandam atque interpretandam tradiderit et con-signaverit. In hac vero posteriori hypothesi remanet discutiendum, quaenam societas legitimos titulos praeseferat, quibus jure meritoque sibi vindicet divinam hanc auctoritatem. In his maximi momenti quaestionibus expen-dendis tota versabitur altera haec tractatus nostri pars. Ex duplici hac disquisitione, controversiae peculiares omnes enucleantur ac dissolvuntur, cum ubi semel de illis constiterit, non agatur amplius nisi de audiendo ejusmodi infallibili magisterio a Christo ipso instituto. Omnem proinde diligentiam impendemus ad argumentum istud solide evolvendum, quod ut obtineamus, continenti propositionum serie, quae se invicem excipiant, rem totam com-plectemur.

ii l

PROPOSITIO L

Validissimae rationes ostendunt, de via ordinaria divinam revelationem ab auctoritate divinitus instituta atque infallibili custodiri, atque proponi debere.

2. Ut patet ex ipsa propositionis enunciatione, sermo hic non est de ipsa actuali revelatione, sen actuali veritatum manifestatione, sed de *revelatione jam facta, litterisque consignata, vel viva voce transmissa,* seu de collectione ipsa ac corpore, ut ita dicam, jam factae revelationis.

3- Hisce positis, sic 1. ex ipsa natura rei, de qua agitur, evincitur propositio. Nisi enim a publica, externa ac infallibili auctoritate, divina revelatio proponeretur, infallibiliter nobis constare non posset de identitate divinae revelationis: fluctuare semper deberemus incerti, utrum id vere revelaverit Deus, nec ne: an quidpiam eidem additum, quidpiam ab ea detractum fuerit eo vel maxime quod autographa omnia cito perierint. [1] Accedit quod fraus facile irrepere posset, prout reipsa factum constat ex suppositione tot librorum, qui sub ementito nomine editi sunt, sive quoad vetus, sive quoad novum testamentum.[1] Cum vero fides non minus divina et infallibilis esse debeat in suo objecto et motivo quam in medio per quod proponitur, patet revelationem nonnisi ab infallibili atque divina auctoritate proponi posse.

4. Id ipsum pariter evincitur ex necessitate determinationis sensus legitimi ejusdem revelationis. Etenim, cum revelatio in hominis gratiam ac bonum data sit, necessario verbis ac signis patefieri ac exprimi debuit. Jam vero verba diversas plerumque habent significationes, diversos, quandoque etiam contrarios, exprimunt conceptus aequivoca propterea sunt seu aequi-

') De autographis V. T. nihil omnino scimus; quoad autographa autem N. T. Cellérier in suo: *Essai d'une introduction critique au Nouveau Testament,* Genève 1823, sect. HL, censet ipsa, utpote exarata in cortice papyri, quae usitatissima tunc erat, cum scripta illa edita sunt, cito periisse, adeo ut aetate Tertulliani, Clementis alex., Origcnis nulla amplius vestigia superfuerint

2) Satis est evolvere pseudepigrapha veteris el novi testamenti J. Mb. Fabricii, et aliorum, qui sive ante sive post ipsum ejusmodi collectiones fecerunt et amplificarunt, ut Thilo et Tischendorf.

3) Pluribus exemplis ostendi id facile posset; cum vero id neque a protestantibus ipsis nunc in dubium revocetur, non est cur in re non necessaria opus inpendamus. Certe ad sensum determinandum verborum sacrae scripturae, ipsi perpetuo accedunt vel ad *usum loquendi,* quem vocant, vel in subsidium adsciscunt linguas affines, passim ad phrases profanorum scriptorum phrases exigunt scripturales, et tamen perpetuo haerent, ac fluctuant incerti, et quod ab uno scriptore affirmatur ut certum, ab altero ut falsum rejicitur. Levis istorum commentatorum sive exegelicorum, seu potius philologorum lectio sufficit, ut quisque intelligat in quanta ipsi versentur fluctuatione. Istorum opera ut plurimum non sunt nisi contextus auctorum heterodoxorum vel affirmantium vel negantium, hunc vel illum nativum sensum esse verbi quod expen-

vocationi subjecta; nisi itaque ab infallibili auctoritate divinitus ad hoc instituta, revelatio proponeretur, nutantes ac dubii semper essemus circa verum objectum ac germanum sensum ac intelligentiam ejusdem revelationis; praesertim cum agitur de mysteriis humanae rationi imperviis, in quibus hallucinatio facillima est. Quod ex perpetuo experimento nimis luctuoso ex parte illorum omnium qui viam auctoritatis deserentes sibi ipsis duces esse voluerunt, mirifice confirmatur. Eo enim devenerunt ut, licet sacros revelationis codices assidue versent, in desperationem acti, nesciant quid tenere debeant, tot diversarum interpretationum numero, varietate ac contrarietate huc illuc distracti.4

5. Ex perpetuitate demum ipsius divinae revelationis eadem veritas patet. Divina enim revelatio non pro solis praesentibus, sed pro omnibus omnino hominibus cujuscumque aetatis facta est; quare, nisi perpetua quaedam semperque vivens divinitus instituta auctoritas esset ad eamdem inviolate servandam, et custodiendam a privatorum hominum novitatibus, interpolationibus , praeposteris interpretationibus, prout experientia passim fieri videmus 5, numquam nobis constare posset de ejusdem veritate atque integritate; hinc necessario lites ac controversiae perpetuae quae numquam dirimi possent. Abhorret autem ab idea sapientis legislatoris permittere cujusque hominis arbitrio codicem, et sensum propriae legislationis. Quod ut aliquo exemplo magis declaretur, fingamus animo, quempiam viatorem duas obire civitates, quae aeque glorientur optimis sibi datis legibus atque statutis, et ambae ut sapientissimum habeant legislatorem, utrique civitati communem; sciscitante autem ab iis viatore, quemnam sapientissimus hic legislator constituerit magistratum, vel quod tribunal ad codicem suum incolumem servandum, vel quem interpretem ad lites quae suboriri solent dirimendas, altera indicet constitutos a legislatore judices et magistratus, altera autem contendat non alium a legislatore constitutum judicem ac interpretem quam codicem ipsum, cui fidem adhibebit viator, et quam ex his duabus civitatibus verum dicere arbitrabitur? Illam profecto, quae magistratus ac judices constitutos affirmat, cum hoc longe magis congruat sapientiae ac prudentiae optimi le-

dunt. Praeter *Criticos sacros* videri possunt Kuinoel, Rosenmüller, Eichhorn, etc.

9 Sane ecclesia genevensis (ut alia wmpla missa faciam) in suo *Statuto,* sub die 3. Maii ann. 1817, prohibuit, ne quispiam in scholis agat de quaestionibus apud ipsam controversis, circa duas J. C. naturis, peccatum originale, gratiam et praedestinationem. Vid. *Précis des débats théologiques de Genève,* par J. J. Cheneviére, 1824, pag. 22. Nempe eadem ratione ac exercitus, imperator seu dux, cum se viderit ad extrema redactum, monet ut sibi quisque prospiciat; ita ecclesiae reformatae tot dubiis ac tot perplexitatibus pressae et contradictionibus absque ullo termino, quibus ipsarum doctrinae scatent, eo demum devenerunt ut dicerent membris suis: En Biblia, legite, expendite, cudite vobis religionem, sibi quisque prospiciat. Vid. *The catholic miscellany,* mensis Julii 1826.

s) Non pauca exempla ejusmodi novitatum, interpolationum, etc. inferius dabimus.

gislatoris, qualem fuisse ambae profitentur, cum rei natura id exigat; cnm enim lites excitantur, ut plurimum circa sensum codicis versantur; absurdum autem est affirmare, ad litem dirimendam constitutum esse codicem ipsum, circa cujus sensum lis moveri solet.

6. Validissimae igitur rationes ostendunt, quod nisi extraordinario aliquo medio a Deo ipso provideatur, de via ordinaria nccesse sit, aliquam constitutam divinitus auctoritatem esse, eamque infallibilem atque perpetuam, quae divinam revelationem custodiat, proponat, verumque illius sensum aperiat.

DIFFICULTATES.

7. Obj. Ante Christi adventum nulla instituta fuit infallibilis ejusmodi auctoritas, ad divinam revelationem proponendam; ergo.

8- Resp. *D.* Æ Quia Deus extraordinaria quadam ratione et prendentia supplebat ejusmodi defectui, *C.* secus, A' Vel enim sermo est de tempore patriarcharum, vel de eo quod subsecutum est sub Moyse, respecta hebraeornm vel ethnicorum. Certum autem est Deum, in prima illa epochs per immediatas apparitiones saepius repetitas, revelationis jam factae integritati ac germano sensui prospexisse. Quod vero spectat ad aetatem posteriorem, praeterquam quod constituta jam fuit synagoga ac sacerdotium aaronicum, quod depositarium fuit et quidem publicum atque perenne mosaicae legis, certum pariter est ipsum Deum suae revelationi consuluisse, per prophetarum seriem numquam fere interruptam, usque ad Christum, ac singulari providentia populum suum rexisse, ut incolume servaretur revelationis depositum. s His addimus fidei articulos, ad salutem obtinendam explicite credendos, paucissimos fuisse, unitatem nempe Dei creatoris et remunerato-

·) Josephus Flavius exhibet catalogum omnium summorum sacerdotum, qui. non interrupta serie, ab Aarone usque ad Ananum, seu Annam et Caipham, sub quibus mortuus est Christus, sibi invicem succesSerunt, et ab his usque ad Joann. Giscala, qui omnium pontificum judaeorum postremus fuit; sub ipso enim a Romanis excisum est templum flammisque consumptum; qui omnes fuerunt *octoginta novem.* Sie dividit:

ab Aarone ad Salomonem qui primum templum erexit . .	13,	spatio annorum	612;
a Salomone usque ad captivitatem Babylonicam.....	18,	» »	466:
a captivitate Babyl. usque ad Antiochum Eupatorem . . .	15,	» »	412;
ab Antiocho, qui Oniam UL cognomento Menelaum sacerdotio spoliavit, usque ad Herodem Π. omnes Assemonei, quorum ultimus fuit Aristobulus, creatus Pontifex ab Herode, a quo postea vita privatus est.....	15,	ɳ »	113;
post hunc usque ad Titum successere alii.....	28,	»	1(Π.
	89		

Vid. *Antiquitatum* lib. XX. cap. 10. Jam vero Salvador, *Histoire des Instit. de Moïse,* etc. livr. IL *Des fonctions lègislatices,* chap. 1. *J)e ia magistrature* χαcerdotale, pag. 128 et seqq. observat scopum institutionis leviticae esse vigilantiam

ris, expeetationemque futuri liberatoris 7, qui proinde facillima ratione ad seram usque posteritatem transmitti poterant. Nondum enim completa revelatio data fuerat. Quod si aliqui ex propria culpa illos obliterarunt, penes ipsos sit; quamquam si absque personali culpa aliqui posteriorem praesertim articulum ignoraverunt, dummodo legem naturalem observaverint, dubitandum non est, Deum pro sua bonitate aliquo modo iis providisse, et si aliqui adhuc ejusmodi sint, iis providere, infundendo nempe iis habitum fidei, spei et caritatis supcrnaturalis, sine quo nemo finem suum, supernaturalem scilicet beatitudinem, consequi potest, secus ac rationalistae sentiunt, et qui ipsorum vestigia premere non erubuit Franc. Brenner canonicus bambergensis, in libro cui titulus: *De dogmate.* 8

9. Ceterum numquam Deus ita suam revelationem privatorum hominum arbitrio atque interpretationi dimisit, ut fas unicuique fuerit eam aliquo modo vel temerare vel exponere.

10. I. **Inst.** 1. Ethnici non potuerunt revelationem habere, nisi per privatam familiarum traditionem, idcoque absque ejusmodi publica atque infallibili auctoritate; 2. atque ex ipsis judaeis nonnisi pauci viderunt prophetas, eosque immediate audierunt, quin dicendum sit eos omnes fide divina caruisse; ergo.

11. **Resp.** ad 1. *D.* Qui proinde eamdem revelationem vel obliterarunt vel innumeris prope commentis ac fabulis temerarunt, *C.* integram custodierunt *subdiet.* Nonnulli privati qui primaevam revelationem, extraordinaria ratione propositam, traditione conservarunt, *Tr.* nationes integrae, *NV.* Quo propiora fuerunt tempora primaevae revelationi, eo magis pura conservata est, etiam apud gentes divina revelatio; ast processu temporis adeo obliterata est vel foedata, ut nonnisi vestigia superfuerint veluti navis tabulae per naufragium diffractae, quas ingenti labore eruditi hinc inde collegerunt. 9 Quae quidem vestigia duo ostendunt, nempe tum revelationem quam-

id legis conservationem. Ejusmodi officium pariter spectabat ad publicum lotius gentis synedrium. His addatur scries prophetaram usque ad Malachiam. Joseph, lib. I. *Contra Appionem,* cap. 2. η. 3. refert libros quos nos deulcrocanonicos dicimus, diligenter in catalogo digestos scripturarum fuisse, etsi non habeant parem auctoritatem ac praecedentes (scilicet protocanonici) ex defectu successionis non satis clarae prophetarum. Ex quibus patet numquam divinae revelationis depositum in V. T. fuisse privatorum arbitrio commissum.

') Apostolus, *Jlebr.* XI. 6, his verbis veluti compendio quodam complexus est, quae fide necessaria ad salutem tenenda essent: ..Credere enim oportet accedentem ad Deum quia est, et inquirentibus se remunerator sit.“

8) Landshutii, 1832.

9) Praesertim Eusebius Caesariensis in duobus praeclaris operibus *De praeparatione* ac *De demonstratione evangelica.* Ex rccentioribus vero plures viatores universalis ejusmodi traditionis rudera, ut ita dicam, atque fragmenta, penes diversos populos barbaros atque silvestres collegerunt. Inter quos dignus est qui legatur Comes Carli Rubi in suis *Lettere Americane,* duobus voluminibus; nec non *Croyances,*

dam oliin datam hominibus fuisse, tum corruptam hominum eorumdem incurü ac negligentia. Hine nisi Dens, per peculiarem populum, quem sibi delegit ejusdem revelationis custodem ac depositarium, ei prospexisset, actum pm tus de ea esset, prout etiam nunc temporis absque catholica ecclesia vir rudera, ut ita dicam, magni illius aedificii, quod per revelationem conditura est, superessent atque caementa. 10 Quod si nonnulli, iique paucissimi into ethnicos, intemeratam servarunt acceptam revelationem, id acceptum referri debet tum paucitati articulorum qui credendi propositi erant, tum peculian etiam divinae gratiae subsidio, quo factum est, ut eorum memoria prora» non deleretur. Addendum praeterea est, actum tunc temporis minime fuiss* de integro revelationis codice, prout nunc agitur, quem proinde neque inter- pretari, neque corrumpere potuissent, sed de memoriter retinendis panes articulis, ut notavimus. Tantum porro abest, ut exinde possit aliquid contn nos erui, ut magis confirmetur quod demonstrandum assumpsimus. Etenim cum ageretur de illa partiali revelatione adeo aperta et facili, per traditio- nem ad posteros transmittenda, si ea tantum de sua perspicuitate atque in- tegritate amisit inter gentes, non aliam ob causam nisi quia carebant ea auctoritate ac magisterio per quod integra et incolumis servaretur, quanto apertius patet ejusdem auctoritatis necessitas, ubi agitur de revelatione com- pleta ac litteris consignata, ut nihil addam de parte illa quae per solani tra- ditionem transmissa est?

12. Ad 2. A' *conseq.* Etenim prophetae missi potissimum sunt ad homi- nes in officio continendos, et ad sartam tectamque divinam jam datam reve- lationem apud illos servandam, et ad manifestandam peculiarem aliquam Dei voluntatem, non autem ad divinam primitivam revelationem ad salutem ne- cessariam, proponendam. Quoties nempe opus fuit prophetas mitti ad judaeos

superstitions, et restes des traditions primitives observés par M. Dumont d' l'rville, dans son voyage autour du monde à borde de CAstrolabe, dans la Nouvelle Zélande, et les îles de Tonga, etc., *Annales de philosophie chrétienne,* recueil périodique, 5 année, tom. VIII. n. 43. 31. Janvier, Paris 1834; A eue *theologische Zeitschrift,* von D. Joseph Plelz, id est, *Novae ephemerides theol.* Viennae 1833. fasc. IL pag. 189—210, fasc. HL pag. 305—329, fasc. IV. pag. 26 — 50. Ex quibus palet apud universas gentes obtinuisse ideam exislenliae Dei, semideorum seu angelorum, pugnae inter duos primos fratres Cain et Abel, Trinitatis occupatae in hominis creatione, fueminae aedificatae ex viri costa, lapsus protoparcnlum, etc.

1°) Sane cum unaquaeque secta haereticorum eorum, qui a temporibus apostolicis ad nos usque exorti sunt, qui vix numerari jam possunt, aliquam revelationis partem negaverit, cum unaquaeque praeterea aliquid dc suo adjecerit, cum nullus sit fidei articulus qui plures non sit nactos adversarios atque impugnatores; absque ecclesiae catholicae firmitate tanta esset rerum omnium perturbatio atque confusio, etiam post Christi adventum, qualis fuit apud omnes populos (si unam excipias ecclesiam judaicam seu synagogam) circa primitivas traditiones, quae, si non penitus perierunt, ita tamen fuere corruptae, ut absque earum prototypo nihil certi in iis discerneremus. Hoc vero magis patebit ex inferius dicendis.

praesertim revocandos ad legis observantiam, vel ad peculiarem Dei voluntatem ipsis aperiendam, independenter etiam a synagogae approbatione missi a Deo sunt, non vero ad novos fidei articulos proponendos, sed potius ad jam receptos magis ac magis confirmandos et enucleatius exponendos, contorlasque interpretationes privatorum corrigendas, quaestionesque, si quae ortae essent, dirimendas 11, et ad ipsorum animos excitandos in spern projjine futuri liberatoris adventus. Ceterum et ex jugi prophetarum missione, ad integritatem ac puritatem factae revelationis conservandam, rursum colligitur necessitas illius auctoritatis quam adstruimus. Scripta vero prophetarum simul ac emittebantur, synagoga seu synedrium ea in reipublicae tabularium inferebat, ut intemerata ibi servarentur. 12 Cum his praesidiis destitutae fuerint gentes caeterae, hoc ipso amiserunt vel foede corruperunt revehias veritates, licet omnes a Noe ejusque filiis, ex quibus originem trahebant, eas acceperint; ex quo magis semper ac magis absoluta necessitas eruitur cujusdam custodis ac interpretis divinae revelationis.

13. Π. **Inst.** Exceptis protoparentibus, qui immediate primitivam illam revelationem a Deo ipso acceperant, reliqui nonnisi per illos eam cognoverunt; jam vero protoparentes eorumque posteri auctoritatem illam publicam atque infallibilem minime constituebant; ergo.

14. Resp. *D. min.* Ita tamen ut Deus extraordinaria providentia, ut dictum est, illius integritati atque incolumitati prospexerit, *C.* secus, jV. Nam protoparentes et patriarchae aliique, quibus Deus se manifestavit ac reconsitos articulos credendos proposuit, eos, ut patet, fide divina tenebant, reliquis autem certitudine morali summa constabat de factis illis; hinc ipsi eosdem articulos eadem fide credebant. Deus interea numquam destitit extraordinaria sua providentia, prout temporis illius infantia exigebat, ab iis in memoriam revocandis, ut eorum fides viva servaretur usque ad plenitudinem temporis, in qua misit filium suum, qui revelationem complevit, et ad suam perfectionem adduxit. Praeterea numquam dimittenda est distinctio superius proposita (in resp. ad 1. inst.), aliud nempe esse transmittere oralem traditionem de nonnullis articulis, aliud vero cum agitur de corpore ipso totius completae revelationis, sive scriptis consignatae, sive per traditionem trans-

”) Hoc munus semper fuit prophetaram qui a Deo excitabantur, non solum ad fauri enuncianda, verum etiam ad arguendos judacos ob legis transgressionem, atçae ad evertenda inania quorumdam commenta, saepeque perversa ad effugiendam legis observantiam, atque ad falsam spem uaeipiendam nescio cujus immunitatis aprosyilis poenis ob ipsorum flagitia. Plena rant prophetarum volumina ejusmodi acribus objurgationibus, praesertim apudlsaïam, Jercmiam, Ezechielem, etc. Quod si nonnulla dubia, vel quaestiones exortae essent, eas prophetae dirimebant (I. Mach. IV. 46; IV. Reg. XXII. 14 et alibi passim).

*2) Vid. *Histoire critique du Vieux Testament,* par le P. Richard Simon, Rotterdam 1685, tom. I. livr. I. chap. 4. Qui tamen plura habet, quae probari nullatenus possunt a sano catholico.

missae, licet et in primo casu opus fuerit peculiari Dei providentia ad tis integre custodiendam, nec Deus eam privatorum arbitrio ac interprétatif dimiserit.

PROPOSITIO IL

Sola ecclesia a Christo instituta instructa est hac infallibili auctoritati.

15. Ecclesiae nomine hic non intelligimus coetum omnium fidelium $ legitimis pastoribus subsunt sub Romano Pontifice, eamdemque cum ip$j fidem profitentur, eademque sacramenta participant, seu ecclesiam *discertat.* sed potius episcopatum universum seu, ut ita dicam, in tota sua plenitude, nempe corpus pastorum una cum Romano Pontifice, seu ecclesiam *docento.*

16. Jam vero episcopatus in apostolis, qui primi episcopi fuerunt, coneque capite ac principe Petro, divinam revelationem eamdemque completa immediate a Christo et Spiritu Sancto accepit: Christus praeterea apostil;· misit per universum mundum ad divinam revelationem patefaciendam hoœinibus, ipsisque propriam adsistentiam promisit usque ad mundi finem. Apem sunt Christi verba apud Matth. cap. ult.: *Euntes docete omnes gentes., docentes eos servare omnia quaecumque mandavi vobis, et ecce ego vobiite. sum* (docentibus et baptizantibus) *omnibus diebus, usque ad consummation* saeculi;* et apud Joann. XIV. 16, 17: *Ego rogabo Patrem et alium Paneidum dabit vobis, ut maneat vobiscum in aeternum, Spiritum veritatis .... apud vos manebit d in vobis erit.* Act. XVI. 13 prosequitur Christus: Cw *autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem;* ac nirsuc. ibid. XX. 21 : *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos.*

17. Quae quidem afferimus ut monumenta tantum historica, utpote relata ab auctoribus qui ea referunt quae ipsimet immediate a Christo ips acceperunt, et omni fide digni sunt, non autem ut testes divinitus inspirate eos hic sumimus. Uno verbo, adstruimus *factum* institutae ac fundatae t i Christo societatis, quae depositaria ab ipso instituta est doctrinae suae, ce·! que ipse commisit magisterium omnium gentium per instructionem viva voc* faciendam. Non enim dixit Christus apostolis : *Euntes scribite,* sed *Eiati docete,**neque ad tempus tantum, sed semper, quousque scilicet erunt ve! I gentes convertendae, vel gentes conversae in doctrina semel accepta conservandae. IIoc propterea magisterium juge ac perpetuum esse debet. Apestoli vel discipuli nonnisi data occasione commentaria sua ediderunt. Oὼ et hoc sedulo animadvertendum est, evangelistas minime in animo habui»I codicem integrum et absolutura Christi doctrinae et legum posteritati tr> dere, sed commentarium historicum gestorum et dictorum Christi, et quidfE neque integrum neque perfectum, adeo ut non possint haberi evangelia ε codex et norma saltem perfecta et adaequata credendorum et a^endonm

Et quo sequitur, Christum non aliam voluisse gentibus sive convertendis sive conversis relinquere sive constituere regulam proximam eorum quae et credere et agere deberent, nisi publicum, jugo ac vivens ecclesiae magisterium.

18. Hinc patet adeo connexum esse systema auctoritatis cum ipsa revelatione, ut neccsse sit vel rejicere omnem revelationem quae praeter veritates ordinis naturalis imponat hominibus obligationem credendi veritates *tupernaturales* et servandi praecepta *positiva,* vel si illa admittitur, debeat pariter admitti medium certum et tutum, et quidem jugiter perseverans quo veritates illas et praecepta cognoscere homines absque erroris periculo possint. IIoc autem non est nisi auctoritas a Deo ipso instituta, nempe ecclesia. a qua edocemur tum libros, quos sacram scripturam dicimus et veraces et divina inspiratione conscriptos fuisse, tum hunc et non alium esse sensum illarum sententiarum seu verborum quae in iisdem continentur.

19. Tria itaque habemus ex verbis Christi: 1. immediatam missionem apostolorum ad gentes edocendas in rebus fidei et morum; 2. jugem adsistentiam Christi erga apostolos eorumque legitimos successores, usque ad consummationem saeculi in ejusmodi ministerio: 3. aeternum denique Spiritus Sancti cum iisdem magisterium.

20. Ergo apostoli sive ecclesia non solum habuit revelationem a Christo, sed habuit praeterea ab eodem Christo et a Spiritu Sancto germanum sensum ejusdem revelationis.

21. Ergo non soli apostoli, sed insuper legitimi eorumdem successores, seu ecclesia omnium saeculorum utitur seu *gaudet* iisdem praerogativis, infallibilitatis nempe et auctoritatis ad proponendam, custodiendam ac interpretandam hanc eamdem revelationem, utpote persona moralis jugiter vivens usque ad consummationem saeculi 1, nec non ad conservandam revelationem

') Hic sedulo observandum est in corpore morali quocumque individua singula a morte praeripi, sed ita ut ipsa societas eadem semper subslistcns sit ac viva, ac proinde deficiente aliquo individuo ipsa nihil omnino de propria subsistentia amittat. Quare cum ecclesia in apostolorum collegio ad instar societatis ac moralis cujusdam corporis fuerit a Christo instituta, ac statim in immensum prope excreverit, institutione aliorum episcoporum per apostolos facta, ex quibus successiones per totum terrarum orbem coeperunt ad nos usque deKendcre, curpus episcopale sub suo capite Petro, ac postea romanis pontificibus," numquam interrupta serie episcoporum sibi invicem succedentium, semper idem viguit et est. Vivente adhuc s. Joanne apostolo, per universam terram fundatae erant singulares ecclesiae. Cum defecit ultimus episcoporum qui cum apostolis conversatus erat, longe plures alii fuerunt, et ita deinceps; desiit enim successio episcoporum aposlolicorum in s. Polycarpo, s. Joannis evangelistae discipulo, qui martyrium subiit sub Marco Aurelio Antonino. His fere temporibus floruerunt Hegesippus et Irenaeus, qui mortui sunt imperante Commodo. Vid. Euseb. *Hist, eccles.* lib. II. cap. 23. edit. Valesii.

in sua primitiva puritate et integritate, cui soli promissa est vita aeteru et ad regimen in sua unitate conservandum.

22. Ergo apostoli, seu ecclesia Jam consftYuta, *ac stcpradictis Christipromissionibus munita,* antequam ullus liber sacrae scripturae esset litteris c» signatus, adeoque jam ex solemnibus Christi promissionibus inerrandae d‹$ perpetuo exornata (neque enim verba Christi vera sunt quia scripta, ώ quia ex ore Christi processerunt), ecclesia, inquam *praescribit*2 ipsi scriprae quam ipsamet approbavit ut divinam, verumque et legitimum oraculum divinorum sensum assecuta est, tum viva voce ipsius Christi, tum ope divi, nae peculiaris adsistentiae; ipsa divinas traditiones immediate a Deo accepi' ut eas fideliter custodiret usque ad mundi exitum.

23. Toties proinde objecta petitio principii, seu circulus vitiosus qn: juxta protestantes ecclesia probatur per scripturam, scriptura vero per ecclesiam. non solum locum nullum habet, vel habere potest, sed prorsus ab ipsi natura rei et factis ipsis excluditur. Ecclesia enim admisit et approbavit ipsas scripturas (nempe Novi Foederis), quas vidit continere ea ipsa, quaet Christo acceperat, et conformes doctrinae quam profitebatur. Nam scripturae non sunt nisi instrumenta, in quae relata novit acta propriae possession^ velut in publicas tabulas, quae totam vim habent ad probandum ex propri? ipsius testimonio, et in quibus scripto consignatae sunt praerogativae eiden a Christo collatae, et quibus ipsa jam utebatur, antequam haec scriberentur, probarentur atque evulgarentur. Nam ecclesia jam habebat suam missionem divinam, suum regimen, suam infallibilitatem et auctoritatem; Petrus jam erat instructus jure primatus, ac ceteri apostoli ipsi subjiciebantur, antequam evangelia edita essent3 ! cum autem eadem semper ac viva sit Ecclesia, sibi ipsi sufficit. Quod vero spectat ad scripturas Veteris Testamenti, de ipsarum divinitate certior facta est ab ipso Christo.

ibi

-) Hanc vocem usurpamns eo sensu, quo eam perpetuo adhibuit Tertullianus in lib. *De praescriptionibus haereticorum,* nec non s. Irenaeus, aliique patres.

3) Fere omnes eruditi viri consentiunt, intra VHL ac X. annum post Christi in caelum adseensionem s. Matthaeum evangclio conscribendo manum admovisse in gratiam hebraeorum qui chrislianae religioni nomen dederant, teste Eusebio, *Hist, eccles.* lib. HI. cap. 24. Alii, inter quos Millius, in *Prol. ad* A. *T.* differunt ad subséquentes annos publicationem evangelii Matthaei innixi potissimum auctoritati Irenaei qui lib. III. *Cont. haereses.* cap. 1. scriptum tradit a Matthaeo evangelium, *cum Petrus et Paulus evangelimarent Romae, et fundarent ecclesiam;* quod contigit multo post Sed quidquid de hoc sil, quod aliis discutiendum relinquimus, certum est ex Ad. Apost. I. 15; II. 14 el seqq. IX. 33. s. Petrum jam exercere coepisse traditam sibi divinitus auctoritatem. (Matth. XVL, 18. coll. Joann. XXI. 15 et seqq.) Evangelium autem editum non fuit a Joanne nisi post Petri mortem Ephesum e Patmos insula, Domitiano extincto, reduce, toste s. Irenaco. lib. HI. *Cont. haeres,* cit. loc., ideoqut anno 97 vel 98 aerae vulgaris, ut omnes consentiunt, si unum excipias Semlerum. *Praef. in Paraphrasât evangelii Joannis.* et in notis passim, aliosve ejusdem scholae rationalislicae alumnos.

24. Cum igitur ecclesia divina illa oracula quae recensuimus, semper intellexerit de infallibilitatis et auctoritatis praerogativis sibi concessis, jure suo utitur, cum auctoritative Christianae religionis dogmata tamquam totidem fidei articulos vel infidelibus quos in sinum suum admisit vel admittit, credendos proposuit ac proponit, vel a novitatibus turbulentorum quorumdam filiorum suorum quovis tempore strenue intemeratos servavit ac servat, pervicacesque in proprio sensu persistentes anathemate perculit ac percellit, qui ipsam a propria possessione earumdem veritatum exturbare moliti sunt vel moliuntur.

25. Idque magis evidens fit ex illis sententiis quibus Christus praecepit, ut haberentur tamquam ethnici et publicani quicumque ecclesiam audire detrectassent (Matth. XVIII. 17), cum declarat semetipsum audire qui ecclesiam audiret, semetipsum spernere qui ecclesiam spreverit (Luc. X. 16), ideoque rebelles ab auctoritate ecclesiae velut Deo ipsi rebelles condemnat. Quare cohaerenter ad hanc doctrinam quam semper hoc sensu ecclesia intellexit, apostolus Paulus Himaeneum et Alexandrum satanae tradidit ut discerent non blasphemare, cum ex iis essent qui circa fidem navem fregerant (I. Tim. 1.20). Hinc saepe adhortatur Timotheum et Titum ad vitandos omnes novatores et haereticos homines, utpote subversos et proprio judicio condemnatos (Ad Tit. III. 10; et Π. Tim. IΠ. 5; IV. 15); ita se gessit Petrus in epistola praesertim secunda (Π. Petr. 1 et seqq.) : s. Judas in epistola sua catholica, quae tota est de hoc argumento; s. Joannes, tum in epistolis suis, tum in Apocalypsi (Π. Joann. 7 et seqq. Apoc. II. 6, 14, 15). Cohaerenter ad hanc ipsam doctrinam et auctoritatem ecclesia jam a primo saeculo simonianos, ebionitas, cerinthianos, gnosticos aliosque novatores ac protestantes e sinu suo rejecit4, et sequentibus saeculis ad nos usque, ut infra dicemus, numquam ab instituta hac agendi ratione recessit.

26. Sola igitur ecclesia a Christo instituta, seu corpus pastorum, integrum tamen, id est cum capite suo, seu romano pontifice, de quo infra, instructa est infallibili auctoritate ad revelationem proponendam, interpretandam et inviolate conservandam.

* ‹) Cfr. Euseb. *Hist, eccles.* lib. III. cap. 18; tum cap. 26, 27 ct alibi passim, praesertim lib. IV. cap. 22, ubi memoratis menandrianis, valenlinianis, ctc. haec verba refertHegesippi : *Ἀπο τούτων ψινδόχριστοι, ὑινδοπροφήται, ^ινδαπόστολοι, οιτινϊί Ιμί- (Μαν τήν ἵνωβιν τή Ικν.λησία φ^οριμαίοι* Ιόχοκ *κατά τοΰ Ston καί κατά τον Χρίστον* αϊτοὐ. Id est: >.Εχ iis orti sunt pseudo-Christi, ct pseudo-prophetae, pseudo-apostoli, qui adulterinam invehentes doctrinam adversus Deum ct adversus Christum ejus, *unitatem* ecclesiae disciderunt. *Et immediate ante scripserat .·*' Βασιλιιδιανοί . . . ίκαβτο! Ιδίω , >:αί ἰτίρω ιδίαν δόζ,αν ~αριι ήγαγιν. »Hasiliani - - - - qui seorsim singuli* proprias opiniones *induxerunt.'l* Ex quibus discimus spiritum privatum originem omnium haeresum fuisse. Quod et de encratilis notat idem Eusebius, lib. IV. cap. 29. scribens, quod legem et prophetas admitterent, sed *ιδίω Ipugvtvovrtf τών ιερών τα νοήματα γραφών,* id est, *proprio quodam sensu scripturas exponunt.*

DIFFICULTATES.

27. Obj. Haec propositio nititur falso supposito; supponit enim *a)* Christum instituisse ecclesiam in modum unius corporis seu societatis per mutuam membrorum relationem et dependentiam saltem ab uno capite; 6) diri, nam missionem praerogativam esse exclusivam istius corporis; *c)* illam oweconomiam fore perpetuam atque ordinariam; ‹7) revelationem proponi a Ub corpore; atqui haec falsa sunt; nam i. apostoli seorsim singuli et independenter ab invicem revelationem proposuerunt, totidemque fundarunt indepadentes societates 5; 2. apostoli non solum episcopatum repraesentabant, eus acceperunt a Christo missionem, sed praeterea universitatem fidelium, qui proinde hoc ipso propriam missionem a Christo ipso immediate habuerunt: 3. temporaria fuit illa oeconomia, siquidem verba quibus Christus futuna suam adsistentiam promisit, respiciunt ea tempora tantum, in quibus apostolis erant necessaria signa et prodigia ad disseminandum evangelium, ut patet ex Marci cap. ult.; 4. demum revelatio semper a privatis hominibus et individuis proponitur, immo quandoque et a laicis; ergo.

28. Resp. A'. A. Ad prob. *C. maj. et A'. min.* sub hac generali observatione, quod apostoli seu ecclesia quae immediate a Christo tum revelationem accepit tum ipsam missionem, aliter semper intellexit et in praxim redegit Christi verba et institutionem, ut in probationibus ostendimus.

li

29. Sed jam singillatim resp. ad 1. *D.* Apostoli seorsim singuli tamquam totidem membra ejusdem corporis et cum debita subordinatione ai snum caput, Petrum scilicet, ut inferius ostendemus, revelationem proposuerunt, C. alio sensu, A'. Negamus pariter totidem ipsos societates independentes constituisse; cum enim Christus universum gregem suum Petri curae tradiderit (Joann. XXI. 17), hinc apostoli singuli acquirebant, ut ita loquar. Petro; omnes illae partiales societates seu ecclesiae coalescebant in unam universalem sub regimine Petri, quae proinde jam ab ipsis apostolicis temporibus *Catholica* seu universalis nuncupata fuit. 6

5) Ita Gibbon, *Hist, de lapsu rom. imp.* cap. 15. n. 5; juxta ipsum apostoli sibi non vindicarunt auctoritatem legislate vam, episcopi et presbyteri ejusdem erant auctoritatis, ecclesiae ab initio erant totidem respublicae, quae postea formam /be*derativam* inierunt, unde origo unitatis, etc.

6) S. Ignatius, *Epist. ad Smyrnaeos* cap. 8. sic ait: *Οπου αν οανγ ό ίπί'Τκοπο . Ικει τό πλήθο Ϊ3τω· ω περ οπού αν ή Χρίστο Ίηβού , Ικεϊ ή καθολική Ικκλησία.* Id est: ηUbi comparuerit Episcopus, ibi et multitudo sit; quemadmodum ubi fuerit Christas Jesus, ibi catholica est ecclesia.· Sic in cpisL ecclesiae smyrnensis de martyrio s. Polycarpi legitur; Ααι ούτω; ω *τη ‹χο3αρζία βτίγανον απολαβώνΐ* σίτ *τοϊ* οπο^τόλοϊϊ και πασ‹ *δικαίοι* αχαλλιλ *μένο* , 5ο£α£‹ι *τον 3εόν καί πατίρα, και ευλογεί τον κύριον ημών και κυβερνηπτπ των δωμάτων ημών, καί ποιμένα τη κατά την οικουμένην καθολική Ικκλησία* . U est: μEt hac ratione immortalitatis coronam adeptus (s. Polycarpus), una cum apostolis atque omnibus sanctis laetus glorificat Deum Patrem, ct benedicit Dominum nostrum

30. Ad 2. *D.* Apostoli sub aliquo respectu interdum universum fidelium coetum repraesentabant, *C.* semper, ae praesertim in officiis proprii ministerii, ideoque et missionis ad evangelicam praedicationem, *N.* Alioquin frustra Christus instituisset peculiarem ministrorum ordinem; frustra segregate! Spiritus Sanctus Paulum ct Barnabam ad opus ministerii (Act. XIII. 2); frustra apostoli ordinassent episcopos quibus commendarent fidei depositum (I. Tim. VI. 20) et frustra Spiritus Sanctus eosdem posuisset ad regendam ecclesiam Dei (Act. XX. 28); frustra denique Christus fidelibus id injunxisset, ut suos audirent ministros, iisdem obedirent (Luc. X. 16) iisque subessent, quae omnia apostoli in omnibus fere epistolis fidelibus commendant (I. Thess. V. 12; Tit. I; Hebr. XIII. 17, etc.). Et sane si omnes magistri, ubi discipuli? Si omnes pastores, ubi grex?

31. Ad 3. A'. Nam Christi ecclesia semper indiget ejus praesidio et adsistentia. S. Marcus loc. cit. ne innuit quidem aliquando miracula et signa in ecclesia cessatura. Addatur Christum apostolis eorumque successoribus promisisse *Spiritum veritatis* qui doceret eos semper *omnem veritatem,* quique esset mansurus cum ipsis *in aeternum:* addatur praeterea Christi promissionem apud s. Marc. cap. ult. hactenus in ejus ecclesia adimpleri. 7

32. Ad 4. *D.* Revelatio semper a privatis individuis proponitur ut *yriwtis* hominibus *et* nomine proprio, Ar. ut publicis ecclesiae ministris et legatis ac nomine ecclesiae, *C.* Nec enim semper vel princeps vel respublica vel senatus in persona propria vel subditis vel exteris gentibus propria eiponunt mandata, aut voluntatem patefaciunt, sed per suos plerumque nuncios aut legatos: sic ecclesia per suos ministros gentibus Christi evangelium annuntiat, revelationemque divinam proponit.

33. I. Inst. Ergo etiam haereticus posset ecclesiae nomine fidem annuntiare, ct gentes ipsi credere tenerentur. Atqui hoc est absurdum.

34. Resp. *D. M.* Posset haereticus ecclesiae nomine fidem annunciare mentiendo, *C.* vere et proprie, *N.* Quod si infideles bona fide ipsum ecclesiae ministrum putarent, tenerentur quidem credere, sed in hac hypothesi non propter ipsum crederent, sed propter ecclesiam cujus nomine praedicat et cujus nomen usurpat, ac populi illi sic edocti jam pertinerent ad ecclesiam Christi, ut infantes ab haereticis baptizari, et adulti qui bonae fidei

gubernatorem corporum nostrorum et *catholicae* per universum orbem *ecclesiae.*0 (Apud Usserium.) Et in actis s. Pionii, qui passus est sub Decio, legitur: »Tum Polemo, cliristianus, inquit, es? Respondit Pionius: sum profecto. Cujus, inquit Polemo, es ecclesiae? Respondit Pionius: Catholicae; nulla enim est alia apud Christum." (Cons. Valesius in notis ad cap. 10. lib. VII. *Hist, eccles.* Eusebii, ct *Acta sanctorum* apud Bollandum , mensis Febr. die 1.)

7) Ut patet ex dictis in I. Parte hujus tract, n. 392 ct seqq.

H

sunt, seu ignorantia Invincibili laborant. *Ecclesia enim,* ut loquitur s. Augustinus, *etiam per ancillarum sinum liberos parti Christo.* 6

35. II. Inst. Nullum saltem infideles motivum oxtrinseoum ct infil. *libile* habent, quo induci possint ad actum fidei eliciendum, et ad credeadum fide divina quae ipsis proponuntur; ergo.

36. Resp. *D.* .1. Nisi Deus aliqua ratione suppleret, *Tr.* vel *C.* ti Deus supplear. 3*. Jam vero Dens vel per donum miraculorum ecclesiae ministris concessum, vel per internam gratiam suam, vel per utrumque situm cum infidelibus evangelium annuntiatur, ipsos et illustrat et movet et persuadet et trahit adeo ut firmissime ac fide divina propositis fidei articuli.' assentiantnr et credant, non minus ac si ab ecclesia ipsa ea credenda proponerentur. Brevi insuper iidem populi certiores fieri possunt de ecclesiae existentia ejusque praerogativis.

37. III. Inst. Possent tamen hae ratione illudi ac decipi; ergo.

38. Resp. *D. A.* Si mala fide agant, *C.* si animo sincero viam salutis quaerant. 3'. Etenim Deus pro sua bonitate non patitur illos illudi ac decipi qui eum timent, et veritatem ex toto corde ac sincera mente inquirunt.'

PROPOSITIO III.

Sola proinde ecclesia est custos et interpres infallibilis divinae revelationis, sive viva voce per traditionem transmissae sive litteris consignatae.

39. Haec propositio est velnti corollarium praecedentis; etenim si Christus non privatis hominibus, sed pastorum coetui, seu ecclesiae a se institutae munus religionis propagandae et conservandae demandavit, si eidem specialem ad id munus rite obeundum ac perpetuam adsistentiam promisit, si veritatis spiritum dedit in aeternum cum ipsa mansurum, si apostoli revelationis depositum delectis ad id successoribus custodiendum tradiderunt, ut patet ex illis apostoli verbis quibus sic Timotheum a se constitutum ecclesiae ephesinae episcopum hortatur: *Bonum depositum custodi per Spiritum Sanctum qui habitat in nobis* (II. Tim. I. 14); *Tu assecutus es meam doctri-*

s) Hoc est argumentum septem librorum, quos s. Augustinus inscripsit *De baptismo adversus Donatistas,* in quibus ostendit fieri etiam aliquando posse, ut aliquis habeat aliquid catholicum extra ecclesiam catholicam, praesertim lib. I. cap. 10.

„Nam si sapientia ct veritas, (praeclare inquit s. August. *De moribus Ecclesiae.* lib. I. cap. 17. n. 31, 32) non tolis animi viribus concupiscatur, inveniri nullo pacto potest. At si ita quaeratur, ut dignum est, subtrahere sc se «atque abscondere «i suis dilectoribus non potest . . . . Amore petitur, amore quaeritur, amore pulsatur, amore revelatur, amore denique in eo quod revelatum fuerit permanetur . . . . O utinam possetis intelligere quae dicta sunt. Confcstim abjiceretis omnes ineptias fabellarum, et vanissimas imagines corporum, totosque vos magna alacritate, sincero amore, firmissima fide, *sanctissimo ecclesiae catholicae yremio* conderetis."

nam, institutionem, propositum, fidem . . . tu vero permane in iis quae didicisti d credita sunt tibi, sciens a quo didiceris; quae audisti\a me per multos testes, hacc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt ct alios docere (II. Tim. II. 2); ac rursum: O *Timothee, depositum custodi, devitans profanas vocum novitates, et oppositiones falsi nominis scientiae, quam quidam promittentes, circa fidem exciderunt* (I. Tim. VI. 20 et 21). Eadem inculcat Tito episcopo cretensi alii suo discipulo. Ex his plane consequitur, solam hanc ecclesiam custodem et interpretem infallibilem atque perpetuam esse divinae sibi traditae revelationis, non autem privatos homines, quibus semper obedientia injungitur, in rebus praesertim fidei ac morum, nisi velint ab ecclesia ipsa extorres fieri, et haberi in censu ethnicorum et publicanorum ac haereticorum.

40. Revelatio autem partim scriptis consignata fuit, partim viva voce transmissa, juxta illud apostoli: *Tenete traditiones quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram* (II. Thess. II. 15). Hinc s. Joannes in evangelio cap. ult. declarat se multa omisisse ex iis quae Christus fecit, et in secunda ac tertia epistola profitetur se plura adhuc scribenda habere, sed velle magis *os ad os loqui* (II. Joann. 12; *et* III. Joann. 14). Volens propterea apostolus Paulus quosdam contentiosos compescere, eos provocat ad contrariam ecclesiae *consuetudinem* dicens: *nos talem consuetudinem non habemus, neque ecclesia Dei.*

41. Sola idcirco ecclesia a Christo instituta est utriusque scripturae videlicet et traditionis depositaria, custos et infallibilis interpres ab ipsa sua institutione, ac talis erit usque ad consummationem saeculi, quia ipsa semper suam retinet, possessionem ac praescriptionem, et semper habet in semetipsa legitimos titulos juris sui. Ipsa propterea est regula proxima quoad res omnium credendorum et agendorum.

42. Quapropter sequitur I. illos omnes et solos libros scripturae canonicos et divinos esse ab omnibus admittendos, quos ecclesia Christi ut tales recognoscit et admittit. Istorum autem censum exhibet concilium tridentinuro, sess. IV.

43. II. Omnes et solas traditiones ab omnibus Christi fidelibus divinas habendas esse, quas eadem Christi ecclesia ut tales admittit ac veneratur.

44. III. Jure suo ecclesiam uti, cum non omnes promiscue scripturae versiones approbat et permittit, sed illas tantum quas ipsa authenticas et fideles recognoscit; ct cum insuper versiones in linguas vernaculas nonnisi sub praescriptis a se conditionibus vulgari ac legi permittit (I. Cor. XI. 16). l

*) Ecclesiam itaque non absolute sacrarum scripturarum lectionem in lingua vernacula vetare filiis suis, ut calumniantur haeretici. et post ipsos Janscnistae, patet ex regula III. *Indicis librorum prohibitorum;* sed cum depositaria et custos fidelis sit sacrorum eloquiorum, in primis votat versiones quas ipsa non recognovit, cum in

45. IV. ITacrcticos nullum jus in scripturam ac traditionem habere, ar multo minus ad earum interpretationem, utpote refractarios et extra ecclesiam constitutos, ut infra ostendemus.

46. V. Privatos fideles fructum quidem percipere posse ex scripturis, cum omnia ad ipsorum bonum ae utilitatem in ecclesia ordinata sint, vel eas juxta ecclesiae regulas exponere et interpretari, sed ea sub conditione, ut ipsorum interpretationes et expositiones intra *privatae opinionis* cancellos concludantur: et ecclesiae judicio subjiciantur, cum ipsius tantum sit authenticam et auctoritativam interpretationem dare.

DIFFICULTATES.

I. Obj. 1. Scriptura est patrimonium commune; eam Deus in haereditatem legavit filiis suis; Evangelistae fidelium precibus morem gerentes evangelium scripserunt * ; 2. Apostoli epistolas suas ad varias fidelium societates miserunt; 3. Scripturae lectionem omnibus commendarunt; 4. Apostolus Paulus omnibus Thessalonicensis ecclesiae fidelibus injunxit: *Tenete traditiones,* etc.; ergo non coetus pastorum, sed fidelium coetus est custos divinae revelationis, ac proinde legitimus ejus interpres.

48. Resp. I. *generatim D.* A. Sub directione ecclesiae, quae a Christo ipso revelationem accepit et a Spiritu Sancto una cum ipsius intelligentiaac legitimo sensu, *C.* independenter ab ecclesiae auctoritate et directione, A Etenim certum est quod Christus *aperuit illis* (apostolis) *sensum, ut intdligerent scripturas* (Luc. XXIV. 45), utique Veteris Testamenti; quoad scripturas vero Novi Foederis certum pariter est ex dictis, ecclesiam iis praescripsisse, easque ut genuinas ac divinas approbasse. Sic apostolorum princeps approbavit epistolas omnes s. Pauli, et simul corripuit praeposteras quorumdam privatorum interpretationes (II. Petri III. 15).

49. Resp. II. *Singillatim,* ad 1. *D.* Quatenus ad commune bonum et utilitatem a Deo data est sub ecclesiae directione, *C.* quatenus ad omnes et singulos jus pertinet auctoritative eam custodiendi et interpretandi, X.

versionc, ui notum est, possit sensus corrumpi facili negotio, quemadmodum corruptus est in tot versionibus haereticorum, quarum catalogum exhibet Lelong in sua *Bibliotheca sacra,* duobus vol. fui. Parisiis 1723. Sed praeterea, ea ratione qua infantibus, qui lacte opus habent, ad nutri tionem solidus cibus subtrahitur, ne eis noceat, vult ecclesia ut adnotationibus atque illustrationibus difficiliora loca explanentur. Praeclare Comes de Maistre: .La douce colombe, avalant d abord et triturant â demi le grain qu'elle distribue ensuite à sa couvée, est l'image naturelle de FEglise expliquant aux fidèles cette parole écrite, qu'elle a mise à leur portée; lue sans notes et sans explications, l'Ecriturc-sainte est un poison." Soirées de s. Pétcrsboure, soirée XI. tom. II. pag. 344, édit. d'Anvers. Sed de hoc argumento ex professo in tract. *De locis theologicis.*

-) Ila passim scriptores Historiae Ecclesiasticae testantur.

Nam et sacramenta commune patrimonium ac haereditatern constituunt, nec tamen propterea fideles jus habent ea administrandi. Ceterum quinam legislator codicem suum dimittit uniuscujusque custodiae atque interpretationi? Si res ita se haberet, actum prorsus esset de tota ipsa legislatione.

50. Ad 2. *D.* Una cum pastoribus suis eommque subordinatione ac dependentia, *C.* ad solos fideles exclusive, A. Apostoli scilicet epistolas suas scribebant vel ad universam ecclesiam vel ad ecclesias particulares, quae constituebantur ex pastoribus et fidelibus, istis autem perpetuo subjectionem et dependentiam a propriis pastoribus commendabant; quod si ad particularia individua scribebant, ca minime subducebant generali institutioni, qua tenebantur obedire iis, *quos Spiritus Sanctus posuit episcopos regere ecclesiam Dei* (Act. XX. 28), et quibus dicebatur: *Obedite praepositis vestris et subjacete eis, ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabas vestris reddituri* (Hebr. XIII. 17).

51. Ad 3. *D.* Ut supra, sub directione ecclesiae, *C.* independenter ab ipsa, A.

52. Ad 4. *D.* Id est ecclesiae prout supra explicatum est, C. fidelibus seorsim sumptis, A'. Addo apostolos proprii pastoralis ministerii officio functos esse, cum ista scriberent ad fideles communiendos a seductoribus, ac propterea ex illorum agendi ratione magis confirmari necessitatem dependentiae a legitima auctoritate, ne in errorem quis inducatur vel ex propria infirmitate vel ex aliorum malitia.

53. Inst. Scriptura non est nisi voluntatis Dei declaratio; atqui omnium filiorum est interpretatio voluntatis patris; ergo.

54. Resp. *D. min.* Juxta regulas, quas pater ipse praescripserit, ac prout exigit ipsa rei natura, C. pro uniuscujusque arbitrio ac voluntate, A' Alioquin, si lis oriretur inter filios circa patris dispositionem, nullus unquam finis disceptationis haberetur. Quare apostolus Petrus omnibus inculcat: *Hoc primum scientes, quod omnis prophetia scripturae propria interpretatione non fit: non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia: sed Spiritu Sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines* (IL Epist. I. 20, 21).

55. II. Obj. Si ecclesia esset revera depositaria, custos atque interpres infallibilis revelationis, nulla unquam excitata controversia fuisset circa numerum librorum canonicorum eorumque authenticitatem, nulla quaestio mota fuisset circa traditiones; atqui magna olim, ac primis ipsis ecclesiae saeculis, dissensio fuit circa hos articulos inter diversas ecclesias, nec magis Patres inter se hac in parte concordes fuerunt[3]; ergo.

56. Resp. *D.* JI. Si ecclesiae infallibilitas esset per modum revela-

3) Cons. Franc. Marchini, *Tractatus de divinitate et canonicitate sacrorum bibliorum,* Taurini 1777, in 4.

tionis aut inspirationis, *C.* si per modum adsistentiae no orret in propriis judiciis, V. Porro apostoli acceptam a Christo revelationem consignarunt vel singularibus individuis, episcopis scilicet, vel particularibus ecclesiis quas instituerunt, et ad quas identidem etiam scripserunt; nec totam insuper, atque, u(ita dicam, in solido revelationem singulis ad instar unius doctrinae corporis tradiderunt, sed prout occasio ferebat, exceptis articulis explicite necessario ab omnibus credendis, eam proponebant, prout colligitur ex I. Cor. III. 1. 2, et alibi passim. Hinc non potuit statim constare singulis episcopis vel ecclesiis particularibus, ex quibus ecclesia universalis coalescit, do iis, quae apostoli sive viva voce, sive scriptis singularibus vel episcopis vel ecclesiis commiserunt. Inde ortae quandoque vel excitatae controversiae sive circa numerum librorum canonicorum, sive circa veritatem aliquarum traditionum, sive demum circa legitimum sensum quorumdam scripturae locorum, donec collatis suffragiis ecclesia universa divina ope suffulta de eis determinaverit seu judicium tulerit. 4

ѵ1. In st. Ergo ecclesiae fides non semper uniformis fuit.

58. Resp. Si sermo sit de aliqua difformitate positiva, quatenus alii contraria vel diversa crederent, Λ. Si de difformitate negativa, *subd.* quoad ecclesias aliquas vel particularia individua circa puncta nondum definita, *Tr.* vel *C.*: quoad ecclesiam universalem Voco autem difformitatem negativam illam diversam sentiendi rationem, quae oriebatur vel adhuc oritur circa quaestiones nondum eliquatas vel definitas, quae potius provenit ex carentia cognitionis quam ex positiva aliqua scientia; omnes tamen ita affecti erant, prout semper sunt, ut implicite crederent ea omnia, quae tamquam divinitus revelata teneret vel tenet ecclesia, explicite crederent, si ea expresse ecclesia definivisset vel definiret.

<) Ex his palet, celeberrimam Vincenti! Lirinensis effatum, *quod semper, quod ubique, quod ab omnibus creditum est* esse tenendum; quod ipse fase evolvit n. 3, 4, 5, adversus haereticos in suo *Commonitorio*, et quo nonnulli ex rccentioribus scriptoribus abusi sunt ad statuendam nescio quam auctoritatem universalem generis humani ut fidei Christianae basim, non esse intelligendum nisi in sensu, ut dicunt, *positivo* quatenus nempe, *quod semper,* etc. non possit non esse verum, aut non ex traditione apostolica descendere; non autem in sensu *negativo,* ita ut verum aut certum non sit censendum quidquid semper. ubique el ab omnibus creditum saltem explicite minime fuerit; alioquin actum esset de aullienlicilate et canonicitale omnium librorum, quos deuterocanonicos dicimus: quod prorsus absurdum est, atque a Vincendi Lirinensis mente omnino alienum, qui profecto non ignorabat agitatas adhuc sua aetate esse, vel paulo ante fuisse controversias circa sacrorum librorum canonicilalem; et aliunde constat successu temporum sexcenta fuisse ab ecclesia definita, quae prius, nondum ortis haeresibus, quae solemncs ejusmodi definitiones provocarunt, nonnisi *implicite* credebantur.

PROPOSITIO IV.

Ecclesia Christi eat una, visibilis atque perpetua.

59. Hic nobis in animo non est agere de notis verae ecclesiae, de quibus ex professo in tractatu de *Locis theologicis* sermo instituetur, sed solum eas intrinsecas et essentiales proprietates persequi, quae ad rem praesentem faciunt, juxta methodum quam nobis praefiximus ad impugnandos heterodoxos.

60. Ut igitur ad propositum veniamus, ecclesia est societas ab ipso Christo instituta ad profitendam religionem, cujus ipse auctor est et invisibile caput. Cum vero religionem Christus ad commune hominum bonum et utilitatem instituerit, hinc sequitur quod ecclesia vel societas a Christo instituta necessario debeat esse *una, visibilis* atque *perpetua.*

61. *Una* quidem, prout una est religio, una fides, quam Christus homines docuit, quamque ipse voluit homines profiteri. Religio autem *et* fides, sicut et veritas, una est ac indivisibilis in sui notione, nec ullam patitur cum falsitate et errore vel commixtionem vel transactionem, cum altera alteram excludat, veritas enim, ut acute observat s. Augustinus, est quod vere est1, falsitas autem quod non vere est; quicumque propterea recedunt a fide quam Christus tradidit ecclesiae suae, seu societati quam ipse instituit, hoc ipso recedunt a veritate et ab unitate; ergo ecclesia Christi est essentialiter nna, sicut essentialiter una est fides et una veritas.

62. Et sane Christus vocat ecclesiam suam *unum* ovile (Joann. X. 16), vocat regnum *suum 2,* ecclesiam *suam* (Matth. XVI. 18), etc. Et apostolus *Unus Dominus, una fides, unum baptisma* (Ephes. IV. 5); et in symbolo apostolico jubemur credere *ecclesiam catholicam. 3*

') Tract. XXXVUI. in Joann, n. 10. pag. 559. edit. Maur.

') Matth. XVL 28 et alibi ecclesia passim a Christo *regnum Dei* vocatur, *regnum cotlorum,* etc.

3) Ubi obiter notandum est, plerosque protestantes, qui adhuc retinent symbolum ipostolicum, prorsus sustulisse vocem *catholicam* e symbolo, ne, quoties illud recitant, toties propriae sectae condemnationem reperianl. Attamen neque hac ratione iilam effugiunt, siquidem, cum profiteantur h credere *ecclesiam,* et quidem unicam et singularem, quid aliud venire potest sub hc denominatione nisi ecclesia catholica? Xamquid ridiculum non est putare, aposto-l'4 vel auctores antiquissimos hujus symboli, quod saltem ab aetate aposlolica provenit, et doctrinam apostolicam continet, voluisse ut objectum vel articulum fidei proponere: Credo ecclesiam *lulheranam,* vel *reformatam,* vel *protestantem,* etc.? Alii nonnulli aliter vitium originis suae obtegere conati sunt, dum vocem *catholicam* aequivoce verterunt per vocabula germanica *Allgemeine christliche;* Borussiae rex qui apud protestantes sui regni sacris pracest, in *Agenda* seu *Rituali* protestantico, ejus jussu ex ecclesiae romanae *Ordinibus* et antiquis ritualibus catholicis conflato, et protestantibus regia auctoritate nuper imposito, verba Symboli apostolici: »Credo . . . sanciam ecclesiam catholicam, *sic transtulit:* Ich glaube . . . einc heilige, allgemeine christliche Kirche." (Vid. *Agende fur die eoangelische Kirche in den Kiinig-*

63. Omnis insuper societas, quae ex hominibus coalescit, debet nece*, sario esse *visibilis* atque *externa;* talis autem est ecclesia quam Christus ia- stituit. Ergo ecclesia Christi non solum una, sed et visibilis est. Quare non solum internam fidem, sed et externam iidei professionem Christus ab hominibus exposcit: *Qui confitebitur me coram hominibus,* inquit, *confitetor ci ego euip coram Patre meo; qui erubuerit me et sermones meos coram h‹› minibus, erubescam et ego eum coram Patre meo, qui in coelis est* (Matth. X. 32). Et Apostolus ad Romanos: *Corde creditur ad justitiam, ore aulin confessio fit ad salutem* (cap. X. 10). Symbola praeterea externa ipsis dedit, nempe sacramenta, externum sacerdotium et externos ministros; praecepit ei omnes obedirent praepositis sibi pastoribu ct vicissiin injunxit pastoribus, ut pascerent gregem sibi commissum; voluit ut omnes sub comminatione aeternorum suppliciorum ad ecclesiam accederent, e contrario autem inobe- dientes et pervicaces in proprio sensu ab eadem expellerentur, aliaque ejus- modi; quae quidem omnia societatem profecto visibilem et externam suppo- nunt. Ut ergo ecclesia Christi necessario est una, ita necessario visibilis e» atque externa.

64. Ex iisdem principiis veluti sua sponte sequitur Christi ecclesiam *perpetuam* esse debere, seu perpetuo duraturam. Etenim Christus pro omni- bus omnino hominibus, ac proinde pro hominibus omnium locorum et saecu- lorum, religionem suam instituit, ac fidem credendam proposuit; voluit m quovis tempore infideles, quibus annuntiaretur evangelium, ad ecclesiam ac- cederent, eidemque aggregarentur, et quovis tempore ab eadem expellerentur contumaces ac rebelles; hinc semper subsistere debet ecclesia seu ista so- cietas, quam semel Christus instituit in omnium bonum ac utilitatem.[4]

lich-Preussischen Landen, mit beson- deren Bestimmungen und Zusatzen fur die Provins Westphalen und die Rhein-Provinz, pag. 23, in 4. Berlin 1834, id est: *Agenda pro evangelica ecclesia regni bo- russici, cum peculiaribus dispositionibus et additionibus pro provinciis iVestpha- liae et Rheni.)* Sectae itaque suae senten- tiam clarius pronunciat, quam si vocem *catholicam* omnino de medio sustulisset. Dixi *auctores antiquissimos;* licet enim quidam recentiores intemperantes critici sub- dubitare videantur, apostolos per se hanc fidei regulam, quam symbolum apostolicum dicimus, minime confecisse, attamen extra dubium est ipsum antiquissimum esse, cu- jus jam meminit Tertullianus, in lib. *De virginibus velandis,* cap. 1, ubi illud vo- cat *regulam fidei;* tum in lib. *De Praesc.* cap. 13; et *Adv. Praxeam,* cap. 2; atque s. Irenaeus, lib. I. *Contra haereses,* cap.2: immo doctus Pclavius censet ad hanc fida formulam, passim jam receptam in omni- bus ecclesiis apostolica aetate, s. Paulus respexisse in Epist. I. ad Cor. VUI. 5, quaeque catechumenis ac tironibus, ante baptismum proponi, atque ab iis exigi so- lebat *{Theol. dogm.* torn. IL lib. HL h Trin. cap. 1. §. 5). Vid. Bergier, *Did. de theol.* art. *Symbole,* ncc non Nat. Ala. *Diss.* Λ7. *in suec. ecclesiae I.*

4) Atque hinc refellitur illorum senten- tia neotericorum, qui ausi sunt affirmar;. Christum non potuisse religionem, ut vocant. *positivam* instituere, eo quod haec contraria sit hominis indoli, quae ad libertatem adeo prona est. Id tamen plane ridiculum est: nam eo quod nonnulli rebelles se submittere

65. Cum vero per hominum infirmitatem vel malitiam ac improbitatem fieri posset, ut veritates ab ipso propositae vel toto vel saltem aliqua ex parte laederentur, vel ut dissolveretur societas ipsa, quam Christus insti- tuerat, hinc perpetuam ac numquam desituram protectionem et defensionem suam eidem promisit, qua fieret, ut intemerata semper persisteret adversus quaecumque hominum ac inferorum molimina; sic apud Matthaeum: *Portae inferi,* inquit, *non praevalebunt adversus eam* (Matth. XVI. 18), et iterum: *Eca ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi* (Mattii. XXVIII. 20) ; ct alibi passim. Quae oracula, aliaque ejusmodi, sem- per ecclesia intellexit de indefectibili sua subsistentia et infallibilitate sibi a Christo tributa usque ad mundi finem. Ac proinde ecclesia Christi, ut ne- cessario ac natura sua una est ac visibilis, sic necessario perpetua ex Christi institutione est atque indefectibilis.

66. Ex dictis sequitur, I. cum Christus unitati tantum praerogativas

detrectant legitimae auctoritati a Deo con- stitutae, debebit ne Deus eorum perversae agendi et sentiendi rationi sc se accomo- date? Cum tamen apud prophetam scriptum sil: *Ouïs tibi imputabit, si perierint mitio- nts, quas tu fecisti?* Posset ct his dicere Christus Dominus: *Numquid et vos vultis abire?* Praeterea hic obiter monebo, nul- lum majus inesse pondus alii rationi, quam ad hanc impossibilitatem saltem indirecte ostendendam, adducit neotericus auctor Georg. Hermes, nuper theologiae profes- sor in universitate Bonnae, in sua *Intro- ductione ad christiano - catholicam theolo- giam,* germanice exarata, pag. 1; *Philo- joph. introduci,* edit. 2. Munsleri 1831; ubi postquam in quaest. III. pag. 504 ct seqq., multa obscure atque implexe disse- ruit de possibilitate revelationis supernatu- ralis. tandem accedens ad eas generales conditiones, a quibus revelatio tamquam realis esi habenda, pag. 523. hoc generale statuit critérium: »Ibi, ncc alibi, rcalilas supernaturalis divinae revelationis vel cu- juscomque miraculi admitti debet, ubi per hujus negationem ratio thcorctica necessa- rium principium rejicere, vel praclica in- dubium officium omittere cogeretur, quia in utroque casu ratio eadem se praestat pro ipsius realitale ct veritate." Quod prin- cipium seu critérium a nullo vere catholi- co admitti potest; inde enim sequeretur humanam rationem, sive theoreticam sive praeficam, esse judicem eorum, quae Deus revelare ac moliri posset. Quid si agatur de iis, quae mentis nostrae captum exce- dunt, cujusmodi plura sunt, quae in reve- latione supernatural! continentur? Motiva, ut vocant, cxtrinseca credibilitalis ad haec admittenda sufficere debent; alioquin non rationem revelationi ac mysteriis, sed reve- lationem ac mysteria rationi subjiceremus, quod est principium socinianorum et in- credulorum. Sed de hoc auctore ejusque systemate, cui adlaborando viginti tres annos ipse insudavit, suo loco dicemus. Interca id graviter dolemus, quod her- mesianum ejusmodi eversivum systema in Westphalia passim atque in Borussia in ipsis scholis catholicis et recipitur et pro- pugnatur.

Haec quidem ita se habebant, cum pri- mum hoc opus in lucem prodiit (anno 1835); posteaquam vero emissum est decretum a sancta sede adversus Hermesii libros, nemo catholicus hermesianam doctrinam in publi- cis scholis tuebitur, illive favebit. Nec ste- tit per illum archiepiscopum coloniensem, qui tamquam murum aeneum sese illis per- niciosis novitatibus opposuit, quominus vel ab ipsis animis eraderetur. At eheu! con- stantiae ct fortitudinis suae reus molestam subit captivitatem, quae utinam neque no- vatoribus addat audaciam, neque in sanae doctrinae vergat detrimentum.'

omnes tribuerit tum auctoritatis, tum infallibilitatis, etc., has nullo modo privatis hominibus competere.

67. Sequitur II. has multo minus vindicare sibi posse sectas quaslibe; utut numerosissimas, quae identidem ab unitate recesserunt, quaeque spectari debent veluti totidem rami a magna arbore excisi, ac veluti rivuli a f«l> separati et disjuncti, veluti membra a vivo corpore exsecta, ut sancti ecclesiae patres passim loquuntur, ac praesertim s. Cyprianus5; ideoque secut carere vita omnique vitae principio. 6

68. Sequitur III. somniare prorsus eos omnes, qui ad suam cohonestadam defectionem ab ecclesia, obtrudunt nescio quam invisibilem successiones et communionem cum justis (id est. haereticis) omnium praeteritorum temporum, ex quibus tantum vera ecclesia a Christo instituta juxta ipsos cm-lescit. 7

69. Sequitur IV. commentitiam esse distinctionem articulorum fundamentalium et non fundamentalium, quam primus invexit Jurieu 8, quamque pro-

5) » *Ecclesia una est,* inquit sanctus martyr (lib. *De unitate ecclesiae),* quae in multitudinem latius incremento foecunditatis extenditur. Quomodo solis multi radii, sed lumen unum, et rami arboris multi, sed robur unum tenaci radice fundatum; et cum de fonte uno rivi plurimi defluunt, numerositas licet diffusa videatur exundantis copiae larsitatc, unitas tamen servatur in origine. Avelle radium solis a corpore, divisionem lucis unitas non capit. Ab arbore frange ramum, fractus germinare non potcsL A fonte praecide rivum, praecisus arescit. Sic et ecclesia Domini/ etc. Edit. maur. pag. 195.

6) Ut rami dissecti, radii a sole divisi, etc. Hinc concludebat idem s.Doctor: *Hanc unitatem qui non tenet, non tenet Patris et Filii fidem, vitam non tenet et salutem,* ibid. pag. 196. Impossibile est ut sectarii oculos in sanctorum ecclesiae patrum scripta conjiciant, et illico non inveniant propriae sectae damnationem. At ipsi sapientissimos patres contemnunt, nec illorum ullam rationem habent. Ipsi viderint, si coram Deo tanta animorum audacia eos excuset; etiam veteres haeretici, ut refert s. Irenaeus, lib. III. *Contra haereses,* sub finem cap. 2, parvipendebant apostolos. Quid inde ?

T) D. Neander. berolinensis professor, in sua *Histoire de l'église,* statuit quod ad bene cognoscendam historiam et eret Ius religionis christianac seu ecclesiae, recesse sit rei basim ponere in idea ecclesiae invisibilis. Haec asserlio multos nacU est impugnatores etiam inter reformatos. In *Ephemeride euangelica,* quae Berolir. imprimitur, pastor Grundlvig, in arlicul· cui titulus *Neander,* scribit ejusmodi ecclesiam invisibilem inveniam seu excogitatam esse a prolestanlibus ad respondendum catholicis, qui cis exprobrabant non amplis» eos in ecclesia esse, extra quam non datur salus, quibus non aliter reponere potuerunt quam dando hoc nomen soli electorum ecclesiae, quae nulla distinguiturnob sensibili. Verum, subdit ipse, si homint» nullum habent adjumentum ad secernendis veram ecclesiam, haec non erit nisi «h *imaginarium,* atque impossibile pariter eri! asserere eum certitudine, utrum s. Slcphinus an vero ipsius carnifices pertinuerint ad ecclesiam, eo quod nos eos non aliunde secernere possimus quam ex verbis et actionibus, id est, ex rebus sensibilibus.

s) Cum animadverteret premi a catholicis reformatos protestantes ab ineluctabili argumento, desumpto ex perpetuitate ecclesiae ac numquam interrupta episcoporum successione, ab identitate doctrinae, etc. hinc excogitavit distinctionem articulorum *fundamentalium et non fundamentalium.* quam late prosequitur in opere, *Le vrai iÿtlfme de l'église,* in 8, 1686, tum in opere *Unité de Céglise,* 1688, quibus ostendere nititur ecclesiam constare ex omnibus societatibus christianis, quae retinuerunt *fundamenta fidei.* Fanatici omnium saetolorutn proscripti db ecclesia catholica in •lypticos istius Jurieu referuntur. Ipse Bayle, linta ministri protestantis amplitudine percitos, eum acriter impugnavit in suo tractato *Janua coelorum reserata cunctis religionibus a celebri admodum viro domino Petro Jurieu,* cui epigraphum praemisit: *Porta patens esto, nulli claudatur honesto.* Verum ejusmodi systema, quod ab initio per hominum ora late abiit, jam plane jacet etiam apud ipsos protestantes. Nulla quippe est secta, quae non fateatur per illam doctrinam subrui fidei fundamenta. Quis judex erit? Vid. Feller, *Diet. hist.* art. *Jurieu;* Bayle, pariter in art. *Jurieu,* ubi eum vellicat acerbissime.

9) Ut patet ex facto, et ex confessione ipsorum incredulorum Gibbon et Hume, quos inferius adducemus.

testantes passim ambabus ulnis velut salutarem protestantismi tabulam, qua ab imminenti naufragio eriperentur, sunt complexi, ut adstruerent ad ecclesiam Christi seu unitatem cos omnes pertinere, qui articulis fundamentalibus assentirent, licet alios omnes articulus fidei rejicerent. Caeteris enim omissis, futilitas hujusmodi distinctionis ex eo deprehenditur, quod ea detrahat unitati ac integritati fidei, quam Christus omnibus indiscriminatim credendam per ecclesiam a se institutam proposuit, dicens: *Docete omnes gentes servare. omnia quaecumque mandavi vobis. . . Qui non crediderit, condemnabitur* (Matth. cap. ult.; Marc. XVI. 16).

70. Sequitur V. unitatem debere perpetuari, qualem Christus ipse eam instituit; jam vero Christus eam non solum constare voluit ex unitate seu identitate fidei et ex eorumdem sacramentorum participatione, verum etiam ei unitate regiminis, ac speciatim ex unitate capitis visibilis, quod universae a se institutae praefecit ecclesiae, Petrum dico, cui Christus apud Matthaeum ait: *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus; et super hanc petram aedificabo uclesiam meam, et portae inferi non praevalebunt adversus eam, et tibi dabo (laves regni caelorum, et quodeumque ligaveris super terram, erit ligatum et* in *coelis, et quodeumque solveris super terram, erit solutum et in coelis* (Matth. XVI. 18). Ac rursum apud Joannem eidem Petro: *Pasce agnos meos.... pasce oves meas* (Joann. XXI. 15 et seqq.). Quae verba de vera superioritate potestatis, honoris ac jurisdictionis Petro ejusque successoribus collata «emper intellexit ecclesia. Sequitur proinde schismaticos esse eos omnes, qni ab hoc capite ac unitatis centro se subduxerunt vel identidem subducunt, ideoque ad Christi ecclesiam nulla ratione pertinere, qui Petro ejusque legitimis successoribus non adhaerent; nec quidquam episcopos in ecclesia posse, quod gubernandi potestatem attinet, nisi cum Petro et sub Petro, cum sub hac conditione tantum ipsi utantur privilegiis seu praerogativis, quibus Christus episcopatum instruxit. Unitati siquidem, ut ostendimus, Christus has praerogativas concessit. 9

DIFFICULTATES.

71. I. Obj. Eodem modo quo ecclesia est una, est etiam sancta; ergo sicut pravitas morum in individuis non ofücit verae ecclesiae sanctitati, sit diversitas aut pravitas fidei ac doctrinae non detrahit ejus unitati.

72. Resp. *Cone, antec. et neg. conseq.* Ad paritatem *D.* Si pravitas morum sit personalis, *C.* si doctrinalis, vel JV. vel *subdist^* privata, *C.* publica, quhe nempe proveniat ex ecclesiae magisterio, A; Sanctitas enim ecclesiae perinde ac unitas non minus ex fidei regula quam ex regula morum pendet; quapropter, si semel ecclesia pravam morum doctrinam traderet filiis suis, aperte patet qqpd sancta jam esse cessaret, eadem ratione ac si prava dogmati doceret. Quod si nonnulli privati sive circa fidem sive circa mores peccarent. utique istorum error aut ignorantia aut malitia nullo modo officerent sive unitati sive sanctitati ecclesiae, sed illis solis nocerent.

73. I. Inst. Unitas plerumque ex diversis, immo contrariis quandoque elementis seu principiis constare potest; ergo et unitas fidei.

74. Resp. *D.* A. Unitas physica. *C.* doctrinalis, fidei ac religionis, A?'

75. II. Inst. Religio vetus sive naturalis sive judaica una et integra subsistebat, licet ipsarum cultores diversa, immo et contraria sentirent circa multos articulos, prout de ethnicis notum est, et quod spectat ad judaeos, circa resurrectionem futuram, e. gr. ut sadducaei, vel circa humanam libertatem vel aliquot traditiones, ut pharisaei 11, vel circa libros canonicos, ut Samaritani ; ergo.

76. Resp. *Neg. antec.* Quoad omnes partes: ac primo quidem ad ethnicos quod spectat, errores, quibus pedetentim se commacularunt, errores erant privatorum, qui a regula seu fidei norma desciverant. Cum vero in dies cresceret ejusmodi defectio, ne religio ex integro periret, Deus in Abrahamo ejusque posteris peculiarem sibi populum delegit velut publicum verae religionis ac fidei depositarium, apud quem vera ecclesia seu religio subsistere incolumis pergeret: ad hanc autem, spiritu saltem, pertinebant quicumqne inter gentes veram religionem ex antiqua et domestica traditione profitebantur. Quod si aliqui etiam inter judaeos a veritatis tramite deflexissent, et adversati essent expressis fidei articulis, quos vera ecclesia profitebatur, hoc ipso culpabiles erant, et spiritu saltem, cessabant pertinere ad hanc veram ecclesiam, quandoque etiam ab ipso corpore expellebantur. 12 Hinc vera religio

,0) Unitas enim fidei ac religionis est ipsa incommutabilis veritas, simplex, indivisibilis, aeterna, quae ab ipso Deo dimanat, qui est veritas ipsa subsistens, ut passim loquitur s. Augustinus, et ut patet per se.

') Consul. Flav. Josephus, *Antiquit.* lib. XVIII. cap. 1 et seq. ubi exponit dogmata peculiaria uniuscujusque sectae pharisaeorum nempe, esseniorum, sadducaeorum et galilaeorum, qui a Juda galilaeo nomen sortiti sunt.

|■) Flav. Josephus ibid, refert sadducaeos coactos fuisse, cum aliquam publicam adininistrationem susciperent, se conformare pharisaeorum placitis, alioquin ipsos populos minime tulisset; sic enim de sadducaeis scribit (§. 4) : *'Οπότε γάρ Ιπ àpπαρέλ^οιεν, άκονβίω; μεν καί κατ' ανάγκα;, προ;χωροΰ(ϊι δε ονν οΐ; ὁ φαριffafoi* Àtytt, *διά τό μι)* ὑλλωι *ανεκτού; γεdj^at τοΐ; πλή$εΰιν,* id est: >.Nam si quando magistratus gerunt, inviti et necessitate coacti, pharisaeorum opinioni assentiuntur, quod eos alioquin non ferret populus.»

13) In op. cui titulus: *Henricus et Antonius, seu de proselytis ecclesiae romande et ecclesiae evangelicae;* cui respondit D. Handschuh, in ejusdem operis continuatione, Viennae 1828.

seu ecclesia una semper ac indivisa immutabiliter exstitit, non obstantibus illis particularibus defectionibus, quae nocebant quidem his culpabiliter errantibus, non autem fidei et ecclesiae integritati et unitati, cui Deus semper prospexit, quamque incolumem ad Christum usque peculiari sua providentia servavit.

77. II. Obj. cum Brctschneider 18: 1. Uniformitas in modo concipiendi veritates fidei est prorsus impossibilis. 2. Variationes continuae hac in parte ei historia bibliorum ac dogmatum particularium patefiunt. 3. Unitas, quam catholica ecclesia jactat, reducitur demum ad unitatem verborum, quae pariter existit in fidei professionibus ecclesiae evangelicae, 4. sed verbum est sonus vacuus, neque constituit unitatem intellectualem; 5. sic nulla inter nos omnes est discrepantia in pronunciandis his verbis: Credo in Deum, attamen quae non existit diversitas in nostris conceptionibus respectu divinitatis? 6. Vis et auctoritas cum ultimo non inducant nisi unitatem in verbis, satius est non aliam admittere auctoritatem quam rationis utpote quae sola consistere possit cum spiritu religionis ac dignitatis hominis rationalis. 7. Homo quilibet per se veritatis compos fieri debet. 8. Privare omnes homines ejusmodi jure naturali, eo quod nonnulli individui homines eo abusi sint, aeque absurdum esset ac interdicere omnibus navigationem, quia nonnulli naufragium fecerunt; ergo.

78. Resp. ad 1. *D.* Quoad gradum comprehensionis, C. quoad substantiam, *N.* Scilicet omnes uniformes esse possunt in credendis iisdem fidei articulis, quoad eorum substantiam, at pro majori vel minori ingenii acumine, vel cognitionis seu scientiae apparatu, majori vel minori perfectione eos percipiunt, prout pariter contingit in scientiis naturalibus; sic rusticus et astronomus eamdem quoad substantiam solis et lunae ideam habent, sed astronomus eas callet leges, quas ignorat rusticus, et ita de ceteris.

79. Ad 2. *D.* Apud dissidentes ab ecclesiae auctoritate, *C.* apud dociles ecclesiae filios in definitis fidei articulis, *N.* Ecclesia catholica semper idem credidit, tenuit ac docuit in iis quae ad fidem pertinent; quod si dissidentes haeretici ac protestantes et rationalistae in perpetua fluctuatione fuerant et sunt, sive circa scripturae sensum sive circa particularia dogmata, illud defectui auctoritatis, quam rejecerunt, adscribere debent, non autem

auctoritati ipsi, quae sola efficit, ne incerti *circumferamur omni vento doctrinae* (Ephes. IV. 14).

80. Ad 3. Ae<7. Verba enim non sunt nudus vocis sonus ac sensu vacuus. sed signa sunt mentis conceptuum, ut omnes logici docent. Neque Christus, neque apostoli, cum fidem tradiderunt et commendarunt ecclesiae, ut eam usque ad consummationem saeculi intemeratam custodiret et conservaret, umquam in animo habuerunt tradere ac commendare nudum vocis sonum, seu voces sensu vacuas, sed veritates per verba significatas; sic neque martyres sanguinem fuderunt ad conservandam materialem verborum formulam, cui nulla determinata idea responderet. Certe apostolus Timotheo commendabat, ut *formam* haberet *sanorum verborum, quae a me,* inquit, *audisti infide* (H. Tim. I. 13). Ludicra porro fuisset haec commendatio, si verba non sunt nisi voces sensu vacuae. Cum legislatores leges condunt, vel cum principes decreta promulgant, in adversarii hypothesi non darent nisi voces absque sensu; cum medici pharmacum aegrotis praescribunt, non praescriberent nisi materialem verborum formulam; patres familias filiis suis petentibus panem, dare possent lapidem, pro ovo scorpionem, pro pisce serpentem. Adeo desipiunt, qui uniratem ecclesiae impugnant! Negamus praeterea ecclesiam, quam dicunt evangelicam, prout in ecclesia catholica viget, praeseferre unitatem fidei, tum quia ex protestantismi notione, ut inferius exponemus, nullam habet auctoritatem, qua praescribere possit ejusmodi fidei unitatem, tum quia ecclesiae singulae diversas fidei professiones habent, quas pro diversitate temporum seu scientiarum progressu, ut ipsi dicunt, variant, tum quia passim jam nullum librum symbolicum admittunt. 14

14) Ecclesiae evangelicae rhenanac, in decreto unionis §. 3, decreverunt assumere sacras scripturas velut unicum doctrinae theologicae fundamentum, e medio tollendo quodeumque symbolum; quod decretum confirmatum fuit, post novam deliberationem mensis Novemb. 1825, a tertia synodo generali ecclesiae protcstanlis Rheno- Bavaricae. Ecclesia genevensis pariter omnia symbola et confessiones fidei rejecit, in suo statuto sub die 3. Maii 1817. Quae quidem documenta aliaque inferius dabimus. Interea patet viarn impiorum revera esse tenebrosam; nesciunt ubi corruant; adeo nempe apud protestantes res fidei ac religionis perturbatae sunt et confusae, ut nesciant ubi pedem figant, nêque ubi consistant. Dixi autem *passim* protestantes nullum jam librum symbolicum admittere; quoniam non ignoro aliquot protestantium communiones ejusmodi libros adhuc retinere; immo in Borussia rex ipse novam a se editam litnrgiam tamquam librum symbolicum fidei per cultus uniformitatem manifestatam promulgavit, omnesque ministros jurejurando ad eam suscipiendam adstrinxit. Sed notum pariter est hisce ministris, qui in libros symbolicos jurant, persuasum esse se hujusmodi jurejurando ad credenda vel docenda ea omnia, quae in libris istis continentur, adstringi minime posse. In hac porro ingenuis ac religiosis viris non satis honesta agendi ratione ipsi ministri aliquam excusationem obtendere posse videntur; siquidem qui apud ipsos pontifex seu papa est, non censuris, sed aut expulsione aut armata militum vi cos ad obediendum adigit; quod sub finem anni superioris (1834) evenit. Cum enim detrectassent non pauci lutherani ministri ac

81. Ad 4. *Neg.* Omnes enim homines hactenus verba veluti signa mentis notionum habuerunt, atque ut medium necessarium ad suas ideas sibi invitem communicandas. Sublatis verbis, actum est de societate et de qualibet «cientia; libri omnes physicae, matheseos, etc. essent abjiciendi, si nullum praeseferrcnt sensum, nec scientiae unitatem; ad confusionem babelicam reverteremur. Addo quaedam verba habere sensum determinatum et unicum, tnjusmodi e. gr. sunt nomina, quibus geometrae utuntur, cum designant circulum, triangulum, etc., quaedam autem quamdam pati latitudinem significationis, ita tamen ut habeant ideam fundamentalem certam in quam omnes conveniunt. 1S

82. Ad 5. *D.* Non omnes eumdem conceptum habent divinitatis quoad cognitionis gradum, ut supra dictum est, *C.* quoad substantiam, *N.* Omnes enim qui haec verba proferunt: Credo in Deum, non aliud intelligunt sub generali Dei notione nisi summum esse ac perfectissimum rerum omnium principium, etc., etsi non apprehendant in specie summas ejus perfectiones, ceteraque omnia, quae in Deo considerari possunt, quaeque nonnisi docti et quidem pro diverso scientiae gradu assequuntur.

lulheranae societates excipere novam *Agen-*
dani, seu liturgiam denuo praescriptam sub
die 28. Febr. anni 1834, a qua vehementer
abhorrebant aeque ac ab conjunctione cum
tedtsia unita quam vocant, de qua aliquid inferius dicemus, plures parochi de
loto, in quo erant, dejecti sunt, ac a lege
statutis poenis mulctati, novique vicarii in
ipsorum locum suffecti. Quum vero, in
qmdim Silesiae urbe, *Oels* nuncupata, turba
templuin occlusisset atque obsignassct, ne
novis vicariis aditus ad illud pateret, quincenli milites urbanusque praelor missi sunt,
qui populum coercerent et compellerent.
Quo in tumultu ipso nativitatis dominicae
pervigilio ad viginli circiter homines vulutribus mulctati sunt; in singulas autem
domos decem, et quindecim etiam, milites
distributi, qui ad frugem ct obedientiam
pertinaciores suavioribus argumentis adducerent. Atque hoc specimen est certissinum libertatis conscientiae, quam protestantes tantopere depraedicant. Praeclaram
oascientiae libertatem ! Operae pretium erat
romani pontificis jugum abjicere ad eam
unciscendani! Habemus tamen, quod vehementius miremur; nam in iisdem hisce
-is, de quibus est sermo, lutherani *disitniientes* ab ecclesia unita seu evangelica
modo vocantur *protestantes,* modo *secta;*
vid. *Epheni. unio. Augustanae* n. 26, 27, cum additamentis extraord. ad diem 1. Januarii 1835, n. 21. pag. 102, 103.

15) Apposite cl. Manzoni: ..Questa diversità, o per dir meglio latitudine di significato, si trova piû specialmente nei nomi consecrati ad esprimere disposizioni morali. Ma non perlante è certo, che gli nomini s'intendono fra di loro, se non con precisionc, almeno approssimativamente, quando adoperano o ascoltano alcuna di queste parole; non potrebbero anzi disputare, se non andassero intesi piû o meno, se non dessero in parte lo stesso significato alie parole in questione; il che ha falto dire a taluno, che non vi ha dispute di meri vocaboli, ma che tutle sono d'idee. Questo si spiega, a mio credere, osservando, che in ognuno di questi nomi d'idee morali (quod de ceteris dici debet) vi è una idea prédominante e generalissima che tutti vi riconoscono, benchè ncll' applicazione essa subisca modificazioni indefinite seconde la diversity delle menti ; idea che ricompare sempre, e che regge per cosi dire il complesso d'idee alie quali si vuole applicare quel nome.* (*Morale cattol.* cap. 17. pag. 355, edit, rom.)

83. Ad 6. Al·/?, ex dictis. Ad id vero quod adversarius subdit, satio? esse non aliam admittere auctoritatem quam rationis, respondeo, rationed minime praeseferre aliquam auctoritatem in iis quae ad fidem pertinent, sed eam in his non esse nisi pedissequam; positis scilicet lidei dogmatibus, potest ratio plura invenire ad ea illustranda, magisque comprobanda, atque ad ostendendum nullam in iis inveniri repugnantiam, etc.; has enim partes, et quidem solas, potest habere ratio in rebus lidei. Ex quo patet falsum esse quod ipse assumit, homines scilicet rationales veluti machinas excipere debere veritates fidei, iisque assentiri; talis enim semper fuit spiritus religionis, ut nullo modo detrahat dignitati hominis rationalis, cum ipsa ratio nos doceat summa veneratione excipienda esse quae tamquam divinitus revelata proponuntur ab auctoritate infallibili, nomine ipsius Dei, cujusmodi Christi ecclesiam esse ostendimus.

84. Ad 7. *D.* Veritatis ordinis naturalis, *Tr.* vel *C.* ordinis supernatorails ac revelatae, X

85. Ad 8. *Neg.* suppositum, homines nempe jure naturali gaudere inquirendi in veritates a Deo revelatas; in his enim homines non habent *jm.* sed *debitum* captivandi proprium intellectum in obsequium fidei (U. Cor. X. 5; Philipp. IL 17); et quicumque sibi temere arrogarunt ejusmodi commentitium jus, se committendo liberae navigationi, ut similitudine adversarii utar, *naufragaverunt circa fidem* (I. Tim. I. 19), ut Hymenaeus et Alexander, prout testatur apostolus. Certe Christus, cum misit apostolos ad praedicandum, de ejusmodi jure ne verbum quidem fecit, sed simpliciter eis dixit: *Praedicate euangelium omni creaturae; qui crediderit, salvus erit; qui non crediderit, condemnabitur.* Videat adversarius, ne in horum censu sit.

86. IП. Obj. cum Benjamino Constant.[16] Christus nullam determinatam ac peculiarem ecclesiam instituit, nullum externum ac proprie dictum sacerdotium, sed ministros tantum, et quidem ab invicem liberos, misit ad annuntiandam populis doctrinam suam, quae cor potius quam mentem afficit. Religio enim essentialiter non consistit nisi in cordis affectu, ac mere, ut ajunt. *sentimentali,* quae proinde in se immutabilis est, licet diversas formai accidentales capere possit, hinc diversitas formarum non officit unitati religionis. Oportet praeterea distinguere, subdit Bretschneider 16, inter ecclesiam et christianitatem: Christus Dominus fundavit quidem christianismum, minime vero formam catholicam vel graecam vel evangelisticam christianismi. Sane, concludit Felix Bodin18, ecclesiae ab apostolis fundatae non erant nisi totidem societates inter se distinctae atque independentes, ad quarum

16) De la religion considérée dans sa source, ses formes et ses développements, loc. cit.

17) Opere citato.

18) Résumé de l'Histoire de Frana augmenté d un coup-d'oeil sur Γ histoire de la civilisation, Paris 1825.

regimen aliquis ox praesfantiorihus fidelibus eligebatur; omnes autem ejusmodi aristocraticac respublicae sacrae communicabant cum romano praeside ad instar statuum foederatorum Americae, qui uni subsunt generali praesldl; ergo.

87. Resp. *Neg. antec.* quoad omnes partes. Sero nimis Constant, Bretschneider, Bodin ista systemata irreligiosa ac totius revelationis eversiva excogitarunt. Incognita fuerunt apostolis ac toti antiquitati, quae ejusmodi figmenta ne somniavit quidem. S. Petrus veram exercuit jurisdictionem in ecclesiam universam10, prout pariter exercuerunt ipsius successores. Ecclesia est in possessione sua, a qua ipsam neque haeretici, neque rationalistae seu increduli exturbare possunt. Omnia praeterea monumenta ecclesiastica explodunt ejusmodi deliramenta. S. Clemens romanus veram exercuit auctoritatem in Corinthiorum ecclesiam 2 0, exercuit Victor adversus quartodecimanos, Stephanus adversus rebaptizantes. 21 S. Irenaeus et asiatici episcopi hanc superloritatem ecclesiae romanae, seu romani pontificis, et agnoverunt et testati sunt2 2, ut nihil dicam de subsequentibus pontificibus. Appellationes, quae undique interponebantur ad romanam sedem, id ipsum invictis-

”) Act. IX. Petrus utpole totius ecclesiae caput perhibetur pcrlransiens *universos,* id est, non modo visitans omnes ecclesias tunc temporis fundatas, sed insuper inEp. П. cap. III. 15, 16, approbans et commendans scripta apostoli Pauli. In concilio hierosolimitano (Act. XV. 7) omnium primus sententiam dixit circa exortam quaestionem. Ibid. I. 15, ipse proposuit fratribus simul congregatis, ut alter sufficeretur in locum Judae praevaricatoris, quae quidem omnia totidem actus sunt jurisdictionis, quam jure primatus sui Petrus apostolus exercuit.

’·) Ubi sedulo animadvertendum est, Corinthios ad sedandas seditiones ortas in propria ecclesia a ds. Clementem, romanum pontificem, confugisse, ut probabilius videtor ex communiori criticorum sententia, cnm adhuc in vivis esset s. Joannes apo-‘folns, qui tunc regebat omnes Asiae ecclesias a se fundatas. Atque inde eruitur romanorum pontificum supremam auctoritatem in ecclesiam universam agnitam jam fuisse viventibus apostolis, atque ab ipsis romanis pontificibus jam tunc in praxim deductam.

’·) Nota est ipsius responsio seu decretum datum adversus s. Cyprianum ejusque synodum africanam: Si *quis ergo a quacumque haeresi venerit, nihil innovetur, nisi quod traditum est, ut manus illi imponatur in poenitentiam* (Ep. s. Cypr. LXXIV. ad Pompejum).

22) Vid. praeclarum s. Ircnaei testimonium *(Contra haereses,* lib. III. cap. 3): ^*Ecclesiae romanae, ab ipso* maximae *vocatae* et antiquissimae et omnibus cognitae, a gloriosissimis duobus apostolis Petro et Paulo fundatae, etc..... Ad hanc ecclesiam, *ait,* propter po lentiorem principalitatem, necesse est omnem convenire ecclesiam, hoc est, eos qui sunt undique fideles, in qua semper ab his, qui sunt undique, conservata est, quae est ab apostolis traditio.*' Qui deinde refert de Clemente, tertio ab apostolis episcopo: ..Et vidit ipsos apostolos, et contulit cum eis. . . . Sub hoc igitur Clemente, dissensione non modica inter eos, qui Corinthi essent, fratres facta, scripsit quae est Romae ecclesia potentissimas litteras Corinthiis, ad pacem eos congregans et reparans fidem eorum.·| Ex quibus patet s. Irenaeum superioritatem ecclesiae romanae seu romani pontificis in universam ecclesiam apertissime agnovisse. Atque hic obiter observo, manrinum editorem aliam lectionem secutum

sime ostendunt.ts Verba, quibus Christus ecclesiam suam instituit, in sensum adversariorum nullomodo possunt detorqueri.

88. Ad id porro, quod subdit Bretschneider de distinctione inter ecclesiam et christianitatem seu christianismum, dico ejusmodi distinctionem yanam prorsus esse. Quid est enim christianismus nisi societas comm, qui profitentur doctrinam Christi, et quidem in sua integritate, prout Christus apostolis suis illam tradidit praedicandam omnibus gentibus? Haec autem societas alia non est. nec esse potest, nisi ecclesia. Accedit quod nullibi legitur, Christum fundasse *christianismum,* vel id ipsum innuisse; saepissime vero legitur, eum fundasse ecclesiam suam: *Aedificabo,* ait, *ecclesiam meam..... Qui ecclesiam non audierit, sit tibi tamquam ethnicus et publicanus;* adeo ni tota controversia, quae a tribus saeculis viguit inter protestantes et catholicos, in hoc posita fuerit: *Quaenam scilicet sit vera ecclesia Christi;* numquam vero: *1'trum Christus fundaverit, vel instituerit ecclesiam,* prout nunc temporis a Benjamino Constant, biblicis ac rationalisas fit, qui, cum omnem fidem amiserim, confugiunt ad cordis affectum, quem vocant *sentimentalem,* ad caritatem, etc., cum Christus dixerit: *Qui non crediderit, condemnabitur.*

89. Quod spectat ad *formas,* quas dicunt accidentales, *catholicam, praeeam, evangelicam* (lutheranocalvinianam), respondeo Christum reipsa non fundasse nisi unam ecclesiam, quae totam doctrinam suam et solam profiteatur sub legitimis pastoribus, eorumque capite ac principe a se constituto: *Super hanc petram,* inquit, *aedificabo ecclesiam meam.* Quae quidem ecclesia catholica nuncupata fuit ab ipsis temporibus apostolicis, ut supra adnotatum est, eo quod integrum complectatur christianismum, quovis tempore et quovis loco; et haec est proprietas intrinseca et essentialis verae ecclesiae Christi, non vero forma eidem superveniens et accidentalis, ut ipsi autumant Ceterae vero societates omnes, quae partialem christianismum profitentur, debuerunt sibi adsciscere aliquam denominationem et formam determinatam induere, utpote locales et temporaneae: de his autem formis quid sentiendum sit, in sequenti propositione dicemus.

90. Inst. 1. Si unitati Christus praerogativas auctoritatis infallibilitatis ac perpetuitatis concessit: ergo s. Petrus ejusque successores, utpote

esse atque posuisse *potiorem* pro *potentiorem,* at absque solido fundamento; ctenim non innititur nisi auctoritate codicis claramontensis, qui tamen mendosus est. cum habeat *pontiorem,* et auctoritate Salmasii protestantes, contra omnium antiquorum codicum fidem, qui habent *potenliorein,* quod quidem etiam innuit codex claramontensis per illud *ponliorem,* vocabulum imperfectum, quo indicatur librarium per abbreviationem, ul fieri solet, scripsisse *ponliorem* pro *pptentiorem.*

") Haram appellationum exempla plura suppeditat in suis epistolis s. Cyprianus; notae sunt appellationes ad romanam sedem s. Atlianasii, Pauli, etc. nec non s. Joaun. Chrysoslomi; immo ipsius s. Dionysii alcxandrini, cum accusatus cssel sabellianismi, ad s. Dionysium romanuni pontificem.

pars *totius,* nulla speciali praerogativa gaudent; 2. addatur promissiones Christi posse conditionatas esse, 3. prout insinuant ejus verba: *Filius hominis venietis; putas inveniet fidem in terra?* (Luc. XVIII. 8.) Et verba apostoli, qui, loquens de tempore quod antichrist! adventum praecedet, scribit: }ui *venerit discessio primum,* etc. (II. Thess. II. 3); 4. hinc s. Hieronymus non dubitavit de aetate sua affirmare., quod *nicaenae fidei damnatio conclamata est; ingemuit totus orbis, et arianum se esse miratus est*21; ergo.

91. Resp. ad 1. *D.* Si Petrus ejusque successores spectarentur ut personae privatae, *C.* si ut caput ecclesiae, universalis pastor ac unitatis centrum, *N.* Nam ut apposite observat s. Ambrosius: *Vbi Petrus, ibi ccclem'5,* vel ut loquitur s. Cyprianus: *Ecclesia est in episcopo 28;* ac proinde omnes praerogativae unitatis seu ecclesiae eminentiori quadam ratione in Petro resident, quia in Petro ecclesia, et ecclesia in Petro est: nec fieri unquam potest, ut, cum Petrus seu romanus pontifex proprio ministerio fungitur, ecclesia per ipsum et in ipso non agat, non definiat, etc. Est enim caput, et quidem vivum et operans. Talis est autem ratio, quare videamus Christum Petro seorsim ea omnia contulisse, quae toti postea contulit collegio apostolico seu ecclesiae, quae insuper debet regi, moveri, dirigi a capite, nec quidpiam potest independenter ab ipso.

92. Ad 2. *Neg.* Ecclesia enim eas semper ut absolutas intellexit et habuit. Addo ejusmodi exceptionem aditum aperire omni perduellioni: quilibet enim haereticus et contumax posset hoc modo eludere quamcumque ecclesiae definitionem.

93. Ad 3- *D.* Et haec verba intelligenda sunt de defectione partiali particularium membrorum, *Tr.* de defectione totali ipsius ecclesiae, *N.* Transmisimus primum membrum antecedentis, eo quod non desint interpretes, qui alio sensu exponant objecta testimonia.

94. Ad 4. *D.* Et hyperbolica s. Hieronymi verba sunt intelligenda de apparente quadam ac momentanea *multorum* defectione, *C.* de vero ac generali ecclesiae defectu, A; Citata enim verba protulit s. doctor ex occasione subscriptionis a patribus ariminensibus factae voci *ὁμοούβιο* , dura nempe vim vocis non intelligerent, decepti fraudibus arianorum ac vi adacti; rerum simul ac detecta est fraus, plerique illam illico retractaverunt. Deerat concilio romanus pontifex vel ejus legatus, majorque episcoporum ecclesiae catholicae pars eidem concilio non interfuit 27; addo nonnisi per vim sibi a

14) In *Dial. adv. Luciferianos,* η. 19, edit. Vallarsii.

15) *Enarr.* in Psalm. XL. n. 30.

16) *De unit. Ecclesiae,* loc cit.

") Ursacii potissimum ac Valentis episcoporum arianorum artibus factum est, ut deciperentur patres ariminenses, qui ad id adducti fuerunt, ut subscriberent formulae sirmiensi, quae vel catholica est, vel saltem sensum catholicum patitur. Filius enim catholico sensu dici potest similis Patri, at in sensu similitudinis substantialis proma·.

Constantii imperatoris satellitibus illatam episcopos illos subscripsisse. Sane nemo ingemit et miratur se esse et haberi, qualem se esse scit ct vult; ergo, cum episcopi ariminenses ingemuerint et mirati sint juxta Hieronymum, traduci se veluti arianos, manifestum est eos tales non fuisse neque in confessione externa; alias nec ingemuissent, nec mirati fuissent.

PROPOSITIO

Hinc sola ecclesia catholica est vera ecclesia Christi.

95. Haec propositio necessario fluit ex praecedenti. Si enim vera ecclesia Christi ea sola est, quam Christus ipse fundavit in unitate fidei ac regiminis, quaeque non interrupta successione ad mundi exitum perdurare debet; cum ecclesia catholica sola sit, quae ab apostolis ad nos usque pervenerit in ntraque fidei ac regiminis seu capitis unitate, ut omnia monumenta testantur, evidens est solam ecclesiam catholicam veram esse ecclesiam Christi.

96. Et sane quod attinet ad unitatem fidei, haec patet ex eo, quod omnium saeculorum haeretici impugnaverint illam eamdem fidem, in cujus possessione jam erat ecclesia cum ipsi insurrexerint et protestati fuerint modo adversus unum, modo adversus alterum ipsius fidei articulum, quos tamen ecclesia semper in possessione sua retinuit, rejiciens ut profanos novatores et usurpatores eos, qui aliquo ex ejusmodi articulis eam privare conati sunt: non secus ac eos exeerata est, qui spolia aegyptiorum in suam haereditatem novo semper astu inferre aliquando contenderunt, eosque pariter ut profanos novatores rejecit e sinu suo1. Ipsa proinde semper *praescripsit* istorum innantis a participatione ejusdem naturae divinae. Sed crimini datum est patribus istis, quod neglexerint formulam nicaenam, quae erat tessera omnium catholicorum adversas arianos multiplicesque arianorum surculos, qui unanimiter eam rejiciebant. Celerum a Constantii satellitibus plures easque gravissimas vexationes patres ariminenses passi sunt, adeo ut nullo modo censeri debeat libera eorum subscriptio; facta enim est sub finem synodi, quando jam degenerarat in conciliabulum. Dixi praeterea majorem defuisse episcoporum ecclesiae catholicae partem, praeter romani pontificis legatos, quia, licet nemo ex veteribus transmiserit ad nos certum episcoporum numerum tempore Constantini et Constantii, attamen opera ac diligentia Caroli a s. Paulo, Lucae Holstenii atque Binghami, facta recensione omnium sedium episcopalium κ· clesiae catholicae in imperio romano, compertum est numerum eorum per ea tempon ad 1800 attigisse, quorum *mille* inveniebantur in provinciis graecis Imperii, *octngenti* vero in latinis. Etsi huic supputotioni non subscribamus, nam ex aliis monumentis constat longe plures per ea tempora in occidentali praesertim ecclesia episcopos fuisse. In hoc censu praeterea desunt sedes episcopales extra ditionem romanam positae, quae paucae non erant In concilio vero ariminensi non interfuerunt nisi 400 episcopi, ex quibus juxta s. Athinasium, lib. *De synodis,* quinquaginta,?! juxta Sulpitium Severum, octoginta erant ariani. Cons. *Collectio Conciliorum* Labbaei, torn. Π. coi. 792 et seqq.

') Id evincitur ex ipsis scriptis aposfcliris. Etenim s. Petrus excitat primos Christianos, ut memores sint, adversus haereticorum novitates, verborum prophetarum et apostolorum (Π. Petr. IL 3) ; sic pariter s. Judas adhortatur fideles ut adhaereant fortiter *semel traditae sanctis fidei;* s. Paulus in L ad Cor. cap. XV, arguit cos, qui dicebant resurrectionem jam esse factam, sen non dari carnis resurrectionem ; s. Joannes invehitur in eos, qui docebant Christum non venisse in carne, qui solvebant Christum, etc. Quod attinet ad patres apostolus aliosquc, qui eos subsecuti sunt, res ideo manifesta est ex ipsorum scriptis, ut in dubium id revocare perinde sit ac lucun meridianam negare, Legantur epistohe s. Ignatii martyris , epislolae s. Polycarpi, scripta Justini, Clementis alexandrini. Ircnaci, Origenis, etc. In quavis prope pagina in novatores haec objurgatio occurrit, ct eos hoc ipso nomine patres damnaverunt. Quod vero admirationem excitat, potissimum est, quod recentiores novatores (protestantes) dicant, veteres novatores haereticos, insanos, etc., neque animadvertant se in cumdcm censum cadere. Nullum omnino discrimen est inter recentiores et veteres, nisi fortasse in aliqua errorum diversitate ac temporum discrimine, sed principium idem est, quia diversitas temporis ct errorum non mutat naturam haereseon.

2) Cfr. *Centurial.* lib.II. cap. 4. pag. 138. tum. *Cent.* Ill, cap. 5. pag. 145, ed. Basil, anni 1562, et alibi passim, siquidem semper haerent.

3) Apud anonymum impugnatorem Gibbonii, edit. Pisan.

4) Ibidem.

novationibus sivo negativis sivo positivis. Quare ecclesia semper tranquilla spectatrix fuit istarum omnium sectarum ortus et interitus, ac toties repetere potuit: *Defuncti sunt enim qui quaerebant animam pueri,* nec non Psalmistae verba : *Vidi impium superexaltatum et elevatum, et transivi; et Ktt non erat.*

97. Patet 2. ex consensu ac testimonio haereticorum. Haeretici enim, qui numquain sibi cohaerentes fuerunt, dum in aliqua doctrinae parte seu articulo ab ecclesia dissentiebant, cum eadem in ceteris omnibus fidei capitibus consentiebant; omnes proinde haeretici, exceptis punctis a quibus aberrabant, fassi semper sunt in reliquis ecclesiam catholicam veram fidem retinuisse; hinc, si percurramus circulum articulorum, quos seorsim singulae haereticorum sectae cum ecclesia catholica profitebantur vel adhuc profitentur, completum habebimus et absolutum doctrinae catholicae corpus seu collectionem omnium dogmatum fidei nostrae ; quo fit ut haeretici ipsi, licet inriti, totidem sint luculentissimi testes verae fidei, quam ecclesia catholica semper professa est. Quod vero attinet ad veritates, quas ipsi singillatim impugnarunt, nulla est ratio cur his potius quam illis asseutiamur. Si enim simul colligerentur articuli seorsim ab ipsis negati, jam nullus nobis restaret articulus fidei, atque in pluribus perfectae simul haberentur contradictiones.

98- Patet 3- eadem veritas ex perpetua dissensione haereticorum in constituenda vera et certa epocha, et in determinando vero auctore innovationis, quae juxta ipsos in ecclesia catholica aliquando introducta fuit. Centuriatores magdeburgenses sibi contradicunt2 ; Hospinianus accusat s. Grégorien M. tamquam auctorem superstitionis et idololatriae 3 ; minister Claudius aeculum VII. recenset adhuc inter aureos ecclesiae dies 4 ; Andreas Rivetus

sententiam dicit communem omnibus calvinistis esse, quod antichristus signun sen vexillum publice erexerit in ecclesia post sexcentos annos a Christo natos; alii communiter vel ad quintum vel sextum saeculum restringunt aureos ecclesiae dies·; dominus d'Aubigne quatuor priora integra saeculi ex consensu ministrorum calvinistarum habet pro regula fidei; Gibbon affirnurt, quod nemo eruditorum resistere possit ponderi evidentiae historicae, quae testatur per totam periodum quatuor priorum saeculorum praecipua puncta doctrinae papisticae (nempe catholicae) jam admissa fuisse theoretic* et practice 7; Newton latetur *germina papismi sata fuisse ab ipsa aetate apostolica.* 8 Ergo ex aperta confessione ipsorum adversariorum eorumque agendi ratione ineluctabile habemus argumentum de perpetua fidei unitate in ecclesia catholica, quin recurrere debeamus ad positiva et singularia testimonii quoad singulos articulos, de quibas agendum erit in hujus operis decurso. Addo qualemcumque haereticorum hypothesim pugnare cum promissis Christi et esse prorsus impossibilem, cum, ut ait Bellarminus, in omni etiam levi mutatione semper ostendi haec quinque possint: auctor, dogma, aetas, defensores et oppugnatores. Duplex porro ratio est hujus perpetuae dissentioni' haereticorum in figenda epocha inductae in ecclesiam novitatis. Prima est, quia quoties ipsi voluerunt eam determinare, toties catholici anteriora documenta fidei catholicae opposuerunt. Altera ratio est professio nonnullorum articulorum, quos unaquaeque secta professa est eum ecclesia catholica, quosque aliqua alia secta rejecit, ut contigit quoad socinianos circa articulos trinitatis, divinitatis Christi, aliosque quamplurimos.

99. Quod vero spectat ad unitatem regiminis, seu ad successionem non interruptam pastorum seu episcoporum, a Christo ad nos usque, series romanorurn pontificum, cum quibus omnium particularium ecclesiarum episcopi communicarunt, est monumentum indubiae fidei atque certissimum perpetuitatis et unitatis regiminis ejusdem ecclesiae.

100. Tertullianus, Cyprianus, Irenaeus, Eusebius Caesariensis, Optatus milevitanus, Augustinus exhibent catalogum romanorum pontificum sancti Petri successorum usque ad sua tempora, quem subséquentes scriptores subinde extenderunt usque ad aetatem nostram. ®

101. Romanum autem pontificem quovis tempore habitum fuisse veluti

s) Critici sacri.

6) V. Bellarm. lib. IV. *De notis ecclesiae militantis,* cap. 6.

7) **J/**c mi. tom L cap. 1. versionis gallicae.

s) Bishop Newton, *Dissertations* ou *the prophecies,* in 8. tom. HL cap. 10. pag. 148, London; addalur Hume, qui in sua *Historia Jlenrici VIII.* cap. 29. ad annum 1521, affirmavit: ›.Que les pouvoirs exercés par l'église romaine sont en grande partie antérieurs à presque tous les établïssemens politiques de Γ Europe."

') In Historiis ecclesiasticis omnibus.

caput totius ecclesiae catholicae, principium, radicem, fontem, centrum unitatis regiminis ecclesiastici, omnium saeculorum monumenta pariter testantur.

102. S. **Irenaeus:** *Ad hanc ecclesiam* (romanam), scribit, *propter polcntiorcm principalitatem necesse est omnem convenire ecclesiam, ct eos qui funt undique fideles:* atque exposita serie romanorum pontificum a s. Petro usque ad Eleutherium concludit: *Hac serie et successione, tum traditio apoilolorum in ecclesia, tum praedicatio ad nos usque pervenit. 10*

103. **Tertullianus** licet jam montanista vocat romanum pontificem *fyiscopum episcoporum 1*‘, quae denominatio vel communis erat in ecclesia ad designandum romanum pontificem, vel saltem ab omnibus admissa erat suprema romani pontificis auctoritas in universam ecclesiam, ipso adnotante **Fleury**illa denominatione designata.

104. **Origen** es unum idemque esse affirmat petram seu romanum pontificem et ecclesiam, scribit enim: *An quasi unam eamdemque rem peltam et ecclesiam* (Christus posuit)? *Hoc verum existimo; nec enim adversus petram, super quam Christus ecclesiam aedificat, nec adversus ecclesiam portae inferi praevalebunt. 13*

105. S. **Cyprianus** vocat ecclesiam romanam *Ecclesiae catholicae radium et matricem* 𝑰 et romanum pontificem *ecclesiae unius caput et radicem 1 s,* et alibi rursum vocat romanam ecclesiam *Ecclesiam principalem, unde* unitas sacerdotalis *exorta est. 16*

106. **Concilium propterea aquilejense,** quod anno 381 celebratum fuit, cuique praefuit s. Ambrosius, haec habet, loquens de eadem romana sede: *Inde enim et in omnes venerandae communionis jura dimanant. 17* Hinc celebre illud ejusdem s. Ambrosii dictum: *Ubi Petrus ibi ecclesia.16*

107. S. **Hieronymus** comparat ecclesiam seu sedem romanam arcae

'·) *Contra haereses,* lib.IIL cap. 3. elseq.

*’) Lib. *De pudicitia,* cap. 1: ..Audio edictam esse propositum, ct quidem peremptorium: pontifex scilicet maximus,«quod est episcopus episcoporum, edicit: ego ct moechiae et fornicationis delicta poenitentia functis dimitto." Edit. Rigallii.

”) Vid. *Hist, ecclès.* livr. V. n. 46. Paris 1713, ubi sic scribit: «Les Papes ne prenaient point alors ces titres, ct c’cst par ironie que Terlullien les leur donne; cuis cette raillerie eiit été sans fondement, si le pape n’eût été en effet regardé partons les catholiques comme le chef de la religion et le pasteur des Evêques mêmes. D lai donne ensuite les titres de Pape et d’Apostolique que les catholiques lui donnaient."

l 3) *'H ὡ›· ivàf καί του αυτόν τη πέτρα καί* τρi *έκκλησία ; τούτο* 5' *οιμαι αληθέ* -o/yai'ftv· ουτί *γάρ τη πέτρα , ἑ‹ρ ή ὁ Χρίστο οικοδομιΐ την έκκλησϊαν, οΰτι τή Εκκλησία πύλαι άδου κατισχύσουσιν.* Tom. XU. in Matth. η.2. Cons, praeterea cumdcm, Hom. V. *in Exod.* n. 4, ubi ait: ..Vide magno illi ecclesiae fundamento et petrae solidissimae, super quam Christus fundavit ecclesiam, quid dicatur a Domino: modicae, inquit, fidei quare dubitasti?"

*4) Epist. 45. ad Corn.

,5) Epist. 73. ad Jub.

16) Epist. 55. ad Corn.

*’) *Collect. Condi.* Labbaei, epist. I. ad Gratianum Imperatorem, tom. II. col. 99.

l s) In Psal. XL. n. 30.

Noe. extra quam omnes perierunt, et domui, extra quam agnum comedew profanus est; sic enim scribit ad Damasum: *Ego Beatitudini tuae, id at, cathedrae Petri, communione consocior, super illam petram aedificatam tcclt-siam scio. Quicumquc extra hanc domum agnum comederit, profanus est. & quis in Xoe arca non fuerit, peribit regnante diluvio.* 19

108. S. **Optatus milevitanuS:** *Cathedra,* inquit, *unica est, quot est prima de dotibus. . . . Sedit prior Petrus, cui successit Linus, Lino Cli-mens, Clementi AnaCletus. . . . Damaso Syricius, qui noster est socius,* cwn *quo nobis totus orbis commercio formatarum in ima communionis societati concordat.* 20

109. S. **Augustinus** in eodem sensu loquens de successione roma· norum pontificum ac Petri sede, ut confunderet schismaticos donatistas, scribit: *Ipsa est petra, quam non vincunt superbae inferarum portae.* 21

110. S. **Petrus** Chrysologus: *Quoniam B. Petrus,* inquit, *qui* in *propria sede vivit ct praesidet, praestat quaerentibus veritatem.* 22

111. Huic consentiens doctrinae **concilium oecumenicum** chal-**cedonense,** actione II, clamavit: *Petrus per Leonem locutus est*23 ; et simi-liter conc. **generale** VI. actione XVIII. loquens de epistola s. Agathonis: *Charta,* ait, *et atramentum videbatur, sed per Agathonem Petrus loquebatur·,* ct episcopi orientales, scribentes ad pontificem Symmachum, sic eum allo-quuntur: *Qui quotidie a sacro tuo doctore Petro doceris oves Christi per totum habitabilem mundum creditas tibi pascere.* 24

112. Hinc **concilium oecumenicum lateranense IV.** anno 1215 hanc edidit definitionem: *Sancimus, ut post romanam ecclesiam, quae dispo-nente Domino super omnes alias ordinariae potestatis obtinet principatum, ut-pote mater universorum Christi fidelium et magistra,* etc. 25 In concilio **lugdunensi oecumcnico.** anno 1274 celebrato, hanc fidei professionem graeci ediderunt, ut denuo cooptarentur in ecclesiam catholicam: *Romana Ecclesia summum et plenum primatum ct principatum super universam ecclesiam catholicam obtinet, quem se ab ipso Domino in beato Petro apostolorum principe sive vertice cujus romanus pontifex est successor, cum potestatis pk-nitudine recepisse veraciter et humiliter recognoscit.* Ac demum concilium

*') Epist. 15, ad Damas, alias 57, edit. Vallarsii, n. 2, qui praeterea in *Dial. adv. Lucif.* n. 9: «Ecclesiae salus, *inquit,* in summi sacerdotis dignitate pendet, cui si non exsors quaedam et ab omnibus emi-nens detur potestas, tot in ecclesiis efficien-tur schismata, quot sacerdotes.'

:») Lib. Π. *Contra Parmen,* edit. Gabr. Albaspinaei, Paris. 1651.

21) In *Psalmo contra partem Donali.* circa finem, tom. IX. opp.

*') *Bibl. Patrum* De la Vigne, tom. Ü

Acta Concilii Chalcedon., tom. IV. edit. Labbaei.

Apud Labb. tom. IV. col. 1305.

,s) Ibid. tom. XL par. L cap. 153.

ťδ) Ibid. col. 966.

oecumenicum florentiiium definivit: *Sanciam apostolicam sedem et ruinanuui pontificem in universum orbem tenere primatum; et ipsum romanum pontificem successorem esse beati Pétri principis apostolorum, et verum Christi vicarium, totiusque ecclesiae caput, ct omnium Christianorum patrem et doctorat aistere; ct ipsi in beato Petro pascendi, regendi ct gubernandi universalem (tdtsiam a Domino Nostro Jesu Christo plenam potestatem traditam esse.* 27

113. Patet igitur ex his omnibus testimoniis et monumentis, aliisque qnamphirimis, quae afferri possent omnium saeculorum, semper romanum [wntilicem s. Petri successorem ab universa ecclesia veluti radicem, fontem, originem, caput et centrum ecclesiasticae unitatis habitum fuisse. Hinc licet inulti fuerint episcopi per orbem dispersi, semper tamen unus fuit episcopatus ob istorum intimam adhaesionem ad romanum pontificem, et una ecclesia, quae *ad Trinitatis instar,* ut loquitur s. Symmachus28, *cujus una est atque individua potestas, unum per diversos antistites sacerdotium.* Qua pariter similitudine usus est s. Cyprianus29, tum ad explicandum *Episcopatum unum episcoporum multorum concordi numerositate diffusum,* tum ad exponendam unitatem illius episcopatus, *cujus a singulis in solidum pars tenetur30;* qui postea concludit: *Et idcirco Dominus insinuans nobis unitatem de divina auctoritate venientem ponit et dicit:* Ego et Pater unum sumus; *ad quam unitatem redigens ecclesiam suam, denuo dicit:* Et erit unus grex, et unus pastor31; ex quo infert: *Si autem grex unus est, quomodo potest gregi numerari, qui in numero gregis non est?*

114. Jure propterea his praemissis nos concludimus: ecclesia Christi unitate regiminis in Petro ejusque successoribus constituta est; atqui in sola ecclesia catholica invenitur ista perpetua et numquam interrupta successio romanorum pontificum ceterorumque omnium episcoporum, qui cum ipsis communicarunt, assurgendo a Pio IX. qui nunc ecclesiam regit, usque ad Petrum, nempe usque ad apostolos et usque ad Christum; ergo sola ecclesia catholica habet hanc perpetuam regiminis unitatem.

Ilo. Seu quod consequens est, si vera ecclesia Christi necessario atque Ω ipsius institutione est una, visibilis atque perpetua, cum sola ecclesia catholica has sibi vindicet proprietates, sola igitur ecclesia catholica est vera ecclesia Christi. Quod erat demonstrandum.

ît:) Ἐτι *ὁρίΖομεν την αγίαν* αποστολι-<9F χαδιὸραμ, *καί τον ρωμαϊκόν αρχιερέα* W χασαμ *την οικουμένην τό πρωτεῖον κα·άχειν, αυτόν τε τον ρωμαϊκόν αρχιερέα ιιάίοχον είναι του μακαρίου Πέτρου του κορνοαίου τών αποστόλων, καί άλη3ή τοποτερητήν του Χρίστου, καί πάση τη Ικκλη-0ία κεφαλήν, καί πάντων τών χριστιανών χατερα τε καί διδάσκαλον ὑπάρχειν,* καί αὐτο" *τν* r<.7 *μακαρίω TJi-pta* τοὐ *ποιμαίνειν, καί δΐιθϋνειν, καί κυβερνάν την καθολικήν Ικκλησίαν υπό τού κυρίου ημών 'Ιησού Χρίστου πλήρη Ιζ,ουσίαν παραδεδόσθάι.* Apud Labb. toni. XIII, col. 1167.

5S) Epist. I. apudLabb. tom. IV. col. 1291.

î9) Epist. 52. ad Antonian.

3 °) Tract. *De unitate ecclesiae.*

3 *) Epist. 76. ad Magnum.

116. Ex his sequitur I. omnes communiones ah eadem ecclesia separatas totidem esse synagogas satanae, ut phrasi urar beati Joannie®*, et humanae superbiae monumenta, non autem Christi ecclesias.

117. Sequitur II. hanc esse potissimum rationem, cur praeter ecclesiam romanam seu ecclesiam catholicam, quae a Christo ad nos usque perseverat, nullae sectae ausae quidem luerint, ubsistente scilicet ineluctabili conscientiae testimonio, sibi usurpare nomen *ecclesiae catholicae,* quam denominationem semper intactam reliquerunt veteri illi ecclesiae, a qua discesserunt, sed vel a sectae seu factionis auctoribus nomen habuerunt e. gr. *sabelliani, ariani, macedoniani . . . lutherani, calvinistae, jansenistae,* etc. vel ab alio nomine, quod sibi imposuerunt, e. gr. *gnostieorum, noëlarum . . . reformatorum, apostolicorum, evangelicorum, protestantium.* Hae autem sunt illae, quas Brefschneider et Benjaminus Constant vocant *formas accidentales;* sunt certe prorsus accidentales, stricto sensu acceptae, a spiritu superbiae inductae. Toties proinde se ipsos judicant et damnant, quoties, symbolum apostolicum recitantes, profitentor se credere *ecclesiam,* dum ipsae separatas factiones constituunt et particulares sectas. 33

*118. Sequitur III. quod si fons et origo unitatis episcopatus et ecclesiae est in romano pontifice, graecos schismaticos, ruthenos, ecclesiam anglicanam, ultrajectinam ceterosque episcopos omnes, a romano pontifice separatos ac divisos, nullo modo pertinere ad individuam ecclesiae unitatem, ideoque neque ad Christi ecclesiam.

119. Sequitur IV. nullum dari posse concilium vere oecumenicum, seu repraesentans universam ecclesiam, absque romano pontifice, qui, cum sil caput ecclesiae, hoc ipso est caput concilii oecumenici, quod illam repraesentare debet, quodque alioquin esset acephalum.

120- Sequitur demum ineptire factiosos quosdam scriptores, qui dicunt romanum pontificem esse *signum, vexillum, signiferum* unitatis vel caput *ministeriale,* non autem simpliciter *caput, centrum, radicem* ipsius unitatis.31

**) Apoc. III. 9.

3J) Conantur quidem haeretici identidem alio nomine catholicos nominare, *papislas* e. gr. *pontificios, romanistes,* etc. at frustra; in hoc enim, sicut et in reliquis omnibus suos, ut ipsi vocant, antecessores imitati sunt, qui eadem ratione sese gesserunt, nullo tamen felici successu; *Catholicae* enim gloriosum nomen semper ecclesiae romanae communioni adhaesit atque adhaerebit. En quid de veteribus haereticis scripserit s. Augustinus, lib. I. *Operis imperfecti.* n. 75: «Alhanasianos, *inquit,* vel homousianos ariani catholicos vocant, non et alii haeretici. Vos autem non solum a catholicis, sed etiam ab haereticis a vobis dissentientibus et vobis similibus pelaeiani vocamini; quemadmodum non tantum a catholica. sed etiam ab haeresibus vocantur ariani. Vos vero soli nos appellatis traducianos, sicut illi homousianos, sicut donalistae macarianos, sicut manichaei pharisaeos. ct ceteri haeretici diversis nominibus. Nec mirum esse debet, quod novi haeretici catholicis, a quibus exeunt, novum nomen imponant. Hoc enim et alii fecerunt, quando similiter exierunt.·

'') Ita passim jansenistae, praesertim

DIFFICULTATES.

121. I- Obj. 1. Fides in ecclesia immutari potuit pedententirn, ut fit, donec mutatio ista evaserit universalis; nil mirum igitur, si assignari non |-;$it epocha certa inductae immutationis. 2. Addatur, quasdam veritates et dogmata tractu temporis obscurari posse, propterea stante hac universali ouarumdani veritatum obscuritate, error obrepere facillime potuit: ergo.

122. Resp. ad 1. AT. Alioquin promissis Christus defuisset, quod impuni est asserere. Ignorantia ct error dari possunt in privatis individuis, jumquam vero in ecclesia ipsa; Christus enim, ut superius diximus, promissiones suas et privilegia non privatis et singularibus personis, sed *unitati* «incessit. Alias semper incerti fluctuare deberemus.

123. Ad 2. iV. pariter; siquidem ejusmodi universalis obscuritas est commentum jansenistarum, merito confixum a Pio VI. in constitutione *Auctotan fidei.*3 5 Etenim Christus semper vigilat super ecclesiam suam, eidem prospicit, ac *semper* cum ipsa est.

124. Inst. Cur itaque, cum nova oritur controversia, tot disquisitiones fiunt, tot exoriuntur dissidia?

120. Resp. Quia Christus non per modum inspirationis, sed per *motium adsistenliae,* ut jam notavimus, ecclesiae suae praesto est; neque excludit media, studium scilicet, humanam industriam, etc. ad finem obtinendum. Et eidem ratione ac, cum quis cum altero contendit de possessione bonorum inorum, iste inquirit in instrumenta et titulos propriae possessionis, maxima qua potest diligentia, ut sibi vindicet bona propria, sic ecclesia inquirit diligenter in monumenta scripturae et traditiofiis, ut ea opponat istorum novatorum audaciae, et consulat inultorum infirmitati. Praeterea, nonne et in concilio jerosolymitano inter apostolos, et seniores *magna conquisitio* (Act. XV.7) facta est ad dirimendam controversiam de legalium observantia, etsi apostoli omnes et singuli infallibiles essent?

126. II. Obj. Episcopi sunt successores apostolorum, qui immediatam

■*uo* Tamburini, in sua *Ethica,* tom. I. 252 ct seq. atque in sua *Analisi (telle ptfcrizioni di Tertulliano,* §. 40, 60, 69 ■-?. ei in *Catech.* Gourlin, tom. I. cap. 9. :· 3· pag 273. Denominatio vero *capitis whteriaUs,* tributa romano pontifici, provripta fuit in constitutione Pii VI. *Auctortsi fidei,* prop. III. his verbis: «De capitis ministerialis denominatione romano poatifiei attributa, sic explicata, ut romans pontifex non a Christo in persona beati Petri, sed ab ecclesia potestatem ministerii accipiat, qua velut Petri successor, verus Christi vicarius ac totius ecclesiae caput pollet in universa ecclesia; *haeretica."*

3i) Prop. I. ..Propositio, quae asserit postremis hisce saeculis esse generalem obscuritatem super veritates gravioris momenti, spectantes ad religionem, et *quae sunt basis* fidei et moralis doctrinae Jesu Christi; *haeretica."*

habuerunt a Christo missionem, et quidem illimitatam, et super ipsos nc5 minus quam super Petrum aedificata ecclesia est, dicente apostolo, qiiud fide, les aedificati sunt *super fundamentum apostolorum ct prophetarum* (Epb« 11.20); ac. teste praeterea beato Joanne, civitas Hierosolymorum (eccle.-ii) habet *fundamenta duodecim, et in ipsis duodecim nomina duodecim apostolorum Agni* (Apocal. XXI. 14); ergo falsum est unitatem regiminis ecclesiasiid ab unitate capitis seu romani pontificis provenire, ab eaque pendere.

127. Resp. *D.* primae propositionis sensum. Episcopi simul unes corpus efficientes sunt successores apostolorum seu collegii apostolici, C singillatim sumpti *subd.* quoad potestatem ordinis, *C.* quoad potesU- tem jurisdictionis, Addo, licet extraordinaria fuerit apostolorum pv testas, eam tamen non fuisse illimitatam atque independentem. Nam ei- traordinariam hanc potestatem habuerunt quidem apostoli a Christo, sed subordinatam Petro, qui unus plenitudinem potestatis accepit ad suos sut- cessores transmittendam, utpote ordinariam. Hinc istud intercedit discrimei inter potestatem Petro collatam et potestatem collatam apostolis singulis: licet utraque fuerit plena et universalis, attamen potestas Petri fuit ordww· *ria, suprema,* et *independens,* potestas apostolorum *extraordinaria et* subordi- nata Petro quoad exercitium, quae propterea cum ipsis terminare debebar. Etenim potestas ista extraordinaria concessa fuit apostolis ad fundandam eccle- siam, ac necessaria fuit illis ecclesiae primordiis, potestas Petro insuper con- cessa fuit ad unitatem ecclesiae conservandam, ideoque perpetua atque, n: loquitur Tertullianus, *cum jure traducis.*

128. Hinc rursum idem Tertullianus: *Memento,* scribebat, *clava hi/ Dominum Petro, et per eum ecclesiae reliquisse 36:* ac reliqui Patres passis vocant Petrum, *caput, coriphaeum, pratsidem, principem, pastorem supreme apostolorum ct ecclesiae37,* quia, ut loquitur s. Cyprianus: *Exordium d unitate proficiscitur, d primatus Petro datur, ut una Christi ecclesia, et calk- (Ira una monstretur, ct pastores sunt omnes, et grex unus ostenditur, qui* 8 *apostolis omnibus unanimi consensione pascatur, et ecclesia Christi una mon- stretur* 38, *ecclesia est in episcopo .... Petro primum Dominus potestate dedit, et post ad apostolos quoque loquitur . . . super Petrum aedificat adi- siam, inde episcoporum ordinatio et ecclesiae ratio decurrit33;* ac rursun: *I na ecclesia a Christo Domino super Petrum origine unitatis et ratione fun- data 4°;* et alias saepe eamdem veritatem inculcat. Consonat s. Cypriani s. Augustinus, dicens: *Et dubitabimus nos ejus ecclesiae condere gremio, qua usque ad confessionem generis humani ab apostolica sede per successions*

36) Scorp. cap. 10.

3 9 Vid. Bolgeni, *CEpucopato,* 1789, Part. I. cap. 2.

3S) De unitate ecclesiae.

**) Ibid.

4°) *Epist.* LXX. Ad Januarium.

qriscoporum, frustra haereticis circumlatrantibus, . . . culmen auctoritatis obti- rtui/‘‘?ut alia innumera his similia Patrum testimonia praetermittam.

129. Ad 2. prop, partem, *super ipsos non minus,* etc. *D.* Sed diversa ratione, ut nuper declaravimus, *C.* eadem ratione, *N.*

130. Ad 3. ad prolata nempe testimonia scripturarum, *D.* Fideles aedi- ficati sunt super fundamentum, id est, super fidem praenuntiatam a prophe- tis, et praedicatam ab apostolis, qui per praedicationem diversas ecclesias fundarunt, *C.* secus, *N.*

131. I. In st. 1. s. Cyprianus dicit: *Episcopatus unus est, cujus a lingulis in solidum pars tenetur 42;* 2. idem praeterea addit: *IToc erant tique d ceteri apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio praediti et honoris d potestatis 4s;* et 3. s. Hieronymus: *Licet . . . cuncti* (apostoli), inquit, *times regni cadorum accipiant, et ex aequo super eos ecclesiae fortitudo soli- ktur44;* ergo.

132. Resp. ad 1. *D. A.* A *singulis in solidum pars tenetur,* quoad in- dividuam unitatem ipsius episcopatus et ecclesiae, quae non dividitur per multitudinem episcoporum, qui cum Petro et sub Petro *tenent* et pascunt *portem* sibi commissam, *C.* quasi episcopi singuli episcopatum in solido te- nerent, A’ Talem porro esse germanum sensum textus allati, patet ex verbis, quae immediate praecedunt: *Quam unitatem,* inquit, *firmiter tenere et vindicare debemus, maxime episcopi, qui in ecclesia praesidemus, ut episcopatum quoque ipsum unum atque indivisum probemus..... episcopatus unus est* etc. Ipsemet s. martyr, scribens ad Cornelium, vocat: *Petri cathedram atque eccle- siam principalem, unde unitas sacerdotalis exorta est. 45* Hinc illae similitu- dines solis, unde radii; fontis, unde rivuli; arboris, unde rami exoriuntur, quibus passim ipse utitur ad ecclesiae naturam et unitatem designandam. 46

133. Ad 2. *D.* Hoc erant in dignitate apostolatus ac potestate extra- ordinaria, *C.* in potestate episcopali, *subd.* simul sumpti, *C.* seorsim sumpti, /V.

’*) *De utilitate credendi,* cap. XVII. n. 35. Jam vero si ad haec aliaque prope innumera antiquitatis documenta, quae ad- duci possent, animadvertissent vel animad- verterent protestantes, profecto tot nova systemata non excogilassent vel quotidie «cogitarent ad detegendam veram Christi ecclesiam, et constitutam a Christo religio- nem. Via enim brevissima nobis a patri- tus unanimiter proponitur, ecclesia Christi est illa, cui praesidet ut caput romanus pon- tifex, beati Petri successor ct Christi vica- nus, quaeque a Christo ad nos usque per- petua successione pervenit. Haec est via regia, quae fallaciae vel errori seu deceptioni obnoxia non est. Haec obtinet summam auctoritatem. Ubi haec abjicitur, nihil certi superest, nullum omnino effugium, per quod desperationem vitare possimus, ut ex dicen- dis magis patebit.

<2) *De unitate ecclesiae.*

’’) Ibid.

<·») Lib. I. *Cont. Jovinianum,* n. 26.

4S) Epist. LV.

•*6) *De unit. eccl.* loc. cit. Cons, in hunc textum s. Cypriani Bolgeni, in opere inscripto *L Episcopato,* cap. 2. n. 20; et cap. 6. n. 68 et seq. edit. Rom. 1824; et Petrus Ballcrinius, *De vi ac ratione pri- matus Rom. Pont.* cap. 13. §· 3.

Etenim hic s. Cyprianus non videtur spectaro nisi solani dignitatem apost·. latus, sub quo respectu dici poterant *ceteri* apostoli Petro aliqua ratione pj. res: etsi in hac ipsa dignitate, juxta eumdein Cyprianum, essent Petro toW dinati; protinus enim subjicit: ZW *exordium ab unitate proficiscitur, (l primatus Petro datur, ut una Christi ecclesia et cathedra una monstretur.* Qucd si adversarii contendant, loqui s. martyrem de dignitate seu potestate episcopali, tunc dicimus sub duplici respectu tum apostolos tum episcopos considerari posse, quatenus nempe unum constituunt corpus et individuum ena suo capite, et quatenus singillatim sumpti singularia membra sunt ejusden corporis; sub primo respectu omnes utique pari potestate praediti sunt, n; senatores in senatu sub et una cum suo praeside, qui omnes gaudent potestate suprema, legislativa, etc.; sub altero respectu nullam aliam potestatem habent, quam eam, quae eis conceditur seu communicatur; haec autem eitraordinaria potestas apostolis a Christo ipso data est cum subordinatione ad Petrum quoad exercitium, ut superius notavimus, episcopis autem quoad proprias dioeceses a romano pontifice tribuitur ac communicatur.4 7

134. Ad 3. *D.* ut supra; etenim prosequitur ibidem immediate s. Hieronymus: *Inter duodecim unus eligitur* (a Christo), *ut capite constituto scitumatis tollatur occasio.*

135- II- **Inst.** Ecclesiae orientales et apostolicae independents semper fuerunt ab ecclesia romana, seu a romano pontiiice; ergo.

136. **Resp.** *Neg. antcc.* Nam romani pontifices toties veram exercuerim: auctoritatem in ecclesias orientales, quoties sese obtulit occasio vel necessitas, ut pleraque ecclesiastica monumenta testantur, ipso fatente Fleury.4' Et sane frequentes fuerunt recursus ad apostolicam sedem. Non raro *saw patriarchae* alexandrinus, antiochenus, jerosolymitanus, apostolicam sedem adierunt; non raro ad ipsam appellationes detulerunt; non semel etiam ipsos patriarchas romani pontifices deposuerunt; s. Athanasius, a sua sede arianorum machinationibus expulsus, appellavit ad sedem romanam; s. Sophronius jerosolymitanus et Sergius constantinopolitanus in causa monothelitarum Romam miserunt. In schismate antiocheno id ipsum factum est. 49 Quod primis etiam ecclesiae saeculis passifn factum ipsemet Wetsteinius concedit eidemque assentitur Gibbon. 50

«') Cons. Mazzarelli, in *Dissertatione: An Summus Pontifex habeat auctoritatem destituendi Episcopum incitum,* et··., inter dissertationes ejusdem selectas, Romae anno 1807 editas, ŋ. IV.

1S) Opere citato. Cons, praeterea Opusculum domini Marchetti: *Del concilio di Sardica,* vol. L in 8, nec non eruditissimi fratres Ballerini. tum in cil. op. *De vi et ratione primatus Romanorum Pontificum.* tum in adnolationibus ad novam editionem operum s. Leonis Magni, operibus nun>qnam salis commendatis.

«») Ibid.

s0) De lapsu imp. rom. cap. *21.* lo· quens de appellatione interposita a s. Ath> nasio ad romanam sedem, n. *1, refert* animadversionem prudentia *plenam,* ut ipse

137. III. **Inst.** Non satis patet quandoque, quinam sit romanus pontifex legitimus; romana praeterea ecclesia saepe suo pastore caret, sede vacanto; ergo in ejusmodi casibus ecclesia nullum habebit caput, nullum centrum.

138. **Resp.** *Neg. conseq.* In his enim casibus omnes ecclesiae particulares communicant cum sedo romana, quae centri vices supplet, ut patet ex perpetua praxi. Negotia, quae urgent, sic expediri possunt communi consensu tribunalium seu congregationum et cardinalium, quando peculiari non indigent romani pontificis auctoritate, quae alioquin tamdiu desideratur, donec novus pontifex vel certus designetur. Qui bona fide tempore schismatis uni potius pontifici dubio adhaerent quam alteri, hoc ipso inculpabiles sunt, et virtnaliter saltem germano seu vero unitatis capiti adhaerent. 51

139. IV. **Inst.** Concilia basileense ct constantiense non habuerunt romanum pontificem veluti unitatis centrum et caput; ergo.

vocat, Wctsteinii *(Proleg.* n. 1. pag. 19): .Si tamen ecclesiasticam historiam velimus consulere, patebit jam inde a saeculo IV. tum, enatis controversiis, ecclesiae graecae Doctores in duas partes scinderentur, ingenio, eloquentia, numero tamen non aequales, eam pariem, quae vincere cupiebat, Romam confugisse, majestatemque pontificis comiter coluisse, coque pacto, oppressis per pontificem et episcopos latinos adversariis praevaluisse, atque orthodoxiam ia conciliis stabilivisse; eam ob causam Athanasius non sine comitatu Romam petiit plurcsque annos ibi haesit." Admissa in primis confessione adversariorum de usu appellationum ad romanum pontificem ex parte ecclesiarum orientalium, IV. ecclesiae saeculo, sciscitari possumus a Wetsteinio et Gibbon, quaenam unquam pars sit, quae *vincere* non cupiat? Certe ipse Nestorius vincere cupiens Romam confugerat, at frustra; ratio est, quia, cum haeresini induxisset, quae numquam in Petri cathedra locum habere potest, hinc nedum vinceret, victus est, ipsi obsistente romano pontifice. Sciscitamur secundo, quomodo a romano pontifice ct episcopis latinis opprimi potuerint orientales dissidentes tempore persecutionum, quum tamen certum sit, jam III. ecclesiae saeculo Romae accusatum fuisse Paulum samosatenum sub imperatore Aureliano ob novitates quas disseminare coeperat, atque a romano pontifice Paulum fuisse depositum, quod cum intellexisset imperator Aurelianus, qui ad episcopum romanum querelas sibi delatas remiserat, eum exilio mulctavit. Vid. Eusebius, *Hist, eccles.* lib. VIT. cap. 30.

ȯI) Sane ecclesia nonnullos, qui falsis pontificibus, errore decepti, adhaeserant, fastis suis adseripsit. Juvat nonnulla hic exempla afferre. Dic 31. Maii in *Martyrologio romano* mentio fit s. Paschasii, qui errore deceptus adhaesit schismati Laurentii antipapae adversus s. Symmachum, de quo sic scribit s. Gregorius Magnus, lib. IV. *Dialog,* capp. 40 et 41: »Qui enim non malitiae sed ignorantiae errore peccaverat, purgari post mortem a peccato potuit." Vid. Baronius in *Notis ad Martyr. rom.* loc. cil. Sic sub die 5. Aprilis recensetur nomen s. Vincentii Fcrrcrii, quem schismati Benedicti XIII. antipapae, eodem errore deceptum, ad tempus adhaesisse constat. B. Petrus luxemburgensis vivere desiit, quum adhuc adhaereret schismati antipapae Clementis VII. a quo creatus fuerat Cardinalis, et inter beatos a vero pontifice ejusdem nominis, Clemente VII. adseriptus est. Vid. Raynaldus, ad annum 1387, n. 11. s. Antoninus, III. part. tit. cap. 2. §. 1, cujus verba referuntur ab eodem Raynaldo, loc. cil. Ciacconius, *Vitae et res gestae Pontificum Rom. et sanctae romanae ecclesiae Cardinalium,* vol. I. fui. pol. 1012. Romae 1630. Bolland. *Acta SS. mensis Julii,* sub die 2. Julii, §.12, *Vindiciae,* etc.

140. Resp. *Ncg. antec.* Haec enim concilia, si tamen in decretis quae romani pontificis auctoritatem spectant, oecumenica sunt, quod plerique jure negant, istud unitatis centrum in pontifice ultro admiserunt; eorum discepta, tio non erat nisi de amplitudine pontificiae potestatis. Ceterum hac in parte concilium basileense tamquam schismaticum vulgo habetur, Constantin^ autem respicit tempus schismatis, atque passim quoad ista decreta rejicitur, vel saltem ut dubiae habetur auctoritatis, ideoque nullius roboris51: sed de; his uberius et ex professo in tractatu *De locis theologicis,* ubi de romano pontifice.

PROPOSITIO VL

Quicumque quovis tempore, spiritus privati placita sectando, se opponunt ecclesiae catholicae magisterio, rebelles sunt, sectarii et novatores.

141. Una est omnium haereseon origo, systema videlicet spiritus privati ‘, seu privatorum hominum, qui sese erigunt adversus legitimam auctoritatem, divinitus institutam ad fidem docendam, propagandam atque integerrate servandam usque ad consummationem saeculi, quam solam esse ecclesiam catholicam praecedenti propositione ostendimus, ut sua propria sectentur placita. 1

142. Christus, ut vidimus, soli ecclesiae, nempe *docenti,* a se institutae missionem dedit, eamque perpetuam constituit fidei depositariam ac magistram cunctis gentibus. Ecclesia hac facultate utens per suos ministros auctoritative, ut ajunt, seu nomine ipsius Christi, quovis tempore omnibus gentibus

52) Cons, opus Schelstrate: *De Conciliis Constantiensi el Basileensi,* in 4. necnon *Animadversiones Roncagliae et Alansi,* ad *Hist, cedes.* Natal, alex. in diss. IV. saeculi XV. et XVI. in decreta, sess. IV. et V. Concilii constantiensis. §. 1 et seqq.

1) Hic notanda est confusio nuper inducta a plerisque rcccntioribus scriptoribus, qui promiscue accipiunt has duas denominationes *spiritus privati (Arationis individualisa* perinde ac si idem significarent, at longe a se distant. Etenim *ratio individualis* in bonam partem accipi potest, cum homo etiam individualis recte ratione sua uti possit ad inquisitionem veritatis, ct passim recte eadem utatur; at denominatio *spiritus privati* semper in malam partem accipitur, pro oppositione nempe rationis propriae adversus legitimam auctoritatem a Christo institutam, id est, ecclesiam catholicam; hinc factum est ut Bellarminus, Bcanus, Bossuet etc. aliique controversis^ numquam impugnaverint *rationem individualem,* sed semper *spiritum pricatum* protestantium.

’) En verba, quibus Ilegesippus omnium haeresoon originem declarat: *Εκαστο* ‘5/ακ *καί Ιτίρωί ιδίαν δόίαν παριι ήγαγιν:* ik est: *Oui* (haeretici) *seorsim singuli pmprias opiniones induxerunt.* Apud Eus. *Hist, eccles.* lib. IV. cap. 22, qui praeterea refert ex eodem Hegesippo, qui florui! sub imperatore Hadriano, ipsum, cum Romam proficisceretur, *plurimos episcopus adiisse, et ab omnibus unam eamdemipu audivisse doctriiutm; ori την αυτήν napi -άντων -apiiXyrpt διδασκαλίαν άκοϋσαι* γi -οι *-άριστι,* etc. Unde patet perpetua unitas in ecclesia catholica, dissensio et divisio perpetua in sectis heterodoxorum.

sibi commendatas veritates tradit, ac suos filios edocet. Hinc sicut ecclesiae cilicium ac munus est *docere,* sic privatorum est *doceri* et *credere,* seu, ut loquitur apostolus, *in captivitatem redigere intellectum in obsequium Christi* (II. Cor. X. 5), seu fidei Christianae et *dbedirc fidei* (Hom. I. 5 et alibi passim). Fides proinde seu veritas *necessario* a legitima auctoritate est [3]; hacresis contra seu error *necessario* a spiritu privato huic legitimae auctoritati oppositio. Haec autem oppositio ex parte horum privatorum hominum necessario includit perduellionem, et quotquot ecclesiam catholicam deserunt, ut privatorum hominum placitis adhaereant, hoc ipso adhaerent perduellioni, sectarii fiunt, novatores vel novatorum participes.

143. De his novatoribus jam scribebant apostoli in concilio hierosolymitano congregati: *Quoniam audivimus quia quidam ex nobis exeuntes turbactrunt vos verbis, evertentes animas vestras, quibus non mandavimus,* etc. (Act. XV. 24); et apostolus ad Galatas: *Sunt aliqui, qui vos conturbant, et volunt convertere euangelium Christi; sed licet nos, aut angelus de coelo evangelizet vobis, praeterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit* (cap. I. 8); et ad Thessalonicenses: *Rogamus vos, . . . ne quis vos seducat ullo modo* (II. Thess. II.3); atque ad Timotheum: *Erunt homines se ipsos amantes, cupidi, elati, tuperbi, blasphemi, . . . hi resistunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem* (II. Tim. III. 2 et seq.); denique, ut alia innumera his similia testimonia praetermittam, Christus ipse in Apocalypsi reprehendit atque objurgat episcopum Pergami, eo quod haberet in ecclesia sua *tenentes doctrinam nicolaïtarum.* Ex doctrina igitur Christi et apostolorum isti omnes, qui insurgunt adversus legitimam auctoritatem, ut ipsius doctrinae ac magisterio sua propria placita substituant, tamquam totidem perturbatores, seductores, evangelicae doctrinae corruptores, superbi, mente corrupti, reprobi circa fidem, anathematizandi, sectarii, haeretici habendi sunt absque ullo discrimine; nam apostolus loquitur etiam de iis qui subsequentibus aetatibus insurrecturi erant, scribit enim ad Timotheum: *In novissimis diebus instabunt tempora periculosa,* etc. (II. Tim. III. 1). Ergo omnes et singuli, qui quovis tempore, quovis coloro ac praetextu, priorum novatorum vestigia sectantes, spiritus privati figmenta opponunt receptae ab ecclesia doctrinae, omnes, inquam, indiscriminatim tamquam rebelles, seductores, perturbatores, reprobi circa fidem hoc ipso sunt et erunt usque ad consummationem saeculi.

144. Et sane in rebus fidei, vel legitimae standum est auctoritati vel

[3]) Praeclare s. Augustinus, lib. *De utilitate credendi,* cap. IX. cum hoc inter ecthsiam catholicam et haereticos dixisset esse discrimen, quod ecclesia catholica venientibus ad se praecipiat fidem, haeretici autem promittant rationem, concludit: »Vera religio, nisi credantur ea, quae quisque postea, si se bene gesserit dignusque fuerit, assequatur atque percipiat, et omnino sine quodam gravi auctoritatis imperio iniri recte nullo pacto potest.« Ed. maur. tom. VIII.

spiritui privato. Si primum dicatur, cum nulla alia auctoritas legitima sii nisi ecclesia catholica a Christo instituta, quod jam demonstravimus, et cum omnes et singuli novatores, nullo facto discrimine, ab ecclesia damnati» proscripti sint. hinc, omnes indiscriminatim rebelles et sectarii ex aequo sunt, incipiendo a nicolaitis, quos Christus ipse reprobavit, usque ad unitarios et methodistas. Quanam enim ratione methodistae, unitarii, protestantes ausint sese praeferre nicolaitis, gnosticis, cerinthianis, carpocratianis, arianis aut aliis haereticis, quasi nempe illi erraverint, ipsi vero a veritatis tramite minime deflexerint? Quis judex erit? Ergo vel omnes pariter damnandi et reprobandi, vel omnes pariter ut veritatis cultores ac veri Christi discipuli habendi sunt: quod postremum cum dici non possit, nisi impie dicatur, tum Christum, tum apostolos errasse, dum hos insectati sunt et rejecerunt ab ecclesiae communione, restat ut primum affirmetur. Nulla via media.

145. Quod si contendant adversarii, spiritui privato vel, ut in praesentiarum loqui malunt, rationi individual! uniuscujusque standum esse in negotio fidei, tunc frustra damnati fuissent omnes novatores seu haereticis temporibus apostolicis usque ad nos; omnes admittere possemus errores non semel contrarios et contradictorios, quos delira hominum quorumdam ratio invexit; omnis prorsus veritas sic prolaberetur; nullum jam dogma esset retinendum. In Deo tres essent personae et una tantum; Christus Deus esset simul et non esset; duae essent in Christo naturae et una solum; una esset in ipso persona et duplex: Deus auctor esset peccati et non esset: in homine esset liberum arbitrium et absoluta necessitas, etc. etc. vel saltem esset indifferens unicuique sic diversa, immo et contraria sentire et credere; et quod consequens est, cum identidem homines isti nonnihil novi induxerint etiam circa moralem seu practicam doctrinam, fas unicuique esset tamquam licita habere homicidia, adulteria, fornicationes, incestus, infanda denique omnia flagitia, quae tum veteres tum recentiores approbarunt. 4 Itane ecclesia.

A) *Fletchers Works,* vol. III. pag. 10. refert moggletonianos et labbadistas, qui sunt ex secta methodistarum, sub praetextu obsequendi interiori lumini, se flagitiosissimis impietatibus dedisse, prout adhuc faciunt nonnullae aliae sectae mcthodislicac. *Adulterium et homicidium,* inquit supranominatus Richardus Hili, »non nocent filiis Dei, immo sunt ipsis utilia. Peccata inea possunt Deo displicere , sed persona mea semper ipsi cara erit. Etsi magis peccarem quam Mariasses, non ideo minus dilectus filius Dei essem, quia semper me videt in Christo; exinde fit, ut inter ipsa adulteria, incestus ct homicidia possit ad me verba convertere: *Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te.·* (Ibid. vol. IV. pag. 97.) «Etsi ego vitupero eos, qui dicunt: *Peccemus, ut in nobis gratia abundet;* attamen, his non obstantibus, adulterium, incestus, homicidium me sanctiorem reddent super terra et gloriosiorem in coelis.·* f *F'leteher's Duybenys Guide to the Church,* pag. 82.) D. Milner *(Letters to a Prebendary)* refert el ipse Salomonem quemdam, ministrum apud *Contentiry,* populum docuisse jurare, blasphemare, liberumque laxare frenum excessibus omnibus. Quoniam abhorret animus ejusmodi excessus recensere, qui plura cupit praeter

a Christo instituta, erit sino dogmate et sino morali? Quorsum igitur revelatio? Ergo vel catholici vel rebelles, vel in ecclesia catholica vel in synagoga satanae, vel Christi vel Belial, vel catholica fides vel quodlibet spiritus privati deliramentum, omnia contradictoria aeque vera, aeque laudanda sunt!

146. Ex his sequitur I. quod quicumque protestati sunt adversus ecclesiam catholicam, protestati fuerint adversus veritatem et adversus Deum ipsum.

147. Π. Quod, cum protestantismus sit actus rebellionis adversus ecclesiae auctoritatem, quotquot haeretici fuerunt et sunt, totidem fuerint ac sint *protestantes,* ejusdem nempe criminis rei, et ipsis idem conveniat nomen.

148. IU. Quod, cum *protestantismus* vox sit negativa, significans actum protestationis adversus articulos fidei ab ecclesia definitos, fiat ut, quo quis minus credit, seu quo plures articulos rejicit, eo magis sit protestans, eique magis conveniat talis denominatio, ita ut perfectus incredulus ac rationalista sit perfectus protestans.

149. IV. Quod protestantismus partialis sit plena et formalis incohaerentia: si enim regula fidei est spiritus privatus, nulla est ratio cur vel unus fidei articulus admittatur ob ecclesiae auctoritatem. Hinc protestantismus partialis non est status consistentiae; quisquis enim a fide catholica recesserit, ille profecto in nullo statu medio diu permanebit, sed ad deistarum vel rationalistarum partes accedet; et sane deismus ac rationalismus sunt naturalis ac ultimus fructus protestantismi. 5

DIFFICULTATES.

150. I. Obj. S. Cyprianus aliique quamplurimi africani episcopi dissentiebant a romano pontifice, ideoque ab ecclesia universali, circa valorem

citatos auctores, consulere potest ipsos scriptores protestantes, Trombley, *Considérations sur l'état présent du Christianisme,* pag. 239, et Baronem de Stark, *Entretiens philosophiques sur la réunion des differentis communions chrétiennes,* traduits de l'allemand, Paris 1818, praesertim pag. 285, ubi refert excerptum cujusdain dissertationis *De s. Pauli christianismo,* auctoris inonymi, insertae in *Repertorio Semleri,* in qua auctor praeferl ethnicismum christianie religioni, ct §. 3. quaerit: >.Si le rétablissement de la religion des Grecs et des Romains ne serait, point le meilleur parti quon pût prendre." Id ipsum praestiterunt *magistri populi* seu pastores, ut constat ex nota 72 operis Thiess; sic imitati sunt nonnullos philosophos gallos, nominalim vero Raynal, qui in sua *Historia philosophica* amare queritur *De ce que la Croix de* J. C. *avait remplacé les divinités riantes de Rome et de la Grèce.* Si tamen hoc opus citati auctoris foetus est.

·') Leibnilzius merito praedixit, in epist. inedita ad Arnaldum, atheismum vel saltem naturalismum postremam hacresium fore: «Il est vraiment à craindre que la dernière des hérésies ne soit l'athéisme, ou du moins le naturalisme." Vid. *Exposition de la doctrine de Leibnitz sur lu Religion.* Paris 1819, pag. 415. Eventus veritatem praedictionis ostendit.

baptismi haereticorum. nec tamen rebelles habiti sunt. Sic semipelagiani, licet errarent circa gratiae necessitatem ad initium iidei, non propterea damnati sunt. Frequentes sunt, in ecclesia ipsa catholica, concertationes circa lidei articulos, divisae scholae sunt thomistarum, congruistarum, augustinianensium} etc. nec propterea alterutra contendentium pars rebellis censetur. Jam ipse apostolus scripserat: *Unusquisque in suo sensu abundd* (Rom. XIV. 5); necesse propterea non est auctoritati acquiescere in iis, quae ad fidem pertinent.

151. Resp. *D.* Ante expressam ecclesiae definitionem, et quidem sub anathematis poena latam, *C.* post ejusmodi definitionem, 1V. Aliud esterrare, aliud in proprio sensu persistere, seu resistere legitimae auctoritati definienti. Jam vero citati africani episcopi errabant quidem ante expressam illam definitionem: cum tamen dubium fortasse adhuc superesse posset, num ipsorum doctrina contraria esset ecclesiae doctrinae, innoxii erant; non autem post ejusdem ecclesiae definitionem, cui se reipsa submiserunt. Nec illud omittendum est, quaestionem illam rebaptizantium spectatam ab illis fuisse, juxta non paucos eruditos, ut quaestionem potius disciplinae quam fidei.' Hinc factum putamus, ut nonnulli, etiam post concilium nicaenum, perrexerint consuetudinem illam inveteratam in suis ecclesiis retinere, ut suo loco dicemus.

152. Semipelagiani numquam sectam constituerunt, vix enim s. Caelestinus pontifex dederat rescriptum suum ad controversiam illam dirimendam, cum statim omnes, quos error ille infecerat, eidem decreto ultro adstipulati sunt.

153. Atque hinc responsio patet ad difficultatem petitam a concertationibus theologorum. Ejusmodi enim domesticae concertationes, quae, salva caritate, in scholis catholicis libere agitantur, fidem seu fidei articulos ab ecclesia definitos nullatenus attingunt, sed modum tantummodo ac rationem nonnulla explicandi; praeterea omnes theologi catholici parati sunt privatos sensus subjicere ecclesiae definitioni, si qua ab ipsa daretur. 6 Nunc vero addo nullum fortasse argumentum validius afferri posse ad summam in ecclesia unitatem adstruendam. quam istud quod eruitur ex theologorum disceptationibus. Hae siquidem incipiunt, ubi dogma desinit; et unaquaeque schola

6) Vid. Bo!çeni* in opere *Risposta al quesito, cosa è un appellante?* Teslo X.

7) Atque hinc patet mala eorum fides, qui, ad cohonestandas propriae sectae divisiones in rebus iidei. in medium afferunt dissensiones theologorum catholicorum, non advertentes ingens intéresse discrimen inter divisiones et placita haereticorum, quae oriuntur ex defectione a legitima auctoritate. ac subruunt fidem ipsam, et accidentales, ut ita dicam, levesque dissensiones theologorum, qui in fide unanimes sunt, et quorum controversiae agitantur circa ea, quae nondum ab ecclesia definita sunt, nec habent pro objecto nisi diversam rationem exponendi ea quae ad fidem pertinent, salva semper fide ipsa.

latis jam definitionibus innititur ad suum placitum stabiliendum; demum unaquaeque definitionem ilnalein efflagitat ad plenum triumphum reportandum. 8

154. Ad verba apostoli: *Cnusquüque,* etc. *D.* circa aliquam praxim praesertim disciplinae, quam ecclesia liberam unicuique reliquit, *C.* in rebus fidei definitis, A'. Hoc enim inauditum in ecclesia est, et apostolus, ut patet ex contextu, loquitur de libera discretione ciborum et quorumdam legalium observatione.

155. II. Obj. Spiritus evangelii est spiritus libertatis; et sane Christus, cum in mundum venit, praestitit erga degenerem judaeorum religionem, quod postea Lutherus efficere tentavit in ipsa religione catholica, tunc temporis foede immutata per usurpationes papales et insectatorem monachorum spiritum medio aevo 9; ergo.

156. Resp. *D.* -4. Spiritus evangelii est spiritus libertatis a lege mosaica ac legalibus observantiis, vel per oppositionem ad spiritum servitutis et timoris legis mosaicae, *C.* est spiritus libertatis, ita ut liberum unicuique sit credere, sentire et innovare in rebus fidei, prout magis libet, A; Absurda enim esset libertas illa credendi quodlibet, verum aut falsum, fidemque omnino destrueret.

157. Ad probationem, *Neg.* impiam et blasphemam comparationem. Ecquis enim, nisi deista vel atheus, impurum ac scelestissimum apostatam, qui immani arrogantia inconsutilem Christi vestem, id est, ecclesiam, dilacerare aggressus est, per rebellionem filiorum adversus propriam suam matrem omnia susdeque vertendo, audeat comparare cum unigenito Filio Dei, qui *non venit solvere legem, sed adimplere* (Matth. V. 17)? Ubinam signa inveniuntur ejus missionis? Ubi vaticinia, ubi miracula? Nisi per summum nefas velis inter ipsius prodigia satanicum plane furorem, fornicationes, adulteria, sacrilegia recensere. 1°

158. Quod si Christus abrogavit legem caeremonialem et judicialem,

') Vid. Newman, *Conferences prêchèes à Moratoire de Londre,* vers, ex angl. Paris 1851. Confer. III. ubi hoc argumentum egregie evolvit adversus Jewel aliosquc anglicanos.

⧫) Ita auctor operis *Chronologie universelle,* vol. 100. *De la Bibliothèque du citoyen du* XIX. *siècle.*

'·) Vid. Lessius, in *Consultatione : Ouae [ides et religio sit capessenda,* Consid. IX. quinta ratio ex vita et morum conditione; ubi pessima, Lutheri et Calvini vita in propatulo ponitur. Quod attinet ad miracula Lutheri nemo id ignorat, quod testis ocularis refert Frid. Staphylus, in *Absoluta apologia,* pag. 404, de Lulhero anno 1545. exorcizante quamdam juvenem de Alisnea Wiltenbergac; ea nempe ratione, qua (Act. XIX. 16) in filios Scevae daemon insiliit, sic insiliit in Luthcrum ejusque socios, nec levi illos damno affecit. Staphylus, quum Luthcrum magistrum suum jugulo a daemone arreptum conspiceret, et fugam moliens seram recludere non valeret, 'securim a clerico per fenestras injectam adeptus, fores excidit salutique suae et incolumitati consuluit. Cons. Baddeley, *A sure way to find out the true religion,* Boston 1831, pag. 66.

substituendo umbrae ac figurae rei veritatem, necessario debuit vetus pariter sacerdotium abrogare, lex enim et sacerdotium relativa sunt; attamen novum in se sacerdotium instituit ac sempiternum, cujus ministros voluit perpetuari in ecclesia sua per continuam successionem, usque ad saeculi consummationem, cum potestatis plenitudine, quam in episcopatu, sensu jam exposito, collocavit

159. Si aliquot praeterea abusus in ecclesia 11 circa disciplinam vel individuorum mores identidem exoriuntur, quis poterit tales abusus extirpate, nisi ecclesia ipsa, quae sola talem a Christo auctoritatem nacta est? Numquam privatorum est potestatem in ecclesia Dei exercere. Ii proinde qui sibi ejusmodi jus arrogant, tamquam sacrilegi et perduelles habendi sunt, ac detestandi veluti profani usurpatores, si fidem approbatam ab ecclesia mutare volunt.

160. III. Obj. Scriptura ubique supponit liberam doctrinae discussionem et examen ex parte fidelium, qui debent *probare utrum spiritus ex Da sint,* ut praescribit apostolus Joannes (I. Joann. IV. 1); quibus praeterea injungit Paulus: *Omnia probate, quod bonum est tenete* (I. Thess. V. 21); qui cavere debent, ne quis eos *seducat* (Coloss. II. 18): quique jubentur omne externum excludere magisterium, cum Spiritus Sanctus unumquemque interius doceat ad fidern necessaria: *Non necesse habetis,* inquit Joannes, *ut aliquid doceat vos: sed unctio ejus* (Christi) *docet vos de omnibus, et verum est, et non est mendacium. Et sicut docuit vos, manete in eo* (I. Joann. II. 27). Quod sane consonat veteri prophetiae, in qua dicitur: *Ponam universos filios 'tuos doctos a Domino* (Joann. VI. 45, coll. Isaiae LIV. 13); quod quidem vaticinium suum adimplementum in novo foedere habuisse tradit Christus, qui propterea vetuit, ne quispiam ex discipulis suis vocaretur *magister: Quia magister vester,* inquit, *unus est Christus* (Matth. XXIII. 10); ergo.

161. Resp. 1. *N.* A. Nihil quippe evincunt adducta testimonia, quae alio sensu semper intellexit ecclesia.

162. Resp. 2. *Ncg. Antec.* Ad quatuor vero priores probationes, *D.* Et allata testimonia speciatim tendunt ad excludendum systema spiritus privati, C. ad illud cohonestandum, sive ad excludendam ecclesiae auctori-

l ') Vid. Muzzarclli in praeclaro opere, *Il boon uso della logica in materia di religione,* tom. L edit Florentiae 1821, opusc. II. cui titulus est: *Abusi nella chiesa ;* scite el. auctor distinguens inter *abusus ecclesiae et abusus in ecclesia,* merito negat, vel aliquando extilisse, vel extare posse abusus ecclesiae, seu totius ecclesiae corporis, nisi Christus promissis suis potuerit deesse; abusus enim quoslibet ecclesia numquam probavit, sed perpetuo damnavit atque proscripsit, juxta illud s. Augustini effatum: .Ecclesia Dei inter multam paleam, multaque zizania constituta, multa tolerat; et tamen quae sunt contra fidem vel bonam vitam non approbat, nec tacet, nec facit.* (Epist. 55. ad Januar.) At fatetur, abusns esse in ecclesia, semperque aliquot fuisse, ct futuros esse, quia cum ex hominibus ecclesia coalescat, qui fragiles sunt'el infirmi, impossibile est, ut nemo sit, qui humans non patiatur.

talem Λ. Etenim allati textus inducti sunt ad praemonendos fidele?, ut eawant a privatis et suspectis docioribus, qui, rnm apostoli adhuc in vivis essent, jam coeperant hac illae disseminare falsa dogmata, ac puram apostolorum doctrinam corrumpere. Quapropter ipsi, utpote vigiles pastores, gregem sibi commissum perpetuo monent de imminenti periculo, ac de necessitate obsequendi legitimae auctoritati, si immunes ab erronea doctrina et ïeduetione esse velint. Subdit enim inter ceteros B. Joannes: *Haec scripsi vAis de. iis, qui seducunt vos* (I. Joann. II. 26). Apposite Bellanninus, lib. 3. *bt verbo Dei,* cap. 10, ad argumentum 12, inter cetera habet: *Haec scribit L Joannes, quomodo si catholicus aliquis scriberet catholicis, qui ab haereticis Adderentur ct perturbarentur; non necesse habetis, ut aliquis lutheranus vel talrinista doceat vos doctrinam Christi; omnino enim quae vos scire oportet jam didicistis et tenetis ex praedicatione ecclesiae, adjuvante unctione Spiritus Sancti.*

163- Ad 5. probationem, *D.* Christus in adductis verbis vanam excludit nominis gloriam, *C.* excludit magistros ab ecclesia, *N.* Alioquin quomodo dixisset apostolis: *Euntes docete?* Ex eo autem, quod se unum magistrum praedicet hon sequitur, quod excludat ecclesiae magisterium. Opportune enim observat s. Augustinus magistrum proprie ac praecipue illum dici, qui doctrinam a seipso habet, non vero item illum, qui doctrinam ab alio acceptam ceteris tradit. Ecclesia autem non aliud filios suos docet, quam quod didicit ab ipso Christo.

164. In st. Apostolus inquit: 1. *Non dominamur fidei vestrae* (H. Cor. L 23); et 2.: *Spiritualis homo judicat omnia, et ipse a nemine judicatur* (L Cor. II. 15) ; ergo.

165. Resp. ad 1. *D.* Non dominamur, id est, non intendimus ob praedicatam vobis fidem arbitrarium in vos exercere dominatum cum ostentatione potestatis, *C.* non intendimus germanam in vobis fidem conservare, *N.* Ut patet ex scopo et contqxtu istius capitis, et prout ipse exponit Rosenmiiller.12 Et sane solus Deus est, qui dominatur fidei nostrae; ecclesia no' non docet nisi ea, quae Deus revelavit.

166. Ad 2. *D.* Judicat omnia judicio privato, quod tamen non dissentiat ab ecclesiae magisterio, *Tr.* judicio definitivo ac independenter ab ecclesiae auctoritate, *N.* Addendum, non deesse qui ita explicent citatum textum, ut hinc falsum ostendant ethnicorum vel profanorum judicium de religione Christiana: nullus enim Christianus erroris circa doctrinam quam profitetur

n) In hunc locum, cui praeiverat Bern, i Piconio; si quid enim boni in suis comlentariis habent protestantes, id a nostris sntuati sunt, nec umquam fere fontes indigitant. Hoc praeclare ostendit Dr. Petrus Fourer. Ackermann, Canonicus lateran. in opere, quod inscribitur *Prophetae minores perpetua annotatione illustrati,* Vien. 1830.

argui potest [3], et sane congruit contextus. Sed dato etiam, quod de christiano a Spiritu Sancto interius edocto sermo sit, sciri numquam potest certitudine fidei, quinam ejusmodi homo spiritualis sit.

167. IV. Obj. Ea, quae ad salutem spectant diligentissimo examine ponderanda ac discutienda ab unoquoque sunt, nisi velimus ipsum naturae jus prorsus violare: liberum ergo unicuique erit ecclesiae judicio adhaerere vel ab eo recedere, quoties conscientia aliud suadet.

168. Resp. *D.* .1. Antequam fidem Christianam quis amplectatur, sea quamdiu infidelis est. jus habet inquirendi in motiva credibilitatis, Tr. postquam fidem suscepit, -V. Fideli enim nullum *dubitativuni,* ut vocant examen permittitur, quod cum vera fide consistere nequit. Permittitur tamen iis, qui idonei sunt, examen tantum *discretionis,* ut magis magisque « in fide confirment.

169. Inst. Saltem unicuique examen dubitationis licebit instituere circa veram ecclesiam, alioquin sequeretur, quempiam posse, immo et debere sectae, quae Christiana dicatur, et in qua natus sit, adhaerere, quod est absurdum. Quod si examen dubitationis necessarium est ad veram Christi ecclesiam dignoscendam, quidni etiam ad cetera fidei dogmata discutienda?

170. Resp. *I).* -V. Unicuique licitum est examen dubitationis circa veram ecclesiam, immo necessarium iis omnibus qui extra catholicam ecclesiam versantur, *C.* catholicis, A'. Ratio summae disparitatis inter utrosque ex eo patet, quod catholicis per examen discretionis evidentia morali constet de perpetua et numquam interrupta, successione episcoporum ab apostolis usque ad nos, prout omnia publica monumenta testantur. Contra vero eadea morali evidentia constat omnibus sectariis de epoclia, in qua ipsorum majores ab eadem ecclesia discesserunt ad novam societatem instituendam, quae se se opposuit tum auctoritati tum fidei quam reliquerunt, vel a qua ob suam pervicaciam expulsi sunt. Ideoque primi certi sunt, et quidem certitudine fidei, de infallibilitate propriae ecclesiae, cui promisit Christus se adfuturus usque ad consummationem saeculi: sectarii autem numquam sibi hanc infallibilitatem possunt polliceri, nisi velint sibi arrogare, quod denegant ecclesiae universae quam deseruerunt. Hinc catholici ex propriis principiis dubitare *non possunt,* sectarii autem ex propriis principiis dubitare *debent.* Verum de hoc argumento alias iterum agemus.

13) Cons, cilatus auclor in hunc locum.

PROPOSITIO VII.

/w, qui auctoritatem rejiciunt catholicae ecclesiae, ut spiritus privati placita sectentur, nulla est vera fides, sed opinio tantum vel dubium.

171. Ut omnis tollatur amphibologie, antequam manum admoveamus ad veritatem enuntiatae propositionis evincendam, praemittimus:

172. I. Ex recepta apud omnes doctrina, actum fidei bifariam constare, tum nempe ex objecto, ut vocant, materiali, cujusmodi sunt veritates ipsae revelatae, tum ex objecto formali, seu motivo, auctoritate scilicet et veracitate Dei revelantis, quae quidem duo una cum divinae gratiae auxilio requiruntur et sufficiunt ad actum fidei theologicae constituendum. Quum proinde dicimus respectu eorum, qui auctoritatem ecclesiae catholicae rejiciunt, ut sectentur placita spiritus privati, nullam dari fidem, id intelligimus ei defectu regulae proximae universalis atque infallibilis, quae nobis tuto proponat tum veritates revelatas tum verum sensum revelationis, ita ut circa objectum materiale decipi nulla ratione possimus. Quod enim revelatio èupernaturalis data divinitus fuerit, et quod talis et non alius sensus sit ejusmodi revelationis, est *quoddam factum,* de quo nobis certo constare non potest, nisi per eos, quos Deus ipse constituit ejusdem testes, depositarios ac interpretes, quales ab initio fuerunt apostoli una cum Petro, in quibus coepit ecclesia docens, quae viva semper est, ac jugiter perseverat vivo magisterio suo in romanis pontificibus, Petri successoribus, atque in episcopis, qui cum ipsis conjunguntur et ipsis subordinantur. [1]

173. II. Non spectari a nobis hunc vel illum peculiarem fidei actum, quem quispiam circa unam vel alteram revelatam veritatem, independenter ab ecclesiae magisterio, elicere posset, eo quod ipsi ex motivis, ut vocant, credibilitatis, vel evidenti morali certitudine de aliqua revelata veritate conjure posset, ac de sensu obvio ejusdem revelationis: sed a nobis agi de toto potissimum fidei systemate, seu de universis articulis, quos omnes credere tenemur utpotc a Deo revelatos. Christus enim, ut vidimus, integrum fidei depositum ecclesiae suae concredidit, ut haec usque ad consummationem saeculi eamdem fidem, quam accepit, doceret omnes gentes: *Docentes,* ait. *servare omnia quaecumque mandavi vobis;* integram propterea materiale fidei objectum intelligimus, non autem partiale. Quamquam, quod sedulo observandum est, nemo positive fidei actum eliciat, nisi dependenter ab ecclesiae auctoritate, a qua, saltem ab origine, didicit tum esse revelationem, et talem sensum esse revelationis circa illam peculiarem veritatem. Si

') Cons. Bolgeni in opere *L'Economia delta fede cristiana,* Brescia 1790, cap. 1. iri. 1 el seqq.

quandoque enim protestantes positivo aliquid credunt, credunt ex principio, ut ita dicam, catholico, et ex ea parte catholici sunt, quod et de ceteris haereticis est intelligendum; nam nemo est haereticus vel protestons, nisi quatenus de suo vel adjecit, vel detraxit ab iis, quae ecclesia docuit aut docet.

174- III. Adstruimus, eos hoc integrum materiale fidei objectum habere non posse, qui opponunt spiritus privati placita, seu substituunt spiritum privatum magisterio et auctoritati ecclesiae a Christo institutae; hocque « duplici causa: tum scilicet ob regulas fidei remotas, cujusmodi sunt scripturi et traditio, de quibus ipsis constare non potest independenter ab ecclesiae testimonio; tum ob ejusdem genuinum scripturae et traditionis sensum, quem independenter ab ejusdem magisterio agnoscere nequeunt. Quae quidem evincere intendimus tum a priori, ut dicunt, tum a posteriori, a jure scilicet ct facto, seu agendi ratione ipsorum protestandum. Quae quum ita sint, accedimus ad enunciatae propositionis probationem.

175. Systema fidei est systema auctoritatis. Fides enim in genere non est nisi assensus alicui praestitus ob ejus auctoritatem. Apostoli autem a Christo edocti de veritatibus fidei, has easdem tradiderunt successoribus a se delectis, ut isti pariter has easdem integras transmitterent ad seram usque posteritatem, quales eas acceperunt absque ulla discussione. Apostoli rursum eorumque successores infidelibus eas ipsas credendas proposuerunt, et, cum totum istud supernaturale systema captum rationis excederet, signa ediderunt, vel motiva credibilitatis exposuerunt, ut rationabile esset eorum obsequium erga fidem. Quod tamen spectat ad veritates ipsas, prout in se sunt, id semper expostularunt, ut omnes captivarent intellectum, et eas crederent, comminantes aeternas poenas his, qui eas credere detrectassem. Quotquot proinde crediderunt, crediderunt ob auctoritatem ecclesiae, quae testabatur a Christo seu a Deo se eas accepisse.

176. Propter infallibilem hanc ecclesiae catholicae auctoritatem, divinitus institutam, fideles omnes has et non alias crediderunt veritates tamquam totidem fidei articulos, has et non alias admiserunt traditiones tamquam divinitus acceptas, hos et non alios canonicos libros tamquam divinitus inspiratos, juxta celebre Augustini effatum: *Ego vero euangelio non crederem, nisi me catholicae ecclesiae commoveret auctoritas.*[2] Augustino praeiverat s. Irenaeus, eumdem sensum exprimens, dum ait, non apud alios quaerendam veritatem quam apud ecclesiam; *cum apostoli,* inquit, *quasi in depositarium dives plenissim in eam contulerint omnia, quae sint veritatis, ut omnis quicumque velit, sumat a ea potum vitae. Haec est enim vitae introitus,* etc.[3]; deinde exposita successione ecclesiarum apostolicarum, ac praecipue ecclesiae romanae, a quibus quaerenda

[2]) Lib. *Contra epist. fundamenti,* cap. 5. [3]) *Contra haereses,* lib. TII. cap. 4. n. 6.

veritas esset, concludit. *Hac ordinatione et successione ea quae est ab apo-dolis traditio et veritatis pracconizatio pervenit usque ad nos.* 4 Praeiverat j. Polycarpus, qui ex testimonio ejusdem Irenaei: *Vir multo majoris auctoritatis et fidelior veritatis est testis quam Valentinus et Marcion et reliqui, pi sunt perversae sententiae. Hic docuit semper, quae ab apostolis didicerat, φM ecclesia tradidit, et sola sunt vera.* 5 Praeiverat Clemens romanus, quem idem Irenaeus asserit, *vidisse ipsos apostolos, et contulisse cum eis, cum aHuic insonantem praedicationem apostolorum et traditionem ante oculos ha-lcrd'* Praeiverat s. **Ignatius martyr,** quem Eusebius testatur, *horta-tum esse fideles, ut apostolorum traditionibus tenaciter inhaererent* '*I,* nec non Origenes, de quo pariter idem Eusebius scribit: *Ecclesiastico insistens tmoni, quatuor dumtaxat euangelia testatur, his verbis: Sicut ex traditione, inquit, accepi de quatuor evangeliis, quae sola in universa Dei ecclesia, quae tib cocio est, citra controversiam admittuntur.*6 **Eusebius** ipse, eodem loco primam Petri memorans epistolam, boc ei testimonium reddit: *Petrus autem,* rei *tamquam fundamento superstructa est ecclesia Christi, adversus quam nec i]iae inferorum portae sunt praeualiturae.*9 Ut nihil dicam de **Tertul**liano, qui in suo libro *De Praescriptionibus,* totus est in hoc principio evolvendo adversus omnes haereticos, et de iis, qui recensitas sententias exseripsenmt, **Cyrillo alex., Capreolo Carthaginiensi, Vincentio** lirinensf, etc., qui unanimes in hoc principio adstruendo auctoritatis ecclesiae catholicae insistunt, sive ad veros scripturae libros ac traditiones apostolicas cognoscendas, sive ad germanum earumdem sensum excutiendum.10 Propter idem idcirco universale motivum, quo infideles Christiani facti sunt, «ediderunt omnibus et singulis veritatibus ab ecclesia propositis, propter auctoritatem nempe infallibilem ipsius ecclesiae, seu per idem motivum facti sunt catholici per quod facti sunt Christiani.

') *Tij αυτή τάζει, καί τή aùrij διδαχή* 'r.:i *àxi των αποστόλων έν* τρ *έκκλησία* πα-pa'icJir, και *τό τή αλητεία κήρυγμα κα-ήπηκεν di ημά .* S. Iren. *Contra haere-nt,* cap. 3. pag. 176, edit, maurin.

*) *λίαρτυροΰσιν τούτοι αί κατά τήν* '.tiiar *έκκλησίαι jtâtJai,* και *οΐ μέχρι νυν ϊώάεγμίνοι τονΠολύκαρπον,* πολλφ *άζιο-πίτοτερον καί βεβαιότερον αλητεία μάρ-ttfa όντα, Ούαλεντίνου καί PIαρκίωνο ,* uù *τών λοιπών κακογνωμόνων·* οι και . . . η *καί μόνην ταύτην αλήθειαν κηρϋζα* tre *τών αποστόλων παρειληιρέναι, τήν υπό πρίκκλησία παραδεδομένην.* Ibid. pag. 177.

·) *Κλήμη ,* ο και *έωρακώ τού μακα-piivf αποστόλου , καί συμβεβληκω αύτοΐ ,* «irriδαυλόν *τό κήρυγμα των αποστόλων, και τήν παράδοΟιν προ οφθαλμών ε'χων,* ον *μόνο .* Ibid. pag. 176.

7) *Προύτρεπέ τε άπρίζ ίχεσ^αι τή των αποστόλων παραδόσεω . Hist, eccles.* lib. III. cap. 36.

s) *Τον έκκλησιαστικόν φυλάττων κανόνα, μόνα τέσσαρα είδέναι ευαγγέλια μαρτύρεται, ώδέ πω γράφων* ώι *έν παραδόσει μαЗών περί των τεσσάρων ευαγγελίων, d* και *μόνα αναντίρρητα έστιν έν τή ύπό τόν ουρανόν έκκλησία τοΰ Зεοΰ.* Ibid. lib. VL cap. 25.

9) *Πέτρο δε tip* ώ *οίκοδομεΐται ή Χρίστου έκκλησία.* Euseb. loc. cit.

,0) Cons. Gerdilius, in *Comm. adv. Boehmerum,* opp. edit. Rom. tom. XI. pag. 77.

Si igitur norma et regula proxima fidei nostrae est auctoriiv ecclesiae proponentis, seu applicantis nobis divinam auctoritatem, et conditi» *sine qua* certo et infallibiliter constare nobis non potest, quaenam sint de fide tenenda, patet quod quicumque hanc rejicit, seu contra ejus auctoritatem protestatur, veram fidem habere nequeat. Nulla enim est ratio, cur quis bot credat, alind vero non credat; praeter proprium spiritum privatum; et eodem modo, quo quis rejicit unum articulum, potest pariter et alium respuere, atque ita porro, donec ne vel unus quidem supersit, juxta Tertulliani dictum: *Idem licuit valentinianis, quod Valentino, idem marcionitis quod Mardoni, di arbitrio suo fidem innovare.11* Cum autem spiritus privatus per se fallibilis sit et errori ac deceptioni obnoxius, evidens est nullam esse infallibilem regulam quoad eos, qui rejiciunt auctoritatem ecclesiae, propter quam aliquid de fide credatur, ideoque intra humanae opinionis limites non concludatur quidquid ab ipsis vel admittitur vel rejicitur. Cum nemo insuper possit tamquam certam propriam tueri sententiam, alienam autem, quae suae opponitur, certe ut absolute falsam rejicere, in iis praesertim, quae humanae mentis captum superant, infertur, per hanc substitutionem spiritus privati auctoritati ecclesiae, necessario oriri dubium aliquod universale, nec quemquam unquam posse verum fidei actum elicere, ac necessario in dubio absoluto in iis, quae ad fidem pertinent, versari debere; vel si quis actum fidei elicit, non elicit, prout adnotavimus, nisi ex principio catholico.

178. Haec magis ac magis confirmantur ex doctrina et agendi ratione ipsorum protestantium. Aliquot enim dogmata ab initio rejecit Lutheru·, alia negavit Calvinus, alia Zwinglius, alia anabaptistae, omnia demum rejecerunt sociniani. methodistae, rationalistae, deistae. Pastores genevenses adeo desciverunt a placitis Calvini, ut postremis hisce annis bellum, hactenus non sopitum, moverint adversus doctores et ministros quosdam, qui, a proposito sibi systemate discedentes, aliquot dogmata, e. gr. peccati originalis, Trinitatis, divinitatis Christi; adhuc retinere ac defendere conabantur. “

179- Hinc in Recognitione protestantica protestantismus definitur: *actu independentiae rationis humanae in negotio religionis. *3* Juxta anglicanum Watson, protestantismus est *actus, quo quis credit quidquid vult, et profitetur quidquid credit 11 ;* vel prout traditur in catechismo anglicano nuper evulgato: *Protestantismus est detestatio papismi* (Catholicism!) *et exclusio papisLarwn* (catholicorum) *ab omni officio ecclesiastico et civili* 15 ; juxta quam definitionem, licet omnia rejiciantur fidei dogmata, et omnia subvertantur moralitatis principia, dummodo rejiciatur ecclesia catholica, quisque poterit esse protestons, ideoque et judaeus et islamita immo ct ethnicus. In controver•ia nuper habita in provinciis confoederatis Amcricae septentrionalis a Breckenridge, protestantismus definitur: *Religio reformata et opposita ecclesiae Mlholicae romanac, quoad doctrinam, moralitatem, regimen, disciplinam ac niltum:* et alibi: *Religio revelata ac consistens cum ss. Scripturis tamquam unicis fidei ac praxis seu morum regulis, et quae contra errores ct corruptiorw ecclesiae romanac protestatur. 16* Quae quidem definitiones congruunt tum ceteris allatis, cum statuant essentiam protestantisme consistere in privata scripturarum interpretatione et protestatione adversus ecclesiam catholicam. Istiusmodi principiis insistentes nonnulli ex protestantibus rejiciunt hoc vel illud caput e sacris libris 17, hunc vel illum librum e censu scripturarum divinarum; sunt qui rejiciunt omnem inspirationem librorum sacrorum; sunt qui affirmant christianismum necessarium non esse nisi ad solam

*') *De praescript.* cap. 42, cujus integer textus ita est: -Mentior, si non etiam a rêgulîs suis variant (haeretici) inter se, dum unusquisque proinde suo arbitrio modulatur, quod accepit, quemadmodum de suo arbitrio ea composuit ille, qui tradidit. Agnoscit naturam suam, el originis suae morem, profectus rei. Idem licuit valenlinianis quod Valentino. . . Denique penitus inspectae haereses omnes in mulw cum auctoribus suis dissentientes deprehenduntur.·' (Pag. 217. edit. Rigallii, Lutetia·: Paris. 1664.)

I ') Vid. edictum senatus genevensis btum adversus eos, quos vulgo nuncupant *Moiniers,* in *Meni. cath.* Févr. 1824.

”) *Reçue protestante.*

*') Apud Milner, *The end of religion's ntlrooersy,* etc. part. III. pag. 125.

'») *The protestait's catechism, by the Bishop of Saint · David,* pag. 12. Juxta Tzsehirner professorem lipsicnsem prote•tantismus *est un christianisme dégagé de formes gênantes ;* juxta’theologos ligurinos, protestantismus consistit *in triplici liberate eiaminis , interpretationis et publicae professionis;* et ita porro, adeo ut mira sit •iiuensio in ipsa protestantismi definitione.

“) In *Controversy between rev. Mesters Hughes and Breckenridge,* Pliiladeli' phiie 1833, cont. n. 20. pag. 226, numquam hit provocator stetit regulis utrimque statutis, sed omnia miscet atque confundit. Mire in eum congruit cl. comitis De Maistre ictum: >.Sur les points où il n’est pas possible de bien raisonner, Γ esprit de secte Lit ce qu'il peut, il *divague,* il donne le change, et surtout il s'étudie à laisser les (hoses dans un certain demi-jour favorable a Γerreur.“ Soirée 8, pag. 96. Et ipse 'pidem confugit ad loca communia inquisitionis, noctis s. Barlholomaei, etc.

i:) Speciminis gratia nonnulla indicabimus exempla. Duo priora capita, evangelii s. Lucae rejecerunt Evanson in *The dissonance of the four generally received Evangelist, and the evidence of their respective authenticity examined,* Ipswich 1792, 8; J. E. C. Schmidt, *Das iichte Evangelium des Lucas, eine Verrnuthung ;* seu *Evangelium authenticum Lucae,* in Ilcnckii *Collect, pro religiosa philosophia, exegesi et historia ecclesiastica,* part. V. sect. 3- pag. 473 el seqq.; Horst, *Ueber die beyden ersten Kapiteln im Evangelium Lucas,* seu *De duobus primis capitibus evangelii Lucae,* in Henckii *Musaeo.* Authentiam ultimae sectionis evangelii s. Marci, a versu 8. ad fmem, multi impugnarunt; cfr. Michaelis *Begrabniss- und Auferstehungsgeschichte,* seu *Historia sepulturae et resurrectionis,* pag. 179; Tclleri, *Neues Magasin* etc., seu *Nova collectio pro condonatoribus,* vol. 3. §. 5, aliique non pauci apud Kuinoel, in *Comment, in lib. Novi Testamenti hist.* cap. 21. s. Joannis praeter novos tcmplarios in ipsorum codice, qui *Levitikon* inscribitur, Parisiis vulgatus anno 1831, fere omnes recenliorcs bibliei protestantes rejiciunt, vel saltem in dubium revocant. Cons. Kuinoel, op. cil., Clericus, etc,

moralem institutionem; sunt denique qui asserunt nullas actiones osse per se immorales, seu nullas dari actiones *subjective immorales,* sed solum *Megales,* quatenus minus congruunt cum humanae societatis legibus et institutis. Omnia enim affirmant subesse necessitati naturae, nec posse dari pugnam et oppositionem inter mentem et *sensibilitatem. 18* Jani vero quis non videt hac agendi et quidlibet sentiendi licentia omnem funditus tolli Christianam religionem. vel ad summum non amplius retineri christianismi nisi nomen et larvam ?

180. Propterea ex dictis jam sequitur I. Protestantismum non esse, ut cum chemicis loquar, nisi *principium dissolvens* religionis Christianae, quae vitam non habet nisi in sola ecclesia catholica, quae cum ea quodammodo identificatur. 19

181. Sequitur U. Protestantes, ac proinde haereticos omnes, nullum habere vinculum unitatis religiosae, cui propterea consulere non possunt nisi per auctoritatem civilem et politicam20, vel per commune odium adversus ecclesiam catholicam a qua discesserunt. 21

,s) Apud Baronem de Stark, op. cit. et Trembley, pariter op. cit. Nos inferius ex his omnibus aliquot eorum, quae hic indicavimus, documenta proferemus; interim omissis quae sociniani, antinomii, aliique sectarii docent, salts sit ea in medium afferre, quae testatur Trembley, op. cit. pag. 262 et seqq. in ipso nempe reformationis sinu doceri : »Qu'il n'y a point d'actions immorales par elles-mêmes, quoiqu'elles puissent être illégales, d'après les lois et les conventions de la société, qu'il n'y a point d'action *subjectivement immorale,* mais, que tout est soumis à la nécessité de la nature, et qu'il ne peut y avoir d' opposition entre la sensibilité et la raison."

|*) Apposite comes de Maistre in opere, quod inscribitur *Du Pape,* livr. II. chap. 5. scripsit: ..Si le protestantisme porte toujours le mèm nom, quoique sa foi ait immensément varié, c'est que son nom étant purement négatif, et ne signifiant qu' une renonciation au catholicisme, *moins il croira, plus il protestera,* plus il sera lui-même. Son nom devenant donc tous les jours plus vrai, il doit subsister, jusqu'au moment où il périra, comme l'ulcère périt avec le dernier atome de chair vivante qu'il a dévoré." Quod plane congruit cum iis quae habet apostolus: *Sermo eorum* (haereticorum) *ut cancer serpit.* (II. Tim. II. 17.)

2°) Experimento compertum est plurium saeculorum, sectas quae se subduxerunt legitimae auctoritati .spirituali, prolapsas fuisse sub imperium saeculare seu civile, quod multo duriorem in ipsas exercet potestatem, quam unquam ante earum rebellionem in ipsas exercuerint romani pontifices. Quare merito scripsit Feller, *Did. hist.* tom. VIL pag. 262. «Tous ceux, qui se sont sépares du grand corps de l'église et de son chef, n'ont jamais manqué de tomber sous une autorité profane et arbitraire." Hoc jamdiu observaverat Melanchthon in *Praefatione* suorum operum, ubi vehementer conqueritur, jugo papali, quod non erat nisi ligneum, suffectum fuisse jugum ferreum *politicorum* seu laicorum, qui sibi arrogaverant auctoritatem terribiliorem papali. Centuriatores magdeburgenses, in *Introductione ad centuriam VII.* graviter et ipsi de eodem malo conqueruntur. Sic angles non puduit pro romano pontifice Elisabethain vcluti papissam habere. Sic alibi supremi magistratus omnia spiritualia negotia, synodos, lilurgiam, etc. moderantur, et ministri non aliud possunt nisi auriculas demittere, et abjectissime in his omnibus, velint nolint, assentin'.

21) Odium omnium sectarum adversos religionem seu ecclesiam catholicam potest vere dici ipsarum vita et alimentum. Indi-

182. Sequitur III. quod si nonnulla adhuc christianismi lineamenta supersunt apud heterodoxos, et omnes fructus suos nondum protulit protestanlismus apud populum, id unico repetendum esse ex incohaerentia pastorum ac ministrorum qui propriam *auctoritatem* auctoritati ecclesiae catholicae mbstituerimt, vel ex influxu validissimo, quem adhuc, saltem indirecte, exercet catholica ecclesia in istas sectas, etsi ab ea divisas et rebelles.

183. Sequitur IV. merito nos affirmasse rationalismum et naturalismum, etc. esse verum, naturalem et necessarium fructum illius principii, in quo tota posita est reformatio seu protestantismus, independentiae nempe ab{oluiae et completae a legitima auctoritate, seu ab auctoritate ecclesiae catholicae, quam unice Christus constituit custodem, interpretem infallibilem, depositariam et testem suae doctrinae ac religionis.

DIFFICULTATES.

184. I. Obj. Protestantes auctoritatem ecclesiae a Christo institutae minime rejiciunt, sed abusum istius auctoritatis, qui posterioribus saeculis inolevit. Immo *emendatores sacrorum 2 2,* qui quovis saeculo insurrexerunt, nihil innovarunt in rebus fidei, sed solum protestati sunt adversus novitates, quae in eamdem ecclesiam identidem irrepserunt, fidem revocantes ad simplicitatem ecclesiae purioris ac primitivae; ergo.

185. Resp. AT. *A. et* adversariorum suppositionem. Nullus enim ejusmodi auctoritatis abusus in iis, quae ad fidei ac morum integritatem spectant, jnxta Christi promissa in ejus ecclesia locum habere potest. Haec autem appellatio ab ecclesia praesenti ad ecclesiam primitivam ac puriorem praeteritorum saeculorum non est nisi pallium, quo semper nisi sunt isti (non *mtndatoreS;* sed *corruptores* sacrorum, id est, *haeretici)* cohonestare propriam perduellionem, ut populis fucum facerent. Ebionitae, eleesaitae, simoniani, nicolaïtae, cerinthiani, gnostici insurrexissent adversus novitates apostolorum,

'em loi machinationes oriufitur, insectationi, fraudes de quibus consuli potest Les‹ius, *Diss.* cit.: *Quae religio sit capes·itnda. Septima ratio ex dolo et fraudihs.* Superius vidimus definitum protestan- in catechismo anglicano, *odium papifini;* deputati genevenses ad synodum dordreclanam declarant omnium nomine: .Vmm *ne voulons avoir aucune sorte d'union tree les catholiques, au contraire nous let méprisons, et nous les haïssons* (§. 15. et sess. XXV. cl XXVI.).

") Ita passim Wcgschcider aliique pro--Unlcs Lutherum et Calvinum designant. Al apposite cl. cornes de Maistre, lib. IV. *Du Pape,* sic ironice cos pingit: «Jésus-Christ reparut parmi nous, pour assurer solennellement à son église une assistance aussi durable que le monde. Mais hélas! cet effort de l'amour tout-puissant n'eut pas à beaucoup près tout le succès qu'il annonçait. Par défaut de science ou de force, ou par distraction peut-être, Dieu manqua son coup et ne put tenir sa parole . . . . bien tôt celte religion sainte, révélée à l'homme par Γ Homme-Dieu, ne fut plus qu'une infâme idolâtrie, qui durerait encore, si le christianisme n'eût été brusquement ramené à sa pureté originelle par deux misérables."

f.

et appelassent in istorum hypothesi ad puriorem ecclesiam, qualis erat vi. vento adhuc in terris Christo Jesu. 23

186. II. Ohj. 1. Independent!» religiosa protestandum non est absoluta. sed circumscribitur sacris bihliis, quae sunt codex revelationis. Cum igitur quidpiam ipsi de tide tenent, illud tenent ob auctoritatem sacrae scripturae, quae perspicue ejusmodi articulos, in quos credunt protestante?, in se continet; ergo independent!» religiosa ab auctoritate ecclesiae in sensu protestantium non officit, quin aliquid de fide credatur. 24 2. Inuno ex hoc intelligitur, quomodo ecclesia protestons *una* sit. non minus quam ecclesia romana, quum una fide et sacramentorum administratione juxta mentem sui fundatoris (Christi) omnes fideles conjungat, ut Otto bene exponit.25* Vel prout rem explicat D. Tittmann, 3. adeo sibi ecclesia protestans unitatem vindicat, ut *a)* sacram scripturam pro unico revelationis fonte habeat, *b)* sempiternam veritatis propagationem et r) continuum ecclesiae Christianae progressum admittat * · ; ergo.

187. Resp. Ad 1. *Neg.* rursum *antec.* et suppositum. Rejecta semel ecclesiae catholicae auctoritate, unde constat protestantibus libros sacrae scripturae fuisse inspiratos et divinos, vel inspiratam fuisse quamlibet ipsorum partem nisi ex ipso spiritu privato, qui est solus judex independens inspirationis? Nonne Lutherus expunxit integros libros e censu scripturae divinitus inspiratae? Et post Lutherum nonne recentiores quidam Germaniae protestantes divinam inspirationem plurimarum partium scripturae, immo et totius scripturae formaliter rejecerunt27? Nonne ex reformatis Benja-

23) Cfr. s. Iren. *Contra haereses,* loc. cit.

S4) Ita *Revue protestante ;* cui addi potest D. Breckenridge, in *Controversia americana,* loc. cit.

5i) In opere, quod inscribitur *Der Katholik und der Protestant,* id est, *Calho liais et Protestons.*

ΐβ) Ueber die Einheit in der evanyelischen Kirche, seu *De unitate in Ecclesia erangelica,* Lipsiae 1826.

'7) Cons. *On the state,* etc., seu *De statu religionis protestantis in Germania,* R. Hugh James Rose; ubi auctor licet anglicanus deplorat statum, ad quem demum devenit prutcstanlismus in Germania; ibi protestantes nonnulli accusant s. Paulum apostolum judaismi, Semlerus e contra ipsum affirmat fuisse gnoslicunv. alii, ut Ammon. AVcgscheider, Hense.etc. omnem supernaturalcm revelationem et inspirationem Spiritus Sancti ab auctoribus sacris explodunt; immo scriptura universa non est nisi quaedam introductio ad rationem puram. Baro de Stark, op. cit. pag. 133. cum nonnulla excerpta attulisset Cludii doctoris biblici ac superintendentis protestantis Heldesiae, qui in suis *Aperçus primitif/ du Christianisme,* edit, anno 1808, accusat Christum Dominum velut falsarium ac perjurum in mortis conspectu, ulpotc qui prodidit veritatem solemn! jurejurando coram judaeis. etc. demum refert ejusmodi tractum: -D'après l'évangile de Matthieu, la doctrine est exposée avec beaucoup d? supplémens étrangers et de changemens; il ne peut par conséquent servir de règle de foi. L'évaneilc de Jean et ses lettres ne sont pas de lui, mais Γouvrage de quelque juif. On y trouve plusiers choses blâmables cl contradictoires; la doctrine en est gnostique. Paul, dans ses lettres, n'a point quitte ses idées judaïques; il continue de croire a la divinité de la religion juive, d admettre une résurrection réelle de la

minus Constant, cui concinit recognitio proteeians, aperte tradit libros Veteris Testamenti corruptos magna ex parte fuisse a spiritu sacerdotali Esdrae, quem «asperaverat infortunium? 28

188. *Neg,* praeterea *conseq.* Etenim si Spiritus privatus est solus interpres et quidem independens sacrorum codicum, quidquid putat quis se invenisse ad fidem pertinens, de fide erit, quidquid vero ad fidem minime pertinere existimaverit, omnino respuet. Tot proinde erunt fidei symbola, quot capita, immo cum quisque opinionem suam saepe mutet, erit de fide hodie, quod cras erit falsum. Nihil proinde fixum in tali systemate habetur praeter perpetuam inconstantiam et fluctuationem. Nulla alia fidei regula erit praeter subjectivam ac privatam uniuscujusque persuasionem, seu potius opinionem vel dubium. Experientia et historia id evidentissime ostendunt.29

189. Ad 2. *D. Una* sit nomine ac negative, *Tr.* re et positive, iV. Nisi velis sub unica fide totam omnium contradictionum congeriem comprehendere; ut si quis dicat: *Christus est Dcus}* alter vero: *Christus non est Das,* haec eadem fides est, ideoque ambo eamdein fidem profitemur et ecclesia

chair, et on ne trouve point chez lui la doctrine de la providence. Los lettres de Pierre ct de Jacques et celle aux Hébreux sont comme celles de Paul; en général, les écrits du Nouveau Testament ne peuvent produire aucun corps de doctrine bien lié et bien avéré, etc.'· Sed satis est oculos conjicere in ipsos biblicorum neotericorum libros, ut quisque certior fiat, quo tandem devenerint protestantes. Quae enim adduxinns non sunt nisi levia lineamenta; et tamen hi sunt, qui pro unica religionis basi sumpsisse sacram scripturam gloriantur!

:s) Op. cit. *De la religion considérée ians su source,* etc. tom. IL pag. 242: L'Histoire des juifs, *scribit*, ayant été recomposée de nouveau par Esdras (ut ipso gratis affirmai) qui était de race sacerdotale, et qui, dans son zélé, *aigri* par le malheur, mgérait la sévérité des lois de Moïse, les livres hébreux durent se pénétrer de l'esprit sacerdotal, etc.

'') Cons. *Lettre de M. Laval ciderani ministre « Condè - sur - Noireau, à ses andns correligionnaires,* Paris 1823; in qua inter cetera invictissime ostendit, protc-'ünfes ex suis principiis non posse affirmare aut in'quo consistat vora fides, aut quid sint biblia, quia eadem ratione qua primi reformatores e sacrorum librorum numero aliquot expunxerunt, eodem jure et ex eodem principio quisque potest alios et· alios expungere, quin argui possit, vel tolli e numero proteslantium, cum ita se gerat ex subjectiva persuasione et juxta libertatem , qua primi reformatores usi sunt, prout rcipsa se se gesserunt, ut vidimus, biblici protestantes. Atque hic obiter praevenienda est difficultas, quae objici posset, nempe etiam inter catholicos extitisse atque extare non paucos, qui non minus absurda circa religionem ac sacros libros protulerunt, nec tamen istorum aberrationes adseribi posse seu imputari religioni catholicae, sic a pari protestantisme imputari non posse privatorum deliramenta. Reponimus enim, ingens esse discrimen inter catholicos et protestantes; illi enim agunt *contra* propriae religionis principia, quae ejusmodi deliramenta proscribit et damnat, resistunt auctoritati, etc., at protestantes agunt *ex reformationis principiis, natura et essentia,* quae consistit, ut toties diximus, in libertate examinis quam habet spiritus privatus, cum independentia a quacumque auctoritate, et proinde nomo jus habet istos erroris arguendi, contra accidit in communione catholica, cujus fundamentum est principium auctoritatis ecclesiae docentis.

nostra una est; et sic dicatur de ceteris omnibus articulis. Quare saepe provocati protestantes ad communem fidei professionem edendam numquam adduci potuerunt ad id praestandum; cur vero, nisi quia ex protestantismi fundamento hoc est ipsis impossibile? Si enim fundamentum ac ipsa natura et essentia protestantismi, ut protestantes saepe professi sunt, consistit in independenth religiosa individuali in materia fidei, clare patet, impossibile omnino esse, oc ipse possit unam habere fidem, immo nec fidem ipsam, cum fides in bw systemate non pendeat nisi a subjectiva uniuscujusque persuasione, quae et individua est? fallax atque inconstans. Ex quo sequitur, non aliam in protestantismo reperiri posse unitatem nisi negativam, quae scilicet consistit in negatione fidei cujuscumque.

190. Ad 3. *Neg.* vindicari etiam hac ratione posse fidei vel ecclesiae unitatem, sive tria argumenta a Tittmann adducta seorsim, sive simul sumantur. Non sufficit primo quod ecclesia protestans habeat scripturam sacram pro unico revelationis fonte; alioquin sociniani et methodistae, unitarii omnes, rationalistae, etc. qui omnia dogmata rejiciunt, sive Trinitatis, sive Divinitatis Christi, Incarnationis, transmissionis peccati originalis, realis Christi praesentiae, etc. constituerent unam ecclesiam, et profiterentur fidei unitatem cum lutheranis et supernaturalistis protestantibus, qui illa se adhuc profiteri contendunt; omnes enim recensiti sectarii habent Scripturam sacram pro unico revelationis fonte. Immo omnes prorsus omnium saeculorum haeretici, qui tot paradoxa effutierunt, servarent fidei et ecclesiae unitatem, eo quod omnes Scripturam pariter pro unico revelationis fonte habuerint, quod quam absurdum sit nemo est qui non videat.

191. Id ipsum dicatur de sempiterna veritatis propagatione, quae secundo loco recensetur, quid enim sibi vult adversarius illa *sempiterna veritatis propagatione?* Haec enim vel sunt verba sensu vacua, vel si quem sensum habent, nihil aliud significant nisi sempiternam *confusionis* et *chaos* propagationem; tot enim pene sunt, ut vidimus, in protestantismo sententiae quot capita; alter ex ipsis affirmat quod alter negat, donec desperatione compulsus protestantismus omnes ubique fere rejecerit libros symbolicos, omnemquc fidei professionem: et tamen Tittmann loquitur de sempiterna veritatis propagatione, quamvis ignoret penitus, quale sit hujus veritatis objectum.

192. Sed neque sufficit quod tertio loco posuit, quod scilicet *continuum ecclesiae Christianae progressum* admittat, cum non alius progressus in protestantismo sit, nisi de errore in errorem. Adeo enim protestantismus hodiernus differt a protestantismo primitivo, ut, excepto principio fundamentali nuper memorato de independentia individuali. toto coelo ab illo differat; cum omnes abjecerit veritates, quas primi protestantes cum ecclesia catholica adhuc retinuerant; ad quam defectionem cohonestandam recentiores excogitarunt principium *perfectibilitatis,* id est, destructionis.

193. Dixi praeterea illam unitatem tria haec a Tittmann recensita eiiam simul sumpta non constituere, cum nulla secta sit cui accommodari con possint; simoniani, nicolaïtac, etc. potuissent pariter sibi ejusmodi unitatem vindicare, etsi jamdiu evanuerint, prout evanescet protestantismus, non obstante sua *sempiterna veritatis propagatione et continuo progressu.*

194. In st. Satis saltem erit implicite credere ea omnia, quae Chri- j *tus docuit, seu ut loquitur Otto30, juxta mentem sui fundatoris; ergo.

195. Resp. *Neg.* Necesse enim est credere ea, quae Christus, docuit per ecclesiae magisterium, id fundator religionis Christianae voluit, id non «ernei patefecit, ut ex adductis testimoniis patet. Alioquin inutilis plane fuisset ejus revelatio, penitus ignoraremus fidei nostrae objectum, religionis veritates jam nullum in nos influxum exercerent, et in perpetua versaremur fluctuatione. Eo magis quod ejusmodi ignorantia voluntaria sit, atque a perduellione et contumacia proveniat.

PROPOSITIO VIII.

Haeretici et schismatici declarati extra Christi ecclesiam sunt.

196. Hic non loquimur, ut ipsa propositionis enunciatio indicat, de iis qui in haeresi vel schismate ignorantia invincibili seu, ut ajunt, bona fide versantur. Hos siquidem anima saltem seu spiritu ad veram Christi ecclesiam pertinere, ut infantes omnes rite baptizatos, nemo est qui dubitet. Neque pariter loquimur de haereticis aut incredulis, vel occultis, vel nondum ib ecclesia solemni judicio declaratis. Quamdiu enim isti ab ecclesia sejuncti aut expulsi non sunt, ad ejus saltem corpus spectant. Propositio igitur est de illis, qui exterius ab ecclesia divisi sunt, et in separatam ac distinctam ab ipsa societatem aut coetum coalescunt, et quidem per voluntariam ac culpabilem defectionem.

197. Hos autem neque ad animam, neque ad corpus, ut ajunt, ecclesiae,

”) In opere *Der Katholik und der Protestant,* in quo ea refricat, quae ante ipvum alii dixerunt, atque inter ceteros Baronissa de Staël, in suis *Considérations sur lu principaux événemens de la révolution française,* tom. III. pag. 15: ubi scribit: »11 n'est aucune question ni de morale, ni de politique, dans laquelle il faille admettre te qu'on appelle autorité. La conscience Its hommes est en eux une révélation perpétuelle, et leur raison un fait inaltérable. Ce qui fait l'essence de la religion chrcienne, c' est Γ accord de nos sentimens intimes avec les paroles de J. C.; *et alibi:* Le droit d'examiner ce qu'on doit croire est le fondement du protestantisme. Les premiers réformateurs ne l'entendaient pas ainsi. Ils croyaient pouvoir placer les colonnes d'Hercule de Γ esprit humain aux termes de leurs propres lumières; mais ils avaient tort d'espérer qu'on se soumettrait à leurs propres décisions, comme infaillibles, eux qui rejetaient toute autorité de ce genre dans la religion catholique." *(De Γ Allemagne par Had. Staël,* IV. part, chap. 2. pag. 13. in 12.)

seu nullo modo ad ecclesiam perlinere facile est evincere. Sectarii atqu* schismatici, ut superius vidimus1, sunt veluti totidem rami excisi a magna illa arbore, quam Christus plantavit, ut cresceret usque ad consummationem saeculi, sunt rivuli a fonte separati, membra a corpore recisa. Utpote perduelles* atque in proprio sensu pervicaces contra ecclesiae definitiones, ipsos eadem ecclesia damnavit atque exscidit ab unitate. Ecclesia juxta Christi mandatum eos habet vehit ethnicos et publicanos, et cohaerenter ad Pauli aliorumque apostolorum doctrinam et praxim veluti proprio judicio condemnatos et subversos devitat *. nec ulla ratione cum eis communicat, nec sinit in spiritualibus communicare cum ipsis filios suos. Ergo haeretici atque schismatici voluntarii tam alieni sunt ab anima ecclesiae, quam alienus et extraneus est error a veritate, et divisio et confusio ab ordine et individua unitate; tam sunt alieni a corpore ipsius ecclesiae, ut membrum a corpore abscissum, ut ramus ab arbore avulsus, ut rivulus a fonte divisus, ut rebelles ae refractarii a societate depulsi atque extorres. Hinc sicut nulla est conventio Christi ad Belial, et nulla societas lucis ad tenebras, sic nulla haereticis et schismaticis pars est cum Christo ejusque regno seu cum vera Christi ecclesia.

198. Haec proinde semper fuit et sententia et praxis antiquitatis in revelatione fundata. Christus ipse, ut supra animadvertimus, in Apocalypsi acriter objurgat Angelum seu episcopum ecclesiae Pergami, eo quod patere-

W

tur in sua ecclesia quosdam *tenentes doctrinam nicolaïtarum;* et idcirco injungit ipsi poenitentiam (Apoc. II. 15). Apostolus Paulus in epistola ad Galatas anathema dicit iis. qui docerent diversam doctrinam ab illa, quam ipse tradiderat (Galat. I. 6). S. Joannes scripsit ad Electam et filios ejus: Si *quis venit ad vos, et hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, nec ave ei dixeritis. Qui enim dicit illi ave, communicat operibus ejui malignis (IL* Joann, v. 10 et 11). Hinc ab aetate ipsa apostolica cerintbiani, ebionitae, etc. jam segregati erant ab ecclesia, Irenaeo teste. 3 Cum idem s. Joannes Cerinthum in balneo invenisset: *Fugiamus,* inquit, *ne balneum corruat, in quo Cerinthus est veritatis inimicus* 4 : *sic* b. Polycarpus Joannis discipulus, cum ei obviam Romae venisset Marcion, dicens: *Agnosce nos.*

‘) Prop. IV. coroll. 2.

*) Loc. cit.

3) Contra haereses, lib. III. cap. 28. Id etiam aperte affirmat apost. Joannes, qui epist. I. cap. II. 18 et 19, loquens de haereticis, dicit: *Et nunc antichristi mulli facti sunt . . e.e nobis prodierunt} sed non erant ex nobis; nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscunt,* etc. Et s. Hieronymus, *De scriptoribus ecclesiasticis,* testatur euiudem apostolum, roiratum ab Asiae episcopis, se contulisse ad conscribendum suum evangelium, ut illud opponeret Cerintho aliisque haereticis, ci maxime ebionitarum dogmati tunc consurgenti; cons, praeterea Tortull. *Adv. Marciouem,* lib. III. cap. 8.

«) Apud s. Iren. loc. oil. cap. 3, et apnd Eusebium *Hist. ecclcs.* lib. IV. cap. 14. Verba, quae ab apostolo Joanne prolata refert s. Irenaeus, haec sunt: *Ἰύγωμιν, μη καί το βαλανιΐον (ΤνμπίΟη, ivSov ovτo; Κηριν3ον, τον τη}* ctJnS'in·, iγ8ηοϋ.

respondit ei: *Agnosco tc primogenitum satanae,* ut refert idem Eusebius, qui post hujus facti narrationem e vestigio subdit: *Adeo religiose cavebant apodoli eorumque discipuli, ne vil sermone tenus miscerentur cum ullo eorum, φa veritatem· adulterabant.6* Origencs deseruit domum cujusdam matronae a qua alebatur, inaluitque pauper ac sine hospitio esse quam ibi diutius wmraorari, eo quod quidam haereticus ibidem degeret, licet ipsius occursum omni studio effugere contenderet. 0 Tertullianus haereticos omnes interrogabat: *Qui estis, d unde venistis,* etc.? 7 Tum: *Edant ergo,* sic eos perstringebat, *origines ecclesiarum suarum, evolvant ordinent episcoporum suorum,* ita *per successiones ab initio decurrentem, ut primus ille episcopus aliepiem ex apostolis vel apostalicis viris, qui tamen cum apostolis perseveraverit, habuerit auctorem et antecessorem.* 9 Hinc prodierunt haereticorum catalogi, quos exhibuerunt s. Irenaeus, s. Epiphanias, s. Augustinus aliique ad nostram usque aetatem. 9 Ergo haeretici schismatici quavis aetate tamquam omnino ab ecclesia Christi extranei habiti sunt.

199. Cujus rei causa obscura non est. Alioquin enim ecclesia Christi esset commixtio veritatis cum omnibus erroribus atque absurditatibus, quae ab humana ignorantia ac perversitate excogitari unquam possent, prout reipsa excogitatae sunt ab haereticis sive antiquioribus sive recentioribus 1 °; si cuilibet impune fas esset innovare, jam nullum daretur adjumentum ad cognoscendam atque intemeratam servandam veritatem, quam Christus e coelo detulit, atque ecclesiae suae patefaciendam gentibus omnibus tradidit, dareturque in ecclesia absoluta confusio ac sententiarum perturbatio: in tanta pono opinionum varietate et discrepantia nulla via pateret ad veritatem cognoscendam, anceps quisque esset circa id quod esset credendum vel agendum ad salutem obtinendam, vel cuipiam saltem pro lubito fas esset credere

s) ΤοΟαΰτηΐ' οί απόστολοι καί οΐ μα$ηϊβΐ αντώρ ισγον ίνλάβΐΐαν, ~ρôι το μη bt μίχρι λόγου κοινωνείν τινί τών παρα-χαρο'ΐίόντωμ την αλή&ιαΐ'. Euseb. loc. cil. Haec quidem Eusebius cx Irenaeo *Contra kaereses,* lib. HI. cap. 3. edit, maurinoram.

‘J Eusebius *Hist, cedes,* lib. VI. cap. 2.

▮) *De praesci',* cap. 2.

s) Ibid. cap. 32.

*) Cons. *Historia, haereseon* Bernini; *ic* poslea Petri Palelta S. J. *Storia ragionata dette eresie,* Verona 1797; *Dictionnaire des hérésies,* par M. l’abbé Pluquet; etsi plures in his operibus desint cx reccnlioribus sectis nuper exortis.

1 °) Vere affirmari potest de haereticis cujusquc aetatis, quod de philosophis dicebat Tullius, nihil esse tam absurdum, quod dictum non fuerit ab aliquo philosophorum; sic nihil est tam absurdum ac impium sive circa fidem, sive circa mores, quod dictum non fuerit ab aliquo haereticorum, et quidem prout observatum est, juxta germana haereseon principia earumque naturam, quae tota est in substituendo spiritum privatum auctoritati legitimae. Nos, qui brevitati studemus, nonnisi pauca exempla dedimus, sed interca, ex paucis quae adduximus et adducemus, quisque poterit speciem aliquam sibi cflbrmare absurditatum, in quas ducit haeresis natura et principium fundamentale.

vel agere quidquid sibi bonum videretur. Quae omnia, quam absurda sint et Christo injuriosa, quisque videt; siquidem actum esset de ipsa revelatione.

200. Sequitur autem ex dictis I. inepte sibi placere protestantes, perinde ac si ad Christi ecclesiam pertinerent, vel ceteros omnes, qui Christianum nomen gerunt, eo quod in Christum se credere profitentur. Necesse enim praeterea est, ut pertineant ad unitatem tum fidei tum regiminis, qualem Christus instituit, et ut teneant eam doctrinam, quam Christus per ecclesiam suam homines docuit.

201. Sequitur 11^ ex desperatione inveniendi veritatem et ob insitam eorum systemati fluctuationem et perpetuas varietates, protestantes adductos ad hoc fuisse, ut scilicet proclamarent tolerantismum religiosum universalem omnium sententiarum, opinionum ac paradoxorum quarumcumque sectarum, quae eodem innituntur principio independentiae a quavis auctoritate, ejusdemque fructus legitimi sunt. 11

202. Sequitur III. hanc veram esse causam communis illius odii, quo protestantes, quodeumque gerant nomen, prosequuntur ecclesiam catholicam, quae ipsis numquam cessat objicere verba Christi: *Nescio vos,* neque eos in sua unitate et communione consistere patitur.

203. Sequitur IV. haereticos et schismaticos se quidem ab ecclesia separasse, vel fuisse per eamdem expulsos ab unitate, nec tamen eorum errores ac perduelliones ecclesiae Christi unitatem vel scindere vel laedere unquam potuisse.

DIFFICULTATES.

204. I. Obj. Si haeretici vel schismatici in ecclesia non essent, nullam in ipsos ecclesia jurisdictionem exercere posset; atqui ex sententia catholicorum ecclesia veram potest in eos exercere jurisdictionem; ergo.

205. Resp. *D. M.* Si nullo titulo ad ecclesiam pertinerent, *C.* aliter, iY. Jam vero haeretici et schismatici ratione baptismi subditi ecclesiae facti sunt, et cum perpetuus atque indelebilis sit character, quem ipsi ex baptismo receperunt, hinc ecclesia perpetuum atque inalienabile jus habet in ipsos, licet perduelles ac refractarios, quamdiu ipsi in vivis sunt, multo magis quam princeps in subditos suos, licet rebelles contra ipsius auctoritatem.

*ll) *Les protestons^* inquit Sismondi, *(Revue encyclopédique.* Paris, Mars 1826, art. *Opinions religieuses)* n'ont pas toujours bien compris leur propre système; ils n'ont pas toujours senti que Γindépendance des opinions individuelles était l'essence de leurs églises (haeretici enim habent *ecclesias*, numquam *ecclesiam),* ils nl ont pas toujours renoncé à Γuniformité de croyance, et ils ont paru quelquefois embarrassés de ce qu'on leur reprochait leurs variations et les nombreuses dissidences qu'on trouvait entr'eux. Encore aujourd' hui une moitié des protcslans, persistant dans le même erreur, combat pour l'unité des doctrines, quoiqu' avec bien peu de chances de l'obtenir, parce que chacun cherche cette unité dans un système différent."

206. Inst. Ecclesia ipsa haereticos quandoque atque schismaticos e societate sua rejicit atque expellit; ergo.

207. Resp. *I).* zl. Rejicit atque expellit, ut puniat et corrigat, atque a contagionis periculo filios suos innoxios servet, *C.* abdicando jus, quod in ipsos habet, *N.*

208. II. Obj. 1. Licet sadducaei graviter in fide errarent, 2. ac decem tribus schismaticao essent respectu ecclesiae judaicae, non ideo cessabant pertinere ad veram ecclesiam ; ergo a pari, licet haeretici atque schismatici a fide ecclesiae catholicae ejusque unitate discesserint, ad veram Christi ecclesiam pertinere non cessant.

209. 1. Resp. ad 1. *D.* Quia nullo solemni judicio fuerunt a synagoga expulsi, ideo pertinebant ad verae ecclesiae corpus, *Tr.* pertinebant ad animam, iV. Erant enim in corpore ecclesiae, prout nunc sunt tot increduli, qui ad ecclesiae corpus pertinent, etsi nullo modo nec illi pertinuerint, nec isti pertineant ad ecclesiae animam. Juvat praeterea iterum referre, quod de sadducaeis habet Josephus Flavius, quod scilicet ceteri judaei illis nullum manus publicum concrederent, nisi publice saltem a corporis morte animas superstites esse profiterentur 12, seu nisi assentirent pharisaeorum sententiae.

210. Ad 2. *D.* Schismaticae erant civiliter seu politice, *C.* religiose *M.* plerique, *C.* omnes, V. Plures enim semper fuerunt in decem tribus, qui mosaica instituta rite servabant, et statutis temporibus Jerosolymam Deum adorandi causa ascendebant, nisi per vim ab hujusmodi officio impedirentur13; qui vero in decem tribubus idololatriam sectabantur, neque ad mimam neque ad corpus ecclesiae judaicae pertinebant.

211. Resp. II. *N. conseq.* et paritatem, quia Christus apertis verbis IIIi rerum ordinem induxit in ecclesiam suam.

212. III. Obj. 1. Omnes, qui in Christum credunt et habent caritatem erga proximum, sunt veri Christi discipuli, dicente Domino: *Creditis in Dtitm, et in me credite* (Joann. XIV. 1); tum: *Qui credit in me, habet vitam aeternam* (ibid. VI. 47); et alibi passim; 2. ac rursum: *In hoc cognoscent omnes, quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem* (ibid, XIII. 35); ergo quicumque in Christum credunt et proximum diligunt, sunt in vera ecclesia Christi.

213. Resp. ad 1. *D. A.* Omnes qui credunt in Christum et credunt ea omnia, quae Christus docuit, et credenda per ecclesiam proposuit, seu eo

”) *Antiquitatum,* lib. XVIII. cap. 1. ï.4. En ejus verba: Ὁπότι *yap Iπ àp-χάί xapiASoitv, άκοναίω; μίν v.αί* κατ᾽ *άγάγκαί, -ροίχωροϋϋι δ'ούν ois ό (paptdaîof* h'yii, διά *το u›) άλλω{ άνεκτούί ytvttâai ΐϋΐί χλή$ι1ιν.*

13) Atque hinc patet, quam insulse Voltaire in *Questions sur Cencyclopédie,* art. *Prophéties,* dicat plures prophetas fuisse schismaticos.

modo quo Christus vult, C. eo modo quo volunt haeretici, A'. Quandoquidem Christus ipse apostolis dixit: *Docentes servare* omnia quaEcUMQUB *mandavi vobis* (Matth. ult.); ergo non partem aliquam, et prout unicuique libet Addo adhuc haereticos ignorare quid Christus sit, utrum Deus scilicet au homo tantum, etc.

214. Ad 2. *D.* Cognoscent an fsint *veri* discipuli, et non solum fidei professione, sed et operibus bonis, quorum praecipuum est caritas, C. an discipuli *simpliciter. S.* Vult enim Christus Dominus discipulos suos cognosci ex bonis operibus, quae fidem commendent. Sunt enim aliqui, de quibus loquitur apostolus, qui *verbis profitentur se nosse Deum, factis autem negant* (Tit. I. 16); quo sensu etiam dicebat apostolus Jacobus: *Ostendam tibi ex operibus fidem meam* (Jacob. IL 18). Addatur haereticos nec veram hanc caritatis dilectionem habere, nec habere posse. Etenim sine fide nulla vera datur caritas, quae commisceri non debet cum liberalitate, docente apostolo: *Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas .... caritatem autem non habuero, nihil mihi prodest* (I. Cor. XIII. 3).

215. IV. Obj. Plures interdum in schismate vixerunt, in eoque defuncti sunt, nec tamen ab ecclesia Christi extorres habiti fuerunt, quin etiam nonnulli in sanctorum album sunt relati. Tales fuerunt sancti Meletius et Paulinus. antiocheni episcopi, talis Lucifer calaritanus, ac plures ex iis, qui Aeacii schismati adhaeserunt; ergo.

216. Resp. *D.* .1. Plnres, bona fide, atque in dubio de vero ac legitimo episcopo vel pontifice, *C.* alias, *N.* Idem enim dicendum est de schismatibus partialibus quod de generalibus, quando scilicet pontifex est dubius, ut supra notavimus. Meletius porro et Paulinus viri sancti erant, et uterque communicabat, saltem mediate, cum universa ecclesia. Lucifer calaritanus vel in unitate ecclesiae defunctus non est, neque inter sanctos ab ecclesia universali recensetur, vel saltem eum ante mortem poenituit, ut aliqui volunt. 14 Nulli pariter ex iis, qui Aeacii schismati adhaeserunt inter sancto relati fuere, quin potius Euphemii et Macedonii, constantinopolitanorum antistitum, nomina e sacris dypticis expuncta sunt, eo quod Aeacii nomen in dypticis retinuerint. Is

PROPOSITIO IX.

Protestantismi origo ac variae phases ipsius arguunt f'alsitatem.

7. Eadem nempe ratione, qua origo, stabilitas ac perpetuitas ecclesiae catholicae, prout superius demonstravimus 1, ejus divinam institutionem

14J Vid. Nat. Alex. *Ilist, eccles. saeculi IV.* cap. 6. ari. 11.

*3) Ibid. *Sense.* V. cap. 3. art. 16, circa iincm. Nec non Petrus Ballcrinius in appendice ad §. 1. cap. 2. opcris *De ci ac ratione primatus.* Part. L cap. 4. prop. 1 et seqq.

Invictissime ostendunt, sic origo ac perpetua vicissitudo et successus, quos subiit protestantismus, non minus quam sectae omnes, quae in ecclesia passim excitatae sunt, invictissime ejus arguunt falsitatem.

218. Divinum opus omnes praesefert characteres divinos, quibus facile ab humano quocumque molimine secernitur; talis porro est ecclesia catholica, quae a sua origine semper eadem immutabiliter stetit, semper sibi conttans, semper praeseferens divinae adsistentiae, ac divinarum promissionum signa atque argumenta, ut ex iis, quae hactenus dicta sunt, quisque intelligit. *Dei enim perfecta sunt opera; apud quem non est mutatio, nec vicissitudinis obumbratio* (Deut. XXXII. 4; Jacob. I. 17).

219. Jam vero protestantismus saeculo XVI. ortum suum habuit ab apostata Luthero ex aemulatione privata ordinis, cui ipse nomen dederat; ilein incrementum coepit ex pervicacia ac perduellione contra constitutionem Leonis X. qui nefarios illius proscripserat errores. Tunc primum *rerum satranun hic restitutor* proclamavit principium protestantismi de absoluta spiritus privati independentia ab ecclesiae auctoritate. Quo principio semel constituto, coepit totum religionis Christianae aedificium labefactare, prout ipsi libuit. Rejecit indulgentias, purgatorium, missas privatas, necessitatem bonorum operum, statuit articulum de *sola fide justificante,* sustulit omnia iere sacramenta. Ad haec/adjecit Scripturarum corruptionem, expunxit plures libros *e* censu *hagiographorum* scriptorum, nec tamen in hac re sibi unquam constans fuit; saepe affirmat quod negaverat, negat quod affirmaverat2, projectus in omnem libidinem, arrogantia tumens, ita ut saepe videatur spiritu satanico correptus. 3

220. Ex eodem protestantismi destructivo principio velut ex equo trojano plures statim proinde *sacrorum emendatores* Zwinglius in Helvetia, Calvinus in Galliis, Carolostadius in Germania, Munsterus in Westphalia, etc. qui *emendarunt* suo sensu quod *inemendatum* reliquerat Lutherus, seu verius mbverterunt quod intactum adhuc ille servaverat. Sed et isti *novos emendatores* nacti sunt in quakeris, fratribus bohemis, pietistis, herrnhutanis, swedeuborgianis, arminianis, et in socinianis, qui rursus dejecti de loco, quem sibi usurpaverant, *emendati* fuerunt ab illuminatis et philosophis, ac demum a rationalistis ac naturalistis. Protestantismus in innumeras prope sectas sive frustula divisus est, quae se invicem non ita pridem damnabant atque anaibematizabant4, ac, quantum poterant, morte mulctabant. 5

') Vid. *Catechismus Christianus Dr. Hortini Lutheri,* ex ejus operibus simul wllectus per Ludovicum Upleber 1744, qui denao reeusus fuit Augustae Vindelicorum inno 1828, cum hac inscriptione: »Diss. Christophori Besold, motiva sui reditus ad rom. cathol. ecclesiam elaborata, translata et edita per P. W. K. appendix secunda."

3) Vid. Lessius, diss. cit. cum ejus appendice.

4) Sic enim, ut diximus protestantes vocant haeresiarchas saeculi XVI. Simon

221. Donec, ad saniora consilia so recipientes ejusmodi emendatore» coeperunt serio aecum consulere, de foedere ineundo, praesertim inter dua principales sectas lutheranorum et calvinistarum, plures prodiere libri ex utraque parte ad pacem hanc conciliandam®, ast irrito conatu; saepius instituta sunt colloquia religiosa, praecipue Lipsiae anno 1631, et Maulbrimi anno 1654, ast nec ipsa optatum effectum consequuta sunt. Sub sacculi XVIII, initium, adnitente vel maxime Borussiae rege, qui Berolini templum pro

magus fuit primus *emendator sacrorum,* quem postea tercenlum alii subsecuti sunt usque ad Lutherum et Calvinum. Postremum locum inter hos *sacrorum emendatores* obtinent rationalisée, seu potius athei, qui sacra omnia plenissime emendarunt.

5) Nemo est, qui ignoret Lutherum, Melanchthonem, Bugenhagen, Regium ac theologos rimae et Tubingae pronuntiasse, anabaptistas, utpute *haereticos,* posse morte mulctari; ac reipsa Müller, Kraut ct Peisker capitis sententiam Jenae subiisse, coopérante Mclanchthone notum est; omnes norunt submersiones aliaque supplicia, quibus in Helvetia isti enihusiastae affecti fuerint: Servetum Calvini jussu fuisse igne combustum, Gentilem capite truncatum res pariter notissima est. Poët reformatorum coryphaeus iu Galliis decrevit imitandum esse Calvini exemplum in catholicorum supplicio, quod ipse dederat respectu Served (isti tamen accusant catholicos intolerandae!); ct sane episcopos, sacerdotes, religiosos catholicos passim ab ipsis morti datos esse, praesertim in rusticorum bello, quod dirigebant reformationis praecones, indubiis monumentis compertum est; vid. Baro de Stark, op. cit. pag. 406 ct seqq.

·) Foederis conditiones, a theologo heidelbcrgensi David Paraeo, in suo *Irenico,* 1614 propositae, non sine stomacho rejectae sunt a lutheranis; proponebant autem, ut doctrinae, in quibus ambae sectae a se invicem non discrepabant, fundamentales declararentur, quique hoc inficiarelur *syncretista* vocaretur. Gustavus Adolphus, occasione cujusdam principum conventus, auctor fuit, ut collatio institueretur inter theologos lutheranos ct calvinistas anno 1631, in qua confessio augu-

slana vclul fundamentum sumeretur, quam reformati, absque propriae doctrinae detrimento, facile admittere potuissent, nihil tamen facium est; prout nihil pariter profuit colloquium in urbe Cassel anno 1661 habitum inter theologos marburgenses ct wittenbcrgenses. Decretum tamen ibi editum est, quo statuebatur, ne propter articulos, de quibus convenire non poterant, se invicem injuriis lacesserent, neve calumniis objurgarent, vel odio prosequerentur, sed unusquisque alterius partis asseclas vera membra *unicae cerae ecclesiae* haberet. Haec porro conventio dicta fuit *unio conservativa;* verum theologi lulherani, qui illius participes fuerant, in *syncretistae* notae suspicionem incurrebant. Paria prae se ferebant ea, quae proposuit theol. tubingensis Pfaff in diversis opusculis collectis et vulgatis anno 1723, 2. vol. in 4, quibus titulus: *Gesaminelte Schriften, so zur Vereinigung* etc., seu: *Collectiones ad stabiliendam concordiam,* etc. Utraque pars, aiebat ipse, habet articulos necessarios ad salutem; diligant ergo se ut fratres, et adhuc residuam opinionum diversitatem patienter ferant, ita quidem ut in posterum liberum unicuique sit, *comam* ex manu lulherani vel calvini ani praedicatoris accipere. Hoc vero consilium, saltem apud lutheranos, fautores non habuit; ipse Leibnilzius et Molanus ei adversabantur. Vid. Amiraldus calvinista, in op. cui titulus: *„De secessione ab ecclesia romana, deque pace inter euangelicos in negotio religionis constituenda, 1617,* el dein in *Irenico,* anno 1662; Calixlus, *De tolerantia reformatorum circa quaestiones inter ipsos et augustanam confessionem professos controversas consultatio, 1607«;* vid. *Hist, eccles.* D. Hortig, continuata a Joann. Jos. Ignat. Dollinger, sacrae theologiae prof, in universitate monachiensi.

utraque confessione, ut ajunt, erexit ac dedicavit, denuo tentata pax est, sed obsistentibus lutheranis res infecta cessit. Novi exarati libri ad eumdem scopum obtinendum, ac nova data edicta praesertim a Borussiae rege Guillelmo I. anno 1636, quibus jubebat calvinistas recedere a doctrina de praedestinatione, lutheranos vero a consuetudinibus abstinere, quas adhuc cum religione catholica retinebant; donec Fridericus II. anno 1740 sectis omnibus plenam libertatem restituit. Quo tempore etsi nihil directe ad unionem ineundam molitus fuerit Fridericus, attamen longe lateque recentiori philosophia. rationalismo ac naturalismo sese diffundentibus, omnis difficultas sublata videbatur. Sed necdum optatam pacem sunt assequuti. Ipsius successor Guillelmus III. 18. Junii 1798, emisit edictum, in quo proposuit novam liturgiam, qua ambae confessiones uterentur, quin tamen ulli liturgiam illam acceptandi obligationem imponeret: sed et istud edictum nullum alium effectum obtinuit, quam ut scriptores non pauci e grege rationalistarum unionem plenis buccis praedicarent, ac omnibus eam factam esse suaderent. Cum anno 1817 jubilaeum reformationis celebraretur, qui illic sacra moderabantur, die 27. Septembris publice declararunt se optare, ut unio quam primum locum haberet; plura ad illam stabiliendam praescripta sunt, indictae synodi, Berolini aliisque in locis calvinistae et lutherani in eodem templo sacram coenam celebrarunt, ea lege, ut quisque circa realem Christi praesentiam crederet quidvis prius quisque sibi persuaserat, sive panem scilicet, sive reale Christi corpus. Haec unio, quae partialis fuit, *ecclesiae euangelicae* sibi nomen adseivit anno 1818. Synodis nova ecclesiae constitutio proposita fuit, et anno 1820 edita denuo est nova liturgia, quae librum symbolicum unitae ecclesiae constituit, atque omnibus ecclesiis commendata, quae rursum anno 1834 indicta est7; attamen hoc eodem anno 1834 contra hanc liturgiam scripsit D. J. G. Scheibel.8

222. Et haec de varietatibus sectarum protestantium in se; ad doctrinam vero quod attinet, et haec, ex principio a Luthero posito de omnimoda independentia spiritus privati ab ecclesiae auctoritate in bibliorum interpretatione. suas conversiones subiit.9 Non pauca dogmata, ut vidimus, rejecerat

') Sic inita tandem, aliqua sallem ex parte, pax fuit religiosa inter lutheranos el cdvinislas, licet tam in doctrina quam in fiustilulione, quoad res maxime essentiales, differant inter se, ac tam acriter inter ipsos dimicatum fuerit, ut, teste Schrokio, in *Hist, eccles.* vol. IV. pag. 292, a tempore reformationis lulherani majori odio et detestatione insectati fuerint calvinistas quam ipsos catholicos. Quoad unionis seu sociétés istius documenta consulatur folium periodicum religiosum, cui titulus: *Der Katholik,* id est: *Catholicus,* editum a D. Weiss, Spirae anno 1834, mens. April, fasciculo IV. pag. *i—26;* mens. Mai. fasc. V. pag. 141 — 181; mens. Jun. fasc. VI. pag. 280 — 310.

s) Actenmüssige Geschichte, etc., seu: *Historia authentica tentaminis reformatam et lutheranam ecclesiam uniendi per quamdam agendam communem,* etc. Lips. 1834.

9) Quae quidem jamdiu praedicta fue-

Lutherus. mnlto plura rejecerunt ejus discipuli, donec agentibus potissimum gallis et anglis naturalisas ct latitudinariis nec non Fridcrico II. Borussiae rege, ac demum philosophia kantiana, eo deventum est, ut fides omnis ac ipsa etiam religio revelata, si tamen nomon excipias, extineta videatur.

223. Etenim ex systemate kantiano distingui dehet religio vera a religione seu fide ecclesiastica. Religio vera est religio rationis, quae sola admitti potest; fides ecclesiastica est fides praestita veritatibus positivae revelationis. Religio revelata nec potest nec debet aliud esse quam simplex vehiculum ad facilius invehendam religionem rationis, quam alio nomine vocat *fidem religiosam,* cujus objectum ex propria cujusque hominis ratione erui potest. Quo purior et universalior fiet fides haec religiosa, sensim sine sensu deficiet fides ecclesiastica. Hinc statutus canon ad exponendas sacras Scripturas, non aliud scilicet in illis esse quaerendum quam solam religionem rationis; reliqua vero non esse nisi involucra vel accommodatitium quid ad vulgi opinionem, quae tunc vigebat, quum scripturae editae sunt, vel ad privatam biblici scriptoris opinionem. Juxta Jacobium ejusque asseclas religio, perinde ac quaevis alia scientia philosophica, in naturali ct immediata fide, in perceptione veri et supcrnaturalis absque probatione, id est in scientia intuitiva consistit; alia, praeter hanc internam, revelatio nec ulla forma externa religionis existit 10 Quo convenit, saltem ex parte, *philosophia identitatis,* invecta a Schelling ejusque discipulo Daub, nec non doctrina de *absoluto,* quod in historia tantum sui conscium (id est personale) sit, et de reditu, qui aliquando fiet omnis separati ad identitatem, adeoque de annihilatione omnis personalitatis. 11

224. Hinc nova prodivit exegesis sacrorum librorum, juxta quam sublata Flint miracula ct vaticinia omnia, introducti mythi, adoptatum systema, ut vocant *accommodationis.* *2 Eminent in hac schola Paulus Hetzel, Eichhorn, uterque Rosenmiiller l Koppe, Heinrichs et Kuinoel.

225. Semler oppugnat inspirationem scripturarum, plures libros expungit e canone, Vetus Testamentum in contemptum adducit, opponit religioni exteriori ac publicae fidei ecclesiasticae religionem interiorem et moralem privatam. 14 Gruner asserit christianismum, jam sub finem saeculi I. in suis principalibus doctrinis per doctrinam platonicam fuisse corruptum, atque idcirco rejicit Christiana mysteria. Eckermann contendit doctrinam Jesu nihil amplius esse quam popularem instructionem ad moralem et rationabilem cultum Dei; insuper evangelia esse corrupta, et apostolicas epistolas falsas continere interpretationes et errores. Henke querebatur de nimis adime dilatata *christolalria* tamquam de impedimento magnae et beneficae *recolutionis* in rebus religiosis. Wegscheider, cujus operis dogmatici, quod classicum apud rationalistas audit, saepe in priori hujus tractatus parte mentionem fecimus, supernaturalem revelationem minime necessariam, quin immo impossibilem declarat. Ad eumdem censum pertinent Rohr, Bbhme, Schultes, nec non Schott, Bretschneider et de Wette, qui postremus in dogmatibus Christianis non aliud videt praeter expressionem symbolicam religiosarum idearum. Utpote omni humanitate expertes, incredibiliquc arrogantia tumentes, doctrinas Christianas aggressi sunt Basedow et Car. Frid. Bahrdt. 15

rant a Bossuet ac Fenelon inter catholicos, ac Leibnitzio inter protestantes.

,0) In lib. *De rebus divinis.*

'*) Dum dicimus ex principio independentiae spiritus privati a legitima auctoritate omnes sectas ortas esse, ornnesque errores illos profluxisse, inter quos fluctuant protestantes, non exclusis ipsis rationalisme ac naturalismo, quos affirmavimus fructum germanum esse principii reformationis, duo haec confundere non debemus, quae occasionem querimoniae dederunt prolestantibus Plures enim inter ipsos conqueruntur, catholicos injuste adseribere principiis reformatoris saxonis errores, qui non solum ex illius doctrina non profluunt, verum etiam toto coelo eidem adversantur; Lutherus enim per Adae peccatum prorsus parusse homi-

Dis arbitrium autumavit, humanamque rationem penitus obtenebratam; rationalislae autem ulrumque rejiciunt, ac rationem sibi solam sufficere obtendunt. Assentimur propterea et nos doctissimo professori Mohler, qui in sua *Symbolice,* pag. 353. primae edit. 1832, adstruil, recentiorem theologiam protestanticara reactionem esse perfectissimam atque completam adversus antiquaro, rationemque terribili plane modo se vindicasse de totali oppressione, ad quam eam redegerant reformatores, quae onus praeterea in se suscepit in omnibus contradicendi illorum doctrinae. Ast his non obstantibus, verissimum est, idem esse principium formale praedicatum a reformatoribus, cuique Lutherus et rationalistae inaedificarunt, et cujus ope propugnarunt suas reformationes atque doctrinas. Absoluta oppositio, quam

invenimus inter ejusmodi protestantes, malime evincit falsitatem illius principii formalis fundamentalis, atque necessitatem illins auctoritatis, quae nobis verum praebeat sensum verbi Dei, et proponat, conservet ic semper tueatur divinam revelationem in sua integritate atque in unico suo sensu. Itaque duo haec distingui debent, principium scilicet generale ac fundamentale reformationis a Luthero invectum de indctendentia rationis ab auctoritate, et pcculiare doctrinae Lutheri systema, Syslema rationalism! adversatur peculiari doctrinae Lutheri. ideoque ab eo recedit rationalista; quatenus autem hoc systema provenit ex independentia, rationalismus genuinus fructus est reformationis, ut ceteri errores omnes, quos recensuimus.

'') Cujus auctor videtur Scmier. Cons. Hue. James Rose, op. cit. *Sur l'état de la religion protestante.*

'') Etsi Rosenmüller junior in suis scholiis in libros Veteris Testamenti majori moderatione usus esse videatur, in Daniele tamen, edit, anno 1832, nullam plane temperantiam servavit, sed abjudicat Danieli prophetiam ejus nomine inscriptam, vel saltem suspectam reddit, valde probabile existimans ante annum Christi ducentesimum aut centesimum octogesimum nondum fuisse scriptum volumen, quod Danielis nomine inscribitur. Ad gravissimam vero Christi Jesu auctoritatem, qui, referente Matthaeo (cap. XXIV. 15) et Marco (cap. XIII. 14), praedictionem, quae in Daniele cap. IX. 27 legitur de futuro templi jcrosolymitani excidio, Danieli prophetae tribuit, respondet Jesum ex recepta tunc aequalium suorum sententia loquutum esse; de ipsius scholiis tacebo; vid. proëmium §. 3.

l■) Recolantur superius relata ex opere ministri protestantes Baronis de Stark.

15) Generalis bibliotheca germanica, ab anno 1768, medium erat sive organum ac vehiculum omnium aptissimum ad omnes ejusmodi impietates disseminandas. Quique

226. Post haec, non est quod aliquis quaerat, quid sentiant protestantes, praesertim rationalistae et naturalistae, circa singulos fidei Christianae articulos. Satis sit observare nonnullos ex ipsis eo devenisse, ut dicere non erubuerint, Joannem Baptistam et Christum Jesum loedus inter se infisse, ut alter Praecursoris, alter Messiae personam sustineret ‘6, et alii scripserint apologiam Judae Iscariotis. 17

alios audacia et impietate superabat, primus habebat, summis laudibus in hac pessima bibliotheca afferebatur. Cum impossibile sit errores, quos isti docuerunt et docent, singillatim persequi, ut aliqua saltem idea habeatur istarum impietatum, placet ca referre, quae scribit protestans Joanu. Tremblay, in op. eiL ^*Considérations sur fetat psésent du christianisme*·· pag. 62: -Plusieurs prédicateurs, *ait ipse,* (en Allemagne) ne nient pas, à la vérité, Γexistence de Dieu, la providence, une vie future, et cependant enseignent publiquement qu'on ne peut proprement rien savoir de ces vérités fondamentales de la religion, représentent non seulement dans les églises mais aussi dans les écoles, comme nulles les preuves de l'existence de Dieu tirées de la considération de Γ univers, soutiennent que tout ce qu'on peut affirmer c'est qu'un homme vertueux doit désirer qu'il y ait un Dieu. On sait qu'ils en disent autant du christianisme, el affirment que J. C. a enseigné la même doctrine, et que la bible ne doit cire employée que comme une introduction à la raison pure, puisqu’on ne peut pas plus prouver la révélation que l’existence de Dieu.” Et tamen isti sunt professores in universitatibus el curam gerunt animarum ! Cons, praeterea opus cui titulus: *Der Triumph,* etc., seu: *Triumphus philosoph. saeculi XVIII.* Germantown 1803, auctore eodem de Stark, qui edidit *Convivium Theoduli.* Nunc in medium prodeat minister genevensis Chastel, et principii loco statuat: nQu‘on peut distinguer en deux classes les dogmes du christianisme; les uns sont reconnus antérieurement à l'interprétation de l'évangile, et sans eux il n’y a point de christianisme; ce sont les dogmes de l'existence de Dieu, de la mission divine de J. C. et l'inspiration des écrivains sacrés; nous les appellerons *primitifs.* Les autres dérivent d'une interprétation déterminée de l’évangile, après que celui-ci a été reconnu pour régie de foi . , . nous les appellerons *d'interprétation.'· (De Γusage des confessions,* etc. pag. 2.) Circa prima dogmata affirmat omnes ehrislianos convenire ; quoad dogmata interpretationis asserit convenire catholicos; reformatos vero consentientes esse circa dogmata *primitiva,* dissentientes vero in dogmatibus *interpretationis.* At ex allatis documentis palet fidsum esse protestantes el reformatos consentientes esse circa dogmata primitiva, nam et illa destruxerunt. Observat praeterea fidei confessiones non fuisse obligatorias nisi saeculo III. casque causas fuisse divisionum et multiplicationis hacreseon. At in hoc dupliciter labitur, quia fides coepit esse obligatoria a sua promulgatione, ut patet ex epistolis apostolorum; et symbolum aposlolicum statim obtinuit ab ipsa praedicatione evangelica, etsi daremus non esse confectum ab ipsis apostolis, quod tamen Rufinus cum aliis affirmat; 2. adeo multiplicatae fuerunt haereses duobus prioribus ecclesiae saeculis, ut Hippolytus, Eusebio teste, *Hist, eccles.* lib. VI. cap. 20. secundo saeculo labenlc, librum scripserit adversus triginta duas haereses; quod ante ipsum jam praestiterant Hegesippus, qui floruit sub Hadriano, et Melito, et Bardesanes haereticorum malleus nuncupatus, apud euindem, lib. IV. cap. 22. An haec ignorantiae vel malae fidei ministri protestants vel utrique simul adseribenda sunt?

16) Ita Becker, *Historiae universalis ad usum juventutis,* vol. IU, ubi Christum Dominum et Joann. Baptistam velul ferventioris ingenii homines (Feuerkôpfe) traducit, qui ad excutiendum jugum sacerdotum judaeorum, quorum detestabantur superbiam et hypocrisin, post longas deliberationes convenerunt inter se, ut alter Praecursoris, alter Messiae personam gereret.

227. Libros fero omnes, sive veteris sive novi foederis, vel prorsus rejecerunt, vel eorumdem authonticitatem in dubium revocarunt. Quo potissimum tempore protcstantismus sibi ecclesiae evangelicae titulum adscivit, ut observat Reinhard, scripturae ct evangelii auctoritatem plerique ex protelantibus rejiciebant. Inter libros Veteris Testamenti maxime Pentateucho historica abjudicatur auctoritas; eum Davidis aut Salomonis aetate confectum asserunt Vater atque Gesenius, tamquam epos declaratur a de Wette, Alii, ut Fulda et Nachtigal universum Vetus Testamentum serius ortum aperte pronunciant. Idem contigit libris Novi Testamenti; Eichhorn omnia evancelia tardiorem habuisse originem contendit; Vogel, Horst, Ballenstedt, Bretschncider evangelium Joannis genuinum esse negant, immo opus cujusdam gnostici illud esse autumant. 18 Schleiermacher, Borussiae regis concionator, primam epistolam , ad Timotheum apostolo Paulo abjudicat; Eichhorn utramqne rejicit, ac illam praeterea quam Paulus ad Titum scripsit. Juxta hunc auctorem Apocalypsis non est nisi drama, in quo excidium judaismi atque ethnicismi exprimitur; Semler prius eamdem rejecerat veluti furentis auctoris librum. Tria priora Evangelia, Matthaei nempe, Marci et Lucae a communi quodam fonte syrochaldaico, quem *Urevangelium* vocant, hausta fuisse tradunt Lessing, Semler, etc. ac praesertim Kuinoel. 19 Quod vero accidit integris libris, a fortiori singulis librorum sacrorum partibus evenit, quarum vix ulla est, quae non traducatur ab uno vel altero tamquam subdititia vel interpolata; nos nimis taederet singula persequi.

228. Interea ex his, quae vix a nobis delibata sunt, sive circa protestantismi originem et vicissitudines, sive circa fructus, quos protulit tum in doctrina, sive theoretica sive practica, sive circa exegesin et criticam sacram, sic argumentum perstringimus. Quod a pessimo atque eversore principio originem ducit, quodque natura sua infert opinionum et sententiarum divisionem ct sectas, et eo tendit ut omnem fidem, proindeque religionem omnem revelatam e medio tollat, ac nonnisi ad dubium quoddam universale inducat, et morum corruptionem inferat, certo non potest esse a Deo ejusdem revelationis auctore, et secum fert propriae falsitatis ineluctabilia argumenta,

meland in *Agathodaemon,* Berolini 1799, voat Christum *nobilem theurgumjudaeum ;* alibi eum ut cnthusiastcn traducit, lib. IV. pag·. 335 et 355.

”) Edita est a praedicatore evangelico, qui nititur Christum accusare, quod sibi soeinm adsciverit Judam, hunc vero ab omni nicula purgare suae proditionis. Cons. *Correctiones pro amicis et inimicis calholiduiii,* a Joann. B. Pfeilschifter, edit. Offenbachii ad Moenum 1831, pag·. 116 et seqq.

,s) Cons. Hughes James Rose, op. cit.

19) Vid. Joann. Gregorii Rosenmuller, *Scholia in Novum Testamentum,* edit. VI. tom. I. in praei, ubi *De quatuor erangeliis,* pag. 2 et seqq., nec non Kuinoel, *Comment. in lib. N. T. historicos,* Lipsiac 1832, vol. I. prolegomena §. 1. *De origine evangeliorum Matthaei, Marci et Lucae.*

dicente Christo, *non potest arbor bona malos fructus facere .... ex fructibus eorum cognoscetis eos.* Atqui ex dictis talis est protestantismus; ergo.

229. Atque hinc sequitur I. divisionem intrinsecam esse atque ossentialem protestantismo, nec nisi per quamdam conventionem ac mutuam cessionem posse inter se diversas sectas coalescere, facultatem praebendo, ui unaquaeque in negotio religionis id sentiat, quod unicuique magis luber, prout factum vidimus in foederatione inita inter hitheranos, et calviniste, quasi ageretur de latifundio; proindeque unitatem essentialiter opponi naturae protestantismi.

230. Sequitur Π. neminem protestandum, si principio essentiali reformationis adhaerere velit, habere jus alteri exprobrandi propria sensa religiosa ut impia et absurda.10

231. Sequitur HI. frustra nonnullos protestantes adhuc gloriari, quod protestantismus habeat pro basi ac regula purum verbum Dei, tum quia seposita ecclesiae auctoritate numquam ipsis constare potest, quodnam sit istud Dei verbum, quum nullus fere sit liber, cujus authenticitas in dubium revocata non sit, et non revocetur; tum quia absque ecclesiae auctoritate numquam ipsi certi esse possunt de inspiratione divina sacrorum librorum, quae pariter vel penitus abjudicata est ab universa scriptura, vel saltem in dubium revocata quoad plurcs libros; tum denique quia, si verbum Dei pendeat ab interpretatione spiritus uniuscujusque privati, nullus est error, nullum paradoxum, quod non cohonestetur per verbum Dei sic expositum, prout anabaptistae, quakeri, sociniani, methodistae et alii novatores faciunt. Quomodo enim verbum Dei, prout litteris consignatum est, potest regula esse fidei, si tota lis fere semper vertitur circa sensum verbi Dei? Quicumque in judicio lites agitat, legem pro se habere contendit, *et nisi* judex foret, qui sententiam ferret, nullus unquam liti et controversiae finis esset. Nullus unquam haereticus extitit, qui non jactaret pro se esse verbum Dei, ita gnostici, ita manichaei et ceteri omnes qui non secus ac protestantes in innumeras prope sectas seu frustula divisi sunt, quod pariter contigit arianis. aliisque omnibus sectis ab ecclesia separatis, quae proinde omnes aeque perierunt. 21

2°) Sic enim statuit *Derisio protestantica : Notre croyance nest que la liberté d'examen* (anno 1825, 4. livraison, pag. 153), et alibi: *Ce principe fondamental du protestantisme est admis aujourd'hui sans restriction* (5. livr. pag. 151.)

21) Gnostici cito in quinquaginta seelas divisi sunt, ipsis fatentibus Moshemio, Clerico, Beausobrio, apud Gibbon, op. cit. lib. I. cap. 15. Tertullianus, loquens de Marcionitis, dicebat: *Faciunt favos et vespae, faciunt ecclesias et marcionitae.* Recensentur novemdecim fidei confessiones spatio qualuordecim circiter annorum editae ab arianis apud Petavium, *De Trin.* lib. l. cap. 7. n. 13. Et sic ceteris omnibus evenit. Quod attinet ad nostros protestantes, res adeo aperta est, ut ipsimet nunc de hac variatione glorienlur. Certe impossibile est. ut ipsi possint confessionem fidei elicere

232. Sequitur IV. hanc potissimam rationem case cur tot ex privatis et principibus viris, doctrina et eruditione conspicui, ejusmodi chaos, quod necessario protestantismo inest, animadvertentes, ad ecclesiae catholicae gremium, a quo eorum patres, recesserant, se se receperint, ut in illa conscientiae pacem nanciscerentur, quam frustra inter tot sententiarum varietatem ac fluctus protestantismi quaesierant. Dum contra nonnisi pauci sordidique apostatae, coelibatus ac propriae vocationis pertaesi, ad protestantismum defecerunt aut deficiunt. 22

DIFFICULTATES.

233. Obj. 1. Etiam ecclesia catholica suas vicissitudines passa est. 2. Fidei definitiones, quas identidem ecclesia catholica emisit, totidem argumenta sunt progressus ac perfectibilitatis systematis, quod adoptavit protestantismus. 3. Quid porro sunt fidei dogmata, quibus gloriatur ecclesia catholica, nisi unius vel alterius patris istius ecclesiae inventa, vel formulae verborum sine sensu? 23 4. Cum proinde vera lux non prodierit nisi saesive communem sive perpetuam; non *communem,* quia juxta ipsos fides est *negotium individuate;* non *perpetuum,* quia eorum religio assimilari potest tabulis meleorologicis, in quibus attendendum est ad diem, horam, locum atque almosphaerae statum, utrum humidus an siccus, supra vel infra zero. Hinc protestantes non possunt dicere nisi: *Ego credo in me, protestor contra ecclesiam romanam.* Cons, epistola data ad rcdactorcs revisionis protestanticae in *Mémorial catholique,* mense Februario, anno 1827.

22) Innumeri prope sunt nobilitate, doctrina et eruditione insignes, qui ad religionem catholicam ab initio hujus sacculi, tum in Germania, tum in Anglia, Gallia et foederatis statibus Americae redierunt. Longum esset catalogum texere. A multis annis in Hungaria id animadvertitur, quod singulis annis ex *frigescentibus catholicis* ad religionem protestanlicam a 30 ad 40 migrent; conira vero at protestantibus a 500 ad 600 ad ecclesiam catholicam se conferant; licet provocati protestantes, ut hoc factum negarent altum tamen silentium servarunt. Cons. *Universalis amicus relig. et eccles. et Correspondens eccles.* a D. Benkert Herbipoli (Würzburg) edit. n. 9. 28. Fcbr. 1834, pag. 10 et seqq. Diximus e *frigescentibus catholicis,* quia verissima est observatio cl. comilis de Maistre, hoc discrimen intercedere inter catholicos et protestantes relate ad firmitalem in sua religione, quod quo catholicus innocentions vitae est, co tenacius ecclesiae suae adhaeret, et eo magis fluctuat, quo inquinatioribus moribus diffluit; e contra, quo magis protestons vel sectorius corruptus mente et corde est atque in vilia effusus, tanto est firmior in sua secto; et quo integrioribus moribus praestat, eo magis dubitat de veritate suae sectae, et ad religionem catholicam accedit. Et sane ut plurimum, qui ad protestantismum nunc accedunt quinam sunt, nisi perditi quidam apostatae sacerdotes vel religiosi ad omnia vitia projecti? Nempe quod veteribus haereticis solemne fuit, rccenlioribus etiam familiare est, quod citatus Tertullianus illis exprobrabat, dicens: ..Ordinationes eorum temerariae, leves. Nunc neophytos conlocant . . . nunc apostatas nostros, ut gloria cos obligent, quia veritate non possunt. Nusquam facilius proficitur, quam in castris rebellium, ubi ipsum esse illic promereri est.- *(De praescr.* cap. 41. edit. Rigallii.) Hoc possem pluribus exemplis illustrare nisi, ageretur de re notissima.

23) Sic Henke in *Hist, eccles.* cujus iteratae editiones, continuationes et compendia communem plausum, quo apud protestantes fuit excepta, ostendunt. In hujus

culo XVI. ex illo tempore clariores semper radios emisit ad tenebras dissipandas, quas ecclesia tum decipiens tum decepta effuderat, ac fanatismue et dominandi libido foverant, donec emendatores sacrorum, captivitatis illius vincula solventes, in libertatem et se et nos asseruerunt. 5. Atque hinc ratio eruitur cnjusdam inconstantiae atque fluctuationis, quae tum in ipsis tum in primis eorum discipulis interdum conspicitur, circa plures vel pauciores articulos quos retinuerunt, cum nec uno temporis momento potuerint omnes ideas illas deponere, in quibus ab infantia fuerant enutriti.24 Net est 6. quod rationalismus nobis objiciatur aut naturalismus; si enim res bene perpendatur, rationalismus est proprius ecclesiae catholicae; ct caput ecclesiae romanae spectari debet ut verus rationalista; etenim ipse praetendit spiritum suum internum seu rationem suam, intra sui pectoris veluti penetralia, posse per immediatam inspirationem divinam sententias legesque proferre, quae norma sint in rebus fidei, etiamsi desit, vel illi opponatur Scriptura. Item concilia ecclesiae catholicae sint *naturalistica, rationalistica* seu phantastica, quatenus ipsa confirmant proprias sententias, non jam in solo canone infallibili verbi Dei scripti, sed in praetensa ac fallaci illustratione interna et inspiratione Spiritus Sancti, prout potissime concilium tridentinmn se gessit *5; ergo.

234. Resp. ad 1. *D.* In disciplina mutabili et accidentali, *Tr.* vel C in fidei morumque doctrina, N. Jam enim ostendimus ipsos adversarios nobis ultro dare vel a primo ecclesiae saeculo omnia germina catholicae doctrinae reperiri. Saepius provocati adversarii, ut assignarent epocham mutationis, quam nobis objiciunt, numquam id efficere potuerunt, prout superius ostendimus.

235- Ad 2- *D.* Id est majorem recepti jam dogmatis dilucidationem, ex occasione eorum qui aliquem articulum impugnarunt, *C.* per novorum dogmatum introductionem, N. Nempe ex occasione, qua aliqui receptam in ecclesia doctrinam temerare infami ausu aggressi sunt, ecclesia accuratiori examini subjecit controversum articulum, ipsumque sibi vindicavit per expressam illius articuli definitionem et condemnationem oppositae novitatis. Ita constanter ee gessit ecclesia, quod ut obtineret, semper ad vetusta monumenta ac receptam fidem provocavit, ut ex historia conciliorum unicuique constare poterit. Protestantismus contra, per suum perfectibilitatis inventum, unum

porro historiae initio stalim evangelistae ut mendaces, apostoli vero ut corruptores doctrinae Jesu Christi traducuntur. Huc referuntur pariter historiae dogmatum a proteslantibus passim vulgatae.

<) Ita respondere solent protestantes, cum ipsis objicitur recessus a doctrina emendatorum suorum.

15) Sic Ernestus Sartorius, prof. Theol. dopmat. et moral. Dorpart. in *Deitritge zur* etc., id est: *Collationes ad defensionem evangelicae orthodoriae,* Heidelbergae 1825. 9

post aliud omnia fidei dogmata rejecit, donec vel ipsum fidei nomen sustulerit, et tunc demum summam adeptus est, ad quam tendebat, perfectionem, omnia scilicet destruendo. 26

236- Ad 3. Respondeo fidei dogmata esse totidem veritates divinitus revelatas, quas a Christo ecclesia accepit ad posteros transmittendas et intemerate servandas ab edaci novatorum dente, prout, divina ope suffulta Retenus praestitit, ac praestabit usque ad consummationem saeculi, juxta fundatoris sui pollicitationes. Quod attinet ad supposita patrum inventa, respondeo non esse istam nisi gratuitam adversarii assertionem, omni destitutam fundamento, immo plane contrariam omnibus historicis documentis. En quid de ecclesiae patribus jam suo tempore scripserit s. Augustinus: *tyiod invenerunt in ecclesia, tenuerunt, quod didicerunt, docuerunt, quod a Patribus acceperunt, hoc filiis tradiderunt* 27; et longe ante s. Augustinum Tertullianus dicebat: *Quicumque hac regula incedimus, quam ecclesia ab apoAîi», apostoli a Christo, Christus a Deo tradidit, constat ratio propositi* wîtri28, et ita distinguebat catholicos ab haereticis, qui suis novitatibus intiquam doctrinam ecclesiae catholicae temerare audebant, ut innumera ejusmodi testimonia praeteream, quae impudentissimi mendacii arguunt adversarium nostrum, qui nonnisi imperitis fucum facere potest. De formula verborum. quam dicit sensu vacuam, satis disseruimus, nec opus est eadem refricare.

237. Ad 4. *D.* Qualis lux nempe jam affulserat simonianis, nicolaïtis, teterisque haereticorum pestibus, usque ad Lutherum et deinceps, seu a diabolo excitata, *C.* lux quae a Deo sit, JY. Optime Tertullianus: *Sed ptaeritur a quo intellectus interpretetur eorum, quae ad haereses faciant?* A *diabola, cujus sunt partes intervertendi veritatem.* 29 Mirum sane est Christum ecclesiae suae non prospexisse nisi a tempore Lutheri ejusque sociorum perduellionis et apostasiae nec antea cognitum fuisse principium regenerationis per sexdecim integra saecula. Apposite rursum Tertullianus: *Quod apud multos unum invenitur non est erratum sed traditum. Audeat ergo aliyv dicere illos errasse qui tradiderunt? Quoquomodo sit erratum, tamdiu*

”) Vadem damus hujus assertionis non rcipectum D. Müller profess. Schaffusiac: -Des Théologiens mêmes, *inquit,* se font e» affaire de noyer la religion dans un nin déisme, . . . tous ensemble sciemMl ou sans s’en douter tiennent la même flwdttite, et le langage suivant: déchirons ?l jetons loin de nous ces liens, qui atta(iuienl à la foi et au devoir nos ignorans d ténébreux ancêtres.“ Vid. «Recherches lût de Muller dans ses lettres confidentielles à Briesler," 1801, pag. 41, ct pag. 69, 88, ubi citat textus Schrük ct Vincenlii Lirincnsis ad judicium ferendum novi *perfectibilismi* protestantium. *Celui-ci,* inquit de Stark (op. cit.) *est au but, quand il aura atteint l'athéisme.*

2’) Lib. II. *Contra Julianum,* n. 34. tom. X, edit. maur.

2S) *De praescript.* cap. 37.

”) Ibid. cap. 2.

utique regnavit error, quamdiu haereses non erant. Aliquos marcionitas d *valentinianos* (lutheranos et calvinistes) *liberanda veritas expectabat; interta perperam evangelkabatur, perperam credebatur tot millia millium perperam tincta, tot opera fidei perperam administrata, tot virtutes, tat charismata ptrperam operata, tot sacerdotia, tot ministeria perperam functa, tot denique martyria perperam coronata.*3 ° Libertas vero, in quam nos asseruerunt, esi solutio ab omni freno et subjectione legis cvangelicae divinorumque mandatorum, ita ut neque islamitae tanta licentia, credendi nempe quidquid placet, et faciendi quidquid lubet, utantur.

238. Ad 5. *D.* Id est in destructionis progressu, a quo sive quodam irresistibili conscientiae clamore, sive contraria animorum dispositione detinebantur, C. secus. A' Nimirum ejusmodi *emendatores* vel statim non agnoverunt omnes principii a se constituti pessimas consecutiones, vel nondum satis firmi in impietate ab iis exhorruerunt, atque ut proprium est eorum, qui periculum vident nec. pedem a praecipitio retrahere valent, nituntur per incohaerentiam in medio itinere consistere, Ast abyssus aperta erat, impulsum ipsi dederant, eorum discipuli omnem harum consecutionum necessarium nexum sequuti sunt, magisque obfirmati antecessorum exemplo, post varias fluctuationes demum fructus omnes illius destructivi principii collegerunt, quos afferre debebat, Sic cadaver per aliquot tempus lineamenta servat, quae· postea, cum corruptum ac dissolutum est amittit. Sic contigit protestantismo. Bossuet ac Fenelon ejusmodi dissolutionem jamdiu praeviderant atque praedixerant: eventus veritatem ejusmodi praeditionis comprobavit.

239. Ad G. *D.* Ea nempe ratione, qua datur participatio justitiae cum iniquitate, aut societas lucis ad tenebras, aut conventio Christi ad Belial, C. alia ratione, *N.* Si rationalismus est proprius ecclesiae catholicae, ut impudentissimus auctor affirmat, qui fit, ut ecclesia catholica illum damnet et anathematizet, et rationalistae pejus quam a cane et angue abhofreant ab ecclesia catholica? Nonne hoc est vocare lucem tenebras et Christum astichristum? Quamquam hic opus non sit plura congerere ad depellendam calumniam, quum vel ipsi protestantes rationalistae ejusmodi invento gbrientur·, Wegscheider unus ex ejus antesignanis recenset auctores rationalism!, qui omnes protestantes sunt.31 Kantius, a quo potissimum originem duxit.

s·») Ibid. capp. 38 et 39, edit. Rigallii.

31) Op. cil. Sic enim inter cetera scribit in praefatione cap. 2: «Omnino progressus in litterarum doctrinis . . . effecti *plerosque protestandum ecclesiarum socios* ad altiora quasi scientiae atque culturae templa adduxerunt, unde aliam fidei religiosae formam ac speciem intuentur, quam majoribus nostris pro illius aetatis rationibus licuit." Et clarius adhuc (proleg. cap. l. §. 13): ..Protestantismus autem, *inquit,* quum accurata et subdita librorum sacruniE indagatione nitatur, coruinquc argumento ad verum vitae usum transferre studeat, utrumque autem pro illorum librorum diversa indole, saepius obscura, nisi rations

nonne protestans est? Nonne protestantes ii sunt, a quibus mysticismus et fanatismus prodiere? 82 Porro, si jus suum est cuique tribuendum, teneant protestantes quod suum est; iste est fructus sive effectus illius magnae lucis, juae demum regnum suum adepla est saeculo XVI. et illius libertatis, quam in mundum intulit Luthcrus cum ceteris suis *sacrorum emendatoribus.*

240. Atque #hinc responsio patet ad id quod subdit idem auctor de twnano pontifice ac de conciliis ecclesiae catholicae rationalistis, naturalistes, phantasticis, eo quod definitiones edant per inspirationem immediatam sine scripturis et contra scripturas. Cui unquam id persuadere poterit? Numquam pontifex aut concilia definitiones fidei edunt nisi in verbo Dei seu revelatione divina fundatas, quae pervenit ad nos tum per scripturam tum per traditionem (de qua in tractatu de locis theologicis); nihil sive pontifex sive concilia de suo obtrudunt, sed testes sunt doctrinae, quam Christus docuit et apostoli tradiderunt, prout supra exposuimus. Aliud porro est divina xdsistentia, qua suffulta est ecclesia juxta Christi promissa, aliud illa divina immediata inspiratio, de qua loquitur adversarius, quam numquam sive pontifex sive concilia sibi vindicant, quum edunt fidei definitiones. Divina inspiratio non tribuitur a catholicis in iis, quae ad religionem pertinent, nisi hagiographis scriptoribus. Sola divina adsistentia tribuitur tum romano pontifici ex cathedra, ut ajunt, decernenti, tum ecclesiae sive dispersae sive in conciliis congregatae. Divinae autem adsistentiae nomine designant illam peculiarem opem atque specialem providentiam, qua Deus ita praesto est ecclesiae suae, ut non patiatur illam in errorem labi, quacumque demum ratione id obtineat; verificari enim debent Christi dicta: *Portae inferi non paevalebunt adversus eam;* et: *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem saeculi,* aliaque ejusmodi. Si adversarius legisset concilium tridenirtisque usu obtineri nequeat, jam ab initio reformationis ecclesiae primis ejus audoribos hic rationis usus adeo observabatur, st in ipsa sacrorum emendatione *ralionaliimi germina* clarissime appareant.·* Ac demum ibid. not. A*, ostendere nititur ra•onilismi principia fuisse a Luthero posita, et concludit: «Quae cum ita sint, theologi retentions, qui ad Lulheri exemplum, clarAimisque rationibus ducti ultra libros symwlieos et usum rationis, quem dicunt forcent, sapere tandem aliquando didicerunt, no jure, sicut Lutherus, recte, uti videntur, neque ideo calumniandi sunt.*·

») Celeres rationalism! progressus inter protestantes, ejusque aperta oppositio contn quodlibet christianismi principium divisit protestantes in duos, ut ita dicam, ingentes exercitus, in *naturalistas*› qui rejiciunt positivam Dei revelationem, et *supernaturalistas,* qui ipsam admittunt. Qui quidem postremi iterum in duas classes subdividuntur, quarum altera ad unguem sectatur Lutheri placita, admillilque propterea libros symbolicos seu fidei professiones una cum aliqua hierarchica constitutione suarum ecclesiarum, prout in Borussia potissimum viget; altera vero est *pietistarum* seu *mysticorum ,* qui libros symbolicos rejiciunt, neque obsequi se profitentur nisi interiori Spiritus Sancti lumini. Pietislae in Germania suae sectae fundatores agnoscunt Philippum Jacobum Spener, comitem Zinzendorf, Frid. Wantenville et Spangenberg.

tinum, reperisset. nullum esse fidei decretum, in quo non referantur testimonia tum ex scriptura tum ex traditione deprompta."[3]

PROPOSITIO X.

Sterilitas protestantismi in suis missionibus apud infideles llovum est ipsius falsitatis argumentum.

241. Inter ceteros divinos characteres et dotes, quibus praestat catholica ecclesia, mira ipsius foecunditas in conversione infidelium debet recenseri. Cum enim ipsa missionem a Christo acceperit per ea verba: Ewifa *per mundum universum, praedicate euangelium omni creaturae;* numquam destitit filios suos in diversas regiones mittere, qui spiritu vere apostolico repleti eas de tenebris infidelitatis ad evangelicam lucem revocarent. Innumeros propterea recenset, qui in ejusmodi ministerio non solum magnus exantlarunt labores, sed et sanguinem profuderunt, ac plures praeterea, qui quovis saeculo tum prophetiae tum signorum dono ditati religionem mirifice propagarunt. Non solum nullum regnum vel provincia, sed nec regio, nec civitas, nec vicus est in toto terrarum orbe, qui ad Christi fidem aliter venerit quam per ecclesiae catholicae operarios. Historia ecclesiastica in suis annalibus quovis fere saeculo aliquam gentem vel regionem refert, quae evangelium amplexa est per operarios a romanis pontificibus ad praedicandum missos. [1]

242. Haereticae sectae e contra semper sterilitate a Deo multatae sunt, adeo ut nulla proferri possit gens, quam aliquando ab infidelitate aliqua haerelica secta ad Christi fidem converterit. Hujus sterilitatis conscii haeretici infidelium conversionem penitus neglexerunt, vel animum desponderunt post infelicia tentamina nullosque successus, ac semper ad Christi fideles seu catholicos pervertendos studium omne adhibuerunt: *Cum hoc sit negotium illis* (haereticis), ut jam scripsit suo tempore Tertullianus, *non ethnicos convertendi, sed nostros evertendi, hanc magis gloriam captant, si stantibus ruinam, non si jacentibus elevationem operentur; quoniam et ipsum opus eorum non à suo proprio aedificio venit, sed de veritatis destructione. Nostra suffodiunt, ut sua aedificent.* [2] Ac talis constanter omnium haereticorum indoles fuit, talis perpetua eorum agendi ratio.

243. Ac proinde ita se gessit protestantismus. Ab initio reformationis, ut ipsi vocant, de conversione infidelium protestantes ne cogitarunt quidem. Omnes eorum machinationes dirigebantur ad perversionem catholicorum, ad eitirpationem antiquae fidei. Licet vero nonnullae protestanticae respublicae classibus instructae essent, et maritimo potirentur imperio, quibus subsidiis uti potuissent ad Christi fidem inter paganos disseminandam, iis uti maluerunt ad catholicas missiones evertendas, ut se gesserunt Batavi, et heu nimis felici successu in Japonia praesertim et Indiis orientalibus! Immo ut protestantes zeli defectum in evangelii propagatione tegerent, declarabant minime per conscientiam licere paganos in sua fide turbare, atque in dordracena synodo objectioni remonstratentium respondebant: *Qui sine peculiari rotatione et missione paganis euangelium annuntiat, haec in eum quadrat apostoli Petri objurgatio, quod se videlicet rebus alienis immisceat, Deumque tentet, cum sine vocatione tanto se objicit periculo.* Subsequentibus temporibus decanus cantuariensis in oratione habita coram rege Angliae asserebat nemini licere, quin habeat, ut apostoli, extraordinarium mandatum, illudque probare possit, religionem etsi falsam regionis alicujus aggredi, hominesque ab ejus professione contra magistratus voluntatem dimovere.[3]

244. Ast perculsi gloriosis catholicorum successibus, demum et ipsi protestantes coeperunt serio de missionibus apud infideles cogitare sub finem saeculi XVII. ' Anno 1647 jam exorta erat quaedam societas in Anglia ad hunc finem, quae a senatu (parlamento) approbata est, tamen nonnisi tardius aliquid profecit. Fridericus IV. Daniae rex missionem instituit anno 1706 pro sua colonia Tranguebar in Indiis orientalibus; in Groenlandia vero ab anno 1708 evangelium praedicavit *venerabilis Joannes Egede.* Anabaptistae inchoarunt missiones suas anno 1792. Anglia praesertim sub hujus sae-

[1]) Praeclare Vinccntius Lirin, in suo *Commonitorio,* n. 32. scribit: -Christi vero Ecclesia, sedula ct cauta depositorum apud se dogmatum custos, nihil in his unquam permutat, nihil minuit, nihil addit, non amputat necessaria, non apponit superflua, non amittit sua, non usurpat aliena . . . . denique quid unquam aliud conciliorum decretis enisa est, nisi ut quod antea simpliciter credebatur, hoc idem postea diligentius crederetur? - - - - Hoc, inquam, semper, nec quicquam praeterea, haereticorum novitatibus excitata, conciliorum suorum decretis catholica perfecit ecclesia, nisi ut quod prius a majoribus sola traditione susceperat, hoc deinde posteris etiam per scripturae chirographum consignaret-*

S. Innocentius L jam saeculo V. epist. XXV. *ad Decentium Episc. Eugub.* scripsit: >.Cum sit manifestum in omnem Ilaliam, Gallias, Hispaniam, Africam atque Siciliam et insulas inleijacentcs nullum instituisse ecclesias nisi eos, quos venerabilis apostolus Petrus aut ejus successores constituerint sacerdotes." Addit autem D. Constant in notae: ..Hilarius iis, qui una fidii communione ac societate copulabantur, librum de synodis scribens, cum iisdec Germaniae primae et secundae Brilanianimque episcopos recenset. His si adjungactur variae Illyrici provinciae, quas Innocentius epist. XIII. n. 2, suam in eas vicem Rufo committens, recenset, dioeceseon. quae ad romanum patriarchalum attinent, salis accurata habebitur enumeratio.·* De Anglia, Hibernia, Scotia, Hungaria, Polonia. rcliquisque septentrionalium regionum gentibus, ad Christi fidem conversis rominorum pontificum sedulitate subsequentibos temporibus, res vulgatissima est.

[1]) *De praescript.* cap. XVII.

[2]) Cons. */list, eccles.* D. Hortig continuata a Joh. Jos. Ignat. Dollinger, sacr. Theol. Doct. et Profess, ordin. in universitate Monachiensi.

4) Dixi *demum,* nam notum est missionem anno 1536 a Genevensibus tentatara non fuisse nisi abortivam.

culi XIX. initium maximo coepit suum exercere zelum ex occasione missionum anabaptistarum et methodistarum, pluresque ibi institutae sunt societates generales et particulares ad propagandas missiones; ab anno 1807 insudatur convertendis nigris in Sierra-Leone Africae; Societas Britannica nuncupata et extranea bibliorum propagandorum erecta est Londini anno 1801, quibus aliae auxiliares adjectae sunt.

His porro delibatis circa originem et progressum missionum protestantium, expendamus breviter media, quibus ad linem obtinendum ejusmodi societates usae sunt, deinde successum et fructum.

245. Jam vero si spectemus *numerum* missionariorum protestandum, constat ab anno 1824 societatem ecclesiae anglicanac 419 missionarios permanentes habuisse. 5 Eodem anno methodistae numerabant 623- 6 Hae duae proinde, societates jam tunc suppeditarunt 1042 operarios. Nunc supputatione instituta ad ceteras societates, quas mox recensebimus, in sola Anglia haberemus 3442 emissarios; ex America societates, quae illic sunt, miserunt ad missiones saltem 1000 concionatores; itaque, non computatis missionarii;, quos protestantes regiones suppeditarunt, habemus summam 4442. 7 Licet vero missionarii societatis propagationis evangelii teneantur juxta tenorem diplomatis, dati 16. Junii 1801, prospicere instructioni coloniarum anglicanarum, cui tribuuntur 122 missionarii ac 96 ludimagistri, attamen certum est, hos ipsos debere operam navare conversioni infidelium.

246. Si vero spectemus *numerum* societatum, quae pecunias ac libros quotannis subministrant ad opus conversionis infidelium, inveniemus ex Anglia, Statibus Foederatis Americae, Gallia, Germania, Hollandia, Helvetia ac regionibus septentrionalibus XIX societates principales, quibus aliae quatuor addi debent institutae ad distribuenda *biblia, tractatus religiosos, Ubrca precum et homilias ecclesiae anglicanac.* 8 Unaquaeque vero ex his societatibus suas habet numerosas veluti minores gentium sodalitates, quas vocant auxiliares; in sola Gallia 200 numerantur in Anglia vix numerari possum Scopus harum societatum est, pecunias ac libros subministrare missionarii;. qui conversioni infidelium dant operam. Porro hae societates jam ab anno

5) Vid. eruditam dissertationem cl. D. Nie. Wiseman, rectoris collegii Anglorum in alma hac Urbe, et prof, linguarum orientalium in Archigymnasio Romano, quam prius recitavit in academia religionis catholicae, postea typis vulgavit Romae 1831; ex qua pleraque documenta, quae hic recensentur, desumpsimus, et quae interea proferimus, ut videant protestantes, in quorum manus haec dissertatio non venit, quibus fundamentis ea, quae hic traduntur, nitantur.

6) Quarterly Review journ. 1825, pag. 29. et *Christian register,* in quo solum enumerantur 210.

') Nouveau journal asiatique, Paris 1828, tom. II. pag. 29, computat 5000 missionaries.

') Jowett, *Christian researches in the mediterranean,* 3. edit. Lond. 1824, pa.'. 318.

1824 subministrabant singulis annis 1,715,500 nummos scutatos (francos circiter 9,263,700), id est, 4700 (francos circiter 18,800) in dies singulos. # Cum vero missionarii adhuc conquererentur de ejusmodi stipendio quasi nimis exiguo, reditus seu proventus annui societatum jam ascendebant ad 3,431,000 scutatos (franc. 18,527,400). 10 Societas biblica innumera exemplaria s. Scripturae, in omnia fere idiomata ac dialectus conversae, quotannis distribuit ope suorum publicanorum et viatorum, qui veluti totidem missionarii spectari debent. Anno enim 1830 solo distribuit 632,676 exemplaria Novi Testamenti. 11 Et hoc medium censetur aptissimum ad conversionem infidelium.

247. His addantur subsidia externa, quibus abundant missiones protestantes, nempe favor, qui vel a magistratibus vel legibus tribuitur 12, apparatus moderatorum ac omnis gradus magistratuum, publicarum ephemeridum, doctorum virorum, etc., opes et commoda quibus ejusmodi missionarii obruuntur 1·, regiones, in quibus ut plurimum commorantur, quae ad Britanniam pertinent; quod si barbaros ac silvestres penetrare interdum tentant, semper armatis provinciae praesidiis utuntur, praemia distribuunt cum magna pompa ac apparatu suis alumnis in scholis, quas gratis aperiunt14, adeo ut vere scribere potuerit D. Buchanan magnus missionum fautor: *Nulla gens christiana unquam campum tam extensum habuit ad propagationem fidei christianae, qualem nos habemus ex influxu, quem exercemus super centum millio-*
/U3 *incolarum Indostan. Nulla unquam natio tot commodis abundavit ad dilatationem suae religionis, qualia nobis offeruntur inter gentes, quae nullam opponunt resistentiam, quae obtemperant libenter miti imperio nostro, quae reurentur principia nostra, et dominationem nostram velut benedictionem aestimant,* l s Talia igitur sunt media, talia subsidia ac commoditates, quibus protestantes instructi sunt ad disseminandam eA'angelicam doctrinam apud infideles. Restat ut videamus, quo successu ac fructu opus istud perficiant.

248. Ex confessione ipsorummet protestantium fautorumque harum mistionum, ejusmodi fructus post tot labores et tot impensas nullus aut fere

') *Quarter. Reo.* pag. 29.

'·) Qui calculus valde moderatus est; *Ephemerides* enim *asialicae.* Paris. 1828, : m. II. pag. 32, illi addunt vicies centena rrJllia libellarum gallicarum.

") *Christ, regist.* eodem anno Londini vulgatum.

") Societas propagationis evangclicac uno 1819 a Georgio III. litteram regiam, ut vocant, impetraverat, qua praescribebatur stipes expetenda in universo regno, colkzitque scutata romana 283,200. *Christian Remembr.* vol. XI. Lond. 1829, pag. 50.

13) Quilibet stipendium annuum percipit scutatorum 1132 (fr. circiter 6112); quod si uxorem habeat, augetur alios scutatis 188 (fr. circiter 1015); quod si filiis habeat, alia 94 (fr. circiter 508) adduntur in singulos filios. *Report of the society,* London 1829, pag. 195—197.

I<) *Report,* ibid, anno 1826 et 1827, pag. 51.

l s) *Memoirs on the expediency of an ecclesiastical establishment in british India,* by the rev. Claud. Buchanan D. D. 2. edit. Lond. 1812, pag. 48.

nullus omnino est; vix enim numerant nonnulla individua 11, quae commodioris vitae illecebris inducta sunt, vel quia depulsa a propriis contribulibus. Ipsimet missionarii animum despondent ob invictas et insuperabiles difficultates, quas in conversionibus ubique offendunt; omnes fere missiones in statu decrementi inveniuntur, nonnullae penitus perierunt. Relationes horum missionariorum fere semper reticent conversiones factas, et sese extendunt ad exaggerandam *meliorem spem* in futurum. Si interdum numerum individuorum recensent, statim ab aliis mendacii arguuntur. Et haec non in una vel altera mundi parte, non ab una vel altera secta, sed idem omnino plenus defectus reperitur ubique terrarum, ubi isti missionarii, cujuscumque detmuu confessionis seu sectae, appulerunt et operam impenderunt ad infidelium conversiones, adeo ut auctor historiarum missionum protestantium non dubitet his verbis narrationi suae finem ponere: *Sub finem hujus libri, cujus erat scopus enarrare propagationem Christianae religionis, animos omnino desponderemus, si nostrae religionis propagatio penderet a successu operum, quot hactenus suscepimus, quaeque in his voluminibus descripsimus.* 16 Non minus aperta est confessio quam D. Bickerseth, qui erat a secretis societatis missionariae apud ecclesiam anglicanam, exhibet in sermone quem habuit anno 1823- ad novos socios Eboraci cooptandos: *Decem priorum annorum decursu,* ait, *societas numquam notitiarh habuit vel unius individui, quod ab idololatria transierit ad Christianam religionem.* *3 *Post viginti annorum labores,* alibi dicitur, *felix successus praesens et visibilis non est certe critérium, quod labora nostri Deo accepti sint1*:* ut alia innumera prope monumenta ejusdem tenoris omittam. 20 Quare his annis gubernium anglicanum, cui cordi est conversio coloniarum suarum, omni spe destitutum, ut videtur, alicujus successus missionariorum protestantium, promovit, saltem indirecte, catholicorum missiones: adeo ut vere affirmari possit, protestantes tot missionariis, tot impensis, tanta bibliorum diffusione nullum alium fructum tulisse, praeter hunc, quod nempe catholicorum missiones vel everterunt, vel exturbarunt, vel earum successus quoquomodo impedierunt; qui semper praecipuus ipsorum scopus et finis est.

249. Contra vero missionarii catholici ut plurimum absque ullo praesidio regum aut magistratuum, pecuniis aliisque humanis facultatibus destitutissimis documentis, ostendit nullum vel pene nullum esse istarum missionum omnium fructum.

16) Cons. cit. diss. sectiune quarta, ubi recensitis missionibus anglicanis in Indiis orientalibus missionibus anabaptistaruni ct independentium in iisdem regionibus, omnium sectarum in India et Australasia, in America circa servos, in Mediterraneo, inter Calmuchos, atque ex confessionibus eorum ipsorum, quorum maxime interest earum fructus patefacere, adductis cer-

l7) Month. reiv. 1817, pag. 252.

,s) York Herald, may 1823.

l ») Report of P. C. K. soc. Lond. 1829, pag. 43.

-v) Quae videri possunt cil. Diss. sect. IV

tuti, soli so conferunt ad efferatos ac silvestres populos, inter continua, ac praesentia pericula vitae amittendae quocumque penetrant, atque ubique uberrimos fructus ferunt. Solus s. Franciscus Xaverius ultra decies centena hominum millia sua manu sacro baptismate tinxit, plures principes ac reges ad religionem Christianam adduxit, ubique ecclesias aedificavit, quae adhuc consistunt, non obstantibus atrocibus Batavorum aliorumque haereticorum persecutionibus ac conatibus ad cas evertendas. Atque ut ad recentiores missiones veniamus, etiam omissis quae spectant ad Paraquariam, de quibus egregie scripsit Moratorius21, Brasiliam, Novam Franciam, sive Canada etc., postremis etiam hisce annis plures missionarii in Virginia, apud Iroquenses aliasque septentrionalis Americae silvestres gentes felici exitu laborarunt, ibique adhuc operam suam impendunt22, et plura hominum millia ad evangelicaui lucem venerunt ac veniunt. Ubique expetuntur ab iis apud quos oliin conversati sunt, et unde postea ab Europeis fuerunt ejecti.23 Nuper praeterea ipse praeses, licet protestans, provinciarum foederatarum in America promovit ejusmodi missiones catholicorum, quae jam magnam fructuum copiam producunt. Idem dicatur de missionibus catholicis apud Indos orientales. D. Buchanan fatetur paucorum annorum spatio non obstantibus diris persecutionibus in insula Ceylan auctum esse numerum catholicorum ad 50,000, dum missiones protestantium omnino defecerunt.24 Eumdem habent exitum missiones sinenses; etsi vix unquam ibi quieverit persecutio, attamen ab anno 1800 ad 1827 numerantur 22,000 baptismate initiati in sola provincia Sucinen25, atque ita non dissimili fere modo augentur in aliis provinciis ejusdem imperii Kansii et Kaukowan, Zokien et Kiansi, Canton et Kouansi, quae excoluntur a religiosis diversorum ordinum vel a sacerdotibus saecularibus; idem successus in provinciis Thibet, Tunkini, in regno Cocini, Siamensis, etc., et ibidem pariter conatus protestantium irriti omnino sunt, ita ut ne unum quidem hactenus ad religionem Christianam adduxerint. Quidam protestans Scotus ex India reversus, *Neminem novi,* inquit, *exceptis misiionariis catholicis, qui operetur conversiones.*26 Et haec delibasse sufficiat ad ostendendum ex confessione et factis ipsorum protestantium discrimen ingens inter fructum ac exitum missionum catholicorum et acatholicorum 27 ubique gentium ct quovis tempore.

250. His constitutis, sic argumentum nostrum perstringimus: Ubi vis naturalis est maxima, effectus autem minimus, et ubi vis naturalis est mi-

5I) 11 crislianesimo felice nelle missioni del Paraguay, Venezia 1743.

M) Vid. *Lettera del Padre Carlo 'Yαη-quickenborne della compaynia di Gesù,* 10. Marzo 1829, edita in *Amico d'Italia,* vol. XVL pag. 165.

23) Ibid.

a<) *Prist, critic.* Jun. 1828.

25) Annales de Γ association de la Propagation de la foi, Lyon 1830.

36) Ibid.

27) Cons. Wiseman, diss. cit.

nima. effectus autem maximus, ejusmodi effectus a causa seu vi naturali repeti nulla ratione potest; atqui ex demonstratis aliisque quamplurimis, quae brevitatis gratia praetermisimus et afferri possent, constat, omnibus perpensis, ex parte protestantium vim seu causam naturalem maximam esse, sive numerus inissionariorum spectetur, sive subsidia, sive commoda, etc., minimam vero ex parte catholicorum, effectum vero contrarium omnino tamen produci, minimum scilicet ac pene nullum ex missionibus protestantium, maximum vero et perennem ubique locorum ex missionibus catholicorum: ergo hujus discriminis ratio a causa supernatural! repeti debet; quia nempe soli ecclesiae a Christo ipsius fundatore dictum est: *Euntes docete; Sicut misit me Pater ct ego mitto vos; Ego posui vos, ut fructum afferatis, et fructus vester maneat; Faciam vos fieri piscatores hominum; Ecce ego vobiscum sum.* Contra vero haeretici non sunt *de genere virorum illorum, per quoi salus facta est in Israel;* de ipsis scriptum est: *Nescio vos; Non novi vos; Discedite a me operarii iniquitatis; Scribe virum istum sterilem;* seu, quod idem est: Eadem ratione qua jugis foecunditas ecclesiae catholicae est argumentum ineluctabile divinae ipsius institutionis ac jugis divinae protectionis, ita sterilitas protestantisme in suis missionibus apud infideles novum est ipsius falsitatis argumentum. Quod erat demonstrandum.

251- Atque ex his sequitur I. imputationem illam *proselytismi,* quam toties protestantes catholicae ecclesiae objicere solent, praeclarissimum esse testimonium foecunditatis et gloriae ejusdem ecclesiae, ac nullius spei incredihilisque sterilitatis quae inest sectis omnibus protestantibus; proinde ipsae cum videant irritos ac inanes esse suos omnes conatus et infelicem exitum suarum missionum, invidia quodammodo tabescunt, et illud crimini vertunt ecclesiae catholicae, quod ipsae attingere, licet maxime velint, omnino non possunt. 28

,s) Hic juvat recensere media, quibus utuntur protestantes, qui accusant catholicam ecclesiam *proselytismi,* ad proprias secias augendas, seu potius procurandam defectionem ab ecclesia catholica, vel, si agatur de infidelibus, ad impediendum, ne ad eam veniant: 1. Jubilaeum reformationis. 2. Anniversarium reformationis festum. 3. Missiones apud infideles, et juxta professorem Elvers, ad impugnandum catholicismum (saltem aliquando verum scopum suum confitentur). 4. Instituta ad convertendos judaeos, ad quod opus ab una tantum ex societatibus loudinensibus quotannis 9000 nummi scutati (thalari) impenduntur. 5. Societates biblicae et propagationes, quibus addi debent innumeri emissarii ubique locorum, qui causam protestantismi vel clanculum vel aperte omni conatu promovent. 6. Studium occupandi cathedras in catholicis universitatibus et scholis. 7. Domicilium in regionibus catholicis et publicum ibidem exercitium sui cultus. 8. Distributio tractatuum et editiones librorum, in quibus doctrinae distinctivac catholicorum (difformatae, ut supponitur,) et protestantium non sine strepitu traduntur; bibliothecae librorum protestantium, quae omnibus palent. 9. Incitamenta et exhortationes ad amplectendam religionem protestantem. 10. Theoretica confirmatio proselytismi. Quidam protestons, Thomas nuncupatus, appellat ad Jesum, ad apostolos, praesertim Paulum, ad reformatores saeculi XVL et ad missionirios evangelico-Christianos, qui proselylismum commendant cl confirmant. 11. Matrimonia mixta inter protestantes et catholics, qnac illi summo studio promovere saU?unt in regionibus praesertim catholicis. 12. Innumerae prope ephemerides, in quibus agitur de religione, adeo ut ipsorum theologia possit dici theologia ephemeridum, prout notavit de Stark. 13. Demum calumniae, dicteria, etc. quibus putide religionem catholicam ubique insectantur; et tamen quotidie deficiunt, et ecclesia catholica propagatur et crescit.

252. Sequitur II. protestantes, si fundamentali atque essentiali reformationis principio do omnimoda spiritus privati independentia religiosa in rebus fidei adhaerere velint, nec posse missiones instituere apud infideles. Si enim unusquisque jus habet ex sacris litteris sibi cudendi religionem, non possunt ipsi nisi biblia porrigere, ac dicere pagano: Hinc tibi effinge religionem, cavo tamen ne filiis tuis tradas ea quae didicisti, cum eodem jure et ipsi fruantur sibi propriam cudendi religionem. Addo jiec posse ipsos affirmare volumen, quod tradunt, verbum Dei purum continere, cum uniuscujusque pariter sit? non solum judicare de sensu sacrae scripturae, sed ex eodem principio praeterea expendere quinam libri genuini sint, quinam divinitus inspirati, nuru integri sint, num aliquid adjectum eis fuerit vel detractum; alioquin contra proprium principium examinis se gererent, et propria auctoritate imponerent infideli; cum notum sit ex dictis, plures protestantes hunc vel illum librum, hanc vel illam alicujus libri partem rejicere, negare divinam inspirationem, etc., et quidem ex principio fundamentali protestantismi. Quae cum ita sint, quin protestantismi essentiam destruere velint, nequeunt haeretici vel unam operari conversionem.

253. Sequitur III. societatem biblicam, dum sacra volumina diffundit ad conversionem infidelium, destruere principium essentiale protestantismi, et praeterea nocere causae propagationis evangelicae; quia etiam cacteris omissis, cum infideles idonei per se non sint ad intelligendam scripturam, scandalum potius ex diversis ibidem contentis narrationibus patiuntur, et graviter offenduntur, quo fit ut animum magis avertant a religione Christiana: ut reipsa passim evenire apud Indos abbas Dubois, qui per annos XXX missionibus illis operam navavit, testatur et factis luculentissimis ostendit.29

254. Sequitur IV. ingentem illam pecuniae copiam, quam undique corrogant quaestores societatum protestantium ad missiones promovendas, non esse, ex confessione, ingenuorum nonnullorum protestantium, nisi totidem latrocinia ac simplicium deceptiones, qui dum sibi blandiuntur cooperari magno operi conversionis infidelium et dilatationis verbi Dei, pecuniam suam non erogant nisi ad alendam seductorum cupiditatem, qui non possunt conversionem paganorum promovere nisi subruendo fundamentum essentiale et constitutivum protestantismi. 30

29) Lettres sur l'état du Christianisme dans l'Inde, par M. Dubois.

3°) Fol. period, anglicanum prolestans *Age,* 7. Sept. 1831, vocal hos *latrones*

255. Sequitur V. nec veram neque Christiana denominatione dignam eam professionem esse, quae si sola obtinuisset, mundus paganus adhuc in tenebris esset suae superstitionis, cujusmodi esse protestantismum ostendimus. spectata ejus intrinseca impotentia annunciandi ac disseminandi religionem Christianam. Quin immo neque subsisteret ipse protestantismus, qui non secus ac haereses omnes non prodiit, nisi ex catholicorum quorumdam seditionibus ac perversione. Quod jamdiu significaverat Tertullianus testimonio supra adducto: *Quoniam et ipsum opus eorum* (haereticorum) *non de suo proprio aedificio venit, sed de veritatis destructione. Nostra suffodiunt, ut sua aedificent.*

DIFFICULTATES.

256. **Obj.** 1. Falsum in primis est, missiones protestantium ea sterilitate laborare, quam lingunt catholici, sed ubique ilorentissimae sunt. Anno 1830 proselyti religionis wesleianae seu methodisticae jam ascendebant ad 39,000 ; proselyti vero societatis propagationis evangelii in partes exteras numerabantur eodem anno 6043; et ita porro quoad ceteras societates 31 , praesertim 2. fratrum Moravorum. 3. Quis ignorat felices successus missionum Ziegenbalg, Schulze et Schwarz? 4. Addatur ejusmodi successus adhuc non esse nisi certum argumentum ulteriorum progressuum. 5. Quod si vel una anima salva facta esset, nonne tot labores ac impensae satis bene erogatae fuissent? 32 Notum praeterea est 6. missiones protestantium plurimum impediri a missionariis catholicis, qui ubique animos Christianorum et infidelium commovent adversus nos, quos propterea nec recipi patiuntur: quid mirum proinde, si missiones protestantium non omnes adhuc fructus pariant, quos sperare liceret absque hujusmodi impedimento? ergo.

257. **Resp.** ad 1. *D.* Supputatis proselytis vel secundum numerum bibliorum quae distributa sunt, vel secundum numerum discipulorum qui aut scholas aut aliquam congregationem frequentant, *C.* proprie dictis, *N.* Admissis itaque exaggeratis ac saepe falsis missionariorum protestantium relationibus, illud serio est animadvertendum, nempe eos solere numerum seu censum proselytorum instituere ex numero bibliorum quae distribuunt.11 Haec tamen ratio computandi falsa est: plures enim, immo plerique volumen bibliorum accipiunt, ut illud dein adhibeant ad varios usus domesticos, amiciendi e. gr., ut dicam cum Horatio *et piper et quidquid chartis amicitur*

immanes, et *pessimum genus daemonum terrestrium, sycophantes,* cie.

'·) *Christ, regist.* ann. 1830.

'-) Vulgus enim decepliun cum nihil aliud pro regno Dei facere velit, sibi maxime placet, si, data singulis annis exigua pecunia, sibi blandiri potest, se cooperari magno operi conversionis paganorum et dilatationis verbi divini.

'') Vid. Wiseman, diss. cit. sect. V.

àrçp/tf 31 ; ita ut, innumeris distributis blbliis, nemo Christianus fiat. Tum etiam, ut magnum faciant numerum suorum proselytorum, solent inter hos accensere discipulos, qui eorum scholas frequentant 85 ; quae pariter suppu-tatio falsa deprehenditur, eo quod ejusmodi discipuli vix schola abscedunt, at illico ad idola sua redeant atque illudant magistris suis, a quibus inter-dum ct victum et donaria accipiunt. 30 Tum denique in proselytorum cen-sam referunt eos omnes, qui ipsorum congregationibus adsisfnnt37 ; et tamen compertum est, plerosque iis non adesse nisi rei novitate et curiositate per-motos, tum ut irrideant concionatorem, vel ut eorum subsidiis pecuniariis perfruantur 3 9, quae ubi cessaverint, cessat proselytorum numerus ac peni-tus evanescit. Tales sunt triumphi ejusmodi missionariorum, talis exitus biblicae societatis! *Risum teneatis amici,*

258. Ad 2. *D.* Id est in opificiis et coloniis instituendis, *C.* in con-vertendis infidelibus, *N.* Nempe istiusmodi fratres Moravi, adeo celebrati in missionibus Sareptae, non eunt nisi ad proprium lucrum, atque ad instituen-das colonias, ad promovendam industriam, minime vero ad novos Christianos efformandos, ut testatur Klaproth, testis oculatus. 39 Omni effectu missiones ad radices Caucasi institutas caruisse fatetur Henderson. 40 Quare Alexan-der Russiarum imperator anno 1822 tum Moravorum missiones in Sarepta, mm nonnullas alias omnino de medio sustulit; hinc penitus perierunt, ut aliae plurimae. 41

259. Ad 3. Resp. omnibus nota esse quae plenis buccis protestantes ab initio de istorum missionibus in Tranguebar, Trichnopoli, Tanjore ac Tra-vancor praedicabant, adeo ut episcopus protestans Heber, ut refert D. Ro-binson, dicere soleret: *Ibi subsistere vim causae Christianae in ludiis,* ac nullibi se adeo florentem vidisse christianismum. At postea compertum est post quinquaginta, annorum labores, concurrentibus pluribus adjunctis poli-tici», septem millia fuisse filiorum spiritualium a Schwarz relicta, si fidem damus eidem Georg. Ileber, qui postea adeo imminuti sunt, ut vix vestigia supersint illius celeberrimae missionis, et anno 1826 quinquaginta candidati fuerint in ecclesia Tanjore, ubi ille pseudo-apostolus sepultus est. Quid de reliquis dicemus ? 4 2

n) Nouveau journal asiatique J828, lom IL pag. 40.

Ji) The history, design. and present state of the religions, etc. *by the .British in Calcutta and its vicinity 182-1,* pag. 217 •:t seqq. Anno 1831, jam distributa erant 1 societate biblica 12,000.000 bibliorum nemplaria in 143 linguas conversa.

n) Ibid. tom. III. pag. 399, nec non *Report,* etc. pag. 211.

3T) Register, pag. 85 seqq.

38) Memoir of the rev. Henry Mar-tyn. edit. 8. Lond. 1825, pag. 279, 387.

30) Voyage au Mont Caucase et en Géorgie, Paris 1823, tom. I. pag. 261.

'°) Voyage dans la Russie Méridio-nale, Paris 1826, torn. IL pag. 870.

4|) V. Wiseman, diss. cil. pag. 85 ct seqq.

4Î) Ibid.

260. Ad 4. *D.* Certum argumentum progressuum, quos sibi et mens et desiderium effingit, *C.* qui jure ab antecedentibus expectari possint, omnino A. Jam enim ostendimus ex monumentis ipsorum protestantium irritos cessisse omnes eorum conatus; quare, si ex praeteritorum laborum exitu conjicere licet sortem futuram, affirmare procul dubio possumus, nullam illis inesse ptfese spem felicioris exitus. Plantatio enim, quam non plantavit Pater, ut verbis utamur Ignatii Mart.43, vitae fructus edere non potest. Nunc addimus, hanc fraudem communem esse apud hos missionaries protestantes, qui cum non possint in suis relationibus exhibere fructum determinatum laborum suorum, ad decipiendos emungendosque incautos, toti sunt in magnificanda spe fructuum, quos jamjam percepturi sunt, etsi tamen eos numquam colligant. 44 Optima profecto agendi ratio, et horum apostolorum digna.

261. Ad 5. *D.* Quae tamen longe facilius sine ipsis salva fieri posset, C. per ipsos, A' Verendum nempe est, ne iis congruant verba Christi: *Vae vobis .... qui circuitis mare et aridam, ut faciatis unum proselytum; et cum fuerit factus, facitis eum filium gehennae duplo quam vos* (Matth. XXIII. 15). Notum est enim, plerosque ex ejusmodi proselytis ad evangelicam professionem venire, ut liberius vivant, ut jugum servitutis excutiant, plures (si sermo sit de missionibus quakerorum et methodistarum) cooptari in Christianorum coetum absque baptismo, interdum eucharistiam ipsis porrigi confectam in liquore, quem *rhum* vocant, quique illic minoris quam vinum prostat, et quidem aqua dilutum, etc., et eos adeo flagitiosae vitae ut plurimum esse, ut ab ipsis magistratibus protestantibus excludantur isti proselyti ab officiis publicis. 45 Jam praeterea observavimus, ejusmodi missiones impedimento potius esse veri christianismi praedicationi ac dilatationi.

262. Ad 6- *D.* Impediri apud exteras gentes, *Tr.* apud gentes quae subsunt ditioni protestantium, A' Itaque observo in primis optime fungi officio suo missionaries catholicos, dum sedulam dant operam, ut suos greges a lupis avertant: praeterea non a missionariis catholicis, sed ab ipsis locupletioribus agrorum possessoribus, non naturam, ut ajunt, sed quakeros praedicatores et methodistas expelli furca, ne servos ad fugam ac rebellionem adducant, immo et a civilibus magistratibus, ne deteriores fiant coloniae per istorum praedicationem. Ceterum missiones protestantes etiam in regionibus, in quibus favore ac protectione regum utuntur, quotidie in pejus ruunt.45 Deinde si desiderio martyrii flagrarent hi novi apostoli, absterreri nulla ratione deberent ab ejusmodi impedimentis, quae catholicos non absterrent. Ast nimius eos tenet cuticulae amor, a minimis periculis fugiunt; nil mirum

*3) Epist. *Ad Philadelph.* cap. 3.
<*) Vid. Wiseman dissert, cil. sect. IV.
) *CathoL miscell.* Maj. 1823, pag. 927 el 296. Heber op. cit. tom. III. pag. 463 et seqq. B
4G) Diss, citat.

proinde, si nemo ex ipsis hactenus pro evangelio sanguinem fuderit; nempe, ut de Pelagio scribebat s. Hieronymus, isti fovent inimicam suam, id est, carnem suam.

263. Inst. Saltem in dubium revocari nequeunt progressus, quos rcli-*fo Christiana ingentes fecit, protestantium missionariorum opera, in insulis Sindwichianis, quae jacent in Oceano pacifico, nec non in aliis insulis ejus-I dem maris, Socialibus nuncupatis, quae sub illorum cultura ita profecerunt, ut altera Paraquaria jure. dici possint; ergo.

264. Resp. *D.* Id est. opera missionariorum protestantium dissipatae suat optimae illorum populorum dispositiones, C. religio propagata est, *N,* Xempe jam rex ac principes illarum regionum, utpote optima indole praediti, : subditos suos ab idololatria abduxerant, interea ministros religionis Christianae eioptaverant atque petierant ab anglis, qui ad ipsos protestantes missiona-rios, puritanos praesertim, miserunt. Sed simul ac suum influxum suamque virtutem illuc intulerunt ejusmodi apostoli (ut plurimum sutores, sartores, etc.), illico omnia permiscuerunt ac perturbarunt, seditionem, ignaviam, inertiam enuiiumque vitiorum colluviem quacumque disseminarunt. Sancte adeo in-struebant suos proselytos, ut Sandwichianorum rex Riho Riho, qui a quin-que annis jam baptismo lustratus erat cum Londini mortuus est, polygamiam sectaretur et incestum; inter ceteras enim uxores suas habebat propriam sororem, quam secum in Angliam duxerat, quaeque Londini pariter defuncta est47 Eos non secus ac Pomarem, regem insularum Socialium, poenituit sccersivisse ejusmodi praedicatores, qui veluti grando ac ventus urens omnia mala secum in illas insulas detulerunt ex confessione ipsorummet protestan-tium.48 Hinc novi sunt accersiti missionarii, catholici nempe, qui eo appu-lerunt anno 1827, atque ex tabulis, quae anno sequenti ad nos pervenerunt, colligitur eos cito coepisse tot infortuniis illorum incolarum occurrere, pro-testantes omnem fere influxum jam amisisse in illos populos, et florere jam religionem catholicam. 4 9 Ecquid aliud haeresis nisi desolationem ac mortem producere potest? Fructus vitae nonnisi veritas potest afferre.

PROPOSITIO XI.

Culpabiliter in haeresi vel schismate vel incredulitate ex hac vita decedentibus nulla salus esse potest} seu extra ecclesiam catholicam nulla datur salus.

265. Haec propositio, quae sectarios omnes et incredulos valde commo-vet, non solum ex scripturae auctoritate ac perpetuo et constanti ecclesiae

«) Annales de ï association pour la propagation de la foi, n. XXL Juillet 1830, i»?. 286.

48) Times, 20. Sept. 1830, rev. LXX. pag. 609.

49) Annales de l'association pour la, propagation de la foi, pag. 273 et seqq.

catholicae sensu, verum et ex ipsa ratione apertissime constat, ita ut caeens sit oporteat, qui ejusdem veritatem non videat. Jam vero, ut patet ex ipsius propositionis enunciatione, do iis tantum agitur, qui *culpabiliter* vel in haeresi vel schismate aut incredulitate versantur, seu de iis qui *formata,* ut ajunt, sectarii sunt, minime vero de *materialibus,* ut fertur, seu de iis, qui ab infantia erroribus ac praejudiciis imbuti sunt, quique nec dubitant quidem in haeresi se vel schismate versari, vel si quod dubium in ipsorum mentibus exurgit, toto corde ac sincero animo veritatem inquirunt; hos enim ad Dei judicium remittimus, cujus est cordiuin cogitationes habitusque introspicere atque scrutari. Dei enim bonitas et clementia non patitur quempiam aeternis cruciatibus addici, qui voluntariae culpae reus non sit. Contrarium affirmare esset contra expressam ecclesiae doctrinam. l

266. Porro contumaces adversus -ecclesiae definitiones, vel pertinaciter ab ecclesiae unitate divisos salutem obtinere non posse, seu in perpetuum damnatum iri, satis aperte Christus declarat, sive cum apud Matthaeum inquit: *Si ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus* (XVH. 17), sive cum apud Lucam ait: *Qui vos spernit me spernit, qui autem me spernit, spernit eum qui misit me* (X. 16), vel apud Marcum: *Qui vero non crediderit condemnabitur* (cap. ult.), ac demum apud Joannem: *Qui non credit jam judicatus est* (III. 18). Quare apostolus Paulus haereticos dicit *subversa L·proprio judicio condemnatos* (ad Tit. TIT. 10 et 11); apostolos Petrus eos i rwt *magistros mendacii, qui introducunt sectas perditionis, Dominum negant, i rqamducadts sibi celerem perditionem* (II. Petr. II. 1); s. Joannes passim eos vocat *antichristos* (I. Joann. II. 18, 19) et alibi *seductores* (II. Joann. 7), qui prvpterea sollicite discipulos suos admonet, ut caveant ab ejusmodi seductonk', scribens: *Videte vosmclipsos, ne perdatis, quae operati estis: omnis qui èt idit d non permanet in doctrina Christi, Deum non habet* (II. Joann. 8, 9): wstolus Judas eos vocat *illusores, quibus procella tenebrarum servata est in sternum* (Judae 13); *ct hos quidem,* addit, *arguite judicatos* (ibid. 22); quae •oidem omnia ita sunt perspicua, ut commentario non egeant.

267. Patres apostolici his principiis inhaerentes eorum vestigia perquam diligenter sectati sunt, et quemadmodum apostoli siinonianos, nicolaitas, «rintliianos, phantasiastas, cbionaeos ab- ecclesia expulerunt, iisque poenas sternas, nisi resipiscerent, denunciarunt; sic eorum discipuli ac successores nenandrianis, basilianis, saturnianis, marcosianis, valentinianis, gnosticis cetehsque illius aetatis novatoribus ac protestantibus easdem aeternas poenas «ominati sunt. 2 Ita ss. Ignatius, Polycarpus, Irenaeus, Justinus, Théophile, etc. Ex quibus s. **Ignatius**: *Ne erretis,* inquit, *fratres mei. Si quis Mima facientem sectatur, regni Dei haereditatem non consequitur. Si quis in ■&na sententia ambulat, iste passioni non consentit3:* cujus quidem asserκώ hanc rationem reddit: *Quotquot enim Dei et J. C. sunt, hi sunt cum tiieopo. Quotquot autem poenitentia ducti redierint ad unitatem ecclesiae, et Hi Dd erunt4;* alibi s. Martyr haereticos vocat *feras humanam formam praesferentes5, patronos mortis magis quam veritatis, abnegatos a Christo, Christxn ignorantes, quos nonnisi raro ac difficulter ad poenitentiam converti firmat5;* docet praeterea mortiferum eos propinare pharmacum, quod qui inorat libenter cum voluptate noxia mortem accipit, a quibus propterea eues custodiendos sollicite admonet. 7 Ita quidem de haereticis sui tem- 1Γ. poris Ignatius. S. **Polycarpus** vero adeo ab haereticis abhorrebat, ut, ram audiret aliquas adversus receptam doctrinam novitates, obturatis sibi auribus, exclamaret: *Deus bone, quae me in tempora reservasti, ut haec susti-*

') Huc enim referri possunt propositiones in Bajo proscriptae, nempe LXVIII: «.Infidelitas pure negativa in his, in quibus Christus non est praedicatus, peccatum est; LXVII: Homo peccat damnabiliter etiam in eo, quod necessario facit,· item XXXIX, etc., quae licet proprie sint de infidelibus negativis, ratio tamen eadem est quoad haereticos, qui invincibili ignorantia laborant. Sed audialur s. Augustinus: «Qui senfentiani suam, *ait,* quamvis falsam atque perversam, nulla p< r'.maci animositate defendunt, praesertim quam non audacia suae praesumptionis pepererunl. sed a seductis in errorem lapsis parentibus acceperunt, quaerunt autem cauta sollicitudine veritatem, corrigi parati, cum invenerint, nequaquam sunt inter haereticos deputandi.M Epist. 43. edit. maur. alias 162; cons, praeterea *Tract. 45. in Joann.,* et in lib. *De utilitate credendi,* cap. 1. edit. maur. tom. VIII.; lib. *De haeres, ad Quodvultdeum,* cap. 1. circa finem etc. Sic ceteri patres, quos longo agmine citare possem, qui in eadem sententia sunt. Quare merito Suarez, *De fide,* etc. disp. XIX. seel. 3, ubi quaerit: «Utrum sit de ratione haeresis, ut voluntarie el cum pertinacia committatur?·· respondet n. 1: ..In primo puncto hujus articuli generaliter sumpto nulla est difficultas; certum est enim de ratione haeresis esse, ut voluntarie fiat. Ita docent omnes theologi, *D. Thom.* 2. 2. q. 11. a. 2. et l. p. q. 32. a. 4. et reliqui scholastici . .. et Patres antiqui" etc.; ct num. 9: «Primo statuendum est *pertinacium* esse de ratione haeresis. In hoc fundamento conveniunt omnes doctores allesrati . . . . el merito quia expresse in jure canonico traditur/ etc. Cons, ex recenlioribus Bergier, *Diction.* art. *liéresie, Eglise,* §. 5. item de la Forest, *Méthode (Γ instruction pour ramener les prétendus réformés à C église romaine,* Rome 1817, second entretien, pag. 23 et seqq.; Card, de la Luzerne, *Evangile du 19. dim. après la Pentecôte;* Blanco, *Opusculi storici critici,* etc. tom. II. *Lettera sullo stato degli cretici e scismatici,* etc., ut alios quamplures praeteream.

') Enseb. *Hist. Eccles,* lib. IV. cap. 7.

J) πλὺ-μασθε, *αδελφοί μου. Et* tlç ^?o*π ακουλου&i, *βασιλείαν* Séou ου J^povo/uî. *El rts lv αλλοτρία γνώμη πε* faftTK, *ούτοί* τω πὰ$£ϊ ού *συγκατατί^εται.* Epist *Ad Phüadelph.* cap. 3.

VÇOffoi γάρ Séou *tlcjiv και Ίηόού Χρι*fr:v, ourûi *μίτά τον* Βτυ^κόπου *εισίν' και i%i αν μιτανοήσαντε Ιλ^ωσιν bti την ενό*:~.α *rrjf Ικκληδίαί, ούτοι* Stoû *ίσονται.* M

5) Θηρίων των ανθρωπόμορφων. Epist. *Ad Smgrn.* cap. 4-

c) rOv~ts συνήγοροι του θανάτου μαλ~λον ij τήϊ αλήθεια . . . . "Ον (Χριστόν) τιvti άγνοοϋντεί άρνοϋνται, μάλλον δε ήρνήθησαν ύπ αύτοϋ . . . Ιάν πω; μετανοήσωσιν, οπερ δϋσκολον. Ibid. cap. 4, 5.

") Ω;περ θανάσιμον φάρμακον διδόιτί,· *μετά οίνομέλιτο , οπερ ό άγνοών ηδίω; λαμβάνει Iv ηδονή κάκεΐ το*

Epist. *Ad Trail,* cap. 6 et 7 concludit: *'Ρυλάττεσθε ούν τοϊ; τοιοϋτοιμ*

nerem? Atque statim e loco fugiebat, in quo stans aut sedens ejusmodi sermones audiverat. 8 S. **Justinus** non dubitat haereticos vocare *atheos d impios, injustos et exleges* ', sed praeterea addit eos esse, quos Christus praenunciaverat *lupos* indutos pellibus ovium, *pseudochristos, pseudoapostolus,* fidelium seductores, eosque appellari eorum nomine, a quibus secta quaeque et opinio ortum habuit: *Sonnulli enim,* ait ipse, *vocantur marciani, alii Valentiniani, alii basiiidiani, alii saturniliani, alii aliud vocabulum habent ex suat quisque sectae principe l °;* et illos judaeorum pseudoprophetis comparat, qui quae ab impuro spiritu diabolo sunt mentibus suis injecta docuerunt et etiam docent. 11 S. **Theophilus,** cum perbelle ecclesias sanctas per orbem dispersas insulis frugiferis comparasset aqua salubribus, stationibus ac portibus munitis, ut iis, qui tempestate jactati sunt perfugio esse possint, ad quas proinde, qui salutem consequi cupiunt, veritatis facti amatores se recipiunt: haereticas vero sectas insulis saxosis et inaquosis, infrugiferis, ferarum plenis, ad perniciem navigantium et tempestatem subeuntium appositis, in quibus naves conteruntur, et qui eo appellunt penitus pereunt, concludit: *Jta se habent erroris doctrinae, haereses dico, ad quas qui accedunt omnino pereunt. 12* Ita quidem patres apostolici unanimiter docent, a quibus hanc doctrinam pariter hauserunt subséquentes patres, ita ut omnes unius sententiae hac in parte sint, et ne unus quidem excipi possit. 13

268. Non est propterea, cur eorum testimonia hic singillatim exscribam: non possum tamen me cohibere, quin afferam nonnulla s. **Cypriani** dicta, qui non solum docet apostolos haereticos exeeratos esse, non solum graphice eos describit, gladiis ac venenis eos subruere veritatem adstruit, negat esse Christianos *et* multos secum trahendo decipere affirmat: non solum vocat *pestes, bestias, fures, latrones, praedones, laniones,* aliisque non minus probrosis nominibus compellat; sed praeterea, quod non est sine animadversione praetermittendum, causam aperit et originem haereseon omnium, quas repetit ex eo quod caput ecclesiae non quaeritur, primatus Petri contemnitur, et cathedra ac ecclesia una et episcopatus unus deseritur: *Asserentes,* inquit. *noctem pro die, interitum pro salute desperationem pro obtentu operis, per-*

8) Apud Euseb. lib. V. cap. 20.

9) Dial, cum Tryph. n. 35.

l °) *Tivu καλονμινοι .Ἡαρκιανοί, οἱ δί Οὐαλίντινιανοί, οἳ δι Βα^ιλιδιανοί, οἱ δι 2.ατορνιλιανοϊ,* και ἀλλοι ἀλλ<·> ôronari, από τού *ἀρχηγίτου rip γνώμην* ἱκαστοι *ονομαεόμινοί. In Dial, cam Tryph.* ibid. Satis porro est ut protestantes subrogent propriae sectae denominationes, nempe lutheranos, calvinistas, zwinglianos, sonicianos, etc. ct patebit se ibidem esse descriptos.

l *) ’γ/πὸ *τον ακαθάρτον πνϊϋματοί διαβόλον Ιμβαλλόμίνα ταΐί διανοίαιί* avrwr *Ιδίδαζαν, και διδάϊκουΖι μίχρι vvv.* Ibid, η. 82. Videant hic lulherani praesertim, num haec quadrent in Luthcrum, cum scriberet librum *De abroganda missa privata.*

l ·) *Ovroji tloiv αί διδα'καλίαι τόμ ~Χά·νιμ, λίγω δί τιϋν α'ρίθιων, αΐ ΙζαποΧλύ-ονται* τοι> *-ροσιόντα aurait. Ad Autolycum,* lib. IL

'3) Ita ss. Cyprianus, Ambrosius, Aucustinus ccterique omnes.

(iditun tub praetextu fidei, antichristum pro vocabulo Christi, ut dum verisimilia .antiuntur, veritatem subtilitate frustrentur. Hoc eo fit, fratres dilectissimi, lum ad veritatis originem non reditur, nec caput quaeritur, nec magistri coekstis doctrina servatur. Quae si quis consideret ct examinet, tractatu longo dqut argumentis opus non est. Probatio est ad fidem facilis, compendio verijtii. Loquitur Dominus ad Petrum: Ego dico tibi, etc. 14 Et cum haereses, prosequitur ibidem, *ct schismata postmodum nata sint, dum conventicula sibi arersa constituunt, veritatis caput atque originem reliquerunt* (nempe romanum pontificem, de quo locutus fuerat); demum concludit: *Tales* (haeretici et schismatici) *etiamsi occisi in confessione nominis fuerint, macula ista nec san-■piw abluitur ... : esse martyr non potent, qui in ecclesia non est, ad regnum ■tnenirc non potest, qui eam, quae regnatura est, derelinquit.*

269. Vix tamen opus est auctoritate ad veritatem hanc adstruendam, cum ratio ipsa evidenter eam evincat; quicumque enim peccati alicujus letbalis reus est, et cum ejusmodi noxa ex hac vita decedit, perpetuam damnationem incurrit; atqui peccatum lethale et quidem gravissimum est voluntarie -ehismati vel haeresi aut incredulitati adhaerere, veritatem a Deo credendam propositam respuere, legitimam et divinitus institutam auctoritatem contemnere, ecclesiam non audire, et privatum sensum pertinaciter adversus ecclesiae doctrinam sequi; ergo.

270. Atque hinc factum puto, ut protestantes ipsi, qui nunc nobis succensent ob istud dogma fidei catholicae quod propugnamus, nullam videlicet hri salutem extra ecclesiam catholicam, ad haec fere tempora id ipsum docuerint. Licet enim semper fluctuantes fuerint circa molestam ipsis quaestionem, utrum catholici salvi fiant, et licet modo affirmaverint, modo negaverint, attamen certo certius est 'plures ex ipsis, Barone de Stark protestante referente, spectare sham ecclesiam, seu verius sectam, veluti *solam operan-salutem l s ;* ac Sulzer testatur se etiam invenisse in quodam mandato magistratus Tigurini in Helvetia anni 1740, quod ecclesia reformata dicta fuerit *sola operans salutem;* quin etiam observat Henricum Dodwellum docuisse saeculo XVII. *sola membra ecclesiae episcopalis* posse spem certam habere perveniendi ad aeternam beatitudinem 16 ; quae doctrina omnes profecto reformatos, presbyterianos, ceterosque omnes, ut ipsi vocant, *nonconfr/rmistas* excludit ab aeterna saluto. Ecclesia anglicana adhuc retinet symMnm athanasianum nuncupatum, quod certe excludit a salutis consecutione :3nes unitarios, methodistas, rationalistas, immo et graecos schismaticos, nepotes Spiritum Sanctum a Patre Filioque procedere. Recens minister prostans affirmat se plures novisse ministros anglicanos dicentes se non posse

De unit. Eccles.

·*) *Entretiens philosophiques,* etc.

16) Vid. *Vérité et Amour, par Suizer,* pag. 199 et seq.

µ?. 403.

a:·

sibi persuadere, cos qui in Trinitatem non credunt, posse salvari.17 Quo fundamento autem id sentiant diversae protestandum sectae, prorsus ignoro; cum aeque novatores omnes sint, atque ex eodem principio independently religiosae progenitae sectae; multo minus intelligo, quare tot lidei confessio nes cuderint et recuderint, quas jam inde a suo tempore recensebat Bossuet ‘5, quibus novus et satis prolixus catalogus addi posset. Sed operam perderet, qui cohaerentiam in prorestantibus quaereret. Id solum ex dictis colligo, nullam esse rationem, cur nobis adeo irascantur, dum docemus, quod ipsorum sectae ad haec usque tempora docuerunt. Quod si ipsi postea mutarunt sententiam, ut in ceteris omnibus, numquid et nos catholici mutare debemus? Error mutari potest, veritas non potest. 19

,:) Auctor opusculi: *Quelques reflexions sur la maxime chrétienne: Ifors de l'Église il n g a point de salut,* Paris 1827; vid. etiam Lessius in append, ad tract. *Consultai, de religione,* etc. cap. 1. quaest. 2. ratione 8.

’*) *Hist. des variations,* praesertim lib. IIL ξ. 1 et seqq.: lib. VIII. §§. 16, 17. 63: lib. IX. §§. 86, 87; lib. X. §§. 58, 68, etc.

*’) Sed rursum hic adnolare juvabit perplexitates et arbitrariam docendi ac sentiendi rationem in Babele protestanlium, inter quos alii adeo januas coelorum aperiunt, ut velint ipsas patere non solum haereticis etc., sed etiam ipsis idololatris, ut ex adductis documentis evincitur: alii adeo illas occludunt, ut aditus non pateat vel ipsis laborantibus invincibili ignorantia, ut ex citato opere Baronis de Stark patet; alii accusant catholicam ecclesiam voluti barbaram, eo quod profiteatur extra suum sinum nullam dari salutem, et ita porro. Jam vero neque in praesentia inter protestantes desunt, qui adhuc doceant extra suam sectam nullam esse salutis spem. En quomodo scribat D. Harms: ..Extra ecclesiam (lutheranam) non est salus. Neque approbare possumus, si quis nostrum ad catholicam aut reformatam ecclesiam transeat (non obstante inita societate, de qua supra); nam apud nos est selectissima ecclesiastica institutio (quis dubitet?). Potius vero quam ut aliqui nostrum in rationalisticam unionem conveniant (quae tamen est fructus naturalis protestantismi), concedere possumus, ut judaei fiant, etsi hoc ceteroquin legibus civilibus sub capitis poena vetitum sil· *Einige* TFinfci, etc. id est: *Nonnulli nulm et exhortationes de rebus ad ecclesiam spectantibus,* Kiel 1820. Theremin vert sic coneionatur: >.Jus alios damnandi utique nos habemus, nam scriptum est: Qui non credit jam judicatus est. Et quire · illos non damnabimus, quos Deus ipse damnavit?[‡] *Predigten* etc. seu: *Conciones,* vol. IL Berolini 1819. Professor gêtlinî. Elvers: ..Quia et nos, sicut Lulherus, *inquit,* pericula in ecclesia catholica non ignoramus, et firmam salutis spem in sola fide in hac ecclesia numquam doceri aut teneri videmus; debemus et nos sicut protestantes majores nostri, huic adhaerere sententiae, non quod omnes catholici in aeternum damnentur, nam tam terribile judieium nobis numquam arripuimus (et si arriperent. parum tali judicio catholici commoverentur), sed quod protestons, qui ecclesiam nostram relinquit, et catholicam fidem amplectitur, veram cvangelicam fidem (nego suppositum) non inquirendo, neque sibi illam adsciscendo, salutem suam aeternam magno exponit periculo (hui quibus serspulis tanguntur!) prout et protestons pater filios catholice instituendo, ipsorum aeternam salutem dubiam reddit.” ItainEpArm. *unie, eccles.* 1827, n. 189. Novissimi *Agenda Borussianu,* de qua jam supra, continet et symbolum athanasianum, quod sic incipit: »Qui salvus fieri cupit, rectam prae omnibus Christianam universalem (symbolum dicit *catholicam)* fidem habeat oportet. Qui illam non omnino integram aut puram habet (qualem vidimus teneri a pro-

271. Sequitur autem ex dictis, I. male omnino suae saluti consulere eoe, qui effutiunt *probi hominis* non esse deserere eam religionem, in qua unusquisque natus est et enutritus. Idololatrae enim, islainitae, etc. hanc camtloin exceptionem facere potuissent vel etiarn possent adversus apostolorum et ecclesiae praedicationem. Si probi hominis non est deserere religionem, in qua quisque natus est, cur igitur protestantes tot biblia, tot impensas, tot labores insumunt in missionibus, quas tanto studio atque impetu promovent? Ast proptcrca solum ejusmodi principium inter protestantes invaluit, quia cum viderint suas sectas ubique dilabi, ac plures quotidie ex ipsis ad ecclesiam catholicam se recipere, ejusmodi commentum effutierunt, ut per hunc saltem inanis honoris praetextum sectarii retinerentur. Sane nihil potius probro esse potest homini honesto ac ingenuo, quam non amplecti veritatem, cum ipsius menti affulget, et velle in errore cognito et detecto persistere. Quamquam, ut verius dicam, haeretici, schismatici et increduli, accedendo ad ecclesiam catholicam, inter matris amplexus denuo redeant, quam ipsi vel eorum majores per summum nefas deseruerunt.

272. Sequitur II. unumquemque pro viribus teneri dubia, quae interdum sibi suboriuntur, discutere et veritatem inquirere, eamque statim amplecti, cum eam deprehendit, nisi velit in gravissima habituali noxa vitam degere, ac damnationis aeternae evidenti periculo sese exponere, moras nectendo ad conversionem.

273. Sequitur III. non solum gravissimi criminis reos illos 'esse, *qui raritatem Dei in injustitia detinent,* quique quaestum faciunt ex animarum damnatione, verum etiam eos omnes, qui omnem diligentiam non adhibent in inquisitione veritatis, ac negligunt negotium maximi momenti, qui propterea sibi solis imputare debent aeternae damnationis reatum, si ex sua culpabili vel socordia, vel mora, ac praecipue orationis neglectu, veritatem non agnoscunt, et ad ecclesiae sinum non redeunt.

DIFFICULTATES.

274. I. Obj. Apostolus scribit: *Fundamentum aliud nemo potest ponere, praeter id, quod positum est, quod est Christus Jesus. Si quis autem peraedificat super fundamentum hoc aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fornum, stipulam, uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit - - - si tufia opus arserit, detrimentum patietur, ipse autem salvus erit, sic tamen pinsiper ignem* (I. Cor. IП. 10); unde sic argumentamur: Qui aedificant super

tutantibus, qui scripturas rejiciunt, apostole accusant, et Christum ut seductorem habent enthusiasten, etc.) absque dubio in teternum peribit;” sic vero explicit: ..Haec est recta Christiana fides; qui ipsam firme ct fideliter non tenet, salvus fieri non potest."

2°) Cons. Bcrnardinus aPiconio in hunc locum.

fundamentum Christi foenum ct stipulam, ii profecto sunt, qui doctrinas forte erroneas docent; atqui tamen asserit apostolus eos tantum probandos esso quasi per ignem, non vero aeternis cruciatibus plectendos; ergo.

275. Resp. X *M.* Etenim haeretici non *superaedificant,* sed destruunt et subvertunt fundamentum Christi, ut patet ex v. 17, quos *destruet Dau,* ut addit apostolus; in adductis igitur verbis loquitur de iis doctoribus, qui reipsa *superaedificant,* ac docet, eos qui doctrinam germanam et solidam tradunt conseqnuturos esse mercedem; eos vero, qui vanam, inutilem et ad captandam gloriam praedicant, operam perdituros, et operis jacturam esse passuros.,0 Haud dissimilem interpretationem adducti testimonii exhibet ipse Roscnmiiller.

276. II. Obj. 1. Licet sectarii errent ab ecclesia dissentiendo, attamen certa persuasione ducuntur, se veritatem tenere et obsequium praestare Christo. 2. Sane, subdit Le Courayer 21, haeresis est semper error involuntarius, propterea prae culpis omnibus venia digna est. Nemo voluntarie errorem profitetur: quod si criminis gravitas a libertate electionis dimetienda est, concludamus oportet, haeresim omnium culparum minimam esse; ergo.

277. Resp. ad L *D.* Certa persuasione et erronea atque ex mentis arrogantia ac pervicacia profecta. *C.* persuasione prorsus innocua, N. Haeresis crimen non consistit praecise in sola mentis aberratione aut ignorantia, sed in pervicacia voluntatis, quae sese opponit ecclesiae magisterio, ex qua fit, ut privatum judicium quis praeferat auctoritati legitimae a Christo institutae, ut suo loco vidimus: quod proinde includit perduellionem, et est omnium criminum in genere suo gravissimum. Ceterum etiam qui occidebant apostolos et martyres, putabant se obsequium praestare Deo, nec tamen propterea excusabiles erant.

278. Ad 2. iV. Juxta dicta, et sic corruit tota Courayerii argumentatio, quae laborat, ut ajunt, falso supposito.

279. L Inst. 1. Inhumanum plane ac durum est, ob opinionum diversitatem infinitam propemodum hominum multitudinem sempiternis cruciatibus addici, quorum ccteroquin non pauci caritate et evangelii zelo flagrant; eo magis 2. quod principium istud, de nulla salutis spe extra ecclesiam catholicam decedentibus, contrarium caritati sit, ct inducat in animum perpetuum odium adversus proximum; ergo.

280. Resp. Ad 1. *D.* A. Et haeretici praecise ob meram opinionum diversitatem aeternum punientur, X. ob contumacem resistentiam ecclesiae doctrinae ac voluntariam perduellionem, *C.* Hoc vero posteriori sensu inhumanum ac durum esse quempiam damnari, nemo affirmare poterit, nisi dicat inhumanum ac durum esse hominem lethalis peccati reum ejusmodi damnationi subjacere. Cum praeterea, ut ex probationibus patet, Christus et apostoli ita docuerint, jam non est quod quis opponere queat hoc durum esse, quin Christi ipsius doctrinam reprehendat velati injustam, ipsumque ore blasphemo arguat iniquitatis, quod sine causa aeternas poenas comminetur. Resipiscant, redeant unde discesserunt, ct jam nulla erit ratio querimoniae; quoti si nolint, atque idcirco aeternum pereant, id sibi imputent. Quod si impune quisque ac pro labitu innovare posset in rebus fidei, jam actum esset de fide ipsa, et de unitate a Christo instituta. Quod vero attinet ad zelum et caritatem, qua plures inter suos flagrare praedicant, jam vidimus quid consuerit s. Cyprianus, cui addimus s. Augustinum de haeretico atque schismatico voluntario scribentem: *Foris ab ecclesia constitutus, et separatus a compage unitatis et vinculo caritatis, aeterno supplicio punieris, etiamsi pro Christi nomine vivus incenderis.*22

281. Ad 2. *N.* Nisi quis contendat contra caritatem esse, quempiam admonere de mortali periculo, si coeptum iter insistere pergat. Ceterum ecclesia numquam non omnium, sive haereticorum, sive schismaticorum, sive incredulorum conversionem ac resipiscentiam exoptat, atque efflagitat enixis ad Deum precibus, eosque adhortari non desinit, ipsorum ruinam luget; veritas enim nescit odisse nisi errorem, ac diligit errantes, quia caritas est.23

282. II. Inst. Ad salutem consequendam satis est honeste vivere et opera misericordiae in proximum exercere; et sane Christus, in extremo judicii die, minime sententiam feret in praescitos, quod male crediderint, sed ei eo potius quod male vixerint: *Fsurivi enim,* inquit, *et non dedistis mihi manducare, etc.* (Matth. XXV. 42) 24; ergo.

283. Resp. *N. A.* Tum quia Christus aperte dixit: *Qui non crcdidtrit, condemnabitur,* cum reliquis, quae adduximus in probationibus, Non sufficit proinde honeste vivere, prout olim et ipsi pagani dicebant, teste s. Augustino, qui propterea sub hoc praetextu recusabant religionem ebri:tianam profiteri, sed necesse praeterea est vivere vita supernatural!, quae

αι) Not. 119. ad lib. L *Historiae Cone. trid.* Pauli Sarpii.

n) Episl. 173. alias 204. ad Donat, presbjL edit, maurin.

") Cam doctus quidam prolestans feria VL majoris hebdomadae officiis divinis no-·:> interfuisset, ad teneras offusasque eccle-'Mtalbolieae preces, quibus ipsa Deum orat *catechumenis, haereticis et schismalicit. judaeis, paganis,* pio quodam enthusiw> velati extra se raptus, non potuit »: eubibere quin exclamaret: ***Date huic in-(utem vivum; haec est enim mater!*** (HL Reg. III. 27.) Feller, *Catech. philos.* j. 495. n. *a.*

Perrone, Praelectiones theolog. I.

24) Hic error, quem nonnulli sapientes neoterici protestantes velut novum protulerunt, antiquissimus est; etenim Apelles, haereticus saeculi II, inter cetera docebat: «Non esse omnino examinandam fidem: sed unumquemque in eo, quod semel imbibisset, persistere oportere. Quippe eos, qui in Crucifixo spem suam collocassent, servandos esse affirmabat, dummodo in bonis operibus deprehenderentur." Euseb. *Hist, eccles.* lib. V. cap. 13.

per fidem unico haberi potest: *fide enim impossibile est placere Deo,* et: *Justus er fide vivit.*

'2*Si.* Ad probationem autem, *D.* Quia Christus partialem et inadacquatam causam damnationis exposuit, *C.* totalem et adaequatam, A'. Alioquin et moechi et ebriosi et fures, etc. immo et Hebraei et islamitae. et idololatrae, qui recensita opera misericordiae exercerent, salvarentur, quod est absurdum. Voluit itaque illis verbis Christus ostendere solam fidem sine operibus ad salutem minime perducere, secus ac docuit Lutherus, protestantium parens'5; sed necessaria praeterea esse opera bona, ut quis salvus esse possit, dicente eodem Christo: *Qui non credit, Jani judicatus est* (Joann. III. 18).

285. III. **Inst.** Hujus saeculi sapientia aequo animo ferre non potest immania ejusmodi dictata, 1. quae Dei ipsius indignam prorsus ideam ingerunt; 2. procul proinde amandandum est istiusmodi ignorantiae ac superstitionis figmentum; cum quo nec philanthropia, nec mutua vivendi consuetudo, nec ipse humanitatis sensus consistere possunt. *6

286. **Resp.** *D.* A. Et nos debemus componere ac temperare fidei doctrinam ad cujusque aetatis sapientiam, seu sapientia saeculi debet esse fidei regula, A' lux et sapientia Christi, *C.* Si deberemus fidem accommodare pravae hujusmodi regulae, actum omnino esset de fide ipsa, immo et de praeceptis decalogi, quandoquidem nec ista ferre potest, saltem in nonnullis praeceptis, mundana illa sapientia. Hanc sapientiam relinquimus protestantibus, rationalistis et incredulis omnibus, qui cum sibimetipsis sint et sapientiae et legis norma, possunt pro lubito mutare quod ipsis placet; nobis non alia affulget lux, quam ea, quam attulit Christus in mundum, seu in saeculum tenebris obvolutum, cui olirn plures restiterunt, quam nunc vero plures a se quotidie repellunt, utpote minus accommodatam suis cupiditatibus, ut aliam lucem luci Christi omnino contrariam sectentur. Apostoli aliter docuerunt, aliter sensit tota antiquitas, aliter ipsi protestantes, donec nova lui philosophica ipsis affulsit, ut ex dictis patet; immo ut proprium est eorum, qui nullam regulam sequuntur, ad aliud extremum plures protestantes accès-

is) Hinc receptum illud ejusdem Lutheri effatum, quod ei exprobrat ipsemet Grotius: *Pecca fortiter et crede fortius.* Vid. opera Luthcri, edit Witlcmbergensis, tom. VI. fol. 160; a quo dogmate, ut patet ex adducto nuper testimonio Elvers professoris Gôllingensis, nondum recesserunt lutherani, etsi omnem fidem abjecerint; immo observat Cobbet (Ep. 7. §. 199) hanc unicam fuisse doctrinam in quam convenerint omnes illustres reformatores ecclesiae catholicae, nempe *bona opera inutilia esse ad salutem.* Et sane, prosequitur ipse, eorum vitae ratio comprobabat sinceritatem talis professionis, quia nemo erat inter ipsos, qui carnificis manum non sibi promereretur. Et hic interim rursum notetur cohaerentia et unitas protestantium, ex quibus alii docent ad salutem sufficere solam fidem sine operibus, alii opera soh sine fide. Feliciter!

16) Ila auctor anonymus operis cil *Quelques reflexions,* etc.

«runt excludendo λ consecutione salutis illos etiam, qui ex invincibili igno-
nntia sectae ab illa, quam ipsi profitebantur, diversae adhaeserunt 27

287. Ad 1. prob. iV. Alioquin dicendum foret ideam J>ei prorsus in-
dignam ingerere dictatum, quo adstruitur Deum aeternis poenis illum ple-
rtere, qui culpae gravis reatu irretitus ex hac vita discederet, quod nemo
ii$i incredulus aut insanus dicet; talem vero esse ostendimus eum, qui cul-
pbiliter haeresi vel schismati aut incredulitati adhaerens, migrat ex hac vita.

288. Ad 2. prob. pariter *Neg.* superstitionis ac ignorantiae figmentum
licendum esse dogma istud, quod aperte adeo in revelatione continetur, at-
que in illo puro verbo Dei scripto, quod unice pro regula habere protestan-
tes gloriantur. Sed ita est, quoties istud verbum Dei purum et scriptum
iliquod continet quod cum istorum principiis consistere non potest, illud vel
rejiciunt vel eludunt ejusmodi sapientes, quibus magis placent vana philo-
sophiae seu incredulitatis commenta quam Christi doctrina. Quod attinet ad
philanthropiae atque humanitatis sensum, cum quo doctrina ista consistere
sequit juxta adversarios, jam diluimus in responsione ad secundum.

289. Et haec sunt argumenta, seu potius declamationes, quas solidis
âdeo rationum momentis in re tam gravi opponunt sectarii, qui sic com-
mittunt negotium aeternae salutis subjectivae suae persuasioni. Quid si deci-
perentur? Ipsi viderint.

PROPOSITIO XH.

Tolerantia religiosa est impia et absurda.

290. Duplex distinguitur tolerantia: politica seu civilis, et theologica
seu religiosa, quarum prima dici potest extrinseca, altera intrinseca. *Tole-
ranlia politica* est libertas seu facultas, quam princeps vel respublica tribuit
civibus eam profitendi religionem, quam quisque maluerit; *religiosa est* ex-
pressa vel tacita professio veritatis omnium religionum omniumque sectarum,
qua scilicet quilibet tenet religiones omnes aut sectas aeque veras ac bonas,
hominique proinde omnes aeque salutares esse. Juxta istud principium nulla
religio vel secta potest aliam tamquam falsam accusare ac respuere, atque
inde oritur *indiflerentismus,* quem vocant, erga religiones omnes, utpote quae
tum verae, tum bonae, tum divinae esse possint; perinde est unam potius
quam aliam profiteri et sequi. Nos hic de tolerantia politica non disserimus,

,:) Hinc Lcibnitzius fassus est *Eccle-
iwn romanam, longius quam protestan-
itt progressam,* non absolute *damnare
tot, qui sunt extra suam communionem.*
Cons. Operum Leibnitz. Collectio per Lu-
dov. Dutens. tom. I. oper. Theol. Genevae
1768, *Tentaminum Theodiceae* par. L §. 96,
ubi observat, quod cum alias hoc posuerit
ob oculos cl. Pclissoni, perinde ac senten-
tias plurium theologorum catholicorum, prae-
sertim celeberrimi P. Friderici Spec, ipsum
minime abnuisse.

dantur enim nonnulla rerum adjuncta, in quibus ea non modo licita, sed etiam necessaria est.

291. Porro tolerantiam religiosam impiam atque absurdam esse evincimus I. ex eo quod per eam inutilis plane evaderet revelatio; si enim religiones omnes sive Christianae sive antichristianae aeque bonae sunt ac salutares, ad quid Deus voluntatem suam hominibus patefecisset? Ad quid supplicia comminatus esset in eos, qui ejus resisterent voluntati? Nonne illusoria omnia ista forent? At vero *non est Deus quasi homo, ut mentiatur, nec ut filius hominis, ut mutetur·, dixit ergo et non faciet, locutus est et* non *implebit?* (Num. XXIV. 19.)

292. Evincimus illud II. ex eo quod in tali hypothesi duae vel plures darentur veritates sibi invicem contradictoriae, hoc vero absurdum esse nemo non videt; etenim veritas individua est ac simplicissima, nec ipsi opponi potest nisi error et falsitas. Veritas necessario excludit errorem et falsitatem, ut lux tenebras expellit, neque cum iis consistere ullo modo potest.

293. IU. Ex eo quod tunc Deus aeque patrocinaretur veritati et errori, et aeque diligeret et salvaret eos qui ipsi obsequerentur, et eos qui voluntarie et culpabiliter ipsi resisterent, rejicerentque veritates a se ad credendum propositas: et propterea, quod consequens est, Deus esset indifferens ad veritatem et falsitatem, ad virtutem et vitium, ad obedientiam ac perduellionem. Quod esset destruere ipsam Dei notionem, atque inducere Deum Epicuri.

294. IV. Ex eo quod Christus, si sermo praesertim sit de diversis Christianorum sectis, auctor fuisset et revelator omnium contrariarum opinionum, quae reperiuntur in diversis his ac prope innumeris sectis, non solum divisis ab ecclesia catholica, sed etiam inter se. Christus propterea se Deum esse et non esse revelasset, vel saltem indifferens esset ad utrumque, she adoraretur ut Deus, sive haberetur ut simplex creatura, et sic dc ceteris; ac licet ipse quidpiam docuerit, nihil ipsius referret, etsi quisque contrarium omnino doceret ac sentiret, et hoc non ex ignorantia, sed ex voluntaria perfidia et contumacia. Quae quidem omnia aliaquc non pauca quae urgeri possent, non solum falsam et impiam, ideoque in Deum contumeliosam, sed et absurdam ejusmodi tolerantiam evincunt, utpote et revelationi ac rectae ipsi rationi contrariam.

295. Quod et ipsi protestantes ad haec ipsa ferme tempora viderunt Hinc tot ipsorum synodi, in quibus se invicem ejusmodi protestantismi frustula seu sectae anathematizabant [1]; *haereticos* alii alios vocabant atque alienos a salute (ac recte, si alias unquam, hac saltem vice, et vere); hinc, antiquioribus praetermissis, anno 1828 in Hibernia celebrata est synodus a

[1]) Jam plura superius documenta dedimus. Consul. Bossuet, loc. cit.

presbytcrianis in qua proscripti sunt novi ariani atque unitarii, ac nova proinde inter ipsos scissio facta est. 2 Neque liis contenti, ut capitalis ericinis reos protestantes passim insectati sunt eos, qui diversa a sua secta «usa profiterentur. Innumera suppeditat historia protestantismi exempla urna qui sic vexati, dilaniati ac combusti etiam sunt. 3 Loquor porro de protestai!tibus a protestantibus ipsis neci traditis. Nam quod attinet ad catholicos, notum est protestantismum, nulla secta excepta, constans et atrox klluni a suis incunabulis movisse adversus eos, quod adhuc in diversis jorum provinciis perdurat, non obstante systemate nuper ab ipso inducto de : letantia universali, quae ita semper intelligenda est, ut excipiantur catho-Kd, quos adhuc non pauci protestantes profitentur se odio habere, et factis «ipsa ostendunt. 4 Quorsum vero haec omnia, quorsum apud eos zelus proselytismi et missionum, si omnes religiones aeque bonae sunt, ac Deo adem ratione sunt acceptae, vel si saltem Deus indifferens est erga quamnnnque professionem? Si quilibet salvari potest in sua, ut ajunt, confesiione. quare igitur ipsi solliciti adeo sunt de propria secta augenda, et eos irriter persequuntur, qui ad catholicam ecclesiam redeunt? Velint igitur

') *Rerue catholique* du 15. février 1830, *Irlande,* Synode d'Ulster.

3) Recolantur exempla paulo ante prohü.

') Non solum antiquitus sed et in pracitDliarum protestantes profitentur intolerantin adversus ecclesiam catholicam. Sic aim legitur in opere: ^*Lichtblicke von Protestantes* etc., id est: *Lumina a prolatantibus agnita, vel novissimae confestimes pro veritate factae ab ipsis adveruriis,* per Doctorem Fr. Brenner, Bami-ergae 1830, pag·. 44: »Si protestantes nullibi jam sunt concordes, in religionem catholicam uniuntur, communem rem esse constituant illam a se arcere atque impurare: ipsique, quamvis liberalissimi, in idem sc sistunt, ut pugnam plenius inhmment, dirigant atque praebentur.** Et ■mein folio litterario Jenac 1820, num. II, 11 legitur: «Sincerus protestons non potest ■differens esse, si quis confessionis suae prticeps infidelis evadit (id est, catholicus i'j; talem moralem corruptionem oportet ran ira et indignatione omnis immoralitatis considerare." Et Dr. Krug in opere *Dit Kirchenverbesserung,* etc. id est: *Ecclesiae melioratio* (reformatio), *seu pericula protestantismi,* Lipsiae 1816, prote-' intibus principibus acclamat: ..Protegite potenti brachio vestro libertatem evangelicam tanta cum difficultate acquisitam.** Sic Dr. Espc, in op. *Die JJoffnung des Sieges,* etc. id est: *Spes victoriae protestantismi in innovata pugna cum romana ecclesia,* Lipsiae 1827. ..Vincendum nobis est, *inquit ;* hoc, amici, verbum signale omnium sil, qui ex persuasione nostrae adhaerent ecclesiae, quando vel per verbum, vel si nos cogunt, per factum contra adversarios in arenam descendamus." Finem vero huic declarationi seu diatribae imponit jurejurando aeternae pugnae adversus romanam doctrinam ; quod per subsequens *amen* confirmatur. TIoc vero scriptum corona donatum est. Omitto quae in novissima Berolinensi *Agenda* seu liturgia leguntur, ne nimius sim. Interea ex his habetur specimen odii perpetui protestantismi in ecclesiam catholicam. Nec mirum; aliter enim esse nequit.

Dum vero vel hic vel alibi de odio protestandum aut sectarum in ecclesiam catholicam verba facimus, intellectum id volumus *de spiritu,* ut ajunt, *sectae,* non autem de singulis individuis. Nec enim abnuimus non deesse inter sectarios ipsos sive ex privatis sive ex principibus viris eos, qui catholicos colant, ac omni comitate etiam ac favore prosequantur.

nolint protestantes, et dictis et factis ostendunt, se saltem in praxi aliter omnino tenere, conscientia scilicet obluctante, quae dictat impiam ac absurdam esse ejusmodi tolerantiam religiosam, quam nunc ipsi comminiscuntur.

296. Atque ex his infertur I. tolerantiam religiosam universalem, certam afferre perniciem omnibus religionibus, quas dum supponit aeque veras esse, hoc ipso declarat omnes aeque falsas vel saltem dubias.

297. Infertur II. tolerantiam ab iis solum propugnari posse, qui nullam vel religionem vel lidem habent, nempe ab atheis, deistis, protestantibus, qui cum numquam in incerto non sint, quaerunt per hanc persuasionem quamdam conscientiae tranquillitatem ac pacem, quam aliter obtinere non possunt; et sano a protestantibus praesertim proclamari haec tolerantia coepta est, postquam rationalism»* ac nova philosophia apud ipsos invaluit, quae omnem revelatam religionem e medio tollit. Hinc demum eam inierunt veluti societatem, in qua recudere, ut ita dicam, trium praecipuarum ecclesiarum, sen priorum emendatorum Lutheri. Zwinglii atque Calvini, reformationem nisi sunt.

298. Infertur III. pacem et tranquillitatem quam *indifferentiatae* sen *tolerantes* sectantur, non esse veram animi quietem, sed languorem soporemque vix aut ne vix quidem ab ipsa morte dissimilem; placet ipsis mortis ac sepulchri tranquillitas, atque hic quidem mentis animique morbus eo sane gravior atque insanabilior est, quo magis negligitur, ignoratur et latet. Quid enim agas cum homine, qui sanari renuit, qui aegrotare se negat, qui imminente jam morte incolumem se ac tantum non immortalem arbitratur? *perata est plaga ejus,* ut Michaeae verbis utar.

299. Infertur IV. eam potissimam causam esse, cur omnes sive deistae, sive sectarii adeo abhorreant ab unanimi catholicorum voce: *Extra ecclesiam catholicam nulla salus.* Lethifero siquidem somno correpti, nolunt ab hoc, quem amant, sopore expergefieri: hinc veluti ii qui non tam mente quam corpore aegrotant, ipsi medico irascuntur; non aliter isti dum unanimiter nunc tolerantiam religiosam proclamant, catholicis indignantur, eosque acriter persequuntur, eo quod in eamdem sententiam minime conveniant. Non tamen ideo ab hoc pietatis officio desistere, sed potius quasi tuba extollere debemu? vocem nostram; haec enim vox, dum illos licet invite turbat et anxios tenet, potest fortasse ipsis fieri salutaris; dubium enim et conscientiae turbatio in iis qui errorem sectantur, solet esse primus ad veritatem gradus. Dolendum plane vehementissime, quod nonnulli neoterici scriptores, nescio quo falsae pietatis obtentu, vel inani spe ducti, in iis praesertim regionibus, in quibus maxime malum crevit ac praesentissimo remedio opus est, vix audeant aperte hoc fidei nostrae dogma tueri, immo illud ita infirmare contendunt, ut omnem vim suam amittat. 5 Ex hac porro pessima agendi ratione fit, ut isti protestantes nullum percipiant emolumentum ex ejusmodi temperamentis, ac veritas potius prodatur, et vacillantes catholici in extremi exitii periculum adducantur.e

5) Inter hos non infimum locum obtinet Franc. Oberlhür, in sua *Idea biblica ecclesiae Dei,* Solisbaci 1828. in qua vol. *I* pag·. 1. haec leguntur: ..Quo pertinet quod hodie magis quam olim plurimi Christianorum gravem experiantur luctam inter sensum humanitatis, nunc multo quam alias, icoliorem, dissidentes in religionis theoria ac diversarum ecclesiarum vel confessionum, ut vocant, homines excusantem, atque ab omni quem inde contraxisse videri possent, reatu absolventem; et ex altera parte inter toDseientiam, illum in publicis fidei symbolis articulum: *Extra ecclesiam non est talus,* metuentem.*| Cui quidem luctae nova, quam ipse aperuit, via consulere se posse arbitratus pag. 65. scribit Apostolum docere: »Ut salutem quis adipiscatur, non intéresse, cujus ecclesiae sit membrum, sed quam justus;·' pag. 68 »fidem vero . . scriptura monente, interpretamur esse religionem sinceram hominis;** pag. 79, profitetur consilium suum hoc esse, ut phari-'iisruo occurrat, quo quis confidit salutem obtinere per solam professionem externam «uae religionis, cetcrosque despicere, qui *alieni sunt a propriae sectae communione;*A pag. 100, repetit ecclesiae unitatem 1. ab uno fundatore ecclesiae J. C., 2. ab uno totius ecclesiae fundamento, apostolorum doctrina, 3. ab uno externo ejusdem professionis communi symbolo, baptismate; quo sensu quaelibet secla posset sibi vindicare unHalem. Hoc opus a capite ad calcem scatet doctrinis novis, erroneis, depromptis magna ex parle a protestantibus. Quid mirum proinde si auctor in prooemio ad cit. 2. editionem pag. 10, jactet elogia, quae suae huic lucubrationi tribuerunt relationes quae a protestantibus Gottingae scribuntur? Et sane saepius citatum ac laudatum hoc opus est a scriptoribus protestantibus, biblicis et rationalislis.

Neque pariter probari possunt, quae in hanc sententiam habet Marianus Dobmayer, in suo *Systemate theologiae catholicae,* Solisbaci 1811. Tom. IV. pag. 195.

c) Hac enim ratione fit ut timore depulso, ipsi transeant ex una in alleram communionem perinde ac si ageretur de transitu de una in aliam scholam aut academiam, quemadmodum non pauca luctuosa exempla testantur infirmorum scilicet quorumdam catholicorum.

7) Cons. Segncri, *L'incredulo senza sensa,* part. II. cap. ult.

DIFFICULTATES.

300. I. Obj. Deus delectatur rituum et caeremoniarum quibus colitur varietate; quemadmodum homines fructuum et florum in hortis, principes officiorum et ministrorum multitudine in regiis aedibus, vel imperatores multarum urbium ac gentium multiplici obsequii genere gaudent; ergo.

301. Resp. *N.* A. in sensu adversariorum; ut enim una veritas est, ita una est vera religio, cui superstitio e regione adversatur, ut error opponitur veritati. Jam vero Deus, qui veritas est, errore et falsitate delectari nequit, nec proinde diversitate religionum. Diversitas florum in hortis et officiorum in aedibus principum nullam arguit oppositionem, sed mirifica est in eumdem finem conspiratio. Sic etiam diversum obsequii genus potest imperatori placere, si ea obsequii varietas componi possit cum obsequio ipso, secus vero si pugnet. Atqui veritas cum errore, religio cum superstitione componi inter se nequeunt, quemadmodum non componitur contemptus cum obsequio, obedientia cum contumacia. 7

302. H. Obj. 1. Publica tranquillitas postulat, ut quisque patriam religionem sequatur; 2. nam si secus agat nec. reipublicae nec principum legibus praestabit obsequium: 3. hinc multa bella, seditiones et clades catholicorum intolerantia peperit. 4. Quod si religio patria colenda non est, si unica est Christiana religio in qua salus obtineri possit, ergo crimen est poena aeterna dignum, quod quis fide et revelatione careat, de qua nihil unquam audivit.[8] Quod cum absurdum sit, sequitur 5. eum qui falsam religionem profitetur quam veram putat, tum culpa liberum esse, tum Deo placere posse, non secus ac illum qui veram religionem profitetur; Deus enim ex intentione operantis judicat omnes. In omnibus proinde religionibus Deus aeque coli potest, ac salus aeterna obtineri. [9]

303. I. Resp. Ad 1. posse ejusmodi argumentum adversus deistas retorqueri et adversus omnes haereticorum antesignanos seu primos reformatores: publica tranquillitas postulat, ut nemo agat et scripta in lucem emittat contra religionem patriam; ergo deistae ac primi protestantes qui tot scripta edidere contra patriam religionem, seditiosi fuerunt, et in Deum ipsum peccarunt.

304. H. Resp. directe, *Dist. antec.* publica tranquillitas postulat, ut quisque religionem patriam sequatur si vera sit, *C.* si falsa, A' Numquam enim debent homines assentiri mendacio; nec principes jus ullum habent recipiendi falsam religionem, cum ipsi praesertim ad veram religionem complectendam teneantur. [10] Ceterum licet nemo possit religionem falsam suscipere, etsi illa humanis legibus praeciperetur, ac prohiberetur vera religionis professio, pax tamen servanda est, nec ordo publicus perturbandus. Sola in ejusmodi casibus resistentia, quae passiva dicitur, est opponenda, prout religio docet, ac primi Christian! in praxim deduxere.[11] Quod si fiat, nullum

tranquillitati publicae detrimentum affertur, etiamsi falsa patria religio non observetur.

305. Ad 2. *D.* Is reipublicae legibus obsequium denegat, quia nec potest obsequi, nec tonetur, *C.* secus, Ar. Tales enim leges sunt essentialiter nullae, Deo enim opponuntur. Tunc enim quispiam homini ohedire tenetur, ubi Deo ipse contraria non praecipit: *Oportet enim Deo magis obedire quam luminibus* aliquid contra Deum praecipientibus.

306. Ad 3. *D.* Et ista bella, seditiones, caedes ad summum exorta sunt ex intolerantia civili, *Tr.* ex intolerantia religiosa, Ar. Si quid enim probaret adversariorum argumentandi ratio, evinceret nonnulla esse et locorum et rerum adjuncta, in quibus toleranda est a principibus seu reipublicae moderatoribus religionum diversitas, quod minime diffitemur. Quamquam bella et seditiones, de quibus adversarii loquuntur, aliam omnino causam, a religione diversam, habuisse suo loco ostendimus. [12]

307. Ad 4. *Neg.* sequelam. Perperam siquidem colligit Rousseau culpam in eo esse quod quis fide et revelatione destitutus sit, de qua nihil unquam audivit. Nam juxta catholicae ecclesiae doctrinam si quis invincibili verae fidei ignorantia laboret, is neque in culpa est, neque propterea poenae obnoxius; Deus enim impossibilia non jubet. Hinc theologi docent infidelitatem negativam non esse peccatum. [13]

308. Ad 5. *D.* Quam veram putat invincibiliter, *C.* vincibiliter, AT. Onare rursum negamus Baylii sequelam: *ergo in omnibus religionibus Deus atque coli potest;* alioquin sequeretur Deum aeque coli sive ab iis qui humano sanguine et obscoenis ritibus falsa numina colunt, sive ab iis qui legitimum cultum vero Deo exhibent, quod tamen adeo horrendum dictu est, ut ipsorum incredulorum aures offendat.

309. III. Obj. 1. Quilibet videtur admittere religiones omnes veras esse hoc sensu, quod ipsae sint totidem idiomata quibus creatura infirma exprimit obsequium, gratum animum et amorem suum erga dominatorem universi. Quaecumque demum sit ipsius ignorantia vel barbaries, quicumqae sint errores, quibus illius mens obvolvitur, ipsius obsequium semper ad Deum dirigitur, semper Deus totius universi ille est, qui illud recipit, quotumque nomine id ipsi offeratur. Gentes silvestres ac barbarae agnoscunt ictionem Dei in fulgure, quod iram et minas patefacit, benevolentiam in pluvia quae campos foecundat, providentiam in febri quae vires debilitat, atque in cortice peruana medicinali quae eas restituit. Quaerunt hunc Deum, putant se eum invenisse in tuguriolis suis, vel intra proximam silvam; saepe in saxo informi, in arboris trunco, in ave arbitrantur se eum invenisse.

') Rousseau, *Emile,* tom. III.

') Ila Baylius in *Comm. phil.*

10) Peropportune hoc animadvertit *The catholic miscellam/, Jun. 1826.* Tabula ibi apponitur mutationum in religionis professione. quibus subjacere debuit Henricus Jenckins in provincia Eboracensi sectando religionem praescriptam a legibus civilibus quibus unum fere ac niera est facta. Henricus Jenckins ortus anno 1501 vivere desiit anno 1670. cum vixisset annos 169. Ab anno 1501 usque ad annum 1534. sub Henrico VIL et Henrico VHL annis 33 catholicus; ab anno 1534 ad annum 1547, sub eodem Henrico VIII. annis 13 partira catholicus parlim anglicanus; ab anno 1547 ad 1553, sub Eduardo VL annis 6 anglicanus; ab anno 1553 ad 1558, sub Maria annis 5 catholicus; rursum ab anno 1558 ad annum 1649, sub Elisabetha, Jacobol. el Carolo I. annis 91 anglicanus; ab anno 1649 ad annum 1653, interregnum, fanaticus: ab anno 1653 ad annum 1660, sub Cromwell, annis 7 presbyterianus; demnm ab anno 1660 ad annum 1670, sub Carolo II. annis 10 amrlicanus. Id est, debuit octies mutare religionem ; quod si id non est ludere in negotio salutis, ac Deum et homines contemnere, profecto quid sil nescio. Tale porro esset principium Rousseau.

11) Illustre hujus agendi rationis praebuerunt exemplum milites christiani sub Juliano apostata, qui licet scirent facile futuros se totidem victimas superstitionis hujus imperatoris, si victor e Perside redi-

iswt, attamen fortiter alacriterque pugnabant idversus imperii hostes.

») Part. L n. 367.

13) Recolantur quae superius allata sunt ex propositionum Baji proscriptione, s. Augustino, etc.

ini;

Stolide profecto ipsae decipiuntur; attamen dum ad haec objecta convertunt preces, ens invisibile mente revolvunt, vel ens cujus actio est invisibilis, magis potens quam homo, quod remuneratur vel punit, ejusquo protectionem implorant. Sed hoc Esse solum in mundo est. Ita quidem Sismondi.u Cui consonat Benjaminus Constant dicens: 2. *Omnes cultus diversi exprimere non debent nisi sensum omnibus communem* ***li;*** ergo.

310. Resp. ad 1. *D.* Si invincibiliter ignorent, quali obsequio Deum honorare debeant, *C.* si Deus manifestaverit modum, quo velit honorari, illisque innotescat, Y. Certe si Deus non manifestasset voluntatem suam circa modum, quo coli ab hominibus velit, quacumque demum ratione homo exprimat venerationem suam et obsequium creatori, dummodo cum rocta ratione non pugnet, recte fungitur munere suo. Ast si homini innotescat hic modus quem Deus praescripserit, jam ipse non potest pro lubito suo Deum colere: alioquin fieret inobedientiae reus. Quare jam concidit tota superstructa moles illius argumenti, seu potius poeticae descriptionis quam subdit genevensis hic auctor. Silvestris enim ac rudis ille homo quem sibi fingit quaerentem Deum suum in tugurio vel silva, etc., est Esse, ut ita dicam, abstractura, ac difficile est. immo impossibile ut, si ejusmodi homo ceterorum utitur consuetudine, non possit deprehendere errorem suum, vel ut lux saltem aliqua ei identidem interius non affulgeat, Deum creatorem universi non esse vel truncum vel saxum : ac si sincera mente, et prout oportet, Deum quaerit, Deus certo praesto illi erit, interna saltem illustratione, ad eum erudiendum, ne in tam turpem idololatriam corruat. Hinc receptum illud adagium in scholis : *Facienti quod in se est Deus non denegat gratiam.* Quare tam rudis ignorantia quae invincibilis sit, vel non datur, vel diuturna saltem non erit. Hinc diversum tulit judicium apostolus Paulus circa ritum seu cultum idololatricum, eosque qui *mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, et volucrum d quadrupedum et serpentum. 16* Nec sufficit ut cultus interpretative, ut aiunt, referatur in Deum unicum et verum, nisi id ex ignorantia inculpabili fiat, si tamen dari posset; sed requiritur, ut aperte atque, ut loquuntur scholae. *formaliter* in verum Deum dirigatur; alias vel ipsa turpissima idololatria quae victimarum sanguine vel obscoenis ritibus sordescit, in Deum dirigeretur, eumque coleret ac honoraret.

311. Ad 2. *D.* Diversitate accidentali et innocua, *C.* essentiali ac perniciosa, iV. Omnia ejusmodi systemata a protestantibus vel incredulis excogitata evanescunt, si lenocinio verborum quibus concinnata sunt, expolientur.

14) In *Revue encyclopédique,* Paris 1826, Janv. art. *Opinions religieuses.*

•s) *De la religion,* etc. lib. L

10) Rom. I, 23. Hαi iJAAaiûrp *ζην* ιὸτου aç>Saprou 3«ov *ὁμοιώματι ιlμ ·* roç oSorprou *ανθρώπου*, χαi *πετεινών* καi *τετραπόδων καί ερπετών.*

312. I. **Inst.** 1. Christianus sibi conscius suae fallibilifatis numquam vi adiget ceteros ad sua propria sensa admittenda; id enim non aliud esse arbitraretur, nisi ipsos in aeternas poenas conjicere; nonnisi invito animo poterit a sua communione eos repellere qui, eodem latente, forsan melius et rectius, quam ipse, sentiunt, quosque forte Jesus ipsi praefert. Semper reverebitur sentiendi rationem fratrum suorum, numquam eos ut haereticos habebit, numquam odio prosequetur, numquam ob ipsorum fidem rejiciet. Ita minister Chastel; qui praeterea refert 2. ecclesiam genevensem declarasse, vere Christianos esse eos omnes, qui admittunt Deum, Jesum Christum et scripturas 17; hinc 3. subdit: Omnes reformati, quicumque demum sit modus, quo interpretantur scripturas, debent se considerare ut fratres, repellere a se anathemata, schismata, controversias, ac se invicem in Christo ut fratres diligere ac revereri. 4. Quod attinet ad catholicos, si nos eos a communione nostra arcemus, non propter ipsorum dogmata vel ritus id facimus, sed tum propter spiritum intolerantiae, quam profitetur ipsorum ecclesia, tum propter eorum dependentiam ab auctoritate humana, etc. 18; ergo.

313. **Resp.** ad 1. *D.* Christianus protestans, *C.* catholicus, Ar. Certe nullum jus habet protestans, si velit sibi esse consentiens ac fidelis principio reformationis, ceteros erroris accusare, vel repellere, vel anathematizare, fidei confessionem exigere, etc.; cum omnes et singuli protestantes eodem jure gaudeant, quibus *quidlibet audendi semper fuit aequa potestas.* Quod si secus fecerunt eorum majores, violarunt ejusmodi jus, prout violavit omnium primus Calvinus dignus eorum parens, dum igni damnavit Servetum, eo quod hoc jure uti voluerit, licet admiserit et ipse Deum, Jesum Christum et scripturas, ac proinde verus esset Christianus juxta declarationem ecclesiae genevensis; quod pessimum exemplum ceteri reformati sequuti sunt usque ad hanc epocham, in qua primum totum systema protestantismi ejusque spiritum agnoverunt. Ipsis propterea gratulari debemus. Ast catholicus, qui ab auctoritate infallibili instituitur, ejusmodi commixtiones ac foedera quae erroris tantum propria sunt, nec facere nec inire potest, alioquin jam non catholicus.

314. Ad 2. Quae ecclesia genevensis rursum jure suo usa est in hac declaratione, et emendavit suos emendatores; non longe abest forsitan illud tempus, quo eadem ecclesia declarabit Christianos eos etiam qui rejiciunt scripturas, prout plures jam reformati faciunt, ut ex dictis suo loco patet, blamitae ex declaratione ecclesiae genevensis veri Christiani sunt; nam et ipsi admittunt Deum, Jesum Christum (ut magnum prophetam sicuti ecclesia genevensis) et, ex parte saltem, scripturas. Mirum profecto in modum per hanc declarationem suos ecclesia genevensis terminos dilatavit.

I:) Op. cit. *De Cusage des confessions,* etc. pag. 81 et pag. 106.

,s) Ibid,

315. Ad 3. Concedimus totum, sed interea petimus a ministro Chastel, num suis irenicis, quo nomine volunt appellari, congruere possint quae haereticis sui temporis scribebat Tertullianus? *Pacem quoque,* ait ipse, *cum omnibus miscent. .Nihil enim interest illis licet diversa tractantibus, dum ad unius veritatis impugnationem conspirent schisma est unitas ipsis. t0* Adeo verum est haereticos seu protestantes omnium saeculorum eodem spiritu duci!

316. Ad 4. *D.* Attamen propterea catholici non conqucrentur, *C.* quasi conquererentur. .V. Non debet adversarius noster cum sua ecclesia genevensi sollicitus esse de catholicorum sensu propter ejusmodi communionis denegationem; nam eam catholici nec quaerunt nec ambiunt, atque utpotc intolerantes etiam ultro oblatam respuerent, ut humanae, quam ipse vocat, auctoritati subesse pergant.

317. **II. Inst.** 1. Ast religio non est dogma: ipsa consistit in relatione hominis cum Deo suo, minime vero in illa Dei notione quam sibi quisque efformat, vel in verbis quibus eam exprimit. 2. Religio est quaedam auimi affectio (italice: *un sentiments),* non autem scientia; ipsa enascitur ab expressione amoris *1 : ergo.

318- **Resp.** ad 1. *D.* Ita tamen ut dogmata credenda proponat, *C.* secus, A'. Religio utique in se non est nisi moralis virtus quae hominem inclinat ad Deum debito cultu prosequendum, at objectum istius cultus sunt etiam dogmata, quae Deus revelavit ac credenda proposuit. Qui enim renuit iidem Deo revelanti ac per ecclesiam revelationem proponenti adhibere, iste Deum profecto, ut decet, nulla ratione colit. Atque in hac fide praecipue consistit tamquam in sua radice ac fundamento tota relatio, quam homo habet cum Deo suo, qui veram sui notionem homini manifestavit, et ut plurimum verba quibus eam exprimat.

319. Ad 2. A'. Haec siquidem animi affectio non est nisi fructus et effectus quem religio producit, non autem religio ipsa est. Notiones rerum confundi non debent, alioquin orietur confusio. Sic expressio amoris non est nisi affectus quem inspirat ipsa religio; non vero ab ipsa enascitur religio, quae absolute stare potest absque ejusmodi expressione.

320. IV. Obj. Deus ipse commendat tolerantiam religiosam: 1. Deus enim, inquit Salvador22, creare voluit coelum ac terram in bonum omnium hominum. 2. Foedus inivit cum Noë cunctorum hominum parente. 3. Moyses neque allexit neque impulit unquam socerum suum ad relinquendos deos suos. 4. Bona Noëmi dicebat nuribus suis : *Jte, revertimini ad populum vestrum, et ad deos vestros* (Ruth I. 12). 5. Legati Jephte loquuntur non sine veneratione de Kamos Ammonitarum Deo (Jud. XI. 24). 6. Michaeas

De praescriptionibus, cap. 41.
Ibid. cap. 42.
Sismondi loc. cit.
;') Histoire des institutions de Moïse, pag. 120.

progressus est co usque, ut ratione formali ac positiva praenunciaverit tempora tolerantiae generalis: *Concident* (populi) *gladios suos in vomeres..... non sumet gens adversus gentem gladium .... quia omnes populi ambulabunt unusquisque in nomine Dei sui; nos autem ambulabimus in nomine* (Jehovah) *I)ci nostri in aeternum et ultra.* Cfr. Isaiae II. 4; ergo.

321. **Resp.** *Al. A.* Ad 1. *D.* in bonum omnium hominum creare voluit coelum et terram, ut omnes homines, tantis beneficiis per eum cumulati, eum colerent ac digno obsequio et amore prosequerentur, *C.* ut sic ostenderet sibi placere tolerantiam religiosam, id est, omnium superstitionum foedissimarum cultum, cumque probare, *N.* Quis enim tam stultum nefas in animum inducat suum nisi atheus? Si quid valeret hoc argumentum sive inductio judaei philosophi Salvador, id etiam sequeretur, quod nempe Deo placerent homicidia, furta, blasphemiac, flagitiaque omnia, in quae homines scelesti facile adeo prolabuntur: cum et pro ipsis creaverit Deus coelum et terram, et pluere faciat super justos et injustos. Attamen adversarius noster id etiam prae oculis habeat, Deum nempe creasse pariter paradisum et infernum, ut pro meritis post praesentem vitam decernat unicuique vel praemia vel poenas. Deus quidem vult ex animo omnes homines salvos fieri, atque *ad cognitionem veritatis* venire. Quod si homines desciscunt, si malunt cupiditatibus indulgere, et colere opera manuum suarum, et veri Dei, qui fecit illos, oblivisci, etsi creaverit pro ipsis etiam coelum et terram, aeternum tamen, nisi resipiscant, a Deo punientur.

322. Ad 2. *D.* Quatenus numquam amplius diluvio esset homines perditurus sicut prius, *C.* ad cohonestandam tolerantiam religiosam, *Al.* Quin potius ne vera religio oblivioni daretur, vel humanis commentis corrumperetur, elegit sibi Abraham ejusque posteritatem in populum peculiarem, cui commissam voluit revelationem suam, donec veniret plenitudo temporis, in qua gentes ab erroribus revocarentur ad veri Dei cognitionem et amorem, quod suo loco ostendemus. 23

323. Ad 3. *D.* Numquam allexit neque impulit socerum suum ad relinquendos deos quos non habebat, *C.* quos habebat, *Al.* Jethro enim erat cultor, immo sacerdos veri Dei cui in deserto obtulit holocausta et hostias, ut patet ex libro Exodi (cap. XVIII. 12). Non poterat proinde Moyses eum impellere ad falsos deos relinquendos. Ceterum quod non impulerit etiam, ut sese cum populo Israel conjungeret, ac proinde profiteretur cultum mosaicum, hoc falsum est, ut rursum patet ex libro Numerorum (cap. X. 29—31), ubi et semel et iterum eum invitavit, multa bona ei promittens. Judaica ne an potius philosophica est haec fides integerrimi illius Salvador?

324. Ad 4. *N.* prout profert .Salvador. Numquam enim dixit Noëmi:

13) In tract. *De incarnatione.*

Ite, revertimini ad populum vestrum et ad deos vestros2]* sed solum: *Jievertimini filiae meae, et abite;* cum vero discessisset ab ea Orpha, altera ejus nurus, dixit Noëmi ad Ruth: *En reversa est cognata tua ad populum suum et ad deos suos, vade cum ea;* ita ut sensus sit: vade et tu in terram tuam, prout et illa perrexit. Haec autem profata est Noëmi, ut interpretes passim exponunt, ad explorandam Ruth constantiam atque animi propositum.tJ Quid igitur habetur, quod vel innuat tolerantiam religiosam?

325. Ad 5. *D.* Id est, ad mentem ammonitarum ac moabitarum, *C.* ex mente Jephte qui non credebat nisi in verum Deum, Al. Ut si nos argueremus adversus islamitam, ac diceremus: Si tuus propheta Mahumetes hoc tibi praescripsit, etc.; numquid hinc sequeretur nos habere Mahumetem ut verum prophetam, vel de eo loqui non sine veneratione? Non puto; talis vero est sensus legatorum Jephte.2 8

326. Ad 6. *Neg.* Immo contrarium omnino vaticinatur, sensus enim est: etsi omnes gentes ambulent in vanitate sensus sui, falsos deos vel idola colentes, nos tamen semper ambulamus et ambulabimus in nomine Jehovah Dei nostri. En quomodo verba Michaeae vertat Rosenmüller, quem Salvador interdum in medium profert: *Nam omnes populi ambulant in nomine Dd sui, nos vero ambulamus in nomine Jehovah, Dei nostri in perpetuum et aeternum 21,* qui praeterea sic pergit exponere sensum prophetae: *Id est, quum Jehovah vobis spem faciat tam praeclarae restitutionis, oportet vos bono animo stare, et hac promissione fretos pergere in vero ejus cultu, utcumque aliae gentes suis diis serviant, et in suis superstitionibus superbiant.* Consonat chaldaeus paraphrastes, qui sic reddit citatum versum: *Etenim omnes populi ambulant jus:ia id quod idola colunt, nos vero confidimus in verbo Jehovah, Dei nostri, in sacculum et in saecula saeculorum.* 2 5 Haec ignorare non poterat judaeus auctor. Ubi est igitur formalis illa immo *formalissima,* ut ipse loquitur, et positiva praedictio futurae alicujus tolerantiae generalis?29 Quare vero idem auctor proferat Isaiam II. 4, non video, cura ibi nec syllaba nec jota habeatur ad rem suam.

Sic enim Salvador referi verba Nocmi: *Allez, retournez à vos peuples et à vos dieux;* jam vero etiamsi recederemus a versione vulgata, hebraica veritas ita se habet p]? ad verbum: *revertimini filiae meae ite* . . . nec additur: *ad deos vestros.*

2S) Ita exponunt non solum interpretes catholici A Lapide, Tirinus, Calmel, etc. sed ipsi protestantes, ut videre est in *Criticis sacris,* ad hunc locum.

,6) Ita pariter hunc textum exponunt citati interpretes.

î7) In hunc locum.

3S) Ibid.

29) En verba auctoris: ›.Il va jusqu'à prophétiser de la manière la *plus formelle* ct la *plus positive* les temps de la tolérance générale : un jour tous les peuples cesseront de combattre, et prendront plaisir à la paix; chacun marchera en invoquant le nom de son Dieu, Israel toujours le nom de Jéhovah." Perfrictae frontis sunt ii, qui fidem omnem abjecerunt.

327. **Inst.** Intolerantia civilis nullo modo distingui potest ab intolerantia religiosa; duae enim hae intolerantiae sunt prorsus indivisibiles; impossibile siquidem ost pacifice vivere cum iis, (pii tamipiam inimici Dei habentur 3 0 ; ergo.

328. **Resp.** *N.* 4. quoad omnes partes. Non solum enim distingui possunt duae istac intolerantiae, sed distingui omnino debent, ut distinguuntur et differunt inter se objectum temporale et spirituale. Regis enim seu magistratus qualiscumqne est, poenas in delinquentes contra incolumitatem reipublicae decernere, vel eas infligere. Religionis est declarare eos, qui culpabiliter falsitatem vel errorem sectantur, extra viam salutis esse, et eos interea non solum pati, sed amare, iis benefacere, atque omnimode eorum salutem procurare ad exemplum Christi et apostolorum, qui non solum pacifice vixerunt cum iis, qui pervicaces in suis erroribus erant, sed omni beneficentiae argumento eos prosequuti sunt, ut eos sibi conciliarent; eo magis, quod nos semper lateat, an non futurum sit ut ipsi aliquando revertantur ad veritatem ac resipiscant. Quamdiu vivunt, juvat spem aliquam alere de eorum conversione, quae non raro felicem habuit exitum.

10) Ita J. J. Rousseau, *Emile,* livr. IV. tom. IU.

329- Ex iis, quae hucusque disseruimus, pronum est colligere totum Christianae religionis systema in auctoritate fundari. Deus enim ita disposuit, ut homo, qui limitibus circumscriptus est, ac errori obnoxius, rationem suam subjiceret ipsius auctoritati; quare non contentus revelare veritates, quae intra rationis ac naturae fines continentur, revelavit praeterea veritates, quae humanae mentis aciem atque obtutum superant, ut homo disceret munus sibi incumbere subjiciendi propriam rationem in iis, quae ad fidem ac religionem pertinent, atque Deum statuisse mundum salvare per fidem.

330. Donec veniret plenitudo temporis, extraordinaria providentia, ut vidimus, ipsemet prospexit revelationis suae incolumitati atque integritati.[1] At cum misit Filium suum ad homines retrahendos ab illis ignorantiae tenebris, quibus ipsi sua culpa obvolvebantur, utpote obliti, magna saltem ei parte, illarum veritatum quas jamdiu Deus ipsis patefecerat, atque ad dandam illis pleniorem sui cognitionem, constituit, ut haberetur magisterium juge, infallibile, visibile, atque perpetuum, quo tuto dirigerentur in salutis via; neque a veritatis tramite, ut antea, aberrarent. Hoc vero magisterium

') Prout fatetur ipse Limborchius, etsi socinianus, in sua *Amica collatione cum erudito Judaeo,* nempe Orobio. Cum enim Orobius in tertio scripto objecisset: «Numquam tot difficultatibus, dubiis et vanis inlelligentiis obnoxium fuisse verbum Dei quam sub evangelio; in ecclesia Israelis nullas enatas sectas, nisi jam depravato sacculo, et de rebus ad legis essentiam non pertinentibus;- respondet Limborchius ad istud secundum punctum: ..Quod ecclesia israclitica in principio variis opinionibus agitata non fuerit, causa fuit crebra prophetarum, qui spiritu divino commovebantur, frequentia, quorum auctoritatem omnes excipere tenebantur.'* (Cap. 4. resp. ad tertium Judaei scriptum.) Ergo, colligo, auctoritas, et quidem divina, necessaria est ad unitatem servandam, alioquin hominum ingenia dilabuntur. Quoad dissensiones enatas post cvangelium, facile fuisset eatholico respondere, ipsas non ex evangelic ipso emersisse, sed ex privatorum perduellione ab illa auctoritate, quae divinitus constituta est ah ipso evangelii auctore, nempe ecclesia catholica. At sociniano homini alia via ineunda erat, quae satisfacere expostulationi Judaei nullo modo potest, ut legenti ejusmodi effugia, quae hie habet Limborchius, patet; neque melius, ut supra monuimus, huic ipsi difficultati occurrit Grotius prolestans.

posuit in ecclesia, quam Christus fundavit, eam sibi acquirendo sanguine suo, ac praecise in pastorum coetu sub regimine unius capitis visibilis, quod in totum corpus influeret, quodque fundamentum totius aedificii ecclesiae suae esse voluit. Constituit, ut huic ecclesiae omnes subjicerentur, nisi velint haberi tamquam ethnici et publicani, id est extorres ab hoc individuo torpore seu societate a se constituta, ac rei criminis perduellionis, ideoque aeternae damnationis.

331. Huic ecclesiae revelationis depositum consignavit; mandavitque, ut ipsa in nomine suo praedicaret evangelium omni creaturae, id est in omni loco et omni tempore, adsistentiam suam promittens, ne unquam in hoc ministerio vel deliceret vel erraret. Voluit ut pignus adsistentiae suae praeseferret miracula, vaticinia, aliaque charismatum dona, nec non foecunditatem, non solum in filiis gignendis, sed provehendis usque ad plenam sanctitatem.

332. Haec autem ecclesia, quae coepit in Petro *et* in apostolis, continua et numquam interrupta successione, velut persona moralis, semper jugiterque perseveravit, ac plena vita praedita usque ad nos, prout ex divinis promissis semper jugiterque una et individua perseverabit usque ad consummationem saeculi, ambiens omnia loca et omnia tempora, semper praeseferens divinae adsistentiae pignora et argumenta. Kestitit enim firma et invincibilis adversus sibi praenuntiatas inferni machinationes, tum externas ex parte ethnicorum seu infidelium, tum internas ex perduellione filiorum suorum. Sibi sufficiens, seu potius divino praesidio ac divinis pollicitationibus innixa, independens omnino est ab hominum sive favore sive furore; humanos favores spectat ut media, persecutiones et iram ut probationes, sed nec illis innititur, nec istas formidat, et saecula trajicit novis semper triumphis clara, uberes sanctitatis fructus producens, homines nempe tum omnibus virtutibus tum charismatum donis insignes in testimonium divinae originis suae, ac novos semper filios in coelum transmittens, usque dum et ipsa, non habens neque rugam neque maculam, cum completus fuerit electorum numerus, regnabit in perpetuas aeternitates.

333- At sicut Deus voluit unitatem ecclesiae suae constitutam esse in principio auctoritatis, e converso sectae ab hac auctoritate divinitus constituta desciscentes, ut ductum spiritus privati seu rationis, ut vocant, individualis sectarentur, oppositum ecclesiae magisterio principium dissolutionis ac divisionis substituerunt. Quo principio semel posito, factum est, ut numquam illae inter se unitatem doctrinae conservare potuerint, atque, ut consequens erat, numquam sibi constantes nisi in sola mobilitate, de novitate in novitatem, de errore in errorem prolapsae sint; novas semper confessiones edentes, ac in frustula comminutae, donec consummerentur atque perirent, ut sal in aqua dissolvitur. Ita veteribus sectis accidit, ita novis, quae desierunt in naturalismum seu rationalismum, ultimum, juxta Leibnitzium,

haereseos genus. 1 Quod si interdum atque ail tempus consistere visa est inter haereticos protestantes antiquiores et modernos aliqua unitatis species, id factum non est, nisi quia ipsi non fuerunt consentientes suo proprio principio, substituentes, sive aperte sive occulte, propriam auctoritatem auctoritati ecclesiae catholicae, quam deseruerunt. Sublata enim auctoritate, necesse est ut auferatur unitas, immo unitatis principium ac proinde ecclesia ipsa, quia sublata auctoritate non remanet nisi indi vidualis libertas, individuus cujasque sensas, et vinculum disrumpitur, quo simul ejusmodi membra secum cohaereant; adeo ut sertae non sint nisi aggregatio turbarum, seu etiam individuorum, quorum alterum nihil habet cum altero commune, nisi principium dissolutionis ac divisionis, seu unitatem negativam, id est, privationem essentialem cujuscumque compaginis atque, unitatis.

334. Neque huic auctoritatis ecclesiae catholicae defectui supplet auctoritas scripturae, ut protestantes reponunt; nam praeterquam quod ipsis constare non potest de numero, de integritate, de divina inspiratione sacrorum librorum ac singularum eorum partium nisi ex testimonio et auctoritate ecclesiae catholicae,a qua, ut ipsi loquuntur, se tandem in libertatem vindicarunt3 : ac proinde cum integrum unicuique sit, ex principio examinis spiritus privati, eos admittere vel rejicere, ut factum ostendimus a protestantibus recentioribus, quemadmodum semper factum est a protestantibus antiquis 4 ; illud ipsi constituunt tamquam remedium quod semper fuit omnis mali origo. *Neque eniin,**t* praeclare jam observaverat s. Augustinus5. *natae sunt haereses, et quaedam dogmata perversitatis illaqueantia animas et in profundum praecipitantia, nisi dum scripturae bonae intelliguntur non bene, et quod in eis non bene intelligitur, etiam tentera et audactcr asseritur.* Adeo ut nulla unquam fuerit haereticorum secta, quae non inniteretur alicui scripturarum auctoritati. 6

Non mc fugit Ephemeridem evangelicam ecclesiasticam (.mens. Januar. 1830, n. 5, 6» vehementissime insurrexisse contra rationalismum ac contra doctores Gcsenium et Wegscheider, professores theologiae Maliae. Censura autem adeo fuit virulenta, ut non solum commoverit horum professorum auditores, sed compulerit facultatem theologicam ad invocandam ministerii protectionem adversus impugnationes aemulae berolinensis universitatis. (Vid. *Appendix extraord. Ephemer. univers,* n. 26. 1830.) At quis non videt hanc agendi rationem destruere principium et essentiam reformationis? Si enim, ut toties dictum est, essentia reformationis consistit, ipsis fatentibus, in plena examinis libertate atque in plena independentia spiritus privati a qualibet auctoritate, quo jure berolinenses excandcscere possunt adversus rationalistes, si isti corollaria deduxerunt ex principiori essentia reformationis? Si ipsis persuasum est, se in scriptura non invenire nisi purum rationalismum, quo jure id illis objicitur,quod reformatores sibi arrogarunt? Adeo verum est nullum dari medium inter catholicismum ct rationalismum sive deism uni. Quilibet enim apud protestantes potest respondere: *Ouis nostrum judices vos constituit?*

3) Nempe sicut filius prodigus se emancipavit ab auctoritate paterna.

Λ) Nempe ebionilis, ccrinthianis, marcionitis, manichaeis, etc. qui et ipsi rejecerunt cos libros, quos ipsis rejicere placuit.

s) Tract. XVIII. in Joann, tom. IΠ. pag. 440, edit. maur.

·) Cons. Vine. Lirin. *Commonitorium,* η. 45 et seqq.

335. Interea Deus ordinatissima providentia sua permisit, ut haereses et sectae orirentur, viventibus adhuc apostolis ipsis, ut ex ipsorum agendi ratione adversus ejusmodi novatores protestantes, compertum esset toti posteritati seu subsequentibus saeculis, tum quaenam esset haereseon origo, tum ratio, qua ecclesia se gerere deberet cum haereticis seu protestantibus oriturris: ut hos nempe expelleret e sinu suo, et fideles praemuniret adversus eorum conatus ac subdolas versutasque artes, tum demum ipsis, nisi resipuerint, sempiterno exitio certo addicendos denunciaret, nullum interponens discrimen inter haereses et haereses, haereticos et haereticos. Quandocumque enim quis reus est protestantismi, seu protestationis adversus ecclesiam, quam Christus instituit depositariam perpetuam revelationis, magistram et interpretem, seu, ut loquitur Paulus, *columnam et firmamentum veritatis* (I. Tim. 5)', certissime ejusmodi poenam incurret.

336. Non exiguum tamen emolumentum cepit, aut capit ecclesia catholica ex ejusmodi semper sibi succedentibus haeresibus et sectis, ipsarumque perpetua mobilitate, ortu et interitu. Ac 1. quidem ex occasione exorientium errorum diligentius inquirit in fidem suam, explicat et luculentius evolvit veram doctrinam, ut inde magis appareat pulchritudo totius catholici systematis, et nexus intimus omnium veritatum, quas profitetur: ut reipsa semper factum est, quoties quilibet novator aliquam veritatem impugnavit. 2. Ut ex perpetuo conflictu, quem sustinere debet ex parte haereticorum, vigilet semper, firmioremque quodammodo auctoritatem nanciscatur. Etenim prout justi ex malorum insectatione probantur, ac magis eorum virtus nitet, sic ecclesia, quae est, ut saepe diximus, moralis persona, ex sectarum machinationibus, malis artibus, calumniis, immo saepe ferro et igne, pulchrior semper ac nitentior splendet. 3. Ut omnibus planum compertumque sit, ecclesiae stabilitatem ac firmitatem non aliunde quam a Deo ipso ejusque promissis esse repetendam, dum opera hominum continuo diffluunt ac dissolvuntur. 4. Ut ex sterilitate haereticorum omnes discant jugem ecclesiae catholicae foecunditatem Deo soli acceptam esse referendam, non autem humanae cuivis industriae vel hominum conatibus, quia: *Nisi Dominus aedificavcrit domum, in vanum laboraverunt, qui aedificant eam;* et: *Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus* (I. Cor. III. 7). 5. Ut discant omnes, fidem donum Dei gratuitum esse, neque scientia comparari posse, neque humana industria, quibus virtutibus certe pollent plures inter sectarios, nec quempiam de se debere praesumere, et: *Qui se mstimal stare, videat ne cadat* (L Cor. X. 12); quum Deus de se praesumentes dimiserit in desideria cordis eorum ac *dicentes se esse sapientes, stulti fodi sint, et Deus errare eos fecerit quasi ebrios;* adeo ut vix sit errorum monstrum sive theoreticum sive practicurn, in quod plus minus ejusmodi sapientes non inciderint, et vix sit contradictio, in quam ipsi turpiter non

sint prolapsi; sic neminem aliter posse in fide perseveraro nisi htimilhate et oratione, prout nemo ad veram fidem nisi humilitato et oratione accedere potest: *Deus enim superbis resistit, humilibus autem <lat gratiam* (Jac. IV. 6), Neque mirum cuiquam videri debet tantam hominum multitudinem in haeresi vel schismate versari, dummodo is secum animo reputet, ante adventum Christi Deum dimisisse omnes gentes ingredi vias suas, una excepta hebraica natione; post Christum vero, vocatas quidem fuisse gentes ad fidem, ast judaicum populum in coecitatem ac mentis stuporem incidisse. 7

337. Cum igitur ex dictis duplex tantum sit ad veritatem via, *ratio* videlicet et *auctoritas,* omnes de religione controversiae ad hunc cardinem, ut ita dicam, revocantur: utrum videlicet in religionis negotio auctoritas rationi, an contra ratio auctoritati sit praeferenda; vel clarius etiam, utrum per viam disquisitionis et examinis, instituendi per privatum uniuscujusque spiritum, seposita omni auctoritate, an vero per viam fidei ac submissionis publicae ac legitimae auctoritati in religionis negotio sit incedendum; vel etiam ulterius: utrum standum sit auctoritati ecclesiae catholicae, an vero, ista posthabita, unicuique liberum relinquendum sit scripturas privato sensu admittere et interpretari, ac cudere sibi religionem, prout magis minusve quidpiam probabile videatur.8 Dixi ecclesiae catholicae auctoritati; nam si systema seu via auctoritatis admittitur, nullum dubium esse potest aliis quibuscumque eam ecclesiam praevalere auctoritatis pondere, quae omnes certo vincit sive antiquitate, sive universalitate, sive unitate et consensione, immo nulla est, quae cum ipsa comparari possit.

T) Vinccntius Lirinensis internos haereticorum tumultus eruciatusque graphice describit in suo *Commonitorio,* cap. 15 dicens: ..Heu miseranda conditio! Quantis illi curarum aestibus, quantis turbinibus exagitantur! Nunc etenim qua ventus impulerit, incitato errore rapiuntur; nunc in semetipsos reversi, tamquam contrarii fluctus, reliduntur; nunc temeritatis praesumptione, et ea, quae incerta videntur, adprobant; nunc irrationali metu etiam, quae certa sunt, expavescunt; incerti, qua eant, qua redeant, quid appetant, quid fugiant, quid teneant, quid dimittant. Quae quidem dubii et male penduli cordis afflictio divinae erga se miserationis est medicina, si sapiant. Idcirco etenim extra tutissimum catholicae fidei portum diversis cogitationum quatiuntur, verberantur ac pene enecantur procellis, ut excussa in altum elatae mentis vela deponant, qViae male novitatum veniis expanderant, seseque intra fidissimam stationem placidae ac bonae matris reducant et teneant, atque amaros illos turbulentosque errorum fluctus primitus revomant, ut possint deinceps vivae et salientis aquae fluenta potare. Dediscant bene quod didicerant non bene; et ex toto ecclesiae dogmate, quod intellectu capi potest, capiant, quod non potest, credant.*

h) Sane in Ephemeride protest. · *Le Globe,* η. 137 aperte scribitur: «Notre siècle doute, et, dans le doute, sa religion *c'est sa liberté,* parce que c'est le seul dogme, qui permet à chacun de suivre ce qui lui plaît aujourd'hui, de le rejeter demain. Le caractère de ce siècle est de ne pas avoir une religion, mais d'en avoir mille, mais d'en avoir presqu'autant qu'il y a de familles dans chaque nation." Potuisset insuper adjicere *quot stint individua in qualibet familia.* Hic graphice describitur systema protestantismi, quod consistit in nulla habenda religione, nulla fide, sed

338. Jam vero non potest admitti via sensus privati, quin incidamus in illa omnia absurda, quae recensuimus, quaeque eo tandem homines dcdueunt, ut omnem fidem amittant, incldantque in perfectum scepticismnm religiosum, adeo ut nemo sciat quid tenere, quid respuere deheat, sed majori tantum aut minori probabilitate quadam permoveatur. Unde fieret, ut disputaro liceret de religione eodem fere modo ac olim disputabatur inter philosophos; religio vero non esset nisi systema philosophicum, sectae autem totidem academiae, vel scholae philosophicae, in quibus liberum est id tenere ac. sectari, quod bonum unicuique videtur. Qui autem sobrius sibi persuadere poterit, Deum sic dedisse revelationem suam, ut ejus existentia et sensus permitteretur hominum disputationibus, et omnia incerta, omnia confusa essent, ac religio desineret in pyrrhonismum vel philosophicam quaestionem?9 In hoc systemate, protestans sive haereticus, divulsus ab ecclesia universa omnium saeculorum, quaeque hactenus perdurat, segregatus a consortio eorum etiam, qui ecclesiam deseruerunt, cum quisque habeat ex principio protestantisme religionem suam individualem, et sibi a se cusam, solus est, velut insula sive scopulus, in medio mari procellis fluctibusque undique percussus. Quam vero spem, quodve solatium capere potest ex religione sna? Quid si erret? Quod judicium sibi polliceri poterit a Christo Domino post mortem ? Omnia plane in hoc systemate horrorem ingerunt, ac plena omnia formidine sunt. Contra vero catholicus, in systemate seu prin-

in profitendo purum dubium, prout suo loco' monuimus.

') En quomodo ab alio folio protestantico progressus proteslantismi describitur: .C'est au seizième siècle que la première fois, dans la série des événements qui nous intéressent, on voit la liberté de conscience ouvertement et nettement érigée en principe; mais d'abord ce n'est point cette liberté illimitée qu'on a réclamée depuis, c'est seulement la faculté de croire, sur un certain nombre de points déterminés, autrement que l'Eglise catholique. Λ mesure qu'en se succédant les sectes, qui s'élèvent du sein de ΓEglise, prétendent s'éloigner davantage de sa doctrine, elles reculent aussi théoriquement les bornes de celte faculté qu'elles s'attribuent par le hit. *Les Écritures sacrées* avaient été d'abord le champ, où il paraissait convenu que la liberté de conscience devait se renfermer; bientôt celte limite est franchie; *la religion* par quelques hommes est réduite, dans son dogme, à une simple conception de la raison et du sentiment, et dans son culte à une pure relation métaphysique de l'homme à son créateur; enfin les idées fondamentales de toute institution ou croyance religieuse sont elles-mêmes attaquées, et c'est à l'abri du principe de la liberté de conscience, toujours de plus en plus étendue, que ces divers degrés d'incrédulité se produisent tour à tour et essaient de se faire recevoir.*' *(Producteur;* n. 9. pag. 408.) Hoc ipsum, jam a quinto ecclesiae saeculo, rursum praeviderat et praenunciaverat, in suo admirabili *Commonitorio,* cap. XXXI. Vinccnlius Lirinensis: ..Nam si semel admissa fuerit, *inquit,* haec impia fraudis licentia, horreo dicere quantum excidendae atque abolendae religionis periculum consequatur. Abdicata etenim qualibet parte catholici dogmatis, alia quoque atque item alia, ac deinceps alia et alia, jam quasi ex more et licito abdicabuntur. Porro autem singillatirn partibus repudiatis, quid aliud ad extremum sequetur, nisi ut totum pariter repudielur?"

cipio auctoritatis securus vivit; ipse communicat cum ecclesia omnium saeculorum et locorum omnium; consortio fruitur apostolorum, martyrum, sanctorum omnium aetatum; nullum unquam poterit ob religionis suae professionem periculum subire, nisi (quod absurdum omnino est) universa catholica ecclesia locum periculis daret; se ipse spectat voluti membrum magnae familiae, cujus caput invisibile Christus est, qui imaginem sui reliquit in Petro ejusque successoribus vicariis suis, in qua omnia bona communia eunt, universalis quidam amor omnia regit, in qua omnia sapientissima providentia a Christo ad nos usque perseverant, omnes eidem mensae eucharisticae assident; et si quae humana fragilitate maculae contrahuntur, per humilem culparum confessionem, in qua ex integra animi sui manifestatione magnum quisque a parente omnium amantissimo percipit solatium. Numquam solus catholicus est, nec vivens nec moriens, sed sicut unus Dominus, ita una fides, unum baptisma, unum corpus et unus spiritus, sicut vocatus est in una spe vocationis suae. Quin immo nec deseritur post mortem; pergit enim communicare cum ecclesia sua, sive militante, cujus suffragiis juvatur, sive triumphante, quae manus ad ipsum tendit et ad se eum invitat.

339. Itaque vel nulla religio, vel sola religio catholica. Nullum datur medium: vel si medium datur, est medium incohaerentiae. Quia si Deus est, si divina providentia sua cuncta gubernat, per nexum quemdam validamque ipsius rationis vim ad catholicam professionem tandem deveniri debet.

340. Placet haec omnia testimonio et auctoritate magni Augustini roborare et confirmare, qui non minus vere quam eleganter velut compendium exhibet eorum omnium, quae hactenus fuse a nobis, in utraque hujus tractatus parte, discussa sunt atque exposita [10]:

341. „Si Dei providentia, scribit ipse, non praesidet rebus humanis, nihil est de religione satagendum; sin vero et species rerum omnium, quam profecto ex aliquo verissimae pulchritudinis fonte manare credendum est, et interior, nescio quae conscientia Deum quaerendum, Deoque serviendum, meliores quosque animos quasi publice privatimque hortatur, non est desperandum ab eodem ipso Deo auctoritatem aliquam constitutam, quo velut gradu certo inuitentes adtollamur in Deum. Haec autem, seposita ratione, quam sinceram intelligere, ut saepe diximus, difficillimum stultis est, dupliciter nos movet, partim miraculis, partim sequentium multitudine . . . Miraculum voco, quidquid arduum aut insolitum supra spem vel facultatem mirantis apparet, in quo genere nihil est populis aptius, et omnino stultis hominibus, quam id quod sensibus admovetur. Sed rursus haec in duo dividuntur: quaedam enim sunt, quae solam faciunt admirationem, quaedam vero magnam

[10]) Lib. *De utilitate credendi,* capp. 16, 1<, 18, torn. VUE opp. edit. maur.

etiam gratiam benevolentiamque conciliant. Nam si quis volantem hominem cernat, cum ea res nihil spectatori afferat commodi praeter ipsum spectaculum, miratur tantummodo. Si quis gravi et desperato morbo affectus, mox ut jussum fuerit, convalescat, admirationem sanitatis suae sanantis etiam caritate superabit. Talia facta sunt illo tempore, quo Deus in vero homine, quantum sat erat, hominibus apparebat. Sanati languidi, mundati leprosi, incessus claudis, caecis visus, surdis auditus est redditus. Homines illius temporis aquam in vinum conversam, saturata quinque millia quinque panibus, transita pedibus maria, mortuos resurgentes viderunt; ita quaedam corpori manifestiori beneficio, quaedam vero menti occultiori signo, et omnia hominibus majestatis testimonio consulebant; sic in se tunc animas errantes mortalium divina commovebat auctoritas. Cur, inquis, ista modo non fiunt? Quia non moverent nisi mira essent. Nam diei et noctis vices et constantissimum ordinem rerum caelestium … decedentes redeuntesque frondes arboribus, infinitam vim seminum, pulchritudinem lucis, colorum saporumque varietates, da, qui primum videat atque sentiat, cum quo loqui possimus, hebescit obruiturque miraculis: nos vero haec omnia, non cognoscendi facilitate, quid enim his causis obscurius? sed certe sentiendi assiduitate contemnimus. Facta sunt igitur illa opportunissime, ut, his multitudine credentium congregata atque propagata, in ipsos mores utilis converteretur auctoritas. Mores autem quilibet tantum valent ad obtinendas hominum mentes, ut etiam quae in his prava sunt, quod fere superantibus libidinibus evenit, improbare citius et detestari quam deserere aut mutare possimus. Parum ne consultum rebus humanis arbitraris, quod nihil terrenum, nihil igneum, nihil denique quod corporis sensus attingit, pro Deo colendum esse, ad quem solo intellectu ambiendum est, non pauci doctissimi disputant, sed imperitum etiam vulgus marium feminarumque in tam multis diversisque gentibus et credit et praedicat? Quod continentia usque ad tenuissimum victum panis et aquae, et non quotidiana solum, sed etiam per contextos plures dies continuata jejunia, quod castitas usque ad conjugis prolisque contemptum, quod patientia usque ad cruces flammasque neglectas, quod liberalitas usque ad patrimonia distributa pauperibus, quod denique totius hujus mundi aspernatio usque ad desiderium mortis intenditur? Pauci haec faciunt, pauciores bene prudenterque faciunt; sed populi probant, populi audiunt, populi favent, diligunt postremo populi: populi suam imbecillitatem, quod ista non possunt, nec sine provectu mentis in Deum, nec sine quibusdam scintillis virtutis accusant. Hoc factum est divina providentia per prophetarum vaticinia, per humanitatem doctrinamque Christi, per apostolorum itinera, per martyrum contumelias, cruces, sanguinem, mortes, per sanctorum praedicabilem vitam, atque in his universis digna rebus tantis atque virtutibus, pro temporum opportunitate, miracula. Cum igitur tantum auxilium Dei, tantum profectum fructumque

videamus, dubitabimus nos ejus ecclesiae condere gremio, quae usque ad confessionem generis humani ab apostolic» sede per successiones episcoporum, frustra haereticis circumlatrantibus et partim plebis ipsius judicio, partim conciliorum gravitate, partim etiam miraculorum majestate damnatis, culmen auctoritatis obtinuit? Cui nolle primas dare, vel summae profecto impietatis est, vel praecipitis arrogantiae. Nam si nulla certa ad sapientiam salutemque animis via est. nisi cum eos rationi praecolit fides; quid est aliud ingratum esse opi atque auxilio divino, quam tanto labore praeditae auctoritati velle resistere? Et si unaquaeque disciplina, quamquam vilis et facilis, ut percipi possit, doctorem aut magistrum requirit; quid temerariae superbiae plenius quam divinorum sacramentorum libros, et ab interpretibus suis nolle cognoscere, et incognitos velle damnare? Quamobrem si quid te vel ratio vel oratio nostra commovit, et si veram, ut credo, curam tui geris; velim me audias, et bonis praeceptoribus catholicae christianitatis te pia fide, alacri spe, simplici caritate committas; Deumque ipsum, cujus unius et bonitate facti sumus, et justitia poenas luimus, et clementia liberamur, orare non cesses. Ita tibi neque praecepta et disputationes doctissimorum hominum et vere Christianorum, neque libri, neque serenae ipsae cogitationes defuerint, quibus facile quod quaeris invenias.“

In praelectiones theologicas prolegomena..... P«3.

TRACTATUS DE VERA RELIGIONE
ADVERSUS INCREDULOS ET IIETERODOXOS . .

PARS I. De vera religione adversus incredulos . . . 9
CAPUT I. De divinae revelationis possibilitate . . . 9
Prop. I. Possibilis est divina revelatio immediata 10
Prop. II. Possibilis est divina revelatio mediata 12
Prop. III. Possibilis est revelatio illarum veritatum, quae mentis nostrae captum excedunt, seu est possibilis mysteriorum revelatio..... 13
CAPUT II. De revelationis necessitate 19
Prop. I. Ex eo, quod nullus populus divina revelatione destitutus dignum Deo cultum exhibuerit atque in absurdos contra sanae ethices principia errores delapsus non fuerit, jure infertur divinae supernaturalis revelationis necessitas..... 21
Prop. II. Ex eo, quod nulla humana sapientia aut industria populos ratione destitutos revocare valuerit ab universali illa defectione sive circa cultum sive circa mores, jure rursum infertur divinae ac supernaturalis revelationis necessitas..... 26
Prop. III. Cum humana ratio ex se motiva sufficientia non praebeat ad homines in officio continendos atque a vitiis retrahendos, iterum necessitas jure merito infertur divinae ac supernaturalis revelationis etiam in iis, quae naturali rationis lumine cognosci possunt..... 33
CAPUT III. De notis divinae ac supernaturalis revelationis 37
ARTICULUS I. De miraculis..... 38
Prop. I. Miracula sunt possibilia..... 41
Prop. II. Miracula certissimam notam exhibent ad dignoscendam divinam ac supernaturalem revelationem . . . 45
ARTICULUS II. De prophetia..... 64
Paragr. 1. De prophetiae possibilitate - - - - - - - - - 65
Prop. Prophetia est possibilis..... 65

Paragr. 2. Devint efficacia prophetiae ad ostendendam divinitatem revelationis 67
Prop. Prophetia est certissimum divinae ac supernaturalis revelationis argumentum 67
CAPUT IV. De existentia divinae ac supernaturalis revelationis 80
Prop. I. Christus miraculis et vaticiniis, praesertim vero sua a mortuis resurrectione divinam sui missionem comprobavit. seu divina facta est ac supernaturalis in Novo Testamento per Christum revelatio 81
Prop. II. Doctrinae evangelicae excellentia et sanctitas divinam ac supernaturalem Christi missionem invictissime confirmat 102
Prop. III. Admirabilis Christianae religionis propagatio in omnibus suis adjunctis spectata ineluctabile pariter suppeditat divinae ac supernaturalis Christi missionis argumentum 123
Prop. IV. Conservatio Christianae religionis in omnibus suis adjunctis speciata non minus certum divinae ac supernaturalis Christi missionis suppeditat argumentum . . 132
Prop. V. Christianorum martyrum testimonium, omnibus ejus adjunctis perpensis, validissimum etiam est divinae ac supernaturalis Christi missionis argumentum . . 139
PARS II De vera religione adversus heterodoxos . 157
Prop. I. Validissimae rationes ostendunt. de via ordinaria divinam revelationem ab auctoritate divinitus instituta atque infallibili custodiri, atque proponi debere . . 158
Prop. 1L Sola ecclesia a Christo instituta instructa est hac infallibili auctoritate 164
rup. III. Sola proinde ecclesia custos est et interpres infallibilis divinae revelationis, sive viva voce per traditionem transmissae sive litteris consignatae 170
Prop. IV. Ecclesia est una, visibilis atque perpetua . . . 175
Prop. V. Hinc sola ecclesia catholica est vera ecclesia Christi 188
Prop. VI. Quicumque quovis tempore, spiritus privati placita sectando, se opponunt ecclesiae catholicae magisterio, rebelles sunt, sectarii et novatores . . . 200
Prop. VII. Iis qui auctoritatem rejiciunt ecclesiae catholicae. ut spiritus privati placita sectentur, nulla est vera fides, sed opinio tantum vel dubium 209
Prop. VIII. Haeretici et schismatici declarati extra Christi ecclesiam sunt 219
Prop. DC Protestantismi origo ac variae phases ipsius arguunt falsitatem 224
Prop. X. Sterilitas protestantismi in suis missionibus apud infideles novum est ipsius falsitatis argumentum . . 238
Prop. XI. Culpabiliter in haeresi vel schismate vel incredulitate ex hac vita decedentibus nulla salus esse potest, seu extra ecclesiam catholicam nulla datur salus 219
Prop. XII. Tolerantia religiosa est impia ct absurda . . 259
CONCLUSIO

PRAELECTIONES

THEOLOGICAE

QUAS IN COLL. ROM. HABEBAT

JOANNES PERRONE

E SOCIETATE JESU

IN EOD. COLL. THEOLOGIAE PROFESSOR.

EDITIO XXI. RATISBONENSIS I

NOVISSIMIS CL. AUCTORIS CURIS AC NOTIS ORNATA ET AUCTA·

VOLUMEN II

DE LOCIS THEOLOGICIS

RATISBONAE MDCCCLIV.

SUMPTUS FECIT G. JOSEPHUS MANZ.

Jam pridem ab ipso mearum de re theologica praelectionum ingressu illud me praestiturum spoponderam, ut peculiari aliquando loços theologicos, quos nuncupant, tractatione explanarem. Id vero Dei Opt. Max. beneficio tandem perfecisse laetor. Prodit quippe in lucem primum disputationis hujus volumen, quod alterum non ita serius excipiet. Universa porro haec lucubratio tametsi postremo omnium loco edatur, primam nihilominus sedem post tractatum qui de vera religione a nobis inscriptus est, suo jure sibi vindicat. Etenim quae reliquae sunt theologicarum institutionum partes, ex principiis notis atque aliunde exploratis, in peculiarium dogmatum evincenda veritate versantur. At vero haec quam auspicamur, posteaquam quod par est fundamentum in tractatu de vera religione praejactum fuerit, principia ipsa atque fontes, unde omnis in theologica disciplina veritatum series dimanat, proponit atque explicat, eorundem inter se nexum ac mutuam, quam vocant, dependentiam patefacit, et quod caput est, singulorum veritatem accurate demonstrat. Quae cum ita sint optimo jure factura est, ut tractationi huic locorum theologicorum appellatio inderetur: eandemque ob rem haud alio quam receptissimo illo titulo hanc operis nostri partem praenotandam censuimus.

Jam nos ipsi profitemur plura in hisce locis illustrandis fuisse complexos, quae arctissimam cum iis necessitudinem habent, quae in altera parte tractatus de vera religione haud ita summis labiis delibata sunt. Verum utraque invicem disputatio plurimum distat. Etenim id unum illic intendimus ut continenti propositionum serie, efficaci illa quidem, sed arctiori et pressa, homini divinae revelationis necessitatem atque existentiam nuperrime edocto, nec in quanam societate exquirenda ea sit satis per seipsum internoscere valenti, verae Christi ecclesiae faciem ac praecipua lineamenta velut

in:

in tabula quadam expressa exhiberemus. Ileic vero quoniam regulae proximae fidei nostrae dignitatem nancisci ecclesia debet, funditus enucleanda res est: natura ipsa atque intima ecclesiae constitutio exploranda, ceteraque de scripturis et traditionibus in propatulo ponenda; quae nisi solide in ipso theologiae vestibulo constituta fuerint, omnis deinceps disputatio suis quasi nervis destituta nutet oportet.

Neque vero mirum cuique videri debet, quod locorum theologicorum explanationem duobus voluminibus vix exhauserimus. Nam quominus parciores in scribendo esse possemus, tum rei gravitas atque copia, tum instituti nostri ratio, nec non aetatis quae nunc est conditio prohibuerunt. Incredibile enim dictu est quanto vesaniae ac furoris aestu heterodoxi homines, quo inclinatum et prope collapsum protestantismum utcumque sustentent, in labefactanda catholicae ecclesiae imprimisque romani pontificis auctoritate, ceterisque sacrae theologiae fontibus corrumpendis unanimes adlaborent. Nec facile explicari potest quam fallacibus eisque variis ac multiplicibus artibus utantur, quotque in dies teterrimas machinationes moliantur. Quandoquidem igitur illud perpetuo animo constitutum gesserimus, ut prae obsoletis jamdiuque protritis, errorum qui in praesentia grassantur potissimam haberemus rationem, committere non potuimus, ut hasce vaferrimorum hominum technas paulo studiosius non consectaremur, quo ipsa manifestatione debilitatae et fractae conciderent.

Ceterum nihil inde nostrarum praelectionum moles justo amplius excrescit. Hic enim qui de locis est theologicis, atque alter de vera religione tractatus, apparatus loco ad universam theologiam haberi debent, iidemque propterea seorsum a reliquis edi atque in usum deduci possunt.

Nihilo tamen secius quo iis etiam collegiis morem geramus ac clericorum ephebeis in quibus brevior usura temporis ad theologiae curriculum absolvendum pro sua studiorum ratione conceditur, simul ac alterum tractationis hujus volumen publici juris effectum fuerit, ad ipsas hasce praelectiones nostras in compendium redigendas, si Deus annuat, aggrediemur.

Utinam laborum omnium nostrorum ille tandem fructus obtingat, ut quidpiam solidi emolumenti juventuti in spem catholicae ecclesiae adolescenti pariatur. Id enim vero est quo tendimus, quod discupimus. Id ut Deus Opt. Max. faxit enixis precibus flagitamus.

DE LOCIS THEOLOGICIS.

PROOEMIUM.

1. Nemo profecto qui sacras vel a limine salutaverit disciplinas conspicuum Dominicanae familiae decus illud ac lumen Melchiorem Canum merito non suspexerit, quem tractatus de **locis theologicis** inscribi solitus, suum veluti parentem agnoscit. Sive enim doctrinae spectetur firmitas, sive acumen ingenii, sive compta scribendi ratio ac perpolita: tam multa inibi eximia otferuntur, ut quid potissimum sibi primas vindicavit, addubites. Nihilominus cum per aetatem in qua vir praeclarissimus scripta edebat, numeris omnibus absolutum opus videatur, tum in praesentia minus idoneum, et auditoribus informandis minus accommodatum, suffragio doctorum virorum habitum est. Quapropter expetita fuit nova methodus qua hic tractatus in scholis traderetur ab ea diversa, quam sibi praeoptavit Canus, ceterique deinceps qui ad haec ferme tempora eum imitati, aquas ex illo communi fonte in suos usus quodammodo derivarunt.

2. Et plura sunt quae me ad obsequendum huic sive monito sive desiderio, non movent dumtaxat, sed pene compellunt. Atque in primis agendi ratio protestantium, biblicorum, rationalistarum ac mythicorum in doctrinis catholicis insectandis, ob quam non amplius datur nobis tritum iter insistere ut apto cum iis armorum genere dimicemus. Etenim quemadmodum post adscitum in usus bellicos sulphureum pulverem, integra militaris ars sive in extruendis arcibus, sive in impetu hostico repellendo, sive in ceteris, quae ad leges oppugnatorias spectant est immutata j ita variari debuit norma oppugnandi religionis hostes, posteaquam isti novis machinationibus ad catholicos

aggrediendos uti coeperunt Praeterea idipsum suadent progressus, quos insequentibus temporibus scientiae fecerunt tum in arte critica, tum in exegesi, tum denique in philosophicis disciplinis ad quos exigi rem theologicam necesse est, ne reliquis disciplinis haec nostra inferior videatur. Huc accedit methodum a Cano adoptatam, ac deinceps a reliquis fere post ipsum, minus geneticam, ut loquuntur, sive scientificam videri posse. Ex ea siquidem haud levia dimanant incommoda, quae declinari vix, aut nullatenus etiam queunt

3. Etenim Canus primo loco de scripturis divinis agit, deinde vero de traditione, hinc de ecclesia et de conciliis, quibus subnectit quae ad romanum pontificem, sanctos veteres, quos vulgo patres nuncupamus, ac theologos scholasticos pertinent; ut demum tres alios aperiat fontes, unde theologus hauriat argumenta illa quae ipse vocat adscriptitia, ac vehit ex alieno emendicata, rationem scilicet naturalem, auctoritatem philosophorum, et jurisconsultorum, postremo auctoritatem humanae historiae. [1]

4. Verum enimvero quis unquam non viderit nequaquam posse quemquam de scripturis sacris, prout *divinae* spectantur apte disserere, de ipsarum, ut ajunt, inspiratione, et canone, ut reliqua missa faciam, quin prius auctoritas illa constituta sit ex qua solum eae notae tuto nobis poterunt constare? Idem dic de divinis traditionibus et earum auctoritate, ac de reliquis quae ab ecclesiae auctoritate ac testimonio, uti postea ostendemus, unice pendent,

5. Quamobrem iter insistendo, quod et alias ingressi sumus in posteriori tractationis nostrae parte quam de *Vera religione adversus heterodox^* inscripsimus, magis ad rem conficiendam opportunum nobis visum est exordiri ab ecclesia, cujus praescriptionem, sive *anterioritatern,* ut ita loquar, cum jam constituimus, sic magis ac magis in hac ipsa tractatione confirmabimus. Ex hoc porro principio velut ex uberrima segete pronum erit colligere quae ad sacram scripturam, et ad traditionem sive oralem, sive litteris, documentisque deinceps consignatam, aliave ratione ad nos deductam, referuntur. Quibus absolutis firmiterque constabilitis, pandetur via ad reliquas quaestiones agitandas, de quibus acris controversia aetate potissimum hac nostra et contentio excitata est, de analogia videlicet rationis ac fidei.

ÎH I

6. Cum enim locorum theologicorum nomine veniant argumentorum sedes ac veluti domicilia, ut loquitur Canus, ex quibus theologi omnes suas argumentationes sive ad confirmandum, sive ad refellendum inveniant, patet, si rem strictius spectes ac prout scientiae nostrae natura exposcit, quae tota divinae auctoritati innititur, eos revocari debere ad verbum Dei sive scriptum sive traditum, quod constituit eam quam vocant *remotam* fidei nostrae

[1]) Lib. I. cap. 3.

regulam. Cum autem de genuino Dei verbo ac germano ejus sensu, sive revelationis objecto constare certo nobis non possit nisi per medium tutum ac infallibile, cujusmodi ecclesia est, quae constituit fidei regulam *proximam* nuncupatam, ut latius suo loco ostendemus, bine fit, ut prius de ecclesia quam de Dei verbo agere debeamus. Etenim quoad nos prius constare debet medium, quam res quae per medium innotescit. Abjicere autem legitimum rectae rationis usum a theologicis disciplinis nec possumus nec debemus, adeo siquidem individuus est nexus inter rationem ac revelationem, quae ex eodem omnium bonorum fonte, Deo, dimanant, ut dissociari ab invicem nullatenus possint. Hunc propterea ordinem consectantes totum quod aggredimur opus in tres partes distribuere constituimus, in quarum prima universim quae ad ecclesiam spectant disputabuntur; in altera quae ad verbum Dei scriptum et traditum; in postrema quae ad rationis et fidei analogiam referuntur. Interseremus praeterea idoneis locis quae usui necessaria sunt, ut prospere feliciterque, qui adversarios fidei catholicae aggrediuntur, eos valeant impugnare.

7. Quoniam vero ecclesia *acephala* seu sine capite neque est neque intelligi potest, ideo de ecclesia integra quae in prima parte dicturi sumus accipienda erunt; quamvis ob rei de qua agitur gravitatem cogamur distincte de ecclesiae capite disputationem instituere. In duas proinde sectiones hanc primam tractatus partem dividimus in quarum priori de ecclesia generatim, iu posteriori de ejus capite, seu de romano pontifice agemus.

8. Christi ecclesiae nomine significamus societatem illam, quam Christus Jesus cujus divinam missionem vindicavimus in tractatu de *Vera religione,* instituit, ut depositum asservaret caelestis doctrinae in terras ab se delatae, atque organum seu medium simul esset, quo haec ipsa doctrina conservaretur integra atque propagaretur.

9. De hac societate nobis inquirendum est quaenam sit ejus origo seu institutio: quomodo sit constituta; quaenam sint ejus notae; quae ejus dotes et munia. Totidem haec capita erunt in quae priorem hanc sectionem distribuemus.

CAPUT

DE CHRISTI ECCLESIAE INSTITUTIONE ET ORIGINE.

10. l't ex ipsa tituli inscriptione patet, controversia hic minime agitatur dp ecclesia universim sumpta, quaeque ab ipso mundi exordio cum protoparentibus coepit, longo saeculorum tractu percrehuit, ac novam peculiaremque sub Moyse adepta formam in electo Dei populo usque ad Christum perseveravit. De hac enim ecclesia, seu potius de hisce diversis ejusdem ecclesiae statibus nulla intenditur nobis lis; praesertim cum hi status desierint, ut tertio locum cederent in quo ecclesiae per Christum in terris totius nunc perfectionis cumulus accessit.

11. Disserentes igitur de postremo hoc ecclesiae statu, quem a suo institutore ac fundatore posthac vocabimus Christi ecclesiam, aut absolute ecclesiam, investigabimus ejus originem, ut eam colligamus antiquiorem esse

11

quavis scriptura, quae de ipsa loquitur, *et* eidern praescribere. Hujus quidem veritatis semina ac velut fundamentum jecimus in allegato tractatu *De ttra religione* [1]; ast quod illic in finem quem nobis proposuimus vix attigimus, nunc firmius statuemus, minutimque evolvemus ob gravissimas, quae exinde fluunt, consecutiones.

12. Porro cum illud nobis propositum sit ecclesiae originem et institutionem absque scripturarum divinarum subsidio ostendere, non earumdem usum rejicimus, immo, cum opus fuerit, ex iis testimonia adducemus. Verum quod alias monuimus [2], hic eis utemur ut documentis mere historicis, quorum auctoritas atque veritas ex solis argumentis criticis constent, prout ex solis criticis argumentis sacras litteras admittunt protestantes cum quibus potissimum nobis res est. Etenim cum protestantes rejiciant ecclesiae catholicae auctoritatem, coguntur confugere ad sola argumenta critica ad utramque constabiliendam. Hinc abstrahentes a divina sacrarum litterarum inspiratione et ab earundem canone, ex libris illis sic testimonia promemus, quos ex criticis regulis protestantes authenticos et veros habent, perinde ac si ex Livio aut Tacito aliisve profanis scriptoribus testimonia afferremus quoad ea, quae referuntur de republica aut imperio romano. Ad sensum vero quod spectat, eum consectabimur quem exegeseos regulae a protestantibus pariter admissae requirunt.

13. Quibus ita constitutis pergimus ad ea perficienda, quae nobis hoc in capite proposuimus circa ecclesiae institutionem et originem insequentibus propositionibus.

PROPOSITIO L

Christus ecclesiam instituit ct fundavit, ut per eam et in_ea sui cultores mediis idoneis essent instructi ad aeternam salutem sibi comparandam.

14. Ilis verbis *factum* enunciamus cum *jure* conjunctum; institutionem videlicet ecclesiae, quae a Christo facta sit, et finem quem idem Christus sibi proposuit in ea instituenda, qui aeterna est Christi fidelium salus mediis idoneis obtinenda.

15. Jam vero ejusmodi factum, seu instituta a Christo societas cultorum suorum triplici via nobis innotescit; ac primo quidem ex societate ipsa, quae adhuc perseverat ac floret, et a Christo conditore suo nomen habet. Quaevis enim societas est persona moralis, cujus membra sunt individua singula ex quibus illa coalescit et existit per vincula quibus societas ipsa constituitur. Porro persona haec moralis, quae numquam deficit et moritur ea ipsa est quae sua existentia de se testimonium dicit; objectum vero hujus

[1]) P. II. Prop. IL

[2]) Ibid. η. 17.

testimonii sunt ea omnia quae de sua origine, institutione, doctrina, legibus, institutis, ac reliquis omnibus quae ad eandem societatem spectant, ipsa profitetur. 1 Societas autem Christiana vel ipso nomine suo, cultu, institutis testatur in universo quo late patet terrarum orbe se a Christo primitus fundatam fuisse, et ultra XVIII saecula ab sui origine, numerare, omnigena nec unquam interrupta monumentorum ac documentorum serie id ipsum confirmans. 2 Quapropter etiamsi deessent sacrae litterae, adeo factum istud compertum est, ut qui \elit ipsum non dicam inficiari, sed vel in dubium revocare profecto amens sit.

16. Secundo, id ipsum evincitur ex omnibus Christianae religionis motivis, quae vocant, credibilitatis, quaeque suo loco evolvimus et propugnavimus. 3 Nam si haec motiva talia sunt, quemadmodum alias ostendimus, ut divinam prorsus esse patefaciant religionem a Christo institutam, simul patefaciunt institutionem et originem ecclesiae, quae identificatur cum religione ipsa. Equidem haud ignoramus re *in abstracto* spectata, aliud religionem esse, aliud ecclesiam, quum illa respiciat tantum cultum, aut etiam si lubet, latiori quodam sensu veritates quas religio proponit, haec autem tantum societatem colentium, aut profitendum veritates quas religio complectitur; verum et illud quoque novimus *in concreto* rem in idem recidere. Neque enim unquam religio consistere potest absque iis, qui eam profiteantur. Cum itaque motiva credibilitatis evincant divinam originem et institutionem religionis Christianae in concreto, hoc ipso evincunt divinam originem et institutionem ecclesiae Christianae. Haec autem majorem adhuc firmitatem ac robur accipiunt ex eo quod pleraque credibilitatis motiva afficiant societatem ipsam, seu ecclesiam a gliristo fundatam; ejusmodi sunt quae petuntur ex propagatione Christianae religionis, ex martyrum fortitudine, ex ecclesiae item perpetua conservatione, quae duplex semper praescierunt pro divina Christianae ecclesiae origine ineluctabile argumentum; alterum quidem ex ipsa rei natura in omnibus suis adjunctis spectata; alterum vero ex adimpletis divini ipsius conditoris vaticiniis, quibus ea praenunciavit futura ac certo adimplenda. Tot igitur suppetunt argumenta pro origine et institutione ecclesiae a Christo facta quot sunt motiva certissima religionis Christianae.

17. Duplici ex hac via quarum altera a nobis ascendimus ad Christum usque, altera autem a Christo ad nos usque descendimus, factum quod enuntiavimus ineluctabili adeo ratione immo evidentia constat, ut plane confecta res sit; idque absque ullo scripturarum adseito praesidio.

18. Nunc demum idipsum adstruimus ex sacris litteris, quas, ut praefati sumus, adjicimus velut documenta historica coaevorum scriptorum, qui nobis oeconomiam aperiunt quam Christus Servator noster in hac ecclesia instituenda atque fundanda sequutus est. Jam vero qui commentaria primum ediderunt de Christi gestis et dictis, cum nobis exhibent colligentem ex suis discipulis prius viros duodecim quos et apostolos nominavit.4 Hos voluit esse propagatores, suae doctrinae5, atque adeo diligentius instituit, ac suos effecit individuos comites 6, immo peculiari potestate instruxit 7, et auctoritate 8, amplissimumque commendavit munus praedicandi doctrinam suam per mundum universum 9, spondens sese eis praesto adfuturum, et Spiritum veritatis usque ad consummationem saeculi ab eis numquam recessurum. 1° In his Petrum elegit ut petram seu rupem ad fundamentum super quo aedificaret *ecclesiam suam 11* semper constituram; eundem praefecit cunctis agnis et ovibus suis, eique munus eas pascendi commisit 12, et peculiari ratione, seorsum nempe a ceteris, claves ei contulit regni caelorum. 13 Post apostolos et alios septuaginta duos discipulos elegit, ut illis essent tamquam adjutores in ministerio quod ipsis commiserat. 14 Parvam hanc societatem in iisdem documentis post ascensum Christi in caelum conspicimus succrescere, ac sese in proximas regiones effundere Is, deinde vero in remotiores ac longe dissitas, ita ut brevi occupet universam terram juxta ejusdem Christi pollicitationem 16, ac denique per saeculorum lapsum ex documentis ecclesiasticis prope innumeris eodem semper vigore pollentem ad nos usque pervenire.

19. Constat igitur juxta triplicem quam inivimus viam omni argumen-

') In qualibet societate individua moriuntur, asl societas eadem semper perseverat pereuntibus individuis, quo fit ut institutiones, mores, conTuetudines simul coeptae jugiter conserventur. His porro societas a societate, gens a gente discriminantur, nec melius possumus de institutis cujusvis gentis aut societatis nosse quam a peculiari gente aut societate cujus illa sunt propria. A graecis e. gr. melius novimus quae ad graecos spectant, a romanis quae ad romanos, et ita porro. Hoc vero potissimum valet cum agitur de institutis religiosis. Quanam enim meliori ratione cognoscere possum quae ad islamismum pertinent quam ab islamilis; quae ad buddhaismum. quam a buddhislis, ct ita de reliquis? Haec regula generalis est.

Huc enirn referuntur successiones episcoporum, universalis ecclesiae praxis, acta conciliorum sive particularium, sive generalium, ehristianorum praeclara gesta, scripta patrum, templa, lapides aliaque ejusmodi monumenta, quae expendemus in altera hujus tractationis parte, uhi de mediis per quae perennis ecclesiae traditio ad nos pervenit, atque a nobis cognosci potest. Quae quidem omnia moralem historicam certitudinem summam constituunt omni exceptione majorem.

3) in Tract. *De vera relig.* part. I. capp. 3 et 4. ubi ex miraculis ct vaticiniis, praesertim vero Christi a mortuis resurrectione, divinam ejusdem Christi missionem, ac religionis proinde et ecclesiae ab eo institutae divinitatem ostendimus.

<) Matth. X. 1 seqq. Marc. III. 10. Luc. VI. 13.

*) Act. Aposl. I. 8. Ephes. II. 20. Apoc. XX. 14.

*) Madh. Marc. Lue. 11. citi.

T) Mare. XVI. 15 seqq.

®) Jo. XX. 21.

Matth. XXVIII. 19. Marc. XVI. 15.

| °) Ibid. etLuc.XXIV. 49. Joann. XIV. 16.

·') Matth. XVI. 18.

1') Joann. XXL 15—17.

>3) Matth. XVI. 19.

14) Luc. X. 1.

‘5) Act. Apost. H — X. seqq.

I6) Rom. XV. 19. Coloss. I. 6.

torum genere luculentissime factum quod enunciavimus. Quod vero spectat ad Jus. ad aeternam scilicet salutem mediis idoneis nobis comparandam tamquam finem quem Christus sibi proposuit in instituenda ecclesia sua, prout secundo loco ostendendum assumpsimus, non minus aperte adstruitur.

Ac 1. ex ipsa divina Christi missione, quam ei jamdiu vindicavimus.11 Objectum porro divinae missionis non aliud esse potest quam revocandi ac conjungendi homines cum Deo ultimo fine nostro sive in tempore sive in aeternitate; ut scilicet homines redeant ad illud principium a quo originem per creationem habent. In hoc autem consistit aeterna hominum salus.

П. Hpc ipsum conficitur ex professione ipsius ecclesiae a Christo institutae, quae non alium sibi praestitutum finem agnovit praeter aeternam felicitatem obtinendam ope divinae gratiae, et omnium virtutum, caritatis praecipue in Deum et proximum exercitio. Huc media omnia collineant ac revocantur.

ІП. Demum palam est repetitis effatis Christi conditoris ecclesiae relatis a scriptoribus coaevis, quibus protestatus est se in hunc mundum venisse, ut daret vitam, eamque abundantem ovibus suis18, suis videlicet cultoribus; quae quidem vita gratiam complectitur in praesenti ceu germen, opera sancta tamquam fructum, aeternam vero beatitatem quasi ejusdem evolutionem ac terminum, -quamque absolute interdum vocat *vitam aeternam*. *19* Omnis ejus doctrina, praecepta, consilia, sacramenta etc. veluti totidem media eo tendunt, atque in id unum conspirant.

20. Cum propterea apertissime ex dictis factum cum jure conjunctum constitutum sit, patet quod proposuimus, Christum nempe ecclesiam instituisse atque fundasse ut in ea et per eam sui cultores mediis idoneis essent instructi ad aeternam salutem sibi comparandam.

DIFFICULTATES.

21. Obj. 1. Vehementer errat, qui ex hodierna ecclesia sibi persuadet colligere posse originem et statum ecclesiae primigeniae. Etenim 2. *reactiones,* ut vocant, quae longa sacculorum serie factae sunt adversus ecclesiam dominantem seu catholicismum, omnes, nulla prorsus dempta, sive quoad doctrinam, sive quoad internam constitutionem ecclesiae primitivae nomine prodierunt, seu ut revocarent ecclesiam ad pristinam originem et statum suum. 20 3. Quis porro probe dijudicaverit, utrum ecclesia catholica desci-

i') Tract. *De vera reliy.* part. I. cap. 4.

>s) Joann. X. 10.

is) L Joann. V. 2.

-o) Ha J. Salvador in op. cui til. *Jésus-Christ et sa doctrine.* Paris 1838, ubi tom. I. pag. 1- loquens de origine christianismi scribit: «Les commotions les plus étendues dont il ait ressenti les effects, les schismes qui l'ont divisé aux époques où la puissance de son organisation semblait à jamais inébranlable, se sont tous accomplis au nom de Г église primitive."

verit a primaeva origine per successivas phases, quas adjuncta materialia rerum induxerunt, an vero ecclesiae particulares, quae protestantur se unice legitimas haeredes esse societatis a Christo institutae? 4. Sane ecclesia non illico perfecta enata est, sed tres distinctae ejus phases enumerantur, quarum prima se a Christo Jesu protendit ejusque discipulo Petro, in qua societas Christiana, seu potius schola judaica vix a synagoga discriminabatur, omnesque ritus legales adhuc servabantur; altera a Paulo coepit per quem abolita lex ritualis est, ac veluti divisionis murus erectus inter utrumque populum Judaicum et Christianum post acres pugnas quibus decertavit cum Christianis primae phaseos, et cum Petro ipso; tertia a Joanne est constituta, qui utpote theosophus principium evolvit mysticismi, invexitque mutationem systematis suorum praedecessorum, et insinuavit ecclesiae ut ope novae interpretationis erueret ex scriptis evangelistarum et apostolorum formam positivae dominationis, spiritum rigidae politicos, et ardorem insatiabilis ambitionis. Hinc in prima periodo idea symbolica Christi Jesu referebSt *personif.cationem* judaicae gentis; in altera retulit *personificationem* totius humani generis; in postrema *personificationem* totius universi, quatenus omnia per Christum coeperunt, et in ejus unitatem per generalem restitutionem, seu *ιοιον.ατάοταοιν* desinere debent?21 5. Quid mirum igitur si idem iter insistendo praesens ecclesia longe alia atque diversa sit a primaeva, nec propterea ex actuali ecclesiae existentia ullum possit capi argumentum pro ejus identitate originis et institutionis cum origine et institutione ecclesiae primitivae? ;

22. **Resp.** Ad 1. A'-Nec enim debet permisceri quemadmodum ab adversariis fit quaestio de existentia aut identitate alicujus societatis cum varietate, ut ita dicam, formarum quas eadem societas temporis lapsu inducere, seu adsciscere potuit. De posteriori hac quaestione idoneo loco agemus, interim argumentum de existentia perenni et continuata societatis Christianae, sive ecclesiae a Christo institutae immotum permanet. Alioquin deberet concludi nationem gallicam e. gr., germanicam aut anglicam non amplius existere ob diversitatem sive principiorum sive formae regiminis quam identidem subierunt.

23- Ad 2. *D.* Id est perduelliones particulares adversus ecclesiam dominantem factae sunt sub praetextu ecclesiam revocandi ad primaevam institutionem, *C.* reipsa id susceperunt, *A7.* Utique nulla perduellio, seu ut adversarii loquuntur, reactio contigit ex parte privatorum hominum adversus ecclesiam dominantem, id est catholicam, quin factio non obtenderet illam in melius revocare sive circa aliquem doctrinae theoreticae aut practicae arti-

»·) Sic idem auctor, qui haec evolvit lib. II et III. op. cit. Cf. praesertim tom. I. paç. 154 seqq.

culum, sive circa ejus regimen. Verum praeterquam quod pallium istud cito decidit, et vera apparuit seditionis causa, privata scilicet ac personalis ratio*4, hoc ipso quod istae factiones quovis saeculo, immo plures intra ejusdem saeculi spatium ad nos usque contigerint, sunt totidem documenta quae invicte perennem ostendunfcexistentiam illius unicae ecclesiae adversus quam illae omnes protestatae sunt, quod nobis in praesentia sufficit.

24. Ad 3. Respondeo sectas ipsas idoneum hoc dare judicium. Nam cum earum unaquaeque propriae defectionis ab unica illa ecclesia dominante, nempe catholica, hoc vel illo saeculo figat epocham, fateaturque eam jam extitisse, cum ascendamus de secta in sectam usque ad apostolos et Christum, patet profecto sectas ipsas solemne ferre judicium solam dominantem ecclesiam a Christo et apostolis provenisse, eamque propterea solam legitimam haeredem esse promissionum quas societati a se institutae Christus fecit. Quod vero attinet ad titulos quibus unaquaeque secta cohonestare extrinsecus nisa est propriam defectionem, eos paulo post excutiemus.

25. Ad 4. *D.* Id est nonnisi temporis lapsu totam vim suam, naturam ac proprietates evolvit, prout adjuncta poscebant, *C.* totam, plenamque intrinsecam perfectionem consecuta non est a divino suo conditore, *N.* Perfecta sane ecclesia prodivit cum a Christo instituta est; germina omnia ac elementa futurae illius majestatis et fulgoris ad quam matura pervenit in intima sua natura asservabat, etsi ea illico non explicuerit, et maturaverit. Ad hoc enim tempore, et opportunis rerum vicissitudinibus opus est, siquidem societas seu corpus morale evolvi debet ad instar corporis physici. Quapropter perinde ac infans iis omnibus naturalibus proprietatibus instructus

”) Non aliunde haereses aut sectae ortae sunt, quam ex eo quod voluerint earum auctores privatum sensum suum opponere traditioni ac doctrinae ecclesiae universalis seu catholicae. Tertullianus, Epiphanius, Augustinus ceterique scriptores qui catalogum et originem singularum haereseon nobis reliquerunt, unanimes sunt in hac assertione. Nec alia extitit origo haercsum, quae Iribus postremis saeculis ortae sunt, nec alia erit earum, quae subsequentur. Praetextus varii sunt, ast una est vera causa, superbia quae omnium sectarum mater foccunda est. Apposite s. Augustinus *Tract. XL* V. *ia Joann,* η. 5. variis commemoratis haereticis qui jactabant se veram doctrinam Christi tradere, tandem concludit: »Et quid opus est multa percurrere, et multa vana haercsum enumerare? Hoc tenete, *ovile Christi esse catholicam ecclesiam.* Quicumque vult intrare ad ovile, per ostium intret, Christum verum praedicet ... sed Christi gloriam quaerat, non suam: nam mulli quaerendo gloriam suam, oves Christi sparserunt potius quam congregaverunt Humilis est enim janua Christus Dominus: qui intrat per hanc januam, oportet humiliet se, ut sano capite possit intrare. Qui autem se non humiliat, sed extollit, per maceriam vult ascendere; qui autem per maceriam adscendit, ideo exaltatur ut cadat.“ Et clarius adhuc *Serm. XLVI. de pastoribus* num. 18. ..Diversis locis, inquit, sunt diversae (sectae): sed una mater superbia omnes genuit; sicut una mater nostra catholica omnes chrislianos fideles loto orbe diffusos. Non ergo mirum, si superbia paril discussionem, caritas unitatem." Opp. tom. V. col. 234.

est, quas crescente aetate exerit et prodit, sic ecclesia suis essentialibus proprietatibus praedita ab ipsa sua institutione temporis lapsu ac poscentibus rerum adjunctis eas in plena luce posuit ct evolvit. Quod nec adversarius ipse quem impugnamus diffitetur, immo contendit. [2] [3]

26. Exinde ruit per se, quod de triplici distincta periodo, seu ut adversarius loquitur, de triplici ecclesiae phasi adjectum est, seu verius gratis et ad arbitrium ab eo confictum. Etenim Petrus, Paulus et Joannes nihil aliud praestiterunt quam quod Christus jam effecerat. Christus dogma jam praedicaverat de futuro regno suo inchoando in terris et perficiendo in altera lita, complendoquc per mortuorum resurrectionem; legem ac vaticinia in se implementum habuisse non semel testatus est; Petrus omnium primus accesium ecclesiae, pro collata sibi auctoritate, gentilibus dedit[24]; Paulus pluribus ubicumque exantlatis laboribus gentilium et judaeorum conversionem promovit. Joannes obstitit gliscentibus haeresibus docetismi et cerinthianismi quarum altera humanitatem, altera divinitatem Christo detrahebat. Doctrina porro his omnibus erroribus contraria tum in evangeliis, tam in epistolis Pauli ac reliquorum apostolorum, ipso adversario fatente [25], continebatur. Ubi igitur reperitur mysticismus primo invectus a Joanne? Ubi protensio *ptrsonificationis* symbolicae Christi Jesu?

27. Quod subjicitur de acri pugna quam Paulus juxta adversarium sustinere debuit adversus primae scholae sectatores et adversus Petrum ipsum, commentum est ab adversario excogitatum. Immo Petrus pugnare debuit cum judaizantibus [26] eo quod admisisset in ecclesiam gentiles absque mosaico ritu. In concilio hierosolymitano pari consensu constitutum est non

”) Sic enim scribit op. cit. tom. I. pç. 45. «Sans doute le christianisme n’est point apparu tout à coup tel qu’il se manifeste après quelques siècles de durée: si période d’origine elle-même embrasse plusieurs phases très-distinctes, dans chacune desquelles on voit un aspect particulier de l’édifice se développer sous l’influence d’un personnage principal."

") Act. Apost. X., XV. 7.

!1) En cjus verba ex vol. II. pag. 181 seqq. r.Entre les sectes nées sous les yeux des apôtres, il y en avait une qui reconnaissait le fils de Marie pour le Christ, si morale pour une morale divine; mais Milieu de prendre la résurrection des morts à la lettre, et dans son matériel, elle se proposait de la réduire allégoriquement au passage qui s'accomplissait chaque jour entre l'état de ténèbres et de mort où les âmes se trouvaient avant la venue de Jésus-Christ ct leur état ultérieur d’activité et de vie. Or les chefs de cette secte furent bientôt poursuivis et anathématisés par le plus puissant et même par le plus pratique de tous les apôtres. Paul leur opposa celle déclaration solennelle, que *s'il n'y avait pas de résurrection materielle des morts, Jésus-Christ non plus ne serait pas résuscité; et si le maître* n’*était pas résuscité,* s’*il ne représentait point, en déhors de toute allégorie, le prémier né visible et palpable du royaume surnaturel qui devait* s’*accomplir, toute la prédication de la nouvelle école serait vaine.»* Cf. etiam IL Timolh. II. 17, 18.

’·) Act. XI. 2 seqq.

esse cogendas gentes ad ritus mosaicos servandos. *7 Quod si Christus et apostoli morem ab initio gesserunt caerenioiiialibus institutis, prudenti quadam oeconomia usi sunt, ut facilius judaeos ad Christianam religionem amplectendam adducerent, qua cessante, totus ille ritualis apparatus utpote supervacaneus sublatus est. 29 Objurgatio autem quae a Paulo facta est Cephae, ac si adversario magis arridet, Petro 2', ad quam ipse alludit, pro objecto habuit dissimulationem practicam, quae ethnicos conversos inducere facile poterat in errorem.

28. Ad 5. Resp. quinimmo optimo jure ex dictis inferri identitatem praesentis ecclesiae cum ecclesia a Christo instituta. Ecclesia enim sequentibus aetatibus magis ac magis principia ac germina a Christo in ejus fundatione inducta, uti jam praestiterant apostoli, evolvit. Et quoniam invecta ab apostolis explicatio diversam ecclesiam non intulit, sed ad summum novam evolutionis periodum, ita eductio successiva eorumdem germinum ac principiorum, quae progrediente aetate facta est, non intulit diversitatem ecclesiae distinctae ab ecclesia primigenia seu originali, sed solum, ut diximus, diversitatem periodorum ejusdem evolutionis. Efficax propterea ac firmum consistit argumentum, quod ex actuali ecclesia ducitur pro identitate hujus ecclesiae cum primaeva.

PROPOSITIO II.

Ecclesia a Christo instituta anterior est quavis scriptura.

29. Uti ex substrata materia liquet et ex ipsa propositionis enuneiatione, hic agimus de *anterioritate* ecclesiae in ordine ad scripturam novi testamenti, ad quam solam tractatum nostrum coarctavimus.

Act. XV. 7 seqq. Nec omittendum quod legitur Act. VL 14. de B. Stephano adversus quern ejus adversarii accusationem intulerunt ex eo quod diceret: «Quoniam Jesus Nazarenus hic, destruet locum istum *et mutabit traditiones quas tradidit nobis Moyses.*- Quae profecto referuntur ad abrogationem legum ritualium, et tamen spectant ad primam quam adversarius vocat christianismi phasin.

1S) Eadem ratio quae impulit apostolos ad retinenda legalia, quo facilius judaeos inducerent ad profitendam religionem Christianam, compulit pariter ad ea abjicienda ne ab eadem profitenda retraherentur gentiles.

Non pauci critici innixi potissimum auctoritati Clementis alex, luentur Cepham a Paulo reprehensum diversum esse a Petro. Sane Clemens apud Eusebium lib. L *Hist. Eccles,* cap. XII. ait: «Cepham a Paulo reprehensum unum fuisse ex LXX. discipulis Petri apostoli cognominem: *Ktyfàr . . . iva γιγονίναι τών Ιβδομήκοντα μαθητών, ομώνυμον ΓΙίτρίΛ τυγχάνοντα* τ<·7 α.τοστόΛ<·>." Idem consuit ex antiquis Dorothcus Tyri in commentario de LXX discipulis apud Du-Cangium in chronico paschali, nec non illi quorum meminit s. Hieronymus in suis commentariis in *Ep. ad Galatas;* auctor *Chronici alexandrini* ad ann. Christi XXX. pag. VL aliique. Hanc sententiam mordicus tuetur Joann. Ilarduinus in peculiari de hoc argumento dissertatione, quae inter opera ejusdem selecta Amslelod. 1709 relata est pag. 920 seqq. eandem tuetur Zaccaria, aliique passim cum ipso.

30. Exietentiain porro Christianae ecclesiae quibusvis libris anteriorem esse, res pariter *facti* est, quae sive spectata ejus origine ac natura, sive documentis ipsis, a nemine sanae mentis in dubitationem revocari potest. 1

31. Atque id evidens inprimis fit spectata ecclesiae origine ac natura; nam Christus Servator noster ejus conditor et institutor nihil omnino litteris consignavit *, sed prout ferebat aetatis illius consuetudo doctrinam suam vivae vocis oraculo tradidit, ut autem citius longe lateque propagaretur misit apostolos et discipulos in Judaeam primum 3, deinde vero in mundum universum, ut eam pari ratione, id est, viva voce disseminarent. 4 Ne tamen alieni in hoc ministerium se obtruderent, ac prava dogmata ingererent, quae-

') Sane Lessing in *opp. posthumis theologicis* scribere non dubitat: ..Non solum Jesu Christi historia cognita erat priusquam vulgaretur in evangeliis, sed *universa Christiana religio* jam tenebatur ct exercebatur, cum nullum adhuc evangelium scriptum fuerit. Recitabatur *Pater* (oratio dominica) quin legi posset in evangelio s. Matthaei. Adhibebantur in collatione baptismi verba a Christo Jesu praescripta antequam ea litteris apostoli consignassent.“ Possem aliorum protestandum ad hoc ipsum adstruendum auctoritates congerere, nisi ageretur de re quae a nemine in dubium vocatur. Cf. Cellérier: *Essai d'une iturouduction critique* etc. pag. 260.

') S. Augustinus, *De consensu euangelistarum}* lib. I. cap. 9. Sub Christi nomine vulgatos memorat a manichaeis libros in quibus habebatur ars patrandi prodigia, quam Salvatorem exercuisse homines impurissimi autumabant. Hi porro libri statim cum exeeratione rejecti sunt. Idem epist. CCXXXVn. ed. maur. al. CCLIV. memorat a priscillianistis compositum hymnum quem Christus Matlh.XXVI. ad montem Olivetum pergens dixisse fertur, ac rejicit vclul obscurum haereticorum figmentum. Gravior est controversia de mutuis Christi et Abgari edesseni principis epistolis, quas ex edessenae urbis archiviis erutas e syrorum lingua se transtulisse testatur Eusebius lib. I. cap. 12. Gelasius inter apocrypha has retulit epistolas; ac merito, cum ecclesia eas non receperit, et ante Eusebium, aut ut Grabio placet, in spicilegio Patrum L saeculi, ante Julium africanum, qui primus reperit, christianos omnes latuerint. Attamen TiHemontius, Caveus atque Grabius propugnandas sibi esse duxerunt. Potissima eorum ratio ab Eusebii fide, candore ac eruditione oritur; haec porro ad id valuisse dicimus, ut nihil Eusebius obtruderet, quod in archiviis edessenis non extaret, non ut genuinum fieret quod inde deprompsit. Altera petitur ratio ex Ephremi syri (in testamento), Darii comitis (in epist. ad Augustinum CCXXX.), Procopii, Theodori Sluditae, atque Gregorii II. auctoritate, qui eas cum honoris significatione memorant. Ast Procopius suspectas habuit, ceteri Eusebii fidem securius secuti sunt. Tertia ratio profertur ex eo quod nihil continent Christo indignum. Esto, sed inde non sequitur eas authenticas esse.

3) Matlh. X. 5; Act. XIII. 46. Clemens alex, ex veterum traditione, apud Eusebium lib. V. cap. 18, refert Dominum praecepisse apostolis, *ne intra duodecim annos Hierosolymis* excederent.

·*) Cujus quidem assertionis, de consuetudine nempe tunc temporis recepta apud Judaeos de communicandis viva voce ct per nuncios doctrinis, vadem damus judaeum Salvador, qui op. cit. tom. I. pag. 160 scribit: nL'usage hébraïque de communiquer les enseignemens par la tradition orale bien plus, que par l’écriture, et l’exemple des docteurs contemporains les plus célèbres du pays empêcheraient encore de tirer de ce fait aucun argument décisif contre son existence;" et ibid. pag. 322: »A une époque où la communication la plus rapide des idées ne s’opérait qu’à l’aide de la parole, Jésus sentit bientôt la nécessité de

que a magistri mente quavis ratione deflecterent, Christus peculiares ad id muneris homines delegit, in unum veluti corpus congregavit, auctoritate instruxit, legibus communivit, de perenni auxilio suo certiores effecit usque ad consummationem saeculi4; ipsis praeterea Spiritum veritatis quibuscum maneret in aeternum pollicitus est ·, atque ita demum efformata ot instituta societate sua. seu ecclesia, ei praecepit ut *doceret* omnes gentes *omnia quaecumque* ipse mandaverat. 7 Apostoli Christo obsecuti sunt et viva voce doctrinam Christi judaeis primum, postea ethnicis tradiderunt; ex conversis ad Christi fidem quosdam delegerunt quibus idem ministerium committerent, nempe episcopos, qui ceteros eadem ratione informarent.

32. Quare ecclesia ita instituta et informata absque scripturarum subsidio, quae nondum editae erant, stetit ac perseveravit ad plures annos. Instruebantur fideles, credebant, regebantur, orabant, sacramentis muniebantur ac firmabantur antequam horum quidpiam fuerit scriptis mandatum.

33. Quod si temporis progressu apostoli aut discipuli Christi gesta et doctrinam litteris consignarunt, non ideo id effecerunt vel ut Christi monitis obsequerentur, vel ut facta omnia Christi Domini et universam ejus doctrinam in editis a se commentariis complecterentur. Contrarium potius professi sunt. 8 Sumpta itaque occasione, quod non satis veritati consentanea circumferrentur de Christi dictis et factis a privatis hominibus, tres priores evangelistae sua commentaria ediderunt 9 aut saltem rogatu fidelium hoc praestiterunt 10 octo, decem, viginti eoque amplius annis post Christi in caelum ascensum adeoque post institutam ecclesiam. Joannes vero ut se corruptoribus Christi doctrinae opponeret post sexaginta plus minus annos ab ecclesiae institutione suum evangeiium exaravit. 11 Eadem de causa ut fideles

choisir douze suppléons appelés à annoncer sa mission et à la représenter partout."

s) Matlh. ult.

ti) Joann. XIV. 16.

D Matth. 1. c.

8) Joann. XX. 30; XXL 25. Item ep. II. v. 12; ct ep. HI. v. 13; II. Thessal. 11. 14. Verum de hoc argumento postea.

') Luc. I. 1. Exinde enim orta sunt commentaria, quae Lucas hic leviter culpat.

°) Matthaeum inter sextum et octavum ann. post Christi ascensionem evangeiium scripsisse hebraico, seu potius syro-Chaldaico idiomale in gratiam palaestinensium qui fuerant ad Christum conversi plerique interpretes tradunt innixi veterum auctoritati. Id enim testantur Papias apud Euscb. lib. III. cap. 4. Irenaeus lib. HL cap. 1. Eusebius lib. HL cap. 24. Hieronymus *Praef. in evangelia,* el in *Catalogo,* nec non lib. III. *Contra pelagianos;* Epiphanius *Haeres.* XXIX. XXX. et alibi; Chryso'slonius *Hom. I. in Matth.;* Augustinus *De consensu Evangelistarum,* lib. I. cap. 2. Auctor synopseos athanasianac, aliique magno numero. Sic etiam Marcum Romae ann. 43, aut 44, a romanis rogatum graece evangclium exarasse iidem ferme auctores 11. citi, referunt, adeoque X. vel XL post Christi ascensionem anno.

*) S. Hieronymus in *Catalogo* cap. 9. scribit: ..Joannes apostolus - - - - novissimus omnium scripsit evangeiium, rogatus ab Asiae episcopis, adversus Cerinthum, aliosque haereticos, ct maxime tunc ebionitarum dogma consurgens, qui asserunt Christum ante Mariam non fuisse. Unde compulsus est divinam ejus nativitatem edi-

tuerentur a gliscentibus erroribus, et insidiantibus haereticis, qui jam coeperant intemeratum Christianae fidei depositum suis novitatibus corrumpere ac foedare, epistolas suas scripserunt apostoli, aut etiam, ut, aliqua sibi oblata occasione, ipsos instruerent. 12 Numquam autem eos in animo habuisse plenam et integram, seu absolutam in suis scriptis Christianae doctrinae normam praebere, patet ex his ipsis commentariis, quae peculiares narrationes aut doctrinas continent; quoad cetera discipulos suos remittebant ad ecclesiae magisterium. 18

34. Quae hic complexi sumus aeque referuntur ad scripturas, atque ad doctrinam universam. Prius enim est existcre, quam aliquid agere aut scribere et docere. Cum vero tum ex ipsa rei de qua agitur natura, tum ex luculentissimis documentis id ostenderimus, constat quod proposuimus, scilicet ecclesiam a Christo institutam anteriorem esse quavis scriptura.

DIFFICULTATES.

35. Obj. 1. Utique ratio et documenta concurrunt ad *anierioritatem* ecclesiae adstruendam prae scriptura; verum hoc ipso nutat veritas historica ipsius ecclesiae, immo et Christi ipsius. 2. Etenim in hac hypothesi nihil vetat quominus cum Straussio aliisque mythicis ac rationalistis non paucis admittamus Christum ipsum prout in sacris litteris exhibetur, non aliud esse quam conceptum idealem aut symbolicum humanitatis ad summum perfectionis

cere. Sed et aliam causam hujus scripturae ferunt, quod cum legisset Matthaei, Marciel Lucae volumina, probaverit quidem textum historiae, et vera eos dixisse firmaverit, sed uoius tantum anni, in quo et passus est, post carcerem Joannis,'historiam tenuisse." Ed. Vallars. tom.IL lib. HL cap. 24. Clemens alex, apud Euseb. lib. VI. cap. 14. Epiphanius *Haeres.* LL §. 19. aliique. Quibus omnibus ratum est propositura illi fuisse tum Christi divinitatem adversus exorientes haereses tueri, tum edita evangelia supplere. Plerique Ircnaco consentiunt asserenti lib. ILL cap. 1. Ephesi in Asia id contigisse. Idem asserit vetustior Polycarpus apud Victorem Capuanum; Petrus alexandrinus in *Chronico,* quod *Ale-.randrinuni* vocant, ejus authographum ea in urbe sua aetate servatum fuisse tradit apud Petavium in *Uranoloyio,* pag. 213. Porro Joannes Ephesum e Patmo insula Domitiano cxtincto repetiit ann. XCVII. Qnare vel hoc, vel insequenti anno Evangelic lucubrando vacavit, qui annus respondet sexagesimo tertio, aut sexagesimo quarto post ascensionem Christi Domini.

12) Dum vero asserimus scriptores hagiographos *oblata sibi occasione* scripsisse, non ideo inficiamur divina providentia ita disponente id factum esse, ac propterea Deum cos ad scribendum excitasse, mentem manumque duxisse in iis seligendis quae ipse voluerit, id quod G. Palmer Prof, oxon. de quo postea agemus, catholicos scriptores carpens, inde consequi putat; sed dicimus Deum qui omnia fortiter suaviterque disponit, hac usum esse opportunitate, ut obtineret finem quem intendit in illis scriptis, ut enucleatius exponemus.

1') Cf. epist. II. Petri epist. Judae, item epist. Pauli ad Rom., ad Corinth, in quibus hoc ipsorum propositum aperte elucet. Cf. praeterea L Cor. XI. 16; 1. Tim. III. 15; Hebr. XIII. 17. ut pateat solitos apostolos fuisse fittyles remittere ad ecclesiae magisterium, in iis quae ipsi non scripserunt.

gradum evectae. 3. Hujus quidem typi conceptio orta ex connubio doctrinae. seu potius idearum judaicarum, et idearum orientalium expressa est in *personificatione* Christi Jesu ab hominibus utrique doctrinae initiatis. 4. Cum vero ejusmodi *personificatio* de oro in os transmissa fuerit, atque ut fit amplificata, originem dedit primum evangelio aramaeo, deinde evangeliis reliquis, seu narrationibus de Christi factis effatisque, prout adhuc leguntur juxta varias, quae circumferebantur traditiones ex fonte mythologico derivatas. 5. Prout autem quisque affectus erat, alii systema judaico-orientale ad normam receptae tunc temporis interpretationis veterum vatum exposuerunt, uti tres priores evangelistae, qui propterea quaecumque de populi israëlitici *personificati* vicibus vates praedicarunt, ipsi accommodarunt Christo Jesu; alius autem, nempe Joannes, systema secutus graeco-orientale, utpote apud asiaticos commoratus atque in ipsa schola alexandrina institutus, visibilem Deum in Christo Jesu visibilis Graeciae diis substituit. 6. Facile autem fuit a Christo ad institutam quamdam ab eo societatem seu ecclesiam gradum facere: et quae de synagogae institutionibus, ritibus, regimine, hierarchia, sacerdotio constituta erant, tum quae de ejusdem temporali gloria ac majestate fuerant praedicta, tum quae de regeneratione temporali et felicitate omnium gentium opera judaeorum ex Dei cognitione erant denunciafa Abrahae et Jacob, in fictitiam hanc Christi ecclesiam translata sunt. 7. Semina exinde futurae dominationis, auctoritatis, immo et ambitionis ac potentiae jacta sunt: temporis autem lapsu evoluta, ex mystica et spirituali auctoritate, quae prius fuerat, in terrenam et temporalem iterum delapsa est, ita ut ejusmodi temporis auctoritas et potestas provocaverit reactionem in se protestantismi, prout ipsa ecclesia Christiana in synagogam jamdiu insurrexerat. 14 Ergo.

36. **Resp.** Ad 1. *Neg.* quemadmodum haud nutat veritas historica romanae reipublicae, quamvis ejus exordia, et quae praeclare in ea gesta sunt, ne dicam post paucos annos, sed post plura saecula scriptis fuerint consignata.

37. Ad 2. Seu ad 1. prob. AT. Etenim etiamsi hoc paradoxum novum non sit, ac superiori saeculo labente ab incredulo homine fuerit invectum,

1') Ita Strauss *Vie de Jésus, ou examen critique de son histoire.* Traduct. de l'Allemand par E. Littré. Paris 1839. tom.I. part. I. pag. 35. suiv., 105. suiv.; et Salvador op. cit. *Jésus-Christ et sa doctrine.* Paris 1838. Nempe eodem tempore duo scriplores aller proleslans, judaeus aller, vacabant scriptioni vitae Christi Jesu, et decertare inter se videbantur, quis alter alterum impietate superaret in evertqnda Christiana religione; eo vero successu res iisdem accidit, ut incertum adhuc sil, quis palmam alteri eripuerit, siquidem sunt ambo pessimi. Quamvis vero quoad rei summam et scopum sibi propositum inter se conveniant, contrariam tamen viam inierunt in principiis statuendis. Etenim Salvador veritatem historicam evangeliorum voluti basim suae inquisitionis assumpsit, Strauss autem eam rejecit immo evertere nisus est, ut mythicam ei basim sufficeret. Sic utrique inveniuntur falsi testes adversus Jesum.

qiii in Christo ejnsque apostolis systema caeleste adumbrari sensit15, adeo tamen absurdum est, ut nullius sanae mentis hominis suffragium tulerit, nec ferro unquam possit. Existentiam siquidem realem et historicam Christi Domini, ac conditae proinde per eum societatis, scilicet ecclesiae, tot regionum, notatis illius morum, traditionum antiquarum, legum, linguae, opinionum popularium, sectarum, regiminis sacri et civilis, classium diversarum judaeorum tunc temporis vigentium adjuncta postulant, ut, illa sublata, nulla amplius istorum quae ad illam referuntur et cum illa connexa sunt, ratio dari possit, neque confingi potuerit. Gesta praeterea, praedicatio apostolorum ac vices arcto adeo nexu consociantur cum reali Christi existentia, prout in evangelio et scriptis apostolorum exhibetur, ut quodammodo cum ea identificentur. Tota denique Christi doctrina ac dogmata praecipua a reali ejus historia pendent, atque necessario eam exposcunt16 nedum supponunt. Neque silentio praetereundum est fieri nullo modo potuisse, ut plures homines, illius praesertim indolis et conditionis, cujusmodi fuerunt apostoli atque evangelistae, in idem consilium convenerint, ad personam scilicet confingendam ex conceptu ideali, et ad doctrinam adeo sublimem promulgandam, qualis in evangelio traditur. Inventores enim, ut loquitur Rousseau, praestantiores essent heroë a se excogitato. 17 Ad haec, si addantur documenta omnia judaeorum, et profanorum scriptorum 18, scripta itidem apocrypha antiquissima apostolis fere coaeva 19, effectus omnes, qui sine existentia reali et historica

15) Dupuis *Origine de tous les cultes, ou Religion universelle.* Paris Fan. III. de la république une et indivisible. Tribus voluminibus in 4. Haud dubium nihilominus est, ingens interpositum esse discrimen inter opus Dupuisii et opus Straussii. cum ille vel ipsam Jesu et apostolorum existentiam inficietur, iste vero eam admittat sensu quem innui, ac paulo post fusius exponam. Uterque ingentem eruditionem ostentat ad suum peculiare systema adstruendum.

,5) Porro juxta Strauss genealogia Christi, ejus admirabilis conceptio, nativitas, infsnlia prout referuntur a Ss. Matthco ac Luca, multo vero magis ejus a mortuis resurrectio, ascensis"m ^UPTunT'etc. mythica sunt omnia, quae nonalium fundum historicum habent quam praescierant dii aut semidii elheroes paganae antiquitatis. Suum systema circa mylhicismum evangeliorum exponit in introductione §§. XIII, XIV. praesertim vero $. XV. *Caractères distinctifs des mythes dans le récit évangélique.*

17) Sic enim scribit in Aemilio: »11 serait plus inconcevable que plusieurs hommes d'accord eussent composé ce livre, qu'il ne l'est qu'un seul en ait fourni le sujet. . . . L'évangile a des caractères si parfaitement inimitables, que l'inventeur en serait plus grand que le héros." Integrum ejus textum exhibuimus in Tract. *De vera relig.* pars I. prop. II. not. (a), edit, primae Rom. His addc quae ex Hug profert Cellérier op. cit. *Essai dune introduction critique au Nouveau Testament.* Genève 1823. sect. I. *De l'époque où les livres du Nouveau Testament ont été écrits et de leur authenticité,* §. 1. *Indices internes* etc. et section IL *Crédibilité des écrits du Nouveau Testament.*

's) In eodem tract. 1. c. pag. 252. jamdiu animadvertimus Christi praecipua gesta, immo el miracula tum a judaeis tum ab ethnicis impugnatoribus Christianae religionis admitti quoad partem historicam.

*') Cf. codic. Apocryph. Novi Testamenti cum praefatione Fabricii,

a qua dimanant, nulla ratione obtineri poterant, plena adeo ac evidens illius certitudo exurgit, ut vel historiae omnes rejiciendae sint, et existentia Alexandri. Julii Caesaris aliorumque ejusmodi summorum virorum sit prorsus eliminanda atque ad ideas symbolicas revocanda, vel necessario, immo magis Christi Jesu realis seu historica existentia admitti debeat; quum nullius ex illis heroibus existentia adeo foecunda fuerit eventuum qui cum illis colligantur. uti est existentia Christi. 10

38. Ad 3. A. Et hoc enim commentum sero excogitatum est a rationalistic absque ullo historico fundamento, sed per ineptas conjecturas deductum. In istorum enim systemate ejusmodi connubium fieri coepisset post dispersionem hebraici populi per duplicem captivitatem, primo decem tribuum sub Salmanasar, deinde duarum reliquarum sub Nabuchodonosor; perfectum denique esset seu consummatum postquam multitudo ingens judaeorum profecta est in Aegyptum, ibique, praesertim vero Alexandria©, synagogas et scholas habuerunt. Porro nullus est doctrinae articulus, qui ortus traditur ex illarum idearum consociatione, cujus aut expressa mentio non fiat in antiquioribus hebraeorum libris, aut saltem non occurrant ibidem vestigia.11 Cum itaque falsum sit assumptum adversariorum, hoc ipso concidit superstructum aedificium de *personifications* orta ex connubio utriusque doctrinae, quae facta sit in Christo Jesu. Cum praeterea usus prosopopoeiae vulgatissimus esset penes antiquos scriptores sacros, qui factum est, ut numquam alias originem dederit typo symbolico, cujusmodi fingitur contigisse in Christo Jesu? Haec scilicet somnia sunt, quae respuit sensus hominum communis.

39. Ad 4. *Neg.* gratuitam suppositionem adversariorum, ut patet ex modo dictis. Jam alias animadvertimus evangelium aramaeum nunc ab ipsis rationalistis contemni 22; quod vero spectat ad evangelia reliqua, supposita

’°) Jam innuimus Straussium non absolute negare existentiam individui Jesu nuncupati, sed solum existentiam *Christi* prout a scriptoribus sacris perhibetur quoad ejus conceptionem, ortum, infantiam, doctrinam. miracula, resurrectionem, ascensionem, quae partim exponit de mytho quodam historico, partim de mytho poetico, partim de mytho mixto invectis a genio illius geniis ad quam pertinebat, ex praeconceptis opinionibus asseclarum, ex traditione mythica.

2 ') Sane de lapsu humanitatis jamdiu disseruerat Moyses Genes. III. Item de apparitione angelorum, ac de immediata actione seu communicatione divinitatis cum hominibus frequens mentio occurrit in Pentatcucho: de futura corporum resurrectione celebre exlat testimonium in Job. XIX. 26 seqq. de quo cf. quae scripsimus in Tract. *De Deo Creatore,* part. III. n. 850. n. (a). Circa immediatam manifestationem Dei cf. quae adversus Schottum scribit auctor non suspectus Chr. Trid. Fritzsche in opusc. *De revelationis notione biblica.* Lips. 1828.

22) Alias attulimus quae adversus ejusmodi archetypum evangeliorum scripsit Rosenmuller; hie praestat in medium adducere quae habet Ccllcrier op. cil. Deus, pari. Divis, première, sect. II. pag. 258. ubi loquens de Michaelis ait : nil a affirmé que les trois premiers évangélistes n’avaient point connu les écrits les uns des autres (quamvis veteres, contrarium affirment).

real! Christi historici existentia, reddi ratio de illis potest; illa sublata, numquam confingi potuerunt. Res enim quae in ipsis referuntur tales sunt, nt liquet ex responsione ad 1. difficultatem, quae nullo modo a fonte mythico, sicut profani homines loquuntur, prodire potuissent. Quod vero adjicitur do traditionibus variis, hae omnes procedebant ex rcalitate facti, et exinde originem duxerunt. Ex ovangelistis porro quatuor, duo fuerunt testes ocnlati, Matthaeus scilicet et Joannes; reliqui vero duo, quae commentariis suis consignarunt de Christi gestis et doctrina acceperunt ab iis *qui ab initio ipsi viderunt, et ministri fuerunt sermonis* 23 ut loquitur s. Lucas, nempe ab apostolis aut discipulis Christi; quemadmodum de Marco referunt historica documenta evangelium conscripsisse, prout Petrum referentem audierat.24 Nulli igitur amplificationi locus esse poterat in ejusmodi traditione.

40. Ad δ. iV. Siquidem et haec pariter gratuita assertio est absque ullo historico fundamento, ac unice innixa praeconcepto adversariorum systemate. Pro certo enim assumunt prophetas nihil de Christo tamquam spirituali humani generis reparatore vaticinatos esse, nihil de ejus passione, morte ac resurrectione; quod ut obtineant mire detorquent scripturarum oracula,

puisqu'ils étaient quelque fois en opposition. Son principe admis, les objections elles difficultés s'élèvent de partout, et on ne sait en particulier comment expliquer l'identité de tant de parlies des deux premiers évangiles. Il l'a senti, et il a recouru à une supposition gratuite. Il a imaginé que l'un et l'autre avaient été en partie écrits d'après des documcns antérieurs et inconnus. Après Michaëlis, des savans célèbres, mais moins amis de la vérité que lui, ont voulu développer cette idée, et transformer cette affirmation vague en une hypothèse brillante, ingénieuse et décisive, lisent anéanti d'un trait de plume, les trois premiers évangiles, et les ont remplacés par un évangile primitif, source commune mais ignorée de tous ceux que nous possédons. Supposition bizarre, qui, contredite par tous les témoignages historiques, par tous les critères internes, non seulement renverse l'authenticité, la divinité. la véracité de nos évangiles; mais est combattue par toutes les règles de la critique, et ne peut prouver autre chose que l'extrême habileté des hommes qui, à force d'esprit et de talent, avaient réussi à en faire une hypothèse spécieuse. N'importe; attaqués avec toute la force de la science et de la vérité, obligés sans cesse d'abandonner quelque partie ruinée de leur édifice, ses auteurs, entassant conjecture sur conjecture, lui conservaient en apparence quelque ombre de solidité. Mais Hug l'attaque dans les formes et lui porte le coup décisif; maintenant il n'est plus permis même de douter sur cette question." Talis est origo et exitus hujus evangelii aramaei. Attamen Kuinoel, Wegscheider aliique passim mira securitate ipsi innituntur.

23) Luc. L 2. *Oî a.t' àpyÿs aύτο'-ται καί ύπηρέται γινόμενοι τον λόγον.*

24) Id enim testantur Papias apud Euseb. lib. III. cap. ult. Clemens alex, in deperdito hypothyposcon opere apud Euseb. lib. II. cap. 15. et lib. VI. capp. 13 et 14. Auctor veleris in Petri priorem epistolam commentarii Clementi alex, tributi (Bibliolh. maxima Patrum torn IL). Hieronymus *De Viris illustribus* in Marcum ; Irenaeus lib. III. cap. 1. Tertullianus *Cont. JUarcion,* lib. IV. §. 3. Origencs apud Euseb. lib. VI. cap. 25. Epiphanius *Haeres.* LL §. 6. Chrysostomus *Hom.* XIX. *in Aeta.* Augustinus *De consensu Evangelist,* lib. I. cap. 2. et lib. XIII. *Contra Faustum,* cap. 3. Theodoretus praef. in *Historiam religiosam.*

vimqiic iisdem inferunt, ut ipsi revera suas *personifications* populi israelitki constituant. Hos porro suo loco refellimus. *3 Jam vero quum absque fundamento et contra communem veteris synagogae acceptionem ·3 novam suam expositionem obtrudant mythici ac rationalistae, plane consequitur vana esso quae subjiciunt de tribus prioribus evangelistic, qui prosequuti sint normam, ut ipsi ajunt, receptae tunc temporis interpretationis accommodandi Christo vaticinia antiquorum vatuni; consequitur praeterea inane esse quod affirmant de Joanne adoptante graeco-orientale systema sufficiendo visibilem Deum visibilibus Graeciae diis. Omnes enim evangelistae pari ratione de Christo scripserunt, de ejus divinitate et humanitate, de admirabili ejus conceptione et nativitate, de doctrina ac vitae, genere, passione, denique ac resurrectione. In peculiaribus tantum adjunctis et sermonibus persequendis alii parcius, alii uberius disseruerunt, prout uniuscujusque institutum exposcebat. Prae ceteris vero s. Joannes prosecutus est quae spectant ad Verbi seu Christi divinitatem. eo quod adversus diversas haereses tunc insurgentes conscripserit" Ceterum tria priora evangelia ipse probavit, et supplevit quae in prioribus omissa erant.5 6

41. Ad 6- *D.* A Christo historico realiter existente facile fuit ad institutam ab ipso ecclesiam gradum facere, *C.* a Christo ideali et symbolico, iV. Nam ecclesia, eaque realis certe pendet a Christo ipso, utpote ejus auctore et institutore, velut catena cujus annulus primus Christo pendulus haereat. Ast Christi existentia. prout ab evangelistis exhibetur, sublata, nulla amplius institutionis et fundationis ecclesiae ratio reddi potest. Ecquis enim sic

îs) In tract. *De Incarnat,* part. L Cf. etiam Bandini ord. praed. *Saggio di esegesi bihiica,* Firenze 1835. Cui eo major fides adhibenda, quod origine hebraeus sit et in traditione judaica apprime doctus.

îe) Cf. Raym. Martini, in *Pugione fidei* cum pracfat. et adnotationibus Du-Voisin; Schôttgenium *Horae hebraicae et talmudicae* etc.

'') Recolantur documenta, quae paulo ante attulimus.

,s) Praeter auctoritatem Hieronymi supra relatam id constat ex aliis veteribus scriptoribus, qui id ipsum testantur. Sane Eusebius *Hist. eccles.* lib. HL cap. 24. n Perlatis jam, scribit, in omnium ipsiusque adeo Joannis notitiam supradictis tribus evangeliis, approbavisse ea Joannes, et veritatem scriptorum suo testimonio confirmasse dicitur : solam vero narrationem earum rerum quas Christus circa praedicationis initium gesserat, desiderasse." *Τών προαναγραῤντων τριών tis ~άντα ήίη καί ιίί αυτόν δ·αδιδομένων, άποδϊζαϋ3αι μίν οαβιν άλήʒιιαν αυτοί; Ιπιμαρτνρήβαν· τα· ιιόνρν δί άρα* ΛiήτiσΒαι rÿ γραορ *τήν πίρί τών Iν –ρώτοι; καί κατ' αρχήν τον κίρύγματοί ύ.τό τού ΧριΟτού πεπραγμένων διήγησιν.* Clemens alex, apud eundem Euscb. lib. VI. cap. 14. subdit: ..Joannes omnium postremus cum videret in aliorum evangeliis ea quae ad corpus Christi pertinent tradita esse, ipse divino Spiritu afflatus spiritale evangeLium familiarium suorum rogatu conscripsit." Epiphanius *Haeres.LL* §. 19. (ed. Petav.): ..Sanctissimus hic evangelista, inquit, ordine ac successione quartus, ac, tametsi primus esset omnium, scribendi tamen tempore postremus, quae ante se praeclare erant aliorum, opera degesta repetere noluit: sed ante ea, quae jam dicta fuerant, quae non erant dicta proposuit."

animo est comparatus, ut innumero» exantlaret labores, poenas vel immanes subiret, sanguinem denique ipsum effunderet, uti praestiterunt apostoli atque discipuli, deinde vero tot martyrum millia, pro ideaii ac symbolico mentis conceptu? Haec nugatoria sunt, immo absurda deliramenta, quae soli mythici et rationalistae glutire possunt. Judaeis autem ac judaizantibus relinquimus quae de veteris synagogae institutionibus, ritibus, regimine, hierarchia et sacerdotio, tum quae de ejusdem gloria ac majestate, tum demum quae do temporali regeneratione seu resurrectione applicatis seu translatis ab apostolis Christi ecclesiam ipsi comminiscuntur, prophetarum oracula crassiori quadam ratione interpretantes. Diversa providentis Dei ratio in synagogam ante et post rejectionem Christi continenti viginti plus minus saeculorum serie, luculenter ostendit utrum reipsa nec ne ecclesia in jura synagogae successerit, an vero spectari debeat, ut adversarius contendit, tamquam collateralis synagogae secta. 29 Illud autem verum est, plura quoad regimen, principium auctoritatis, aliaque non pauca, ut postea evolvemus, a Christo adoptata ex veteri synagoga et in ecclesiam suam translata; nam et illa fuit divinitus instituta et ordinata ad Christum ejusque ecclesiam.

42. Ad 7. *D*. Id est a Christo ipso ecclesiae forma determinata est, ex qua reliqua tamquam ex semine evoluta sunt quae ad ejus perfectionem pertinent, *C*. Ex ideaii et symbolico conceptu, Λ. Dimissis porro adversariorum calumniis de dominationis ambitu, deque ecclesiae seu ejus auctoritatis in terrenam et temporalem conversione ex mystica et spirituali; dicimus Christum ecclesiae suae formam dedisse, quae postea magis ac magis evoluta est, dum per temporum et rerum adjuncta totam majestatem suam ac gloriam explicare potuit. Huc referuntur ejus parabolae sub quibus futura haec amplitudo ac majestas est adumbrata.30 Dum vero protestantismus sub

”) Cf. quae scripsimus adversus Salvador ac judaizantes reliquos in Tract. *De Incarnai,* part. I. n. 180 seqq.

’·) Tales sunt parabolae de grano sinapis Matth. XIII. 31 seqq.; de fermento ibid. 33.; De semine terrae dato quod crescit ct fructificat Marc. IV. 26 seqq.

Hic juverit opponere Salvador cetcrisque detractoribus externae majestatis quam ecclesia saeculorum lapsu adepta est, veras ac profundas observationes hominis protestants sed ingenui, scilicet cl. Hurter qui in *Vita Innocentii III*. lib. XIV. ex germanico idiomate in gallic, conversa haec praeclare scribit: ..C’est ainsi que l’essence intérieure du christianisme enfanta, dans le cours des siècles, sa forme extérieure, FEglise, dont la hiérarchie était la base et le pilier. Une vie pleine d’activité juvénile et d’énergie morale, Faction et la réaction produites par F enchaînement des événemens, rendirent cette hiérarchie grande et forte, et en firent une aristocratie spirituelle qui avait scs racines dans les plus nobles prérogatives du genre humain, qui touchait le ciel avec sa couronne et répandait scs rameaux protecteurs sur tous les peuples professant la foi chrétienne. Totot ce qui était éminent par la naissance, par les dons de l'esprit, par l'habilité et l’expérience des affaires, par ces vertus dont la récompense était la couronne impérissable que le christianisme présente à scs fidèles confesseurs, se trouvait au sein de F Eglise. Par la position qu’elle réclama de la société pour son clergé, elle donna

praetextu nonnullorum abusuum, qui. spectata humana infirmitate, ex parte privatorum individuorum in eam irrepserant, vexillum rebellionis erexit, vitalem ipsam, ut ita loquar, ecclesiae constitutionem adortus est, et ejus, ut dicitur, reactio non tam in ecclesiam romanam seu catholicam, quam in ipsum christianismum, qualis a Christo institutus est vires suas convertit. Sano si rite principium fundamentale in omnibus suis legitimis consecutionibus indagemus, pervenimus ad ejusdem religionis christianae eversionem. Exinde enim socinianismus. postea vero rationalismus prodierunt, ac demum Strauss cum schola sua, quibus funditus religio Christiana, immo et Christus ipse de medio tollitur. 31

DE CHRISTI ECCLESIAE CONSTITUTIONE.

43. Existentia et origine ecclesiae vindicatis, una cum ejus *anteriori-tate* novi testamenti Scripturis, ordo logicus postulat ut ad intimam atque essentialem ejusdem ecclesiae constitutionem, nec non ad ipsius formam, 1 ut vocant, exteriorem accurato examine expendendam accedamus. Passim eccle-

à celle-ci une direction plus noble, ct à scs propres membres cet éclat extérieur qui, à la vérité, ne réhausse pas la valeur morale intérieure, mais Γhonore en la faisant apprécier, et lui assure une autorité imposante en la plaçant l'égale des plus grands et des plus puissans. C'est ainsi qu'elle éleva de la poussière sur le siège des princes ceux qui se distinguaient par quelques qualités, et les posa à côté des thrônes, elle les entoura d honneurs devant les hommes, de pouvoir et d'influence sur la marche des affaires du monde, et leur offrit à côté de la palme céleste la couronne terrestre.·· *(Histoire du Pape Innocent 111.* par M. Fr. Hurter trad, de allem. par JDI. Alex, de Saint-Cheron et J. B. Haibcr. Paris 1838. tom. III. pag. 6, 7.

11) Hinc Salvador op. cit. *Préface* pag. XIX. loquens de opère Slraussii haec habet: «L'ouvrage du professeur de Tubingue a surtout un gram! sens comme dernière expression de l'esprit du protestantisme. La réforme s'était fait illusion à elle-même, en se croyant un mouvement tout chrétien, un retour pur ct simple aux doctrines évangéliques. Mon travail actuel expliquera mieux unc vérité, que j'avais déjà énoncée, et qui, au premier aspect, a dû ressembler à un paradoxe. — Dans les destinées de l'ordre biblique ct religieux, la réforme a été un commencement de réaction, une préparation inévitable an réveil de tout ce que la sève indestructible de l'hébraïsme renferme encore d'énergie morale et de pouvoir créateur pour faire arriver la famille humaine a son plus haut degré d'unité, a son meilleur état d'équilibre.·' Ex judicio proinde hujus auctoris, qui acerrimus est adversarius catholicismi. ct satis versatus in scriptis rationalistarum ex quibus plura mutuatus est ac sua fecit, patet protestanlismum ferri in destructionem christianae religionis.

■) Dum hic commemoramus exteriorem ecclesiae formam distinctam ab ea quam vocavimus intimam ac essentialem ejusdem constitutionem, minime intendimus alteram ab altera dispescere; cum juxta praesentem ecclesiae statum de quo disserimus inseparabiles sint, verum significare tantum volumus distinctionem, quae intercedit inter ejusdem ecclesiae animam et corpus, proni clarius ex tota expositionis serie patebit.

siam societatem nuncupavimus a Christo institutam. Haec porro societatis notio in nobis excitat ideam corporis moralis, seu moralis personae, quae ad instar hominis seu individui humani viventis agat atque operetur. Si de qualibet humana societate haberetur sermo, hic sistendum foret, cum haec idea satis foecunda sit, nosque suapte natura ducat ad agnoscendam animam seu principium vitale ejusdem societatis aut moralis personae, per quod suas eierat vires, ac moveat molem cujus vitale principium est. Nos praeterea trahit haec ipsa idea ad formam exteriorem admittendam, seu corpus quod capite ac membris apte inter se dispositis et arcto 'invicem nexu consociatis constat, quorum diversa munia sint ac officia; tum denique nos inducit ad intimam ac mutuam animae et corporis internoscendam communicationem, iive commercium. Atque haec quidem omnia in societate a Christo instituta necessario admitti debent, cum sine iis, quemadmodum nulla vivens persona individua, sic nec ulla persona moralis, seu proprie dicta societas sit aut intelligi possit.

44. Ac nos quidem hic sistere possumus, cum omnia exinde habeamus, quae necessaria sunt ac sufficiunt ad veram Christi ecclesiam constituendam. Non defuerunt tamen, qui ulterius progressi, sibi in ecclesia quandam veluti incarnationis continuationem videre visi sunt. Juxta hos Christus Deus-homo voluit in ca perfectam sui ipsius imaginem ac similitudinem relinquere in qua et per quam ipsemet vivere quodammodo videretur, ac nobiscum etiam post visibilem suum in caelum ascensum conversari. Haec propterea societas Christum praeseferens, ut ipsi loquuntur, *divino - humana* est, subsistens in *unitate* personae cum utriusque naturae *communicatione,* quo fit ut elementum, ut vocant, divinum pervadat ac penetret elementum humanum, ipsumque regat ac dirigat, alat ac veluti informet, unitatemque ex utroque constituat. Quod divinum in hac persona morali seu societate inesse dicunt, constituit partem ejus intimam seu animam; quod vero humanum vocant, constituit ejus formam exteriorem ac visibilem, sive corpus quo velut organo anima exterius se prodit ac manifestat. Exinde fit ut ecclesia invisibilis aeque ac visibilis necessario esse debeat; invisibilis quidem quoad animam, visibilis vero quoad corpus; item fit ut ecclesia una sit, prout unus est Christus, sancta uti sanctus est Christus, indefectibilis quemadmodum indefectibilis est Christus, infallibilis sicut infallibilis est Christus, qui eam tamquam vivam imaginem sui ipsius atque perfectam esse voluit, immo per eam quodammodo se in his terris usque ad consummationem saeculi perpetuare constituit, ita ut quod Christus habuit et habet natura sua, communicet per gratiam ac privilegium huic filiae seu sponsae suae. Dummodo haec rite intelligantur, prout natura similitudinum exigit, quae ad vivum resecari non debent, nihil reprehendendum in iis conspicimus, immo ad ecclesiae naturam et constitu-

tionem explicandam valde hanc ideam conferre existimamus eaque uti non abnuimus.1

45. Verum quidquid de ea sit, ex iis quae paulo ante exposuimus patet hic agendum a nobis esse prius de ecclesiae anima, deinde de ejus corpore, ac denique de mutua communicatione seu commercio quod intercedit inter animam et corpus ejusdem ecclesiae. Quod quidem perficiemus distinctis articulis, ne si de omnibus simul agatur, confusio ingeneretur. Cum vero divina ecclesiae institutio a nobis vindicata sit a qua, ut postea ostendemus, scripturas sacras habuimus ac traditiones, eis deinceps ut divinae auctoritatis documentis ad rem nostram utemur.

I *i I

De anima ecclesiae.

46. Hoc nomine significamus inprimis interiorem justitiam seu gratiam sanctificantem, qua homines justi Deo intime uniuntur, vitamque supernaturalem ac prope divinam viventes, aeternae vitae fructus emittunt; cum Christus ..tamquam caput in membra, ut loquitur Tridentinum 1, et tamquam vitis in palmites, in ipsos justificatos jugiter virtutem influat, quae virtus bona eorum opera semper antecedit et comitatur et subsequitur, et sine qua nullo pacto Deo grata et meritoria esse possent. Significamus praeterea

2) Ita Mohler, *Symbolique,* lorn. IL chap. 5. §. 3G el seq. ubi doctus auctor hanc ideam fuse exponit, et evolvit. Haud me latet quibusdam expositionem hanc minime arridere verenlibus, ne nescio quem pantheismum redoleat. Ast si rite et ad mentem auctoris intelligatur, nullum ejusmodi periculum subest. Nam Mohler utitur incarnatione Filii Dei veluti similitudine ad significandam intimam unionem Christi cum ecclesia per gratiam sanctificantem, quae justis omnibus inhaeret, seu membris vivis ejusdem ecclesiae. Mens proinde auctoris est, Christum instituisse ecclesiam suam *ad instar* incarnationis, non autem quod veram ac proprie dictam incarnationem cum ipsa peregerit, quod vel suspicari nefas, immo impium et stultum est. Vera autem ratio cur isti censores Môhlerum reprehendunt, repeti debet ab ipsorum systemate circa gratiam sanctificantem, quam juxta protestantium placita in mero externo favore ac benevolentia Dei erga justum constituunt, ita ut ejus vi Deus benevolum se ipsi exhibeat. Quod quam abhorreat a doctrina concilii in'dentini sess. VI. cap. 7. nemo catholicus ignorat.

Ceterum haec idea biblica est; apostolus enim passim vocat ecclesiam Christi *corpus,* ut Coloss. I. 18—24; Ephes. 1.23; IV. 12; ν. 23. etc. Eamdem patres commendant, inter quos s. Athanasius scribens in lib. *De Incarnat.* §. 21. >.Et cum Petrus dicat: *certissime sciat ergo omnis domus Israel, quia et Dominum eum, et Christum fecit Deus, hunc Jesum quem vos crucifixistis:* non de divinitate ejus dicit, quod Dominum ipsum, et Christum fecerit; sed **dehumanilateejus, quae est ΓNI·** ipso dominatur ct regnat, postquam ipse crucifixus est: et quae ungitur ad regnum caelorum, ut cum illo regnet, qui seipsum pro illa exinanivit, et qui induta servili forma, **ipsam assumpsit»** (edit. maur. opp. tom. I. p. IL pag. 887).

') Sess. VI. cap. 16.

fidem, spem et caritatem sino quibus nemo profecto vivit, nec non alias praeclaras dotes quibus Deus cos qui eximia praesertim sanctitate praecellunt cumulare solet. Cum vero haec omnia quae animam ecclesiae constituunt, Dei dona sint, et ea dona quae Christus ipse tamquarn caput eidem ecclesiae velut corpori suo mystico jugiter communicat, quibusque vivificat, ideo animam hanc elementum divinum, ut diximus, nonnullis vocare placuit, quod penetrat elementum humanum, nempe ecclesiae corpus.

47. Ecclesiae animam, seu invisibilem ac interiorem ecclesiae partem ultro admittunt protestantes, immo ex ea sola plures ex ipsis ecclesiam totam constare contendunt, ut hac ratione se ad ecclesiam Christi pertinere evincant, quamvis turpiter ab ipsa desciverint. In quo veteres 'haereticos imitati sunt, qui eadem de causa unicam ecclesiam invisibilem proclamarunt, nec praecise ex justis, sed ex solis electis seu praedestinatis coalescentem2, sive actu justi fuerint sive scelesti. Hos paulo post refellemus; interim insequenti propositione adstruimus quinam proprie ad potiorem hanc ecclesiae partem spectent, et quinam sint ab ea excludendi, ut deinceps ad alia gradum faciamus.

PROPOSITIO.

Omnes et soli justi pertinent ad ecclesiae animam.

48. Si omnes ac soli justi ad animam ecclesiae spectant plane consequitur eos solos hoc censu includi, qui actu justitia et sanctitate praediti sunt, ac propterea eos omnes ab illa removeri, qui quamvis ad vitam aeternam praedestinati, nondum sunt justitiam adepti, quicumque demum ii sint, id est, sive in ecclesiae corpus jam fuerint cooptati sive non;- rursum si omnes includuntur in hoc censu qui actuali sunt justitia ornati, patet ad nobiliorem hanc ecclesiae partem pertinere quotquot eam sanctitatem possident, sive intra sive extra ecclesiae corpus actu inveniantur. Quibus ita compositis, sic accedimus ad veritatem enunciatae propositionis evincendam.

49. Illi omnes et soli ad ecclesiae animam pertinere dicendi sunt, qui actu vivunt vita illa supernatural! atque divina, quae ipsam ecclesiae animam constituit; per quam Dei spiritu aguntur, qui ipsos invadit ac penetrat, eisque intime inhaeret, ita ut idonei fiant ad eliciendos actus huic vitae consentaneos, seu ad emittendos fructus vitae aeternae. Atqui tales sunt omnes et soli justi. Ergo.

50. Etenim, ad majorem quod spectat, nemo est qui ambigat in iis

') Cf. Bellarm. *De ecclesia,* lib. III. cap. 1. cum notis Ebcnnanni; Becanum *Manuale controv.* lib. I. cap. 3. FF. de Walenburg·, *De controversiis fidei,* edit. Colon. Aijripp. 1G69. tom. I. tract. *De Unitate Ecclesiae,* lib. I.

quae recensuimus vitam do qua loquimur consistere, quae ratio est cur, ut vidimus, a nonnullis vocata fuerit elementum divinum penetrans humanum, ct ex iis constat quae suo loco ostendimus. 3 Gratia siquidem sanctificanto aut nascimur ad hanc vitam, aut reviviscimus, si postquam illam amisimus eam recuperamus, et in ea nutrimur et crescimus. Ex ea fides illa profluit quae per caritatem operatur cum ceteris virtutibus ac donis adnexis.

51. Porro omnes ac solos justos tali gaudere vita evidens est, quia ipsi soli gratia sanctificante instructi sunt, seu principio illo vitali, quo lit ut Deo adhaereant, ejusque spiritu moveantur et agant. Hanc notionem involvit ipsa *justi* denominatio, proveniens in re de qua agimus, ab illa justitia quae est complexio omnium virtutum divinarum quibus Deo cari efficimur. amici ac filii Dei, seu *divitiae consortes naturae,* ut loquitur apostolus Petrus. *

52. Quapropter asserere aut non omnes justos, aut non solos pertinere ad ecclesiae animam, esset propositio contradictoria; simul enim actu justi essent ct non essent; viverent simul ac non viverent, quod repugnat et sensum absurdum inducit.

53. Ergo non soli electi nec omnes electi ad hanc ecclesiae animam spectant, cum plures possint esse electi qui actu non vivunt, aut quia nondum eam vitam adepti sunt, aut amissam nondum recuperarunt: plures item possunt esse reprobi qui actu eam vitam obtinent, quamvis eam ex propria culpa sint amissuri, nec rursum eandem sint adepturi. Id ipsum dicatur tum de iis, qui extra ecclesiae corpus adhuc sunt, attamen gratia sanctificante instructi fide et caritate flagrant, cujusmodi catechumeni esse possunt, tum de iis qui quamvis intra ecclesiae visibilis septa degant, sunt nihilominus peccato lethali inquinati, destitutique propterea gratia sanctificante et caritate.

Constat igitur quod enuntiavimus, omnes et solos justos ad ecclesiae animam pertinere.

54. Priusquam vero istud argumentum concludamus, id apposite animadvertendum, quod licet fides proprie atque, ut scholis loqui mos est, formaliter vitam non tribuat cum est a caritate sejuncta, est tamen ejusdem vitae fundamentum, seu principium et radix, atque conditio sine quanta haec haberi nequit; unum est de essentialibus ejusdem constitutivis. Hinc fit, ut, qui gravi patrato crimine amiserit caritatem, retenta fide ac spe, per hoc non omnem penitus vitam amiserit, nec propterea cesset ad ecclesiae

3) Cf. Tract. *De Gratia,* part. II. n. 468 seqq. ubi in toto suo lumine collocavimus doctrinam ecclesiae catholicae et eidem adversantis systematis protestantium circa naturam et effectus gratiae sanctificantis una cum nexu quem habent cnm contrariis principiis ex quibus ejusmodi doctrinae profluunt, et corollariis, quae exinde deducuntur.

4) IL Petr. L 4. *Θιία; κοινωνοί tpCiiui.*

animam quadantenus pertinere. Narn ctai lides sine operibus, seu sine Canute ex qua opera prodeunt meritoria *mortua nit in semetipsa,* ut inquit s. Jacobus 1; nihilosecius permanet ad instar radicis aut bulbi quibus licet propagines ac stirpes discerptae sint et accisae, caelesti pluvia rigati iterum pullulare, virescere, ac novas emittere propagines possunt.

DIFFICULTATES.

55. Obj. Aliam omnino ideam ecclesiae invisibilis exhibent ipsi Christianae religionis propagatores; 1. s. Joannes enim supponit ad ecclesiae animam omnes et solos praedestinatos pertinere: *Ex nobis,* inquit, *prodiitunt, sed non erant ex nobis, nam, si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscian: sed ut manifesti sint quoniam non sunt omnes ex nobis6;* quibus congruunt quae scribit Paulus: *Firmum fundamentum Dei stat, hdbens signaculum hoc: cognovit Dominus qui sunt ejus.*7 2. His inhaerens, s. Augustinus: *Quidam,* ait, *qui filii Dei, propter susceptam vel temporaliter gratiam, dicuntur a nobis, nec sunt tamen Deo* 8*;* et iterum: *Quia ergo non habuerunt perseverantiam, sicut non vere discipuli Christi, ita nec vere filii Dei fuerunt, etiam quando videbantur esse, et ita vocabantur*9*;* et alibi passim. 3. Haec omnia fundamentum habent in ipsius ecclesiae Conditoris verbis: *Alias oves habeo, quae non sunt ex hoc ovili ... et ego vitam aeternam do ds; et non peribunt in aeternum.* 1° Ex quibus intelligimus 4. Christum caput non esse nisi illius ecclesiae quam salvam faciet, et quam *exhibebit olim gloriosam non habentem maculam aut rugam,* ut loquitur apostolus11, quae certe constare non potest nisi ex omnibus et solis praedestinatis. 5. Ad haec accedit quod invisibilis ecclesia *idealis* potius sit et philosophica quam *rtalis* et *empirica;* 6. atque etiam non satis tuta, siquidem ad ecclesiae animam cum non spectent nisi sancti, recte inferri potest ejusdem corpus, quod a tali anima informatur, non esse aliud quam *collectionem sanctorum,* et sic

J) H. 17. Apposite Card. Bellarm. lib. HI. *De eccles. iiiilit.* cap. 11. n. 2. hos diversos gradus eorum qui sunt in ecclesia exponit scribens: ..Notandum autem est ex Augustino in breviculo collationis, coli. 3. ecclesiam esse *corpus vivum* in quo «l anima et corpus; el quidem anima sunt interna dona Spiritus Sancti, fides, spes, caritas etc. Corpus sunt, externa professio fidei, et communicatio sacramentorum. Ex quo fit, ut quidam sint de anima et de corpore ecclesiae, ct proinde uniti Christo capiti interius, et exterius, et tales sunt perfectissime de ecclesia; sunt enim quasi membra viva in corpore, quamvis etiam inter istos aliqui magis, aliqui minus vitam participent: *et aliqui etiam solum initium vitae habeant, et quasi sensum, sed non motum, ut qui habent solam fidem sine caritate.*u

6) I. Joann. П. 19.

') II. Tim. IL 19.

s) Lib. *De corrept. et yrat.* cap. 9. n. 20.

°) Ibid. n. 22.

■°) Jo. X. 16, 28.

") Ephes. V. 27.

dilaberemur in ecclesiam absolute invisibilem, quod certo catholici non admittunt. Ergo.

56. **Resp.** A. A. Ad 1. prob. *D.* Ex adductis testimoniis Joannis et Pauli ecclesia invisibilis constat ex omnibus et solis praedestinatis in ordine ad consecutionem finis, *C.* in ordine ad praesentem justitiam, xY. Si ratio habeatur finis seu termini, prolecto ecclesia haec invisibilis ex omnibus et solis praedestinatis exurgit, utpote qui omnes ac soli pervenient ad gloriosam Christi ecclesiam, quae in caelis triumphat; ast si ratio habeatur actualis ipsorum status, et conditionum quas recensuimus, apertum est neque ex iis omnibus, neque ex iis solis ecclesiam invisibilem coalescere, cum non omnes nec soli ad ecclesiae animam pertineant. Complures enim praedestinati actu non vivunt, seu instructi non sunt caritate, quandoque etiam nec fide, contra vero plures caritate actu sunt praediti, in qua non perseverabunt. Jam vero Scripturae textus qui adducuntur in priori significatione intelligendi sunt, nt cum reliquis componi possint. 1*

57. Ad 2. Eadem esto distinctio: sic enim s. Doctor mentem suam declarat postquam docuit justos non praedestinatos non esse veros filios: *Non quia justitiam simulaverunt. sed quia in ea non permanserunt.* 13

58. Ad 3. -V. Multiplici autem sensu *ovium* nomine significantur qui pertinent ad Christi ecclesiam, ac primo omnes justi qui nobiliorem ejus partem constituunt, scilicet animam, uti ostendimus: deinde omnes praedestinati secundum aeternam praescientiam et praedestinationem, licet plures ex iis nonnisi in potentia, uti dicitur, quae certe ad actum reducetur, ad ecclesiam spectent: tertio relate ad ejusdem ecclesiae corpus de quo paulo post disseremus. Ex hac secunda animadversione patet qua de causa Christus dixerit se habere oves quae adhuc non sunt in ejus ovili, atque in aeternum haud perituras quas Pater ei dedit secundum praescientiam et aeternam praedestinationem.1-

59. Ad 4. *Neg.* Sed Christus est caput eorum omnium qui utpote vi-

1!) Cf. Bellarm. *De eccles.* lib. IIL cap. 7. n. 21. ubi observat hoc intercedere discrimen inter diversum hominum statum, quod qui sunt oves, aut filii, aut membra secundum solam praedestinationem, non sunt actu, sed solum *potentia* tales. Praedestinatio enim, ut ipse loquitur, nihil ponil in homine, sed est actus in ipso Deo manens: at qui sunt tales secundum praesentem justitiam, sunt *actu* et simpliciter tales, quia in se revera habent id, unde tales appellantur. Quod confirmat auctoritate s. Augustini *Tract. XL* V. tn *Joann.*

1S) Loc. cit. n. 20.

14) Quo sensu s. Augustinus lib. IV. *De Bapt.* cap. 4. n. 4. scribebat: ..Secundum ejus praescientiam, qui novit quos praedestinaverit ante mundi constitutionem conformes imaginis Filii sui, multi etiam qui aperte foris sunt, et haeretici appellantur, multis et bonis catholicis meliores sunt. Quid enim sint hodie videmus, quid cras futuri sint, ignoramus." Et *Tract. XL. in Joann,* η. 12. «Secundum praescientiam Dei, inquit, et praedestinationem, quam mullae oves foris, quam multi lupi intus, et quam multae oves intus, et quam mulli lupi foris ?“

ventes per fidem ct caritatem de ea vita participant, quam ipsis idem Christus communicat per jugem influxum gratiae sanctificantis qua *formatter* vivunt; tales autem sunt omnes et soli justi. Etenim *Si φάα spiritum Chriiti non habet,* ut ait apostolus, *hic non est ejus 15,* scilicet quoad animam.

60. Ad 5. *D.* Id est ejusmodi ecclesia non est physica, corporea ac visibilis, *C.* non est vera ac realis, licet invisibilis, *N.* Haec duo permisceri inter se nequeunt, uti evidens est, ne plura adjiciamus ad hoc evincendum.

61. Ad 6. vel A' vel *D.* Si anima ecclesiae in sola justitia et caritate iota consisteret, *Tr.* si praeterea consistat in fide, quae quamvis mortua ditatur et sit respectu caritatis quae eam informat, attamen in se reipsa subsistit ac viget, iV. Sub finem hujus propositionis jam animadvertimus, eos qui fidem habent, etsi peccatores sint, quodammodo ad ecclesiae animam pertinere, ac propterea vitam aliquam inadaequatam, ut ita loquar, seu principium vitae retinere, quamvis in tali statu ad meritum eis non prosit ejusmodi fides utpote destituta caritate. Optima praeterea dispositio est haec fides quae, afflante gratia, statim germinare rursum potest, et amissam caritatem ac plenam vitam recuperare. 1 °

De ecclesiae corpore.

62. Si ex dictis Christus ad modum humani individui societatem suam, nempe ecclesiam instituit, legitime infertur eam non sola animae, sed et corpore constare, ac propterea formam exteriorem habere, ac visibilem esse, prout superius adnotavimus.

63. Pari praeterea jure consequitur, ecclesiam, quod ad hanc formam exteriorem sive corpus attinet, non in mera fidelium aggregatione^consistere, sed intimo et essentiali ordine atque, ut ita dicam, *organice* esse constitutam. sic ut constet ex membris invicem sociatis et subjectis pro diversitate officiorum quae unicuique membro competunt juxta Christi institutionem. Immo vero, quemadmodum in qualibet rite instituta societate, omnino necesse est ut alii praesint, alii autem subjiciantur omnesque arctissimo inter se nexu consocientur per modum unius, ut unam societatem aut corpus morale efficiant, illudque individuum reddant, ita plane ejusmodi ecclesiam

IJ) Rom. VIII. 9.

'*) Ex hoc colligimus magnum cssc beneficium vel ad solum verae ecclesiae corpus perlinere. Etenim quamvis non raro contingat quempiam in peccatis sordescere, dummodo tamen veram fidem teneat, semper habet unde resipiscat, et pharmacum morbis animae suae, uti experientia quotidiana ostendit. Contra vero qui extra veram Christi ecclesiam versantur et vora fide destituti sunt his quoque remediis destituuntur.

Christi esse, societatum scilicet omnium perfectissimam ac nobilissimam, necesse est.

64. Duo hic proinde praestare debemus, quorum alterum est patefacere quibus coalescat pars haec exterior ecclesiae; alterum vero utrum, et in quas classes qui hanc ecclesiam seu societatem Christianam conficiunt, distribuantur. Quoad primum vero ostendemus eam coalescere tam ex justis quam peccatoribus; quoad secundum evincemus eam in duos ordines distribui clericos nempe et laicos, seu, quod idem est in coetum docentem ac discentem, regentem et rectum, activum atque passivum.

65. Quatenus ecclesiae partem exteriorem diximus constitui seu coalescere ex omnibus Christi fidelibus sive justis sive peccatoribus, patet eam generatim cum Bossueto definiri posse: ..Ecclesia est societas hominum viatorum veram Christi doctrinam profitentium." [1] Haec enim definitio nobis in praesentia sufficit, atque utpote generalissima, a nemine, qui visibilem ecclesiam admittat, respui jure potest, ita ut jam in ea protestantes consentientes habeamus.

His praemissis, sic jam ad priorem thesim adstruendam accedimus.

PROPOSITIO I.

Ad corpus ecclesiae› seu ad visibilem ecclesiam spectant omnes Christi fideles tam justi quam peccatores.

66. Hic loquimur de fidelibus baptizatis qui nempe cooptati sunt in illam societatem quam Christus instituit, quaeque veram ejus doctrinam profitetur, neque ab ea quacumque demum de causa separati sunt. Sensus proinde enunciatae propositionis hic est, ita Christum instituisse visibilem suam ecclesiam ut coalescat aut coalescere possit tam ex justis quam peccatoribus; et hanc opponimus iis, qui ex solis justis et sanctis eam constitui autumarunt, cujusmodi ex veteribus fuerunt praecipue novatiani ac donatistae, ex recentioribus non pauci protestantes, licet ex diverso plane principio. Illi enim ita senserunt, ut cohonestarent proprium schisma [2], isti ut statue-

*) Conférence avec M. Claude, Oeuvr. de Bossuet ed. de Versail. 1816. tom. XXIII. pag. 247 suivv.

') Novatiani non ideo negabant peccatores, lapsos praesertim in gravia crimina, esse in ecclesia quod statuerent ecclesiam invisibilem, sed ne communicarent cum libellaticis, et cum lapsis in gravia peccata post baptismum quibus remittendis concessam a Christo ecclesiae suae potestatem infitiabantur; tum etiam ut se mundos profiterentur. Cf. Nat Alex. *Hist. eccl.* saec. III. cap. 3. art. 4. §. 1 seqq.

Sic neque donatistae professi sunt ecclesiam esse invisibilem, sed coarelatam affirmabant illam esse ad partem Donati, et ecclesiam catholicam arguebant praevaricationis eo quod traditorum contagio malorumque communione contaminatam autumarent, quia Caecilianus juxta ipsos consecrationem episcopalem acceperat a Felice aptungilano, sacrorum librorum traditore, et cum Caeciliano ecclesia romana, adeoque catholica communicabat. Cf. cit. auct. saec. IV. cap. III. art. 1. §. 1—4. Necnon Valesiuro in opusc. *De schismate Donatistarum;* Al-

rent ecclesiam invisibilem ad contegendam propriam defectionem ab illa ecclesia quam deseruerant. 3 Nunc praeterea passim protestantes, *orthodoxi* nuncupati, distinguunt in eundem finem ecclesiam *vocatorum* et ecclesiam *datorum,* priorem visibilem vocant, posteriorem invisibilem. 4

67. Jam vero Christum ita instituisse ecclesiam suam qua parte visibilis est, ut ad eam non minus justi quam peccatores pertineant patet turn es apertis Scripturarum sententiis, tum ex Christi ipsius scopo, ac demum ei sensu traditional!.

bispinaeuni in *Observationibus* ad Optatam milevitanum ; card. Norisium *Historic Donalistar.* pag. 1. opp. edit. Veron. 1732. tom. IV.

Protestantes circa visibilitatem aut invisibilitatem ecclesiae semper ancipites fuerunt; interdum enim duce Lulhero docuerunt ecclesiam esse invisibilem utpote «tieregationem sanctorum, ut hac ratione excluderent a Christi ecclesia romanum pontificem et praelatos, atque sic contenderunt se esse in communione cum omnibus sanetis, id est haereticis, qui eos praecesserunt Negabant propterea eam esse veram ecclesiam a qua discesserant. Idem docuerant Hussilae, et Wicleffitac, protestanlimn antesignani, immo et Cathari sive Albigenses ut refert Hurler lib. XIV. vitae Innocentii IIL ed. cit. tom. III. pag. 23. ubi referens istorum errores scribit: ..Leur principale attaque fut dirigée contre *I'église risible* . . . comme les catharéens, ils appelaient l'église la prostituée de Babylone, pleine de tous les vices, ils donnaient au Pape le nom du chef de Γ erreur, aux prélats ceux de scribes, de pharisiens et d'assasins.· Cf. etiam Bellarm. *De ecclesia,* lib. III. cap. 2. et Bossuet *Conférence avec Jl. Claude,* 1. c. Postea vero fassi sunt ecclesiam esse visibilem, et nisi sunt exponere de anima ecclesiae contraria majorum suorum effata. Sane Gerhard loc. theolog. XL 106. cum annot. Cottae: ..Patet, scribit, distinctionem ecclesiae in *visibilem* atque *invisibilem* non esse divisionem generis in species, quasi duas specie fingeremus ecclesias sibi oppositas, uti perperam nobis affingunt ecclesiae romanae socii ' [atrum *perperam,* ut affirmat Gerhardus, an *tere* catholici hoc proteslantibus affinxerint patet tum ex dictis, tum ex iis quae scripsimus in tract. *De vera relig.* pari. Π. prop. IV. num. 67. not. ®)J, sed esse dumtaxat *limitationem subjecti* secundum *diversos* suos *status.* Quemadmodum scilicet in eodem homine duplex datur relatio, *exterior* nempe, qua alios homines, atque *interior,* qua Deum respicit; ita et de loto aliquo coetu hominum, qui in certum doctrinae sanctioris typum consentiunt, hoc est de ecclesia vere enunciari potest, eamdem quoad formam externam *visibilem,* quoad internam vero *invisibilem* esse. Prout *visibilis* est, definitur congregatio seu coetus hominum viatorum, qui amplectuntur verbum Dei, sacramentisque utuntur. Prout *invisibilis* autem est definitur coetus pie credentium atque ad vitam sempiternam infallibiliter praedestinatorum.« Alia proteslantium in hanc rem testimonia cf. apud FF. de Walcnburg, *De unitate eccles.* lib. I. cap. 5.

Cum vero urgerentur a catholicis protestantes, si ecclesia est visibilis, quaenam erat, ct ubinam erat quando primum ab ecclesia catholica divisi sunt? Ut ab hac permolesta quaestione se liberarent plures iterum ad ecclesiam invisibilem relapsi sunt, ut patet ex difficultatibus quas urgent apud Palmer in recentissiino ejus *Tractatu de ecclesia Christi,* part. I. cap. 3, qui apud anglicanos vocantur *dissidentes.* Nempe nesciunt ubi consistant.

') Ita cum suis vulgaris auctor Malan pastor gcncvcnsis in op. inscripto: *Pourrai-je entrer jamais dans L'Eglise de Rome?* Paris 1843, pag. 78. Homo pietista nullius criticae ct solidae eruditionis, declamator perpetuus ac stolidus disputator.

68. Et re quidem vera quod attinet ad Scripturarum sententias, evin* citur thesis veritas ex eo quod ecclesia comparetur areae in qua cum frumento paleae continentur5, tum ex illis omnibus parabolis in quibus Christus comparat ecclesiam suam sagenae missae in mare ex omni genere piscium congreganti e ; convivio nuptiali ad quod intraverunt boni et mali, et cui interfuit homo non vestitus veste nuptiali 7 ; decem virginibus ex quibus quinque erant fatuae, quinque vero prudentes 8 ; ovili in quo sunt oves simul et haedi. 9 Quae quidem confirmantur ex apostolo, qui I. Cor. V. 3 expresse jubet expelli ab ecclesia incestuosum Corinthium, qui proinde tamdiu in ecclesia permansit quamdiu ab ea expulsus non est; et in II. ad Timoth. H. 20 scribit: *In magna domo non solum sunt vasa aurea et argentea, sed et lignea et fictilia; et quaedam quidem in honorem, quaedam autem in contumeliam,* ut alia ejusmodi non pauca praetereamus.

69. Nec minus evidenter constat si ratio habeatur ad scopum seu finem, quem Christus sibi praestituit in ecclesia instituenda. Voluit enim Christus ut ecclesia sua esset veluti lucerna quae omnibus luceret, ac civitas supra montem posita ut ab omnibus conspiceretur; ei demandavit munus praedicandi verbum suum, administrandi sacramenta, corrigendi delinquentes, admittendi resipiscentes ad poenitentiam, expellendi e sinu suo contumaces ac rebelles, regendi gubernandi, aliaque ejusmodi pro opportunitate statuendi quae ad bene constitutam societatem necessaria sunt. Jam vero si soli justi pertinerent ad ecclesiam, cum hi non cognoscantur, ecclesia fieret prorsus invisibilis ac nullum munus exercere posset. Incertum semper quidem esset, utrum illi qui ejusmodi munia exercent sint de ecclesia nec ne. Quod plane adversatur consilio Christi in ea instituenda.

70. Sane Christus sub sensibili forma doctrinam suam discipulis consignavit in posteros sub sensibili quoque forma propagandam; sub forma sensibili ac visibili Spiritus Sanctus super eosdem discipulos in unum congregatos sese diffudit 10, cum nempe ecclesiae proprie dictae exordia coeperunt; Christus praeterea visibile sacerdotium, et sacrorum ministerium, illudque perpetuum, ut suo loco ostendimus 11, in eadem instituit; sacramenta denique, quae essent visibilia signa ad sanctitatem in hominibus efficiendam, augendam, aut reparandam 12 esse voluit. Quapropter luculenter patet in ecclesia fundanda Christo minime propositum fuisse societatem nescio quam invisibilem instituere, sed prorsus visibilem eam constituere voluisse, per

s) Matth. UL 12.

6) Ibid. XHL 47.

7) Ibid. XXΠ. 2 seqq.

8) Ibid. XXV, 1 seqq.

Ibid. 33.

'°) Act. IL 2 seqq.

'') In tract. *De ordine,* η. 26 seqq.

I7) Cf. tract. *De sacram, in genere,* η. *1* seqq.

quam potius tamquam per organum et instrumentum interior et invisibilis efforniaretur, seu gigneretur sanctitas in ecclesia visibili. 13

71. Talem denique perpetuo extitisse sensum traditionalem constat ex iis quae patres adversus novatianos et donatistas disputarunt velut certum dogma propugnantes, peccatores in ecclesia esse. Ne prolixiores simus unum aut alterum textum ex iis afferemus. S. **Augustinus** in lib. III. *Contra litteras Petiliani c.* 12. „Homo sum, inquit, in area Christi: palea si malus; granum si bonus ;“ et iterum lib. VII. *De Baptismo* cap. 51. ..Nam et istos (graves peccatores) esse in domo (nempe in ecclesia), negare non possumus, dicente apostolo, in magna autem domo non solum aurea vasa sunt vel argentea, sed et lignea, et fictilia ctc.“ Sic etiam s. **Hieronymus** in *Dial tontra Lucifer.* „Arca Noe, inquit, ecclesiae typus fuit ---- ut ibi pardus et haedi, et lupus et agni; ita et hic (in ecclecia) justi et peccatores, id est, vasa aurea et argentea cum ligneis et fictilibus commorantur14/4 ut alios omittam. Porro peccatores ex dictis non pertinent ad ecclesiae animam, ergo spectare saltem debent ad ejusdem corpus.

72. Tum igitur Christi dicta, tum ejus scopus in ecclesia instituenda, tum denique sensus traditionalis totius antiquitatis luculentissime concurrunt ad evincendum quod proposuimus, nimirum ad ecclesiae corpus seu ad visibilem ecclesiam pertinere omnes Christi fideles, sive justi fuerint sive peccatores, quo nomine omnes prorsus significamus malos et pessimos Christianos, immo et incredulos et haereticos occultos, quamdiu ab ipsa societate aut ejecti non sint, aut separati.

DIFFICULTATES.

73. I. Obj. 1. Ecclesia, seu societas a Christo instituta debet esse sancta, uti etiam profitemur in symbolo apostolico; talis porro non esset, immo potius esset perversa et scelerata, si praeter justos, peccatores, facinorosos, et infideles praeterea et haereticos occultos in sinu suo complecteretur: 2. Christus esset ipsorum caput, ac regnum Christi constitueretur magna saltem ex parte ex diaboli regno, quae quidem praeterquam quod absurda

,J) Hinc optime Mohler op. cit. §. 37. .Les temps, inquit, étaient accomplis, ΓEsprit-Saint se communique aux Apôtres et aux autres disciples du Sauveur. Lorsque le Paraclet descendit sur eux, ils n'étaient point dispersés, mais réunis dans un même lieu, et ne formant qu'un même coeur *(όμο^υμαδόν);* il leur avait même été formellement ordonné d'attendre le Saint-Esprit à Jérusalem. De plus, ΓEsprit divin prit une forme extérieure, la forme de langue de feu; symbole de sa vertu qui purifie les coeurs de toute malice et les réunit dans l'amour. Il ne voulut venir d'une manière seulement intérieure, comme pour affermir une société invisible; mais de même que le Verbe s'était fait chair, l'esprit vint a son tour d'une manière accessible aux sens, accompagné d'un grand bruit, semblable à un vent impétueux."

sunt, 3. adversantur apostolo scribenti ad Ephesios quod „Christus dilexit ecclesiam, et seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquae in verbo vitae, ut exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sed ut sit sancta et immaculata."[15] 4. Quae verba exponens **Hieronymus** concludit: „Qui ergo peccator est et aliqua sorde maculatus, de ecclesia Christi non potest appellari, nec Christo subiectus dici .... peccator currat ad medicum .... et fiat de ecclesia, quae corpus est Christi [16];" Hieronymo ceteri patres assentiuntur, inter quos *5. s.* **Padanus:** Ceterum, scribit, peccator et poenitens non est ecclesiae macula, quia quamdiu peccat et non poenitet, extra ecclesiam constitutus **est**[17]", 6. s. **Augustinus** de magnis peccatoribus ait: ..Non ideo putandi sunt esse in Christi corpore, quod est ecclesia, quia sacramentorum ejus corporaliter participes fiunt [18]"; et iterum: „Quos non pertinere ad sanctam ecclesiam Dei, quamvis intus videantur, ex hoc apertissime apparet, quia isti sunt avari, raptores, fornicatores, invidi, malevoli et caetera hujusmodi; illa autem columba (ecclesia) unica, pudica et casta, sponsa sine macula et ruga . . . quod non intelligitur nisi in bonis et sanctis, et justis qui praeterea inter bonos et malos hoc affirmat intercedere discrimen, quod boni sint **in** ecclesia et de ecclesia, mali vero sint quidem **in** ecclesia sed **non** de ecclesia. [20] Comparat etiam s. Doctor peccatores humoribus malis [21] qui profecto dici non possunt corporis membra. Demum, etsi daretur peccatores esse in ecclesia, cum non sint nisi membra mortua, ad nihil inserviunt, cum nihil agere possint. Ergo.

4.

74. **Resp.** ad 1. *D.* Debet sancta esse et revera est ex multiplici capite, *C.* ad exclusionem peccatorum, *JV.* Itaque ecclesia reipsa sancta debet esse ac semper est ut eam in symbolo profitemur 1. ratione partis suae potioris seu nobilioris, cujusmodi esse animam ecclesiae ostendimus; 2. ratione capitis quod est Christus: 3. ratione finis qui est sanctitas in hac vita, et gloria in futura; 4. ratione doctrinae; 5. ratione mediorum; 6. ratione plurimorum membrorum quae sanctitate praedita sunt. Si quae igitur membra ipsius ecclesiae infirma sint, immo et mortua, non sequitur eam propterea facinorosam, perversam aut sceleratam esse, quia ad hos peccatores producendos ecclesia ordinata non est; immo peccatores contra hanc ordinationem Christi ecclesiae agunt, contra naturam ipsius ecclesiae, contra finem, ita ut omnia pervertant quae ad ipsorum sanctitatem constituta fuerunt. Hujusmodi itaque homines sibi nocent dum male agunt, aut etiam perverse sen-

15) Eph. V. 25 seqq.

16) *Comment, in ep. ad Ephes,* lib. U. in V. 24.

17) *Epist. III. ad Sympron.* in Biblioth. Patrum tom. IV. pag. 239.

18) Lib. IL *Cont. Ulter. Petiliani* cap.

Lib. VI. *De Baptismo,* cap. 3.

[bid. lib. VII. capp. 51 et 52.

Tract. HI. in I. epist. Joann, n. 5.

tiunt non autem ecclesiae quae non foedatur ob istorum malam agendi aut sentiendi rationem, eamque constanter damnat, et peccatores ab illa perpetuo satagit revocare. *[8]

75. Ad 2. *D.* Sub aliquo respectu, C. sub omni respectu, *N.* Quatenus peccatores earndem fidem profitentur, subjiciuntur legitimis pastoribus, iisdem utuntur sacramentis, habent Christum ut caput ac pertinent ad visibile ejus regnum; quatenus vero peccant, ad diabolum spectant ejusque regnum: in quo nullum est absurdum.

76. Ad 3. *D.* Mundat Christus per merita sua ecclesiam fide et sacramentis in terris ut eam sibi aliquando exhibeat gloriosam, sanctam et immaculatam in caelis, *C.* ita. ecclesiam sibi exhibet in terris, vel iV. vel *subd.* Quoad nobiliorem ejus partem, *C.* sub omni respectu, *N.* Hunc apostoli textum alii exponunt de ecclesia militante, ita ut sanctitas quae inchoatur in terris, perficiatur in caelis, alii exponunt de ecclesia triumphante, quia ibi solum sine macula et ruga gloriosa erit; verum nihil vetat quominus de utraque ecclesia, seu potius de utroque ejusdem ecclesiae statu juxta datam distinctionem eum intelligamus. [23]

77. Ad 4. *D.* Juxta Hieronymum peccator de ecclesia Christi non potest appellari aliquo sensu, quatenus nempe non vivificatur a Christo, *C.* absolute, A' Etenim in v. 30 ejusdem capitis mentem suam magis exponit scribens: ..Ecclesia de cunctis credentibus congregatur", qui certo non omnes sancti sunt.

78. Ad 5. *D.* Peccator extra ecclesiam constitutus est quoad animam, *C.* quoad corpus seu simpliciter, JV. Sensus s. Paciani patet ex verbis imme-

[8]) S. Augustinus constanter hanc veluti thesim adstruil adversus donatislas, non posse videlicet bonos contaminari ex consortio malorum, nec maculari ecclesiam ex pravorum malis operibus, quae ecclesiae nulla ratione imputari possunt, quibus corripiendis vigilat ecclesiastica disciplina. Ut nonnulla loca indicem, ita docet lib. VII. *De Bapt.* cap. 25. n. 49; Lib. II. *Coni, lilt, Petiliani,* cap. 78. n. 174; Lib. V. *De Bapt.* cap. 1. et alibi passim.

Placet vero hic adjicere verba s. Paciani ex *Ep. Ill. ad Sympron.* 1. c. quoniam nt hujus auctoritas nobis objicitur. ..Magna, inquit, in filios cura matris istius, et mollis affectus: honorantur boni, castigantur superbi, curantur aegroti, nullus perit, nemo despicitur, securi foetus sub indulgentia matris retinentur."

[23]) Cf. Estium *Comment,* in hunc loc. ubi observat graecorum commentarios totum hunc paulinum textum referre ad tempus vitae praesentis, in quo Christus ecclesiam suam ab omnibus peccatorum maculis baptismi sacramento mundans sibi exhibet pulchram, et omni genere virtutum ornatam. Quam expositionem secutus pariter est s. Ambrosius, ex recentioribus vero Lyranus et Cajelanus probarunt. Quoniam vero pelagiani hoc loco abutebantur, s. Augustinus aliique exposuerunt eumdem textum de ecclesia triumphante. Utraque expositio vera est; quod si distinguantur tempora, ita ut dicatur Christus praesenti tempore eam mundare, ut aliquando gloriosam et immaculatam sibi exhibeat, apprime ambae expositiones inter se cohaerent. Sed videatur ipse Eslius. Cf. etiam Cornelium a Lapide, qui copiose pariter hunc textum enarrat.

diate sequentibus; subdit enim post recitata verba: „Ubi desinit peccaro, jam *sanus* est". Itaque peccator eat membrum morbosum aut etiam mortuum, quod tamen adhaeret ecclesiae corpori cujus pars est. 14 Talem eese mentem s. Pariani argumentum ipsius epistolae patefacit, quod est ostendere adversus novatianos posse ecclesiam peccatoribus ac poenitentibus filiis suis post baptismum peccatorum veniam dare.

79. Ad 6. *D.* Magni peccatores aut etiam peccatores absolute, non sunt de ecclesiae corpore prout vivum est, seu vivificatum per gratiam santificantem a Christo, *C.* non sunt de corpore Christi quatenus hoc conflatur a societate credentium sub legitimis pastoribus, A. Cum enim corpus Christi mysticum quod est ecclesia sub duplici respectu considerari possit, et quatenus vivum est, ut paulo post ostendemus, et quatenus solum exterius est et a multitudine seu societate fidelium constituitur, praescindendo ab interiori eorum statu, fit ut interdum ss. patres, inter quos etiam s. Augustinus, in objectis locis negare videantur peccatores de corpore Christi esse, sive de ecclesia. Ast nomen *corporis* et *ecclesiae* coarctant ad significandum corpus quod vivum est, seu cujus membra vivunt per gratiam, quo sensu profecto peccatores non sunt de corpore ecclesiae, licet sint membra corporis vivi prout ad societatem credentium, sub legitimis pastoribus, pertinent. Hac animadversione facile explicantur apparentes antilogiae, quae nobis opponuntur sive ex Augustino, sive ex ceteris patribus, cum exploratum sit tum s. Augustinum, tum patres reliquos propugnare adversus novatianos et donatistas commixtionem bonorum et malorum in ecclesia.

80. Ad 7. *D.* Ut denotet peccatores esse membra mortua, *C.* ut denotet non esse membra ecclesiae, *N.* Ibi enim affirmat quod cum in die judicii exierint cx corpore ecclesiae hi mali humores, qui illud nunc gravant, bene se habebit. Nec debemus oblivisci has non esse nisi similitudines ac tropicas locutiones, quae non semper sunt urgendae praeter scopum principalem ad quem assumuntur.

81. Ad 8- *D.* Ad nihil inserviunt *sibi* quoad meritum nisi resipiscant, *C.* ceteris et quatenus instrumenta, aut ministri Christi sunt, A. 25

2<) Nonnulli suspicati sunt hunc locum fuisse a novatianis interpolatum; Bellarminus vero lib. III. *De eccles.* cap. 9. ad arg. 7. censet s. Pacianum non loqui dc omnibus peccatoribus, sed solum de peccatoribus *qui in haeresim labuntur,* eo quod paulo ante scripserit ecclesiam carere macula et rugis, quia caret haereticis. Quod quidem verissimum est; scribit enim s. Pacianus immediate ante objecta verba: *nEcclesia est non habens maculam neque rugam,* hoc est haereses non habens, non valcntinos, non cataphrygas, non novalianos (non lulheranos, addi posset, non calvinislas, non protestantes etc.). In his sunt enim quidam sinus maculosi atque rugosi pretiosarum vestium ornatibus invidentes.· Verum eum subdat: *nCaeterum,* peccator et poenitens etc.** per hanc particulam quae hic vim habet adversativam, non videtur loqui de haereticis a quibus peccatores el pocnitentes secernit s. Doctor.

îs) Huc referuntur plurimi articuli in Wicleffb el Huss proscripti in concilio constanticnsi, praecipue art. IV. Wicleffi: ..Si episcopus, vel sacerdos existât in peccato mortali, non ordinat, non consecrat, non conficit, non baptizat.u Et art. XX. Huss: .Si papa est malus, ct praesertim si est praescitus . . . non est caput sanctae militantis ecclesiae, cum nec sil membrum ejus.· Cf. collect, concil. Labb, ex edit. Colcli Vcnel. 1731. lorn. XVI. coi. 756 seqq.

26) Hebr. XII. 18 seqq.

27) I. Petr. II. 5.

28) Luc. XVII. 21.

29) II. Cor. VI. 14 seqq.

30) Lib. II. *Contra Crescon.* cap. 21.

82. **II. Obj.** Juxta ideam, quam nobis verae ecclesiae, Scripturae et patres exhibent, haec debet prorsus esse invisibilis ac proinde ex solis justis constare. Etenim 1. 8. **Paulus** describens ecclesiam prout est in novo Testamento: „Noη enim accessistis, inquit, ad tractabilem montem, et accensibilem ignem - - - - sed accessistis ad Sion montem, et civitatem Dei viventis, Jerusalem caelestem, ct multorum millium angelorum frequentiam, et ecclesiam primitivorum, qui conscripti sunt in caelis28"; et 2. apostolus **Petrus**: „et ipsi tamquam Iapides vivi superaedificamini domus spiritualis___ vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta." 27 3. Quae congruunt **verbis Christi** „Regnum Dei intra vos est 28;' ; immo 4. congruunt antiquis vaticiniis **Isaiae LII.** 1—2 „Noη adjiciet ultra, ut pertranseat per te incircumcisus et immundus . . . Recedite, recedite, exite inde, pollutum nolite tangere, exite de medio ejus et ego recipiam vos, dicit Dominus", ut subdit apostolus recitata verba exponens, qui praeterea rationem reddit quare recedere debeant justi a peccatoribus dicens: ;;Quae enim participatio justitiae cum iniquitate . . . quae conventio Christi ad Belial 29 5. Hinc receptum illud apud patres veluti axioma, non posse habere Deum patrem qui ecclesiam matrem non habet; ex quo aperte sequitur ratione contrariorum nec posse habere ecclesiam matrem qui Deum patrem non habet, cujusmodi profecto sunt peccatores. Cui principio innixus 6. s. **Augustinus**: „Ac per hoc, inquit, etiam nesciente ecclesia propter malam pollutamque conscientiam damnati a Christo jam in corpore Christi non sunt, quod est ecclesia, quoniam non potest Christus habere membra damnata." 30 7. Sane si ecclesia est corpus vivum non potest habere membra mortua, quae nonnisi improprie corporis membra vocantur. Ergo.

83. R. N. A. ad 1. prob. *D.* Per oppositionem ad temporale foedus inter Deum et israëlitas initum, C. ad exclusionem ecclesiae visibilis, A. Nempe antithesim hic instituit apostolus inter modum quo initum primum foedus est, et modum quo initum novum; inter promissa quae in illo facta sunt, et promissiones quae factae sunt in novo; inter sanguinem quo vetus sancitum est, et sanguinem quo sancitum est novum; inter spiritum veteris, et spiritum novae legis. Initum enim est primum foedus cum terroris apparatu, secus ac factum fuerit in novo; promissiones illius foederis erant temporales, spirituales vero promissiones novi, et aeternae; sancitum illud est

sanguine brutorum, sancitum vero hoc sanguine ipso novi mediatoris, Christi Domini; spiritus veteris testamenti erat timoris et minarum, spiritus novi est spiritus amoris, seu adoptionis et gratiae. Ad illud accesserunt hebraei corporeis vestigiis, ad istud Christiani accesserunt et accedunt per fidem, qua praeterea anhelant ad patriam caelestem, ad consortium angelorum, et ecclesiam primitivorum descriptorum in caelis. 31

84. Ad 2. *D.* Id est concurrunt fideles ut lapides spirituales ad spirituale aedificium, seu non materiale, sed metaphoricum, *C.* spirituale seu invisibile, A' Admonet apostolus fideles quod vocati sint ad omnimodam sanctitatem, ad Deum rite colendum, et laudandum. 3 2

85. Ad 3. *D.* Regnum Dei, id est Messius, aut gratia, si placet, C. ecclesia nondum a Christo fundata, A7. 33

86. Ad 4. *D.* In sensu litterali, A". in sensu mystico, *subd.* per separationem ab infidelibus, *C.* a peccatoribus sive occultis sive manifestis, A. Quo sensu exposuit apostolus Π. Cor. VI. 14 scribens: „Nolite jugum ducere cum infidelibus. Quae enim participatio etc.'4 34

87. Ad 5. *D.* Si eadem ratione qua habent Deum patrem haberent ecclesiam matrem, et vicissim, *C.* si diversa ratione, A7. Porro fideles etiam peccatores sunt filii ecclesiae per fidem, participationem sacramentorum et subjectionem legitimis pastoribus, sunt autem filii Dei per gratiam sanctificantem, caritatem et imitationem. Schismatici et haereticj non habent in sensu patrum nec ecclesiam matrem nec Deum patrem. 35

3*) Cf. in hoc testimonium Eslium qui et heic observat nonnullos interpretari montem Sion de ecclesia triumphante; ast ipse censet rectius ab aliis intelligi de ecclesia, quatenus militantem simul et triumphantem comprehendit. Nam militantem excludi non permittit antithesis inter duo membra comparationis. Sina, ut ipse prosequitur, allegorice vetus testamentum significat ejusque filios; ita mons Sion et Hierusalem quam continuo nominat apostolus, significationem habet novi testamenti et filiorum ejus, ut legitur Galat. IV. Hujus autem testamenti filii partim militant in terris, partim regnant in coelis. Hanc eanidem interpretationem dedit Cornelius a Lapide.

'') Cornel, a Lapide in hunc loc. ubi non solum eum docte exponit, sed pessimas haereticorum consequentias diluit.

33) Cf. Maldonalum, qui ostendit hic agi de Messia, ejusque regno ad mentem pharisaeorum. *Cf.* etiam Lightfootum *Horae hebraicae in evangeiium Lucae* opp. edit. Utraject. 1697. tom. III.

39 In textu Isaiae literaliter praedicitur solutio captivitatis babylonicae, judaeorum in patriam reditus, ac immunitas a vexationibus infidelium in terra palaestinensi, ut patet ex orationis serie. Cf. Sanctium in h. l. qui quamvis non excludat, immo supponat nostram interpretationem, contendit in hoc capite prophetam sub typico Hierusalem sensu significare futurum ecclesiae splendorem ac majestatem; ad verba porro quae objiciuntur ab adversariis *non adjiciet ultra* etc. duplicem dat responsionem, quarum prior est de immunitate ecclesiae a dominatione principis infidelis; altera quae magis mihi arridet, est, non tam hic praedici quod reipsa futurum sil quam quod esse in ecclesia a Christo constituta debeat, aut quod, ut fiat, ipsa rerum natura postulat. Ast ipsum adi.

39 Hoc revera sensu s. Cyprianus omnium primus scripsit in lib. *De unitate*

88. Ad 6. *D.* Docet Augustinus non esse in ecclesia peccatores eo modo quo in ea sunt justi, id est ut membra viva corporis vivi, *C.* non esse in ecclesia ullo modo, saltem ut membra mortua corporis vivi, *N.* Hoc patet ex scopo s. Doctoris adstruendi adversus donatistas corpus ecclesiae constare tum ex justis tum ex peccatoribus, quos vocat humores corruptos in pectore manentes, adeoque in ecclesiae corpore. 36

89. Ad 7. *Neg.* Nihil enim impedit, quominus corpus vivum membrum aliquod mortuum habeat, quod scilicet motum non recipiat a toto corpore, ut experientia docet. Multo vero magis id locum habere potest in societate, quae nonnisi analogice corpus dicitur.

90. In st. Ecclesia est objectum fidei, videri igitur nequit.

91. R. D. Quatenus ecclesia est ecclesia Christi, sancta et catholica, *C.* quatenus videtur, A7. 37

PROPOSITIO Π.

Ecclesiae corpus constituitur ex hierarchia divina ordinatione instituta, et laids; seu constat ex clericis et laids, divino jure ab invicem distinctis.

92. *Hierarchia,* si vim nominis spectes, perinde valet ac *sacer principatus, sacrum imperium, seu principatus in rebus sacris* 1; si vero rem voce

tccl. pag. 195: edit. maur.: ..Habere jam non potest Deum patrem, qui ecclesiam non habet matrem"; hunc enim librum edidit adversus schismaticos novalianos, ut ostenderet extra ecclesiam catholicam nullim esse sperandam salutem. Nec alio sensu hoc effatum celeri patres usurparunt: qnam adversus haereticos et schismaticos extra Christi ecclesiam constitutos.

'*) S. Augustinus hic disputans adversus Cresconium donatistam, vult oste*ndere perinde esse quoad valorem baptismi sive conferatur ab haeretico sive ab occulto aut manifesto peccatore; quia eadem ratione qua haeretici aut manifesti ac publici peccatores judicati sunt ab ecclesia, occulti peccatores judicati a Christo sunt, et qua tales ab eo damnati. Porro, ait ipse, quemadmodum Christus non habet membra damnata in corpore suo quod est ecclesia, sic licet isti videantur exterius ad ecclesiam pertinere, attamen non computantur in membris illius columbae unicae donec corrigantur et resipiscant. Evidens autem est hic loqui s. Doctorem de membris vivis ecclesiae qualia profecto non sunt peccatores; non autem de membris absolute, ut patet ex anlithesi quam hic instituit s. Augustinus inter illos qui receperunt baptisma *foris* nempe ab haereticis, ct illos qui idem susceperunt *intus* a peccatoribus. Cf. etiam Bellarminum l. c.

37) Cf. de hoc argumento P. Fontana S. J. in *Constit. Unigenitus theologice propugnata,* Romae 1721. tom. III. Cum enim Quesnellus sectariorum more vellet damnationem declinare, septem propositionibus nisus est insinuare ecclesiam esse invisibilem, nec ad illam pertinere nisi electos et justos. Sunt autem proposit. LXXII et sequentes usque ad prop. LXXIX. Has, ut solet, Fontana copiose et erudite confutat. Ut specimen exhibeam Quesnellianae doctrinae, ejus exscribam propositionem LXXII. quae ita se habet: ..Nota ecclesiae christianae est quod sit catholica, comprehendens et omnes angelos caeli, et omnes electos et justos terrae et omnium saeculorum." Cetera sunt ejusdem tenoris.

9 Cf. Sviccrum in *Thesauro* ad vocem *Τιραρχϊα.*

significatam, definiri solet *coetus seu ordo praesidum ct sacrorum ministrorum ad regendam ecclesiam gigmndamque in hominibus sanctitatem divinitus institutus.* Pertinet propterea hierarchia ad essentialem constitutionem visibilis ecclesiae, utpote sic a Christo institutae atque fundatae. Quamobrem de hierarcliia hic a nobis agendum erat.

93. Protestantes qui nullum agnoscunt a Christo institutum sacerdotium externum ac proprie dictum, sed contendunt omnes omnino fideles vi baptismi totidem esse sacerdotes, inferunt plenitudinem auctoritatis ex Christi ordinatione residere in populo, qui cum non possit per se implere munia sacerdotio adnexa, deputat ad haec obeunda peculiares viros, ipsisque per quamdam caeremonialem inaugurationem plus minusve auctoritatis tribuit pro majori vel minori gradu in quo eos collocat, a quo si amoveantur, omnem auctoritatem amittunt. Hos vocant *ministros}* quos inter praecipuos vocant etiam *episcopos* aut *praesidentes,* aut aliis titutis donant ratione gradus quem respective obtinent. * Ex hoc eodem principio colligunt praeterea protestantes necessitatem absolutam suffragii quod ferre debet populus, seu ejus personam gerentes, principes nempe aut magistratus, ad validam ministrorum electionem.3

94. Haud multum ab hoc protestantium placito neoterici distant illi, qui cum Edmundo Richerio sentiunt, Christum totam potestatem, quam tribuit per collationem clavium, contulisse corpori fidelium in solidum, quemadmodum Deus oculos e. gr. dedit corpori, aut etiam facultatem visivam non oculis in se spectatis contulit, sed corpori quod cernit per oculos, audit per aures etc. Cum vero fideles nequeant per se ejusmodi potestatem exercere, deligunt ecclesiasticos viros, ac in primis rom. pontificem, episcopos, presbyteros ac reliquos clericos ad peculiaria officia obeunda. 4 Atque inde profluit illa *capitis ministerialis* denominatio a Richerio primum, deinde vero a synodo pistoriensi romano pontifici tributa 5 : quae quidem denominatio utpote

2) Exinde intelligitur quid sint apud lulheranos qui *episcopi* vocantur, et quorum frequens apud eos fit mentio, quin tamen admittant hierarchiam.

3) Talis est origo juris quod principes protestantes sibi tribuunt et exercent in sacra, frustra reclamantibus pastoribus, siquidem ejusmodi jus in eos profluit ex ipso protestantismi systemate.

4) Ita Richerius in op. inscripto: *De ecclesiastica et politica potestate.* Hoc opus 1er damnatum fuitDecr. 10. maj. 1613; 2. decemb. 1622, et 4. Mart. 1709. Richerius librum suum semel et iterum non solum retractavit, sed plane confutavit. Cf. opusc. Zaccariae cui tit. *Theotimi Eupistini de doctis catholicis viris, qui cl. Justino Eebronio in scriptis suis retractandis ab anu. MI)LXXX. laudabili exemplo praeiverunt, liber singularis.* Romae 1791. Cf. praeterea eumdem auctorem in *Antifebronio,* Cesena 1770, pag. 87 seqq.

s) Sane Richerius in sua *lietractatione* ita scribit : «Hanc propositionem, seu potius haercsim ex putridis Luthcri ct Calvini fontibus me hausisse non diffiteor, qui ambo impie falsoque contendunt, proprie et immediate jurisdictionem ecclesiae fuisse datam a Christo, non s. Petro, aliis apostolis et episcopis, nisi per accidens

emergens a systemate, quod uti haereticum damnatum est, pariter ut haeretica proscripta fuit, a Pio VI. in constit. *Auctorem fidei.* °

95. Id ipsum de iis dicendum, qui sin minus verbis, re tamen in eandem concedunt sententiam, contendentes Christum ecclesiae suae seu hierirehiae potestatem *jurisdictionis* minime tribuisse, sed solam potestatem, seu potius ministerium *directionis.* Hinc episcopos vocant primos inter pares, ac idem sentiunt de rom. pontifice respectu episcoporum. Vocant proinde ecclesiam *collegium,* non autem *statum, regnum, monarchiam, corpus.*

96. His porro omnibus haereticis erroneisque sententiis opponimus doctrinam catholicam, quae semper tenuit ac tenet in ecclesia esse hierarchiam divina ordinatione institutam, quae constat ex episcopis, presbyteris et ministris7, quaeque a populo divino jure distincta sit. Non complectimur his verbis, ut patet, rom. pontificem, de quo suo loco nobis apposite agendum erit; neque complectimur patriarchas, primates, archiepiscopos, archipresbyteros etc. utpote subdivisiones ab ecclesia processu temporis inductas. Verum eos tantum gradus significamus, qui una cum potestate ordinis comprehendunt potestatem jurisdictionis , ex quibus tamquam a sua radice surgit quodammodo auctoritas ipsa 8 ; nempe designamus coetum ecclesiasticum simul spectatum, quatenus divino jure distinguitur a populo^

97. Itaque hoc sensu directe adstruimus hierarchiam adversus protestantes, indirecte autem adversus richerianos, pistorienses ac reliquos novatores, quod scilicet Christus Dominus instituerit peculiarem coetum cui soli commisit regimen ecclesiae suae independenter a fidelibus quibuscumque, qui potius ab illo regendi sunt atque informandi in iis quae ad salutem aeternam conferunt.

98. Sic vero expositam doctrinam evincimus. Non aliter prorsus de ecclesiae regimine ejusque forma et origine sentiendum, ac judicium ferendum est quam ex voluntate ejusdem fundatoris, quae innotescere nobis debet tum ex Scripturis, tum ex facto ipso ad nos usque protracto. Jam vero ei utroque fonte constat Christum commisisse fidelium suorum regimen una cum auctoritate quam illud suapte natura exposcit, non omnibus indiscriminatim, non multitudini, aut saeculi principibus, sed peculiari coetui hominum quem sacerdotio externo, proprie dicto, ac certo ritu in ecclesiam suam constitutum, ita ut ejus pastores et doctores, non autem populus, ministerium illud exercere debeant, quod ad salutem animarum necessarium est. Quae quidem doctrina, ut a communitate fidelium in pastores derivetur ecclesiastici ministerii, ac regiminis potestas, *haeretica."*

7) Cone. trid. sess. XXIII. can. VI.

s) Cf. Franc. Hallierium, *De hierarchia ecclesiastica,* Lutet. Paris. 1646. lib. I. cap. 5.

inslrumentalilcr et nomine ecclesiae etc. ,. . Ncc minus mihi ridiculum fuit dicere, eomdqn papam esse caput ministerialc, ac si esset ecclesiae minister, quemadmodum apparitores sunt ministri justitiae.·'

') Prop. III. quam alias dedimus. Sic pariter prop. II. ,.Quae statuit *potestatem* a Deo datam ecclesiae, ut communicetur pastoribus, qui sunt ejus ministri pro salute animarum; sic intellecta, ut a communitate fidelium in pastores derivetur ecclesiastici ministerii, ac regiminis potestas, *haeretica."*

tinue propagando in triplici suo gradu episcoporum, presbyterorum et ministrorum insignivit. Ergo.

99. Ac primo quidem ad sacras litteras quod attinet, legimus Matth. XVIH ex omnibus discipulis quos sibi Christus adjunxerat, claves regni caelorum, seu potestatem ligandi atque solvendi solis apostolis tradidisse: Ibid. XXVI solis apostolis contulisse potestatem eucharistiam conficiendi; ac demum XXVIU solis apostolis mandatum dedisse et auctoritatem docendi omnes gentes, ac baptizandi, quibus praeterea se adluturum in hoc munere obeundo usque ad consummationem saeculi promisit. 9 Hanc potestatem contulit Christus immediate apostolis suis eadem ratione, qua ipse eam consecutus erat a Patre suo. Ut enim legitur Matth. XXVIII Christus praemiserat: *Data est mihi omnis potestas in caelo et* in *terra, euntes ergo docete* etc., atque ut habetur Joann. XX. 21 dixit eis: *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos: haec cum dixisset insufflavit, et dixit eis: accipite Spiritum Sanctum* etc. Ex his igitur luculenter constat Christum in institutione ecclesiae suae tum missionem, tum administrationem sacramentorum, tum denique opportunam auctoritatem ad ejusdem ecclesiae regimen non populo, aut saecularibus principibns, ab ipsis deinde delecto coetui communicandam, sed unice apostolis suis eorumque in sacerdotio successoribus immediate contulisse. Accedit ecclesiam praecise non coepisse in sua, ut ajunt, formali ratione ac solemni inauguratione, nisi die Pentecostes, cum ad Petri concionem tria hominum millia per baptismum in eam cooptata sunt 10; quomodo igitur iis nondum existentibus fidelibus conferre Christus potuit auctoritatem aliis communicandam?

100. Verum res luculentius adhuc patet ex facto constanti ab apostolis ad nos usque absque interruptione continuato. Ex quo enim societas Christiana coepit, statim conspicimus apostolos eam quam a Christo adepti erant auctoritatem exercere, atque, ut diffunderetur, delectis a se hominibus communicare. Et quidem ab initio soli apostoli cum ministris seu diaconis sacro ritu initiatis 11; deinde vero cum sacerdotibus utraque praeditis potestate, presbyterali scilicet et episcopali 12, ac demum temporis exigui lapsu cum episcopis, qui ad praecavenda schismata presbyteris tali gradu destitutis superpositi sunt. 13 Exinde habemus, sacerdotium illud quod in sua plenitudine Christus primum apostolis contulerat, veluti flumen trifariam in suis gradibus distinctum ad nos usque promanare. Nullum siquidem pene monumentum ecclesiasticum est vel a remotissima ipsa antiquitate, in quo aut seorsum, aut simul etiam mentio non occurrat episcoporum, presbyterorum

9) Cf. etiam loca parallela Marc. XVI. 17: Luc. XXIV. 47 seqq.; Act. L 8.

10) Ante id temporis non erat nisi ecclesia inchoata, atque ut ita dicam, in embryone, suisque veluti elementis.

11*) Cf. quae scripsimus in trad. *De online, n.* 104 seqq.

12) Cf. Ib. n. 57 seqq. et n. 110 seqq.

et diaconorum. Do his enim monumenta Mbllca passim, de his Clemens «manus immediatus apostolorum discipulus, nec non Hcrrnas, Ignatius, Papias, Polycarpus discipuli pariter apostolorum, deinde reliqui ornnes qui iisdem successerunt, mentionem faciunt. Horum omnium supervacaneum censeo testimonia in medium adducere quippe omnibus compertissima.

101. Quod autem potissime prae oculis ad rem nostram in his documentis habendum, auctoritas illa profecto est, quam ab ipsis ecclesiae primordiis exercuerunt summi pastores, ac. sub ipsis reliqui secundo, ut diximus, aut tertio sacerdotii gradu insigniti, presbyteri nempe et diaconi. Atque ot exordiamur ab apostolis, legimus eos a Spiritu S. in opus ministerii assumptos fuisse, uti Paulum et Barnabam 14 ; Paulum item et Barnabam per civitates singulas presbyteros constituisse auctoritate propria per sacram inaugurationem *5 ; insuper Paulum testatum esse episcopos a Spiritu S. pontos esse ad *regendam* ecclesiam Dei 16 : praefecisse Timotheum ecclesiae tphesinae 17, Titum cretensi 18 ; iisdem regulas ac monita dedisse, ut scirent quomodo in commissis ecclesiis conversari, easque cum omni imperio gubernare''; quibus dotibus praefulgere ii deberent quibus manus imponerent, «eu ordinationem conferrent 2 °, nulla prorsus mentione plebis injecta, nisi ad summum ut bonum ab ea testimonium haberent. 21 Apostolus Joannes pariter viros a se delectos praefecit ecclesiis Asiae quas fundaverat22: idem constat fecisse Petrum per universas occidentis ecclesias.2 3

102- His vestigiis inhaerentes viri apostolici, quos paulo ante commemoravimus, affirmant episcopos, presbyteros et diaconos a Domino ecclesiae in ordine seu gradu suo fuisse praefectos24; vocant episcopos ecclesiarum praesides23, qui praesunt Dei loco, quibus proinde parendum sit ut Dei mandato ut Deo Patri, aliaque ejusmodi pene innumera apud eosdem occurrantÎS, ut recentiores praetermittam, quibus luculentissime edocemur tum

'♦) Act. XIII. 2 seqq.
“) Ibid. XIV. 22.
“) Ibid. XX. 28.
›■) L Tim. I. 3.
·’) Ad Tit. I. 5.
'*) Ibid. IL 15, cl in epist. ad Hcbr. XIIL vocal ecclesiae ministros *praepositos,* idjicicns v. 17. «Obedite praepositis vestris, et subjacete eis."
’·) L Tim. III. 2-9; V. 22. etc.; ad Tit. L 6 seqq.
’■) I. Tiro. III. 7.
’’) Irenaeus et Clemens alex. apud Euseb. lib. HI. cap. XXIII. Hieronymus de Γἰτή *illustr.* cap. IX.
’’) Terlnll. *De praescript.* cap. XXXV. ed. Rigal. Innocentius I. *Ep.* XXVI. *ad Decent.* §. 2. cum not. Constantii; s. Augustinus in *Breviculo Carthagin. collât.,* tum in lib. *De unico bapt.*
24) Cf. Clement. Rom. I. *ad Corinth.* cap. XLII. apud Colei, tom. I. pag. 170. Ignat, mart, in *EpisI. ad Ephes.* IV. et alibi passim ib. tom. II. Cf. Guillelm. Beveregium *Annotat,* in can. I. et II. apostol.
2i) Hennas Pastor, lib. I. vis. HI. n. 5 seqq.
’6) Sic Hermas 1. c. Clemens rom. Ignatius apud Cotcler. quern cf. in indice ad voces *Episcopi, Ilierarchia;* nara nimis longum esset velle loca singula indicare. Sane episcopus vocatur passim *summus sa-*

semper ex tinsse hierarchiam divina ordinatione constitutam, quae constat episcopis, presbyteris et ministris, tum hanc a laicis divinitus distinctam semper spectatam fuisse; tum demum auctoritatem, quae, semper et constanter in ea viguit, non a plebe, non a mundi principibus, sed a Christo sive a Deo ei fuisse tributam. 17

103. Ex his non solum eruimus adversus protestantes Christum fidelibus universis nullum sacerdotium proprie dictum contulisse, nec proinde potestatem eidem adnexam, ut fert illorum principium fundamentale ad evertendam ecclesiasticam hierarchiam, et distinctionem divinitus inductam inter clericos et laicos: sed praeterea colligimus adversus richerianos neque mediate, neque immediate Christum contulisse corpori fidelium potestatem clavium, ut eam deinde communicarent sive rom. pontifici, sive episcopis aut presbyteris; ac denique adversus pistorienses inferimus sive romani pontificis, sive episcoporum auctoritatem non *ministerialem* tantummodo esse, eo videlicet sensu, quod absque idonea potestate illis a coetu fidelium communicata mu itus sibi divinitus commissum exercere nequeant. Haec enim omnia aliena sunt a Christi mente in ecclesiae suae constitutione patefacta, nec illorum ullum occurrit in tota antiquitate vestigium. 28

DIFFICULTATES.

104. I. Obj. Si ecclesiarum praesides ac ministri tum divina institutione. tum divinitus accepta potestate carent, nulla profecto existit ecclesiastica hierarchia divina ordinatione constituta, ac divino jure a laicis distincta: porro ita rem se habere facile evincitur. 1. Ac primo quidem quod attinet ad divinam institutionem: nam quae sunt divinitus instituta ea pendere ab humana auctoritate nullatenus possunt; jam vero ex populi suffragio pendere ministrorum electionem luculentum exemplum exhibent Acta apostolica sive in electione Barnabae ac Matthiae 29 sive in electione septem diaconorum30; exhibent concilia, quibus passim constituitur, ut episcopo de-

cerdos a Tertulliano lib. *De Bapt.* cap. 17. ab Ambrosio lib. IIL *De sacrum,* cap. 5. a Hieronymo *A/ic. Luciferian.* et in *Epist. ad Asellam* etc. apud Hallierium cit. lib. IV. pag. 461 seqq. Certe antiquissimus auctor *Conslit. apostolic.* lib. IL cap. 14- inter cetera scribit: Οὐéë *γάρ δίκαιοι/ κεγαλην άντα* tfi, ὠ ἰπἰικοχε. *ουρά προξίχειν, τοϋ*τίστι λα<κ<·7 . . . αλλά Stw *μόνον· αρχειν γάρ ϋί Xpij ύχηκόων,* οὐ *μίν καί* ὗ,τ αι/τών *άρχεΟ^αι· ούτι γάρ νιοί άρχει -α*τρόί κατά *τον ~ijf γενίσεωί λόγον,* κ. *τ.* λ. «Neque etiam aequum est, o episcope , ut tu qui caput es, assentiaris caudae, hoc est laico . . sed Deo soli. Nam oportet te subjectos regere, non ab iis regi; cum nec filius imperet patri secundum rafionem ortus etc.·4

2T) Cf. Petavii *De ecclesiastica hierarchia* libros quinque, praesertim lib. I. cap. 2 seqq.

as) Cf. opus cui tit. *Le slorte idee raddrizzate, ossia esame teoloyico e canonico di certe nuove dottrine intorno ia poteslii costrettiva della chiesa* etc. Foligno 1794, cujus auctor creditur Zaccaria.

î9) Act. I. 23.

3°) Ibid. VI. Ɜ—5.

functo, ille in ejus locum sufficiatur quem *pupulus elegerit,* uti inter cetera tone, nicaenum statuit in epistola synodica ad ecclesiam alexandrinam 31 : exhibent ecclesiae patres inter quos s. Cyprianus testatur populi suffragium et consensum in electione ministrorum ecclesiae ex traditione divina, et ipostolica observatione descendere. 83 2. Verum non modo carent ecclesiae praesides divina institutione, sed carent praeterea divinitus accepta potestate; Christus enim Matth. XX. 25—27 quocumque principatu interdixit apostolos ipsos dicens: ..Principes gentium dominantur eorum; et qui majores sunt potestatem exercent in eos. Non ita erit inter vos, sed quicumque voluerit inter vos major fieri, sit vester minister; et qui voluerit inter vos primus esse, erit vester servus.“ Quapropter Petrus I. ep. V. 3 scribebat: „Neque nt dominantes in cleris, sed forma facti gregis ex animo.” 3. Hinc etiam apostoli reliqui non ecclesiae hierarchas, sed Christi servos, ministros, atque dispensatores Dei se esse profitebantur, ut in primis Paulus. 4. Igitur tridentini patres recte quidem definire potuissent esse in ecclesia *hieroihaconiam,* aut *hieroduliam,* sacrum videlicet ministerium aut sacram servitutem , non autem hierarchiam, quod nomen imperii ab instituto Christi ejusque apostolorum omnino abhorret. 5. Quare Germania mirata est, inquit Sarpius33, illius synodi patres consecrasse vocem, quae a sacris litteris aliena est, veteribusque moribus, institutisque contraria. 6. Neque silentio praetereundum est, hierarchiam hujusmodi ecclesiasticam cum civilis reipublicae hierarchia conciliari nullo modo posse. Ergo.

105. **Resp.** A. *min.* Ad 1. vero prob. *Neg.* iterum *min.* quoad omnes partes: atque in primis non suffragantur adversariis Acta apostolica; etenim ex principio ipsorum adversariorum, quod pendet a divino ac naturali jure constans esse debet, nec ulli mutationi obnoxium, alioquin irritum illico ac nullum censeretur quod contra utrumque jus fieret. Porro praeter duo illa facta ex capp. I et VI nobis objecta, nullum aliud ejusmodi occurrit exemplum de servata illa electionis forma; immo ut ex allatis probationibus constat, aut sola voluntate Dei immediate expressa, aut a solis apostolis, aut sola denique voluntate eorum, qui ab apostolis praefecti ecclesiis erant, juxta leges sibi constitutas facta ejusmodi electio est. Restat igitur ut dicamus in duplici illo casu ita se gessisse apostolos ex peculiari quadam ac prudenti oeconomia, quin voluerint normam seu legem immutabilem constituere, multo vero minus id fecisse necessitate compulsos, eo quod ita exposceret naturale ant divinum jus, alioquin ipsi se juris ejusdem violatores constituissent. 34" s

’*) Apud Theodorei. *Hist, ecclcs.* lib.I. cap. 9.

’’) Epist. LXVIII.

n) Storia dei concit, di Trento, lib. VIII.

n) Quae ut melius intelligantur, revocandum in mentem est systema protestantium circa sacerdotium ex quo pendet hierarchia. Cum Christus juxta ipsos noluerit peculiare sacerdotium externum et visibile instituere, sed fideles omnes voluerit prae-

1Û6. Sed neque iisdem suffragantur concilia, quorum decretis pro diversis temporibus varia omnino disciplina sancita est in ministrorum electione. Interdum statutum fuit ut episcopus et presbyteri eligerentur cleri et plebis suffragio, uti constat ex cit. synodica epistola concilii nicaeni; interdum ut a solis episcopis, nulla lacta populi mentione, episcopus nuncuparetur. ut patet ex eodem concilio nicaeno can. IV.35; aliquando populi suffragium aperte exclusum est, uti a cone, laodicaeno can. XIII'% et bracarensi II. cap. I.37 Id ipsum evincit usus peculiaris ecclesiae alexandrinae, uti habemus ex s. Hieronymo, ubi ..A Marco evangelista usque ad Heraelam et Dionysium episcopos, presbyteri semper unum ex se electum, in excelsiori gradu collocatum episcopum nominabant.“ 38 Eadem varietas viguit in electione ceterorum ministrorum, quae ut plurimum a sola voluntate ordinantis pendebat. Quae quidem omnia innumeris propemodum documentis ecclesiasticae historiae tirmata ab eruditis Thomassino 3', Hallierio40, Nat. Alexandro41 aliisque passim, luculenter ostendunt populi electionem non a jure divino, sed a varia ecclesiae disciplina et concessione unice esse repetendam.

ditos sacerdotio vi baptismi, fit ut omnibus competat jus et potestas concinnandi, consecrandi, administrandi sacramenta, ceteraque munia sacerdotalia obeundi. Attamen nemo singillatim jus istud putest in praxim deducere nisi ex delegatione communitatis, quae accepit in solidum hanc potestatem: ex quo sequitur suffragium populi ad eligendos ministros esse necessarium necessitate intrinseca et essentiali, ita ut nulla, et invalida sit electio absque suffragio communitatis, aut ejus saltem qui eam repraesentat; nullum plane et invalidum prorsus sit absque ejusmodi electione ministerium. In ipsorum enim hypothesi systema ecclesiasticum est omnino democralicum, ut in republica e. gr. atheniensi quondam viguit. Quapropter omnia congerunt protestantes ex sacris litteris atque ex historia ecclesiastica documenta, quibus hanc suadeant necessitatem essentialem; quia nisi eam adstruant, nihil proficiunt, et totum corruit ipsorum aedificium. Cum vero impossibile id ipsis factu sil, quoniam ex scripturis et ex historia ecclesiastica innummera exempla suppetant electionum sive episcoporum, sive presbyterorum, sive diaconorum, quae factae sunt absque ullo plebis aut communitatis suffragio et interventu, immo in quibus haec exclusa sunt, hoc ipso patet totum everti ejusmodi systema.

Ceterum quoad electionem s. Malthiæ cf. Cahnet in dissert. *De electione per sortes,* et in *Comment, in Acta,* cap. L V. 26. Circa electionem autem diaconorum in qua major potest esse difficultas, non desunt rationes cur apostoli ita se gesserint. Ideo enim exquisiverunl suffragium multitudinis, ut ferret testimonium de ipsorum probitate et moribus, ne in suspicionem postea ipsi venirent, praesertim eum ipsis concredita esset bonorum temporalium administratio. Quare, ut observat s. Joann. Chrysostomus *Hom. XIV. in Acta,* aut omnes aut pleriquc saltem electi sunt ex helenislis, ut palet ex eorum nomine, quia murmur excitatum erat ex parte graecorum. Cf. Cornel, a Lapide in h. l.

3i) Apud. Harduin. *Acta concil.* tom.L coi. 328.

3ů) Ibid. col. 783.

37) Ibid. tom. III. col. 391.

3S) Epist. CXLVI. ad Evangelum. el Vallars. tom. L col. 1076.

39) Vêtus *et nova disciplina,* pag. II. lib. I. capp. 1 seqq. praesertim cap. 4.

•*°) *De sacris electionibus et ordinationibus,* part. L cap. 3. §. 1 seqq.

41) Hist. eccl. Diss. VIIL in saec. L *De jure Christianae plebis in sacrorum ministrorum electione,* et Diss. IV. in saec. XL et XII. *De investituris episcoporum.*

107. Nec adatlpulantur patres, qui potius saepenumero conqueruntur de usu illo qui in ecclesiis aliquibus obtinebat4*, donec penitus abolitus est. Quod si 8. Cyprianus ep. cit. hujusmodi populi jus de traditione divina et jpostolica observatione descendere docet, s. martyr latiori significatione heic *traditionem divinam* commemorat, quatenus exemplis innititur ex divina Scriptura depromptis, minime vero quod reipsa ex divina aliqua lege illud proficisci autumaverit. Adde s. Cyprianum loqui de suffragio aut testimonio, quod populus ferret de moribus eligendorum, non autem de electione ipsa cujus *judicium* episcopo reservabatur, ut constat ex epistolae serie. 43

108. Ad 2. Ar. Ad allatas vero probationes desumptas ex Christi, et Petri verbis D. Improbant Christus et apostolus imperii aut potestatis fastum et abusum in ecclesiae pastoribus, *C.* potestatem ipsam et imperium, *N.* Improbant scilicet in ecclesiae ministris elationem, jubentque, ne potestatem exerceant nimis duram et imperiosam, quemadmodum exercebant principes gentium. Abusus porro legitimum rei alicujus usum supponit. Sane Christus Petro Joann. XXI jam dixerat: „Pasce agnos meos ---- pasce oves meas"5 ac idem Petrus: „Pascite, qui in vobis est gregem Dei providentes non coacte, sed spontanee secundum Deum.“ 41 At providere et pascere sine potestate quis possit? Sed praeterea recolantur reliqua in probationibus adducta ac hominibus patebit utrum Christus voluerit ministros suos omnis dignitatis ac auctoritatis expertes, an vero in finem ad quem eos destinaverat amplissima voluerit esse potestate praqditos. Deinde nonne protestantes contendunt hanc potestatem Christum contulisse populo universo? Itaque de potestate non potest esse controversia, sed quaestio circa ejusdem potestatis subjectum tota versatur. Quod semper prae oculis habendum est. 45

”) Sane s. Hieronymus, lib. L *Contra Jovinian.* scribit: ..Nonnumquam errat plebis vulgique judicium: et in sacerdotibus comprobandis unusquisque suis moribus favet, ut non tam bonum, quam sui similem quaerat praepositum." Ed. Vail. tom. II. col. 292. cf. praeterea AA. citt.

u) Sic enim scribit s. martyr l. c. .Propter quod diligenter de traditione divina, cl apostolica observatione observandum est, et tenendum quod apud nos quoque, et fere per provincias universas tenetur, nt ad ordinationes rite celebrandas, ad eam plebem, cui praepositus ordinatur, episcopi ejusdem provinciae proximi quique conveniant, et episcopus deligatur, plebe praesente, quae singulorum vitam plenissime novit, et uniuscujusque actum de ejus conversatione perspexit.n En itaque rationem quare juxta s. Cyprianum exquireretur suffragium plebis, ut praeberet testimonium de eligendi vita ei moribus, idque consone ad apostoli regulam I. Tim. III. 7. *Oportet illuni* (episcopum) *et testimonium habere bonum ab iis qui foris sunt.* Quod si ab ethnicis ipsis necesse est habere bonum testimonium, seu apud eos bona fama frui, quanto magis apud fideles? uti observat s. Joann. Chrysostomus. Exinde effinxit in ecclesia catholica disciplina de publice denunciandis nominibus ordinandorum, ut si quae vitia in iis sint, detegantur. Cf. Hallierium, op. cit. *Desiveris election,* part. L cap. 2. nec non Nat. Alex. diss. VIII. cit. sect. I. prop. HI.

44) Loc. cit.

45) Etenim cum juxta dicta in systemate protestantium, et propterea Richerii,

109. Ad 3. *O.* Apostoli hierarchae nomen sibi non vindicarunt, *C.* rem vocabulo significatam, iV. Quamvis enim apostoli passim se Christi servos et ministros appellaverint, atque dispensatores mysteriorum Dei, haec tamen eorum agendi ratio, causae quam propugnamus minimo officit: siquidem ejusmodi nomina et officia non repugnant cum potestate ordinandi ecclesiae ministros, ferendi leges, judicandi et contumaces puniendi. Hanc porro sive ordinis, sive jurisdictionis potestatem apostolos generatim omnes, maxime vero Paulum exercuisse testatur omnis Actorum historia, testantur epistolae ejus. Quid ergo interest, si apostoli non vindicarunt sibi appellationem *hierarchae,* quando constat eos vindicasse sibi hierarchical» potestatem, eamque non populo, sed Deo acceptam retulisse? Esto igitur hierarchia sit nomen imperii; ast sacri et ecclesiastici imperii nomen est, quod ex dictis, neque Christi neque apostolorum instituto repugnat.

110. Ad 4. *D.* non definierunt tridentini patres esse in ecclesia *hieroduliam aut hicrodiaconiam,* quia id non ferebat ipsorum scopus, immo eidem penitus ejusmodi voces opponebantur, *C.* secus,JV. Ideo tridentini *hierarchiam* potius quam *hieroduliam* aut *hierodiaconiam* in ecclesia esse definierunt, quia duo nomina isthaec sacrum tantum ministerium significant absque ulla eidem adjecta spirituali potestate. Cum vero scopus tridentinorum fuerit dogma catholicorum, quod a protestantibus impugnabatur, sartum tectumque tueri; ideo debuerunt eam vocem consecrare, quae praeter ministerium illam complecteretur auctoritatem, quam Christus ministris suis communicavit, et in ecclesia semper obtinuit. Etsi vero antiquis patribus incognita fuerit *hierarchiae* vox46, apud eosdem tamen ea nomina occurrunt, quae ad ejus

qui magna ex parte illud suum fecit, Christus constituerit veram ac puram democratiarn, adeoque populum christianum universum sacerdotem effecerit, contulit in eundem populum fidelem potestatis plenitudinem, quae potestas nemini in particulari competit, sed lota residet in communitate. Quodlibet individuum singillalim sumptum nihil habet, nec quemvis vel minimum jurisdictionis actum exercere potest. Debet proinde a communitate ea communicari illi quem deligit in ministrum ct juxta gradum in quo eum collocat. Contra vero in doctrina catholica Christus hanc potestatis plenitudinem contulit sacerdotio visibili, externo ac proprie dicto, ac praecise corpori episcopali cum et sub rom. pontifice, ita ut episcopi seorsum sumpti, saltem quoad potestatis exercitium, nihil possint nisi dependenter a rom. pontifice, ut suo loco ostendemus. Interim patet in quacumque hypolhesi semper requiri veram ac propriam potestatem ad ecclesiae regimen, et totam controversiam unice versari circa subjectum cui Christus immediate eam voluit conferre. Cum vero ex dictis Christus non in populo, sed in corpore episcopali sub rom. pontifice eam collocaverit, hoc ipso concidunt omnia protestantium argumenta, cum potestas ad regendum oriatur ex ipsa natura rei, supposita Christi institutione.

'*) Primus qui perhibeatur in antiquitate usurpasse *hierarchiae* nomen est Dionysius vulgo arcopagila nuncupatus, sacculi V. scriptor (.qui putatur aliquis monophysita aut saltem monophysismi errore infectus ah crudito Le-Quienio diss. IL Damascenica). Hic duos libros vulserit: alterum *De coelesti hierarchia* in XV. ca-

notionem proxime accedunt; nam et Origenes vocavit episcopos ecclesiae *principes47,* Chrysostomus item commemoravit ecclesiae *praefecturam 18 ;* Eusebius pariter ct Chrysostomus episcopos passim vocant ecclesiarum *archon-*(zu‘‘; latini autem patres vulgo episcopos dixerunt *ecclesiae praesidente^ principes* atque *praepositos.5°* Propterea cum citato Origene concludimus: * ..Paulus ecclesiarum rectoribus et principibus loquitur, his videlicet, qui judicant eos, qui intus sunt, id est, episcopis, presbyteris et diaconis.“ 51

111. Ad 5. *D.* Mirata est Germania protestons et quidem immerito, *C.* catholica, *N.* Quid enim mirati non sunt protestantes ? Porro catholici mirari non potuerunt a tridentina synodo vocem consecratam fuisse, omnium jam sermone tritam ac novatorum errori confodiendo aptissimam, quaeque rem significat biblicis ac traditionalibus documentis firmatam.52

112. Ad 6. A7. Saepius enim jam animadvertimus ecclesiasticam hierarehiam, seu potestatem ad res divinas atque coelestes, civilem vero ad humanas referri atque terrenas; nihil proinde esse civili reipublicae formidandum ab ecclesiastica hierarchia, nec ullam fore perturbationem, si suis quaeque finibus contineatur. Jam vero exploratum est summa divini numinis providentia, duobus maxime praesidiis instructam esse humani generis societatem ad felicitatem consequendam, quorum alterum ad divina ministeria, pita distributum, alterum vero *De ecclesiastica hierarchia* complectentem capita VIL, quos inter ceteros latine reddidit, et ana cum reliquis ejusdem auctoris operibus denuo vulgavit Balthassar Corderius S. J. qui praeterea adnotalionibus ea auxit el illustravit. De auctore operum areopagiticorum praeclaram dissertationem lucubravit doctissimus P. J. F. Bernardus Maria de Rubeis Or. Pr. quae est EX. inter eas quas scripsit *De (/estis et scriptis ac doctrina sancti Thomae Aquinatis.* Vol.' in fol. Vend. 1750. In hac porro dissertatione vindicat dc Rubeis hunc auctorem ab omni apollinarismi, eulychianismi, ct monotheIismi labe ac suspicione.

4î) Tom. XVI. in Matth. opp. edit. Caroli De la Rue tom. IIL, pag. 723 seqq. ubi constanter Origenes vocat episcopum *ἡγούμινον,* et instituit comparationem inter saeculi principes et principes ecclesiae, atque diversam rationem patefacit quam illi tenent in regimine civili ct ecclesiastico.

**) De sacerdotio lib. III. cap. 15. vocans episcopatum *δνναμιν* edit. maur. opp. tom. I. pag. 393.

49) Euseb. *Hist. eccl.* lib. X. cap. 4. in orat, panegyrica de aedificatione ecclesiarum. Ed. Canlabrig. 1720. pag. 479. Chrysostomus 1. c.

5°) Terlull. lib. *De jejun. advers. Psychicos,* cap. XIV. episcopos vocat *praepositos;* item Cyprianus epistolis IV, X, XXI. et alibi passim; et epist. LV. episcopatum nominat *sacerdotium princeps.* S. Hilarius, *'Comment, in Matth.* cap. 27. eos nuncupat *populi principes.* Alia plura ejusmodi testimonia cf. apud Hallierium op. cit. *De hierarchia ecclesiastica,* lib. IV. cap. III. nec non apud Binghamum *Origines sive antiquitates ecclesiasticae,* lib. II. cap. 2. et apud Mainachium *Originum et antiquit. Christ,* lib. IV. cap. 4.

s1) Lib. II. in cpist. ad rom. opp. edit. Paris. 1582. part. II. pag. 304. Dc quo commentario in epist. ad rom. cf. Huëtium in *Origenianis,* lib. HI. sect. II. §. 8.

s2) Adversus Sarpium cf. Card. Pallavicini, *Istoria del concilio di Trento,* lib. XXL cap. 13. §. 14 seq.

alterum ad civilem reipublicae statum pertinet, ita ut ex utriusque conspiratione et concordia omnis res Christiana, atque civilis augescat et floreat.51

Ï. 113. U. Obj. 1. Si ecclesiastica hierarchia divina ordinatione constituta fuisset, et apostolica traditione declarata, certa et determinata esse deberet ecclesiastici regiminis forma; attamen magna adhuc viget inter catholicos ipsos ea de re concertatio. 2. Tridentini in eo canone nullam mentionem injiciunt rom. pontificis, nec patriarcharum, archiepiscoporum, archipresbyterorum, parochorum, aliorumque ejusmodi dignitate pollentium, quos tamen catholici in ecclesiasticam hierarchiam inserendos esse contendunt. Ergo.

114. *JR.* Ad 1. Viget inter catholicos controversia circa peculiarem regiminis formam, *Tr. 54* circa regimen ipsum ejusque originem et subjectum, A. Catholici omnes adversus novatores plane consentiunt. Christum instituisse ecclesiasticam hierarchiam, quae constat ex episcopis, presbyteris et ministris; Christum praeterea his solis potestatem seu auctoritatem contulisse regendi et gubernandi ecclesiam suam. Dogma propterea sartum tectumque est. Ipsorum concertationes attingunt tantum determinatam regiminis hujus formam, utrum scilicet ea sit pure monarchica. ut card. Ursius cum aliis contendit33, an vero sit praeterea aristocratia permixta, ut Natali Alexandro cum suis magis arridet35, an denique aristocratia et democratia temperata, ut Bellarmino et Gretzero placet, propterea quod fidelis quilibet per inferiores ecclesiae gradus potest ad summum potestatis apicem pervenire.57 Jam

33) Apposite Ivo carnotensis epist. 240. ad Paschalem II. scribit: .Cum regnum et sacerdotium inter se conveniunt, bene regitur mundus, floret et fructificat ecclesia.'* *Epist. /conis Carnot.* Paris. 1585. pag. 200. *b.*

54) Quod intelligi debet de peculiari regiminis *monarchici* forma; nam quod monarchicum regimen a Christo in ecclesia institutum sit. in controversiam venire non potest, atque ut loquitur Duallius in op. *De suprema Rom. Pontificis in ecclesia potestate.* Paris. 1614. part. I. q. 2. pag. 108. **Id affirmant doctores omnes.** Nosque postea ostendemus.

i5) Dissert. *Qua ecclesiasticae monarchiae forma seu ratio explicatur* 4n op. *De Rom. Pontificis in Synodos oecume nicas et earum canones potestate.* Romae 1740. part. Π. lib. VII. pag. 559 seqq.

'Ï 4

56) Diss. IV. in *Hist. eccl.* saec. XV. et XVI. §. 5.

57) Bellarm. lib. I. *De Rom. Pontifice,* cap. HI. Gretzerus in *Defensione tertiae controversiae BeUarmini de Boni. Pontifice.* opp. edit. Ralisbon. 1737. tom. IX. cap. 3- Videri possent primo intuitu Bellarminus et Gretzerus minus tribuisse monarchicae formae, quam tribuerit Nat. Alexander, siquidem illi non solum monarchiam aristocratia, sed praeterea democratia temperatam admiserunt. Ast si res penitius introspiciatur, rem longe aliter se habere patebit. Etenim Bellarminus ct Gretzerus eo sensu affirmant ita temperatam monarchiam optimam esse in his terris regiminis formam, quatenus in ea habetur summus aliquis princeps, qui et omnibus imperet, et nulli subjiciatur, principes tamen in ea inveniantur, qui non sint vicarii regis, sive annui judices, sed veri principes, qui ct imperio principis summi obediunt, et interim provinciam vel civitatem suam non tamquam alienam, sed ut propriam moderentur ac regant; quatenus demum in ea nec princeps summus . neque principes subjecti haereditaria successione dignitates illas acquirant, sed ex universo populo optimi

vero ejusmodi concertationes rem ipsam non attingunt; nec minores forsan vigent in ipsa civili republica circa peculiares uniuscujusque magistratus attributiones, privilegia, praeeminentia#, quin propterea in dubium revocetur potestas civilis; idem dic de acerrimis controversiis quae circa jus in sacra, ut ipsi loquuntur, inter protestantes adhuc agitantur. 56

115. Ad 2. *D.* Quia propositum tridentinis fuit eos gradus recensere, qui cx divina ordinatione jurisdictionis fundamentum ac basim constituunt, *C.* ad reliquorum exclusionem, A7. Etenim soli recensiti gradus sunt, qui ex divina institutione vim tribuunt exercendae potestatis in ecclesiam. Patriarcharum porro, archiepiscoporum, aliorumque praesidum dignitates et officia omnium consensu ab ecclesiastica tantum institutione dimanant, et divinae illi ordinationi innituntur. Quamvis autem romani pontificis primatus divinitus institutus sit, ordinem tamen minime constituit; quare patres tridentini de eo in cit. canone nullam mentionem fecerunt, quia mens ipsis fuit eos tantum gradus commemorare, qui peculiari ritu divinitus instituto conferuntur. 5 9

ARTICULUS III.

De. mutuo inter ecclesiae animam et corpus commercio.

116. Cum ex hactenus constitutis ac vindicatis constet ecclesiam veluti humanum individuum, aut etiam ad instar quodammodo Christi ipsius fuisse institutam, ut ejus personam jugiter in terris visibilem referret, anima proinde

quique ad eas evehantur. Hinc patet monarchicum ejusmodi regimen temperatum esse tum aristocratia sub priori respectu, tum democratia sub posteriori. Deinde ostendunt tale esse regimen ecclesiae, in qua vera est monarchia per summum pontificem, aristocratia per episcopos, qui veri principes sunt et pastores, non autem vicarii summi pontificis; adest denique democratia cum nemo sit ex omni Christiana multitudine, qui ad episcopatum, immo et ad summi pontificatus apicem evehi non possit Contra vero Nat. Alexander diss. cit. nititur ostendere adversus Bellarminum et auctorem anonymuin (Anton. Charlas), eo sensu permixtum aristocratia esse regimen monarchicum ecclesiae, quod suprema potestas sit auctoritas conciliorum, non autem rom. pontificis qui illis subjicitur in sententia theologorum gallicanorum. Hanc sententiam suo loco expendemus; inierim hic obiter observo argumenta omnia quae profert Nat. Alexander diss. IV. in saec. I. §. 2. ad adslruendum monarchicum ecclesiae regimen, si quid evincunt, evincere pariter monarchiam puram.

5S) Fuse has concertationes exponit AVegscheider §. 187.

59) Praeter auctores citi. cf. do hoc argumento eliam Petrum de Marea in dissert. *De discrimine clericorum et laicorum ex jure divino, et de forma regùninis a Christo instituta,* quae reperitur in collectione cui tit. *Opuscula Petri de Marea,* archiep. Parisiens, vol. I. in 8. Paris. 1681. pag. 72 seqq. item Thomassinum VeZw.s· *et nova ecclesiae disciplina,* toto lib. I. Machium op. cit. lib. IV. cap. 3. *De forma et ratione gubernandae ecclesiae;* praecipue vero Zaccariam in *Antifebronio vindicato.* Cesenae 1771. p. I. diss. II. *De forma regiminis ecclesiastici a Christo Domino instituta,* pag. 181 seqq. praesertim cap. 2; nec non Môhler *Symbolique* tom. II. cap. 5. §. 43. *De la hiérarchie,* pag. 81 seqq.

et corpore praeditam, sequitur mutuum debere intercedere commercium inter ejusdem animam et corpus ex quo vita pendet et actio.

117. Nec enim ecclesia instar cadaveris est sine vita ac sine motu, sed viva est et operans. Atque ut presse analogiam prosequamur, quemadmodum ad vitam constituendam praeter animam et corpus requiritur nexus inter utrnmque, vi cujus commercium illud mutuum exurgit quo anima in corpus, corpus vero in animam agat; sic etiam in ecclesia, ut viva dici possit et sit, seu corpus vivum, necesse est ut suo modo hoc intercedat commercium, quo ejusdem ecclesiae anima in corpus, et corpus in animam vim exerat suam. Insuper ad eum modum, quo in humano individuo semine creto, prius evolvitur ac se prodit corpus, deinde animus, qui per corporis operationes innotescit, sic ecclesia incipit a generatione, quae ei obtingit per baptismum, ac si sermo sit de adultis per verbum Dei et per baptismum, quo quis cooptatur in membrum ecclesiae, donec per virtutum theologicarum exercitium anima, qua vivum ille membrum effectus est, se manifestat exterius. Demum quemadmodum corpus extrinsecus alimentis perceptis nutritur, et animus verbo seu institutione informatur, ita ecclesia verbo Dei reliquisque subsidiis exterioribus alitur, quae totidem gratiae ac sanctitatis vehicula sunt, ac animam penetrant, vivificantque. Interiorem porro hanc vitam seu sanctitatem, qua suo modo informatur, ecclesia exterius patefacit sive per sanctas operationes, sive etiam per supernaturalia dona atque charismata quibus a Deo honestatur. 1

') Praeclare Dr. Mohler in *Synibolica,* cap. 5. §. 48. discrimen detegit quod interponitur inter doctrinam protestantium, et doctrinam catholicam circa originem corporis et animae ecclesiae, plane inter se contrarias. -Les catholiques, inquit, enseignent: L'église visible existe d'abord, puis vient l'église invisible, *c est la première qui forme la seconde.* Les Luthériens disent au contraire: *Γéglise visible sort de l'invisible ;* la seconde est le fondement de la première.· Id est juxta catholicos ex corpore ecclesiae provenit anima; juxta protestantes ex aniina provenit corpus. Pergit porro eximius auctor: ..Celte contrariété si petite au premier coup d'oeil implique une énorme différence. Quand l'Evangile vint éclairer le monde, le royaume de Dieu n'existait qu'en Jésus-Christ et dans l'idée divine. Ce furent les apôtres qui. les premieres reçurent la nouvelle de ce royaume; mais elle leur fut annoncée par la parole externe, par le langage humain; elle passa *du dehors* dans leur intelligence. Lorsque les fils de Dieu fait homme eût formé les apôtres, il leur donna la mission *extérieure* de semer au loin la doctrine du salut. Alors on voit les ouvriers évangéliques traversant des contrées où régnait, non pas le souverain Dominateur, mais le prince des ténèbres. Instruments du Christ qui agissait en eux, ils apportèrent l'image de Γ homme céleste dans des coeurs qui jusque-là n'avaient refleelé que celle de l'homme terrestre. Or de même qu'ils avaient été envoyés parle Sauveur, à leur tour ils envoyèrent des disciples qui portèrent jdus loin la divine parole; et c'est, ainsi que, dans tousles siècles, de l'église visible a découlé l'invisible. Telle est aussi la marche qui entraînait Γ idée de la révélation chrétienne: institution positive et permanente, enseignement determine dans ses dogmes et ses préceptes, elle nécessitait un ministère vivant, et parlant, auquel pussent se rattacher

118. Cum ex hoc mutuo commercio, ut diximus, vita efflorescat, efflorescit et unitas, quemadmodum unitas personae seu individui in supposito humano ac vita ex animae et corporis mutuo commercio profluunt. Valde propterea interest mutuum ejusmodi inter animam et corpus ecclesiae commercium adstruere ob gravissima, quae exinde pendent corollaria, de quibus a nobis paulo post agendum erit. Sit igitur

PROPOSITIO.

Mutuum existit inter animam et corpus ecclesiae a Christo institutae commercium, quo ipsam supernaturali modo jugiter vivere, et agere certissime deprehenditur.

119. Ideo in propositione enuncianda adjecimus verba illa *supernaturali modo,* id est, divino, quia contendimus non vitam qualemcumque ecclesiae vindicare, sed eam quae ex intima ejus conjunctione cum Christo exurgit, quam *jugem* praeterea esse adstruimus.

120. Cum porro ex dictis ad ejusmodi commercium constituendum duo concurrant, aliud ex corpore in animam, aliud ex anima in corpus ob mutuam actionem ac reactionem utriusque, seu quam exercent ad invicem; ad illud constituendum duo a nobis praestanda sunt, evincendum scilicet, et corpus ecclesiae agere in animam, et animam vicissim in corpus et per corpus ejusdem ecclesiae agere.

121. Et primum quidem vix probatione indiget, cum et protestantes ipsi fateantur, per Dei verbum seu praedicationem evangelii, atque per sacramenta gigni in nobis sanctitatem, ac per baptismum in specie nos cooptari in ecclesiae corpus. Si qua controversia viget, haec tota versatur circa modum quo sacramenta hunc effectum producant, num scilicet per se et immediate, ut contendunt catholici, an vero mediante fide, ut autumant protestantes. 2

122. Superest igitur evincere quod anima agat in corpus ita ut exterius se prodat interior sanctitas tum per pia opera, tum etiam per extraordinaria illa dona quibus Deus consuevit insignem nonnullorum ecclesiae membrorum sanctitatem exornare, ac veluti sigillo obsignare.

123. Jam vero interiorem fidem per externam professionem, et cultum exteriorem qui Deo exhibetur, nemo est qui ambigat patefieri. Idipsum di-

ceux qui desiraient la connaître.·1 Quod deinde latius prosequitur exponens contrarium principium protestantium cujus absurditalem patefacit. Quum vero dicitur ex ecclesia visibili eflbrmari ecclesiam invisibilem, intelligi debet, prout illa instrumentum et organum est quo Deus utitur ad communicandam gratiam sanctificantem liabilusque virtutum; siquidem semper ipse prior est ad tangendum cor per gratiam *actualem.*

2) Cf. Tract. *De sacrament, in genere,* cap. 2. n. 43 seqq.

catiir de spe cujus vi lit ut culparum remissionem a Deo petamus atque expcctemus, preces ad eum fundamus, ut media idonea obtineamus quihua in officio perstemus, expugnemus salutis nostrae adversarios, ardua aggrediamur ad salutem nobis comparandam. Denique patefacimus caritatem tum in exequendis Dei mandatis juxta illud Christi effatum: *Qui habet mandata mea, et servat ea, ille est qui diligit me. Qui autem diligit me diligetur a Paire meo; et ego diligam eum* 3; tum etiam per actus dilectionis in quos erumpimus; tum demum in exercendis caritatis operibus et misericordiae in proximum: quod et de virtutibus reliquis exinde prodeuntibus, aut illas comitantibus ob eandem rationem iutelligi debet.

124. Cum autem exteriores ejusmodi actus, ac propterea exterior ipsa sanctitas, sive spectes principium ex quo dimanant; sive motivum quo quis ad eos moliendos permovetur; sive demum modum quo perficiuntur (ob defectus nimirum quibus saepe homines obnoxii sunt) incertum de singulis saltem individuis sit aut esse queat utrum ex principio supernatural! gratiae, aut ex naturali affectione; utrum ex recto, vel pravo fine; utrum ex intenso vel remisso animo procedant: fit ut nobis certo saltem, et absque omni deceptionis formidine de interiori animi conditione eorum qui sanctitatem exterius profitentur satis constare non possit. Huc accedit quod nulla ferine sit secta, seu ut vocant, particularis communio, quae veram sanctitatem ac proinde *vitam* sibi non vindicet, atque in alia quavis ab ea separata inesse non deneget.4 Deinde et illud addendum quod nulla secta sit quae suam non jactet morum probitatem et integritatem prae reliquis quibuscumque.

*) Joann. XIV. 21.

♦) Saltem ita senserunt non ita pridem sectae omnes, ut suo loco expendimus, quae professae sunt intolerantiam religiosam. Etenim praeter ea quae attulimus in tract. *De vera relig.* part. II. prop. XII. η. 294. cum notis adnexis, Anglic. Palmer in op. cit. *Tractatus ecclesiae Christi,* edit. 2. Lond. 1839. sect. ILL quae est *De salute solum in ecclesia,* non modo ipse eandem doctrinam profitetur, sed insuper ostendit adhuc eandem profiteri independentes, quakeros et ecclesias britannicas, quae in synodo londinensi ann. 1592. art. 18. anathema dixerunt contrariae sententiae et confirmat testimoniis Pearsonii, Beveridge. Wilsonii etc. Verum juverit verba afferre recentioris protestants , nempe D. Pilet-Joly ministri genevensis, qui in opusculo cui tit. *Facilité, certitude, raison en matière de foi.* 1839- adhortatur catholicos, *ut ingrediantur viam salutis,* quae juxta ipsum alia non est praeter eam quarti praebet protestantismus. Cum enim in eo opusc. hanc proposuisset quaestionem: «Que faut-il que je fasse pour être sauvé?" contendit neminem posse tuto acquiescere donec invenerit idoneam ejus solutionem; tandem concludit pag. 75. ..O vous, mon cher frère catholique romain, qui lisez ces lignes, *venez et voyez·*. . . Vous le voyez, sous peine d'être plus ou moins *hypocrite,* il faut que vous soyez plus ou moins protestant. Mais trouverez - vous la paix dans cet étal ambigu? Votre ame est-elle tranquille? Pensez-vous que le Seigneur admettra un compromis entre le mensonge et la vérité? . . . Le salut d'un tel homme serait une prime de félicité en faveur de *l'hypocrisie* etc." Scd cf. quae adversus hoc opusculum praeclare scripsit D. Baudry in op. *Gémissemens d'un coeur catholique sur les préjugés (f un ministre de Genètt.* Lyon 1840.

Quae cum ita se habeant, ne in re tanti momenti in ambiguo versaremur Deus certo testimonio ecclesiam suam communire voluit, ut tuto secerneretur ab illis sertis omnibus quae perperam ecclesiae sibi nomen usurpant, ac nomen quidem habent quod vivant, reipsa tamen mortuae sunt

125. Consistit autem hoc testimonium potissime in jugi ac perpetua illa charismatum affluentia quam Christus pollicitus est ecclesiae snae, quamque in ea jugiter perseveraturam usque ad saeculi consummationem spopondit; consistit item in mira foecunditate quarn pariter jugem eidem ecclesiae suae promisit.

126. Porro charismatum affluentiam ecclesiae suae pollicitum esse Christum evincunt quae leguntur Joann. XIV. 12 ubi ait Christus: *Amen amen dico vobis, qui credit in me, opera quae ego facio, et ipse faciet, et majora horum faciet, quia ego ad Patrem vado* loquitur autem de miraculis; item quae leguntur Marc. XVI. 17, 18: *Signa autem eos qui crediderint haec sequentur: in nomine meo daemonia ejicient; linguis loquentur novis: serpentes tollent: et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit: super aegros manus imponent et bene habebunt.* Item I. Cor. XII. 6 seqq. apostolus: *Divisiones,* inquit, *operationum sunt, idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus. Unicuique autem datur manifestatio spiritus ad utilitatem. Alii quidem per spiritum datur sermo sapientiae .... alii sermo scientiae .... alteri fides .... alii gratia curationum .... alii operedio virtutum, alii prophetia, alii discretio spirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum.* Quibus verbis complexus est apostolus varia charismatum dona, quibus juxta Christi pollicitationes sua aetate abundabat ecclesia. Jam vero Christi verba dicta sunt iis quibus se affuturum Christus promisit usque ad consummationem saeculi, seu societati a se institutae, et indefinita sunt, scilicet ad nullum determinatum tempus coarctantur. Immo cum ex apostolo signa data sint infidelibus non autem fidelibus 6, pronum est inferre tamdiu perseveratura esse extraordinaria haec Dei dona, quamdiu infideles fuerint ad Christum per ecclesiam convertendi. Cum vero plenitudo gentium, ut idem loquitur apostolus 7, nonnisi sub mundi finem ingressura sit in ecclesiam, patet usque ad mundi finem illa debere in ecclesia perdurare.

127. Atque hic jam attingimus alterum vitae testimonium quod Christus ecclesiae suae praebere voluit, nempe miram foecunditatem. Evidens enim est quod si ecclesia novos semper gignit Christo filios, immo populos ac gentes, eas revocando de infidelitatis et errorum tenebris in admirabile evangelii lumen; vita ac vigore praedita sit necesse est. Porro Christum ejusmodi tribuisse sponsae suae foecunditatem numquam defuturam aperte

5) Cf. in hunc loc. Cornel, a Lapide.

5) I. Cor. XIV. 22. Quamvis hic apostolus non agat in specie nisi de dono linguarum, attamen, ut patet, eadem ratio viget pro ceteris donis extraordinariis.

7) Rom. XL 25.

ostendunt ejus verba, quibus apostolis mandavit praedicare evangeiium omni creaturae, ac docere et baptizare omnes gentes. e Quamdiu propterea remanent gentes convertendae, aut revocandae ad Christum, tamdiu permanet ct objectum missionis et foeeunditatis in ecclesia. Gentes vero omnes tandem aliquando fore ad Christum convertendas clarissima et veterum prophetarum et Christi ipsius repetita vaticinia praenuneiant. Omissis enim quae passim in psalmis leguntur de futura gentium omnium conversione, Isaias cap. LIV sic alloquitur ecclesiam: *Lauda sterilis quae non paris: decanta laudem et hinni, quae non pariebas, quoniam multi lilii desertae, magis quam ejus quae habet virum, dicit Dominus. Dilata locum tentorii tui, et pelles tabernaculorum tuorum extende, ne parcas: longos fac funiculos tuos, et clavos tuos consolida. Ad dexteram enim et ad laevam penetrabis: et semen tuum gentes haereditabit.* Quae verba de ecclesia Christi ex gentibus colligenda exponit apostolus Galat. IV. 27. Sic alibi passim celebrat idem propheta ecclesiae triumphos. ' Christus autem Matth. VIIE 11 praenunciat quod: *Alulti ab oriente et occidente venient et recumbent cum Abraham, Isaac et Jacob in regno caelorum,* et quod suum evangeiium praedicandum esset *in universo mundo. 10* Demum apostolus loquitur de *plenitudine gentium* ad Christum convertenda. '1

128. Si igitur charismatum affluentia quibus ecclesiam suam cumulare Christus promisit, si foecunditas perennis in gentibus Christo procreandis qua divinitus ecclesia praedita est, argumento ineluctabili sunt eandem vivere vita supernaturali atque divina per intimam ejusdem cum Christo unionem, patet inter animam et corpus ecclesiae iBud intercedere mutuum quod enunciavimus commercium, quo jugiter eam vivere supernaturali modo et agere certissime deprehenditur.

129. Ex hac sic constituta thesi non solum sensum intelligimus Christi verborum quibus haec vita ecclesiae declaratur, verum etiam germanum sensum assequimur loquendi usus, quem interdum patres adhibuerunt. Sane Christus ita apostolos suos alloquitur: *Vos autem videtis me, quia ego vivo et vos vivetis, in illo die vos cognoscetis quia ego sum in Patre meo, et vos in me et ego in vobis. .. . Si quis diligit me sermonem meum servabit, et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus et mansionem apud eum faciemus* 12 ; quo sensu scribebat apostolus: *Spiritus vivit propter justificationem .... si secundum carnem vixeritis moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis. Quicumque spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei. 13* Qui propterea de se ipso loquens ait: *Vivo autem jam non ego,*

b) ps. П. 8: XXL 28: LXXI. U; LXXXV. 9; CXVL 1. etc.

9} Cap. 65. 1 seqq.; cap. 49; cap. 11 seq. etc.

Matth. XXVI. 13; Marc. XIV. 9.
Rom. loc. cit.
Joann. XIV. 20 — 23.
Rom. VIIL 11 — 14.

livi/ *vero in me Christus.14* Ut alia pene innumera praeteream quibus plena sunt sacra eloquia. Huc pariter referuntur quae patres unanimiter scribunt, praesertim vero s. Augustinus, quod ii qui sunt extra corpus Christi non vivificantur a spiritu Christi: *Vis ergo,* inquit, *et tu vivere de spiritu' Christi? In corpore esto Christi. . . Non potest vivere corpus Christi, nisi de spiritu Christi. 15*

DIFFICULTATES.

130. I. Obj. 1. Argumentum, quod ex mutua animae et corporis ecclesiae communicatione ducitur, vagum est et nullius frugis; 2. Nulla siquidem secta est, quae membra virtutibus praestantia non jactet, seque propterea vita frui supernaturali, quae exurgat ex intima cum Christo communicatione. 3. Si vero de fide in specie sit sermo, unaquaeque se veram fidem, ceteris communionibus exclusis, profiteri contendit. 4. Ceterum virtutes ac sanctitas res sunt relativae de quibus unusquisque judicat, prout affectus est, seu animo comparatus, hinc opera poenalia, virginitas, coelibatus, quae in summo pretio habentur penes catholicos, abominabiles sunt penes protestantes; idem dic de pluribus aliis. Ergo.

131. R. Ad 1. *N.* Ex intima siquidem rei natura illud argumentum petitur: quodlibet enim individuum ex anima et corpore constans, vi illius commercii vivat necesse est. Quod autem de individuo physico dicitur, per analogiam individuo morali aptari potest ac debet. Sane cum ecclesia per modum corporis viventis a Christo instituta sit, cujus sanctitas ingeneratur per gratiam quam Christus in eam tamquam caput in membra, et vitis in palmites jugiter influit, melius cognosci nequit utrum eam vitam habeat, seu jugem hunc influxum, quam ex ejus externis operationibus. Si istae tales sint, ut nonnisi gratiae sanctificanti tribui possint, necessario constat de ejusmodi vita.

132. Ad 2. *D.* Nulla secta est quae membra non jactet praestantia virtutibus politicis et appellativis, *C.* virtutibus divinis, profluentibus nempe ex consortio divinae naturae, A7. Nulla profecto secta reperietur, quae ali-

'<) Galat. II. 20.

IJ) Tract. XXXVI. in Joann, n. 13.

ex his clarius inlelliguntur, quae superius explanavimus s. Docloris dicta, quibus affirmat peccatores esse quidem in corpore ecclesiae, non autem de ejus corpore; illos non pertinere ad unicam columbam casiam, simplicem, pudicam etc. Quia peccatores sunt in ecclesia visibili, sed non sunt de ecclesiae corporo, quatenus non sunt membra viva, seu vivificata a Christo, ex quibus componitur corpus vivum ejusdem ecclesiae, sed solum membra mortua corporis vivi; non autem sigriificat peccatores absolute non esse in corpore Christi, ut palet etiam ex verbis, quae immediate subdit post ea quae adduximus ex tract, in Joann. ..Non abhorreat a compage membrorum, non sit *putre membrum quod resecari mereatur* ... sit pulchrum, sit sanum etc."

quot saltem ex suis membris virtute praestantia non jactet; at aliud est loqui de virtute naturali, extorna, politica, quam non inficiamur in singulis communionibus reperiri posse, aliud vero de virtute ex gratia sanctificante, et caritate profecta, quae in membris tantum per Christum sanctificatis inesse potest. Haec autem reperiri nequit nisi in eo corpore seu societate, cum qua Christus in intima sit communione. Talem autem esse illam societatem cum qua idem Christus se esse per extraordinaria dona manifestat, nemo sanus inficias iverit. Excipiendi tamen illi sunt, qui, ut ajunt, bona fide in aliqua secta versantur, quos spiritu saltem ad ecclesiam pertinere ostendimus.

133. Ad 3. *D*. Quaelibet secta veram se fidem profiteri contendit absque ullo fundamento, ac propriae persuasioni tantum innixa, *C.* reipsa profitetur, A'. Nam hoc ipso quod sectae inter se perpetuo discrepantes sibi persuadeant se unice veram tenere fidem, quae nonnisi una esse potest, aperte ostendunt fallacem necessario esse hanc earum persuasionem. Nulla secta prae alia sibi de hac possessione blandiri potest. Omnes siquidem, rejecta legitima auctoritate, privatum sensum illi suffecerunt ad veram fidem a falsa secernendam: privatus autem sensus in sectis omnibus nullius ponderis est. Exinde enim fluctuatio illa opinionum profluxit, exinde item feracissimum germen illud tolerantiae, ut vocant, religiosae, sponte sua pullulavit [e] cum quo vera fides consistere nequit.

134. Ad 4. A'. Soli enim epicurei et increduli affirmare possunt virtutem et sanctitatem relativas esse. Quod si protestantibus non sapiunt opera poenalia, virginitas ac coelibatus, a quibus propterea abhorrent, id fit, quia dum ipsi, ut fucum faciant incautis, profitentur se tantummodo inhaerere sacris litteris, quas unicum controversiarum judicem proclamant, non evangelio, sed sibi solis credunt. [17] Quoties propterea evangelium aliquid commendat, quod ipsis non arrideat, evangelium eludunt ac mire detorquent, ne quid ex eo incommodi capiant.

135. II. Obj. 1. Plane ridendos se praebent, qui in tanta in qua versamur scientiarum luce, adhuc comminiscuntur extraordinaria dona, prophetias, miracula, ac si superis placet, exstases, raptus, ut nobis suadeant immo

[16]) Haec *tolerantia*, scribit Wegscheider §. 186. quae dicitur recentioris aevi progenies nobilis; atque in nota (d) ad id confirmandum profert verba Rousseau in ejus epistolis de tolerantia: »La religion protestante est tolérante par principe, elle est tolérante essentiellement: elle l'est autant qu'il est possible de l'être; puisque le seul dogme qu: elle ne tolère pas, est celui de l'intolérance.·* Verum haec intelligi debent de tolerantia speculativa; siquidem in praxi nulli fere sunt intolerabiliores protestantibus praesertim erga catholicos.

[17]) Quid enim clarius in Scripturis traditor, quam consilium coelibatus, ac paupertatis voluntariae, necessitas item bonorum operum ad salutem, necessitas poenitentiae? Sed quia haec protestantibus non arrident, ea in Scripturis non inveniunt.

et persuadeant penes Christi ecclesiam adhuc vigere supernaturalia charismata, quibus manifesta fiat mutua communicatio inter divinum humanumque elementum. 2. Ut enim omittamus donorum illorum affluentiam coarctari a patribus, nominatlm vero a ss. Augustino16, et Gregorio M. ad ecclesiae initia. quando fides erat miraculis nutrienda 19 ; 3. exploratum est nunc passim recipi a sapientibus viris systema mythicae expositionis quoad omnia illa veteris ac novi testamenti loca, quae immediatam Dei actionem praeseferre videntur. 4. Sane praeeunto Ileyne, Eichhornius, Paulusius, aliique non pauci protestantes utriusque foederis *lectiunctdas* 2°, in quibus referuntur Dei manifestationes, miracula, aliaque ejusmodi mira et extraordinaria eventa, exegerunt ad ethnicorum mythos ut sic fundum historicum veste seu apparatu mythico expoliarent, aperirentque quod sub illo symbolico velo tegebatur.21 5. Deinde, quem latet et a vetustioribus haereticis et ab ipsis protestantibus miracula, immo et vaticinia, visiones praetendi, ac proferri ut argumentum ineluctabile divini in propriam sectam favoris? Celebres inter ceteras sunt visiones lutherani Swedenborgii. 6. Denique et illud exploratum est apud ipsos catholicos, miracula ac dona extraordinaria argumentum minime esse interioris sanctitatis, cum et ab impiis patrari possint. Ergo.

136. R. Ad 1. *D*. Si illi qui haec proferunt firmissimis documentis non inniterentur, *C.* Si validis ac firmis documentis innitantur, *N.* Rident profecto increduli ac haeretici dum talia audiunt, et cachinnis etiam excipiunt; ast rident ut insani ridere solent ea quae non percipiunt. Aliud porro est contemnere, ut passim faciunt adversarii nostri, aliud vero ad rigidum examen revocare, quae proferuntur, quod tamen ipsi constanter negligunt. Excaecati ut sunt, ac propria scientia quam buccinant inflati dedignantur illa expendere: quod si facerent, nullus dubito quin ab ejusmodi risu se reciperent, praesertim si, ut decet, in negotio adeo gravi veritatis amore id praestarent ac animo anticipatis judiciis vacuo.

137. Ad 2. *D*. Patres donorum illorum affluentiam coarctant ad ecclesiae primordia *relative, C. absolute,* A7. Nempe s. Augustinus, s. Gregorius M. ac patres reliqui quoad universalitatem, et multitudinem fidelium affirmant cessasse illa charismata, quae olim communia erant in ecclesia. 22

”) In libi *De vera religione,* cap. 25. n. 47.

Hom. XXIX. in Evangclia.

’·) *Legendas* vocant.

n) Apud Strauss, *Vie de Jésus-Christ.* tom.I. prom. part. *Introduction,* §. 5 seqq.

”) Sane s. Augustinus quae in objecto loco ex lib. *De vera relig.* scripserat, nempe: .Cum ecclesia catholica per totum orbem diflüsa atque fundata sit, nec miracula illa in nostra tempora durare permissa sunt, ne animus semper visibilia quaereret, et eorum consuetudine frigesceret genus humanum quorum novitate flagravit·· haec, inquam, sic temperat lib. I. *Retract.* cap. 13. η. 7. >.Sed non sic accipiendum est quod dixi, ut nunc in Christi nomine fieri miracula nulla credantur. Nam ego ipse quando istum ipsum librum scripsi, ad mediolanensium corpora martyrum in eadem

Hoc enim commune donum non erat amplius necessarium post sufficientem evangelii promulgationem. Numquam vero affirmarunt cessasse omnino in ecclesia charismata illa, quae ipsiinet in sanctis celebrarunt, atque spectarunt ut peculium solius verae Christi ecclesiae proprium 21, ejusque praecipuum ornamentum.

138. Ad 3- *D.* Id est penes incredulos sub larvato Christianorum nomine, *C.* penes vere Christianos, A'. Diffiteri non possumus ejusmodi systema perinde ac rationalismum quibus funditus Christiana religio evertitur, esse fructum naturalem protestantismi. 14 Exurgit enim tam systema mythicum, quam rationalismus ex posito fundamento protestantismi, quod est libertas examinis et interpretationis individualis bibliorum. Hic erat rerum exitus expectandus. cum et causa suos effectus et arbor fructus suos emittere débeat. Ceterum ejusmodi systema mythicae interpretationis et in fie absurdum

civitate caecum illuminatum fuisse jam noveram, et alia nonnulla, qualia tam multa etiam istis temporibus.fiunt, ut nec omnia cognoscere, nec ea quae cognoscimus enumerarc possimus." Sic etiam s. Greg. M. ea quae scripserat in *Hom. XXIX. in Evangel.*, exponit lib. XXVII. *in Job.* cap. 18. n. 36. ed. maur. «Tunc quippe sancta ecclesia miraculorum adjutoriis indiguit. cum contribulatio persecutionis pressit. Nam postquam superbiam infidelitatis edomuit, non jam virtutum signa, sed sola merita operum requirit, *quamvis et illa per multos, cum opportunitas erigit, ostendat.*" Et n. 37. «Quid est ergo mirum, inquit, si propagata fide, *crebro* miracula non fiunt?» Hinc videmus utrumque plura miracula sua aetate patrata referre.

21) Patres reipsa passim affirmant ab haereticis, seu penes haereticos nulla fieri miracula; unius vel alterius verba afferre sal erit. S. Irenaeus, lib. IL cap. 31. ed. mass. n. 3. loquens de haereticis ail: ..Nec enim caecis possunt donare visum, neque surdis auditum .. . neque debiles aut claudos, aut paralyticos curare, vel alia quadam parte corporis vexatos. . . Tanlum autem absunt, ut mortuum excitent.° Sic s. Augustinus lib. XIII. *Cont. Faustum manich.* cap. 5. .Miracula, inquit, non facitis." Alia plura ejusmodi testimonia tibi exhibebit Jodocus Coccius in *Thesauro catholico,* lib. VIII. *De signis ecclesiae* ari. 14.

?

'') En verba Straussii op. cit. *Introduction,* §. 5. pag. 21 seqq. ..Lorsque Γempire romain ayant été christianisé, et les grandes hérésies ayant été connues, le principe chrétien acquit une domination de plus en plus exclusive; lorsque les écoles delà sagesse païenne se fermèrent, et que des peuplades incultes de la Germanie se soumirent à Γinstruction de l'église; alors le monde, durant les longs siècles du moyen âge, vécut satisfait du christianisme tant pour la forme que pour le fond; et toute trace disparut de ces conceptions interprétatives qui supposent une rupture entre la civilisation du peuple et du monde, et de la religion. *La reforme porta le premier coup à la prospérité de la croyance de l'église:* elle fut le premier signe d'existence d'une culture qui, comme cela s'était vu jadis dans le paganisme, el le judaïsme, avait désormais pris, au sein même dn christianisme, assez de force et de consistence pour réagir contre le sol. qui l'avait portée, c'est-à-dire contre la religion reçue. Cette réaction, tournée d'abord seulement contre l'église dominante, *forma le drame noble mais rapidement terminé de la reforme :* plus tard elle se dirigea vers les documens bibliques, et, se manifestant au débat par les arides tentatives révolutionnaires du déisme, elle est arrivée jusqu'aux temps les plus modernes par des transformations variées." En opus protestantismi.

e?t. et incredulitatem prodit eorum, qui illud invexerunt, ut ex mox dicendis clarius patebit.

139. Ad 4. *D*. Falso principio ducti, *C*. jure ac merito, *N*. Ideo enim Heyne, Eichhornius, Paulusius aliique ejusmodi homines in hanc sententiam venerunt, quod assumerent 1. Verum esse fundamentum historicum scriptorum ethnicorum, quum tamen constet illos mythicas narrationes referre post plura saecula a tempore quo illa gesta supponuntur, dum quae historici hebraei et christiani supernaturalia referunt, eadem aetate qua illi scripserunt magna saltem ex parte contigerint, et eorum plerique testes oculati et pars gestorum fuerint. *5 Quod assumerent 2. eandem esse rationem mythorum apud profanos scriptores et factorum supernaturalium apud scriptores sacros, cum tamen infinito, ut ita dicam, intervallo haec ab invicem distent: mythus enim cujus origo probabilius ab aegyptiis sacerdotibus coepit ac deinde ad alias gentes propagatus est2 6, non fuit nisi involucrum ad tegendas res notissimas sub mysterii velo; contra vero facta illa, quae referuntur a scriptoribus «acris, ordinata sunt ad revelandas ignotas veritates. Quod assumerent 3- aliquam intercedere necessitudinem et convenientiam inter mythos ethnicorum et facta supernaturalia, quae a scriptoribus utriusque foederis perhibentur; cum tamen mythi ex imaginationis aestu, quem constanter redolent, conficti, sub turpibus plerumque figuris et imaginibus, absque scopo et nexu congesti fuerint, populosque ad pravos mores induxerint; contra vero facta supernaturalia absque apparatu et verborum ambage cum omnibus ingenuitatis ac veritatis characteribus referuntur ac veluti gesta sub illorum oculis a quibus baec commentaria sunt scripta exhibentur; omnia simul arcte consociata sunt, atque caste sancteque ad unum conspirant, scilicet ut et Dei providentiam maximo in lumine ponant, et veri numinis cultum, virtutis amorem, honoremque vitii ubique penes populos commendent persuadeantque. 4. Demum, aliis praetermissis, quod assumerent gentes omnes suam habere epocham mythologicam, non exceptis hebraeis atque Christianis, cum tamen ex

’’) Certe Moyses eorum quae refert in libris Exodi cl Numerorum testis exlitil cfnlàris, immo et pars magna fuit; refert enim prodigia ingentia, quae patrata sunt rive in Aegypto sive in deserto coram universo populo aegyptiaco et israelitico. Id ipsum dicatur, ut alios praetermittam de apostolis Matthaeo el Joanne, qui iis interfuerunt quae litteris consignarunt, iisque pariter tradiderunt qui eorundem gestorum spectatores fuerant. Jam vero quid commune est in his narrationibus cum iis quae ediderunt Sanchuniaton aegyptius, Berosus tbaldacus, Diodorus situlus, aliique ejusmodi, qui res referunt pluribus ante saeculis gestas, quaeque vere ad partem mythologicam historiarum suarum spectant?

î6) Opus non est longa discussione ad hoc evincendum, cum habeamus testem non suspectum, qui id non solum affirmat, sed contendit. Talis est Salvador in op. cit. *Jésus- Christ et sa doctrine,* tom. I. chap. 11. *état des esprits et des croyances dans V Orient et dans la Grece* cum notis respectivis. Cf. etiam *Réone des états du Nord.* Paris 1835. tom. II. art. I. pag. 70 seqq. *Philosophie de la mythologie par M. Schelling.*

dictis et ex facto ipso certissime constet neque hebraeos neque Christianos umquam ejusmodi epocham habuisse; illud enim inter origines ethnicas et sacras perpetuo interponitur discrimen, quod inter opus Dei et hominum inventa intercedit.27

140. Ad 5. *D*. Idest supposuerunt interdum etiam haeretici miracula, C. vere habuerunt, _V. Invidentes haeretici huic ecclesiae decori quod negare ipsi non potuerunt, nisi sunt miracula obtrudere; at cum consilium in irritum ceciderit, aliam viam iniverunt contemnendo ecclesiae a qua discesserunt miracula, aliaque charismata quibus in sanctis suis quovis tempore, ut postea ostendemus, vera Christi ecclesia abundavit. Ad protestantes praecipue quod spectat, si penes ipsos miracula ederentur, numquam devenissent ad systema mythicum excogitandum; cum vero nihil umquam supernaturalis apud illos eveniat, in eam plures ex illis proruere opinionem qua omnia eliminarent miracula ex populo hebraico, atque ex evangelio. Illi vero penes quos talia facta non semel contingunt, longe absunt ab absurda ac impia ejusmodi sententia. Quod si visiones lutherani Swedenborgii aliquam celebritatem nactae sunt, potissime repeti id debet ab illa visione in qua ipse exhibet parentem suum Lutherum detrusum ad inferos. 28 Ceterum fanati-

*') Diversa, ut notum est, existant systemata eruditorum circa rationem explicandi antiquam mythologiam. Sunt qui adoptant explicationem Evehemeri juxta quam mythologia non praescferl nisi eventus historicos quorum homines auctores fuerint, dii autem non fuerint nisi duces, nautae, viri bellicosi. Haec explicatio historica mythologiae ab ejus auctore et defensore *Evehemeritica* dicta est. Hanc expositionem avide arripuerunt epicurei utpote quae magis congrueret ipsorum systemati, quod nulla detur providentia, et omnia casu ae fortuito eveniant. Hanc pariter magna saltem ex parte adseiverunt mythici reccntiores eamque applicant sacrae Scripturae, Alii adoptant explicationem symbolicam, alii mixtam, eamque evolvit Creuzer cum suis modificationibus in sua *symbolica;* alii censeni aut physicam aut ethicen sub mythis contineri. Alii alia ratione rem exponunt. Cf. art. cil. nec non Natalis Comitis *Mythologiae sive explicationum fabularum,* lib. X. Venet. 1581. Montfaucon *L'antiquité expliquée*. Paris 1719. tom. L *Discours préliminaire sur ŕ origine de (idolâtrie, et sur les idées que les païens avaient de leurs divinités*, §· IV. Banicr *La mythologie et les fables expliquées par (histoire.* Paris 1738. Quidquid porro sil, ex h« ipsa varietate opinionum et sententiarum patet quam labile sit fundamentum mythicum, ut conferri possit cum narrationibus biblicis.

3S) Swedenborg enim natus est a episcopo Sveco lutherano, et in ea seeb enutritus: obiit autem ann. 1772. Porro in op. cui lit. *Vera Christiana religio, continens universam theologiam novae ecclesiae ab Emmanuele Swedenborg, Domini Jesu Christi servo.* Amstclod. 1771. paz. 481. hanc inter ceteras visionem refert. Vidit in quadam regione Lulherum audacem et superbia tumentem, qui congregabat discipulos suos, et collocabat juxta se eos qui majori zelo suam defenderant doctrinam. Lutherus modo dogmatico incessanter haec verba ingeminabat: *Sola fides justificat-* Sed heu! astitit angelus qui ei declarat, ejusmodi doctrinam falsam esse, nec eum pervenire posse ad gloriae regionem, quin illam deserat. Quibus verbis reformator velut a fulmine perculsus est; diu recusat se subjicere, ast tandem incipit dubitare in corde suo. In alio vero itinere Swedenborg invenit Lulherum in tertia regione,

tus hic vir qui dentio «tupidum excitavit anthropomorphismum negligendus omnino est. îe

141. Ad G. *D.* Miracula aliaque extraordinaria dona non semper ineluctabile argumentum suppeditant sanctitatis in nonnullis casibus peculiaribus, *Tr.* vel *C.* cum haec ordinaria sunt et permanentia, *N.* Alioquin nullam pariter vim haberent ad divinam missionem Christi et apostolorum evincendam, quod profecto adversarii non admittunt. 30

142. III. Obj. Saltem nullum colligi potest argumentum pro ecclesiae vita ex ejus foecunditate ; 1. Alioquin enim peccatores, qui certe vivi non sunt nullum fructum edere possent ex suis missionibus; 2. Nullae sectae possent aliquo felici successu evangelium infidelibus annunciare, cum tamen experientia contrarium evincat. 3. Notum est illud Augustini effatum, quod Christus seu ecclesia etiam per uterum ancillarum procreet sibi filios. Ergo.

143. Resp. N. A. Ad 1. prob. *Neg.* Siquidem Christus non individuis sed societati ipsi donum foecunditatis pollicitus est: cum vero peccatores, licet sint mortui in se ipsis, sint tamen membra corporis vivi quod per ea praedicat et operatur, fit ut vi legitimae missionis uberes interdum ex laboribus suis colligant fructus. Hac autem missione destituti sunt sectarii, utpote ab ecclesia separati.

quae species est purgatorii, in qua datur opera conversioni impiorum, eorum scilicet, qui aliquo crimine aut errore inquinati sunt. Tunc angelus dicit Swedenborgio Lulherum videri sua commenta agnoscere, spemque effulgere eum revocandi in viam rectam. «Quapropter, dicebat Luthcrus, non miror quod ego erraverim, *sed miror quod unus delirans tot deliros potuerit producere."* Cf. etiam Mohler *Symbolique,* tom. II. pag. 310 seqq.

29) Ita in op. *Les merveilles du ciel il de ï enfer* par Emmanuel de Swedenborg. Trad, du latin par A. J. P. Berlin. 1782. tom. I. n. 78 seqq. ubi inter cetera «cribit: »La divinité fait le ciel, le ciel a la forme humaine, d'où Ton doit conclure que la divinité a aussi la forme humaine; car l'humanité de Dieu est divinisée;" et n. 81. 82.: ..L'idée que chaque homme a d'un Dieu sous forme humaine lui est influée du ciel, où l'on ne connaît Dieu que • us cette forme." Demum, aliis omissis, ŋ. 86.: -Les célicolcs ne peuvent revenir de leur étonnement quand'ils pensent et voyent que des gens de ce monde, qui se croyent plus éclairés que les autres, pensent que Dieu est invisible et incompréhensible, et regardent comme des sots et des imbecilles ceux qui n' en ont pas la même idée qu'eux." Attamen hujus visionarii opera in plures linguas vertuntur, et plurcs sectatores inter protestantes acquirunt et defensores. Talis est indoles humani ingenii, cum semel viam veritatis deseruit!

3°) Cf. Maldonatum in cap. VII. s. Matth. v. 22. ubi copiose ostendit discrimen quod intercedit inter donum miraculorum extraordinarium in casibus singularibus, et donum istud, quum frequens cl permanens est, concluditque : »Nam etsi non necessario sequitur, eum qui miracula faciat veram habere fidem (et in casu nostro *veram sanctitatem)·,* tamen necessario sequitur, eam, in qua frequentia et quasj ordinaria miracula fiant, veram esse ecclesiam. . . Nulli generaliter hominum societati, nisi ecclesiae suae ordinariam faciendi miracula concessit (Deus) facultatem. Magis etiam necessarium est, quod altera ex parte per negationem ducitur, in qua miracula nulla fiant, eam veram ecclesiam esse non posse, quia scimus Christum ecclesiae suae potestatem ad facienda miracula dedisse."

144. Ad 2. A7. Experientia enim potius contrarium luculentissime ostendit. Quamvis enim media omnia adhibuerint, ac etiam adhibeant sectae ad infideles Christo adducendos, ut suo loco probavimus 31, nullo tamen felici exitu id praestiterunt, et in irritum omnes earum conatus cesserunt. Non enim hic agitur de uno vel altero individuo, sed agitur de conversione populorum, qualem reipsa vera Christi ecclesia operata est; ita ut nulla prorsus gens sit ad Christum adducta, quae conversionem suam non referat illi acceptam. 3* Haec est illa mira foecunditas quae ineluctabile prorsus perhibet argumentum vitae qua a Christo praedita est unica ejus sponsa.

145. Ad 3. *D.* In ordine ad valorem baptismi ab haereticis collati, *C.* in ordine ad haereticorum foecunditatem in gignendis Christo filiis, A7. Augustinus enim illud protulit effatum ad dissolvendam difficultatem rebaptizantium, qui contendebant nullum esse baptisma ab haereticis administratum eo quod solius sponsae Christi proprium sit filios ei procreare. 33 Numquam vero aut s. Augustinus aut patres reliqui in sectis agnoverunt illam foecunditatem de qua loquimur, immo iis aperte eandem denegarunt. 34

CAPUT III.

DE ECCLESIAE NOTIS.

146. Si ecclesia Christi vivens est vi mutui illius commercii quod ei vindicavimus inter animam et corpus quibus constat, debet necessario distingui ab iis nothis ac spuriis societatibus, quae sibi ecclesiae gloriam vindicant, ac nomen quidem habent quod vivant at reipsa mortuae sunt. Deprehendi autem debet vera Christi ecclesia per signa, quae in omnium oculos facile incurrant, ac illius ita sint propria ut nulli alii societati quae Christi non sit, convenire possint. Haec porro signa, caractères, seu indicia ea sunt quae vulgo *notas* nuncupamus. *

147. Hae notae quae praestant ut cognitio nobis verae ecclesiae affulgeat, non debent ad arbitrium confingi; alioquin unaquaeque secta prius notas quae magis sibi arriserint reperiet, easque sibi deinceps adjudicabit, ut

3') In Tract. *De vera religione,* prop. X.

33) Cf. ibid.

33) Cf. in lib. L *De baptismo·,* cap. 10. n. 14.

34) Nota sunt verba Tertulliani quibus graphice haereticos depingit in lib. *De Praescript.* cap. 42- "De verbi administratione quid dicam, cum hoc sit negotium illis (haereticis), non ethnicos convertendi, sed nostros evertendi ? Hanc magis cloriam captant, si stantibus ruinam, non si jacentibus elevationem operentur. . . Nostra suffodiunt ut sua aedificent.·' Cf. in hunc textum notas P. La - Cerda η. 244 seq.

') Bellarminus lib. IV. *De ecclesia militante,* cap. 2. tres conditiones assignat, quae concurrere debent ad veras notas constituendas, ac 1. quod debeant esse *propriae* et non communes; 2. debeant esse *notiores ea* re cujus sunt notae; 3. debeant esse *inseparabiles* a vera ecclesia cujus notae sunt: quas quidem conditione? ibidem fuse evolvit.

se unice veram esse Christi eccloBiam inferat; nullusque erit controversiae exitus, uti reipsa ab haereticis semper factum est. [2] Debent proinde notae ex intima ac essentiali ipsius ecclesiae a Christo institutae constitutione sua sponte enasci.

148. Cum vero ex hactenus vindicatis ecclesia a Christo fundata constet, ad modum viventis humani individui, anima, corpore et vita quae vi utriusque conjunctionis et commercii exurgit, sequitur non alias notas verae Christi ecclesiae assignari posse quam quae ex ejusmodi constitutione ac natura profluunt. Eae autem sunt unitas, sanctitas, catholicitas et apostolicitas, quae nempe jam a IV rei Christianae saeculo recensuerat concilium constantinopolitanum in fidei symbolo illis verbis: „Credo unam, sanctam, catholicam et apostolicam ecclesiam." [3]

149. Has igitur et non alias esse verae Christi ecclesiae notas, nec ulli prorsus societati, praeterquam soli ecclesiae romanae convenire seu competere posse ostendendum nobis est. Quod quidem praestare insequentibus propositionibus aggredimur.

PROPOSITIO I.

Verae Christi ecclesiae notae sunt unitas, sanctitas, catholicitas et apostolicitas.

150. Quamvis nonnulla dixerimus in tractatu *De vera religione*[4] de ecclesiae unitate, quae tamen illic disseruimus non debent permisceri cum iis de quibus in praesentia agimus. Etenim illic de unitate disseruimus prout ecclesiae proprietas essentialis est, heic vero eam pertractamus quatenus est indicium externum, character, signum aut nota externa qua ducimur ad illarn ecclesiam cognoscendam quae tali proprietate praedita est: quod et

[2]) Cf. Bellarm. loc. cit. ubi recenset notas ah haereticis excogitatas, ostenditque eas insofficientcs ac ineptas esse ad propositam inquisitionem; sunt autem 1. vera et incorrupta praedicatio evangelii; 2. legitima administratio baptismi; 3. legitimus usus eucharistiae; 4. legitimus usus clavium; 5. legitima electio ministrorum; 6. oratio publica, psalmodia et calechismus lingua vulgari; 7. mysterium crucis, id est, tribulationes intus et extra; aliacque ejusmodi postea invectae.

Etiam Guillclmus Palmer in op. cit. *De ecclesia Christi,* par. L cap. 2- excludit has diversas notas, praesertim eam quae statuitur in *veritate doctrinae,* cum maxima hominum pars idonea non sit ad examen istud instituendum, et tamen quaclibet secta contendat se tenere veram et orthodoxam Christi doctrinam. Ea tamen hic interserit, quae nobis non probantur, et suo loco excutiemus. [*]

3) Hae autem non sunt nisi explicita expositio notarum, quae in symbolo apostolico continentur illis verbis: «Credo sanctam ecclesiam catholicam." Nam *ecclesia* in singulari numero ponitur, ac propterea *una* significatur, quae dicitur *sancta et catholica;* quod si ecclesia *catholica* est, debet necessario pariter esse *apostolica,* ut ex dicendis perspicuum fiet. Quod vero spectat ad alias sive plures sive pauciores notas assignatas a nonnullis patribus et theologis, illae vel reducuntur ad quatuor recensitas, vel eas implicite continent.

4) Part. II. prop. IV.

de notis reliquis est intelligendura. Proprietates enim Intimae snnt et ad rei essentiam pertinent; notae autem sunt extrinsecae, atque essentiae ac proprietatum manifestationes. quae ex intrinsecis proprietatibus efflorescunt. Nonnulla tamen et de his proprietatibus ob materiae necessitudinem hic adjicere debemus.

151. A erum priusquam has notas verae ecclesiae Christi vindicemus, nonnulla praemonenda sunt tum de notis ipsis, tum de earum natura et ordine *genetico,* seu ratione qua altera ex altera gignitur, ut inde demum inferamus ita se illas habere per modum unius, ut vel omnes vel nulla competat ecclesiae.

152. Itaque inprimis deprehendimus hasce notas extrinsecas necessario originem ducere ab ipsa rei natura, seu ab essentiali ecclesiae constitutione prout a Christo instituta est. ita ut ex ipsis vera Christi ecclesia veluti a sua externa specie et physionomia internoscatur, et secernatur a quavis societate, quae Christi non sit. 2. Ab eisdem notis nec solam animam, nec solum corpus ecclesiae debere nobis patefieri, sed utrumque simul prout in mutuo commercio seu communicatione reperiuntur, scilicet prout ecclesia corpus *vivens* est. et vita quidem divina ac supernatural!.

153. Ad secundum quod spectat, observamus talem esse naturam ac indolem harum notarum, ut necessario nexu adhaerescant suo principio ex quo profluunt. Hinc ut unitas esse possit, non solum debet esse plena et formalis, sed debet praeterea secum necessario praeseferre principium ex quo haec ipsa unitas constituitur; nempe non sufficit ut habeatur eadem fidei professio, idem sacramentorum usus, communicatio mutua membrorum; sed requiritur insuper principium auctoritatis ex qua sola in omnibus eadem fidei professio oritur; principium, inquam divinitus institutum, visibile efficaxque quod in ecclesiam universam influat, illamque regat ac moderetur, ut exurgat vera ac intima connexio inter caput et membra, inter membra singula ad invicem, ac demum inter animam et corpus. Id quod et de ceteris notis suo modo intelligi debet, prout in nota sanctitatis manifestum est, quae absque gratia sanctificante et caritate ex qua gignitur, consistere non potest, atque item de notis catholicitatis et apostolicitatis, quae concipi nequeunt absque unitate a qua dependent.

154. Ad postremum quod attinet adnotaraus tres posteriores notas *virtnaliter* includi in priori, nempe in unitate, atque ab ea tamquam communi fonte dimanare. Etenim si unitas quae a principio auctoritatis constituitur, caput simul et membra complectitur, nec non corpus et animam, profecto sequitur, ecclesiam quae pro nota characteristica habet unitatem, debere pariter tamquam notam suam habere sanctitatem, qua dignoscitur ipsam vivere, nec non catholicitatem ut ipsius ecclesiae cognoscatur semper et ubique identitas, ac demum apostolicitatem ratione ejusdem originis ac doctrinae.

Unde liquet, uti jam praemonuimus, ita inter «e notas istas colligari, ac mutuo nexu ab invicem dependere, ut nulla tolli possit, quin ceterae corruant, aut ulla earum reperiri quin reliquae coexistant. § Restât igitur, ut primum inspiciamus utrum ejusmodi notae debeant verae Christi ecclesiae competere, an vero aliae requirendae sint. Nos porro affirmamus recensitas notas et non alias verae Christi ecclesiae necessario competere®, quod quidem ostendere arduum negotium non est.

155. Sane si notae externae alicujus rei tales natura sua esse debent, ut nos certo et absque deceptionis periculo ducant in ejus cognitionem, ita oportet eas nobis exhibere rem cujus notae sunt, ut ipsi soli conveniant ac nulli alii praeterea: atqui ejusmodi sunt quatuor quas recensuimus notae: ergo. Major per se patet; minorem vero sic evincimus. Ex superius vindicatis vera Christi ecclesia ea sola est quae per modum unius a Christo instituta est ad instar individui viventis ex anima et corpore, et quidem corpore integro quale exurgit ex capite et membris ita inter se coordinatis, ut caput praesit, membra arctissime inter se connexa eidem subsint, ab eoque regantur, motumque, ut ita dicam, ab eodem accipiant. Jam vero recensitas notas nos ducere in hujus ecclesiae cognitionem patet vel levi instituto singularum examine, quod sic per partes aggredimur.

DE NOTA UNITATIS.

156. Unitas ecclesiae in scripturis constanter praedicatur. Christus enim vocat ecclesiam *regnum suum, ovile, domum, ecclesiam suam* semper in singulari numero; apostolus vero passim Christi ecclesiam vocat *corpus Christi,* quod certe nonnisi unum esse potest. Supervacaneum autem esset congerere sanctorum patrum testimonia ad hoc confirmandum, cum et adversarii ipsi id fateantur. 5

5) Atque hic obiter animadverto a nonnullis theologis constitui *unitatem* non jam ceu notam, ut vocant, *positivam,* ita ul ex eo quod in aliqua communione unitas reperiatur inferri legitime possit, eam esse veram Christi ecclesiam, sed solum uti notam, seu signum *negativum* exhiberi, quatenus si in aliquo coctu desit, legitime inferri possit eam non esse veram Christi ecclesiam. Quod quidem mihi videtur non satis accurate, immo nec vere ab ipsis adstrui. Impossibile enim est, ut si unitas qualis requiritur ad notam constituendam, reperiatur, colligi inde non possit societatem in qua conspicitur esse veram Christi ecclesiam.

6) Quae quidem intelligi nequeunt de numero, ut ita dicam, materiali, sed de re, ita ul non alia nota assignari possit, quae cum recensitis componi nequeat, aut ad illas revocari, juxta ea quae paulo ante diximus.

’) Plura testimonia Dr. Palmer op. cit. *De ecclesia,* part. I. cap. 4. sect. II. congerit ex Calvino, ex anglicanis, presbyterianis, methodistis etc. qui unanimiter profitentur grave esse peccatum scindere unitatem , ac omnes teneri ad communionem cum iis qui censentur veram Christi ecclesiam constituere. Verum illud sedulo animadvertendum est cum FF. de Walenburg in controv. *De notis seu signis ecclesiae*

157. Haec autem unitas oxurgit ex unitate *fidei* et *caritatis,* sou *communionis.* quo iit ut ii omnes qui ad unitatem ecclesiae pertinent eandem fidem profiteri et eandem tenero communionem debeant. 81 utraque aut alterutra desit, ecclesiae unitas nec est, neque concipi potest. Etenim ad unitatem fidei quod spectat, nota sunt apostoli verba: *Unus Dominiis, una fides, unum baptisma* *; ad unitatem vero caritatis seu communionis quod attinet, praeter quod Christus mortuus perhibetur, *Ut filios Dei, qui erant dispersi congregaret in unum* 9, id est ut in unam ecclesiam coadunaret illos, qui partim ex judaeis, partira ex gentibus in ipsum essent crediturí, eam Patri suo maxime commendavit dicens Joann. XVII. *Pater sancte serva cos in nomine tuo, quos dedisti mihi, ut sint unum, sicut et nos;* et paulo post rogat ut haec ecclesiae suae unitas in fide et caritate perpetuo duratura sit: *Non pro eis rogo tantum, sed et pro eis, qui crediturí sunt per verbum eorum in me, ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me et ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint.* Utrumque complexus pariter est apostolus scribens ad Ephesios : *Solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Unum corpus et unus spiritus . . . donec occurramus omnes in unitatem fidei . . . veritatem autem facientes in caritate, crescamus in illo per omnia qui est caput Christus. Ex quo totum corpus compactum, et connexum per juncturam subministrationis secundum operationem in mensura uniuscujusque membri, augmentum corporis facit in aedificationem sui in caritate* 10 ; et alibi passim.

158. Nec aliam notam unitatis ecclesiae, prout exterior ac visibilis est, agnoverunt sancti patres praeter eam quae exurgit ex duplici capite, nempe ex fide quae una in omnibus est, et ex caritate seu communione cujus vinculo omnes colligantur. S. Ambrosius ecclesiam definit: *Congregationem, quae in unum connexum corpus atque compactum unitate fidei et caritatis assurgit* 11 , et ante ipsum Tertullianus: *Communicamus,* scribebat, *eccle-*

par. post. §. IX. quod licet protestantes omnes, saltem ipsorum tempore, agnoverint ecclesiam unam, nullas tamen confessiones protestantium ponere unitatem tamquam notam, vel signum verae ecclesiae.

b) Ephes. IV. 5.

• 9) Joann. XL 52. Ubi pariter animadvertendum est, cum dicimus notam unitatis exurgere, seu conflari etiam ex unitate *caritatis,* hoc nomine hic minime significari caritatem illam, qua nos mutuo diligere debemus veluti virtutem personalem et privatam, qua vel cum infidelibus ipsis conjungi debemus, qui extra ecclesiam sunt; sed significamus caritatem specialem totius christiani populi propriam, qua omnes absque divisione adhaeremus pastoribus et episcopis ad idem corpus constituendum, profitentes eandem fidem et tenentes eandem communionem. Hoc. sensu patres at notam essentialem ecclesiae constituunt caritatis unitatem ; hac de causa adjecimus illam explicationem *seu communionis.* Alioquin privatus homo ex eo quod alium odio prosequeretur, scinderet unitatem ecclesiae, et extra ecclesiam esset, quod est absurdum. ac nemo unquam ne somniavit quidem. Cf. Maldonal. in hunc loc.

10) Loc. cit. V. 3 —16.

l ') *De officiis,* lib. III. cap. 3. n. 19. edit, inaur.

liis apostolicisj quod nulli doctrina diversa12, nempe ob ejusdem fidei unitatem. Idem docet e. **Augustinus** in libro de unitate ecclesiae13, et reliqui unanimiter. Quapropter episcopi africain in Sardinia exulcs; *Membra,* inquiunt, *ecclesiastici corporis . . . in unitate fidei compages retinet unitatis. '4'*

159. Hinc duo sunt, quae homines ab ecclesia potissimum excludunt; liaeresis, qua tollitur unitas iidei, ct schisma quo adimitur caritatis seu communionis unitas. Ex alterutrius, aut utriusque defectu quovis tempore ecclesiae patres sectas ab unica vera ecclesia Christi distinxerunt, et,contra eas sive simul sive seorsum sumptas pugnarunt, ut illas extra viam salutis aberrare ostenderent. Quoniam vero Christus ecclesiam suam unam esse voluit tum unitate lidei tum unitate caritatis, debuit eam instruere mediis idoneis ad utramque unitatem sartam tectamque servandam, cum finis sine mediis obtineri nequeat. Ex hoc vero infertur quod ab initio praemisimus, unitatis notam non solum complecti unitatem fidei et communionis, sed praeterea principium ex quo unitas haec profluit et conservatur, quod quidem aliud esse non potest, nisi auctoritas. Hac enim solum fit ut fidei et caritatis seu communionis unitas tum in membris singulis , tum in toto corpore haberi possit et conservari. Quapropter illa sola unitas ceu nota verae Christi ecclesiae haberi debet quae utrumque complectitur, unitatem scilicet fidei et communionis cum medio idoneo eam producendi et jugiter conservandi. Ex quo pariter legitime infertur eas societates non posse spectari ut veras Christi ecclesias, quae ejusmodi nota destitutae sunt. 15

”) *De praescript.* cap. 21. edit. Rig.

’) Cap. 4. ubi scribit: ..Totus Christus caput et corpus est. Caput unigenitus Dei filius, et corpus ejus ecclesia, sponsus et sponsa, duo in carne una. Quicumquc de ipso capite ab scripturis sanctis dissentiunt (id est, non tenent veram fidem), etiamsi in omnibus locis inveniantur in quibus ecclesia designata est, non sunt in ecclesia. Et rursus quicumque de ipso capite scripturis sanctis consentiunt, et unitati ecclesiae non communicant, non sunt in ecclesia; quia de Christi corpore, quod est ecclesia, ab ipsius Christi testificatione dissentiunt.· Quae deinde fuse evolvit, ut ostendat quod, alterutra conditione deficiente, aut unitatis fidei, aut unitatis communionis, nemo possit censeri esse in vera Christi ecclesia, quae utramque unitatem in suo conceptu involvit, et includit.

H) In epist. synodica, quae creditur s. Fulgenlii, data ann. 521. apud Harduin. *Acta cone.* tom. II. coi. 1055. Alia plura patrum in hanc rem testimonia, cf. apud Nicole in op. *Unite ile l'église,* lib. I. chap. 7. nec non apud Thomassinum in op. *Traité de l'unité de l'église.* Paris 1687. tom. II. part. I. et II. apud Balleriniuni *De vi ac ratione primatus.* Serm. 1766. cap. 10.

15) Hoc etiam agnovit el fassus est Palmer in op. cit. part. I. cap. 4. sect. II. ubi in conclus, n. 2. scribit: »Quoniam Deus praecepit unitatem in ecclesia sua, et quoniam Christus adeo eam optavit, et oravit pro ipsa, necessario sequitur quod ipse debuerit *media* suppeditare ad hanc unitatem servandam : ideoque quod omnis societas quae media'non possidet ad servandam unitatem communionis, ct cujus principia fundamentalia eam adstringunt ad tolerandam, aut etiam ad fovendam divisionem *absque termino,* non possit esse ecclesia Dei.u Notanda sunt verba illa *absque termino,*

DE NOTA SANCTITATIS.

160. Sanctitatem notam esse verae ecclesiae nemo est qui ambigat. Christus enim venit in hunc mundum, et passus est, ut *illam* (ecclesiam) *sanctificaret 18,* et elegit nos *ut essemus sancti et immaculati 1T,* seu *Dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, et mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum.* Hic enim est finis proximus et immediatus quem sibi Redemptor noster proposuit in sua ecclesia instituenda. Nec ulla secta est quae non proliteatur ecclesiam Christi sanctam esse. 19 Difficultas, si qua est versatur circa modum quo haec nota prout visibilis est, internoscatur. Cum vero communiones omnes sive merito sive immerito sibi arrogent sanctitatem quae provenit tum ex ratione capitis et plurimorum saltem membrorum, tum ex ratione doctrinae et sacramentorum, ne longam ac difficilem discussionem ineamus, juxta methodum quam proposuimus, dicimus hanc notam deprehendi ex interioris vitae supernaturalis manifestatione. Haec autem manifestatio non solum fit per exercitium virtutum omnium et consiliorum etiam evangelicorum, in summo gradu, seu uti vocant *heroico,* verum etiam per charismatum affluentiam, miraculorum praesertim, ac vaticiniorum, quam ecclesiae suae numquam defututam Christus promisit, et per foecunditatem perennem, quam ei pariter juxta dicta Christus pollicitus est.

161. Si qua igitur societas ea doctrina instructa non sit quae ad sanctitatem homines informet, multo magis si eam doctrinam profiteatur, quae sanctitati adversetur, quaeque opera bona minime promoveat, aut etiam excludat, absque alio indicio evidens est eam hac nota sanctitatis esse destitutam, nec proinde veram esse Christi ecclesiam. Si praeterea non praeseferat indubia signa ac ineluctabilia Dei testimonia quibus interior superna-, turalis ejus vita, quae in gratia habituali, virtutibus theologalibus ceterisque adnexis consistit, exterius aperte manifesta sit, quamvis sanctitatem jactet, numquam certo nobis constabit utrum notam verae ecclesiae habeat ncc ne. Fucata enim sanctitas absque ejusmodi divino testimonio esse potest: nota autem ita certa esse debet ac indubia, ut in omnium oculos facile incurrat. Cum vero ex dictis haec nota sanctitatis certa ac ineluctabilis non sit. nisi

if

quae omnino cohaerent systemati quod paulo post exponam hujus auctoris anglicani.

l e) Ephes. V. 26.

l ') Ibid. I. 4.

·*) Tit. IL 14.

*') Id reipsa profitentur confess. Hclvet. poster, cap. XVII. prior art. XIV. Belgica art. XXVIIL Basiiccnsis art. V. Bohemica art. VIII. August, art. VIL Saxonica art. XII. Catech. gall. *Dont.* 15. calcch. Heidelberg, q. 23. Ursinus *Doni.* 21. quacst. 54. §. 4. Nihilominus, prout iidem AValenburgici observant loc. cit. §. 26. nullae protestantium confessiones ponunt sanctitatem, tamquam notam vel signum verae ecclesiae.

per exteriorem vitae manifestationem se prodat, ea qua exposuimus ratione, patet illam solam societatem quae ejusmodi nota sanctitatis sit insignita, veram posse dici et esse Christi ecclesiam.

DE NOTA CATHOLICITATIS.

1G2. *Catholicitatem* seu *universalitatem* pariter notam esse verae ecclesiae Scripturarum oracula ac patrum omnium consensus luculenter ostendunt. Etenim Deus Genes. XII. 3; XXII. 18; XXVI. 4; XXVUI. 14 collât. Act. Apost. III. 25 et Gal. III. 8 promisit Abraham, Isaac et Jacob quod gentes omnes in eorum semine, scilicet in Christo, benedicendae essent; Psalmo autem II. 8 Deus item sic alloquitur filium suum: *Postula a me et dabo tibi gentes haereditatem tuam, et possessionem tuam terminos terrae.* Quae quidem aliaque ejusmodi pene innumera divinorum eloquiorum oracula nullus Christianus dubitat ad Christi ecclesiam pertinere. Huc etiam spectant Christi ipsius promissiones et vaticinia, siquidem Matth. XXVI. 13 et Marc. XIV. 9 Christus praedicit evangclium suum praedicatum iri *in universo mutulo:* misit apostolos suqs Matth. XXVHI. 19 ad docendas et baptizandas *omnes gentes,* seu ut legitur Marc. XVI. 15 eos misit *in mundum universum praedicare tvangelium omni creaturae-* et reipsa idem evangelista Marcus ibid. v. 20 eosdem exhibet praedicantes *ubique·,* et apostolus Rom. X. 18. *Et quidem,* inquit, *in omnetn terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terrae verba eorum:* in epistola vero ad Coloss. I. 6 loquens de evangelio testatur, quod *in universo mundo est, et fructificat et crescit sicut et in vobis.* Patres autem non solum catholicitatem ut notam verae ecclesiae propugnant unanimiter, sed praeterea exinde validissimum desumunt argumentum ut evincant acatholicos, seu schismaticos et haereticos non constituere veram Christi ecclesiam, immo et in ea non esse, eo quod hac nota destituti sint. 8 0

10) Horutn testimonia profert Lud. Thomassinus in op. cit. *Traité de ï unité de* Γ*église,* ubi pag. 1. exhibet auctoritatem patrum graccorum; in part, autem II. auctoritatem patrum latinorum, qui unanimes sunt iu universitate verae Christi ecclesiae adstruenda. Ne longjor sim unum aut alterum testimonium ex iis describam. S. Justinus in dial, cum Tryphone contendit ad Christum ejusque ecclesiam pertinere prophetarum oracula, quibus gentium ubique terrarum ad Deum conversio praedicitur, et reipsa in Christi ecclesia sortita esse suum effectum. Sic inter cetera scribit n. 100. *Καί ότι ούκ* ιστιν *à ίκφοβών καί δουλαγωγών ήμάί τούί επί τόν Ιηβοϋν* π«π*στευκότα! κατά πάσαν την γην,* φανiρόν *έστιν.* Id est: «Neminem autem esse, qui nos in Jesum per totum orbem terrarum credentes exterreat, et in servitutem redigat, in promptu est." Quod quidem ibidem saepius inculcat, negatque hanc nolam sive judaeis sive idololalris competere posse. Sic etiam s. Irenaeus lib. I. cap. 10. η. 1. ed. mass, scribit: *Ή μεν γάρ έκκληϋία, καίπερ καβ·' οληί τη! οικουμένη! εωί αερά-των τηί γηί διεσπαρμένη,* παρά *δε των* αποστόλων, *καί των έκεϊνων μαβητων παραλαβοϋϋα την εϊί ΐνα 3εόν κ. τ.* λ. «Etenim ecclesia tametsi per universum orbem usque ad extremos terrae fines dispersa, fidem eam ab apostolis eoruinque diseipu-

163. Verum quod magia mireris est, quod omnes acatholici, seu sectae recentiores idipsuiu profiteantur; nam et ipsi admittunt catholicitatem esse verae ecclesiae proprietatem, recitant et ipsi articulum symboli apostolici *Credo sanctam ecclesiam catholicam. 11*

164. Ne igitur in ambiguo versemur, cum sectae omnes catholicitatem sibi vindicent, perspicue exponendum est in quo praecise haec nota universalitatis consistat. Duo porro in sua notione complectitur, quorum si alterutrum desit, multo vero magis si desit utrumque, ejusmodi nota haberi nequit: alterum igitur est ecclesiae per universum orbem diffusio juxta veteris testamenti vaticinia et Christi promissiones, alterum autem est ipsius ecclesiae identitas tum quoad fidem, tum quoad communionem quovis loco. Prius non inepte partem *materialem* catholicitatis vocaveris, posterius partem *formalem.* Hac identitate fit ut ecclesia eadem prorsus sit ratione doctrinae et communionis, ratione loci et ratione temporis.

lis acceptam, quae est in unum Deum etc.·* Plura alia cf. ejusdem s. martyris in hanc rem testimonia apud Massuelnm in Diss. III. Iren. art. IV. n. 40. Sic etiam inter latinos Tertullianus lib. V. *Cont. Marc.* cap. 19. ed. Rig. in medium allato apostoli testimonio de evangelic, *quod pervenit usque ad ros. sicut et in totum mundum,* prosequitur: Nam si jam tunc traditio cvangelica ubique manavit, magis quam omnis haeretica, nedum Antoniani Marcionis. nostra erit apostolica. . . Eam enim et sic constabit esse, quae prior mundum replevit, illius scilicet Dei evangelio, qui ct haec cecinit de praedicationibus ejus: *In omnem terram exivit sonus eorum, et in terminos orbis verba eorum.** Sic etiam s. Cyprianus, sic reliqui omnes.

B

**) Alias monui passim protestantes ex hoc symboli articulo expunxisse vocem *catholicam;* alii tamen quodam pudore suffusi eam retinuerunt. Summa enim apud cos libertas est sive abjiciendi, sive retinendi in fidei confessione quod libuerit, et prout libuerit, regula quippe carent. Ceterum Palmer op. cit. part. I. cap. 7. ostendit testimoniis adductis ex Calvino, et ex confessionibus augustana et helvetica, catéchisme genevensi, confessione bohemica, catechesi heidelbcrgensi, declaratione thoruniensi. ex presbyterianis, e Barclejo, ex Owenio, ex anglicanis etc. omnes sectas admittere catholicitatem veluti nolam verae ecclesiae. Inter anglicanos hoc refert episcopi Pearsonii testimonium: ..Magis obvia, ac generalis idea hujus *calholicismi* consistit in *diffusibilitate* ecclesiae quae missioni innixa est collatae ejusdem fundatoribus *ite et docete* etc. Ecclesia Christi in primaeva sua constitutione effecta est natura sua *diffusiva.* . . Rationem hanc attulerunt veteres patres quare ecclesia fuerit *catholica* nuncupata, et ecclesiae natura ita describitur in scripturis. Ego video (prosequitur idem auctor) hanc ecclesiam, non jam ut judaeorum ecclesiam circumscriptam uno populo, uniusque gentis limitibus coarctatara, sed ob ordinationem, et mandatum Christi, et ob efficaciam potentiae suae disseminari inter omnes gentes , ac propagari in omnem locum, extendi ad omnes aetates." Hinc merito concludit Palmer: ..Fieri ne potest ut habeatur validior probatio de essentiali universalitate ecclesiae isto omnium aetatum, ecclesiarum et sectarum consensu?" Vcrumlamcn et hic pariter animadvertendum est, nullas confessiones protestantium admittere ejusmodi ecclesiae diffusionemI, ut *notam* aut *siynum* verae ecclesiae. Cf. FF. de Walenburg loc. cit. §. 45. Hallucinalur proinde Palmer permiscens catholicitatem in se spectatam quam praefatae confessiones quidem agnoscunt, cum nota ad discernendam veram ecclesiam, quam *nullae* admittunt.

165. Notionem hanc novam non esse, ceteris omissis, aperte patet ex antiquorum patrum doctrina. Sane a. **Irenaeus** ita describit hanc ecclesiae universalitatem, ut non solum asserat esse veram Christi ecclesiam *per uniwrsum orbem usque cui fines terrae seminatam* 22, apud *multas pentes barbarorum et per universum mundwn* constitutam, circumeuntem mundum universum*3; sed praeterea insistit in eo potissimum quod *ujna fides sit, doctrina d traditio, una anfma, unum cgr, unum os; una et eadem praedicatio ac re-(liminis ecclesiastici forma.* 2 ' **Tertullianus** vero Marcionem perstringens, et in eo haereticos ceteros, postquam ostendit ecclesiam ubique esse diffusam, subdit: *Marcionis autem quum totum impleverit mundum, ne tunc quidem se defendere poterit de apostolica. Eam enim et sic constabit esse, quae prior mundum replevit, illius scilicet Dei euangelio, qui et haec cecinit de praedicationibus ejus: in omnem terram exiit sonus eorum, et in terminos orbis verba eorum.*25 Negat scilicet catholicam esse posse Marcionis sectam, etiamsi per universum orbem diffusa fuerit, quia semper erit destituta catholicitate formali ex defectu identitatis doctrinae, quovis loco et quovis tempore.

166. Quapropter illa sola ecclesia hanc notam possidebit, adeoque erit vere catholica et vera ecclesia Christi, quae non modo materiali verum etiam formali catholicitate gaudet ex sua institutione et natura; quaevis autem societas utcumque diffusa, si hac destituta sit, neque Christi ecclesia erit, sed secta et synagoga satanae. 26

..

167. Circa necessitatem hujus notae ad cognoscendam veram Christi ecclesiam nulla est controversia; omnes fatentur veram ecclesiam debere esse apostolicam. ChristUg enim missionem dedit apostolis instituendi seu fundandi ecclesias per universum mundum illis verbis: *Sicut misit me Pater et ego mitto vos.* 27 *Euntes docete baptizantes* 28; *et* apostolus admonebat fideles superaedificatos esse *super fundamentum apostolorum et prophetarum.* 29 Joannes vero refert se vidisse civitatem Hierusalem, nempe ecclesiam, cujus

*') Loc. cit.

") Lib. III. cap. 4. n. 2. et cap. 12. num. 7. circa finem; lib. IV. cap. 36.

M) Lib. I. cap. 10. n. 2 seqq. Cf. etiam Massuetuoi diss. et loc. cit.

ls) Loc. cit.

'·) Pulchre Augustinus in lib. *De paslorib.* cap. 8. docet ecclesiam esse ubique, ct haeresim ubique. Sed ecclesiam esse *imam et eandem* ubique, haereses autem non easdem sed diversissimas, quae se invicem non noverunt, et proinde nullam earum esse catholicam. Origenes vero apud card. Hosium in *Confessione cathot. fidei* cap. 21. ..Catholici dicimur, scribebat, quia sentimus *idem* quod universus mundus." Idipsum docet s. Cyrillus hierusolym. catech. XVIII. n. 23. et Toutl.

Joann.

Matth. ult.

Ephcs. II. 20.

murus habebat *fundamenta duodecim, ct in ipsis duodecim nomina duodecim apostolorum Agni.* 3°

168. At enim: in quonam ejusmodi apostolicitatis nota consistit· quidnam in suo conceptu involvit? Praeter apostolorum doctrinam exposcit illa publicam, perennem, seu numquam interruptam ab apostolis ad nos usque successionem. Diximus autem *publicam successionem,* qua nempe, solemn! et externa inauguratione ministrorum per ritum a Christo institutum et ab apostolis adscitum, propagatus fuerit coetus eorum qui in magisterio et regimine apostolis successerunt ad opus continuandum ab apostolis incoeptum, ad conversionem scilicet infidelium et fidelium sanctificationem. Diximus insuper *perennem seu numquam interruptam successionem* ad significandam *formalem* ejusmodi successionem; nec enim satis est ad apostolicitatis notam constituendam, *materialis,* ut ita loquar, ab apostolis successio; sed requiritur praeterea successio *formalis,* ita ut debeat, qui succedere apostolis dicitur in publico magisterio et ecclesiae regimine, conservare unitatem fidei et communionis cum ecclesiae universae capite et centro. Id quod inferius data opera ostendemus. Alioquin si quis ecclesiae cujusdam apostolicae seu ab aliquo apostolo aut apostolorum discipulo institutae episcopus in haeresim aut schisma incideret , uti e. gr. Dioscorus episcopus alexandrinus, dicendus esset apostolorum successor; quod absurdum quidem est.

169. Sane haec est tessera qua antiqui ecclesiae patres veram apostolicitatis notam a spuria distinxerunt. Sic inter ceteros loquitur Tertullianus adversus haereticos: *Edant ergo origines ecclesiarum suarum: evolvant ordinem episcoporum suorum, ita per successiones ab initio decurrentem, ut primus ille episcopus aliquem ex apostolis, vel apostolicis viris, qui tamen cum apostolis perseveraverit, habuerit auctorem et antecessorem. Hoc enim modo ecclesiae apostolicae census sitos deferunt. . . Ad hanc itaque formam probabuntur ab illis ecclesiis, quae licet nullum ex apostolis, vel apostolicis auctorem suum proferant, ut multo posteriores, quae denique quotidie instituuntur: tamen in eadem fide conspirantes, non minus apostolicae deputantur pro consanguinitate doctrinae. Ita omnes haereses ad utramque formam a nostris ecclesiis provocatae, probent se quaqua putant apostolicas. Sed adeo nec sunt: nec probare possunt quod non sunt: nec recipiuntur in pacem et communicationem ab ecclesiis quoquo modo apostolicis, scilicet ob diversitatem sacramenti nullo modo apostolicae.31* Eodem modo loquuntur Irenaeus 32, Cyprianus33,

3°) Apoc. XXL 14.

31) De praescript. cap. 32. Quid hic significet Tertullianus *sacramenti* nomine, critici inter se non conveniunt. Nonnulli jusjurandum intelligunt; alii sacramentum baptismi ut La-Cerda, alii verisimilius cum Albaspinaeo accipiunt eam vocem de religione ipsa, seu religionis professione. CL Pamelium in hunc loc.

31) Lib. V. cap. 20. n. 1 seqq.

3ï) Epist. LXXHL et in lib. *De unit, ecclesiae,* edit. maur. pag; 195. ct alibi passim.

Ambrosius34, Hilarius88, Augustinus[37], quorum testimonia paulo post exhibebimus.

170. Interim ex postremis Tertulliani verbis patet ad constituendam apostolicitatem non absolute requiri ut aliqua ecclesia ab apostolis immediate ,iut viris apostolicis instituta sit; sed sufficere ut ab apostolica ecclesia originem habuerit, et cum ea communicet in fide et caritate. Sic enim innumerae pene ecclesiae hac nota fruuntur quia in apostolica ecclesia inoculatae

171. Illa igitur omnis et sola societas apostolicitatis nota frui dicenda est adeoque vera ecclesia Christi censenda, quae utraque, materiali scilicet et formali successione, in publico et perenni magisterio et regimine ecclesiastico ab apostolis pollet; contra vero illae omnes societates a censu Christi ecclesiae sunt expungendae, quae sive alterutra, sive utraque successione ex quibus pendet catholicitatis nota, sunt destitutae. 38

172. Ex his quae de ecclesiae notis singillatim disseruimus constat quod ab initio hujus propositionis animadvertimus, ita inter se ejusmodi notas esse connexas ut una in altera includatur, aut certe ab altera pendeat, ut nulla divelli possit quin altera pereat; immo constat ita omnes posteriores tres in unitate contineri, ut earum quaelibet vim suam ab illa mutuetur; constat demum eas nos ducere in cognitionem certam illius societatis quae ad instar individui jugiter viventis a Christo instituta est, anima scilicet corpore, utriusque nexu seu commercio ac proinde vita pollentis. Ita vero singulae hae notae in sua formali ratione inter se comparatae sunt, ut unitas *divisioni)* sanctitas *vitae defectui)* catliolicitas *differentiae^* apostolicitas *interruptioni* in successione opponatur.

H) Lib. *De incarnat. Dominicae sa·tramento,* cap. 5. n. 34. et lib. *De pocnit.* cap. 7. n. 33.

n) Comment, in Matth. cap. 10. n. 9, 10. td. maur. et alibi.

'*) Lib. II. *Cont. epist. Petii,* cap. 38. lib. *De unit. eccl.* cap. 2. *Breoic. collât. cum donatistis,* cap. 3 seqq. etc.

,;) Ecclesiae tractu saeculorum fundatae ideo apostolicae vocantur, quod ab ecclesia apostolica missi fuerint ad annunciandum evangelium et fundandas ecclesias viri id hoc delecti, et hi ecclesias a se fundataj in communione fidei et caritatis cum ecclesia apostolica instituerint. Hoc igitur interest discrimen inter ecclesias immediate ab apostolis fundatas et eas quae insequentibus temporibus institutae sunt, quod illae vere et proprie apostolicae vocentur et sint, istae autem per participationem, ut postea uberius exponemus.

38) «Esse ecclesiam apostolicam, *scribunt Walenburgici,* (loc. cit. §. 49.) agnoscunt protestantes. Conf. Helvet. poster, cap. 18. et omnes illi, qui continuatum evangelicae praedicationis ministerium admittunt. Immo et successionem personarum ac doctrinae pro nota ecclesiae habet Zanchius, tom VII. de eccles. eap. 8. coi. 84. Verum nullae confessiones protestantium ponunt continuatam doctorum successionem, tamquam notam vel signum verae ecclesiae, licet Scriptura citata sit expreSsa.u

D 1F FIC1'L T A T E S.

Advenus ecclesiae notus in genere.

173. I. Obj. Inutilis plane est de verae ecclesiae notis disceptatio; 1. Quia nisi prius cognoscatur quae sit vera ecclesia non possunt notae verae ecclesiae constitui, ipsius naturam et essentiales proprietates patefacientes; 2. quia ut aliquid pro nota habeatur debet esse notius re notata; jam vero quidquid pro nota verae ecclesiae assignetur, minus profecto notum erit ipsa ecclesia: 3. in hypothesi praesertim catholicorum, qui ecclesiae definitionem suo modo praestituunt, eamque visibilem esse contendunt, immo manifestam ad instar solis (pii luce sua se prodit; 4. denique quia nec prodest ejusmodi inquisitio infidelibus neque catholicis neque haereticis; non prodest infidelibus, qui cum in Christum non credant, nequeunt solliciti esse de vera ejus ecclesia; non catholicis, qui cum fide jam teneant se esse in vera ectlesia notis non indigent ad eam internoscendam; non demum haereticis, qui numquam cum catholicis convenient iu notis assignandis, adeoque supervacanea prorsus evadit haec de notis verae ecclesiae controversia. Ergo.

174. R- N. A. Summi enim momenti est tum nosse utrum via certa ae tuta pateat qua ad verae ecclesiae cognitionem deveniamus, hanc secernentes a sectis, illius appellationem et rem inique sibi usurpantibus39, tum determinare quaenam signa sint ex quibus absque ambage illa deprehendatur, et a falsis secernatur, uti permagni interest secernere ovem a lupo, qui se illius pelle contexerit. 4 °

175. Ad 1. prob. *D.* Idest, nisi prius *theoretice* cognoscatur quae vera debeat esse Christi ecclesia, *C.* nisi prius cognoscatur *in concreto,* iV Profecto cum notae esse debeant totidem signa certa, quae nos ducant in cognitionem verae ecclesiae, nisi prius theoretice noscamus quaenam debeat esse natura, quaenam proprietates essentiales verae ecclesiae, num-

39) Apposite pius et doctus card. Hosius in opp. cit. *De confessione fidei catholicae* , cap. 20. «Quoniam vero, *inquit,* fieri •videmus, quod sicut scripturas et carum verum intellectum sibi falso arrogant haeretici, ita ct ecclesiae nomen, cujus auctoritate se premi videant, sibi temere et impudenter usurpant : ac sicut scripturarum professione, in qua pridem praescriptum est a catholicis, a quibus eas habere se negare non possunt: ita e piorum coetu homines impii pios omnes et in Christiana fide, religioneque fixos et immobiles permanentes excludunt: illud nobis dicendum restat, quibus notis ecclesia, quae domas est Dei vivi, ab ea quam odivit Deus, ecclesia malignantium, discerni recte possit* Opp. edit. Colon. 1584. tom. L pag. 17.

4 °) Id demum fassus est Colovius, qui in *Synops. control),* disp. 23. thés. 14. pag. 145. scripsit: ..Quaestio de notis ecclesiae, et quaenam sit vera ecclesia, non est inutilis, sed *maxime necessaria atque utilissima.'·*

quani poterimus dignoscero notas constitutiva illa nobls manifestantes. Adjtructis propterea origine., natura ac essentialibus ecclesiae proprietatibus, deprehendimus quae debeant esse notae ad discernendam in concreto ex tot societatibus vulgo Christianis veram ecclesiam a Christo Jesu institutam. 41 Sic prius definiendus homo quam determinemus notas quibus a brutis aniniantibus secerni debeat aliquod individuum humanum, cum in hoc non agatur nisi de applicatione.

176. Ad 2. *D. min.* Quidquid pro nota assignetur, minus notum erit ipsa ecclesia generice spectata, *C.* specifice et in concreto, *N.* Etenim veram aliquam Christi ecclesiam existere notius est quibusvis notis: at non ita se res habet cum agitur de determinando in specie quaenam ea sit, ut patet ex controversiis diversarum, ut vocant, communionum, quae omnes pro certo sumunt veram dari ecclesiam, at deinceps unaquaeque se talem esse contendit. Sic notius est quid sit vita quam motus aut actio; attamen in dubio utrum aliquod peculiare individuum vita sit praeditum, id non agnoscimus nisi per motum aut actionem tamquam per illius signa, indicia, seu notas, quia in particulari magis nota est actio aut motus quam vita.

177. Ad 3. *D.* Praestituunt catholici definitionem ecclesiae Christi, ejusque proprietatum, *C.* ecclesiae propriae seu catholicae, *N.* Nempe talis est methodus quam catholici in suo sectantur examine, ut prius, quod logica postulat, definiatur res de qua agitur, deinde proprietates declarentur quibus Christus instructam eam esse voluit, et quomodo constituta ab eo sit; ex his notas eruunt quibus res haec, seu vera Christi ecclesia juxta praemissa ab iis societatibus quae perperam sibi ecclesiae nomen adsciscunt, tuto secernatur et dignoscatur; tandem inquirunt cuinam societati notae illae in concreto conveniant, atque hanc inferunt et non aliam veram esse Christi cccle-

<*) Juverit et hic exscribere, quae laudatas cardinalis ibid, subdit post recitata verba: nNeque vero novum hoc est, quod qui hostes ecclesiae sunt, ipsi dici et videri volunt ecclesia : ct Irenaei et Tertulliani temporibus factitatum hoc legimus. Sic enim de sui temporis haereticis scribit Tertullianus : *Faciunt favos et vespae, faciunt ecclesias et Mardonitae (Lib coni. Valent.);* Lactantius quoque scribit, quod singuli quique coetus haereticorum se potissimum Christianos, et suam esse catholicam ecclesiam putant (Lib. IV. cap. 30. *Divin. inslit.)* Et ante cum Cyprianus de Nontlano memoriae prodidit, quod more ’imrum, quae cum homines non sint, homines imitantur, cum ipse in ecclesia non esset, immo adhuc insuper contra ecclesiam rebellis extilisset, hoc sibi vindicabat, ut apud se ecclesiam esse diceret, ac nos haereticos faceret (In lib. *Ad Jubajan.}',* et qui sequulus utrumque videtur, Hilarius narrat de Antichrist! synagoga, quod se Christi ecclesiam mentiebatur (lib. *Ad Constant.}* Idem faciebant Augustini temporibus Donatistae. *(De unit, eccl.)* Suo quoque saeculo fuisse scribit Bernardus quosdam, qui se vocabant *apostolicos,* qui sc ecclesiam esse dicebant, sed contradicebant ei, qui dixit: *Non potest abscondi civitas supra montem posita.* Quorum temeritatem imitati sunt proximis superioribus saeculis pauperes de Lugduno, sive Picardi, Wiclcffitae, et alii id genus haeretici: qui ct ipsi sibi sicut sanam doctrinam, ita ecclesiae auctoritatem arrogant.”

siam. Nec aliorsum iter ingrediuntur haeretici ipsi quando ad hanc inquisitionem adiguntur. 4*

178. Ad 4. A. Sed omnibus aut reipsa maxime prodest ejusmodi controversia aut saltem prodesse potest, sub diverso tamen respectu.

179. Ac primo prodest infidelibus, quibus cum annunciatum fuerit evangeiium ac velint, Dei gratia adspirante, in Christum credere ejusque religionem profiteri, si perspectas habeant notas quibus vera ecclesia a Christo instituta tuto a falsis secernatur, minime animo haerebunt cui societati nomen suum dare debeant ex tot quae sibi verae ecclesiae gloriam vindicant.

180. Prodest praeterea catholicis tum ut se tueantur ab haereticorum et schismaticorum incursibus; tum ut magis ac magis in sua fide confirmentur.

181. Prodest denique haereticis, ut si velint ex animo veram ecclesiam investigare, eam e vestigio deprehendant; quod si nolint, habeant unde ipsorum culpae isthaec perfidia vertenda sit. Nec enim satis est ad se. coram Deo purgandos de propria defectione technas movere; alioquin pharisaei qui tot machinas instruxerunt adversus Christi miraculum quo visum dedit caeco nato, de sua incredulitate excusarentur. Etenim, ut saepius admonuimus, notae verae ecclesiae non ex uniuscujusque arbitrio assignandae sunt, verum ex ipsa rei natura depromendae.

182. II. Obj. Dato etiam quod utile possit esse hoc examen, non aliae tamen notae assignari possunt praeter eas quas Christus ipse expressit. Porro Christus 1. alias omnino diversas assignavit ab eis quas obtrudunt catholici; nam 2. ut notam ecclesiae suae Christus dedit sinceram verbi Dei praedicationem, et verae fidei confessionem dicens Joann. X. 27. *Oves meat vocem meam audiunt;* ibi igitur est vera ecclesia, ubi praedicatur et auditur verbum Dei; et iterum ibid. v. 35. *Dios dixit deos ad quos sermo Dei fadm est:* rursum vero ibid. XV. 3. *Vos mundi estis,* inquit Christus, *propter sermonem quem locutus sum vobis:* cum autem nemo inficiari possit illam esse veram ecclesiam, quae est munda coram Deo, quandoquidem decore cohonestatur, quae sincere praedicat Dei verbum et quae illud excipit, patet hanc esse verae Christi ecclesiae notam. 3. Quo sensu recte s. Jo. Chrysostoms

42) In Apolog. confessionis august, art. IV. §. 144. legitur: ..Ecclesia non est tantum societas externarum rerum, sicut aliae politiae, sed principaliter est societas fidei, spei et Spiritus Sancti in cordibus, quae tamen habet *externas notas,* ut cognosci possit, videlicet puram evangclii doctrinam, et administrationem sacramentorum consentaneam evangelio Christi.· Bellanninus, lib. IV. *De eccl· milii.* cap. 2. §. 1. refert septem notas a Lulhero assignatas ad veram ecclesiam secernendam : deinde §§. inseqq. refert sententias hac de re aliorum haereticorum. Ex his palet constantem hanc fuisse haereticis protestantibus agendi rationem. Quod tamen ipsi faciunt catholicis adscribunt, qui non alias notas assignant quam eas quae ipsi haereditario jure a symbolo nicaeno - constantinopolilano acceperunt

scribebat: *Qui ergo vult cognoscere quae sil vera ecclesia Chrisli, unde copwscd, nisi tantummodo per scripturas?* *8 Cui 4. consonat Augustinus dirons: *In scripturis discimus Christum, in scripturis discimus ecclesiam44,* et clarius adhuc: *Quaestio,* inquit, *inter nos versatur, ubi sit ecclesia: quid ergo (aduri sumus? In verbis nostris eam quaesituri, an in verbis capitis sui D. N. J. C.? Puto quod in illius potius verbis eam quaerere debemus, qui veritas at, d optime novit corpus suum.*45 5. Sane scriptura, seu verbum Dei notius est ecclesia, quae per scripturam probatur. 6. Ut notam praeterea ecclesiae suae proposuit Christus legitimum sacramentorum usum, praesertim baptismi, asserens: *Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit*46; negari autem non potest ad veram Christi ecclesiam pertinere, qui salvantur. Non est igitur cur alias notas ab hominibus excogitatas quaeramus.

183. **Resp.** Ad 1. *N.* Hoc ipso enim quod Christus ecclesiam suam velut ovile, domum, ac regnum, immo ut regnum caelorum exhibeat, illudque duraturum usque ad saeculi consummationem, exhibet ecclesiam suam unam, sanctam, catholicam et apostolicam, ex quibus essentialibus proprietatibus, ut vidimus, notae totidem germinant exteriores, quibus ut talis ecclesia sua ab omnibus deprehendatur. Cetera quae de ecclesia sua Christus enunciavit aut in iis continentur aut eas supponunt. Vidimus insuper non abnuere plerosque protestantes, quas recensuimus notas, verae saltem esse ecclesiae proprietates.

184. Ad 2. In sensu adversariorum, *N.* Alioquin nulla esset ratio discernendi veram ecclesiam a satanae synagogis; nullum siquidem est conventiculum quod sibi non arroget sinceram verbi Dei praedicationem. Si enim cuilibet societati fixum ratumque non foret se sinceram verbi Dei praedicationem habere, non constitueret coetum particularem ab alio quovis divisum.47 Quare cum Christus affirmat oves suas vocem suam audire; aut

41) Hom. XLIX. in Matth.

") Epist. CV. al. CLXVI. n. 14.

,J) Lib. *De unit, eccles.* cap. 2.

‘‘) Marc. ult.

47) Quare in confe s. august, art. II. 4 in apolog. IV. §. 156. dicitur: «Certissimum est, quod promissio salutis pertinet etiam ad parvulos. Neque vero pertinet ad illos, qui sunt extra ecclesiam Christi, ubi n« verbum nec sacramenta sunt, quia ternum Christi tantum cum verbo et sacramentis existil;" et in calech. maj. §. 503. .Quicumquc extra christianitatem sunt, sive gentiles, sive tureae, sive judaei, aut falsi etiam christiani et hypocritae, quamquam imum tantum et verum Deum esse credant et invocent; neque tamen certum habent, quo erga eos animatus sit animo, neque quidquam favoris aut gratiae de Deo sibi polliceri audent aut possunt: quamobrem in perpetua manent ira et damnatione. Neque enim habent Christum Dominum, neque ullius Spiritus Sancti donis ct dotibus illustrati et donati sunt.·· Calvinus *Instil.* lib. IV. cap. 1. §. 4. «Extra ejus (ecclesiae) gremium, inquit, nulla est speranda peccatorum remissio, nec ulla salus." Apud Wegsch. §. 183. not. (h). Ubi notandum est *ecclesiae* nomine proprium coelum adversarios significare; quo factum est, ut postea videbimus, ut sectae diversae invicem se anathematizarent.

deos dici ad quos senno Dei factus est; aut demum mundos eos esse quos ipse allocutus est, nihil aliud significat, quam eos, qui inveniuntur in vera ecclesia, illa praestare, ac ejusmodi donis frui, minime vero ex his veram ecclesiam agnosci. Haec enim omnia incerta sunt ac subjectiva, et plerumque etiam incerta vel ipsi subjecto, nec possunt propterea notam constituere.

185. Ad 3. A' Adducta enim verba non sunt s. Jo. Chrysostomi, sed incerti auctoris, ac referuntur ad Antichrist! tempora.48

186. Ad 4. *D.* Mediate, *C.* immediate, A'. Ideo enim ex s. Augustino in Scripturis discimus ecclesiam, quia Scripturae patefaciunt quaenam sint notae ex quibus cognoscimus ecclesiam 49; nec alius est sensus alterius loci qui ex Augustino objicitur. 50

187. Ad 5. A*. Nam non novimus4 Scripturam nisi per ecclesiam, quae Scripturis Novi Testamenti anterior est, uti ostendimus. Itaque prius nobis innotescere debet ecclesia quae veras Scripturas tamquam divinitus inspiratas tradit, nobisque patefacit verum earum sensum, quem ipsa immediate a Christo assecuta est; in his deinde veluti in publicis tabulis relatos deprehendimus titulos, ac privilegia quibus a Christo aucta est atque insignita. Sane nisi prius ecclesia ethnicis fidem praedicasset, et ipsi credidissent, numquam eos libros habuissent perspectos quos divinos, seu inspiratos divinitus nominamus. Quamobrem non solum in se, verum etiam quoad nos notior est ecclesia quam Scriptura. 5*

4S) Objecta verba ex Hom. XLIX. deprompta, inveniuntur in edit. opp. s. Joann. Chrysostomi Parisiensi Sebast. Nivellii ann. 1581. tom. II. coi. 992. ubi larvatas hic Chrysoslomus aperte loquitur de aetate Antichrist! cui dabitur plura signa facere; nititurque ostendere in tanta rerum omnium perturbatione nullam aliam viam superesse ad agnoscendam veram ecclesiam catholicam, quam sacram scripturam, cum in ea tunc defuturum sit donum miraculorum, cl haeretici cuncta quae verae ecclesiae sunt, sibi sint vindicaturi. Sed eum cf. l. c.

*') Sane s. Augustinus in lib. *De utilitate credendi,* cap. 24. n. 31, 32. lotus in eo est, ut evincat adversus haereticos, nos Christum et Scripturas cognoscere, et in illum et has credere ob auctoritatem ecclesiae catholicae. Ejus verba suo loco proferam.

5°) Satis est seriem ejus orationis expendere, quae ita se habet: -Quaestio certe inter nos versatur, ubi sil ecclesia, ulrum apud nos. an apud illos (donatistas). Quae utique una esi, quam majores nostri catholicam nominarunt, ut ex ipso nomine ostenderent, quia per lotum esL Secundum totum enim, xaS' *ολον* graeco dicitur. Haec autem ecclesia corpus Christi est, sicut apostolus dicit, *pro corpore ejus ipiod est ecclesia.* Unde utique manifestum est, cum qui non est in membris Christi, Christianam salutem habere non posse. Membra vero Christi per unitatis caritatem sibi copulantur, et per eandem capiti suo cohaerent, quod esi Christus Jesus." Deinde ostendit ex Scripturis donatistas in ecclesia esse non posse, eo quod non sint in lue unitate. En in quo versaretur quaestio ad quam solvendam s. Augustinus provocat ad Scripturas.

4') Quare Bellarminus *De eccles-* lib.IV. cap. 2. §. 283. ad propositam difficultatem haec habet: nRespondeo *simpliciter ecclesiam esse priorem et notiorem,* quam sit Scriptura. Nam ecclesia fuit ante Scripturam, et ipsi data est Scriptura a Deo. et ipsa eam aliis tradit et explicat."

188. Ad 6. A'. Tum quia utrum legitima an vero illegitima sit sacramentorum administratio nobis exterius constare riequit, cum legitimitas afficiat jus, non autem solum actum materialem; tum quia privatorum defectu fieri potest, ut in nonnullis particularibus ecclesiis rectus non habeatur sacramentorum usus, quamvis propterea haud cessent illae esse vera Christi ecclesia51; tum demum quia semper controversia moveri potest quaenam habenda sit legitima sacramentorum administratio, num ea e. gr. quae in ecclesia romana viget, an vero illa quae apud haereticos obtinet,53 Porro notae debent esse ita propriae verae ecclesiae, ut alii coetui convenire nullatenus possint. Exinde responsio patet ad objectum textum de baptismo; ecquis enim judicare poterit, an aliquis baptismate tinctus recte crediderit necne?

DIFFICULTATES.

Adversus notam unitatis.

189. I. Obj. 1. Unitas eo saltem sensu quo exposita hactenus est nequit constituere notam verae ecclesiae, et certe adeo perfecta in nullo coetu haberi potest. 2. Etenim si sermo in primis sit de unitate fidei posse hanc conservari quamvis plures aut pauciores doctrinae articulos Christiani profiteantur, immo haereticos etiam aut erroneos, exploratum est ex facto s. Cypriani cum Stephano; etsi enim hic doctrinam Cypriani condemnaverit, unitas tamen semper conservata est; 3. sic quamvis concilium aliquod oecumenicum quidpiam de fide definiverit aut damnaverit ut haereticum, qui sunt errore facti decepti, quin scindant unitatem, possunt contrarium profiteri ah eo quod in concilio definitum fuerit, ut patet ex ecclesiis occidentalibus in quaestione· trium capitulorum definita a cone, oecumenico V. Idem dic de concilio nicaeno II. rejecto ab occidentalibus, aut de concilii florentin! auctoritate relate ad Gallos, et conciliorum constantiensis et basileensis relate ad Italos, qui quamvis doctrinam profiteantur contrariam illi quae in hisce conciliis definita est, neque Galli propterea neque Itali haeretici censentur. 4. Fieri etiam potest, ut nonnullae ecclesiae particulares solidis innixae rationibus putent aliquam doctrinam definitam esse, quae reapse definita non sit, immo erronea sit aut etiam haeretica: hoc tamen errore facti deceptae in crimen haeresis non impingunt, nec solvunt unitatem. 5. Accedit nullam-' inveniri in sacris litteris promissionem quod quovis tempore unanimis ecclesia esse debeat in omnibus fidei articulis. 6. Quapropter *actualis* unitas circa omnes fidei articulos non potest esse nota aut signum ecclesiae; quia

i2) Cf. Bellarm. ibid. §. 24. ubi id nonnullis exemplis confirmat.

’’) Sic e. gr. lutherani et calvinislae divisi inter se sunt co quod unaquaeque secta putei se solani habere legitimam sacramenti eucharistici adminislrationein. Idem dic de socinianis, methodislis aliisque haereticis.

differentia apparens circa doctrinas in societatibus Christianis non suppeditat *sola* ullam probationem de differentiae realis existentia, prout unitas apparens non est argumentum unitatis realis; 7. eo vel magis quod apparens ejusmodi unitas potest esse unitas erroris, ut patet e. gr. in sectis nestoriana atque eutychiana, quae non minus inter se apparenter conjunctae sunt, ac sint ecclesiae orientales seu graecae, et ecclesiae romanae. 8. Cum vero ad internoscendum utrum differentia aut unitas sit apparens tantum an realis, opus sit longa ac difficili discussione et examine, sequitur non posse unitatem esse notam aut signum verae ecclesiae. 54 9. Adde unitatem eccle-

i4) Hactenus fere Palmer in op. cit A *treatise of the church of Christ*, seu *Tractatus de ecclesia Christi,* ed. sec. Lond. 1839. part. I. cap. 5. sect. Ill et IV. cujus difficultates in compendium redegimus. Atque hic juverit tum hujus tum ceterorum recentiorum oxoniensis universitatis doctorum systema paucis exponere ut istorum mens in allatis et afferendis difficultatibus penitius dignoscatur. Hi igitur viam mediam ineunt inter illum quem ipsi vocant *ultrayrotestanlismum et romanismum*. Admittunt idcirco praeter scripturas etiam traditionem, non illo tamen sensu quo eam amplectuntur catholici, sed solum quatenus inservii ad scripturae dogmaticam interpretationem; rejiciunt propterea interpretationem privatam, seu sensu privato factam, quam acriter tuentur protestantes: venerantur etiam sanctorum patrum auctoritatem. Contendunt porro se esse catholicos seu pertinere ad ecclesiam catholicam, quae juxta ipsorum placita coalescit ex diversis sectis et communionibus dummodo servent hierarchiam et profiteantur principium auctoritatis in rebus fidei. Ecclesiam romanam veluti partem agnoscunt ecclesiae catholicae, sed non in sensu exclusive prout *romanenses,* ut ipsi vocant, profitentur. Et autem ita a se conficiam catholicam ecclesiam adstruant, admittunt quidem et ipsi quatuor notas verae ecclesiae nobiscum: attamen rentur posse existere unitatem fidei etiamsi non omnes in eadem doctrina profitenda conveniant, ac etiam posse haberi unitatem communionis quamvis externa non habeatur inter paries omnes societatis Christianae communicatio, quae in istorum systemate quandoque salva unitate penitus interrumpi potest, ac longo etiam temporis intervallo. Admittunt auctoritatem concilio-rum oecumenicorum, ea tamen conditione, quod haec ab universa ecclesia catholica, ea nimirum quam ipsi sibi percommode excogitarunt, probata fuerint, quo fit ut nulla alia concilia pro oecumenicis habeant praeter sex priora. Non agnoscunt absolute infallibilitatem ecclesiae, quamvis plurimum ejus auctoritati deferant; et ita porro. Quod enim attinet ad ceteras hujus novi systematis partes, eas oblata opportunitate evolvemus. Hic satis erit animadvertere recentiorem hanc oxoniensem scholam huc pervenisse, ut ecclesiam quam vocant anglicanam ab universali protestantismi naufragio incolumem servaret. Eminent in hac schola Joann. Henricus Newman, E. B. Pusey, Guillelmns Palmer, Keble etc. Inter eos Palmer doctrina ac moderatione ceteris praestare nobis visus est; siquidem er reliquis plures sive quod nondum reipsa odium exuerint quo adversus ecclesiam catholicam, nempe romanam, ferebantur, sive quod affectent se liberare ab illo, quod ipsis objectum est, adagio: *tendimus in Latium,* nullum persaepe modum servant in ecclesia romana calumniis et conviciis proscindenda. Prout vero contingere solet iis qui viam mediam insistere volunt et certa regula carent, nova haec schola plures in ipsa anglicana ecclesia nacta est adversarios, atque praeterea secum ipsa divisa est, ut suis locis expendemus. Quapropter diu in praesenti statu consistere non poterit, aut enim, quod summopere optamus, ad verum catholicjsmum perveniet, aut certo in pristinum protcslantismum ac ultraprotestantismum relabetur. Cum inle-

siae *moralem* tantum acu *externam* case debere quae coalescere quidem potest ox iis omnibus qui in Christum credunt, quamvis proprias formas quilibet coetus habeat; quo sensu omnibus prorsus sectis non modo seorsum, sed simul etiam sumptis unitas conveniret. 54 Ergo.

190. Resp. Ad 1. A; Cum enim ex dictis unitas non solum *materialem,* ut ita dicam, communionem seu professionem fidei in sua notione includat, verum etiam *formalem* quae exsurgit ex principio auctoritatis veluti medio unice idoneo ad eam gignendam et conservandam, liquet in sola illa societate hanc reperiri, quae legitimae auctoritati a Christo institutae in hunc finem subjicitur. Hac autem destitutae sunt omnes sectae.

191. Ad 2. *D.* Ante horum articulorum definitionem, *Tr.* post editam ab ecclesia definitionem, *N.* Sic negamus s. Stephanum damnasse sententiam s. Cypriani; tantum enim edidit decretum de servanda recepta in ecclesia traditione ita ut in praxi nihil deberet innovari. Immo addo neque expressam hac de re. datam esse definitionem in ipso concilio nicaeno, ut suo loco ostendimus. 5 6

192. Ad 3. *D.* Errore facti invincibili decepti et quin peculiares coetus faciant divisos ab ecclesia universali, *C.* errore vincibili et per coetus peculiares segregantes se ab ecclesia universali, *N.* Et exinde responsio patet ad exemplum adductum ex occidentalium obluctatione in admittenda damnatione trium capitulorum emissa a concilio oecumenico V. Plures siquidem ab initio errore invincibili decepti varias ob causas, quas hic non vacat recensere, recusabant sese subjicere illi definitioni, nec tamen separarunt se ab ecclesia; postea vero cum res satis eliquata esset, pervicaces in sensu suo veluti schismatici habiti sunt, nec nisi post aliquot saeculorum tractum reconciliati sunt cum ecclesia atque in communione recepti, ejurata nempe prius propria sententia, et admisso illius concilii decreto. 57 Idem contigit

rim haud pauci ab hoc quem sibi tribuunt larvato catliolicismo detineantur in propria secla, nec veram catholicam fidem profiteantur. ideo cogimur istorum doctorum placita refellere.

JS) Ita Wegscheider, qui §. 186. haec scribit: «Neque tamen impedit ista ecclesiarum pluralitas atque diversitas, quo minus inter se conveniant, ut omnes unum eundemque profiteantur atque colant religionis auctorem Jesum Christum. . . Quapropter summopere optandum est, ut non tam de adunandis vel confundendis ecclesiis, quae doctrinae formulas defendunt plane sibi oppositas, quam *de morali quadam consensione* inter singulos harum ecclesiarum sodales efficienda, et confirmanda sedulo jam cogitetur, ut, quicumque Christo nomen dederint, quamtumvis ceteroquin diversi, concordiae tamen mutuae studiosissimi sint el maneant.·* Pro qua doctrina allegat Steudel, Koppen, et Bôhr.

i6) In tract. *De sacram. in genere,* cap. HI. prop. I. num. 119 el seqq.

4") Cf. de hoc argumento Christ. Lupum dissert. *De quinta synodo generali,* opp. edit. Venet. 1724. tom. II. pag. 165 seqq. Sirmondum in *Propemptici,* lib. II. cap. 7. opp. edit. Paris 1696. tom. IV. col. 216. praecipue vero card. Norisium qui in *Dissertatione historica de synodo quinta.* cap. 9. §. 1 seqq. erudite rem universe tractat. Opp. edit. Veron. 1729. tom. I. col.

circa concilium nicaenum II. cujus genuina mente detecta ah omnibus occidentalibus Germanis et Gallis voluti oecumenicum habitum est. Quoad concilium florentinum licet a nonnullis gallicanis ad tempus eandem ob causam subdubitatum luerit utrum esset inter oecumenica accensendum, re demum melius discussa, omne dubium depositum fuit et communi calculo inter vere oecumenica recensetur a gallicanis ipsis. 59 Contra vero concilia constantiense et basileense, quoad illas sessiones in quibus actum est de superioritate concilii supra pontificem, apertissime constat numquam ab ecclesia universali ut oecumenica agnita fuisse phires ob causas quas suo loco ostendemus.

193- Ad 4. Eadein esto distinctio, si tamen id aliquando saltem ad longum tempus contingere potest. Addo in utroque casu nullam umquam divisionem propterea locum habuisse.

194. Ad 5. Vel *N.* vel *D.* In articuli nondum solemniter ab ecclesia definitis, *Tr.* in definitis, V. Tot enim extant in sacris litteris hac de re promissiones quot ecclesiae infallibilitatem adstruunt, quas pariter paulo post afferemus.

195. Ad 6. -V. Dummodo ratio habeatur notionis quam dedimus unitatis prout nota seu signum verae ecclesiae est, patebit aut negandum, unitatem esse Christi ecclesiae proprietatem, aut unitatem *actualem* verae esse ecclesiae notam. Sic inficiamur apparentem dumtaxat quandoque esse posse ejusmodi unitatem, post editam praesertim aliquorum articulorum definitionem,

675 seqq. ubi ostendit episcopos Istriae, ac in genere *autocephalos* nuncupatos vere schismaticos fuisse atque ab ecclesia universa divisos extraque viam salutis constitutos, nec admissos ad unitatem esse nisi praemissa formula eis a s. Gregorio M. proposita.

ss) Cf. Chr. Lupum in diss. *De septima synodo generali,* cap. 15 seqq. opp. edit, cit. tom. III. nec non Nat. Alexand. diss. III. in sacc. VIII. atque diss. VL ib. §. 7 seqq. adversus Dallacum.

iS) Sane non modo concilium florcntinum inter oecumenica recensetur a gallis conciliorum editoribus, Labbaeo et Cossarlio, Harduino, Cabassutio etc., sed peculiaris card. Lolharinçiae aliorumque paucorum gallicanorum sententia rejicitur ac refellitur a Natali Alexandro, qui in dissert. X. ad saec. XV et XVI. quae est *De synodo /lorentina,* art. 1. aperte ostendit vere oecumenicam esse hanc synodum ac ab universa ecclesia receptam. Praeterea difficultates petitas adversus hujus concilii oecumemcitatem ex decretis conc. basileensis, et ex absentia episcoporum gallorum nervose solvit, concludilquc: nVerum postquam attenta magis consideratione innotuit florentinum concilium synodorum conslanliensis et basileensis sacrosanctis decretis de suprema conciliorum generalium auctoritate non repugnare (prout hic auctor rigidus gallicanus autumat) ipsum et galli plerique omnes theologi, excusso scrupulo, oecumenicum absque haesitatione appellarunt/ Eidem assenliuntur Tournely edit. Paris, seu potius Venetae tom. V. p. II. pag. 158. De Marea, Bossuet, facultas theologica parisiensis et clerus gallicanus apud Berthicr *Histoire de C église gallicane,* tom. XVL livr. 48. Ad haec accedit quod nihil definitum fuerit in hoc concilio, quod definitum jamdiu non fuerit in superioribus conciliis, quodque ut dogmaticum professi non fuerint gallicani universi.

aut apparentem tantum differentiam; quotquot enirn ad veram Christi ecclesiain pertinere satagunt, intellectum in obsequium Christi seu fidei ab ecclesia propositae captivare tenentur. 60

196. Ad 7. *D.* Sed sine principio ex quo profluit ejusmodi unitas, ac sine medio eam conservandi, *Tr.* cum ejusmodi principio ac medio, *N.* Porro intente ipso adversario, quem impugnamus, non est censenda, veram habere unitatem nec propterea veram constituere Christi ecclesiam, illa societas quae hoc medio destituitur. Cum vero societates seu sectae quae ab adversario commemorantur se separaverint ab ecclesia universa et excusserint a se auctoritatem per quam solum in unitate detinebantur, patet eodem jure quempiam ex his sectariis posse innovare prouti libet. Hinc sectae vere apparentem habere possunt unitatem seu potius *unionem,* numquam autem realem unitatem. Etenim ut scite observat Tertullianus: *Idem licuit valentinianis quod Valentino, idem marcionitis quod Mardoni, de arbitrio suo fidem innovare.6i* Quod vero dicitur de valentinianis et marcionitis idem dici debet de lutheranis, calvinistis, anglicanis ceterisque sectis, cum eadem ratio militet pro istis ac pro illis.

197. Ad 8. *D.* In hypothesi adversarii, *C.* juxta regulam constantem ecclesiae, iV. Haec enim regula est auctoritas infallibilis, ut postea ostendemus, qua posita jam consequitur absque ulla discussione aut examine, satis esse attendere quid ecclesia definierit aut damnaverit, ut illico innotescat utrum unitas aut differentia sit realis vel apparens. 62

ie) Permiscet adversarius controversias quae oriuntur interdum in ecclesia antequam ulla ab ea data sil definitio, cum iis quae perseverant ex parte pervicacium post emissum solemne ab ecclesia judicium. Id clarius constat ex eo quod· ipse loc. cit. pag. 112 seq. commemoret controversias jansenismi, item jesuitarum et dominicanorum et augustinianensium, nec non thomistarum et scotistarum. Jam vero ecquis est qui nesciat domesticas illas concertationes non spectare ad fidem, nec proinde per illas divisionem induci? Praesertim cum partes omnes disceptantes eo animo sint comparatae, ut illico se subjicerent ecclesiae judicio, si quod ab ipsa circa eas ferretur? Contra vero, nemo pariter est qui dubitet inter catholicos eos habendos ut ethnicos ct publicanos, qui ecclesiae definienti auscultare detrectent. In horum censu jansenistae sunt qui latae a pontifice romano ex cathedra condemnationi quinque Jansenii propositionum, cui accessit universae ecclesiae consensus, rcsliterunt. Magna perpetuo viget in hoc auctore quem impugnamus, idearum confusio: attamen huic soli innititur cum cohonestare studet schisma anglicanum, ut ex dicendis magis semper ac magis patebit.

6 l j *De praescript.* cap. 42.

β2) Exinde etiam patet supervacaneas prorsus esse discussiones quas idem Palmer ibid, faciendas contendit ad hoc ul aequum judicium feramus circa articulum aliquem, utrum nempe spectet ad veritates certo revelatas an vero ad opiniones tantum. Vult enim ut prius determinetur utrum differentia quae invenitur in puncto controverso sit tolerabilis nec ne; deinde ul dispiciatur an hae differentiae *apparentes in fide* potius verbales sint quam reales; insuper utrum oriantur nec ne ex eo quod contrariae partes mutuo se male intellexerint ; demum utrum controversi articuli habiti fuerint veluli res *probabiles* absque animo determinato, aut veluti ves *certae,* si sint

(98. Ad 9. A' Alioquin ecclesia Christi foret ad instar turris Babel cum confusione linguarum. Coalesceret eninh non solum ex diversis verum etiam ex heterogeneis et plane contradictoriis veritatibus, quod est absurdum. Ecclesia tempore apostolorum coaluisset ox apostolis et ex nicolaitis, siinonianis. cerinthianis, ebionitis, quos tamen ab ecclesia apostoli repulerunt.

199. II. Obj. et inst. 1. Exterior communio in ecclesia interrumpi potest salva ejus unitate. 2. Nec enim spectata humana individuorum infirmitate aliter tieri potest absque speciali immo singulari divinae omnipotentiae auxilio; 3. porro neque ex Scriptura, neque ex traditione ostendi potest dari divinas pollicitationes quod ecclesia semper ita perfecte una esse debeat, ut numquam exterius divisa sit. 4. Scripturae enim affirmant quidem ecclesiam unum ovile esse unumque pastorem, unum regnum aliaque ejusmodi; verum hoc completum est in unione utriusque populi judaici et gentilis sub uno Christo; ceterum nuspiam in Scripturis expresse promittitur externam communionem aliquando interrumpi non posse. 5. Patres, si unum vel alterum excipias, Cyprianum e. gr. aut Augustinum, nec ipsi contrarium docent. 6. Historia vero ecclesiastica innumeris prope referta est factis apertissimis in quibus salva unitate exterior communio interrupta est; sic e. gr. licet s. Victor excommunicaverit ecclesias asiaticas, ac s. Stephanus se separaverit a s. Cypriano et episcopis africanis, s. Leo M. excommunicaverit s. Hilarium arelatensem; attamen una semper et identica ecclesia catholica perseveravit quamvis diversae illius partes separatae ab invicem essent in communione externa. Idem contigit aetate s. Joannis Chrysostomi ac diu post ejus obitum: ecclesiae siquidem orientales et occidentales licet unam eandemque ecclesiam catholicam efficerent, minime exterius inter sc communicabant. Idem contigit ex occasione schismatis Acaciani quod annos XXXV. perduravit, et *una* nihilominus ecclesia permansit. Quod a fortiori dici debet, ceteris praetermissis, de magno illo schismate occidentali quo ad quadraginta plus minus annos scissa ecclesia est primum inter duas, deinde inter tres, quas vocant, obedientias, salva tamen ecclesiae catholicae unitate. 7. Patet igitur unitatem non postulare communionis exterioris numquam interruptam continuationem, ac satis proinde esse quo aliquis in ecclesiae communione censeri possit, ut spiritu cum Christo ejus capite conjungatur; 8. patet *actualem* unitatem non esse ecclesiae essentialem, prout fatentur non pauci catholici theologi, atque inter ipsos Nicolius, qui admittit „actualem unitatem non consistere in *unione effectiva* totius ecclesiae, cum haec

doctrinae individuorum intra ecclesias, aut ecclesiarum ipsarum. Etenim ejusmodi disquisitiones supponunt a spiritu singulorum privato esse de his judicandum, quod tamen est systema protestantium ab adversario nostro rejectum; nec unquam ad ullam dirimendam controversiam inserviunt, ut experientia etiam docet. Catholicis vi* tuta et compendiosa est ecclesiae definitio, qua sola omnis contentio cessat.

unio turbari possit a divisionibus et concertationibus quas Deus permittit' quibus in casibus dummodo partes sincere, tendant ad unitatem, *et* agnoscant judicem communem ad quem referant suas controversias, cujusmodi est concilium oecumenicum , semper ad unitatem ecclesiae pertinebunt. 9. Qui igitur contendunt regularem se habere successionem ab apostolis, damnari non debent ab aliis ecclesiis formae et successionis apostolicae, quin prius audiantur. praesertim ab iis qui spectant ad romanam communionem; sed quaestio actualis schismatis, seu separationis ab ecclesia catholica candide est examinanda. 63 Ergo.

200. **Resp.** Ad 1. *N.* Christus enim perfectam unitatem tamquam proprietatem essentialem ac tesseram voluit esse ecclesiae suae, ut constat ex allatis probationibus, quae proinde numquam *formaliter* interrumpi potest, quin pereat ecclesia ipsa, ac deficiat nota qua a sectis quovis tempore unica vera ecclesia discerni possit.

201. Ad 2. sen ad 1. prob. *D.* Id est, necesse est, spectata humana infirmitate, *ut veniant scandala* ex parte individuorum, et *oporteat haereses* seu schismata *esse,* quae tamen idoneo medio divinitus instituto compescantur, C. quae inducant divisionem formalem in ipsa unitate ecclesiae, *N.* Hoc enim posterius repugnat et est aperte contradictorium; esset enim ecclesia nna et non esset, esset unita et divisa, identica et diversa. Si itaque spectata humana individuorum aut etiam multitudinis infirmitate, suapte natura oriantur scandala, contentiones et divisiones, istae non separant ab ecclesia donec formali judicio de his pronunciatum fuerit. Hoc autem edito, qui se eidem subjiciunt pertinent ad unitatem; qui ei resistunt, schismatici effi-

6J) Ita rursum Dr. Palmer qui op. cit. part. I. cap. 4. sect. III. pag. 71. seqq. prolixam hac de re instituit disputationem quam nos* in compendium redegimus, ut nobis persuadeat ecclesiam catholicam coalescere etiam ex societatibus quas nos uti schismaticos damnamus, ac propterea inferat societatem anglicanam ad ecclesiam catholicam pertinere quamvis nullam cum catholica ecclesia, id est romana, communionem habeat. Ut hoc paradoxum adstruat nullum non movet lapidem, atque ex statu accidentali, ac temporario in quo juxta ipsum viguit in ecclesia aliqua divisio, quae, pacatis rebus, sublata est, ipse concludit ad statum divisionis permanentis et vere schismaticae, quae a Iribus ferme sacculis obtinet inter *ecclesiam* quam vocat britanni-
r.i» seu anglicanam, et ecclesiam romanam seu catholicam. Ast nec vera sunt facta, quae Palmer objicit ex historia ecclesiastica, ad sensum et scopum quem intendit, ut patet ex responsionibus quas subjecimus. Ceterum hoc paradoxum jamdiu excogitaverat Jacobus I. Angliae rex qui apud card, du Perron in *Réplique à la réponse du Roy,* chap. 60. edit. Paris 1633. pag. 474. aiebat; ..L'église Romaine dont, la Grecque, ΓAntiochiennc, ΓEgypticnne, ΓAbyssine, la Moscovitique et plusieurs autres sont membres plus excellents à la vérité en doctrine et en sincérité de foy les uns que les autres: mais toute fois membres de l'église catholique, de la quelle la masse et la contexture, quant à la forme externe, est ja long-temps dissoute et dessemblée.“

ciiintur atque ab ecclesia extorres, ac propterea ab unica salutis via. Ita divina omnipotentia prospicit ecclesiae unitati.

202. Ad 3. A. Tot enim habentur in scripturis hujus perpetuae unitatis promissiones, quot ecclesiam exhibent duraturam prout eam Christus instituit; instituit autem unam et individuam; promisit igitur unam et individuam eam perpetuo fore. Sane nisi velimus, in partes scindi posse corpus Christi mysticum, quod est ecclesia, cum qua praeterea Christus juxta apostolum se copulavit indissolubili conjugio [64], concludamus oportet numquam interrumpi posse, juxta Christi promissa atque ipsius ecclesiae constitutionem, ejus unitatem. Nec alius unquam fuit sensus traditionalis, ut mox ostendemus.

203. Ad 4. *D.* Id est in ecclesia, quae utpote coalescens ex judaeis et gentibus conversis sub Christo una est, *C.* alio sensu, A' Utique ecclesia coaluit ex gentibus et judaeis ad Christum conversis; sed coaluit ad unum et individuum ovile efficiendum, ad unum et individuum regnum Christi constituendum, ad unum ejus corpus efformandum quod Christus gratia sua informat ut vivum sit, regitur ab ejus spiritu, atque ad instar humani individui, ut superius exposuimus et ostendimus, vivit ac perseverat. Qui igitnr culpabiliter ab hoc corpore divisus est, membrum hujus corporis esse desinit, nec vivificatur a spiritu Christi.[65]

204. Ad 5. A' Nec enim solus est Cyprianus qui vocet Christi ecclesiam *vestem inconsutilem* [65], aut solus Augustinus qui scribat: *Huic eccte-*

nae, quae per totam terram diffunditur, quisquis non communicat, citi non communicet vides, si cujus (Christi) *ista verba sint audis* [67]; sed Patres reliqui unanimiter. Etenim ad unum omnes ut tesseram verae ecclesiae Christi statuunt ejus *unitatem* et *universalitatem,* seu unitatem in eo positam quod ubique terrarum eadem sit; ita Justinus[68], Tertullianus [6°] Irenaeus [7°], Clemens alex.[71], Dionysius alex.[78], Epiphanius [7'], Optatus[l] Hilarius [75], Ambrosius [76] ceterique subséquentes. In eo omnes conveniunt necessariam esse communicationem cum centro unitatis ut ecclesiae catholicae membra haberi queant, quorum patrum effata suo loco afferemus; in eo conveniunt iterum omnes ut affirment, ecclesiam scindi nullo modo posse. [77] Mirum est post adeo luculenta et vulgata testimonia adversarium affirmare potuisse ex patribus non constare, unitatem esse debere actualem, perfectam ac sine interruptione.

fi<) Ephes. V. 32. in quem locum Cf. Bernard, a Piconio.

4i) Huc referuntur innumera prope s. Augustini testimonia, quibus ostendit donatistas, ac proinde schismaticos reliquos, qui divisi sunt ab ecclesia catholica, seu romana, non vivificari a spiritu Christi, quia non sunt de corpore Christi. Cum haec notissima sint, ac paulo ante nonnulla attulerimus, non est quare heic ea denuo afferamus. Cf. integrum ejus *Tractatum XXVI. in Joann.*

66) In lib. *De unitate eccl.* ed. maur. pag. 196. Hic Palmer contendit hunc typum adhibitum potius esse ut argumentum theologicum, quam veluti ex apostolica traditione provenientem; atque admonet argumenta ejusmodi non sine examine esse admittenda, eo plane modo quo fit quoad motiva rationesque quae ab oecumenicis conciliis iu suis decretis afferuntur, prouti ipsi docent catholici theologi. λ erum praeter quam quod hi ipsi theologi docent secernendam in patribus thesim a probationibus, quia in thesi patres se gerunt ut testes fidei quae obtinebat sua aetate in ecclesia et traditionis, in probationibus vero se exhibent ut theologos, evidens est hanc indivisibilem unitatem a. s. Cypriano adstrui ut dogma inconcussum, quod passim ibidem inculcat, pluribusque rationibus confirmat. Describerem libenter integrum textum nisi nimis prolixus esset. Afferam tantummodo verba quibus s. martyr thesim suam evincit ex ipsis Christi verbis: -Quis ergo, inquit, sic est sceleratus et perfidus, quis sic discordiae furore vesanus ut aut credat scindi posse, aut audeat scindere unitatem Dei, vestem Domini, ecclesiam Christi? Monet ipse in evangelio suo, et docet dicens: *Et erit unus grex et unus pastor.* Et esse posse uno in loco aliquis existimat aut multos pastores aut plures greges?·* Ex his postremis verbis Palmer occasionem sumit exponendi mentem s. Cypriani perinde ac si solum contenderit adversus novatianos haud posse in uno eodemque loco plures esse episcopos, minime vero quod unitas scindi non possit inter diversas ecclesias. Ast perperam; etenim ibid. pag. 195. de ecclesia universali se loqui ostendit scribens: «Sic cl ecclesia Domini luce perfusa *per orbem totum* radios suos porrigit. Unum tamen lumen est, quod ubique diffunditur, *nec unitas* corporis separatur etc," quae clara sunt adeo, ut non possint eludi.

tT) Lib. IL *Conlr. litter. Petii,* cap. 55.

ss) In *Dialog, cum Tryph.* n. 116. ed. Maran. pag. 209. ubi affirmat Christianos omnes esse *ad instar unius hominis* ώ› *ι'ά ἀνθρωπο πάντα;* seu ut alii legunt .-uffTivtfttVTir. Eadem passim inculcat.

69) Lib. V. *Coni. JIarcion.* cap. 18 et 19.

'') Cujus superius verba retulimus quibus de tota ecclesia per universum orbem disseminata affirmat *unam inhabitare domum, unam animam habere, unum cor, unum os* etc.

7I) Lib. VII. *Strom,* η. XVII. ubi praeclare indivisibilem ecclesiae catholicae unitatem commendat, vocatque ejus excellentiam. Cf. edit. Pitleri Vcnet. 1757. tom. II. pag. 898 seq.

71) Epist. III. ad Novation. opp. edit. De Magistris. Romae 1796. pag. 123. in quam cf. not. edit, item *Episl. IX. ad Dionysium,* quae est IV. *De Baptismo,* ibid. pag. 160.

7J) Haeres. LXXX. n. 10, 11. ed. Petav. item in *Expositione fidei,* cap. 6. ubi ad rem nostram praeclare adnotat s. Epiphanius hoc intercedere discrimen inter ecclesiam sanciam catholicam et sectas, quod illa virgo semper sit, intemerata, ac *una* semper, sectae vero sive haereses in plures partes scindantur: en ejus verba: *Αλλά καί εκείνο παρατηρητίον, οτι* πολλάκιι kûS' *έαντρν πάλιν ικάατη αΐρεβι σχϊϋασα ει* πολΑά *μιρτ), και ονόματα διίβτη κ. τ.* λ. >.Quin et illud observatione dignum est, saepe numero quamlibet per sese haeresim scissam, ac divisam varias in partes, et vocabula distrahi etc."

74) Lib. II. ed. Albaspin. Paris. 1631. pag. 48.

75) De Trinil. lib. VIL num. 4.

76) Loc. cit. collato cum lib. I. *De fide,* cap. 1. n. 2, ubi exponit quo sensu dixerit ecclesiam *unum* corpus etc. scribens; >.Non enim dividitur unitas, nec scinditur, et ideo nec corruptelae subditur, nec aetati." Ed. maur. Juxta Palmer vero unitas ecclesiae posset interrumpi et scindi, per diuturnum quoque immo indefinitum tempus.

77) Praeter textum hic adductum ex s. Ambrosio, s. Joann. Chrysostomus, *Horn. XI. in ep. ad Ephes,* totus in eo est ut ostendat ecclesiae unitatem scindi nullo modo posse, aut interrumpi, cf. n. 3, 4, 5, 6; quoad reliqua testimonia cf. Thomassin tract, cit. *De l'unité de l'église;* item opusc. ex gallico idiomate conversum cui tit. *Trattato dello scisma,* 1718.

205. Ad 6. X vel *D*. Constat ex historia ecclesiastica interdum salva unitate communionem interruptam fuisse schismate materiali, aut interruptione imperfecta, *C.* schismate formali ac interruptione perfecta qua vere in partes discissa sit ecclesia, X Res plana fiet ex singulorum quae objiciuntur factorum discussione.

206. In primis seponenda sunt tria priora facta, siquidem exploratum nunc penes eruditos est neque s. Victorem excommunicationis sententiam tulisse in asiaticos, neque s. Stephanum adversus s. Cyprianum et africanos episcopos. 78 Nescio porro unde adversarius didicerit s. Leonem excommunicasse s. Hilarium arelatensem, de qua excommunicatione nuspiam in fastis ecclesiasticae historiae vestigium occurrit. 79

207. Aetate autem s. Jo. Chrysostomi numquam fuerunt in universum divisae ecclesiae orientales ab occidentalibus, cum numquam anathema latum fuerit ab Innocentio, aut concilio occidentalium adversus orientales80: sed post Chrysostomi obitum Innocentius excommunicavit homines illos qui iniquam tulerant adversus eumdem Chrysostomum sententiam aut eos qui cum ipsis communicabant5 nec omnino aliter voluit in communionem recipere reos episcopos quam prius sacris diptycis nomen Joannis restituerent, quod paulo post ab omnibus factum est. Hinc nulla hic habetur ecclesiae divisio, sed mulctatio tantum eorum qui se gravissimo crimine commaculaverant.8‘

208. Schisma acacianum pariter personale fuit, ac si ipsum Aeacium excipias qui in schismate defunctus est, ejus successores Euphemius et Macedonius schismaticis minime sunt accensendi, quamvis peculiares ob causas nomen Aeacii minime e diptycis expunxerint: jamdiu praeterea nomen rom.

7e) Quoad Asianos cf. Natal. Alex. diss. V. in saec. II. art. V. et Eusebium //. *Ec*. lib. V. cap. 24. cum not. Valesii. Quod vero spectat ad factum s. Cypriani ejusque asseclarum cf. eumdem Nat. Alex, diss. NIL in saec. III. art. L prop. I.

’*) Cf. eruditas dissertationes fratrum Balleriniorum in dissertationem V. Quesnclli, quae apologiam pro s. Hilario arelatensi, et pro antiquis arelalensis ecclesiae juribus praefert, opp. s. Leonis, tom. II. Venet. 1756. a pag. 899. ad pag. 1068. Ubi quamvis parliculatim gesta omnia quae ad celebrem hanc causam spectant, expendantur, nec syllaba nec vocula occurrit de excommunicationis sententia lata a s. Leone adversus s. Hilarium; sed solum ex iis discimus s. Hilarium privatum fuisse juribus metropoliticis, cui sententiae s. Hilarius humillime se subjecit.

so) Cf. s. Joann. Chrysostomi vitam a Alontfauconio adornatam tom. XIII. edit opp. ejusdem sancti pag. 153. ubi auctoritate Palladii innixus scribit: ..Secundum haec Innocentius papa utrique parti Joanni simul et Theophilo litteras misit, *ulriusqiie communionem* se admittere quidem dicens. *ne ecclesiam scinderet,* judicium tamen a Theophilo latum improbans etc.“

8I) Cf. Baronium ad ann. 407. n. 21 seqq. et Theodoretum *Hist. Eccl.* lib. V. cap. 34. edit. Cantabrig. pag. 234. ubi inter cetera refert: Τὼν *δί* πρὰ> *ÿtiov ἀνίσχοντα πόλεων οἳ πλιΐστοι ιγυγον utv rtjf αδικία; τήν κοινωνίαν τό δί τη ἰκκληβία; ούκ Ιμέριααν σώμα.* «Orientalium vero urbium quamplurimi, communionem quidem sceleris refugerunt: *corpus tamen ecclesiae haudquaquam disciderunt.·*

pontificis Felicis iisdem sacris diptycis a quibus per incredibilem audaciam Aeacius abstulerat, fuerat restitutum. Cum tamen Aeacius plures habuerit fautores, s. Hormisdas antequam plenam pacem restitueret orientalibus sub Justino iis celebrem formulam subscribendam proposuit. 82

209. Magnum vero schisma occidentale materiale omnino fuit, non autem *formale;* singulae enim obedientiae in tanta rerum perturbatione probabilibus rationum momentis innixae putabant sincera fide legitimo pontifici subjici. Omnes porro in eo conveniebant, centro unitatis oportere conjungi, ut ad veram Christi ecclesiam possent pertinere: error si quis erat, versabatur circa personam. Una propterea ecclesia absque interruptione permansit. Verum de hoc schismate inferius iterum.

210. Ad 7. *Neg.* illationem, alioquin ecclesia fieret invisibilis, quod neque adversarius admittit.

211. Ad 8. *D.* Unitas actualis *materialis* non pertinet ad ecclesiae essentiam, *Tr. formalis,* iV. Neque alio sensu catholici theologi id fatentur. Materialem porro divisionem illam voco quae enascitur ex concertationibus tumultibusque, qui identidem excitari ad tempus possunt peculiares inter ecclesias aut praelatos aut privata etiam individua ad invicem, donec per solemne judicium quaestio dirempta fuerit, dum tamen ista pergunt communicare cum universa ecclesia; formalem vero divisionem appello qua aliqua individua, sive ecclesiae singulares volentes scientesque ab ecclesiae catholicae aut a romani pontificis .communione se subtrahunt, ut in coetus coëant eidem contrarios; aut solemni judicio ab ecclesia sunt separata. Isti porro cum extra ecclesiae unitatem sint constituti, non ecclesiam scindunt, sed ipsi ab ecclesia scissi sunt. § 3 Quod vero speciatim ad Nicolium attinet, ejus

”) Cf. Nat. Alex. *Hist. Eccl.* saec. V. art. XVI. de schismate Aeacii, tum dissert. XIX ei XX. in saec. V. cf. praeterea Bollandianos in *Act. sanet,* ad diem IV. Jul. (om. IL ejusd. mens. pag. 22 seqq. in vita ss. Flaviani et Eliae, nec non Petrum Ballerinium in Appendice ad §. 1. cap. It. *De ci et ratione primatus,* ubi agit de sanetis viris, qui floruerunt in schismatibus Melelii antiocheni et Aeacii conslantinopolilani: A'u/n *et quatenus caruerint coni mvnione sedis apostolicae.* Observat porro lanium abfuisse utEuphcmius et Macedonius schisma foverint, ut potius omni nisu conati sint apostolicae sedis communionem jamdiu vivente Aeacio interruptam revocare. Quod si nomen Aeacii a diptycis non expunxerunt, non ea ratio fuit quod nutarent in fide, pro qua ambo fortiter dimicarunt, sed aliae fuerunt causae particulares, quae pro ejus temporis et loci circumstantiis salis aequae iisdem videbantur. Interim vero nomen rom. pontificis jamdiu fuerat diptycis restitutum. Porro quid fecit ecclesia anglicana, ut in communionem ab ecclesia romana reciperetur?

s3) Bene huc quadrant quae de Marcione scripsit s. Epiphanias *Haeres.* XLII. edit. Pctav. tom. I. pag. 303. Z^λώσα,- *λοιπόν, καί* ïï> utyap . . . καi *ιίπών ότι Ιγώ σχίσω τήν* ïκκλρσίαρ *ϋμών, καί βάλω οχίσμα Iv αυτή* ïï'i *τόν αιώνα. ώ τάλη^ή μίν σχίσμα ίβαλιν* ον *μικρόν,* ου *τήν Ικκλησίαν Οχισα άλΧ ίαντόν καί του αύτώ πασ^ΐντα* . ..Ille (Marcion) vehementius excandescens . . . ct ecclesiam, ait, vestram ego dissociabo, in eamque schisma sempiternum immittam. Quod ille revera nec mediocre qui-

auetoritate non movemur, quamvis enim illius opus de unitate ecclesiae magni faciendum sit, ea tamen identidem in illo interserit, quae factionis jansenisticae, seu appellantium placitis faveant, de quorum grege ipse orat. '4

212- Ad 9. *D*. Contendunt se regularem ab apostolis successionem habere. sed non habent. *C*. reipsa habent, xV. Causa enim anglicana a tribus fere saeculis jam judicata est; unica ratio anglicani schismatis extinguendi est reditus ad communionem cum romano pontifice, et per hanc cum ecclesia vere catholica: alioquin, velint nolint anglicani in eadem sunt conditione in qua fuerunt novatiani, donatistae, aliaeque schismaticae societates, prout paulo post plenius ostendemus. 95

DIFFICULTATES.

Adc ersus notam sanctitatis.

213. Obj. Sanctitas prout nota exterior est, seu signum verae ecclesiae semper dubia erit: 1. etenim unica ratio qua certo nobis de ea constare posset, esset ejusdem manifestatio per aliquod divinum testimonium, seu per miracula, aliaque charismata: jam vero quaestio de miraculis proprie ingredi nequit in notas verae ecclesiae; 2. Ipsa involvit nimis longas disquisitiones circa idem jus quod variae sibi communiones tribuunt; 3. quod si vero signorum operatio ostenderetur, haec haud necessario statueret sanctitatem eorum, qui illa patrarint, cum sanctitas absque ejusmodi signis consistere possit. 4. Deus certe uti peccatoribus potest ad magna quaevis opera perficienda (ut patet ex Balaam) aut permittere daemoni ut homines malos eorum ope decipiat. 5. Quamvis negari nequeat vera miracula post aetatem apostolicam patrata fuisse sive ad confirmandos fideles, sive ad infideles potissimum convertendos, cum vera adsit probabilitas, immo certitudo quod ejus-

dem injecit: non ita tamen nt ecclesiam, sed ut se potius ac suos discinderet."

S4) Id patet ex ipsius verbis ex cit. Tract, lib. II. chap. 10. ^Secondement il est nécessaire de reconnaître un juge commun auquel on se rapporte de ce différend qui est le concile général, ce qui empêche, que la division ne soit entière; puisque ceux qui, étant en division sur quelque point, convenant néanmoins d'un juge commun, sont unis réellement par L'obéissance et la soumission à ce juge." Quod quidem principium in sensu auctoris verum omnino non est; peccat praeterea Nicolius in applicatione, dum censuit adhuc pertinere potuisse jansenistas ad ecclesiae unitatem, quamvis a rom. pontifice proscripta fuerit eorum doctrina accedente totius ecclesiae consensu, idque sub obtentu appellationis ad futurum concilium. Vapulat etiam Nicolius a Petro Ballcrinio in ciL appendice n. 14. in eo quod affirmat sententiam in Aeacium et communicatores latam non fuisse ab ecclesiae corpore probatam. Cohaeret nempe Nicolius suae factionis principiis.

8S) Cf. De hoc argumento card. Du Perron op. cit. *Répliqué à la réponse du Roy de la grande Bretagne,* chap. 75. quo saepe utemur, cum in eo pleraque argumenta a Palmer reproducta reperiantur jamdiu disjecta.

modi signa patrata fuerint; vehementer tamen negandum est ea a nobis expendi debere eum in finem ut vera dignoscatur ecclesia: 6. Eo vel magis quod non appareat aliquod ex illis miraculis, quae sibi quandarn fidem conciliari possint, patratum fuisse ad fidei vel disciplinae controversias dirimendas inter existantes communiones, quae christianismum profitentur. 8e Ergo.

214. Resp. N. Λ. Ad 1. prob. *D.* Id est una esset ex praecipuis, *C.* unica, *N.* Nec enim coarctare cogimur divinum testimonium ad manifestationem sanctitatis vigentis in ecclesia sua per sola miracula et reliqua charismata, cum plures ipsi viae suppetant ad hoc praestandum; ultro tamen fatemur miracula unum esse ex praecipuis, quando praesertim donum ejusmodi ordinarium est ac perenne, ut paulo ante declaravimus. Hoc porro sensu, quaestio de miraculis, ut loquitur adversarius, non solum ingredi potest, sed vere ingreditur in notas verae ecclesiae, cum juxta dicta Christus donum hoc in perpetuum ecclesiae suae pollicitus fuerit, et nulla societas quae Christi non sit, tali dono fruatur.

215. Ad 2. *N.* Longa siquidem disquisitione opus non est, cum nulla secta contendat penes se donum miraculorum ordinarium ac juge perseveraro. Quod si aliquae sint, quae sibi tribuant nonnulla miracula, haec ad summum facta essent singularia, et quod caput est, omni historico fundamento destituta, et quorum futilitas brevi detecta est, uti opportuniore loco expendemus.

216. Ad 3. *D.* Solitarie spectata, *Tr.* una cum adjunctis quae miraculorum operationem comitantur, A' Haud inficiamur absolute loquendo miracula minime necessaria esse ad sanctitatem, quandoquidem haec cum illis et sine illis consistere valeat, neque de hoc ulla movetur controversia. Verupi contendimus non posse Deum cohonestare coetum aliquem, qui divinam' sibi perperam arroget originem atque institutionem, multiplici et continuata miraculorum serie ceterorumque charismatum per longum saeculorum tractum, nempe ab ortu illius usque in praesens, prouti contigisse in ecclesia catholica paulo post ostendemus. Sub hoc respectu debet nota haec impugnari: qui aliam init viam, diverticula quaerit et elabi conatur.

217. Ad 4. *D.* Potest, *C.* solet, *N.* Alioquin dubitare possemus utrum Moyses, prophetae, apostoli, ceterique sanctissimi viri quibus Deus usus est ad magna molienda, fuerint mali homines ac peccatores, atque adeo nos decipere etiam potuerint utpote daemonis instrumenta. Haec absona omnino

**) Ita fere Palmer op. cit. part. L cap. 6. ρι?. 141 seq. ubi plura congerit ad infirmandum argumentum quod deducitur ex miraculis quibus adstruitur ecclesiae sanctitas. Quoniam vero quae heic objiciuntur partim superius disjecerimus cum agemus de commercio inter animam ei corpus, partim expendi commodius possint cum agemus de applicatione notarum ad ecclesiam romanam, hic ea tantum attulimus quae presse magis ad praesentem generalem quaestionem spectabant.

sunt; atque ex eo quoti Deus interdum, et extraordinaria prorsus ratione, malis hominibus usus fuerit, aut etiam permiserit justo judicio suo, ut peccatores a daemone deciperentur, concludere ad ordinarium et consuetum suae providentiae ordinem paralogismus est; quem profecto intorquere in divinae revelationis notas increduli facile possent. 87*

218. Ad 5. *D.* Directe, *Tr.* indirecte, A'. Quamvis daremus, quod tamen haud concedimus. miracula quae Deus post aetatem apostolicam pet homines pios in ecclesia operari dignatus est, directe ordinata esse ad confirmationem fidelium §§ atque, ad infidelium conversionem, nemo tamen negaverit, indirecte saltem ea conferre ad patefaciendum gratum acceptumque Deo esse coetum illum in quo solo ordinarie fiunt. Quaeri insuper jure posset ab adversariis, qui fiat, ut ejusmodi prodigia constanter ab hominibus tantum ad illum peculiarem coetum seu societatem spectantibus patrentur, minime vero ab aliis, nisi quia Deus aperte vult hominibus exhibere signum quo dignoscatur illam et non aliam esse societatem a se institutam?

219. Ad 6. Resp. I. *Neg.* Eadem nempe ratione qua olim Deus peringentia patravit miracula ad controversiam dirimendam de vera religione inter israelitas et judaeos sic in novo foedere non destitit, cum opus fuit, eadem signa edere ad veram ecclesiam suam a falsis quibusque sectis secernendam. 90

87) Apposite FF. de Walenburg in controv. III. *De notis seu signis verae ecclesiae* ari. *Lsus controversiae de notis* etc. §. 18. ad similem difficultatem quae desumitur ex praedictione falsorum miraculorum, respondent: .Sicut per praedictionem falsorum miraculorum in Veteri Testamento non tollitur vis et veritas miraculorum Christi, quae etiam a prophetis erant praedicta: ita per praedictionem falsorum miraculorum in Novo Testamento, non tollitur vis et veritas miraculorum, quae contingunt in ecclesia Christi, juxta prophetiam Christi. Assignent nobis protestantes ecclesiam, in qua successivis temporibus contigerunt, et contingunt miracula. Hoc si non possunt, jam illorum cavillationes non tam erunt contra miracula ecclesiae catholicae, quam contra prophetiam Christi, ut illum destruant." Hactenus illi. Nos vero addimus haec ipsa objici ab incredulis adversus veritatem divinae revelationis, ut patet ex iis quae in tract. *De vera relig.* disseruimus part. I. cap. 3- ab adversariis proinde etiam solvi deberent. Accedit rarissima esse exempla in N. T. quod Deus vel per homines impios ediderit miracula aut permiserit daemoni ut per praestigias homines deciperet malos: et si in N. T. excipiis quod legitur de Caipha qui prophetavit, nullum prorsus exemplum occurrit de ejusmodi deceptione a Deo permissa. Licet vero Caiphas fuerit pessimus homo, disposuit tamen Deus, ut in eo quod ille pessima intentione protulerat, prophetia contineretur. Cf. Maldonatum in cap. XL Joann-

ss) Nescio quomodo sibi cohaereat adversarius dum contendit miracula fieri ad confirmationem fidelium, et nihilominus negat haec veram ecclesiam patefacere seu manifestare. In qua enim fide confirmi-rentur christiani? Num in falsa? At hoc absque impietate dici nequit, perinde ac si Deus ederet miracula ad confirmandos Christianos in fide falsa. Num in vera? Sed si ita est, ergo hoc ipso per miraculi Deus veram illam ecclesiam esse ostendit, in qua ejusmodi miracula eduntur.

·') Cf. III. Reg. XVIIL *2i* seqq.

9°) Plura identidem miracula edidit Dens sive antiquis sive recentioribus temporibus

tot

220. Resp. II. *D.* Quiit ad controversiam sive fidei sive disciplinae dirimendam opus miraculis non est, *C.* secus, *N.* Deus enim satis providit hominibus in ejusmodi controversiis per infallibile ecclesiae magisterium, cui si lidem adhibere sectarii noluerint, neque prodigiis acquiescent, uti Christus ipse testatus est01, et experientia identidem ostendit. Deinde cum ex dictis miracula, quae in vera ecclesia fieri consueverunt, saltem indirecte eam patefaciant, non est cur in eum finem alia edi miracula debeant.

DIFFICULTATES.

Adversus nolas calholicitalis el aposlolicitatis.

221. I. Obj. Nequit catholicitas ut verae ecclesiae nota assignari 1. quia nota talis esse debet ut ejus ope vera ecclesia quovis tempore agnosci queat; porro in ecclesiae primordiis nota haec Christi societati nondum / aptari poterat; 2. quia interdum adeo coarctari ecclesia potest, ut intra unicam provinciam, aut regnum contineatur; 3. quare nonnulli theologi catholici, quos inter Bellarminus, receperunt se ad adstruendam catholicitatem *successivam,* non autem permanentem, cui sententiae imprudenter aliqui protestantes subscripsere eo quod sibi favere ipsis videretur; sed si ita esset, in quonam differret christianismus a judaismo? 4. Numquam promisit Christus ejusmodi ecclesiae suae per universum orbem diffusionem fore perpetuam. 5. Nondum verificaretur haec nota in ulla societate Christiana, siquidem innumerae adhuc gentes sunt inter quas ecclesia necdum diffusa est, cum illis evangelium nondum sit annuntiatum. 6. Nulla denique peculiaris communio Christiana seorsum sumpta ubique terrarum propagata est, adeoque nulli competeret haec nota. Ergo.

222. Resp. N. A. Ad 1. prob. *D.* Nondum ecclesia in suis primordiis materiali, ut ita dicam, diffusione fruebatur, ita ut sub hoc respectu aptari non posset haec nota, *Tr.* vel *C.* nondum natura sua erat catholica et ad illam diffusionem ordinata, *N.* Catholicitas, uti ostendimus, natura sua profluit ex unitate ecclesiae, adeoque proprietas ipsi intrinseca est; propterea et nota haec ipsi perpetuo adhaerere debet. Quod si ab initio rei Christianae nondum ecclesia ubique erat diffusa, cum ex Christi institutione ordinata id ecclesiae suae veritatem confirmandam atque a sectis sive haereticis sive schismaticis secernendam. Cf. quae in confirmationem disciplinae ecclesiae catholicae adversus seciam novatianorum refert ex Dionysio alex. Eusebius //. *E.* lib. VI. cap. 44. item quae per s. Basilium M. adversus sectam arianorum refert Garnerius in ejus vita, opp. tom. III. pag. 103 seq.; et quae in vita s. Joannis Damasceni adversus sectam iconoinachorum referuntur apud P. Le Quien tom. I. pag. 11 seqq. ut alia pene innumera praeteream adversus alias sectas, quae studiosos historiae ecclesiasticae minime latent: haec speciminis gratia nobis attulisse sufficiat ad falsitatis arguendam adversarii assertionem.

91) Luc. XVI. 29.

esset ad hanc universalem diffusionem quam etiam ipse futuram praedixit, jure, merito dici poterat, et natura sua erat catholica. Addo neque neccssariam tunc temporis fuisse hanc notam, prout signum externum est ad veram discernendam ecclesiam, cum nullae adhuc sectae prodiissent cum quibus comparari posset. Cito vero ubique locorum diffusa est, ut vidimus ex apostolo Paulo, et tunc exortis sectis illico ex hac nota deprehendebatur vera ecclesia.

223. Ad 2. Vel xV. vel *D*. Ita ut per communicationem cum eadem ecclesia, quae ubique locorum olim disseminata fuit, semper catholica maneat, *Tr.* secus, A' Responsio ex mox dicendis patebit.

Ad 3. *D*. Id est, nonnulli theologi catholici docuerunt non semper necessariam esse diffusionem universalem simultaneam, *C.* docuerunt in sensu exclusivo posse esse successivam. A; Etenim Bellarminus unice contendit cum Driedone, aliisque paucis, necesse non esse ad ecclesiam catholicam constituendam, ut uno eodemque tempore *innotescat in omnibus provinciis d in omnibus fructificet,* prout statuerat cum s. Augustino 9 2, sed sufficere si succesive fiat, ita tamen, ut in hypothesi quod ecclesia ad unam coarctaretur provinciam, manifeste constet eam communicare cum eadem ecclesia, quae alia aetate per universum terrarum orbem fuerit diffusa. Quidquid porro sit de singulari hac sententia, quam non cogimur amplecti aut adstruere, quaeque hypothetica potius est quam absoluta, patet eam nullo modo favere sectis quibuscumque, quae ostendere numquam poterunt communicationem cum ecclesia quae totum aliquando orbem occupaverit, multo vero minus confundi ecclesiam cum synagoga, quae ad unum tempus et ad unum locum ordinata erat secus ac postulet institutio et natura ecclesiae Christi, ut in objecto loco accurate expendit Bellarminus. 93

'') Epist. XCIX. ad Hesychium, *De fine mundi,* al. LXXX. cap. 12. n. 46 seqq.

'') Lib. IV. *De notis ecclesiae,* cap. 7. ubi quatuor circa notam catholicitatis observat, ac 1. ut ecclesia sit catholica requiri, *ut non excludat ulla tempora, loca, vel hominum genera,* in quo distinguitur a synagoga, quae erat ecclesia particularis, non catholica, utpote alligata tempori, nempe usque ad adventum Christi, item uni loco, et uni familiae, seu filiis Jacob; 2. non requiri ut sit in omnibus locis totius mundi, sed tantum *ut innotescat omnibus provinciis et in omnibus fructificet,* ita ut in omnibus provinciis aliqui sint de ecclesia: 3. non requiri ut hoc fiat simul, ita ut uno tempore in omnibus provinciis necessario esse oporteat aliquos fideles. Salis enim est, si fiat *successive.* Ex quo id sequitur, inquit, quod si sola una provincia retineret veram fidem, adhuc vere et proprie diceretur ecclesia catholica, dummodo clare ostenderetur, eam esse unam et eandea cum illa, quae fuit aliquo tempore, vel diversis in toto mundo, quemadmodum nunc' quaelibet dioecesis dicitur catholica, quae est continuata cum aliis, quae faciunt ecclesiam catholicam; denique, quod etsi ecclesia non necessario debuit simul esse ic omnibus locis, tamen hoc tempore debet necessario vel esse, vel fuisse in majori parte orbis terrae. Hac ratione expositi mens Bcllarmini nihil habet quod repugnet. Attamen Palmer perstringit tertiam observationem Bcllarmini, quasi vero ex ea sequeretur universalitatem debere esse snc-

225. Ad 4. *D.* Expresse, *Tr.* aequivalenter, *N.* Huc pariter aptari potest responsio, (piam simili difficultati superius dedimus cum objiceretur nuspiam Christum promisisse nullam umquam fore in ecclesia sua divisionem aut interruptionem in unitate. Nam hoc ipso quod Christus pollicitus fuerit ecclesiam suam fore perpetuam, pollicitus est talem futuram cum proprietatibus suis omnibus essentialibus, unitatis nempe, sanctitatis, catholicitatis et apostolicitatis, ac propterea cum notis quae exinde profluunt et efflorescunt. Sane de ejus regno, quod est ecclesia, scriptum est: *Regnum ejus regnum omnium saeculorum* [94] et *Regni ejus non erit finis.* [95]

226. Ad 5. *N.* Etenim jam a tempore apostolorum verificata fuerat, testante Paulo, et adhuc verificatur, et verificabitur usque ad consummationem saeculi juxta Christi vaticinium: *Et praedicabitur hoc evangelium regni in universo orbe, in testimonium gentibus, et tunc veniet consummatio.* [96] Igitur donec, consummatio veniat, praedicatio evangelii in universo terrarum orbe perpetuum erit testimonium, seu signum aut nota verae ecclesiae. Quod vero jam inde ab aetate apostolica haec nota verificata fuerit testatur Paulus dicens: *Praedicatum est* (evangelium) *in universa creatura, quae sub coelo est.* Hoc porro praedicationis opus incoeptum ab apostolis jugiter per ecclesiam continuatum est ad haec usque tempora, et continuabitur usque ad secundum Christi adventum. [97]

227. Ad 6. *D.* Physice ac mathematice, *C.* moraliter, *N.* Nemo autem est qui contenderit ecclesiae diffusionem debere physicam esse, quod plane adversaretur Pauli expositioni, innumerisque aliis Scripturarum locis. [98] Moraliter vero ecclesiam catholicam ubique terrarum semper fuisse et esse diffusam ad discrimen sectarum, paulo post ostendemus. —

228. II. Obj. 1. Cum apostolicitas in successione doctrinae non autem in successione personarum proprie consistat, jure infertur nihil ex illa extundi posse quod uni potius quam alteri societati Christianae faveat. 2. Nulla est secta quae non jactet se habere doctrinam apostolicam; 3. immo nulla est quae ideo exorta non sit ut corruptionem hominum vitio, tractu temporis inductam in doctrina apostolica convelleret ac propterea ut doctrinam ad

cessivam, ita ut ex una in alteram provinciam migrare deberet ecclesia semper coarclalaad unam provinciam ad instar judaismi. Hanc porro non esse Bcllarmini mentem ev iis quae adduximus, manifestum est. Nec alia mens Dricdoni fuit, cujus sententiam Bellarminus suam fecit, aut Cano, ut palet ex iis quae eleganter disputat lib. IV. cap. 6. in solutione decimi tertii argumenti. Quorum omnium ratio petitur ex identitate ecclesiae quovis tempore et quovis loco.

Ps. CXLIV. 13. Dan. VII. 18.

Luc. I. 33.

[96] Matth. XXIV. 14.

Cf. FF. de Walenburg tom. II. de eccles. pari. III. conlrov. III. par. post. §. 28 seqq.

9S) Rom. X. 18. Coloss. I. 5. I. Tim. III. 15. Ps. LXXI. 8. etc. Cf. s. Augustinum epist. cit. XCIX. ad Hesychium cap. 12. n. 46 seqq.

primaevam puritatem, ad verbum scilicet Dei sincere ab apostolis praedicatum revocaret. 4. Quod si quis contendat etiam in successione personarum apostolicitatis notam sitam esse, meminisse is debet haud paucas societates hanc praeseferre successionem in episcopis suis, cujusmodi sunt praeter romanam, nestoriana, eutychiana, graoca, russica etc. quas tamen omnes veram esse Christi ecclesiam nemo certo affirmabit. Ergo.

229. **Resp.** Ad 1. *D.* Apostolicitas consistit in successione doctrinae per successionem personarum, *C.* in sola successione doctrinae, *N.* Hoc ipso enim quod juxta adversarios apostolicitas consistit in successione doctrinae, seu potius in doctrinae identitate, consistere eandem constat in successione personarum. Intelligi quippe nequit quomodo eadem propagari possit doctrina quin eodem tempore sibi invicem succedant qui eandem doctrinam propagent: nam *Fides ex auditu .... quomodo autem audient sine praedicante?"* Unica igitur et vera ratio cognoscendi utrum eadem vigeat doctrina quae semel ab apostolis tradita est, successio est eorum qui sine interruptione ab apostolis ad nos usque perseverant; cum vero ejusmodi successio nonnisi in vera Christi ecclesia reperiatur, patet hanc notam nulli prorsus societati, quae Christi non sit, favere posse.

230. Ad 2. *D.* Nulla est secta quae eam se habere non jactet, *C,* quae vere habeat quod jactat se habere, A' Nam cum ex modo dictis ostendi nequeat absque personarum legitima successione indentitas doctrinae cum ea quam apostoli praedicarunt, hac vero careant sectae prorsus omnes sive haereticae sive schismaticae, jure infertur numquam illas ostendere posse, se eam possidere doctrinam, quae apostolica sit.

231. Ad 3. *D.* Id est nulla est secta quae hoc pallio contegere nisa non sit propriam perduellionem adversus legitimum verae ecclesiae magisterium, *C.* quae reipsa id fecerit, A'. Eodem pallio usi sunt antiqui docetae. cerinthiani ac gnostici quo suam tegerent perduellionem adversus magisterium apostolorum, ut scilicet eorum doctrinam revocarent ad puriorem Christi doctrinam perperam ab apostolis rudibus intellectam. 100 Cum praeterea sectae contradictoria doceant, licet ad unam omnes eodem praetextu usae fuerint, argumento est ineluctabili, eas non revocasse ecclesiam ad primaevam apostolorum doctrinam, sed incredibili audacia sibi munus arrogasse docendi matrem suam, perinde ac si ab ipsa cui soli docendi munus Christus demandavit, perverse instituti essent. 101

Rom. X. 14.

100) Ita testatur s. Irenaeus lib. III. n. 12. scribens de haereticis: «Putaverunt semetipsos plus invenisse, quam apostoli, . . . et apostolos quidem adhuc quae sunt judaeorum sentientes, annuntiasse evangelium, se autem sinceriores, et prudentiores apostolis esse." Eandem impietatem renovasse ex protestantibus rationalistas ostendimus in tract. *De vera religione,* part. IL

101) Optime idem s. martyr lib. L a contradictoriis haereticorum doctrinis, atque

232. Ad 4. *D,* Haud paucae aocietatea Christianae hanc praescierunt successionem materialem, *Tr.* vel *C.* formalem, *N.* Jam superius declaravimus quidnam intersit inter utramque successionem; quamvis propterea nonnullae societates, quae hierarchicum regimen servaverunt, materialem episcoporum successionem aliqua ratione praeseferant, cum tamen nulla habeat successionem formalem, praeter romanam, ut inferius ostendemus, patet eas non potiori jure dici posse apostolicas, quo se potuerint vocare ecclesiam judaicam schismaticae tribus israeliticae, eo quod sacerdotes a Jeroboam vitulis aureis praefecti originem traxerint ex levitico genere. '02

PROPOSITIO II.

Recensitae verae ecclesiae notae soli romanae ecclesiae et competunt et competere possunt, quae proinde ex eisdem sola vera esse ecclesia Christi dignoscitur.

233. Propositio, ut patet ex ejus enunciatione, duas complectitur partes, alteram positivam, qua ecclesiae romanae adseribuntur et vindicantur quatuor recensitae notae; alteram negativam qua communionibus omnibus seu societatibus quibuscumque ab ecclesia romana divisis ac separatis, quaeque christiano nomine censentur eaedem notae prorsus ablegantur. Seorsum proinde unaquaeque pars assertae thesis evincenda est.

234. Ad technas autem omnes praeoccupandas adnotamus 1. hic nomine *ecclesiae romanae* minime nos significare particularem ecclesiam quam romanus pontifex immediate ac per se regit atque administrat 1, sed ecclesias universas quae cum romana communicant; 2. Ideo nos eas vocasse ecclesiam *romanam,* non autem catholicam, tum ne assumere videremur quod est in quaestione; tum ne relinqueremus effugium adversariis, qui quamvis abhorreant ab ecclesia catholica, eamque oppugnent, affectant nihilominus coetus suos peculiares *ecclesiam catholicam* denominare 2; tum denique ut exclude-

cx ecclesiae catholicae, in eadem tradenda, firmitate et constantia colligebat eos agi spiritibus erroris, hanc autem a Deo esse edoctam: sic enim disserit cap. 9. n. 5. •Bene habere putavimus ostendere primo, in quibus ipsi patres hujus fabulae (haereticorum) discrepant adversus se invicem, quasi qui sint ex variis spiritibus erroris. Et ex hoc enim diligenter cognoscere est, et ex ostensione, eam firmam, quae ab ecclesia praedicatur, veritatem, et ab iis, quod fingitur, falsiloquium.“ Quod deinde prosequitur ibid. cap. 10.

·) Cf. Massuetum adversus Grabium diss. III. Irenaica art. IV. n. 41. nec non card. Du Perron, loc. cil.

*) Hunc sensum interdum adversarii affingunt ecclesiae romanae; sic confessio Helvetica post art. XVH. pag. 51. in qua legitur: »Ncc romanensem approbamus clerum, qui solam prope romanam ecclesiam venditat pro catholica." Qui talia effutiunt, andabatarum more pugnant, et aerem verberant.

2) Ita passim se vocat ecclesia anglicana; multo vero magis ecclesia russica, aliaeque non paucae>

remus ecclesiae catholicae notionem, quam non ita pridem nonnulli invexeruht, perinde ac si ipsa esset collectio plurium sectarum, quae sibi invicem adversantur, dummodo regimen hierarchicum servent. 3

Quibus ita compositis sic incoeptum iter insistimus.

Unitas, sanctitas, catholicitas et apostolicitas ecclesiae romanae.

235. Ac primo quidem **unitatem** romanae ecclesiae competere evincitur ex notione quam hujus notae exhibuimus, quaeque nimirum exurgit ex unitate fidei et communionis una cum medio ad utramque producendam et conservandam idoneo, quod aliud neque est neque esse potest nisi principium auctoritatis. Porro ecclesiae romanae constitutio principio auctoritatis et quidem infallibilis in docendo, et supremae in regendo (quas dotes paulo post ei vindicabimus), innititur. Quo fit ut omnia et singula membra ejusdem ecclesiae teneantur ejus solemnibus definitionibus non solum corde, sed et mente se subjicere, si velint in eadem permanere; fit ut membra ejus singula ita debeant et cum capite ejus visibili, romano pontifice, et secum invicem communicare, ac pastoribus suis sub romano pontifice obtemperare et subjici, ut tanquam ethnici et publicani habeantur quicumque sub quovis praetextu superioribus suis respectais romano praesertim pontifici ejusmodi subjectionem detrectant. Omnimoda proinde ex ipsa ecclesiae romanae constitutione profluit unitas, seu unum ovile, unus grex, unum regnum, una domus, unus spiritus, unum corpus, una fides, unus pastor, unum caput, unum fundamentum, cujusmodi nempe vidimus a Christo suam fuisse ecclesiam institutam. Vi propterea hujus constitutionis ecclesia romana hanc omnimodam unitatem servavit sive fidei, expellendo quovis tempore novatores in sensu suo pervicaces, sive communionis, rejiciendo veluti schismaticos quoscumque, qui debitam ei subjectionem denegant. Tota historia ecclesiastica hujusce ecclesiae romanae agendi rationis testis est locupletissima.

236. Quum vero ex dictis in nota unitatis ceterae includantur aut ea suapte natura dimanent, pronum est inferre una cum illa posteriores notas

3) Tale est systema doctoram oxoniensiurn, praesertim vero Palmer, qui ex praejacto principio, quod paulo ante discussimus, dari posse unitatem ecclesiae, quamvis haec patiatur interruptionem in exteriori communione, infert, part. L cap. 9 seqq. ecclesias orientales, nempe graeco-schismaticas, et ecclesias britannicas concurrere una cum *ecclesiis obedientiae romanae,* ut ipse loquitur, ad constituendam ecclesiam catholicam, cujus romana veluti pars collateralis sil. Quoad ecclesias lutheranas et reformatas, *generali saltem quodam sensu,* etiam ad ecclesiam pertinere contendit, eo quod voluntarie minime se ab ecclesia catholica separaverint, sed ab ecclesia romana expulsae sint. Haec omnia inferius expendemus. Interim patet quaenam vigeat penes adversarios idearum, ut ita dicam, confusio, et quanto in pretio habeatur ecclesia catholica a qua licet divisae sint eorum sectae et damnentur veluti haereticae aut schismaticae, nomen tamen et communionem cum ipsa affectent. Tanta est vis veritatis!

ecclesiae romanae pariter competere. Sane cum nota **sanctitatis** prout exterior ct visibilis est, uti ejus natura postulat, patefiat non modo exercitio omnium virtutum etiam in summo gradu, quatenus complectitur etiam consilia evangelica 4, verum etiam affluentia charismatum, praesertim miraculorum. quam Christus in perpetuum ecclesiae suae promisit, atque mira foecunditate in gentium conversione qua idem Christus eam praeditam voluit: si haec omnia in ecclesia romana semper reperta sunt ac reperiuntur, jure concluditur eam hac nota fulgere. Jam vero quovis tempore homines sanctitate eximia conspicuos eosdemque pene innumeros in illa floruisse, ille solus ignorat qui ejus fastos minime perlustraverit5 : item consilia evangelica viguisse et adhuc vigere in eadem ecclesia innumerae prope religiosorum familiae, quae tum propriae perfectioni student tum proximorum utilitati, ineluctabile sunt documentum. Insuper prophetiae ac miraculorum dono, ceterorumque charismatum per aetates singulas quamplurimos in eadem ecclesia claruisse monumenta indubia testantur, quae nonnisi ab incredulis despici possunt6, nec pauci adversarii fatentur: rigidum praeterea examen quod de

4) Merito s. Franciscus Salesius postquam pluribus ostendit Christum evangelica consilia dedisse ecclesiae suae, concludit, illam esse veram ecclesiam, quae quovis tempore ea execution! mandavit; sed lubet ejus verba juxta versionem italicam hic describere: »Egli, (Christus), *inquit,* li ha praticati, e li ha falti praticare alia primitiva sua chiesa; tutti sono scritti, e registrati; e la vita istessa dei Salvatore altro non è che unl istruzione per i suoi fedeli ; dunque la chiesa ne debbe fare il proprio profilto, ed uno degli esercizj della cristiana religione è di praticare questa poverty, questl ubbidienza, e questo annegamento di së medesimo. E di fatto; la chiesa ha sempre frequentati tali esercizj in ogni suo stato, dunque son tutti proprj di lei: altrimcnti a che utile tante esortazioni, se non dovesscro essere praticate ? D'onde ne segue, che nella vera chiesa, debba risplendere la vera perfezione della vita cristiana.· *Collezione completa di tutte le opere di s. Francesco di Sales.* Brescia 1830. tom. VIH. disc. XIV. pag. 191. cf. etiam disc. VIII. seqq. in quibus sanctus et doctus praesul qui tot tum voce tum scriptis de protestantium erroribus triumphos reportavit, evolvit singillalim argumenta, quae nos vix innuimus brevitatis gratia.

5) Satis est ad hoc sibi persuadendum ut quis immensam evolvat Bollandianorum collectionem. Cf. etiam Coccium in *Thesauro catholico,* Colon. 1600. tom. L lib. VIIL *De signis ecclesiae,* art. XL *Vitae morumque sanctimoniam esse certum ecclesiae signum,* ubi exhibet catalogum illustrium ecclesiae sanctorum ab origine mundi usque ad ann. 1580. Christi; pag. 1099 seqq. Hic autem catalogus facile produci posset usque ad aetatem nostram; siquidem nullum effluit saeculum in quo passim solemnes servorum Dei *beatificationes,* ac Beatorum *canonizationes* in quarum singulis quinque aut septem in sanctorum album referri solent post longum, et accuratum dc virtutum omnium in summo gradu exercitio examen, de quo mox dicemus, non fiant. Sane aPioVIL.ann. 1807. quinque, et a Gregorio XVI. totidem die 26. Maji 1839 Sanctis adscript! sunt. Sic ecclesia romana quae vera Christi ecclesia est, producit fructus suos.

6) Cf. Jodocum Coccium op. et loc. cit. *De signis ecclesiae,* art. XIII. *Perpetuis miraculis veram ecclesiam a falsa internosci,* ubi exhibet catalogum illustrium ecclesiae miraculorum ante et post Christum natum ad haec usque tempora; nempe 1580. Quamvis non omnia, quae hic auctor recenset miracula ad crilices severioris

iis institui solet, quamvis rationabilem dubitationem de illorum veritate excludit. 7 Mira demum foecunditate iu gentibus convertendis praeditam eandem ecclesiam esse, fidem faciunt populi omnes qui ab aetate apostolica in Christum crediderunt. Cum igitur ex fructibus cognoscatur arbor, et ex actionibus vita, patet romanam ecclesiam esse plantationem illam quam plantavit Pater caelestis; esse corpus vivum, corpus Christi mysticum vita ac vigore pollens, anima seu gratia sanctificante informatum cum virtutibus reliquis, quae ex ipsa et cum ipsa subsistunt.

237. Catholicam pariter esse romanam ecclesiam, seu ad eam spectare

leges exigi possint; plura tamen sunt, quae in dubium absqne levitate ac temeritate revocari nequeunt. Vid. etiam Segneri, *//incredulo senza scusa,* part. II. cap. 5 — 9. Card. Gotti, *La vera chiesa di Cristo,* Bologna 1719. tom. I. cap. 2. Bollandianos mens, septemb. tom. VL edit. Antwerp, ad diem XIX. pag. 852. §. 29. ..Ostenditur luculentissimis testimoniis gratiam miraculorum perseverasse in ecclesia: inauditae calumniae Joannis Clerici id impudenter negantis."

7) Confecto examine, ac per decretum pontificis dubio de virtutibus resoluto; aliud proponitur a sacr. rituum congregatione: *An et de quibus miraculis constet ad effectum de quo agitur?* Hic jam supponitur confectus juridicus processus de *facti veritate,* et inquiritur in ejus valorem ac naturam, et gradum miraculorum, quae patrata ad invocationem alicujus servi Dei perhibentur. Ut porro felix hujus resolutionis exitus contingat, requiritur 1. Ut constet per testes de visu, aut etiam de auditu a testibus de visu, aut praeterea a testibus auditus de auditu, de utroque ut vocant, miraculi extremo, mortis e. gr. et excitationis, morbi et sanationis. 2- Cum de hoc posteriori miraculorum genere sermo est, constare praeterea debet de septem concurrentibus ad vere et proprie dictum miraculum constituendum; quod scilicet morbus sit gravis, vel impossibilis vel curatu difficilis; quod morbus, qui depellitur non sit in ultima parte status, ita ut haud multo post declinare debeat; quod nulla adhibita fuerint medicamenta vel, si fuerint adhibita, certum sit ea minime profuisse; quod sanatio subita sit atque instantanea; quod sanatio sit perfecta, non manca vel concisa; quod nulla notatu digna crisis praecedat temporibus debitis, et cum causa; postremo quod sublatus morbus non redeat 3. Ut vero tuto de iis constare possit praeter testes de quibus diximus, adsciscunlur a cansae postulatoribus medici, pharmacopolae, chirurgi etc. ii nimirum omnes qui curam aegroti susceperunt; deinde his adjiciuntur ah iisdem postulatoribus alii ad minus duo medici doctrina praestantes, ut circa morbi naturam et sanitatem suffragium ferant; praeter quos duo alii a sacra congregatione deputantur, uti pro rei veritate iterum rem expendant, et suffragium in scriptis emittant, qui omnes et singuli, nonnisi interposito jurisjurandi sacramento suam possunt aperire sententiam. 4. Ut constet de invoatione sive expressa sive tacita per applicationem imaginis aut reliquiarum servi Dei, vel ab infirmo, vel ab alio aliquo. 5. Haec omnia ad trutinam 1er revocantur, appositis semper novis promotoris fidei seu oppugnantis animadversionibus, et donec cujusvis dubitationis vel levissima haud fuerit depulsa nubecula, non pronunciats.sedes veritatem miraculi, scilicet de illo constare. Si vero vel unus supersit in recensitis defectus, qui tolli non possit, miraculum plane rejicitur. Cf. Benedict. XIV. *De beatificat, et canonizat, sanctorum,* lib. IV. part. L cap. 8. n. 2 seqq. Nunc provocamus acalholicos omnes, ut inveniant alicubi tribunal in quo severo adeo examini subjiciantur quaecumque causae. Attamen ipsi sunt qui rident miracula ecclesiae romanae!

8) Nulla prorsus gens est, quae ad Christum conversa sit, nisi ecclesiae rominae seu catholicae ministerio. Cf. quae scripsimus in tract. *De vera religione,* part Π. prop. X.

catliolicitatis notam duo illa criteria, quibus haec nota juxta dicta distinguitur, apertissime conficiunt. Etenim ecclesia romana inprimis ubique semper diffusa est, ac ubique diffunditur, et ita diffunditur ut eadem plane sit sive unitate fidei, sive unitate communionis, tum ratione temporis, tum ratione loci. Sane ad diffusionem quod attinet, universas provincias sive orientales sive occidentales ecclesiam romanam occupasse constat ex disputationibus patrum adversus haereticos, potissimum vero adversus schismaticos novatianos, donatistas, luciferianos etc.[9]; post detectas indicas regiones illico ecclesiam romanam ad eas appulisse sat notum est; nulla est regio, nulla est mundi cogniti plaga, quamvis in eis aut infideles, aut haeretici et schismatici dominentur, quae ecclesiae romanae plura aut pauciora membra non contineat. Immo etsi ubique fere gentium haec ecclesia persecutionem patiatur, potissime ab haereticis, tamen numerosior omnibus sectis est, etiam simul sumptis [10], et quotidie crescit et fructificat. [11] Quod vero spectat ad identitatem, ea liquet vel ex ipsius constitutione, quae necessario ab omnibus et singulis membris suis exposcit unitatem fidei et communionis, prout exposuimus. Haec confirmantur 1. ex eo quod facta sit ejus propria *ecclesiae catholicae* denominatio, quamvis, ut diximus aliqui coetus ab ea divisi eam sibi frustra usurpare tentaverint. [12] 2. Ex eo quod adversus illam solam

[9]) Cf. apud Thomassinum op. et loc. cit. et apud FF. de Walenburg conlrov. III. part. II. 4. prob. ex palrib.

10) Sane graeci schismatici quibus accensemus russos, quamvis isti patriarcham consiantinopolitanum minime agnoscant, numerantur 30,000,000 quibus alii adjicientes nestorianos, jacobitas, armenos, coptos, abyssines etc. summam ex istis omnibus conficiunt 41,000,000; protestantes cum innumeris divisionibus suis numerantur in Europa 46,000,000; et in foederatis provinciis cum pluribus sectis 11,000,000 qui tamen numerus nimis auctus dicitur. Itaque ex his omnibus simul sumptis summa conficitur 98,000,000. Contra vero catholici per universum orbem numerantur 180,000,000. De parva anglicanorum fractione postea dicam. Cf. Franc. Patricium Kcnrick coadjutorem episcopi Philadelphiae in provinciis /foederatis Americae in *Theologia dogmatica,* tom. I. Philadelphiae ann. 1839. tract. II. de ecclesia pag. 117. Quod si ipsam Adriani Balbi computationem sequaris, *Abrégé de Géographie,* pag. 75. Paris 1834, qui schismaticis sive graecis, sive russis, sive orienUlibus 62,000,000; proteslantibus autem catholicae 139,000,000 tribuit (cui tamen computationi haud ita facile subscribimus), patet magnum semper intercedere discrimen inter numerum catholicorum, ac numerum heterodoxorum.

[11]) Cf. *Annali della propagatione della fede.* Lione 1820 seqq.

12) De ecclesia romana scripsit s. **Irenaeus** lib. III. cap. 3.: »In qua semper ab his qui sunt undique conservata est ea quae est ab apostolis traditio.*· S. **Cyprianus** semper eam quae cum romano episcopo communicavit catholicam significavit; scribens enim *Ad Antonianum, ep.* LII. ut eum certiorem faceret quod communicaret cum ecclesia catholica his verbis utitur: «Scripsisti etiam ut exemplum earundem litterarum ad Cornelium collegam nostrum transmitterem, ut deposita omni sollicitudine jam sciret te *aecum,* hoc est, cum *catholica ecclesia* communicare;u S. **Augustinus,** *Contra Epistol. Fundamenti,* cap. 4. «In catholica enim ecclesia, inquit, ... tenet ab ipsa sede Petri apostoli, cui pascendas oves suas post resurrectionem Dominus commendavit, usque ad prae-

haereses omnes, schismata, factiones, sectae, increduli omnes quovis tempore conspiraverint et adhuc conspirent, et cum illis vires contra eam conjunierint judaica perfidia, et pagana superstitio: 3. ex ipsa haud paucorum adversariorum agendi ratione, qui quamvis aperte ab ea divisi sunt, adhuc se tamen ad illam pertinere contendunt, ne schismatici aut haeretici audiant.^

238. Nota denique **apostolicitatis** romanam frui ecclesiam compertum lit ex numquam interrupta romanorum pontificum successione a s. Petro ad nes usque, et episcoporum omnium per orbem ecclesiarum , quae cum ipso communicarunt et communicant in unitate fidei et communionis ad haec usque tempora. Adeo haec successio explorata est, ut neque ab adversariis in dubium revocetur sive quoad partem ejus materialem, sive quoad formalem. Extorquet ipsorum admirationem ejusmodi successio, qua fit ut apostolica sedes decem et octo saeculorum tractu adhuc perseverat inter tot vicissitudines sive religiosas, sive politicas quas Europa universa subiit, et ita perseverat ut in pleno vigore subsistat. 14 Adeo firma est illa petra quam numquam vicerunt superbae inferorum portae ! Quot tamen impetus ca sustinere non debuit? Ille solum ignorat qui hospes plane sit in Christianae religionis historia; attamen insani conatus, splendidiores effecerunt ejusmodi triumphos, siquidem incassum omnes illi impetus cesserunt, et *mille clypd pendent ex ea, omnis armatura fortium. 15*

sentem episcopatum successio sacerdotum: tenet postremo ipsum catholicae nomen.- Sic patres ceteri quibus perinde erat romanam ac catholicam ecclesiam nominare. Quod uberius ex dicendis opportuno loco constabit. –

,3) Hoc novum non est; siquidem habemus ex remotissima antiquitate quod etiam veteres haeretici et schismatici, perinde ac haeretici et schismatici nostri temporis, affectaverint pro suis coetibus *ecclesiae catholicae* denominationem. At frustra tum isti tum illi. Sic enim s. Augustinus illos refellebat. »Una est catholica, cui haereses aliae diversa nomina imponunt, cum ipsae singulae propriis nominibus, quae negare non audeant, appellentur. Ex quo intelligi datur, judicantibus arbitris, quos nulla impedit gratia, cui sit catholicum nomen, ad quod *omnes ambiunt,* tribuendum." *{Lib. de util. cred.* cap. 7); et alibi: ›,Tenenda est nobis Christiana religio, et ejus ecclesiae communicatio, quae catholica est, et catholica nominatur, non solum a suis, verum etiam ab omnibus inimicis. Velint nolint enim, ipsi quoque' haeretici, et schismatum alumni, quando non cum suis, sed cum extraneis loquuntur, catholicam nihil aliud quam catholicam vocant; non enim possunt intelligi, nisi hoc eam nomine discernant, quo ab universo orbe nuncupatur.·· *{De vera relig.* cap. 7.)

,4) Invent hic describere verba prolestantis Frid. Hurter juxta versionem gallicam Ab. Saint - Chéron, Paris. 1838. in *Vita Innocenta 111.* lib. I. pag. 76. ›·En portant nos regards en arrière, *scribit,* et en avant sur la suite des siècles, en voyant comment Γinstitution de la papauté a survécu à toutes les institutions de Γ Europe, comment elle a vu naître et périr tous les états, comment, dans la métamorphose infinie des choses humaines, elle a seule conservé invariablement le même esprit, devons-nous nous étonner si beaucoup d'hommes la regardent comine le rocher dont la tête immobile s'élève au dessus des vagues mugissantes du cours des siècles?·

1'O Cantic. IV. 4.

239. Quae cum ita «e habeant, merito concludimus romanam ecclesiam illis fulgere nolis, quibus vera Christi ecclesia a falsis internosci debet, e&inque propterea veram esse ecclesiam a Christo Domino Salvatore nostro institutam. —

Praedictarum notarum defectus in omnibus societatibus quae non communicant cum ecclesia romana.

240. Ut compendio utamur, ad ostendendum nullis prorsus societatibus ab ecclesia romana divisis competere, aut competere posse recensitas notas, oa urgebimus argumenta quae iis omnibus communia sint.

241. Ac primo communis est omnibus his coetibus defectus unitatis. Etenim omnes acephalae sunt, et proinde legitima illa auctoritate sunt destitutae, quae principium est unitatis tum fidei tum communionis. Hac porro sublata auctoritate, non solum omne dissolvitur unitatis vinculum, sed necessario oritur principium divisionum sive fidei, sive communionis, cum nemo sit, qui cogi possit ad eandem fidem profitendam, et ad eandem servandam communionem. Hinc eodem jure, quo quilibet *sacrorum emendatores* ab aevo apostolico usque ad nos, id est a nicolaitis et simonianis, usque ad quakeros, methodistas seu wesleyanos, whitefieldistas, kilhamitas, juniperos, irvingitas etc. insurrexerunt adversus apostolos, et ecclesiam catholicam seu romanam, insurgere possunt adversus communionem seu coetum in quo instituta sunt individua singula, ac novos coetus condere. Sic eodem jure quo novationi, donatistae, graeci, russi, anglicani, *parva* in Galliis *ecclesia* a centro unitatis, romano scilicet pontifice recesserunt, eodem poterunt jure recedere a proprio patriarcha, primate, episcopo, aut sacerdote eorum subditi, et in novas societates coire. 16 Sane experientia ostendit ita semper factum esse : quod si plena dissolutio integri coetus cujuslibet non contigit, ideo est aut quia homines non semper sibi cohaerent, aut quia causae exteriores et politicae plerumque obstiterunt. 17 . Quod si sermo sit de ultra-protestantismo,

16) Sane eodem jure quo e. gr. Photius aut Michael Cacrularius se subtraxerunt ab auctoritate romani pontificis, eodem poterant singuli episcopi se subtrahere ab auctoritate patriarchae constantinopolitani, imφo a fortiori, cum hujus patriarchatus institutio ecclesiastica sit, auctoritas autem supremi capitis in universa ecclesia sit juris divini, ut postea ostendemus. Idem dic per analogiam de celeris coetibus schismaticis. Idem de haereticis : si enim licuit innovare haeresiarchis adversus Christi ecclesiam, quare non licebit innovare contra peculiaria uniuscujusque haeresiarchae dogmata, eo magis quod nemo possit sibi tribuere infallibililatem quam ecclesiae, unde discessit, denegavit? Et hoc adversus anglicanes quoque objiciunt dissidentes ipso referente Palmer qui perperam, ut ab illorum ictibus suam tueatur ecclesiam, ad speciosum sed gratuito confictum oxoniensium modernorum systema confugit.

l ') Exinde oritur systema persecutionis quae in omnibus seclis acalholicis, apud quas obtinet principatus politicus, plus minus viguit ac viget. Satis est ad hoc sibi

ut vocant, qui systema profitetur liberi examinis, res adhuc evidcuiifl^fit: exinde enim ortae sunt fluctuationes, mutationes, phases quibus sectae illius omnes obnoxiae fuerunt et suntt8; exinde cuilibet fas est impune quodvis doctrinae caput, prout lubet, aut admittere aut rejicere aut immutare pro subjectiva persuasione; exinde rationalismus et mythicismus prodierunt, qui sub christiani nominis larva atheismum aut certe nudum theismum invexerunt. Haec est ultima periodus ultra quam protestantismus progredi non potest. 19

persuadendum lustrare publicas ephemerides, et pubhca documenta. Nimirum hisce armis ac praesidiis sectae, quae omni carent vita, stabilitatem sibi quaerere conantur!

,s) Cf. quae scripsimus in tract. *De vera religione,* part. II. prop. IX.

’’) Omnium sectarum et schismatum, nec non rationalism! et mysticism» fontem perbelle detegit et exponit cit. Hurter lib. XIV. vitae Innocentii III. pag. 4, 5. Cujus philosophicas, ut ita dicam, hac de re meditationes hic placet referre. «L'esprit humain inquit, dans le pressentiment d'une dignité supérieure, dans la conscience de sa vaste activité, dans la joie de parvenir à s’élancer dans les hautes régions d’où découle toute existence, et de pénétrer les profondeurs immenses, qui voilent le mystère de la vie, se roidit quand on veut lui imposer du dehors ce qu’il se croit capable de découvrir en lui-même. Souvent il regarde comme une barrière indigne de lui la prétention de lui assigner une source suprême de toutes connaissances, pareeque dans son orgueilleuse suffisance, il croit porter en lui la vie et la force, pouvoir séparer à sa volonté la lumière des ténèbres, et fonder sur l’indépendance de son jugement la différence entre le bien et le mal. C’est ainsi que dans tous les temps, l’ancienne défection s’est renouvelée sous mille formes, mais toujours la même dans sa nature. Il est vrai, ГEternel, dans sa miséricorde , a envoyé Celui qui est le chemin de la vérité et de la vie, et par lequel les enfans égarés doivent retourner auprès de leur Père: mais pour les uns, le chemin n’ était qu’ une de ces innombrables voies qui dans tous les temps, pouvaient être tracées par les hommes les plus distingués ; ils ne regardaient cette vérité que comme une de celles qui avaient été découvertes en grand nombre par des génies supérieurs, et cette vie uniquement comme un phénomène particulier de l’existence universelle dont le problème ne peut jamais être résolu dans sa mystérieuse obscurité. Les autres, au contraire, reconnaissaient et acceptaient ce *chemin,* cette *vérité* et cette *vie,* comme un fait, mais soumettaient, soit le mode de connaissance, soit la mesure de l’acceptation, au jugement ou à h volonté des hommes. L’erreur des unset des autres ne diffère que par la forme; la première appartient exclusivement à un système *qui ne veut pas connaître le Christianisme,* et la seconde à celui, qui n'admet *la vérité et la divinité du Christianisme* qu’autant que la faculté de connaître donnée à Г homme *peut les admettre.* Li première erreur procède avec plus d’indépendance et de loyauté; l’autre avec pins de partialité et de séduction : l’une et l'autre sont la racine de *celte inimitié contre t Eylise,* inimitié qui attaque principalement la doctrine sur laquelle clic repose, ou qui la dénature.

Une autre propriété de I’ esprit humain, c’ est que plus les développemens d’une institution sont brillans, plus il met d’activité à rechercher un côté faible; plus celte institution s'efforce de perfectionner son organisation intérieure par une hiérarchie fortement constituée, plus il s’applique à en épier les imperfections; et plus un édifice s’élève audacieusement, plus aussi il s’occupe d’en sonder les fondemens. dans l’espoir de découvrir des défauts à te monument qui étale à ses yeux l'ordre, la gloire et la puissance: par là il » croit autorisé à miner l’édifice, à séparer

242. Cum vero notae reliquae juxta dicta in unitate, virtute saltem contineantur, et ex ea progignantur, jam patet, quod si nulli societati ab ecclesia romana sejunctae competere potest unitas, competere pariter ceteras notas non posse. Profecto sanctitas, qua corpus Christi mysticum, quod est ecclesia, vivit, nequit haberi ubi non est unitas; nam si membra nullo sint inter se nexu conjuncta, si careant capite, impossibile omnino est ut corpus constituant quale describit apostolus20, ac propterea a spiritu informetur ae vivat: tales porro sunt ex modo dictis societates omnes ab ecclesia romana sejunctae: omnes igitur vita supernatural! de qua loquimur, seu sanctitate plane sunt destitutae. Quod si sanctitate omnes ejusmodi coetus orbati sunt, impossibile pariter ipsis est ut exterius per notam visibilem manifestent eam sanctitatem quam non habent, non per professionem fidei quam juxta excusum systema libertatis examinis habere nequeunt, aut saltem non possunt integram conservare defectu auctoritatis 21; non per donum miraculorum ceterorumque charismatum quibus Deus ecclesiam suam praeditam voluit, cum ejusmodi dono coetus isti prorsus omnes destituantur22; non per vitae sanctimoniam quae complectatur ipsa evangelica consilia, quaeque propria est verae ecclesiae Christi, siquidem societates istae, praesertim receutiores, ab iis summopere abhorrent 23; non per foecunditatem in gentium

violemment ce qui a été réuni, à paralyser l'action de ce qui est fort.*· Integer hic liber XIV. dignissimus est qui legatur, in quo protestantismus graphice describitur in sectis quae medio eruperunt aevo, quaeque reformationi saeculi XVI. facem praetulerunt

20) Ephes. IV. 16.

21) Hujus rei luculentissimum exemplum habemus in ecclesia anglicana, quae defectu hujus auctoritatis impedire non potuit quominus asseclae sui in protestantismum dilaberentur: qui vero nunc ad pristinum statum eam revocare satagunt, *romanenses* audiunt ac *papistae;* idem dic de innumeris particulis in quas ecclesia illa dissecta est.

22) Hinc Erasmus in *Diatribe de lib. orbitr.* loquens de lulheranis: «Nullus, inquit, illorum adhuc exlitit, qui vel equum claudum sanare potuerit," cui Lulherus in iib. *Re servo arbitrio* respondebat: «A nobis, qui negamus liberum arbitrium, miracula exigi non debent;" et Calvinus praef. *butit.:* «Improbe faciunt, ait, quod miracula a nobis poscunt." Attamen nemo ignorat fraudes ad quas identidem recurrerunt ut saltem miracula confingerent: ast, Deo obnitentc, et haec incassum reciderunt. Cf. quae retulimus in tract. *De vera relig.* part. I. cap. 3. num. 164. not. 30.

23) Consulantur controversistae, praesertim vero Bellarminus in lib. II. *De monachis.* Profecto novissime E. B. Pusey regius professor in universitate oxoniensi in opusc. cui ti *etter to the Right Rev. Lord Bishoji of Oxford on the tendences to romanfsm* etc. seu *Epistola ad episcopum oxoniensem circa tendentiam versus romanismum adscriptam doctrinis antiquitus propugnatis* etc. ed. 2. Lond. 1839, amare conqueritur de tyrannide quam exercet ecclesia anglicana dum omnes ministros suos cogit ad ineundum conjugium, ac eos impedit quominus *excellentiorem viam,* ut vocat apostolus consilium virginitatis seu coelibatus, sequantur. Id Christi et Pauli verbis palam adversari profitetur, qui virginitatem non commendarunt modo, sed etiam aperte consuluerunt. Id Christianae perfectionis nervos in sacris ministris elidere dolet. Quin etiam sacras virgines in anglicana ecclesia sicut in romana vitae castimonia florere vellet! Egregia sane ac

conversione utpote sterilitate mulctntae. Et haec quidem in universum; «l enim ad protestaittismum et ad sectas ab eo progenitas singillatim oculos convertamus, praeter ignobilitatem originis quae accepta referenda est hominibus nequissimis et in omnem libidinem effusis, superbis, invidis, elatis omnique vitiorum colluvie inquinatis24, tales in eo doctrinae vigent aut sal. tem viguerunt, ut sanctitas omnis eliminetur; e. gr. Deum plures condidisse homines in eum tantum finem ut perpetuo damnarentur ts ; in omnibus Adae posteris extiuctum penitus esse liberum arbitrium, adeoque ferrea illos necessitate sive ad bona sive ad prava opera impelli'6; inutilia esse opera bona ad salutem, immo prava ad sanctitatem conferre '', aliaque sexcenta id genus errorum monstra, quae protestantismus docuit ac docet, quorumque vel ipsos ethnicos suppuderet.

merito laudanda animi vota. Quae tamen quid aliud produnt nisi ecclesiam illam, quae hac vitae Christianae perfectione omnino caret, Christi eeelesiam esse non posse? Cf. pag. 209 seqq. Integrum ejus textum referremus nisi esset nimis prolixus.

'4) Cf. Lessium in op. *Quae fides et religio sit capessenda consultatio.* Inter *opuscula* edit. Antwerp. 1626. pag. 709 seq. Consid. IX. *Datio quinta. Ex vitae et morum conditione.* Item in ejusd. appendice: *Virum Calvinus convictus fuerit sodomiae et ob eam causam stigmate inustus.* Cf. etiam *Le ministre protestant aux prises arec lui même* par M. A. F. Lyon 1836. in app. pag. 167 seqq. *Les apôtres du protestantisme peints les uns par les autres.* Plura pariter in hanc rem suppeditat documenta Dr. August. Theiner in op. *La Scezia e le relazioni di essa colla sauta Sede* etc. Roma 1838. part. I. cap. 5. pag. 186 seqq.

•5) Cf. Lessium in cit. *Consultat,* et in oil. append, cap. ILL *Utrum Calvinus docuerit Deum esse auctorem omnium scelerum.* Sed praestat ejusdem Calvini verba describere; sic porro loquitur *Instil,* lib. III. cap. 27. §- 7. ..Iterum quaero: unde facium est, ut tot gentes una cum liberis eorum infantibus aeternae morti involveret lapsus Adae absque remedio, nisi quia Deo ita visum est? Hic obmutescere oportet tam dicaces alioqui linguas. Decretum quidem horribile, fateor: inficiari tamen nemo poterit quin praesciverit Deus quem exitum esset habiturus homo antequam ipsum conderet; *et ideo praesciverit quin decreto suo sic ordinarat.u* Ed Atnstelod. 1667.

26) En textum Lutheri quem excerni ex ejus libro *De servo arbitrio:* »Sichumana voluntas in medio posita est, ceu jumentum, si insideril Deus, vult et vsdit quo vnlt Deus ... si insideril satie, vult et vadit quo vult satan, nec est in ejm› arbitrio ad utrum sessorem currere, aal eum quaerere, sed ipsi sessores certantob ipsum obtinendum et possidendum." Opp. Luth. edit. Jenae 1557. loin. IIT. fol. 177. *tergo.* Ne plura alia testimonia referam, ea cf. apud Coccium op. eit. pag. 1038. qui congessit pene innumera ex Luthero, Calvino$_t$ Melanchlhone etc. Cf. etiam Bossnel *Deux Avertissemens aux protestans,* edit Versailles 1816. tom. XXL §. 19. pag. 117 seqq. nec non Th. Moore, *Voyages dut jeune irlandais à la recherche Λ une rt ligion.* Trad, de l'angl. Paris 1836. chap. 40. *Doctrine de Luther, esclavage de la* ro*lonté,* pag. 244 seqq.

2Î) Alias .hujus assertionis attulimus documenta. Cf. praeterea Moore op. tit chap. 60. pag. 335 seqq. ubi ostendit Amsdorfium et Agrippam Lutheri discipulos rejecisse obligationem legis Dei utpote judaicam ct anlichrislianam; plures item sectas adhuc idipsum in Anglia docere; Fletcherum Wesleyi discipulum docentem methodistas accusare *legalitaten* bonorum operum, excusare adulteria, ho-

243. Deest autem hoc Ιρκο aodetatibu» his omnibus catholicitas ejusque nota; ei enim illis decet unitas, quomodo poterit penes eas identitas fidei et communionis inveniri? Historia variationum locupletissimum est argumentum ejusmodi defectus. Possemus hos 'omnes provocare coetus ad edendam fidei professionem quae communis vel uni Illorum sit, et quae semper apud eum obtinuerit, si forsan excipias partem negativam et aversionem a communi ipsorum matre, ecclesia nempe romana seu catholica: nihil dicemus dc particulis in quas unaquaeque societas dissecatur, quae vix numerari possunt, cum haec notissiina sint. 28 Quod dictum est de identitate fidei patet dici pariter debere de identitate communionis, quae ex defectu capitis subsistere nequit: unaquaeque enim in propria regione ubi reperitur suum *consistorium,* ut vocant, suum praesidem, suos ministros habet, qui nulla ratione consistorio, praesidi, aut ministris alterius regionis subjiciuntur. Quapropter, quod consequens est, nulla universalis reperitur apud eos diffusio, sed quilibet coetus, et uniuscujusque coetus portio divisi sunt ab invicem et independentes juxta regimen cui subsunt; hinc quaelibet secta seorsum sumpta nonnisi angustum terrae angulum occupat. Carent proinde istiusruodi societates omnes catholicitate, et catholicitatis nota quoad utramque sui partem ; materialem scilicet atque formalem.

micidia etc. Neque reponi potest hos homines aut sectas excessisse : siquidem haec necessario profluunt ex intima protestautismi doctrina, ut patet per se, et clarissimo in lumine collocavit Mohler in celebri sua *Symbolica,* et patet praeterea ex ipsis Lutheri principiis. Nam in lib. *De captio. Babylon,* cap. *De baptismo:* «Vides, inquit, quam dives est homo Christianus, sive baplizatus, qui etiam volens non potest perdere salutem quantiscumquo peccatis, nisi nolit credere. Nulla peccata eum damnare possunt, nisi sola incredulitas;“ et in serro. *De piscatura Petri:* «Erga Deum non operibus, sed nuda fide indigemus. Debemus enim cum solo Isaac venire, hoc est, cum fide: servos et asinas, hoc est, opera deorsum demittere oportet. Quanto sceleratior es, tanto citius Deus suam gratiam infundit." Haec aliaque ejusmodi Lutheri principia cf. apud Coccium op. cit. pag. 1115. Ex his collegerunt Antinomiani *in confess. Mansfeldensi :* ..Lex non est dim ut vocetur verbum Dei : si meretrix es, si scortator, si adulter, vel quicumque alius, tantum crede, et es in via salutis, cum in medio peccati haeres. Decalogus ad curiam perlinet, non ad suggestum : quihuscumque cum Mose res est, recta via tendunt ad diabolum, immo ad malam rem cum Mose. Dictum Petri: *Certam facite vocationem restram per bona opera,* est inutile. Quandocumque tibi tab's incedit cogitatio, hoc vel illo modo in ecclesia rem geri debere, ut sint homines boni, honesti, sancti et casti, jam aberrasti ab evangelio, etc." Ibid. Jam vero, ubinam pagani ipsi talia docuerunt? O praeclaros *sacrorum emendatores.'* O egregios romanae ecclesiae *reformatores !*

2S) Cf. ex antiquis s. Irenaeum *Adv. haereses,* lib. V. 1; Epiphanium lib. III. s. Augustinum, *De haeresibus,* lib. L; Theodoretum *Haereticarum fabular.* lib.V. Philaslrium brixiens. *Haereseol.* in biblioth. patrum de la Vigne ed. II. Paris 1689. tom. IV. Ex recenlioribus Bernini, *Istoria di tutte le eresie;* Paletta *Storia rayionata delle eresie.* Veron. 1797; Pluquet, *Dictionnaire des hérésies;* Grégoire, *Histoire des sectes.* Paris 1829.

244. Denique nullis ejusmodi coetibus competere, aut competere posse apostolicitatem ejusque notam, evidenter constat ex singulorum origine: unusquisque enim eorum erupit determinata epocha, quae ab historia assignatur e. gr. ante Lutherum nulli erant lutherani; nisi Henricus VIII. in Annae Bolenae oculis novum evangelium legisset, adhuc ignorarentur anglicani, et ita porro. Nulla omnino secta ascendit usque ad apostolos, aut perseveravit in communione fidei et caritatis cum legitimis successoribus apostolorum seu cum ecclesiis per legitimam ordinationem numquam interruptam apostolicis. Utrumque enim ad apostolicitatem et ad ejus notam constituendam requiri ostendimus. Jam vero nullus est coetus a romana ecclesia separatus, qui hunc characterem praeseferat. Si qui autem aetate apostolorum exorti sunt, praeterquam quod luere ab apostolis damnati et ab ecclesia rescissi, cito evanuerunt, adeo ut ex tot sectis tunc temporis aut paulo post exortis, saec. III. exeunte nulla superfuerit, si aliquot misere huc illuc palantes fortasse excipias.

245- Atque ut jam fructum aliquem capiamus ex his quae fusiori calamo pro rei gravitate de qua agitur disseruimus, tum de ecclesia romana cui omnes et singulas notas verae Christi ecclesiae competere ostendimur, tum de societatibus ab ea sejunctis quarum nulli pariter luculenter demonstravimus nec unam competere aut competere posse, ut illuc redeat oratio unde discessit, concludimus.

246. I. Ergo ecclesia romana est sola vera Christi ecclesia; est unicum corpus Christi mysticum individuum ac jugiter vivens, quod a Christo ejusque apostolis semper et ubique perseverat ac manet, unica ejus sponsa ac dilecta, una ejus columba sancta et immaculata.

247. П. Ergo societates omnes quae identidem ab ea divisae sunt aut expulsae ob ipsarum pervicaciam, totidem sunt sectae antichristianae, Deo odibiles, jamdiu a Christo ejusque apostolis in earum antesignanis proscriptae et reprobatae, aut totidem humanae superbiae monumenta, „arbores autumnales infructuosae, bis mortuae, eradicatae, fluctus feri maris despumante? suas confusiones, sidera errantia: quibus procella tenebrarum servata est in aeternum/[29 Loquimur autem, ut patet de sectis; nam quod spectat ad individua quae ad eas pertinent, quid sentiendum de iis sit. exposuimus in tractatu *De vera religione.* 30

DIFFICULTATES.

Petitae er. eccclesia romana adversus notam unitatis.

48. Ubj. Romanae ecclesiae unitas nominis dumtaxat est, non autem 1. Deest enim illi in primis unitas fidei cujus regula adhuc nutat: alii

) Epist. Judae, vv. 12, 13.

30) Part. IL prop. XI.

siquidem in ea ecclesia contendunt hanc regulam constitui a rom. pontifice cujus inerrantiam propugnant, alii vero mordicus pugnant pro infallibilitate, ut vocant, conciliorum oecurnenicorum, neutri proinde eam competere concludendum est. 2. Sed quod magis mireris illud est, quod nondum consuerint pontificii in recensione conciliorum oecurnenicorum: Gallis enim œcumenica concilia sunt constantiense et basileense, Italis vero lateranense V. et tridentinum. 3. Verum non est cur haec fusius persequamur, cum ex facto luculentissime constet nuspiam in ecclesia romana reperiri fidei unitatem. Etenim omissis acerrimis disceptationibus quae in scholis catholicis circa praedestinationem et gratiam, circa probabilismum ac singula fere ethices capita exardescunt, quo fit ut in plures factiones scindatur31, his, inquam, omissis, nemo negaverit ecclesiam romanam refertam *haereticis* esse: fatentibus quippe romanensibus omnibus, doctrina Jansenii haeretica est; porro longe lateque per ecclesiam universam janseniani diffusi sunt et a ducentis annis adhuc perseverant eidem ecclesiae mordicus adhaerentes. Nemo inficias iverit, refertam *incredulis* esse, et *indifferentistis* tam magno numero, ut eam obruere videantur ac fidem subjicere ejusdem membrorum. Constat praeterea eandem ecclesiam refertam esse *schismaticis}* ut liquet ex *episcopis constitutionalibus* eorumque asseclis qui in Galliis non communicant cum episcopis a Pio VII. constitutis; deest igitur etiam unio caritatis seu communionis. 4. Quae cum ita se habeant, quo abit illa romanensium jactantia, quod in sua ecclesia omnimoda, plena ac perfecta vigeat unitas ad discrimen sectarum quae in frustra scinduntur? Ubi illa auctoritas infallibilis sive ecclesiae sive pontificis quam tantopere commendant veluti principium seu mpdium efficax unitati conservandae quam neque agnoscunt filii ejus? 5. Ne vero haec amplificata videantur juverit ea confirmare auctoritate Gregorii XVI. qui in encyclica ann. 1832 edita inter cetera haec habet: „Vere dixerimus, horam nunc esse potestatis tenebrarum, ad cribrandum sicut triticum filios electionis. Vere luxit et defluxit terra infecta ab habitatoribus suis, qui transgressi sunt, leges, mutaverunt jus, dissiparunt foedus sempiternum. . . Loquimur, ven. fratres, quae vestris ipsi oculis conspicitis, quae communibus idcirco lacrymis ingemiscimus. Alacris exultât improbitas, scientia impudens, dissoluta licentia. Despicitur sanctitas sacrorum, et quae magnam vim,

") Ila passim protestantes recentiores, inter quos Gablerus in orat. *De tenuibus initiis. vera natura et inflate doctrinae ttangelicae.* Jcnae 1818. pag. 18. Scribere non veretur: «Quantae lites, quanta dissidii, quanta odia, inprimis inter ordines monachorum, Dominicanoruni, Franciscaiiorum, Jesuilarum, hucusque ecclesiam catholicam misere turbarunt! Non modo antiquiores doctores ecclesiastici, *patres* vocant, in quocumque fere doctrinae ecclesiasticae capite admodum inter se dissident, verum et recentiores romano-catholici, ipsique praesules romani, quorum decreta haud raro inter se pugnant. Atque etiamnum acres agitantur lites inter pontificis romani asseclas et episcopales, ultramonianos et mere catholicos.“

u

magnamque necessitatem possidet, divini cultus majestas ab hominibus nequam improbatur, polluitur, habetur ludibrio . . . vexatur acerrime romana haec nostra b. Petri sedes ... et *vincula unitatis* in dies *magis labefactantur, abrumpuntur;* divina ecclesiae auctoritas oppugnatur, ipsiusque juribus convulsis substernitur ipsa terrenis rationibus, ac per summam injuriam odio populorum subjicitur, *in turpem redacta servitutem*. . . Personant horrendum in modum academiae et gymnasia novis opinionum monstris etc. Alteram nunc persequimur causam malorum uberrimam, quibus afflictari in praesens comprobamus ecclesiam, *indi/ferentismum* scilicet, seu pravam illam opinionem, quae improborum fraude ex omni parte percrebuit etc." Vividioribus sane coloribus pingi ecclesia romanensis non poterat. 32 6. Quod si post haec aliqua unitatis umbra deprehenditur in ea ecclesia, coactiva potius dicenda est quam voluntaria, aut ex ejus natura progenita5 etenim „historia luce clarius docet, ecclesiam catholicam per tot tantaque facinorum monstra nefanda, quibus crudelissime usa est ad haereticos extirpandos, impedire non potuisse, quominus in ipso ejus coetu partium studiis dilacerato innumeri fere essent Christiani, qui puriore imbuti cognitione a decretorum et cultus ecclesiae catholicae commentis longissime abhorrerent, nec, nisi clericorum astuta crudelique dominatione revincti, aut commodi sui perverso studio ducti, in sinu ecclesiae suae continerentur." 33 Ergo.

249. Resp. Λ' JL Ad 1. prob. *N*. Omnes enim catholici unanimiter profitentur romanum pontificem cum ecclesia seu corpore pastorum sive in concilio sive extra concilium esse prorsus infallibilem. Haec regula numquam nutavit aut nutat, quod in praesentia nobis satis est. Si qua praeterea controversia circa potiorem partem hujus regulae excitatur, eadem non attingit regulam ipsam, ac tota domestica est, cujus momenta ab unaquaque contendentium parte proferri solita, postea expendemus. Absurdum porro est, ex eo quod non satis constet inter catholicos, utra auctoritas potiorem sibi vindicet partem, an scilicet pontifex seorsum spectatus, an vero ecclesia seu concilium, concludere, neque in pontifice cum ecclesia seu concilio eam residere; perinde enim esset ac inferre, quod cum disputent physiologi utrum in cerebro an in corde, seu in systemate nerveo, aut vasculari proprie vita resideat, eam neque in toto homine residere. 31

250. Ad 2. *D*. In iis quae in praefatis conciliis adversus haereticos de-

3I) Ita Palmer, cujus difficultates quas ipse in quatuor prolixis appendicibus tom. I. a pag. 318. ad pag. 360. fuse persequitur, contraximus. Quae porro ipse tanto apparatu exponit si ad logicam methodum exigerentur, vix locum darent, uti dicitur, *subsumptae* in scholasticis concertationibus.

'') Sic Wegscheider, §. 30.

'') Attamen hic est paralogismus que utitur Palmer op. cit. tom. IL part. IV. cap. 7. sect. I. pag. 152 seqq. ubi nititur evincere infallibilitatem synodi oecumenical celebratae ct confirmatae a solo rom. pontifice, esse in ecclesia romana *meram opinionem*. Ejus hac in parte systema peculiare postea discutiemus.

finita sunt «t a rom. pontificibus confirmata, *N.* in iis quae probata a rom. pontifice non sunt, aut in disciplinaribus decretis, *Tr.* Jam vero omnes pariter catholici in eo conveniunt definita in conciliis constantiensi ct basileensi adversus wicleffitas, liussitas, bohernos et a Martino V. et Eugenio IV. confirmata sunt, plenam obtinere auctoritatem, et in hoc nulla est disceptatio. Ad reliqua veru quod attinet quae dogma non attingunt, neque perhibentur a rem. pontifice probata, ad criticam devolvuntur, et nos pro opportunitate expendemus. Concilium Lateranense V. quod attinet, ob exiguum episcoporum numerum a nonnullis de ejus oecumenicitate dubitatum est. Ceterum nunc ab omnibus uti vere oecumenicum habetur etiam ab ipsis Gallis. 35 Concilium tridentinum in fidei decretis ab omnibus omnino catholicis ut oecumeniciun et infallibile habetur, et patet ex fidei professione, quae jussu Pii IV. ab omnibus elicitur in universa ecclesia.36

251. Ad 3- A'. Neque contrarium evincunt disceptationes theologorum, cum omnes in dogmatibus conveniant·, controversiae versantur dumtaxat *circa modum* ea conciliandi quae difficultatem praeseferunt, qui modus ut plurimum cura impervius sit, nil mirum si inter se non conveniant, et salva caritate uniuscujusque scholae theologi illi systemati adhaereant quod magis ad optatum finem conducere videatur, parati semper ad illud judicium amplectendum quod forte tulerit s. sedes. Idem dic de institutoribus ethices christianae, qui sibi munus sumpserunt eam ad singulos casus practicos applicare; cum vero hi pro innumeris prope adjunctis varient, mirum esse non debet, si identidem ab invicem discedant. Si interdum in hoc perdifficili munere obeundo aliqui lapsi sunt, statim revocati fuerunt ex censura lata a s. sede in erroneas aut falsas eorum theses.37

**) Numquam enim in hoc concilio episcoporum numerus ad centesimum et vigesimum pervenit. Cf. Cabassutium : *Notitia Conciliorum,* saec. XVI. Praeter Cabassulium, Labbaeus, Harduinus, aliique conciliorum galli collectores. Actum in eo potissimum est de cxtirpatione schismatis, rescissa sunt acta conciliabuli pisani, protripla pragmatica sanctio gallicana, definitum est animam rationalem esse immortalem. nec unam in pluribus hominibus, sed uniuscujusque propriam secus ac docuerint Averroës, Pomponatius aliique per id temporis delirantes philosophi. Si tamen audias Leopolduin Ranke in sua *Histoire de la papauté,* doctrina haec communibus suffragiis in oecumenico concilio proscripta, mentes ilalorum invaserat.

4S) Hoc fatetur Palmer, qui proinde hac de causa animum despondit circa unionem sectarum cum ecclesia romana.

3T) Huc spectant propositiones a rom. pontificibus condemnatae, de quibus cf. Viva in *Trutina thesium damnatarum.* Exinde patet in ecclesia romana semper praesto esse remedium, cum aliqua irrepserit ex parte individuorum prava doctrina. Vix enim aliqua propositio damnata fuit. ut nemo theologorum catholicorum eam amplius defenderit. Proferant simile exemplum coctus quicumque ab ecclesia catholica sejuncti. Nunc vero ut ad Gableri aliorumque ejus symmystarum, qui exprobrant catholicis nullius frugis concertationes, quarum vix supersunt vestigia, sermonem convertamus, si urgeremus adversus illos controversias omnes casque gravissimas, dissidia, simultates accerriuias, quae exortae sunt

252. Neque id evincunt plures paucioresve pervicaces doctrinae jansenianae asseclae sive occulti sive manifesti qui tanto temporis lapsu ubique fere ecclesiam a qua damnati sunt, infestarunt, quin eam maculaverint, eadem ratione qua olim manichaei, ac pelagiani haeretici qui numquam se ab ecclesia separarunt, illam haeresi sua non infecerunt. 38 Quando doctrina aliqua ut haeretica solemniter ab ecclesia proscripta est, regula ac norma est constituta; quod si peculiaria individua pervicaciter eidem obsistunt, sibi ipsis nocent, non autem ecclesiae quae eos extra fidei ac propterea salutis viam esse pronunciat. Ejusmodi perduelles possunt quidem esse in ecclesia, quamdiu peculiari sententia extorres ab ea facti non fuerint, non autem de ecclesia, ut loquitur s. Augustinus. Quod si illi notorietate juris aut facti manifesti sint, quin resipiscant, in articulo mortis sacramentis privantur, ac deinde ecclesiastica sepultura. 39 Idem ferri judicium debet de ejusmodi schismaticis, incredulis et *indifferentistis,* de quibus loquitur adversarius, cum

et passim adhuc novae penes ipsos exoriuntur, quaeque juxta systema fundamentale protestantismi de libertate examinis et independentia individual! numquam componi poterunt, vix integrum volumen iis complectendis sufficeret. Satis ergo hic sit speciminis gratia vel praecipua nomina recensere sectarum quae ex solo lutheranismo suum habuerunt ortum: vix enim ille lucem aspexit, illico prodierunt anabaptislae, antinomiani, osiandriani, stancariani, majoristae, amsdorfiani, synergistae, flacciani, adiaphoristae, substantiarii, accidenlarii, musculani, ubiquistae etc. quae rursum sectae subdivisae sunt, et iterum divisae, ut ita dicam, in infinitum, ac se invicem maledictis, anathematibus, conviciis omnigenis proscindebant. Cf. Jod. Coccium op. cit. *De signis ecclesiae,* art. VIT. ubi prolatis documentis ostendit Lutherum a Luthero, Melanchthonem a Melanchlhone, Calvinum a Calvino, lutheranos a lutheranis, sacramentarios a sacramentariis, anabaptislas ab anabaptistis, antitrinitarios ab antitrinitariis mirifice dissidere: item art. VIIL IX et X. in quibus idem argumentum fuse persequitur ostendendo quomodo lulherani a calvinistis ac reliqui sectarii ab invicem dissentiant ac mutuo se damnent: ibidem invenies singularia encomia quibus se mutuo commendant, quae talia sunt, ut nihil unquam adversus illos a catholicis simile prolatum fuerit. El isti nunc exprobrant nobis domestica dissidia! Si Gablerus adiret Hollandiam, ibi posset comperire quaenam pa.\ inter ministros illos vigeat. Ceterum ah omnis erroris nota thomistas vindicat Bossuet: *Deuxième avertissement au prolistans* §. 10: molinistas vero ibid. §. 18. Itaque inter hos theologos aliosque catholicae ecclesiae doctores non agitur nisi opinionibus liberis, in quibus profecto luendis non laeditur caritas: quod si nonnulli privati interdum excesserunt in disputandi aestu, eos coercuerunt rom. pontifices sapientissimis decretis et ad pacem cohortati sunt. Nonnulla decreta huc spectantia retulimus in tract. *De gratia,* part. I. cap. 4. n. 330. quibus alia adjici possent.

38) Notum est quibus artibus se legerent manichaei, ne agnoscerentur in ecclesia catholica: huc spectant decretas.Leonis M. et Gelasii de sumenda eucharistia sub utraque specie, ut hac ratione illi haeretici detegerentur. Quod vero attinet ad pelagianos, de ipsis scribit s. Augustinus lib. *De peccato orig.* cap. 17. n. 18. «Eos propterea sectabantur, quia catholicae communionis videbant esse sociatos.“ Eadem referi Marius Mercator apud *Praedest, haeres.* 88.

39) Plura documenta hujus agendi rationis exhibet historia eccles. in Galliis: recens est exemplum episcopi constitutionalis et jansenistae Grégoire, de quo alias scripsimus.

eadem plane sit ratio. Omnes isti operarii iniquitatis sunt; illud pravum semen quod inimicus homo, seu diabolus in agro dominico superseminat ex Dei permissione ad bonorum exercitium, et exitium malorum; sunt paleae ad comburendum destinatae. 40

253. Ad 4. **Resp.** tamdiu permansuram sartam tectamque in ecclesia omnimodam ac perfectam unitatem, quamdiu subsistet regula, seu medium utriusque unitatis, fidei nempe et communionis. Subsistet autem haec in saeculorum finem juxta Christi filii Dei immutabiles pollicitationes. Contra vero tamdiu subsistet in sectis quibuscumque sive haereticis sive schismaticis confusio et insitum ipsis omnibus principium divisionis, quamdiu ad unicam Christi ecclesiam non se recipient, quae sola est columna et firmamentum veritatis. Quid porro interest, si aliqui filii nequam inter catholicos ipsos, qui sunt moestitia matris suae, quacumque possunt vafritie, enitantur sive romani pontificis sive totius ecclesiae extenuare, ac etiam si possent, omnem eliminare infallibilem auctoritatem? Ecclesiae profecto non nocebunt, quae Dei virtute ac omnipotentia regitur; irriti erunt omnes eorum conatus, ac sibi solis damnationem consciscent ac confusionem. Tot saeculorum experientiam vadem habemus. Quamvis enim plures quovis tempore *a veritate aciderint,* ac bellum atrox intulerint domestici hi hostes colligati cum hostibus externis ecclesiae Dei, *firmum fundamentum Dei stat41,* ac aeternum stabit.

254. Ad 5. *D.* Et in objecta encyclica exponit ac deflet Gregorius XVI. mala totius christianismi, *C.* solius ecclesiae romanae, *N.* Romanus enim pontifex utpote totius ecclesiae caput excitat vigilantiam episcoporum, ut suos greges tueantur, tum ab insidiis sive occultis sive manifestis luporum, qui intra gregem ipsum versantur, tum a machinationibus et aperta vi luporum, qui extra gregem sunt et eum undique circumstant, ut oves Christi mactent et perdant. Alias enim ostendimus ecclesiae semper dimicandum fuisse adversus duplicem hostium phalangem internam et externam, et ex ejus perpetuis triumphis divinam ejusdem intulimus veritatem. 42 Itaque istorum hostium omnium nisus, molimina, conatus sive ad cultus majestatem labefactandam, sive ad unitatis vincula dissolvenda, sive ad auctoritatem divinam ecclesiae oppugnandam, sive ad sedis apostolicae jura convellenda, eamque in turpem servitutem redigendam, aliaque ejusmodi machinanda refert; at nuspiam affirmat impios hos homines praestitutum sibi finem obtinuisse, aut obtenturos unquam fore. 43 Ilis enim non obstantibus, *firmum*

”) Quo igitur abeunt omnia anecdota eongesta a Palmer de jansenistis in Gallia, de pistoriensibus et tamburinianis in Italia, de clericis petentibus dispensationem aut etiam abrogationem legis coelibatus in Germania, aliaque ejusmodi? Omnes in eodem censu habendi sunt, nisi resipiscant.

«') II. Timoth. II. 18, 19.

”) Tract. *De vera relig.* part. I. cap. 4. prop. IV.

43) Exempla recentia sunt eorum qui fortiter restiterunt saeculi principibus, qui in servitutem redigere voluerunt ecclesiasticam libertatem. Ecclesia catholica quovis

Dti fundamentum stat ac Dei promissiones non exacnabuntur. Accedit ronta-num pontificem in hac encyclica dum ecclesiae, si placet, mala gravissima exponit, sacrorum eloquiorum phrasibus uti quibus veteres prophetae populi Dei mala reprehendebant, quin exinde concludi possit ex delinquentium numero et improbitate. ecclesiam illam veterem aliquod in se detrimentum passam esse. Et haec quidem adversam ecclesiae faciem inspiciendo, quo sensu psalmista dicebat: *Omnes declinaverunt}* et apostolus: *Omnes quaerunt quae sua sunt:* quod si voluisset faciem alteram delineare, potuisset profecto cum iisdem scriptoribus sacris eam vocare Dei peculium, gentem sanctam, genus electum, ut in Scripturis moris est, sive cum laudant, sive cum vituperant.

255. Ad 6. Λ'. Etenim si coactiva esset catholicae ecclesiae unitas. haec non coepisset nisi insequentibus saeculis post instituta inquisitionis tribunalia ad quae adversarius alludit; non vigeret in Galliis aliisque regionibus penes quas homines plena fruuntur libertate conscientiae in profitenda quam malunt religione; non vigeret a fortiori in provinciis in quibus dominantur protestantes: attamen catholicae ecclesiae unitas viguit sub paganorum

tempore obstitit ejusmodi conatibus; pluresque martyres venerator qui hac de causa vitam amiserunt. Contra vero anglicana communio ideo discessit ab ecclesia romana, ut se subtraheret a romani pontificis auctoritate, ac se subjiceret regum suorum dominationi in negotiis ecclesiasticis, ut patet ex juramenti formula quod emittere subditi anglicani cogebantur, quae hujus tenoris est: «Ego N. N. palam testor et ex conscientia mea declaro, quod majestas regia unicus est supremus gubernator hujus regni, omniumque aliorum suae majestatis dominiorum, ac territoriorum, tam in omnibus spiritualibus, sive ecclesiasticis rebus, aut causis, quam in temporalibus, et quod nullus extraneus princeps, persona, praelatus, status aut potentia habet, aut habere debet ullam jurisdictionem, superiorilatem, praeeminentiam, vel auctori ta te m ecclesiasti-c a m, sive spiritualem infra (forte *intra)* hoc regnum etc.*· Cf. apud Bellarm. *Responsio ad apologiam. pro juramento fidelitatis.* Opp. edit. Venet. 1721. tom. V. pag. 158. Quanam autem ratione supremum hunc spiritualem primatum exerceret inter cetera regina *immaculata* Elisabetha specimen sume ex epistola ad quemdam praesulem, quamque tibi ex anglica lingua conversam hic subjicio. «Audax praesul! Certior effecta sum te segniorem esse in manere tuo exequendo; sed scias velim, quod ego, quae te feci id quod es, le possum etiam infectum facere; a nisi munus tuum statim adimpleas, per Deum, te veste protinus exuam. Tua prout te gesseris. Elisabetha.** Haec epistoh cx actis dioeceseos eliensis extracta publicis typis edita est in *London Magazine* Jun. 1761. Quorsum vero haec? Scilicet ut pateat quam inepte Palmer, qui ut anglicani coetus dependentiam a regimine civili in negotiis spiritualibus cohonestet, nobis saepe adeo objicit verba pontificis Gregorii XVL ut evincat non melioris conditionis esse ecclesiam catholicam, obviolentias quas interdum in eam nonnulli principes exercere nituntur. Potuisset pari ratione urgere vim quam in religionem Christianam ethnici imperatores exercuerunt, aut in religionem catholicam principes acatholici. Quid evincit vis contra omne jos extrinsecus illata? Contra vero primatu* quem exercet politicum regimen in ecclesiam anglicanam pendet ex ipsius ecclesiae constitutione et natura.

persecutionibus, viguit postea pari prorsus ratione; immo catholici arctiori vinculo inter se constringuntur et fcrventiores esae solent sub protestantibus, praesertim cum ab ipsis opprimuntur. Ergo non coactiva, sed omnino libera est ac voluntaria illa ecclesiae catholicae unitas. De tribonalibus inquisitionis alias disseruimus, ubi ostendimus in his quae ad poenas infligendas haereticis pervicacibus spectant, esse potius civilia quam ecclesiastica; item exaggerata esse evicimus quae ab adversariis obtruduntur circa punitorum numerum, qui tamen reipublicae erant exitio44; ac demum evanescere hunc numerum si conferatur cum numero catholicorum, qui ab anglicanis, calvinianis, lutheranis aliisque sectariis perempti sunt4 ‘ ; quamquam longe diversa esset causa utrorumque. 4 6

Adversus notam sanctitatis.

256. I. Obj. 1. Deest in ecclesia romana sanctitas doctrinae, cum foveat scelera ex absolutionis facilitate, quam in vitae exitu nec scelestissimis denegat; cum nullam fidem servandam haereticis doceat, cum juramenta, aliaque obligationum vincula sacerdotum arbitrio relaxare permittat: cum innumeras corruptelas nutriat in sinu suo. 2. Nec magis illius ecclesiae sanctitas elucet in membris suis: monasteria enim, fatente episcopo Riccio.

*4) Cf. *Tableau historique et pittoresque de Paris,* par M. B. de Saint-Victor. tom. JH. prem. partie, Paris 1823. pag. 51 seqq.

1S) Cf. quae scripsimus in tract. *De tera relig.* part. H. cap. 4. prop. П. n. 364 seqq. cum notis appositis.

4i) Nam catholici cum sint in possessione fidei suae jus habent eam retinendi; contra vero novatores, haeretici ct schismatici dum novitates suas obtrudunt, aut legitimae auctoritatis jugum excutiunt, pugnant contra antiquam et receptam religionem, et contra legitimam auctoritatem, rei propterea constituuntur gravissimi sceleris coram Deo et societate, lites ac divisiones serunt, cunclaquc perturbant. Experientia jugi compertum est numquam praevaluisse haereticam aut sehismaticam seciam, quin bella et seditiones gravissimas excitavit. Mirum proinde non est, si principes politici novatoribus obstiterint ex quibus omnia sibi mala impendere merito pertimescebant. Haec ipsa ratio est quam urget Gibbon in sua historia *De casu imperii romani,* dum satagit excusare romanos imperatores in dirissimis persecutionibus et cladibus quas intulerunt religioni Christianae, cum nullam crearent molestiam judaeis, quamvis hi religionem profiterentur diversam a religione imperii romani. Deinde priusquam aliqua honestatis specie possent haeretici aut schismatici exprobrare catholicis poenas quibus interdum mulctarunt haereticos, deberent, inquam, prius ex suis fastis expungere doctrinam Calvini, qui in *Exposit. errorum Serveti* edixit *jure gladii coercendos esse haereticos;* librum quem scripsit Beza ann. 1554. *De haereticis a magistratu civili puniendis;* item doctrinam et facta Lutheri ac Melanchlhouis circa exterminationem et peremptionem anabaptistarum; delere deberent vestigia illius sanguinis qui in Anglia per tria fere continentia saecula effusus est, tum in Germania, tum in Galliis; deberent a modernis legislationibus Sveciae, Russiae etc. abradere tot articulos, quibus qui redire volunt ad avitam matrem ecclesiam catholicam direptioni bonorum, exilio aliisque gravissimis poenis subjiciuntur. Vere dum haec conspicio mihi videre videor sordidam effrontemque illam adulteram, quae Prov. XXX. 20. *comedit, et tergens os suum dicit: non sum operatu malum.*

plerumque non sunt nisi vitiorum sentina. 3. Plures pontifices omni flagitiorum genere obstricti sunt; plerique episcopi sceleribus sunt coinquinati; sacerdotes innumeri scandalo sunt plebi Christianae; laici ebrietate, jurgiis, facinoribus omnibus ea in ecclesia sordescunt. 4. Quod si plures in ecclesia romana sancti numerantur, nemo est qui nesciat plures ex incerta fama in sanctorum album fuisse relatos, cum non coeperit sanctorum, ut dicitur. *canonizatio* nisi saec. MI. invehi; medio praesertim aevo plerosque qui cucullum monasticum induissent sanctos habitos esse; nam superiore tantum saeculo, certa lege in eorum sanctitatem quaesitum fuit, nec absque partium studii, aut turpis etiam lucri suspicione; antea vero res tota ab unius alteriusve ut plurimum judicio omnino pendebat. 47 Ergo.

257. **Resp.** JV. A. Ad 1. autem prob. *D*. Facilitas absolutionis scelera fovet nisi juxta praescriptas a jure divino et ecclesiastico regulas impertiatur, *C.* si juxta eas regulas quas quilibet sub gravi servare tenetur ne se implicet peccatis alienis, Λ. Nemo porro ex doctrina ecclesiae catholicae, exposita in concilio tridentino, rite absolvi potest qui sincere non doleat de peccatis praeteritis, et firmiter non proponat non peccandi de caetero.“ Si casus propterea contingat in quo haec regula non servetur, non ecclesiae doctrinae, sed aut confessariorum aut poenitentium vitio verti debet. Quod vero adjicitur de absolutione quam in vitae exitu non denegat ecclesia etiam scelestissimis, alias diluimus: alluditur enim hac difficultate ad errorem praeconceptum haereticorum. 49

258- Negamus porro unquam docuisse ecclesiam catholicam haereticis fidem non esse servandam: perpetua haec est calumnia quam licet saepe adeo repulerint scriptores catholici, nonnulli haeretici et rationalistae saec. XIX. renovare non desinunt, quamvis eam ipsi doctrinam non semel adversos catholicos in praxim deduxerint. 50

259- Falsum praeterea est sacerdotum arbitrio permitti relaxationem juramenti aliarumve obligationum, si praesertim agatur de jure tertii. Quoad eas vero obligationes quae nullius jus violant, et Deo tantum fideles adstringunt, justa intercedente causa rom. pontifex, aut praesules etiam, declarant, eas non obligare in peculiaribus adjunctis, in quibus cederent in perniciem accusationem evincant adeo atrocem proferant. Contra vero nos ex publicis factis quae vel hac ipsa aetate nostra contigerunt facile cis ostendere possemus passim ab ipsis violatam fuisse fidem publice ac solemniter catholicis datam, et juramenti religione firmatam. Verum cum de re nimis odiosa agatur, malo ea silentio praeterire; interea cf. quae scripsi in tract. *De matrim.* ubi agitur *De matrimoniis mixtis.*

*’) Ita passim recentiores protestantes apud Kenrik op. cit. tom. I. pag. 190 seqq.

4S) Sess. XIV. cap. 4.

4’) In tract. *De poenitent.* cap. 3. prop. I. η. 125 seqq. ubi plura alia disjecimus, quae hic denuo objici solent; et prop. III. η. 156. not. (a).

s0) Hacc nobis protestantes el rationalistae ad haec usque tempora obtrudunt, licet nullum unquam documentum quo hanc

animarum, cum saepe contingat nonnullos temere aut jurejurando aut voto se obstringere.

260. Corruptelae vero quas memorant adversarii, ex praeconceptis eorum opinionibus solum oriuntur: alludunt enim ad externum cultus apparatum, ad scapularis, aut rosarii, aliorumque ejusmodi usum ad quem diobolares disputatores semper confugiunt[81]: caecus porro non judicat de coloribus.

261. Ad 2. *N.* Haec enim atrox calumnia unice innititur auctoritati irreligiosi nulliusque fidei scriptoris[52], et testimonio infelicis praesulis decepti a jansenianis quorum factionem fovit, quique ad saniora consilia Dei gratia revocatus palynodiam cecinit eorum omnium, quae falso et incaute antea protulerat.[53] Ceterum monasteria sub vigilantia pastorum constituta sunt; si qua ibidem mala herba, ut fieri potest, germinaverit, illico eradicatur. Innumera vero commoda quae ex sanctimonialium pietate et caritate vel ipsa societas politica derivat, notissima sunt, ac non semel acatholicorum invidiam excitarunt.[54]

51) Vix legas plebejos ejusmodi disputatores, aut provocatores, in gravissimis controversiis de ecclesiae veritate, infallibilitate, unitate etc. exagitatos, ut eos statim declinare non videas, ac elabi in reliquias, amuleta, rosaria, scapularia, aquam benedictam etc. Hic enim est locus ipsorum communis, qua ratione a substantialibus quaestionibus ad adiaphora se recipiunt, ol sic declamationibus vanis sibi ac celeris illudant. Tanta est istorum caecitas et praesumptio.

n) Haec enim innituntur auctoritate D. de Potter, qui in op. *Vie de Scipion de Ricci évêque de Pistoie et Prato, et réformateur du catholicisme, en Toscane sous le régne de Léopold.* Bruxelles 1825. totus in eo est ut extollat hujus illusi praesulis temeraria gesta. Porro cum episcopus Ricci meditaretur subtrahere a regularibus sacerdotibus spiritualem monasteriorum administrationem et directionem, magnificavit nonnullos abusus sive reales sive ficlitios qui in ea irrepserant, ut patet ex op. cit. tom. I. capp. 12 et 15. et alibi passim, ubi hic auctor hanc crambem saepe repetit.

i3) Ut testatus est s. mem. Pius VII. in allocutione habita die 26. Junii 1805 in consistorio secreto; inter celera vero haec in praefata allocutione leguntur: «Filiali fiducia nobis significavit [Scipio Riccius pistoriensis olim et pratensis episcopus), se formulae, quam ipsi proponere nobis placuisset, sincero corde subscripturum. Nec fidei, quam nobis dederat, defuit. Formulam enim per ven. fratrem nostrum archiepiscopum philippensem ei missam, legit, admisit, suaque manu signavit. Hac ergo formula, quam reparando scandalo publicam in cognitionem deduci concupivit, declaravit se pure, et simpliciter, omnino- que ex animo accipere et venerari constitutiones a sede apostolica factas, quibus errores Baji, Jansenii, Quesnelli, et illorum, qui eos sectati sunt, proscribuntur, praesertim vero bullam dogmaticam *Auctorem fidei,* etc." Hanc retractationem confirmavit Riccius litteris ad eundem ss. pontificem datis. Jam vero eam de Potter frustra cavillationibus obscurare aut eludere nititur.

·'·) Ecquis summis laudibus non celebravit *sorores* quas vocant, *de caritate,* religiosas *a s. Ursula* nuncupatas, *boni pastoris,* ut eximia alia instituta quibus referta est ecclesia catholica, silentio praeteream? Quot in Africam, in Americani, inter silvestres et barbaras gentes se ex his contulerunt, ut partim nosocomiis se manciparent, et omnibus, quoquomodo possent, suppetias ferrent, puellae ut plurimum divites, nobiles, delicatae ex sola caritate in Deum et proximum? Talia exempla profe-

262- Ad 3. *D.* Nonnulli pontifices, aut etiam episcopi degeneres fuerunt, *C.* quot amplificant protestantes, A'. Haud dissimulamus nonnullos extitisse pontifices qui pro temporum calamitate humanae infirmitati succubuerint: ex iis praesertim qui factionum vi in Petri cathedram obtrudebantur. Verum praeter quam quod *Petri dignitas in indigno haerede non deficit** justa praeclarum s. Leonis effatum 55, paucissimi hi sunt si cum serie tot pontificum comparentur qui et virtutis et doctrinae laude eam quovis saeculo illustrarunt. 56 Quod vero dictum est de rom. pontificibus, debita proportione etiam de episcopis, ratione nempe habita ad illorum multitudinem, affirmari debet. Sanctissimi praesules numquam non floruerunt in ecclesia Dei. 57 Idem dicendum de sacerdotibus, quin pluribus hoc argumentum persequamur.

263. Nunc in universum, ut omnes coetus complectamur, dicimus doctrinam ecclesiae filiis ejus ad omnigenam sanctitatem informandis idoneam prorsus esse, ut patet ex innumeris qui gloriae et decori eidem fuerunt et sunt De iis vero qui vitam suam non componunt ad hujus doctrinae regulam, immo ab ea turpiter deflectunt, id non regulae defectui, sed perversae ipsorum voluntati imputari debet: pollent quippe libero arbitrio, neque ex istorum pluribus aut paucioribus transgressionibus quidpiam logice concludi potest. Cum veteres manichaei eadem objicerent catholicis, sic ipsis respondebat s. Augustinus: Vestrum oculum malevolus error in solam paleam nostrae segetis ducit: nam et triticum ibi cito videretis, si et esse velletis?5' ..Fruges in agro, frumenta in area quaerite: apparebunt facile, seseque offerent ipsa quaerentibus. Quid nimis in purgamenta oculos intenditis? Quid ab opimi horti ubertate imperitos homines sepium asperitate terretis?...

rant protestantes et acatholici universim, si possunt; nos plura millia enumeramus.

5S) Serm. Hi. de Natali ipsius III. cap. 4. edit. Ballerin.

46) Divina profecto providentia facium est ut vix inter 258 pontifices, quot a s. Petro ad Grcgorium XVI. sedem apostolicam ingenti XVIII. saeculorum lapsu occuparunt, vix decem plus minus numerentur quorum vita maculata fuerit, quique ut plurimum factionum ingruentium opera ad Petri cathedram evecti sunt, sub quibus tamen nullum unquam fides passa est detrimentum. Si quis aliorum principum successiones, praesertim haereticorum, expenderet, eaque severitate in singulorum gesta inquireret, qua inquisitum est in gesta rom. pontificum, certe longe aliud spectaculum illi sese offerret intra paucorum saeculorum tractum. Verum haec omnix levissimi quidam auctores dissimulant, ut nobis perpetuo nonnullorum romanorum praesulum scandala obtrudant. Odium excaecavit cor eorum.

47) Ut sistamus in praesulibus qui post reformationem in ecclesia floruerunt, quis non suspiciat s. Carolum Borromaeum, s. Franciscum Salcsium, b. Barbaricum, b. Alexandrum Sauli, ut de innumeris pene aliis taceam qui doctrinae et sanctitatis laude Dei ecclesiam illustrarunt? Recens adhuc memoria est s. Alphonsi de Ligorio. Ubinam ejusmodi homines protestantismus et anglicanismus protulit aliquando? Cf. etiam de hoc argumento corn, de Maistre in op. *Du Pape,* live. III. chap. 3. Lyon 1821. tom. II. pag. 80 seqq.

ss) Cont. Faustum, lib. VI et XI.

Sunt in ecclesia catholica innumerabiles fideles, *qui hoc mundo non utantur,* sunt *qui utantur tamquam non utentes,* ut ab apostolo dicitur*9 ac demum, ceteris omissis, „Quam enim multos episcopos optimos viros, sanctissimosque cognovi, quam multos presbyteros, quam multos diaconos, et cujuscemodi ministros divinorum sacramentorum, quorum virtus eo mihi mirabilior et majore praedicatione dignior videtur, quo difficilius est eam in multiplici hominum genere, et in ista vita turbulentiore servare. Non enim sanatis magis quam sanandis hominibus praesunt.“ 60 Eadem porro et nos respondemus nostrae aetatis haereticis qui illas ipsas criminationes nobis obtrudunt.

264. Ad 4. *D.* Ex iis quorum cultus in universali ecclesia receptus non est, *Tr.* ex iis quorum cultus receptus est in universa ecclesia, *N.* Esto quandoque nimis se faciles praebuisse veteres nonnullos in decernendis sacris honoribus alicui qui sanctitatis fama percrebuerit: ut plurimum tamen istorum cultus intra particularis dioeceseos aut provinciae limites se continuit: martyrologium romanum non semel ad trutinam revocatum est, et non pauca exinde nomina expuncta. Ceterum numquam non invigilavit ecclesia ne cultus indignis decerneretur 61, donec romani pontifices ut cuicumque abusui aditum praecluderent ad se exclusive has causas revocarunt, et plura sapientia ac prudentia referta decreta in eum finem ediderunt; severissimas regulas sanxerunt; congregationem sacrorum rituum instituerunt quae doctis theologis qui consultorum munere funguntur utitur ad res singulas apte expendendas; a fidei promotore, aliisque idoneis viris juridici processus construuntur, nec nisi demum difficultatibus omnibus saepius discussis atque explanatis, quidquam pontifex decernit super virtutibus in gradu eminenti, quibus fulsisse, ille de quo agitur, perhibetur. 62 Cum vero ad hos pro-

iS) Lib. I. *De morib. eccles. cathol.* tap. 35. n. 77.

i0) Ibid. cap. 32. η. 69.

6I) Cf. Bcned. XIV. *De beatif. et canoniz. Sanctorum.* lib. I. cap. 2 seqq. praesertim cap. 6 et 7.

*2) Equidem tanta severitate, tot adminiculis, tanto testium apparatu juridicum istud de virtutibus examen ab apostolica sede instituitur; ut sil omnino asserendum nullum existera in universa Europa tribunal in quo eo rigore causae discutiantur, immo quod cum eo vel conferri possit. Ut autem aliquod ejus specimen praebeam, prout praebui de miraculis, hic est in causis sanctorum dijudicandis tenor: 1. Praecedere debet processus famae sanctitatis, et miraculorum in genere, qui conficitur ab ordinario illius de quo agitur, apud civitalem aut provindam in qua conversatus ct mortuus est; el aller processus de non cultu juxta décréta Urbani VIII. 2. Debel constare juridice, utrum ille processus juxta regulas praescriptas confectus fuerit. 3. Misso utroque processu ad s. sedem sigillis munito et obsignato, atque debilis, ut vocant, formalitalibns aperto et probato: 4. postulatores causae instare debent pro *litteris remissorialibus,* ut conficiatur processus apostolicus super fama sanctitatis et miraculorum in genere; hae autem *litterae remissoriales* a sacr. congregatione rituum Iribus episcopis inscribuntur cum clausula, ut duo ad minimum procedant ad processum apostolica auctoritate construendum, quo confecto ct approbato, 5. fit nova instantia pro expeditione aliarum *litterarum dimissorialium* ad processum conficiendum

cessnB conficiendos, atque eliminanda quae occurrunt dubia, pluribus impensis opus sit, exinde haeretici qui ultra corticem non intuentur, ansam sumpserunt suspicionem de turpis lucri amore ex parte romanorum pontificum ingerendi.

*265. H. Obj. 1. Miracula quae congerunt romanenses historico destituuntur fundamento atque ad criticos regulas exacta plane evanescunt. 2. Sane longe distant testimonia quibus evangelica miracula probantur ab iis quae posteriora miracula commendant. Scriptores coaevi, oculati plurimorum testes, res gestas referunt in ipsa qua dicuntur contigisse regione inter hostes Christi ad novam inducendam religionem: 3. Contra vero alia miracula plerumque post saeculorum lapsum narrantur ex vulgi fama: 4. ipsa enim quae maxime probanda videntur, utpote pontificii tribunalis examini subjecta, vix ante saeculum ab obitu possunt in curia allegari: quo fit, ut progrediente tempore quaedam sancto alicui mira tribuantur, de quibus ne cogitavit quidem coaevus aliquis scriptor, sicuti de Ignatio a Lojola contigit. Procul etiam a loco res gestae saepius narrantur, miracula quippe Francisci Xaverii in Europa ex missionariorum litteris, hac ratione suae causae patrocinandum, claruerunt. 5. Plerumque etiam in papistarum provinciis abundant miracula, de quibus nullum in regionibus protestanticis occurrit vestigium. Tentando fiunt, seu periculum rei faciendo, infelici saepius successu, potius quam certa quadam virtute et Dei potentia. Quaecumque igitur allegantur, uti incerta habenda sunt, vel saltem quorum lateat causa, utrum nempe Deo auctore patrata dicenda sint. 63 6. Hinc nec inter romanenses videntur miracula sola censeri probationem sufficientem perfectae sanctitatis. Christianus Lupus scribit: „Noη quaevis, licet miraculis illustrata, justitia ad canonizationem sufficit: esse debet eminens et

it

auctoritate apostolica super virtutibus et miraculis in specie. 6. Confecto pariter hoc novo processu ct ad Urbem transmisso, eadem ratione ac prior aperilur. 7. Discussa hujus novi processus validitate ac probata a sacr. congregatione, 8. demum post ann. 50. ab ubilu seni Dei, qui tunc primum *venerabilis* appellatur, excutitur dubium de virtutibus in specie, de tribus nempe theologalibus, fide, spe et caritate, ac de quatuor cardinalibus prudentia, justitia, fortitudine et temperantia ceterisque virtutibus adnexis. In singulis processibus tum ab officialibus tum a singulis testibus praemittitur juramentum de secreto sonando, ac de veritate dicenda, subjiciuntur vero testes interrogationibus seorsum a reliquis. His praemissis agitatur dubium: *Utrum constet de virtutibus ad effectum de quo ayitur.* Discutitur porro hoc dubium ii tribus congregationibus, *antipraeparatorii* scilicet, *praeparatoria,* ac demum *gtntrati* coram pontifice omni severitate, iti ut nisi omnibus difficultatibus seu animadversionibus *fidei promotoris* plene satisfactum fuerit, felix causae exitus minime sit expectandus. Romanus autem pontifex decretum in favorem causae non emittit, nisi duae ad minimum ex tribus partibus ct®· sultorum suffragium tulerint constare *it heroicitate,* ut vocant, in virtutibus singulis. Ego vero in praxi comperi severius adhuc institui examen et discussionem praedicti dubii. Cf. Bened. XIV. op. cil. tum lib. I. cap. 22. tum lib. II. a cap. 35. ad 54.

63) Ita Paley, *.Evidences of Christianity,* prop. II. chap. 1. apud Kenrik op. cit. pag. 200.

ab omni etiam famae naevo immaculata 84 ;“ atque ad hujus assertionis confirmationem exemplum adducit Robert!, lincolnlensis episcopi, qui sese opposuit romano pontifici, de quo scribit Henrietta Chryghtonus: *hac de causa, quamvis lioberlus perspicuis effulgeret miraculis, non est permissus canonizari.*B 5 *1.* Baillet animadvertit viros miraculis et sanctitate claros interdum in sanctorum romanorum catalogum minime referri, eo quod turbaverint curiam romanam, aut aliqua ratione scandalum praebuisse censeantur.c* 8. Fatetur jesuita Salmeron posse miracula a falsa patrari ecclesia. 9. Espencaeus, alter theologus romanus, affirmat, miracula Deo ac daemoni, Christo et antichristo esse communia. 87 10. Admissum est a patribus Irenaeo, Origene, Cypriano et Augustino haereticos signa ac prodigia patrasse, quod nec inficiantur romanenses. 68 11. Patrata sunt in magna quantitate a jansenistis 69 ; 12. Sibi miracula adseribunt non solum, ecclesiae romanae, verum etiam orientales, auctore Nectario: nestoriani, eutychiani, prophetae hugonotti, irvingitae, aliaeque sectae quam plurimae. 13. Frustra porro romanenses contendunt miracula sua sola authentica esse, ac sola mereri examinis investigationem : haec enim vana est praesumptio nullo modo veritate suffulta. 14. Plures vel ipsos inter romanenses, Vives, Canus, Lindanus, Milner aliique fatentur plura falsa miracula venditari. 15. Hinc factum est, ut miracula romanensia jam in proverbium transierint veluti sycophantiae; satis est ea commemorare, ut risus incredulitatis excitetur. 16. Ergo merito D. Bouvier cum card. De la Luzerne inficiatur miracula constituere notam ecclesiae *positivam. 70*

266. **Resp.** Ad 1. *D.* Nonnulla, aut etiam plura quae vulgo circumferuntur miracula non satis firmo innituntur historico fundamento, *Tr.* vel *C.* omnia, praesertim ea quae a romana ecclesia solemni judicio comprobantur, xV Nec enim catholici hebetes adeo aut plumbei sunt, ut non possint accurate secernere miracula quae in nonnullis *legendis* aut chronicis circumferuntur absque solido fundamento, ab iis, quae a scriptoribus fide dignis, coaevis, aut certis documentis innixis narrantur. Priora etiam catholici despiciunt, posteriora vero prout critica docet, amplectuntur; et haec sunt quae ipsi urgent veluti juge Dei testimonium, quo sanctitas verae ecclesiae Christi commendatur, ac eam reipsa vivere patefit.

267. Ad 2. *D.* Id est, miracula evangelica specialem venerationem merentur utpote litteris consignata a scriptoribus divinitus inspiratis ad divinam

s<) Tom. III. *Schol. in can.* pag. 571. ediL Bruxell. 1673.

‘‘) Ibid.

**) *Discours sur l'hist. de la Vie des saints,* §. 90. tom. I. Paris 1704. pag. 95.

*7) Espencaeus in II. ad Tim.

“) *Tournely de eccl.* tom. I. pag. 153.

*’) Alluditur ad miracula potissimum quae facta perhibentur ad sepulchrum diaconi *Paris,* pro quibus adducuntur Mosheim hist. cccl. vol. V. pag. *211.* nec non P. Lamberlus dominicanus in op. *Exposition des predictions* etc.

70) Ita Palmer op. cil. part I. chap. 6 ct 11. sec. III.

Christi missionem ostendendam, C. miracula posteriora nullam vim habeni ad evincendam divinitatem Christi ecclesiae si referantur ab auctoribus, qui omnibus veritatis notis instructi sint, A' Etenim ex praecellentia qua gaudent miracula evangelica. nullum potest inferri praejudicium illis miraculis *quae* «r *Christi promissis fiant* in vera ejus ecclesia ad ipsius .sanctitatem commendandam. Res proinde ad criticam devolvitur; quod si semel constiterit de posteriorum miraculorum veritate juxta severae critices regulas, haec omnem vim suam habent ad finem in quem patrantur.

268- Ad 3- *D.* Aliqua, *C.* omnia, A' Responsio patet ex dictis in solutione primae difficultatis. Ceterum s. Irenaeus71, Tertullianus7*. Cyprianus71. Dionysius alex. ; ‘, Eusebius75, Athanasius78, Hieronymus”, Paulinns78, Sulpicius Severus7', Augustinus80, Gregorius M.91, Bernardus'1*, ut alios praeteream, ea referunt miracula vel quorum sese exhibent oculatos testes, vel quae a testibus coaevis et fide dignis acceperunt. Accedit nonnulla miracula fuisse publica et in omnium conspectu posita, cujusmodi fuit quod in typacensi civitate persecutione vandalica saeviente factum est83: alia permanentia ut miraculum quod singulis annis Neapoli contingit de liquefactione et ebullitione sanguinis sancti Januarii, dum sistitur in con-

"') Lib. II. *Coni, haeres.* cap. 32. ed. Mass, ubi ostendit, commune adhuc sua aetate fuisse miraculorum et charismatum donum in ecclesia catholica.

Lib. *De anima,* cap. 51. edit. Rig. in quem locum cf. notas P. La Cerda, cl Gretzeri in *Animadv. Junianis.*

Lib. *De Lapsis,* edit. maur. pag. 189.

' ') Epist. VIII. ad Philemon, rout, reel, presbyt. opp. cd. de Magistris Rom. 1796. pag. 156. el ibid. *Epist. XI. adeers. German, presbyt.* pag. 165. ubi etiam refert visiones sibi a Deo factas.

7i) Hist, eccl- lib. VI. cap. 9. ed. Vales. ‹-t lib. IX. *De martyribus Palaestinae.*

7β) In vita s. Antonii, n. 54 et 57. ed. maur. opp. tom. I. par. II. pag. 836 et 389 seqq.

■*T) In vila s. Hilarionis,* n. 39 seqq, opp. ed. Vallars. tom. Π. pag. 36 seqq. et in Lib. *Coni. Vigilant,* n. 11. ib. pag. 397.

■*b) In poemate* XXIX. ed. Muratorii Veron. 1736. et in append, col. 932.

”) De vita s. Martini, et de eadem *Dialogi tres* ed. Hieronymi de Prato veronens. Veronae 1741. cf. etiam eruditi editoris dissertat, in eundem.

»·) De civitate Dei, lib. XXII. cap. 8. 51) In quatuor libris *Dialogorum,* in quos cf. proof, edit. maur. opp. tum. II. pag. 113 seqq.

5') In lib. *De vita et rebus gtilit s. Malaehiae,* cap. 17 seqq. praesertim cap. 29. ed maur. vol. I. pag. 680 seqq.

S3) De quo cf. Victorem Vilensem in hist. *Persecution. Vandalicae,* lib. V. cap. 6. Miraculum istud vere magnum ib hic auctor describit : ..Praecepit (rex Hunnericus) comiti cuidam ut in medio foro, congregata illuc omni provincia, linguas eis et manus dexteras radicitus abscidisset Quod cum facium fuisset, Spiritu Sancto praestante, ita locuti sunt, et loquuntur, quomodo antea loquebantur. Sed si quiincredulus esse voluerit, porgat nunc Constanlinopolim, et ibi reperiet unum de illis, subdiaconum Reparatum, sermones politos sine ulla offensione loquentem." Eadem referunt Procopius lib. I. *De bello randslieo;* Aeneas Gazcnsis in dialogo qui inscribitur *Theophrastus ;* Marcellinus comes in chronico, qui se testes de visu exhibent hujus miraculi. Istorum testimonia exhibet Ruinartius in *Commentario historico persecutionis vandalicae* par. IL cap. 7. ubi adjecit auctoritatem s. Gregorii M. et

spectu capitis s. martyris. 1)4 Haec talia sunt ut a nulla severiori critica concutiantur.

2G9. Ad 4. *D.* Ita tamen ut eorum processus juridicus statim conficiatur, *C.* hoc constructo, *Tr.* Vix enim aliquis fama sanctitatis insignis vita fanctus est, impetrata a s. sede facultate, construitur ab episcopo loci processus *ordinarius* de miraculis quae ad servi Dei intercessionem patrata dicuntur: quo confecto, processus construitur *apostolictis,*· qui sigillis munitus in arehivio sacr. congregationis asservatur, donec perveniatur in causa ad horum examen. Transmisimus porro alterum distinctionis membrum, cum saepe contingat longe maturius expendi ejusmodi miracula, cujus rei exemplum recens habemus sive in causa s. Francisci de Hieronymo, sive potissimum in causa s. Alphonsi de Ligorio. 85 t

270. Atque hinc responsio liquet ad id quod subditur de miraculis, quae sancto alicui tribuuntur post longum temporis lapsum ab ejus obitu de quibus, ut autumat adversarius, alte silent scriptores coaevi, aut de miraculis quae ex longinqua regione innotuerunt. Praeterquam enim quod haec falsa sunt sive quod attinet ad biographum s. Ignatii86, sive quoad mira-

imperat. Justiniani, qui hujus miraculi meminit in constit. *De officio praefecti praetorio,* lib. I. cod. Justin, lit. XV. qui et ipse testatur se vidisse »hos venerabiles fratres, qui abscissis radicitus linguis poenas suas miserabiliter loquebantur.» Cf. *Historia persecutionis Vandalicae* opera et studio D. Theodorici Ruinarl. Paris. 1694. Quid porro ad haec Paley?

84) Nihil intentatum reliquum fecerunt heterodoxi cl increduli, ut, si celebre hoc facium negare nequeunt, saltem miraculi vim aut inficientur aut extenuent. Sed frustra; siquidem non rudes aut plebeji homines tantum, sed viri apprime docti tum incolae tum advenae ex omnibus orbis partibus qui illuc confluunt, et spectatores sunt, et critico illud examini subjiciunt, probant confirmai]tque miraculum. Logi ex antiquioribus meretur de hoc argumento dissertatio Bollandianorum tom. VI. mens. Seplembr. die 19. praesertim §. 29. Ubi Bollandiani luculentissime multiplicis hujus miraculi veritatem evincunt, ct proterunt penitus stultas ne dicam impias difficultates Molinaei, Clerici aliorumque heterodoxorum. Ex recentioribus cf. cl. Ruffini in op. *Rijlessioni criliche sopra il sayyio filosofico intorno aile probabililà dei siynor conte La Place.* Modena 1821. *Memoria* IV. part. II. §.31 seqq. ubi egregie vindicat hoc miraculum ab impugnationibus La Croix. Cf. item Fergola in *Discorso apologetico sui miracolo di s. Gennaro,* qui est ad calcem op. *Teorica de'miracoli.* Napoli 1839. ubi cum doctus auctor celebris physicus ac mathematicus ejus veritatem adslruxissct ac propugnasset adversus incredulos, qui difficultates petunt ex physica et chemia, apposite §. 29. concludit: >.Gli atei nell' eludere la verita de: miracoli di nostra religione, e nel volerne smentire Ia cerlezza, sono costrctti a dare in mille follie. Ed in questi ridicoli loro sbalordimenti e pertinacia la verità della caltolica credenza viepiii trainee." His adjicere possem me ipsum spectatorem hujus miraculi fuisse, qui oculis meis couspexi in ampulla sanguinem penitus coagulatum ac concretum, deinde post paucas preces eundem vividum ac plane liquidum, absque ullo apparatu chemico aut physico.

85J Nam saepius ex pontificis dispensatione ante tempus constitutum causae agitantur.

s6) Alludit adversarius ad vitam s. Ignatii a P. Ribadeneira conscriptam, qui, ne videretur trideniino decreto contradicere

cula s. Francisci Xaverii de quibus vix IV. post obitum anno, jussu Joannis III. Lusitaniae regis processus constructus est in ludiis87, nisi sacr. congregationi rituum de illis miraculis constiterit a testibus oculatis, aut testibus auditus a videntibus, ab ea rejiciuntur, adeo ut plures causae horum defectu testium suspensae manserint, aut penitus exciderint. 88

271. Ad 5. A'. Ubique enim tum intra catholicarum provinciarum fine.', tum in regionibus infidelium, et protestantium plura patrata perhibentur miracula. In Germania, in Americae provinciis foederatis, in Galliis edita exhibentur, ita ut ipsi protestantes illorum testes fuerint. 89 Quod vero subditur, lentando potius quam certa quadam virtute et Dei potentia miracula heri, quid significat? Nempe cum catholici de se non praesumant, Deum invocant nt ad intercessionem alicujus viri sancti, vel ejus qui ut sanctus habetur, si quidem ei visum fuerit, et velit glorificari in tali sancto, hoc vel illud facere, aut praestare dignetur. Deus vero qui dominus est donorum suorum id interdum concedit, interdum vero non concedit. Quid inde contra miracula? Addo non semel viros sanctos, interius eos Deo movente, imperasse ex certa virtute Dei, sibique naturam obsequentem expertos fuisse." Cum falsae porro sint adversarii praemissae, patet evanescere ejus conclusionem. quin diutius in hisce immoremur.

de non vulgandis miraculis absque sedis aposlolicae approbatione, miracula s. fundatoris silentio praeteriit: protestatur tamen his verbis miracula eidem non defuisse: ..Mihi tantum ahest, ut ad vitam Lrnatii illustrandam miracula deesse videantur, ut *multa eaque praestantissima judicem in media luce versari:** edit. Neapol. 1572: eadem repetit in edit. Antwerp. 1587; et Motrii. 1586. Cum vero postea ab apostolica sede ea fuerint recognita, a subsequenlibus s. Ignatii biographie vulgata sunt, praesertim a P. Daniele Bartoli, authenticis documentis firmata.

,T) Cf. Bartoli, *Dell istoria della Compagnia di Gesù. L' Asia.* par. I. lib. I. edit. rom. 1667. pag. 59.

ss) Exemplo sil causa nostri V. Andreac Bobolae S. J. in cujus vita septem supra centum ab eo miracula patrata perhibentur; cum tamen ventum est ad ejus causam discutiendam juxta decretum Bened. XB . die 27. Maj. 1749. Aon *constare de martyrio et causa martyrii per directas probationes videlicet per testes de visu, contestes idoneos et aptos;* qui tamen induisit ut denuo proponeretur idem dubium, ita tamen ut non posset resolvi, nisi praevio examine IV. miraculorum; cius, inquam, ad hanc causam denuo expendendam ventum esset sub Gregorio XVI. ex septem quae examinanda miracula proposita sunt, nonnisi de *uno* conslare prounnciatum est ab eodem pontifice decreto VIIL kal. Febr. 1835. Afque id quidem ex defectu testium.

*') Pcrcrebuerunt uon ita pridem non pauca miracula edita nostra hac aetate tum in Germania, tum in provinciis Americae foederatis. Ego ipse vidi relationem ex America de inslantaneis sanationibus qiu<· ibidem annis proxime superioribus contigerunt, et quarum testes fuerunt ipsi medici protestantes, qui tamen ex anticipatis sectae suae judiciis, rogati noluerunt testimonium dare. De apparitione crucis cuncto inspectante populo in Galliis apud *Aligné* in dioecesi Pictaviensi alias disseruimus, cui etiam interfuerunt protestantes, qui miraculum testati sunt.

50) L't alia omittam cf. vitam s. Vineentii Ferrerii apud Bollandianos ad diem 5. April, pag. 504 seqq.

272. Ad 6. *D.* Miracula sola,‘7>. Miracula quae in testimonium sanditatis patrantur, zV. .Jam vero Christianus Lupus nil aliud significare intendit quam quod in praxi iit in ecclesia romana, quippe quae non movetur ad decernendos alieni sacros honores , quin prius per rigidissimum examen tum de orthodoxa ejus doctrina, tum de virtute in gradu eminenti plane constiterit. Si quid propterea *obstatimini,* ut vocant, in doctrinae ac virtutum processu sese offerat, ulterius congregatio sacr. rituum non progreditur, quaecumque demum miraculorum percrebuerit fama, prouti non solum in Roberto Licolniensi sed in pluribus aliis usuvenit. 91

273. Ad 7. *N.* Non solum enim in loco ah adversario objecto Baillet nil ejusmodi dicit, verum etiam contrarium plane scribit. 92

274. Ad 8. *D.* Fatetur Salmeron falsa miracula posse patrari in falsa ecclesia, *C.* vera, *N.* Nam hoc constanter denegat Salmeron 9 3, ac pro certo assumit nonnisi in vera ecclesia vera edi miracula posse94; eaque commendare sanctitatem eorum qui illa operantur expresse propugnat adversus Fabrum haereticum. 95

275. Ad 9. *D.* Vera aut apparentia, *C.* vera, *N.* Etenim Espencaeus cum accurate expendisset quid daemones possint vel non possint ex Dei permissione, cumque ostendisset illos, Deo permittente, quandoque praestigias aut apparentia miracula seu signa facere posse, inquirit in characteres qui-

’’) Sane Christianus Lupus loc. cit. praeter exemplum Robert! plura alia adducit quae nihil habent commune cum oppositione ad rom. pontifices; quae tamen adversarius dissimulat, quia non conferebant ad scopum suum.

?î) Agit enim in objecto loco de sanctis qui schismati materiali adhaeserunt. Verum illud magis miravi subest, quod Palmer pag. 143. not. i. adducat auctoritatem Baillct ex testimonio Van Espcnii in *Jure canon,* part. I. tit. XXII. cap. 7. sect. 7. Attamen non solum in cit. sect, sed neque in toto capite ullam Van Espen mentionem facit Bailicti, saltem in editione qua utor, quae est Lovan. 1700. Multo vero minus ibidem reperiuniur quae Palmer adscribil Bailleto.

51) Cf. ejus *Comment, in euangelicam kisl.* Colon. Agripp. ann. 1602. torn. IV. part. II. tract. II. pag. 262. col. 2. Ubi agens de haereticis qui relicto vero Christo, novum sibi effinxerunt, subdit: »Nam iste eorum novus Christus sicut nullum testimonium habet a doctrina prophetica et apostolica (nam illi repugnat et contradicit), *nullum miraculum* potuit apud eos edere.··

91) Tom. IX. tract. LI. pag. 406. scribit, miracula de quibus loquitur Christus Mattii. XXIV. et apostolus II. Thess. II. fore *falsa miracula,* edenda nempe ab antichristo ejusque asseclis. Quippe *rerum signum a solo Deo fieri potest.*

9i) Ibid. pag. 408. scribit: ..Adverte etiam miracula ad commendationem propriae sanctitatis *tantum a Sanctis* fieri;" et pag. 409. sibi opponit ex *Comment.* Jac. Fabri Stapulensis: ..Non enim sancti sunt, qui faciunt vera miracula, sed ille qui facit mirabilia magna solus: non ergo sanctis cultus propter signa haberi debet, sed auctori miraculorum, qui solus Deus est;· haec, inquam, eum sibi objecisset Salmeron, duplici ratione solvit, ac 1. vera esse miracula sanctorum, quia Deus illa in cis et per eos faciebat; 2. quia Deus sanctos signis honestavit, ideu sancti colendi sunt.

bus tuto possimus falsa et apparentia magorum et praestigiatorum opera a Dei et sanctorum operibus internoscere. 9e

276. Ad 10. *D.* Eodem sensu quo id contendunt romani theologi, Tr, in sensu adversarii, .V. Sane s. Irenaeus aperte docet haereticos seducere *per magicas illusiones, et universa fraude* 97, negatquo vera miracula ab ipsis fieri. 95 Idipsum docet Origenes9·; s. Cyprianus loquitur hypothetice, ut inferat, quod etiamsi haeretici prophetarent, ac daemonia ejicerent, et virtutes magnas facerent in nomine Christi, tamen haec nihil ipsis proficere ad salutem100; s. Augustinus haereticorum signa contemnit velut *figmenta mendacium hominum, vel portenta fallacium spirituum* 1°1; comparat eorum prodigia cum prodigiis paganorum et judaeorum. 102 Itaque falsum est, hos patres affirmasse haereticos signa ac prodigia patrasse. Nuspiam hoc absolute affirmant. Sic neque romanenses, ut loquitur adversarius, id fatentur, atque inter hos Tournelyus numquam concessit vera miracula ab haereticis fieri posse, immo expresse negavit. Hypothetice autem et ipse loquitur, dum ait, quod etsi admitteretur vera fuisse miracula quae a novatianis patrata perhibentur, haec tamen non in haereseos, sed in fidei confirmationem facta essent. 103

277. Ad 11. *D.* Quae tamen juridice falsa ostensa sunt, *C.* vera, *N.* De his alibi scripsimus. 104

9°) Espencaeus: *In posteriorem epistolam D. Pauli apostoli ad Timoth. commentarius, cum digressionibus XXXIII.* edit. Lutet. Paris. 1619. digress. XIV. pag. 384. jam praemiserat: *Specie tenus quae a vero Deo sunt creata* (daemones) *mutant, ut videantur esse quod non sunt;* et pag·. 382- agens *de magicis imposturis et praestigiis* solum affirmat, posse Deum permittere ut homines mali praestigias faciant, et quidem *interdum,* ita tamen ut vincantnr; passim etiam Deum illos prohibere occultis modis. Quando propterea idem auctor pag. 384. scribit. ..Illud nostrae magis farraginis, cum miracula Deo et diabolo, Christo et antichristo, angelis et hominibus, bonis atque malis communia sint, haec ad falsitatem persuadendam, illa ad fidei veritatem confirmandam, quo ex lydio lapide internoscamus ?“ evidens est, non loqui nisi de miraculis falsis et apparentibus, quae, Deo permittente, interdum a daemone per malos homines fiunt juxta praemissa, non autem de veris. Hinc subdit regulas ex Augustino et Origene, quas nos ipsi alias attulimus, quibus vera miracula a falsis internoscamus.

9T) Lib. II. cap. 31. n. 2. ed. cit.

9’) Ibid, subdens: nNec enim caeci* possunt (haeretici) donare visum, neque surdis auditum etc."

99) Lib. II. *Coni. Celsum,* n. 51 et 52. edit. maur. tom. I. pag. 425. Integrum ejus textum adducerem, nisi esset nimis prolixus.

10°) Lib. *De unit, eccles.* edit. maur. pag. 199.

1°*) Lib. *De unit, eccles.* cap. 19. ɳ. 4I.

"’’) Ibid. Immo lib. XIII. *Contra Faustum* , cap. 5. loquens de manichaeis: «Miracula, inquit, non facitis."

1°3) Cf. in tract. *De eccles.* pari. L quaesi. II- art. III. conci. I. in soloL difficult. §. 4. edit. Paris, seu Vend. 1765. pag. 77.

1°4) In tract. *De vera relig.* part. I. cap. 3- ɳ. 167. Mirum proinde est Palmer vim facere in ejusmodi fictiliis jansenistarum prodigiis, ct quod pejus est inniti auctoritati Lamberti effrontis jansenislae, de

278. Ad 12. *D.* Immerito, *Tr.* vel *C.* jure merito, *N.* Ut vero insistamus in miraculis quae ecclesiis orientalibus, id est, ecclesiae graecae schiematicaé tribuit Nectarius Hierosolymitanus patriarcha, animadvertimus eum plura recensere ex sola incerta fama; nonnulla quae naturali prorsus ratione explicari possunt: illud vero quod tamquam *nobilissimum* urget et tam *Christianorum* quam *infidelium* testimonio probatum, utpote quod Singulis annis in omnium conspectu renovatur, de lumine scilicet, emicante ad crepusculum seu hora ante solis occasum sabbati sancti in vivifico Christi sepulchro, cujus et sesc testem exhibet, paucis ab hinc annis detectum plane fuit veluti fraus graeculorum simoniacorum qui phosphor! ope lumen illud accendebant; adeoque juge illud ac perinsigne miraculum prorsus evanuit.105 Crimine porro ab uno disce omnes. Quae de ceteris haereticis urget adversarius non moramur; quia cum nullum documentum proferat, non potuimus expendere. Sed responsio ex dictis in promptu est.

279. Ad 13. *D.* Si absque solido fundamento id romanenses contenderent, *C.* si tali innixi fundamento, ut neque ab adversariis rejiciatur, A'. Porro vel ipse Paley acerrimus romanae ecclesiae hostis fatetur probatissima inter omnia esse miracula, quae in causis canonizationis ab ecclesia rotnatia admittuntur. 10 6 Otiod et alii fassi sunt. 107 Non est igitur falsa prae-

quo ito legitur in *Mémoires pour servir ii fhist. eccles. pendant le dix-huitième siècle.* Tom. IV. pag. 670. ..Mais le plus ridicule et le plus condamnable de ces ouvrages est *l'exposition des prédictions et des promesses.* Le P. Lamberty embrasse le millénarisme, et soutient, comme les protestons, que le Pape est l'antéchrist. D n'a pas honte de préconiser les convulsions comme une oeuvre surnaturelle et divine, et, dans un morceau fort long, *il rent faire admirer comme des prodiges un mélange honteux de fables, de tours de forces et d" impiétés.* Aussi ce passage fat-il blâmé dans le parti même de fauteur, et on y a mis des cartons. On ne peut assez s'étonner qu'au XIX. siècle, un homme, qui ne passait pas pour fou, un religieux , un théologien, ail imaginé d'exaller encore des scènes révoltantes, des impostures manifestes, des blasphèmes monstrueux.·' Talis porro est auclor quem nobis opponit Palmer.

,oi) Hoc equidem accepi ex ore illius ipsius qui fraudem Hierosolymis detexit universo spectante populo, in quo plures europaei, galli, angli, Hali inveniebantur ann. 1833« quique nunc Romae degit. Vix ipse cfTug-it necem quam ipsi hac de causa schismatici inferre volebant: a tureis et a catholicis qui triumphum cecinerunt, ex illorum manibus ereptus est. De detectione istius fraudis publicae ephemerides smyrnenses cl constantinopolitanac verba fecerunt ann. 1834. quo anno patriarcha schismaticus armenus encyclicam ad suos dedit, qua eis prohibuit, ne se conferrent ad ignem sacrum s. sepulchri cujus fraus comperta plane erat. Nectarius porro furiosus schismaticus plura refert sine critica, quae nunc ab omnibus eruditis risui habentur: nuspiam affirmat confectum aliquando alicqjus miraculi processum fuisse. Ejus opus : *Confutatio imperii Papde in ecclesiam,* a schismaticis anglicanis primum translatum ac vulgatum fuit Londini apud Joann. Taylor ann. 1702. ut odium in ecclesiam romanam apud suos confoverent. Sed adeo incomptum et inconditum est ejusmodi opus, ut paucis fucum certe facere potuerit.

1 °6) Op. cit. *Evidences,* etc. prop. II. chap. 1. §. 1. cujus verba in linguam nostram conversa haec sunt: ..Quorum (miraculorum) *probatissimum* extrahitur a do-

sumptio haec catholicorum, sed veritas extra omnem dubitationis aleam constituta.

280· Ad 14. **Resp.** et nos idipsum fassos esso. Quid inde? Num ei eo quod plura falsa miracula evulgantur, ideo quae vora esse certissime constat, rejicere debemus? Quis unquam sobrius ita ratiocinatus est? Et en tamen scopulum in quem haeretici navem illidunt suam. Plura miracula sunt aut suspecta aut falsa, ergo nulli miraculo est credendum. Vere: *Judicia Dei abyssus multa!*

281. Ad 15. *D.* Ab iis qui omnia spernunt, nec dignantur processu expendere, *C.* ab iis qui prudenter se gerunt, Λ' Increduli certe sunt ad risum proclives; ast libenter rident etiam stulti, Cavendum ipsis est ne aliquando risus eorum non convertatur in luctum. Rident ejusmodi homines *sola* miracula *romanensia,* quia pra ter haec nulla vera miracula eduntur de quibus ridere possint, quod ipsi bene norunt.

282- Ad 16. *D.* Qui tamen arguit adversus coetus protestandum ex defectu miraculorum, *C.* secus, *Tr.* Doctus hic auctor quoad substantiam nohiscum convenit pro certo statuens ; ..Sanctitatem signis divinis exterius manifestatam, veram indicare ecclesiam, ac proinde ipsius esse *notam* pwi*tivam,* repugnat enim Deum talibus signis homines in errorem inducere 105:/ ac paulo post: ..Et vero, inquit, sanctitas alicujus societatis *praecipue* per miracula demonstratur: atqui protestantes nulla in sui gratiam afferunt miracula apud ipsos patrata." 10 9 Quod vero spectat ad distinctionem inter notas *positivas* et *negativas* (secus ac nobis videatur qui contrariam viam inivimus quam ipse cum card. De la Luzerne ingressus est) poterit abundare in sensu suo. Nec enim nobis cum catholicis, sed cum acatholicis res est.

Adversus notas catholicitatis et apostolicitatis. *UAT,*

283- I. Obj. 1. Si ecclesia est *romana,* non est igitur catholica, sed *romanensis* vocanda: 2. Ecclesia enim vere catholica constare debet universis Christi fidelibus, qui saltem in articulis fundamentalibus profitendis con-

•H

cumentis quae in medium afferuntur, dum conficitur processus eorum (sanctorum) canonizationis ritus, qui raro locum habet ante saeculum ab ipsorum obitu etc.·

'°7) Cf. Milner: *Excellence de la religion catholique.* Trad, de l'anglais. Paris 1823. tom. I. Lettre XXIII, XXIV. ubi •■nergice solvit difficultates propositas adversus miracula ecclesiae catholicae a Middlelonio, Gibbonio, Douglas, quae ferme eaedem sunt ac illae quas denuo nobis objicit Palmer.

Ie8) Tract. *De vera ecclesia,* cap. 2. prop. V. §. 2. edit, secunda. Paris. 1834. Tom. L pag. 272.

*09) Ibid. prop. IL pag. 285. Consol·.·; omisi quae Palmer objicit ex Benedklo Labre addicto juxta ipsum janscnismo, qm< numquam in paroecia pascha suscepit, aliaque ejusmodi, attamen miraculis claruit ita ut his permotus Thayer ad ecclesiam catholicam fuerit conversus. Haec enim omnia Romae non ignorantur: causa Benedicti Labré adhuc agitatur in sacr. congregatione rituum , nisi proinde omnia fuerint discussa, et plane disjecta quae contra

sentiant; cum vero communiones omnes, quas sectas vocat, ecclesia illa repudiet voluti antichrlstlanas, numquam eam catholicam seu universalem, sed particularem vocaveris, utut diffusam, ut ipsa autumat. 3. Ad summum dici potest eam constituere partem ecclesiae catholicae, cujusmodi partes sunt ecclesia graeca, multo vero magis russica, ecclesiaequc britannicae, cum quibus conjuncta ecclesia romana veram efficiet ecclesiam catholicam. 4. Reipsa, subdit Palmer, hoc attributum universalitatis, ecclesiae *permanens* attributum est, quae quovis tempore debet esse *universalis.* Porro saec. XV. obedientia roinana ferme intra solam Europam coarctabatur, cum ea aetate nondum fundatae essent ecclesiae in altero hemisphaerio; ecclesia orientalis independens erat; quod si identidem pax cum graecis et eutychianis redintegrata est, haec, non fuit nisi momentanea, apparens, numquam vero generalis. 5. Ecclesiae proinde latinae non erant per id tempus universales; quod si tunc non erant, frustra insistitur in subséquente ipsarum incremento atque in praesenti earum amplitudine, quoniam juxta dicta *universalitas* debet esse attributum *permanens.* Cum igitur non fuerint universales a' saec. XI. ad saec. XVI. sequitur, ipsas *partem* tantum constituere ecclesiae catholicae; seu, quod idem est, titulus catholicarum non est exclusive proprius ecclesiarum romanarum, sed ex aequo eodem fruuntur ecclesiae britannicae et orientales. 6. quae numquam catholicorum titulum tribuunt aut concedunt cuivis schismati, quod rom. pontifex excitaverit intra earumdem jurisdictionem. 110 Ergo.

ipsam facere videntur, certe ulterius res non procedet. Inutile proinde est de his in praesentia litem serere. Quod attinet ad conversionem Thayer, quae Romae contigit, verissimum est, et merito de ea gloriantur catholici, cum is fcrventissimus evaserit in America missionarius.

"°) Op. cit. part. I. cap. il. sect. III. pag. 296 seqq.

Ut autem postrema haec difficultas intelligatur, exponendum est systema auctoris ejusque asseclarum hac in parte. Hic igitur pro certo sumens ecclesias *anglicanes,* quas nobiliori magisque antiquitatem redolente nomine *britannicas* appellare mavult, partem ecclesiae catholicae nihilo minus ac romana ecclesia constituere, schismaticos omnino esse declarat illos omnes Britannici imperii subditos, qui catholicae romanae ecclesiae ibidem adhaerent sive ex anglicanisme ad ejus sese recipiunt communionem , quippe qui ecclesiae anglicanae unitatem scindant, ejusque episcoporum jurisdictioni reluctentur. Eadem plane ratione episcopos ac vicarios apostolicos quos sancta sedes in illis regionibus in quibus anglicana dominatur religio, constituit, theologi isti oxonienses voluti intrusos sebismaticosque traducunt. Quapropter catholico-romani ab illis in eodem prorsus censu habentur ac methodistae, quackeri caetcrique ab anglicana ecclesia dissidentes. Sic porro qui sinceram atque avitam catholicae ecclesiae fidem, omnium saeculorum testimonio firmatam profitentur, qui communionem cum romano pontifice, per tot ante saecula in britannicis illis ecclesiis agnitam tuentur, atque infaustum novae anglicanae ecclesiae schisma ab ecclesia universali repudiant ac detestantur, schismatis inuruntur nota, iisque adnumerantur seclis, quae ex anglicano ipso schismate eruperunt et rem catholicam magis magisque pessumdederunt. Ita ne vero? Illud autem sciscitari lubet, si ecclesia romana ab istis auctoribus, saltem ut pars ecclesiae catholicae omnino habeatur, eccur *episcopales* ipsi in iis regionibus in quibus

284. **Resp.** Ad 1. *D.* Si *romanae* nomen coaretarctur ad significandam peculiarem romanae ecclesiae dioecesim, *C.* st usurpetur ad significandas ecclesias omnes in toto ori'e diffusas quae romano subsunt pontifici, ac servant cum eo communionem fidei et caritatis, A". Responsio patet ei dictis; sublata enim aequivocatione vocis ruit difficultas. 1,1

285. Ad 2. *V. Ecclesia enim catholica constare omnibus illis et solis Christi fidelibus debet, qui unitatem omnimodam fidei et caritatis servant cum ejusdem ecclesiae visibili capite, quod postea ostendemus alium non esse nisi rom. pontificem. Quicumque propterea ab alterutra, multo vero magis ab utraque abscedunt sive in paucis, sive in multis, sive in fundamentalibus articulis sive in non fundamentalibus, aut haeretici aut schismatici, ut plurimum vero et haeretici et schismatici sunt. Ita se gesserunt apostoli respectu sui temporis novatorum; ita se primitiva gessit ecclesia, quae numquam novatianos, donatistas ac luciferianos ut catholicos habuit; ita semper denique constanterque se gessit ecclesia universa insequentibus saeculis ad nos usque, his omnibus perpetuo illud ingeminans: *Nescio vos:* tum illud: *Qui non est mecum, contra me est.* Ridiculum porro est, ex eo quod nonnulli factiosi superbiae filii identidem vexillum perduellionis erexerint contra unice veram ecclesiam Christi, pluresque ad eandem traxerim seditionem, illa cesset esse catholica quia istorum restitit pervicaciae, inobedientiae et perduellioni.

286. Ad 3. A. Ecclesia *siquidem catholica non indiget ejusmodi copiis auxiliaribus ad inamissibilem suam hanc proprietatem et notam catholicitatis constituendam aut conservandam. Ipsa se sola ex Christi institutione fortis est. Ignorat proinde quid sint ecclesia graeca, russica aut anglicana: scii se unicam esse veram ecclesiam, nec plures dari posse, cum Christus unicam

eadem pacifice dominatur, schismata excitare non verentur? Id certe Palmerio juxta sua principia probari nequit, atque adeo fateri ipse visus est. Sed facta publica, quae facile afferre possem, rem ita se habere evincunt. *

11') Jure quoad hanc denominationem *ecclesiae romanae* qua designatur *ecclesia catholica,* aptare debemus responsionem quam dedit s. Pacianus difficultati ex denominatione *ecclesiae catholicae* objectae a schismaticis novatianis. Itaque s. Pacianus in *Ep. /. ad Sympronianum,* cum sibi ex persona novutianorum objecisset: >.Sed sub apostolis, inquies, nemo catholicus vocabatur: esto, respondet, sic fuerit, vel illud indulge. Cum post apostolos haereses extitissent, diversisque nominibus columbam Dei atque reginam lacerare per partis ct scindere niterentur; nonne cognomen suum plebs apostolica postulabat, qno incorrupti populi distingueret unitatem, n* intemeratam Dei virginem error aliquorum per membra laceraret? Nonne appellation' propria decuit caput principale signare'' Igitur ad eum rnodum quo prius ecclesia, quae Christiana dicebatur, ob vafritiem haereticorum et schismaticorum qui sibi hanc appellationem communem fecerunt, debui: vocari *catholica* ut a sectis distingueretur, sic cum postea iidem haeretici et schismatici factiones suas coeperint vocare ccckksiam *orthodoxam* et *catholicam,* debuit praeterea denominari *romana* ab ejus capite, romano pontifice, ut internosceretur * factionibus illud sibi nomen usurpantibus.

instituerit: illas proinde quae se ecclesias jactant, rejicit ut schismaticas atque haereticas, eodemque in censu habet ac habuit arianos, macedonianos, nunc vero temporis lutheranos, calvinistas, dissidentesque reliquos, quos rejiciunt et ipsae communiones graeca, russica et anglieana vehit haereticos. Parum autem, immo nihil refert, quod ejusmodi sectae sese catholicas vocent, interdum etiam romanae 1 12 ; nam usurpationis facile arguuntor in hac denominatione, prouti patres arguebant veteres sectas, quae eandem sibi denominationem per summam impudentiam tribuebant. 1,3 Nec enim de nomine, sed de re controversia est.

287. Ad 4. *Xeg. min.* Nam licet ecclesia romana in sola Europa dominaretur saec. XV. ubique tamen gentium filios sibi obsequentes semper habuit et habet. Inter nestorianos in Chaldaea, inter eutychianos seu monophysitas in Aegypto et Armenia; ubique inter islamitas, in indicis plagis, ut taceam de aliis regionibus occidentalibus et septentrionalibus, plures quovis tempore Christi in terris vicario obsecuti sunt et obsequuntur, eandemque cum ipso fidem et communionem professi sunt et profitentur. Fatente ipso Palmerio, non est necessaria ad universalitatem constituendam diffusio *phy-*

,15) Sane societas quae se vocat graeco russam, quamquam nihil habeat cum graecis commune praeter schisma et errores, non solum plenis buccis se appellat *orthodoxam, universalem* seu *catholicam,* sed sub finem anni elapsi coepit se appellare etiam *romanam,* ut facilius illudat rudibus el imperitis illosque sic ad antiquam et avitam fidem el ecclesiam relinquendam atque ad amplectendum schisma adducat. Adnotat enim auctor supplementi ad ephemeridem augustanam *17.* decembris 1839. d. 351. in ephemeride Petropolitana quae *Apis septentrionalis* nuncupatur, quaeque, ut ajunl, *officialis* est, inscribi synagogam russicam, *veram, universalem unitatem orientalis romanae ecclesiae.* Ex his deprehendimus: 1. non obstantibus omnibus conviciis quibus ad haec usque tempora schismatici romanam ecclesiam insecuti sunt, ut odiosam redderent, eos tamen nunc se honestare hac ipsa appellatione ad venerationem sibi conciliandam. Tanta est vis veritatis ! Deprehendimus 2. quantum invaluerit impudentia apud illos atque praesumptio, ut non vereantur se *romanos* dicere: ex quo fit, si eos audiamus, ut *romani* facti fuerint *russi, russi* autem *romani.* Quis haec risu non excipiat? Mirabilis profecto haec esset rerum conversio.

113) En quomodo circa hanc denominationem ecclesiae catholicae sua aetate patres ecclesiae scripserint. Cum Forlunius donatisla suam seciam ubique terrarum reperiri affirmaret, s. Augustinus petiit ab eo litteras communicatorias, adjiciens: «Hoc modo facillime illam terminari posse quaestionem; ep. XLIV. ad Elcusium n. 3. Paulo ante duo alia exhibuimus ejusdem s. Docloris testimonia, alterum ex lib. *De util. credendi,* cap. 7. alterum vero ex lib. *De vera relig.* cap. 7. S. Cyrillus hicrosolym. *Catech. XVIII.* monet iter agentem: «Neque id tantum quaeras simpliciter, ubi sit ecclesia, sed ubi *catholica* ecclesia. Hoc enim proprium nomen est sanctae hujus, ct matris omnium nostrum, quae est sponsa D. N. J. C. Unigeniti Filii Dei." Cui consonans s. Pacianus *Eg. I. ad Sympronian.* ..Ego forte, scribit, ingressus populosam urbem hodie cum marcionitas, cum apoilinariacos, cataphrygas, novationos, el caeleros ejusmodi eomperissem. qui se Christianos vocarent; quo cognomine congregationem meae plebis agnoscerem, nisi catholica diceretur?·· Haec applicentur anglicanis, russis, graecis schismaticis, prolestantibus, el normam tutam habebimus ad veros catholicos a fictitiis internoscendos.

sica et *absoluta,* sed sufficit plane *moralis* · ‘ ‘, ut scilicet ubique aliqui sint qui ad veram Christi ecclesiam pertineant; idque merito, alioquin tribue prioribus saeculis ecclesia catholica minime extitisset.

288- Nec refert, quod eo saeculo nondum ecclesia romana fines suos in alterum hemisphaerium, seu continentalem terram protulerit, cum haec nondum detecta fuisset; nam idem adversarius pariter fatetur ad *moralem* universalitatem satis esse si in omnibus mundi *cogniti* regionibus inveniantur *adhaerentes,* ut ipse loquitur, verae ecclesiae, et haec fines suos protendat cum debita proportione in illas regiones, quae successive deteguntur. tu

289. Sic etiam nihil interest quod orientalis ecclesia independens fuerit, nec nisi precaria extiterit pax cum illa inita. Uti enim animadvertimus, catholicitas ecclesiae romanae nulla ratione pendet a schismate graeco, aut ab haeresi eutychiana : alioquin cessasset esse catholica quando tot orientales ecclesiae adhaeserunt Nestorio et Eutycbeti, aut quando donatistae se ab ecclesia romana separarunt; quod nemo dicet.

290. Ad 5. *Neg.* omnes ejusmodi sequelas quae ex falsis praemissis dedùcuntur. Et nos pariter contendimus attributum, ac propterea notam catholicitatis permanentem esse oportere; jam vero cum ostenderimus catholicam semper permansisse ecclesiam romanam non obstantibus illis peculiaribus defectionibus, inferri nequit eandem ecclesiam *partem* quidem esse ecclesiae catholicae, minime vero absolute atque in sensu exclusivo catholicam esse. Velint itaque nolint sectae orientales et anglicanae, numquam ipsae in censum venient catholicae ecclesiae, nisi erroribus et schismate ejuratis se recipiant in sinum ecclesiae romanae, cum eaque communicent in unitate fidei et regiminis cum debita subjectione ac dependentia a rom. pontifice.

291. Ad 6. Resp. Ecclesiam romanam sollicitam non esse quid de catholicis commorantibus intra ditionem schismaticorum graecorum aut anglicanorum hi ipsi sentiant aut dicant. Etiam veteres ariani vocabant catholicos *homoousianos,* pelagiani *traducianos,* et ita porro; tamen catholici semper fuerunt catholici, et illi haeretici aut schismatici. *Episcopalium* porro fundamentum, dum catholicos britannicae ditioni subjectos *schismaticis* accensere non verentur, in falso supposito situm est, se nempe partem catholicae ecclesiae efficere cum tamen ab ea divisi plane sint, cum nullam cum ipsa nec externam nec internam habeant communionem, atque a catholicae unitatis centro prorsus abhorreant. Qui igitur schismatici sunt? An illi qui communioni catholicae ecclesiae, ejusque capiti fideliter adhaerent contra peculiarem schismaticum ecclesiam; aut potius episcopi hujus peculiaris ecclesiae nulla pollentes jurisdictione caeterique ad eam pertinentes, qui ab ecclesiae universalis unitate recedunt, et schisma fovere pergunt? Praeclare Augu-

114) Op. cil. pari. VU. cap. 7. pag. 148.) Ibid.

stlnus de Tychonio donatista loquens: „Non vidit, inquit, quod consequenter videndum fuit, illos videlicet in Africa Christianos pertinere ad ecclesiam toto orbe diffusam, qui utique non *istis ab ejusdem ecclesiae communione atque unitate sejunctis;* sed ipsi orbi terrarum per communionem connecterentur. 1,6 Id ipsum nos reponimus anglicanis.

292. Π. Obj. 1. Suis tenebris obsita est apostolica romanorum pontificum successio; dissentiunt antiqui scriptores circa immediatum Petri successorem quem alii Linum, alii Clementem fuisse scribunt; idem dic de Cieto et Anacleto quos alii quidem distinguunt, alii vero identificant: 2. incerti praeterea sunt nonnulli qui in serie romanorum praesulum recensentur, adeo ut mira sit in illorum catalogo contexendo varietas; 3. Per annos plus minus septuaginta pontificum sedes non Romae sed Avenione fuit; 4. Identidem pontifices dubii eandem sedem occuparunt; pluribus ipsa annis saepe vacavit; haud pauci simoniaci fuerunt et intrusi qui sedem illam omni vitiorum coeno foedarunt, Quis porro ejusmodi successioni inniti potest ad apostolicitatem ecclesiae adstruendam ? | 17 Ergo.

293. Resp. ad 1. *D.* In nonnullis illius successionis individuis et adjunctis, *C.* successio ipsa, iV. Successio certissima est, omnium documentorum testimoniis confirmata, quam nonnisi scepticns in dubium revocare queat. Si qua autem in hac pontificum continuata serie discrepantia est, haec non affi-
cit nisi primorum Petri successorum mediatam aut immediatam post illius obitum successionem118, atque Cleti et Anacleti ob nominis similitudinem,

Hi) Contr. epist. Parmen, lib. I. cap. 1. Caelorum in publicis actis imperii britannici *romani* vocantur *catholici.* Quando in supremo illius consessu *(parlamenlo)* actum est de *emancipatione,* quam vocant, catholicis in britannica ditione degentibus conferenda, constanter *catholici-romani* vocati sunt: data autem est die *25.* Jan. 1829.

I,T) Ita passim rcccnliorcs protestantes. Pono Palmer cum suis anglicanis nobis dat ecclesiam *particularem* romanam exlitisse a s. Petro, ac plures alias ecclesias Alius obedientiae, quae ab illa pacifice originem traxerunt, aut ab aliis ecclesiis apostolicis, jure posse uti *apostolicas* spectari. Verum contendit idem dici posse de orientalibus et brilannicis sive anglicanis; quod quidem paulo post expendemus; interim ejus concessionem amplectimur una cum ejusdem ecclesiae romanae, quam texuit, apologia a criminatione idololatriae, saltem in genere. Ibid. Sed num inter hujusmodi scriptorcs, errori propugnando addictos, doctrinae consensio expectanda est? Dum ita ab uno romana purgatur ecclesia, dum ea saltem est pars catholicae ecclesiae adeoque ul catholica agnoscitur et declaratur, plures ex oxoniensibus eandem ecclesiam in haeresim atque apostasiam tempore tridentini concilii prolapsam esse contendunt, in eoque statu perseverare.· Vide *Tracts for the times,* seu opuscula oxoniensia V. pag. 10. Londin. 1833 — 38. Idipsum Pusey, ac Newman, in ecclesiam romanam vehemention stilo iterare haud desinunt.

118) Etenim s. Irenaeus lib. IIL cap. 3. n. 3. refert Linum consecratum in episcopum fuisse ab apostolo Petro, cui deindc postea successit, qui successorem habuit Anaclelum, quem excepit Clemens. Jux la Tertullianum b. Petro successit Clemens ab eo ordinatus. Hi porro facile inter se conciliantur, si dicamus s. Irenaeum locutum esse de Lino et Anacleto vcluti de immediatis Petri successoribus, Tertullianum

identitatem aut distinctionem: argumenta pro utraque sententia pugnant. “» Nos criticis ejusmodi controversiam dimittentes, in quacumque demum hypothesi dicimus, eam nullius frugis esae ad infirmandam certitudinem succmsionis de qua agimus.

294. Ad 2. Reap. Esto; etiamsi de unius aut alterius pontificatu eoque brevissimo dubitaretur in adeo tot saeculorum longa nedum varia rerum vicissitudine, inter tot persecutiones, barbarorum incursiones, civilesque factiones, nihil profecto eidem successioni detraheretur. Quaenam est historic sive sacra sive profana quae decem et octo saeculorum periodum complectatur, quae nodos interdum haud oiferat extricatu difficillimos, et de quibus probabilius inter eruditos numquam cessabit disceptatio? Nemo tamen sanus hac de causa suspectam historiam habebit. Idem dic de catalogi varietate in pontificibus romanis recensendis.

295. Ad 3. *D.* Translata est residentia romanorum pontificum Avenionem, *C.* romana sedes, A. Hoc enim, ut postea ostendemus, fieri nequii. Porro pontifices Avenione residentes universam per se regebant ecclesiam, per suos vero in Urbe vicarios episcopatum romanum administrabant.

296. Ad 4. *Tr. Ant. Seg. Cons.* Dato enim quod unus vel alter pontifex dubius pxtiterit. ac si placet, etiam intrusus aut simoniacus, immo qui se vitiis polluerit, nihil exinde sequitur adversus continuatam pontificum successionem; quemadmodum non censetur interrupta successio pontificum judaeorum, quamvis regum graecorum, ac postea romanorum imperatorum potentia ac vi plures summum pontificatum adepti fuerint malis artibus, simoniace, atque adeo pessime illum administraverint. 120 Accedente universalis

vero de Clemente tamquam de successore Petri mediato. Immo Godefridus Vendelinus censet Linum rexisse ecclesiam romanam adhuc vivente Petro per aliquot annos velut ejus vicarium, cum ipse Petrus Urbe abesset. Certe nihil prohibet quominus dicamus plures per id temporis, vigente persecutione el postulantibus ecclesiae adjunctis, consecratos in episcopos fuisse, qui deinde sibi invicem successerunt. Cf. opusc. inscript. *De Clementis et ejus epistolarum tempore divinatio* apud Cotelerium PP. *apostolic,* vol. I. pag. 138 seqq. In hujus sententiam convenit etiam Isaacus Vossius in epist. II. seu *Desponsione ad Blondellum*. ibid. vol. IL pag. 443.

119) Qui alterum ab altero distinguunt, innituntur diversis utriusque pontificis nominibus, patria, die festo, vitae gestis, catalogis, iconibus etc.; qui vero unum esse contendunt, urgent nominis similitudinem, antiquos scriptores, qui si memorant Cletum, silent de Anaclcto et vicissim. Schelstrate in op. *Antiquitas ecclesiae dissertationibus, inanimentis ac notis illustrata.* Romae 1693. tom. L diss. II. cap. 2. expensis utriusque sententiae momentis concludit n. 14. >.In tanta antiquorum discrepantia credimus, locum habere praedaram Baronii regulam, quod in his, quae sunt romanae ecclesiae, major adhibenda sit fides ejus alumnis, quam ceteris.·* Vossius l.c. pariter distinguit Clelum ab Anaclcto.

12°) Cf. Joseph. Flavium, *Antiquit. Judaic*. lib. XX. cap. 10. cd. Havercampii. ubi enumerat omnes qui ab Aaron usque ad Phanusum, qui tempore belli a seditiosis constitutus est summus sacerdos, pontificatum gesserunt, ac refert summalim quomodo plures ad hunc honoris apicem pervenerint.

ecclesiae consensu, si quod vitium irrepsit in electione, sanatum est. his potius inhaerentibus humanae infirmitati defectibus admirabilem Dei in hanc sanctam sedem deprehendimus providentiam, quae numquam passa est ut illa tot inter personales, ut ita dicam, defectus, ullum caperet detrimentum sive in iis quae ad fidem, sive in iis quae ad morum doctrinam pertinent. Exinde praeterea discimus non humana prudentia et industria, sed divina prorsus potentia regi illam ac. sustentari. 121 ,

DIFFICULTATES.

E.r variis sectis.

297. I. Obj. Penes protestantes unitas fidei viget et caritatis; viget praeterea medium utriusque conservandae. Etenim 1. in fide profitenda conveniunt quae complectitur praecipuos articulos; si qua apud eos reperitur libertas, haec non afficit fidei dogmata sed quaestiones adiaphoras, prout fieri consuevit inter theologos catholicos : 2. Caritas vero inter eos efficit ut unum Christi corpus constituant, ac se veluti fratres complectantur, non obstante in nonnullis diversa sentiendi ratione. Quod vero ad media utriusque unitatis conservandae spectat , 3. notum est omnes agnoscere Scripturam sacram veluti supremum controversiarum tribunal, omnes pari consensu retinere symbolum apostolicum, immo ct symbolum nicaeno-constantinopolitanum, ac symbolum athanasianum. 4. Quod si haec non sufficiant, non desunt generalia comitia, quibus omnes se subjicere debent; publicas habent et commu-

m) Quam diversam opinionem de summis pontificibus, qui XI. prioribus saeculis ecclesiam rexerunt, habuerit Hurler, patet ex iis quae scribit in vita Innocentii III. lib. XIII. ed. cit. tom. II. pag. 346. ubi describens antiquam s. Petri basilicam inter cetera haec habet : «Ici, les mausolées de presque tous les papes, depuis s. Clément, publiaient par leurs inscriptions ou par des symboles, leurs actions, leurs qualités, leur pieté: l'âme du chrétien était extraordinairement émue de voir réunie dans ce sanctuaire des plus profonds mystères l'enveloppe terrestre .de tant de grands esprits qui avaient réglé, dirigé et représenté depuis dix siècles l'élément suprême de la vie des générations passées, et qui s'étaient distingués, comme autant de colonnes de la vérité, par leurs sentiments et leurs actions, par leur savoir et leurs moeurs."

Apposite etiam Bellarminus praef. in libros de summo Pontifice η. 7 et 8. scrip- 'll: .Ac ne forte putaremus ob vitam incorruptam, el inores integerrimos summorum pontificum tamdiu stetisse hanc sedem : permisit ad extremum Deus, ut etiam quidam parum probi pontifices aliquando hanc sedem tenerent el regerent. . . . Itaque nihil est, quod haeretici tantum laborent in quorumdam pontificum vitiis conquirendis. Nos enim agnoscimus et fatemur ea fuisse non pauca: sed tantum abest, ut iis gloria hujus sedis obscuretur, vel minuatur; ut iisdem potius vehementer crescat el amplificetur. Hinc enim inlelligimus. non humano consilio, prudentia, viribus, romanum pontificatum tamdiu consistere, sed quia haec petra ita a Domino roborata, divinitus fundata, angelorum custodiis septa, singulari Dei providentia el protectione munita est, ut adversus eam portae inferorum nullo modo praevalere possint, sive illis portis persecutio tyrannorum, sive rabies haereticorum, sive schismaticorum furor, sive scelera et flagilia designentur.·'

nes fidei confessiones, seu ut vocant, libros symbolieos; nihil igitur apud ipsos desideratur ad veram unitatem constituendam et conservandam.

298. **Resp.** A. A. Ad 1. prob. *D.* Conveniunt in profitenda fide, quae complectatur praecipuos articulos juxta uniuscujusque arbitrium determinandos. *Tr.* quae reipsa praecipuos complectatur et creditu necessarios, A. Transmisimus primum distinctionis membrum etiam in adversariorum hypothesi, cum notum sit 1. nullam sectam cum altera convenire in eadem fidei professione; 2. plures non solum diversa, sed plane contraria sentire et credere, ut patet ex articulo de reali Christi praesentia in eucharistia deque aliis non paucis; 3. plerosque protestantes omnem *symbolismum* plane rejicere, quem vocant per contemptum *fidem formulariamj* 4. plures item ad christianismi essentiam constituendam, omnem fidei necessitatem rejicere[11] cum juxta ipsos christianismi essentia consistat in cordis affectu, in affectu sentimentali, in caritate, cetera vero efficiant solam illam quam dicunt *formam* extrinsecam, supervenientem. [12]3 Verum, hoc omisso, ecquis ignorat articulos praecipuos esse relativos? Alii enim sunt praecipui lutheranis. alii zwinglianis, alii calvinianis, alii denique, ut ceteros praetermittamus, genevensibus quibus articuli de Trinitate, de divinitate Christi, de propagatione peccati originalis aliique ejusmodi non solum non sunt praecipui, sed nulli prorsus sunt. Ex his patet utrum libertas quae apud protestantes viget, afficiat fidei dogmata an vero adiaphoras tantum quaestiones, quae conferri possint cum controversiis in scholis catholicis sine ullo fidei dispendio agitari solitis. Si bis omnibus addatur principium fundamentale protestantismi, quod hic consistat in plena examinis libertate [12]4, omnibus perspectum erit quaenam apud eos communis dari queat fidei confessio, quae praecipuos articulos complectatur; cum illo semel constituto, actum sit de quolibet articulo.

15I) Cf. quae scripsimus in tract. *De vera religione,* part. Π. prop. IV. η. 76 seqq. cum notis adnexis.

’’3) Ibid. n. 85.

l’’) Praeter documenta quae in tract cit. adduximus alia pene innumera praesto sunt: sic protestans minister gcnevcnsis Paschoud in opusc. *Ou' est-ce qu un Protestant?* inculcat protestanlismum consistere «dans la liberté de croyance, et dans la liberté de culte pour tous et pour chacun;·* et in alio op. quod ministri protestantes tradunt legendum suis adeptis cui tit. *Recueil de passages de* Γ *écriture sainte,* ed. Genèv. 1743. pag. 155. affirmatur quod vi ejusdem principii: «Chaque particulier a le droit de choisir la religion qui lui parait la meilleure.“ Demum pastor ac professor genevensis Cheneviërc in op. *De l’autorite dans l'église réformée,* pag. 38, 66 seqq. scribit: «La loi de Γ examen est constituée dans la réforme. . . . Tous les membres de l’église ont le droit, et font bien •d’examiner d'après leur raison ct l’évangile, si les doctrines qu’on leur propose sont conformes à la parole de Dieu, sans que personne au monde soit fondé à les inquiéter, à les blâmer, à les punir. Sans cela nos devanciers auraient très-mal agi en se séparant de l’église de Rome, elles récriminations de cette église contre nous seraient fondées.'* Cf. *Le Guide du catéchumène Vaudois.* par M. A. Charvaz évêque de Pignerol. Paris 1840. tom. I. livr. l. pag. 15. suiv.

299. Ad 2. *T).* Caritas malignantium quae efficiat unum Christi corpus ad instar musivi cujusdam operis, *C.* proprie dicta, qualis nempe requiritur ad unitatem ecclesiae constituendam, 2V. Non alia inter sectas protestantes *raritas* (utimur scilicet hoc nomine ex adversariorum ore, qui veras rerum notiones pervertunt) obtinet, quam ea qua exterius colligantur ad oppugnandam catholicam ecclesiam, quae propterea non caritas sed odium rectius nuncuparetur; hac dempta, nullo jam inter se foedere consociantur. Non solum enim in diversas abeunt sententias, uti saepius animadvertimus, sed intestinis et publicis discordiis mutuo se proscindunt et anathematizant. 125 Unitas caritatis in eadem communione consistit cum ecclesiae capite ac singulis ejusdem membris.

300. Ad 3. *D.* Sensu uniuscujusque privato exposita, *C.* a legitima auctoritate, *N.* Mirum est protestantes post tot saeculorum experimentum adhuc jactare Scripturam veluti supremum controversiarum judicem, ac tribunal inappellabile, cum ipsa ex privatorum interpretatione quovis saeculo omnium discordiarum immo et haereseon parens extiterit. Cum enim Scriptura liber sit mortuus, ejusque littera occidat, ut loquitur apostolus, evidens est illius sensum inter protestantes a subjectiva uniuscujusque persuasione pendere. Spiritus ejus tunc solum vivificat, cum Scripturae adjicitur legitimus atque infallibilis interpres. Verum de hoc argumento postea. Idem dic de symbolis (in hypothesi quod ea admittantur; siquidem plerique ea nunc rejiciunt) quae cum nonnisi implicite plures articulos contineant, de aliis vero plane sileant 12 6, fit ut controversiis innumeris campus semper latissime pateat.

301. Ad 4. *D.* Quae tamen comitia nulla intrinseca auctoritate pollent, sed solum extrinseca et *directiva, Tr.* quae vim habeant cogendi ad inter-

lîJ) Recolantur quae paulo ante attulimus de hoc argumento. Dissensionum quae inter prcsbyterianos Americae septentrionalis exardescunt, recens exemplum refert cl. Kcnrik coadjutor episcopi Philadelphiae in op. cit. *Theologiae Dogmaticae.* Philadelph. 1839. tract. IL *De Ecclesia,* cap. 8. *De unitatis defectu* in sectis pag. 184. ubi refert in calvinianorum comitiis generalibus, singulis fere annis sententias obtinuisse ct oblinere, quae alterna vice vel illius *scholae novae,* quae a confessionis principiis longissime abscedit, vel *scholae veteri* calvinianae favent. Quum autem commentationes in epistolam ad Romanos a quodam Barncsio Philadelphiae ante paucos annos editae, haereseos fuissent insimulatae, ipseque ex synodi auctoritate a munere praedicandi suspensus, comitia generalia Piltsburgi ann. 1836 eum absolverunt: anno vero insequenti comitia generalia Philadelphiae habita, omnes *novae scholae* fautores et ecclesias in quibus eae circumferebantur opiniones a consortio suo absciderunt, qua ratione sexcenti fere *euangelici* praecones simul abscissi dicuntur. Talis est pax et concordia quae inter sectarios efflorescit.

|2β) Nihil sane in symbolis expresse dicitur de justificatione, de sacramentis, de reali Christi praesentia in eucharistia aliisque ejusmodi permultis, de quibus acris inter catholicos et sectarios, atque inter sectarios ad invicem controversia est. Sociniani abutuntur symbolo apostolico ad sua perversa dogmata vindicanda.

num fidei assensum, .V. Plura utique per summam incohaerentium pene? protestantes celebrata ejusmodi comitia sunt, atque adeo interdum celebra», tur: verum euimvero cum ipsi lateantur hujusmodi comitia errare posse, nec infallibilitate pollere, evidens est minime ipsis tribui posse judiciariam potestatem. sed solum declaratoriam, prout presbvteriani aperte confessi sunt.IK Dixi vero *per summam incohaerentium* illa comitia ad iidei controversias dirimendas celebrari, quia repugnant essentiali protestantisini principio de libertate examinis ac omnimoda independentia a qualibet auctoritate. Idem intrinsecum vitium arbitrariis illis inhaeret Iidei confessionibus, seu libris symbolicis, quos adversarii quidem jactant, sed reipsa contemnunt. 12R Aside his hactenus, cum dicta sufficiant. ~*\

T/

302. **Inst.** Quidquid demum sit de lutheranis, reformatis, dissidentibusque reliquis 129, nemo jure inficiari poterit tum ecclesiam orientalem sive

,3T) In *Form of govemement of the Presbyterian Church in America. HS amended in* 1821. chap. 1. 7.

*îS) Hujus rei vadent libentissime damus auctorem haud suspectum. Etenim Palmer op. cit. part. I. cap. 12. pag. 388 ei 389 aperte declarat luthcranismum et calvinismum vix non evanuisse, ita ut sint potius argumentum historiae: ..Quoniam, ut ait ipso, debiles reliquiae sine vita quas ipsi post se reliquerunt, quaeque adhuc illorum nomine designantur, non sunt nisi luctuosa monumenta systematum quorum imperfectiones ct defectus, quicumque demum illi fuerint, nobilitata fuerunt sancio ardore ac zelo erga Deum ejusque revelationem (ut ipse *pie* autumat)." Sed mira est ipsius auctoris conclusio: -Quum nunc confessiones fidei ob quas Lutherus, Zwinglius et Calvinus suum sanguinem profudissent, sepositae fere sint veluti antiquatae, aut subscribantur sub iis clausulis et declarationibus quae actum subscriptionis ad puram scenam ludicram revocant, quanam ratione possumus nos existentiam illorum fidei agnoscere? Oppressi ab audaci impietate neologism), atque adeo ab incredulitate quaese pallio christiani nominis obtegit, quo possint fidei deteriora vulnera inferri, aut in praeceps dejecti mortalis lethargiae, apostasiae nimirum arianae et socinianae, lutheranismus et calvinismus, uti systemata religiosa, in regionibus in quibus ortum habuerunt plane videntur periisse !■

4;t,

'î9) Dissidentium nomine significant anglicani illos omnes quos vocant etiam *séparatistes* aut *noiteonformistas,* qui scilicet dissident ab ecclesia legali ac dominante, cujusmodi sunt *methodistue, baptistae. juniperi, unitariani. uninersalitlee . . . socialistae* seu *oscenitae;* nam ct haec secta novissime prodiit in Anglia. Addicti eidem sunt homines impudcnlissimi, qui Dei existentiam ut *probabilem* defendunt: daemonum, inferni, coeli, locis naturalis existentiam negant atque irrident, omnibusque cupiditatibus indulgent. Indies turpissima haec secta ibidem augescit magno etiam civilis rcipublicae detrimento. Quod autem spectat ad professores ipsos oxonienses, ut magis magisque pateat, quod nuper attigimus, quam parum inter se conveniant vel in rebus gravissimis, luculentum alleram exemplum in argumento de quo agimus. Palmer methodistas dissidentes evira ecclesiam catholicam, adeoque et anglicanam in ejus hypothesi esse pronuntiat; Pusey e contra wesleyanos seu mclhodislas in cit. epist. vocat *sectionem* seu *portionem ecclesiae nostrae;* eosque commendat, opponitque eorum doctrinam doctrinae romanistarum. Palmer item, ut vidimus, ecclesiam rom. spectat uti partem ecclesiae catholicae, cum qua adhuc esse *conjunctas* ecclesias anglicanas contendit: attamen Newman ejus collega in op. *Lectures on the prophetical office of the church* etc. . . . seu *Lectiones de munere prophetico ecclesiae, spectato in relatione*

graecam, et graeco-rufwim, tum ecclesias britannicas fidei *et.* communionis unitatem praesoforro, immo partem constituere ecclesiae catholicae. Etenim 1. ecclesia graeca, ac propterea graeco-russa quae est ab illa progenita, anterior est quacumque ecclesia, quandoquidem ex oriente progressa est, ubi religio Christiana coepit et exinde in alias mundi plagas est disseminata. 2. Eadem ecclesia suam hierarchiam per continuatam episcoporum successionem perpetuo conservavit, idemque dicendum de ecclesia graeco-russa, ex quo per evangelicam praedicationem instituta est. 3. Utraque ecclesia centrum habet unitatis; ecclesia quidem graeca in patriarcha suo oecumenico, nempe constantinopolitano; graeco-russa vero in sancta synodo petropolitana permanente. 4. Quo factum est, ut hoc auctoritatis principio non solum unitas regiminis, verum etiam unitas fidei sarta tectaque in utraque ecclesia conservata fuerit; 5. quod enim attinet ad articulum de processione Spiritus sancti a Patre et Filio, praeterquam quod mera est opinio quae per duo ad minus saecula ante Michaëlem Caerularium tolerata est, quippe differentia graecos inter et latinos *verbalis* potius fuerit quam realis, ut praestantiores latini theologi fassi sunt130, si qua novitas in eo est, haec ex latinorum potius parte se tenet quam ex parte graecorum atque idcirco etiam russorum. 6. Neutra praeterea ecclesia se separavit ab ecclesia romana, sed haec utramque a sua repulit communione, cum haec tamen separatio probata non fuerit a majori ecclesiae catholicae parte; 7. dici propterea potest particulares ecclesias, romanam scilicet et constantinopolitanain ab invicem fuisse divisas. salva ecclesiae catholicae unitate. 8. Accedit, ecclesiam graecam, ac proinde russicam, nihil innovasse circa *primatum,* cum non inficietur posse romanum pontificem veluti primum episcopum juxta consuetudines ac synodos ecclesiae spectari, sed solum numquam admisit hunc primatum *de jure divino.* 9. Quae cum ita se habeant, merito episcopi gracco-uniti in ditione russica sub finem anni elapsi (1839), libellum supplicem dederunt autocrati, quo humillime eum rogarunt ut dignaretur illos in unitatem admittere sanctae apostolicae orthodoxae et universalis ecclesiae, a qua per vim majores

ad romanismum et protestantismuni popularem. Lond. 1837. 1. III. pag. 101 seqq. ut postea videbimus; eam comparat daemoniaco, rom. pontificem vocat diabolum etc. His vero subscribit Pusey in cp. cit. In tractatibus vero editis a doctoribus ejusdem universitatis oxoniensis et inscriptis *pro tempore praesenti,* V, VI. n. 20. pag. 3. admirata ecclesiae catholicae seu romanac antiquitate, universalitate ac unitate, nec non pulchritudine ejus systematis concludunt: .Nos nequimus non fundere suspiria cogitando quod simus ab hac ecclesia *separati."* En quomodo hac anglicanae ecclesiae columnae in ipsa catholicae ecclesiae notione inter se cohaereant: et quibus solidissimis fundamentis aedificium, quod ipsi tanta animi securitate extollunt, innitatur!

13 °) Ita Palmer op. el loc. cit. cap. 9. qui pro hac sententia adducit Magistrum sententiarum, s. Thomam, Bandinum, s. Bonaventuram, Scotum inter scholasticos; inter recenliores vero Bellarminum, Toletum, Azorium, etc.

sui fuerant divulsi; imperator vero benigne annuit. 181 Eaedem porro rationes militant pro ecclesiis britannicis, quarum origo, lit visibiles ecclesiae,

•J|) Ne haec pereant documenta, juverit hic ea transferre ex ephemeride officiali petropolitana *Apis septentrionalis* nuncupata mens. Novembr. 1839. En igitur cujusmodi sit actus apostasiae episcoporum graecounitorum: -In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Nostra ecclesia a suo initio eadem erat quae et sancta, apostolica, orthodoxa catholica ecclesia, quae ab ipso Domino et Salvatore nostro Jesu Christo in Oriente instituta est, inde ex Oriente totum mundnm illuminavit, et hucusque divinas institutiones christianae religionis, quin aliquid adjecerit ex spiritu adinventionis humanae, integras et haud immutatas asservavit. In illo benedicto omnino exoptato universali foedere, ecclesia nostra pars erat indivisibilis graecae-russicae ecclesiae, quemadmodum et majores nostri, sermone non minus quam genere, pars erant indivisibilis russicae gentis. Verum lugubris distractio provinciarum nostrarum a Russia vera earum patria, divellit quoque majores nostros a vera catholica unitate, subjecitque eos vis extraneae dominationis sub nomine *unitorum* arbitrio romanae ecclesiae. Quamquam vero haec ipsis, per publica quidem instrumenta, et orientalem liturgiam in nostra domestica russica lingua, et omnes sacras caeremonias . . . tutata fuerit, quin immo ipsum transitum ad romanum ritum prohibuerit, (manifestum argumentum quam purae et immutabiles crederentur antiquae nostrae orientales institutiones!) nihilo tamen mi-

publicae, ipsique consona ratio latini cleri, qui ferre non poterat russicum spiritum patrium (nationalitatis) et ab antiquo ductam liturgiam orientalis ecclesiae, eo omnibus nervis tendebat, ut, si fieri posset, vestigia ipsa primaevae originis gentis nostrae, nostraeque ecclesiae eradicaret. Duplex hic conatus in causa fuit, quod majores nostri post initam unionem miserrimam sortem experti sint. Nobiles post jura sua male habita, transierunt ad romanum ritum, cives vero et coloni, qui moribus majorum in unione etiam asservatis renuntiare nolebant, perpessi sunt gravissimam persecutionem. Sed statim et ritus nostri, saeraeque ecclesiasticae caeremoniae, institutiones etiam et liturgiae graviter immutatae fuerunt. . . . Maxima pars unitorum (eum eorum provinciam Russia occupavit), jam tunc statim rediit ad unitatem cum orthodoxa orientali catholica ecclesia, jamque pars ipsi erant indivisibilis *universalis russicae* ecclesiae. Ceteri vero apud *beneficum* russicum regimen, quoad ejus fieri poterat, invenerunt *tutamen* contra praepotentem clerum romanum." Post haec aliaque ejusmodi putida ac manifesta mendacia quae referre non vacat, proditores isti episcopi has emiserunt conclusiones:

-L Statuimus denuo agnoscere unitatem nostrae ecclesiae cum orthodoxa catholica orientali ecclesia, ideoque ex hoc permanere una cum commissis nobis gregibus in unitate cum beatissimis patriarchis, atque in obedientia erga sanctissimam, regentem uni-*cersalem* russicam synodum.

IL Piissimum vero dominum et imperatorem *perquam humillime, rogare,* ut nostram hanc decisionem sub suum almum suscipiat praesidium, *promoveatque eiecutionem* excelsa sua ordinatione, suaque *imperatoria voluntate* ad pacem et *salutem animarum,* eo consilio, ut sub ejus *liberali* sceptro nos una cum tota russica gente, juxta antiquum apostolicum officium, justa praescripta sanctorum universalium conciliorum, juxta traditiones episcoporum doctorumque orthodoxae catholicae ecclesiae, uno eodemque ore, consono item corde laudare possimus Deum unum et trinum.'

Ad haec *sanctissima Synotius* -gratias egit caelesti Pastori pro hoc novo incremento sui veri gregis, statuitque juxta regulas et exempla sanctorum Patrum, episcopos, clerum et gregem universum ecclesiae usque adhuc graecae-unitae, in plenam recipere et illimitatam communionem sanctae, orthodoxae catholicae orientalis ecclesiae. ..." Imperator *dignatus est* manu propria his verbis rem decidere: *gratias rependo Deo et suscipio.* Ita consummatum est hoc mysterium iniquitatis quod

antiquissima est, et per XV. continentia saecula permanserunt in communione cum omnibus Christi ecclesiis. Quod si postea a romana ecclesia divisae eunt; 10. hujusmodi separatio non fuit voluntaria; ecclesia romana est quae illas excommunicavit; ceterum ipsae semper cum ecclesia catholica conjunctae perstiterunt. 11. Quod si potestas civilis edictis vetuit communicationem cum ecclesia romana, id factum est ad praecavendos abusus romanorum pontificum qui nihil unquam moliti non sunt ad ecclesias britannicas et dominationem temporalem sibi subigendas. 12. Itaque ecclesiae britannicae nullo modo schismaticae censeri possunt, tum quia pergunt in unitate fidei sive respectu sui, sive respectu ecclesiae catholicae, cujus necessitatem veluti fundamentale principium inculcant; tum quia se non separarunt ab ecclesia catholica; tum quia fides ecclesiarum britannicarum non innititur privatae interpretationi scripturarum tantum, sed interpretationi traditional!, quae est regula totius ecclesiae catholicae, prout aperte habetur in XU. articulo: ..Ecclesia habet . . . auctoritatem in controversiis fidei.·' 132 Nihil igitur impedit quominus has ecclesias unitatem conservare affirmemus.

303. **Resp.** *N.* A. Ad 1. prob. **Resp. I.** *Neg.* suppositum, quod plures scilicet distingui possint ecclesiae a Christo institutae, ita ut una possit dici altera anterior aut posterior. Ecclesia a Christo instituta unica et individua est, quae in partes scindi non potest; eaque est ecclesia catholica cujus centrum et caput a Christo institutus est Petrus ejusque legitimi successores, ut postea ostendemus. Potuit autem aliquis populus prius alio in hanc unicam ecclesiam cooptari, quae incunabula sua Hierosolymis habuit ubi passus est Christus, et Petrus primum commoratus est. Cum vero Petrus ad arcem romani venerit imperii, hoc unicae ecclesiae centrum Romae constitutum est, ubi Petrus suam sedem fixit, ac mortuus est, eamque suis in primatu successoribus regendam reliquit.

304. **Resp. II.** *D.* Ecclesia graeca anterior est quacumque ecclesia *tempore, Tr. auctoritate, N.* Hoc est sophisma quo, ut observat Maistrius 13 3, utuntur

prius secreto, deinde publicum factum est; ac optime quidem, si Deus humanis fraudulentiis depici posset!

Ut autem ad posteros istorum apostatarum praesulum infamia perveniat, heic eorum nomina subjiciam; sunt autem 1res: primus Josephus **Siemaszko,** qui cum in scholis ordinis s. Basilii institueretur, ob praemium non adeptum se de ordine illo ullurum spopondit: promissis porro suis stetit; primus quippe ejus actus cum ad potestatis culmen in ecclesia sua (graeco-unita) evectus est, impeliil ordinem suum, cui primum novilios recipere sine gubernii venia prohibuit; tum vero eo quod novitios non haberet, illum omnino abolevit. Homo superbiae et malarum artium plenus, toliusque doli ex parte catholicorum primarius artifex (tales enim semper sunt apostatae nostri), nunc ab imperatore archiefiscopus wilnensis renuntiatus, quae sedes schismatica nunc primum erecta est. Reliqui duo minorum gentium sunt, Basilius **Luzynski** et Antonius **Zubko.**

,3î) Ita Palmer op. cit. part. I. cap. 10. cujus praecipuas difficultates in compendium redegimus.

*??) In op. *Du Paye,* livr. IV. chap. IQ.

adhuc graeci et graeco-russi, ut sibi aliisquo persuadeant ecclesiam orientalem, non obstante suo schismate ab ecclesia romana, veram esso ecclesiam. Vorumsi semel constiterit, uti inferius ostendemus, romanam ecclesiam seu romanum pontificem esse centrum unitatis jure divino constitutum, esse omnium ecclesiarum matrem et magistram, quid refert quod aliqua societas anterior sit tempore ipsa imperii civitate principe ac metropoli, ut exinde super illam auctoritatem jactare possit? Si praeterea constiterit, ut pariter luculentissime evincemus, graecam seu orientalem ecclesiam per X. saecula agnovisse primatum romani pontificis jure divino, eique fuisse subjectam; major profecto antiquitas eam a crimine perduellionis in schismate quo se maculavit haudquaquam absolvet. Nunc addo parem non esse cum ecclesia graeca conditionem ecclesiae tussicae, quae duplicis immo triplicis schismatis nota sese foedavit Ac 1. quidem schismatis quod commune habet cum graecis in ordine ad rom. pontificem. 2. Schismatis quo se a patriarcha constantinopolitano sejunxit, quo fit ut nullam communionem servet cum ecclesia graeca, prout haec ipsa haud ita pridem publice declaravit. 134 3. Schismatis a patriarcha moscovita, qui a Petro I. abolitus est. ut sufficeret in ejus locum eam quam ipse appellavit *sanciam synodum permanentem petropolitanam*, cujus caput ipse imperator pro tempore est, ejusque membra omnia ab imperatore deliguntur: quaeque sua omnia decreta, ut mitius loquar, sub influxu imperatoris emittit. Hanc certe synodum non constituit Christus.

305. Ad 2. *D.* Schismaticam, quaeque habet successionem materialem, *C.* successionem formalem per adhaesionem capiti in unitate fidei et regiminis, Λ. Nempe non magis utrique ecclesiae haec materialis favet successio, ac faveat nestorianis atque eutychianis sua, quamvis antiquior sit. Circa peculiarem ecclesiam russicam praeterea animadverto ipsam in unitate ecclesiae romanae fuisse fundatam 133 tum a graecis catholicis tum a latinis,

ubi egregie ejusmodi sophisma dissolvit ac plane conterit.

134) Cf. Septimii Constanzi opuscula, tom. III. in schemate appendicis tertiae ad Ruthenos ab ecclesia catholica romana dissidentes §. 3. Romae 1807; nec non *Dissertationem de origine Christianae religionis in Russia*. Romae 1826. cap. 2. Cf. etiam eruditum opus cl. Barth. Kopitar cui tit. *Hesychii Glossographi discipulus* etc. Vindobonae 1839. in append. XV. pag. 56 seqq. ubi egregie confutat W. A. Maciejowski commentaria edita Petropoli et Lips. 1839.

133) Cf. *Considerationes historicas* etc. germaniee editas a H. J. Smith quarum compendium exhibetur in *Annali dette science religiose*, vol. III. η. 8 cl 9. settembre e ottobre, novembre e decembre 1836. In posteriori igitur hoc fasciculo pag. 419 seqq. narratur quomodo cum die 27. Julii 1833. ageretur de instituenda *synodo permanente* ad instar *ecclesiae russae*, restiterint omnes archiepiscopi et episcopi graeci huic clausulae; immo synodum graecam tanta animi aversione actam fuisse contra ecclesiam russicam, ut plures episcopi, qui prius pileum russicum deferebant, in signum detestationis eum deseruerint ut synodo intéressent pileo graeco. Interim per hanc synodum ecclesia graeca se subduxit a jurisdictione patriarchae constantinopolitani, sicut annis anteactis ecclesia russica se pariter separavit ac subduxit

adeoque temporis tractu descivisse ab ejus communione et schismaticam evasisse. Inaudita proindu arrogantia est hujus schismatici coetus nationalis, velle sibi *ecclesiae catholicae* atque *orthodoxae* nomen adsciscere.

306. Ad 3. *D.* Utraque ecclesia centrum habet unitatis fictitium, *C.* formale quale Christus instituit, *N.* Nam etiamsi ecclesia graeca subsit patriarchae constantinopolitano, cum hic se separaverit ac subduxerit ab auctoritate romani pontificis, ut se centrum et patriarcham oecumenicum constitueret, quare eodem jure non poterunt se ab eo separare ad se constituendos autocephalos episcopi singuli? Par enim omnino ratio est. Ac reipsa ita factum esse paucis ab hinc annis, saltem ex parte videmus. 436 Quod vero attinet ad synodum permanentem petropolitanam, tamdiu hujus durabit auctoritas quamdiu steterit russicum civile imperium. Quod si semel hoc dissolveretur, actum plane erit de fictitio hujusmodi centro. Itaque illud solum vere centrum est quod est divinitus institutum : cetera quae centra non sunt nisi in illorum opinione, qui haec sibi confingunt, utpote schismatica et haeretica in perpetua oscillatione versantur.

307. Ad 4. *D.* Tribus saltem haeresibus demptis, *Tr.* secus, *N.* Tales haereses sunt negatio processionis Spiritus Sancti etiam a Filio, existentiae purgatorii, ct primatus jure divino romani pontificis, qui articuli solemniter definiti sunt in oecumenicis conciliis lugdunensi II. et florentino, ut suo loco ostendemus, subscribentibus graecis ipsis, immo et russicis episcopis.137 Dixi *saltem;* exploratum enim est longe lateque errores Gregorii Palamae ac thaboritarum in ecclesia graeca diffusos esse138; quod vero ad errores attinet ecclesiae russicae satis est. prae oculis habere quae scripsit p. Possevinus 139 ; ut omittam principium, ut ita dicam, dissolvens protestantismi plura jam illius sic dictae ecclesiae membra infecisse. 140 Ita pura conservata est in utraque ecclesia fides.

308. Ad 5. *D.* In sensu adversarii, *C.* in sensu ecclesiae catholicae

ab eodem conslanlinopolitano patriarcha; atque hinc factum est ut diversae istae ecclesiae divisae fuerint ab invicem, ct effectae nationales, atque constanlinopolilani patriarchae auctoritas ad nihilum redacta fuerit. Ita Deus punivit patriarcharum conslanlinopulilanorum superbiam, qui ab ecclesia romana, ut supremam auctoritatem oblinerent, turpiter defecerunt.

,iβ) Ibid.

*' ■) *Aeta conciliorum* Harduini, tom. IX. coi. 990.

IJS) Salis est inter ceteros legere quae de Gregorio Palama scripsit Ncctarius in op, cit. *Confutatio imperii Papae.*

1JS) In opere cui titulus: *Moscovia,* typis birekinanicis 1587. in scripto: *Capita, quibus Graeci et Rutheni a Latinis in rebus fidei dissenserunt.* Item : *Errores alii Ruthenorum qui orientale schisma sequuti sunt, postquam Graeci ab ecclesia sese praeciderunt.* Pag. 38—46.

11 °) Cf. P. Rozaven in opere, quod opposuit Alexandro Stourdza, el inscripsit: *L'église catholique justifiée contre, les attaques d' un écrivain qui se dit orthodoxe.* Lyon 1822. Cf. etiam Grégoire, *Histoire des sectes religieuses.* Paris 1829. Tom. IV. chap. 14. *Sectes dérivées du Raskolnisme,* etc.

quae ipsum ut fidei dogma definivit, xV. Jam vero non privato uniuscujusque individui sensui in his standum est, sed auctoritati ecclesiae infallibili controversiarum judici. Quod autem adjicitur de intervallo quod effluxit inter Photium et Michaelem Caerularium, quo tempore *tolerata* dicitur contraria sententia, non aliud significat, nisi quod sublato schismate, ecclesia graced nullam hac in parte ecclesiae latinae molestiam crearit: quum vero postea graeci crimini latinae ecclesiae vertissent quod profiteretur fidem de processione Spiritus Sancti etiam a Filio, tunc controversia excussa est et definita, uti constanter se gessit ecclesia. 141 Falsum porro est latinos theologos veluti *verbalan* potius quam realem hanc controversiam spectasse, quum omnes unanimiter graecos impugnaverint et haereseos accusaverint, tractatusque ediderint adversus illos. Haec sunt plane somnia. 142 Utrum vero novitas se tenuerit ex parte graecorum an ex parte latinorum, ex iis quae suo loco disputavimus abunde liquet. 143

309- Ad 6. *D*. Id est expresse ab initio, et aperte, *Tr*. aequivalenter, et aperte etiam temporis lapsu, xV. Numquam ecclesia romana nisi provocata atque omnibus prius conciliationis ac pacis viis pertentatis, quempiam repulit e sinu suo. Provocamus adversarios nostros ut ex tota ecclesiastica antiquitate hanc usque in diem contrarium ostendant. Quum igitur Photios primum, saeculo IX. mediante, patriarcha intrusus classicum rebellionis cecinerit, carpserit ecclesiam latinam quod plures doceret errores, atque ipsum excommunicaverit pontificem, quid mirum si hic separaverit se ab illius communione? 144 Idipsum contigit in schismatis instauratore saec. XI. Michaële Caerulario homine nempe audaci ac facinoroso, qui pariter insectatus est ecclesiam latinam,-e sacris dypticis nomen pontificis sustulit, atque indebita

S

*4 *) Numquam enim, ut saepius alias animadvertimus, ecclesia consuevit definire nisi articulos in controversiam adductos, aut impugnatos a novatoribus. Licet vero Photius aliorum haereticorum graecorum exemplo et ipse attigerit quaestionem de processione Spiritus sancti, cum tamen ecclesia tunc temporis praecipue adlaboraret in flammis erumpentis schismatis extinguendis, vix de illa actum est; cum vero schisma cito sublatum fuerit, paxque quiesque in utraque ecclesia restituta, altum fuit de ea controversia silentium, donec opera nefarii Michaelis Caerularii recruduit schisma, quod ut ille consolidaret inter cetera quae objiciebat ecclesiae romanae, et hunc articulum in medium adduxit; quapropter ecclesia in concilio barcnsi illum discussit et asseruit; quod iterum facium est in conc. lugdunensi et florentine» graecis itidem el latinis praesulibus assentientibus.

•4a) Vere dolendum quod hacc reprehendere debeamus in viro docto et moderato, cujusmodi se praebet Palmer. Hind ad quod alludit auctor quem impugnamus, afficit phrases adhibitas passim a patribus graecis, cum loquerentur de processiont Spiritus s. *a* Patre *per* (ὑιο) Filium, quam locutionem aequivalere alias ostendimus alteri, nempe *a* Patre et *ex* Filio, qua pariter graeci Patres usi sunt. In hoc porro solum citati doclores dixerunt illam esse quaestionem potius verbalem quam realem. non autem circa substantiam dogmatis.

143) In tract. */)e Trinii.* cap. 5. prop. L

144) Cf. Constanzi op. cit. tom. IL in prooemio §. 13 seqq.

eibi jura arrogavit. 145 Numquid ecclesia romana in culpa est? Ecclesia autem moscovitica et russica discessit ah ecclesia romana opera potissimum Phoziey, missi a Cyrillo II. patriarcha constantinopolitano ann. 1408 ad regendam ecclesiam kioviensem, a qua ob errores suos expulsus receptusque a Basilio Basilide Moscoviae principe constitutus est patriarcha Moscoviae. 146 Haec proinde natio quae hactenus magna saltem ex parte catholica fuerat, arte illius pessimi hominis seducta a communione romanae sedis sponte recessit, ac graecorum errores professa est. 147 Ecclesia romana nihil interim unquam omisit quo illam ad unitatem revocaret. Restitit illa tamen. Ergo ne ecclesia romana in culpa est? Judicet adversarius ipse.

310. Ad 7. A; Agitur enim de schismate formali ex parte constantinopolitanae ecclesiae ab ecclesia catholica; romanae siquidem ecclesiae adhaerent *omnes qui sunt undique fideles,* ut loquitur s. Irenaeus, exceptis haereticis et schismaticis, qui fideles non sunt. Quod vero dicitur, *salva unitate ecclesiae catholicae,* non sapit nisi monstrosum systema ab adversario excogitatum. Systema plane contrarium sacris litteris, ex quibus novimus a Christo universum gregem suum Petro, ac proinde legitimis ejus in hoc primatu successoribus fuisse commissum, ut postea ostendemus; systema contrarium toti antiquitati quae illud prorsus ignoravit. 148

311. Ad 8. *N.* Etenim hoc ipso innovarunt, quod contenderint Christum instituisse ecclesiam acephalam, negantes Petri ac proinde rom. pontificum primatum de jure divino. Verum de hoc argumento idoneo loco.

312. Ad 9. *D.* Idest nonnulli episcopi per summam ignaviam et assentationem tum honoribus illecti, tum minis territi proditores facti sunt causae

I4i) Cf. Conslanzi loc. cit.

146) Cf. Eundem tom. III. in append. I. 5 seqq.

147) Ibid. §. 7. nec non cit. *Dissertat.* cap. 7.

,48) Verum quod magis mireris illud est, quod Palmer qui lot paginas insumpsit ad persuadendum lectoribus suis, posse conservari unitatem in et cum ecclesia catholica, non obstante actuali separatione, ipsemel postea paucis verbis destruat quod tanto molimine aedificare nisus est. Etenim agens op. cit. part. I. cap. 13. adversus *separatisms* seu dissidentes ab ecclesia anglicana, hanc sibi ex eorum ore opponit difficultatem : nPotest dari separatio absque schismate, quoniam Christiani possunt esse inter se conjuncti in corde et in spiritu, quamvis officia religionis expleantur in diversis cultus locis." Respondet: ..Christus jussit apostolos suos esse *perfecte unitos,* ut mundus cognoscere posset quod Pater eum miserit. (Joann. XVII. 20—23.) Ergo *quodeumque schisma intra ecclesiam adversatur voluntati suae:* et aperta separatio ab ipsa est manifesta *inobedientia* a Deo. Quumque separata conciliabula seu congressus constituti sunt, et aemuli ministri satagunt proselytos facere cx ecclesia, declarantes ejus cultum, regimen, regulas ita *antiscripturales* esse et erroneas, ut Christiani teneantur ab illa exire ac se separare; quinam praetextus potest magis inanis excogitari quam ille quo praetenditur interior communio affectionum, quae a quovis facto falsitatis arguitur?" Quomodo hic auctor sibi cohaereat ipse viderit; satis est enim haec applicare ecclesiis quas ipse vocat britannicas respectu ecclesiae romanae, a qua scissae sunt, ut tota ejus labefactetur theoria. Tanta est vis veritatis!

catholicae, *C.* ex vora persuasione. xV. Notoriae sunt artes machinationesque omnes, quibus gubernium russicum usum est ad graecos-unitos avellendos ab unitate catholicae ecclesiae atquo ad schisma pertrahendos. Publicae item sunt persecutiones atrocissimae, violentiae apertae et crudeles, bonorum expoliationes, exilia quibus nobiles confessores obnoxii fuerunt no causam Christi proderent. 149 Quin hos imitarentur, maluerunt ignavi illi episcopi avitam deserere fidem et occidere animas suas suorumque subditorum, quam adeptis honoribus et commodis nuncinm remittere, qui olim animarum nostrarum episcopo. Christo scilicet, rationem proditionis suae sunt reddituri. Motiva quae isti homines ad propriam apostasiam cohonestandam in medium protulerunt, non sunt nisi integumenta, quae neque Deum neque homines fallere possunt. Idem dici debet de fictitio illo supplici libello una cum benigno rescripto. Isti certe numquam legerunt in evangelio: *iïihil est opertum quod non revelabitur, et occultum quod'non scietur* 15°; aut illud: *Attendite a fermento pharisaeorum, quod est hypocrisis. 14'* Mendacia porro sunt quae dicuntur de vi qua majores eorum ab schismate divulsi sunt. Historica documenta contrarium ostendunt. **IS1**

313. Licet vero origo ecclesiarum Britannicarum antiquissima sit, origo tamen anglicanismi. seu schismatis recens est. Nam eo ipso quod adversarius fatetur per XV. continentia saecula ecclesias britannicas permansisse in communione cum omnibus Christi ecclesiis, se suasque ecclesias condemnat quod postea ab ecclesia romana ac proinde a reliquis quae in universo terrarum orbe cum ea communicant, se separaverint. Ex illo tempore schismaticae factae sunt, nihilque amplius commune habent cum antiquis britannicis

Cf. quae scripsimus de saevitiis omnimodis quas exercuit ct exercet regimen russicuni adversus catholicos, ut eos abducat ab unitate et pertrahat ad schisma, nec non exempla chrislianae fortitudinis quae praebuerunt plures ex ipsis, in Tract. *De matrimonio,* cap. 4. ubi agebamus *De matrimoiiiis mirlis.*

ISI) Lue. XII. 1. In quae Salvatoris verba notus est commentarius ven. Bedae: ..Duo autem sunt genera persecutorum: unum palam saevientium, alterum ficte fraudulenlerque blandientium. Contra utrumque nos munire atque instituere volens Salvator, et supra ab hypocrisi pharisaeorum, et hic a carnificum caede praecipit non timere, quia videlicet post mortem nec horum crudelitas, nec illorum valeat simulatio durare." Utroque persecutionum genere utitur regimen russicum; neutrum porro sustinere valuerunt ignavi illi defectores episcopi. Verum quod in immensum auget istorum crimen, est supplex illa rogatio qua petunt ab imperatore, ut velit se suosque greges in communionem recipere *ad pacem et salutem animarum;* perinde ac si in sola tussica ecclesia quis possit oblinere salutem: quicumque igitur extra ditionem russicam, ultra quam non extenditur illa synagoga, salvari non posset. Vae illis qui incipiunt in praeceps ruere; non est ubi consistant!

1 **iJ**J Cf. Bollandianos, *Acia Ss.* tom. II Scptemhr. Dissertat. *De conversione et fide Russorum,* §. 10. nec non card. Baronium in appendice, *De Ruthenis ad communionem Sedis Aposlolicae receptis,* sub Clemente VIII. *in Annalib.cd.* Lucensis,tom.IX. pag. 658 seqq. Spondannm ad ann. 1595. n. 14. etc.

ecclesiis quae intemeratam servarunt cum ecclesia romana, id est catholica, unitatem. Possemus urgere *dubium saltem* sive ex parte *juris* sive ex parte *facti* ile valore ordinationum anglicanarum, ac propterea episcoporum successione. 153 Verum opus non est ut nos in hanc disputationem conjiciamus.

,J1) Praeter ea quae circa valorem ordinationum anglicanarum scripsi in tract. *De Ordine,* n. 137. in not. specialem consideration em meretur quod novissime scripsit clariss. ipse D. Lingard in opusc. relato in *Dublin Review,* mens. Maj. 1840. inscripto: *Ecclesia anglicana reformant ne seipsam?* Ibi ostendit quam incerta, aut saltem quam problematica sit praetensio ecclesiae anglicanae habendi successionem aposlolicam in episcopatu. Praescindendo enim ab aulhenticitale aclorum lambethanonnn, certum est, uti ipse animadvertit, valde dubitatum etiam ab initio fuisse de valore consecrationis archiepiscopi Parkeri (a quo solo proveniunt actuales episcopi anglicani omnes), nec solum a catholicis, verum etiam a gubernio ipso Elisabethae, sic ut necessarium prorsus duxerit recurrere ad omnipotentiam reginae ad eam ordinationem ab omni defectu sanandam. Haec pono mandatum edixit quo *ex plenitudine regiae suae auctoritatis supplebat cuilibet defectui in qualitate aut modo procedendi commissariorum* (id est episcoporum qui consecrarunt Parkerum) *ita id exigente tempore et necessitate.* Igitur sola ratio qua justificata est illa consecratio, fuit *exigentia casus,* secus quippe nova ecclesia recta fuisset ab episcopis non consecratis. *Radicatis* autem hic defectus magis manifestus fit ex co quod sex insequcnlibus annis ad unamquamque consecrationem et confirmationem novi episcopi insereretur in commissione metropolitan! eadem clausula sanatoria proveniens ex plenitudine regiae potestatis, his nimirum verbis concepta: «Supplentes ex auctoritate suprema regia . . . nobis delegata quidquid in hac electione fuerit defectum, tum in his quae juxta mandatum nobis creditum, a nobis fictum et processum est, aut in nobis, aut aliquorum nostrorum conditione, statu, facultate ad haec perficienda deest aut deerit, lum etiam eorum quae per statuta hujus regni Angliae aut per leges ecclesiasticas hac in parte requisita sunt aut necessaria, prout temporis ratio et rerum praesentium necessitas id postulant." Talis est clausula qua usi sunt quatuor episcopi qui consecrarunt Parkcrum die 17. Dcccmbr. 1559. in sacello lambclhano. Parker vero die 20. Januarii vices reddidit suis consecratoribus Barlowio et Scorevo eos confirmando eadem *clausula sanatoria.* Jam vero opportune interrogat Lingard, nonne in hoc negotio aliquid circuli vitiosi intercessit?

Tandem ann. 1566. actu Parlamenti definitum est, quod cum regina in possessione sit lotius jurisdictionis, omnium privilegiorum, superiorilatum ac praeeminendarum spiritualium et ecclesiasticarum quibus fruiti sunt ejus praedecessores, cumque *suprema potestate et auctoritate sua dispensaverit ab omnibus causis ac dubiis cujusvis imperfectionis aut incapacilatis in confirmatione et consecratione episcoporumper* suas litteras patentes, ideo omnes actus et gesta in ejusmodi occasionibus essent atque haberi ac judicari deberent bona et perfecta (firma et rata) sub omni respectu et fine, non obstantibus quibuscumque in contrarium *(Statuta Regni,* IV. 485.): ex tunc ac deinceps quodvis dubium habitum est tamquam prorsus sublatum, et clausula sanatoria omissa fuit. Judicet lector de ecclesiastica reginae Elisahelhae regumque anglicanorum potestate, uec non de ludicro hoc dramate, et conferat cum iis quae nobis obtrudit Guill. Palmer.

Nihil dicam de altero capite quo ordinationum anglicanarum validitas laborat, de forma scilicet adhibita consecrationis. Certe episcopi consecrati juxta formam Ritualis Odoardi VI. sub regno Mariae depositi sunt ob *nullitatem consecrationis,* caque forma inserta in monumentis ac regestis illius temporis invenitur. Ab his tamen episcopis, eademque ad amussim forma consecratus fuisset Parker. Nunc vero episcopi anglican! gloriantur de *successione apostolica !*

cum ex dictis satis sit urgere schisma, ut abruptam prorsus esse successionem illam liquido elucescat.

314. Ad 10. *D*. Ad eum modum quo non fuit voluntaria separatio Nestorii, Eutychetis, graecorum aliorumque ejusmodi, *C*. alio sensu, *N*. Nullus haereticus ac schismaticus voluisset se separare ab ecclesia romana seu catholica, dummodo haec passa fuisset ut errores suos et perversam agendi sentiendique rationem impune retineret. Cum vero hanc nequeat conditionem admittere ecclesia romana seu catholica, custos et vindex fidei atque unitatis, data ipsis semper optio est aut ejurandi prava dogmata, aut excommunicationem subeundi. Ita se gessit etiam Lutherus, fatente ipso adversario: ita reliqui. Non est ecclesia romana ad instar arundinis quae ad omnem sese flectat ventum, sed est aedificium fundatum supra firmaro petram, quod nec venti, nec pluviae vel turbines dimovere possunt. Quotquot proinde nolunt se subjicere, impingunt in hanc petram atque franguntur. Veritas enim Domini manet in aeternum. Certe si Henricus VHI. auctor schismatis potuisset, vivente legitima uxore, aliam ducere; si potuisset primatum sibi vindicare ecclesiasticum, omnia susque deque in ecclesiastica disciplina innovare impune, numquam se ab ecclesia romana, id est catholica sejunxisset. Verum cum haec componi inter se minime possent, post plures comminationes frustra a rom. pontifice factas, demum ventum est ad extremum illud excommunicationis remedium. 154 Quod de continuata subditur conjunctione cum ecclesia catholica, ut saepe adnotavimus, intelligi debet de opere, ut ita dicam, musivo ab adversariis invecto; nam nulla alia datur ecclesia catholica praeter ecclesiam romanam cum qua identificatur. ,ss

315. Ad 11. *D*. Ad praecavendos abusus fictitios, *C*. reales, *N*. Quando in abusuum censum adnumerantur legitima jura romanorum pontificum, certe plures recenseri possunt; sed si exercitium legitimae auctoritatis a Christo acceptae nulla ratione abusus dici potest, frustra obnitentes et perduelles ut motivum schismatis abusus obtendunt. Quod porro dictum est de juribus rom. pontificis, idem dici debet de innumeris aliis quae juxta patrum doctrinam et praxim antiquissimam ecclesiae catholici tenent, adversarii vero juxu sua anticipata judicia tamquam totidem abusus insectantur. lss Calumnii

t

li4) Cf. Card. Pallavicini, *Storia dei Concilio di Trento,* lib. II. cap. 15, 17 et lib. III. cap. 15. Tum Nicolaum'Sanderum: *De origine ac progressu schismatis anglicani libri tres aucti per Eduardum Risthonum*. Romae 1586. et cum appendice Petri Ribadeneirae, Coloniae Agrippinae 1590. nec non Lingard op. cit.

ISi) Apposite s. Hieronymus sic urgebat Ruflinum in Apolog. L n. 4. edit. Vallars. «Fidem suam quam vocat? Eam « qua romana pollet ecclesia? An illam, qui in Origenis voluminibus continetor? Si romanam responderit, *ergo catholici » mus."*

146) Sic prout quisque affectus est huuc censum exhibet; protestantes omnes into abusus ecclesiae romanae referunt indulgentias, invocationem sanctorum, venerationem imaginum, etc.; sacramcntarii adora-

vero apertissima est quod adjicitur de dominatione temporali, quam sibi assumere romani pontifices nisi fuerint. Proferant adversarii vel unicum casum in quo ipsi aliena jura invaserint aliquando. Quod si justis de causis pontifices lata excommunicatione subditos quandoque solvebant a jurejurando quo isti suos erga principes obstringebantur, ideo fuit, quia sic ferebat quondam jus publicum ab omnibus per id temporis admissum. 157

316. Ad 12. **Reap.** Immo vere schismaticae sunt, quia resectae sunt ac divisae ab ecclesiae capite, et a communione ecclesiae unicae catholicae; quia praeterea nullam habent fidei unitatem, quum destitutae sint auctoritate certa atque infallibili quae unicum medium est unitatis fidei servandae. Quod patet quidem ex perpetua harum ecclesiarum fluctuatione, qua factum est, ut modo profiterentur purum protestantismum, modo partem errorum tantum, modo ad ecclesiam romanam accedere videantur, modo toto coelo ab ea abhorreant, adeo ut in ipsa universitate oxoniensi divisiones et schismata invalescant 158 ; itaque nec secum ipsi neque cum aliis ecclesiis fidei unitatem habent. Quod si necessitatem fidei veluti fundamentale principium inculcant, hoc nullius frugis est, cum fidei regula apud illos non subsistat, ea nempe regula proxima, quae ad ejusmodi unitatem omnino requiritur.

317. Paradoxum vero est, quod affirmat adversarius, ecclesias anglicanas non separasse se ab ecclesia catholica, prout toties ipse inculcat, nos autem toties retudimus. Quaenam vero erit ejusmodi ecclesia catholica? Non romana quae cum ipsis non communicat; non orientalis, quae praeterquamquod nec ipsa catholica est, nec ullam pariter communionem cum ecclesiis anglicanis habet. 159 Restant igitur ecclesiae lutheranae, reformatae,

lioncm eucharistiae, oblationem sacrificii, etc.; anabaptistae collationem baptismi infantibus, et ita porro : quae agendi ratio est vera *petitio principii,* ut loquuntur logici, dum pro certo assumitur quod adhuc in quaestione est.

IJ;) Cf. Comte de Maistre, *Dit Pape.* livr. II. chap. 9, potissimum vero commendatissimum opus cui titulus: *Pouvoir du Pape sur les Souverains au moyen age.* Paris 1839. in quo res de qua hic agitur docte erudileque discutitur ac pleno in lumine collocatur.

''') Difficile est in ea universitate (quod saepe a nobis animadverti opus est) duos scriptores invenire qui plene inter se consentiant etiam in articulis magni momenti. Satis hic sil commemorare Schutleworth rectorem cujusdam collegii oxoniensis, qui novae scholae sese acriter opposuit in gravissimo articulo de traditionibus, ut suo loco videbimus. Universa academia in duas partes scissa est, aliis pugnantibus pro veteri schola, aliis vero pro nova; ecquis poterit has partes inter se et cum ceteris universitatibus conciliare? In catholica ecclesia hoc remedium semper in promptu est. Si qui vero sint qui rom. pontificibus obedire detrectent, statim ab omnibus notantur, quod quidem recenti cunctisque comperto exemplo viri magnam prius adepti nominis celebritatem probare possem, qui veluti frondosa arbor fulmine icta illico exaruit!

Ii9) Praeclare card. Du Perron in *Réplique à la réponse du Roy de la grande Bretagne,* chap. 60. animadvertit adversus regem Angliae, qui contendebat ecclesiae catholicae nomine significari unionem plurium societatum Christianarum, romanae, graecae, russicae etc., animadvertit, inquam,

dissidentes, quas ipse adversarius pernegat esse ecclesias Christi. 160 Velint igitur nolint, ecclesia anglicana est ecclesia *nationalis,* quae non protendit suam auctoritatem ultra civilem bjitannicam ditionem, immo super pauca membra ejusdem ditionis vel in Anglia 'ipsa dominatur.161 Itaque sunt hodie ecclesiae anglicanae quod olim ecclesiae donatistarum oxtiterunt, quae divisae erant ab unitatis centro ac proinde ab universa ecclesia catholica; quare omnia possumus adversus illas argumenta intorquere, quibus olint pa-tres profligabant donatistas. 16* Quod vero diximus de ecclesia anglicana.

anglicanos profiteri in symholo athanAsiano processionem Spiritus s. a Patre et Filio, ita ut qui eam non admiserit, haereticus sil et extra salutis viam, tamen contendere unam simul efficere ecclesiam catholicam. Hoc enim perinde est ac contendere ecclesiam catholicam ex omnibus sectis et haeresibus coalescere.

*60) Sic Palmer op. cit. part. I. cap. 12. sect. IV. Post plura quae observavit circa lutheranos, reformatos ct zwinglianos concludit, societates lulheranorum et Calvinistarum quandoquidem omni hierarchia ac legitimo ministerio carent, non potuisse nec posse spectari *ul ecclesias Christi proprie dictas;* sed solum latiori quodam ac populari sensu utpote interius ecclesiae conjunctas. Quam quidem loquendi rationem fateor mc non assequi. Etenim si non sunt proprie ecclesiae Christi societates illae, quomodo possunt interius conjungi cum ecclesia Christi? In hac hypollicsi deberemus admittere ecclesiam quandam invisibilem. Vidimus quomodo ipse scparatislis idem obtendentibus occurrere studuerit.

l Gl) Talis est status religionis in Anglia prout per epistolam accepi hoc ipso anno (1840) ex illis regionibus: .Catholici, qui paucis ab hinc annis pauci et risui haereticorum expositi erant, nunc ct numero et auctoritate pollent. In Anglia et Wallia universim numerantur catholic. 2,000,000, in Hibernia 6-427.712, in Scotia 250,000. Universim 8,677.712. Unde quum tota multitudo Magnae Britanniae et Hiberniae non excedat 27.250,000, patet quod nos tertia ferme pars sumus totius istius incolarum frequentiae. Proleslantium omnis generis ct sectae adnumeranlur in Anglia ct Wallia 14,539,318, in Hibernia 1,556,227, in Scotia 2,115,000. Universim 18-210,545 (quo in munero continentur etiam anglicani). Ceteri, id est differentia inter 27,250,000 telam nempe multitudinem, ct 26,848,257 complementum omnium catholicorum et protestandum omnis ordinis et nominis, scilicet 401.743 vel judaei sunt vel infidele*. Nostri in dies crescunt, et protestantes minuuntur, etc." Attamen Palmer cura sais nobis persuadere satagit ecclesiam angliean esse veram ecclesiam catholicam.

,62) Inter recentiorcs qui in Anglia adversus novam oxoniensem scholam rom catholicam scriptis propugnarunt, merito commendandus est cl. Nic. Wiseman, nuper episcopus mellipotom. institutus. Cf. v su îm articulos, quos ipse in dubliniensi revision* *(Dublin's Review)* edendos curavit, praesertim vero n. 10. Octobr. 1838- et n. 13. August. 1839. in quibus ecclesiam anglirana funditus atque essentialiter schismalicam esse, nullumque ipsi jus ad apostolicam successionem, in quo oxoniensestantopere gloriantur atque confidunt, competere (independenter etiam a validitate ordinationum anglicanarum, quam tamen cl. auctor omnino denegat) totius ecclesiasticae antiquitatis testimonio evidenter demonstrat Nil autem verius luculcntiusque perpetui illa comparatione quam in secundo ex cit articulis instituit inter schisma donalislannn ct anglicanum, sic ul ambo eandem pew originem, easdem vicissitudines, ac pr · gressus habuisse agnoscas oportet; ac proinde quod jaindiu ecclesiae patres judicium in schisma donatistarum protulerunt, ider. nunc ecclesiam anglicanam, frustra ab oxoniensibus lotam ac perpolitam, percellere cl condemnare. Hlud Optati miievilani d? schismatis donatistarum origine, quod hoc nempe: .Confusae mulieris (Luciliae) iracundia peperit, ambitus nutrivit, avarib

dici pariter debet de ecclesia graeca in novo regno constituta, de ecclesia russica, evangelica seu boruseica aliisque ejusmodi; quae scilicet omnes ecclesiae nationales ac politicae sunt, quae ultra ditionis temporalis fines uniuscujusque status minime protenduntur. 168

318. Sic etiam falsum est quod universim asseritur de ecclesiarum anglicanarum fide, eam scilicet non privatae interpretationi scripturarum sed sensui traditional) et ecclesiae auctoritati inniti. Etenim non pauca ejusdem ecclesiae, anglicanae membra rejiciunt auctoritatem traditionis, vel si quam admittunt, ex ea tantum parte et juxta eum sensum admittunt qui cum sectae propriae erroribus componi queat. 164 Triginta ipsi novem articuli, qui ad arbitrium conficti sunt ut normam constituerent fidei ecclesiae anglicanae, diversimode intelliguntur, sic ut mira sit inter episcopos et doctores anglicanos etiam quoad substantiam illorum diversa interpretandi ratio165,

roboravit," *(De schism, donat,* lib. I. cap. 14. ed. Dupinii, pag. 18.) nonne historiam Annio Bolcnac, ambitionem Henrici VIII. sese. in caput ecclesiae erigentis, ipsius demum ejusque asseclarum in bonis ecclesiae diripiendis rapacitatem nobis ad amussim repraesentat? Nonne illud Augustini : ..Eadem pars Donati in multa minutissima frusta conscissa est" *(De Bapt. contr. Donat.* lib. L cap. 12.), intestinas anglicanae ecclesiae divisiones innumerasque sectas, quae velint nolint oxonienses, ex ejus sinu velat ex equo trojano prodierunt, nobis ob oculos ponit? Ipsum oxoniensium principium, anglicanam ecclesiam partem esse verae et catholicae ecclesiae Christi, quamvis ea nullo unitatis ac exterioris communionis vinculo cum caeleris catholicae ecclesiae partibus copuletur, jam a Cresconio donatista adhibitum, atque ab Augustino explosum fuit *(Coni. Crescon.* lib. III. cap. 62, 66.). Sed haec nonnisi pauca sunt ex iis quae cl. auctor docte atque ingenioso congessit ad suum propositum omni ex parte evincendum.

,iJ) Atque hic sedulo animadvertendum est omnes ferme societates quae se ab ecclesia catholica separarunt, clfcclas esse nationales, uti ecclesia graeca in novo regno, ecclesia russica, ecclesia britannica seu potius anglicana, ecclesia evangelica, etc. Quo fit ul societates istac factae fuerint voluti totidem formae religiosae regiminis civilis; sicque in illis omnibus politica et religio unum quid simul efficiunt. Ea tamen semper est conditio status religiosi, ut e civili regimine omnino pendeat. Ex hac sola animadversione palet totam humanam esse, seu opus hominum illam modificationem quam subiit in illis regionibus Christiana religio, secus ac eveniat in regiminibus catholicis. Ratio hujus discriminis est, quia religio catholica a Deo est et homini imponitur; acalholica vero est opus hominis, et *homo colit idolnm suum.*

1C<) Id liquet ex pluribus articulis qui saltem a plerisque anglicanis protestantibus rejiciuntur, cl de quibus certissime constat ex traditione; cujusmodi c. gr. est primatus jure divino rom. pontificis, ul paulo post ostendemus, sacrificium quod in missa offertur, invocatio sanctorum, suffragium pro defunctis, etc. ut suo loco evicimus.

16 5) Apposite Paley in op. *Philosophy,* lib. III. part. I. cap. 2. qui tamen ct ipse fuit protestaris anglicanus, de triginta novem articulis sancitis a *Parlamento* scribit: »Qui contendunt nihil aliud posse justificare subscriptionem XXXIX. articulorum, praeter actualem fidem uniuscujusque illorum, ac singularum propositionum quae in illis continentur, supponere debent, auctoritatem legislalivam sibi adblanditam fuisse de consensu decem mille virorum, idque in successione perpetua, nec dicam circa vel unicam propositionem, sed circa plures earundein centenas. Difficile porro est sibi persuadere, quomodo id cxpeclari a quoquam potuerit, qui ad *insanabilem diversitatem* humanarum opinionum in iis omni-

neque ulla apud ipsos conciliationis via defectu auctoritatis existât. Quare in perpetua fluctuatione versantur, ut patet ex historia diversarum phaseon quas subierunt atque adeo subeunt anglicanae ecclesiae. 186 Concludamus igitur et nos, ecclesias hasce non obstante magno illo verborum apparatu et lenocinio quo adversarii nostri tenebras veritati ac luci oftundere conantur, neque unquam habuisse, nec habere, aut habere posse unitatem propriam ecclesiae Christi, nisi revertantur ad communionem cum ecclesia romana cum qua per XV. saecula in unione fuerunt, prout summopere et ex corde optamus amore ducti tam illustris nationis in qua sensus religiosus adeo eicellit. 187

319. Π. Obj. 1. Sanctitas non deest sectis, quae omnes eo tendunt ut homines a vitiis retrahant et ad virtutem seu sanctitatem informent. 2. Quamvis vero opera bona non requirantur ad formalem justificationem, non excluduntur tamen ut fidei ac justificationis fructus et indices. 3. Nemo porro negaverit sanctas esse ecclesias graecam, russicam et anglicanam quae plures inter sua membra sanctos enumerant. 4. Idipsum dicatur de catholicitate, cum protestantes ubique diffusi sint, et missionaries in omnes terrae plagas habeant, quod pariter praestant anglicani et russi. 5. Quamquam nec dissimulandum est actualem diffusionem minime requiri ad ecclesiam catholicam constituendam: alioquin dicendus fuisset *catholicus* arianismus qui saeculis IV. et V. utrumque imperium orientale et occidentale occupavit. 6. Multo vero magis dicendae sunt omnes ecclesiae istae apostolicae; haec enim proprietas ac proinde nota non a longa successorum serie, sed ab apo-

bus rebus quae incapaces sunt demonstrationis, animum intendisset.- Et sane magna viget inter anglicanos sententiarum diversitas etiam in substantialibus circa germanam intelligentiam plurium horum triginta novem articulorum.

,66) Profecto ecclesiae britannicae fuerunt catholicae primis annis regni Henrici VIII. deinde fuerunt partim *catholicae* partim *anglicanae* sub finem illius regni; fuerunt plene anglicanae sub Eduardo VI. ac rursum sub Elisabelha; presbyterianae sub Cromwell, etc. Cf. quae scripsimus Tract. *De vera relig.* pari. Π. n. 304. n. 10.

,6T) In postremo fasciculo ann. 1840. op. periodici inscripti *British critic,* quodque a protestantibus anglicanis conficitur, asseritur necessitas alterius cujusdam religionis, quum religio ecclesiae anglicanae non sit religio populi: nQuaenam autem, inquit, est religio apud nos introducenda? Est illa quae est *una, sancta, catholica et apostolica."* Utinam isti homines larvam deponerent, et vel fidem ecclesiae vere catholicae, nempe ecclesiae romanae, amplecterentur, vel sibi ab his flebilibus modis frustra adhibendis temperarent; quam ejusmodi agendi ratio aliud nihil efficere queat, quam populum in indiflerenlismum dejicere, vel in suis erroribus confirmare! Ast mihi similes videntur illis mulieribus, quae venerunt usque ad partum, nec tamen defectu virium parere potuerunt, de quibus loquitur propheta. Ex una quippe parte sentiunt necessitatem se conjungendi cum ecclesia quae sola una, sancta, catholica et apostolica est, quaeque est soli ecclesia romana, ex altera vero perterrefiunt ex vano *papismi* aut *ronianismi,* ut ili dicam , magico terriculo. Vincat Dei gratia in istorum cordibus. Hoc enim bonorum omnium desiderium ac votum est.

stolica doctrina desumi debet; apostolica porro doctrina ex scriptis apostolicis ediscenda est, potius (piam ex hodiernorum pastorum dictis; nec aliter dici potest post tantum temporis intervallum ab apostolorum aetate. Cum vero apostolorum scripta omnibus pateant, illae societates dicendae erunt apostolicae, de quibus, ex collatione doctrinae cum doctrina apostolorum, constiterit integrum purumque Dei verbum conservare, prout de protestantibus, ceterisque ecclesiis quae inductam a romana ecclesia corruptionem sustulerunt, dubitari nequit. 7. Ecquis enim sanus dicat unius ecclesiae romanae testimonio standum esse circa conservationem apostolicae doctrinae, cum exploratum sit plerasque ecclesias apostolicas ab apostolorum doctrina defecisse? Ergo.

320. **Resp.** ad 1. D. Eo tendunt sectae ut homines retrahant a vitiis et informent ad sanctitatem, qualem sibi lingunt, ac per media quae illam destruunt, C. vere et proprie, Λ. In primis observamus hoc ipsum professas esse omnes antiquas sectas quarum nulla extitit unquam, quae sibi apparenter saltem non proposuerit homines ad virtutem et sanctitatem informare atque a vitiis abducere 168, quas tamen hodiernae sectae uti haereticas et impias exeerantur. Deinde animadvertimus unamquamque sectam concipere sanctitatem prout libet, quaeque consistere possit cum propriis cupiditatibus, ut patet ex iis, quae superius allata sunt, protestantium principiis, adeo ut satis ipsis sit Christum apprehendere per fidem, ut magni statim sancti efficiantur. quamvis sint omnibus sceleribus inquinati. Commoda profecto sanctitas. Demum dicimus omnem sanctitatem everti per ferream quam inducunt necessitatem pleraeque saltem protestantium familiae, sive in ordine ad bonum sive in ordine ad peccatum. Neque illud omittendum est, neminem ex catholicis protestantem seu sectarium fieri ut melior evadat, sed semper ut liberius vivat, ita ut quo pejores sunt catholici, magis ad sectas sint propensi; quo autem honestiores sunt sectarii, magis ad catholicismum inclinentur. 169 Experientia docet sectas esse veluti cloacam maximam Catholicism! in quam pessimi quique demum tamquam faeces delabantur. 170

lls) Ita manichaei, donatistae, novatiani primis ecclesiae saeculis; cathari, albigcnses, waldenses aliacque innumerae prope sectae medio aevo exortae, quae omnes exprobrarunt catholicis malam vivendi rationem, seque puros et perfectos jactabant, ideo ut patres ac theologi debuerint ejusmodi diluere difficultatem. Ceterum quinam fuerint incorrupti inores istorum qui * perfectos jactabant, ex historia compertum est.

‘‘’) Cf. duas epistolas quas hoc de argumento scripsit cl. Maistrius ad quamdam matronam proteslantem ann. 1809. quae prius ineditae, typis deinde vulgatae sunt in *Mémorial catholique,* Juin 1834; atque haec quidem prolixo illustrium virorum catalogo qui ex diversis sectis ad ecclesiam catholicam se receperunt, confirmari possunt. Vid. *Demonstratio catholica e.c celebr. conversion,* cujus articulos ex *Revisione catholica* exhibent ephemerides *Voce della veritil,* Modena, 7. Jul. η. 1395 seqq.

17 °) Ut plurimum apostatae nostri, quod saepius notavimus, non sunt nisi sacerdotes ac religiosi pessimi, qui .caelibatus

321. Ad 2. ¡Vîζ. suppositum de ejusmodi justificatione per solam fidem obtinenda, ut suo loco ostendimus: praeterea ut ex modo dictis constat, Impossibile est quodvis bonum opus in adversariorum doctrina ut fructus justificationis, cum per eam destruatur omnis verae libertatis notio. 171 Quod si hanc admittant, non habetur nisi opus moraliter honestum.

322. Ad 3. *D.* Ecclesiae illae plures sanctos recensent ex iis qui floruerunt ante ipsarum schisma ab ecclesia catholica, *C.* post schisma, A' Sane ecclesia graeca inter sanctos suos numerat eos omnes qui floruerunt in ecclesia catholica, ac propterea rom. pontifici subjecti erant, in ejusque communione; eadem ratione se gerit ecclesia russica quae colit ss. Methodium et Cyrillum apostolos suos, aliosque ejusmodi qui adhaeserunt rom. pontifici, quique proinde etiam in ecclesia romana seu catholica coluntur. 171 Demum anglicans ecclesia gloriatur de sanctis qui olim in ecclesiis britannicis floruere. 17 3 Verum quis non videat nihil habere commune hos sanctos cum praesenti istarum ecclesiarum apostasia a qua sancti illi maxime abhorruerunt? Alioquin etiam nestoriani et donatistae de suis potuissent sanctis gloriari.

323- Ad 4. A'. Quaelibet enim secta seorsum sumpta angustis limitibus circumscripta est. Si excipias partem Germaniae, statusque foederatos Arnericae, vix invenies lutheranos. Idem dic de zwinglianis extra Helvetiae tractus, de hugonottis extra Gallias. Anglicanos et russos schismaticos extra proprii imperii fines frustra quaesieris. Quod vero speciatim attinet ad anglicanos, idcirco ipsi in provinciis foederatis Americae reperiuntur, quod his angli dominati fuerint, neque supersunt nisi reliquiae quae in dies dilabuntur atque deficiunt. Missionarii harum sectarum sunt viatores et mercatores qui in longinquas regiones cum uxore filiisque se conferunt ut negotientur. ac interea distribuant biblia ut copiosis fruantur proventibus quos percipiant a societate; id quod suo loco satis ostendimus. 174

324- Ad 5- A'. Requiritur enim juxta dicta, ad catholicitatem constituen-

sacri pertaesi uxorem ducere malunt. Acer tamen conscientiae stimulus eos perpetuo exagitat, nec pauci sunt qui sab vitae exitum palam id fatentur, ac denuo se reconciliant cum ecclesia quam turpiter deseruerunt ut propriis cupiditatibus morem gererent. Novissimum hujus rei exemplum his diebus praebuit Barnabas Rodriguez sacerdos hispanus qui in Angliam se receperat; morbo siquidem afflictus et Dei gratia praeventus palinodiam magno doloris sensu cecinit. Cf. *Annati dette scienze religiose,* vol. XL num. 32.

,TI) Hac de causa Pusey in episl. cit. accusat ecclesiam romanam quod tendat ad *pelagianismum,* quia agnoscit opera qm' ope gratiae fiunt etiam ut *nostra,* seu ut ipse loquitur, opera *propria* tamquam*prt-pria.* Attamen concilium tridentinum vocat ea *dona Dei.*

171) Cf. Conslanzi in *Schemate appendicis primae,* §. 2. pag. 3-

,T3) Sane ut Palmer evincat ecclesias anglicanam esse sanctam , provocat ad suctos qui in catalogis nostris habentnr, quique *tempora* Angliac *catholica* illustrarunt

17 4) In Tract. *De vera relig.* part IL prop. X.

dam diffusio tum successiva turn actualis una cum identitate doctrinae et communionis. Hanc nobis notionem praebent divina oracula quae ejusmodi diffusionem passim enunciant. Quare s. Augustinus: ..Ipsa est enim, inquit, ecclesia catholica; unde *χα&ολιχη* graece appellatur, quod per totum orbem terrarum diffunditur 17i;“ et rursum: „Toiuuη possidet, scribit, quod a viro suo accepit in dotem. Lego tabulas matrimoniales ejus, recitabo. Audite haeretici quid4scriptum sit: *Oportet Christum pati et resurgere a mortuis et praedicari in nomine ejus poenitentiam et remissionem peccatorum per omnes pentes.* Omnes gentes totus mundus est. Ecclesia totum possidet quod a viro suo accepit in dotem. Quaecumque congregatio cujuslibet haeresis in angulis sedet : concubina est, non matrona... Cognoscatur una sancta et vera regina catholica, cui regnum Christus tale dedit, quod eam per totum mundum diffundens, ab omni macula et ruga mundans, totam pulchram suo adventu praeparavit.“ 176 De identitate vero doctrinae testis est Vincentius lirinensis dum praeclare scribit: ,.In ipsa item catholica ecclesia magnopere curandum est, ut id teneamus, quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est: hoc est etenim vere proprieque catholicum: quod ipsa vis nominis ratioque declarat, quae omnia fere universaliter comprehendit.·' 177

325. Licet vero ariani imperatorum potentia freti longe lateque diffusi ad tempus extiterint, haec, uti ostendit cl. Marafi, fuit potius vafrities epi-scoporum qui catholicorum sedes usurpabant: dum populi interea semper alieni fuerunt ab illa controversia.178 Divisi praeterea erant in plures sectas sibi invicem adversantes. Denique numquam ita diffusi sunt, ut catholicae ecclesiae praevaluerint. En quid s. Athanasius testis ocularis scribat ad imperatorem Jovianum: ,.Scito, religiosissime Auguste, haec ab omni aevo esse praedicata, haneque ipsam fidem patres, qui Nicaeae convenerunt, confessos fuisse, eamque suffragio suo comprobare universas totius orbis ecclesias, nempe Hispaniae, Britanniae, Galliae, totius Italiae, Dalmatiae, Daciae, Mysiae, Macedoniae, Graeciaequc et Africae universae, nec non Sardiniae, Cypri, Cretae, Pamphyliae, Lyciae, Isauriae, Aegypti, Lybiae, Ponti.·,· Cappadociae, vicinas quoque nobis nec non Orientis ecclesias, paucis exceptisj qui Arii haeresim sequuntur.“ 179

’’s) Epist. LU. n. 1.

,τβ) Senn. IV. *De symbolo ad catechumenos,* η. 13. Si tamen hic sermo geduîdus est s. Augustini foetus. Cf. admonitionem maurin. edit, in *Sermones de symbolo ad catechumenos.* Antiquissimi saltem auctoris est.

'") Commonit. cap. 2. apud Galland. Bibliotb. PP. tom. X.

Ii8) Divinitas D. N. J. C. manifesta in scripturis et traditione, lib. II. cap. 6. §. 4. ubi: «Tota, inquit, res videtur inter sacerdotes transacta, populis inierim ab hac peste integris et intactis. Nam plebem occulta el dissimulata impietas nil laedebat, aperlior el audacior ad iracundiam concitabat ;·' quod deinde adductis veterum testimoniis lucidissime ostendit.

**79) Γίνωβκι, ȝιοφιλϊδτατί Αύγουδτι, ότι ταϋτα μιν lE. αϊώνόί ίδτι κφρυττόμίνα,*

326. Ad 6. *D.* Proprietas et nota catholicitatis ab apostolica doctrina desumi debet per seriem testium conservata, C. ab apustolica doctrina in se solum spectata, A'. Alioquin quaelibet secta sibi tribuet doctrinam apostolicam; cum vero saepe contrariae inter se sint, nullus unquam controversiae exitus haberetur. Methodistae contendunt se puram retinere apostolicam doctrinam, idem contendunt quakeri, idem baptistae, idem reliqui omnes. Sequamur igitur necesse est tesseram quam nobis antiquissiiqi ecclesiae patres tradiderunt ad internoscendam veram apostolicam doctrinam a spuria: porro tesseram hanc in legitima successione ecclesiarum apostolicarum patres constituerunt. Nam s. Irenaeus ita haereticos sui temporis perstringebat: ..Habemus annumerare eos qui ab apostolis instituti sunt episcopi in ecclesia et successiones eorum usque ad nos 1SO;- qui deinde rom. pontificum quia Petro ad suam aetatem floruerunt censum exhibet, atque concludit: „Eis qui in ecclesia sunt presbyteris obaudire oportet, his qui successionem habent ab apostolis, sicut ostendimus: qui cum episcopatus successione charisma veritatis certum, secundum placitum Patris acceperunt: reliquos vero qui absistunt a principali successione, et quocumque loco colliguntur, suspectos habere, vel quasi haereticos et malae sententiae, vel quasi scindentes et elatos et sibi placentes." 181 Tertullianus pariter eadem ratione haereticos insectatur: ..Edant ergo origines ecclesiarum suarum, evolvant ordinem episcoporum suorum, ita per successiones ab initio decurrentem, ut primus ille episcopus aliquem ex apostolis, vel apostolicis viris, qui tamen cum apostolis perseveraverit, habuerit auctorem et antecessorem. Hoc enim modo ecclesiae apostolicae census suos deferunt: sicut Smyrnaeorum ecclesia Polycarpum ab Joanne conlocatum refert: sicut romanorum Clementem a Petro ordinatum itidem: perinde utique et ceterae exhibent, quos ab apostolis in episcopatum continuatos apostolici seminis traduces habeant. Confingant tale aliquid haeretici.- 192 Ita s. Optatus ,83. s. Augustinus 194 aliique passim.

327. Quo principio semel constituto jam sponte sua concidunt quae subjiciuntur de doctrina apostoiica colligenda ex apostolorum scriptis, de collatione doctrinae cum doctrina apostolorum, aliaque ejusmodi quibus reh-

ταΰτην δί o/ *Ιν Λικαία* (ΤυΡiλΒόκτκ *ιόμολόγηπαν ττατΐρμ , καί ταύτρ ΰνμψφφοι τυγχανονσι* rratfac *α· παντα\ον κατά τόπον ΙκεληΟίαι, αϊ* re *κατά την Σπάνιάν, καί Βρετανίαν› καί Γαλλία , καί τή Ιταλία πάση , καί δαλματία , Λακία τε καί* JJv*σία . Μακεδονία , καί πάση τή Ελλάδο , καί κατά την Αφρικήν πάσαν καί Σαρδανίαν, καί Κύπρον, καί Κρήτην, Ιίαμφυλίαν τε καί Λυκίαν, καί Ισαυρίαν, καί αί κατ' Αίγυπτον, καί τα y/ιβύα καί Jιόντον καί Καππαδοκίαν, καί α·. πλησίον ήαών, καί αί κατά άνατολά εκκλησίαν γων των τά Άρείου φρονούντων· Epiit. ad Jovian.* η. 2. ed. maun tom. L parti! pag. 781.

190) Lib. III. *Coni. Haeres.* cap. 1

,SI) Lib. IV. *Coni. Haeres,* cap- 26. n. 2. ed. Mass.

IS*) Lib. *De praescripl.* cap. 32. edit Rigalt.

ls3) Lib. II. *Contra Parmen,* pag. 4& edit. Albaspinaei. Paris. 1631.

,s<} Contra epist. Fundam. cap. 4.

bimur in controversiam de Scripturarum interpretatione, de sensu earum traditional!, ac jugi magisterio ecclesiae, quae appositis locis expendemus. Si verum esset quod de ecclesiis protestantium asseritur ac de corruptione inducta a romana ecclesia, verum pariter fuisset quod gnostici, manichaei, donatistae aliaeque ejusmodi pestes effutiebaiit, cum et ipsi clamarent se unice veram doctrinam intemeratam servasse quae corrupta fuerat ab ecclesia romana. Nulla vero ratio apparet quare, protestantes, russi, anglicani gnosticis, manichaeis ac donatistis sub hoc respectu se praeferant.

328. Ad 7. **Resp.** cum s. Irenaeo ecclesiae romanae testimonio standum esse, „quia semper in ea conservata est ea quae est ab apostolis traditio quod quidem dignoscitur çer numquam interruptam rom. pontificum a Petro ad nos usque successionem, ut idem s. pater argumentabatur. Deinde dicimus, quia sola fundata est super firmam petram quam numquam vicerunt aut vincent superbae inferorum portae, ut loquitur s. Augustinus; quae quidem est ratio quare, ceteris apostolicis ecclesiis ab apostolica doctrina deficientibus, sola steterit ecclesia romana: „Ad quam necesse est omnem convenire ecclesiam, id est, omnes qui sunt undique fideles," ut prosequitur s. Irenaeus. 166

CAPUT IV.

DE ECCLESIAE DOTIBUS.

329. Ecclesiae origine, institutione ct constitutione expensis ac vindicatis una cum notis, ex quibus ipsa a quavis adulterina societate, quae sibi Christianae ecclesiae nomen arrogat, tuto internosci possit, superest ut inquiramus quibus dotibus seu praerogativis divinus conditor Christus eandem instruxerit. Hae autem dotes in eo a proprietatibus essentialibus differunt, quod istae a rei natura, uti exposuimus, profluant, illae quodammodo eidem supervenire concipiantur.

330. Praecipuae vero ecclesiae dotes sunt *indefectibilitas* in existendo* *infallibilitas* in docendo, *auctoritas* in regendo. Ejusmodi porro indefectibilitatem in existentia, infallibilitatem in doctrina, auctoritatem in regimine Christum ecclesiae suae concessisse aut negant prorsus omnes acatholicae sectae, aut ita exponunt, ut extenuent eas atque comminuant. Cum enim se illis destitui probe norint, nihil non moliuntur, ut verae saltem ecclesiae easdem eripiant.

331. Ne autem, cum res adeo gravis agitur, quidpiam in ancipiti relinquatur, et ut lucido, prouti par est, ordine singula disponantur, totum hoc caput in tres articulos partiemur, ut distincte dc unaquaque dote disseramus.

[*s) Loc. cit. ex lib. III. cap. 3. n. 2. '»·) Ibid.

ARTICULUS I.

De ecclesiae indefectibilitate.

332. Haec afficit, ut innuimus, existentiam ecclesiae a Christo institutae, ita ut illius vi ea perseveret usque in saeculi finem in illa ipsa constitutione seu natura et proprietatibus suis tum internis tum externis, in qua primitus existere coepit. Quare cum ex ortu suo ecclesia et anima et corpore, atque utrinsque nexu ex quo pendet mutuum commercium, constiterit ac propterea una, individua, sancta, catholica et apostolica, eadem semper perseveret; necesse est ut et eisdem notis semper cognosci possit, et eadem quovis tempore ab omnibus deprehendatur.

333. Ex hac indefectibilitatis notione inferimus primo: eam distingui tum a visibilitate, tum ab infallibilitate, tum denique a perpetuitate. Visibilitas enim exteriorem tantum ecclesiae partem attingit; infallibilitas autem docendi munus: perpetuitas demum nil aliud importat in sui notione nisi nudam durationem praescindendo ab ejus modo seu statu. Contra vero indefectibilitas dicit identitatem perpetuae permanentiae in sua natura.

334. Inferimus praeterea perperam ab acatholicis aut coarctari hanc indefectibilitatem ad visibilitatem; aut in eo constitui, quod numquam aliqui desituri sint, qui veram fidem profiteantur; aut in eo quod fidei essentialia, ut vocant, numquam ab ecclesia sint penitus defutura; aut denique haec omnia simul ab eis permisceri [1]: ex dictis siquidem haec inter se nequeunt perturbari aut immisceri. Ilis praemissis sit

PROPOSITIO.

Ecclesia Christi est inclefectibilis.

335. Etenim ex vindicatis ita a Christo instituta ecclesia est, ut quovis tempore omnibus hominibus per eam suppeterent media idonea ad salutem sibi comparandam: talis igitur quovis tempore perseverare debet, nt ab omnibus cognoscatur, et a qualibet secta jugiter secernatur. Jam vero talis non esset ecclesia, si aliquando posset aliqua ex parte deficere; nam identica

[1]) Sic inter ceteros novissime se gessit J. Newman ex oxoniensibus in op. *Lectures on the prophetical office of the Church,* etc., seu *Lectiones circa tnunus propheticum ecclesiae spectatum relate ad ro-/nanismum et protestantismum popularem*. Lond. 1837., ut patebit ex iis. quae mox ex eo proferemus. Quoniam ver<> hujus viri mentionem injecimus, nobis munus heie incumbit animadvertendi, haec aliaque quae anglicanus adhuc scripserat, quaeque nos refellimus, ab eo postea ejurata fuisse, dum gratiae obsecutus religionem catholicam professus est, cujus lumen et columen praeclarissimum evasit, immo et· quodammodo martyr, dum injustam ab anglica» tribunali semel et iterum sententiam sustinuit ob ea quae verissime adversus apostatam Achilli scripserat in conferentiis habitis ann. 1851.

amplius non esset; cessaret una esse, sancta, catholica et apostolica prout ejus natura juxta Christi institutionem postulat, nec amplius exterius praeseferret notas quibus ut vera ecclesia internosci posset: homines proinde possent decipi dum putarent veram ecclesiam esse societatem illam, quae reipsa non est nisi secta seu satanae synagoga. Destituerentur eapropter mediis certis ac idoneis quibus in negotio omnium maximo sibi possent tuto prospicere. Quae omnia absona sunt et contra finem quem Christus in ecclesia condenda sibi praestituit.

336. Hinc cernimus Christum promissiones suas non ad certum tempus coarctasse, sed extendisse usque ad mundi exitum. Sane Matth. XVI. indefinite de ecclesia sua pronuntiat: *Et portae inferi non praevalebunt adversus eam;* et ibid. XXVIII. *Ecce ego vobiscum sum* **omnibus diebus** *susque ad consummationem saeculi,* ut alia loca praeteream non minus aperta et decretoria. [2] Haec porro omnia falsa essent si ex aliqua sua parte posset ecclesia aliquando deficere, et aliter se habere ab eo statu ac natura in qua semel instituta est.

337. Quod magis adhuc elucet ex duplici analogia juxta quam vidimus Christum voluisse instituere ecclesiam suam, ad modum scilicet individui jugiter viventis, seu personae moralis; et ad modum, ut nonnullis placet, divinae incarnationis per quam Christus ipse jugiter vivere pergat et operari in ecclesia sua, ac per eam se hominibus manifestare. Haec autem includunt ideam indefectibilitatis.

338. Demum factum ipsum perpetuae permanendae Christi ecclesiae, scilicet ecclesiae catholicae, cujusmodi perhibent omnia antiquitatis ecclesiasticae documenta, nec non praesens ejusdem status post tot saecula perseverans, ineluctabili prorsus ratione confirmat indefectibilitatis a nobis assertae praerogativa Christi ecclesiam instructam esse. [3]

DIFFICULTATES.

339. **Obj.** Quae a catholicis proferuntur ad indefectibilitatem ecclesiae adstruendam nihili prorsus pendenda sunt. Etenim 1. quamvis vera ecclesia deficeret vel ex toto vel ex aliqua sua parte, non propterea sequeretur homines omni destitui salutis medio; posset enim Deus supplere mediis internis, possent homines spiritu saltem conjungi cum vera Christi ecclesia: praesertim cum error est omnino involuntarius et ineluctabilis; tunc enim

[1]) Cf. Matth. XII. 25; Ephes. IV. 18. etc.

[2]) Cf. quae scripsimus in tract. *De vera religione,* part. I. cap. 4. prop. IV. de perpetua christianae religionis conservatione juxta Christi vaticinia et promissiones: quam nonnisi in ecclesia catholica seu romana ostendimus sortitam esse plenum exitum suum non obstantibus innumeris pene internis atque externis difficultatibus, ac jugi conspiratione tot ejus adversariorum ad eam, si fieri potuisset, penitus abolendam.

nocere non potest, nt constat ex haereticis *materialibus* nuncupatis. 2. Nec quidpiam magis evincunt Christi promissiones: quamvis enim saepius promiserit Deus in V. T. populum hebraicum foro aeternum seu in perpetuum duraturum, defecit tamen. 3. Ratio est quia licet promissiones a Deo ecclesiae factae sint perpetuae, possunt nostrae inobedientiae vitio limitari; net desunt 4. exempla divinae voluntatis arcanae frustratae, quia Dei promis» quoad illarum in specie exeeutionem poscunt hominis cooperationem, Dem autem non tenetur miraculis efficere, ut illa numquam desit. 5. Neque *factum* pro catholicis rem confirmat; quamvis enim Christus et apostoli saepe inculcaverint unitatem, eamque perfectam, quamvis etiam in unitate Christus ecclesiam suam constituerit, certum tamen est in unitate ecclesiam non perstitisse. neque amplius hanc post tot divisiones unitatem subsistere. 4 6. Notum praeterea est Basilium, Hilarium, Hieronymum, Bernardum ecclesiae defectionem aetate sua deflevisse. 5 7. Notum pariter est concilium basileense deposuisse Eugenium IV. eique suffecisse Felicem V. Eugenius tamen pontificatum gessit, ac reliquos, qui eum secuti sunt rom. pontifices, habuit successores: magna profecto defectio ecclesiae habertda haec est.6 8. Quis denique ignorat Christi verba Luc. XVIII. 8. *Filius hominis veniens, putas, inveniet fidem in terra?* ea item Pauli IL Thess. II. 3. *Fisi venerit distti-sio primum, et revelatus fuerit filius peccati?* Quibus aperte praedicitur defectus ecclesiae totalis futurus, saltem tempore Antichristi. Ergo.

340. **Resp.** A. A. Ad 1. prob. *D.* Non sequeretur homines omni destitui salutis medio extraordinario, *Tr.* vel *C.* ordinario, Æ. Jam vero quando Christus condidit ecclesiam suam, intendit praebere hominibus medium ordinarium, seu potius collectionem mediorum, quibus omnes indiscriminatim uti quovis tempore possent ad salutem sibi comparandam. Si Deus voluisset ope interiorum mediorum nostram operari salutem, nulla fuisset ecclesiae instituendae ratio. 7 Mediis internis tum extraordinaria ratione nobis prospicit Deus, quando nulla alia suppetit via, neque nostra culpa factum est. ut media nobis ordinaria defuerint. Deus etiam posset hoc universum regere absque causis secundis, quod tamen non praestat, si excipias casus extraordinarios, cum nempe prodigia operatur. Quod vero adjiciunt adversarii de conjunctione per spiritum cum vera ecclesia, de errore ineluctabili, aut de haereticis materialibus, locum pariter habere tantum posset in hypothesi, quod Dens nullum aliud medium suppeditaret: cum vero constet Deum alia ratione voluisse hominum saluti consulere, per institutionem videlicet ecclesiae visibilis atque externae, quaeque ab omni secta facile semper discerni possit, patet inutile prorsus esse ejusmodi effugium ab acatholicis excogitatum qui nolunt veram ecclesiam agnoscere. Haec enim aliaque id genus tunc solum valerent, si omnis via interclusa esset ad veritatem inveniendam; sed si error voluntarius est. et ex sola pertinacia nolunt sectarii eam agnoscere. ipsi viderint si perniciem sibi consciscunt; Deus profecto in istorum gratiam aliam non inibit viam ad ejusmodi homines ab exitio revocandos.

341. Ad 2. *F.* Quo autem sensu Deus promiserit aeternum fore populum hebraicum, non uno in loco ipse patefecit, sive cum Deut. XXIV. praedixit eum dispersum iri per universas mundi plagas; sive cum Dan. IX. ejus praenunciavit rejectionem, et alibi passim. Lex ipsa mosaica utpote typica futuram ejusdem foederis ac proinde populi cessationem non obscure indicabat. Nihil porro tale occurrit in Christi promissionibus respectu ecclesiae suae perpetuo mansurae; immo omnis conditio ab illis promissionibus aperte excluditur.

342. Ad 3. et 4. *D.* Si promissiones sint conditionatae, C. si sint absolutae, *F.* Si enim Dei promissiones absolutae fuerint, numquam fieri potest ut effectum suum non sortiantur: siquidem ipsi Dei fidelitati et veracitati innituntur. Inobedientia proinde ac defectus cooperationis provenire quidem possunt ex parte individuorum, uti reipsa in acatholicis contigit, numquam vero ex parte ipsius ecclesiae, quia tunc Deus suis promissis plane deesset. Neque tamen ad hoc miraculis opus est, cum Deus subsidio et providentia sua omnia possit fortiter suaviterque sic attingere atque disponere ut finem suum cumulatissime obtineat.

343. Ad 5. *F* Aliud porro est inculcare unitatem perfectam quae in mutua caritate inter singula ecclesiae membra *et* amore consistit, eamque commendare, aliud autem in ejusmodi unitate ecclesiae indefectibilitatem constituere. Prius verissimum est posterius vero omnino falsum. Cujusmodi sit unitas quatenus proprietas ecclesiae est ac proinde nota, in superiori capite exposuimus. Itaque unitas cordium quae ex caritate profluit, a singulis individuis pendet, qui possunt ab ea desciscere juxta Christi praedictionem: *Fecesse est ut veniant scandala, verumtamen vae homini illi per rpxem scandalum venit.* 8 Cui consonat apostolus dicens: *Oportet haereses tsse1,* id est divisiones et scissuras quae ex infirma hominum natura dima-

4) Ita Newman op. cit. in Leet. VIII. quae est *De indefectibililate ecclesiae catholicae*, pag. 230 seqq. ubi omnia permiscet atque confundit.

s) Apud Bellarmin. *De ecclesia milit.* lib. HL cap. 16.

·) Ita Calvinus in praefat. *Institut,* ubi prolato hoc argumento, subdit triumphum canens: ..Hic deprehensi (catholici) haereant necesse est. . . . Aut igitur ecclesiae formam aliter definiant, aut quotquot sunt, habebuntur a nobis (haereticis) schismatici, qui scientes volentes ab haereticis ordinati sunt.'· . K jg

7) Hoc argumentum praeclare evolvit Frid. Lucas non ita pridem ex quakeris ad religionem catholicam conversus in op. *Reasons for becoming a roman catholic,'sta Molira ad religionem catholicam romanam amplectendam.* London 1839. sect. Ió. pag. 81 seqq. jit |Mh

») Matth. XVin. 7.

nant. Si enim Christus in ejusmodi perfecta animorum conjunctione constituisset ecclesiae suae unitatem, non hominum sed angelorum ecclesiam condidisset. Ceterum si agatur de ecclesia universa, seu de toto corpore, ab illo neque ejusmodi caritas abesse potest; potest autem abesse ex parte singulorum membrorum, salva essentiali ecclesiae ipsius unitate. 10 Ex falsa porro adversariorum hypothesi provenit quod adjicitur de tot divisionibus

*) Optime Maldonatus in illa Christi verba Joann. NUI. 35: .Z« *hoc cognoscent omnes quia discipuli mei eslis, si dilectionem habueritis ad* ***invicem*** optime, inquam, scribit: «Caveat lector ne existimet eos, qui fidem habent, caritatem autem non habent, Christi non esse discipulos. Nam et illi non solum nomine, sed re etiam ipsa discipuli sunt, cum ab eo discant, atque illi tamquam vero praeceptori credant; ceterum imitatione morum ejus discipuli non sunt, quia quod Christus diligit, ipsi non diligunt. Et quia hoc etiam modo vult Christus omnes homines discipulos suos esse, et qui hoc faciunt, non solum veri, sed etiam perfecti discipuli ejus sunt, indicat alios, qui fidem habent, dilectionem autem non habent, suos non esse discipulos; sic plane, ut si quis pater neget eos suos esse filios, qui sibi moribus dissimiles sunt, non quod vere non sint filii, sed quod non quales esse oportebat. *Frustra appellamur christiani* (scribit Leo serm. 6. *De Nativit.) si imitatores non sumus Christi, qui ideo se viam dixit esse, ut conversatio magistri forma esset discipuli, et illam humilitatem eligeret servus, quam sectatus est Dominus."*

Ex hac observatione corruit quod ex falso principio infert Newman op. cit. pag. 241. -Sequitur solam antiquam, seu primitivam ecclesiam nobis posse praebere exemplum fidei suae, quamdiu in se unitatem exhibuit." De qua porro loquitur ecclesia?

Si de ipsis ejus incunabulis disserit, quando, *multitudinis credentium erat cor unum et anima una*. sequeretur ecclesiam paucorum dierum unice nobis posse praebere exemplum fidei, quod puto ipsum non admittere.

Quod si loquitur de ecclesia insequentium saeculorum, satis ei erit oculos conjicere in documenta historica, ut in eis inveniat quovis saeculo exempla humanae infirmitatis. Ceteris omissis, sat erit verba describere Eusebii *Hist. eccl.* lib. VIIL cap. 1. quibus statum ecclesiae nobis oh oculos ponit instante persecutione Diocletiani, nempe sub finem saec. IIL et initium saec. IV. „Cnm ex nimia libertate, inquit, in negligeniiam ac desidiam prolapsi essemus; eum altor alteri invidere, atque obtrectare coepisset; cum inter nos quasi belli intestina gereremus, verbis tamquam annis quibusdam hastisque nos mutuo vulnerantes; cum antistites adversus antistites, populi in populos collisi, jurgia ac tumultus agitareni; denique cum fraus et simulatio ad summum malitiae culmen adolevisset;... cum vero sensu omni destituti, de placando Dei numine ne cogitaremus quidem, quin potius instar impiorum quorumdam res humanas nulla sollicitudine ac providentia gubernari rati, alia quotidie crimina aliis adjiceremus; cum pastores nostri, spreta religionis regula, mutuis inter se contentionibus decertarent, nihil aliud quam jurgia, minas, aemulationem, odia ac mutuas inimicitias amplificare studentes, principatum quasitytannidem quandam contentiose sibi vindicantes: tunc demum juxta dictam Jereniiaeobscuravit Dominus in ira sua filiam Sion, etc.'

Quod si demum Newman loquitur de illa ecclesiae aetate in qua nullae adhuc prodierint haereses aut schismata, cun haec ab ipsa aetate apostolica coeperinl, pitet numquam nos invenire posse beatos illos dies in quibus ecclesia antiqua et primitiva praebuerit, juxta adversarium, fidei suae exemplum. Utique ipse alludere videtur ad schisma quod erupit ex parte graeeorum: verum nulla est ratio cur in illo schismate sistamus, potius quam in sebismate novalianorum ac donatistarum aut anglicanorum.

post quas ecclesiae unitas subsistere nequit; ipsi enim pro certo assumunt ecclesiam catholicam constare ex pluribus societatibus Christianis, ut superius vidimus, quae tamen hypothesis est gratuita et falsa. Si enim ecclesia est individua atque, ut loquuntur patres, vestis Christi inconsutilis, dividi in partes non potest quin destruatur; qui enim ecclesiam scindere ac lacerare nituntur, non ecclesiam reipsa scindunt, sed se ipsos scindunt ab ecclesia 11 : fiunt siquidem sectarii, haeretici atque schismatici.

344. Ad 6. *N.* Si enim unum Hieronymum excipias, ceteri patres non de ecclesia, sed de haereticis factionibus loquuntur12 ; quo autem sensu asseruerit Hieronymus, mundum miratum se esse arianum, alias exposuimus. 13

345. Ad 7. *D.* Quando jam defecerat in conciliabulum et latrocinium, *C.* cum adhuc legitimum esset, A' Eteniin norunt eruditi omnes, nemine penitus dissentiente, concilium basileense in conciliabulum et schismaticam factionem defecisse, cum Eugenio IV. legitimo pontifici opposuit antipapam Felicem V. qui paulo post infulam deposuit. Nullus intererat schismaticae

1 *) Hoc est quod perpetuo inculcat s. Cyprianus, praesertim vero in aureo suo libro *De unitate ecclesiae* ubi inter cetera pag. 198. edit. maur. scribit: «Non enim nos ab illis (haereticis et schismaticis), sed illi a nobis recesserunt. Et cum haereses et schismata postmodum nata sint, dum conventicula sibi diversa constituunt, veritatis caput atque originem reliquerunt." Eadem docet s. Augustinus passim. Attamen si adversarios audias, praesertim vero Palmcriura, non lutherani, non calviniani aul zwingliani, non anglicani se separarunt ab ecclesia catholica seu romana, sed ecclesia romana seu catholica separavit se ab illis. Nempe non rami ab arbore divisi sunt, aul rivus a fonte, aut radius a sole, sed arbor divisit se a ramis, fons a rivo, sol a radio, quae quidem a sano et communi hominum sensu abhorrent, et pugnant cum ipsa rei natura. Inierim advertant arborem sine ramis illis excisis virescere posse et fructus dare, item fontem sine rivo illo aquas emittere, solemque nova semper luce micaro; arefieri vero ramos excisos ab arbore, putrefieri rivi aquas et denique evaporare sine fonte, evanescere radium sine sole. Haec sibi applicent sectarii ab ecclesia romana seu catholica separati: haec enim sors citius serius eos manet.

'-) Sane Hilarius dum in lib. *Cont. Auxentium,* n. 12, scribit: ..Male vos parietum amor cepit, male ecclesiam Dei in tectis aedificiisque veneramini, male sub his pacis nomen ingeritis. Anne ambiguum est, in his antichristum esse sessurum? Montes mihi et silvae et lacus et carceres et voragines sunt tutiores;" loquitur de sola ecclesia mediolanensi in qua Auxentius fretus imperatoris favore occupabat illius ecclesiae templa, eo quod dissimulassct verae fidei professionem, quam postea rebus immutatis deseruit. Cf. praefat. maur. editor, opp. tom. II. pag. 587 seqq. impress. Veronae 1730. S. Basibus, cp. XIII. ed. maur. ai. 69. item epist. CCXLIII. al. 70. deplorat calamitates ecclesiarum orientalium, quae vexabantur ab haereticis *tolerantibus* illius aetatis, describit vaferrimam agendi rationem episcoporum arianorum, et auxilium implorat episcoporum occidentalium ilalorum ct gallorum, qui tunc pace fruebanlur. Homiliam XLIX. in Matth. sub s. Joann. Chrysostomi nomine objectam, jam monuimus spuriam esse.

,3) Tract. *De vera religione*, part. II. prop. IV. η. 93.

illi sessioni s. sedis legatus, eaque majori parte ex presbyteris componebatur. tpii denique se subjecerunt Nicolao V. Eugenii successori. M

346. Ad 8. *D.* In adductis Christi et Pauli testimoniis praenuntiatur defectio plurimorum, praesertim vero malorum ab ecclesia, *C.* defectio ipsius ecclesiae. Λ. Alioquin cum post antichrist! cladem gentes omnes et judaei ipsi convertendi ad Christum sint, veram ecclesiam nulla ratione internoscere amplius possent. *5 Accedit, longe verisimilius verba Christi *de fidei perfectione* in pluribus, non autem de. tide ipsa absolute debere intelligi.,B

ARTICULüS II.

*De ecclesiae infal*libilitate.

347. Dum ecclesia docendi munere fungitur, triplex officium exequatur, *testis* scilicet, *judicis* et *magistrae.* Testis quidem in proponendis fidei veritatibus quas a Christo accepit: judicis in dirimendis controversiis quae vel fidem attingunt, vel ad eam referuntur: magistrae denique in ministerio quotidiano, quo viva voce et praxi fideles iis omnibus instruit, quae ipsis intemerata doctrina et moribus informandis conferunt, eosque veluti manu ducit ad aeternae salutis iter capessendum.

348. Ad singula haec praestanda Christum ecclesiam suam infallibilitate instruxisse contendunt catholici, inficiantur acatholici omnes, ut ei substituant systemata vel spiritus privati, vel interioris nescio cujus afflatus Spiritus Sancti, vel privatae Scripturarum interpretationis aut alterius cujusvis inventi, postremis praesertim temporibus excogitati ad excludendam ab ecclesia infallibilitatis dotem, qua semel admissa, sectarii se penitus contritum iri persentiunt.

349- Jamvero necessaria hac praerogativa sub triplici quem diximus respectu. ecclesiam a Christo instructam esse ostendere aggredimur. Ne autem quae sumus exposituri simul collecta legenti tenebras offundant, constituimus integram hanc gravissimam quaestionem in duas partiri propositiones, in quarum altera generatim vindicabimus infallibilitatem ecclesiae in proponendis docendisque iis quae ad fidem et mores pertinent, atque in dirimendis controversiis quae circa eadem objecta exoriri possunt, sive prout testis, sive prout judex, sive demum prout magistra est. Cum vero inter

11) Cf. Bellarm. ioc. cit. Harduin. *Acta concit·* toni. \ III. coi. 1229 seqq. Nat. Alex, diss. VIII. in saec. XV et XVI. art. V. qui quamvis acerrimus -ii concilii basileensis propugnator, attamen fatetur, saltem ex defectu consensus ecclesiae, irritam fuisse et depositionem Eugenii et electionem Felicis. Verum omnino legendae sunt animadversiones in concilium basileense qui? cit. dissertationi apposuit Roncaglia. Df hoc concilio iterum redibit senno.

14) Cf. Rom. XL 25.

1e) Cf. Bellarm. loc. cit.

controversias quae ad fidem referri innuimus, potissima ea sit, quae afficit librorum sensum seu, ut vocant, *facta dogmatica,* ejusdem ecclesiae infallibilitatem etiam in his dirimendis propugnabimus in altera propositione. Sit igitur exorsus a prima.

PROPOSITIO I.

Ecclesia Christi est infallibilis in iis omnibus quae ad fidem et mores pertinent.

350. Christus ex dictis ecclesiae auctor ideo eam fundavit, ut per hanc homines doceret tutam salutis viam. Ergo eam infallibilitate instruxit sive ut testis est apud homines ejus doctrinae quam ab eo accepit, sive ut judex est in controversiis dirimendis quae oriuntur aut oriri possunt circa verum ejusdem doctrinae sensum, sive demum prout magistra est in ministerio suo exhibendo ad homines rite informandos.

351. Antecedens nec ab adversariis ipsis in dubium revocatur: ita porro evincimus consequens. Christus sibimetipsi seu in sui locum ecclesiam suffecit ad omnes homines in fide ac moribus docendos, eidemque missionem hanc difficillimam obeundam commisit ad omnes homines et in omnes aetates usque ad mundi finem: sigillum praeterea divinae hujus missionis eam praeseferre voluit in signis et portentis, ceterisquc extraordinariis donis, ut per ipsa fidem penes populos sibi conciliaret in hoc munere exequendo; interius insuper gratiae suae subsidio ipse omnium corda illustrat ac permovet, ut doctrinae sibi Dei nomine ab ecclesia propositae pronas admoveant aures eique obsequantur: aeternas denique poenas et supplicia comminatur obedientiam detrectantibus atque ecclesiae praedicationem respuentibus. 1

') Praeclare Mohler in cit. *Symbolica,* cap. 5. §. 36. scribit: «Une fois consommée, l'alliance avec les enfans de Dieu doit durer jusqu'au trépas. Le baptême est la porte de l'église, l'admission dans la société des fidèles: il confère le droit, bien plus,-il impose l'obligation de prendre part à toutes leurs joies, à toutes leurs douleurs. D'un autre côté, Γadministration des sacremens, aussi bien que celle de la parole, a été identifiée par le Seigneur à l'apostolat: cl encore à cet égard, ils sont à jamais attachés à la communauté, unis à elle d'une manière indissoluble. Ainsi donc 1 unioii avec Jésus-Christ implique union avec son église. Les liens qui rattachent a Jésus-Christ, enchaînent à Γéglise: tous deux sont inséparables; il est en elle, et elle est en lui. (Ephes. V. 29 — 33.) Par ces raisons mêmes, l'église ne peut manquer à la partie de sa tâche, qui est de conserver la parole de Dieu; elle n'est point sujette à l'erreur. Comme chaque adorateur du Christ est incorporé à l'église par des liens indissolubles; comme c'est elle qui le conduit au Sauveur, et qu'il ne reste en Jésus-Christ qu'autant qu'il demeure en elle, c'est l'église aussi qui forme son coeur et son intelligence. Il ne peut donc lui réfuser sa confiance. Des lors il faut que celte confiance soit méritée. Il ne faut point que le fidèle, qui s'abandonne à l'église puisse être induit en erreur; l'église par conséquent ne peut défaillir de la vraie doctrine."

Ceterum quod spectat ad comminationes quas Christus inlerminat incredulis, refertae iis sunt sacrae litterae. Sic e. gr. Matth. X. 14. mittens apostolos ad unnunciandum regnum Dei: «Quicumquc, ait ipsis, non receperit vos, neque audierit sermones

352. Jamvero hnec omnia absque infallibilitatis dote ecclesiae concéda non modo concipi nequeunt, sed plane absurda essent, et a pietate divina prorsus aliena. Absurdum enim inprimis est posse ecclesiam falli, ac proinde homines decipere; quandoquidem Dei nomine, immo et in ejus locum suffecta munus illud implere debet, quod ipse prius inchoavit ac prosequendum eidem commisit apud omnes gentes per ejus ministerium illuminandas quibus tutam salutis viam constituit patefacere. Absurdum praeterea est potuisse aut voluisse Christum divinam ecclesiae missionem miraculorum suorum sigillo communire, quo homines invincibiliter ad errorem aut falsam doctrinam profitendam inducerentur. Quamvis enim daremus (quod falsum esse ostendimus), post sufficientem evangelii promulgationem ejusmodi extraordinaria dona in ecclesia cessasse, cum tamen illorum ope primi fideles in Christum crediderint, ac se in ecclesiam receperint, et propterea ad seram usque posteritatem illis, tamquam credibilitatis motivis, ecclesia auctoritatem sibi conciliaverit, ad scopum nostrum perinde est. Semper enim verum foret, Deum prodigiis concurrisse ad obsignandam uti divinam illius ecclesiae missionem, quae posset quovis tempore homines in erroneam aut falsam doctrinam inducere. et quae Dei nomine et auctoritate proponeretur. Absurdum pariter est Deum seu Christum gratiae suae subsidio homines inclinare, allicere ac ilectere per pium credulitatis affectum ad obsequium et obedientiam praestandam ecclesiae a se institutae, si haec posset pro veritate errorem, pro vero cultu superstitionem, pro sanctis moribus perniciosos propinare. Multo vero minus posset Deus aeterna comminari supplicia incredulis et obedientiam detrectantibus, si pqssent ab ecclesia absolute decipi.

353- Diximus insuper hoc docendi munus Christum ecclesiae suae demandasse explendum apud omnes homines et in omnes aetates, nimirum apud omnes homines tum praesentes tum futuros usque ad saeculi finem, quia ipse *vult omnes homines salvos fieri et ad agnitionem veritatis venire*[2]... et pro omnibus mortuus est*[3] ... et aequaliter cura est illi de omnibus.*[4] Porro infallibilitatis praerogativam ad id munus rite obeundum ex quo pendet aeterna hominum salus, necessariam inprimis esse quoad omnes homines praesentes ostendere operosum non est. Homines enim in duas distinguuntur classes, in eos scilicet qui jam intra septa ecclesiae sunt, et in eos qui sunt extra ecclesiam: rursum qui extra ecclesiam versantur, sunt aut infideles, aut haeretici, aut schismatici. Jam vero quoad ambas classes aeque

vestros; exeuntes foras de domo vel civitate, excutite pulverem de pedibus vestris. Arnen dico vobis: tolerabilius erit terrae Sodomorum, et Gomorrhaeorum in die judicii, quam illi civitati.·· Marci XVI.: „Qui non crediderit condemnabitur.·· Joann. HI. 18. -Qui non credit, jam judicatus est.· Et alibi passim.

’) I. Timoth. II. 4 seqq.

3) IL Cor. V. 15.

4) Sapient. VI. 8.

necessaria est ecclesiae infallibilitas. Ac primo quidem necessaria est quoad eos qui jam in ecclesia inveniuntur ut recte instrui ac doceri queant, ne in errores sanae doctrinae adversantes proruant, tum etiam ut in unitate conserventur et contineantur. Si nullum enim esset infallibile tribunal quod absque erroris formidine dirimere controversias posset, quae quotidie exoriuntur sive circa germanum scripturarum sensum, sive circa quaelibet doctrinae capita, nulla esset catholicis ratio se ecclesiae decisionibus subjiciendi, et captivandi proprium intellectum ejusdem definitionibus. Unusquisque posset pro lubitu sentire et credere, turbaeque necessario nascerentur ac disputationes nullo unquam tempore absolvendae in articulis maximi momenti, et perpetua inde confusio. Sola siquidem auctoritas infallibilitate destituta ad compescendas controversias religionis minime valet, nec nisi tyrannidem saperet, velle sola auctoritate homines ratione praeditos ad hoc potius quam illud fide credendum impellere. [5]

J) Cum libertas examinis, prout ostendimus, sit principium fundamentale protestantismi, hoc ipso est fons uberrimus dissensionum ac divisionum, ita ut hiscenlum sectae ex eo pullulaverint, et novae quotidie oriantur. Non alia ratione potuerunt lulherani, quos vocant orthodoxos (nam slept habentur graeci *orthodoxi,* russi schismatici *orthodoxi,* anglicani *orthodoxi,* sic etiam sunt lulherani *orthodoxi,* calviniani seu reformati *orthodoxi),* et reformati impedire plenam propriae sectae dissolutionem, quam adoptando practice viam auctoritatis quam theoretice rejiciunt. Exinde tot apud ipsos coactae synodi, tot editae fidei professiones, ut possent aliquo modo in unam coire societatem et fidei professionem. Cum tamen nullo jure id praestare potuerint utpote infallibili auctoritate destituti, juxta principium illud Lulheri quod vir unus spiritualis ac pius melius possit cognoscere veritatem quam universa ecclesia, nulla ratione valuissent illum dissolutionem impedire, quae suapte natura emergit ex principio essentiali et constitutivo protestanlismi. Quapropter per principum sanctiones, per edicta politica, aut etiam per decreta consislorialia sub gravissimis poenis cogi membra singula debuerunt ad fidei professiones communi calculo profitendas; adigi ad id debent interposita juramenti religione, sive animi persuasionem habeant, sive non; nihi) refert. Quis porro non videt ejusmodi agendi rationem absonam omnino esse, evcrsivam ipsius proteslantismi principii, ac tyrannidem sapere, uti copiose ac luculenter ostendit D. Do Baudry in op. cit. *La religion du coeur.* Paris 1840. Trois, part. chap. 3. art. 3. Quod quidem fassus est vel ipse advocatus Jayet, unum ex praecipuis membris magni consilii protestanlici in Helvetia in suo *Compte-rendu* pag. 322 his verbis: »Je *ne conçois pas une confession de foi sans l'infallibilitè.* La parole divine même, si elle présente quelque obscurité, ne peut être interprétée par des voix humaines. On nous a dit à la vérité que Dieu a employé des moyens humains pour se révélera nous; mais n'oublions pas que ces voix humaines, qui nous ont transmis, la parole de Dieu avaient le don du Saint-Esprit. Je ne conçois pas que le langage inspiré puisse être interprété par des voix qui ne le sont pas." Sed videsis ipsum auctorem art. cit. */Je la tyrannie gu nn exerce sur les consciences en établissant pour règle d'enseignement une confession de foi, qui n est pas infallible,* pag. 331 seqq.

Atque hic obiter notetur singulare phaenomenon quod apparet in protestantisme: sine libertate examinis protestantismus natus non esset; cum practica hac libertate examinis penitus protestantismus extinguerelur. En inter quas angustias coarctentur protestantes; necessaria est haec liber»

354. Nec minus necessaria est ejusmodi ecclesiae infallibilltas quoad illos qui extra eandem ecclesiam versantur: nullum enim infallibilitate destituta ecclesia ad eos convertendos jus haberet; frustra missionarios ad illos mitteret, ut ipsos aut ab infidelitate, aut ab haeresi, aut a schismate abdncerent: possent quippe reponere, se in pari conditione esse, atque ita iere ratiocinari: Possumus quidem nos errare ac decipi, at errare pariter ac decipi ecclesia vestra potest dum testem se exhibet illius doctrinae quam a a Deo accepisse contendit; errare potest in controversiis quae agitantur; itaque in pari statu nulla est ratio quare ad eam accedamus, vel subjiciamus nos judicio ac magisterio illius fallibili perinde ac nostro. Major autem minorve probabilitas haud excludit errandi formidinem, nec haberetur in eo nisi transitus ab opinione in opinionem. Cum tamen ecclesia mandatum a Christo acceperit praedicandi, ac docendi omnes gentes, cumque Christus poenas interminaverit obedientiam detrectantibus, necessario inferendum est divinam hanc missionem includere infallibilitatem, eique plane inhaerentem esse.

355. Porrigi autem debere hanc eandem infallibilitatem in omnes aetates usque ad mundi finem, non minus luculenter elucet. Etenim si Christus ecclesiam in locum sui suffecit ut id conficeret quod ipse in Judaea inchoaverat circa conversionem gentium, si eam dare constituit ut medium tutum quo homines ad veritatis a se praedicatae cognitionem pervenirent; si donis extraordinariis eam communivit quibus ipsa divinam missionem suam comprobaret; si denique ingressum in ecclesiam atque in ea perseverantiam voluit viam unicam esse omnibus hominibus salutem assequendi, evidens est coarctari non posse ecclesiae infallibilitatem ad tria aut quatuor saecula ita ut ulterius non protrahatur. Nam quae motiva illam exigunt et exposcunt pro aliquo saeculo, eadem militant pro omni saeculo. Alioquin in longe deteriori conditione versarentur homines qui post ea saecula orti sunt ab ea in qua extiterint qui vitam degerunt tribus quatuorve prioribus illis beatis saeculis: idque absque ullo eorum merito quibus priori illa aetate vivere contigit, et absque culpa eorum qui postea nati sunt. Quod quam absonum sit et a divina pietate alienum nemo est qui non videat. Primi enim certi omnino fuissent se tenere veritatem divinitus traditam; certi fuissent se in vera esse et unica salutis via quamdiu cum ecclesia crederent; non potuissent omni doctrinae vento jactari, aut naufragium facere circa fidem; contra vero reliqui incerti in his omnibus haerere deberent cum aeterni exitii formidine. Igitur aut numquam ecclesia infallibilis fuit, aut talis semper est. b

tas ut vivant; necessario auferenda est ne moriantur! Ita Deus excaecat humanam sapientiam extollentem se adversus ecclesiam.

c) Ex his patet quam absurda sit illorum novatorum sententia, qua statuant ecclesiam immaculatam ac proinde infalli-

356. Sane divinae promissiones quibus praeclara haec ecclesiae dos innititur, absolutae sunt. Christus enim aperte edicit: *Et portae inferi non praevalebunt adversus eam* 7; ac discessurus ex hoc mundo ad Patrem ait discipulis suis: *Ego rogabo Patrem et alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in aeternum, Spiritum veritatis* 8; qui deinceps exponit cujusmodi sit officium divini hujusce Spiritus in aeternum nobiscum mansuri dicens: *Cum venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.* 9 Christus praeterea exhibetur absolute ut ecclesiae caput ac sponsus qui se

bilem perstitisse usque ad tertium aut quartum sacculum, ita ut omnes controversiae sint ad illam beatam epocham revocandae. Dum haec oggerunt novatores, profecto non attendunt ad solemnem ac indefinitam illam promissionem quam Christus fecit ecclesiae in apostolis suis dicens: »Ecce ego vobiscum sum (docentibus et baptizantibus) usque ad consummationem saeculi;·· neque attendunt ad parem exceptionem, quam facere eodem jure potuissent singulae sectae, cum ab ecclesia damnatae sunt. Ariani enim excipere potuissent, ecclesiam infallibilem perstitisse usque ad sacc. IIL; manichaci usque ad saec. II. gnoslici usque ad sacc. I.; docetae ejusmodi infallibililalem periise cum apostolis, immo cum Christo, prout reipsa vidimus gnoslicos, testibus Irenaeo ac Tertulliano, ita sensisse, dum se apostolis praeferebant. Quod si semel admittatur, ad tempus ecclesiam infallibilitate instructam esse, nulla ratio assignari potest quare non sit perpetua, el possit aut debeat coarctari ad unum potius quam ad aliud sacculum. Cum Newman op. el loc. cit. pag. 241. sibi hanc proposuisset difficultatem, quod nequeat scilicet assignari tempus quo coeperit ecclesia a veritate aberrare, respondet, hoc argumentum *nihil valere,* quia eliamnum sunt in eccle-'ia (suo modo concepta) tot scissiones, quin earum exordium cognoscatur, ac propterca id accidisse paulalim ac sensim sine sensu. Adjicit hoc esse *factmn historicum;* satis esse nt *omnes* (haeretici protestantes) conveniant io admittendis quatuor prioribus sacculis, uti sacculis unionis et pacis; quod pluribus confirmare nititur pag. 244 — 246. Juxta ipsum pag- 247 divisio coepit aut in concilio sardicensi ann. 347 aut non serius conc. nicaeno II. ann. 782 (in his duobus *aut,* fit saltus a saec. IV. ad saec. VIII. Parva res!). Nam in huc inveniuntur plures errores, inter quos eminet decretum de cultu imaginum, quem ipse spectat ut corruptionem. Jam vero quid hacc sibi volunt? Contendit ne Newman, Christum non stetisse promissis suis post elapsum saec. IV. aut sacculum VIII. ac aliud ipso agente et incogitante, aut dormiente inimicum hominem superseminasse zizania in ejus agro? Quis dici ferat, Christum debuisse a distractione aut somno suo exculi a Luthero, Calvino, Zwinglio, Henrico VIIL aliisque ejusmodi libidinosis monstris, ut prospiceret ecclesiae suae? Deinde, quo jure sui protestantes assignant IV. saeculum? Praeterquam quod nos, adductis suo loco documentis. contrarium evicimus (vid. tract. *De vera retig.* part. II. prop. V. n. 97.», haec sentiendi ratio totum evertit Christianae religionis systema, atque ea semel posita, nulla amplius suppeteret via revocandi ad bonam frugem incredulos, socinianos et rationalislas. Facium porro quod Newman vocat *historicum,* unice innititur in anticipatis protestandum judiciis, ut liquet ex imaginum cultu sancito a conc. nicaeno II. quem ipse vocat *corruptionem,* sed alii protestantes et anglicani probant, ct nos ab omni labe vindicavimus in apposito tractatu *De cultu sanctorum.* Eadem ratione eodemque jure quo protestantes et anglicani vocant corruptionem cultum sanctorum, sociniani corruptionem el idololatriam cultum Christo Deo exhibitum appellant. Verum de hoc argumento paulo post iterum recurret sermo in solutione hujus difficultatis.

7) Maith. XVI.

s) Joann. XIV. 16.

9) Ibid. XVI. 15.

illi copulaverit indissolubili conjugio; sic enim loquitur apostolus: Ipjum *dedit* (Deus) *caput super omnem ecclesiam, quae est corpus ejus* 10; et iterum: *Unum corpus et unus spiritus.* 1' *Vir caput est mulieris, sicut Christus ucltsiae, ipse salvator corporis ejus* 12: loquens demum de Adae et Hevae conjugio ut typo conjunctionis Christi cum ecclesia: *Sacramentum hoc,* inquit, *magnum est, ego autem dico in Christo et in ecclesia.* 13 Porro si spiritus velut interior ecclesiae doctor, ac veluti ecclesiae anima cuin ipsa mansuros est ad docendam omnem veritatem in aeternum; si Christus in perpetuum est ecclesiae caput ut eam dirigat, et fidelis sponsus indissolubili nexu cum ea consociatus ut eam tutetur ac foveat, qui fieri potest, ut post pauca saecula ecclesia deseratur sic ut ex veritate in errorem misere prolabatur, et filios suos ad prava dogmata credenda inducat, aut inducere possit? Haec plane repugnant. Quapropter apostolus absolute vocat ecclesiam Dei viri *columnam et firmamentum veritatis* 14, ejusmodi nempe, quae numquam potsit a veritate excidere, ita ut si ipsa corrueret totum labefactaretur religionis ebristianae aedificium.

357- Nec alium fuisse totius piae antiquitatis sensum testes in primis sunt antiquissimi patres graeci atque latini, inter quos s. **Irenaeus:** Aon *oportet adhuc quaerere,* scribit, *apud alios veritatem, quam facile est ab ecclesia sumere; cum apostoli, quasi in depositorium dives, plenissime in eam* con*tulerint omnia quae sint veritatis: uti omnis quicumque velit, sumat a a potum vitae* ,s; s. **Alexander** episcopus alexandr. *Unam ac solam,* inquit. *catholicam et apostolicam ecclesiam* (confitemur); *quae semper quidem inexpugnabilis est, licet universus orbis eam oppugnet: victrix autem et omnis inipw factionis haereticorum, qui adversus ipsam consurgunt* 16 s. Athanasius: *Sufficit his dumtaxat verbis ad illa* (paradoxa haereticorum) *respondere: Hau catholicae ecclesiae non sunt; neque ea est patrum sententia*11 \ Eusebius affirmat Christum praenunciasse: *Ecclesiam nullis unguam viribus expugnandam, ac ne ab ipsa quidem morte superandam: at penitus inconcussum illiux robur mansurum esse praenuntiavit, utpote quae vi ejus ac potestate, sic tamquam immoto ac nullis omnino machinis perrumpendo scopulo, altis dtfixo*

,0) Ephes. L 22.

'1) Ibid. IV. 4.

«') Ibid. V. 23.

'') Ibid. V. 12.

««) I. Timoth. III. 15.

) *) Lib. III. *Cont. Hiteres.* cap. 4. n. 1. edit. Mass.

16) In epist. de ariana haeresi, ad Alexandr. constantinopolilanum n. 12. *Μίαν καί μόνην, καθολικήν την άπαΖτολικήν ίκκλησμοί αυτή πολεμείν βουλεύηται· vmfiipfi δε πάσηί τήί των ετεροδόξων άβεβεβτάτν Ιπαναστάσεωί.* In Biblioth. pair. Gallari tom. IV. pag. 450.

17) Epist. ad Epiclet. Corinth, episc. nA *Η τούτο μόνον αποκρίναββαί* πρό» ri *τοιαΰτα,* καί *είχεΐν αρκεί' ότι ούκ Ιβΐΐταϋ· τα τήί κα&ολικήί Ικκλησία;*, οϊΐδί *ταΰτα ο·' πατέρεί Ιερρόνη^αν.* Edit. maur. tom. L part. II. pag. 903.

radicibus niteretur 18; s. Jo. (Chrysostomus: *Nihil,* Inquit, *ecclesia païentiits: o hamo bellum solve ne, robur dissolvas tuum. Ne inferas caelo belIum... Si ecclesiam oppugna, vincere nequis: omnibus quippe fortior est Dais* 19; s. Isidorus **Pelusiota:** *Per inferi portas divinus sermo impiorum hominum coetus atque haeresum blasphernias intelligit, quibus omnibus obsistens Dei ecclesia eas quidem frangit et. expugnat, ab iis autem vinci non potest.29* Nec aliter senserunt aut scripserunt patres latini: s. **Cyprianus** juxta apostoli mentem comparans ecclesiam virgini intemeratae: *Adulterari,* inquit, *non potest sponsa Christi: incorrupta est et pudica: unam domum novit, unius cubiculi sanctitatem casto pudore custodit.21* S. **Hieronymus:** *Poteram,* scribit, *diem istiusmodi eloquio ducere: ct omnes propositionum rivulos uno ecclesiae sole' siccare22:* et rursum: *Ex quo inlelligimus ecclesiam usque ad finem mundi, concuti quidem persecutionibus, sed nequaquam posse subverti: lentari, non superari: et hoc fiet, quia Dominus Deus omnipotens,* tore *Dominus Deus ejus, idest, ecclesiae, se facturum esse pollicitus est: cujus promissio lex naturae est23, et* alibi: *Cui* (ecclesiae) *dicitur: Surge, illuminare, ut quae cecidit in incredulis* (judaeis), *surgat in fidelibus: et postquam surrexerit, illuminetur, ut nequaquam habeant erroris tenebras.24* S. **Augustinus:** *Ipsa est ecclesia sancta, ecclesia una, ecclesia vera, ecclesia catholica, contra omnes haereses pugnans: pugnare potest, expugnari tamen non potest. Haereses omnes de illa exierunt, tamquam sarifienta inutilia de vite praecisa: ipsa autem manet in radice sua, in caritate sua. Portae inferorum non vincent eam. 25* Et haec speciminis gratia, quibus quae superius attulimus mirifice confirmantur. 26

358. Testis deinde hujus dotis est ipsa possessio quam ecclesia ostendit perpetua sua agendi ratione ab aetate apostolica et saeculis insequentibus

ls) Praepar. Evang. lib. I. cap. 3 *Εκκλησίαν . . .* οὐδὲ *συνεστώοάν* πω, *ἐ'ρτρογνώσει αήττητου καί ακαταμάχητου* frtfSai, *καί μηδεπώποτε* ὑπὸ *θανάτου νικη&ήσεσ$αι· εστάναι δέ καί μευειν άσειστου,* wf *ίν ίπ άσειστοι καί άρραγεϊ κίτρα τη αϊτού δυνάμει βεβηκυΐάν τε καί έρρι2ωμέrr,v απογηναμϊνου.* Ed. Vigeri; Paris. 1628.

'*) Hom. ante exilium num. 1. *Ούδεν ώληΤία δυνατότερου, άνθρωπε, λύοον riv τόλεμον, ΐνα μή καταλύση* σου *τήυ δύιαμιν μή ε'ι αγε πόλεμον ει ουρανόν . . . Ιηληϊίαν δέ Ιόν πολεμή, νίκήσαί ΰε αμήχανου·* ὁ Βιόί *γάρ έστιν ό πάντων Ισχυρότερο.* Ed. maur. tom. III. pag. 415.

'·) Lib. I. ep. CCXXXVIII. *Πύλα άδου ό 3ifof λόγο έκάλεσε τά των ά$·έων τιμωρία, τά των αιρέσεων βλασφημία, αϊ τισι πασαι άντ-εστώσα ή του* Sioû *εκκλησία, τά μεν καταγωνίσετας, υπό δε τών* οὐ *κατακυριεύεται.* Edit. Paris, pag. 67.

Lib. *De unit, eccles.* ed. maur. pag. 195.

'') In *Dial. adv. Lucifer,* n. 27. cd. Vallars. tom. II. pag. 201.

23) *Comment, in Amos,* lib. III. cap. 9. Ibid. (vin. VL pag. 358.

-4) *Comm, in Isai.* lib. XVII. cap. 60. Ibid. tom. IV. pag. 719.

2S) Semi. I. *De Sijmb. ad Catech.* cap. VI. n. 15.

aej Qui plura cupit consulat Walcnburgicos in tract. *De perpetua probat, fidei per testes,* cap. 27 seqq.

usque ad nos. ut constat ex omnis aetatis documentis. Huic enim infallibilitati sifei a Christo donatae innixa ecclesia omnes exorientes errores absque ullo discrimine proscripsit, veritatem asseruit, contumaces sectarios anathemati subjecit incipiendo a nicolaitis, simonianis, docetis, cerinthianis usque ad lutheranos, reformatos, protestantes cum omnibus surculis suis.

359. Quae cum ita se habeant, patet quod ai) initio probandum assumpsimus, ecclesiam scilicet infallibilem prorsus esse in iis quae ad fidem mo-resque pertinent, sive ut testis est, sive ut judex, sive ut magistra, prout constat tum ex Christi institutione, tum ex repetitis solemnibus ejus promissionibus, luculentisque divinorum eloquiorum oraculis, tum ex sensu antiquitatis, tum denique ex perpetua ipsius ecclesiae possessione. Qui propterea neglecto immenso hoc divinae bonitatis beneficio hominibus collato, ut tuto pervenire valeant ad caelestem beatitudinem, ex se sibi prospicere posse praesumunt, comparari cum illis queunt, quibus in deserto columna ignea dux data est ad iter commonstrandum in terram promissionis. Si enim inter densissimas noctis tenebras audax quispiam beneficae illi viam collustranti igneae columnae ac populum dirigenti terga vertisset, reputans sibi posse sufficere, nec illo adjumento indigere, certo se exitio commisisset per obscurissimos deserti anfractus, ferarumque huc illuc discurrentium incursum, nec unquam terminum attingere potuisset. Ita plane qui in hac vita peregrinantes destinata malitia infallibilem ecclesiae auctoritatem posthabent, ut privato sensui indulgeant, certo se committunt aeternae mortis exitio, nec unqnam pervenient ad promissam humilibus beatitatem quae in caelis est. 17

DIFFICULTATES.

360. I. Obj. Commentum infallibilitatis ecclesiae adversatur ideae religionis Christianae; perniciosum est; auctoritatem denique humanam substituit auctoritati divinae. Sane 1. Neque Christus neque apostoli unquam discipulis certam quandam praescripserunt fidei profitendae formulam unice tenendam, sed potius liberum Dei cultum moralem praeceperunt (Joann. IV. 23, 24; VIII. 32; II. Cor. III. 17; Gal. V. 1), et doctrinam proposuerunt ita comparatam, ut perfici et possit et debeat. 28 2. Christus praeterea numquam alligavit religionis suae essentiam alicui formae, sed eam unice constituit in amore et caritate, quae dummodo sarta tecta teneatur, quaecumqu? demum sit verborum forma qua enuncientur fidei dogmata, perinde est ad religionis substantiam.29 3. Quod si exoriantur controversiae, transactione

”) Alias diximus, quod numquam satis ingeminare juvabit, orationem et humilitatem duas illas conditiones esse sine quibus ad veram ecclesiam adeoque veram fidem perveniri non potest. Qui proinde sincero corde veritatem inquirunt, illis se communiant, et certissime ad eam pervenient; qui eas negligunt aut parvipendon!., utut magnas inquisitiones faciant, numquin illam assequentur.

,s) Ita Wegscheider §. 30.

29) Tale est systema quod penes plores

veluti quadam Hopiri possunt communi consilio ad pacem in societate fovendam et ad hoc adigi dissentientes possunt, quamvis in propria interius sententia permaneant. 30 4. Contra vero perniciosum est hoc infallibilitatis systema sive quia fovet fanatisrnum ac intolerantiam, quae non aliunde nata est, quam ex supposita ejusmodi praerogativa; 5. sive quia fovet inertiam et oitinguit omne proficiendi in scientiis colendis, cxegesi praesertim biblica promovenda, studium. 6. Porro studium veritatis altius indagandae et rectius cognoscendae, quod Scriptura sacra valde commendat (Joann. V. 39; VIII. 22; I. Joann. IV. 1 ; I. Cor. X. 15; I. Thess. V. 21), a Deo ipso menti humanae, quamvis errori obnoxiae, insitum est, et quidquid, Deo hoc studium moderante, de vera religione temporis successu ab hominibus melius exploratum et cognitum fuerit, tamquam ab ipso Deo profectum vi humana opprimi nec debet nec potest (Act. V. 38). 7. Hinc nostra aetate jam eo perducta res est, ut religio Christiana, nisi bene distinctis ac separatis quae ad formam ejus mythicam atque symbolicam pertinent, ab iis quae vera atque aeterna ejusdem habenda sunt fundamenta, nova quadam luce collustrari et hominibus cultioribus subtiliorique artium et litterarum cognitione imbutis denuo commendari non posset. 8. Tantum autem abest, ut ecclesiae institutum sola quadam formula certa et immutabili conservari atque contineri possit, quod temere nonnulli finxerunt, ut haec sententia ecclesiae antiquioris non minus, quam universae christianismi indoli repugnet.31 9. Demum per infallibilitatis commentum substitui auctoritatem humanam auctoritati divinae aperte patet; nec enim amplius Scriptura seu verbum Dei regula esset fidei nostrae, sed auctoritas ecclesiae, sive hominum privilegio donatorum, qui sibi solis arrogant inspirationem divinam perpetuo cum ipsis permanentem;

protestantes modo grassatur. Purus amor erga Deum, ajunt ipsi, in operatione activa, est unica religio. Eadem ratione, qua non est nisi unus Deus in immenso hoc universo, ita religio eadem ubique esse debet: quoniam vero Deus est purus substantialis amor, religio pariter amor esse debet non solum in terra sed et in caelo. In mundo actuali amor purus erga Deum officia omnia producit pietatis, tam in divina voluntate facienda, quam in animi conformatione ad ipsam; item purus amor erga res creatas cujusvis ordinis et gradus officia vitae respecliva ac socialia gignit. Haec est basis ac fundamentum ethices evangelicae in mira ac varia pulchritudine et excellentia sua. Semel ac peramabile hoc principium in animo radices egerit, habitudines nostras, opera ac verba ducit ac regit; si vero defecerit non superest nisi unum nomen, pura puta forma et exterior professio : qui quidem status est tenebrarum, peccati ac mortis. Forma assimilari potest corpori humano pulchritudine praedito; sed amor in Deum est anima quae totum informat. Dolor, fides et oratio totidem media sunt a Deo electa ad perducendam animam in statum religiosum: asl amor est finis quem nobis proponere debemus in exercitio istorum aliorumque ejusmodi officiorum. Ille sapiens est, qui numquam a fine in usu mediorum necessariorum aberrat. etc.

3°) Ita Bohmerus ex sententia protcstanlium in *Jure ecclesiastico protestant.* Halae 1714. Tom. L lib. I. tit- I. *De stunuta Trinitate et fide catholica,* §. 16.

31) Ita Wegsch. loc. cit,

t(i Scripturae valor ab ecclesiae auctoritate penderet; II. id enim Scriptura diceret, seu illum sensum Scriptura praeseferret nou quem reipsa habet, sed quem illi ecclesia tribuit. Ergo.

361. Resp. Y. .1. ad 1. prob. *1).* Neque Christus neque apostoli certam aliquam discipulis fidei profitendae formulam praescripserunt, nulla ad id cogente necessitate, *Tr.* necessitate aliqua postulante, ïV. Christus enim et apostoli rem ipsam credendam proponebant captui discipulorum sese accommodantes, quin solliciti essent de hac potius quam illa verborum formula, qua res credendae enunciarentur. Verum praesto erant ope vivi magisterii ad res ipsas enucleandas, si qua id ferret occasio. Si qui autem protervi obsisterent, ac pravis interpretationibus traditam sibi doctrinam temerarent, determinatis formulis ita eam proponebant, ut qui non acquiesceret, ab ecclesia illico expelleretur. Hinc factum est, ut quod in nucleo aut semine generalibus verbis continebatur, data occasione ex conflictu, magis ac magis evolveretur, et definitis formulis enunciaretur. Sic cerinthiani et docetae occasionem Joanni praebuerunt utramque in Christo naturam, divinam et humanam, altius inculcandi; hebraizantes in causa fuerunt cur Paulus virtutem evangelii supra legem clariori in lumine collocaret; Corinthiorum dissidia excitarunt apostolum ad illa promenda oracula quibus ecclesiae auctoritatem commendat: idem die de futura corporum nostrorum excitatione; de necessitate bonorum operum ad salutem, aliisque non paucis articulis, qui ab apostolis conceptis verbis propositi sunt, postquam de his mota quaestio aut dubitatio est. 3S Quod vero contigit apostolorum aetate, insequentibus saeculis eadem ratione per jugiter vivum ecclesiae magisterium factum est, novis semper exorientibus haeresibus aut controversiis.

362. Ceterum falsum absolute est, neque Christum neque apostolos discipulis certam quamdam fidei profitendae formulam numquam injunxisse. Etenim Joann. IX. 35 sciscitatus est Christus a caeco nato: *Tu credis in Filium Dd?* et ibid. XIV. 12 omnibus apostolis suis dixit: *Non creditis, quia Pater in me est et ego in Patre?* Matth. ult. *Euntes docete .... baptizantes in nomine Patris,* etc. Quapropter Philippus Act. VIII. 37 ab eunucho sub determinata forma fidei professionem exegit, priusquam illum ad lavaerum admitteret. 33 Hinc apostolus ad Timotheum scribebat: *Formam hab(sanorum verborum. 34* Falsum praeterea est quod subdit adversarius, Christum et apostolos liberum Dei cultum moralem praecepisse. Testimonia in-

.*') Cf. Môhler: *Symbolique,* tom. II. chap. 5. §- 40- *Différence de forme entre la doctrine de l'écriture et ta doctrine de C église.* ubi hoc argumentum egregie evolvit.

îJ) Sane cum eunuchus baptismum efflagitasset, interrogavit eum Philippus, an ex toto corde crederet? Cui respondit eunuchus: ..Credo Filium Dei esse Jesum Christum,·· quibus paucis verbis velat in compendio complexus est eunuchus quacumque, dum irent per viam, ab evangelizante Philippo acceperat.

»') H. Tim. I. 13.

dicata ex Scripturis non evincunt nisi divinorum eloquiorum abusum, ut vel ex levi singulorum inspectione quilibet deprehendere potest.35 Idem judicium ferendum est de eo quod postremo loco adjicitur, Christum nempe et apostolos doctrinam ita comparatam proposuisse, ut perfici posset ac deberet, a gnosticis scilicet, ab arianis, a nestorianis, lutheranis, protestantibus, rationalisms, mythicis qui ita eam reipsa perfecerunt, ut in auras evangelium prorsus abierit.

363. Ad 2. IV. Ut patet ex modo dictis; nam Christus jussit apostolos praedicare evangelium omnibus gentibus docentes eos servare *omnia quaecumque* ipsis mandaverat. 36 Non mandavit autem solam caritatem servare. Aliis porro verbis Marcus in loco parallelo Christum loquentem inducit, quibus illud *omnia quaecumque* magis declaratur; ait enim inibi Christus: *Qui crediderit salvus erit} qui non crediderit* (subintellige *omnia quaecumque* tradidi vobis) *condemnabitur. 37*

364. Ad 3. *N.* Transactio enim fit de bonis propriis, non autem de re aliena; jamvero depositum fidei non est res cujus proprietas ad ecclesiam pertineat, sed tota Christi est; ideoque numquam fieri potest ut ab ecclesia transigatur vel de minimo fidei articulo cum haereticis, eo quod ipsis non arrideat: alioquin deberet etiam transigere cum libertinis circa praecepta quae illis molesta accidunt. Ejusmodi commentum acceptum referre debemus protestantibus, quibus, rejecta ecclesiae infallibilitate, nullum aliud praesto erat effugium ad controversias sopiendas praeter absurdum hujusmodi transactionis systema. Diximus ad *sopiendas* controversias, non autem ad *dirimendas*^ cum hoc ab ipsis praestari nullatenus possit. 38

,4) Etenim Joann. IV. 23 . 24. ail Christas: «Deus spiritus est, etc.» IL Cor. IU. 17. scribit apostolus : «Dominus autem spiritus est: ubi autem Spiritus Domini ibi libertas." Gal. V. 1. «State, inquit, et nolite iterum jugo servitutis contineri.·' Judicet nunc lector, utrum haec testimonia liberum Dei cultum praecipiant. Primus enim textus est de ratione qua coli Deus in posterum debeat absque apparatu sacrificiorum levilicorum quae templo hierosolymitano addicta erant; alii vero sunt de libertate a lege mosaica rituali. Cf. Bernard, a Piconio, et Estium ad haec loca.

3i) Matth. ult. 19.

iT) Marc. XVI. 16.

*s) Cf. gravem et elegantem commentarium *De fidei controversiis per amicabiles transactiones dirimendis adversus Bôhmerum;* inter *Opuscula ad hierarchicam ecclesiae constitutionem spectantia.* Parmae 1789. vol. unie, in 4. Contendit enim Bôhmerus loc. cit. *Fidem,* ut vocat, *formulariam* neque ab apostolis adseitam esse, neque Iribus prioribus ecclesiae saeculis, sed primum in conc. nicaeno. Verum praeter symbolum aposlolicum nuncupatum, quod certe vel ab apostolis est, vel ab ecclesiis aposlolicis, in quo fidei formula continetur, exploratum est, plurcs fidei professiones lon^e ante concilium nicaenum in ecclesia obtinuisse. Fidei formulam exhibent constitutiones dictae *apostolicae;* exhibet s. Gregorius thaumaturgus, ul plurcs alias omittam; de quo argumento legi omnino debet docta Petri Lazeri Soc. Jesu *De antiquis formulis fidei earumque usu exercitatio.* Certe ad symbolum fidei receptum in universa ecclesia jam provocabat Tertullianus, illud *Regulam* appellans, ut suo loco ostendimus. Verum quod magis interest, illud est, quod

li;

14.

&

365. Ad 4. A. Nam principium infaUiblitatls nec fanatiemum fovet, neque intolerantiam prout hic ab adversariis accipitur. Ac primo non fovet fanatismum; alioqnln Scriptura, quae juxta adversarios Ipsos est infallibili?, foveret fanatismum; fovissont itidem fanatismum Christus et apostoli utpote infallihilitate praediti in doctrina evangelica tradenda. Itaque infallibilius nullimode fanatismum nutrit; si qui vero exinde fanatismum conciperent, hoc illorum vitio esset vertendum, non autem infallibilitati. Idipsum pariter dicendum de intolerantia, politica nempe et civili, prout eam hic sumunt adversarii, quae certe ex infallibilitate ecclesiae non oritur. Siquidem exploratum est longe magis intolerantes esse acatholicos qui infallibilitatem respuunt, quam catholicos. s' Quod vero spectat ad intolerantiam religiosam sive theologicam. quae necessario ex infallibilitate produit, haec resolvitur in hanc propositionem: idem non potest verum esse ac falsum; aut: veritas cum errore simul consistere nequit. s"4·

366. Ad 5. *D.* Si infallibilitas ad modum inspirationis ecclesiae tribueretur, *C.* si ad modum peculiaris subsidii sive, ut ajunt, adsistentiae, X Numquam porro catholici docuerunt donum infallibilitatis a Deo ecclesiae tribui ad modum inspirationis. Jam vero divina adsistentia non excludit,

Bûhmenu, dum et ipse fatetur, amieabilcs transactiones nullum unquam felicem exitum habuisse, casque ut ineptas prorsus traducit, transferat in imperatores ac principes jus *approbationis publicae,* quae fiat per *confessiones fidei et symbola,* etsi concedat contingere posse ut hae *fidei confessiones et haec symbola ab imperatoribus probata,* a vera fide el recto Scripturae sacrae tramite sint aliena. Cf. Til. cit. §■ 31 seqq. Ex his patet, quod abjecto infallibili ecclesiae magisterio, via omnis adempta fuerit proleslanlibus controversias circa iidei dogmata exortas dirimendi; quum vero acres diulurnaeque contentiones inter pullulantes diversas secias de fidei, religionisque constituendae ratione continuo exarserint, defatigati frustra sunt earum duces ac magistri eo quod finem nullum habituras eas viderent, donec omni spe veri inveniendi amissa, coacti primum sunt de simulata quadam religionis concordia transactionum ope concilianda cogitare·, quasi nempe divina veritas a Christo ecclesiae tradita res ejusmodi sit, quae dividi, distrahi, aut in quamcumquc libuerit partem flecti, aut torqueri possit. Cum vero neque ejusmodi transactio ullos fructus protulerit, demum ut finis aliquis controversiis utcumque imponeretur, confugerunt ad sententiam judicialem imperantium, ut civili auctoritate lites saltem sopirentur, ac tranquillitas publici non turbaretur, relicta inierim unicuique de singulis articulis sentiendi libertate. Nihil tamen inde profecerunt, uti ex hodierno progressu abunde liquet.

■**} Equidem fateor catholicos in pluribo* regionibus penes quas praevalent acatholiei pace frui, ut in Anglia post datam catholicis emancipationem, el in provinciis foederatis Americae septentrionalis, atque alibi. Immo notum est haud paucos protestantes probos ct honestos reperiri, qui benevolo* se erga catholicos praebeant, quique interdum neque detrectent opibus ac largitionibus ad templa catholicorum erigenda concurrere. Ast neque illud dissimulare licet, in nonnullis regionibus adhuc vigere dcspotisnm religiosum et persecutionis systema, ita ut omnigena vexatione catholici torqueantur. Certum est non omnes protestantes au! schismaticos ejusmodi saevitiem probare, utpote quae adversetur civili omnium nationum europaearum cultui, qui nunc tantopere magni fit: attamen ejusmodi exempla recentia sunt ct pervulgata.

immo supponit humana media, ac proinde studium in veritate investiganda antequam judicium proferatur. Hinc patet haud removeri doctos ab excgesi biblica excolenda, a linguarum antiquarum exercitio, a monumentorum inquisitione persequenda, cetcrisque adminiculis comparandis quae ad rectum judicium proferendum consueta via requiruntur. Deinde praeter dogmata alia plura sunt in quibus viri docti proprium exerceant ingenium. Demum omnibus semper ingenii cultu opus est ad ea propugnanda quae ab ecclesia definita sunt, uti ex experientia constat. Sane non minus viris vere doctis abundavit et abundat ecclesia catholica quam sectae acatholicae. Igitur infallibilitas solum tollit animi haesitationem, et certum eum facit de veritate circa quam anceps esse posset.

367. Ad G. *D*. Insitum menti humanae a Deo est studium veritatis altius indagandae et rectius cognoscendae per media idonea et in ordine suo. *C*. quacumque ratione, iY. Veritates ordinis naturalis a mente humana investigari utique possunt ac debent, atque ulterius in ea investigatione et cognitione perfici ipsa semper potest. Ast non ita se res habet in veritatibus ordinis supcrnaturalis seu revelatis quae progressus in se incapaces omnino sunt, utpote a Deo datis. Potest autem homo harum sibi perfectiorem cognitionem comparare, sed sub magisterio ecclesiae, ejusque directione; potest praeterea inquirere in earum fundamenta, nexum, consecutiones, aliaque ejusmodi, minime vero easdem veritates cudere, ac intrinsecus perficere, quod absonum est. Dum voluerunt protestantes proprio marte in fidei veritates inquirere, easque determinare, reficere, eo non pauci progressi sunt ut alias post alias amiserint, neque retinuerint nisi christianismi nomen et larvam. Hoc porro est quod ab adversario, quem impugnamus, dicitur de vera *religione temporis successu ab hominibus melius exploratum et cognitum, Deo hoc, studium moderante,* quibus verbis ipso impietatem cum blasphemia consociavit. Si quis autem conferat quae ex Scripturis adducuntur ad ejusmodi impietatem cohonestandam, eundem deprehendet quem superius adnolavimus Scripturarum abusum.

368. Ad 7. *I)*. Apud protestantes, *C*. apud catholicos, *N*. Novam enim ejusmodi lucem rationalistis, symbolistis, mythicis libenter ac ultro relinquimus. Nobis enim fidei avitae simplicitas sat est. Cultiores autem homines quos adversarius designat, subtiliori sua artium ac literarum cognitione prius a supernaturalismo in naturalismuni dilapsi sunt, deinde ex naturalismo in symbolismum, ex symbolismo in mythicismum quem distinxerunt praeterea in historicum et poeticum, ita ut scriptura universa effecta sit magnum poëma, ut Ilias homerica, vel Aeneis virgiliana. 4 0

<·) Huic principio totum innititur sylilema rationalistarum, ac mythicorum, praecipue vero Straussii. Verum et hoc systema pendet a natura ipsius proteslantiemi, quae tota *subjectiva* est, seu a spiritu uniuscujusque privato tamquam a proprio fundo

369. Ad 8. Al·;?. agendi rationem quam tonet ecclesia in proponendis fidei dogmatibus per aliquam determinatam formam, adversari antiquioris ecclesiae indoli; hoc enim falsum est. Vidimus siquidem plures haereses in vivis adhuc agentibus apostolis proscriptas fuisse, et determinatis formulis contradictorias erroribus illis veritates assertas. Ante concilium nicaenum jam octoginta plus minus haereses proiligatae sunt, et veritas catholica eadem ratione in tuto posita: voces *trinitatis, personae, naturae* aliaeque ejusmodi inductae sunt contra catholicae veritatis hostes, ut tesserae orthodoxae fidei.41 Quod si factiosi aliqui tunc temporis pariter restiterunt ecclesiae definitionibus, uti nunc eisdem resistunt protestantes, cuncti ab ecclesiae sinu ejecti sunt, et ipsa incolumis semper perstitit ac ita perseverat, quin ex perduellium defectione quidquam detrimenti capiat. 42

370. Ad 9. -V. Ut enim constat ex probationibus, ecclesiae auctoritas spectari non debet ut auctoritas humana, sed velut organum divinitatis, ac perpetua seu jugis manifestatio Christi ipsius, qui eam sibi suffecit ut testem, judicem, ac magistram earum veritatum quas eidem ipse commisit, ac propterea infallibilitate instruxit. Scriptura est pars istius depositi perinde ac traditio: utriusque autem custos et interpres ecclesia est; illa vero nequit sola esse regula fidei nostrae, ut patet ex aberrationibus acatholicoruro omnium, qui eam unicam ducem sequi voluerunt, rejecto ecclesiae testimonio ac magisterio, prout suo loco uberius evolvemus. Quod adjicitur de inspiratione, paulo ante exposuimus.

371. Ad 10. *D.* Scripturae valor *extrinsecus* seu *relate ad nos, C. intrinsecus* et *in se, N.* Certe, ut postea ostendemus, nonnisi per ecclesiam

tides ac religio emi debet. Hinc pervulgata in Germania antithesis illa qua distinguitur in sua natura Catholicism ns a protestantismo, quod ille nimirum sit *objectirus* quatenus fidem seu fidei objectum ab ecclesia recipit, iste sit *subjectivus* quatenus iidem seu fidei objectum de suo cudit sibique efformat.

411 Harum formularum exemplum aliud occurrit in voce *ὁμοοὔσιον consubstantiale* quae jam saec. III. tesseram constituebat orthodoxae fidei circa Filii divinitatem, adeo ut Dionysius alex, accusatus fuerit apud cognominem rom. pontificem, quod eam vocem omisisset in ecclesia a patribus frequentatam. Cf. quae adversus Basnagium de hac voce erudite scripsit doctus De Magistris in praefatione ad opera s. Dionysii alexandrini, pag. 34 seqq. Romae 1796.

▮*î) Ex his constat quam ineptum sil quod Bôhmerus loc. cit. adstruil, dum affirmat quod *fidei* definitio alienam a religionis natura coactionem inferat. Jam vero num religionis naturam ignorabat apostolos, cum formam doctrinae praescriberet ab omnibus servandam? Aut cum verbi administris potentiam datam testabatur IL Cor. X. 5. ut omnem intellectum redigerent in obsequium Christi? Ludit profecto Bühmerus dum haec oggerit. An forte hic agitur de coactione, quae libertati vim inferat, quam nec ipsa natura patitur? Agitur enim vero de necessitate officii, quam secum infert legitimum quodvis praeceptum, qua nempe intelligitur praescriptum officium ita necessarium esse, ut qui parere detrectet, et culpam contrahat, et subeundae poenae obnoxium se reddat. Cf. cit. *Comment,* pag. 81.

nobis constare tuto potest de inspiratione, numero et canone librorum divinorum.

372. Ad 11. *D.* Id est Scriptura per ecclesiae interpretationem illum verum ac germanum sensum praeseferret quem reipsa habet, *C.* sensum adscititium pro lubito ei tributum, Nec enim ad arbitrium ecclesia Scripturae sensum affingit; sed dumtaxat verum ejus sensum declarat juxta analogiam fidei, juxta sensum traditionalem, ac juxta illum sensum quem ipsa a Christo et scriptoribus ipsis divinis accepit. Soli acatholici qui hanc deserunt viam, reipsa Scripturae eum sensum tribuunt quem ipsa nec habet nec patitur, quando adnituntur aliquid ex Scripturis evincere quod rectae fidei adversatur; nec enim ipsi legitimi sunt Scripturarum interpretes, cum numquam Christus ejusmodi munus ipsis demandaverit. Exinde omnes haereses ortae sunt inter se pugnantes. 43 Xr

373. П. Obj. 1. Saltem ecclesiae infallibnitatem non adstruunt ilia Scripturarum oracula quae ad eam evincendam catholici afferre solent. Etenini 1. quod Matth. XVI. dicitur de *portis inferi,* de morte intelligi debet, ut liquet ex verbis Ezechiae, qui periculum ex quo evasit commemorans ait: *Ego dixi: in dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi* 4,* quas vocat David *portas mortis* dicens: *Qui exaltas me de portis mortis45:* sane

αδη infernus mortem, vel mortis regionem, sepulcrum significat. Christus igitur pollicetur mortem contra ecclesiam non praevalituram, quia fideles resurgent gloriose.4 6 2. Quod si catholici pugnaciter contendant illis vocibus vere significari infernum, ideo Christus promisit numquam infernum

,J) Optime cl. Mohler, *Symbol.* chap. 5. §.40. in hanc rem scribit: ..Lorsque Terreor a semé le doute et la division dans les esprits, quel moyen de discerner la vraie doctrine, de revenir à Γunité, sans un tribunal vivant et infaillible? Hors de là, nous serions jetlés d'opinions en opinions,et bientôt toute vérité nous échapperait. Aussi pour le dire en passant, partout où l'écriture acté proclamée la seule régie de foi, on n'a point compris les développemcns du dogme, on les a même rejettes formellement. Souvent aussi les sectaires se sont précipités dans un autre abîme. Après avoir roulé d'erreur en erreur, enveloppé d'épaisses ténèbres, ne rencontrant partout que le chaos, T hérétique désespère de sortir jamais du labyrinthe des opinions. Alors dans wn abattement, il rapporte à ΓEcriture tous les rêves, toutes les visions de l'époque, puis il proclame tout cela dogme de l Evangile. Mais si T on reconnaît comme dogmes toutes les opinions, quelles qu'elles soient, qui se sont rattachées à T Ecriture, à quoi dès lors aboutira T histoire chrétienne? A montrer que l'Ecriture, par cela même, qu'elle admet tous les sens, ne renferme aucun sens. Voici donc à quoi se réduisent toutes les objections contre l'église catholique: toutes vos définitions dogmatiques, nous cric-1-on, supposent que la lettre des Ecritures récele un sens unique, à jamais immuable, et pourtant elle n'en a aucun, puisqu'elle les a tous. L'esprit humain, dans l'église chrétienne, n'a d'autre but que de mettre en lumière celle vérité, et dix-huit siècles n'ont pu la montrer à vos veux.·*

<9 Isai. XXXVIII. 10.

4G) Apud Blomfield in hunc loc.

praevaliturum adversus ecclesiam, quia semper Christus fidos ac devotos habebit, quos ipse novit; aut quia 3. non praevaliturus est infernus adversus ecclesiam Christum filium Dei ad instar Petri profitentem, non autem quoad reliquas veritates circa quas errores irrepere possunt. 4. Deinde Christus pollicitus est hanc firmitatem ecclesiae *catholicae* non autem ecclesiae romanae aut alii particulari ecclesiae. 5. Sane infernus non minus praevalere potest adversus ecclesiam erroribus practicis seu vitiis et peccatis, quam theoreticis; quantum vero praevaleat vitiis in ecclesia romana, nemo est qui nesciat. 6. Quod vero attinet ad textum paulinum quo ecclesia dicitur columna et firmamentum veritatis, non majoris ponderis est: ecclesia enim de qua loquitur apostolus est ecclesia ephesina, quae profecto utpote particularis non est censenda infallibilis: 7. sensus itaque illius effati est, ecclesiam eatenus dici columnam veritatis, quatenus conservat Scripturas, quin ulla ei tributi sit auctoritas quae a solo Deo promanat.[47] 8. Quid praeterea vetat quominus conditionatas dicamus Christi pollicitationes, cujusmodi fuerunt quae antiquae synagogae factae sunt? Exploratum enim est ecclesiam judaicam non semel errasse praesertim vero in judicio Christi, dum manus hominum Spiritu Dei illustrata habuit illi fidem.[48] 9. Sic pariter constat ecclesiam catholicam in pluribus errasse, sive cum praeter Scripturam adseivit traditionem ut fidei regulam; sive cum imaginum cultum probavit quem ante ann.[4] triginta a celebratione concilii nicaeni II. reprobaverat concilium constantinopolitanum, ac post annos septem iterum rejecit concilium francofordiense, et graeci adhuc reprobant: sive demum, cum tot alios articulos symbolis apostolico, nicaeno, et athanasiano adjecit.[49] Denique 10. nemo est

47) Ita Mac-knight: *Préface,* tom. I. *Timothy,* sect. V. apud Kenrick, op. cit. pag. 241.

48) Celebre hoc argumentum est quod minister Claudius objecit Bossuetio in collatione inter ipsos habita. Cf. *Conférence avec M. Claude sur la matière de (église.* Opp. edit. cit. tom. XXIII. pag. 291.

49) lia Newman oxoniens. in op. cil. led. VIII. pag. 247 seq. ubi agit *De indefectibilitate.* In lect. autem III. ubi tractat *De doctrina infallibilitatis,* excandescit contra ecclesiam catholicam seu romanam. Quoniam vero protestantes conqueruntur de catholicis quod nimis duros interdum se praebeant in controversiis quas cum ipsis agitant, juverit heie specimen exhibere moderationis quam servat Newman agens de ecclesia romana, id est. catholica. Hic igitur pag. 101. fatetur, ipsam esse ecclesiam per se nobilibus donis abundantem, justisque titulis; sed ajicit ineptam esse ad iis religiose utendum, utpote quae sit *astuta, obstinata, vilis, malitiosa, crudelis, inhumana* quemadmodum sunt *furiosi.* Eam comparat *daemoniaco,* affirmans quod donec Deus eam non sanaverit, tractari debeat perinde ac si ipsamet esset *diabolus ille iftii eam regit.* Pergit deinde ac profitetur non propterea inficiari in *romanismo* res bonas inveniri, hominesque bonos, quia *satanas* semper consuevit bonum cum malo immiscere (pag. 102 ›. Opinio principalis hujus *diabolici* systematis, juxta ipsum, est infallibilitas ecclesiae. Quibus praemissis sibi ostendere assumit 1. quod *romanismus* spectet certitudinem clarissimam velnli necessariam ad fidem et spem Christianam; 2. spectet dubium veluli pugnans cum assensu veritatis; 3. tendat ad eflbrmandam completam et consistentem theologiam (haec possumus illi facile concedere); 4. in hoc

qui ignoret plures identidem veritates in ecclesia fuisse obscuratas praesertim circa gratiam, contritionem et sacramenta. Ergo.

374. *P. N.* Ant. ad 1. prob. *Neg.* verba Christi hic de morte usurpari in sensu adversariorum, cum huic, interpretationi sensus traditionalis totius antiquitatis opponatur. Quamvis enim demus in objectis locis vocem inferorum aut mortem aut sepulcrum significare, quod non abnuimus, perperam exinde infertur in eadem significatione Christum Matth. XVI. eam usurpasse, ut aperte liquet ex Christi scopo et serie orationis. Etenim Christus hic vult rationem reddere quare firma futura sit ecclesia sua, et exponere cujusmodi sit firmitas quam eidem pollicetur: porro rationem firmitatis ducit a petra supra quam eam aedificaturus sit: firmitatis autem naturam exponit talem fore, ut etiamsi infernae omnes potestates in eam conspirent, numquam sint adversus eamdem praevaliturae. Quapropter vel ipsi acerrimi ecclesiae catholicae hostes hanc probant interpretationem. Rosenmüller sic enarrat Christi verba: „Quam (meam ecclesiam) nulla, ne potentissimorum quidem hostium vis destruet. . . *Πύλσχ ἀδον,* tartareae potestates, consultationes et molimina diabolorum, tyrannorum et hostium ecclesiae. Nam 'I>*£' cui *πύλη* respondet, notat ejusmodi portam, ubi habetur judicium, vel imperium, aulam principis, dominandi potestatem , unde regia imperatoris Turearum *Porta* nuncupatur: *αδη* autem, SW, *inferi* est *orcus, tartara,* tota umbrarum respublica 50 :" nec aliter exponit hunc locum Kuinoel51, atque Calvinus ipse.52

375. Ad 2. A'. Christus enim loquitur de ecclesia sua visibili aedificanda supra petram, seu supra Petrum, qua de causa ei confert potestatem ligandi atque solvendi.

376. Ad 3. *D.* Una cum reliquis fidei articulis, *C.* solam Christi divinitatem, *N.* Ecclesia enim debet profiteri integram fidem, seu omnes et singulos fidei articulos quos a Christo accepit, ut patet ex superius dictis:

vero efficiendo negligat auctoritatem et innitatur argumentis abstractis ; 5. judicet ac disponat de systemate christiano ex praeconceptis fundamentis; 6. substituat spiritui amoris technicam ct formalem ubedlentiam. Tria porro haec posteriora capita totidem calomniae sunt.

i0) In *Schol. in Nov. Test,* ad hunc loc.

5I) Sic enim in suo *Comment,* in *libros* .Vori *Testam, historicos* scribit in hunc loc. «Itaque sensus verborum Christi est: nulla hostium vis, ne potenlissima quidem et maxima, evertere, destruere ecclesiam meam poterit.- Hunc ipsum textum praeclare evolvit Card. Wiseman in op. cui titulus: *Conférences sur les doctrines et les pratiques principales de l'église catholique.* Vers, ex angl. *Conf.* IV.

52) *Comment, in harmoniam ex tribus Euangelistis* in hunc loc. ita exponit: ». . . Surgcret nova ecclesia, quae victrix staret contra omnes inferorum machinas. Tametsi enim vel ad fidem vel ad ecclesiam pronomen *eam* referri potest, posterior tamen sensus melius convenit, quod contra omnem satanae potentiam invicta stabit ecclesiae firmitas: nempe quia inconcussa perpetuo manebit Dei veritas, cui innititur ejus fides.- Opp. edit. Amslelod. 1667. tom. VI. pag. 195.

quapropter si vel in uno articulo ecclesia a veritate descisceret, jam eam vincerent inferorum portae. Accedit professionem Petri in Christi divinitatem non fuisse nisi causam ob quam Christus potius super Petrum quam super reliquos apostolos peculiariter fundaverit ecclesiam suam, ut suo loco ostendemus.

377. Ad 4. *D.* Si ecclesia catholica distingui posset ab ecclesia romana, *C.* si una eademque sit ecclesia catholica et ecclesia romana, xV. Jam paulo ante ostendimus ecclesiae romanae nomine ecclesiam catholicam significari et vicissim. 53

378- Ad 5. *D.* Si infernus inducere posset ecclesiam ad labefactandam morum regulam, C. si non obstantibus individuorum peccatis, integra ac intemerata ipsa regnla permaneat, xV. Dummodo ecclesia intemeratam ac integram servet morum regulam, individuorum vitia nullum ei nocumentum afferunt, sed qui peccant sibi nocent. Jam vero ecclesia non minus infallibilis a Deo constituta est quoad regulam morum, quam quoad regulam fidei. Eadem porro ratione qua errores privatorum non nocent ecclesiae fidei, sic ejus non nocent sanctitati illorum vitia. Ceterum futuros in ecclesia peccatores Christus praevidit ac propterea eidem contulit potestatem remittendi peccata: apud haereticas vel schismaticas sectas eadem saltem peccata vigent, at illarum ministri ejusmodi potestate minime fruuntur.

379. Ad 6. *D.* Si ecclesia in partes dividi posset, *C.* si individua sit. y. Porro, ut paulo ante adnotavimus, ecclesia una ac individua est nec potest in partes scindi : quando propterea apostolus scripsit ad Timotheum: *Ut scias quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quae est ecclesia Dd vivi, columna et firmamentum veritatis,* loquitur de ecclesia Dei universa cujus portio in urbe ephesina Timotheo illius urbis episcopo pastorali curae commissa erat. 54

380. Ad 7. *D.* Si columna ac firmamentum alicujus aedificii destinata essent ad usum arcae vel archivii, *C.* si ad sustentandum ac fulciendum aedificium ipsum, zV. Nescio porro utrum Vitruvius vel aliquis alius artis architectonicae magister unquam ordinaverint columnas ac firmamentum alicujus domui ad usum archivii, et non potius ad domum sustentandam. Quod

iJ) De hoc argumento fuse disseruimus in peculiari dissert. *De denominatione haeretici et schismatici quam tribuit ecclesia catholica sectis a se separatis,* impressa Romae 1850, et iterum Bononiae ac Napoli anno 1851.

s<) Huc referuntur quae scribit s. Cyprian. in lib. *De unit, eccles.* «Ecclesia una est, cujus a singulis in solidum pars tenetur." Exinde liquet quam ridicula sit illorum objectio, qui ex eo quod in Apocalypsi jussus fuerit apostolus scribere *septem ecclesiis,* concludunt plures ecclesias in Scripturis distingui. Perinde enim hoc esset ac si quis contenderet unicum non esse regnum vel imperium quod distributum est in plures provincias, quae tamen ad eundem principem pertinent ac regnum ipsum constituunt.

quidem si ita esset non solum ecclesia Dei, sed cujusvis civis domus posset pariter vocari columna et firmamentum veritatis, cum in ea servari eadem ratione potuerint ac possint Scripturae sacrae. Tales sunt protestantium nugae dum veritatem impugnant. 65

381. Ad 8. **Resp.** Vetant omnia, quae in probationibus attulimus, quaeque omnem excludunt conditionem. Quod si synagoga erravit in judicio Christi Domini, in primis animadvertimus eam non habuisse promissiones quas Christus fecit ecclesiae suae; illa, ut alibi adnotavimus, peculiari ordine providentiali a Deo regebatur per seriem prophetarum aliaque adminicula extraordinaria, ideoque Deus nullas ei fecit pollicitationes. 5° Contra vero diversa omnino ratione voluit Christus instituere ac regere ecclesiam a se institutam, id est per hierarchiam sub capite quod ei praefecit. Verum etiamsi admitteremus nonnullas promissiones veteri synagogae factas a Deo esse, hae non protendebantur nisi ad Christum usque, ad quem veluti paedagogus populum perducere debebat, prout reipsa Deo opitulante perfecit. Cum igitur Christus advenit, ipsa jam perfuncta erat munere suo: qua de causa Servator noster divinam missionem suam miraculis ac vaticiniis comprobavit. Qui gratiae divinae obsecuti sunt, in eum crediderunt, ceteri in incredulitate permanserunt; sic populus ille tot scelerum quibus se contaminaverat, idololatriae praesertim atque frequentis apostasiae, poenas luit. Atque hac ratione adimpleta veterum prophetarum oracula sunt, qui hanc defectionem ac poenam eidem populo comminati fuerant, totiesque praedixerant. 57

382. Ad 9. *N.* Suppositi enim qui hic ab adversariis recensentur errores ecclesiae catholicae, totidem veritates sunt quas partim vindicavimus, partim paulo post adstruemus. Alioquin sabelliani pari jure potuissent ecclesiae crimini vertere professionem trium divinarum personarum in Deo; ariani professionem consubstantialitatis Verbi cum Patre; et ita porro haeretici reliqui. Concilium constantinopolitanum VIII. quod nobis objicitur, fuit conciliabulum schismaticorum. 58 De concilio francofordiensi alias scripsimus 59; sic etiam paulo ante excussimus quod de adjectione articulorum fidei heic rursum objicitur, et quo sensu intelligi id debeat, nempe de magis explicita

11 I

IB.

is) Cf. Bellarmin. *De eecl. rnilit.* lib. III. cap. 14. §. 5 seqq. ubi hanc ipsam propositam jamdiu 'a Calvino expositionem confutat.

**) Cf. Tract. *De vera relig.* part. II. Prop. I. n. 8 seqq.

»') Cf. Bossuet in *Conférenc.* cit. pag. 293 seqq., nec non quae scripsimus in Tract. *De incarn.* part. I. cap. 3. prop. I.

48) De hoc conciliabulo cf. Baronium cum critica Pagii ad ann. 814. n. 33 seqq. Exinde enim patebit illud non fuisse nisi concilium malignantium el furentium schismaticorum.

4?) In Tract. *De cultu sanet,* cap. 5. n. 140 seqq. Cf. Bossuet, *Du culte des images.* Opp. edit. cit. tom. XVIII. pag. 259 seqq. nec non Petav. *De incarnat.* cap. 13 seqq.

expositione, seu de *modo* expositionis, non de iidei *substantia,* quae semper eadem est. iŭ Falsum pariter est, quod de graecis affirmant adversarii, eos nempe respuere imaginum cultum. Mirum est eos talia in facto adeo pervulgato comminisci.

383. Ad 10. A' Huc enirn est commentum jansenistarum invectum, ut sua obtrudant apud imperitos, adeoque jure merito nota baereticali confixum est in constit. dogmatica *Auctorent fidei. 61* Ecclesiae magisterium jugiter vivum est, ac propterea impossibile est aliquam fidei veritatem ita obscurari, ut error ecclesiam universam invadat ac populetur. Sane juxta ipsos ideo scholastici fuerunt pelagianismo infecti, quia non docuerunt gratiam humanas cogere voluntates, infidelium et peccatorum opera totidem esse peccata, et sic de ceteris dicatur. Itaque eorum est mens obnubilata, non autem obscuratae sunt in ecclesia catholica veritates.

PROPOSITIO II.

Ecclesia est pariter infallibilis in factis dogmaticis decernendis.

384. Ut lux affulgeat implexae huic quaestioni, constituendum in primis est quid veniat nomine *facti dogmatici;* deinde accurate determinandum infallibilitatis, quam adstruimus, objectum.

385. *Facti* igitur *dogmatici* nomine, prout heic sumitur, significatur factum cum jure connexum, quod nempe determinat sensum alicujus scripti in ordine ad ejus orthodoxiam, vel heterodoxiam ab auctore intentum: ac totum proinde situm est in aliqua doctrina prout haec ab auctore textu, propositione aut sententia sua traditur ac docetur. Quo fit, ut si paucis illud complecti libeat, haud incommode dici queat: *factum a quo determinatur jus;* vel etiam: *jus in facto fundatum.* Doctrina quippe auctoris cujusque cum bifariam spectari possit, nempe tum in se, tum in tota orationis serie atque auctoris scopo, qui ex eadem orationis serie exurgit, factum dogmaticum respicit doctrinam in suo complexu, ex quo determinatur sensus et mens quae in auctoris libro seu scriptione elucescit. Objectum proinde definitionis ac propterea infallibilitatis ecclesiae, saltem directum, est *jus,* scilicet orthodoxia aut heterodoxia alicujus doctrinae, quae continetur in textu aut propositione cujusdam libri, prout ex totius orationis serie, seu ut vulgo dicitur, ex contextu et scopo ipsius auctoris eruitur.

*·) Quoniam protestantes numquam cessant ab objectione, quod ecclesia suis definitionibus novos articulos adjecerit symbolo apostolico, aut symbolo nieaeno et athanasiano, inter quos eminet Newman, qui loc. cit. exprobrat catholicis, quod suffecerint illis symbolis quibus constanter adhaerent anglicani, *credo* (ut ipse vocat fidei professionem) Pii IV., juverit ad os adversariis obstruendum hic subjicere profundam theoriam cl. Môhler, qui in *Symbol.* loc. cit. haec praeclare habet: "Dés que la divine parole fut devenue foi humaine, de ce moment elle fut perçue, conservée, transmise par l'homme. Tout, jusqu'au récit évangélique, met en lumière la loi que nous constatons: dans le choix et la disposition du sujet, se retrouve le génie propre de chacun des historiens sacrés. Mais que sera-ce quand les apôtres traverseront les mers, lorsqu'ils porteront l'évangile aux extrémités du monde? Alors on voit s'élever du milieu de ceux, à qui ils prêchent, une foule de difficultés qu'ils sont obligés de résoudre, et pour cela il leur faut discuter, raisonner, comparer; opérations, qui mettent en jeu toutes les facultés de l'entendement. Ainsi la doctrine du Sauveur fut soumise à l'exercice de Γintelligence humaine. D'une part la divine parole fut analysée, et reçut des divisions logiques; d'autre part elle fut coordonnée, comparée avec elle-même; on ramena toutes les parties à certains points fondamentaux, on mit en relief la base sur laquelle répose tout l'édifice. Dès lors un point de vue plus clair et mieux circonscrit fut ouvert à l'esprit humain; car toutes les idées qui lui viennent du dehors, il faut qu' il se les assimile comme par une seconde création, s'il veut en avoir pleinement conscience. Ainsi élaborée en quelque sorte par le concours de l'intelligence humaine, la doctrine primitive se montra sous plusieurs faces différentes. Mais resta-t-elle toujours la doctrine primitive? Nous pouvons répondre, oui et non: *oui* car elle est immuable quant i *son essence; non,* puisqu'elle changea quant à *i expression.* Assurément,.du temps «les apôtres, l'esprit divin présida à tous ces développement; mais il n'est pas moins certain qu'ils ne s'opérèrent pas sans Γhomme, saus l'activité, sans Γ intelligence de l'homme. Comme dans les oeuvres chrétiennes la liberté et la grâce, le divin et l'humain sc pénétrent réciproquement, ainsi en est-il dans le point dont il s'agit.' Jamais il ne peut arriver autrement. Apres la mort des apôtres, quand les évangiles, les épitres et toutes les écritures furent entre les mains des fidèles, nous voyons encore la parole de Dieu assujettie, pour ainsi dire, à l'activité de l'homme. Lorsque l'église définit la doctrine primitive contre les hérésies, il faut de nécessité qu'elle change l'expression apostolique contre une autre plus propre à repousser l'erreur qu'elle veut condamner. Montrant la vérité divine sons tous les points de vue, les apôtres ne purent en conserver la forme première; l'église par conséquent ne le peut davantage. Puisque l'hérésie se reproduit sous mille faces différentes; puisqu'elle revêt toutes les apparences, emprunte toutes les couleurs, l'église aussi doit prendre diverses positions; elle doit se mettre en face de l'erreur, et opposer à ses nouvautés d'expressions une nouvelle terminologie. Qu'on examine le symbole de Nicée, par exemple, et l'on reconnaîtra ce que nous avançons. Ainsi la tradition transmet aux siècles futurs h vérité chrétienne sous une forme différente. --- Au surplus, si l'homme fidèle pénétre toujours plus avant dans la révélation évangélique, il semble le devoir aux attaques de l'erreur contre la vérité.... Enfin la chiite des prolestans imprima, nn mouvement d'ascension au catholicisme. Que l'on compare les auteurs des derniers temps avec les ouvrages antérieurs au concile de Trente, et l'on verra clairement que. dans la connaissance du christianisme, nous sommes â un dégré plus haut qu'avant la réforme. Tous les dogmes remis en question ont été commentés, discutés, placés dans un plus grand jour, assis sur des bases mieux reconnues, et plus affermies."

Si proinde ecclesia anglicana, ut ait Newman, contenta semper extitit solis symbolis apostolico, nieaeno et athanasiano, ideo est, quia illa ecclesia ulpolc infallibilitatc et auctoritate destituta nullam potuit haeresim, nullum errorem damnare, atque ei contradictoriam veritatem opponere. Ita est dc omnibus sectis. ***Credo Pianum*** damnat inter caeteros etiam errores anglicanorum circa primatum rom. pontificis. Hinc illae lacrymae !

°*) Talis est synodi pistoriensis I. propositio quae asserit: *Postremis hisce saeculis sparsam esse generalem quondam obscurationem super veritates gravioris momenti spectantes ad religionem et quae*

386. Ex hac facti dogmatici notione colligitur I. illud minime constitui ex textu, aut propositione *in se* ac solitario, seu sine relatione ad sensum sive mentem auctoris spectata; fieri enim potest, ut propositio aliqua in se spectata sit orthodoxa, sit vero erronea aut haeretica in sensu auctoris qui eam tradit; e. gr. in scriptore catholico haec propositio: *Fides justificat,* est orthodoxa, cum ea ex analogia fidei intelligi debeat: *Fides dispositive justificat una cum reliquis quae ad justificationem concurrunt;* at in scriptore lutherano eadem propositio est haeretica, cum juxta lutheranuin systema intelligatur de *sola fide formaliter justificante.*

387. Colligitur II. Aientem et sensum auctoris qui ad factum dogmaticum constituendum requiritur, haud esse mentem aut sensum *subjectivum* et personalem de quo solus Deus judicat, sed illum esse sensum *objecticum,* qui exurgit ex libro ipso, serie orationis, parallelismo, et aliis quae hunc determinant sensum, ut ita loquar, externum.

388. Colligitur III. Objectum definitionis ac proinde infallibilitatis ecclesiae nec esse solum factum prout a jure distincte spectatur, neque solum jus, sed jus cum facto inseparabiliter conjunctum. Nam *factum,* quod e. gr. Lutherus aut Calvinus hoc vel illud scripserit, non est objectum definitionis, sed praesupponitur ex historia, critica, etc. Sic etiam *factum* prout dicit mentem aut sensum objectivum auctoris, uti exposuimus, non est saltem directe objectum definitionis, cum pariter hic sensus ex contextu, et locorum parallelismo, ex collatione, ex complexu, scopo aliisque regulis critices colligatur, ac pariter praesupponitur tamquam, ut ita dicam, praeambulum certum. Itaque definitio infallibilis ecclesiae directe cadit in jus quod in facto fundatur 1, seu in orthodoxiam aut heterodoxiam alicujus doctrinae quae in tali textu aut propositione continetur in ordine ac relatione ad mentem sive sensum objectivum auctoris qui per eam exprimitur. Cum vero talis doctrina non possit infallibili judicio pronunciari decernique catholica aut haeretica nisi per relationem ad objectivant auctoris mentem, fit, ut non possit in concreto ecclesia infallibiliter decernere directe jus, quin simul indirecte decernat factum quod est basis, fundamentum et radix ex quo in concreto jus seu veritas aut falsitas, orthodoxia aut heterodoxia alicujus doctrinae exurgit, et cum quo, uti diximus, est necessario et inseparabiliter connexum atque ab eo dependens.

389. Janseniani ut eluderent damnationem quinque propositionum quae decerptae erant ex *Augustino* Jansenii, Arnaldo duce, coeperunt distinguere inter *jus* et *factum.* Propositiones illas in se spectatas professi sunt merito proscriptas, easque se ex corde ut haereticas quoque damnare; verum tum

sunt basis fidei, et moralis doctrinae Jesu Christi, quae quidem proscripta est uti haeretica.

*) Hac de causa in nostra facti dogmatici definitione etiam posuimus *jus* in recto, et *factum* in obliquo.

eas contineri in Jansenii *Augustino,* ac in mente Pt .sensu Jansenii haereticas esso, protestati sunt nulla se ratione adduci posse ut crederent ac profiterentur. Nam, ut ipsi ajcbant, hoc factum est mere humanum; circa factum autem humanum ecclesiam infallibilitate minime pollere, penes omnes in confesso est. Ex quo inferebant se nec debere, nec posse obsequi, obluctante propria eorum conscientia, damnationi et censurae quinque propositionum in sensu auctoris. 2 Hac ratione janseniani adnitebantur effugere promeritam damnationem, in quo pariter iterum iterumque fuerunt proscripti.3

390. Ex nuper invecta distinctione janseniana inter jus et factum, coepit agitari haec controversia de infallibilitate ecclesiae in factis dogmaticis dijudicandis. Janseniani communi suffragio ejusmodi praerogativam ecclesiae denegant, catholici unanimi consensu illam eidem vindicant. Nos propterea cum istis sic assertam propositionem evincimus.

391. Christi ecclesia, ex dictis, non solum testis est infallibilis depositi revelationis, quod a Christo et apostolis custodiendum accepit, sed est praeterea infallibilis judex in controversiis dirimendis, ac magistra infallibilis in ministerio quotidiano. Atqui neque judex infallibilis nec infallibilis magistra esset in docendo populum sanam doctrinam, nisi pariter infallibilis esset in factis dogmaticis.

392. Nam juxta praemissa ita jus est cum facto connexum et ab eo dependens, ut nisi saltem indirecte posset ecclesia infallibili judicio pronuntiare de facto, nulla posset ratione decernere de jure, seu de orthodoxia aut heterodoxia alicujus propositionis. Cum vero ad sartam tectamque servandam Christi doctrinam penes fideles, atque ad eos retrahendos a pascuis venenatis, eosque sana doctrina instituendos omnino opus sit tum infallibili judicio, tum infallibili magisterio, plane consequitur non minus quoad jus, quam quoad factum ex quo illud pendet, debere ecclesiam infallibilitate pollere.

') Totam originem ac progressum hujus distinctionis copiose refert Tournely in track *De Gratia,* pari. I. quaest. 1IL epocha tertia jansenismi. Cf. etiam *Oeuvres de Fénelon.* Versailles 1821. tom. X. *Avertissement de Γ éditeur.* Prem. Partie: *Précis dogmatique . . . des erreurs du jansénisme pour servir d'introduction aux écrits de Fénelon sur cette matière.* Art. I. §. 17. *Deuxième subterfuge ; le silence respectueux sur le fait de Jansénius,* pag. 21 seqq.

J) Huc spectat celebris *casus conscientiae,* quo fingitur clericus cui absolutio sacramenlalis denegata fuit, eo quod declarasse!, »se revera quinque propositiones simpliciter et absolute damnare, ac formulae fidei Alexandri VII. subscripsisse quidem; nihilominus quantum ad quaestionem *facti* seu attributionem illarum quinque propositionum libro Jansenii, existimare se religiosum sufficere silentium." Quem casum quadraginta doctores parisienses his verbis resolverunt: «Doctores infrascripti, visa casus expositione, hujus ecclesiastici viri sententiam nec novam esse, nec singularem, nec ab ecclesia damnatam, neque talem, ut confessarius possit ipsi sacramentalem denegare absolutionem, nisi eam retractaverit. Deliberatum in Sorbona die 20. Julii ann. 1701." Ast hanc responsionem Clemens XI. damnavit ac reprobavit apposito decreto dato die 13. Febr. ann. 1703. Cf. cit. AA.

Alioquin cum ecclesia no fidelos pravis dogmatibus imbuantur, aliquot propositiones seu doctrinam in aliquo libro contentam damnat, oosque lectione talium librorum interdicit, isti obsequi ac obtemperare minimo tenerentur; possent quippe reponere, ecclesiam in boc suo judicio lalli potuisse, ac reipsa deceptam esse, dum existimavit hunc esse auctoris sensum, et ex falsa hac suppositione damnasse tamquam haereticas aut erroneas propositiones veras atque orthodoxas. Non posset praeterea ecclesia lupos a grege arcere; cum enim istorum doctrinam ecclesia proscriberet, semper possent auctores excipere, ecclesiam mentem suam non esse assecutam, ideoque perperam doctrinam illam damnasse. Quae quidem omnia, ut patet, inane ac supervacaneum redderent commissum ecclesiae a Christo magisterium, et judicium in controversiis fidei ac morum dirimendis. Via lata pateret erroribus omnibus tum theoreticis tum practicis ingenti fidei morumque jactura.

393. Rursum: Christus instituendo ecclesiam sibi ut finem proposuit snppeditare per eam hominibus medium tutum ad salutem, adeoque, uti ostendimus, eam infallibilitate instruxit: jam vero non minus necessaria est ad hunc finem obtinendum infallibilitas in factis dogmaticis, quam sit infallibilitas in genere; ergo nisi absurde affirmare velimus, Christum idoneis mediis ad finem obtinendum ecclesiam suam minime communivisse, fateamur necesse est et hanc infallibilitatem in factis dogmaticis decernendis eidem contulisse. Etenim ejusmodi infallibilitas, ut vidimus, non minus quam generalis illa, necessaria est ad secernendam veram a falsa doctrina, sive ad impediendum quominus falsi doctores incautos decipiant, sive demum ad fideles rite sana doctrina informandos. Cum enim universim receptum sit, ut auctores in scriptis seu libris propria sensa exponant, si ecclesia praedita a Christo non esset infallibilitate in judicanda orthodoxia aut heterodoxia doctrinae, prout ex contextu eruitur, seu prout jus facto innititur, jam non posset ullo modo fungi munere sibi commisso.

394. Attamen Christus Joann. XXI. dixit Petro: *Pasce oves meas... pasce agnos meos.* Petrus adhortatur episcopos scribens: *Pascite qui in vobis est gregem Dei*[4]; et Paulus sic alloquitur majores natu quos ex Epheso congregaverat: *Attendite vobis et universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit episcopos regere ecclesiam Dei-* rationem vero reddens hujusmodi admonitionis subdit: *Ego scio quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces non parcentes gregi. Et ex vobis ipsis exurgent viri loquentes perversa, ut abducant discipulos post se. Propter quod vigilate.*[5] At inutilis prorsus fuisset haec vigilantia episcoporum, si certo et infallibiliter non potuissent judicare utrum quae locuturi aut scripturi essent illi novatores, vera an falsa, catholica an haeretica fuerint. Demum frustra mandasset idem

<) I. Pclr. V. 2.

*) Act. XX. 28—30.

apostolus Tito curare ut senes sint *sani in fide* ", si neque Titus neque episcopi reliqui etiam simul sumpti cum ecclesiae capite de doctrina orthodoxa aut haeretica, prout ab auctoribus asseritur, judicare ac decernere absque erroris ac deceptionis suspicione possent, prout nec possent rite pascere gregem sibi commissum. Quae quidem omnia absona sunt et absurda.

395. Quare ecclesia hac potestate continenti saeculorum omnium serie usa est, quin ullus unquam, si haereticos forsan excipias, reclamaverit, immo quin ratum et infallibile non habuerit ejus hac in re judicium. Sane ecclesia in concilio nicaeno damnavit Arii *Thaliam* utpote erroribus, haeresibusque refertam. 7 Damnavit scripta Nestorii in concilio ephesino et chalcedonensi eadem de causa; contra vero probavit scripta Cyrilli adversus eundem exarata, utpote orthodoxa8, et ita porro se gessit insequentibus saeculis, cujus illustre exemplum prae caeteris suppeditat concilium V. oecumenicum in damnatione trium capitulorum °, ut reliqua missa faciam.

396. Sive igitur spectes munia quae Christus ecclesiae imposuit, sive ejus finem in ecclesia instituenda, sive praxim constantem quam perpetuo ecclesia tenuit, liquet, eam in factis dogmaticis decernendis aeque infallibilem esse, prout ostendendum assumpsimus. 1 °

DIFFICULTATES.

397. I. Obj. 1. Ecclesia non est infallibilis nisi quoad ea, quae in divina revelatione continentur; jam vero factum dogmaticum e. gr. Jansenii. seu sensus et mens Jansenii in damnatis quinque propositionibus, prout in ejus *Augustino* continetur, aut ex eo eruitur, neque directe neque indirecte in revelatione continetur; fatendum proinde est ejusmodi infallibilitatem ecclesiae minime competere. 2. Sane sensus alicujus propositionis, aut textus, aut etiam libri ex solis critices et hermeneuticae subsidiis colligi potest, ex lectione, collatione, phrasibus, loquendi usu aliisque ejusmodi adminiculis, quae sunt pars logicae, non autem objectum infallibilitatis. 3. Ecquis enim

5) Cap. II. 2.

') In epist. synodica apud Socratem H. E. lib. I. cap. 9. circa finem ; necnon apud Sozomenum lib. I. cap. 21.

») Cf. *Acta concit.* Harduini, tom. I. col. 1363. item tom. II. col. 115 seqq.

') Ibid. tom. III. col. 193 et 194.

'·) Cf. de hoc argumento Fénelon opp. I. cit. tom. XL *Troisième instruction pastorale contenant les preuves de la tradition concernant Γ infaillibilité de C église touchant les textes dogmatiques) ou hérétiques.* Item : *Réponse de AI. Γ évêque de Cambrai il un évêque,* cum aliis epistolis de eodem argumento quae continentur tom. XII. *Instruction pastorale sur le livre intitulé* .-Justification du silence respectueux, torn. XIλΓ. Necnon: *Lettre sur Γ infaillibilité de l'église touchant les textes dogmatiques,* ibid. *Dissertatio de ecclesiae infallibililate circa textus dogmaticos, occasione libelli cui titulus:* Via pacis, tom. XV. Consulat, praeterea Tourncly in Tract. *De Ecclesia,* quaest. V. art. III. *De auctoritate Summi Pontificis et ecclesiae universae in censura librorum, seu ut vocant, in factis dogmaticis :* Bulgeni, *1 falli dommatici,* vol. II. in 8. tum in opusc. *L' economia della fede,* vol. un. Brescia 1790.

unquam dicet ecclesiam infallibilitate instructam esse in interpretatione et vero sensu determinando Tullii e. gr., Taciti, Virgilii? Quare igitur censenda erit infallibilis in intelligendo opere Jansenii? 4. Repugnat praeterea, ecclesiam posse novos fidei articulos credendos proponere de quibus nihil aut in verbo Dei scripto, aut in verbo Dei tradito continetur; ita porro se gereret ecclesia, si fide tenendum esset talem esse, Jansenii sensum in suo *Augustino.* 5. Cum igitur nonnisi humana deprehendi possit industria verus sensus alicujus auctoris, restat ut dicamus, non fide divina, sed fide dumtaxat humana ad summum nos tenere aut credere factum dogmaticum ab ecclesia definitura, quae non excludat omnem errandi formidinem. Ergo.

398. Resp. ad 1. *D. Maj.* Ecclesia non est infallibilis nisi circa ea, quae in divina revelatione continentur, prout *testis* est, *Tr.* prout est *juda* et *magistra,* Λ. Etenim ecclesia praeter officium teslis eorum quae in revelatione continentur, habet officium judicis controversiarum et magisterii perpetui. Prout vero ostendimus, non posset ecclesia utroque ejusmodi munere fungi, nisi esset infallibilitate a Christo munita. Utique sensus Jansenii qui in ejus *Augustino* continetur, non reperitur sive directe sive indirecte in revelatione, cum agatur de facto post tot saecula a data revelatione secuto, neque in hoc factum solitarie atque in se spectatum cadit ecclesiae judicium ac definitio. Verum jus, seu orthodoxia aut heterodoxia propositionum Jansenii, aut alterius cujuscumque, quod facto innititur, et a quo pendet sive directe sive indirecte, in revelatione divina continetur ratione contradictoriae doctrinae, aut quoquomodo a doctrina revelata dissentientis. Quum vero definitio ecclesiae, ex dictis, afficiat directe jus ipsum quod facto innititur, et quo deficiente deficeret jus in concreto definitum, patet non posse ecclesiam directe et infallibili ratione judicare de jure, quin indirecte et infallibili judicio decernat etiam de facto, ob intimam utriusque ac inseparabilem connexionem et dependentiam.

399- Ad 2. *D.* Si factum, id est sensus auctoris, seorsum a jure spectetur, *Tr.* vel *C.* Si spectetur quatenus est juris fundamentum a quo illius veritas et infallibilis certitudo pendet, uti exposuimus, *N.*

400. Ad 3- *Neg.* paritatem, in adductis enim exemplis non viget eadem ratio, quae viget in factis dogmaticis, ut per se patet.

401. Ad 4. *D.* Et ecclesia in factis dogmaticis decernendis solum declarat infallibili judicio connexionem juris cum facto a quo illud pendet, *C.* et novos absolute condit fidei articulos, A' Hoc enim tantummodo intercedit discrimen inter caetcras dogmaticas ecclesiae definitiones et facta dogmatica, quod in illis ecclesia decernat solum de jure absque ulla relatione ad factum, e. gr. B. Airginem esse *Deiparam;* in his vero decernat praeterea connexionem seu intimam relationem juris cum facto, e. gr. vocem *Christiparam* in sensu in quo eam usurpabat Nestorius esse haereticam; adeoque ut diximus

ecclesiae definitio cadit directe in jus, indirecte vero in factum, in quo si ecclesia falleretur, falleretur etiarn in jure decernendo.11

402. Ad 5. *Neg. Conseq.* Quaecumque enim demum sint media et industriae quibus ecclesia utitur in cognoscendo sensu seu mente alicujus auctoris, objectum plenum definitionis per modum unius erit fidei objectum divina lide credendum, ob rationes paulo ante adductas. Dum vero Deus ecclesiae suae assistit, non excludit humana media, prout ea in definitionibus pure dogmaticis non excludit.

403. Π. Obj. 1. Pugnat adversus hanc doctrinam novitatis praejudicium; cum non coeperit propugnari nisi postremis hisce temporibus. 2. Profecto patres Leo M. 12, Pelagius II. 18, Gregorius M. 14, aliique passim communi calculo docuerunt, sola fide excepta, posse retractari quidquid in conciliis definitur; 3. Atque hinc factum est ut posteriores duo pontifices a

“) Cf. Simonnet: *Institutiones Theologicae.* Tract. IX. *De regulis fidei,* Disputai. IX. art. XI. ubi data opera enucleat cl solvit difficultatem petitam ex natura ictus quo credi debet orthodoxia aut heterodoxia textuum dogmaticorum decisa ab ecclesia. Inter cetera autem adnotat, juxta multorum doctorum catholicorum sententiam, lielerodoxiam textus dogmatici ab ecclesia decisam firmissime judicari posse per fidem, quam vocant *ecclesiasticam.* Hi enim doctores triplicem fidem distinguunt, *divinam* scilicet, quae nititur auctoritate divina; *humanam* quae nititur auctoritate humana; et intermediam, quae *ecclesiastica* nuncupatur, quia nititur auctoritate ecclesiae aliquid definientis cum speciali Spiritus Sancti assistentia, quacum in sua definitione errare non potest. Ex his *humanam* non omnino certam habent, ulpote errori obnoxiam; *divinam* vero infallibilem immediate et per se; *ecclesiasticam* infallibilitale participata et accepta; adeoque cradu inferiore quam sit divina, et superiore humana certitudine.

Fénélon clarius hoc ipsum exponit in secunda instructione pastorali super casum conscientiae, ubi agens de hac theologorum disceptatione circa nomen, quo haec designari fides debeat, hacc scribit: nVoilà ce qu’qn pourrait dire de part et d’autre, pour examiner, s’il est permis ou non, de donner le nom de *foi divine à* une telle croyance. On peut disputer à cet égard dans les écoles sur ces deux points. Le premier ne regarde qu’une question de mots sur le terme de *foi divine,* qui peut être pris dans un sens plus ou moins rigoureux; les uns entendant par ce terme la seule foi divine, qui est une vertu théologale; les autres y comprenant toute croyance qui est appuyée ou immédiatement, ou de moins médiatement sur le fondement de Γautorité divine. Le second point se réduit à savoir comment chacun tourne son acte de foi. Les uns voudront dire simplement: je crois l’héréticité d’un tel texte sur la seule parole de l’église, que je sais d’ailleurs être infaillible. Les autres disent: je crois l’infaillibilité de Γéglise en tant que révélée, sur un tel texte." Opp. ed. oit. tom. X. pag. 468 seqq. Cf. pariter in responsione ad secundam epistolam episcopi Sancli-Pontii §. 15. opp. tom. XII. pag. 546 seqq. Cons. Muzzarclli in opusc. *buon uso della Logica.,* opusc. XXIV. *Se un fatlo dominatico sia oggetio di fede teologica,* ubi ostendere mullis connitilur cum pluribus theologis factum dogmaticum ab ecclesia delinitum esse reipsa objectum fidei divinae atque theologicae.

”) Epist. CXIX. ad Maximum antioeh. cap. 5. ed. Ballerin.

13) Epist. II. ad Eliam aquilej. ct alios episcop. Istriae in *Act. Concit.* Labbaei, tom. V. col. 631.

M) Epist. II. ad Constant, mcdiolan. ed. maur. tom. II. col. 683.

communione minime separaverint eos, qui abnuebant definitionem concilii oecumenici V. circa tria capitula. 4. Cujus quidem avitae fidei exemplo sunt prorsus ineluctabili inter ceteros Bellarminus et Baronius, quorum prior loquens de damnatione Honorii facta in sexta synodo, pluribus allatis in ejus defensionem, demum concludit: ..Quod si aliquis non possit adduci, ut credat corruptam sextam synodum, is accipiat alteram solutionem, quae est Joannis a Turrecremata lib. 2 de ecclesia cap. 93 qui docet, patres VI. synodi damnasse quidem Honorium, sed ex falsa informatione, ac proinde in co judicio errasse. Quamvis enim generale concilium legitimum non possit errare, ut neque erravit hoc sextum, in dogmatibus fidei definiendis, tamen errare potest in quaestionibus de facto. Itaque tuto dicere possumus, hos patres deceptos ex falsis rumoribus, et *non intellectis Honorii epistolis}* immerito cum haereticis connumerasse Honorium.·' 15 Alter vero, nempe Baronius, cum et ipse longam texuisset ejusdem Honorii apologiam, tandem concludit: ,,Idipsum dixerim in iis quae ad fidem spectant, ut plane religio sit vel latum unguem ab iis, quae in sancta synodo sunt statuta, recedere; at iniis, quae ad personas pertinent et *scripta ipsorum,* non ita rigide reperitur custodita censura. Nam patens exemplum est de V. synodo, quae tria capitula condemnavit, de quibus a sacrosancto concilio chalcedonensi videri poterat aliter actum, nempe de Theodoro, Theodoreto et Iba. In his enim quae facti sunt, contingere posse ut unusquisque fallatur, nemini dubium est: et tunc illud Pauli ad Corinth, usurpari posset: *Non enim possumus aliquid adversus veritatem sed pro veritate.ll 16* 5. His consonat card. Pallavicinus, qui aperte fatetur controversiam de *sensu* trium capitulorum de quibus disputatum fuit in V. synodo, non pertinuisse ad infallibilem auctoritatem ecclesiae, neque de fide esse. 17 6. Certum igitur exploratumque fuit omni retro aetate ecclesiae judicium in factis dogmaticis fidei regulam minime constituere.

404. **Resp.** ad 1. *D.* Non coepit propugnari haec doctrina nisi postremis hisce temporibus sub hac determinata formula, *C.* quoad rem ipsam. iV. Ostendimus enim hac constanter potestate ecclesiam a suis primordiis usam esse, omnesque fideles ei paruisse aeque ac in ceteris definitionibus pure dogmaticis. Cum vero janseniani eam in dubium revocaverint, immo inficiati fuerint, ut promeritam damnationem declinarent, coepit conceptis ea verbis in scholis propugnari, ac nova formula donata est, ut saopenumero evenit. 18

,s) Lib. IV. *De summo Pontif.* cap. 11.

*6) Ad ann. 681. n. 30. edit. Lacens. 1742. toni. XIL pag. 32.

»*) *Hist. Cone. Trid.* lib. XL cap. 18. η. 9. edit. Rom. 1656. tom. L pag. 957.

'8) Fénelon in cit. tertia *Instruct, pastorali* (quae prostat tom. XL), adductis el expensis singillatim patrum graecorum el latinorum testimoniis, nee non conciliorum oecumenicorum et romanorum pontificum,

405. Ad 2. *T).* Adducti patres docuerunt, sola fide excepta, posse retractari quidquid definitur in conciliis non approbatis a rornanis pontificibus, *C.* in approbatis, *subd.* Posse retractari quidquid ad fidem nec directe nec indirecte spectat, *C.* quidquid directe solum ad eam non pertinet, *N.* Quae ut intelligantur, animadvertendum est, s. Leonem M. in epist. ad Maximum antiochenum episcopum testari, se non misisse legatos suos ad concilium chalcedonense nisi cum facultate tractandi de rebus fidei: quidquid propterea in eodem concilio, agentibus licet legatis s. sedis, praeter fidem gestum est, non habere firmitatem. En ejus verba: ..Si quid sane ab his fratribus, quos ad sanctam synodum vice mea misi, praeter id quod ad causam fidei pertinebat gestum esse perhibetur, nullius erit penitus firmitatis: quia ad hoc tantum ab apostolica sunt sede directi, ut excisis haeresibus, catholicae essent fidei defensores.“ 10 Haec ipsa porro eadem verba applicant Pelagius II. et Gregorius M. ad quintam synodum in causa trium capitulorum, ut evincant etiam in hypothesi, quod synodus chalcedonensis tria illa capitula probasset, nihilo secius eadem damnando synodum V. non pugnasse cum concilio cbalcedonensi, quia quae de tribus capitulis Chalcedone gesta sunt, non fuerant a s. sede probata. En iterum Pelagii verba ex epistola ad Istriae episcopos: „Aperte nobis licentia tribuitur, ut quidquid illic (in synodo chalcedonensi) extra fidei causas de personis gestum est, retractetur. Specialis quippe synodalium conciliorum causa est fides. Quidquid ergo praeter fidem agitur, Leone docente, ostenditur, quia nihil obstat, si ad judicium revocetur/120 Eadem loquitur ratione s. Gregorius M. qui fuit a secretis Pelagio H.

406. Ad 3. *D.* Non separarunt praefati pontifices a communione eos qui detrectabant recipere definitionem V. synodi, re nondum luculenter‘perspecta, *C.* re maturius discussa, *N.* Magna enim perturbatio in ecclesiis occidentalibus orta est ex occasione damnationis trium capitulorum: rebantur atqne praecipuorum scholasticorum,' luculentissime' ostendit traditionem universim receptam de infallibilitatc ecclesiae in factis dogmaticis semper viguisse. In dissert, intern I. de ecclesiae infallibilitatc circa textus dogmaticos (quae extat XV.) cap. 2. demonstrat, hac sublata infallibilitatc totam ruere infallibilitatem ecclesiae; decipi enim semper posset in intelligendis textibus patrum, in intelligendis propositionibus haereticorum} decretis conciliorum; ac proinde posset praebere ut haereticam doctrinam quae reipsa orthodoxa est, aut e converso judicare uti orthodoxam doctrinam quae sit haeretica, et sic cludi posset quodvis ecclesiae judicium. Ex hoc praeterea fieret, ut infallibilitas ecclesiae *theorelice* semper admitteretur, *practice* semper eluderetur; omnia illius anathemata lata in doctrinam quam judicavit haereticam, c. gr. Nestorii, Pelagii, Lutheri, Calvini essent inane terriculum; tunc ipsa inermis et succiso censurae nervo, imbecillis jaceret; unde portae inferi praevalerent adversus eam. Haec autem omnia exemplis illustrat, quae ibidem videri possunt, ne prolixior sim.

1 ’) Loc. cit.

2°) Loc. pariter cit.

quippe pleriqne quintam synodum chalcedonensi fuisse contrariam hac in causa, cum tamen reipsa in concilio chalcedonensi actum esset de solis personis, in synodo autem V. de solis scriptis. In tali autem rerum statu prudenter pontifices existimarunt dissimulandum esse cum reluctantibus, donec temporis tractu res melius in aperto poneretur, uti factum est. 11 Tenebris itaque dissipatis s. Gregorius M. neminem ad ecclesiae pacem admisit, quin prius contestatus esset se V. illam synodum admittere et venerari, tlamnassetque tria capitula. Immo receptum est ut cum praesul aliquis inauguraretur, debuerit profiteri se illam synodum recipere. 2 2

407. Ad 4. *D.* Bellarrninus et Baronius de Honorii persona adeoque de facto mere personali locuti sunt, *C.* de facto dogmatico, *N.* Id liquet I. cx utriusque scriptoris verbis. Etenim Bellarrninus disserit de eo in quo patres VI. synodi decipi potuerunt, nimirum *ex falsis rumoribus et non intellectis Honorii epistolis,* nempe quoad consilium Honorii in sopienda controversia per quandam oeconomiam. Jam vero nonnisi facta particularia atque personalia a falsis rumoribus pendent, perinde ac a mente personali scriptoris consilium circa agendi rationem. 23 Baronius pariter aperte scribit: *in iis quae ad personas pertinent et scripta ipsorum,* in ordine videlicet ad consilium aut mentem subjectivam. Utriusque enim scopus est defendere personam Honorii, quem in haeresim neutiquam lapsum merito affirmant, etiamsi patres VI. synodi ipsum inter haereticos, id est, haereticorum fautores connumeraverint. 2 4 Liquet H. ex eo quod in decreto dogmatico concilium VI. ne verbum quidem habeat de epistolis Honorii ; in hoc porro solo infallibilia

concilia sunt.16 Quod si Baronins ac Bellarrninus aperte non distinxerunt inter mera facta et facta dogmatica, ideo est, quia illorum aetate nondum illa formula inducta fuerat; hinc merito illis aptari pôssunt Augustini verba de pelagianis nonnullorum pro se veterum auctoritatem obtrudentibus: „.Vobis nondum litigantibus, securius loquebantur.“ 26

408. Ad 5. *Nep.* Pallavicinum fassum esse *sensum* trium capitulorum a V. synodo damnatum non pertinuisse ad infallibilem auctoritatem ecclesiae; iic enim scribit: „Observat (s. Greg. M. in epist. ad Constantium mediolanensem antistitem) dissidium non in dogmatibus verti, sed in *hominibus* de quibus actum fuerat in concilio chalcedonensi post firmatam integre doctrinam, ac proinde controversiam non esse de articulo fidei, et qui ad ecclesiae auctoritatem nulli obnoxiam errori spectaret/' 27

409. In st. Saltem Zosimus rom. pontifex probavit libellum sibi a Caelestio oblatum tamquam catholicum, cum tamen pluribus erroribus refertus esset. Ergo.

410. Resp. *D.* cum s. Augustino, probata est a Zosimo voluntas emendationis, *C.* falsitas dogmatis, *N.* Cum enim, eodem referente Augustino, Caelestius professus esset, se in hoc libello ea posuisse de quibus adhuc dubitaret, et de quibus vellet a pontifice instrui; cum praeterea viva voce adjecisset se consentire iis, quae ab Innocentio in quaestione pelagiana scripta fuerant, ideo rom. pontifex libellum Caelestii catholicum dixit, quia ,.et hoc catholicae mentis est, ut idem loquitur s. Augustinus, si qua forte aliter sapit, quam veritas exigit . . . detecta ac demonstrata respuere." 28

H

2 ‘) Et haec cohaerenter ad praeclara hac de rę edita a s. Augustino monita, qui lib. iHI. *Cont. Parménien* cap. 2. η. 13. statuit, tunc quemque percellendum anathemate. «Ubi periculum schismatis nullum est,·* aut -quando ita cuique crimen actum est, et omnibus exeerabile apparet, ut vel nullos prorsus, vel non tales habeat defensores, per quos possit schisma contingere.·· Et iterum epist. XXII. n. 5. -Non aspere, quantum existimo, non duriter, non modo imperioso istae tolluntur: magis docendo quam jubendo, magis monendo quam minando. Sic enim agendum est cum multitudine: severitas autem exercenda est in peccata paucorum.-

Hic autem obiter animadverto hanc difficultatem, quae ab adversariis urgetur ex agendi ratione eorum qui restiterunt definitioni concilii V., eo quod contrarium ipsum censuerint definitionibus editis in concilio chalcedonensi, rem nostram magis probare. Nisi enim pro certo illi habuissent, oecumenica concilia infallibilia esse in factis dogmaticis, nulla causa fuisset quare restiterint decretis concilii posterioris, seu synodi V., perinde ac si haec adversaretur decreto infallibili concilii chalcedonensis. quod ab omnibus ut oecumenicum habebatur, dubitabatur autem ab istis utrum talis pariter censenda esset quinta synodus.

22J Cf. apud Joann. Garnerium S. J. *Liber diurnus Romanorum Pontificum.* Paris. 1680. in *Secunda fidei professioni,* pag. 35 et 38 seq.

23) Cf. eruditam *Relationem Card. Caroli Alberti Cavalchini ponentis in cauta ven. servi Dei Bellarmini.* Romae 1753. n. 267 seqq. pag. 208 seqq. ubi apertissime ostenditur in objecto loco Bellarminum non de facto dogmatico, sed de facto personali Honorii egisse.

’*) De quo argumento ex professo paulo post agemus.

!i) In posterioribus enim actionis XVI. verbis profitetur synodus, se in posterum edituram fidei professionem: «Sancta synodus dixit: sufficienter quidem habent quaeque usque nunc gesta sunt, ac decertata, et ad praesentem dogmaticam inquisitionem intendunt. *In sequenti vero inspiratione sancti et vivifici Spiritus' definitionem rectae fidei convenientem synodaliter statuemus."* Subsequens porro definitio fidei, quae redacta et edita est act. XVII et XVIII. titulum habens: «Definitio orthodoxae fidei facta in regia urbe etc." nihil prorsus habet de dimnatione epistolarum Honorii.

**) Lib. I. *Coni. Julian,* cap. 6. η. 22. Verum de mente cardd. Bellarmini, Baroïii, Turrecremalae aliorumque, quorum auctoritate abutuntur janseniani, cf. Fénelon ed. eiL tom. XI. *Troisième instruction pastorale,* chap. 34 — 37. ubi copiose remlotam ita evolvit, ut nullum dubium supersit.

27) En ipsa ejus verba l. c. «Ma percio nacque scisma poi fra' crisliani: opponendo gli eutichiani, e gli allri condannati nel Calcedonese, che la chiesa romana erasi ritirata da questo con approvare il Constanlinopolitano secondo *(quintam synodum).* Or s. Gregorio in più luoghi va dissipando questa apparente ripugnanza, e dimostrando che quanto alia doltrina accordavansi que' due concilii in rifiutar 1'eresie de' ire nominati *(Theodori. Theodoreti et Ibae).* E cio meglio che altrove dichiara egli serivendo a Costanzo vescovo di Milano, dove osserva (cio che diccmmo) la diversità consistere non intorno a' dogmi, ma intorno alie persone, delle quali s'era trattato nel concilio Calcedonese dopo avere interamente stabilita la dotlrina: onde *non era quello un articolo di fede, e che apparteuesse alla infallibilita della chiesa.·*

*·) Lib. II. *Cont. duas epistol. Pelayianor.* cap. 4. n. 5.

ARTICULUS III.

De auctoritate ecclesiae.

411. Hic *auctoritatis* vocem usurpamus in ordine ad regimen ecclesiasticum, juxta ea quae hujus capitis initio praemisimus. Auctoritas proinde sic accepta pro objecto habet potestatem ecclesiae *Icgislativam* et *coactivam.* Potestas legislativa est potestas ferendi leges illas quae Dei populum seu ftdeles regunt ac dirigunt in iis omnibus, quae ad exteriorem disciplinam seu politiam ecclesiae spectant. Haec porro disciplina complectitur exteriorem Dei cultum, liturgiam, sacros ritus, psalmodiam, sacramentorum administrationem salva eorum substantia, formam sacrarum electionum canonicam atque ministrorum institutionem, jejunia, vota, festos dies ac similia. | Ecclesiastica igitur disciplina est regula practica ct externa praescripta ab ecclesia ad retinendos in sua fide Christi fideles, eosque ad aeternam felicitatem facilius perducendos. Ex quo patet quam incaute nonnulli dictitent, disciplinam parum intéressé fidei, ac satis esse ut dogmata intacta consistant.|

412. Recentiores protestantes post Pfaffium et Bohmerum contendunt ad quemlibet Christianum coetum ex ecclesiasticis et laicis conflatum spectare potestatem sanciendi leges disciplinares. Eadem haeret anglicanis sententia, qui ut aliquo modo cohonestent titulum supremi ecclesiae anglicanaé capitis quem sibi Henricus VIII. Eduardus VI. Elisabetha, aliique deinceps sibi usurparunt una cum suprema potestate in res sacras et ecclesiasticas ad exclusionem auctoritatis rom. pontificis, nihil non moliuntur ut evincant hanc principibus competere potestatem saltem in res disciplinares. Quodque magis mireris, adnituntur ostendere regiam hanc supremam potestatem, si fieri posset, ex principiis et praxi catholicorum.3 Quod si catholicorum nomine intelligant eos qui veram ecclesiae doctrinam sequuntur, nihil magis a veritate abhorret quam ista anglicanonim assertio, uti mox ostendemus: sin vero intelligant aulicos regalistas, qui uti in aliis, sic et in hoc articulo a doctrina ecclesiae

') Cf. Muzzarelli: *11 buon uso della logica.* Opusc. V. *Disciplina ecclesiastica.* Edit. Rom. 1807. tom. II. pag. 5 seq. ubi ad quinque capita revocat objectum disciplinae ecclesiasticae; nempe 1. ad cultum divinum, qui consistit in administratione sacramentorum, in sacris ritibus, ecclesiasticis caeremoniis; 2. ad politiam et correctionem cleri; 3. ad divisionem particularium dioeceseon; 4. ad rectam dispensationem bonorum ecclesiasticorum ; 5. ad regulam morum in ordine ad Deum, ad proximum, et ad nosmetipsos.

2) Cf. Zaccaria in op. cui lit. *Comandi chi pub, ubbidisca chi deve, o sia dissertaz. HI. della forza obbligatoria dell' ecclesiastica disciplina,* Faenza 1788. pag. 4L ubi plures recenset catholicos neotericos ita sentientes post protestantes. Ab hac dissertatione duae aliae de hoc ipso argumento ejusdem cl. auctoris sejungi-nequeunt, altera nemp.e cui titulum fécit: *Lasciamo star le cose come stanno/*o sia *Dissertaz. I. sulla mutabilitii poco inlets da piit della disciplina ecclesiastica.* Faenza 1787; altera vero quam inscripsit: *Rendete a Cesare ciô che è di Cesare, ma si a Dio rendete c/uel che é di Dio,* o sia *Dissert. II. sulla podesth regolatrice della disciplina,* Faenza 1788. (

3) Ita nova schola oxoniensis in qui; eminet Palmer qui in op. cit. vol. L park IL cap. 3. ubi agit de ecclesiastico primatu ae' de actis civilis potestatis sub regnis Henrici VIII. et Eduardi VI.; deinde vero cap.5.' ubi disserit de regno Elisabethae, totus in co est, ut evincat non aliud ecclesiam anjlicanani tribuisse regibus suis quam quod suis catholici principibus tribuunt. Quod piradoxuni lectoribus ut suadeat immo ct persuadeat, historiam reformationis anglicanae, ut vocant, veluti *a priori* conscribit, id est, non juxta documenta, quae aut nulla profert aut mutila ac detruncata, sed prout sibi cam evenisse mente concepit. Si ipsum audiamus, non politica ct civilis potestas suam ecclesiae imposuit politicam ac tyrannicam reformationem, sed clerus ipse ultro seipsum et ecclesiam mire foedatam reformavit, in quo potestas civilis nihil aliud fecit quam suppetias ferre, ut negotium feliciter optatam ad metam perduceretur. Quod si Henricus adegit clerum ad ipsum declarandum *supremum ecclesiae anglicanae caput* (tunc enim primum coepit ab Henrico VIII. *anglicanae* denominatio invehi), id nonnisi sub expressa clausula : *Salva lege Christi,* cicrus effecit. Si praeterea Henricus ejusque successores Eduardus et Elisabetha sese ingesserunt in negotiis omnibus ecclesiasticis, omniaque sus deque verterunt, adeo ut ex catholica quae prius erat ecclesia per novam metamorphosin facta fuerit protestans, haeretica et schismatica; haec omnia si auctori nostro fidem adjungas, non afficiunt nisi res exteriores disciplinae, vel ad summum violentae usurpationes fuerunt contra ipsius ecclesiae constitutionem, quae de cetero post ejusmodi reformationem idcnlica omnino permansit, nimirum qualis prius erat; ad cum plane modum (ut quidam ex oxoniensibus, D. Hooke, nuper ajebat, an lepide aut serio nescirem), quo qui mane surgens lavit faciem suam, eadem certe persona quae entante lotionem, habetur el est. Optime haec quidem *a priori* excogitata sunt, ast si historica documenta consulamus non item. Constat enim 1. Hcnricum ob denegatum sibi conjugium a Clcmcnte VIL se rebellasse ecclesiae romanae quae hact,enus, ut in universo mundo, sic etiam in Anglia habuit semper atque exercuit primatum; 2. *reformationem* anglicanam invito ac obluctanle clero faciam fuisse a potestate laica, *rege* nempe ejusque *servi* (quem dicunt) *Pariamenti* lege;'3. Henricum vere sibi el rem ct titulum supremi capitis ecclesiastici in ecclesia anglicana usurpasse, et clausulam illam quae testis est reluclantiae cleri ejusque perseverantiae in avita fide circa primatum juris divini in rom. pontifice, paulo post sublatam fuisse ac penitus abolitam, ita ut clerus ipse non aliam habuerit optionem nisi aut emittendi juramenti de absoluto primatu regis, aut vitam amittendi; 4. hunc primatum regium non solum sese extendisse ad res disciplinares, quod etiam nefas fuisset, sed ad jurisdictionem ipsam episcopis in cura animarum conferendam, ita ut hi effecti fuerint ejus vicesgerentes, et ad fidem ipsam, quae non obligabat quin prius singuli articuli probati ac confirmati essent a rege: 5. tantum distare ecclesiam anglicanam ab ecclesia catholica, quae prius in Anglia obtinuit, quantum etiamnum ecclesia protestans anglicana differt ab ecclesia catholico-romana. Dixi ecclesiajn *protestantem;* cum statuto legis decretum sit non alium posse esse regem Angliae, adeoque ecclesiae anglicanae caput, quam *protestantem.* Si caput porro est protestans, corpus poleritne esse catholicum? Cf. opusculum cui lit. *ecclesia anglicana reformavit ne se ipsam?* Quod est celebris D. Lingardi et insertum in *Dublin Review,* seu *Revisione dubliniensi,* mens. Maji 1840. ubi omnia documenta invenies quae huc spectant. Adesis quoque auctoris ipsius *Historiam Angliae* (vol. VI et VII.), adeo commendatam cl gallice atque ilalicc redditam.

Ad auctores vero catholicos ad quos provocat Palmer, quod attinet, notandum e^' istos alios non esse nisi eos qui contimmtur in *Report from select committee* etc., scu *Relatione comitatus selecti* etc. quae jussu *camerae (piam vocant communium* edita est 25. Jun. 1815. Lond. vol. I. fol. constans pag. 544. Haec porro relatio

catholicae recesserunt, facile id ipsis dabimus. Siquidem non defuerunt haud pauci neoterici inter ipsos etiam catholicos qui, magno ecclesiae totius scandalo, protestandum vestigia premere minime veriti sunt, docentes nullam proprie dictam auctoritatem legislativam competere ecclesiasticae, potestati in res pertinentes ad exteriorem disciplinam, quae afficiat homines prout cives sunt, et quae cum ordine politico reipublicae sunt connexae. Hujus enim exterioris disciplinae sanciendae potestatem principibus tribuunt: potestatis autem legislativae ecclesiasticae objectum illud solum esse contendunt, quod pertinet ad doctrinam evangelicam fidei et morum atque sacramentorum administrandorum.

413- Horum doctrinam suam fecit synodus pistoriensis prop. IV. affirmans: ..Abusum fore auctoritatis ecclesiae transferendo illam ultra limites doctrinae ac morum, et eam extendendo ad res exteriores et per eam exigendo id, quod pendet a persuasione et corde, tum etiam multo minus ad eam pertinere, exigere per vim exteriorem subjectionem suis decretis/ Haec porro propositio a Pio VI. in constit. *Auctorem fidei:* „Quatenus indeterminate illis verbis *extendendo ad res exteriores* notet velut abusum auctoritatis ecclesiae usum ejus potestatis acceptae a Deo, qua usi sunt et ipsi apostoli in disciplina exteriore constituenda ct sancienda; *haeretica·* declaratur atque ut talis proscribitur. „Qua parte vero insinuat, *ecclesiam non habere auctoritatem subjectionis suis decretis exigendae aliter quam per media, quae pendent a persuasione;* quatenus intendat ecclesiam non habere coUatam sibi a Deo potestatem non solum dirigendi per consilia et suasiones, sed etiam jubendi per leges, ac devios contumacesque exteriore judicio ac salubribus poenis coercendi, atque cogendi" ab eodem pontifice damnatur ex Boned. XIV. in Brevi *Ad assiduas* anni 1755 primatis, archiepiscopis, et episcopis regni Polon. ut *inducens in systema alias damnatum ut haereticum.* 4

414. Ex qua censura intelligimus duo juxta doctrinam catholicam asserta esse a Pio VI. circa ecclesiae auctoritatem, scilicet potestatem leges disciplinares condendi, *et* potestatem coactivam circa devios et contumaces, quarum ambae a Deo eidem collatae sunt. Priusquam vero utramque potestatem ecclesiae vindicemus, praemittimus nos hic loqui de *jure,* non autem de prflzi utriusque potestatis. Ad praxim enim quod spectat, novimus plures factas esse a s. sede conventiones cum diversis saeculi principibus ad quaevis in earum exercitio jurgia tollenda. Cum praeterea potestas coactiva non modo complectatur poenas spirituales sed afflictivas etiam et corporales, perinde est sive ecclesia eam exerceat immediate per se, sive per principes laicos; immo addimus ecclesiam quoad earum irrogationem diversa ratione et gradu pro temporum, locorum ac rerum adjunctis sese gessisse. 5 His praemissis sit

continet responsa'officialia data a ministris diversorum Europae statuum circa modum quo illi se habent in ordine ad catholicos et ad s. sedem: quae quidem provocata fuerunt ann. 1812 a D. (Lord) Caslelreagh, deinde vero a D. Bathurst ann. 1815 ad negotium emancipationis cathol^e^um in Anglia maturandum. Jam vero ejusmodi responsa data ut plurimum ab iis qui erant a secretis ministeriorum, nec sine suspicione corruptionis ope pellucidi auri britannici, nullo modo spectari possunt ut germana guberniorum responsa, multo vero minus ut talia quae verum statum relationis potestatis civilis cum ecclesia catholica illis in regionibus prae se ferant. Exhibent siquidem doctrinam Rechberger et Caraccioli ex parte Austriae; quisquilias Giannoni contra ecclesiam et s. sedem ex parte Neapolis; excerpta Pilhoei et Dupinii, acta declarationis 1682, *pragmaticam sanctionem* schismatici concilii basileensis ann. 1438; nec non varia decreta conventionis nationalis ann. 1791. ac duas conventibfifes Napoleonis ex parte Galliae. Referunt quoad Hispanias documenta ministeriorum Aranda, Montiana y Luyando et sociorum, atque declamationes constitutionales regentiae 1814 contra s. sedem ejusque repraesentantes Matriti. Exhibent quoad Lusitaniam theses academicas propugnatas Conimbricat ann. 1783, 1785, 1786, 1796, 1798, 1799. opera Joann. Joachimi Pereira, Jos. Mourao, Ant. Pereira, Jos. de Lemosmelloetc. qui omnes notorii fuerunt jansenistae; nee non leges Pombalii ejusque consilii ministerialis etc. Cf. op. cui tit. *Sammlung* eteseu *Collectio nonnullorum documentorum officialium magni momenti ad inseniadum historiae emancipationis catholicorum in Anglia,* edita a cl. Aug. Tbtiner. Mogunt. 1835. et opusculum Lingardi: *Observations on the.'laics* etc., seu *Observationes circa leges et ordinationes quae subsistunt in statibus externis, relativas ad negotia religiosa subditorum romanocatholicorum,* 1817. quod postea insertum est in alio ejusdem op. A *collection o(tracts,* seu *Collectio opusculorum de variis argumentis connexis cum principii! civilibus et religiosis catholicorum,* Loud. 1826. in 8. pag. 447—479. Ex hisce palam fit quinam sint auctores catholici ad quos confugjt Palmer, et in quibus tutissime conquiescit veluli monumentis indubiae fidei atque ineluctabilis auctoritatis.

') Cum enim P. La Borde oratorianus librum edidisset cui iit. *Principes sur l'esttnee, la distinction, et les limites des dtux puissances spirituelle et temporelle,* proscriptus iste fuit decr. .5. Aug. 1753 a eongreg. s. Inquisitionis. Nihilominus jansenianorum zelo ct industria hic liber non soluni saepe in Galliis recusus est, sed praeterea in linguam polonicain conversus nneno illius regionis detrimento diffundebatur. Quapropter Benedictus XIV. litteris suis sub diem 4. Mari. 1755 excitat vigilantiam praesulum illius regni «adversus vaniloquos et seductores, ut ipse loquitur, doeenlcs quae non oportet, qui constitutos a Deo civilis potestatis fines amplificare ct transire moliuntur, ecclesiae vero jura coarclare, imminuere, atque convellere student; et divinis humana miscentes imperium et sacerdotium seditiose committunt." Ita quidem pontifex §. 3; in §. autem 1. loquens de libro ipso eum traducit uti «pravum ac perniciosum systema jampridem ab apostolica sede, praesertim vero a Joanne XXII. praedecessore nostro, constit. incip. *Licet juxta doctrinam,* reprobatum ac pro *haeretico* expresse damnatum, fallacibus ratiunculis, fucatis et ad religionem compositis verbis, contortisque scripturarum et patrum testimoniis, impudens scriptor obtrudit, quo simplicibus et minus cautis facilius imponat."

Hic porro detegenda est illorum fraus, qui ut odiosam ecclesiae coactivam potestatem efficiant, eam ita referunt perinde ac si illa semper prae manibus ferrum et ignem gereret. Quae agendi et loquendi ratio quam calumniosa sit ct injuriosa ecclesiae, nemo est qui non videat. Attamen immunem a putida hac calumnia se non servavit pseudosynodus pistoriensis, quae cum in rerum indice posuisset: «La chiesa non ha forza coattiva," remittit lectorem ad pag. 81. ubi legitur: «La mente non si persuade colla

PROPOSITIO.

Ecclesia divinitus accepit potestatem independentem atque supremam sancitndi per leges exteriorem disciplinam, cogendique fideles ad earum observationem, et coercendi salutaribus poenis devios et contumaces.

415. Tres partes habet propositio, nimirum I. ecclesiam a Deo accepisse *potestatem sanciendi per leges exteriorem disciplinam;* II. hanc potestatem in ordine suo *independentem* esse atque *supremam;* III. eandem esse *coactivam.* Cum vero arctissimo nexu sint ejusmodi partes inter se consociatae, ideo per modum unius sic illas evincimus.

416. Ecclesia divinitus instructa est potestate independente atque suprema condendi leges disciplinares, eaque coactiva, si id exigat ipsa ecclesiae constitutionis natura prout a Christo instituta est; et praeterea ei Christi ordinatione ejusmodi potestatem jugiter exercuerint apostoli eorumque successores. Atqui.

417. Sane juxta hactenus vindicata, Christus ecclesiam suam veluti societatem in ordine suo perfectam, proprie dictam et externam constituit, in qua alii praeessent, subessent alii: hanc suam societatem *regni* nomine passim insignivit: instruxit demum eos quos huic suae societati seu regno praefecit, illa omni auctoritate quae ad eam recte regendam et gubernandam necessario requiritur, subditis vero seu membris ejusdem societatis mandatum dedit se subjiciendi superioribus ac praepositis suis, eosque audiendi perinde ac si semetipsum audirent. Jam vero perfectae ac visibilis societatis natura postulat, ut qui praesunt ea decernant quae ad bonum ejusdem regimen necessaria sunt pro variis temporum, locorum, rerumque adjunctis; quaeque pro adjunctorum varietate augeri, mutari,' atque etiam abrogari debent, ut faciliorem efficiant principiorum essentialium ipsius societatis observationem, eorumque veluti sepem, custodiam ac munimentum, ut ita loquar, constituunt. Hoc sane cernimus in omni rite instituta civili societate, in qua praeter regni aut status leges fundamentales, aliae plures adjiciuntur quas praesens opportunitas exigit. Porro sine potestate legislativa eaque obligatoria et coactiva, quae propria sit praesidum ipsius societatis, haec nec esse nec intelligi possunt. Auctoritas enim et subjectio duae sunt ideae relativae, uti pariter relativae sunt lex et sanctio, adeoque et coactio. Lex siquidem sine sanctione, sanctio sine vi coactiva subsistere nequeunt in praesenti rerum ordine. Quorsum vero Christus hujus societatis institutor et auctor eidem superiores et praesides sine auctoritate praefecisset? quorsum subditis obedientiam et subjectionem erga superiores

Sferza, ed il cuorc non si riforma colle prigionie e coi fuoco.“ Quasi nempe ecclesia hisce inediis in exercitio potestatis suae coactivae uteretur.

suos couunendnsset ac praecepisset, si praepositi nihil ad subditorum, immo et ad ipsius societatis bonum constituere possent, nec illos cogere ad ea quae sancita sunt custodienda, aut. illos salutaribus poenis mulctare qui sese contumaces exhibuerint? Haec omnia ab ipsa societatis notione, ac multo magis ab idea societatis perfecte adeo constitutae, cujusmodi est Christi ecclesia1, prorsus abhorrent.

418- Reipsa Christus Matth. ult. sic apostolos suos affatur: *Data est mihi omnis potestas in caelo et in terra, euntes ergo docete omnes gentes. . . docentes eos servare omnia quaecumque mandavi vobis.*2 Divinitus igitur tenent apostoli auctoritatem de iis quae et credenda erant a fidelibus atque servanda. Hanc potestatem sibi a Christo tributam apostolus vindicat dicens: *Nam et si amplius aliquid gloriatus fuero de potestate nostra, quam dedit* **nobis Dominus** *in aedificationem, et non in destructionem, non erubescam3:* coactivam autem esse quam sibi vindicat potestatem, liquet ex iis verbis quae paulo post subdit: *Praedixi et praedico* ut *praesens, et nunc absens iis qui ante peccaverunt et ceteris omnibus, quoniam si venero iterum, non parcam. An experimentum quaeritis ejus, qui in me loquitur Christus?*4 Hinc Act. XX. idem Paulus praesulibus ajebat: *Attendite vobis et universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit episcopos* **regere** *ecclesiam Dei.* Ecclesia igitur praedita est potestate gubernandi gregem sibi commissum: alqni recti regiminis ratio postulat potestatem imperandi, ordinate disponendi, exteriorem disciplinam constituendi, eamque legibus sanciendi: notum quippe est, inquit Gerdilius, Christum ecclesiam visibilem fundasse visibilibus officiis administrandam, cujus proinde, potestatis ministerium spirituale dicitur, non quod externam actionem excludat, sed quod ad finem spiritualem dirigat.5

419. Apostoli autem ejusmodi *autonomia,* seu potestate legislativa tanquam *propria* juxta Christi institutionem usos esse, patet ex eo quod ipsi non pauca praescripserint circa exteriorem disciplinam. In concilio hieroso-

') Cum propterea M. Ani. de Dominis hanc propositionem emisisset: »Qui de republica ecclesiastica sicut de puris humanis philosophantur, mihi videntur non parum â recto tramite aberrare: non modo quia in ea requirunt veram jurisdictionem externam, abi tamen omnis gloria ejus ab intus etc.;·' lacullas theologica Parisicnsis ann. 1617 ■am hac censura notavit: «Haec propositio, qua parte veram jurisdiclionem, id est, vim coactivam et subjectionem externam ecclesiae denegat, est haeretica, et totius ordinis hierarchici perlurbativa, atque confusionem babylonicam in ecclesia generans.

*) Matth. ult.

4) Ibid. XIII. 2, 3.

5) Cf. in *Saggio d' istruzione teoloyicu. De locis theologicis,* art. *Connessione de'tre primi Ittoyhi teologiei, serittura, tradizione e chiesa.* Opp. ed. Rom. tom. X. nec non in op. *Esame de motivi delta oppositions fatta da monsignor vescoco di Noli alta pubblicazione delta bolla a lictorem fidei.* Part. IL ari. XVI. opp. citt. ed. tom. XIV. et in opusc. *Catholici dogmatis de immuni ecclesiae auctoritate in sanciendis disciplinae legibus dora menta ab oecumenicu synodo tridentina petita.* Opp. tom. XV.

lymitano collecti statuerunt politiam externam quoad legales ceremonias, et legem abstinendi a sanguine et suffocato. Paulus I. Cor. VII. indixit modum quo ineunda essent fidelium conjugia cum infidelibus, et ibid. XI. quomodo decenter cogendi essent publici fidelium conventus, aliaque exterioris disciplinae capita oretenus stabilienda, subdens: *Caetera autem, cum venero, disponam.* [6] Instruxit praeterea Timotheum ac Titum in epistolis ad eos datis qua ratione gerere se deberent circa episcoporum, diaconorum et viduarum electionem, arcetque neophytos ac bigamos ab ordinationibus sacris. Absurdum autem et absonum est vel suspicari, apostolos disciplinares has leges constituisse ex principum saeculi auctoritate, venia aut dependentia.[7]

420. Quod si haec legislative potestas a Christo collata fuit apostolis in ecclesiae suae utilitatem, patet ad eorum successores transfundi debuisse. Profecto, si viventibus adhuc apostolis pro multiplicata fidelium copia, et aucta et mutata fuit disciplina, quanto magis post tot discrimina rerum usque ad saeculi consummationem augeri variarique debuit atque debebit?

421. Hinc factum est, ut post apostolorum mortem tum a rom. pontificibus, tum a conciliis editae semper fuerint constitutiones disciplinares, quas a sola auctoritate ecclesiae tanquam a legitimo fonte et originario jure promanare affirmat s. **Augustinus.**[8] Quo namque tendit ecclesiae disciplina, nisi vel ad exteriorem religionis cultum, vel ad morum sanctitatem? Atqui utrumque objectum cum suis subdivisionibus paulo ante expositis immediate et natura sua ad finem spiritualem dirigitur; ergo pertinet ad solum ecclesiae forum. Quapropteç. sic s. **Ambrosius** alloquebatur Valentinianum imperatorem: *Noli te gravare, Imperator, ut putes te in ea, quae divina sunt, imperiale aliquod jus habere ... ad imperatorem palatia pertinent, ad sacerdotem ecclesiae*[9] atque magnus **Ilosius** Cordubensis ita ad imperatorem Constantium scribebat: *Ne te rebus misceas ecclesiasticis: neu nobis his de rebus praecepta mandes; sed a nobis potius haec ediscas. Tibi Deus imperium tradidit, nobis ecclesiastica concredidit. Ac quemadmodum qui tibi imperium subripit, Deo ordinanti repugnat; ita metue ne si ad te ecclesiastica pertrahas, magni criminis reus fias: Reddite, scriptum est quae sunt Caesarit Caesari, et quae sunt Dei Deo. Neque nobis igitur terrae imperare licet, neque tu adolendi habes potestatem* [10]; sic reliqui patres passim. Omnium autem manibus teruntur constitutiones pontificum, et acta conciliorum ejusmodi legibus disciplinaribus referta cum poenae comminationibus in transgressores propria auctoritate datis, quin eas heic exscribere debeamus. [11]

422. Constat igitur quod probandum assumpsimus tum ex ipsa ecclesiae constitutionis natura, tum ex apostolorum eorumque successorum jugi ae continenti praxi, seu perpetuo usu et exercitio, ecclesiam divinitus accepisse potestatem independentem atque supremam sanciendi per leges exteriorem disciplinam, cogendique fideles ad earum observantiam, nec non coercendi salutaribus poenis devios et contumaces.

423. Nunc vero coronidis gratia adjicimus non aliunde originem transe contrariam doctrinam quam ex praepostero protestantium systemate de identitate status et ecclesiae, ita ut ille ipse qui moderaretur res civiles, moderaretur res ecclesiasticas, essetque simul summus pontifex et imperator. Hoc principium quod servos fecit ac territoriales coetus protestantes, primum coepit in Germania, propagatum deinde est in Angliam ac russicum imperium, ubi ad principis nutum ac voluntatem omnia pendent quae ad negotia religiosa spectant. [12] Exinde regalistae catholici et aulici ministri non pauci

6) I. Cor. XI. 34.

7) Hinc merito s. Thomas ILL P. q. 83. ari. 3. agens de ritibus ab ecclesia praescriptis in divinorum mysteriorum celebratione scribit: ..Quod ea quae per ecclesiam statuuntur, ab ipso Christo ordinantur,·' et art. 5. «Sed in contrarium est ecclesiae consuetudo, quae errare non potest, utpole a Spiritu S. instructa.··

8) In duabus epist. ad Januarium quae in edit. maur. sunt LIV et LV. quae ambae sunt de eodem argumento, nempe de disciplina el ritibus ab ecclesia institutis.

9) Epist. XX. n. 16. edit. maur.

,0) In Epist. Hosii ad Constantium imp. apud s. Alhanas. in *Hist. Arianorum,* n. 44. ZEfip *τιȝει σεαυτόν ds* ret *ἴκκλησιαδτεκά, μηϋ* tfù *περί τούτων ήμΐν παρακίλευΰον·* àUô *μάλλον παρ' ημών Ου μάνȝανε* ταύτα. σοι *jkrtdiiav δ ȝεό{ ΙνεχείριΟεν, ήμΐν* rà *τή$ IwXyGiaf Ιπΐϋτενΰε' ϰ;αί αμπέρ ό τήν οήν όρχήν νποκλέπτων αντιλέγει τω διαταζαμέ*riaSto*·* οὐτω *φοβήȝητι μή καί σύ τα τήί iadijSias ds εαυτόν έλκων, ΰ~εύȝυνο; αν γινοιο ίγκλήματι μεγάλω·* α'πόδοτί, *γέγραπται,* τα *καίσαρο καΐσαρι,* καί rarou *ȝε ου τύ ȝειύ· ούτε τοίννν ήμΐν ίρχιιν Ιπί γή εΕιΟτιν, ούτε σύ τού ȝνμιάν Icovliav ΐχίϋ.* Edit. maur. opp. tom. I. part. I. pag. 371.

'') Cf. Gerdii, opp. citt. praesertim in *Emine,* etc. et *Catholici dogmatis,* etc. Id priori siquidem opere l. c. id ostendit α *Canonibus apostolicis* et *Constitutions). aposloL* in quibus collecta sunt trihus prioribus ecclesiae sacculis sancita; idque pariter demonstrat ex institutione poenitenιάο canonicae, ex occasione novationi sehi•nutis, etc. In posteriori autem id ipsum evincit ex undecim canonibus conc. tridenti. nec non ex statutis ejusdem concilii i rea reformationem; ex quibus omnibus lace ipsa meridiana clarius constat, ecclesim quovis tempore agnovisse ct exercuisse potestatem sibi a Christo collalam supremam, independentem et coaclivam in kribus disciplinaribus sanciendis.

12) Optime in hanc rem ajebat non ita pridem D. Saint-Mare Girardin, unionem, seu potius identitatem ecclesiae ac status civilis constituere principium protestons. Separatio potestatis temporalis a potestate spirituali videtur protestantibus paradoxum, ac malum periculo plenum. Unitas status est ipsorum pulchrum ideale in politica. Hac ratione instituta est reformatio, quae divisit se ac subtraxit a potestate ecclesiae romanae. Verum hoc ab ipsis effectum est, ut se subjicerent potestati temporali. Contra vero principium catholicismi est omnino diversum ac plane contrarium; neque admittit ejusmodi status unitatem quam adeo suspiciunt ac depereunt nonnulli juris publici scriptores protestantes. Juxta catholicos duae sunt potestates, duae supremae auctoritatis; potestas scilicet spiritualis ac potestas temporalis; corpus ct anima, actio ct cogitatio. Independentia ecclesiae catholicae *personificalur* in pontifice, principe independent! ac supremo, qui ex sede romana ubi residet, imperat omnibus conscientiis catholicis. Gubernia protestanda nequeunt se accommodare ideae, quod non possint ex proprio arbitratu disciplinam ecclesiae mulare, ac reperialur in ipsorum statu lex quae ab ipsis non pendeat, potestas a

sua dictamina hauserunt quibus subjiceretur civili potestati ecclesiastica libertas, frustra reclamantibus adversus ejusmodi impietatem, qua hoc fidei dogma evertitur, romanis pontificibus una cum ecclesiae universae praesulibus ob ingentia mala, quae ex hac agendi ratione profluunt in ejusdem ecclesiae detrimentum. l *

sua distincta. Principium catholicum pro nobis est verum fundamentum civilis culturae *(cirilnationis),* quoniam ipsum est defensio ac tutela dignitatis humanae. Ita in *Journal des Débats* 22. Juill. 1838.

·') Tendunt enim haec omnia a protestantibus invecta ad ecclesiae catholicae destructionem, et ad hoc ab ipsis fuerunt ordinata. Semel enim ac tollitur ab ecclesia libertas qua divinitus gaudet, fit ut rom. pontifex nullam amplius in catholicos in illorum regionibus constitutos exercere possit auctoritatem, nec abusus corrigere, nec devios ad sanam frugem revocare, nec observationem canonum ac disciplinae urgere, ac pessimi homines, qui numquam desunt, hac immunitate freti omnia pervertunt. Episcopi ad miseram servitutem redacti nedum quidpiam in bonum animarum statuere possint, impediuntur quominus vel ipsas pastorales instructiones absque politiae praevia revisione ac placito aut recitare aut publicis typis vulgare queant. Nequeunt ordines cuipiam conferre absque praevio gubernorum placito, ut innumera pene ejusmodi alia mala silentio praeteream, quae notissima sunt ex publicis documentis.

Ne vero haec nimis exaggerata videantur, afferam quae leguntur in art. *Etat du catholicisme dans le royaume de Wurtemberg extrait de la Revue européenne,* Juin 1833. -En 1818 plusieurs députés et conseillers de princes protestans de l'Allemagne, entr* autres de Wurtemberg, de Bade, de l'électorat et du grand duché de Hesse, de Nassau, du Mecklembourg, de Weimar, des duchés de Saxe, d'Olde ourer, de Waldek, et des villes libres de Lubeck$_5$ Brème, et Francfort-sur-le-Main, se réunirent dans celte dernière ville, sous la présidence du ministre Wurtembergeois Wangenheim assisté de M. le doyen Jaumann, pour délibérer sur les affaires de Γ église catholique en Allemagne et fixer ks bases de son organisation. Voici k points principaux sur lesquels on tomba d'accord: 1. L'église catholique sera réduite aux droits qui découlent de ses principes *essentiels.* Or, dans Γ esprit de la conférence, les principes *essentiels* devaient être tirés, non du droit canonique, mais des droits ralionels, naturels et publics de l'état et de l'église, tels qu'ils sont imaginés par les protestans, le tout d'après son système territorial et épiscopal cl conformément aux doctrines de Febronius. 2. Les conclusions du concile de Bâle et les ordonnances du droit ecclesiastique autrichien, celles surtout de l'empereur Joseph II. 3. La libre communication avec Rome sera lout-à-fait supprimée. 4. L'évêque n'aura qu' une influence extrêmement générale et indéterminée sur les écoles inférieures et supérieures confiées exclusivement à l étal. Même, dans les établissemens d'instruction théologique on ne laissera à Γ évêque qu'une très faible part d'action: et, pour ce qui regarde les séminaires, ses mains seront complètement liées. 5. Le patronage des cures et des bénéfices, conformément au système territorial protestant et en conséquence du principe: *Cujus est regio, illitis est religio,* sera dévolu au seigneur du pays. 6. Il est accordé au prince, en cette qualité, une si grande influence sur la nomination des évêques, des ewé* et de chanoines, et sur la composition essentielle du chapitre, que la véritable liberté de l'église ne peut réellement se concilier avec cet état de choses. 7. Pour ce qui est des mariages mixtes, de la rupture du lieu et de l'éducation des enfans issus de ces mariages, on a fait prévaloir des principes diamétralement opposés à la doctrine et la discipline générale de l'église. Bref, ce qui ressort de cette conférence, c'est un esprit de mesquine police ecdesiastique et d'empiètement sans fin de h part du gouvernement, c'est *Γ incorporation* de Γ église à l'étal avec des garanties d'une souvraine indignité au profit de celui-ci, particulièrement *la liberté du mariage* pour les ecclesiastiques avec laquelle on se flatte d'asservir complètement le clergé.- Quomodo vero adnisi sint protestantes haec execution! mandare cf. ibid. Ilis basibus innixae prodierunt constitutiones variae illis in regionibus. Attamen non pauci qui sc dicunt catholicos illis se conjungunt ad perniciem animarum ct destructionem ecclesiae catholicae. Vere hic libet illud regii Psaltis ingeminare: *Filii matris meae pugnaverunt contra me.* Notandum tamen hic est novum Borussiae regem ingenti bonorum omnium laetitia non parum ab his principiis recessisse.

1') Ut quisque certior eorum fiat quae hic asserimus, satis ei erit oculos conjicere in indicem capitum octo librorum *Const. Apostolicar.* apud Cotelerium tom. L In illis deprehendet innumera prope sancita fuisse quae ad essentialem ecclesiae constitutionem pertinere, aut a fide Christiana inseparabilia esse nemo nisi amens affirmaverit. Exemplo sunto ex lib. L cap. 3, 6, 10. ex lib. II. cap. 20, 21, 25, 28, 35 etc. quorum pleraque tractu temporis abolita sunt.

l s) *Πότι γάρ κρϊσι Ικκληβία παρά βα(ΤιλΙω ί<Χχι το κύρο ;* In cil. *Hist. Arian.* η. 52. pag. 376.

DIFFICULTATES.

424. I. Obj. I. Apostolorum et synodorum decreta ante Constantinum promulgata ad eam disciplinae partem spectant, quae ecclesiae constitutioni eat essentialis et fidei Christianae ita est adnexa, ut inde separari nequeat. 2. hlque ex ipsa institutione Christi, qui professus est se non venisse legem solvere, sed adimplere; porro exploratum est in veteri lege utramque potestatem civilem et sacram fuisse conjunctam. 3. Hinc apostolus Rom. XΠI. l commendat obedientiam sublimioribus potestatibus, id est principibus, qui ideo appellantur *sublimiores* potestates, quia eorum auctoritas aliam quamcumque praetergreditur; 4. quare idem Paulus ad Caesarem appellavit. Ergo.

425. Resp. ad 1. .V. Quid enim commune habent apostolorum leges de abstinentia a sanguine et suffocato, de non admittendis ad sacram ordinationem neophytis et bigamis, de silentio mulierum in ecclesia, de velando earnmdem capite, aliaeque ejusmodi, cum essentiali ecclesiae constitutione, aut fide Christiana? Id ipsum dicatur de poenitentiis canonicis saec. ecclesiae secundo labente, aut initio saeculi III. ab ecclesia praescriptis. Quae leges si ecclesiae constitutioni essentialiter connecterentur et fidei catholicae, nulla unquam data fuisset ab ecclesia dispensatio, multo vero minus abrogatae fuissent. 14

426. Ad 2. *N.* Componi enim nequit ejusmodi doctrina aut cum allatis Christi et Pauli verbis, aut cum apostolorum praxi a quibus solis ordinata est disciplina, nullo prorsus adhibito principum subsidio, immo repugnantibus immaniter saeculi potestatibus. Componi praeterea nequit cum adductis patrum testimoniis, quibus adjicimus s. Athanasium sic·interrogantem Constantinum imperatorem: *Quandonam ecclesiae decretum ab imperatore accepitauctoritatem ? 15* s. Jo. Damascenum, qui ita alloquitur Leonem Isau-

ricuni: *Tibi parebimus, o imperator, in his quae ad hujus saeculi negotia pertinent, . . I erum ad res ecclesiae statuendas pastores habemus, qui nobis verbum loquuntur, atque instituta ecclesiastica tradiderunt,* I · Componi denique nequit cum iis. quae in oecumenico concilio chalccdonensi atl patres dixit Marcianus imperator: *Decorum est a vobis haec regulariter* (disciplinae negotia) *potius formari per synodum, quam lege nostra sanciri. 11*

427. Quamvis igitur verum esset, quod tamen falsum est*6, in veteri synagoga obtinuisse ut reges jus haberent in sacra; in lege evangelica iis standum est quae a Christo Domino sunt praescripta. Dum autem Christus professus est se non venisse legem solvere, loquitur de praeceptis moralibus, ut constat ex tota orationis serie.

428- Ad 3. *D.* Imperavit apostolus obedientiam principibus in negotiis civilibus, *C.* in negotiis ecclesiasticis, A'. De his enim ne verbum quidem edicit in adducto textu. Nemo porro qui insanire nolit civilem ac politicam potestatem ecclesiastica nobiliorem esse, affirmare potest. Si enim utriusque objectum et finis perpendatur, liquet manifeste ecclesiasticam civili longe praestare. Vox autem illa comparativa *sublimioribus* haud significat comparationem referendam esse ad ecclesiasticam potestatem de qua, ut diximus, nulla ibi mentio fit. sed ad potestates, seu potius ad homines potestate civili praeditos inter se. Accedit quod graecus textus *ὑπεοεχούϋαι* non praescierat sensum comparativum, sed positivum *sublimibus,* vel ad summum *valde sublimibus,* in excelsiori statu constitutis. 19

’·) Orat. Π. *De imagin.* n. 12. *'Y~tiκομίν ‹Soi, ὠ βαΰιλεΰ, lv τού κατά τον βίον πράγματι. Iv δί τη ίκκληϊιαβτικη καταίτάζίΐ Ιχομίν* τού» *ποιμϊνα ,* rot·, *λαλήΟαντα, ήμΐν τον λόγον, καί τυπώΰαντα, την Ικκληβιαΰτικήν StSuoStOiav.* Opp. ed. Le-Quien, tom. L pag. 336. Piures alias ejusmodi s. Joann. Damasceni in hanc rem sententias in hoc eodem paragraphe videsis.

’’) Apud Harduinum *Acta cone.* tom. II. col. 487. Cf. ibid. tom. V. col. $20— 921. celebrem allocutionem quam habuit imperator Basilius in λ'ITT concil. oecum, constantinopoliL ubi inter cetera haec protulit: ..Quamquam datum non sit istis (laicis) secundum canonem dicendi quidpiam de ecclesiasticis causis: opus enim hoc pontificum ct sacerdotum est, etc."

18) Cf. Salvador: *Hist, des institut, de Aloïse.* Paris 1828. Tom. I. live. IL chap. 1. *Magistrature sacerdotale,* pag. 129 seqq.

’’) Cf. Estium in hune loc. Hic me cohibere non possum ab afferendis quae praeclare in hanc rem scribit Hurter protestons in vita Innocentii III. lib. XIV. ed. cit. tom. III. pag. 3. . Dans tous les temp* où les persécutions ont été les plus cruelles, elle (l'église) a trouvé des hommes, qui ne tremblaient pas de braver la rage des vagues et les dangers les plus menaçans pour la gloire du Seigneur et l'utilité de la chrétienté; elle compte tant de personnages sublimes qui ont été plus distingués par la dignité de leurs sentimens, que par l’éclat extérieur qu’ils recevaient de leurs fonctions pastorales. La liberté intérieure de la conscience s'arme de ces paroles de l'Apôtre: *Il faut plutôt obéir à Dieu, qu'aux hommes:* cc sont *de lâches serviteurs* qui se servent comme d’un bouclier commode, de l'extension qu'ils savent donner dans toutes les circonstances à ces autres paroles: *Que tout le jnonde soit soumis à l'autorité:"* prout se gesserunt episcopi praevaricatores Angliae, cum Henricus VIII. his verbis ab-

429. Ad 4. *D.* Apostolus appellavit ad Caesarem, quia falso accusatus erat de delicto civili et politico, nempe de seditione, C. ob negotium ecclesiasticum, *N.*

430. Π. Obj. 1. Disciplina exterior pertinet ad politicum reipublicae ordinem, ad hominum scilicet actiones, quatenus cives sunt, atque ad res temporales et sensibiles, propterea a reipublicae magistratibus et imperatoribus moderandas. 2. Quare videmus concilia qnamplura in antiquitate etiam generalia ad imperatores propria acta transmisisse, ut ab iis confirmarentur. 3. Quid? quod codices Theodosianus et Justinianeus, nec non statuta Francorum regum plura constituant ad res disciplinares pertinentia, et ea confirment quae in conciliis edita prius fuerant decreta, episcopis non solum probantibus, verum etiam expostulantibus? 4. Notum denique est et pervulgatum imperatorem Constantinum se ipsum dixisse *episcopum externum,* ac nonnullos imperatores aut reges vel a rom. pontificibus vel a conciliis vocatos fuisse *sacerdotes, ecclesiae rectores, pontifices* etiam: qui propterea 5. teste Thomassino aliisque scriptoribus catholicis regiam potestatem exercuerunt *superintmdentiae* in negotiis et decretis ecclesiasticis, in condendis legibus disciplinaribus, corrigendis abusibus, decernendis ritibus sacris, etc.[20] Quae omnia aperte ostendunt negotia disciplinaria subjici natura sua principum auctoritati, aut saltem ecclesiae in his potestatem absolutam non esse atque supremam, sed omnino dependentem a civili regimine. Ergo.

431. Resp. ad 1. *N.* Ut enim imbecillitas propositi argumenti patefiat, satis est animadvertere, quod si ideo exterior disciplina ad principes pertinet, quia in politicum regimen nimis influit et in status utilitatem, nullus ergo erit in religione, inquit card. Gerdilius 21, ritus tam sacer, nulla tam religiosa functio, nullum sacerdotale munus et officium, de quo eam ob causam, quod externam actionem atque veluti materiam requirant, nequeat saeculi potestas decernere, suoque examini ac judicio vindicare. Res omnes spirituales, ipsa fidei et morum doctrina in potestatis civilis arbitrium rejiceretur, quia potestas ecclesiastica nequit agere quoad haec objecta, nisi ope externi et sensibilis ministerii, suaque decreta et judicia exteriores et sensibiles civium operationes respiciunt. Haec obtendentes magistratus civiles jure evertere possent omnia Deo dicata templa, quia ex lignis construuntur atque lapidibus, omnes interdicere religiosos conventus, dies festos, totumque divini cultus exercitium, quoniam et animo et corpore exhibentur actus religiosi. Omnia denique juris erunt civilis magistratus, cum in hac adspectabili rerum universitate, quod sit mere spirituale, nihil omnino existât. Si civilis potestas totam disponere potest exteriorem disciplinam, quae mutabilis

aleretur, atque semper aulici se gerunt, quoties se tulerit occasio.

20) Ila Palmer op. cil. pag. 461 seqq.
21) Cf. op. cil,

est. salva substantiali religionis integritate, principes ergo possent se eximere ab observatione praeceptorum ecclesiasticorum, praescripti jejunii, abstinentiae ab esu carnium, annuae confessionis, sacrae syna.xis in pascitate recipiendae, aliorumque ejusmodi; possent in ditione sua novum condere disciplinae codicem, conjugium permittere clericis majoribus, indicere communionem sub utraque specie, mutare liturgiam prout reges anglicani, qui sibi primatum in ecclesia usurparunt, per summum nefas praestiterunt; qua in hypothesi totidem fierent ecclesiae territoriales, qualis evasit reipsa sic dicta ecclesia anglicana. Quae omnia et singula absurda esse nemo est qui non videat, nec ab ipsis denegatur adversariis; immo neque a protestantibus ac projectis rationalistis, parum tamen sibi suisque principiis cohaerentibus.n

432. Ad 2. *D.* Quamplura concilia acta sua miserunt ad imperatore.' ut confirmarentur in ordine ad eorum custodiam et exeeutionem, C. in ordine ad intrinsecum robur ac firmitatem iis tribuendam, *N.* Ideo enim interdum potestas civilis canonicis sanctionibus adjecta est, non ut istis vim conferret obligandi fideles, qua ex semetipsis carerent, verum ut canonum custodiam confirmaret transgressores puniendo, uti declarator in capitulari Childeberti regis: „üt plebs, quae sacerdotis praecepta non ita ut oportet custodit, nostro etiam corrigatur imperio." 25 Quod pariter liquet ex celebri Valentiniani III. Novella in qua legitur: ..Erat quidem ipsa sententia per Gallias etiam sine imperiali sanctione valitura. Quid enim tanti pontificis (Leonis M.) auctoritati non liceret? Sed nostram quoque praeceptionem haec ratio probavit . . . nec usquam alteri ecclesiasticis rebus arma miscere aut praeceptis romani antistitis liceat obviare." 24 Atque hac de causa principes

--) Sane Melanchthon in *Exam, ordinandorum:* -Non condant, inquit, magistratus dogmata in ecclesia, nec instituant cultus." Magdeburgenses eenturiatores apud Duwalium pag. 357 scribunt: . Sint sane magistratus membra ecclesiae, flagrent magno zelo pietatis, sed non sint capita ecclesiae, quia ipsis non competit iste primatus.** Et clarius adhuc Musculus in *Loc. commnnib.* cap. *de Magistrat.* sect. ult. Haec, inquit, constitutio disciplinae ecclesiasticae per principes nihil aliud esset, quam versionem facere, et arbitrariam religionis constituendae potestatem pontificum magisterio ereptam magistratibus adsignare.· Demum, ceteris omissis, Wegscheider ipse §. 183. scribit, quod «Reformatores .... ecclesiae ipsi facultatem tribuerunt, minime vero eum civili potestate, quae ad justitiam externam spectat, commiscendam, tum ministros . . . vocandi, eligendi et ordinaiidi, tum caeremonias atque ritus, sicut omnem disciplinam ecclesiasticam ad Evangelii praecepta temporumque rationes immutandi;· et in not. *(L)* refert arlic. Smalcald. -Evangelium tribuit his, qui praesunt ecclesiis, mandatum docendi evangelii, remittendi peccata, administrandi sacramenta, praeterea jurisdictionem . videlicet mandatum excommunicandi eos. quorum nota sunt crimina, el resipiscentes rursum absolvendi. Ac liquet hanc potestatem jure divino communem ess.· omnibus qui praesunt, sive vocentur pastores, sive presbyteri, sive episcopi." Quam male isti sibi cohaereant, patet ex iis quae de protestantium systemate scripsimus cum ageremus de *ecclesiastica hierarchia.*

’’) Tom. I. *Capital,* pag. 6.

74) Inter epist. s. Leonis edit Ballerinior. ep. XI. pag. 643.

pro eynodalium constitutionum confirmatione concilia et episcopi nonnumquam rogarunt. Sano conciliis oocumenicis pene omnibus efflagitantibus, principes ad tuenda dogmatica decreta, atque ad haereticorum compescendam audaciam edicta promulgarunt: num igitur ipsorum pariter erit dogmaticas sancire definitiones? Quapropter eadem ratione qua nonnisi principum tutelae fuerunt dogmatica decreta subjecta, sic eorumdem tantum tutelae ac patrocinio commendatae sanctiones disciplinares fuerunt. 25

433. Ad 3. *D.* Ita tamen ut codices illi atque statuta omnem obligandi vim a canonicis sanctionibus derivaverint, *C.* per se, Al. Ut enim observat vel idem Nat. Alexander, eatenus constitutiones illae imperiales valuerunt, quatenus sacris canonibus consentiebant2 6 ; quare ab iisdem imperatoribus praesertim vero Theodosio, nonnullae leges retractatae sunt tamquam et sacris canonibus et clericali dignitati detrahentes; quod si aliae vim obtinuerant, id factum est postquam ecclesia eas adoptavit ac suas fecit. Quod vero spectat ad leges ecclesiasticas, quae in regum Francorum capitularibus occurrunt, et sub Caroli M. nomine circumferuntur, non a laica, sed *ab epitcopontm auctoritate,* latae fuerunt, testante eodem Carolo M. ubi ait: ..Aliqua capitula quae magis vobis (episcopis) necessaria videbantur subjunximus." Loquens autem de quibusdam disciplinae legibus haec habet: ..Ista vero omnia, quae vires nostras excedunt, in judicio episcoporum juxta canonicam

└i) Cf. Zaccaria in op. cit. *Comandi chi puo,* pag. 156 seq. ubi quamplurima exhibet ejusmodi documenta. Alia pariter cf. apud Gerdilium in *Traltato dei matrimonio.* Opp. ed. rom. tom. XV. pag. 190 seqq.

;iiJ *Hist, eccles.* saec. VI. cap. 7. art. 2. *De Justiniano,* ubi in primis observat, in hunc imperatorem injurios se praebere, qui assererent ipsum ecclesiae auctoritatem sibi usurpasse. Veteres enim canones renovavit dumtaxat, aul legibus suis velut quibusdam supplementis interpretatus est, novas ecclesiae regulas non praescripsit. Id unum quippe fuit ejus consilium, ut vetustatis vindicem atque ecclesiasticae disciplinae «seriorem se praestaret, ut ipse profitetur in rescripto ad Dacianum africanum episcopum, concilii byzaceni caput. «Semper, inquit, nostrae serenitati cura fuit servandae vetustatis, maxime disciplinae, quam numquam contempsimus, nisi et in melius augeremus .... quia constat esse caelitus constitutum quidquid apostolica decernit auclorilas. . . Nos tutores sumus vetustatis, el vindices.** Quae igitur de causis ecclesiasticis instituit Justinianus, vel e canonibus, vel e moribus in ecclesia receptis hausta sunt, ut testatur ipsemet pluribus in locis, praesertim in Novella LXXXHL ubi: «Si vero, inquit, ecclesiasticum sit delictum, egens castigatione ecclesiastica ct mulcta, Deo amabilis episcopus hoc discernat, nihil communicantibus clarissimis provinciae judicibus. Neque enim volumus talia negotia omnino scire civiles judices secundum sacras ct divinas regulas, *quas etiam nostrae sequi non dedignantur leges* pergit deinde ostendere, quod, si quas novas imperator leges tulit de ecclesiastica disciplina, vim illae nullam habuerint, nisi quia ab ecclesia receptae et approbatae fuerunt. Quod porro dictum est de Justiniano idem dici debet de iniperatoribus qui eum praecesserunt aut subsecuti sunt, aeque ac de legibus francorum, longobardorum, aliorumque, prout fuse ostendunt Gerdilius et Zaccaria. Opp. el 11. citt.

sanctionem definienda reliquimus.·· ,.Nec enim, subdit Nat. Alexander, nudoritatem leges mere ecclesiasticas ferendi sibi arrogavit rex maximus, sed earum exeeutionem imperavit.·| *T

434. Ad 4. *D.* In ordine ad defensionem externam ecclesiae, *C.* In ordine ad potestatem in ecclesiam exercendam, A'. Mirum est quam abusi fuerint aulici scriptores festivo ejusmodi dicto, quod Constantinus inter epulas per jocum protulit! Non aliud effato illo piissimus imperator significare voluit quam quod episcopi ad bonum ecclesiae constituissent, ipse velut ecclesiae defensor adniteretur execution! mandare 28; aut etiam, quod forent episcopi in ecclesiae regimine, idipsum esset ipse quoad politicam et externam auctoritatem. Cetera autem nomina *sacerdotum, pontificum, ecclaiae rectorum* improprie iisdem interdum tributa fuisse nemo ignorat; atque ita fuerunt principes nuncupati ob rationem quam s. Leo M. qui ejusmodi titulis Leonem Augustum insignivit, exponit, ad eum adducit, scribens: ..Debes incunctanter advertere regiam potestatem tibi non solum ad mundi regimen, sed maxime ad ecclesiae praesidium esse collatam: ut ausus nefarios comprimendo, et quae bene sunt statuta defendas, et veram pacem his, quae sunt turbata, restituas?* *9

•:) *Hist, eccles.* saec. VIII. cap. 7. art. VIH. *De Carolo M.*

Is) En quomodo rem totam referat Eusebius lib. IV. *De vita Constantini.* Cum praemisisset cap. 23. legem eum dedisse ad praesides provinciarum, ut diem dominicam etiam ipsi venerarentur, et dies festos martyrum cum reliquis solemnitatibus, subdit cap. 24.: -Quocirca non absurde, cum episcopos aliquando convivio exciperet, se quoque episcopum esse dixit, his fere verbis usus nobis praesentibus: vos quidem, inquit, in iis quae intra ecclesiam sunt, episcopi estis; ego vero in iis quae extra geruntur, episcopus sum a Deo constitutus. Itaque consilia capiens dictis congruentia, omnes imperio suo subjectos episcopali sollicitudine gubernabat; et quibuscumque modis poterat, ut veram pietatem consectarentur, incitabat.·' Quis porro in his non videat piissimuin imperatorem nil aliud adductis verbis significare voluisse, quam se effecturum, ut pietas vigeret, et ecclesiae leges servarentur, ac ethnici ipsi ad Christianam religionem amplectendam adducerentur? Optime Petrus de Marea in *Concordia sacerdotii et imperii.* lib. II. cap. 10. n. 7- «Solet, scribit, ad asserendam principibus luendae ecclesiae auctoritatem proferri celebris illa Constantini ad episcopos oratio, qua illos intra ecclesiam, se autem extra ecclesiam constitutum episcopum dixit apud Euscbium. Sed si haec probatio in tetricum lectorem incideret, reponere posset verbis graeeis aliam inesse sententiam, quae ad personas, non ad res ipsas sil referenda; ita ut significetur episcopos eorum curam gerere, qui ecclesiae adscript! fidem Christianam profiterentur, se vero gentilium, qui essent extra ecclesiam, saluti consulere, sacrificiis paganorum vetitis, dominicae diei cultu et feriatione praecepta etiam ipsis gentilibus, quemadmodum superioribus et sequentibus capitibus explicuit Eusebius. Quare satius est ab eo argumento abstinere." Sane gracca verba ita sc habent: *Ἀλλ' ὑμιῖἱ μ'ιν των ἐ<(ῖω τήἱ fKKÀgliaf, Iγώ δἳ των Ικτόἱ ὑπό 3ιοϋ χα-^ιίτάμινοἱ ixiesnonoi âv t'gv.* Cf. etiam Allalium *De. consensu utriusque ecclesiae,* pag. 230 seqq. et Mamachium *Origin, et antiquit. Christ,* tom. IV. pag. H3.

I9) Epist. CLVL ed. Ballerin. cap. 3. Quo sensu pariter conc. chalcedoncnse (tom. II. *Act. concil.* Harduini coi. 490.) vocavit Marcianum *Sacerdotem et Regem;* el Gregorius II. exhortabatur Leonem Isauricum (apud eund. Harduin. tom. IV. coi. 18), ut esset *Rex et Pontifex;* a concilio rero Mogunlino ann. 813 apud Harzheim *Concit. German,* tom. I. pag. 405. vocatur Carolus M. *Rector ecclesiae, Rector verae religionis.* Quae quidem aliaquc ejusmodi quibus abutuntur adversarii ad cum modum inteliigi debent quo interdum fideles vocantur *reges* eo quod scriptum sit: *Fecit nos regnum;* sic reges sunt sacerdotes juxta illud: *Regale sacerdotium.* Porro eadem ratione qua fideles nonnisi improprie dicuntur *reges,* ita nonnisi improprie principes dicuntur *sacerdotes.*

??) Satis est legere quae scribit Thomassinus loc. cit. §. 12 et 14. ut quisque sibi persuadeat, numquam in animo habuisse hunc auctorem tribuere principibus spiritualem aliquam jurisdictionem in ecclesiam. ..Nec episcopos fefellit, scribit, quo tandem evadere posset haec grandiloquentia principum alioqui religiosissimorum, et quam distortum in sensum eam verborum gloriam malitiosus, aut imperitus interpres, ubi liberet, deflecteret."

31) Ibid. n. 14.

32) Cf. Gcrdilium opusc. citat. *Catholici dogmatis de immuni ecclesiae auctoritate,* etc.

33) Talis est Rechberger in *Enchiridio juris Canonici Austrian',* quo saepe abutitur Palmer, quod opus ab ulraque potestate damnatum est; siquidem a s. sede in indicem librorum prohibitorum est relatum, atque ab imperatore Austrian eliminatum ab omnibus imperii scholis. Quod vero addit Palmer ex Petro de Marea de Molinaeo, Fouchetio, Pithoeo, Pasquicrio, Hormanno, Servino, infideli prorsus ra-

435. Ad 5. P. Talem exercuerunt potestatem principes ex jure sibi proprio, teste Thomaesino, *N,* testibus aliis scriptoribus catholicis, *subd.* aulicis et rogalietis ecclesiae proditoribus, qui catholici non retinuerunt nisi nomen et larvam, qui sinceri catholici sint, .V. Etenim ad Thomassinuin in primis quod attinet, falsum est ipsum tribuere saltem jure proprio principibus ejusmodi potestatem, quae non esset nisi mera usurpatio. Contrarium enim hic auctor affirmat in ipso qui nobis objicitur loco30; irnmo animadvertit episcopos in concilio collectos, ne quidpiam detrimenti auctoritas ecclesiastica pateretur sive ex nonnullis non satis accuratis formulis quibus interdum usi sunt Carolus M. et Ludovicus Pius aliique, sive ex earum abusu, sollicitos fuisse in limitibus civilis potestatis circa res ecclesiasticas stabiliendis. Immo observat patribus minime excidisse illud Isidori hispalensis episcopi, potestates temporales ecclesiae minus necessarias fuisse si non reperirentur praefractae quidam homines mentis, qui nisi regia potestate frangerentur ad obsequium, numquam animum adducerent episcopis morem gerere. -Ceterum, inquit Isidorus, intra ecclesiam potestates necessariae non essent, nisi ut quod non praevalet sacerdos efficere per doctrinae sermonem, potestas hoc imperet per disciplinae terrorem.·* 31

436. Ad reliquos vero auctores quos adversarius catholicos dicit, reponimus ipsos in hac doctrina refragari fidei dogmati de auctoritate divinitus ecclesiae tradita sanciendi leges disciplinares32, dum satagunt hanc potestatem ecclesiae eripere eamque in principes saeculi transferre. Istorum opera ab ecclesia proscripta sunt: tantum abest ut isti catholici sinceri dici possint, aut ecclesiae catholicae doctrinam et sensum eos proferre.33

437. III. Obj. 1. Juxta s. Optatum Milnvitanum. *Non respublica at in ecclesia, sed ecclesia in republica est14;* reipublicae igitur caput disciplinae est moderator. 2. Rom. pontifex extranea est potestas quoad ditionem non suam . nequit propterea ibi regero disciplinam. 3. Ecclesia saepe abusa est auctoritate sua in legibus disciplinaribus ferendis; possunt igitur immo et debent principes in suis provinciis impedire, quominus saltem absque *placito regio* decreta disciplinaria promulgentur atque vim obligandi habeant ; 4. praesertim cum fieri possit, ut spectatis ditionis suae, adjunctis, noxia publico bono evadant, ac sint, ut vulgo dicitur, in collisione cum legibus civilibus. Ergo.

438. *N.* ad t. .V. *conseq.* Sensus enim hujus effati quod tantopere extollunt neoterici ac suum effecerunt, apud s. Optatum longe diversus est ab eo quem sibi fingunt. Optatus siquidem, ut verbis utar doctissimi Albaspinaei. voluit dicere, imperatoribus romanis non esse maledicendum, sed pro eis orandum secundum apostolum, quia quietam magis vitam Christiani cum eis agerent, quam cum aliis nationibus, apud quas, quod essent barbarae, non licebat Christianos tam quiete vivere. Igitur *respublica non est in ecclesia:* est, ecclesiam non facere bella, non leges figere, non populos sub legibus coërcere. non res civiles exercere, et similia: *ecclesiam* autem *esse in repubUca,* Christianos sub legibus imperatorum vivere, protegi, quietam vitam sub eis. et ex eorum protectione ducere, et similia. 33 Sane Optatus explicans semetipsum post recitata verba immediate subdit: ..Id est, in imperio romano. · Quod vero spectat ad sensum hujus effati, prout suum effecerunt neoterici, reponimus falsum esse principium quod ah iis assumitur, ecclesiam scilicet supervenisse statui jam constituto, ab eoque ita receptam ut illi dominari possit; siquidem vera religio anterior est omni republica, seu statu ac societate: adeoque ipsa statum in sinum suum recepit, non autem status religionem seu ecclesiam. Ecclesia Christi recepit in se rempublicam quatenus respublica conversa est ex superstitionibus suis ad veram fidem, ac propterea cives ingressi sunt in ecclesiae gremium. Ecclesia et respublica minime spectari debent ut duo status, sed ut anima et corpus ejusdem status et societatis 3 6 ; quemadmodum vero corpus non debet dominari in animam, sed potius eidem subesse in iis, quae ad animam pertinent, sic nec potest nec debet civilis respublica dominari in ecclesiam. Finis

lionc ab ipso affertur: nec praeterea animadvertit Petrum de Marea adversus hos opus suum conscripsisse.

31) Lib. ΓΠ. pag. 64. edit. Paris. 1631.

’’) In notis ad lib. HI. cit. edit. pag. 145.

3t5) Sic praeclare scribit s. Isidorus Pelusiota ep. CCXLIV. lib. III. opp. edit Paris. 1638. ·Ἐχ sacerdotio ct regno rerum administratio conflata est. Quamvis enim permagna utriusque differentia sit (illud enim voluti anima est, hoc vclut corpus), ad unum tamen et eundem finem tendunt, hoc est ad hominum salutem.*

immediatus ecclesiae est interior et spiritualis felicitas, finis immediatus reipublicae est felicitas exterior et temporalis; finis ultimus utriusque est felicitas aeterna subditorum. 87 Quamobrem praeclare Gelasius rom. pontifex scribebat ad Anastasium imperatorem: „Duo sunt quibus principaliter mundus liic regitur, auctoritas sacra pontificum et regalis potestas. In quibus tanto gravius est pondus sacerdotum, quanto etiam pro ipsis regibus Domino in divino reddituri sunt examine rationem.88

439. Ad 2. A'. JIaec enim assertio schismatica est et haeretica, ut pronunciavit congregatio s. inquisitionis sub Innocentio X.: et recte quidem, quia rom. pontifex primatum jurisdictionis tenet in universam ecclesiam, prout definivit concilium florentinum. 39

440. Ad 3. Resp. dicterium ejusmodi esse ecclesiae injuriosum, quod nulla ratione ab adversariis poterit honestari. Verum etsi daretur, hoc exurgeret argumentum: ecclesia interdum abusa est potestate legislativa. ergo liane non habet, neque habere debet. Quae quidem si valeret argumentandi ratio, hoc pariter institui posset argumentum: potestas civilis interdum abusa est auctoritate legislativa, ergo eam non habet, neque habere debet. Nescio porro utrum hoc politicis arrideat.

441. Quod vero attinet ad *placitum regium* novissime invectum auli-corum hortatu 10, dico illud plane injustum esse, quia princeps fieret ex ecclesiae filio ac subdito ejusdem judex ac dominus, arbiterque ecclesiasticae disciplinae, ideoque limites potestatis suae transgrederetur. Quid dicerent aulici, si ecclesia aut romanus pontifex nollet principum decreta vim habere,

37) Cf. Zaccaria cit. Dissert. HI. pag. 150. Hinc Ivo Carnotensis in ep. LI. ad Henricum Angliae regem scribebat: «Sicut sensus animalis subditus esse debet rationi, ita potestas terrena subdita esse debet ecclesiastico regimini, et quantum valet corpus, nisi regatur ab anima, tantum valet terrena potestas, nisi informetur et regatur ab ecclesiastica disciplina." Ed. Paris. 1585. fol. 52. *tergo.*

38) Epist. IV. apud Hnrduin. *Actaeone.* tom. II. col. 893.

39) Cf. Zaccaria opusc. cit. pag. 183. nec non celeberrimum opus Joann. Antonii Bianchi ord. min. de observantia: *Della poteslà e della politia della chiesa.* Roma 1745. tom. HI. lib. I. cap. 1. §. 6.

'') Nullum in lota antiquitate ab aetate Constantini M. usque ad saec. XV. exemplum ostenditur, ex tot imperatoribus ac principibus Christianis in universo mundo, alicujus qui contenderit, nedum circa materiam tantum disciplinarem, subjiciendum aliquod concilii decretum aut constitutionem pontificiam placito regio. Cf. Zaccaria op. cit. pag. 216. et Biancbi op. pariter cit. tom. IV. pag. 346 seqq. Verum juverit de novissimo hoc regii placiti invento judicium afferre quod tulit D. Pek membrum consilii flandrici his verbis: ..Quam consuetudinem *(placiti regii)* cl multas alias ejusdem farinae non posse jure satis defendi puto, ut quae libertati ecclesiae plurimum adversantur, ac proinde non valent apud justos et catholicos judices, qui timorem Dei habent, licet forte valeant apud eos apud quos quidquid lubet licet, et qui ecclesiam oderunt, eamque principibus saecularibus libenter in omnibus subjicerent: confusionem passuri in magno illo die, cum ad judicandum eos veniet, cujus sponsam hic contempserunt et injuria affecerunt." Cf. *Memor, cathol.* Févr. 1826.

nisi prius ipse probasset sub obtentu, quod possent esso juribus ecclesiasticis noxia? Non clamarent, ecclesiam hac ratione invadere jura principum? Experientia satis ostendit quinam injiciantur compedes ecclesiasticae potestati ex ejusmodi placitis regiis. Principes acatholici jus placiti regii sibi pariter vindicarunt 41 ; notum porro est quid catholicis in ditione principum protestandum hac de causa evenerit, quot vexationibus subjiciantur, quot oriantur dissidia. Hac ratione istorum principum patrocinium non semel vertitur in apertum super ecclesiam dominatum, alicubi vero in vigentem persecutionem.

442. Ad 4. *D.* Ita ut possit alia legitima ratione reipublicae bono prospici, *C.* ita ut alia via non suppetat, X Si enim casus hic contingeret, in negotiis praesertim mixtis, possent principes ejusmodi incommoda rom. pontifici patefacere, qui pro sua in bonum universale sollicitudine, si rem ita esse compererit. procul dubio sanctiones ecclesiasticas, ubi id poscerent rerum adjuncta, aut tollet, aut mitigabit, prout semper praestitit s. sedes, quin opus sit indebitam sibi arrogare auctoritatem, ut aulici contendunt.

443. Juverit gravissimum hoc argumentum absolvere verbis, quibus utebatur s. Hilarius pictaviensis in lib. contra Auxentium: ..Miserari licet nostrae aetatis laborem, et praesentium temporum stultas opiniones ingemiscere, quibus patrocinari Deo humana creduntur et ad tuendam Christi ecclesiam ambitione saeculari laboratur." 42

41) Ut fere omnes principes acatholici Germaniae, cujus rei praesto haberem documenta quae possem hic exhibere, nisi ageretur de re notissima; quo fit ut catholica ecclesia sub principibus proleslanlibus hac de causa ut plurimum vexetur, vexentur episcopi, ac in universum religionis ministri, ut constat ex publicis ephemeridibus, praesertim vero ex *Γ Ami de lu religion.*

12) N. 3. opp. ed. inaur. tom. II. coi. 594. Veron. 1730.

R I O R.

444. Licet ea, quae hactenus pertractavimus, ecclesiam integram atque perfectam afficiant, seu societatem universam a Christo ad instar individui viventis constitutam, ac propterea capite ac membris constantem: attamen juxta praemissa agere speciatim de ecclesiae capite nobis proposuimus sive ob argumenti praestantiam, sive ob adversariorum qui illud quoquomodo aggressi sunt multitudinem, Cum enim agitur de ecclesiae capite, agitur de summa rei a qua ipsius ecclesiae existentia et salus omnino pendet. I Adversarii autem qui ipsum impugnarunt sunt acatholici omnes, qui vires omnes suas ad illud labefactandum nullo non tempore exercuerunt.

44o. Quaecumque de hoc capite dicturi sumus revocari facile possunt ad primatum quem Christus ecclesiae institutor et auctor contulit super hanc ecclesiam suam Petro; ad successionem in hoc primatu; ad hujus primatus naturam ; ad illas denique dotes ac praerogativas quibus eum Christus instructum ac insignitum voluit. De his propterea singillatim, ea qua per nos fieri poterit diligentia, pertractandum erit, non modo contra acatholicos, verum etiam adversus catholicos non paucos, qui quamvis primatum divino

') Verissime card. Bèllanninus in praefit in libros de summo pontifice n. 2. scripsit: «De qua re agitur, cum de primatu pontificis agitur? Brevissimo dicam, *de nmrna rei christianae."* Quod ex recentioribus pariter agnovit et professus est inter anglicauos Guill. Pahncr oxoniensis, dum in op. saepius citato part. VIL de rom. pontifice cap. 1. vol. II. pag. 477. asserere non dubitat: «Doctrinam de primatu episcopi romani in ecclesiam universalem cardinem esse circa quem reliquae omnes volvuntur controversiae, quae inter ecclesiam romanam el ecclesias ceteras incalescunt; quoniam si Christus Dominus primatum ex officio proprium alicujus episcopi instituit in ecclesia catholica, qui semper perdurare debeat, ct hunc primatum haereditaveril episcopus romanus; illico consequitur ecclesiam catholicam coarctari ad solam ecclesiam obedientiae romanae , et concilia, doctrinam ac traditiones illius ecclesiae obsignatas esse auctoritate totius mundi chrisliani.** Id ipsum patet ex immani omnium haereticorum et schismaticorum furore adversus ejusmodi primatum a quo contriti sunt.

jure admittant in ecclesia, ipsius tamen vim extenuare, quoad ejus fieri potnit, sategerunt, ut vix illum ad purum nomen non redegerint.

CAPUT
DE PETRI PRIMATU.

446. Capitis nomine in subjecta de qua agimus materia significatur primatus honoris seu praeeminendae et jurisdictionis. Qui contendunt Christum instituisse ecclesiam acephalam seu sine capite, inficiantur Servatorem nostrum alicui peculiari individuo primatum illum contulisse: ex quo inferunt nullum a Christo caput ecclesiae fuisse praefectum. Alii vero existimant hunc saltem primatum immediate alicui individuo non fuisse a Christo collatum, sed universae ecclesiae, quae proinde potest illum per quemlibet exercere, eum ex uno in alium transferendo. 2 Nos vero catholici asserimus Christum tum praeeminendae ac jurisdictionis primatum instituisse in ecclesia seu caput ei praefecisse, et quidem in peculiari individuo, nempe Petro: tum hunc ipsum primatum haud immediate ecclesiae sed immediate Petri personae contulisse. Quae ut ex ordine evincamus sit: y

PROPOSITIO I.

('hristus contulit Petro primatum honoris et jurisdictionis in universam ecclesiam. cui propterea eum caput praefecit.

Christus Petro primatum contulit non solum ordinis seu honoris ac praeeminendae, sed verae jurisdictionis in universam ecclesiam suam, adeoque ecclesiae suae caput illum constituit, si super ipsum suam se promisit aedificaturum ecclesiam, et claves regni caelorum se ei daturum pollicitus est, ac reipsa utrique promisso stetit, eidem soli credens pascendum seu regendum universum gregem suum. Jam vero duo priora constant ex Matth. XVI. Quum enim interrogasset Christus discipulos suos: *Vos anteii' quem me esse dicitis? Respondens Simon Petrus dixit: Tu es Christus, filius Dei vivi. Respondens autem Jesus dixit ei: Beatus es Simon Bar-Jona: quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in caelis est. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo ecclesiam meam, et portae inferi non praevalebunt adversus eam. Et tibi dabo claves regni caelorum. Et quodeumque ligaveris super terram, erit ligatum et in caelis: d quodeumque solveris super terram, erit solutum et in caelis.* Postremum vero, seu promissi solutionem exhibet s. Joannes cap. XXL illis verbis, quibus Christus redivivus eundem Petrum affatus est: *Pasce agnos meos .. . pasce ova meas.*

448. Porro in priori testimonio Christus Petro sub gemina fundamenti et clavium metaphora aperte significat se eidem supremam potestatem collatorum, eumquo suum constituturum vicarium in ecclesia visibili a se paulo post aedificanda. Quod enim est fundamentum in caementitio aedificio, erit Petrus in aedificio spirituali, nempe ecclesia. Ast vero fundamentum illud est quod universum aedificium sustentat ac regit, ergo et Petrus ille erit ex Christi institutione cui omnis in ecclesia potestas, omnis legum vis tanquam lirmo fundamento inniti debebunt. Quod non minus aperte patet ex altera clavium metaphora, qua in eodem testimonio usus est Christus. Etenim penes omnes gentes, praesertim vero hebraeam receptum est. ut claves alicui conferantur tanquam insigne aut symbolum potestatis in domum aut civitatem cujus claves traduntur, ut non pauca loca Scripturarum parallela confirmant. 8 Cum itaque Christus ecclesiae suae claves Petro se daturum promiserit, consequens est promisisse hoc ipso Christum, se eum constituturum principem supremum totius ecclesiae cum potestatis plenitudine quodcumque solvendi ac ligandi, seu constituendi leges, subditos obligandi ad ipsas observandas, puniendi transgressores, efficiendique quidquid ad ecclesiae ipsius bonum et utilitatem pro locorum, temporum, personarum ac rerum adjunctis ipse conferre judicaverit. 4

-) Tale est systema Richerianum? Jansenianum« Febronianum olo.. ul paulo post S videbimus.

') Cf. Jahn : *Archaeologia biblica.* Vien. 1814. §. 37. ubi scribit: ..Claves ex metallo confectae non erant nisi potenlioribus, et nonnumquam ansa eburnea ornatae. Clavis hujus generis aevo monarchiae hebraicae a dispensatore domus regiae tamquam insigne muneris in humero gestabatur." Sane Isai. XXII. 22. legimus de Eliacim filio summi sacerdotis Heliae: Æt dabo elavem domus David super humerum qns: et aperiet, et non erit qui claudat; et claudet et non erit qui aperiat." Quin et suprema Christi potestas Apoc. III. 7. eodem clavium symbolo designatur. Haec dicit sanctus cl verus qui habet elavem David.· Cf. Calmet in loc. cit. Isaiae.

') Juverit ad confirmandum quod diximus de suprema potestate Petro a Christo promissa sub gemina *petrae* et *clavium* metaphora, expositionem in medium afferre hominis profecto minime suspecti, judaeoincreduli Salvador, qui in op. cit. *Jésus-Christ et sa doctrine,* tom. I. lib. IL chap. 1. pag. 325. haec in rem nostram habel: ..D'abord, au sujet du nom el des clefs de Pierre, a qui les trois listes des apôtres rapportées par les évangiles accordent toujours le premier rang. . . L'attribution qui lui fut faite par Jésus du mot syriaque *Kephas,* signifiant *pierre,* répondait à une double métaphore: à la fermeté de son ame, que le langage poétique de nos jours aurait comparée, dans le même esprit, â un rocher, cl à celte circonstance, qu'en se présentant au maître de Nazareth comme son premier défenseur, puis en confessant le premier sa qualité de Christ, il avait mérité de passer pour la pierre fondamentale de l'édifice de Jésus et d'être chargé des clefs symboliques. Dans le nouvel ordre d'idées, la signification ajoutée à ces clefs comportait non seulement le droit d'approuver et de désapprouver ce qu'il fallait faire ou ne pas faire, mais le droit d'ouvrir ou de fermer du même coup aux prosélytes et aux disciples, selon l'exigence des cas, les portes actuelles de l'association et le passage aux félicites de la

449. Nee minus luculenter patere promissae potestatis collationem ^pud Joannem loc. cit.. verba ipsa significant quibus Christus non unam ,aut alteram gregis sui parteip, sed gregem suum ,ρίμηβ unixersuip eifieni parcendum commisit, seu universam ecclesiam, quae oχ agnorum Ht ovium cfiUectione coalescit. Ne quis vero arbitraretur officium dumtaxat miuisteriale prats bendi cibum agnis et ovibus Christum Petro conferre vqluis.se, praeter vocent putfxe, quae proprie significat *jeu ciba,* aliqm vocem afididit ,v. 16 dicens: *noiucuyi τά πρόβατα ιιον*, quod est *pascere cum imperio, pascere praesidendo,* prout etiam ex usu loquendi Scripturarum, ac lucis parallelis aperte conficitur. ? ,... , S

450. Id autem vel ex proposito ipso Christi confirmatur, quod fuit ecclesiam condere ad normam veteris synagogae, utpote typicae, insert^ tamen nonnullis variationibus ad novam suam societatem magis idoneis. Jani vero synagoga vetus constituebatur px summo sacerdote seu pontifice supremo, deinde vero ex sacerdotibus atque levitis, ac genium ex laicis. Atque hujus quidem rei vadem damus hominem, qui studio partium abripi nop pot^. ac si quibusdam favet, favet potius protestantibus quam catJiolicis, quibus, pti par est, infensum ubique se prodit. Hic est judaeo-incredulus Salvador libere edicens summum pontificatum una cum aliis subditis distinctionibus ad christianismi essentiam pertinere: ex quo infert, immeri^a protestantes ambitioni atque usurpationi romanorum praesulum pon,tilkiuqi apicem et auctor,fiutejn

résurrection prochaine. Loin de chercher leur origine dans les coutume- des romains, ou chez toute autre nation, on doit le demander a la patrie des fondateurs de 1‘ institut chrétien." Deinde refert textum cil. Isaiae.

4) Sane Ps. II. 9. ubi vulgata habet: *reyes eos.* graeca versio habet *ποιμανϋ; αυτον pasces ens,* prouti pariter vertunt interpretes syrus et arabicus apud Waltonum. Sic quod legitur Matth. II. 6. *reyat populummeum,* araece habetur: *ποιμαντϊ τον λαόν μου,* nempe: *pascat populum meum.* Verum his aliisque ejusmodi omissis, lubet ad dictorum confirmationem verba afferre Jahnii, qui in sua Arehaeologia biblica ad calcem §. 42- scrihit: «Itaque in biblicis reges dicuntur *pastores;* 7£‘". nuncupatio nequaquam est subjecta, sed sublimis el honorifica: quare hoc nomen persaepe Deo tribuitur, qui erat rex hebraeorum: proprie haec compellatio dicit *rectorem* et *curatorem,* conf. Ps. XXIII. 1—4: VIII. 2: Is. XL. 10; LXIIL II. Jer. X. 21 : XXII. 22; XXIII. 1; XXXL 11; XXXVI. 16; L. 6; LI. 23; Mich. V. 5: Nah. III. 18; Ezech. XXXIV. 2, 23: XXXVII. 24: Zach. X. 3; XL 5. In antiquo quidem foedere haec tropica pastorum notio perpetuo indicat regem, aetate vero Christi nomine pastorum

condecorabuntur praeceptor,es judaeorum. qnod primum ex schola Stoicorum descendit, qui solos sapientes statuerunt esse vere reges. Hoc modestius sajieip, quam] <toicis dictum fuit, a judaeis adoptatum est et deinceps in ecclesiam Christianam transiit, ut qui doctrina regerent ct curarent fideles, pastores dieereutur: Ephes. IV. 1L Maith. IX. 36; Joh. X. 11, 14; Hebr. XIII. 20; I. Petr. II. 25; V. 4; I. Cor. IV. 8.* Hactenus quidem Jahn ; adnoto tamen nonnulla ex cit. testimoniis ex N. T. non esse ad rem : alia vero exhibere pastorem qui non solum *doctrina,* sed etiam *auctoritate* regat, ut Joli. X. 11, 14; L Petr. II. 25; V- 4-

ipia pollent tribuisse. In hoc ve.ro ipsos plane ignaros se patefecisse consilii Christi, atque essentialis 'ecclesiae constitutionis contendit. fi

451. Atque hinc factum est ut .Scripturae nobis Petrum exhibeant veluti ceterorum apostolorum principem, *a* Christo singulari prorsus ratione prae ceteris distinctum 'et honestatum, ac munia sui primatus exercentem. Etenim in eis repefimus Petrum in apostolorum censu constanter primo loco commemorari7, quamvis ipse prior non fuerit ad apostolatum vocatus6: primum item apostolorum qui Christum redivivum intuitus sit9: primum qui edixerit alium Judae proditoris loco sufficiendum'10: primum qui judaeis

,;) En iterum ejus verba ex op. cit. lorn. П. pag. 296 seqq. >,<Tai déjà fait remarquer, *ait ipse,* qu'un temps moral très-long était nécessaire pour que les formes extérieures de la société de Jésus se missent en rapport avec sa propre nalure. C'est même à cause de cette vérité si simple qtf on est forcé de reconnaître *[imperfection* de la plus part des argumens tirés de l'étal de l'église des apôtres, par les *sectes chrétiennes dissidentes.* Leur conclusion qui arrivait à dire, qu'il n'existe aucune solidarité entre l'organisation primitive. et les modifications amcnées par le développement catholique de la doctrine, repose *sur une confusion fia- (ironie des fails.* J' en apporterai quelques preuves: par exemple, est-il permis de se ranger chrétiennement de l'avis des communions réformées, quand elles récusent h légitimité originaire d'une *assemblée centrale et régulatrice, et la majesté d'un Pontife supérieur? ... A* plus forte raison, la convenance d'une église centrale dût leur *(discipulis Ùhi'isti)* apparaître, lorsque la'société nouvelle toute séparée lavée les Juifs cul expressément déclaré qu'elle était à elle seule le corps du vrai peuple, ou l'Israël général. A plus forte nison, ils durent céder à celle convenance lorsque la croyance qui avail prédomine nns réserve dans Tame des premières générations des chrétiens, au sujet de la pr&iimitc extrême assignée par le fils de Marie à la fin du monde actuel et à la rê- 'anection primitive des morts, ne se fut pas réalisée *(juxta auctoris systema).* On se vît obligé à chercher tous les moyens capables de prévenir Γ esprit de séparation ct de ruine, qui menaçait déjà l'existence de l'église. Le sacerdoce de la loi avait été destiné à lier entr'eux et à maintenir tous les élémens de l'ancien peuple; la -nécessité des circonstances, jointe à la volonté perpétuelle chez les disciples de Jésus d'accomplir les textes anciens, leur imposa d'y substituer un sacerdoce correspondant. . . . Lorsqu'elle *(ecclesia)* fut venue à faire passer ses magistrats de leur état originaire d'anciens à Γ état de prêtres, de leur étal originaire de surveillans à celui d'évêques, ou de princes des prêtres, celle église ne songea nullement et ne dut pas songer à scinder le caractère nouveau que ses fonctionnaires recevaient: ollo n'en détacha point les pouvoirs qui étaient dévolus dans la mère patrie à leur titre précédent. Bien loin de là, elle fût conduite à concentrer *dans un Pontife supérieur,* imité, selon l'ordre de scs idées, du grand Pontife de la loi, tous les droits qui appartenaient à des magistratures très-distinctes dans l'organisation intérieure d'Israël; et avec le temps, elle fut conduite à concentrer sur ce même Pontife et sur ses émanations, tous les droits et tous les privilèges des castes sacerdotales tant de l'orient, que de l'occident dont l'église chrétienne se regarda de plus en plus comme l'héritière naturelle." Et alibi passim eadem inculcat adversus protestantes.

T) Maith. X. 2; Marc. III. 16; Luc. VI. 14: apud Matthaeum expresse dicitur *jrri mus.*

8) Joann. I. 39, 41.

9) Luc. XXIV. 34.

l °) Act. I. 15 seqq.

Christum praedicaverit 11, ac tum ipsos tum gentiles in ecclesiam admiserit**; qui sententiam in concilio tulerit13; qui ecclesias universas inviserit qui scripta Pauli probaverit 15; cum quo idem Paulus evangelism suum contulerit, *ne forte,* ut ipse loquitur, *in caenum currerd. aut cucurrisset. lt* Exhibent praeterea eaedem Scripturae Petrum solum rui fratres suos (apostolos) Christus mandavit confirmandos, eaquepropter precem peculiarem pro eo fuderit. 17 Quid porro haec omnia sibi volunt, nisi Christum reipsa constituisse Petrum fundamentum, caput, principem ecclesiae suae?

452. Sane si Christus, ut ex demonstratis abunde, liquet, ecclesiam suam ad instar humani individui condere constituit anima et corpore praediti. adeoque ut personam moralem ac societatem visibilem; quin velimus ipsum voluisse hanc societatem, prout visibilis est atque adspectabilis. sine visibili moderatore ac principe, hoc corpus acephalum nimirum sine capite constituere, fateamur necesse est eidem caput praefecisse quod universum corpus regeret, principem qui societatem moderaretur suam, ac sui ipsius in caelum abeuntis personam in his terris gereret: quem ex Scripturis non alium nisi Petrum esse deprehendimus.

453. Sive igitur verba spectemus quibus Christus Petro promissiones amplissimas fecit in praemium confessionis divinitatis suae apud Matthaeum; sive verba quibus in praemium peculiaris amoris quem Petrus post resurrectionem eidem Christo professus est. solvit quod promisit apud Joannem; sive Christi spectemus propositum in condenda ecclesia sua, atque ejusdem ecclesiae constitutionem ac naturam: sive demum quae de eodem Petro nobis Scripturae referunt, constat quod proposuimus, nempe Christum contulisse Petro primatum honoris et jurisdictionis in universam ecclesiam, cumque propterea illi caput praefecisse.

DIFFICULTATES.

454. I. Obj. 1. Prolata ex Scripturis testimonia non evincunt nisi quandam personalem b. Petri praeeminendam meri ordinis, non autem verum ac proprie dictum primatum potestatis ac jurisdictionis super apostolos reliquos. 2. Quae quidem personalis praeeminentia Petro obtigit aut ob ejn- zelum et dilectionem erga Christum, ob exantlatos pro Christo labores, u»i existimarunt s. Augustinus et s. Cyrillus *8: aut quia ceteris erat apostolis

l ') Aci. 11. 14 seqq.
') Ibid. X. 34; XV. 7.
'1) Ibid. XV. 7.
·<) Ibid. IX. 32.
·*) II. Petr. III. 15. 16.
»«) Gal. II- 2.
lT) Lue. XXII. 32. Cf. Bossuet. *Sermon* iwr *C unité de C église.* Premier point: ubi eloquentissime et energice quae nos lik vix indicavimus explanat et evolvit. *Oeucrti de Bossuet,* ed. Versailles 1816, lora. XV. pag. 495 seqq. nec non corn. J. De-Maistre in op. *Du Pape,* tom. I. livr. L chap. 6.
's) Apud Dupin. *De antiq. eeeles- disciplina,* ed. 1686. pag. 312.

natu major, ut placuit Hieronymo, Chrysoetomo et Cassiano aut quia *primas* inter ceteros vocatus fuit Petrus ad apostolatnm. uti sentiunt Epiphanius, Cyprianus Hilarius, Basilius, Gregorius M. et Chrysostomus 2°; aut denique "b ejus publicam confessionem Christi, uti rati sunt Gregorius M.. BasJlius. Epiphanias, Optatus, et Ambrosius. '* 3. Sane Scriptura apostolos munes exhibet pares et suprema potestate praeditos, dum ipsis Christus sive collective sive distributive dixit: ..Quicumque non receperit vos, neque audierit sermones vestros etc." (Matth. X. 14.); „Ego rogabo Patrem et alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat, vobiscum in aeternum, Spiritum veritatis- iJoann. XIV. 16); et post resurrectionem suam omnibus eadem ratione dixit: ..Sicut misit me Pater et ego mitto vos .... accipite Spiritum S." (Joann. XX. 21, 22): tum: „Data est mihi omnis potestas in caelo et in terrai euntes ergo etc." (Mattii. XXVIII. 19.) Nemo porro negaverit ejusmodi potestatem apostolis absque ullo discrimine a Christo collatam esse *supremam:* ergo non potuit Petrus ceteris antecellere potestate aut dignitate *officii,* sed •olunt *personalibus* respectibus. 4. Quapropter invenimus Petrum ceteros quidem zelo et *activitate* superasse, ast nullum reperimus exemplum auctoritatis ab eo supra illos exercitae. 5. Sane aperte Scriptura docet Deum quosdam posuisse in ecclesia: ..*primum* apostolos, secundo prophetas etc." d. Cor. XII. 28.) Duodecim igitur apostoli fuerunt, *primi* in ecclesia, non autem solus Petrus. 6. Haec eadem conclusio traditione fulcitur: Tertullianus siquidem scribit: ..Apostolos habemus auctores22:" Cyprianus: „0uamris apostoli omnibus post resurrectionem suam *parem* potestatem tribuat et dicat: *Accipite Spiritum S.* . . . tamen ut unitatem manifestaret, unitatis ejusdem originem ab uno incipientem sua auctoritate disposuit. Hoc *erant utique apostoli quod fuit Petrus, pari consortio praediti et honoris d potestatis:* sed exordium ab unitate proficiscitur, ut ecclesia una monstretur 23;" Ambrosius: Hic Petrus, ubi audivit: *vos autem quid me dicitis?* statim loci non immemor sui primatum egit: primatum confessionis utique non honoris: primatum fidei, non ordinis 24;" et iterum: „.Denique audi dicentem: *tibi dabo claves* . . . quod Petro dicitur, ceteris apostolis dicitur." 25 Hieronymus: ..Joannes et Jacobus quia plus ceteris petierunt, non impetraverunt, et tamen non est dignitas eorum imminuta, quia reliquis apostolis *aequales* luerunt2 6;" Chrysostoinus vocat apostolatum non solum ..fastigium dignitatum, sed etiam radicem ceterarum et fundamentum, affirmatque apostolorum

'*) Dupin ibid., Tournely, *De eeeles.* lora. II. pag· 2.
'·) Dupin, Tournely ibid.
»·) Tournely ibid. pag.
›») *De haeres.*
i3) De unit. eeeles.
'«) Lib. *De Incurn.* cap. IV. tom. U. pag. 710.
ai) A *Ps.)*
") *Ado. Joviii.*

fidei gentium omnium ac totius orbis terrarum curam fuisse commissam , Cyrillus alex, vocat apostolos *Judices universales, rectores totius mundi,* ct in ep. ad Nestorium dicit *Petrum et Joannem fuisse pans in, honore ac dignitatel"*. Victor earthag. ..Ad quam (ecclesiam), scribit, omnes beatissimi apostoli. pari honoris et potestatis consortio praediti populorum agmina convertentes perduxerunt '·'·· Isidorus hispal. ..Ceteri, inquit, apostoli cum Petro par consortium honoris et potestatis acceperunt3 0 Cone. V. oecumenicum declarat: ..Licet enim Sancti Spiritus gratia et circa singulos apostolos abundaret, ut non indigerent alieno consilio ad ea quae agenda erant etc." H Tandem Nicolaus Cusanus: Scimus quod Petrus nihil plus potestatis a Christo recepit aliis apostoli Nihil enim dictum est ad Petrum quod aliis etiam dictum non sit. . Ideo recte dicimus omnes apostolos esse aequales cum Petro in potestate * Ergo.

455. Resp. Ad 1. .V. Haec enim meri ordinis seu personalis praeeminendae praerogativa, absque vera potestatis jurisdictione, inepta prorsus fuisset scopo seu fini quem sibi proposuit Christus in condenda ecclesia sua ad instar individui viventis. Instituisset enim corpus sine capite, societatem sine supremo rectore, quae non una sed multiplex fuisset, quot scilicet ab apostolis singulis fundatae essent ecclesiae, quoique deinceps post ipsos instituerentur. utpote nullo inter se xincnlo ac nexu colligatae, ut patet ex coetibus protestantibus et schismaticis, qui sunt territoriales ac veluti possessiones aut proprietates soli, seu regiminis quod iis praeest. 33 Christus autem in singulari semper loquitur de *ecclesia sua, de regno suo, de ovili suo.* Apostolus vero commemorat *corpus* Christi, non autem membra huc illueque dispersa, aut corpus sine capite, tunc enim *truncum* plane vocasset. 31

456- Ad 2. *D.* Idest quatuor allatae ex ss. patribus rationes eo referuntur ut motiva, quare Christus primatum Petro potius contulerit quam alteri apostolo. *C.* referuntur ad rationem reddendam cur Christus primatum ipsum instituerit in ecclesia, A', Hae nempe duae quaestiones iu doctrina patrum simul permiscendae non sunt uti adversarii faciunt. Adducti enim patres in loce. citt. ut eos legenti patet, rationes aliquas, easque conjecturales indicant, quare Christus Petro potins quam alii ex. apostolis voluerit

,:) Homd. *De util, lect. script,* (om. [II. pag. 75, 77.

Act. cone. Hard. tom. I. col. 1287-

Epist. ad Theod. Papam.

De officiis, lib. II. cap. 5.

Acta cone. loin. IIL col. 188.

De concord, cathoi. lib. [p cap 13. Hactenus Palmer op. cit. pari. Vili. ‹ie rom. Poni if. cap. 1. pay. 477 seqq.

IJ) Exinde receptum est ac vulgatum apud acatholicos, vclul axioma, principium illud: ..Cujus est regio illius est religio.*

3') Nec obest quod Christus sil cccie-iae caput: nam hic agitur de *capite ri sibili ecclesiae risibilis,* quod certe Christus non est ex quo ascendit in caelum.

primatum conferre, quod non abnuimus. Quando vero iidem patrés disserunt de primatu ipsdj et rationem allerunt quare illum ih ecclesia sua instituero Christus voluerit, unanimes sunt in adstruenda unitate ecclesiae velitti niotivo cur Christus ad illum instituendum permotus sit. Nimirum docent, unitatem ecclesiae catholicae induxisse Christum, ut unicum supremum pastorem ei praeficeret, unum caput, unum pontificem necessaria potestate et auctoritate praeditum ad unitatem constituendam, custodiendam ac conserendam, cum voluerit ecclesiam suam unam esse, ac talem jugiter perseverare.Quod nec infensissimi sedis apostolicae hostes diffitentur 3 6 ; aenos paulo post ejusmodi patrum testimonia afferentes, luculenter ostendemus.

457. Ad 3. *D.* Scriptura nobis exhibet apostolos omnes aequales in apostolatu, ac in omnibus apostolatus facultatibus, qui fuit omnibus communii, *C.* in primatu, et in facultatibus primatus propriis, 2V. Hic enim cum potestate jurisdictionis uni Petro collatus a Christo est: ut liquet ex probationibus, quas nullo modo infirmant objecta Scripturariim oracula quae de communi apostolatus facultate et potestate loquuntur. 37 Haec'vero apbsto-

“) Quod'patres minime inter se permiscuerint duas has quaestiones, argumento ineluctabili est diversa ipsorum agendi ratio in unaquaque earum. Etenim cum quaerunt quare Petro potius quam alteri ipostolorum Christus contulerit primatum, aneipites sunt, ac mira inter ipsos apparet sententiarum varietas ; quum vero inquirunt in rationem quare Christus instituerit primatum in ecclesia sua, una eademque sententia ac doctrina est exploratae traditioni innixa, nempe hanc aliam non esse nisi unitatem ecclesiae catholicae. Cf. Petr. Ballerinium, *De vi ac ratione primatus.* tap. 8.

3i) Sane Hugo Grotius in Γο/ο *pro pace.* ad art. 7. haec scribit: ..Gradus praepositorum in ecclesia esse debere, et per illos gradus'comphginari ecclesiam, docuit nos Paulus Ephes. IV. 11. Ordo sive in partibus, sive in toto, continetur principatu quodam, sive praepositi unitate. *Et koc est quod in Petro nos Christus docuit.* Hoc a Christo didicit Cyprianus: idem tom Cypriano dicit Hieronymus adversus Jovinianum. . . . Tale caput est inter presbyteros episcopus, infer episcopos metropolihnus, aut alio quis modo electus, ut caelaris praesit. Tale inter omnes episcopus romanus." (θρρ· ed. Amstel. 1679. tom. HI. pag. 658.) Plura alia heterodoxorum irt' hanc rem testimonia profert P. Ignatius Fiume ord. Praed. in op. *Scliolti veritatis orthodome.* et ex ipso Petrus Brtllêrinius op. et loc. cit. quae illic recoli possunt/

37) Hoc ipsum fatetur auctor adversario nostro apprime carus, nempe Dupinius, qui in dissertat. *Dè antiqua ecclesiae disciplina* docet, ' s. Petro apostolos *potestate et auctoritate* omniiiO aequales fuisse *excepto primatu.* Nam in diss. IV. cap. 1. §. 3. aliatis quibusdam patrum sententiis (illis'nempe eisdem quas ex hoc auctore deinde citat Palmer), quibus omnes apostoli Petro pares fuisse dicuntur: «Haec, inquit, probant, apostolos in clavium adminislralione, fidei praedicatione, ecclesiarum fundatione, potestate, auctoritate aequales fuisse; *at eos in primatu Petro aequales fuisse'*nullus dicit.·· Loqui porro hunc auctorem de jurisdictionis primatu, non autem de solo primatU ordinis aut praeeminendae et honoris, liquet ex iis quae in eadem diss. cap. 2. §. 3. scribit: „Ex hoc primatu romani pontificis fluunt multae praerogativae, quae ipsi non secus ac primati jure divino competunt quas mox distincte refert. Quomodo vero hic auctor sibi cohaereat, ipse viderit.

latus potestas *suprema* quidem est in ordine suo. minime voro absolute, eo ipso quod vi primatus Petro colluti, apostoli omnes ei subjecti fuerint ac subordinati a Christo ipso. Et hoc rursum ejusdem primatus acerbiores impetitores concedunt. ss

458. Ad 4. Λ. Nam hoc ipso quod jurisdictionis primatum Christo* Petro contulit, is debuit, ut \erbis Bossuetii utar, *super omnes sine restrictione* **, auctoritatem habere: eamque exercere potuisset. si opus esset: ei reipsa exercuit, dum scripta Pauli probavit, et alia gessit, quae in probationibus commemoravimus. quaeque ipsa rei natura postulat. Primatus enim et subjectio sunt ideae relativae, nec una sine altera concipi potest. Quod si Petrus vim coactivam in apostolos non exercuit, ideo est, quia hac vi apostoli non indigebant. 4°

JS) Id fassus est Quesnellus, qui in libello edito ann. 1705- inscripte *Idée generale du libelle: Motif du droit pour le procureur de la cour ecclesiastique de Malines accusateur et partie contre le P. Ouesnel,* cum accusaretur, eo quod in alio opere s. Petrum el s. Paulum duo ecclesiae capita constituens, reprodnxisse visus esset propositionem damnatam. ut accusationem dilueret, pag. 92 scribit eum tantum in damnatam thesim incurrere, qui admitteret inter Petrum et Paulum *omni modam aequalitatem sine ulla subordinations ad s. Petrum,* ut in decreto explicatur. Profitetur autem pag. 94 se alienum ab hac sententia, cum s. Paulo numquam tribuerit primatum universalem, qualem uni s. Petro asserendum non dubitat. Eadem fatetur M. Antonius de Dominis lib. VI. n. 2. scribens: -Hic jam nos romani sistere solemus et dicere, Petrum a Domino designari pro fundamento totius ecclesiae, quae debet eidem inniti, quemadmodum aedificium innititur fundamento;·· qui tamen paulo post obvium hunc sensum eludere conatur, uti videbimus.

J9) In Serm. ad Comitia cleri Gallic. Parisiis habito ann. 1681.

4°) Apposite card. Du Perron in *Répliqué au Roi de la grande Bretagne,* chap. 56. pag. 458 seq. ..Pour maintenir Γ unité, *inquit,* il était besoin encore outre Fautorité interne et essentielle à l'apostolat, d'une autre autorité externe el accessoire à l'apostolat. qui eût la superintendance sur le soin de la conservation de l'unité. Et comme l'office de la cause est de régler son effet, il fallait que celui qui était le principe el l'origine de celte unité, eut aussi la superintendance sur les autres, pour ce qui regardait la conservation de Γunité, et par conséquence la jurisdiction supereminente sur les choses nécessaires à la manutention de l' unité. . . Non que les apôtres eussent besoin pour se maintenir en unité, que les effets de cette autorité se pratiquassent si évidemment sur eux. comme sur leurs successeurs, à cause de l'assistance, qu'ils avaient chacun en particulier de l'esprit de Dieu: mais afin de proposer â Féglise une forme et un modelle de l'ordre qu'elle devait suivre après leur décès.·· Quod etiam Petrus de Marea in opusc. cil. *De discrim. clericorum el laicorum* fassus est scribens cap. 3. n. 13. ..Tenebantur apostoli fundare ecclesias in unitate, cujus caput cum essel Petrus, illius communioni eas subjicere tenebantur;* et num. 21. »Porro (docet Optalus) unitatem ab omnibus apostolis servandam in illa una cathedra (Petri), ne si ab ejus unitate recedentes in ecclesiis aedificandis aliam cathedram constituerent, schismatici et peccatores haberentur. Nullum erat periculum. ne scissa unitate ecclesiae, apostoli proprias sibi ecclesias defenderent sejunctas a communione Petri. Sed regiminis semel constituti forma exposcebat, ut sciremus apostolos quoque ipsos huic regulae a Christo praescriptae subditos fuisse.·

459. Ad 5. P. Πβιβ juxta Scripturas posuit *primam* apostolos inter eos qui charismatum donis praecc.lluerunt ad munia ecclesiastica obeunda, *C.* absolute, Λ'. Scopus apostoli in objecto loco minime est gradus hierarchicos recensere, alioquin recensuisset episcopos, presbyteros et diaconos: sed fuit commemorare varia charismatum dona et officia quae Spiritus S. distribuit in ecclesiae utilitatem: his autem praecellere affirmat primo loco apostolos, deinde prophetas, tertio doctores. deinde, virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum. Ex hoc vero sequitur apostolos quidem primos esse, uti jam diximus, in ordine suo, nempe in apoitolatu, non autem in ordine ad Petrum universo collegio apostolico praelatum cum vera jurisdictionis potestate a Christo ipso. 41

460. Ad 6. A'. Omissis porro testimoniis Tertulliani, Hieronymi et Chrysostomi, quae ad praesentem controversiam non pertinent, utpote quae commendant dignitatem apostolatus omnibus communem, ac si placet, etiam supremam in ordine suo, juxta dicta, expendemus ne longiores simus reliqua quae objecta sunt, et propius ad rem praesentem referuntur. Itaque:

461. S. Cyprianus affirmat apostolos pari fuisse consortio praeditos honoris et potestatis cum Petro, *D.* In apostolatu, seu in potestate apostolica ac muniis ei adnexis. *C.* sub omni respectu. A7. Etenim contrarium eruitur ex ipsis adductis s. Martyris verbis: ..Tamen ut unitatem manifestaret (Christus), unitatis ejusdem originem ab uno incipientem sua auctoritate disposuit. . . Exordium ab unitate proficiscitur ut ecclesia una monstretur perinde ac si diceret: licet omnes aequales seu pares essent apostolica potestate et honore, ut tamen in unitatem omnes convenirent et. coalescerent, praefecit omnibus Petrum veluti unitatis exordium. Ibntem ac originem; seu quod idem est. contulit Petro super omnes primatum potestatis et jurisdictionis, cum sine ipso unitas numquam emersisset. Germanam hanc esse s. Cypriani mentem patet tum ex verbis ipsis, tum ex iis quae scribit in ep. LV. in qua vocat Petri cathedram *ecclesiam principalem* ex qua *unitas sacerdotalis exorta est,* quae ejus unitatis formandae vim. *principalitatis* ipsius cathedrae propriam atque praecipuam, significant.

n) Cf. Estium tum hic, tum in cap. 4. epist ad Ephes, v. 11.

♦) Idque magis liquet ex idea quam constanter ingerit ecclesiae s. martyr, praesertim vero ep. LXIX. ubi ecclesiam unam definiens, ejusque unitatem describens, ait: Plebs sacerdoti coadunata, et pastori suo grex adhaerens.“ Quoniam vero in particularibus ecclesiis quilibet *sacerdos* et *pastor,* nempe episcopus unitatis suae cujusque particularis ecclesiae origo est. eandemque unitatem ealenus format atque conservat, quatenus ipsi, qui radix et centrum est unitatis, lota ipsius ecclesiae *plebs* coadunari, et totus *grex* adhaerere in unum debet, ut ex plebis ac gregis unione cum suo sacerdote ac pastore ecclesia una fiat; ita juxta s. Cyprianum in universali ecclesia unus summus sacerdos ac pastor s. Petrus, et propterea romanus pontifex, qui, uti postea ostendemus, Petro succedit, catholicae unitatis origo esi, unitatemque totius ecclesiae

462. S. Ambrosius in primo textu scribit, Petrum egisse primatum confessionis, non honoris; fidei, non ordinis, *D.* Cum nondum assecutus esset hunc primatum honoris et ordinis, *C.* postquam hunc assecutus est, V. Significat itaque his verbis s. doctor Petrum ceteris praeivisse apostolis in edenda fidei confessione.

463. In altero autem textu juxta s. Ambrosium, quod Petro dicitur omnibus dicitur, *D.* Quoad potestatem remittendi peccata, *C.* quoad primarum. .V. Contendit quippe s. Ambrosius adversus Novatianos, potestatem quam ecclesia exercet in remittendis peccatis non esse usurpatam, sed ei a Christo collatam tum in Petro tum in reliquis apostolis.

464. Cyrillus affirmat *Petram et Joannem aequâlis esse dignitatis, I).* In apostolatu. *C.* in primatu, V. Talem porro esse sensum verbortrtfr Cyrilli patet ex immediate sequentibus: ..Propter quod et *apostoli* et siintti discipuli esse monstrantur.* 4S

465. Victor carthag. scribit, *omnes beatissimos apostolos pari honoris el potestatis consortio praeditos, D.* In apostolico munere ac dignitate, C. in primatu. .V. Loquitur enim Victor de orthodoxa doctrina qua ecclèsîa ab apostolis eadem ratione informata est. 44

466. Nec alia est mens 3. Isidori hispalensis, qui adducta verba, perinde ac Victor carthagin. mutuatus est a s. Cypriano in eodemque propterèa sensu. Sane id liquet ex verbis immediate, praecedentibus; praemiserat quippe Isidorus: „In novo testamento post Christum sacerdotalis ordù a Petro coepit. Ipsi enim primum datus est pontificatus in ecclesia Chriéfl̂: sic enim loquitur ad eum Dominus: *Tu es Petrus* etc." 45 '4

467. Concilii V. auctoritas extra praesentem controversiam urgetur, siquidem concilium non loquitur de aequalitate potestatis inter apostolos, sed de aequalitate donorum, praesertim vero infallibilitatis. ad instruendam Christi ecclesiam; quod nemo inficiatur. 46

catholicae format ct continet, quatenus ipsi, ul radici el centro ejusdem unitatis, coadunari atque adhaerere debent omnes »4 fideles el episcopi, ut ex pluribus particularibus plebibus gregibusque ei supremo sacerdoti atque pastori adhaerentibus, unus grex el ecclesia una universalis coalescat. Quo reipsa fit, ut ecclesia catholica, pluribus licet in locis dispersa rsit utique connexa, ul ibidem subdit, et cohaerentium sibi invicem sacerdotum glutino copulatu." Hoc vero minime verificarutur, si Petrus auctoritate primatus etiam inter apostolos ac super apostolos minime praeditus a Christo luisset. Cf. Bailerin. op. cit. cap. 13. n. 10. . . * S

,3) Apud Harduin. *Arta concil.* lom. I. coi. 1287.

'') Cf. apud Baron, lom XI.'ann. 646. n. 15. cd. cit. Lucens, pag. 378.

'*) Cf. quae in hunc locum adnolal eruditus Arevalus in nova s. Isidori opp. edit. Romae 1802. torn. VI, pag.. 418.

4°) Scopus concilii erat inducere Vlrgilium rom. pontificem in urjæ conslanlinopoHtana degentem, ut una cum patribus disceptaret ad judicandam causam trium capitulorum . non autem judicaret per se solnm

468. Ad Nicolnum Cusanum denique quod spectat, mirarnur adversarii facilitatem in illius afferenda auctoritate, qui palinodiam cecinit senior factus eorum, quae juvenili aetate in opere cit. incaute scripserat.*7 Tunc enim basileensis concilii fama captus totus erat in extollenda concilii oecumenici auctoritate, ac pontificia dignitate deprimenda et coarctanda. Cum vero comperisset illud in schisma deflectere, consilium mutavit, atque ad schisma compescendum totus incubuit, ut patet ex ejus epist. ad Rodericum, in qua Petri primatum egregie defendit.48 Immo et in ipso, quod objicitur, opere primatum Petri omnino non respuit, sed solum intra angustos fines illius auctoritatem redigere sategit4 idque argumentis plane tanto homine indignis nec sine pugna cum semetipso.50

469. II. Obj. Saltem nihil evincunt pro Petri primatu quae ex Matth. XVI. et Joann. XXI. a catholicis proferuntur, utpote *incertae* interpretationis, ineptae propterea ad fidei articulum adstruendum. praesertim cum interpretatio diversa sit *probabiliter* justa. Facile porro est utrumque ostendere. Sane ut incipiamus a textu Matthaei, 1. Ecclesia non convenit hic *petram* significare *Petrum:* nonnulli enim patres apud Dupinium et Natalem Alex, exponunt de *apostolis in genere;* alii ut Hieronymus, Augustinus, Theodoretus, Beda. Paulinus, Rabanus, Anselmus, Petrus Lombardus. Innocentius III. intelligunt *petram de Christo ipso:* plerique. ut Hilarius, Gregorius nyssenus, Ambrosius, Hilarius diaconus, Chrysostomus, Augustinus, Cyrillus

seorsum a concilio, prout ipse facere constituerai. Quod ut oblinerent, afferunt hujo< concilii patres exemplum apostolorum, qui quamvis etiam singulatim gratia Spiritus Sancti abundarent, non tamen aliter voluerunt de eo quod movebatur, si oporteret gentes circumcidi, definire, priusquam communiter congregati divinarum Scripturarum testimoniis unusquisque sua dicta confirmaverint. Cf. apud Hard. tom. III. col. 188 seqq.

,T) Cf. Bellarm. *De scriptoribus ecclesiatt.* opp. odii. Vend. 1728. torn. VH. pag. 528.

K) Cf. in odit, basileensi ann. 1565. pie. 825 seqq. quae profecto lectu digna st; evertit porro cardinalis de Cusa in hac epistola quidquid in objecto opero *Concordantia catholica* constituerat.

'») Sane lib. II. edit. Paris. 1514. fol. XXIII. inter celera scribit: ..Petrus primo pontificatum super apostolos accepil. .. . Cum autem episcopatus sit principatus super sacerdotium, ut praehabilum est. quare dicere habemus principatum ecclesiasticum successione quadam a primo principe scilicet Petro dependere, et sicut principatus Petri a legatione Christi dependebat ita el omnium episcoporum," el paulo post: ..Nam et inter apostolos *quaedam fuit discretio:* et licet omnes essent apostoli. Petro tamen concessum est a Domino; et ipsi inter se idipsum voluerunt ut reliquis omnibus praeesset apostolis, et Cephas id est caput et principium teneret apostolalus, qui et eandem formam successoribus suis el reliquis episcopis tenendam tradiderunt.

5°) Quis enim admittat quod ibid, contendit Cusanus, auctoritatem in ecclesia pendere ex contractu sociali? Immo et Christum, volentibus apostolis, constituisse Petrum principem ecclesiae suae, ut exinde concludat hos potuisse exercere auctoritatem super ipsum? Episcopos omnes, et forte etiam presbyteros, ul ipse loquitur, aequalis potestatis esse quoad jurisdictionem, licet non exeeutionis? Aliaquc ejusmodi quae in disputationis aestu eidem exciderunt, quaeque nec probarentur a Palmerio ipso?

alex., Juvenalis, Leo, Petrus Chrysologus, Theodoretus, Enchorius, Felix III, Gregorius III. Beda, Jo. Damascenus, Hadrianus I. Nicolaus 1, Joannes VIII, Stephanos VI. Innocentius II, Hadrianus IV, Urbanus III, Thomas Aquinas. Tostarus, Eekius etc. intelligunt *petram de vera fide. 51* Verum quidem est plores patres accepisse *petram de Petro* inter quos Tertullianus, OrigCnes, Cyprianus aliique quos idem Natalis Alex, recenset: ast ex hoc recte infertur ecclesiam nullam traditionem apostolicam accepisse circa sensum prioris partis hujus textus Constat praeterea non modo diversos patres diversam hujus loci dedisse interpretationem, sed eosdem patres, diversis temporibus eum diversimode interpretatos esse, ut patet ex Augustino, qui liberum relinquit unicuique intelligere *petram* aut *de Petro,* aut *de ipso Christo (Rtract.* lib. I. cap. XXVII). Nulla igitur interpretatio *de fide* est, aut sufficere potest ad fidei articulum adslruendum. quod nobis in praesentia satis est. Et haec de prima textus parte; ad alteram enim quod spectat de *potestate clavium,* eam minime evincere quod roinanenses contendunt, 2. aperte liquet ex facto admisso a Duphiio, omnes scilicet antiquos patres *unanimi consensit* docere, claves *universae ecclesiae datas esse in persona Petri.* Haec est doctrina Tertulliani, Cypriani. Hieronymi, Optati, Gaudentii, Ambrosii, Augustini, Fulgentii, Theophylacti, Enchérit, Bedae. Rabani, Lyrani, Hincmari. Odonis, Petri Blessensis, aliorumque pene innumerorum.52 Ergo apposite concludit Dtipinius: claves hoc in loco significare nequeunt potestatem principalem super totam ecclesiam, ut contendit Bellarminus: neque inferri potest ex eo, Petrum aliquid accepisse quod collatum non sit apostolis reliquis. Ergo multo minus poterit romanensium circa hunc textum recepta interpretatio fulciri consensu universali ecclesiae, neque fidei articulo fundamentum praebere. 3. Insuper diversa interpretatio hujus loci probabilior est. Cum enim *fundamentum* significet id ex quo incipit aedificium ipsumque sustentat; cumque *claves* cum potestate ligandi atque solvendi exprimant privilegium aperiendi quod hactenus clausum fuit, hinc Petrus debebat incipere et sustentare ecclesiam, ejusque januam credentibus aperire. 4. Haec interpretatio antiqui auctoris est. qui sub Ambrosii nomine circumfertur: .,Petra enim dicitur, scribit, eo quod primus in nationibus fidei fundamenta posuerit53,- eamque tuetur Tertullianus. 5 ‘ Ex quo merito infert Dupinius. quod si haec verba de persona Petri dicta fuerunt, non significare supremam potestatem Petro collatam, ut perperam contendit Bellarminus. sed primai partes ac magnos labores quos Petrus in conversione infidelium, et ecclesiarum administratione exantlare debebat. 35 Ergo.

*·) Nat. alex. diss. IV, in saee. XV ‹'i XVI. n. 11-

'-) Dupinitis *De antiq. eccles. disripl.* pag. 309.

Serin. *IL De sanctis.*

De pudicitia, pag. 574. edit. Riçalt.

Ita rursum Palmer op. et loc. ciL

470. Resp. .V. J. ad 1. prob. /J. Idest ecclesiae patres praeter expositionem *litteralem* ac *primariam* de. primatu Petri alias *secundarias* ac *improprias* per quondam extensionem interpretationes illius textus adjecerunt, quae primariam confirment, ad exclusionem expositionis litteralis et primariae, xV Certum enim est 1. Patres quatuor priorum saeculorum conManter ac unanimi consensione intellexisse in sensu litterali proprio ac primitivo verba Christi de Petri persona. ac de primatus dignitate illi soli collata 5 K: certum est 2. ipsam ecclesiam universalem orientalem et occidentalem eundem sensum horum verborum professam esse in formula ab Hormisda rom. pontifice subscribenda proposita orientalibus 57 : certum est proinde 3. reliquas tres interpretationes postea adjectas, non esse nisi secundarias, adventitias, temporarias, ex peculiari occasione datas, et per quandam. ut ajunt, extensionem applicatas aliis praeter quam personae Petri, et genuinum sensum minime excludere, sed eidem inniti eumque supponere. 5 8

471. Et sane nt a prima interpretatione quae objicitur incipiamus: nonnulli patres verba Christi exponunt de apostolis in genere, *D.* Ratione apostolatus, *C.* ratione fundamenti, *subd.* exponunt de apostolis uti fundamento secundario, *C.* uti primario. JV. Quae ut magis patefiant animadvertendum est cum card. Du Perron, duplicem distingui in apostolis potestatem, alteram *intrinsecam* Pt *essentialem:* alteram vero *accidentalem* et *extrinsecam,* seu clarius aliis verbis, potestatem *ordinis* ac potestatem *jurisdictionis.* Illa erat potestas evulgandi evangelium, conficiendi sacramenta, episcopos et presbyteros consecrandi, ecclesias fundandi et similia; isthaec erat potestas praesidendi fidelibus, eosque regendi, errantes revocandi et corrigendi, in unitate conservandi, aliaque hujusmodi praestandi. In priori potestate aequales Petro fuerunt apostoli omnes^ et hoc sensu vocantur fundamenta ecclesiae una cum Petro: in posteriori dispares fuerunt ceteri apostoli a Petro, quia

iS) Cf. Card. Du Perron op. cit. cap. 56. pag. 448. ubi scribit: ..La difference de ces deux expositions est, que Pune est immédiate, et l'autre médiate: Fune directe et l'autre collatérale; Γune littérale, et l'autre morale: l'une originale et perpétuelle, et l'autre accessoire et temporelle; l'une eonseignée des le commencement, et l'autre introduite par occasion."

iT) In hac enim formula dicitur: ..Prima salus est rectae fidei regulam custodire, et a patrum traditione nullatenus deviare, ania non notest D. N. J. Christi praeterinitii sententia dicentis: 7m *es Petrus et super hanc petram aedificabo ecclesiam meam.* Haec, quae dicta sunt, reriim probantur effectibus; quia in sede apostolicu inviolabilis semper catholica custoditur religio." Jam vero Bossuelo adnotante: -Haec professio ab Honnisda papa dictata ab omnibus episcopis orientalibus eoruinque antesignanis conslantinopolitanis patriarchis est recepta ... ut certum sit hanc formulam a lota ecclesia catholica comprobatam." *Defensio declarat, cleri Gall.* lib. XX. al. XV. cap. 7.

Sil) Cf. Ballerin. op. cit. cap. XII.

a Christo, ut vidimus, ipse constitutus fuit fons, radix, et fundamentum ecclesiasticae unitatis. 3 9

472. Quod vero spectat ad secundam interpretationem: alii patres p‹-*trac* nomine intelligunt Christum ipsum, *D.* Ut petram principalem ct meritoriam firmitatis petrae secundariae, *C.* ad exclusionem petrae secundariae. Petri nempe, quae a petra principali firmetur, A'. Voluerunt scilicet patreper ejusmodi interpretationem significare. Christum solum esse petram principalem ecclesiae, juxta illud Pauli I. Cor. III. 11. *Fundamentum aliud n&iio potest ponere praeter id quod positum est, quod est Christus Jesus.* At non inficiantur Petrum esse petram secundariam et in Christo fundatam. prour postulat orationis series ac verfiorum constructio, Etenim, si Petro semoto, super se tantum Christus aedificatam ecclesiam adductis voluisset verbis significare, uti adnotat P. Scheffmacher. sic deberet eorum syntexis constitui: ..Tu es Petrus, tu Simon quem alloquor, et *ego* qui tecum loquor, sum ista petra, et super hanc petram, id est super me, aedificabo ecclesiam meam, et tibi dabo claves regni coelorum." 60 Quis porro affirmabit Christum adeo inconcinniter, immo insipienter esse locutum? Itaque non Chiistus, sed Petrus per illud *petrae* vocabulum apud Matthaeum significatur prout reipsa versiones omnes, si vulgatam excipias quae sequitur textum graecum 61, habent constanter: l'u es *petra* et super hanc *petram:* ita syriacit, arabica, persica, aethiopica nec non armena, coptica, et ruthena.63

473. Nec quidquam evincit quod legitur apud Apostolum: *Petra autem trtti Christus;* nam ex eo quod inibi Christus *petrae* nomine intelligatur, non fluit ipsummet hoc nomine intelligi Matth. XVI. aut in quovis alio Scripturarum loco ubicumque vox *petrae* occurrit, quod esset absurdum.

474. Augustinus utique aliique recensiti patres per *petram* apud Matthaeum intellexerunt Christum, non ad excludendum collatum Petro primatum, sed ad indicandam originem firmitatis quam consecutus est Petrus. Deinde vero quia s. Doctor in mutatione *petrae* et *Petri* ex ignoratione linguae syriacae suspicatus est aliquod latere mysterium: tum etiam, quia cum ipse pugnaret adversus donatistas, qui sacramentorum vim ex ministrorum sanctitate derivabant, veritus est ne si in *Petro fundata* diceretur ecclesia, praesidium in eo sui erroris invenirent, maluit ad eripiendum illis quodeumque effugium fundamenti seu petrae rationem ad Christum revocare. Non ita tamen huic interpretationi haesit Augustinus, ut litteralem et obviam excluderet: siquidem *Enarr. in Ps. LXIX.* ita scribit: ..Petrus, qui paulo

''') Op. cit. *Répliqué au Roi de la prande Bretagne,* cap. cit. pag. 450. 458.

6°) Lettres d'un docteur catholique à un grand homme protestant. Strasb. 1730. tom. I. *Trois, leltr.* pag. 171.

Huc pariter spectat pulcherrima laudati cardinalis observatio circa nomen *Petri* in loco de quo agimus. Voluit Christus his verbis: *Tu es Petrus* etc. allusionem facere ad nomen s. Petri. Jam vero omnes allusiones ad nomina vel allusiones sunt *confirmationis.* vel *reprehensionis.* Allusiones confirmationis illae dicuntur quibus probatur aut confirmatur nominis impositio quod alicui primum datum est, uti cum Vopiscus vocat imperatorem Probum *cere probum;* et imperatorem Calum *cere carum;* ac sanctus Athanasius dicit Hosium vere *hosium* id est vere *sanctum;* conc. conslantinopolitanum sub Menna celebratum appellat pontificem Agapetrnn vere *agapetum* id est *dilectum* seu *amatum.* Allusiones correctionis illae sunt, quae fiunt ad corrigendum ac reprehendendum aliquem eo quod immerito nomen gerat ei impositum: haec aulem correctio duplici ratione fit; aut scilicet per negationem ac per antithesim. ut cum Noëmi dixit: *eocetis me Noëmi* id esi *pulchram.* sed vocate me *Mara* id est *artaram;* ant per translationem quatenus significatur alleri potius, quam illi nomen aptari, cui impositum est; veluti cum s. Augustinu' loquens de Absalom cujus nomen significat *patrem pacis,* asserit verum Absalom esse Christum Jesum. Porro si cum Christus dixit: *Tu es Petrus et super hanc petram aedificabo ecclesiam meam,* petrae voce significavit Petri personam, facere voluit allusionem approbationis; quod si intellexisset seipsum, fecisset allusionem translationis, ac proinde correctionis. At omnia adjuncta clamant Christum hic nullomodo intendisse ejusmodi correctionem aul improbationem Petro facere, perinde ac si apostolus indigne Petri seu petrae nomen illi impositum gessisset, tum quia ipsemrt Christus illi hoc nomen imposuerat, tum quia voluit Christus remunerari ejus fidei confessionem, tum denique quia hunc sensum excludit illud excordium : *Beatus es Simon Bar-Jona.* Restat igitur ut Christus voluerit facere allusionem approbationis, ac proinde hoc nomine Petri personam designaverit, non autem seipsum. Cf. op. cit. pag. 465 seq.

{l) Ratio hujus mutationis in textu naeco *Petri et petrae* desumitur ex proprietate linguae graecae in qua voces *IBτρο;* et *πὰρα* in masculino ac faeminino genere promiscue usurpantur ad idem significandum. Cum igitur Christus dixerit syriace: Tu es cepha (petra) ct super hanc cepha (petram) aedificabo ecclesiam meam, graecus interpres, quoniam id lingua ferebat, masculinum genus Petri personae, faemineum rei quae significabatur, accommodavit Vulgatus latinus sequulus est interpretem graccum. Grotius penitiorem rationem exhibet quare Matthaei interpres mutaverit genus, quia nimirum *nt-ρο; usitate* id non significabat, quod Christus indicatum volebat, videlicet *sacrum* tale, super quo aliquid aedificari soleat; hinc positum esse *πίτρα.* Ceterum nunc etiam retenliores protestantes interpretationem petitam ex vocibus *ntrpoc,* el *ntrpa* explodunt. Salis sit hic exscribere verba Kuinoelii in hunc loc. ..Male, inquit, plures interpretes per.ti'rpar intellexerunt vel Christum ipsum, vel professionem Petri ante v. 16. editam. Vid. Sviceri Ihes. eccles. hac voc. Wolfius in Curis, Kôcherus anal, ad h. I. Neque vero ad has contortas interpretationes confugissent interpretes, si non pontificii e verbis xai *ini* raürp *nirpq* ad Petnim relatis, male ac perperam vindicare voluissent Petri successoribus, hoc est, pontificibus rom. auctoritatem et praerogativam singularem ac divinam (est enim protestans ralionalisla qui ita scribit).l' Eadem fere habet Rosenmüller.

62) Cf. Walton in *Polyglotia,* tom. V. ad hunc loc, Sine animadversione peculiari dimitti non debet versio persica, quae sic energice reddit verba Christi: nEt ego libi dico : Tu es *petrg religionis meae* (id est lapis), el *fundamentum ecclesiae meae, stiper te eytructum erit,* et portae inferi illam non destruent··

β3) Cf. Curd. Du Perron op. el loc. cit. pag. 469. Placet haec omnia confirmare confessione ipsius Bezae, qui textum s. -Matthaei ita commentatus est: bDominus syriace loquens, nulla usus est agnominatione; sed utrobique dixit *Cepha :* quemadmodum et vernaculum nomen, *Pierre,* tam de proprio, quam de appellativo dicitur. In graeco quoque sermone *jcirpot* el *nirpa* non re, sed terminatione lanium differunt.

ante eum confessus erat lilium Dei, et in illa confessione appellatus erat petra, supra quam fabricaretur ecclesia 64," et alibi passim. Cetorum s. Doctor primatum Petri constanter agnovit, sive cum scripsit: „Ecce ubi commemorat Cyprianus, quod etiam nos in Scripturis sanctis didicimus, apostolum Petrum, in quo *primatus apostolorum* tam excellenti gratia praeeminet;... a posteriore Paulo esse correctum65;" sive cum ait: „Cujus ecclesiae Petrus apostolus, propter apostolatus sui primatum, gerebat figurata generalitatc personam 6,·· ut alia loca praeteream. 67 Porro si excipias b. Hieronymum et Theodoretum, quorum expositio quin adversetur obviae ac litterali, eam potius aperte conturmat ' ', reliqui Augustinum secuti sunt in hac secundaria expositione. 69

475. It jam ad tertiam deveniamus interpretationem: plerique per *petram* aut *fidem Petri* aut fidei confessionem intellexerunt , *D.* In *concreto,* nempe Petrum divinitatem Christi confitentem, *C.* in *abstracto,* vel A. vel *subd. causaliter,* ut cum scholis loquamur, *C. formaliter,* Λ. Cum haec potior difficultas sit ob plurium patrum, V. potissimum et VI. saeculi, expositionem, juverit nonnulla animadvertere ad eam enodandam. Patres enim praesertim post exortam arianam haeresim, cum cernerent firmissimum catholicae causae praesidium inesse illis Petri verbis: *Tu es Christus filius Dei vivi:* atque ob praeclaram adeo fidei confessionem a Christo super Petrum aedificatam ecclesiam esse, summis proinde laudibus eam extulerunt, et ipsammet fidei confessionem fundamentum ecclesiae nuncuparunt metonymice, id est translato nomine effectus ad causam, ut arianos divini Verbi osores liberius arguerent rraducerentque veluti fundamenti ecclesiae eversores vastatoresque. Dum itaque patres nomine *petrae* intelligunt fidem et confessionem Petri non divlsim a Petro, seu ut scindis loquendi mos est, in *abstracto,* sed *in concrete* spectatam, nempe prout a Petro edita est, eam intelligunt: nec Petrum excludunt sed supponunt, eadem ratione qua s. Hieronymus docet: „Super aquas ambulasse. Petri fidem 70;,! id est Petrum credentem. Λdde, ut recte observat s. Ambrosius71, non super ossa, aut super carnem Petri aedificatam ecclesiam esse, sed super Petrum veram fidem confitentem.

476. Cum igitur secundariae et adjectae interpretationes patrum non modo non opponantur originariae, litterali ac nativae expositioni verborum Christi, immo huic innitantur earnque supponant, merito inferimus adversarii conatus prorsus evanescere quibus sibi aliisque persuadere nititur, ex praedictarum interpretationum varietate non posse fidei articulum constitui ; eo vel magis, quod iidem patres, qui alias adjecerunt expositiones, etiam originariam ac litteralem praebuerint. 72 Hoc sane vel ipse adversarius insinuat dum asserit patres eosdem diversis temporibus diversas dedisse interpretaliones: quod sic intelligi debet, patres, primaria interpretatione supposita, alias deinde adjecisse quae magis scopo quem intendebant opportunae ipsis visae sunt.

477. Ad 2. *D.* Liquet ex facto admisso a Dupinio, si in sensu Dupinii ejusmodi factum reipsa subsisteret, *C.* si factum istud plane confictum sit a sedis apostolicae infensissimis hostibus, _V. Ad ejusmodi porro figmentum quod Dupinius, Febronius aliique ejusdem farinae homines cum Richerianis factum autumant, evertendum insequentem propositionem adjecimus, quae tota est de hoc argumento. Ejusmodi vero facto, seu fundamento sublato ac everso, jam sponte sua concidunt quae eidem cum Dupinio suo superstruxit Palmer, quin iis refellendis heic diutius immoremur.

478. Ad 3. A'. Quamvis enim *fundamentum* etiam significet id ex quo incipit aedificium: quamvis *claves* exprimant etiam privilegium aperiendi quod hactenus clausum fuerat, non haec tamen sola est illis significatio. Ex

Lib. IL *De baptismo,* cap. 1. n. 2. Tract. CXXFV. in Joann, n. 5. Alia cf. apud P. Scheffmacher loc.

·*) Etenim s. Hieronymus in cap. 2. epist. ad Galut. scribit: .Non quod aliud significet Petrus, aliud cephas, sed quod quam nos latine et graece petram vocamus, hebraei et syri propter linguae inter se viciniam cepban nuncupent." In lib. autern 111. in Hiercm. cap. 16. Non solum enim, inquit. Christus Petra, sed et apostolo Petro donavit, ut vocaretur Petra." Textus qui objicitur ex Hieronymo, desuinplus est ex ejus commentario in cap. 7. s. Mattii, v. 27, 28. ubi explanans s. Doctor Christi verba: *Oui aedificavit domum suam super arenam* etc. exponit mystice de Christo, qui est fundamentum principale el invisibile ecclesiae: porro in cap. 16. nomen Petri de persona Petri interpretatur dicens: »Ita et Simoni, qui credebat in petram Christum, Petri largitus est nomen.· Sic etiam Theodoretus in cap. 3. epist. L ad Cor. quod dixit apostolus: *.Vemo potest aliud fundamentum ponere* etc., affirmat Christum esse fundamentum principale seu potius fundamentum objectivum fidei nostrae, quod Petrus posuit in sua confessione, in quo nulla est difficultas.

S9j Cf. Franc. Ant. De Simeonibus He *rom. pontificis judiciaria potestate,* Romae 1717. tom. L cap. 1. §. 6. ubi adversus Launojum et Dupinium ostendit ejusmodi expositionem apprime conciliari cum litterali propria, etiam in sensu eorum patrum qui nobis objiciuntur.

r#) Apud De Simeonibus op. cil. cap. 1.

Tl) De incarnat, cap. 5. η. 34. Cf. card. Du Perron op. et loc. cit. nec non Ballcrin. op. cit. cap. 12. §. 2. ubi apprime hanc pariter expositionem conciliat cum primaria M litterali.

'') Cf. card. Gerdii. *Analisi contro Latiwjo.* opp. edit. rom. tom. XIII. pag. 10 reqq. ubi ostendit illos ipsos patres qui alias secundarias interpretationes dederunt textus evangelici: *Tu es Petrus* etc. dedisse etiam interpretationem quam vocavimus originariam, primitivam, litteralem qusdem textus de persona Petri. Cum igitur ex tribus adjectis interpretationibus, quae de omnibus apostolis exponit, semper inter eos Petrum ut fundamentum principale esse affirmet; quae vero exponit de Christo, ita intclligal ut Christus sit *petra* quae petram faciat, quatenus nempe, ut loquitur s. Leo M. epist. XXVIII. ad Flavianum cap. 5. Petrus »a Domino, et a principali petra soliditatem ct virtutis traxit et nominis;·' tertia vero quae exponit dc fide Petri, de Petro confiiente fidem accipi debeat, ut palet ex dictis: plane consequitur, eos non solurn inter se cohaerere, sed omnino primam confirmare nempe originariam, eique inniti.

eommuni siquidem hominum sensu, atque ex recepta praesertim in libris sacris significatione, fundamenti nomine intelligitur etiam id quod jugiter erectum semel aedificium sustentat, ac tamdiu subsistere debet quamdiu idem subsistit aedificium. Ad hanc ideam nobis ob oculos in re de qua agitur objiciendam post verba: *Super hanc petram aedificabo ecclesiam meam,* adjecit Christus: *Et portae inferi non praevalebunt adversus eant:* id est Infernales potestates numquam evertent aut concutient aedificium super ejusmodi fundamento aedificatum. Idem dic de *clavibus,* quibus, ut vidimus, suprema significatur potestas in domum cujus claves alteri traduntur.

479. Ad 4. *D.* Etiam, *C.* solum. A' Etenim postquam objectus nobi» auctor dixit: ..Petra enim dicitur, eo quod primus in nationibus fidei fundamenta posuerit." protinus, vix commate interposito, prosequitur: „*Et tamquam saxum immobile totius operis christiani compagem, molemque* contineat, Petra ergo pro devotione Petrus dicitur, et petra pro virtute Dominus nuncupatur. . . Recte consortium meretur nominis, qui consortium meretur et operis." 73 Ideo igitur juxta hunc autorem Petrus dictus est ..petra, eo quod primus in nationibus fundamenta posuerit," quia jam constitutus erat a Christo primas in ecclesia sua, et ad instar immobilis saxi universam debebat ecclesiam ex virtute Christi sustinere. 74 Quod si Tertullianus jam montanista iis contradicit, quae catholicus scripserat, causa est ejus capitalis error, quod scilicet non transierit ad ecclesiam potestas a Christo Petro et apostolis collata ligandi et solvendi, seu remittendi peccata. Nimis propterea probaret, quam vellet adversarius. 75 Ruit proinde Dupinii conclusio.

480- In st. 1. Perperam ex Joann. XXL inferunt romanenses verbo pascere significari potestatem regendi et gubernandi, et vocibus *agnorum* et *ovium* universos designari Christianos, pastores ac populum. Etenim illis verbis non contulit Christus Petro *potestatem,* sed *admonitionem* dedit, perinde ac si dixisset: ..Si tu, Simon, diligis me plus his, id ostende diligenter curando gregem meum." Ita Chrysostomus 7 6, qui alibi saepe spectat veluti *officium* seu *jussionem* Petro datam, ostendere dilectionem suam erga

73) Toni. V. opp. s. Ambros. cd. Rom. pag. 104, 105.

T4) Hic observo interpretationem, quam Palmer asserit esse probabilem, communem penes rationalistas factam esse; etenim Rosenmüller sic explanat haec Christi verba: ..Efficiam te primum constantem religionis meae professorem, cujus ministerio ecclesia mea fundabitur. . . . Quum ergo dicit Christus *οἰκοδομήζω,* tempus illud respicit, quo *Petrus* primus omnium judaeis (Act. II. 14 seqq.) deinde et alienigenis (ibid. X et XV. 7.) erat annuntiaturus id ipsum, quod hic profitebatur, nempe Jesum esse Christum unigenitum Dei filium.[*] Eandem interpretationem sequitur Kuinoel in huncioc. et alii passim.

7S) En ejus verba ex lib. cit. *De pedicit,* cap. 21. edit. RigalL pag. 574. -Adw nihil ad delicta fidelium capitalia potestas solvendi et alligandi Petro emancipata. .. Quid nunc et ad ecclesiam, et quidem tuam, psychice? Secundum enim Petri personam spiritalibus potestas illa conveniet, aut apostolo, aut prophetae.*·

7S) Horn. LXXXVIÏI. n. 8. pag. 525-

Christum zelo pastorali. 77 Videtur pariter Augustinus eadem ratione hunc textum intelligerc. 78 Clerus romanus aetate Cypriani loquens de cura pastorali, adducit haec Christi verba ad indicandum munus Petro a Christo commissum, et extendit ad apostolos et pastores reliquos.7» 2. Omnium sane patrum doctrina erat, verba haec non ad solum Petrum directa fuisse, sed ad omnes ministros Christi Jesu. Tournelyus, Dupinins, Natalis Alex, ac Launojus adducunt auctoritatem Ambrosii, Augustini, Chrysostomi, Basiiii, ut evincant non soli Petro, sed apostolis omnibus eorumque successoribus commissum fuisse gregem pascendum. Barowius illis adjecit Cyprianum, Cyrillum alex, aliosque. 3. Animadvertit praeterea Dupinins quod si nonnulli patres cujusmodi sunt Leo M., Theophylactus et Chrysostomus totius gregis in universo mundo curam Petro demandatam fuisse docent, et exinde inferunt Petrum ceteris apostolis fuisse praepositum, debeat in mentem revocari omnes apostolos perinde ac Petrum potestate praeditos fuisse *docendi omnes •jentes.* 4. Quod vero spectat ad interpretationem *ovium* et *agnorum* de *pastoribus* et *populo,* ea incerta est. Theophylactus interpretatur de *perfectis* ct *imperfectis* Christianis. 5. Quare concludit Dupinins primatum pontificis haud posse ex his locis adductis a Bellarmino colligi saltem ea ratione qua ipse id contendit: verum censet quondam *primatum* inferri posse quatenus Petrus *repraesentabat* ecclesiam, et Christus eum prae aliis allocutus fuerit.80 Ergo.

481. Rcsp. A*. *A.* Ad 1. prob. *D. Admonitionem* dedit simul et *potestatem. C.* solam *admonitionem,* A'. Supposita siquidem potestate potuit etiam adjicere admonitionem et exhortationem, qua ad bene fungendum munere suo Petrus magis permoveretur. Ceterum, uti ostendimus, ratio ipsius officii quod Christus Petro commisit, omnino poscit ac involvit auctoritatem necessariam ad pascendum cum auctoritate gregem: alioquin oves devias neque corrigere, neque revocare posset. Utrumque sane conjunxit s. Jo. Chrysostomus in eo ipso qui nobis objicitur loco. En ejus verba: ,.Et cur aliis praetermissis (apostolis) de his hunc alloquitur? Eximius erat inter apostolos, os discipulorum, et *coetus illius caput.* Ideo Paulus prae aliis hunc visurus venit. V* Simul ostendens ei, oportere deinceps fidertx quasi abolita negatione, *fratrum d praefecturam* committit. . . Dicit autem, si amas me, fratrum *praefecturam* snscipe§·':" ac paulo post docet: ..Petrum non throni hujus (hierosolymi-

:') Apud Launoj. ep. VIII. pag. 132. Colon. Allobrog.

'·) Tract. XLVII. in Joann, loin. III. pag. 607.

T') Epist. HI. cd. Pamcl.

se) Ila Palmer op. cl loc. cit.

τί δήποτε του ἄλλου παραδραμών τούτω περί τούτων διαλέγεται; εκκριτον ήν των ἀποϋτόλων και ϋτόμα των μα$ρτων, καί κορυοή του χορού· διά τούτο καϊ *Παύλο ἀνίβρ τότε αυτόν ἴϋτορή^αι παρά* τού; αΑλουί. ζ/μα ύί καϊ ύιικι'ύί αύτο*, *ότι χρή βαρρείν λοιπόν, ὡε τή ἀρνήσεω Πεληλαμένη Εγχειρίζεται τήν προ<Jra3iav των αδελφών - - - - λΕγει δέ. ότι*

tani), sed *totius orbis doctorem* a Christo statutum fuisse.·· 8t Augustinus autem id unum contendit, quod cum Christus vellet facere Petrum pastorem bonum eo quod ei pascendas commiserit oves suas, ipsi praenuntiaverit mortem subeundam pro ovibus quas ei pascendas tradidit, adeoque universo gregi dominico praepositum supponit. 83 Clerus romanus tantum scribit reliquos apostolos etiam pavisse gregem Domini, ita tamen ut primatum servet ecclesiae romanae. ideoque et Petro. s4 Ex his discimus quam parum fidendum sit ejusmodi hominum citationibus, qui impugnant Petri primatum.

482. Ad 2. *D.* Per quandam extensionem et participationem, salvo Petri primatu, *C.* hoc excluso. A. Item: Natalis Alex, et Tournelyus nonnullorum patrum auctoritatem adducunt, ut ostendant non soli Petro, sed et reliquis apostolis eorumque successoribus commissum fuisse gregem pascendum *D.* in sensu exposito, *C.* in sensu adversarii, A' Quod vero attinet ad Dupinium, Launojum ac Barowium. quidquid isti sublestae fidei homines senserint, niliil nostra refert. Igitur aliud est, Christi verba in quodam sensu ampliativo, ut vocant, atque extensivo applicare etiam apostolis reliquis, immo generatim omnibus curam animarum gerentibus pro uniuscujusque gradu et ordine, uti fecerunt patres et nos cum ipsis; aliud vero, ita haec intelligere verba de apostolis aliisque pastoribus ut excludatur primatus Petri, quod numquam patres praestiterunt, immo contrarium ubique asserunt. Sane Natalis Alex, his Christi verbis utitur cum interpretatione patrum ad vindicandum Petro primatum jurisdictionis. 85 Hunc eundem primatum colligit etiam Tournelyus ex hoc textu. 86 Quod si iidem auctores adducunt etiam auctoritatem patrum, ut, juxta placita gallicana quibus ambo adhaerent, evincant

et* οιΛεὐ *με προίστασο ίων αδελφών.* Hom. cit. tom. VIIL pag. 525.

82) Εκείνο αν ειποιμι, ότι τούτον ον τον θρόνον, αλλά *την οικουμένην {χειροτόνησε διδάσκαλον.* Ibid. pag. 527.

SJ) Cf. loc. cit. sub finem n. 2.

'4) Reipsa clerus rom. in objecta epistola inter cetera scribit ad clerum Carthaginiensem: .-Et cum incumbat nobis qui videmur praepositi esse, et *vice pastoris* custodire gregem etc." in quae verba Painelius apposite haec adnotat : ..Videtur alludere ad praerogativam sedis romanae ad quam pertinet ecclesiarum omnium sollicitudo, de qua latius infra loca Scripturae hic allegata sunt Ezech. XXXIV. Joann. X. et ultimo.

ss) Dissert. IV. in saec. I. prob. IV. Cum ibi retulisset Christi verba: *pasce agnos . . . pasce oves,* pergit: «Quibus verbis summa rerum in ecclesia, et sacer nedum super ceteros fideles, *sed etiam super apostolos ipsos principatus* s. Petro a Christo Salvatore collatus est. Ita hunc locum *exponunt ss. Patres et veteres auctores ecclesiastici.*n Allegat porro auctoritatem Origenis, Ambrosii, Euchcrii, Gregorii 31. et s. Bernardi.

s6) Etenim Tournely in objecto loco in primis statuit generalem conclusionem; «Sanctus Petrus primatum accepit a Christo super alios apostolos.- Hanc vero conclusionem evincit secundo argumento deducto ex Christi verbis apud Joannnem : .Quibus verbis, inquit, primatus s. Petri supra ceteros apostolos merito colligitur ... hoc sensu quod soli Petro tamquam primatum gerenti, et ecclesiam universam repraesentanti, omnium ecclesiarum cura et sollicitudo concredita sit,-

concilium esse supra pontificem 8 haec privata ipsorum sententia non opponitur primatui jurisdictionis divinitus collato soli Petro; quod nobis in praeseiitia sufficit: istorum autem sententiam paulo post expendemus. 88

483. Ad 3. *D.* Sed immerito haec Dupinins animadvertit, *C.* jure merito, A'. Quomodo enim apostolorum missio componatur cum Petri primatu, superius diximus.

484. Ad 4. *D.* Est incerta peculiaris interpretatio, quod nomine *agnorum* significentur fideles, nomine autem *ovium* significentur pastores, *Tr.* incerta est interpretatio qua complexive agnorum et ovium vocibus significetur universus dominicus grex, *N.* Duo haec inter se permisceri nequeunt; nam prior interpretatio nonnullorum est atque innixa analogiae agnorum et ovium 69: posterior communis omnium patrum est, ac priorem includit. 90 Includit pariter interpretationem Theophylacti, qui eatenus exponit vocem agnorum de *simplicioribus* fidelibus, ovium vero de *perfectioribus,* quatenus, ut ibid, ipse scribit, Christus „commisit Petro *fidelium omnium* praefecturam9'," universi autem fideles distinguuntur in perfectos, et imperfectos.

485. Ad 5. **Resp.** Falso ac temere Dupinium ita concludere, ut patet es discussione quam fecimus ejus praemissarum. 92 Quod vero attinet ad

':) Natalis Alex. Dissert. IV. in saec. XV et XVI. n. 8. Tournely loc. cit. ubi contendunt Petrum vi primatus superiorem quidem esse *super alias ecclesias particulares,* minime vero superiorem universali ecclesiae et concilio generali, ad mentem concilii constantiensis, de quo postea.

'') Ex his colligitur Palmerum in magna confusione versari, dum permiscet duas quaestiones plane inter se diversas, dogma nempe fidei admissum ab omnibus catholicis dc primatu jurisdictionis Petro a Christo collatu, et sententiam gallicanorum, quae, salva fide, ab ipsis propugnatur circa limites ejusmodi jurisdictionis, utrum nempe auctoritati conciliorum generalium subjiciatur aut c converso.

'') Hanc distinctionem facile omnium primus dedit s. Eucherius episc. lugdunensis in sermone dc Natali ss. apostolorum Petri et Pauli, perperam quondam Eusebio emisseno adscripto, cujus omnium orc trita verba haec sunt: ..Prius agnos, deinde oves commisit ei; quia non solum pastorem. sed pastorum pastorem eum constituit. Pascit igitur Petrus agnos, pascit et oves; pascit filios, pascit et matres; regit et subditos et praelatos. Omnium igitur pastor est, quia praeter agnos et oves in ecclesia nihil est." Hunc deinceps alii secuti sunt.

9°) Cf. Ballerinium op. cit. cap. 12. §. 3. item De Simeonibus op. cit. cap. 3.

9') *Ένεχείρησε μεν* τω *Ι/έτρω την πάντων τών πιϋτων προστασίαν,* ορρ. edit. Vend. 1754. tom. I. pag. 771.

9î) Quoniam Palmer Dtipinii ae Launoji auctoritate utitur perinde ac si quidpiam valeret penes catholicos, sciat scriptores hosce ab omnibus sinceris catholicis respui, atque utpote primatus rom. pontificis osores et hostes acerrimos refutari. Et quamquam, ut vidimus, interdum ad fucum faciendum nonnulla intermisceant, quibus videntur adhuc in Petro ac propterea in rom. pontifice aliquem primatum et quidem jurisdictionis admittere, re tamen ipsum evertunt. Cf. quae de Dupinio habet Charlas *in appendice ad tractatum de libertatibus ecclesiae yallicanae.* Romae 1720. Tom. III. praefat. pag. 5 seqq. Legi praeterea merentur quae de janseniano, seu potius incredulo homine referuntur in celebri op. ex gallico in linguam italicam converso *Reallii dei progetto di Rorgo-Fonlana.* Assisi 1787. Tom. I. part. Ill-

repraesentationem, seu figurant ecclesiae quam Petrus gerebat cum Christus eum allocutus est, paulo post exponemus quo sensu intelligi debeat.

486. HI· <>bj. et **inst.** 1. Si reipsa per adductos textus evangelicos, praesertim vero Matth. XVI., promisisset Christus Petro primatum, haud orta subinde esset inter apostolos contentio, *quis eorum videretur esse major,* ut legitur ibid. XVIII. Christus enim ad compescendam ejusmodi contentionem respondisset, litem jamdiu esse diremptam ex promissione principatus Petro facta; contra vero Christus respondit: *Quicumque voluerit inter vos major fieri, sit vester minister.* 93 2. Probe enim noverunt apostoli quod Christus cum omnes interrogasset *vos autem quem me esse dicitis?* respondissetque Petrus omnium nomine: *Tu* ds *Christus filius Dei vivi,* in persona Petri constituerit omnes eadem ratione fundamentum ecclesiae, promiseritque omnibus claves regni caelorum. 3. Id adhuc apertius ex Matth. XVIII. ubi omnibus ex aequo et in communi confert Christus amplissimam clavium potestatem , ligandi nempe atque solvendi. 4. Quapropter Act. VII. legitur apostolos *misisse* Petrum et Joannem Samariam ; quae agendi ratio ostendit luculentissime apostolorum omnium omnimodam aequalitatem. 5. Quod si aliquis vindicare sibi posset primatum inter apostolos, is esset Jacobus potius quam Petrus; Jacobus enim primo loco ante Cepham nominatur a Paulo (Gal. II. 9); ipse constitutus fuit episcopus hierosolymitanae ecclesiae, quae est mater omnium ecclesiarum, ac propterea est successor Christi, quia Christus fuit episcopus Hierosolymae, non autem Romae °4 ; 6. aut saltem Paulus aequalis Petro esset dicendus cui *creditum est evangelium praeputii, sicut d Petro circumcisionis93,* ac propterea jurisdictio inter ipsos divisa est; 7. Paulus praeterea Petro *in faciem restitit, quia reprehensibilis erat.* 9K 8· Hoc insuper docent patres, qui Paulum vel *apostolorum ducem* vocant, ut Chryso·

§. 5- pag. 227. Clemens XI. Brevi dato 10. Apr. 1701. Galliarum regi, gratias ei agens eo quod Dupinium, quippe qui subscripserat celebri conscientiae casui, in exilium pepulisset, eum vocat *nequioris doctrinae hominem, temerataeque saepius apostolicae sedis reum.* Proteslans autem Joann. Frickius in compendio quod edidit *Bibliothecae ecclesiasticae* loquens de Dupinio ejusdem *bibliothecae* auctore: «Quam probe, inquit, semel ilerumque vir doctus *principiis protestanlium,* hoc est veritati accedit!" Et haec de Dupinio; quod vero spectat ad Lauuojum alterum heroëm Palmeri, protestans Ant. Rciserus in op. edito Amstelodami ann. 1585.cui tit. *Joannes Launojus testis et confessor veritatis evangelico - catholicae* (id est *lulheranae) in potioribus fidei capitibus controversis adversus Robertum BeHarminum* etc. in praefat eum vocat: ..Theologum parisicnsem et surbonistam inter suos jure ac merito celeberrimum , curiae romanensis, et eorum, quae ibi adversus Scripturam et antiquitatem orthodoxam publice docentur, et absque ullo rubore aguntur, *hostem acerrimum et irre conciliabilem.'·* Et ejusmodi auctores voluti catholicos nobis opponit Palmer! Cf. Zaccaria *Anti-Febronio,* Cesena 1770. *Introdwzione,* cap. 6. §. 10.

9U) Matth. XX. 26. Ila Magdeburg. C'enlurialores, cent. II. cap. 7.

9 ·) Ila Febronius et Tamburinius quibus jam praeiverant protestantes.

’6) Ibid. V. 11.

.«tomus vel *apostolorum maximum* et *primum omnium,* ut idem 8. Doctor‚s: vel *apostolorum supremum,* ut Hilarius arelatensis ", vel *principem aut proto-(oryphaeum,* ut patres llorcntini. l 00 9. Id ipsum suadent vetera monumenta, imagines scilicet et nummi in quibus Paulus ad dexteram, Petrus ad laevam visitur; 10. suadent denique facta ipsa rom. pontificum, qui Petri et Pauli auctoritate se suffultos asserunt, dum aliquid magni decernunt. 11. Sane Papcbrocbius omni documentorum genere ostendit Paulum fuisse episcopum romanum. l °l Ergo.

487. Ad 1. *D.* Si apostoli tunc rudes adhuc promissionem Petro factam sub duplicis metaphorae velamine probe intellexissent, *Tr.* vel *C.* si eam, omnimode saltem, assecuti non sint, A7. Cum ageretur de promissione in futurum adimplenda et sub figurata locutione facta, nil mirum si ejus vim rudes admodum apostoli assecuti non fuerint: cum tamen aliquid de futuro Petri primatu suspicati fuissent, ideo orta est inter illos contentio. ‘02 Christus porro omne volens ex ipsorum corde ambitionis ulcus convellere, eos adhortatus est ad sectandam humilitatem, proposito sui ipsius exemplo. Licet cuim ipse foret omnium magister et dominus, attamen ita se gessit perinde ac si esset omnium administer. Ex quo intelligimus Christum in data responsione noluisse excludere dignitatem ac principatum, sed solum ambitum et dominationis abusum. Hoc melius apparet ex Luc. XX.IL 26, qui sic verba Christi refert: „Qui *major est* in vobis, fiat sicut minister, et qui praecessor est *(ηγούμενο dux)* fiat sicut ministrator.ff 103

488. Ad 2. *Neg.* sequelam. Etenim ex eo quod Christus apostolos omnes interrogaverit, non sequitur ad omnes eadem ratione spectare verba quibus ipse remuneratus est fidem et confessionem Petri. Nam 1. ceteris haesitantibus apostolis et tacentibus, solus Petrus cui Pater revelaverat aeternam filii sui generationem, respondit: *Tu es Christus filius Dei vivi;* cui propterea vicem rependens Christus reposuit: *Beatus es, Simon Bar-Jona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus;* adeoque illum solum Christus constituit petram ecclesiae suae, quem Pater praeelegerat ad manifestandam divinitatem filii sui, hic autem *solus* fuit Petrus. Quod ostendit series sermonis ipsius Christi, qui propterea adjecit: *Et ego dico tibi* etc. 104

,;) Hom. I. *De precatione* opp. cd. Diaur. tom. II. pag. 782.

’’) Hom. III. in Matth. tom. VII. pag. 42.

’’) Apud Veilh S. J. *De primatu et infall, rom. pout.* August. Vindel. 1781. pag. 42.

Ibid.

··') *hi exhibit. error,* part. I. art. VII. a<! accusat. V.

·’*) Ita Origencs, Chrysostomus, Hieronymus in cap. 18. Maith.

I03) Cf. card. Du Perron op. cil. cap. 56. pag. 455.

,04J Oplime s. Leo M. ila Christum Petrum alloquentem inducit: »Ideo beatus es, quia te Pater meus docuit, nec terrena opinio te fefellit, sed inspiratio coelestis instruxit: et non caro ct sanguis, sed ille me tibi, cujus sum unigenitus filius, indicavit:

2. Quia Christus singulari numero alloquitur solum Petrum; 3. quod »l ceteris apostolis facta est communis responsio Petri, id tantum contigit per consensionem et approbationem, non autem alia ratione, ac proinde, quod consequens est ac patres adnotant, etiam per *participationem d quandam communicationem* facti et ipsi sunt *petra et fundamentum* ecclesiae per adhaesionem ad petram principalem quae fuit Petrus. 104 Ex his etiam patet quo sensu dixerit Hieronymus: ..Super omnes apostolos ex aequo ecclesiae fortitudo solidatur ,os,- quodque nobis objici solet.

489. Ad 3. *D.* Sed diversa ratione ab ea qua soli Petro clavium potestatem promisit, *C.* eadem ratione, A. Nam reliqui apostoli quidquid acceperunt, acceperunt in communi et una cum Petro; Petrus vero quidquid accepit, accepit seorsum a reliquis ac singulariter. Hinc omne id quod ceteri apostoli etiam simul sumpti a Domino sunt consecuti, consecutus etiam est Petrus; sed non e converso id omne quod habuit Petrus solus, ceteri pariter habuerunt apostoli. Aliquid propterea Christus contulit speciale Petro quod non contulit reliquis apostolis, id est praeeminendam atque primatum. Quo sensu scripsit Cyprianus de Petro: ..Super illum *unum* aedificat ecclesiam suam, et illi pascendas mandat oves suas ... ut unitatem manifestaret, unitatis ejusdem originem ab uno incipientem sua auctoritate disposuit[101] et alibi: ..Et una ecclesia, et cathedra una super petram Domini vere fundata.· 108 Atque exinde factum est. ut apposite animadvertit card. Du Perron, ut soli romani pontifices dicantur *in recto* successores s. Petri et in cathedra Petri, reliqui autem episcopi in communi dicantur successores apostolorum, nemo autem singulariter dicatur successor qlicujus peculiaris apostoli, et in ejus cathedra; nec nisi *in obliquo,* quatenus scilicet in communione sunt cum cathedra Petri, aliquo modo dicuntur succedere etiam in

Et ego, inquit, *dico tibi:* hoc est, sicut Pater meus libi manifestavit divinitatem meam; ita ego libi notam facio excellentiam tuam. *Ouia tu es Petrus:* id est, cum ego sim inviolabilis petra, *ego lapis angularis, qui facio utraque unum,* ego fundamentum praeter quod nemo potest aliud ponere: tamen tu quoque petra es, quia mea virtute solidaris, ut quae mihi potestate sunt propria, sint tibi mecum participatione communia." Serm. IV. *De Natali ipsius* IV. ed. Baller, tom. I. coi. 17.

Ios) Cf. Card. Du Perron loc. cit. atque ita corruunt objectiones Febronii et Eybel aliorumque primatus Petri osorum.

,oe) Lib. I. *Cont. Jovinian.* n. 26. ubi praeterea c vestigio subdit: «Tamen propterea inter duodecim unus eligitur, ut capite constituto, schismatis tollatur occasio.* EJ. Vallars. tom. II. col. 279. Celerum, cnm nonnulli protestantes animadverterint perperam detorqueri in alium sensum Christi verba, quod numquam antea perleulalom fuerat, aetati hai nostra saltem in dubium textus hujus *authentiam* revocare sategerunt, prouli fecit Schullesius in op. Fom *Abendm.ahle,* seu *De Coena* etc. pag. 21 seqq. Veram insulsam prorsus opinionem risit vel ipse Bretschncider. Cf. Roskoviiny *De primatu rom. Pont.* Augustae Vindei. 1834. §. 2. not. 2.

IOT) De unit. eccl. ed. maur. pag. 195. I « s

cathedra Petri, cum qua sunt conjuncti mediante romano pontifice pro tempore Petri successore. "0 0

490. Ad 4. *D.* Petrus et Joannes missi sunt Samariam ab aliis apostolis missione consilii, suasionis ac precis, *C.* missione auctoritatis, Λi Scilicet eadem ratione missi sunt Samariam Petrus et Joannes, qua Phinees et principes tribuum missi sunt ab israelitis (Jos. XXII. 13. 14); et Antiochiae fideles miserunt Paulum et Barnabam ad consulendos apostolos. (Act. XV. 2.) Ad ea igitur quae maximi omnium visa sunt momenti peragenda, qui inter ceteros primores fuissent legati missi sunt, non quasi a majoribus minores aut ab aequalibus aequales, sed quoniam ad id muneris obeundum postularentur. Porro cum Samaritani in summo versarentur discrimine ob .Simonis magi praestigias, idcirco Samariam missi sunt praecipui inter apostolos ad detegenda Simonis incantamenta atque ad impediendam Samaritanorum seductionem. ‘10

491. Ad 5. A. Siquidem hunc primatum Jacobi nou evincit in primis ordo exhibitus a Paulo in epist. ad Galatas; ut enim omittam plures lectiones antiquas graecas et latinas, plures patres, Hieronymum, Chrysostomum. Theodoretum, Augustinum habere *Cepham, seu Petrum, Jacobum et Joannem* 111. exploratum est s. Paulum loc. cit. non tenuisse ordinem dignitatis ac eminentiae, sed ordinem cognitionis, quatenus scilicet cum apostolus Hie-

'·') Op. cit. *Répliqué à lu réponse du Roi de la grande Bretagne,* cap. 56. pag.454. Eliam Petrus de Marca in opusc. jeu dissert. *De discrimine cleric, et laie, tu jure divino,* etc. cap. 3. §. 2. hacc in rem nostram scribit: ..Christus Dominus noster apostolis omnibus et singulis in solidum ecclesiam suam fundandam, docendam et regendam commisit, ea tamen lege adjecta, ut Petrus inter eos primatum gereret et caput esset collegii illius aposlolici, eo fine scilicet, ut praeter communem cum aliis curam, unitatis conservandae in exercendo regimine sollicitudo praecipue et specialiter illi competeret. Ideoquc ut consilium illud apostolis significaret, Pelrum Christus veluti petram atque fundamentum ad ecclesiam aedificandam constituit. Praeterea sermone ad illuni coram celeris specialiter directo claves ecclesiae poslmodum ipsi tradendas spopondit cum potestate linndi atque solvendi. Quae pollicitatio Petro facta ad ceteros quoque apostolos pertinebat et ad ecclesiam universam ejusque pastores in futurum praeficiendos, scilicel ut scirent omnes pontificis potestatem semper cum Petri ecclesiae capitis communione et unitate retinendam, ad quod ipse praecipue cum potestate ligandi contumaces huic unitati cogere posset."

I ' °) Cf. Card. Baronium ad anu. Christi 35. n. 10.

11') Hieronymus. *Comment,* in ep. ad Gal. lib. I. cap. 2· v. 7, 8. In *Bibliotheca* autem *divina* sequitur ordinem vulgatae, sed cf. ibi aduotationem Vallarsii. Chrysostom us *Comment,* in eandem epist. tom. X. pag. 685. Theodoretus in *Comm,* in cap. 15. epist. ad Rom. V. 26. tom. III. pag. 112., nec non in argumento praemisso hujus epistolae commentario tom. III. pag. 263. Augustinus, *Exposit. ep. ad Gal.* tom. III. part. II. pag. 948.

Cf. etiam card. Du Perron op. el loc. cil. pag. 456. Inter celeras lectiones in quibus alius ordo habetur diversus a vulgata, doclus cardinalis allegat etiam textum graecum Complulensem: at eum expendi et omnino illum comperi conformem textui communi.

roeolymam petiit, invenit omnium primum Jacobum, quia Petrus absens erat, adeoque Jacobus prius cognovit gratiam Dei quae data erat Paulo. 1,2

492. Neque praeterea ejusmodi principatum Jacobi evincit ejus episcopatus Hierosolymitanus. Nam licet Solymorum ecclesia prima fuerit *antiquitate,* non tamen prima fuit *dignitate* et *magisterio;* universa enim ecclesia praestantiam dignitatis in ecclesia romana semper agnovit. 11 ' Praeclare Joann. Chrysostomus: ,.Quod si quis dixerit: Cur ergo Jacobus Hierosolymorum thronum accepit? respondebo: Petrum non throni hujus, sed totius orbis doctorem a Christo statutum fuisse 114 ;· ♦ et paulo post iterum confirmat Christum Petro *orbem commisisse. 115* Ridiculum porro est quod adjicitur de successione Jesu Christi, perinde ac si Christus haberet successorem.

493- Ad 6- A' ad conf. *D.* Per specialem electionem Petri ad conversionem judacorum. et Pauli ad conversionem gentium, neque id quidem exclusive, *C.* per divisionem auctoritatis, A'. Voluit scilicet Paulus objectis verbis significare specialem gratiam et vocationem datam a Deo fuisse Petro ad conversionem judaeorum, sibi vero ad conversionem gentium. Id vero in sensu exclusivo apostolum minime protulisse patet ex facto, cum et Petrus

11 -) Eslius censet primo loco Jacobum nominari hic ab apostolo ob honorem Domini, cujns erat frater; ct quia Hierosolymorum episcopus erat, ubi haec gerebantur; idemque maximi nominis apud Judaeos ob sanctitatis opinionem, ut liquet cx Josepho et Hegesippo. Cf. in Comm, in hunc loc. Celerum vere haereticis, idcsl protcslantibus, aetatis nostrae aptare possumus quod de haereticis aetatis suae scribebat Anastasius Sinaita iu op. cui lit. *Ὁδργόί,* seu *Dux viae adversus acephalos,* cap. 13. edit. Ingolstad. 1606. pag. 240. *Ἀλλ' οἱ αἱριτικων παιδί, Ιοϊκαΰιν μονογ^άλμοι; τι-Οιν ἀν&ρώποι«,* rà *μ<ν τών πατέρων κα-Sopoôrrêç, τα δί xapopoûvrtf.* Nempe: «Et haeretici quidem *similes sunt monoculis;* quaedam enim patrum (idem dic de Scripturis) dicta intelligunt, alia vero praetereunt.·* Etenim, si hunc unicum locum excipias Galat. II. 9. et quidem probabilibus de causis, ubique sive in evangeliis, sive in aliis Novi Testamenti libris, ubi mentio fit Petri aliormnque apostolorum, constanter Petrus primo loco recensetur: attamen quia hic primo loco pouitur Jacobus, deinde Cephas nominatur, cetera omnia testimonia praetereuntes, inferunt Jacobum superiorem fuisse Petro !

113) Cf. Einiuan. Schelstrale: *A/iiiquilus ecclesiae,* Romae 1697. Tom. II. Dissert V. cap. 5. ubi ostendit sedem Hierosolymitanam solum honoris privilegium prae caetcris Palaestinae civitatibus a tempore Aelii Hadriani usque ad quarti saeculi finem meruisse, post quod tempus Cyrillusdignitatem melropolitanam , Joannes vero aulocephaliam praetenderunt. Sane nicaenum concilium can. VII. haec habet: «Quiaconsuetudo obtinuit ct antiqua traditio, ut Aeliae episcopus honoretur, habeat honoris consequentiam, salva metropoli propria dignitate." Quibus postremis verbis patres nicaeni salvam volunt metropolis caesareensis dignitatem, cujus Hierosolyma tunc erat sulfraganea. Primum semper locum habnii ecclesia romana in tota antiquitate, alexandrins secundum, tertium vero anliochena, idque in honorem s. Petri, qui aut in illis ecclesiis sedit, aut misit discipulum suum speciali missione ad eam instituendam. Marcum nempe Alcxandriam.

"<) Loc. cit. cx Horn. LXXXVIII. in Joann.

"») Ibid. n. 2. Etiam s. Bernardus, *Di consid.* lib. II. ait: ' Jacobus una Hierosolyma contentus, universitatem Petro ccdiL* Cf. Bellarm. *De rom. Ponlif.* lib. Leap.26.

otunium primus admiserit gentiles in ecclesiam 11 e, Paulus autem constanter prius praedicaret judacis in synagogis antequam se converteret ad gentes. 1,7

494· Ad 7. *D.* Restitit correctione fraterna quoad modum conversandi quo utebatur Petrus, *Tr.* uti superior inferiori, aut uti aequalis aequali, *N.* Omnes autem norunt posse subditum, dummodo debita reverentia fiat, superiorem commonefacere, ac teneri superiorem lege naturali atque divina veritati ct rationi legitimae etiam ab inferiore sibi propositae consentire atque acquiescere, prouti rcipsa Petrus se gessit. l *e Transmisimus porro primum distinctionis membrum, cum nondum inter eruditos conveniat, num *Cephac* nomine hoc in loco veniat Petrus an alius discipulus a Petro diversus. l ' '

495. Ad 8. *D.* Hisce titulis Paulum cumularunt ss. patres ob magnos ejus in apostolatu exantlatos labores, *C.* ob ejus cum Petro aequalitatem, aut etiam praeeminentium, *N.* Nam hi ipsi patres constanter Petrum principem apostolorum ct ecclesiae caput agnoverunt et professi sunt, uti ostendimus.

496. Ad 9. *D.* Ob accidentales causas quas recensent archaeologi12 °, C. ad Pauli praelationem significandam aut aequalitatem cum Petro, A'. Atque ut alia praeteream, in antiquis nummis imperatores christiani interdum occurrant ad dexteram Deiparae; in nonnullis vitris ac picturis Petrus ad dexteram, Christus vero ad laevam visitur. 121

497. Ad 10. *D.* Ad implorandum utriusque patrocinium, *C.* ad parem utriqne auctoritatem tribuendam, *N.* Merito autem utriusque patrocinium romani pontifices implorant ad munus sibi commissum rite obeundum, cum utriqne peculiares sint ecclesiae romanae patroni, quam simul laboribus ac

'“) Aci. X, XV. 7, 14.

"') Ibid. XIII, XIV. etc.

"') Cf. Card. Du Perron loc. cil. pag. 457. nbi ostendit ejusmodi reprehensionem non fuisse *auctoritatis* sed *caritatis,* allegatis testimoniis s. Augustini el s. Joann. Chrysostomi.

Cf. Harduinuin in peculiari dissert. .l qua *Cepham a Paulo reprehensum Pçtrum non esse ostenditur:* inter *opera seltda* ejusd. auctoris, Amstelod. 1709. pag. 920 seqq. Vallarsius quoque in adnotationibes ad Comment, s. Hieronymi in epist. *ii* Galat. lib. I. cap. 2. in Harduini senlen-'.im propendit; item Zaccaria in collectione rai Iit. fecit: *Raccolta di Dissertationi di Storia ecclesiastica,* Roma 1793. Tom. III. Ihsserl. X. Si/ *Cefa ripreso da s. Paolo,* pic. 202 seqq., aliique non pauci. Antiquissima haec quaestio est, nec pauci neque ignobiles scriptores distinguunt hunc Cepham a Pefro. Haec indicavi, non quod ipse huic sententiae adslipulari velim, sed eo tantum animo, ut ostenderem non esse adeo exploratum, quod pro certo adversarii assumunt.

12 °) Cf. Arringhium. *Roma subterranea,* tom. II. Boldetti, *Osservazioni sopra i Cimiteri de' santi Martiri,* cap. 39. pag. 192 seqq. Bosio, *Roma sotlerrane.a,* Roma 1754. Tom. HI. pag. 193. Buonarotti, *Osservazioni sopra aleuni frammenli di vasi antichi di vetro,* Firenze 1716. pag. 77. Cf. etiam eruditum Theophilum Raynaudum S. J. tum iu *Heteroclitis,* P. I. sect. III. puiicl. I- η. 5. Opp. edit. Lugd. 1665- tom. XV; turn in opusc. cui lit. *De bicipiti ecclesia sub ss. Petro el Paulo,* Panel. VII. n. 4. opp. tom. X.

Ml) Cf. Veith op. cit. pag. 43. nee non Bened. Justinianum S. J. *in omnes B. Pauli epistolas explanationem,* tom. I. Lugd. 1612. *Proleg. de Apostolatu,* disc. I. cap. 9.

IJÎ

doctrina excoluerunt, immo et sanguine irrigarunt. Quod si interdum rom. pontifices commemorant auctoritatem Petri et Pauli, id in sensu, ut ajunt, accommodo ad ipsorum mentem intelligi debet.

498. Ad 11. *D.* Id est Petro adjutorem in subeundis Romae muneribus episcopalibus, *C.* aequalem Petro ac independentem, Ar. Ita enim mentem suam aperit Papebrochius et mentem ss. patrum, rom. pontificum et catholicorum scriptorum in asserendo romano episcopatu apostolo Paulo, ad amovendam calumniam in se conflatam a P. Sebastiano as. Paulo. 148 **J**

PROPOSITIO II.

Eadem veritas evincitur ex traditione.

199. Quoniam nonnulli primatus Petri adversarii nos provocare non abnuunt ad traditionem, quam se praeterea venerari profitentur, cujusmodi praecipue sunt qui ad novam scholam oxoniensem pertinent, ideo libenter ad eam discutiendam accedimus, tum ut pateat arbitrariam haud esse textuum

121 Cf. Theoph. Raynaudum op. et loc. cit. n. 2. qui fuse adversus hanc jansenianorum haeresim de ecclesia bicipiti dimicat. Omnium primi illud paradoxum excogitarunt Murtinus de Barcos in op. edito Paris. 1645- *De la grandeur de r église rom. établie sur Γ autorité de saint Pierre et saint Paul;* ct Ant. Arnaldus in op. *De l'autorité de saint Pierre et de saint Paul, résident dans le Pape leur successeur,* Paris, eodem anno.

,2J) Cf. Opusc. eui lit. *Responsio Daniel. Papebrochii ad exhibitionem errorum,* etc. Antwerp. 1696. part. f. art. II. δ- 1. n. 14. art. V. §. 7. n. 12. art. VIL η, 19. etc. ubi thesim de *ecclesia bicipiti* ab Arnaldo aliisque jansenianis introductam ut *haereticam* rejicit, slatuitque rationem capitis penes unum s. Petrum constare *catholicorum omnium consensu.*

Dum hic agerem de primatu s. Petro divinitus collatu, nullam mentionem injeci nonnullorum recentium ejusdem impugnatorum, Philureti e. gr. metropolitae moscoviensis, qui plura refert ad eum impugnandum , et anonymi cujnsdam protestaotis genevensis. Ille nimirum in opusc. cui til. *Dialogus inter dubitantem et persuasum de orthodoxia orientalis graeco-russae ecclesiae,* Petropoli 1829. pag. 129 seqq.; alter vero in Disseri. *Du pouvoir de saint Pierre dans l'église,* Genève 1833. Nihil porro isti proferunt, quod millies uou fuerit contritum, atque etiam difficultatibus hit a nobis prolatis ac dissolutis praeoccupatum non sit. Ideo eos negligendos duii. cum praeter impudentiam in affirmando ac vesanas declamationes nihil habeant de suo. Proferam speciminis gratia quae scribil furiosus iste prolestans pag. 19. »Eh! la conscience et le sens moral tout seul, *inquit,* ne nous disaient-ils pas d'avance que des hommes couverts d'orgueil, d'avarice, d'adultère, ne peuvent avoir reçu.un privilège pareil? Ne peuvent délier, étant eux-mêmes encore dans les liens de Satan? Ne peuvent pardonner étant eux-mêmes encore sous la malédiction?·· Et ita passim plebejus hic scriptor loquitur in opusculo ciL, quod sub oculis habeo. Accepi autem huc ipsum opusculum denuo recusum ampliori forma fuisse anno 1840 sub lit. *Appel ή la conscience de tous les catholiques romains particulièrement adresse au Pupt sur le vrai sens du passage* T u es Pierre. Quae quidem editio furore ac impudentia priorem longe excedit, atque veri auctoris sui nomen praesefert, nempe A. Bosl evangelici ministri. Lacessit porro hic auctor in limine ipso opusculi Grcgorium XVL archiep. tolosanum tamquam Galliarum primatem, viros doctos, ac membra quaecumque romanae ecclesiae. Adeo insane debacchatur slullulus hic prolestan

evangclicornin interpretationem quam catholici sequuntur, turn ut sensus antiquitatis magis elucescat, tum denique ut plenior evadat causae nostrae triumphus.

500. Ne tamen angustos tractationis fines, intra quos nos continere debemus, praetergrediamur, cumque agatur de testimoniis quae omnibus pervia •unt ac vulgatissima; uti alias in pari casu nos gessimus, ea ad quaedam generalia principia veluti in tabulam synopticam redigemus, ut unico veluti obtutu patrum hac in re doctrina conspici atque usurpari possit. In septem propterea classes sic patrum haec testimonia distribuimus.

501. Prima complectitur eos patres qui verba Christi Matth. XVI. de Petri persona directe intellexerunt, et ita intellexerunt ut Petro praeeminendam et auctoritatem supra reliquos apostolos a Christo collatam agnoscant: tales porro sunt XVII, ipso Launojo fatente, id est omnes patres qui quatuor prioribus saeculis potissimum floruerunt, nempe Tertullianus 1, Origenes*, Cyprianus', Firmilianus 4, Hilarius5, Basilins 6, Ambrosius7, Epiphanius 6, Gregorius nyssenus 9, Hieronymus 1 °, Augustinus 11, Cyrillus alex. u, Leo M. 1S, Maximus taurinensis 14 etc.

') *De praeseript.* cap. 22. nec non in lib. *De monogam.* cap. 8.

') Hom. V. in Exod.; in cap. XVII. Maith, et lib. V. in epist. ad Rom. sicque ipud Euseb. //. *E.* lib. VI. cap. 19.

3) Epist. LXX. ad Januar. Quoniam vero Launojus aliam lectionem seculus est, verba Cypriani afferam prout ea exhibent Pamelius, Rigaltius, Baluzius et cum ipso maarinus editor. ..Quando et baptisma unum sit, et Spiritus sanctus unus, et una ecclesia a Christo Domino super *Petrum* (Lauoojus habet *petram)* origine unitatis et ratione fundata." Sic etiam epist. LXXIII. ad Jubaj. «Nam Petro, inquit, primum Dominas, super quem aedificavit ecclesiam, *tl unde unitatis originem instituit et ostendit* (quae verba omisit Launojus), potestatem istam dedit, ut id solveretur in coelis, quod ille solvisset in terris." Tum paulo post ibid, et in lib. *De unit, eccles.* edit. maur. pag. 194. «Loquitur Dominus ad Petrum : Ego dico tibi, etc. . . . super illum unum aedificat ecclesiam suam;" plura alia occurrant in eodem libro omissa a Launojo.

*) In epist. ad Cyprian.

») In cap. XVI. Matth. atque in Psalm. CXXXI.

') In cap. II. Isai.

*) Serm. XLVIII.

') In Ancoralo.

') Orat. XXVL

1 °) In cap. XVI. Maith, cl in epist. LVII. ad Damas, nec non in epist. ad Marcellam advers. Montan.

‘‘) Lib. L *Retractat,* cap. 21. ubi sic scribit: ..Dixi in quodam loco de apostolo Petro, quod in co tamquam in petra fundata sil ecclesia, qui sensus etiam cantatur ore mullorum in versibus bcalissimi Ambrosii, ubi de gallo gallinaceo ait: Hoc ipso petra ecclesiae canente culpam diluit. Sed scio me postea saepissime sic exposuisse *quod a Domino dictum est: Tu es Petrus et super hanc petram aedificabo ecclesiam meam* (quae omnia verba omisit Launojus). ut super hunc intelligerelur, quem confessus est Petrus *dicens: Tu es Christus filius Dei vivi, ac si Petrus ob hoc petra appellatus, personam ecclesiae figurans, quae super hanc petram aedificatur et accepit claves regni coelorum. Non enim dictum est illi: Tu es Petra, sed tu es Petrus. Petra enim erat Christus, quem confessus Simon, sicut eum tota ecclesia confitetur, dictus est Petrus* (quae pariter omisit Launojus). Harum autem duarum sententiarum, quae sit probabilior eligat lector.“ Cf. edit. maur. tom. I. pag. 32.

1 f') Lib. II. super Joann, cap. 1.

’’) Epist. LXXV. ad Leonem Augustum.

’’) Hom. I. in *Natali Petri et Pauli.*

502. Secunda classis eos exhibet patres et scriptores ecclesiasticos, qui necessitatem adstruunt fidei Petri adhaerendi ut quis possit unitatem fidei servare, neque inter haereticos deputari; tales autem sunt ii omnes, qui exponunt eadem Christi verba: *Tu* ea* *Petrus et super hanc petram* etc. de fidei confessione a Petro edita et praedicanda; quatuor nempe supra quadraginta quos idem Launojus recenset. 15 Etenim, ut in praecedenti prop, ostendimus, dum patres super fidei confessionem aedificatam a Christo ecclesiam docent, non confessionem Petri in abstracto significant, sed in concreto, ita ut sensus sit, Christum aedificasse ecclesiam suam supra Petrum confitentem ac praedicantem veram fidem. Quare, ut scite observat Ballerinius non unicum illum fidei articulum de Christi divinitate complectuntur, sed universam fidem quam Petrus praedicare debebat, ac Petrus propterea non solum ecclesiae *petra* et *fundamentum* a patribus dicitur, sed *pelui fidei* et *fidei fundamentum.* Hinc merito Cassianus sic Petrum loquentem inducit: ..Illic habes personam meam, ubi confessionem meam." 17 Pono cum Petrus neminem adigere posset ad unitatem fidei a se professae et praedicandae absque suprema auctoritate qua dissidentes cogere valeret, plane consequitur ex patrum mente illis verbis fuisse Petro primatum jurisdictionis a Christo collatum. 18

503. Tertia classis constituitur ex illis patrum testimoniis, qui rationem tradunt quare Christus in Petro instituit primatum, ad constituendam videlicet conservandamque utriusque, fidei et communionis, in ecclesia unitatem. Tales sunt ii omnes, qui hanc tesseram adstruunt ad secernendos a catholicis haereticos et schismaticos, qui nempe non tenent fidem et communionem cum cathedra Petri; uti Irenaeus19, Tertullianus 2°, Cyprianus Firmilinnns *2, Optatus23, Pacianus'4, Eusebius Vercellensis25, Gregorius nazianzenua 2 6 , Ambrosius27, cone, aquilejen.se 28, Hieronymus29, Augnstinus30 etc. Qui quamvis directe non semper loquantur de Petro, sed de sede Petri, cum tamen non aliam ob causam, quam ex eo quod pontifices romani successores sunt s. Petri cui personalis ejusmodi praerogativa a Christo tributa fuerit primatus in universam ecclesiam, talia praedicaverint, liquet omnimodam vim hujusmodi patrum testimonia habere, aeque ac si directe de Petri primatu loquerentur. 3 *

504. Quarta classis ex illis exurgit patribus, qui verba Christi Joann. XXI. de suprema in universos apostolos et universam ecclesiam auctoritate interpretantur. Sane praelationem Petri super apostolos reliquos exinde colligunt s. Leo M.S2, s. Joann. Chrysostomus 33, StepHanus dorensis 34, s. Eucherius 35, quibus omnibus praeiverat s. Cyprianus. 36 Super universam ecclesiam Petrum illis verbis fuisse constitutum aperte docent Hilarius diaconus 37, s. Maximus taurin. 38, s. Gelasius. 30 Ecclesia orientalis universa in epistola ad

,J) Epist. VII. ad Voellium edit. Colon. Allobrog. tom. V. part. II. pag. 106 seqq.

,6) Oper. cit. *De vi ac ratione primatus,* cap. 12. §. 2. n. 47.

I7) Lib. III. *De incarn.* cap. 12. edit. Alardi Gazaei, Paris. 1642. In Missali thico legitur: «Per hanc *fidei petram* basis ecclesiae fixus est (Petrus).-

,s) Cf. Ballerinius loc. cit.

,9) Lib. III. *Cont. Haeres,* cap. 3. «Maximae et antiquissimae et omnibus cognitae a gloriosissimis duobus apostolis Petro et Paulo Romae fundatae et constitutae ecclesiae eam, quam habet ab apostolis traditionem el annuntiatam hominibus fidem per successionem episcoporum venientem usque ad nos, indicantes, *confundimus omnes eos* qui quoquomodo vel per sui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per caecitatem et malam sententiam, praeterquam oportet, colligunt. Ad hanc enim ecclesiam propter potentiorem principalitatem *necesse est* omnem convenire ecclesiam, hoc est eos, qui sunt undique fideles, etc.- In quae verba cf. quae egregie scribit D. Massuet Diss. III. art. IV.

") De praescripl. cap. 21. Ct Chr. Lupum *Schol.* in cap. 36. *De praescrip*

21) Epist. LV. «Petri cathedra atque ecclesia principalis, unde unitas sacerdotalis exorta est.·· Et in lib. *De unit, eccles.* passim, ac praesertim pag. 195. ubi legitur «Qui cathedram Petri, super quem fundata est ecclesia, deserit, in ecclesia se esse confidit?- Equidem scio haec veluti glossema a nonnullis criticis respui, verum ct illud novi haec ipsa verba ita referri in Pelagii II. epist. ad cpiscop. Istriae. el in antiquis etiam quibusdam codicibus reperiri, ac propterea retineri ab editoribus Manutio, Pamelio, Rigallio, ac inaurino. Hic autem praeterea in praef. §. 3. observat, quod etiamsi verba haec dispungerentur, nihil hoc doctrinae officeret Cypriani, qui alibi passim, praesertim ep. XL. hunc primatum Petri ct necessitatem huic adhaerendi primatui, ut quis in ecclesia Christi censeri debeat, inculcat. Sed cum adisis loc. cit.

") In epist. ad Cyprian.

") Lib. VII. *In Parmenian.* edit. Albaspin. pag. 107. cujus textum inferius dabimus.

n) Epist. III. ad Sympron. «Ipso referente Matthaeo, inquit, . . . ad Petrum loculus est Dominus, *ut unitatem formant er. uno."*

5i) In *epist. Libarii* ad eundem.

:e) In *Carmine vitae suae.*

") In *Psalm. /* Γ. num. 30. cujus praeclara haec sunt verba: «Ipse est Petrus, cni dixit Christus: Tu es Petrus . . . *Ubi rryo Petrus ibi ecclesia."*

") Cui praefuit s. Ambrosius. Tom. II. opp. s. Ambr. class. IL ep. II.

»·) Lib. I. *Cont. Jovin.* n. 26. ct *Epist.* AT. *ad Damas,* n. 2. ed. Vallars.

'·) In ep. XLIII. n. 7. *In Psalmo cont. part. Donati,* tom. X. pag. 7.

31) Cf. Ballerin. op. cit. cap. 13. §. 1 seqq. a pag. 99 —220. ubi singulorum patrum testimoniorum vim fuse expendit.

3î) Senn. III. de Natali ipsius, cap. 4. edit. Ball. pag. 11. et *Ser/n. IV.* cap. 2. pag. 16.

33) Hom. LXXXVIIL n. 1. ed. maur. tom. VIII. pag. 525. ct Hom. III. in *Act. Apost.* n. 1 et 3. ib. tom. IX. pag. 22 —26.

31) In *Libello ad Alartinum Papam* apud Hard. *Ada cone.* tom. III. col. 714.

3s) Homil. in vigil, ss. Petri el Pauli in *Biblioth. Patrum* sub nomine Eusebii emisseni, tom. V. p. 712. Colon. Agripp. 1618.

36) In lib. *De unit, eccles.* pag. 195.

3T) In *Comm, in epist. ad Gal.* cap. 1. v. 18. edit. maur. in append, ad opera s. Ambros. tom. II. pag. 213 cujus haec verba sunt: «Dignum fuit ut cuperet (Paulus) videre Petrum, quia primus oral inter apostolos, cui delegaverat Salvator *curam ecclesiarum* . . . ut sciret Petrus hanc illi (Paulo) datam licentiam, quam ct ipse acceperat."

3S) Hom. LXX. *De natali ss. Aposl. Petri et Pauli.* Opp. edit. Rom. 1784. pag. 225 ubi: «Quantum igitur, inquit, meriti apud Deum suum Petrus erat, ut post naviculae parvae remigium, *totius ecclesiae gubernacula traderentur*

39) Epist. V. ad *Honorium Dalmat.*

Symmachum papam Arator subdiaconus 4*, 8. Jo. Chrysostomus 4t, s. Ambrosius 4J, s. Leo M. 44, s. Gregorius Magnus45, s. Bernardus48, Theophylactus 4T, quos omnes antecessit Origenes. 18

505. Quinta chtssis componitur ex iis, qui absolute Petro ca tribuunt epitheta quae nonnisi suprema auctoritate praedito competere possunt, uti cum vocant Petrum *caput, apostolorum principem, apostolorum verticem, d*os *apostolorum, primum mundi praesidem,* quales inter ceteros sunt Hieronymus4', Hilarius50, Chrysostomus 3I, Leo M. **, aliique passim; cum eum dicunt *primatum super discipulos habuisse,* atque *apostolatus primatum,* ut Augustinus 5'; qui appellant *petram ecclesiae, petram infrangibilem, fundamentum, petram fidei,* ut Origenes, Chrysostomus. etc. 54; qui Petrum nuncupant *clavicularium coelorum,* vel *clavigerum, coeli janitorem, elavem ad regnum,* etc. 55

506. Sexta classis conflatur ex illis patribus qui Petrum semper in sede sua vivere et omnes docere veritatem quaerentes; qui Petrum per Leonem, Acathonem, aliosve pontifices locutum esse affirmant, ut s. Petrus

episc. in act. Concii. Lahbaei tom. IV. col. 1172.

•·o) Ibid. col. 1305. Non enim ignoras ejus ingenium, inquiunt orientales, qui quotidie a sacro doclore tuo doceris *ores Christi per totum habitabilem mundum creditas tibi pascere."*

4l) Hist. Apost. lib. I. in *Hiblioth. Patrum,* Colon. Agripp. tom. VI. part. II. pag. 2. coi. 2. F.

*') Hom. LIV, al. LV. in Matth. ed. maur. pag. 548. ubi scribit: .Pastorem (ecclesiae futurae) ipsum constituit . . . sed illum (Jcremiam) uni genti, hunc autem (Petrum) in universo terrarum orbe;" ex quo infert Filium, qui talem contulit Petro potestatem, esse consubstantialem Patri: el alibi saepe.

43) Enarat. in Psalm. XLII. η. 40. ed. maur. lom. L coi. 904.

l·) Serm. IV. edit. Ballcrin. cap. 4. pag. 19. tum serm. 1IL *Assumpt. suae,* cap. 4. ibid. pag. 13. et serm. IV. *Assumpt. suae,* cap. 2. ibid. pag. 16.

4i) Lib. Λ. epist. XX. ed. maur. tom. II. pag. 748.

46) De considerat, lib. Π. cap. 8. ed. maur. vol. L pag. 428.

*7) In cap. 21. Joann, edit. Ven. 1754. Tom. I. pag. 769.

4') In cap. VI. cp. ad Roin. cd. Paris. 1572. pag. 354. coi. 2. ubi haec leguntur: . Petro cum summa rerum de pascendis ovibus traderelur, et super ipsum, velut super terram (forte *petram)* fundaretur ecclesia, nullius confessio virtutis alterius ab eo nisi caritas exigitur."

*') Tom. II. ed. Vallarsi pag. 279.

3°) Edit. Veron. torn. I. coi. 749. n. 7.

51) Edit. maur. toro. VII. pag. 549.

52) Loce. citi. His adde Cassianum ed. cit. pag. 936. Theophylaclum l. c., et ante hos s. Gregorium naziauz. qui in carmine vitae suae vocat Potrum *Universi profsidem.*

13) Enarrat. in Ps. C 17//. n. l. H *Tract. CXXIV. in Joann,* n. 5. coi. 822.

5I) Cf. Theophilum Raynauduin io op. cit. *Corona aurea super caput rom. Pontificis.* Opp. tom. X. pag. 90 seqq.. ubi innumera prope patrum et scriptorum ecclesiastic, testimonia congessit de ejusmodi titulis quibus s. Petri privilegia ratione'ipsius primatus celebrantur, de quibus iterum paulo post.

*4) Ibid. pag. 23. Cf. etiam Benedict Justinianum op. ciL Prolog. *De Apostolat»,* disp. I. cap. 10.

Chrvsologus 18, patres concilii chalcedonensis 5'. et patres concilii oecumenici VI.5% quae fusius suo loco expendemus.

507. Septima demum ex iis conficitur qui extollunt rornanam sedem veluti omnium maximam, ut ecclesiam principalem, ecclesiarum omnium matrem, ecclesiarum omnium matricem, principium et originem unitatis, etc. quae pariter paulo post ostendemus: quas quidem omnes hujus ecclesiae praerogativas patres ex eo colligunt, quod rom. pontifex sit s. Petri successor, qui propterea, ut consequens est, debuerunt necessario in Petro super omnes primatum honoris ac jurisdictionis agnoscere.59

508. Ex his porro pleno alveo fluit totius antiquitatis perpetuus et constans traditionalis sensus circa primatum verae jurisdictionis Petro super apostolos universamque ecclesiam a Christo collatum. Si serio propterea, ut decet in re tanti momenti, profitentur adversarii, quibuscum agimus, re admittere ac venerari traditionem, fateantur necesse est hanc fidei veritatem quam universa ecclesia numquam non tenuit ac docuit. c0 ·

DIFFICULTATES.

509. Obj. 1. Sanctorum patrum effata queis aut *principem,* aut *verticeni,* aut *petram et fundamentum- ecclesiae,* aut *ceteris apostolis majorem ac potentiorem,* aliaque ejusmodi quibus illi Petrum celebrant, nihil penitus evincunt. 2. Ejusmodi enim textus meram personalem s. Petro praeemineotiam inter apostolos asserunt; quo sensu jure vocatur *primus* apostolorum, aut rhetorica etiam locutione *dux, caput, summitas, princeps,* etc. nuncupari potuit. 3. Cum praeterea ex Scriptura ac traditionibus jam ostensum fuerit constitui *aequalitatem* et *supremam apostolorum omnium potestatem,* liquet omnes objectos textus exponi debere cohaerenter ad illum sensum. 4. Nec refert, quod objicitur ex s. Leone rom. (Serm. III. de *Assumpt. sua)·,* notum siquidem est Leonem aliosque rom. pontifices interdum induci ad s. Petri

i6) In epist. ad Eutychet., inter epistl. s. Leonis edit. Ballcrin. XXV. cap. 2. col.

iT) Act. Cone. Hard. tom. II. col. 306.

5S) Ibid. tom. III. col. 1423.

i5) Cf. card. Gerdii, in op. *De Pontificii primatus auctoritate in Petri cathedra adversus Alarsilii Afenandrini exitialem errorem* etc. Opp. edit. rom. tom. XV. ubi singulorum rom. pontificum a Siricio usque ad Leonem X. testimonia profert pro ?. Petri primatu; in volum. autem XII et XIII. legitima monumenta profert *it* s. *Petro* usque ad Siricium.

69) His addere potuissem de perpetua et constanti ecclesiae fide circa hunc articulum argumentum, deductum ex lilurgiis omnibus orientalibus ct occidentalibus, quas collegit Joseph. Aloys. Assemanus in *Codice liturgico ecclesiae universae in* Λ Γ. *libros distributo.* Volumin. IX. in 4. Romae 1749. Verum de hoc iterum recurret sermo. Interim cf. Com. de Maistre in op. *Du Pape,* livr. I. chap. 9, 10; neenon Mamachium *Orig.* etc. lib. FV. part. Π. cap. 1. §. 5. n. 8.

privilegia plus quam par esset magnificanda ex desiderio extollendi suae particularis ecclesiae fundatorem. Hae autem amplificationes spectari merito possunt veluti privatae illorum episcoporum opiniones, minime vero uti catholicam traditionem praeseferentes. 5. Quae cum ita se habeant, possumus recte inferre *officialem* s. Petri primatum nulla posse ratione haberi uti articulum fidei, ac male omnino fundatum esse. 6. Quod vel ipsa romanensium responsione conficitur: Tournelyus enim, aliiquo romani ad textus Cypriani ceterorumque patrum, quibus aequalitas asseritur reliquorum apostolorum cum Petro, reponunt, ceteros apostolos aequales quidem Petro fuisse quoad potestatem seu auctoritatem *intrinsecam* et *essentialem apostolatus,* quoad potestatem videlicet docendi ubique, administrandi sacramenta, pastores inaugurandi, etc.: minime vero fuisse pares quoad auctoritatem *ertrinsecam* et *accidentalem,* et quoad modum ejusmodi potestatem exercendi, Jam vero es hac responsione directe inferimus, nullum igitur primatum officii Petrum super ceteros apostolos habuisse; quoniam si praeditus Petrus a Christo fuisset *officiali jurisdictione* super apostolos sive seorsum sive collective sumptos, dum ipsi nulla potiebantur jurisdictione super illum sive in alterutrum, *de facto* aliqua extitisset *essentialis* et *intrinseca* differentia inter auctoritatem Petri, et auctoritatem apostolorum. Ast hoc a romanis negatur. Ergo pares in potestate sive auctoritate apostoli omnes cum Petro fuerunt.11

510- Resp. ad 1. A". Nam non alia de causa illis titulis patres certarim Petrum compellant, quam quod reipsa ceteris fuerit apostolis a Christo praefectus cum vera auctoritatis praeeminentia et jurisdictionis, ut constat ex allatis probationibus. Asserunt enim Christum Petro etiam «apostolos subjecisse illis verbis: *pasce agnos, pasce oves meas·, totius mundi praefecturam commisisse,* totius *ecclesiae caput* constituisse, aliaque ejusmodi de Petro praedicant prae apostolis reliquis, quae in aequalem cadere non possunt; ex his porro muniis divinitus uni Petro collatis vera ac germana vis illorum titulorum deprehenditur, quibus patres celebrant Petrum uti *apostolorum principem, caput, coryphaeum, verticem, summitatem, primum omnium, reliquis majorem, potentiorem, praesident, pastorem,* etc. 82 Accedit non ex solis istiusmodi effatis nos collegisse sensum traditionalem circa Petri primatum, haec enim nonnisi ad unicam classem spectant; jam vero nos septem enumeravimus, quae si simul uniantur ineluctabile prorsus robur accipiunt, quod nullis machinis concuti potest.

511. Ad 2. *D.* Ejusmodi textus meram personalem s. Petro praeeminendam inter apostolos asserunt, quatenus praeeminentia ex primatu proveniens unius Petri est, nec reliquis communis, *C.* quatenus praeeminentia proveniens sit ex solis personalibus Petri dotibus, indole, ingenio, zelo, etc. *N.* Itaque tota difficultas oritur ex aequivocatione vocis *personalis* seu *individuis,* qua vel significari queunt privatae ac propriae animi dotes et qualifies alicujus; vel significari potest munus, privilegium, auctoritas, quae ita alicui tributa sit ut sit aliis incommunicabilis, atque illius omnino propria. Si hoc posteriori accipiatur sensu *personalis Petri praeeminentia,* verissimum est, nosque ipsi hac usi voce sumus ad secernendam dignitatem et auctoritatem primatus a Christo uni Petro collatam ab illa ceterorum apostolorum. Quod si eadem vox in priori significatione usurpetur, assertio est falsa; quia cum Christus juxta doctrinam patrum instituerit primatum in bonum ecclesiae, nempe ad ejus unitatem constituendam et conservandam, evidens est patres illis titulis noluisse significare proprias ac individuates Petri personae dotes quae cum ipso perire debebant. 63 Quapropter numquam hoc sensu jurisdictionis necessariam esse ad unitatem constituendam et conservandam, vel ipsi Petri primatus adversarii fassi sunt: sane Maimbourg in op. gallice inscripto: *De l'établissement et des prérogatives de C église de Rome, et des évêques,* Paris 1685. chap. 4. pag. 57 seqq. «Je dirai seulement, *scribit,* ce dont tous les catholiques conviennent, que Jésus-Christ choisit saint Pierre entre tous ses apôtres pour lui donner non seulement la primauté d'ordre, d'honneur et de rang, en lui donnant le premier lieu, comme à celui qui est le premier entre ses égaux, et en ces dons, ces pouvoirs et ces graces, qui sont inséparables et de l'apostolat el de l'épiscopal; mais aussi la primauté de jurisdiction, de puissance et d'autorité sur tous les fidèles dans toute l'église, dont il le constitua le chef." Sic Nicole *Instruct. X. sur le symbole, §. 10.* «La tradition, *inquit,* nous apprend, que Dieu pour conserver son église en unité a établi une chaire, et autorité supérieure pour veillera la maintenir, qui est celle de l'église de Rome, etc.** Alia inferius subjiciemus testimonia.

6I) Ita rursum Palmer op. et l. cit.

Ecquid enim aliud quam super ceteros auctoritatem commendare in Petro voluit s. Joann. Chrysoslomus illis verbis, quae habet in *Hom. IU. in Act. Apost.* n. 3. »Primus *auctoritatem habet in negotio, ut cui omnes commissi fuissent.* Huic enim Christus dixerat: *et tu aliquando conversus confirma fratres tuos.'** Ex quibus patet ipsum loqui de apostolis qui Petro *commissi erant,* seu ut majori vi dicitur in graeco textu: *Πάνται Ιγχιφισ3ώ, omnes habens in manu,* seu in sua potestate. Quid etiam aliud sibi volunt verba Stephani dorensis episcopi, dum loc. ciL scribit: «Pascere primus jussus est oves catholicae ecclesiae, quum Dominus dicit: Petre amas me? Pasce oves meas. Et ilernm ipsi praecipue el specialiter firmam prae omnibus habens in Dominum Deum nostrum et immutabilem fidem, convertere aliquando, et confirmare exagitatos consorles suos, et spiritales meruit fratres, utpote dispensative *super omnes* ab ipso, qui propter nos incarnatus est, *potestatem accipiens et sacerdotalem auctoritatem?"* Sic patres reliqui loquuntur in locc. citt. quae per se quisque recolere poterii.

°) Haec est potissima ratio quare Dupinius, qui, ut vidimus, quamvis videatur «noscere in Petro primatum jurisdictionis, reipsa tamen eum redigit ad primatum meri wdinis, seu honoris; hinc ipse subdole ad evincendum primatum Petri respuit probaiones quae ex Matth. XVI. et Joann. XXI. eruantur, et solum illum colligit ex eo quod Petras *primus* semper sil habitus, alque i Christo decretus, et quod necesse sit, fi ait Diss. IV. cap. 1. §. 1. «Aliquem priW) inter pluree esse; primus res est, ;uae uni tantum convenit, nec alteri potest «mmnnicari.*'* Eadem ratione se gessit Launojus. Cf. Gerdilium in opusc. *Analisi antra Launojo.* Opp. cd. Rom. tom. XIII. Idem senserat M. Ant. de Dominis lib. I. *Dt repub.* cap. 4.

Ceterum auctoritatem veri nominis, seu

ipsi potuerunt vocare Petrum *ducem, caput, summitatem,* etc.; rhetorica licet locutione, ut adversario etiam hoc detur. 64

512. Ad 3. *D.* Videlicet, nisus est adversarius ostendere, quod nemo catholicorum negavit, *aequalitatem* et *supremam apostolorum omnium potestatem* in munere apostolico, *C.* ostendit reipsa apostolos omnes aequales fuisse Petro sub omni respectu et absolute, seu per exclusionem primatus uni Petro collati, *jV.* Hoc enim primatu sublato, textus illi nullum amplius sensam haberent, immo essent sibi {dane contradictorii. 6'

513. Ad 4. .V. Duplici enim ratione, peccat adversarii assumptio: tum in eo quod autumet rom. pontifices cum veritatis dispendio voluisse s. Petri praerogativas ut se se extollerent magnificare, quod absque gravi tot sanctorum virorum qui ab aetate apostolica ad nos usque floruerunt, injuria nec suspicari possumus 8e: tum in eo quod supponat solos esse rom. pontifices qui Petro a Christo tributum primatum super ceteros apostolos affirment, quod alienum prorsus a veritate est. ut ex allatis probationibus elucescit. Patet proinde non posse spectari illorum summorum pontificum locutiones nt privatam opinionem praeseferentes, sed eas vere repraesentare, ut verbis adversarii utamur, traditionem catholicam. 67

514. Ad 5. *D.* Si ecclesia Petri primatum non proponeret credendum ut articulum fidei. *Tr.* vel *C.* si ecclesia tamquam fidei articulum illum credendum proponit. iV. Atque hic obiter animadvertimus adversarium tum hic.

64) Quando adversarii luculentissimis patrum testimoniis a catholicis premuntur, quae eludere non possunt, tamquam ad communem locum confugere consueverunt ad *rhetoricas* figuras, amplificationes, locutiones, etc. Ad hoc ipsum effugium Palmer se recepit.

Ss) Cf. Benedict. Justinianum op. et loc. cit. *De Aposlolatu.*

6e) Apposite ad rem nostram scribit Bossuetus in *Defens. cleri yallicani.* lib. X. cap. 6. -Audio quid dicant; romanis pontificibus, sedis suae dignitatem commendantibus, in propria videlicet causa non esse credendum. Sed absit: pari enim jure dixerint, ne episcopis quidem, aut presbyteris esse adhibendam fidem, cum sacerdotii sui honorem praedicant: quod contra est. Nam quibus Deus singularem honoris dignitatisque praerogativam contulit, eisdem inspirat verum de sua potestate sensum; ut ea in Domino, cum res poposcerit, libere et confidenter utantur, fiatque illud quod ait Paulus: *Accepimus Spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quae « Deo i/onata sunt nobis.* Quod quidem hic semel dicere placuit, ut *temerariam ac pessimam responsionem confutarem;* profileorque me de sedis apostolicae majestate, romanorum pontificum doctrinae el traditioni crediturum: quamquam eorum sedem nw ipsi magis, quam reliqui, ac tota ecclesia, atque orientales haud minus quam occidentales praedicant. Id sequentia declarabunt.' Ed. Versailles opp. tom. XXXHL

tfT) Verba s. Leonis M. e.\ Serm. Ut *Do Assumpt. sua,* quae adversarii nostri oculos nimis perstringunt sunt haec: -E< tamen de loto mundo unus Petrus eligitor. qui el universarum gentium vocationi, e! *omnibus apostolis, eujWlisque ecclesia' patribus praeponatur:* ut quamvis in f-> pulo Dei multi sacerdotes sint, mnltique pastores; omnes tamen proprie *repat Petrus* quos principaliter regit et Chrislu?.' In ed. Baller. Serm. IV. cap. 2. eoi. l6- Certe haec evertunt totum Palmerii o.xoniensiumque ceterorum novum svstema.

tum alibi pro certo assumere juxta principia protestantismi, privatorum esse colligere ac decernere aliquid credendum ut articulum Iidei, quod quispiam ia Scriptura et traditione contineri existimet; at talis profecto regula fidei catholicae, saltem proxima, haudquaquam est. Haec non est nisi auctoritas ecclesiae, quae quidem in decernendis fidei articulis innititur Scriptura ac traditione, ut regulis inadaequatis, si seorsum spectentur, et remotis: attamen illius tantum est, utpote infallibilis, declarare verum divinae revelationis sensum, ct quemlibet articulum in revelatione contineri. Verum de hoc postea. Ceterum ecclesiam tenuisse semper ac docuisse veluti articulum fidei Petri primatum liquet tum ex facto, tum ex solemni definitione edita in pluribus conciliis oecumenicis, praesertim lateranensi IV. lugdunensi II. ct florentino. 6 8

515. Ad 6. *D.* Ast perperam et antilogice id infert adversarius ex responsione catholicorum, *C.* jure ac logice, 7V. En igitur adversarii argumentatio: catholicis fatentibus apostoli omnes pares fuerunt in dignitate, aut numere apostolico essentiali: quod praeterea Petro seorsum collatum est. non est nisi superadditum et accidentale. Ergo omnes apostoli pares in auctoritate fuerunt. Rigidus porro logicus ita concluderet: ergo omnes apostoli pares quidem fuerunt in *potestate sive auctoritate apostolica intrinseca d essentiali,* minime vero quoad potestatem sive auctoritatem extrinsecam, accidentalem ac superadditam, qua Petrus constituebatur superior reliquis apostolis, et qua aliquid adjiciebatur super ipsum apostolatum, seu auctoritatem apostolicam. Quapropter Petrus uti merus apostolus nullum jus, nullum *officialem* primatum exercere pôtuisset super ceteros apostolos, neque apostoli exercere itidem potuissent super Petrum et alter in alterum; at vero Petrus potuisset super reliquos omnes exercere vi illius potestatis et auctoritatis superadditae quam nos primatum vocamus. Falsum porro est, quod si Petrus vi primatus potuisset potestatem super alios apostolos exercere, essentialis exinde atque intrinseca differentia inter Petrum et apostolos reliquos consequeretur; etenim hoc quidem oriretur si intrinseca haec fuisset potestas *apontolatui speciali* Petri, quia reipsa tunc in apostolatu omnes non fuissent pares, sed Petrus vi apostolatus sui caeteris emineret. Cum vero non vi apostolatus, sed vi primatus superadditi apostolatui eidemque* extrinseci Petrus ceteris praefectus fuerit, liquet exinde inferri haud posse intrinsecam et essentialem inter Petrum prout apostolus est, et apostolos reliquos differentiam. Insuper ex dictis colligimus quo sensu catholici vocent hanc Petri praeeminentiam extrinsecam et *accidentalem,* quatenus nempe natura sua ita

*") Cone, later. IV. Deer. V. apud Hard. *cla concit,* tom. VII. pag. 23 — 24. Condl. lucd. II. ibid. col. 695 et 702. Cone, florent, in *Decreto Unionis.* Ibid. tom. IX. col. 985 el seqq. In his porro conciliis convenerunt graeci el lalini, illorum verba inferius exhibebimus.

non inhaeret apostolatui. multo vero minus peculiari apostolo prae alio, ut Christus. si quidem ei placuisset, uon potuisset alii praeterquam apostolis primatum conferre, cumque tribuere Joanni, Jacobo, vel Matthaeo potius quam Petro. Ceterum, semel a Christo instituto primatu in ecclesia sua ad ejus unitatem constituendam et conservandam, hic primatus jam essentialis est ipsi ecclesiae constitutioni, eoque sublato unitas ac per consequens ecclesia prout a Christo instituta est. plane dilaberetur. Adeo sibi illudunt impugnatores catholicae ecclesiae!

PROPOSITIO III.

Petrus jurisdictionis primatum in universam ecclesiam immediate a Christo, non autem ab ipsa ecclesia accepit.

516. Haec propositio est adversus richerianos, febronianos ac pistorienses. Edmundus enim Richerius doctor sorbonicus et facultatis syndicus, protestantium vestigiis insistens, omnium primus inter catholicos docuit ecclesiam , seu fidelium omnium corpus esse *subjectum* illud in quo auctoritas et jurisdictio regiminis ecclesiastici ex Christi institutione resideat. Ex hoc porro principio collegit pontificem rom., episcopos aliosque pastores esse totius corporis fidelium ministros, qui de mandato et nomine universitatis fidelium pastoralem auctoritatem exerceant eo pacto, quo in democratica republics magistratus sunt ministri populi a quo tamquam delegati habent auctoritatem, prout in priori hujus partis sectione exposuimus cum de ecclesiastica ageremus hierarchia. [1] Itaque tota ecclesia, seu universitas fidelium ea est. quae juxta hoc systema *principaliter* ac *radicaliter* obtinuit claves Petro ac reliquis apostolis, ac propterea eorumdem successoribus tradendas ac communicandas, cum ecclesia seu fidelium universitas illis uti non possit.

') Num. 94.

') Ita in lib. *De ecclesiastica ac politica potestate* edito anu. 1611. qui stalim ann. insequenti 1612. a synodo senonensi, praeside Card. Du Perron, proscriptus est tamquam continens propositiones, expositiones et allegationes falsas, erroneas, scaudalosas, et ut sonant, haereticas, et schismaticas. Richerium porro palinodiam cecinisse l. c. diximus; quae quidem duplex fuit, altera data est die 7. Decembr. 1629. alteram vero longe pleniorem una cum refutatione suorum errorum, quos in septem propositionibus complexus erat, monens reliquit in suo Museo, futurum etiam posteris sincerae mentis suae perpetuum indubium testimonium.

Quae autem ad praesens argumentum pertinent hae sunt. Prop. I. pag. 8. .Christus suam fundando ecclesiam, prius, immediatius, et essentialius claves seu jurisdictionem toti dedit ecclesiae, quam Peln et aliis apostolis.·* Prop. IL pag. 9. .Tot» jurisdictio ecclesiastica primo proprie et essentialiter ecclesiae convenit. Romano intern pontifici, atque aliis episcopis, instromentaliter, et quoad exeeutionem tantum, sicut facultas videndi oculo competit.· Prop. ГП. pag. 10. ..Christus non tam udi Petro, quam unitati infallibilem clavium

517. Perniciosum hoc ac toties proscriptum systema avide ab appellantibus arreptum fuit, praecipue vero a Quesnello cujus propositio XC. in dogmatica constit. *Unigenitus* damnata fuit his verbis concepta: ..Ecclesia auctoritatem excommunicandi habet, ut eam "exerceat per primos pastores, de consensu, saltem praesumpto, totius corporis.·[4] 3 Hanc eandem doctrinam, ut vidimus, adoptavit synodus pistoriensis.[4]

518. Jam vero jure merito ejusmodi doctrinam proscriptam esse ac nota liaereticali inustam sic breviter ostendimus. Petrus immediate ab ecclesia, seu mediante ecclesia, jurisdictionis primatum non accepit, si Christus per se ac immediate eundem illi primatum promisit et contulit: porro Christum immediate ac per se jurisdictionis primatüm in universam ecclesiam Petro promisisse et contulisse, evidenter constat ex iis quae in praecedentibus propositionibus disseruimus. Ostendimus enim verba Christi : *Tu es petra,* quibus promisit primatum, ac illa quibus eumdem contulit, nempe: *Pasce agnos meos, pasce oves meas,* peculiari Petri personae dicta fuisse, nec nisi per quondam extensionem in sensu aliquo accommodo, ac per participationem apostolis reliquis, multo vero minus fidelium coetui convenire posse; quatenus scilicet apostoli et fideles petrae fundamentali ac primariae ecclesiae visibilis, Petro nempe, inhaerent et cum eo in unitatem conveniunt: quod et patres, ut vidimus, uno animo docent. [5] Accedit, Petrum non potuisse

potestatem detulit.·· Prop. IV. pag. 12. «Status ecclesiae ab ejusdem regimine distinguitur. Status enim monarchicus est. . . . Regimen vero aristocraticum . . . quia omnium optimum et naturae convenientissimum.·· Prop. V. pag. 18. «Petrus claves jurisdictionis accepit a Christo Domino, non pro se, sed pro ecclesia, et nomine totius ecclesiae; non ut pastor oecumenicus et princeps, sed ut minister tantum et executor decretorum ecclesiae.··

3) Cf. in hanc proposit. Fontana in op. cil. *Constitutio Uniyenitus propugnata* tom. III. coi. 1140 seqq.

') Propp. II et III.

*) Juverit hic pro opportunitate nonnulla adjicere patrum testimonia, quae rem propius attingant et ex quibus pateat illorum germana doctrina. **Tertullianus** in *Scorpiace,* cap. 10. «Memento, inquit, claves ejus hic Dominum Petro, *et per eum ecclesiae* reliquisse.·· Ed. Rigal. pag. 496. S. **Cyprianus** epist. LXXIII. «Quo venturus est, scribit, qui sitit ---- an ad ecclesiam , quae una est et *super unum qui et claves ejus accepit,* Domini voce fundata est?·· Ed. raaur. pag. 132. **Firmilianus** in epist. ad Cyprian. «Hinc inlelligi potest, quod *soli Petro* Christus dixerit: *quaecumque ligaveris,* etc." Ibid, epist. LXXV. pag. 148. **Optatus** lib. VII. »B. Petrus . . . claves regni coelorum *communicandas caeteris solus* accepit." Ed. Albaspin. pag. 107. S. **Augustinus** lib. IL *De Hapt. contra Donatist.* cap. 1. num. 2. scribit: «Ecce ubi commemorat Cyprianus . . . apostolum Petrum, in quo primatus apostolorum tam excellenti gratia praeeminet --- a posteriore apostolo Paulo esse correctum. . .. Ceterum magis vereri debeo, ne in Petrum contumeliosus existam. Quis enim nescit, illum apostolatus principatum cuilibet episcopatui praeferendum ?·* Et lib. I. *Contr. duas epist. Guudentii,* cap. 31. n. 39. «Numquid, inquit, melior Razias, quam Petrus apostolus, qui ubi dixit, *tu es Christus Filius Dei vivi,* tam beatus a Domino appellatus est, ut elaves regni coelorum accipere mereretur? Nec tamen ideo creditur imitandus, ubi mox eodem mo-

ab ecclesia primatum jurisdictionis accipere cum umidum existeret, sed adhuc esset «aedificanda; etenim solum post Christi in coelos ascensum, uti alias animadvertimus, proprie ecclesia esse coepit.

519. Immo et illud observandum est, tantum abesse, ut Christus primatum Petro contulerit mediante ecclesia, ac propterea Petrus ab ecclesia immediate jurisdictionem consecutus sit aliamve praerogativam, ut potius e converso Christus statuerit ecclesiam omnibus suis fulgere dotibus ac praerogativis mediante Petro, seu mediante primatu Petro collato, atque, ut mox ostendemus, suis in hoc primatu successoribus. Per Petrum enim ecclesia est una; per Petrum leges suae sanctione et omnimoda auctoritate muniuntur; per Petrum infallibilitatc pollet, ut partim ex dictis, partim vero ex dicendis manifestum fiet. Tanti propterea est ex Christi dispositione primatus Petri, ut prius ipse designaverit Petrum in futurum ecclesiae suae caput, quam ecclesiam constituerit, quod liquet tum ex Joann. I. 42 ubi Christus viso primum Petro illico dixit ad eum: *Tu vocaberis Cephas,* proludens scilicet ad futuram ejus evectionem; tum ex Matth. XVI. cum ei dixit: *Tu es Petrus et super hanc petram aedificabo ecclesiam ineam.* Nempe ut sapiens architectus prius fundamentum statuere voluit quam aedificium erigere. Hinc Petri primatus spectari debet uti radix unitatis, uti radix ac principium auctoritatis, uti principium denique et radix unde dimanant dotes quibus ecclesia emicat, utpote quae per illam petram, Christo ita volente, firmata sit, atque constabilita. Non igitur Petrus ab ecclesia primatum jurisdictionis accepit, sed ecclesia potius, saltem quoad usum et modum exercendae potestatis et jurisdictionis a Petro dependet. 6 Ad fidelium autem

mento reprehensus audivit: *Vade post me satana: non enim sapis quae Dei sunt, sed quae hominum.** Eadem habent s. Gregorius M. lib. V. ep. XX. coi. 748. ed. maur., s. Hilarius in Matth. XVI., s. Ambrosius lib. *De Isaac,* cap. 3. num. 10. circa finem, s. Joann. Chrysostomus in cap. 21. Joann., s. Epiphanius in *Ancorato* n. 9. edit. Petav. tom. II. pag. 15; verum his aliisque omissis, ne longior sim, lubet rationem afferre quare Petro claves regni caelorum potius datae sint quam alteri apostolorum, quamque exhibet Eulogius alex, apud Photium in *Bibliotheca* cod. CCLXXX. lib. IL *Contra Novation.* ..Ideo, inquit, nec Joanui nec alteri cuiquam discipulo dixit Salvator: *Tibi dabo elaves regni caelorum,* sed *soli Petro,* qui eum negaturus erat, et peccatum lacrymis et poenitentia expiaturus, ut suo ipsius exemplo erga peccatores hunianiur esset. Alii enim non lentati forsan severius cum peccatoribus egissent · Edit. And. Scotti S. J. Colon. 1611. coi. 1599.

6) Haec intelligi debent in sensu thesis; nec enim inficiamur apostolos extraordinaria quadam ratione claves immediate a Christo accepisse. Verum apostoli reliqui non eodem modo acceperunt quo eas accepit Petrus; siquidem potestas clavium in apostolis fuit extraordinaria ad fundandas scilicet ecclesias, ceteraque praestanda quae ad earum institutionem necessaria erant, adeoque cum ipsorum obitu cessare debebat. Cum vero in Petro ordinaria fuerit juxta primatus finem ad unitatem ecclesiae constituendam atque in perpetuum conservandam, ideo, uti postea ostendemus, in ejus successores erat transmitteuda. Quapropter omnes ecclesiae praesules a Petro, nec

fûetmn quod attinet, nec potestatem ipse, nec potestatis usum a Christo unquam accepit, ndeoque neutrum Petro vel alii cuilibet potuit communicare, tum nemo det quod non habet.

DIFFICULTATES.

520. 1. Obj. 1. Christus Matth. XVIII. *discipulis suis* dixit: *quaecumjut alligaveritis, quaecumtjue solveritis.* At fideles omnes discipuli Christi sunt. 2. Ibici, praeterea v. 15 legitur sic Petrum allocutum Christum esse: ‚Si peccaverit in te frater tuus, vade et corripe eum/· et postea adjecisse: ..Si te non audierit, *dic ecclesiae:* si autem ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus/' ubi manifeste ecclesiam, omnium videlicet coetum fidelium, constituit Christus tanquam supremum tribunal. 3. Exinde factum est, ut semper episcopi in usu clavium se appellaverint *ministros (cclaiae;* 4. atque in sacris litteris fideles omnes vocentur *fratres* ac *sacerdotes.* 5. Verum quod omne removet dubium, est ratio quam Christus tenuit Joann.XXL; nec enim imperavit fidelibus ut obedirent Petro, sed imperavit Petro ut aleret fideles; Petrus igitur per verbum *pasce* constituitur istorum minister, 6. Hinc videmus fideles exprobrasse Petro consuetudinem cum gentilibu et Petrum Act. XI. 3 se purgasse, seu eis rationem reddidisse ejus quod gesserat. Ergo.

521. Ad 1. *D.* Id est apostolis, *C.* fidelibus tantum, *A7.* Ecquis enim ignorat integro illo capite discipulorum nomine apostolos significari? Sane quod hic discipulis promisit Christus, illis contulit Joann. XX. 23. Certum porro est ex v. 24 discipulorum nomine apostolos significatos fuisse: refert enim evangelista, Thomam unum *ex duodecim* abfuisse, cum Christus illis dixit: *Accipite Spiritum Sanctum* etc.

522. Ad 2. *D.* Id est *ecclesiae praelatis,* uti patres, atque inter eos s. Joann. Chrysostomus, hunc locum exponunt, *C.* fidelium coetui, *N.* Hic euim sensus est absurdus: esset nempe congreganda universa fidelium multitudo. quoties peragenda esset fraterna correctio. 7 Negamus praeterea Chri-

sinc mensura, claves istas accipere debuerant. Cf. Bcllarm. *De Horn. Pontifice* lib. 1. cap. 12.

') Cf. Cornel, a Lapide in hunc loc. qui non minus copiose quam solide textum istum explanat, ostenditque nulla ratione posse *ecclesiae* nomine heic fidelium coetum intelligi, praesertim ex co quod ibid. Christus dicat: *Si ecclesiam non audierit,* id est, si reus ecclesiae non obedient etc. Obedirc autem nemo tenetur nisi superiori, fideles autem inter se non sunt invicem superiores, nulla auctoritate fruiiniur in alios sibi aequales. Quod vidit et ipse Calvinus, qui tum in *Harmonia ecamjel.* in hunc loc. pag. 213 seqq. ed. Amstelod. 1667. tum in *Institut.* lib. IV. cap. 8. §. 15. verba: *Dic ecclesiae,* exponit de ecclesiae pastoribus qui senioribus synagogae succedere debebant, quibus jus erat excommunicationis, et ad quos Christus accommodat sermonem suum. Immerito proinde Castalio, Vatablus aliique protestantes exponunt Christi verba; *Dic reipublicae , aut coetui fidelium, commu-*

stum allocutum heic specialiter fuisse Petrum, cum dixit: *si peccaverit in te frater tuus* etc. sed Christi verba generalia sunt, atque ad eos otnnes spectant. qui in ejusmodi casu versantur.6 Ceterum, cum Christus dixerit: ..Si ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus,“ patet liis verbis significasse excommunicationem, ac propterea *ecclesiae* nomine eos designasse qui tali potestate fruuntur, eos scilicet, qui ab eodem Christo claves acceperunt, Petrum nimirum et apostolos, quibus proinde immediate subdidit: „Arnen dico vobis, quaecumque alligaveritis ete.“

523- Ad 3. *D.* Episcopi se vocare consueverunt *ministros ecclesiae,* in bonum videlicet ecclesiae a Christo constitutos, *C.* constitutos a fidelibus seu a fidelium coetu. A'. Significant illa loquendi ratione se pro Christo legatione fungi tamquam Christi ministros, in animarum salutem, seu ministros esse ecclesiae ut fungantur officio, ob quod praepositi sunt.

524. Ad 4. *D.* Fideles vocantur *fratres* ratione ejusdem fidei, ac mutuae dilectionis, *C.* ratione aequalitatis, A". Sacerdotes autem interdum dicuntur, ut alias ostendimus’ mystice et improprie ob mysticum laudis ac precum sacrificium quod Deo offerre debent, aut etiam ob mysticam unctionem qua christiani sunt.

525. Ad 5. *Neg.* suppositum, nimirum per verbum *pasce* tantum significari, *alimenta praebe,* non autem pascere cum imperio,, regendo videlicet, prouti paulo ante ostendimus. Quoniam vero praeesse et subesse, regere ac regi, pascere ac pasci relationem inter se habent, ita ut alterum sine altero nec esse nec intelligi queat, patet quod cum Petro dictum sit ut praesit,

nituti, inultiludiiii etc. Cf. criticos sacros in hunc loc. Quamvis porro Vatoblus protestons non fuerit, attamen ejus commentaria utpote a Rob. Stéphane calvinist» collecta et edita immo respersa sectae erroribus tamquam commentaria protestantium spectantur, quamdiu expurgata non sunt.

s) Mirum est adversarios affirmare Christi verba: Si *peccaverit in te* etc. ad Petrum speciali ratione directa esse, cum hoc in loco uulla Petri mentio fiat. Ex quo colligimus eos voluntatis perversitate potius quam intellectus errore impugnare catholicam veritatem. Sane ipsi hic vident Petrum etiamsi nec nominetur Petrus, ut inferant ecclesiam seu coelum fidelium claves immediate habere. Contra vero Matth. XVI. Petrum non vident, etiamsi ibi Christus tot modis Petri personam designavit, ut non pluribus circumstantiis, uti apposite observat Cajelanus, describere soleant aliquem certum hominem notarii illi, qui instrumenta publica conficiunt. Etenim in primis substantiam personae singularis per pronomen *tibi;* deinde addidit nomen inditum in nativitate, cum ait *Healus es Simon.* Adjecit nomen patris cum uil *filius Jonae ;* nec omittere voluit nomen a se recens impositum: *Ego dico tibi, quia tu es Petrus;* quorsum vero haec tam accurata descriptio, si nihil ipsi Petro proprie promittitur? Cf. Bellarm. lib. I. *De rom. Pontif.* cap. 12. Attamen si adversarios audias, hic Christus Petri nomine significavit ecclesiam·, qui tamen uno animo de Petro intelligunt quae ibid, paulo post leguntur: *Vade post me satanas.* Nonne ejusmodi agendi ratio eos ex malitia peccare apertissime ostendit?

9) In tract. *De ordine,* cap. 2. prop. L

regat et pascat, dictum pariter Intelligatur fidelibus et injunctum, ut Petro subsint, atque ab ipso se regi sinant ac pasci.

526. Ad 6. D. Qnia maluit Petrus rationem reddere quam uti auctoritate sua, *C.* quasi non potuerit se aliter gerere, *N.* Scilicet voluit Petrus ecclesiae praesulibus mansuetudinis ac modestiae exemplum praebere potius quam auctoritate qua praeditus divinitus erat, tumultum compescere, uti observarunt s. Joann. Chrysostomus et s. Gregorius M. hoc factum expendentes.[10] Hac sane potestate usus est Petrus tum adversus Simonem magum, tum adversus Ananiam et Saphiram; potuisset propterea etiam adversus hos objurgatores, siquidem opportunum ei visum fuisset, eadem uti. [11]

527. Π. Obj. 1. Patres antiquissimi, Augustinus praesertim, passim docent Christum ecclesiae claves dedisse, ac Petrum ut *figuram* gestantem ecclesiae, atque ecclesiae nomine eas accepisse[12]; ergo si ecclesia in persona Petri claves regni coelorum accepit, evidens est ecclesiae immediate a Christo claves coilatas esse. 2. Sane Deus et natura *prius* et *immediatius* ad totum intendunt, cum aliquid moliuntur, potius quam ad aliquam suppositi partem, utut nobilissimam: ita Christus in ecclesia et ecclesiastica potestate constituenda potiorem duxit totius corporis curam, id est, ecclesiae, quam unius membri licet praestantissimi, cujusmodi est Petrus aut summus pontifex aut quilibet alius episcopus. 3. Verum, dato etiam, quod Christus Petro atque apostolis ac proinde, si placet, rom. pontifici ac episcopis claves proprie contulerit, nihil tamen inde conficitur. Nam quamvis facultas visiva in oculo resideat, *homini* tamen data est, ut ab ipso per oculum tamquam per organum et administrum exerceatur, cum oculus *per* et *propter* hominem existât; hominis siquidem proprium est oculos dirigere, ut haec potius quam illa objecta intueantur, adhibere manus aut pedes. Itaque totius pariter ecclesiae proprium est uti pontifice aut etiam episcopo, et hunc potius quam

10) S. Joann. Chrvsost. Hom. XXIV. *In Acta,* n. 2. S. Greg. M. lib. XI. epist. XLV. edit. maur. col. 1130. cujus verba haec sunt: „Si enim cum a fidelibus culparetur, auctoritatem, quam in sancta ecclesia acceperat, attendisset, respondere poterat ut pastorem suum oves, quae ei commissae fuerant, reprehendere non auderent. Sed si in querela fidelium aliquid de sua potestate diceret, profecto doctor mansuetudinis non fuisset. ... Si ergo pastor ecclesiae, apostolorum princeps, signa et miracula singulariter faciens, non dedignatus est in causa reprehensionis suae rationem humiliter reddere; quanto magis nos peccatores etc."

11) Cf. Cornel, a Lap. el Calmel in *Acta apost.*

12) Launojus lib. II. epist. V. ad *Hadrianum Vallantium* LXX congessit testimonia ex patribus, conciliis et scholasticis, ut evincat adversus Bellarminuin claves collatas esse s. Petro in persona ecclesiae, seu gestanti ecclesiae personam. Edit. Colon. Allobrog. tom. V. part. I. pag. 213 seqq. In hoc porro censu complexus est auctores illos qui contendebant concilium esse supra pontificem; plura item attulit testimonia quae ad rem non laciunt; nonnulla quae plane evertunt ejus sententiam: nonnulla item more suo foede corrupta. Ex Augustino autem XXVI testimonia collegit. „

illum exercere ad actum quem voluerit eliciendum. Ergo sin mimis potesUw ipsa clavium, Saltem ejus usus et exercitium ab ecclesia pendet. ls

528. **Resp.** Ad 1. *D.* Patres docent Christum claves ecclesiae dedisse, id est, in ejus commodum et utilitatem seu, ut schola loquitur, *flnaliter, C.* proprie et *formaliter,* .V. Ut autem patrum veterum mens innotescat, dum illam loquendi rationem usurparunt, animadvertendus est scopus quem sibi proposuerunt. Porro patres qui nobis objiciuntur in eo toti erant, ut inoutanistarum et novatianorum errorem convellerent; cum enim isti haeretici negarent ecclesiam habere potestatem dimittendi graviora crimina, contendebant potestatem clavium datam Petro et apostolis fuisse *personaliter,* ut loquitur Tertullianus, ac propterea eum ipsorum obitu cessasse. En Tertulliani verba: „Si quia dixit Petro Dominus *super hanc petram* .... qualis es e'ertens atque commutans manifestam Domini intentionem *personaliter* hoc Petro conferentem?- ℬ15 Ut igitur se illis opponerent, docuernnt potestatem clavium fuisse collatam ecclesiae in persona apostolorum, et apostolis in persona Petri; docuerunt Petrum repraesentasse collegium apostolicum, et figuram gessisse ecclesiae cum accepit claves regni coelorum. Quae quidem effata eo tendunt, ut indicent potestatem istam ad Petri atque apostolorum successores transiisse, seu Petro claves esse collatas cum *jure traducis,* ut contendebant catholici adversus Tertullianum, postquam in montanistarum haeresim dilapsus esset ‘5. cum ad ecclesiae bonum has claves Christus Petro ct apostolis contulerit. Ex eorum proinde mente non unus Petrus, et apostoli acceperunt hasce claves, verum etiam ecclesia, id est corpus episcoporum, ut per eas liliorum suorurn crimina, quaecumque demum essent, solverentur. Hoc tamen interponitur discrimen inter Petrum et apostolos, atque ecclesiam, prout hoc nomine designatur coetus fidelium, quod illi claves acceperint, ut ita dicam, *active* ad eas scilicet adhibendas, ecclesia autem seu communitas fidelium acceperit *passive,* quandoquidem in ejus commodum essent a Petro et ab apostolis adhibendae. Cum autem ecclesia semper duratura esset, Petrus vero ct apostoli ad tempus tantum victuri, concludebant patres semper has claves esse mansuras, nempe in Petri et apostolorum successoribus, quia collatio ista non fuit personalis, sed perpetua. l s

13) Cl. etiam apud Pelaviom *De ecclesiast. hierarchia,* lib. III. capp. 14 et 15. quibus totum Richerianum systema ipse evolvit.

,4) De pudicit. cap. 21. ed. Rigal. pag. 574.

15) Cf. Christ. Lupum in cap. 19. *Dictati nancti Greijorii VII.* art. IV. ubi patefacit malam Lauuoji (idem in referendis Tertulliani testimoniis, ostenditque numquam Tertullianum retractasse priorem sententiam de collutione clavium facta Petro immediate a Christo Domino, sed solum, postquam monlanisla « fleclus est retractasse quod antea adstruxerut, collatas esse Petro claves cum jure traducis, ita ut morienle Petro transierint claves ad ejus successores. Opp. ed. Vcnet. tom. V. pag. 289 seqq.

I6) Seu ul modo animadvertimus, patres

529. Ejusmodi esse germanam patrum mentem evincunt ipsorum testimonia. S. Ambrosius scribit: „Tibi, inquit (Christus), dabo claves regni coelorum ut et solvas et liges. Hoc Novatianus non audivit, sed ecclesia Dei audivit; ideo ille in lapsu, nos in remissione: ille in impoenitentia, nos in gratia. Quod Petro dicitur, apostolis dicitur. Non potestatem usurpamus sed servimus imperio.“ 17 Eadem habet s. Padanus in tribus ad Sympronianum epistolis18; sed praecipue s. Augustinus qui: ..Petrus, inquit, in multis locis scripturarum apparet, quod personam gestet ecclesiae: maxime illo in loco, ubi dictum est: *Tibi dabo claves regni coelorum.* .. Numquid istas claves Petrus accepit et Paulus non accepit? Petrus accepit, et Joanne? et Jacobus non accepit, et caeteri apostoli? Aut non sunt *istae in ecclesia claves ubi peccata quotidie dimittuntur?* Sed quoniam in significatione personam Petrus gestabat ecclesiae, quod *illi uni* datum est, ecclesiae datum est.,: ‘9 Porro aperte liquet ex verbis illis: *aut non sunt istae in ecclesia*

eo sensu docuerunt elaves non uni Petro datas esse sed in ipso universae ecclesiae, quatenus earum potestas, moriente Petro, non fuerit in ecclesia aut sublata aut suspensa, sed jugiter in ea perseveraverit, quia in ejusdem bonum atque emolumentum clavium potestatem Petro, ejus primati, Christus contulit. Petrus propterea in clavibus accipiendis repraesentabat ecclesiam quomodo pater posteros, fons rivos, radix ramos.

I7) Enarrat, in Ps. XXXVIII. n. 37.

,s) Argumentum trium liarum epistolarum est ostendere potestatem dimittendi peccata datam fuisse Petro et ceteris apostolis, ut transiret ad ipsorum successores ad ca ecclesiae membra vivificanda, quae per peccatum post baptisma patratum demortua fuissent, secus ac contenderent novaliani, de quorum grege erat Sympronianus.

'») Semi. CXLIX. al. XXIV. *De diversis,* n. 7. Nec minus clare loquitur $. Doctor *Tract, nil. in Joann,* n. 7. dicens: «Omnibus sanctis ad Christi corpus inseparabiliter pertinentibus, propter hujus vitae procellosissimae gubernaculum, ad libanda et solvenda peccata claves regni coelorum *primus apostolorum* Petrus accepit." Ubi notandum illud: *omnibus sanctis,* seu dativus qui a grammaticis *commodi* dicitur, ad significandum in utilitatem omnium sanctorum. scilicet fidelium, datas Petro apostolorum primo claves, adeoque in successores eas transire debuisse. Quod ibidem declarat Augustinus subdens: «Quoniam nec iste solus (Petrus), sed universa ecclesia ligat solvilque peccata.·* Accedit passim ipsum inculcare catenus Petrum gestasse figuram ecclesiae in accipiendis clavibus, quatenus habebat primatum: *Propter apostolatus sui primatum,* ut scribit Tract, ult. cit. in Joann.; *Propter primatum quem in discipulis habuit,* ut ait in Enarr. in Ps. CVIII.: *Petrus a petra cognominatus beatus, ecclesiae figuram portans apostolatus principatum tenens,* ut scribit serm. LXXVI. *De verbis Domini.* Si igitur ratione primatus sui juxta s. Augustinum Petrus personam aut figuram gestabat ecclesiae, evidens est ex ejus mente Petrum non accepisse claves ut ecclesiae legatum qui ejus nomine ageret, et quemadmodum legatus nomine principis accipit claves civitatis; sed accepisse ul ejusdem ecclesiae principem ac supremum moderatorem. Eodem nempe pacto, ul loquitur Bellarrninus l. c., quo dicimus regno dari, quod regi ipsi datur: praesertim si id in publicam utilitatem cedat. Nec. abs re erit cum eodem eminentissime Bellarmino praeterea animadvertere, quod quum s. Augustinus docet Petrum accepisse claves prout gerebat figuram ecclesiae, non excluserit narrationem historicam, sed illa supposita, sensum parabolicum attexuisse, uti cum scribit Judam

claws. ubi peccata quotidie dimittuntur, scopum revera ipsius esse tueri existentiam clavium adversus novatianos ; ex aliis autem: *quod illi uni dictum est,* propugnare s. ductorem uni reipsa Petro seu Petri individuo datas claves fuisse, alioquin in sensu adversariorum dicere debuisset: *quod ecclesiae datum est, illi datum est.*

<530. Ad 2. *D.* In ordine intentionis et linis, *C.* in ordine ad media, ZV. Cum Dens ac proinde Christus aliquid ad bonum ac emolumentum alicujus dirigit et ordinat, profecto rationem prius habet totius quam partis cujuscumque etsi nobilissimae. Cum vero de electione agitur mediorum quae aptiora ac magis idonea ad praestitutum finem obtinendum sunt, tunc prius rationem habet partis quam totius, cum et pars dirigatur et aptetur ad bonum totius. Quapropter Christus omnia quae in ecclesiae commodum et ornamenta contulit, gratias, sacramenta, potestatem, jurisdictionem, regimen, prae-

fuisse figuram judueurum ingratarum cum Christum prodidit; s. Joannem figuram ecclesiae. triumphantis et vitae contemplativae cum de eo dixit Christus: S'ir *eum ruto manere;* et Petrum gessisse figuram ecclesiae militantis el vitae activae cum ei dixit Salvator: *Sequere me;* Christum ipsum fisuram gessisse ecclesiae quando baplizatus est; quin tamen quisquam negare voluerit reipsa historice Judam prodidisse in propria persona Christum; Joanni historice dictum esse in propria persona : *Sic eum nolo manere* etc.; et Christum vere in propria persona fuisse baptiz.itum. Quo sensu etiam s. Paulus Galat. IV. docet duos Abrahae filios significasse duo testamenta; attamen hoc non impedit quominus Abraham vere duos filios genuerit. Itaque quamvis s. Petras gesserit figuram ecclesiae cum claves accepit, negari nequit historice reipsa in persona propria claves ipsum accepisse.

Haec sedulo notanda erant cum agatur de re magni momenti. ob abusum quem post Lulherum in lib. *De potestate papae,* Calvinum lib. IV. *Institut,* cap. 6., Magdeburgenses Centuria L lib. I et II., librum Smalckaldicum *De primatu papae,* 31. Aut. de Dominis, Launojum, Kicherium etc. quesnelliani, pistorienses ac demum Palmer faciunt auctoritatis s. Augustini, ut inferant nihil peculiare Petro Christum contulisse. Praeclare ad rem nostram scripsit s. Franciscus Salesius in sermone XXXII. *de ecclesia,* qui ineditus asservatur in bibliotheca Chigiana cujus apographum Schielslrate in *Antiquit, eccl.* tom. II. diss. II. cap. 6. art. 2. testatur in manibus habuisse, praeclare inquam haec habet adversus illos novatores quae pariter omnibus recentioribus eorum discipulis aptari debent: »Les ministres tâchent tant qu'ils peuvent de troubler si finement la claire fontaine de l'Evangile, que s. Pierre n'y puisse pins trouver ses clefs, ct font leur possible, pour nous dégoûter d'y boire l'eau delà sainte obéissance, qu'on doit au vicaire de notre Seigneur; mais qu'ont-ils fait? Ils se sont avisés de dire, que s. Pierre avait reçu cette promesse de Notre-Seigneur au num de toute l'église, sans qu'il eût reçu pour cela aucun privilège particulier en sa personne. Or si ceci n'est pas violerl'ccri- , turc, jamais homme ne la violera: car. n'est-ce pas â s. Pierre, à qui il parlait? El comment pouvait-il mieux exprimer son intention, qu'en disant: *Et ego dico tibi . . . dabo tibi :* car puisqu'immédiatement il venait de parler de l'église ayant dit: *portae inferi non praevalebunt adversus eam,* qui l'eût empêché d'ajouter: *ct dabo illi claves regni;* s'il eût voulu donner à toute l'église immédiatement? Il ne dit pas *illi,* mais *dabo tibi:* que s'il est permis d'aller ainsi devinant sur des paroles claires: il n'y aura plus rien en l'écriture, qui ne se puisse plier à tous sens."

rogativas sen dotée omnes, omnia, inquam, ad totius corporis utilitatem, emolumentum et fructum retulit tamquam ad primarium atque ultimum finem quem sibi proposuit: quod et declarat apostolus scribens: *Omnia enim vestra funi, sive Paulus, sive Apollo, sive Cephas, sive mundus, sive vita, sive mors, live praesentia, sive futura; omnia enim vestra sunt, vos autem Christi: Christus autem Dei.*[20] Id ipsum in reliquis hominum coetibus accidit, qui communis boni cujusdam gratia congregantur, ut in navigatione, in exercitu etc. Verum quod spectat ad media singillatim sumpta, ac prout in se spectantur, res aliter se habet; nam architectus prius cogitat fundamentum quam fastigium; uti reipsa vidimus se gessisse Christum, qui prius caput determinavit quam ecclesiam constituerit; prius designavit petram seu fundamentum quam aedificium erexerit; prius pastorem constituit quam agnos et oves contulerit; ac proinde huic capiti, fundamento ac pastori firmitatem, ac plenitudinem potestatis praebuit, quibus opus erat ad ecclesiam regendam et gubernandam. 01П o nihil prorsus contulit sive potestatis, sive jurisdictionis, saltem quoad exercitium, et praerogativarum ecclesiae suae nisi per Petrum, seu mediante capite, quod propterea constituit in ecclesia esse perpetuum cum eadem semper plenitudine potestatis, prout paulo post ostendemus. Ergo falso Richerius cum suis asseclis affirmat jurisdictionem *primario, essentialiter,* atque *formaliter* residere in ecclesiae corpore, ex quo perveniat ad caput, eum e contra ea *primario, essentialiter* atque *formaliter* ex Christi institutione resideat in capite ex quo pervenit in ecclesiae corpus.

531. Ad 3. iV. Ad prob. autem: *quamvis facultas visiva* etc. *D.* Si auctoritas primatus resideret in Petro ut facultas videndi, quae est in oculo, residet in homine, *C.* si diversa prorsus ratione juxta Christi voluntatem, A. Jam vero diverso omnino modo disserere debemus de corpore physico in exercitio suarum facultatum, ac de corpore morali in ordine ad facultates suas. Utique totius individui est imperare oculis, manibus ac pedibus, et sensibus utut nobilissimis, non ita vero se res habet cum de societate agitur aut communitate. De hac enim judicare opus est juxta voluntatem ejus fundatoris et institutoris. Cum autem constet Christum plenitudinem potestatis una cum pleno ac libero ejusdem exercitio Petro promisisse et contulisse illis verbis: *et tibi dabo claves, . . . quodcumque solveris, quodcumque ligareris* - - - - *pasce agnos meos, pasce oves meas,* evidens est, ipsi haud opus alia fuisse delegatione, seu applicatione potentiae ad actum, aut similibus, ut iis uti posset. Haec magis confirmantur ex similitudinibus pastoris et ovilis, fundamenti et aedificii aliisque ejusmodi quibus usus est Christus ad designandam ecclesiam suam. Restat igitur ut dicamus ecclesiae constitutionem et regimen pure monarchicum esse, minime vero aut democraticum,

[20]) I. Cor. IU. 22.

aut aristocraticnm uti cum protestantibus Richerius, Launojus, Eybel, jansenistae ac pistorienses contendunt.81

CAPUT II.

DE PETRI PRIMATUS IN CHRISTI ECCLESIA PERPETUITATE.

Tria sunt quae hoc in capite conficienda suscipimus; ac primo primatum a Christo in ecclesia institutum ac Petro collatum, debere post Petri obitum ad ejus successores transire, et usque in sacculi finem in ipsis perseverare; secundo hos successores in Petri primatu alios non esse nisi rom. pontifices, qui post illius mortem ejus cathedram seu romanum pontificatum obtinuerunt, atque id quidem jure divino. Quum vero ejusmodi successio ex Petri in urbem adventu ejusque in ea episcopatu quem gesserit usque ad mortem, tota pendeat, ideo ab hoc facto veluti basi ac fundamento constabiliendo auspicandum nobis est, ut illam successionem adstruamns. Sit interim

PROPOSITIO I.

Primatus Petro collatus ex Christi institutione debuit in ecclesia post illius obitum in perpetuum perdurare.

533. Primatus a Christo institutus est ad ecclesiae suae unitatem constituendam et conservandam, adeoque partem essentialem ejusdem ecclesiae ex Christi institutione constituit. Tamdiu ergo primatus perdurare debet quamdiu perdurat ecclesia ipsa ad cujus essentiam spectat, nempe usque ad consummationem saeculi.

534. Si qua est difficultas in proposito argumento, circa veritatem antecedentis versatur. Jam vero talem fuisse Christi mentem in institutione primatus in ecclesia sua. ex dictis in capite superiore facile colligitur. Etenim Christus instituit ecclesiam suam ad instar ovilis cui praefecit unum pastorem, ut ita exurgeret unum ovile et unus pastor; instituit ad instar regni et ei unum praefecit principem cui claves seu insigne supremae potestatis contulit, ne regnum esset divisum ac desolaretur; instituit ad instar aedificii cui unum primarium fundamentum seu petram fundamentalem supponit ad illud regendum ne collaberetnr'; instituit ad instar individui jugiter viventis cui propterea caput dedit, a quo membra singula dirigerentur ac motum quodammodo acciperent, et cum quo unum corpus efficerent.

535. Universa traditio unanimis est in hac reddenda ratione institutionis primatus, ut patet ex allatis patrum testimoniis: ita enim docuere ss. Irenaeus, Cyprianus, Hieronymus, Optatus, Augustinus, Leo M. ceterique omnes, nemine excepto, ex quibus alii adstruunt necessitatem conveniendi in lide et communione cum Petri sede ob ejus primatum, ut Irenaeus2; alii Christum contulisse primatum Petro, *ut capite constituto, schismatis tollerrtur occasio,* uti Hieronymus73; alii ut *unitatis originem* instiueret, et unam ecclesiam, uti Cyprianus4; alii *bono unitatis b. Petrum apostolis omnibus praeferri meruisse,* uti Optatus 5; alii *ut unitatem fundaret ex uno,* ut s. Pa-

-l) Si quis uberiorem velit sibi comparare hujus argumenti cognitionem, poterit praeter auctores citt. in locis quos indicavimus, Bellarminum, Petavium, Schelstrate, Chr. Lupum, Fontana, consulere Zaccaria in *Anti-Febronio vindicato,* Cesena 1771. part. I. dissert. II. *De forma regiminis ecclesiastici a Christo Domino constituta;* Gerdii, in op. *Confutazione di due libelli diretti contre il breve* Supcrsoliditate. Opp. ed. Rom. tom. XII. Duvalium *Dt suprema rom. pontificis in eccles. potestate,* part. L quaesi. III. prostat in *Bibliotheca maxima pontificia* Thomae de Rocaberli tom. III. pag. 408 seqq. Chipias in opusc. *Primatus jurisdictionis rom. pontifici assertus,* seu responsio ad dissert Ludovici Ellies Dupinii etc. Opp. ed. Rom. 1720. tom. III. pag. 51 seqq.

') Hic ad cavillationes omnes praecavendas protestantium, qui scandalizantur cum audiunt catholicos docere, Petrum esse *fundamentum* ecclesiae ex quo firmitas soliditasquc ejusdem pendeat cum tale fundamentum ex apostolo I. Cor. III. 11. sil solus Christus Jesus, revocare in mentem patrum doctrinam debemus, qua haec apprime inter se conciliantur. Ex doctrina siquidem ss. patrum eatenus Petrus petra seu fundamentum solidissimum est quod regit universum aedificium, quatenus a Christo fundamento et petra angulari essentiali firmitatem soliditatemque accepit, ita ut quod Christus est *natura,* sit Petrus *per participationem.* Hinc illud Augustini a *petra Petrus:* aliaque huc patrum ejusmodi effata referuntur ad idem significandum, quidquid Petrus est Christi virtute est. In quo profecto nihil est quo adversarii offendi possinl, siquidem id efficit Deus cui omnia possibilia sunt. Talis porro est doctrina ralholicorum. Quo igitur abeunt furiosae declamationes stolidi illius disputatoris genevensis cujus paulo ante mentionem injecimus, dum cit. diss. pag. 6, 7 scribit: •Sur quelle *pierre* est donc bâtie l'église, *hommes irréfléchis ou coupables* qui, pour une misérable dispute de préséance et d'ambition, venez nous parler de substituer, pour l'appui et le gouvernement de l'église, un frêle roseau au Rocher des siècles?' En autem responsionem quam nos ci praehemus, iisdem plane verbis quae ipse immediate subjicit: «N'est-il pas évident, que si Pierre, que si les apôtres, que si les prophètes, peuvent être considérés (en un sens infiniment subordonné) comme portant l'édifice de l'eglise, à leur tour ils sont portés par celui seul, qui en forme la véritable base?" El hoc omnino est quod nos praecise dicimus ac tuemur.

-) Talem vim esse vocis *principalitatem* qua utitur s. Irenaeus', oslendil Ducangius in suo *Glossario,* ea enim passim ab antiquis adhibetur pro *principatu* vel *primatu.* ut liquet ex Tertulliano *De anima,* cap. 13. ..Ad hoc dispicere superest *principalitas* ubi est, id est *qui cui praeest.a Sic* etiam Rcmigius anlissiodorensis in cantica: ..Caput ergo, inquit, ecclesiae, *principalitas* mentis fidelium intelligitur." In libello precum Marcellini et Faustini legitur: ..Sed ne aliorum impietatibus et crudelitatibus sanguis effusus Christianorum diu piissimum vestrae *principalitatis* gravet imperium." Cf. alia exempla apud eundem auct. edit. Venet. 1739- tom. V. ad hanc vocem.

3) Lib. I. *Advers. Jovinian.* n. 26. *De unitate eccles.* edit. cit. pag. 195 ct alibi passim.

ù) Lib. VU. *Adv* Parmen,* edit. Albaspin. pag. 107 qui praeterea jam praemiserat lib. II. pag. 48. ..Negare non potes, scire te in urbe Roma Petro primo calhe-

Cianus*; alii ut inferrent *ibi esse ecclesiam ubi est Petrus,* uti s. Ambrosius'; alii ut *in uno Petro formaret ecclesiam,* quemadmodum s. Augustinus1: atque uti unitatem significaret ecclesiae, universum mundum Petrum accepisse, ut idem s. Doctor affirmat9; alii ut ex Petro *ipse episcopatus d Ma auctoritas nominis hujus emergeret,* uti s. Innocentius10: et ita porro per patres singulos discurrentes hanc constanter rationem invenimus ab ipsis assignatam, quare Christus primatum instituerit quem Petro contulit super omnes apostolos, super omnes fideles, super ecclesiam universam. Cujus quidem primatus virtus est efficiendi ut omnes Christi fideles conveniant sive in *una eademque fide* profitenda. sive in *una eademque caritatis* seu *communionis compage* constituenda, ut iidem patres docent. 11

536. Nec abnuunt adversarii ipsi non pauci, qui praeterea id concludunt ex analogia quae intercedit inter episcopos seu pastores singulis ecclesiis praepositos ad earum constituendam tuendamque unitatem, ut docet apostolus 12, et pastorem seu primatem universalem quo totius ecclesiae imitati prospiceretur. Horum testimonia partim exhibuimus, partim vero commodiori loco «fleremus. Hic satis sit unum adducere protestantem Henke qui adeo hoc perspectum habuit, ut quamvis *unitatem* ecclesiae uti commentum rejiciat, ultro tamen fassus est, *ceteras causas ad primatus confirmationis haud suffecturas fuisse, nisi commentum illud* ***unitatis*** *assumptum extitujid, cujus constituendae causa Petrus ab ipso Domino curam ecclesiae cum auctoritate consecutus fuerit. 13*

537. Cum igitur, tum ex Scripturis, tum ex constanti sensn traditional! totius antiquitatis, tum denique ex ipsa rei natura et adversariorum confessione pateat, primatum ad unitatem ecclesiae suae constituendam et conservandam a Christo fuisse institutum ac Petro collatum; pronum est inferre ipsum cum Petri obitu minime cessare debuisse, sed tamdiu esse in ecclesia perduraturum quamdiu ecclesiae unitas perdurare debet ex Christi institutione, nempe usque ad mundi exitum, prout nobis ostendendum proposuimus.

DIFFICULTATES.

538. O b j. Perperam romanenses adnituntur ostendere primatum Petri institutum fuisse oh aliquod *objectum permanens,* ac proinde ad alios debuisse transmitti. Si quod enim fuisset ejusmodi objectum, certe fuisset *conservatio unitatis;* jam vero 1. nulla unquam ex Scripturis adducta fuit probatio hujus *rationis theoretical·* de institutione Petri primatus, nullumque prorsus occurrit in Scripturis hac de re testimonium; 2. quod cum ita se habeat, jure infertur ex principiis Veronii, Bossueti, ceterorumque praestandorum theologorum ecclesiae romanae, motivum institutionis primatus non posse fidei materiam esse, neque fundare articulum fidei. Numquam hoc motivum revelatum est, ac soli proinde conjecturae innititur. 3. Quod si s. Hieronymus, et forsan unus alterve praeterea pater romanensium ideae favent, id nequit istorum ideam objectum certitudinis efficere. 4. Nec obest ecclesiam in Scripturis appellari *ovile, regnum, corpus,* quod exigere videtur pastorem, principem et caput et quidem *visibile* prouti visibilis ipsa ecclesia est: siquidem ecclesia non est proprie, seu literaliter *ovile,* sed solum figurate et improprie: idem dicatur dc *regno* et *corpore:* ejusmodi proinde locutiones tantum significant ecclesiam esse societatem ordinatam; 5. porro essentiale societati haud esse *caput visibile,* patet ex eo quod plures status existant absque monarchia. Quamvis autem institutio capitis ac pastoris plurimum conferat ad ecclesiae unitatem et ordinem, prout vel ipsi protestantes confessi sunt, inferri exinde nequit Christum id perfecisse. Etenim nti animadvertit Bossuetus, nos minime insistere debemus meris ratiocinationibus aut desideriis, sed *promissionibtts certis, ct certae traditioni.* Si semel desideriis aut somniis indulgere nos delectaret, possemus quidem optare rom.

dram episcopalem esse collatam in qua sederit omnium *apostolorum caput* Petrus: unde et Cephas appellalns est: in qua una cathedra, *unitas ab omnibus serraretur,* ne ceteri apostoli singulas sibi quisqnc defenderent: ut jam schismaticus et peccator esset, qui contra singularem cathedram alteram collocaret. Ergo cathedra una est quae est prima de dotibus etc." Haud ignoro nonnullos protestantes, quos inter praecipue Chillingworth, ac aetate hac nostra ejusdem vestigia premens, minister anglicanus D. Poole, ad elidendam hujus testimonii vim, contendere, quidquid eo in loco de romana *Petri cathedra* atque *unitate* scripserit Optatus, non ecclesiam universam spectare sed illud dumtaxat peculiare schisma Romae a donatistis excitatum, dum alium ibidem factionis suae episcopum, Macrobium, collocarant. Sed nimis id a veritate abhorret. Etenim Optatus 1. loquitur adversus donatistas de notis quibus catholica ac vera Christi ecclesia discerni posset, ac primo inter illas *cathedram* recenset. De ea igitur cathedra sermo erat quae totam spectaret ecclesiam. 2. Loquitur de sede romana tamquam *unica* et *singulari* relate ad *ceteras sedes ab aliis apostolis* erectas, nullamque licet *apostolicam* adversus illam sine schismatis nota exurgere posse affirmat. De eo igitur unitatis deserit centro in quod ceterae simul convenire deberent ecclesiae. 3. Loquitur de cathedra illa Petri *per quam unam* ceterae ecclesiae nolae simul probarentur. Subdit enim: *Et per cathedram Petri quae nostra est, per ipsam et ceteras dotes apud nos esse;* cap. 9. pag. 38. cd. Dupin. Optati mentem solide vindicavit adversus Poole egregius F. C. Husenbeth. catholicus sacerdos anglus in opere S. *Cyprion vindicated* etc. seu J?. *Cyprianus vindicatus adversus quasdam doctrinae ejus perversiones facias in libro rev. G. .4. Poole.* Norwich 1839. pag. 04 seqq. Cf. etiam *Dublin Review,* August. 1839. in praeclaro articulo adversus Oxonienses inserto, cujus auctor est episcopus Nicolaus Wiseman strenuus rei catholicae propugnator.

6) Epist. III. (td Sympron. in bihliolh. patrum. Colon. Agripp. 1618. tom. IV. pag. 241. col. 1.

7) In Psalm. XL. ŋ. 30. col. 879.

s) Serm. CXXXVH. De verbis evang. Joann, n. 3. tom. V. col. 664.

') Tract. CXVHI. in Joann, n. 4. tom. III. part. II. col. 800—801.

“*) Inter epistol. s. Augustini, epist. CLXXXI. n. 1. tom. II. col. 635.

|·) Cf. apud Ballerin. *De ci ac ratiom primatus* loto cap. 13.

15) Ephes. IV'. 11 seqq.

1') Opusr. Hcadein. Lips. Î802.

pontificem non modo innnnnem ab errore esse, sed insuper a peccato, ignorantia aut cupiditate. Possemus quaerere quare, si Christus dixit apostolis: *Eccc ego vobiscion sum usque tui consummationem saeculi,* non deberent episcopi eadem promissione frui fidei indeficientis, ut apostoli? Concludamus igitur haud posse ejusmodi primatum demonstrari ut objectum permanens a Christo institutum esse; immo quamvis id probari posset, nondum *jus divinum* primatus romani constitutum foret, quoniam primatus Petri potuit a Christo institui non ob ecclesiae unitatem, vel aliud objectum permanens, sed veluti praemium ejus fidei. zeli et amoris erga Christum Dominum. 14

539. Resp. -V. A. ad 1. prob. *D.* Id est conceptis verbis nuspiam Scriptura affirmat *conservationem unitatis* motivum seu causam fuisse quare Christus instituerit primatum. *C.* aequivalentibus, *N.* Si semel haec regula admitteretur in dignoscendo quid Scriptura contineat aut non contineat, actum plane esset de innumeris prope veritatibus fidei quas nobiscum adversarii profitentur adversus socinianos et rationalistas. Ubi enim quaeso, scriptum est conceptis verbis, Filium esse *consubstantialem* Patri, *1res* in Deo esse divinas *personas,* aequales, coaeternas in unitate naturae, ut de aliis sileamus?15 Satis proinde est quo aliquid in scripturis contineri dicatur, si expressa habeatur veritas quae illud involvat ac. supponat. Cum igitur ex dictis Christus ecclesiam veluti *aedificium, domum, ovile, regnum, corpus* instituerit atque illi assignaverit *fundamentum, patrem familias, pastorem, principem, caput* ad eam sustentandam et gubernandam, seu primatum Petro contulerit ad haec praestanda; fundamentum vero suapte natura ad illud unum aedificium quod ei superstructum est sustentandum, pater familias ad unitatem domus, pastor ad unitatem ovilis, princeps ad unitatem regni, caput ad unitatem corporis constituendam et conservandam ordinata sint; pronum est inferri hac de causa, ob finem scilicet ipsi primatui insitum, primatum esse a Christo institutum : praesertim cum si quod adhuc dubium superesset. ex sensu traditional! perpetuo et constanti sublatum fuerit.

540- Ad 2. xV. Siquidem numquam aut Veronius aut Bossuetus aut

l ') Ita Palmer up. cit. pari. VIL cap. 2. vol. II. pag. 493 seqq. cujus nonnulla argumenta praetermisimus utpote quae vel nos minime feriant, vel quorum vis pendeat ex iis quae antea dissolvimus.

l s) Multiplicari ejusmodi exempla facile possent tum ex baptismo infantium, Ium ex baptismo collatu ab haereticis, ex suffectione diei dominicae sabbato ad Deo cultum exhibendum etc. Verum hisce opus non habemus, cum omnibus obvia sint. Dum cerno Palmerium in dubium revocare utrum Christus instituerit primatum ad unitatem ecclesiae conservandam, mihi videre videor incredulos illos philosophos, qui non ita pridem ad impugnandas causas finales negarunt, aut saltem in dubium revocarunt utrum oculi nobis a natura, ut ipsi loquuntur, dati fuerint ad videndum, aures ad audiendum, pedes ad ambulandum. Qui merito insaniae insimulati in hoc sunt, cum hic finis ex ipso horum sensuum aut membrorum officio patefiat, ipsique intrinsecus quodammodo atque essentialis iit

quidquani alius catholicus theologus talia posuerunt principia, ex quibus inferri jure queat motivum instituendi primatus non posse fidei materiam esse, neque fundare articulum fidei, uti autumat adversarius. Ut enim insistamus *Regulae fidei* Veronii, his verbis ab eo proponitur: *fllud omne et solum est de fide quod est revelatum in verbo Dei, et propositum omnibus ait ecclesia catholica fide divina credendum. 16* Animadvertit autem aliquid posse esse revelatum a Deo *etiam in verbo suo obscure,* ac qua proponatur credendum uti revelatum, cum ecclesiae sit sensum *verbi Dei* seu *scripti* seu *traditi* aperire. 17 Ex hac regula infert ipse Veronius de fide esse romanum pontificem esse *successorem* b. Petri principis apostolorum, et verum Christi vicarium, totiusque ecclesiae caput, atque omnium Christianorum patrem ac doctorem, ipsique in b. Petro *pascendi, regendi ac gubernandi universalem ecclesiam* a Christo plenam potestatem traditam esse. Si itaque ex regula Veronii de fide est rom. pontificem esse Petri successorem, et plenam in Petro potestatem a Christo accepisse pascendi, regendi ac gubernandi universalem ecclesiam; nonne includitur in *verbo Dei* motivum institutionis primatus, ad constituendam scilicet et conservandam in perpetuum crclesiae unitatem? Cum vero regula a Veronio tradita admissa sit ab omnibus catholicis theologis, non est cur in singulorum sententias ulterius inqniramus. 18

l6) Regula fidei catholicae·, cap. 1. §. 1. ,T) Ibid. §. 2. Hic vero animadvertendum est, quo melius intelligalur adversarii mens dum urget auctoritatem Veronii, ipsum alibi citare Veronium, qui affirmat *duo* requiri ad constituendum *articulum fidei,* ac l. quod revelatum a Deo sit per prophetas. apostolos seu *authored canonicos* (alludens evidenter *ad Scripturas); 2.* quod propositum sit ab ecclesia. Jam vero Veruius in rcg. -cit. scribit: *quod revelatum* sil in *verbo Dei,* quod potest esse sive *scriptum* sive *traditum;* asl hoc Palmcrio n‹m arridet. Quod si in declaratione rcïulae suae Veronius meminit prophetarum, apostolorum seu *authorum canonicorum,* non co fine haec scribit, ut excludat veritates quae per solam traditionem ad nos pervenerunt, sed ut opponat revelationibus quae post tempora apostolorum quibusdam sanctis factae perhibentur, Ambrosio e. gr. Cypriano seu aliis antiquis illis aut recenlioribus, uti ibid, exponit §. 3. in corollariis quae deducit ex suae regulae declaratione. Cum igitur ex traditione aperte constet finis ob quem Christus instituit primatum, liquet hunc articulum fidei in verbo Dei fundari.

‘ s) Quoniam vero adversarius nobis opposuit auctoritatem Bossueti ex ejus *Defensione declarat, cleri gallicani,* non abs re erit meldensis episcopi verba in medium adducere, quibus thesim nostram adslruil. Haec autem habentur in illo ipso loco ex quo Palmer protulit quae nobis objicit. Sic igitur scribit Bossuetus lib. X. cap. *1.* «Ne quid necessariae disputationi desit, placet exponere luculentius illud immotum, quod in fide Petri *omnis ab origine agnovit antiquitas.* Id duplici modo a patribus intellectum: primum, ut ecclesia catholica iu Petri fide immota consistat: tum, ut immotum aliquid ct invictum in ecclesiam quoque peculiarem romanam ac sedem apostolicain Petri fide, praedicatione, sanguin»·, auctoritate ac *successione* translatum fuerit." Deinde recitatis Christi verbis: *Tu es Petrus* etc. prosequitur: ..Quibus v».rbis Christus, qui *suam maxime unam volebat ecclesiam, creavit magistratum amplissima prae caeleris potestate ac majestate praeditum, qui omnes moveret ad*

541. Ad 3. Aty. suppositum, videlicet solum Hieronymum, aut/btwt unum alterranvc patrem praeterea docuisse Christum instituisse primatum ut consuleret ecclesiae unitati. Hoc aperte veritati adversatur: testimonia quae hactenus ex universa antiquitate retulimus contrarium evidenter evincunt.

542. Ad 4. *Neg.* Ex eo enim quod ecclesia non sit *litteraliter ovile* etc„ sed solum *figurate,* id est ordinata societas, minime sequitur illi praesident haud esse constitutum a Christo Domino; sed potius ex indole ac natura figurae ovilis, corporis, regni contrarium omnino consequitur. Quorsum enim similitudo ovilis, et pastoris illud pascentis ac regentis, similitudo corporis, similitudo regni, nisi ut significetur, ad eum modum societati christianae seu ecclesiae praeesse Petrum, quo gregi pastor, corpori caput, regno princeps praepositi sunt? ‘9

543. Ad 5. Fatemur essentiale societati haud esse regimen monarcliicum, ac propterea, si aliter Christo placuisset, aliam ipsum potuisse ecclesiae regiminis formam praestituere. Cum tamen voluerit, ut constat ex facto, ei regimen monarchicum, et monarchicam constitutionem dare, unique illam principi, capiti, pastori subjicere, non est quod ulterius quaeramus.

Exinde liquet ruere quod adversarius superstruxit, nempe minime uos posse ex convenientia *facium* institutionis inferre, perinde ac si nos catholici ita argumentaremur. Ast hoc falsum est; nec enim catholici ex convenientia, commodo aut utilitate quae ex primatu ad unitatem ecclesiae firmandam proveniunt unquam intulere primatus ipsius existentiam atque institutionem: sed e contra certissimis biblicis ac traditionalibus documentis ostendunt primatum a Christo in ecclesia statutum ac Petro collatum, et ex iisdem documentis probant hunc primatum perpetuum institutum esse ad ecclesiae bonum, ac unitatem fidei et communionis servandam, nec propterea cum Petri obitu terminare debuisse. Nullus igitur hic datur conjecturae locus. aut arbitrariae seu gratuitae illationi, ut perperam adversarius nobis affingit.

545. Cum voro ex falso supposito applicet casui nostro principium Bossaoti quod ad rem praesentem non facit, cumque ex falsis praemissis concludat adversarius non posse a nobis demonstrari, collatum esse Petro a Christo Domino primatum ut *objectum permanens,* quin temporis dispendio his refellendis singillatim immoremur, satis erit haec omnia veluti *aloyica* contemnere. Ista vero adversarii agendi ratio luculentius adhuc apparet in eo quod postremo subjicit loco, ex primatu Petri non posse nos deducere *jus divinum* primatus romani, quia potuit Christus illum conferre Petro in praemium fidei, zeli ac dilectionis suae, in quo manifeste adversarius, ut paulo ante animadvertimus, permiscet causam institutionis primatus cum motive quo Christus illum Petro potius quam alteri apostolo contulerit.

PROPOSITIO II.

Peints Romam venit, atque hujus urbis episcopatum instituit rexitque usque ad obitum suum.

546. Fere sopita erat sub finem saeculi elapsi controversia haec critica quae de adventu Petri in Urbem ejusque romano episcopatu ac in eadem urbe martyrio agitata diu fuit inter protestantes et catholicos ingenti animi contentione. Perciti siquidem protestantes plerique totius antiquitatis pondere, suorumque doctiorum criticorum ingenua confessione, spartam hanc deseruerant. Ast nunc denuo recruduit quaestio haec ex occasione novae biblicae exegeseos et critices, qua factum est ut *Babylonis* urbs ex qua priorem epistolam suam dedit Petrus, in propria significatione de Chaldaeae metropoli jam passim ab ipsis protestantibus accipiatur, atque exinde concludant numquam Petrum in occidentales partes venisse, multo vero minus sive Romae episcopatum gessisse sive ibidem pertulisse martyrium. Cogimur propterea contra novos hos adversarios dimicare, ac tria statuere: primo scilicet Petrum reipsa Romam venisse; episcopatum praeterea sive ecclesiam romanam fundasse; atque in hac alma urbe sanguinem suum pro Christi fide profudisse. Quoniam vero eadem documenta militant pro triplici hoc capite, ne ea sine causa repetere debeamus, tria quae proposuimus una simul conficiemus sequenti argumento.

547. In adstruendo Petri in Urbem adventu, ejusque romano episcopatu ac demum obito in eadem urbe martyrio conspirat universa prorsus antiquitas; ergo aut omnis historiae fides deneganda est, aut fria illa quae enunciavimus sunt admittenda.

548. Sane in factis illis asserendis conspirant I. auctores omnes coaevi. a«t aetati illi suppares qui de Petro scripserunt: tales sunt Clemens roma-

unitatem, maxime. in fide. Atque his du<j quidem confirmavit: alterum, haud immerito Petrum omnium nomine respondisse, qui omnium princeps ab ipso magistro Christo constitutus esset: alterum, quoties *successores Petri* communem ecclesiarum fidem, ex communi traditione, pro officio promerent, eorum decretum, praedicationem, fidem *fore ecclesiae fundamentum.v* Nescio utrum haec arrideant anglicanis. Cf. opp. ed. Versailles 1818. lom. XXXIII. pag. 148 seq.

I®) Profecto non labet in re tam gravi ludere: ast si haec voluntas nos incesseret, optimam ad id occasionem nobis praeberet Palmer, dum nos serio admonet ecclesiam non esse *litteraliler ovile,* id esi neque ecclesiam esse proprie ovium caulani. utr nos totidem plane pecudes el bruta animantia. Praestiterit potius ad nos recreandos Dantis Alighierii versas afferre, qui ad argumentum nostrum maxime spectant.

„Avete 'l vecchio e 'l iiuovo Tentanicnto
E 7 *patior ilrlla Cttir.su*cite vi gnida:
QcioUo vi baUl a vostro salvamcrito.
Se mala cupidigia aitro vi grida.
(oiuiui slate, c non pecore matte.
St elie ! Giudeo» tra vol, di voi non rida.
Non fate, come aguel, *che* lascla i! latte
Delia ana madré, e seniplice, e lascivo
Seco rnedesmo. a suo piaccr . combatte/'

iParadim. Canto V. vr, 76 —SSJ

nus 1, Ignatius - , Papias ', itent Dionysius Corinthiorum episcopus4, Irenaeus \ Cajus s. Clemens alex. Origenes 8, Cyprianus Eusebius, Lactanlins, Athanasius. Epiphanias Jnlianus apostata, Augustinus, Palladius 1B, quibus non pauci alii addi possent ⁴ *, qui omnes diserte Petrum Romam venisse, ejus episcopatum gessisse, atque ibidem obiisso testantur.

549. II. Conspirant ii omnes qui catalogum exhibent romanorum pontificum , quique pari prorsus ratione eum exordiuntur a Petro; cujusmodi sunt Irenaeus 12, Tertullianus l s, Eusebius 1J, Optatus 15, aliique posteriores quotquot nempe hunc catalogum confecerunt. l e

550. IU. Conspirant ad unum veteres omnes qui tradiderunt Marcum fuisse interpretem Petri, ac Romae juxta quod Petrum referentem audierat. evangelium conscripsisse. Tales porro sunt Papias l Clemens alexandrin.Is, Irenaeus19, Hieronymus 2 °, Tertullianus 2‘, Origenes 22, Epiphanias 23,Augustinus24, quibus consonat syriaca versio. 25

') Epist. I. *ad Corinth,* cap. V cl VL apud Coteleriiim, *Patrum Apostolic.*. Ium. I. ed. cil. cum adnot. 29. Junii.

-) lu *Epist. ad Pom.* Ibid. tom. II. cap. 4.

3) Apud Euseb. //. *Eccl.* lib. II. cap. 15.

') Ibid. cap. 25. in quern locum cf. adnolat. Wilhelmi Lowlh in edit. cit. cantabrieiensi.

3) Lib. III. *Cotit. haeres,* cap. 1.

⧫ Apud Euseb. lib. II. cap. 25.

J Ibid. cap. 15.

“) Ibid. lib. III. cap. 1.

') *Epist. LII. ad Antonian,* edit. maur. pag. 68. tum *Epist. L* V. *ad Cornel,* pag. 86. et alibi passim.

,0) Horum singillatim testimonia collegit ac protulit ipse vir protestons, Pearso-TTiins. in *Tract, de successione primorum Hornae episcoporum,* cap. 7. pag. 32. Haec ipsa magno numero cf. apud Natalem Alex. Diss. XIII. in saec. I. cum nolis Mansi adversus Basnagium. Cf. item Caveum : *Scriptorum ecclesiasticorum historia litteraria,* Genev. 1694. tom. I. pag. 4.; Barouium ad aim. XLIV. n. 27. cum critica Pagii; Mamachium *Origin, et antiquit. Christian,* tom. I. lib. II. cap. 6. §. 2. pag. 317. nut. 4. Verum prae ceteris legi meretur eruditissimum opus Petri Francisei Fogginii: *De romano divi Petri itinere el episcopatu,* vol. unie, in 4. Florentiae 1741. in quo viginti exercitationibus quae ad hoc argumentum spectant, ita complexus est. ut illud veluti exhausisse videatur. Cf. praesertim *Exercit. III.*

l ') Apud citi. AA.

,s) Lib. III. *Cont. haeres,* cap. 3.

13) De Praescripl. cap. 32.

' ') *Hist. Eccl.* lib. II. cap. 13, 14, 15. item lib. III. cap. 2; lib. IV. cap. 1.

'5) Lib. II. *Cont. Parmenian.* ed. cit. pag. 48.

*ò) De quibus agit Schelstrale: *Antiquitas ecclesiae,* Romae 1692. tom. I. diss, tertia: *De antiquis rom. Pontificum catalogis;* necnou Franc. Blanchinins in erudita praefat. ad *Vitas Pontificum romanoritm Anaslasio Bibliothecario attributas*- Ruinae 1718.

'T) Apud Euseb. lib. III. cap. 39.

l ”) In deperdito Ilypotyposeon opere apud Euseb. lib. II. cap. 15. et lib. VI. cap. 14.

,9J Op. cit. lib. III. cap. 1.

”) De Scriptor. Ecclesiast. in Mac cum.

-') *Contr. Alarcionem,* lib. IV. cap. 5· Apud Euseb. lib. VI. cap. 25. *Haeres. LI.* cap. 6. ed. Petar, pag. 428.

-<) *De consensu Evangelislarum,* lib.L cap. 1.

25) Haec enim in épigraphe ad calcem habet: ..Finitum est Evangelium praedicationis Marci quod luculus est ct praedicavit

551. IV. Conspirant innumera antiquissima documenta, quae Romae polimine invisuntur in picturis, nummis, parietibus, ac sepulcro quo jam a ..u-c. 111. Cajus sub Zephyrino haereticorum cataphfygarum frangebat audaciam eus provocando ad invisenda *Irtrphaea,* ut ipse loquitur, apostolorum, udelicet Petri et Pauli sepulcra. 20

552. V. Conspirat universus Christianus orbis penes quem celeberrima fuit vel a remotissima antiquitate peregrinatio ad sepulcra sanctorum apostolorum 27 ; nec minus celebris est ecclesiarum tum orientalium tum occidentalium traditio de Petri morte et cathedra ejusdem romana, cujus dies festus anniversarius ab immemorabili solemni celebritate colitur28: universalis demum veneratio ac subjectio erga romanam sedem, ob romanum nempe Petri episcopatum.

553. Quae cum ita se habeant, cum nullum factum historicum tanta scriptorum, monumentorumque conspiratione universali, constanti, perenni firmatum ac constitutum sit, cujusmodi est istud de Petri in Urbem adventu, episcopatu atque martyrio, jure merito concludimus aut omnem historiae fidem esse denegandam, aut certe factum istud necessario admittendum. Haec omnia confirmantur ex eo quod nemo vel infensissimus ecclesiae romanae hostis ex tot haereticis qui ab apostolica sede damnati sunt2', nemo ex lot schismaticis, graccis praesertim, quibus id commodum omnino accidisset sibique atque causae suae perutile; nemo unquam ex tot ambitiosis praesulibus atque ecclesiae romanac aemulis id vel in dubium revocare in tota antiquitate pertentaverit. Sane nonnisi saeculo XIV. coepit omnium primus Marsilius patavinus levissimis conjecturis ductus, ad fovendum Ludovici baurici schisma, rem absque ullo successu inficiari. 30 Ipsi posthac haereti-

(quod hic lantumdem valet ac *scripsit,* cum lilis etiam vis sil el potestas vocabuli *Sabar,* juxta usum ejusdem interpretis quoad alia evangelia) latine Romae." Alius antiquissimos testes cf. apud Fogginium op. cil. *Exercit. XI.*

•6) Cf. Euseb. lib. IL cap. 25. qui praeterea ibid, conmieinural inscriptiones, seu ut verti! Valesius: *Petri Paulique nomine insignita monumenta, quae in urbis Howie coemeteriis eiiamnuni visuntur,* ad '■onfinnationem passionis ss. apostolorum in nrbe Rumae. De antiquissimis pariter apostolorum Petri et Pauli imaginibus loquitar idem Eusebius lib. VII. cap. 18.

I:) De antiquissimis hisce peregrinationibus ad limina apostolorum ex universo orbe christiano susceptis cf. Grelzerum . *De sacris peregrination,* lib. II. cap. l et capp. 9, 10, 11, 12, 13, 14. Op. ed. Ratisb. tom. IV.

-■') Cf. de hoc festo Baronium in adnutal. ad Marlyrologimn Rom. die 18. Jan. et Bollandum in *Actis sanci,* tom. II. mens. Januar. ad hunc ipsum diem.

Cf. Fogginium op. cit. *Exercit. I.*

3°) En quod judicium tulerit de huc Marsilio Menandrino scriptor coaevus Joannes Villani; scribens enim in *Lib. Hist.* IX. cap. 264. de damnatione Ludovici Bavari. refert eum a Joanne XXII. ideo anathemate fuisse perculsum, quod fautor esset haereticorum, qui Mediolani degebant, nec non, ut ipse prosequitur: »Di Maslro Gian di Giandone, c di Maslro Marsilio di Padova, grandi maestri in natura ed astrologia, ma heretici in piii casi.· Loquens deinde lib. X. cap. 102. de ejus morte quae

coruin saee. XVI. parentes nonnisi cunctanter de facio hoc scripserunt31: tantum vero abest, ut protestantes hac in re convenerint, ut non pauci ex ipsis, iique magni apud suos nominis, illud data opera propugnaverint.31 Adeo nempe exploratum est factum quod vindicamus, ut luce sua adversarios ipsos acerrimos percellat.

I> IFF ICI' L T A TES.

554. I. Obj. 1. Nullis argumentis biblicis ostendi potest Petrum Romam se contulisse aut ibi mortuum esse: 2. immo argumenta biblica utrum-

conligil apud Montem Altum ann. 1328. haec habet; .Che a di dieci di settembrc si partirouo da Corneto, e vegnendo moriva a Moule Alto il *perfido heretico,* e maestro, e conducitore del Bavero, Maestro Marsilio da Padova; e giunse il Bavero, et Γ hoste suo a Grosseto a di 15. di settembrc.·· Apud Muratori *Rerum ftalicar. Script.* torn. XIII. cf. etiam Raynaldi ad ann. 1327, 1328 et 1331. Talis porro est qui nobis a protestanlihus veluti *catholicus* objicitur.

I'') Sane Lutherus, si fides habenda Fevardentio in notis ad cap. 2. lib. III. s. Irenari, fassus est: ..Omnes historias affirmare Petrum fuisse primum Papam Romae.·' Theoph. Raynaldus tamen in cit. *Disputat. De bicipiti ecclesia,* tom. X. pag-. 262 scribit Lulherum bene polum asseruisse incertum fore quod Romae Petrus fuerit. Sie etiam Calvinus in *Instil.* lib. IV. cap. 6. §. 15. cum congessisset omnia quotquot potuit argumenta ad negandum Petri in urbem adventum, illa scilicet eadem quae deinde saec. XIX. audacter urcet ministellus ille genevensis de quo scripsimus, concludit: . El tamen propter hunc scriptorum consensum, non pugno quin illic mortuus fuerit (Petrus): sed episcopum fuisse, praesertim longo tempore, persuaderi nequeo." In commentario autem in II. epist. Petri ad cap. I. v. 14. audacius scribit: ..Quomodo autem si Babylone (ut ipse gratis supponit) oraculum accepit de propinqua morte, Romae crucifixus est? Certe nisi maria et terras momento transvolaverit, procul ab Italia mortuum esse constat.·· (Opp. ed. Amslclod. toni. VII. pag. 36.) (ta semper sibi cohaerent haeretici.

3î) Tales sunt Caveus, Hammondus, Pearsonius, Grotius, Usseritis, Charnier. Blondellus, Junius, Jos. Scaligerus, Joann. Pappius, Kipping, Bebelius, Illigius, Joaun. Clericus, Sam. Basnagius, Isaac Newtonin. aliique quorum singillalim loca recenset Fogginius op. cit. exercil. I. His vero alii adjiciendi sunt ex rccenlioribus adversus fanaticum ac furiosum provocatorem gcncvensem, qui opusc. cil. pag. 26. scribit: ull n'est point si surprenant, qu'il ait fallu aux protestons plus d'un siècle pour sortir entièrement du bourbier où ils se trouvaient enfoncés," nempe Schrôck, *Christi. Kircheng.* seu *Historia ecclesiae Christianae,* part. II. pag. 155. ubi scribit: ▸Nullum fortasse eventum est in veteri historia ita extra quaestionem positum subsidio testimoniorum adeo consentientium antiquorum doctorum Christianorum, uti *istud* (de Petri in urbem adventu).** Berlholdl, *Historisch-krilische Einleit.* etc.; seu *Introductio Histo·rico-critica* in V. et N. T. P. 5. pag. 2690. .Ejus (Petri) Romae praesentia, scribit, ei martyrium ibi ab eo passum, plenum est historica certitudine." Idem scribuntNeander in *Allgem. Gesch. der chrisll. Relig.* sci *Historia unicers. religion, et ecclesiat,* lum. I. sect. I. Colin, *Allgem. Encycl.* ctcsou *Encyclopaedia, unicers. scientiarum tl artium,* part. XVIII. pag.42. Gicseler *Lehrbuck der Kirchengesch.,* seu *Manuale Hi>l Ecclesiasticae,* tom. I. edit. 2. Bonn. 1827. pag. 89. not. (e), haec habet: ..Fuit polemica factionis, si nonnulli protestantes, speciatim Spanhemius. ad exemplum quorumdam adversariorum pontificum medii aevi, inficiari voluerunt Petrum umquam Romae fuisse.·· Cf. apud Roskovâny op. cit. pag. 17. not. 45.

que evertunt, ut patet ex silentio Pauli dum ex Urbe scribit, aut «eribit ad Romanos; quibus praeterea suum patefacit consilium ac vehemens desiderium eos invisendi, ut aliquid ipsis gratiae spiritualis impertiret, nempe gratias gratis datas, cum nondum apostolorum aliquis illuc appulisset, sed solum ab advenis romanis (quorum lit mentio Act. II. 10) de tide Christiana aliquid accepissent. Quod clarius adhuc fit ex proposito Pauli in iis tantum locis praedicandi evangelium in quibus ajii apostoli nondum praedicassent: *Ne,* ut ipse loquitur, *super alienum fundamentum aedificaret.* 33 3. Exploratum denique est penes eruditos Petrum Babylone Assyriorum quondam metropoli priorem suam scripsisse epistolam, ut constat ex I. Petr. V. 13, ac propterea etiam posteriorem ad easdem provincias datam prout ex cap. III. 1 abunde liquet: porro cum hanc epistolam proxime ante mortem Petrus conscripserit, mi ejus verba ostendunt cap. 1. 14, aperte exinde colligitur argumentis biblicis evinci neque Petrum Romam venisse, neque in ea urbe esse martyrio sublatum. 34 4. Id ipsum patet ex chronologia quam exhibent Acta apostolica ac Pauli epistolae ex quibus certissime constat anno aerae Christianae 66, in quo Petrus martyrio functus perhibetur, Romae ipsum minime degere potuisse. 5. Haec autem argumenta infirmari nullatenus possunt ex antiquitatis traditione; ceteris enim omissis quae peti possent ex defectu critices, ex documentorum falsificatione aliisque ejusmodi, si rem ad suam originem revocemus, deprehendemus non alios testes hujus traditionis existere praeter Ignatium et Papiam: ceteri enim nimis distant a facto ut eorum testimonium admittere possimus, iique jam a Papia decepti fuerant. 6. Jam vero testimunium Ignatii dubium est; nondum enim est exploratum, epistolas quae

33) Rom. XV. 20. Ita Rosenmüller senior in *Schol. in epist. ad Rum.* ed. V. jeç. 354.

J') Ila Michaelis *introduction au Nouemu Testament,* Genève 1822, tom. IV. part. II. chap. 27. pag. 328 seqq. cui praeiverant praeter Calvinum 1. c. Erasmus, Drusius, Capellus, Lightfootus, Bcngclius, Wetstenius, Basnagius, Beausobrius aliique apud Poll in op. *Novum Testament, yraece perpetua udnotatione illustratum,* ed. Koppianae vol. IX. fasc. II. Gotlingac 1810, l'roleg. pag. 15 seqq. ubi hic auctor Michaelis aliorumque sententiam maxime statuere confirmareque nititur. His addendus ex reccnlioribus exegetis biblicis Eichhorn in *Introduct. in Nonum Test.* ed. 2. Lips. 1820. cujus verba inferius dabo. Ex catholicis vero his assenliuntur, saltem quoad interpretationem vocis *Babylonis* in sensu proprio cl non figurato, Hug apud Cellériw *Introduction,* etc. pag·. 467. ct Scholz qui in suo *Noro Testamento yraece,* Lips. 1830. Prolog. pag. 168 scribere non dubitavit: »*Epistolae Petri in Mesopotamia inde ab ann. 53 ad anu. 70 (transcribebantur). Ex* quibus verbis patet hunc auctorem non solum affirmare, Petrum Babylone Mesopotamiae priorem scripsisse epistolam, verum etiam *posteriorem et* quidem ab ann. *53* ad ann. 70. Cum vero Petrus martyrio sublatus fuerit juxta communem veterum sententiam ann. circiter 66. consequens est, ex mente hujus scriptoris, Petrum nec Romae fuisse neque ibi muriem obiisse juxta argumentum Calvini. Omitto, ut patet, anachronismum, quod nempe dari potuerint a Petro anti. 70 epistolae, quum ipse fuerit martyrio functus ann. 66.

."itb epi." nomine circumferuntur, genuinas osse, aut saltem non ruisse inter* pointas; Papia" autem utpotc mediocris ingenii vir et in pluribus aliis deceptu.". idoneus non est ad testandum; Irenaeus porro ac reliqui posteriores a Papia fuerunt in errorem inducti. 7. Neque res melius conficitur ex monumentis de quibus haud constat an fuerint coaeva; nec tantae esse poterant molis ut publicum testimonium exhibere valeant. 8. Omni propterea traditione destitutum est factum istud Petri., sive quoad ejus in Urbem aihontuin sive quoad ejus in eadem urbe martyrium, quod praeterea Scriptura impossibile ostendit.35 Ergo.

555. **Resp.** ad 1. *Tr. A. Neg. conti.* Inosset quidem huic argumento vis si Scripturarum silentio documentis historicis locupletissimis abundo non suppleretur: cum vero ex dictis constet univorsam antiquitatem eamque remotissimam nos certiore" facere de Petri in Urbem adventu, deque ejus inibi episcopatu et martyrio, perperam obtruditur defectus documentorum biblicorum. Ridiculum sane prorsus esset aut negare, aut in dubium saltem revocare existentiam ac. gesta sive Neronis, sive Domitiani, aut Nervae eo quod argumentis biblicis de illis haudquaquam constet. Talis porro est adversariorum agendi ratio. Transmisimus porro propositi argumenti antecedens, cum adversarii assumant uti certum, quod vel falsum, aut dubium saltem est, quemadmodum ex iis patebit quae de urbe Babylonis dicemus.

556- Ad 2- A. Ad probationem autem quae desumitur ex Pauli silentio quod tantopere urgent adversarii, dicimus nullius plane roboris esse, cnm exinde non exurgat nisi argumentum *negativum,* non autem *contrarium;* eo magis quod valde, probabiles reddi possint ejusmodi silentii rationes. 3S

557- Desiderium vero quod patefacit Paulus invisendi Romanos, uon habet pro objecto, uti adversarii putant, collationem gratiarum quas vocant

·) Ita cit. provocator genevcnsi.s. detractis ejus furiosis declamationibus, in */Hsserlation utr Ui question : si Pierre u été ii Rome.* Genève 1833, pag. 22 seqq.

iQJ Cum hoc argumentum ex silentio peti solitum . desumatur sive ex Actis Apostolicis, sive ex Pauli epistolis, diversa ratione eidem occurritur. Quod spectui ad silentium Act. Apostolicorum animadvertunt catholici propositum s. Lucae non fuisse Petri gesta referre et persequi, sed acta potissimum s. Pauli cujus discipulus el peregrinationum comes fuit; quamquam nec omnia Pauli gesta narraverit, ut constat ex epist. ad Galatas, cap. L 17. 18. Quod vero attinet atl epistola" Pauli, iidem observant Petrum potuisse esse absentem ab Urbe sive cum apostolus scripsit epistolam ad Romanos, sive eum ab urbe Roina nonnullas scripsit epistolas. Notant praelerra quod si ex eo quod Paulus nullam salutem dixerit Petro, concludi posset Petrum Romam non venisse, concludi pariter possri non fuisse Jacobum episcopum Solymorum eo quod Paulus scribens ad Hebraeos Jacobtnn non salutaveriL Idem dic de episcopis Galatarum. Ephesiorum, Thessalo· nicensium . aliorumque populorum quos in epistolis ad eos datis expresse non memorat Paulus. Attamen hoc silentium est lotus Achilles Calvini, Illyrici, Spanhemii. ac demum nostri provocatoris genevensis. Cf. Fogginium op. cit. *Erercit.* IV. ulv istorum nugae [dane dissolvuntur.

gratis datas, sod, ut ipsomet declarat, mutuam dare et accipere consolationem; on quomodo ipse rem explanet: *Id est simul consolari in vobis, per (tim, quae invicem est, fidem vestram atque meam.*

558. Mirum porro est, quod subdunt de propagatione evangelii, immo de fundatione ecclesiae omnium nobilissimae per *advenas romanos,* de quibus ignoratur etiam conversio. Quod si ab iliis advenis fundata est ecclesia romana, quare pariter aliae ecclesiae fundatae non sunt a Parthis, Medis, Aelamitis, Mesopotamiis, etc., qui omnes pariter interfuerunt miraculo quod contigit Hierosolymis die Pentecostes? Quorsum apostoli universum peragrati sunt orbem tanto labore ac vitae discrimine, si facili adeo ratione fundari poterant ecclesiae? Tales sunt nugae criticorum nostrorum biblicorum ! 36

559. Nec magis soliditatis habet quod adjiciunt de Pauli proposito praedicandi evangelium iis in locis quae alii apostoli minime perlnstrassent; tum quia objecta verba ejus tantum curam significant et studium quod habuit dum antea perfungeretur apostolico ministerio in regionibus quas ibidem memorat; tum quia haec respiciunt praesertim Hispanias ad quas se conferre meditabatur, ita ut vix esset Romam pertransiturus 39 ; tum denique quia, ipso apostolo teste, non constituerat sibi Romae fundare ecclesiam, quae nempe dum haec idem scriberet, adeo jam florebat ut ejus fides annunciaretur in universo mundo·10, sed hoc sibi unum proposuerat, *confirmare* Romanos ea ratione quam modo exposuimus.4 '

560. Ad 3. *D.* Exploratum est Petrum Babylone Assyriorum metropoli priorem suam scripsisse epistolam penes eruditos audaciores contra sensum

3Î) Rom. L *12.*

3S) Cf. Fogginiuiri op. cil. *Ewercit.* V. in qua Basnagii ceterorumquc prolestanlium vagas conjecturas, adductis gravissimis veterum testimoniis, depellit. Hacc autem ipsa denuo refricantur. Nam ; *Nil sub sole novum.*

'') Rom. I. 8; XVI. 19.

,0) Cf. Estium in Comment, ad hunc locum, ubi observat juxta gr. textum legi v. 12. *Id autem est ad simul consolandum, τούτο δέ lori βνμπαρακλη^ήναϊ·,* ita ut sensus sit : id volo, ut communem atque ona vobiscum consolationem seu recreationem capiam ex mutua communicatione fidei vestrae et meae. Siquidem ipsa confirmatio fidei romanorum futura erat Paulo, simul el illis, materia consolationis et gaudii. Adnolal praeterea vocem *χάραμα* v. 11. quae de iis donis accipi solet, quae dantur ad aliorum utilitatem, posse etiam ad alia extendi, perinde ac si dixerit: Causa tanti mei desiderii, non alia est, quam ut supra ea quae jam accepistis, aliquid adhuc donorum seu gratiarum spiritualium vobis per meum ministerium impertiar. Sed eum vide.

4') Apposite Theodoretus in Comment, in ep. ad Rom. ex hac ipsa voce *confirmandi* qua utitur Paulus, colligit, a Petro Romanos in fide institutos esse. En ejus verba: >.Et quia primus eis magnus Petrus doctrinam evangclicam praebuit, necessario intulit *ad confirmandos vos, ds το στηριχ^ηναι vuàf.* Non enim aliam, inquit, doctrinam vobis afferre, sed eam, quae jam oblata est confirmare, ct arbores jam plantatas irrigare volo." Opp. ed. Paris. 1643. tom. III. pag. 14.

totius antiquitatis, *C.* penes saniores criticos. A. Nam 1. fatonte ipso Michaelis, praecipuo obsoletae jamdiu sententiae instauratore, veteres omnes patres de romana urbe intellexerunt Babylonem de qua Petrus loquitur immo et rationes attulerunt quare Petrus Romani Babylonis nomine designaverit. 43 2. Idem praestitere historici antiquissimi Papias44, Clemens alexand.45, Eusebius48, aliique fere omnes qui hoc de argumento scrips*· runt. 4' 3. Idipsum adstniitur ex argumentis ipsi epistolae intrinsecis, *j qua nimirum constat Petrum commonefacere Christianos asiaticos de imminenti persecutione ex parte imperatoris 48, quod quidem Romae commoranti ex indiciis facile erat cognoscere, minime vero Babylone dissita adeo urbe a centro imperii et Parthis subjecta49; constat praeterea Petrum obedientiam et subjectionem imperatori ejusque ducibus ad exemplum Pauli 50 commendasse, quod iterum de imperii subdito pronum est intelligere; in ea praeterea lit mentio de Silvano seu Sila prius Pauli deinde Petri comite 5 ', notissimo in illis regionibus ad quas per Silvanum Petrus epistolam suam mittit41, nec non de Marco, quem, ut vidimus, veteres ad unum omnes referunt Rumae scripsisse evangelium probante Petro, quemque hujus ipsius epistolae, dictante Petro, sententias exarasse plures affirmant.53 Cum his porro omnibus argumentis extrinsecis et intrinsecis si leves conjecturas conferas quibus recentiores cuncta innovandi lubidine ducti eo devenerunt, ut vel Chaldaeae metropolim, vel .Aegypti hujus nominis urbem, aut ipsam Hierosolymam significatam esse contenderent, comportes eas plane evanescere M ; praesertim cum non desint ex antiquitate documenta e quibus novimus Romam quandoque Babylonis nomine fuisse significatam.55 Negamus propterea nulla

'-) *Introd. au Nouveau Test.* tom. IV. part. IL chap. 27. sect. V. pag. 340. Mirum porro est sagacem hunc scriptorem communi scriptorum graecorum et lalinorum consensui circa interpretationem vocis *Babylonis* do urbe Roma opponere auctoritatem unius ani alterius obscuri syri scriptoris medii aevi, ci provocare ad Joann. Sim. Assemanum, tom. III. Bibi. Orientalis. Jam vero Asseir.anus in tom. III. part. I. non referi nisi Amrum Matthaei qui in vita Maris el in lib. *Alagdal.,* part. II. cap. 8. affirmat Petrum praedicasse in Oriente, hoc est in Mesopotamia et Chaldaea, et Babylonem in altera Petri epistola memoratam nil aliud esse, quam celeberrimam illam Assyriae urbem. Cui addendus Jesujabus Nisibenus in lib. adversus sectas, part. II. cap. 8. qui tamen scribit Petrum Babylone ubi epistolam priorem scripserat una cum Marco comite Romam se contulisse, apud eundem Assemanum tom. III. part. IL pag. 6. Porro hi soli sunt ex scriptoribus syris quos affert Assemanus asserentibus Babylonis nomine Petrum metropolim Chaldaeae designasse, quos quidem ipse confutat.

Cf. Baron, ad ann. 45. num. 18.

Apud Euseb. lib. II. cap. 15.

Ibid, et in *Chronico.*

Loc. cil.

4T) Cf. Valesium in adnol. ad loo. eil. nccnon Fogginium op. cît. *Exercit.* X. Dni *fere omnes* quia Cosmas Indicopleusla scxti sacc. scriptor in *Topoyraphia Christiana* apud Montfaucon in *Nora Collect. Patrum.* Paris. 1706. tom. II. pag. 147—148. Babyloneni de urbe Assyriae intellexit, scribens: ..At enim in romana primuni ditiône apostolorum tempore Christiana praedicatio diffusa est: statim vero postea in Perside per Thaddacuni apostolum. Et sane in catholicis epistolis scriptum est: *Salutat cos ecclesia quae est in Babylone coelecta."* De hoc scriptore aegyplio cf. Montfaucon in erudita praefat. ad ejus opera.

<s) Cf. de his ipsum Michaelis op. et l. cil. sect. I seqq.

<') Quod quidem argumentum urget Lardner in Supplem. toni. IU. pag. 246 seqq. apud Poll prolog. l. c. pag. 19. licet ipse Babylonis nomine Hicrosolymam mystice significatam esse contendat.

5°) Cf. Michael, sect. IL

51) Ex urbe Corinthi ubi teste Dionysio Corinthiorum episc. Petrus praedicavit, comitem sibi adscivil Silam sive Silvanum de quo fit sermo Act. XV. 27, 32, 40. Cf. Calmet et Cornelium a Lapide in I. Pctr. V. 12.

sI) I. Petr. V. 12.

n) Cf. AA. quos paulo ante allegavimus, qui uno animo testantur Marcum comilem et interpretem fuisse s. Petri, qui propterea existimant s. Marcum fuisse amanuensem Petri, quatenus ei calamum ac stylum aecommodaveril in scribendo. Sane stylus prioris epistolae a stylo posterioris nonnihil discrepat utpote ab alio exaratae.

J') Horum omnium discrepantium sententiarum auctores et argumenta quibus suam unusquisque adstruere nititur, refert Poli op. et l. c. prol. pag. 12 seqq. qui praeterea et aliam adjecit in adnotalionibus ad cap. V. 13, 14. Ex eo nempe quod in vulgato graeco textu desit vox *Ικκληϋία,* collegerunt Wolfius et Millius vocem *δυνιάικτην* esse nomen foeminae cujusdam, et speeialim uxoris Petri, quam ipse secum Babylonem duxerat. Hanc sententiam amplexus est Poli, qui proinde adjecit Marcum fuisse filium naturalem Petri; cumque poenituil quod haec omiserit in prolcgomenis quae tum praelo excusa erant, quando haec observavit. Ita strenue nugantur, qui non antiquitatis documenta, sed proprias 'edantur conjecturas in Scripturarum indiligentia. Sed cf. Fogginium loc. cit. qui haec in antecessum docte cruditeque refellerat.

Quoniam vero de opinionibus singularibus protcslanlium agimus, non abs re erit adjicere eventum memorabile quod ephemerides litterariae lipsienses *(Leipziger Litteralur- Zeituny* 1831. pag. 195 seqq.) referunt, scilicet a centurione quodam occasione expeditionis napoleonicac in Aegyptum susceptae, prope Joppen Syriae hanc lapidis sepulcralis (cujus delineationem memoratae ephemerides exhibent) inscriptionem detectam fuisse: Simon Petrus discipulus Jesu hic jacet. Scriptor porro articuli observat, ejusmodi inscriptionem quae ponit sepulcrum Petri in diverso omnino loco ab eo quem ei assignat narratiuncula *(legenda)* ecclesiae catholicae, reipsa probatione destitui; attamen nihil esse quod eam incredibilem efficiat. Tanti proinde faciendam esse quanti narratiuncula altera, quod Petri ossa Romae consistant. Ex historia apostolorum novimus Petrum multo tempore Joppc conversatum esse: quid ni igitur ibidem potuit mori ac sepeliri? Hactenus hic auctor, cujus patet admirabilis logica: inscriptio Joppensis omni probatione destituta est: tanti propterea est facienda quanti historia de Petri in urbe romana martyrio et sepulcro, quae lotius antiquitatis testimonio cl documentis omnigenis fulcitur! Verum redactor protestons ephemeridum dannstadiensium, qui ann. 1828 e relatione Augusti comitis Melin ejusmodi facti adjuncta pagellis suis inseri curaverat, addidit, fragmentum illius inscriptionis sine ulla haesitatione in numero *apocryphorum* habendum esse. *(AUgem. Kirchen-Zeitung,* 1828. n. 134.) *Cf.* Roskovany op. cit. pag. 15 seqq. not. 41.

i5J Etenim in Fragmentis agrariis, quae Fausto et Valerio VV. PP. inscribuntur pag. 307. edit. Wilh. Gôsii sic loquitur: *Circa urbem Babylonis Romae maritimum fiet et Gallicum ;* et pag. 266. ibid. *Contra (urbis Babylonis) Romam maritimi limites fient, et Gallicus impinyel ;* ex quibus patet antiquitus *Babylonem Romam* Urbem interdum vocatam fuisse. Cf. *Rei agrariae auctores legesque variae,* cura Wilhelmi Gôsii, una cum notis Nicol. Regallii, Amst. 1674. Cl. Mazochius in *Spicilegio biblico,* Neap. 1778. tom. III. pag. 370. suspicatur nonnullos veteres *Babylonem Romam* dixisse ut hanc a *nova*

nobis argumenta biblica suppetere ad evincendum Petri in Urbem adventum.56

561. Ad 4. *D.* Prout gratis confingitur, *C.* reipsa, A. Plura enim adversarii ea in re ex mera conjectura et ex arbitrio juxta praeconceptiim systema supponunt, quae si negentur, eorum machina dissolvitur. s' Docti et eruditi tum catholici tum protestantes ehronologi optime cum Petri Humani adventu ejusque obitu illa omnia componunt. 48 Si quae differentiae apud eos reperiuntur, accidentales sunt et plures pauciorcsque annos afficiunt qui ab hoc adventu ad Petri in Urbe obitum effluxerunt, in quo nihil est certi.59

562. Ad 5. -V. Haec enim animadversio ex solo mentis tumore provenit quo sibi adversarii persuadent antiquos omnes fuisse totidem bardus ac stupidos, ac se solos tandem aliquando oculos aperuisse, quod intolerabilis arrogantiae est. Licet enim demus in nonnullis veteres aliquot deceptos esse, prout et recentiores labantur. numquid exinde inferri potest respuendum esse illorum testimonium in re facti cunctisque obvia? Falsum praeterea est solos Ignatium et Papiam primos testes esse facti quod adstruimus; recensuimus enim praeterea Clementem romanum utroque antiquiorem. Papias praeterea. Irenaeus et Origenes Romam se contulerunt: potuerunt proinde rei veritatis certiores fieri ab iis qui vixerunt cum illis qui eo tempore quo Petrus est cruci affixus, floruerunt. In his quippe celeberrimis factis traditio viva conservatur. Nunc addo eadem plane ratione qua adversarii utuntur ad factum istud evertendum, posse *authentiam* sacrarum N. T. Scripturarum everti; nec cnirn, ut postea videbimus, potioribus illae argumentis innituntur. En quo se conjiciant imprudentes ejusmodi impugnatores?

563. Ad 6. iV. Ignatius enim scribens ad Romanos profitetur se iis non imperare ut Petrus et Paulus00: ecquis porro non videat apertam allusionem ad hos apostolos qui rornanos instituebant, immo eum loqui de re notissima? Mirum porro est adhuc suspicionem ab adversariis ingeri de *genuinitate* epistolarum Ignatii in tanta critices luce, quum vel ipsi protestantes illarum vindicias susceperint61; idem dic de interpolatione, postquam epitolae genuinae ab interpolatis apprime distinctae sunt, et exquisita est inter utrasque collatio usque ad apices instituta. 02 Verum quo non impellit haereticus furor?

564. Licet vero Papias fuerit angustae mentis, ac facile propterea decipi potuerit sive in nonnullis speculativis opinionibus, sive in facilitate quasdam admittendi traditiones, non inde sequitur ipsum haud potuisse testem e-se facti celebratissimi ac vulgatissimi: alioquin rudes omnes inepti plane essent ad fidem faciendam in tribunalibus. Quod vero Irenaeus deceptus fuerit a Papia, gratuita assertio est, quae eadem facilitate contemnitur, qua profertur. Non satis est asserere, sed praeterea necesse est probare, quod numquam adversarii efficient.

565. Ad 7. V. Etenim nisi fuissent coaeva, nulla ratione ad illa monumenta potuisset Cajus initio saec. III. scilicet, ann. 210. provocare haereticos a quibus facile falsitatis argui potuisset; nec enim minus audaces erant haeretici saec. III. qnam sint haeretici saec. XIX. Siluerunt tamen illi: argumento itaque ineluctabili est, quod nihil haberent reponendum. Ridiculum nutem est quod opponitur de exiguitate illius monumenti, perinde ac si ad fidem faciendam opus esset erigere templum s. Petri. Certe si haec ratio valeret., frustra Jacob lapidem erexisset in titulum, aut veteres patriarchae acervum lapidum pro monumento posuissent.

566. Ad 8. *Neg.* conseq. ex falsis praemissis deductam, uti ex datis responsionibus aperte liquet; prout falsum est Scripturas impossibile utrumque factum ostendere, quae quidem demonstratio unice innititur silentio

Roma, quae fuit Constanlinopolis discernerent

i0) Hnc referri pariter debel quod legitur Joann. XXL 18, 19. dictum Petro a Domino: -Amen amen dico tibi: cum esses junior cingebas te, et ambulabas ubi volebas: cum autem senueris, extendes maniis tuas et alius tc cinget, et ducet quo tu non vis. Hoc autem dixit (snbdit Evangelista), significans qua morte esset clariticalurus Deum." Cum vero haec scripserit Joannes post Petri mortem seu crucifixionem, quae juxta omnia historica documenta Romae contigit, patet exinde novum argumentum biblicum haberi de Petri in Urbem adventu et martyria. Cf. Maldon. in hunc loc. nec non Mazochium op. et loc. cit. pag. 213. et in *Comm. ad Kalend. marm. Neapol.* ad 29- Jun.

47) Sane fanaticus hic scriptor in sua tabula Chr<>nolog. hiatum relinquit ab ann. 52 ad ann. 70: quo temporis intervallo quare Petrus Romam venire non potuit?

4S) Salis hic mihi sit quatuor cx polioribus chronologie appellare, duos cx catholicis, duos vero ex prolestantibus qui optime componunt chronologiam quae in Aciis Apost. habetur, cum historia testatissima de Petri in Urbem adventu ejusque in eadem Urbe martyrio. Ex catholicis cf. Pctavium in *Doctrina temp.* lib. XI. capp. 13 et 14. ubi disjicit eadem ferme argumenta nunc denuo a genevensi prolata: item Ricciolium in *Chronologie, reformata,* lom. L lib. IX. cap. 2. n. 5 — 8. Ex prolestantibus cf. Joseph. Scaligerum in *Thesauro temporum.* Amstelod. 1657. ibid. *Animadv. ad Eustb. Chronie,* pag. 189 et 197. et Jac. Usseriym in *Annalibus* V. *et N. Testam.* Genevae 1722- pag. 646, 647. ubi et Petro cruci affixo applicat illud Joann. XXL *Quum senueris,* etc. Quibus summis chronologie si provocator noster comparetur, quantillus demum erit?

i9) Cf. Ricciolium loc. cil. et ScâBÿfrurn loc. cit. nec non Colelerium in noL 3fi et 39. ad I. epist. s. Clementis ad Corinth.

*·) En verba s. Ignatii: *Οὐχ ὡ(Hlrpof λλι Παυλοί διατάββομαι ὑμῖν· Ixeivoi απόστολοι κ. τ. λ. Non ut Petrus et Paulus praecipio nobis. Illi Apostoli]* etc.

“) S. Ignatii .epistolarum vindicias ex prolestantibus inter ceteros egerunt Joann. Pearsonius in prolixa disputatione adversus Dallaeum, quae prostat ad calcem vol. H. *Patrum Aposiol.* Cotelerii, et Isaac Vossius in epist. ad Andr. Rivetum datis adversus Blondellum; ibid. pag. 439 seqq.

°2) Cf. Praefati. Usserii, Vossii et Cotelcrii in Ignatium apud Cot. l. cit. pag. 5 seqq. nec non ibid, erudita prolegomena Jac. Usserii in Ignatium, tom. II. part. II. pag. 187 seqq.

Pauli in II. ad Tinioth. scripta paulo ante ejus mortem·'; cujus autem ponderis sit argumentum quod ex ejusmodi silentio eruitur, paulo ante vidimih.

567- 11. Obj. Saltem ostendi nequit Petrum fuisse romanae urbis episcopum. Etenim !. id non conficitur ex eo quod sedes romana passim *Cathedrae Petri* nomine insignita fuerit, eum exploratum eruditis sit de aliarum etiam ecclesiarum episcopis dici eos cathedram Petri obtinuisse, immo et *Petri successores* fuisse vocatos. 2. Certe nemo apostolorum peculiarem gessit episcopatum: 3. secuni enim invicem pugnant apostoli et episcopi munera; apostoli siquidem munus exigit nulli peculiari loco addictum esse, episcopi autem certam sedem et peculiarem gregem exposcit. 64 Ergo.

568. R. -V. A. Ad 1. prob. *D.* Legitur de aliarum ecclesiarum episcopis eos obtinuisse Petri cathedram, et vocatos Petri successores abusive et iniproprie, *C.* proprie, 'Y. Nempe quandoque etiam aliae sedes praeter romanam dicuntur cathedra Perri, earumque praesules Petri successores phires ob causas, ac 1. quia ex Petri cathedra sua veluti ex fonte, episcopalis jurisdictio promanat; 2. quia unitatem ipsius constituunt cum Petri cathedra, quae totius ecclesiae centrum est: 3. quia peculiares illae ecclesiae vel a Petro, vel ab aliquo ejus successore institutae fuerunt. His propterea aliisque ejusmodi de causis factum est, ut interdum lata quadam significatione iis nominibus sedes illae fuerint insignitae, et earum episcopi *Petri successores* nuncupati. Ceterum nunquam in istorum episcoporum catalogis primo loco ponitur Petrus, uti constanter fit in catalogis ecclesiae romanae: num-

6î) Ridiculum plane est quod a nonnullis urgetur argumentum ex verbis Pauli II. Tim. IV. *16.* -*In* prima mea defensione nemo mihi affuit, sed *omnes me dereliquerunt,n* quae sine injuria s. Petri scribere non potuisset apostolus, perinde ac si Petrus qui et ipse in vinculis detinebatur, potuisset Paulo suppetias ferre. Ceterum apud protestantes nondum exploratum est quo tempore haec epistola exarata sit, ut ab ipsis urgeri possit adversus nos. Cf. Michaelis op. cit. tom. IV. chap. 22. sect. II.

Hic demum observo quam feliciter protestantes inter se pugnent dum aggrediuntur catholicos qui Romam Petrum venisse ibique mortuum esse tuentur. Etenim juxta Calvinum Comment, cit. in L Petr. epist. pontificii in illam venere sententiam quod Petrus Babylonis nomine Romam significaverit, ex praeconcepta falsa sententia quod Petrus Romam venerit: at vero juxta Eichhornium op. cit. ideo catholici autumant Petrum venisse Romam quod Babyloni? nomine mystice Romam interpretati fuerint. Sic enim scribit: -Habitatio Petri Romae juxta *majorem omnem probabilitatem,* fabula est. Innititur compilationi prioris epistolae suae Babylone I. Petr. V. 13. quod nomen *primitiva ecclesia* exponebat figurate de urbe Roma; et super hoc id omne aedificatum est quod *mundus christiania antiquus et novus* fabulatus est de illius meritis cum ecclesia rom., de ejus illic primatu, ac de suo martyrio. *Ego fidenter quaeru: ubi aliunde* haberetur hujus rei probatio? Et historia critica deberet nepati probationem adeo inopportunam?· Ita quidem isti novi gigantes.

6 4) Ila Sain. Basnagius in *Ajmal. poli lieu- eccles.* ad ann. 51. §. 31; ad ann. 40. 20: ad ann. 42. §. 8.

qusm dicitur Petrum in illa ecclesia sedisse eamque ad mortem usque rcsisse, uti semper de rornana occurrit ecclesia.

569. Ad 2. A7. Universa siquidem antiquitas docet s. Jacobum fuisse episcopum ecclesiae Hierosolymitanae °': quod si reliqui apostoli certam sibi sedem non elegerunt, ut sibi Petrus romanam delegit, ideo est quia in illis non extabat peculiaris ea ratio qua Petrus ad suam eligendam debuit permoveri. Petrus enim, praeter apostolatum omnibus collegis suis communem, habuit primatum in universam ecclesiam, quem cum alii, dum ipse in vivis ageret, tradere non posset, debuit necessario certam eligere sedem in qua primatus hic sibi divinitus collati relinqueret haeredem, cum ex Christi institutione deberet juxta dicta esse perpetuus.

570. Ad 3. A>7. Uti constat ex episcopatu Jacobi. Accedit, optime potuisse Petrum utrumque munus conjungere, apostoli nempe atque episcopi. Constituta enim semel ecclesia romana, potuit episcopatum per vicarium administrare, ac varias interea excursiones ipse facere, prout reipsa Petrum se gessisse certissima historica documenta testantur. 6 n —-

PROPOSITIO III.

Romani pontifices Petri in episcopatu romano successores illius primatum ■jure divino obtinueruntnon autem humana sive ecclesiastica sive politica dispositione.

571. Uti ex ipsa propositionis enunciatione liquet, apprime secerni debet in rom. pontificibus eorum successio in romanum Petri episcopatum, seu romanam Petri sedem et cathedram, a successione in ejus primatum. Successio enim in Petri episcopatum juris ecclesiastici est, successio vero in illius primatum est juris plane divini. Successio in Petri sedem uti conditio •olum se tenet ad successionem in ejus primatum, qui cum ex Christi institutione, quod ostendimus, perpetuus in ecclesia sit et. alligatus personae

4i) Uli Hegesippus apud Euseb. lib. II. rap. 23- Clcm. alex. ibid. cap. 1. Eusebius ipse ibid. cap. 24; item lib. III. cap. 5 el rap. 7; item lib. VII. cap. 19. Epiphan. *Haeres.* LXXVIII. edit. Petav. n. 7. Chrywsl. *Hom. XXXVIII. in I. Cor.* n. 4. Cyrillus hierosol. *Catech.* XIV. n. 21. el alibi passim. Hieronym. *De viris illustr.* rap. 2. cd. Vallars. cl in *Comment,* in ep. ad Gal. lib. I. cd. cit. tom. VH. pag. 396. Augustinus lib. II. *Cont. Crescon.* cap. 37. M *Cont. Hier. Petli,* lib. II. cap. SI-

s6) Cf. Papebrochium in op. cit. *Responsio ad exhibit, errorum,* part. I. art. VII. §. 4. ubi luculenter ostendit a b. Petro adscitos fuisse ad ecclesiae rom. administra* iioncm adjutores Linum et Clementem quos ordinaverat episcopos, ul se absente Romae episcopalia munera obirent. Idem ostendit Isaacus Vossius in *Respons. ad Blondellum* ad calc. tom. II. *Pair. Apost.* Cotclerii pag. 443. nec non Godofredus Vcndelinus in Diss. *De Clementis et ejus epistolar, tempore divinatio.* Ibid. tom. I. pag. 138.

Petri, Iit, ut qui Petro in episcopatu succedit, hoc ipso in ejus primatum, ex Christi dispositione succedat. ' Hanc porro diversam rationem, qua rom. pontifices succedunt in Petri episcopatum, atque in ejus primatum permiscendo, nonnulli in fere inextricabiles difficultates se conjecerunt.

572- Thesis haec adstruitur adversus acatholicos omnes, qui quamvis in ceteris inter se mire dissentiant, in oppugnando tamen rom. pontificie primatu qui sit juris divini unanimes sunt, et furore quodam aguntur. Graeci, protestantes, russi, anglicani nervos omnes in id contenderunt atque contendunt. Ejusmodi enim primatu semel constituto actum plane de sectis omnibus et. conclamatum est. Aequum proinde, ut et nos vires nostras'ad eum propugnandum omni quo par est studio conferamu Sic igitur quod propusuimus evincendum aggredimur.

573. Ex hactenus constitutis Christus contulit Petro primatum jurisdictionis super universam ecclesiam : contulit hunc primatum Petro ad constabiliendam ecclesiae suae unitatem, eamque in perpetuum conservandam, seu in utilitatem et emolumentum ecclesiae suae; ac. propterea, quod consequens est, voluit eundem primatum in societate a se in unitate constituta esse perpetuum : debuit igitur hic primatus ex Christi dispositione in Petri successores promanare. Atqui nullus alius Petri successor praeter rom. pontificem, qui illius nempe sedem seu episcopatum romanum quem ipse prius instituit et ad obitum usque rexit, occupaverit, est vel esse potest; ergo solus rom. pontifex Petri primatus jure divino haeres est, seu gaudet primatu jure divino.

574- Sane Petrus, qui ratione apostolatus sui potuisset nullam sibi *certam* sedem eligere, ne *incerta* permaneret post obitum suum primatus sui successio, postquam antiochenam per aliquot annos rexisset ecclesiam, uti fert antiqua traditio2. Romam venit, episcopatum instituit, iliumque ad mortem suam usque occupavit ac tenuit. Dum vero Petrus romanum gessit episcopatum, etiam primatum sibi divinitus collatum in universam gessit ecclesiam, atque uti episcopus rornanus unitatem ecclesiae in se, ut ita loquar, *personificabat,* adeo ut unus idernque esset episcopus rornanus et ecclesiae universae primas, ac unitatis ecclesiae centrum. Qui propterea Petri episcopatum adepti sunt, jure naturali successionis utrurnque sunt munus adepti, episcopatus scilicet et primatus quibus Petri persona potiebatur: atque essentialem ecclesiae unitatem per primatum romano episcopatui, ut ita dicam, a Petro inoculatum et insertum continuarunt. A Petri obitu, in episcopatu romano utraque dignitas inseparabilis evasit, sic ut altera ab altera jam dispesci haud amplius potuerit. Alioquin quaelibet peculiaris sedes primatum sibi vindicare potuisset aut independentiam, actumquc propterea fuisset de ecclesia» unitate per primatus institutionem a Christo intenta. Merito proinde Bossuetus: *Petri,* inquit, *successores, cum ordinandi fuerint, e coelo lapsuri non sunt; neque ad creandos eos, ubi opus fuerit, totam ecclesiam citari, commoveriquc oportebat. Necesse ergo est, ut sit aliqua ecclesiae catholicae pars, ex qua existant, aliique aliis subrogentur.*3

Olo. Atque, inde dimanavit *realis illa praesentia,* ut eam vocat cl. Maistrius. quae ab ipsis rei Christianae incunabulis ubique se prodit, hujus primatus a rom. pontificibus administrati et exerciti. Hunc enim deprehendimus in rom. pontificum gestis sive cum errores haeresesque damnarunt4, sive cum sanxerunt disciplinam in ecclesia universa 5 , sive cum exortas controversias ubique gentium diremerunt: sive cum episcopos longe dissitos tum in oriente tum in occidente obedire detrectantes minis perterruerunt, aut etiam deposuerunt, sive dum alios id genus auctoritatis actus exercuerunt quibus referta est ecclesiastica trium priorum saeculorum historia. 6

Ô76. Eandem praeterea deprehendimus in scriptis atque in agendi ratione ecclesiae patrum totius Christiani orbis. Vix enim per id temporis haeresis aliqua aut schisma exoriebatur, omnes illico oculos suos convertebant ad rom. pontificem , remque totam ad eum deferebant 7 ; opponebant

Romani scilicet pontifices, mediante episcopatu romano, potiuntur Petri primatu, qui nunc ab illo inseparabilis est, postquam nempe Petrus utrumque in propria persona conjunxit; et ideo peculiarem sedem fixam seu episcopatum elegit, ut per ipsum transmitteret ad successores suos in episcopatu primatum perpetuo in ecclesia duraturum, id quod ex dicendis clarius fiet. Diximus autem rom. pontifices esse Petri in sede, seu episcopatu romano successores *jure ecclesiastico ;* quia reipsa individuorum electio in episcopos romanos a sola ecclesia pendet; quod vero electi in romanos praesules potiantur primatu, hoc juris divini est; quod ex propositionis quam adstruimus evolutione patebit.

x) Hujus traditionis testes sunt Oriirenes *Hom. VI.* in Luc., Eusebius in t'Àro*nico,* Hieronym. in *Comment,* in epist ad Galat. cap. 2. et in *Catalogo,* Joann. Chrysost. tom. I. *Hom.* XLII. et tom. V. pag. 180. et alibi; Innocentius L ep. XIV. ad Bonifac. et epist. XVIIL ad Alexand. antiochenum episc.; Leo M. serra. I. in *Natali ss. Apostol. Petri et Pauli,* et ep. LXII. ad Maximum Antioch, episc.. Theodoretus ep. LXXXVI. ad Flavian.; Basilius seleuciensis in *Vita s. Theclae,* lib. L pag. 276. edit. Paris. 1622.; Fulgentius lib. *I)e Trinit.* cap. 1.; Gregorius M. epist. ad Eulogium episc. alex. ; Auctor libri Pontificalis; Maximus antioch. episc. in concilio chalced. Act. VU.; aliique apud Fogginium op. cil. *Exercil.* IX. adeo ut mirum sif Basnagium ad ann. 40. n. 20. potuisse antiochenum s. Petri episcopatum veluti commentum traducere ab *Recognitionum* Clementis lacunis exortum.

3) Defens. Cleri gallic, lib. X. cap. 5. Iit. edit. ton». XXXIII.

*) Cf. gesta rom. pontificum Zephyrini, Dionysii, Victoris, Stephani apud Euseb. //. *Eccl.* lib. V. cap. 23 seqq.; lib. M. eap. 43; lib. VII. cap. 3 scqq. etc.

*) Ibid. lib. V. capp. 24, 25.

«) Cf. Bolgeni in op. cui tit. *L episcopatu,* edit. Orvieto 1837. Tom. III. *Appendice* //. n. 630 seqq. pag- 61 seqq. qui ad id ostendendum percurrit el excutit ejusmodi facta inôîpiendo a sacc. I. ad saèc. V. inclusive, quibus quod asseruimus luculentissime evincitur.

r) Ita factum est in schismale donatistarum, in schismate alexandrino et antioeheno ; ila in haercsibus quae exortae suul vel a primis ecclesiae saeculis, gnosticorum, Pauli Samosaleni, Theodoti coriarii etc. Dionysius alex. cum in suspicionem haeresis venisset, apud Dionysium rom. accusatus est. Id ipsum contigit cum enatae sunt haereses ariana, macedoniana, nestoriana, eu-

haereticis et schismaticis auctoritatem ecclesiae romanae quacum si quivis haud communicaret. frustra speraret sese ad ecclesiam pertinere. 8 Eam propterea eertatim vocabant *petram ecclesiae principalem* " ; *ecclesiarum (mmiuin matricem* '°, et *e.r qua unitas sacerdotalis exorta est* l *1, ecclesiam potenliorein cum qua necesse est cunvenire omnes qui sunt undique fideles 12 : Petri cathedram contra quam numquam praevaliturae sint superbae inferorum portae t.r qua profluxit quidquid in episcopis auctoritatis est* ' '; ex *cujus firmitate firmitas pendet episcoporum et episcopatus. 15* Quae quidem aliaque sexcenta ejusmodi patrum effata quibus rom. sedem seu rom. pontificem *unitatis centrum. unitatis originem, sedem apostolicam* per antonomasiam appellant, *firmamentum a Deo fixum et immobile, episcopum episcoporum, patrem patrum* etc. apertissime evincunt agnitum semper constanterque fuisse primatum Petri in rom. pontificibus ejus successoribus perseverantem, adeo ut monumentorum omnigenorum copia veluti obruamur. ‡ 6

tychiana etc. Nullum unquam alicujus momenti negotium agitatum esi, quod illico delatum non fuerit ad rom. pontificem, uti festis locupletissima est universa historia ecclesiastica. S. Basilius ep. LXIX. ad Athanasium: -Nobis autem, inquit, operae pretium esse visum est, ad episcopum Romae scribere, ut res nostras invisat, et consilium daret. . . Ipse hoc negotium suo marte aggrediatur;·4 ed. maur. tom. III. pag. 163. Sane epist. LXX. scribit ad Damasum opem ejus implorans in difficillimis illis rerum adjunctis, eundemque excitat ad exemplum praedecessorum suorum.

s) Cf. Praefat. editoris maurini opp. s. Cypriani §. 3. nec non Ballerinium *De vi et ratione primatus,* cap. 11. §.2. pag. 59seq.

') S. Cyprianus ep. LV. ad Cornei.

Io) Idem ep. XLV. ad eund.

ll) Idem ep. cit. LV. ed. cit. pag. 86. et s. Ambrosius, qui in epist. ad Gratianum imp. loquens de rom. ecclesia scribit: ..Inde enim in omnes venerandae communionis jura dimanant." Apud Labb. tom. II. eoi. 999.

*2) S. Iren. loc. cit. Ubi notandum illud *necesse est.* quo significatur absoluta necessitas non solum eandem fidem profitendi eum apostolica sede, verum etiam servandi unitatem communionis cum ea. Technas adversariorum circa hunc textum paulo post expendemus.

,J) S. Augustin, in *Psalmo contra partem Donati.*

14) S. Innoc. I. *epist. ad Victric. Rothom.* cap. 2. Item in *epist. ad cone, mileviluii.* cap. 2; s. Greg, nazianzeu. in oral. *Adversus eos, qui reprehensiones aegre ferunt,* aliique passim apud Bolgeni op. cit. *Append. B.*

15) S. Leo M. *serm. 1Γ. De Natali ipsius annivers die assumpt. suae.* Ed. Ballerin.

'6) Cf. Theoph. Raynauduin in op. *Corona aurea super mitram rom. Pontificis,* opp. ed. Lugd. tom. X. ubi hic auctor incredibili patientia et labore ex patrum graecorum et latinorum aliorumque scriptorum ecclesiasticorum scriptis collegit titulos quibus b. Petrus el rom. pontifex donati sunt, ac enumerat *quadringentos nonaginta quinque.* Equidem fateor pro aetatis illius critica, nonnullos ex his titulis hunc auctorem hausisse ab operibus quae nunc uti spuria habentur. Attamen plerique ex genuinis fontibus collecti sunt; ex his porro facile deprehenditur quinam fuerit totius antiquitatis sensus circa divinam originem, praerogativas, ac supremam dignitatem primatus illius quo rom. pontifex utpote s. Petri successor politur, quique illis titulis ac onomastico significatur. Cf. etiam Mamachium *Orig. et antiquit. Christ,* tom. V. part. I. lib. IV. p. II. cap. 3.

His addendi sunt card. Orsius in op. *De irreformabili rom. pontificis judicio,* irib. voluin. in 4. Romae 1739. Card. Gefdilius: *Analisi contro Launojo,* opp. ed. iit. tom. XIII. Muzzarelli : *Del boon uso della logica,* opusc. III. edit. Flor. 1831. Ioni. I. Bolgeni op. cit. Zaccaria in *Anlifebroiiio,* et in *Anlifebronio vindicato* qui uberrima exhibent in hanc rem patrum testimonia. Ex recenlioribus idem praestiterunt Franc. Patricius Kcnrick coadj. episcopi Philadelph. in provinciis foederatis Americae in op. *The Primacy of the apostolic see and the authority of general tondis vindicated,* Philadelphiae 1838; praesertim vero Dr. Rolhensee in op. *Der Primat des Papstes in alten christlichen Jahrhundeyten* etc. seu *Primatus Papae nntiquis saeculis Christianis,* Mogunl. 1836. Quamvis hoc opus, auctore morte praevento, absolutum non fuerit.

,T) Cf. Ballerinios: *Observationes in disseri. Γ. Ouesnelli :* tom. II. opp. s. Leonis, pag. 902 seqq.

l») Cujus agendi rationis exempla uotissima sunt Nestorii, Eutychis, Pelagii etc.

i Sane Cerdo, Valentinus, Marcion,

577. Huc pariter referuntur appellationes, accusationes, purgationes qus ad rom. pontificem episcopi etiam primarii undique habuerunt cum opprimerentur, aut in discrimen aliquod vocarentur17: quae procul dubio patefaciunt veram auctoritatem superioris ordinis, sive jurisdictionis in rom. pontificibus Petri successoribus professos esse.

578. Eandem *realem* summi pontificatus *praesentiam* in rom. praesulibus deprehendimus in ipsa agendi ratione haereticorum ac schismaticorum, qui ut proprios cohonestarent errores ac perduellionem, minime dubitarunt Romam confugere 18, Romam se conferre 19, sanctae sedis auctoritatem extollere, donec scilicet spes ipsis aliqua affulsit vitandi promeritam damnationem. 2 °

579. Eam deprehendimus in actis omnibus conciliorum oecumenicorum, atque, ut verbo dicam, in fastis omnibus, annalibus et historiis ecclesiae, ita at nullum aliud factum perspectum adeo sit atque exploratum quovis rei Christianae saeculo.

580. Possemus denique hanc eandem veritatem firmare aperta confessione ipsorum protestantium Lutheri, Calvini, Melanchthonis, Casauboni aliorumque plurium 21 nec non graecorum schismaticorum, anglicanorum, russiorum.22 Verum ne ulterius rem protrahamus quam institutionum brevita ierat, hic finis sit.

Caelestius aliique Romam se contulerunt ad reddendam rationem doctrinae suae. Alias dedimus testimonium Welstenii id aperte fatentis. Cf. corn, de Maistre: *Du pape,* livr. I. chap. 5. ed. Lyon 1821. tom. I. pag. 60 seqq.

Io) Plura hujus rei exempla suppeditat com. de Maistre op. el loc. cit. chap. X. praesertim ex Photio et Michaëlc Caerulurio.

'1) Haec exhibet laudatus auctor ibid, chap. 9. *Témoignages protestons ;* nec non de Starck, quamvis prolestans et ipse, in suo *Convivio Theoduli.* Plura item eongessit Burruel in op. *Del papa , trad, dut franc.* Genova 1803. Tom. I. part. II. cap. 5. *Testimonialize de prolestanti iiUorno at papa e alia chiesu romana.* Novissime vero magno etiam numero ex recenlioribus protestantibus profert testimonia Eslinger in sua *Apologie de lu religion catholique par des auteurs protestons,* art. *Pape.*

22)· El haec pariter adducit com. de Maisire op. et loc. cil. chap. 10. *Témoignages de l'église russe, et par elle témoignages de Γ église grecque dissidente.* Quoad auctores armenos eosque antiquis-

581. interim evidenter conficitur, non ex ecclesiastica, multoque minue ex politica dispositione factum esse ut rom. pontifices Petri primatus in universam ecclesiam haeredes exsistant. Nam cum primatus iste ita Petro collatus fuerit, ut semper in ecclesiae bonum perdurare deberet, adooque ad ejus successores transire, cumque rom. pontifices ideo primatum obtineant, quia succedunt in cathedra Petro, patet non alio ipsos jure primatum hunc tenere, quam eo quo Petrus illum accepit ac tenuit. Ergo ex vi institutionis Christi, et ex Petri in urbe romana episcopatu, romanorum pontificum in Petri primatum successio unice est repetenda. Hoc praeterea omnia, quae vix attigimus, sive patrum testimonia, sive ecclesiasticae historiae gesta demonstrant: quorum plura eam antevertunt aetatem, qua pax ecclesiae ;t Constantino reddita est: quo quidem solo satis ii refutantur qui primatum hunc romanorum pontificum ab humana origine arcessere praesumunt. Quapropter non minus vere quam eleganter scripsit s. Leo M.: *Sicuti permanet quod in Christo Petrus credidit, ita permanet quod in Petro Christus instituit... Manet ergo dispositio veritatis, et b. Petrus in accepta fortitudine petrae perseverans, suscepta ecclesiae gubernacula non reliquit.* 23 Perseverat videlicet Petrus et vivit in successoribus suis in quibus et per quos gregem universum pascit ac regit. 24 Quapropter florentini patres: *Definimus,* inquiunt. *sanctam apostolicam sedem, et rom. pontificem in universum orbem tenere primatum, et ipsum pontificem romanum successorem esse b. Petri principis apostolorum, et verum Christi vicarium, totiusque ecclesiae caput, et omnium Christianarum patrem et doctorem existere, et ipsi in b. Petro pascendi, regendi d gubernandi universalem ecclesiam a D. N. J. C. plenam potestatem traditam esse; quemadmodum etiam in gestis oecumenicorum conciliorum, et in sacri» canonibus continetur.* 25

582. Patet igitur quod initio proposuimus, rom. pontifices Petri in episcopatu romano successores, illius primatum divino jure obtinuisse, minimr vero ex humana sive ecclesiastica, sive politica dispositione.

DIFFICULTATES.

583. 1. Obj. 1. Ecclesiae romanae praeeminentia tota accepta reierenda est adjunctis externis quae in eam unice concurrebant. quihus suapfp

simos cl. Clem. Galanum in *Conciliatione ecclesiae unnenae cum romana.* Romae 1661· Tom. II. tract. III. *De militantis ecclesiae capite,* pag. 225 seqq.

-3) Senn. III. *De Aatali ipsius* etc. Ed. Baller, cap. 2 et 3.

Merito proinde De Marea in diss. cit. *De discrimine cleric, et laic.* cap. 3. n. 2. affirmat ea verba: *Tibi dubo clace»* etc. ad unum Petrum directa esse: »Ul scirent omnes, pontificis potestatem semper cum Petri ecclesiae capitis communione et unitate relinendam: ad quod ipse praecipue cum potestate ligandi contumaces huic unitati cogere posset,-

-ὺ) In *Decreto seu definitione·* Apud Hard. *Acta concit,* tom. IX. coi. 986.

natura auctoritas qua vel ab initio ecclesia ista potita est, intelligitur. Haec autein sunt *a)* numerus ejus cleri et populi28: *b)* ejus divitiae et caritas2’: c) ejus origo apostolica utpote a Petro et Paulo fundata18, quo factum est ut a patribus *sedes Petri* nuncuparetur: *d)* puritas ejus fidei, in qua, ut loquitar Irenaeus, *semper conservata est ea quae est ab apostolis traditio* 29 ; *t)* dignitas temporalis romanae urbis, prout 2. declarat conc. chalcedonense tan. XXVIII. Iiis verbis concepto: *Etenim antiquae Romae throno, quod q-rbs illa imperaret, jure patres privilegia tribuerunt, et eadem consideratione muli ccntumquinquaginta Dei amantissimi episcopi, sanctissimo novae Romae throno aequalia privilegia tribuerunt;* et Cyprianus: *Quoniam,* inquit, *pro magnitudine sua debet Carthaginem Roma praecedere.*3° Episcopus romanus saec. III. fruebatur jurisdictione super magna Italiae parte: eam ipsi confirmavit synodus nicaena can. VI. qui ita se habet: *Antiqua consuetudo servetur per Aegyptum, Lybiam et Pentapolim; ita ut alexandrinus episcopus horum omnium habeat potestatem; quia et urbis Romae episcopo parilis mos est. Similiter autem et apud Antiochiam, ceterasque provincias suis privilegia serventur ecclesiis* 3*: seu ut legitur in versione Rufmi: *Et ut apud Alexandriam, et in urbe Roma, vetusta consuetudo servetur, ut vel ille Aegypti, vel*

2i) De quo Cornelius in epist. ad Fabium antiochenum apud Euseb. in hist, eccles., vigente Decii persecutione. Sic Cyprianus scribens ad Cornelium cpisc. rom. loquitur de *florentissimo illic clero* secum praesidente, et de *sanctissima et amplissdma plebe* (epist. LV.). Irenaeus disserit de ecclesia romana, tamquam de ecclesia *maxima.*

’’) Opulentia romanae sedis talis erat, ut fuerit speciali ratione sugillata ab Ammiano Marcellino veluti causa violenti schismatis, quum Dainasus et Ursinus contenderent pro illa sede (lib. XXVII. sub finem cap. 3). Verumtamen divitiae istae profundebantur in opera caritatis. Dionymus Corinth, episcopus scribens ad ecclesiam rom. tempore Soteri circa medium >aec. II. ..Haec, inquit, vobis *consuetudo* est jam inde *ab ipso religionis exordio,* nl fratres omnes universo beneficiorum genere afficiatis etc." (Apud Euseb. lib. IV. cap. 23.) Ejusdem caritatis meminit Dionysius alex. saec. insequente in epist. ad Steplianum; ubi refert universae Syriae et Arabiae necessaria a rom. ecclesia suppeditata fuisse (ibid. lib. ATI- cap. 5·)· Nil porro mirum esse debet si divitiae bene adeo expensae conciliaverint sedi rom. universalem venerationem.

2S) Ita Irenaeus, qui loquitur de eadem ecclesia veluti de ecclesia *maxima et antiquissima et omnibus cognita a gloriosissimis duobus apostolis Petro et Paulo Romae fundata et constituta* (lib. III. cap. 3.). Synodus anliochena agnovit quod in scriptis omnes libenter honorarent ecclesiam rom. utpote quae vel ab initio schola fuerit apostolorum, ac religionis metropolis. Peculiari vero môdo honorata est, eo quod ei praesederit Petrus primus apostolorum, ac propterea a pluribus patribus *Petri sedes* nuncupata est.

29) Loc. cit. Sane rom. ecclesia sollicita semper fuit de conservanda vera fide ab remotissimis usque temporibus, damnans et pellens gnosticos, artemonistas etc.: et furente arianoruin insania, ipsa fuit fidei catholicae propugnaculum.

3°) Epist. XLIX. Theodoretus epist. ad Leonem loquitur de urbe Roma tamquam *de omnium maxima et clarissima, quae et orbi terrarum praesidet, et incolarum numero redundat* (apud Baller, opp. s. Leon. tom. I. cp.LIL).

3|) Apud Hard. tom. I. col. 326.

hic suburbicariarum ecclesiarum sollicitudinem gerat. 3. Concilium Bardicense ei contulit peculiaria privilegia saec. IV.33; 4. Imperatores vero Gratianus, Valentinianus et Justinianus aliique agnoverunt rom. pontificis primatum ac varias ei contulerunt praerogativas et privilegia. A vero porro abluderet qui praeeminentiam ecclesiae romanae a solis imperatorum decretis aut conciliorum canonibus inferret, quamvis valde aucta ex ejusmodi causis fuerit. Fundabatur illa siquidem in possessione attributorum, quae collective ad nullam aliam ecclesiam spectabant. Exinde pronum est agnoscere quare episcopi romani vocarentur a patribus *successores s. Petri;* ipsi enim erant episcopi particularis ecclesiae cui s. Petrus fundandae adlaboraverat, cuique praesederat, erantque adeo veluti episcopi ecclesiae principalis, *eminentiora* inter successores apostolorum, ad eum praecise modum quo Petrus praeeminentiam habuerat inter apostolos ipsos. 34 Ergo.

584. Resp. ad 1. A' Haec enim adjuncta, non sunt nisi aut causa aut effectus. Causa sunt quatenus determinaverunt apostolorum principem ut Romae potius figeret sedem suam quam in alia civitate. Divinae enim providentiae consilio factum est, ut urbs illa quae centrum erat gentium (famium et paganicae superstitionis, centrum fieret verae religionis; et judaicae gentis a Deo rejectae in poenam patrati deicidii metropoli, Hierosolymae, subrogaretur metropolis gentium, Roma, in novae religionis, seu potius novi foederis ad quod gentes divina gratia vocatae sunt, principium et caput. 33 Semel

Hard. tom. I. coL 333.

Canonn. IIl. IV. VII. Ibid. col. 639 -642.

3') Hactenus fere Palmer op. cil. part. VIL cap. 3. vol. IL pag. 497 seqq., qui, ut palet, communem impugnandi primatum rom. pontificis viam deseruit, videns parum profecisse eos qui vel ex decretis conciliorum vel ex imperatorum legibus, vel qualibet alia peculiari causa seorsum sumpta illum impugnabant. Nova proinde arte usus est ut eriperet catholicis arma quibus causam rom. ecclesiae defendebant. Cumulat in eam ecclesiam praerogativas, amplificat patrum sententias, ul sic meliori successu finem sibi propositum obtineat; at uti patebit, frustra hanc ipse artem in sui praesidium adseivit.

35) Juverit, quae heic asseruimus confirmare auctoritate scriptoris adversariis nostris haud suspecti, toties nempe citati judaeo. increduli Salvador, qui in op. *Jésus-Christ et sa doctrine,* livr. III. chap. 2. tom. II. pag. 311 seqq. in rem nostram haec habet: „Cctte qualification très-exacte de christianisme de la gcntilité imposait dès Γ origine une tendance invincible à ses propagateurs. Elle leur inspirait d'obtenir un jour pour leur établissement *central et sacré,* et d'appeler du nom de vraie Jérusalem la ville même, où la puissance des gentils avait le plus brillé, la capitale du monde payeu, du monde étendu que le Dieu des Juifs, si Ton veut accomplir l'image commencée précédemment, devait livrer à l'une des deux grandes divisions de son peuple choisi, afin de rendre mieux sensible a tous les yeux que la force de la parole ou de l'intelligence dont il était roi ne la cédait en rien au fil le plus acéré de l'epée. Dans cet état de choses, ce n'est donc ni au *concours fortuit des circonstances* (ut contendit Palmer), ni à une usurpation, ainsi qu'une foule de sectes chrétiennes dissidentes et presque tous les écrivains philosophes l'ont pensé, qu'il faut attribuer *la suprématie acquise par Rome et par son Pontife* dans le monde chrétien. Cette

iero religionis christianae metropoli constituta in romana urbe, consequens plant* erat ut vitam ibi suam religio peculiari ratione exereret, suamque vim K energiam. Inde enim profluxerunt turn cleri turn populi Christiani numerus; divitiae et caritas; sedis apostolicae. origo; Petri sedis nuncupatio; lidei puritas, et si quae alia sunt quae sedis romanae praeeminentiam commendant.

585. His praeterea adjiciendum est, ex praemissis, in eo totius quaestionis cardinem versari, utrum primatus in perpetuum a Christo institutus sd constabiliendam servandamque ecclesiae unitatem in fide et communione, ac Petro collatus, in romana ecclesia, an vero in alia firmatus sit et constitutus ut ad saeculorum finem una cum ecclesia ipsa perseveraret. Porro et Petri sedes romana, et totius Christiani orbis consensus qualibet aetate evidenter solum rom. pontificem uti episcopatus, ita et primatus Petri successorem evincunt. Nam sola romana sedes jus istud et dictis et factis semper sibi vindicavit; nulla alia ecclesia jus istud sibi competere unquam contendit: immo ecclesiae omnes orientales et occidentales, patresque omnes unanimi consensu et proclamarunt et vindicarunt praerogativam hanc uni ecclesiae romanae: restat igitur ut eam et nos in hac romana sede agnoscamus. Ab hoc quaestionis statu manifeste divertunt adversarii, et elabi adnituntur.

586. Ad 2. Transmissa utriusque canonis nicaeni scilicet, et chaicedonensis auctoritate, *Neg.* conseq. Ac primo quidem transmisimus utriusque objecti canonis auctoritatem; notum quippe eruditis est controversiam agitari firea germanam canonis nicaeni lectionem (ut ab antiquiori hoc incipiamus), atrum scilicet cum Paschasino s. sedis legato apud concilium chalcedonense Ifgi debeat, prout ipse eum recitavit Act. XVI. ejusdem synodi. [illegible] *tyuod ecclesia romana semper habuit primatum. Teneat autem et .{tgyptuS; ut episcopus Ale.randriae omnium habeat potestatem quoniam et romano episcopo haec esi consuetudo etc.*36: an vero, prout habet versio dioqvsiana. 37 Itidem notum est quaestionem agitari utrum priora verba a Padiasino recitata ex titulo irrepserint in textum, an secus, ut plures contenhint. 38 Exploratum aeque est divisos esse ab invicem eruditos circa

'sprématie découlait des principes communs in fondateurs d'Israël, ou du peuple noutM; elle était une des nécessités le plus nnifestes de leur mission, et elle devait ervir à la fois de couronne el de fin à leur conquête."

*♦) Apud Harduin. tom. IL col. 638.

'▮) Quae est superius recitata.

,$) Certum est in nonnullis Mss. canem hunc fuisse inscriptum: *De primatu tttletiae romanae* uti apud Dionysium, j Mss. bibliothecae Colberlinianae, in cod. Chodii Hardy senatoris parisiensis, et in cod. Fossatensi, in cod. collegii jesuilarum Paris., in cod. Pilhoeano aliisque. Exinde factum esse nonnulli renlur, ut Paschasinus canonem una cum titulo recitaverit illis verbis: *Ecclesia romana semper habuit primatum.* Cabassutius in *Notitia concit.* pluribus persuadere nititur, initium hoc de primatu ecclesiae romanae supplendum esse. Qucsnellus auctoritate fretus cod. oxoniensis contendit legendum esse: *Ecclesia romana semper habeat primatum:* at Ballerinii tom. III. opp. s. Leonis in *cod. canon. ecclesiasticorum,* tit. X. pag. 52. n. 32-

intelligentiam *ecclesiarum suburbicariarum,* de quibus in compendiaria Ruffini paraphrasi adducti canonis fit mentio39: num scilicet veniant ecclesiae omnes patriarchatus romani, an provinciae tantum *praefecto Urbi subjectat.* uti cum Jac. Gothofredo propugnavit Salmasius, quos tamen acriter confutavit Sirmondus. 40 Compertum praeterea est can. XXVIII. synodi chalcedonensis, legatis romanis absentibus exaratum, rejectum fuisse a s. Leone M. atque ab iusequentibus rom. pontificibus, adeo ut non solum vim ullam numquam habuerit, sed insuper graeci ipsi in suis canonum collectionibus illum penitus praetermittant. 4 ' Notum denique est in dubium revocari canonis III. concilii constantinopolitani adducti a patribus chalcedonensibus, audientiam. 49 Quae cum ita se habeant jam patet infirmitas fundamenti cui Palmer, ceteriqne romani primatus innituntur osores.

087. Negavimus quoque consequentiam quam ex illis canonibus deducere vellent adversarii: ambo enim illi canones de solo agunt jure patriarchal!, quod canon nicaenus adstruxit episcopo alexandrino adversus molimina schfe-

ejusmodi lectionem criticam haud esse invicte ostendunt.

*') De qua Ruffini paraphrasi cf. Baron. ad anu. 325. n. 135. Valesium dissert. *De sexto canone conc. nicaeni.* cap. 7. Bianchi, *Delia potestà e della poli-ia della chiesa* . tom. LV. lib. IT. cap. 1. §. 16. n. 9. nec non Nat. Alex. diss. XX. in '-nec. IV. cum adnotal. Mansi adversus Basiiagium.

··) Tanto eruditionis apparatu tam Gothofredus, quam Salmasins causam suam propugnarunt, ut res confecta videretur, et card. Du Perron ipse non crederet quempiam reperiri posse, qui tantae argumentorum machinae impetum retunderet. Ast surrexil doctus Sirmondus, qui pro sedis apostolicae praerogativa feliciter adeo dimicavit, ut Iribus libellis quos inscripsit *Propempticum cl. Saluiasio de regionibus suburbicariis,* adversarios suos penitus profligaverit. Dupinio teste eruditi pene omnes, inter quos vel ipse Blondellus, Sirmondo victoriae palmam tribuerunt. Demonstravit igitur Sirmondus vicarium urbis esse distinguendum a praefecto urbis; suburbicarias regiones eas dici, quae vicario parebant; ecclesiasticas dignitates non ad civilium normam dumtaxat institutas fuisse, nec propterea rom. pontificis potestatem ad suburbicarias ecclesias coarctandam esse. Cf. Roskovâny op. cit. §. 36. not. 113. Prostant porru 1res libri Sirmondi tom. IV. opp. edit. Paris. 1696.

41) Cf. Nat. Alex. diss. IV. in saec. I. prop. II. in responsis ad object. VII.

4Î) Cf. quae de hoc can. fuse ac erudite scribit Christ. Lupus in scholio good ipsi apposuit opp. edit. cit. loin. II. par. 109 seqq.: cf. etiam Katcrkamp in op. *Kirchengeschichte* etc. seu *Hist, ecclesiastica* , Münster 1826. tom. III. pag. 256 seqq.

Can. III. concil. constantinopolilaiii l. quem laudant patres ehalcedonenses his verbis conceptus est: „Conslantinopoliünae civitatis episcopum habere oportet primatus honorem post rom. episcopum, propterea quud sit nova Roma.·· Luccntius legatus rom. sedis apud concilium chaicedvnensc protestatus est quod canon ille *i* synodicis non habetur.* Atque hinc facturi est, ut Baronins suppositum eum traduxerit : Natalis vero Alexand. diss. XXXVIII. in saec. IV. art. II. ejus authentiam tuetor. Illud certum est numquam eum nequ* i Damaso, neque a subsequenlibus rom. pojtificibus fuisse probatum. Innocentius III. in cone, lateran. IV. eum demum admisit postquam scilicet a Latinis Constantinop·.'-lis occupata fuit, et in concilio florentin- ab Eugenio IV. fuit confirmatus. Cf. Lupum in schol. ad hunc can. tom. L paç 333 seqq.

maciei Meletii, qui illud invaserat4'; et quoad ejus exercitium illud exegit ad exemplum patriarchatus romani, qui subditas sibi ecclesias mira prorsus ratione moderabatur, quin ullo modo in privilegia alterius ecclesiae cujusque invaderet.44 De jure pariter patriarchatus sermo est tum in canone III. constantinopolitano, tum in canone XXVIII. chalcedonensi, quod patres illi volebant cum detrimento ecclesiarum alexandrinae et antiochenae extendere ad episcopum constantinopolitanum. 45 Cum igitur de ecclesiae romanae primatu nullo modo agatur in allatis canonibus, de quo nulla mota est controversia, et in confesso penes omnes erat illum esse divini juris 4 4, perperam 'ive graeci et novatores, sive jansenistae ac febroniani ab oecumenicis synodis illum repetunt: ac, perperam post ipsos Palmer, saltem inde amplificatam ant confirmatam pontificiam auctoritatem deducit, cum ne specie quidem tenus istam attingant.

588. Ad 3. *D.* Id est conc. sardicense asseruit ac vindicavit rom. pontifici privilegia quae ipsi divinitus competebant vi primatus sui, quaeque ei denegabantur ab ariana seu eusebiana factione, *C.* vere contulit peculiaria privilegia quae ipsi jure divino non competerent, A'. Nempe cum ariani seu ensebiani non modo nicaenam^fidem, sed ecclesiasticam disciplinam modis omnibus evertere conarentur, jus recipiendarum appellationum ex universo Christiano orhe quo antea potiebantur romani pontifices, iis denegare, ausi sunt, eo quod Julius in suam recepisset communionem, suisque sedibus restituisset Athanasium, Marcellum, Asclepam, Paulum. Lucium aliosque plures antistites qui in odium catholicae fidei suis in synodis, tyria praesertim et antiochena, depositi fuerant suisque sedibus pulsi. Patres proinde sardicenses ut his conatibus occurrerent, plures condidere canones quibus integram ecclesiae disciplinam aut confirmarent aut restituerent. Atque in his ad rem de qua agimus spectant can. III. IV. et VII, quibus non solum jus appellationum ad apostolicam sedem confirmarunt, verum etiam in modo, ut vocant, procedendi nonnulla statuerunt quae magis conferrent ad honorem sedis apostolicae evehendum, cum eam deprimere ariani satagerent. Jus porro ipsum recipiendi appellationes quod ex primatu dimanat quodque longe ante concilium sardicense pontifices exercuerant, patres illi conferre profecto non potuerunt, quin immo ubique supponunt. 47

4I) Ita Lupus op. cit. in can. VI. Niaen., Nat. Alex. diss. cil. XX. in saec. IV. prop. I. Petrus de Marea *De concordia,* lib. III. cap. 7. Katcrkamp *Kircheugewhichte,* seu *Hist. Eccl.* l. c.

4<) Cf. Sirmondum op. cit. lib. IL cap. 1. ct Lupum loc. cit.

4i) Cf. eund. Sirmondum in *Censura dissert. H. de ecclesiis suburbicariis,* cap. 1. Nat. Alexandr. diss. IV. in saec. I. prop. II. Gerdii *Coiifutazione di due libelli contro il brere* Super soliditate, part. III. ed. cit. tom. XII. pag. 333 seqq.

46) CI. citt. AA. praesertim vero Christ. Lupum in can. VI. cone, nicaeni l. c. Nat. Alex. diss. XX. in saec. IV. prop. II. Gerdil. loc. cit.

'7) Cf. doctam ac eruditam dissertat.

589. Ad 4. *D.* Laudati imperatores agnoverunt in rom. pontifice prl. matum jure divino ratione successionis in cathedra Petri, C. qualem adversarii fingunt Nam constanter imperatores isti catoniis in rom. pontifice primatum agnoverunt, quatenus b. Petri apostolorum principis ex divina institutione successor est. Satis hic sit verba adducere ex *Novella HI.* Valentiniani, quae haec sunt: *Cum sedis apostolicae primatum, sancti Petri meritum. qui princeps est episcopalis coronae, et romanae dignitas civitatis, sacrat etiam synndi inicaenae) firmant auctoritas.*** Ex quibus intelligimus juxta imperatores Petrum primatum honoris sui Romam intulisse, non autem a Roma accepisse, atque ex hoc inconcusso principio imperatores romanam sedem privilegiis, extrinsecis nempe, cumulasse, uti Christianos imperatores decet.49

590. Ad reliqua vero, quae subtexuit adversarius, quod spectat, ex dictis sponte sua corruero ea liquet, quin diutius illis insistamus. Constat enim neque imperatorum decretis, neque conciliorum canonibus praeeminentiam rom. sedis in se *auctam* esse, quae unice in acceptis referenda est primatui Petri50; neque attributorum possessionem quidpiam romanae ecclesiae contulisse, quum juxta exposita haec attributa non fuerint nisi vel causa vel offectus primatus quem secum in Urbem intulit Petrus, cujus reipsa romani pontifices et successores et haeredes existant. Quo quidem sensu tantum

P. Stefanncci Soc. Jesu, *De appellationibus ad rom. Pontificem,* Romae 1768. part. III. cap. l seqq. nec non Ballerinios: *Obsecrationes in primam partem dissert.* Γ. *Quesnelli ubi de jure appellationum episcopalium ad apostolicam sedem fusius disseritur,* opp. s. Leonis tom. IIL pag. 902 seqq. Joann. Politi *Jurisprud. eccles. univ.* Venet. 1768, tom. III. lib. III. quaest. II. pag. 9 seqq. Marchetti: *L'autorità suprema dei rom Pontefice* ossia *Dissert, polemics-canonica sopra il conc. di Sardica,* Romae 1789. Part. II et III-

*s) Apud Sirmondum opp. tom. IV. in *Censura dissert, secundae de ecclesiis suburbicariis,* cap. IL col. 27.

4·) Cf. Sinnond. ibid.

4°) Apposite card. Gerdilius observat, scriptoribus existimantibus, ab imperatoribus concessam esse rom. antistiti primatus praerogativam, opus esse ut fateantur tribus prioribus ecclesiae saeculis sub ethnicis imperatoribus ecclesiam extitisse absque primatu, aut aliquod proferre debeant Neronis diploma, quo post martyrium s. Petri primatus dignitas s. Lino ejusque successoribus fuerit tributa. Ulterius, si Caesares originem primam dedissent primatus dignitati, quomodo super universas ecclesias rom. imperio minime subjectas extendi poterat primatus iste? Cf. op. cit. *Confutazione* etc. pag. 340. Quoniam vero nonnulli qui se catholicos adhuc vocant, non erubescunt ejusmodi commenta ab haereticis invecta obtrudere, satis erit ad istorum retundendum errorem condemnatio art. IX. Joann. Huss facta in concilio constantiensi: «Papalis dignitas a Caesare inolevit, et Papae profectio a Caesaris potentia emanavit.· Quare merito Barruelius in op. cit. *Sui pape ed i suoi dirilti,* tom. I. part. II. cap. l. pag. 158. hoc epiphonemate hanc discussionem concludit: ..Si fieri potuisset, ut homines everterent fundamentum a Christo positum, ne unum quidem suae sedis haeredem Romae Petrus habuisset: adeo verum est Romam christianam debere nihil Romae paganae, suaeque sedis primatum non Caesarum throno, sed soli Petro acceptum referre!»

episcopi romani a patribus *successores. Petri* vocantur, *et ideo emmentiores* sunt inter cetero» episcopos, quia Petrus cui pontifices romani haereditario jure succedunt, vera praeeminentia jurisdictionis et auctoritatis super reliquos apostolos vi primatus illi a Christo collati, potitus, est. Interim magni facimus lubenterquo amplectimur concessiones adversarii, tum scilicet Petrum Romam venisse, rom. pontilices Petri in sede romana successores esse, patres vocasse eosdem pontilices successores Petri; tum imperatores primatum rom. pontificis agnovisse, singulari praeeminentia inter ecclesias omnes romanam sedem vel a suis primordiis obtinuisse; tum denique neque imperatorum decretis neque conciliorum canonibus ejusmodi praeeminendam constitutam esse, quae omnia hactenus protestantes, et graeci schismatici nobis impudenter denegabant. Utinam qui haec ingenue agnoscit ac fatetur, veritatem totam agnoscere ac profiteri non erubesceret!

591. II. Obj. 1. *Moralis certitudinis* gradu ostendi potest traditionem catholicam minime agnoscere rom. pontificem, aliquo peculiari sensu diverso a ceteris episcopis, uti successorem Petri *jure divino.* Patrum enim testimonia a romanis polemicis collecta ad hoc evincendum generatim silent hac de re. Haec quippe testimonia in quinque classes distribui possunt. ima· Est eorum qui unice adstruunt praeeminendam ecclesiae romanae; cujusmodi sunt Irenaeus qui affirmat, ad ecclesiam romanam convenire neeesse esse omnes qui sunt undique fideles *propter potentiorem* ejus *principalitatem:* Augustinus qui scribit *primatum cathedrae apostolicae semper viguisse in ecclesia romana;* Vincentius lirin. pontificem Stephanum caeteros episcopos *loci audontale superasse* dicit; Prosper vocat Romam *caput mundi et pastoralis honoris:* synodus aquilejensis appellat *caput universi mundi romani.* 2da· Eorum est, qui adstruunt praeeminendam s. Petri ac rom. pontificis Petri successoris, quin eam ad ullam referant institutionem divinam. Ita Ignatius qui epistolam suam ad ecclesiam dirigit *quae praesidet in loco romanae regionis:* Cyprianus qui eam vocat *cathedram Petri et ecclesiam principalem unde unitas aorta est:* synodus sardicensis quae loquitur de sede romana veluti de *capte.* ac *sede Petri.* 3,in· Eorum est, qui se ad auctoritatem rom. pontificis ud spectabilem in ecclesia referunt: ita Tertullianus, Cyprianus qui exhortatur eos qui Romam se conferunt ut agnoscant in Cornelio *radicem* ecclesiae catholicae, ad significandum nempe Cornelium esse episcopum legitimum pcelesiae catholicae in urbe Roma, ubi tunc temporis aderat episcopus schismaticus; Basilius affirmat se ad episcopum romanum scripsisse ut casum expenderet ac suum decretum interponeret; Theodoretus scribit ad Renatum, ecclesiam romanam *habere directionem ceterarum ecclesiarum:* Hieronymus vero ad pontificem Damasum: *Ego Bcaiitudini tuae id est cathedrae Petri rommunione consocior, super hanc petram aedificatam ecclesiam scio:* concilium chalced. scripsit ad Leonem, ipsum esse *cui vineae custodia a Salva-*

tore commissa est (id est qui divina sua providentia permissus est locum adeo excelsum in ecclesia occupare), et ipse *sicut membris caput praeeud* (nempe quod fuerit eorum dux in haeresi damnanda), 4“· Classis conficitur ex testimoniis spuriis, cujusmodi est cation quidam nicaenus qui hoc initium dicebatur habere : *Ecclesia romana semper habuit primatum;* qui interpolatus in synodo chalcedonensi detectus est; Athanasius scripsit ad papam Felicem quod Christus *apostolicos praesules in summitatis arce constituit, onmi-•anqut ecclesiarum curam habere praecepit;* Uyrillus alex.: *Debemus nos, ut qui membra sumus, capiti nostro rom. pontifici et apostolicae sedi adhaerert.* Haec quae meliora testimonia essent, atque *perpetuo* a romanensibus adducta, malo ipsorum facto *genuina* non sunt. 5„:ı Denique classis nonnulla episcoporum et presbyterorum romanorum effata complectitur, qui veniabili desiderio peculiarem suam sedem extollendi, ea veluti praeselerentia privata? suas opiniones protulerunt; ita in conc. ephesino Philippus legatus rom. sedis, in chalcedonensi legatus Paschasinus, s. Leo, etc. Talia sunt praecipua testimonia a Tournelvo Baillyo, Ilookio . Colleto, De la Luzerne, Milner, Bouvier collecta. Jam vero conferunt illa quidem ad ostendendam *praceminentiam* ecclesiae romanae, ejusque dignitatem, ac potestatis *superioritatem,* quam quidem nos omnes plenissime atque citra dubium admittimus eam a remotissima aetate possedisse: ast in hoc nulla vertitur quaestio. Controversiae cardo consistit in eo. *an primatus romanus sit reipsa de jure divino,* quique provenerit a Petro ex *divina institutione?* Porro traditio catholica de hoc *alte silet;* nequit igitur id ostendi ex traditione; non posse autem ex .Scripturis demonstrari uti *fidei articulum* ipsi romanenses ultro fatentur, non obstantibus temerariis nonnullorum assertionibus. Ergo. 5 ‡

592. Resp. ad 1. *D.* Juxta methodum quam in ea expendenda sectantur adversarii romani primatus, *Tr.* juxta methodum qua reipsa expendi debet, A' Quae distinctio ut intelligatur, revocari et huc debet principium quod in solutione prioris difficultatis satis evolvimus, scilicet non esse dispescendam unanimem ss. patrum doctrinam de institutione primatus *a* Christo facta ad ecclesiae suae unitatem constituendam perpetuoque servandam, deque ejusdem primatus collatione peculiari Petri personae, ab iis quae de rom. sede. seu de rom. pontificibus iidem tradunt. Hoc autem principio juxta unanimem patrum doctrinam, prout praestitimus, semel posito, ad adstruendum ex eadem patrum doctrina primatum romanum *de jure divino,* unum tantiun superest inquirendum, utrum nempe patres agnoverint in rom. pontifice successorem b. Petri: jam vero hoc abunde constat tum ex adversarii quem refellimus confessione, tum ex quatuor ipsis testimoniorum classibus in quas patrum doctrinam idc.m redegit adversarius: nam de classe apocryphorum distincte loquemur.

’*) Ita rursum Palmer op. et loc. cit.

593. Etenim si primatus divinitus institutus, et peculiari individuo collatus spectat ad essentialem Christianae ecclesiae constitutionem, unice remanet inquirendum in quonam individuo post Petrum hunc primatum agnoverint patres: porro nullum dubium est eosdem patres in nullo alio individuo praeterquam in Petri successore, rom. pontifice, ejusmodi primatum agnovisse. Quod si ita primatus a Christo institutus est, ut sit in ecclesia perpetuus, jam sponte, immo necessario sequitur, quod quicumque eum possidet, possideat *jure divino;* possidet autem ex doctrina patrum et ex confessione adversarii rom. pontifex: ergo rom. pontifex ex eorundem patrum doctrina /wc *divino* eum possidet. Tantum igitur abest ut traditio catholica *alte sileat* de primatu rom. pontificis *jure divino,* ut *alte illum proclamaverit.*

594. Hoc porro aperte declarant vehementiores illae, ut ita loquar, phrases quibus patres utuntur in illis ipsis testimoniorum classibus quas expendit adversarius, ut his nunc insistamus. Etenim in 1a· classe ita Irenaeus docet ecclesiam romanam habere *potentiorem principalitatem, ut necesse ‹it ad eam omnem convenire ecclesiam, id est omnes qui sunt undique fideles,* Qnorsum vero haec necessitas nisi ob *primatum ejus,* seu ut ipse loquitur propter *potentiorem principalitatem ? 52* Sic etiam s. Augustinus dum scribit

’▮) Cf. Massuetum Diss. III. praevia d op. Irenaei art. IV. n. 32. ubi in hunc tatam observat : 1. Romanam ecclesiam jam Irenaei saeculo omnium *maximam* existisalam esse, longe minus fidelium numero, ı'? quo tunc temporis cum ea contendere potuissent aliae quaedam ecclesiae, quam iQctoritalis amplitudine; 2. *Omnium anticissimam:* quod si ad fundationis tempus referatur, falsissimum erit; dudum enim iDlea hicrosolymitanam, antiochenam, et jlias fundaverant apostoli. Ad dignitatem tilur necessario referendum est, ut ideo «unium antiquissima romana dicatur ccclesi. quae omnium princeps est el praecipua: 3. *Omnibus cognitam* asserit Irenaeus, alpolc quam celeris sublimiorem ac excellenliorem, aliae omnes ut caput el primam «aspicerent ac venerarentur; 4. A *gloriotitsimis duobus apostolis Petro et Paulo fmdatam et constitutam* dicit: quo ruit ibsurdum illud rccentiorum quorundam haereticorum commentum, qui, tota reclamante lUtiquitate, negare ausi sunt Petrum Romam ':que venisse; 5. *Ad hanc ecclesiam nectw esse omnem ecclesiam* seu *omnes oinnino fideles* per totum orbem dispersos convenire: non quod illuc proficisci tenerentur ii, qui erant undique fideles; id vel cogitare absurdissimum fuisset; sed quod, ut fateri coactus est ipse Salmasius, necesse esset *convenire et concordare in rebus fidei cum ecclesia romana.* Idque ob *potiorem* (seu *potentiorem) principalitatem,* quo significare voluit, ideo omnes ecclesias cum romana consentire teneri, utpote quae principatus ac primatus jure omnibus dominetur, omnibus praesit, omnesque sibi subditas habeat; 6. denique, in ea ecclesia *semper ab bis, qui sunt undique, conservatam esse eam quae est ab apostolis, traditionem.* Cum enim hujus sententiae atque doctrinae adhaerere teneantur omnes, qui sunt undique fideles, longe tutius ac facilius conservari in ea potuit apostolica traditio, tot episcopis, presbyteris et clericis, tolque fidelium myriadibus credita, imisque pectoribus recondita, quam in aliis ecclesiis divisim speciatis, quarum jurisdictionis fines non tam longe latequc patebant. Ita quidem Massuetus : nos vero quoad postremam observationem diceremus,

primatum cathedrae apostolicae in ecclesia romana *semper* viguisse; aut *cete-ros auctoritate superasse episcopos* ut loquitur Vincendus lirinensis; et ita porro quoad ceteras singillatim locutiones patrum, quin in illis reproduccmlis longiores simus. Ex quibus constat satis non fuisse patribus vocare rom. pontifices *successores Petri,* successores in *cathedra* Petri; verum ei praeterea tribuerunt quae nonnisi uni ecclesiae primati competere queunt. Haec enim testimonia tantam vim habent, ut adversarius coactus fuerit suis illam gloss» extenuare, prout praestitit in testimonio Cypriani; nam hoc ipso quod Cypri-anus Romam navigantes admonet in solo legitimo Petri successore Cornelio agnoscendam esse ac tenendam *ecclesiae catholicae radicem et matricem,* patet ex ejus mente hanc esse Petri successorum praerogativam. Idem dic de altera glossa verbis patrum chalcedonensium apposita, quae luculentissimo sunt; ipsi enim a Salvatore agnoscunt *vineae* seu ecclesiae totius custodiam rom. pontifici uti Petri successori commissam, cui profitentur se tamquam membra capiti conjungi, seu quod idem est, sibi eum *sicut membris caput praeesse. 53* Quod vero spectat ad romanorum pontificum eorumque legato-rum, seu presbyterorum romanorum effata, quibus sedi apostolicae primatum jure divino adseribunt. ridiculum sane est quod adversarius asserit, id eos ex veniabili desiderio extollendi romanam sedem praestitisse. Nam si jura sibi indebita usurpassent, an ceteri non reclamassent episcopi in concilio praesertim congregati, maxime vero graeci? Ast nemo profecto unquam ob infallibilitatis praerogativam qua rom. sedes, seu rom. pontifex gaudet.

Minim est quomodo se torqueant eccle-siae rom. osores ut vim hujus textus ire-naici declinent; alii enim illud *necesse est* etc. exponunt de *concursu physico* fidelium ad urbem Romam imperii metropolim ad sua procuranda negotia, ut Richerius *Def. lib. de eccles. et polit, potest,* tom. I. lib. III. cap. 5. n. 13: Grabius, qui censet juxta Irenaeum omnes qui sunt undique fideles debuisse Romam convenire, ut causam Chri-stianorum agerent apud imperatores; alii autumant *potentiorein principalitatem* ex Irenaeo repetendam esse a splendore poli-tico urbis, ut Pehem, *Historisch-statistische Abhandlung,* etc. seu *Dissertatio historico-statistica de institutione episcopatuum,* Vienn. 1790. pag. 27. Plank, *Geschichte der christlieh-kirchlichen* etc. nempe: *Hi-storia constitutionis societatis Christianae ecclesiae,* tom. I. pag. 117. Pinei, *Veber den Primat des rOmischen Papstes,* seu *De rom. Pontificis primatu,* pag. 221.

Alii textum ipsum temerare aggressi sunt, ut Ben. Staltler, qui in *Demonslr. calhol.* sect. II. cap. 3. loco: *ad hanc ec-clesiam* , legit *in hac ecclesia.* Cf. Rosko-v.'îny op. cit. pag. 29 seqq.

53) Singularis plane est agendi ratio quam tenet Palmer, qui cum praevideret assertioni suae de *alto silentio* traditionis opponi a catholicis potuisse auctoritatem patrum chalcedonensium, qui aperte profi-tentur Leonem Petri in cathedra successo-rem *sibi praeesse ut caput membris,* id-que ex Christi dispositione qui ei totius *rineae,* nempe ecclesiae *custodiam* dcman-daverat; ipse eos praevenit fucatis glosse-malibus extenuando vim hujus testimonii adeo solemnis. Idem dic de textu s. Hie-ronymi: *Super hanc petram,* etc. O ar-tem vere praeclaram ! Verum haec ipsi ars necessaria est ad collabentem anglicanis-mum adversus dissidentes el catholicos qua-cumque demum ratione fulciendum!

reclamavit. Certe acatholici qui usurpationis accusant rom. pontifices, ad sidera usque vocem extollunt; evidens igitur est eos ab antiquitatis et traditionis doctrina uti in aliis sic et in hoc fidei articulo descivisse.

595. Ex hisce patet nos haud indigere testimoniis spuriis, quae in quarta classe ab adversario recensentur, quaeque ipsi *meliora* seu *validiora* appellare lubet. Sine his enim res catholica plane conficitur. Attamen circa haec observamus, I. quod si excipias textum Athanasio adseriptum, reliqua cum expresse non meminerint *juris divini,* potuissent commode ab ipso in aliqua ex classibus suis collocari, cum eadem ratio vigeat, nec proinde possent dici prae reliquis ad causam catholicam tuendam *meliora.* Observanius II. falsum omnino esse in cone, chalcedonensi detectam esse *interpolationem* canonis nicaeni ; sed solum juxta exemplar regiae urbis omissum esse exordium illud, quod, uti paulo ante animadvertimus, longe probabilius non erat nisi titulus canonis, et cum titulo recitatus est a Paschasino in concilio chalcedonensi. 54 Restat igitur ex recensitis solus textus s. Athanasio perperam adseriptus. Hunc si quidem adversarius velit, sibi habeat: ultro enim eum ipsi concedimus; alium substituimus vero textum, qui genuinus certe est, et eandem exprimit sententiam isdemque pene verbis, Sergii scilicet cypriensis episcopi , qui scribens ad Theodorum papam sic orditur: ..Firmamentum *a Deo* fixum et immobile, atque tituli formam lucidissimam Iidei, *vestram aposlolicam sedem constituit, o sacer vertex, Christus Deus* noster.“ 55 Ergo non est quod de malo fato suo romanenses ob spuria illa testimonia tantopere dolere debeant.

596. Et haec quidem in adversarii hypothesi quod apostolica traditio, ut ipse scribit, *alte* sileat, id est *expresse* non loquatur de successione rom. pontificum *jure divino,* Nam si his verbis contendat hanc non invaluisse *formulam,* verissimum quidem est, quod nemo ex antiquis expresse illam pronuntiaverit, cum recens sit; quod si rem per formulam illam significatam intelligat, nempe *divina dispositione, divina auctoritate, Christo ita volente* successorem Petri frui primatu quem Christus ipse Petro contulit, id certe omnino falsum. 66 Hoc enim affirmant, qui vocant rom. pontificem *firma-*

»*) Ut enim animadvertit Christ. Lupus in scholio ad can. VI. nicaenum, ideo in concilio chalcedonensi omissa fueruni verba illa, quia codex constantinopolitanus caruit illo exordio, uti caruerunt codices ecclesiae alexandrinae et antiochcnae, codices descripti ad africanos episcopos cum rom. ecclesia de appellationibus contendentes. Nulla igitur in illo concilio detecta fraus est, vel interpolatio.

5i) Apud Harduin. *Acia Cone.* tom. III. col. 730.

5i) Hic scopulus csl ad quem constanter novatores navem suam allidant; permiscentes enim doctrinam et formulam qua doctrina aliqua exprimitur, ex eo quod *formula* nonnisi serius inducta fuerit, concludunt doctrinam pariter novitiam esse, el hac ratione impingunt et corruunt. Ita olim

mentum a Deo fi.rum, uti Sergius habet; qui vocant rom. pontificem *rectorem domus Dei.* uti Ambrosinster '7; qui dicunt ibi esse *ecclesiam ubi est Petrus,* nempe rom. pontifex, uti Ambrosius58; qui testantur *Christi tsse,* qui adhaeret rom. pontifici, uti Hieronymus; qui adstruunt sedem romanam *Petram illam esse super quam Christus aedificavit ecclesiam suam,* uti rursum Hieronymus et Augustinus '9: qui docent *rom. pontifici in persona Petri a Christo pascendum fuisse traditum universum gregem suum,* nt iterum Augustinus60; qui profitentur *auctoritatem sedis apostolicae a D. X. J. C. datam esse,* nt Stephaniis larissaeus § ', vel *a Deo,* ut monachi graeci saec. VI. ineunte6': qui asserunt sedem apostolicam *a Domino J. C. per beatum Petrum apostolum tantum meruisse principatum,* uti Rothardus suessionensis episcopus61: qui professi sunt se *secundum divina praecepta, et patrum statuta sedi apostolicae servire,* uti episcopi Dardaniae®4, ut alia ejusmodi pene innumera silentio premamus: omissis etiam apertis hac de re Innocentii L65, Leonis I. «8, Gelasii § 7. Caelestini § 8, Martini I., aliorumque testimoniis utpote

sabelliani, ariani, nestoriani, etc. et aetate hac nostra haeretici quicumque protestantes.

Comment, in I. ad Timolh. III. 14. ubi enarrans verba apostoli: *Haec libi scribo - - - ut scias, etc.* haec habet: ..Idcirco, ne forte tardem, scribo tibi, ut scias quomodo ecclesiam ordines, quae est domus Dei . . . cujus hodie rector est Damasus." Hic auctor fuit Ambrosio fere coaevus. Opp. s. Ambros. edit. maur. tom. II. in append, col. 296.

ss) Enarrat, in Ps. XL. n. 30. qui propterea exinde inferebat lib. I. *De poenitent,* cap. 7. num. 33. «Non habent Petri haereditatem, qui Petri sedem non habent, quam impia divisione discerpunt."

s9) Hieronym. *epist. IV. ad Damasum* n. 2. edit. Vallars. Augustinus in *Psalmo contra partem Donati.*

6°) In lib. *Contra epistol. fundam.* cap. 4.

-') Apud Luc. Holstenium *Rom. Collect.* Romae 1662. tom. I. pag. 15, 23 et 27.

8ï) In libello Mariani et aliorum archimandritarum ad Agapetum Papam et relato in conc. constantinopolitano sub Menna apud Labb. tom. V. pag. 30. ita concludunt: ..Quam defendentes, beatissimi, suscipite nostram supplicationem et *potestatem vobis a Deo datam* in ipsos moventes, purgate Dei ecclesiam, et a lupis liberate, etc."

3) Hic cum iniquam in se expertus esset sententiam, his verbis appellat ad sedem apostolicam: «Ad illam summam auctoritatem appello, cui nulla potest contradicere, *(piae a Domino Jesu Christo per beatum Petrum Apostolum tantum meruit principatum.·]* Ibid. torn. λΠΠ. pag. 787.

β1) Ibid. tom. IV. pag. 1165.

stant.

64) Loco sup. laud.

6r) In Decreto in cone, romano L cujus praeclara haec verba sunt: «Sancta romana catholica et apostolica ecclesia nullis svnodicis constitutis ceteris ecclesiis praelata est, sed evangelica voce Domini et Salvatoris nostri primatum obtinuit.· In collect, concil. edit. Venelaè Coleti, tom. V. pag. 386.

6S) Epist. IV. ad episc. provinciae Viennens. et Narbon. apud Coustant. coi. 1066. ubi scribit rom. pontif. *in speculis a Deo constitutos.* Qui plura cupit patrum hac de re testimonia poterit consulere *Breve* Pii VI. *Super soliditate,* quod datum est adversus Eybel, nec non ejusdem Brevis apologiam quam texuit doctissimus Card. Gerdilius opp. tom. XII. item De Simeonibus in ep. *De rom. Pontificis judiciaria potestate,* Romae 1717. Nec non Barruel op. cit. tom. I. part. II. Zaccaria in Antifebronio, tom. II. diss. II. Roskovâny, *De primatu rom. Pont.* part. I. §. 12—17.

adversario nostro adeo suspectis, quibus curam sibi universae ecclesiae in Petro commissam a Christo profitentur, nemine prorsus reclamante, immo adsentientibus expresse concilii Chalcedonenste patribus universis in testimonio ipso ab adversario prolato. 69 Quo igitur recidit machina illa ab adversario nobis objecta? Ita nempe firma sunt catholica dogmata, ut numquam ne latum quidem unguem dimoveri aut conçuti possint. Tantum abest ut *morali certitudine* constare possit traditionem catholicam non agnovisse rom. pontifices uti Petri successores *jure divino!*

597. Ad 2. *D.* Conferunt ad ostendendam ecclesiae romanae *praeeminentium* et *superioritatem* jure divino, *C.* jure ecclesiastico tantum, *N.* Si enim ejusmodi praeeminentia ecclesiae romanae obtigit ex eo quod rom. pontifices jure divino in Petri primatum succedunt, uti ex hactenus dictis luculentissime patet, jam eodem jure hac praeeminentia et superioritate in universam ecclesiam gaudet ecclesia romana, seu potius rom. pontifex. Lubenti animo hic etiam gratulamur adversario de eo quod profitetur se plenissime admittere: verum opus est. si velit veritatem integram agnoscere, nt ulterius progrediatur, atque admittat juxta apostolicam traditionem ejusmodi praeeminendam plane de *jure divino.* Siquidem ex dictis quae ipse falso fundamento superstruxit in conclusione, concidant necesse est. 70

598. III. Obj. 1. A divino jure repeti nequit quod ex mero hominis arbitrio dependet: talis porro est successio rom. pontificum in Petri primatum: etenim quod Petrus Romam potius in sedem elegerit quam urbem aliam qualemcumque, lactum est. mere humanum, a libera scilicet Petri voluntate ita sese determinante dependens: 2. jam vero jus divinum a facto humano prorsus independens est. 3.' Quemadmodum igitur in arbitrio Petri init Romae potius quam alibi cathedram suam collocare, ita et in arbitrio ecclesiae est Petri cathedram alio transferre, e. gr. Mediolanum, Petropolim, Berolinum, etc.; si praesertim id rerum adjuncta atque ecclesiae ipsius utilitas exposcerent. Perperam ergo rom. pontifices jus divinum obtendunt in successione in Petri primatum. 7

§°) Cf. Christ. Lupum in Schol. ad can. XXX III. cone, chaleed. opp. ed. cit. tom. II. pag. 110. ubi eandem exceptionem quam hic urget Palmer jamdiu adversus Mare. Anton. De Dominis propulsaverat.

'°) Hic obiter observo Palmeriuin technas movere adversus successionem rom. pontificum in Petri primatum *jure divino* eo quod haec formula non inveniatur expressa in patrum testimoniis, licet ut vidimus, rem ipsam quae formula illa significatur, ipsi apertissime tradant. Cum vero agit de infallibili ecclesiae auctoritate, quam ipse pariter non vult admittere, licet expresse et aperte eerlatim patres illam inculcent, alia ratione tunc ipsorum testimonia eludit. Ita proinde sese gessisset, si apertis verbis eandem formulam patres adhibuissent.

7I) Ita Febronius ejusque sectatores passim; atque exinde ejusmodi quaestio, utrum ecclesiae auctoritate a sede romana in aliam primatus possit transferri, celebris effecta est, de qua jam ab ann. 1782 scripsit audor *Epistolae in causa: An summus pontificatus a romana ecclesia avelli*

599. λ'. ad I. *D.* A jure divino repeti nequit quod a mero hominis arbitrio pendet in ipsa re instituenda, *C.* in ponenda conditione ut ree quae divino jure instituta est, suum sortiatur effectum, -V. Quod ut exemplo familiari illustretur: ex divina institutione fit. ut panis per consecrationem convertatur in Christi corpus, a sacerdotis tamen arbitrio pendet in hunc potius quam illum panem verba consecrationis proferre. Ast si semel panem aliquem consecraverit, in nullius jam potestate est consecrationem a pane illo auferre, ac vere diceretur jure divino, seu ex divina institutione panem illum factum esse corpus Christi, quamvis a facto mere humano sive mero alicujus sacerdotis arbitrio factum sit, ut panis ille in corpus Christi per consecrationem fuerit mutatus. 72 Hoc autem ut casui nostro applicemus, ex divina institutione, sive divino jure institutus est in ecclesia primatus in persona Petri cui divinitus collatus est, ejusque legitimis successoribus perpetuo duraturus: in Petri arbitrio erat sibi eligere in sedem episcopatus ac propterea primatus sui sive Romam, sive -Mediolanum 73 : posito autem quod in sedem

tum sui episcopatus atque primatus Romam aut Mediolanum delegerit, reieritque usque ad obitum suum, jam in nullius est potestate a successoribus in hanc sedem Petri episcopatum ct primatum dispescere atque divellere. Jus enim divinum, veriiicata conditione per factum quamvis liberum Petri, ab hac sede inseparabile ost. Hinc quicumque legitime succedunt in Petri iedem, divino jure succedunt in ejus primatum. Idem dic de electione personali cujusvis pontificis quae fit a cardinalibus. Electio quippe alicujus peculiaris individui in pontificem est factum mere humanum: ast vero hoc posito, electus a Christo immediate totam suam obtinet auctoritatem. 74

600. Ad 2. *D.* Id est jus divinum summi pontificatus seu primatus in se spectati independens est a facto humano, *C. est* independens a facto humano ad verilicandam successionem personalem, *N.* Responsio patet ex dictis. 75

et alio transferri possit? atque ann. 1787. Ticini thesis haec publicae disputationi proposita fuit: *Episcopatui romano non ita annexum esse dicimus primatum, ut ecclesia illum in aliam quamcumque cathedram transferre non possit.* Dixi *exinde celebrem* factam esse hanc quaestionem; si quidem notum est nonnullos scholasticos et theologos existimasse absolute fieri posse, ut primatus, seu summus pontificatus auctoritate ecclesiae aut rom. pontificis a sede romana in aliam posset transferri, cujusmodi sunt Scotus in IV. *Sent.* Dist. 24- Card. Cusanus *De concordant, cathol.* lib. IL cap. 34. (qui tamen postea in epist. ad Bohemos eam sententiam retractavit), Cordubensis lib. IV. q. 1. Bannez in II. Quaest. L ari. 10. Dum. Solo in IV. *Sent.* tom. H. Dist. 24. q. 2. art. 5. ed. Venet. 1755. pag. 40, Paludanus, Arniacanus, Mendoza apud Suarez, *De triplici virtute Theol.* Tract. *De Fide,* Disp. 10. sect. 3. n. 9. Thom. Waldensis apud Cordubensem in *Doctr. Fidei,* lib. II. art. 2. cap. 41. — Ballerinius in *Vindiciis auctoritatis pontificiae,* cap. 8. §. 2. negat quidem ecclesiam, prout separatim a summo pontifice consideratur, posse alio transferre primatum, at dubium se exhibet, num id fieri possit a rom. pontifice, neque *facile decidendum* esse affirmat, Ne unus tamen ex recensitis auctoribus catholicis concludit, uti Febronius et ante ipsum lutheranus Amesius apud Dupinium *De ani. eccles. disciplina,* Diss. IV. §. 3. pag. 534, intulerunt, ex eo nempe quod pontificum rom. successio in facto humano fundetur, atque in Scripturis non narretur, haud divinum sed humanum esse jus, quo pontifices romani in Petri primatum succedunt.

7I) Cf. Gerdii. *In Commentarium a Justino Febronio in suam retractationem editum animadversiones,* opp. cit. ed. tom. XIII. Posit. IX. pag. 241, qui inter cetera praeclare observat: ..Unum illud, quod contra facere videtur, nexum primatus cum rom. sede ex Petri facto pendere, nullius omnino momenti est. Multa quippe sunt, quae ut sint et existant, factum humanum praerequirunl: slatim autem atqtic facto humano prodierunt, divino plane jure sanciuntur;*· quod deinde plurimis exemplis declarat, ac demum concludit: cNon est ergo confundendum factum cum jnre. quod, posito facto, divina institutione exoritur: factum quidem interponitur, idque humanum; sed eo posito, praevia Christi institutione jus ipsum divinum exerit sese et explicat."

73) Cf. Bellarm. *De Summo Ponlif.* lib. IV. cap. 4. n. 13. Bellanmno, quod mireris, assenlilur Dupinius Diss. IV. *De ant. Discipl.* eamque adstruil adversus Arcesium; quoad auctores catholicos, *si exci-*

pias paucos illos, quos modo recensuimus, communis doctrina est non amplius separari posse primatum a rom. sede neque ab ecclesia neque a rom. pontifice. Horum elenchum exhibet Zaccaria in *Antifebronio,* Diss. II. pag. 17 seqq. Cf. etiam Bolgeni, *L'Episcopate,* cap. 3. art. 4.

70 Cf. Zaccaria, *Antifebronio,* tom. II. cil. Diss. II. cap. 1. §.4. Bencd. *XIV. De Synodo dioeces.* lib. II. cap. 1. §. 1. De Marea Diss. I. *De singulari primatu Petri,* n. 20. Marc. Ant. Cappellum Disp. II. *De successione episcopi rom. in Pontificatu,* Colon. Agrip. 1621. cap. 1. Cf. etiam Suarez in *Defens. Fidei adv. anglicanae sectae errores,* lib. ILI. cap. 12 seqq. usque ad cap. 20.

'') Haud pauci nec ignobiles scriplores censent non absque Christi voluntate Peirum Romae sedem suam collocasse, de qua quamvis ex Scripturis non constet, attamen D. Carol, du Plessis d'Arecntré dodor Sorbonicus id ita certum ratumque habet, ut dc eo dubitari non sinat, cf. ejus *Elem. Theologica,* cap. 9. §. 2. ed. Paris. 1702. pag. 265 seqq. Sane credibile est haud absque Christi dispositione, aut saltem Spiritus Sancti impulsu Petrum illud egisse ex quo determinandus in perpetuum orat ecclesiae primatus in peculiari sede. Xec desunt in antiquitate hujus assertionis fundamenta. S. Leo serm. I. dc ss. Apost. Petro ct Paulo cap. 3. ed. cit. -Beatissimus Petrus, inquit, princeps aposlolici ordinis ad arcem romani *destinatur* imperii, ut lux veritatis quae in omnium gentium revelabatur salutem, efficacius sic ab ipso capite per lotum mundi corpus effunderet." S. Gelasius ep. XIV. ..Duodecim, scribit, cerle fuere apostoli, paribus merilis, parique dignitate suffulti. Cumque omnes aequaliter spiritali luce fulgerent, unum tamen principem ex illis voluit Christus, cumque dispensatione mirabili in dominam gentium Romam *direxit,* ut in praecipua Urbe vel prima primum et praecipuum *dirigeret* Petrum." Collect, conc. Venet. Nic. Coleti, torn. V. coi. 342; et ante ipsos Eusebius *II. Eccl.* lib. II. cap. XIV. loquens de Simonis magi praestigiis: ..Conferlim, scribit, ipsis Claudii Augusti temporibus benigna et clementissima *Dei providentia* fortissimum et maximum inter apostolos Petrum, ct virtutis merito reliquorum omnium principem ac patronum, Romam adversus illam generis humani labem ac pestem *perducit.»* S. Ambrosius in *Serm. conlr. Auxentium,* n. 13. refert quod cum Petrus a christianis rogaretur, ul paulisper persecutioni cederet: ..Nocte muros egredi coepit, et videns sibi in porta Christum occurrere, urbemque ingredi, ait: Domine quo vadis? Respondit Christus: Venio (Romam) iterum crucifigi . . . intellexit ergo Petrus quod iterum Christus crucifigendus esset in servulo. Itaque sponte remeavit." Ed. maur. tom. II. col. 867. Licet vero protestantes Velcnus Petrus et Basnagius hanc historiam veiuti fabulam traducant, acerrimi tamen critici eam tucn-

601. Ad 3- A. Quamvis enim in arbitrio Petri luerit hanc potius quam illam urbem in sedem deligere, attamen electione facta ac morte post electionem superveniente in eadem sede, jam in potestate pontificis aut alteriw· haud est ecclesiae sedem ac titulum alio transferre. De jure siquidem divino est. uti diximus, in Petri successores summum ecclesiae primatum a Christo institutum transire. Quare in nullos alios quam in legitimos Petri successores ex divina institutione primatus dimanare potest. Aliud porru est de *residentia* disserere. aliud vero de *sede* ac *sedis titulo.* Residentia enim non ita uni affixa loco est, ut justis intercedentibus causis, non possit alio transferri, uti saepe contigit, tot praesertim annis quibus rom. pontifices Avenione commorati sunt; atque in hypothesi quod Roma deleretur, aut ea Christiani et catholici nominis hostes potirentur, idem omnino fieret. tSedes vero prout Petri est, ac sedis titulus a nulla humana auctoritate immutari potest aut in aliam sedem titulumve transferri. Quamobrem fieri quidem potest, ut summus pontifex resideat Viennae, Mediolani, Berolini aut Petropoli: numquam vero potest fieri, ut simplex episcopus Viennensis aut petropolitanus sit summus pontifex; ubicumque idcirco resideat, semper erit pontifex romanus, ut possit dici, ac vere sit in primatu Petri successor. 7S

CAPUT HI.

DE NATURA ET JURIBUS PRIMATUS ROMANI PONTIFICIS.

602. Petrus Tamburinius ejusque asseclae non esse permiscendum rora, pontificis primatum cum potestate episcopali contendunt, sed primatum istum

tur, quos inter Fogginius op. cit. *exereit.* XVII. pag. 404 seqq. et Mazochius in *Kaiend. Neapol.* pag. 889. Sane ejus meminit Hegesippus lib. IIL apud edit. maur. in loc. cit. atque ad hanc historiam alludere videtur Origenes tom. XXI. in Joann, edit. Huet. tom. II. pag. 290. illam referens ex *Actis Pauli,* quae fortasse olim vulgata erant sub lit. *Act. Petri et Pauli,* cujusmodi sunt quae referi Combefisius ex Biblioth. regia Parisiensi. Hoc item factum memoral s. Greg. M. in Psalm. IV. Poeuit.

'*) Hoc optime novit pontifex ille Avenione residens de quo loquitur Franc. Petrarcha in lib. *Epistolarum sine titulo,* epist. XV. in qua *calamitatem urbis Romae deplorat.* Cum enim pontifex Italis esset infensus, quidam ex ejus intimis familiaribus illi consuluit, ut papatum Romae eriperet, et transferret Cathurcum in Vasconiam, ut hoc modo de Italis ulcisceretur. Quod consilium pontifex risu excepit, respondens: «Fefellisti me; hactenus l· nondum delirare cognoveram. An ignoras, inscie, hac via quam statuisse subtiliter visus es tibi, et me, et qui mihi successerint, episcopos calhurccnses fieri .... illum vero, qui Romae praefuerit, Papam fore ? Sic italum nomen dum evertere putas, attollis, et in antiquam restituis dignitatem. . . De titulis non certemus; veliinunulimus enim, rerum caput Roma erit' Opp. Francisci Petrarchac, edit. Basileai 1581. tom. II. pag. 727 — 728. Noverat nempe pontifex, neminem, qui non fuerit Petro in cathedra romana successor, posse summum pontificatum obtinere, qui ejusmodi successioni inseparabiliter connexu;· est.

ejusdem affirmant esse speciei ac jura metropolitica *et* patriarchica, addito tantum jure repraesentandi universalem ecclesiam, atque in toto orbe procn randi puritatem fidei, morum ac disciplinae vigorem, ita ut omnibus rom. pontifici, modo tamen hic agat ecclesiae nomine, parendum sit. Magni sane interest peculiari sollertia hanc expendere quaestionem, ex qua haud exigui momenti corollaria pendent. Si enim primatus natura episcopalis sit, jam sponte sua consequitur tum romani pontificis potestatem spectari minime posse in ecclesia catholica universa uti potestatem *extraneam,* prout passim liberiores nonnulli scriptores, quod superius vidimus, eam vocare consueverunt; tum vi istius primatus rom. pontificem superiorem esse oecumenicis conciliis, quae ipse propterea solus cogere potest, iisdem praeesse. eaque confirmare; tum demum ex eo dimanare jura indiscriminatim omnia, quibus in ecclesiam universam rom. pontifex pollet. Jam vero talem esse primatus rom. pontificis naturam, ac talia propterea, quae exinde consequuntur jura, insequentibus propositionibus ostendere aggredimur.

PROPOSITIO I.

Primatus auctoritas qua divino jure pollet rom. pontifex, auctoritas est episcopalis, quae omnes complectitur Christi fideles etiam episcopos.

603. Auctoritas episcopalis consistit in immediata et ordinaria potestate pascendi, regendi et gubernandi gregem sibi commissum, dicente apostolo Act. XX. 28- *Attendite vobis et universo gregi in quo vos Spiritus Sanctus posuit episcopos regere ecclesiam Dei,* et apostolo Petro I. cap. V. 2. *Pascite qui in vobis est gregem Dei.* Atqui Petro ac proinde ejus successoribus rom. pontificibus Christus eandem contulit potestatem, pascendi scilicet immediate, regendi et gubernandi ecclesiam universam quae ex agnis et ovibus, id est, populo ac pastoribus coalescit, dum Joann. XXL ei dixit: *Pasce agnos meos . . . pasce oves meas,* et Luc. XXII. 31. *Simon, Simon, ecce satanas expetivit vos ut cribraret sicut triticum: Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, cl tu aliquando conversus confirma fratres tuos,* scilicet apostolos; ac demum cum Matth. XVI. eum constituit petram seu fundamentum ecclesiae suae, et claves ei promisit cum potestate plenissima quodcumque ligandi atque solvendi. Auctoritas igitur primatus quem habuit Petrus, adeoque rom. pontifex, est potestas episcopalis super universam eeHesiam.

604. Atque hinc factum est, ut in vetustissimis ecclesiasticis documentis passim rom. pontifex appelletur *Episcopus episcoporum . . . Pontifex nnilersalis . . . Episcopus universalis . . . Pastor pastorum, Caput capitum* l ;

») Cf. Theoph. Rayuuudum in op, vit. *Corviia aurea,* ubi innumeros prope litu- Ius ejusmodi invenies; apud Sirmondum vero op. pariter cit. *De ecclesii» suh*

quae quidem aliaeqne ejusmodi denominationes aperto ostendunt pontificium primatum idem esse ac episcopalem potestatem seu quetoritatem, quae sese ad omnem extendat ecclesiam. Quod **Eusebius e mis e nus,** seu quisquis est vetus auctor sermonis *De natali Apostolorum,* ut vidimus, expressis illis verbis declaravit: *Prius agnos, deinde oves commisit ei: quia non solum pastorem, sed pastorem pastorum eum* (Petrum) *constituit.* Et ante ipsum s. **Ambrosius** expendens eadem Christi verba *pasce* etc., adnotat distinctionem quam Christus agnos inter ac oves interposuit, et *agnorum* nomine populos, *ovium* autem episcopos interpretatur dicens: *Et jam non agnos, ut primo quodam lacte vescendos: nec oviculas, ut secundo; sed oves pascere jubetur, perfectiores* ***ut perfectior*** *gubernaret.* 2 Pari prorsus ratione s. **Bernardus** exponit. sic Engenium III. alloquens: *Habent illi* (episcopi) *sibi assignatos greges, singuli singulos: tibi universi crediti, uni unus. Nec modo ocium, sed et pastorum tu unus omnium pastor. Unde id probem quaeris? Ex verbo Domini . . .pasce oves meas.* 3 Huc spectat conc. **lateranense IV.** dum decernit quod *Ecclesia Romana, disponente Domino,* \uptr *omnes alias* ***ordinariae potestatis*** *oblinet principatum, utpote mater universorum Christi fidelium et magistra* 1; adeoque fidelium et episcoporum. Huic concinit **concilium florentinum** in adducto decreto illis verbis quibus definivit: *Traditam esse rom. pontifici in b. Petro plenam potestatem pascendi, regendi et gubernandi universam ecclesiam.* 5

605- Luculentissime hanc eandem veritatem rom. pontificum constans ac perpetua praxis confirmat. Res enim testatissima est in historia ecclesiastica rom. pontifices suam hanc potestatem exercuisse sive in decernendis fidei controversiis ubique terrarum exortis, sive in praefigenda disciplina, sive in recipiendis dejectorum episcoporum appellationibus, sive in restituendo sedibus suis illos qui immerito fuerant exauctorati; in mulctandis, cum opus fuit, excommunicatione praesulibus, et orientalium sedium patriarchis®; in

urbicariis, cap. 3. opp. tom. IV. col. 32. a Theodoro Studita in *epist. ad Leonem III.* vocatur rornanus pontifex *των όλων κεφαλών κεφαλή,* immo *σ.ρχιποϊμην τής ύπ ουρανόν ίκκληαι, universae quae sub coelo est ecclesiae princeps pastor;* quia scilicet, uti ibidem animadvertit Sirmondus. episcopi romani, ut Papa est, dioecesis non occidens, sed orbis est universus.

') *Lib.* X. *i'l Luc.* n. 176. ed. maur.

1) De Consider, lib. II. cap. 8. η. 15. ed. maur.

In collect. cone. Veneta Coleti, torn. XIII. pag. 937.

s) In *Aci. Cone.* Hard. tom. IX. col. 423.

6) Sane plures legimus in Hist, cedes, in patriarchatibus conslantinopolitano, alexandrine, antiocheno. Hierosolymitano aut fuisse a rom. pontificibus e sede dejectos, aut sedibus propriis restitutos. Nicolaus I. epist. VIII. ad Michaêlcm imperatorem apud Harduin. *Acta cone.* tom. V. coi. 157. octo enumerat patriarchas conslantinopolilanos a rom. pontificibus depositos. Gelasius in ep. ad episcopos Dardaniae (colled, conc. Venet. Coleti, tom. V. col. 329.) scribit: «Dioscorum secundae sedis (alcxandrinac) praesulem sua auctoritate (apostolica sedes)

warctanda episcoporum jurisdictione nonnullis sibi casibus reservatis 7; in removendis episcopis reluctantibus a propria sede ob ecclesiae necessitatem aut magnam utilitatem , quod et aetate nostra in Galliis praestitit immortalis Pius VII. °; sive in aliis demum ejusmodi gravissimis negotiis perficiendis, quae palmari et apertissima prorsus ratione potestatis de qua agimus exercitium in universam ecclesiam quovis tempore et ubique locorum in rom. pontificibus ostendunt.

606. Denique id ipsum postulat ipsius ecclesiae notio atque natura. Re quidem vera, si pontificius primatus minime reponendus esset in episcopali auctoritate, jam episcopi suum non haberent pastorem et episcopum, idcoqpe Christi ecclesia unum non esset ovile sub uno visibili in terris pastore, sicut Christus indixit Joann. X. *Fiet unum ovile et unus pastor;* sed tot essent pastores quot episcopi, quin illi ab uno supremo pastore regerentur. Hinc tota pessumdaretur, immo evanesceret contra Christi institutionem tum fidei, tum regiminis unitas: totidem essent membra sine capite a quo dirigerentur, neque propterea corpus unum constituerent, seu personam moralem ad instar individui viventis; ac plane deesset in ecclesia universali quod in qualibet particulari ecclesia ad ejus unitatem constituendam requiritur. Nam ex s. Cypriano ecclesia est *plebs sacerdoti suo adunata et pafieri suo grex adhaerens* 10; ergo quemadmodum unitas ecclesiae particularis ab episcopi unitate pendet, sic ab episcopi supremi et universalis unitate pendet unitas ecclesiae ipsius universae; quandoquin ut loquitur s. Hieronymus: *Ecclesia non est, quae non habet sacerdotes* 11: nimirum episcopos

damnavit, et impiam synodum non consentiendo submovit.·· E contra Athanasium alex, aliosque episcopos a synodo orientali depositos Julius I. suis sedibus restituit; restituit item sedes apostolica Flavianum i Dioscoro in conciliabulo depositum, et Joannem Chrysoslomum pariter a conciliabulo damnatum sedi conslanlinopolilanae; de quibus aliisque actis jurisdictionis a rom. pontifice in patriarchatibus orientalibus fuse agit s. Gelasius in cit. epistola. Plura alia exempla referi etiam Bellanninus *De. rom. Pontif.* lib. IL cap. 28.

;) Cf. Zaccaria in *Antifebronio,* loin. I. cap. 5. §. 4. et iterum in *Antifebronio vindicato,* tom. II. diss. IV. cap. 4. §. 2 seqq.

*) Cf. Muzzarclli in Dissert. Jn *Summus Pontifex habeat auctoritatem destituendi episcopum invitum et reluctantem u propria sede ob ecclesiae necessitatem, aut magnum utilitatem.* Quae est IV. inter *Dissertationes selectas.* Rom. 1807.

') Cf. opus cit. cl. Barruelii S. J. *Sui Papa ed i suoi diritti ali' occasione dei Concordato dei* 1801. Tom. IL part. IV. cap. 1 seqq. cum tribus conclusionibus.

Io) Epist. LXIX. ubi cit. edit. pag. 123. cum praemisisset s. Cyprianus verba Petri apud Joann. VI. *Domine ad quem ibimus? Verbum vitae aeternae habes, et nos credimus et cognovimus quoniam tu es Filius Dei vivi·,* subdit: «Loquitur illic Petrus, super quem aedificanda fuerat ecclesia, ecclesiae nomine docens et ostendens quia etsi contumax ac superba obaudire nolentium multitudo discedat, ecclesia tamen a Christo non recedit, et illi sunt ecclesia plebs sacerdoti adunata, et pastori suo grex adhaerens."

11) Dial. adv. Lucifer, n. 21.

qui eam regant, adeoque episcopum supremum, qui universae praesit ecclesiae. Alioquin haberentur quidem ecclesiae particulares, numquam autem haberetur ecclesia universalis, (piae una sit, cum sine universali episcopu universalis non sit ecclesia. 11

607. Sive igitur Scripturas expendas, sive constantem ecclesiae traditionem. sive perpetuam ac jugem pontificum romanorum praxim, sive denique ecclesiae naturam et constitutionem, constat quod ab initio proposuimus, primatus scilicet auctoritatem, quam divino jure habet rom. pontifex, auctoritatem esse episcopalem; quae omnes Christi fideles, etiam episcopos complectitur. 1'

6U8. I. Obj. 1. Si primatus ëjusdem esset generis cum episcopali auctoritate, secum ipse pugnaret, quia simul esset limitibus circumscriptus et indefiniti! 2. pugnaret cum aliis episcopis, quibus in eodem genere par simul esset et superior. 3. Accedit quod nomen *episcopi universalis* sive *necumenici* proscriptum fuerit a s. Gregorio M. tamquam blasphemiae nomen, illudque idem tum a se. tum a Joanne jejunatore repulerit. 14 4. Episcopi praeterea omnes possident *in solidum* cum pontifice absque primatus sui praejudicio eundem episcopatum, ipsamque episcopalem auctoritatem juxta vulgatum s. Cypriani effatum: *Episcopatus unus est, cujus a singulis in solidum pars tenetur* 1': 5- qui proinde s. martyr ad ejusmodi romani pontificis auctoritatem super episcopos reliquos excludendam in concilio Carthaginiensi ajebat: *Neque quisquam nostrum episcopum se esse episcoporum constituit, aut tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem collegas suos adigit*16; 6. cujus Aestigiis insistens s. Hieronymus scribebat adEvangelum: *Si auctoritas quaeritur, orbis major est urbe. Ubicumque fuerit episcopus, sive Hornae, sive Eugubii, sive Conslantinopoli etc., ejusdem meriti et ejusdem est sacerdotii.*17 7. Atque hinc factum est. ut antiquitus episcopi non solum *papae* passim nuncuparentur, verum etiam dicerentur *successores Petri* 18, ad significandam omnimodam in episcopali dignitate cum rom. pontifice aequalitatem. Ergo.

12J Huc pariter referuntur quae scribit Optatus *De Schismat. Donatist.* lib. IL ..Certa membra sua habet ecclesia, episcopos, presbyteros, diaconos, ministros et turbam fidelium;· ed. Albaspin. pag. 53. Nisi propterea omnes isti episcopi, presbyteri, diaconi, ministri ac fidelium turba uni universali subjicerentur episcopo, unam ecclesiam non constituerent.

1·) Cf. de hoc arguinento Bolgeni in op. cit. *I Episcopate,* tom. L cap. 4. art. I: item Zaccaria in *Anlifebronio,* tom. II. diss. II. cap. 2 el 3- et in *Anlifebronio vindicato,* tom. II. diss. IV. cap. 4. lice non Card. Orsi *De rom. Pontificis in Synodos oecumenicas polestate.* Roni. 1740. Part. II. lib. VII. cap. 5.

1') Lib. V. epist. XLIII. ad *Euloy. episc. alexnndr.* cd. maur. el epist. XVIII. ad *Joannem episc. constanlinopolitanum.*

13) Lib. *De unital, eccles.* cit. e·! pag. 93.

1e) *Sententiae episcopor. L XXXVH de haeret, bupliz.* ibid. pag. 329 seqq.

'7) Ed. Vallars. ep. CXLVL

) Ila inter ceteros s. Gaudentius hrixianus vocat s. Ambrosium *Petri apostoli successorem* in semi, in dic ordinationis saae, qui est num. XVI. edit. Brixiens. 1738. pag. 334.

,5) Cf. quae praeclare hanc in rem scribit Muzzarelli in cit. Dissert. IV. *An summus Pontifex,* etc. pag. 352.

'') Cf. ibid. pag. 376 seqq.

·') Cf. Sirmondum in *Censura Dissertat. secandae de ecclesiis suburbicariis,* cap. 2. cit. opp. ed. loin. IV. eoi. 29.

2Î) Ut palet ex schismate photiano instaurato deinceps' a Michaëlc Caerulario. Cujus schismatis germina jamdiu fovebantur in ecclesia conslantinopolilana a pluribus saeculis, ut ex actis conciliorum et agendi ratione episcoporum illius sedis apertissime constat. Cf. Christ. Lupum in *Scholiis* ad can. HI. cone, eonstantinopolilani I.

609. Resp. ad 1. *N.* Dum enim asserimus pontificem, episcopum universalem, esse quoque particularem Romae episcopum, id unum significamus, rom. nempe pontificem in ecclesia peculiari romana eam exercere auctoritatem, quam potest, et pro rei opportunitate reipsa exercet in singulis mundi ecclesiis, hoc tantum interjecto discrimine, quod cum ecclesia romana alium non liabeat episcopum a pontifice distinctum, iste in romanae ecclesiae regimine eum non servat modum, eosque respectus, quos in ceteris adhibet administrandis ecclesiis, ut intacta permaneat episcoporum jurisdictio: eadem nempe ratione, qua sese gerunt episcopi quoad paroecias suis ditionibus subjectas. 19 Quo in sensu nulla primatum inter auctoritatemque episcopalem apparet pugna.

610. Ad 2. A. Optime siquidem ac perbelle duo haec inter se pariter componuntur, si observatur quod episcoporum aequalitas cum pontifice reponenda sit in charactere et episcopali dignitate, primatus vero in limitum extensione. Accedit, episcopos in suae potestatis exercitio subjici rom. pontifici. pontificem vero nulla auctoritate detineri, ea generali regula excepta, juxta quam uti ipse debet potestate sua in aedificationem et non in destructionem. 2°

611. Ad 3. *D.* Nomen *episcopi universalis* proscriptum fuit a s. Gregorio M. ob pravum sensum qui eidem affingi poterat, atque abusum qui a graecis jure timebatur, *C.* per se, perinde ac si rom. pontifici res per illud significata non competeret, *N.* Omnes norunt quo tenderent episcopi constantinopolitani, nempe ad se penitus eximendos a romani pontificis auctoritate, ita ut eorum audaciam vel ipsemet Phocas compescere, immo frangere debuerit.2| Jam enim alte ipsorum animos persuasio occupaverat, primatum sedis alicujus ab urbis dignitate, imperio ac amplitudine pendere. Cum igitur imperium occidentale barbarorum direptione evanuisset, emineretque ejus vice imperium orientale, eo arrogantiae devenerunt episcopi constantinopolitani, ut non contenti praeeminentia quam affectabant super patriarchatus alexandrinum et antiochenum, sibi etiam subjicere, si fieri potuisset, ipsam romanam sedem contenderent. Perceptos jamdiu timores exitus coinprobavit. 2 2 Merifo idcirco *oecumcnici episcopi* denominationi fortiter restitit

Magnus Gregorius ad mala semina suffocanda. Cum vero ilhid interdixisset Joanni, prudentis oeconomiae gratia debuit a so Gregorius pariter respuere, quamvis fateatur sibi illud competere jure posse. 23 Interim ut praeclarum humilitatis exemplum praeberet, teste ejus biographe, sese exinde coepit s. Gregorius *Servum Servorum Dei* nuncupare. 21

612. Ad 4. *D.* Episcopatus unus est ratione originis, naturae ac identitatis, *C.* ratione auctoritatis et jurisdictionis, A'. Talem esse s. Cypriani mentem in objecto toties efiato, patet ex eo quod s. martyr illud protulerit ad primatum constabiliendum, ut inde erueret ecclesiae catholicae unitatem. Unum propterea esse affirmat episcopatum ratione originis et radicis, quatenus omnes episcopatus particulares ab episcopatu romano, vehit ab origine, exordium sumentes, eique vehit radici adhaerentes cum eo unum pastorale corpus constituunt, unumque efficiunt episcopatum universalem, cujus principatum tenet rom. pontifex. Huc referuntur similitudines quibus ibidem s. Cyprianus usus est, *multorum ramorum* qui unam arborem efiormant *multorum rivorum, quorum unitas servatur in origine:* qua de causa ecclesiam romanam appellat *radicem et matricem ecclesiae catholicae**3 ; nec aliunde obortas esse haereses aut nata schismata affirmat, *quam inde, quod sacerdoti*

*Dti non obtemperatur, nec unue in ecclesia aci tempus sacerdos, et aci tempus in tccloia judex rice Christi cogitatur, cui si secundum magisteria divina fraternitas obtemperaret universa, nemo adversum, sacerdotum collegium quicquctm moveret.**6 Jam vero ideo pars unius illius episcopatus universalis et individui in solidum tenetur ab episcopis singulis, non quod eadem sit jurisdictio et dignitas omnium episcoporum, quae est romani pontificis, sed ratione ordinis et characteris episcopalis, qui de se indivisibilis est, totusqne inest quibus imprimitur. 27

613. Ad 5. iV. Neque enim in objectis verbis voluit s. Cyprianus rom. pontificis auctoritatem excludere, verum unice intendit significare se plenam in suffragio ferendo de valore baptismi ab haereticis collati libertatem episcopis relinquere. 28 Quod si, ut nonnulli contendunt, voluit s. martyr iis alludere ad Stephanum rom. pontificem, non potestatem ejus carpit, sed, ut ipse falso existimabat, potestatis abusum, eo quod anathema comminatus fuerit in tot sanctissimos praesules in re disciplinari ac nondum penitus diquata.2 9

614. Ad 6. *D.* Sunt omnes episcopi ejusdem meriti et sacerdotii, *C.* ejusdem potestatis ac jurisdictionis, 2V. Primum tantum affirmat Hieronymus ratione ordinis, ut diximus, et characteris; alterum autem numquam dixit, immo contrarium ubique docuit. 30

615. Ad 7. *Nec/. conseq. Papae* enim seu *Patrie* titulus antiquitus non solum episcopis sed et presbyteris passim tribuebatur 31, uti adhuc in prae-

et ad can. XXVIII. cone, chalced. ubi ambitionis illorum praesulum principium, progressum, ac funestum tandem exitum exponit.

**) Etenim s. Gregorius epist. cit. XVIII. ex lib. V. aperto scribit : ..Numquid non, sicut vestra fraternitas novit, per venerandum chalcedonense concilium hujus apostolicae sedis antistites, cui Deo disponente deservio , *universales* oblato honore vocati sunt? Sed tamen nullus unquam tali vocabulo appellari voluit, nullus sibi hoc temerarium nomen arripuit; ne si in pontificatus gradu gloriam singularitatis arriperet, hanc omnibus fratribus denegasse videretur.|· Eadem fere repetit ibid. ep. XLIII. En quo sensu sanctus pontifex respuerit ejusmodi denominationem, et quo illam sensu temerariam ac profanam dixerit, ob pravum scilicet sensum quo usurpari poterat. Ceterum 1. titulum hunc per se, quatenus oblatus est a conc. chalcedonensi, seu potius in libellis supplicibus qui Act. III. illius concilii lecti sunt, non reprehendit s. Gregorius, ut patet ex ep. XX. lib. V; 2. rem hoc titulo significatam rom. pontifici constanter ipse vindicat, dum vocat rom. pontificem *caput fidei e.r quo membrorum status integer manet,* ut in epist. XXXVII. lib. XIH; dum potestatem se exercere profitetur etiam in orientales episcopos subjectos aliis patriarchis, ut liquet ex epist. LXVI. lib. VI; dum affirmat a rom. pontifice causam primatuum judicari, uti constat cx ep. LIX: lib. IX: dum sibi tribuit jus aliorum episcoporum retractandi sententias, ut in epist. XXIX. lib. X; dum rom. pontificem «Universis ecclesiis curam impendere·* affirmat; dum loquens de romana sede ait: «Nescio quis ei episcopus subjectus non sil," nt in epist. LIX. lib. IX. etc. etc. Cf. De Simeonibus op. cit. *De rom. Pontificis judiciaria polestate,* cap. 4. §.2. et Nat. Alex. Diss. IV. in saec. I.

Apud Bolland. torn. IL mensis Martii in *Vita* a Joanne Diacono conscripta lib. II. cap. 1. Ex hac porro vita non secus. ac ex illa quam adornarunt maurini editores opp. tom. IV. ex scriptis s. Gregorii patet, utrum reipsa hic s. pontifex auctoritatem exercuerit nec ne in ecclesiam universam, orientalem et occidentalem.

Epist. XLV. ad Cornelium ed. maur. pag. 59-

2o) Epist. LV. ad eundem Cornelium pag. 82.

*) Sane ab eodem s. martyre ep. cit. LV. dicitur; *Portio gregis singulis pastoribus adscript",* in quo ipse suum effatum luculentissime explicat. Verum de hoc textu cf. quae scripsimus in tract. *De cera religione,* part. II. prop. V. ŋ. 130 seqq. Cf. etiain Ballerinium op. cit. *De vi et rat. primatus,* cap. 13. §. 3. n. 10 seqq.

JS) De hoc aliisve similibus Cypriani testimoniis cf. Natalem Alex-. Diss. IV. in sect. I. §. 4. obj. 2. ubi fuse ea ac plenissime discutit. Jam de hoc ipso egerat s. Augustinus lib. III. *De Baptismo,* cap. 3. *Cf.* etiam card. Orsi lib. III. *De rom. Pontificis auctoritate,* lib. III. cap. 3- art. 1.

29) Cf. Baronium ad ann. 258. n. 42 seqq. cum critica Pagii in ann. 256. et juxta Baronium 259- Cf. item Gerdii, in op. *Esame dei moliri,* etc. part. II. art. VL opp. tom- XIV.

3°) Cf. Natalem Alex. loc. cit. Sensus profecto s. Hieronymi in objecto loco ex ejus scopo apertissime colligitur, retundendi nimirum diaconorum ecclesiae romanae audaciam, qui se praeferebant presbyteris, innixi nescio cui consuetudini quae vigebat in rom. ecclesia. Ad eos propterea compescendos s. Hieronymus vehementiori stylo eos perstringit, qui ob auctoritatem et majestatem episcopi romani se audebant praeferre presbyteris aliarum dioeceseon. Quare merito s. Hieronymus docet episcopos omnes, spectata solius episcopi conditione ct charactere aequales esse, neque eorum dignitatem intrinsecam pendere a majori vel minori civitatum, aut ecclesiarum amplitudine.

31) Cf. Binghamum, *Origines, sive antiquit. ecclesiasticae,* lib. U. cap. 2. §. 7- et cap. 19. §. 14. et Theoph. Raynaudum in op. cit. *Corona aurea* ad vocem *Papae,* ubi observat non solum sacerdotibus nomen istud sed quandoque ipsis clericis inferioris' ordinis fuisse tributum.

sentia sacerdotibus regularibus tribui solet, quin inde quidpiam inferri possit ad presbyterorum aequalitatem cnin episcopis adstruendam. Ideo vero quandoque episcopi successores Petri dicti sunt, quod in partem sollicitudinis ecclesiae Petro commissae sint vocati; tum etiam quia ex dictis Petrus est fons et origo ecclesiastici ordinis, nec non potestatis in omnes episcopos sno modo derivatae. Idem die de appellatione *Vicarii Christi,* qua pariter interdum donati sunt episcopi, atque etiam presbyteri, quatenus in ministerio pro Christo legatione funguntur. 33

616. II. Obj. f. Semel episcopatu universali rom. pontificis constituto, episcopi evaderent totidem ejusdem vicarii et ministri, quod esset evertere ecclesiasticam hierarchiam divinitus institutam. 2. Ordinaria papae potesus in alienis dioecesibus excitare facile posset turbamenta, contentiones, scandala , et in legitimos pastores contemptum. 3. Fieri praeterea nequit ut unus rom. pontifex recte possit providere ecclesiae per universum orbem dispersae. Neque ab hac sententia abhorret Bellarminus, qui inquirit, utrum expeditius foret ab uno principe regi totum terrarum orbem? Quaestionem porro negative resolvit, quum fieri non possit ut ab uno principe tot tamque dissimilium nationum regimen habeatur per ministros absque injustitia.34

617. Resp. ad 1. *Neg.* sequelam, cum episcopatus universalis quem rom. pontifici adstruimus, non excludat episcopatus particulares, immo supponat. Nec enim rom. pontifex per episcopos veluti per administros aut vicarios suos ecclesiam regit, sed eos constituit tanquam totidem principes ordinaria potestate instructos ad uniuscujusque ecclesiae peculiaris bonum, quamvis cum dehita subjectione in hujus potestatis exercitio a romana sede ad servandam unitatem tum fidei tum communionis in ecclesia universa. Tnnc solum intervenit auctoritate sua rom. pontifex, cum aut alicujus peculiaris dioeceseos aut ecclesiae universalis utilitas sive necessitas id ipsum postulat.15

618. Ad 2. A' Patet siquidem ex modo dictis nullam prorsus jnrium collisionem, nullas colluctationes, scandala nulla aut contemptum provenire in subjectos praelatos ex romani pontificis praeeminentia. Nam quemadmodum in una dioecesi multae paroeciae sunt, quae proprium pastorem habent, nemo tamen immediatam ac ordinariam in singulos suae dioeceseos fideles jurisdictionem episcopo inficiatur, *et* nullae perturbationes pertimescuntur, sic nullae pertimescendae sunt in casu nostro.

619. Ad 3. -V. Res enim aliter se habet in ordine ad ecclesiasticum regimen, in quo quamvis unus sit. qui primatum exercet, nihilominus singulae dioeceses suos habent praesules, qui non precaria auctoritate, sed propria et ordinaria eas regunt: nec enim, uti diximus, episcopi meri sunt papae ministri, sed veri principes. Tot saeculorum experientia aperte ostendit hujusmodi regiminis modum maxime opportunum esse. Neque opus est omnes mundi provincias iisdem civilibus legibus gubernari: postulat autem ecclesiae regimen quoscumque fideles eandem profiteri fidem, eadem habere sacramenta, quod fieri non posset, nisi unus veluti populus esset ab unico veluti principe in unitate coactus. 3C

PROPOSITIO II.

Romanus pontifex vi sui primatus suprema auctoritate gaudet in omnes episcopos etiam in generali synodo collectos.

620. Tum haec tum subséquentes propositiones sponte veluti sua profluunt ex doctrina hactenus vindicata. Priusquam tamen manum admoveamus ad efficiendum quod hic proposuimus, nonnulla ad legitimum quaestionis statum aperiendum praemittere necesse est.

621. Ac I. quidem animadvertimus hanc controversiam agitari de suprema auctoritate, seu ut vocant *superioritate* seu praeeminentia rom. pontificis certi, legitimi ac viventis supra concilium generale, non autem pontificis illegitimi, dubii | aut defuncti.

622. II. Animadvertimus hic non agi de concilio oecumenico cui praesederit rom. pontifex aut per se aut per legatos suos, quodque ipse confirmaverit; hac enim ratione exposita thesis nullum sensum haberet, perinde enim esset atque adstruere rom. pontificem a quo omnem firmitatem, ut paulo post ostendemus, accipiunt conciliorum decreta, esse sibi superiorem. Quod si decreta, pontificia auctoritate firmata, vim habent, uti nonnulli existimant, ad cogendum ipsum pontificem, id non ab intrinseca, ut ita dicam, eorum virtute provenit, sed ab extrinseca, ab altiori scilicet naturali divinoque jure, uti explicant qui ita sentiunt| ; alii quippe censent conciliorum

3Î) Cf. eundem Raynaudum ibid, ad vocem *Successor Petri.*

33) Cf. Natalem Alex. Diss. cit. ad ohjecl. IV-

3') De rom. Pontifice, lib. I. cap. 9. II. 71.

35) Cf. Bailerinium : *Vindiciae auctoritatis Pontificiae contra opus Just. Febronii.* cap. 3. n. 3 seqq. .·Z·'A*Γ

J6) Cf. Bellarm. loc. cit. n. 58. *Hic* essent expendenda , quae Guillelmus Palmer op. cil. part. VII. cap. 4. pag. 506 seqq. affert, ut evincat rom. pontificem non habere *jure divino* ordinariam jurisdictionem super ecclesiam universam, el praeterea eadem ordinaria jurisdictione rom. pontificem *jure divino* minime pollere super episcopos reliquos; cum tamen ea quae profert vel disjecta et praeoccupata magna ex parte hic a nobis jam sint, partira vero pro opportunitate excutiemus, ne prolixiores simus, ea hic missa facimus, praesertim cum nihil novi proferat, quod ab auctoribus catholicis in confutatione Launoji et Dupinii jamdiu non fuerit apprime disjectum.

') Quo in casu munus concilii erit tantum inquirere in qualitates, condilionesque electionis, quin exerceat ullam potestatem seu auctoritatem in detrimentum auctoritatis pontificiae, in quam, ut videbimus, concilium nihil potest.

3) Ita Ballerinius in op. *De potestate ecclesiastica,* cap. 3.

etiam oecumenicorum canones et decreta disciplinaria, de quibus tantum esi sermo, numquam habere in pontifices \im *coactivam,* sed solum *direclwuin.** Itaque controversia movetur de relativa superiofitate rom. pontificis seorsum sumpti supra concilium seorsum pariter spectatum a rom. pontifice; sic enim eam proponit Natalis Alexander strenuus sententiae do superioritate concilii supra pontificem propugnator 4 ; hujus enim doctrinae patroni autumant rom. quidem pontificem superiorem esse ex divina institutione episcopis seu ecclesiis *distributive* sumptis, ast episcopos seu ecclesias *collective* acceptas sive in concilio sive extra concilium superiores esse rom. pontifici; immo tenent concilium generale cogere rom. pontificem posse ad servanda disciplinae decreta, ipsumque praeterea pontificem reluctantem deponere.

623. Hoc sensu quaestione praefinita, vix non supervacanea videri posset ulterior inquisitio, cum numquam fieri queat ex Christi promissis, ut vel caput a corpore ecclesiae, vel ecclesia a capite suo visibili divulsa aliquando sint, atque ad invicem sibi opposita; alioquin ecclesia ipsa penitus dissolveretur atque interiret. Corpus siquidem sine capite non est nisi membrorum compago acephala ac sine vita, caput vero sine corpore monstrum esset. 5 Cum tamen ex hac opinandi licentia haud levia oriantur incommoda, schismata fiant, imminuatur debita Christi vicario observantia, perturbatoribus ansa detur rom. pontifici molestias pro lubitu creandi, ciendique tumultus in ecclesia Dei, idcirco eam silentio praetermittendam minime duximus.*

624. Non desunt qui gallicanornm sententiam de suprema concilii generalis auctoritate vix haereseos non incusent 7 ; sunt e contra qui ex gallicana ejusmodi doctrina totam ecclesiae oeconomiam pendere affirment8, doctrinamque saniorum theologorum de suprema rom. pontificis auctoritate veluti paradoxum rejiciant. 9 Nonnulli denique intra scholae septa tamquam omnino adiaphoram totam hanc quaestionem amandant. ‘ ° Verum his omnibus dimissis, nos vestigiis semel positis insistentes sic assertam propositionem evincimus.

625. Ex superiori propositione constat rom. pontificis primatum natura sua esse auctoritatem episcopalem super ecclesiam universam; ergo jure inferimus: primatus rom. pontificis suprema auctoritate praestat super omnes episcopos catholicae ecclesiae etiam in synodo generali congregatos, seu rom. pontifex suprema pollet auctoritate ex divina institutione etiam super concilium generale prout distinctim a rom. praesule spectatur.

626. Sane episcopus superior est synodo dioecesana non alia de causa,

’) Cf. Bolgeni op. cit. cap. 4. art. II. praecipue vero card. Orsi in op. *De rom. Pontificis auctoritate,* lib. VII. cap. 4 seqq. ubi plenissime hoc argumentum evolvit.

4) Diss. IV. saec. XV el XVL art. III. §. 3. ubi agens de decretis sess. IV cl V. concilii conslantiensis, nititur ostendere adversus Schelstrate agi in illis decretis de concilio *seorsum sumpto* a rom. pontifice, et cui pontifex *collaborare nollet, ejusque mandatis parere:* immo contrarium sensum veluti *nugatorium* ac *ridiculum traducit.* Cf. etiam Bellarmin. *De ecclesia et cone.* lib. II. cap. i3· n. 4 seqq. cum vindiciis Ebennanni.

s) Ex hac una observatione patet quam futilis sit ejusmodi quaestio, quae in praxi numquam locum habebit. Cf. *Leltere sojrra de' quatlro articoli detti dei clero di Francia. Tradotte dal francese dal P. Antonio Francesco Orioli Afin. Conv.* (nunc meritissimus S. R- E. Cardin.). Romae 1818, quae sunt Card. Laurentii Litta. Lett. XIV. seqq. Cf. etiam Petrum de Marea *De concord.* lib. III. cap. 7.

rt) Hanc propositionem adstruimus potius adversus illos qui abutuntur hac doctrina, quam adversus clerum gallicanum. Notum quippe est clerum gallicanae ecclesiae addictissimum esse sedi apostolicae, atque in praxi eidem obsequentissimum se nullo non tempore exhibuisse atque adeo exhibere, ita ut vix hac in parte ulli secundus existât. Incensum ejus studium in catholica fide propaganda mirum semper in modum eluxit. Ac duae quidem institutiones illae, ut caetera sileam, quae aetate hac nostra ubere adeo fructus edunt, nimirum *Associatio de propagatione fidei* anno 1820, Lngduni exorta ; et *Conservatio catholicae religionis in Europa,* Lutetiae Parisior. ann. 1839. fundata, perpetuo erunt ecclesiae illi decori atque ornamento. Verum refractarii ac contumaces qui ubique sunt, non religionis zelum, virtutem ac obedientiam ex clero gallicano, sed hanc solum doctrinam mutuantur, ut sedi apostolicae molestias creent, liabeantque unde veluti pallio quodam suam pervicaciam contegant. Hac propterea de causa verae doctrinae defensionem suscepi; eo vel magis, quod *omnes haeretici hujus temporis,* ut loquitur Bellarminus loc. cit. cap. 14. eam doctrinam complexi sint ac mordicus tueantur.

·) Sane Bellarminus op. cit. cap. 17. cum statuisset hanc propositionem: «Summus pontifex simpliciter et absolute est supra ecclesiam universam, et supra concilium generale, ita ut nullum in terris supra se judicium agnoscat", adjicit: ..Haec (propositio) est *fere de fide."*

*) Ita Dupinius *De antiq. eccles. disciplina,* tom. II. pag. 117. cl ex eo Spitz in *Nova collect, dissert, in jus eccles.* vol. I. pag. 204. ..Si enim, ajunt, rom. pontifex conciliis superior asseratur ruit omnis ecclesiae libertas, concilia sua auctoritate spoliantur, canones in irritum mittuntur, omnia ad unius pontificis nutum et arbitrium revocantur; quae si semel admittantur, ecclesiae gallicanae libertates nullo pacto tueri quis poterit.u Sic etiam Schrockius *Christliche Kirchengeschichte;* seu: *Historia ecclesiae Christianas;* part. V. pag. 456 pariter a determinatione quaestionis hujus disciplinam ecclesiae atque hierarchiam dependere autumat. Cf. apud Roskovâny, *De primatii Papae.* §. 76.

’) Hac de causa nonnulli scriptores in ephemeridibus theologicis, Tubing. 1822. pag. 687. cl. comitem de Maistre censoria virga perstrinxerunt; immo Droste-HûlshoiT in op. *Grundsütze des Kirchenrechts;* seu: *Principia juris Canonici,* tom. IL pag. 153, narrat sc *ex certa scientia* accepisse eundem corn, de Maistre ob paradoxa quaepiam adserta, *a romanis theologis in album haereticorum* referri. Ego vere ignoro a quibusnam romanis theologis talia acceperit auctor iste. Equidem reor nomine romanorum theologorum voluisse significare aliquos janseniana lue infectos; illud enim *certa scientia* novi opera corn, de Maistre magni Romae fieri, immo opus *De Papa* cum aliis ejusdem cl. auctoris operibus fuisse ex gallico in italicum idioma translatum, ac typis editum cum adnotalionibus cl. Marchetti. Isidorus Guzmiez in *Theol. Christ, fundam,* pag. 348. eundem auctorem cx eo severius notare non dubitavit, quod contra *rectam ecclesiae Christianae notionem, communemque sensum paradoxam* de auctoritate rom. pontificis, quatenus ea auctoritati concilii generalis *opponitur,* sententiam defenderit. Cf. apud Roskovany op. cit. §. 77.

,0) Ita Scheill, *Krilischer Comm.* seu *Critic. Commentar, Frey.* Part. IV. pag. 717, qui scribit: *tota quaestio versatur veluti chimera in lana caprina.*

nisi quia episcopus est; eum igitur rom. pontifex sit episcopus episcoporum. episcopus universalis, hoc ipso superior est ipso concilio generali.11

627. Rursum: Christus Matth. XVI. Petrum, adeoque ejus successores, fundamentum constituit ecclesiae suae universae; ergo quin dicatur in concilio episcopos simul collectos tieri fundamentum Petri ejusque caput, fatendum est. etiam in concilio generali Petrum ac ejus propterea successores fundamentum et caput esse ejusdem concilii, seu quod idem est, rom. pontificem frui potestate suprema etiam super episcopos simul in synodo coadunatos.

628. Accedit sensus totius antiquitatis ex quo discimus plane ignotam fuisse veteribus sive patribus sive conciliis etiam oecumenicis distinctionem nuper invectam inter episcopos *distributive* et *collective* sumptos, quae tamen unicum est doctrinae gallicanae fundamentum. Etenim praeter denominationes quas passim tributas a tota antiquitate rom. pontifici paulo ante ostendimus, e. gr. *capitis capitum, episcopi oecumenici, pastoris pastorum,* etc. quae collectionem denotant, id aperte vindicatur ex ipsis patrum testimoniis, quos inter satis hic sit ex ecclesia gallicana recensere episcopos provinciae arelatensis, qui in epist. ad Leonem M. scribere non dubitarunt: *Per b. Petrum apostolorum principem sacrosancta ecclesia romana tenet supra omnes totius mundi ecclesias principatum 12 :* et s. Bernardus ecclesiae gallicanae sidus: *Plenitudo siquidem,* inquit, *potestatis super universas orbis ecclesias, singulari praerogativa apostolicae sedi donata est 18 : universas* porro ecclesias non distributive. sed collective s. Doctorem accepisse, declarant quae ad Eugenium scribit: *Quisque ceterorum* (episcoporum) *habent suam, tibi una commissa est grandissima navis: facta e.r omnibus ipsa universalis ecclesia toto orbe diffusa. 14* Exinde factum est ut oecumenica concilia in suis synodicis epistolis ad rom. pontificem, ipsum compellaverint nomine *capitis* quod membris praeest 15, et *summitatis,* quae quod filiis deest. adimplet18 ; illum cui vineae (ecclesiae universae) custodia a Salvatore commissa est 17 : item *verticem* '8, et *antistitem* universalis ecclesiae l ', cuique se acquiescere profitentur. 2 °

629. Volens propterea conc. nicaenum I. ut ab omnibus Christi fide-

l *) Cf. Bolgeni l. c. et Zaccaria in *Antiiebronio vindicato,* loco pariter cit.

l ') Epist. LXV. cap. 2. edit. Ballerin. col. 995.

l ') Epist. CXXXI. ad Mediolan. n. 2. edit. maur. col. 141.

l·') *De consid.* lib. II. cap. 8. n. 16. ib. col. 428. integrum hoc caput legi meretur.

Is) Ila conc. chalced. apud Harduin. *Acta conc.* tom. II. col. 655. Item cone, constantinopolitanum III. ibid. tom. III. col. 1459.

16) Conc. chalc. ibid. tom. IL col. 659.

,T) Ibid. col. 655.

*8) Ibid. col. 659.

*') Concil. constantinopolitanum III. in epist. ad Agathonem, ibid. tom. III. col. 1438.

,O) Ibid. tom. III. col. 1438.

libus ubique terrarum eadem die pascha celebraretur, commisit patriarchae alewidrino, ut per epistolam quotannis diem in quo pascha incideret rom. ecclesiae significaret, ut haec *pro sua auctoritate in universam ecclesiam omnes adigeret* ad eundem diem sine ulla disceptatione ubique celebrandum.21 Patres concilii ephesini professi sunt se *coactos litteris Caelestini* ad depositionem Nestorii devenisse.22 Hue denique spectant quae superius attulimus sive ex Tone? ateranensi IV. quod rom. pontifici plenam et ordinariam auctoritatem in universam ecclesiam adstruit sive ex conc. florentino defiliente *plenam illi potestatem* a D. N. ,J. C. pascendi. regendi et gubernandi *universam ecclesiam* traditam esse.

630. Tantum igitur abest, ut patres et concilia illam admiserint distinctionem inter supremam pontificis auctoritatem super ecclesias sive episcopos distributive sumptos, et supremam auctoritatem ecclesiarum seu episcoporum simul collectorum, ac proinde conciliorum generalium super pontificem, ut eam plane evertant et dictis et factis luculentissimis.28 Sane cum solus rom. pontifex obstitisset canoni XXVIII. concilii oecumenici chalcedonensis. nullam canon hic unquam vim habuit.24 Tantum praeterea abest ut concilia generalia sibi arrogaverint potestatem cogendi pontificem, aut jus in eum ferendi sententiam, ut concilium oecumenicum VIII. contrarium expresse statuerit: sic enim act. X. can. 13. se habet: *Si qua vero oecumenica*

;I) Ita s. Cyrillus alexandrinus in *Prologo scripto pro cyclo XC* F. *annorum* apud Aegidium Bucheriuru S. J. in op. *De doctrina temporum commentario in Vietorem Aquitanum,* etc. Antverpiae 1639. pag. 481. ubi num. 2. haec leguntur: ..Cum his igitur atque hujusmodi dissensionibus per universum orbem paschalis regula turbaretur: Sanctorum totius orbis synodi consensione decretum est, ut, quoniam apud Alexandriani talis esset reperta ecclesia, quae in hujus scientia clareret, quota kalcndarum vel iduum, quota luna pascha debeat celebrari, per singulos annos romanae ecclesiae literis intimaret: unde *apostolica auctoritate universalis ecclesiae* per totum orbem definitum Paschae diem sine *ulla disceptatione* cognosceret." Non potcral luculentioribus verbis ecclesiae romanae seu rom. pontificis in universam ecclesiam auctoritas coactiva significari.

-3) Apud Harduin. *Acta conc.* tom. L coi. 1422.

·,J) Quod vel ipso sanae rationis lumine vidit protestons Moshemius, qui in *Disseri. de Gallorum appellationibus ad concilium universae ecclesiae unitatem ecclesiae visibilem tollentibus* (quae reperitur inter ejus *dissertationes ad historiam ecclesiasticam pertinentes,* Altonaviae 1739. tom. I. pag. 612.), ejusmodi distinctionem refellit scribens: ..Quod universis, sive singulis ecclesiis praeesse pontificem dicunt, non universae ecclesiae, id tam mihi scitum videtur, ac si quis affirmaret, membra quidem a capite regi, non vero, quod ex membris constat, corpus; aut urbes quidem omnes, villas, et praedia subesse regi, non vero, quae his continetur, ipsam provinciam."

24) Qua de re cf. vel ipsum Natalem Alex, qui cit. diss. IV. in saec. L §. 4. in resp. ad object. VIII. aperte profitetur canoneni illum utpote a Leone M. reprobatum nullam vim habuisse, unde et graeci ipsi illum ex codice ecclesiae suae expunxerunt. Cf. etiam Roucaglia in *Animadvert.* ad diss. IV. sacc. XV et XVI. Natalis Alex.

synodo collecta de romana etiam ecclesia controversia extiterit: licebit cum decenti reverentia de proposita quaestione venerantes percontari, responsumque admittere, et sive juvari sive juvare, non tamen impudenter contra senioris Romae pontifices sententiam dicere. -5 Multo igitur minus poterit universalis synodus rom. pontificem deponere. Quomodo enim poterit sive synodus oecumenica, sive quaevis alia potestas in terra auferre a pontifice primatum illum quem nulla ei humana potestas dedit, aut conferre potuit, sed quem ipse immediate a Deo habet?

631. Huc demum accedit nova doctrinae nostrae confirmatio ex nimis recenti adversariorum sententiae origine. Primum enim gallicanae sententiae vestigium occurrit in conc. pisano ad schisma occidentale tollendum coaeto, nec sine horrore propositio de superioritate concilii supra pontificem excepta est. 28 Cum vero nullum remedium attulerit pisana synodus, immo malum non parum auxerit, a Joann. Gersonio cancellario parisiensi in medium iterum prolata est nova haec sententia in conc. constantiensi, ubi coepit patronos habere, donec in ejusdem concilii sess. IV et V., non paucis refragantibus etiam ex *obedientia,* ut vocant, Joannis XXIII. qua sola tunc constituebatur concilium, absente et repugnante eodem Joanne XXIII., *per modum constitutionum synodalium* ad schisma tollendum asserta fuit27: rursum vero a conc. basileensi sess. II. adstructa. 28 Porro ex illo tempore factiosi quique, jansenistae, aulici. Febronius, Eybel, Emsensium conventus, aliique ejusdem furfuris homines non solum doctrinam hanc novam ac toti antiquitati adversantem pugnaciter asseruerunt, verum etiam summis extulerunt laudibus decreta constantiensia et basüeensia. Dissimulant interim isti, bina illa concilia tunc temporis non fuisse oecumenica; numquam de aperta et expressa approbatione illorum decretorum ex parte apostolicae sedis constitisse; decreta illa non esse absoluta, sed coarctari ad casum de pontifice dubio, ac de tempore schismatis2'; rom. pontifices saepius iisdem refragatos esse 3°; innumeros prope theologos contrariam doctrinam protueri.31 Attamen

ss) In collect, conc. veneta Colcli, toni. X. coi. 879.

î6) Cf. Ballerin. *De potestate ecclesiastica,* cap. 5. §. 3.

2) Cf. Matth. Petitdidier in op. *Dissertatione storica e teoloyica in cui si esamina, qual sia stato il sentimento del concilio di Costanza,* etc. Trad, dal franc. Roma 1731. in 4. cap. 4. pag. 338 seqq. Hanc editionem selegi ulpote ceteris uberiorem, quaeque exhibet documenta ipsa originalia.

Is) Deer. Ill et IV. apud Harduin. Ac/α, etc. tom. VIII. col. 1121.

z9) Cf. Petitdidier loc. cit. pag. 347 seqq. et Ballerin. op. cit. *De potest, eccles.* cap. *1:* nec non Roncaglia in *Aniniadv. in decreta,* sess. IV et V. cone, conslantiensis ad calcem cit. diss. IV. Nat. Alex. §. 1 et 3.

30) Cf. Roncaglia ibid. §. 5.

31) Loquens propterea Duallius de sententia quam vindicamus, tali cani affirmai auctorum numero et gravitate gloriari, ut ..Totus orbis, *exceptis pauculis doctoribus,* earn amplectatur." Cf. Zaccaria in *Antifebronio vindicato.* tom. H. diss. IV. cap. 5. §. 3.

si nonnullos ex 'istis neotericis audias, elato supercilio, perinde ac si ipsi soli saperont, ceteros omnes veluti pontificum assentatores despiciunt, atque sententiam tot antiquitatis documentis fultam, divinae ecclesiae a Christo fundatae constitutioni innixam, tot conciliorum oecumenicorum apertis decretis firmatam, a sanioribus doctoribus traditam et in ecclesia communem, \eluti inauditum paradoxum traducunt, ut reprobata sua constantiensia et basilcensia decreta tantum obtrudant. Adeo verum est potiorem partem in iis quae minime arrident, sibi voluntatem magis quam intellectum vindicare!

P
DIFFICULTATES.

632- I. O bj. Scriptura aperte sententiae de praeeminentia concilii supra pontificem suffragatur: nam Christus Matth. XVIIL 15 seqq. ait: *peccaverit in te frater tuus . . . dic ecclesiae: si autem ecclesiam non audierit sit tibi sicut ethnicus et publicanus.* Jam vero Petrus ejusque successor *frater* est, qui peccare potest; ergo ex Christi lege et ipse ad ecclesiam saltem in concilio congregatam deferri potest, ab eoque tamquam a supremo tribunali puniri. 32 2. Eo vel magis quod promiserit Christus sese in medio adfuturum ubi duo vel tres fuerint in ejus nomine congregati 33, 3. qui ad exemplum concilii Hierosolymitani dicere possunt: *Visum est Spiritui Sancto et nobis. 34* Ergo.

633. R. AT. *A.* ad 1. prob. *D. Dic ecclesiae,* seu concilio, si de eo agatur qui ecclesiae seu concilii auctoritati subjectus sit. *C.* si de eo qui ecclesiae sive concilio uti primas et episcopus praeeminet, *N.* Hoc prius evincendum ab adversariis esset, ut aliquid pro causa sua inferre possent ex adducto testimonio; alioquin principium petunt, uihilque legitime concludere queunt. Petrus utique ejusve successor rom. pontifex *frater* est natura, fide, aliisque titulis, ast simul omnium pater est, caput ac superior, utpote ecclesiae universae a Christo ipso praepositus. 35 Si casus itaque contingeret

lia Gersonius. Almainus, Card. Alliacensis, Natalis Alexander aliique passim. De Gersonii doctrina ac fidei puritate cf. Pelildidier op. cit. cap. 1. pag. 293 seqq. ac videbis eum talem haud esse, qualis ab editore istius operum praedicatur. De Andrea d'Escobar, Nicolao Gustulo, Juliano Cesarini, Paulo Sarpio, Thuano, Launojo, etc. qui sunt heroës febronianorum, ci. Zaccaria in *Antifebronio. Introduzione* cap. 6.

*3) Matth. XVIIL 20.

’·) *Act.* XV. 28. Et haec praecipua fundamenta sunt hujus sententiae, quae ex Scripturis afferuntur: reliqua quae ab adversariis congesta sunt ad rem non perlinent, ut cuique legenti diss. IV. saec. Xλ’ et XVI. Natalis Alex, patebit, qui haec omnia collegit, art. 1. §. 2.

3S) Hinc optime Pius 11. postquam docuit rom. pontificis esse concilia congregare cl dissolvere, subdit: ,>Qui etsi filius est propter regenerationem, propter dignitatem tamen Pater habetur: et sicut filiationis causa venerari debet ecclesiam tamquam matrem, ita et praelationis causa praefertur ei, ut pastor gregi, princeps populo, rector familiae;’* apud Roncaglia in *Aniinado. in conc. basileense* ad calcem diss. VIII. Natalis Alexandr. §. 5.

qnod pontifex peccator contumax esset, posset quidem ab inferiori ea qua par est reverentia commonefieri; verum ultra progredi nefas esset, sed Dei interim providentiae ejus resipiscentia esset committenda, ab eaque precibus ac gemitibus unice efflagitanda. 3 e

634. Ad 2. *D.* Ibi duo vel tres fuerint congregati *legitime^* id est cum suo capite. *C.* illegitime et adversus caput. A'. Alioquin Christus in medio fuisset conciliabnli ephesini IL, ariminensis, constantinopolitani a Photio adunati etc. Accedit in adversariorum interpretatione non solum concilia generalia, verum etiam provincialia supereminere pontifici romano.

635. Ad 3. *D.* Praesente Petro, adeoque rom. pontifice *C,* Petro absente, immo vero obsistente. A. Responsio patet ex dictis.

636. IL Obj. Opinio de praeeminentia pontificis supra conciliuin adversatur toti antiquitati. 1. Compertum enim est Asianos quartodccimanos restitisse Victoris decreto: restitisse item s. Cyprianum cum episcopis asianis et africanis. qui alioquin cessissent oecumenici concilii decreto. Idem dicatur oportet de gestis in causa donatistarum, qui defectu plenarii concilii, ut passim testatur s. Augustinus[36], ad unitatem revocari non potuerunt, quamvis plura lata essent a rom. pontificibus decreta; nec non de gestis in causa Apiarii Romam a sententia synodi provincialis appellantis eodem s. Augustino teste.[37] 2. Idipsum evincit celebratio conciliorum generalium ad haeresim compescendam Nestorii, Eutychetis. monothelitarum, qui licet damnati jam fuissent a rom. pontificibus, iterum a concilio oecumenico veluti supremo tribunali debuerunt damnari, ut causa finita dici posset. 3. Quare s. Gregorius M. mire extollit conciliorum oecumenicorum auctoritatem.[39] 4. Innocentius vero III. aperte professus est concilium generale sibi praeeminere, seque ab eo coerceri etiam posse: sic enim inter alia scribit ad Philippum Augustum Galliarum regem: ..Verum si super hoc, absque generalis deliberatione concilii determinare aliquid feritaremus, praeter divinam offensam et mundanam infamiam, quam ex hoc possemus incurrere, *forsan ordinis et*

36) Cf. Bellarm. *De eccles. et conc.* lib. I. cap. 9. n. 5. Quapropter Innocent. III. *De consecr. Pontificis* ait: ‚In tantum mihi fides necessaria est, ut, cum de celeris peccatis Deum judicem habeam, propter solum peccatum, quod in fide committitur (uti a persona privata) possem ab ecclesia judicari." Cf. Veilh, *De primatu* sect. IL §. 49. Hinc receptum semper in ecclesia est illud principium veluti axioma: *Prima sedes a nemine judicatur,* de quo loquitur vel ipse Maimbourg in op. *Histoire du grand schisme tf Occident,* Paris 1680. Tom. II. livr. V. pag·. 305. Cf. quae paulo ante retulimus ex cone, generali VITI.

*') *De baptismo contr. Donat,* lib. I. cap. 7: et lib. II. cap. 9 etc.; epist. XLIII. al. CLXII. *ad Glorium, Eleusium* etc. cap. 7. η. 19.

38) In epist. concilii africain ad Papam Caelestinum apud Harduin. *Acta conc.* tom. I. col. 947 seqq.

39) Lib. I. *Epislol.* XXV. edit. manr. alias XXIV. col. 515.

officii nobis periculum immineret, cum contra praemissam veritatis sententiam nostra non possit auctoritas dispensare/' 10 Ergo.

637. R. A. /L ad 1· 7). Cessissent ii pervicaces decreto concilii oecumenici celebrati sub praesidentia rom. pontificis, *Tr.* seorsum ab illo celebrati, A. In hoc porro vertitur totius quaestionis cardo juxta praenotata. Ex qua quidem animadversione jam patet paralogismus adversariorum tum in hoc, tum in sequentibus argumentis, quae omnia eodem vitio laborant, falsae nempe, ut ajunt, suppositionis.

638. Ceterum in causa Asianorum quartodecimanoruni agebatur de re disciplinari, quae tota ex veritate facti pendebat, utrum nempe ex s. Joannis traditione esset pascha celebrandum luna.JKIV., an vero dominica insequenti ex traditione s. Petri. 11 Putabant propterea Asiani voluisse s. Victorem ex ignoratione propriae ipsorum traditionis eos cogere ad suum ritum, quem a s. Joanne acceperant, deserendum. Addo, etiam post concilii nicaeni decretum non paucos etiam ex occidentalibus in antiqua consuetudine diu retinenda perstitisse. 42 Nimis proinde evinceret argumentum adversariorum, si quid valeret.

639. Idem dicendum de resistentia s. Cypriani, ceterorumque episcoporum, cum et ipsi contrariam consuetudinem, seu traditionem non ubique obtinere acriter contenderent, ac propterea liberum ecclesiis esse in re, quam disciplinarem arbitrabantur, propria instituta sectari. Et hic praeterea adnotandum, etiam post concilii nicaeni decretum impune non paucos consuevisse ab haereticis tinctos iterum baptizare. 43

640. In causa donatistarum agebatur pariter de quaestione facti, de culpa aut innocentia Caeciliani. Nimirum s. Melchiadem, qui ejus asseruerat innocentiam, haud satis perspectam habuisse Caeciliani causam excipiebant donatistae, ac propterea iterum ad examen in concilio plenario causam illam revocandam contendebant. Ejusmodi autem concilium minime necessarium esse vel ipse s. Augustinus fassus est. 44

641. Afri in causa Apiarii errore facti decepti sunt, haudquaquam animadvertentes canones sardicenses inter nicaenos cauoncs recenseri4 5, et hic pariter causa agitabatur personalis in qua pontifex decipi poterat. Quapropter

4°) Epist. CVL ad Philippum Augustum apud Nat. Alex. Diss. cit. §. 4. n. 30.

4') Cf. Euseb. *Hist. eccl.* lib. V. cap. 23.

'') Cf. Usscrium *De primordiis ecclesiae. Britann.* pag. 925 seqq. Bucherium op. cit. cap. 10. *in paschalem canonem Victorii,* nec non Bollandianos tum tom. III. mens. Febr. die XVIII. ad vitam s. Colmani episcopi Landisfarnensis §. 2. turn tom. II. mens. Jun. die IX. *ad vitam s. Columbae,* sen *Columbani presb. Abbatis in Jona Scotiae insula,* ad vitam prolixiorem Commentario praevio 2.

43) Cf. quae scripsimus in Tract. *De Sacram, in genere,* cap. 3. prop. I. η. 116 seqq.

4<) Cf. Roncaglia in *Animadc.* ad diss. IV. saec. XV et XVI. Natalis Alex. §. 8.

4i) Cf. Marii Anton. Cappelli Ord. Convent. *De appellationibus ecclesiae africanti? ad rom. Sedem dissertat.* Romae 1722, cap. 5. nec non Ballerin. in *Tractatu de*

africain praesules improbas tantum appellationes haud facile nimis admitti a rom. pontificibus exoptabant.

642. Ad 2. *D.* Ob extrinsecam auctoritatem, quae exurgit ex conjunctione et conspiratione capitis ac membrorum in eandem sententiam, *C.* oh auctoritatem intrinsecam, quae superveniat pontificum decretis, AT. Illud in primis animadvertimus extra praesentem, quam agitamus controversiam, haec urgeri ab adversariis. Omnia enim concilia illa convocata, celebrata, aut saltem confirmata sunt a rom. pontificibus, uti paulo post ostendemus. In casu autem nostro quaestio est de concilio celebrato absque pontifice, et ad pontificem cogendum. Agebatur praeterea in illis conciliis de haeresibus damnandis et fide catholica asserenda; nemo autem unus dubitavit rom. pontifices decretis conciliorum, quae ab ipsis probata fuerint et confirmata, in fidei articulis subjici. Hic vero agitur de vi coactiva conciliorum generalium in rom. pontifices circa rem disciplinarem. Demum observamus catholicos omnes statim acquievisse rom. pontificibus in errorum damnatione, ne ipsis quidem conciliis exceptis; haereticos autem qui pontificum decretis restiterant, restitisse pariter auctoritati conciliorum oecurnenicorum, uti ex haereticis antiquioribus et recentioribiis compertum est. Nihil propterea ex horum reluctatione concludi potest.

643. Ad 3. *D.* Extollit s. Gregorius M. concilia oecumenica sub regimine rom. pontificum celebrata. *C.* concilia acephala de quibus hic agitur, *N.*

644. Ad 4. *D.* Ea scripsit Innocentius III. ne se periculo exponeret agendi contra Christi sententiam: *Quod Deus conjunxit) homo non separet:* quaeque pendebat ex discussione facti, *C.* absolute, *N.* Cum enim Philippus priori uxori Ingelburgae vellet aliam superinducere, obtendens prius matrimonium non fuisse consummatum, secus ac affirmaret Ingelburge, Innocentius noluit factum istud per se excutere, ne in difficili adeo negotio deciperetur. Voluit proinde ut a concilio simul expenderetur: sicque etiam moras nectebat, ut interea Philippus, defervescente priori aestu, ad saniora consilia se reciperet, ut reipsa factum est. 4 6

1545. III. Obj. 1. Concilium constantiense sess. IV et V. duo edidit decreta quibus declaravit concilio generali quemcumque cujusvis dignitatis, *etiam papalis* obedire teneri. 47 Concilium autem basileense quinquies decreta constantiensia confirmavit. 48 2. Haec porro concilia recepta fuerunt et approbata ut oecumenica a Martino V., Eugenio IV. et Pio II. 19 Jam vero

antiquis lu/η editis tum ineditis collectionibus canonum. tom. III. opp. s. Leonis. Part. II. cap. 1- §· 3. Marchetti, *Hei concilio di Sardica.* Part. II. ξ. 5. η. 61 seqq.

,e) Cf. apud Hurter *Histoire du Pape Innocent. III.* tom. HI. live. XVIII. ed. cit. pag. 226 seq.

'7) Apud Hard. *Acta cour.* VIII. col. 252 et 258.

'') Ex Nat. Alex. diss. cit. §. 7 cl 8· diss. ' ili. snec. XV el XVI. „«·(. 3 et 4.

conciliorum oecurnenicorum decreta quae a rom. pontificibus confirmata sunt, omnimodam vim habent, ut nemo iis possit absque erroris nota refragari. 3. Huc quoque accedit celeberrima declaratio cleri Gallicani ann. 1682 in solemnibus comitiis emissa, in qua auctoritas suprema concilii generalis supra pontificem struitur. Ergo.

646. **Ilesp.** ad 1. *1).* Concilium constantiense decrevit supremam concilii potestatem super pontifices dubios et ad tollendum schisma, *C.* supra pontifices certos, *N.* Id constat ex ipso prooemio decreti sess. IV. ubi aperte illius concilii patres declarant: *Pro extirpations praesentis schismatis*50; cum vero non alio sensu ea decreta probaverit concilium basileense, jure infertur ejusmodi decretis nulla ratione praeeminentiae rom. pontificis certi supra concilia generalia derogari. Si addatur, incertum omnino esse utrum pro oecumenico haberi debeat constantiense concilium in illis sessionibus ob ea quibus laborabat vitia, multoque vero magis concilium basileense quod desiit in conciliabuhim schismaticum atque eo prorupit audaciae, ut Eugenium IV. legitimum pontificem haereticum declaraverit ac deposuerit, quanti faciendae sint istae auctoritates patebit. 31 Attamen decreta horum conciliorum sunt sedes praecipuae omnium argumentorum, quibus nituntur adversarii fulcire praeeminentiam concilii acephali super rom. pontificem Christi vicarium et caput universae ecclesiae.

647. Ad 2. *D.* Concilia constantiense et basileense a rom. pontificibus confirmata sunt in gestis adversus haereticos et in fidei definitionibus, *C.* in decretis de quibus agitur, *A.* Etenim Martinus V. expresse declaravit se: *Omnia et singula determinata, conclusa et decreta in materiis fidei per praesens concilium* (constantiense) *conciliarüer tenere, et inviolabiliter observare velle, ipsaque sic conciliariter facta adprobare, et ratificare, et non aliter, nec alio modo.*52 Quam quidem declarationem facto ipso confirmavit pontifex, dum edita bulla oratoribus Polonis sub poena excommunicationis prohibnit ne a pontifice ad generale concilium provocarent. 53 Hanc vero bullam istorum decretorum constantiensium *fundamentale penitus robur destruxisse,* Joann, ipse Gersonius, praecipuus ipsorum assertor et vindex, conquestus est. 51 Sed neque Eugenius IV. probavit decreta concilii basileensis, dum

J0) Loc. cit.

s1) Cf. Roncaglia in *Animadvers. in decreta* sess. IV cl V. conc. Constant, f. 1. ad calcem diss. IV. saec. XV et XVI. Natalis; et in *animadv.* ad diss. VIII. quae est de concilio Basileensi 6 et 7. praecipue vero card. Orsi *De rom. Pontificis auctoritate,* tom. II. part. I. loto libro V. nbi agit de conc. conslantiensi, et ejusdem lomi part. II. lib. VI. ubi agit de conc. basileensi. Idem brevius praestiterunt Ballerinius in op. *De ecclesiastica potest, vont. Pontificum,* capp. 7, 8 et 9. atque Pclitdidier op. cit. capp. 3, 4, 5 et 6. Hi omnes scripserunt post Schelstrate quem impugnaverat Natalis Alex.

i1) In collect, cone, veneta Coleti tom. XVI. col. 746.

53) Ibid. col. 747 seqq.

In dialogo apologetico pro con-

litteris datis die IS. Jan. ann. 1433 legitimam concilio continuationem induisit, ut ipsemet pontifex declaravit in soleinni congressu Florentiae habito dicens: Aos *quidem bene progressum concilii approbavimus, volentes ut procederet. ut inceperat; non tamen approbavimus ejus decreta.*41 Multo voro minus probavit Pius IL de quo Natalis .Alex, conqueritur, ipsum, mutata conditione, mutasse sententiam quam in minoribus constitutus Aeneas Sylvius sectatus fuerat de concilii supra pontificem praeeminentia.5 R

648. Ad 3. *D.* Quae tamen saepius reprobata est a rom. pontificibus, atque ab ipsis illius auctoribus retractata, *C.* quae aliquam obtineat auctoritatem, A. Etenim ad rom. pontifices quod spectat, satis hic sit verba adducere quibus Pius VI. in const. *Auctorem fidei* synodum pistoriensem, quae illam declarationem adoptaverat, perstrinxit: *Quamobrcm quae acta conventus Gallicani, mox ut prodierunt, praedecessor noster ven. Innocentius XI. per litteras in forma brevis die* 11. *Aprilis ann.* 1682, *post autem expressius Alexander VIII. constit.* **Inter multiplices** *die* 4. *Augusti ann.* 1690 *pro apostolici sui muneris ratione improbarunt, resciderunt, nulla et irrita declararunt, multo fortius exigit a nobis pastoralis sollicitudo recentem horum factam in synodo tot vitiis affectam adoptionem relut temerariam, scandalosam, ac praesertim post praedecessorum nostrorum decreta, huic apostolicae sedi summopere injuriosam, reprobare ac damnare, prout eam praesenti hac nostra constitutione reprobamus, et damnamus, ac pro reprobata et damnata haberi volumus.* Quod vero attinet ad auctores declarationis in epist. data ann. 1693 ad Innocentium XII. *Profitemur,* scribunt, *et declaramus nos vehementer quidem, et supra id quod dici potest, ex animo dolere de rebus gestis in comitiis praedictis, quae Sanctitati vestrae, et suis praedecessoribus displicuerint summopere: ac proinde quidquid in ipsis comitiis circa ecclesiasticam potestatem, et pontificiam auctoritatem decretum censeri*

demn. proposit. J. Parci, opp. edit. Ellies Dupinii, Antwerp. 1706. loin. IL coi. 390. ubi sic scribit: »In deteriora continue relapsa est, usque adeo, quod pro parte dominorum Polonorum interjecta est tandem appellatio ad futurum concilium: cui appellationi cum respondendum esset, lecta ••st. ut dicitur, in consistorio generali et publico, quod ultimo Constantiae celebratum est, minuta quaedam sub forma Bullae; *destruens* (ut asserunt qui legerunt eam) *fundamentale penitus robur,* nedum pisani, sed conslanliensis concilii, ct eorum omnium, quae in eis, praesertim super electione summi pontificis, et intrusorum ejectione, attentata factare suut. Con-

tinebat itaque in nullo casu licere appellationem a papa facere, nec ejus judicium in casu fidei declinare . . . contra decreta concilii·"

ij) Ita testatur card. Joann. De Turn··cremata qui interfuit ipsi congressui Horenlino, idque ex ore accepit Eugenii IV. el refert in op. *De summa ecclesiae,* lib. II. cap. 100- quodque profert Rocabertus in *Bibliotheca· maxima pontificia,* tom. XIIL pag. 430. col. 2. Cf. ejusdem card. *Apologiam Eugenii* / **I**. *ad Basileensem oratorem in Florentino concilio* apud Labh. tom. XIIL col. 1661 .seqq.

iC) Cf. Roncaglia, *Animadv.* in diss. VIIL saec. XV et XVI. P. Natalis §. 5.

potuit, pro non decreto habemus, et habendum esse dedUirtimus. *l Ludovi-ï'us XIV. pariter retractavit edicturn quo declarationem in publicis scholis et academiis tradi praeceperat. 58 Demum vel ipso Bossuetus non sine sto-macho *abeat ergo,* inquiebat, *declaratio quo libuerit.* 59 Quaenam igitur superest declarationi illi auctoritas, ut jure objici possit? __ |__

649. IV. Obj. 1. Vel ipsa ratio et sensus naturae communis docet. *totum majus esse sua parte;* jam vero concilium est totum, pontifex autem tantum ecclesiae pars, concilium igitur majus est pontifice. 80 2. Dictat praeterea jus naturae, quod membra quae totum inficiunt corpus, possint am-putari: tale vero membrum censeri dehet pontifex flagitiose vivens; poterit igitur ab ecclesiae corpore per concilium abscindi. 3. Accedit, sententiam de praeeminentia pontificis supra concilium jam obsoletam penes plurimos esse, ac magis in dies vilescere. Ergo.

650.. Resp. Ad 1. Ratio docet totum majus esse sua parte, si de toto *physico* sermo sit, *C.* si de toto *morali,* A; Absonum prorsus est a magni-tudine physica assurgere ad auctoritatem moralem, perinde ac si haec ab illa esset dimetienda. In hac hypothesi major esset auctoritas exercitus quam ducis: filiorum quam patrisfamilias; ecclesiae quam Christi: spectata siqui-dem mole minor est dux exercitu, pater familia, Christus ecclesia. Ita desi-piunt qui sic argumentantur! Addatur, in ecclesia auctoritatem communica-tam esse extrinsecus a Christo, adeoque ibi majorem reperiri, ubi majorem Christus collocaverit: porro Christus non ecclesiam Petro, sed Petrum eccle-siae praeposuit ut caput, pastorem, principem ac vicarium suum.61 Nec omittendum pro certo sumere adversarios, quod falsum omnino est, ecclesiam nempe acephalam *totum* esse, cum nec ecclesia dici possit. 62

651. Ad 2. *D.* Dictat jus naturae amputanda ea membra esse, quae corpus inficiunt, si sint minus principalia, *C.* si sint membra principalia cujusmodi est caput, JV. Quid si ratio haec in civili societate valeret? Quot turbae ac seditiones orirentur? Negamus praeterea esse in ecclesia auctori-tatem in pontificem, qui auctoritatem suam immediate a Christo accipit; haec proinde ab hominibus auferri nequit, prouti neque ab hominibus confertur.

652. Ad 3. *D.* Obsolevit ac viluit haec sententia apud plurimos neo-tericos quibus nova placent, *C.* apud sanos catholicos theologos, *N.* Apud

ὑτ) Cf. apud card. Litta op. cit. *Leltere* etc. leti. IV. pag·. 24 seq.

iS) Ibid. pag. 21.

i9) Ibid. pag. 22. Cf. dc hac *Declara-tione,* P. Bianchi opp. cit. tom. II. pag. 637. Zaccaria in *Anlifebronio,* tom. II. cap. 10. n. 8 seqq. nec non De Maistre *De l'église Gallicane,* lib. Π. chap. 3 suiv.

in) Ita Gersonius, card, de Alliaco, etc. apud Petildidier op. cit. cap. 2. et post ipsos Natalis Alex, aliique passim.

6I) Cf. Petildidier loc. cit.

i2) Apposite de Natali Alex, qui haec ipsa objecit Albertinius or. Pr. vol. I. *Acroasi* IX. *Dc rom. Pontif.* „Vir integrae fidei, immensae eruditionis, judicii summi: at in re nostra nullius criterii, incertae senten-tiae, perpetuae cum semetipso pugnae.

hos enim veritas immota stat, quae sine piaculo vix aut ne vix quidem impugnari potest. Huc enim refertur prop. XXIX. ab Alexandro VIII. proscripta: *Futilis et toties convulsa est assertio de pontificis romani super concilium oecumenicum auctoritate, atque in fidei quaestionibus infallibilitate.* el

PROPOSITIO III.

Ad solum rom. pontificem ii sui primatus spectat concilia oecumenica cogere, iis praesidere, caque confirmare.

653- Et haec propositio legitime sequitur ex priori de natura primatus rom. pontificis a nobis vindicata. Etenim si natura pontificii primatus in eo consistit, quod sit auctoritas episcopalis in universam ecclesiam, et respectu omnium episcoporum, jure infertur ab illo solo convocari concilium occumenicum posse, eidemque illum solum posse praeesse, atque item unice confirmare. qui supremus est episcoporum omnium pastor et episcopus, quique in illos sive distributive sive collective sumptos potest ex divina dispositione auctoritatem exercere. Atqui ex dictis talis est solus rom. pontifex; ergo.

654. Rursum: illius tantum est quae recensuimus praestare, qui jure divino toti praesidet ecclesiae quam generale concilium repraesentat: jam vero solus rom. pontifex jure divino praesidet ecclesiae universae; ipse proinde solus potest episcopos cogere, atque iis collectis tamquam caput ac supremus pastor praeesse et acta probare.

4 655. Quod vero speciatim attinet ad confirmationem conciliorum oecumenicorum, illam ad solum rom. pontificem pertinere, praesertim si neque per se, neque per legatos suos iisdem interfuisset, exinde constat, quod nisi ipse concilium confirmaverit, sive acceptaverit, illi ve consenserit, hoc neque oecumenicum sit, neque in suis judiciis irreformabile. Nam eatenus habetur uti oecumenicum et infallibile concilium, quatenus ecclesiam universam repraesentat cui infallibilitatem Christus promisit. Jam vero sine rom. pontifice, qui totius ecclesiae caput est, concilium quodlibet aut oecumenicum aut repraesentans universam ecclesiam nec est. nec dici potest, cum sit corpus acephalum: ergo sine pontificis confirmatione nullis hisce praerogativis con-

-i!

63) In quam proposit. cf. Viva, *Damnatae theses* etc. Patavii 1717. pag. 447 seqq. Atque hic obiter observo, eos qui hanc doctrinam tuentur, ut plurimum sectari moralem doctrinam rigidiorem: ast iidem isti, cum agitur de rom. pontificis auctoritate, videntur obliti suorum principiorum , et absque scrupulo quod sibi magis arridet, adversus pontificias constitutiones amplectuntur. Possem hic adjicere catalogum theologorum, qui etiam post declarationem sic dictam cleri gallicani antiquam immo avitam doctrinam adstrnxcnmt. Verum hnnc reperies apud Zaccaria in *Antifebronio ,* tom. IL diss. II. cap. 4. ct in 4«-*lifebronio vindicato,* part. IL diss. IV. cap. 5. quibus plurcs alii addi possent.

cilium gaudet, multo vero magis eis destituetur, si contradicentem habuerit pontificem. Quare hinc factum est, ut numquam cujusvis concilii decreta, quae rom. pontifex firma ac rata non habuerit, veluti ineluctabilia ac fide divina credenda suscepta fuerint; contra vero tamquam divina fuere recepta, quae a rom. pontifice fuerint confirmata. 1

656. Ex his patet I. quid de aulicis illis scriptoribus sentiendum sit, qui jus convocandi concilia generalia uni tribuunt politicae potestati; aut saltem autumant non competere rom. pontifici jus illud nisi ex tacita principum atque ecclesiarum consensione. 2

657. 11. Quid itidem de iis sentiendum, qui perfricta omnino fronte asseverant esse in potestate concilii deferre alteri praesidentiam quam legatis pontificiis, perinde quasi pontifex jure divino ac proprio expoliari a quoquam posset, et in caput membra dominarentur. ----------

658. III. De iis, qui pontificiam confirmationem ad merum suffragium restringunt, et ad assensum cujusmodi ab infimo episcopo datur; aut statuunt concilia oecumenica absque ulla ulteriori^apuijaba.tione infallibilia esse, ut facilius inde evincant concilium oecumenicum, id est acephalum, supra pontificem esse. 4 Hi enim omnes sunt catholici larvati, et causae catholicae proditores, qui odio aestuant in apostolicam sedem, quam pro munere tueri ac defendere tenerentur.

659. Priusquam vero difficultates adversariorum proferamus, operae pretium erit animadvertere, fieri quandoque posse, ut concilium neque convocatione, neque praesidentia rom. pontificis celebratum sit, obtineat tamen dignitatem concilii oecumenici accedente rom. pontificis approbatione et confirmatione, cujusmodi censetur concilium constantinopolitanum L Confirmatione enim pontificia defectus si qui fuerint, sanari possunt. \

DIFFICULTATES.

660. I. Obj. 1. Octo priora concilia generalia in oriente celebrata ab imperatoribus indicta sunt; 2. in quo quidem summum imperantem jure suo usum esse exinde liquet quod *ad eum pertinet, ut, potestate sibi concessa,*

') Quin immo animadvertendum est, interdum vel ipsa concilia provincialia confirmata a rom. pontifice auctoritatem adepta fuisse ineluctabilem, ul constat de conc. arausicano II. Concilium constantinopolitanum I. ab initio, defectu istius confirmationis, neque inter oecumenica recensebatur, sed solum postquam probatum est a rom. pontifice.

') Ita inter ceteros sentit Febronius, */)e statu ecclesiae et legitima rom. pont, potestate*, cap. 6. 2 et 3. et post eum etiam Pehein in *jure eccl.* tom. 1. §. 767. ex catholicis; ex protestantibus vero Wiggers in op. *Allgemeine Encyclopaedic,* seu *Encyclopaedia Univers,* etc.

J) Ita rursum Febronius op. cit. cap. 5.

4) Febronius loc. cil. cl anonymus in *Theologische Quartalschrift,* seu *Ephemerid. Theologicis,* Tûbing. 1823. pag. 272.

populi ei commissi non modo temporalem, sed aeternam etiam felicitatem tueatur atque promoveat. Ex hoc vero fonte fluit jus, ortis haeresibus, imperandi, ut episcopi in coetum coeant, 4 Id praeterea confirmatur ex eo *quod, quum omne concilium in territorio quodam sit celebrandum, tali vero pontifex careat, nec jure convocandi concilii gaudere possit.* 6 3. Quod si progressu temporis rom. pontifex consuevit convocare concilia generalia, cum *nulla lex divina aut ecclesiastica extet, quae convocationem generalium conciliorum rom. pontifici reservet, tacito principum et ecclesiarum consensu jus hoc rom. pontifici dimissum fuisse* dicendum est 7; 4. aut si placet, tribuendum hoc erit *usurpationi* rom. pontificum, qui medio aevo in tanta potestatis sacrae et profanae *confusione* jus imperio adeo pretiosum ac necessarium eripuerunt.8 5. Sane prima ecclesiae aetate, summe conveniens erat, ut supremus imperans concilium convocaret, quandoquidem ecclesia uec sciverit, quomodo aliter haec convocatio institui deberet; romanis vero episcopis ne in mentem venerit, jus hoc pro se adserere: erroneum autem foret, ad tacitam juris hujus ab ecclesia imperanti factam cessionem provocare. 9 Ergo.

661. **Resp.** Ad 1. *D.* Ex consensu rom. pontificis, *C.* auctoritate propria, A*. Etenim si divino jure, uti ostendimus, unus rom. pontifex auctoritate pollet in omnes episcopos: si uni rom. pontifici onus incumbit pascendi universum dominicum gregem, ipse profecto solus vi primatus sui potest generalia concilia convocare. Dum igitur historia videtur imperatoribus tribuere convocationem conciliorum, intelligi id debet de convocatione, ut ita loquar, *materiali,* non autem de convocatione *formali* et *legitima,* quae nullo modo competere potest politicae potestati. Sane non desunt documenta quae

ab imperatoribus indicta. De concilio nicaeno I. constat ex patribus conc. constantinopolitani III. ann. 680 celebrati, qui, nullo repugnante, in acclamationibus dixerunt: *Arius divisor Trinitatis et partitor insurgebat, et continuo Constantinus semper Augustus, et* **Silvester** *laudabilis magnam atque insignem in Nicaea synodum congregabant* l°: de constantinopolitano I. nihil

') Ila Fcbrun. op. cit- cap. 6. §. 2.

e) Idem in *Traclatiuncula Jesuitae Heidelbergensi* (Anton. Schmidt) *opposita.* opp. tom. III.

') Idem loc. cit. ex opere *De stat" ecclesiae* etc.

s) Ila Pehem loc. cit.

') Ila Plankius in op. *Geschichte der chrisllich-kirchlichen Gesellschaftsverfassitng,* seu *Historia Constitutionis socialis Christianae Ecclesiae,* part. L pag. 680.

IO) Aci. XVIII. in *Sermone Acclarnalorio* apud Harduin. *Acta conc.* torn. III. col. 1418. Idipsuin insinuat Rufinns *Hist, reel.* lib. I. cap. 1. dum scribit quod imp. Constantinus ..*ex sacerdotum sententia* apud urbem Nicaeam episcopale concilium convocet;- (Opp. edit. Paris. 1830. pag. 195.) ex sententia scilicet tum s. Silvestri, tum Hosii episcopi Cordubensis qui tamquam legatus missus fuerat a s. Silvestro ad componendas quaestiones in oriente exortas circa diem celebrationis paschalis et ad sedandas turbas ab Ario in Aegypto excitatas, ut colligitur ex Socrate lib. I. cap. 7; et Sozomeno lib- I. cap. 16. atque ex sen-

attinet dicere, quum nonnisi per subseqnentem confirmationem fuerit inter oecunienica connurntyatum. 11 De conc. ephesino testatur liber diurnus rom. pontificum : *Sub principalis quidem memoriae Theodosio Augusto factum est, ex auctoritate tamen Caelestini aposlolicae sedis antistitis* 12 ; item cbalcedonense *jussione* Leonis M. convocatum esse a Marciano fidem faciunt Moesiae secundae episcopi in sua ad Leonem imp. epistola 13 ; nec diffitentur adversarii, qui hoc primum usurpatae majoris potestatis exemplum a Leone M. adducere consueverunt.14 Certa pariter res est ex epistolis ipsius Justiniani constantinopolitaniim II. seu generale V. ex consensu Vigilii fuisse celebratum 15 ; sic conc. generale VI. non fuisse absque consensu rom. pon-

(enlia Alexandri episcopi alex, ac liquet ex Epiphanio *haer.* LXVIIL §. 4. edit. Petav. tom. I. pag. 720. Quare Anaslasius Bibliothecar. *De vitis Pontificum* in *Silvestro* sect. 35. scribit: ..Hujus temporibus factum est concilium *cum ejus consensu* in Nicaea Bithyniae, et congregati sunt 318 episcopi catholici;▪ ed. Blanchinii, Rom. 1718. tom. L pag 37. Cf. etiam de hoc argumento P. Bianchi op. cit. *Delia potestà e della polizia della chiesa,* tom. IV. lib. II. cap. 3. §. 9. η. 1. nec non Muzzarelii in op. posthumo *De auctoritate rom. Pontificis in conciliis generalibus,* Gandavi (sine anno) tom. I. cap. 5. §. 2. pag. 82 seqq. ubi profert praeterea auctoritatem Theodori Sluditae ep. 34. ad Leonem Pont. Rom., et legatorum rom. sedis qui missi fuerant ad conc. chalcedonense a s. Leone M. ex quibus Lucentius act. I. reddens rationem quare Dioscorus ex praecepto s. Leonis sedere non deberet in concilio, dixit: »Quia cum personam judicandi non haberet, praesumpsit, et *synodum* (ephesinam II. proditoriam) *ausus est facere sine auctoritate sedis apostolicae, quod, numquam licuit, numqutim factum est."* Ad haec Dioscorus obmutuit, quod certo non fecisset, nisi aget retur de re tunc temporis exploratissima. E.v his patet impudentia Schrôckii qui in *Christliche Kirchengeschichte,* seu *Historia ecclesiae christianae,* part. V. pag. 530. ed. secunda, decretorie pronunciat in convocatione concilii nicaeni nullam Silvestrum partem habuisse. Cf. Roskov.-iny op. cil. §. 70.

I >) Quamquam neque desint documenta, quae suadeant imp. Theodosium ex consensu rom. pontificis Damasi illud convocasse. En verba conc. VI. oecumenici loc. modo cit. ..Macedonius deitatem Spiritus Sancti denegabat, sed maximus imperator Theodosius ct *Damasiis adamas fidei . . .* illam in hac regia urbe synodum congregabant." Cf. Baronium ad ann. 381. n. 19 ct 20. Cf. etiam Bianchi op. ct loc. cit. n. 2.

12) Quem edidit Garnerius S. J. Paris. 1680, pag. 36. Cf. Bianchi op. ct loc. cit. n. 6. et Zaccaria *Antifebronio,* tom. TV. part. II. lib. IV. cap. 1. Muzzarelii op. cil. tom. II. cap. 7. §. 2.

13) In cod. Encyclico apud Hard. *Acta conc.* lorn. II. col. 710. Observandum porro hic esi, hos episcopos rationem reddere quare per *jussionem Leonis romani pontificis* Chalcedonem convenerint; subdunt enim, *(pii vere caput episcoporum.* Luculentum praeterea testimonium hujus convocationis suppeditat s. Leo DI. qui ep. CXIV. ed. Baller, cap. 1. col. 1197. scribens: ..Propter quam (causam fidei) generale concilium ct ex praecepto Christianorum principum, et *cousensifapostolicae sedis* placuit congregari et Gelasius rom. poni, in epist. ad episcop. Dardaniae in collect, conc. veneta Coleti tom. V. col. 339. ..Ac pro veritate, scribit, ut synodus chalccdonensis fieret (sedes apostolica) *sola* decrevit."

▾1) Ita Plankius apud Roskovâny §. 70.

I5) Imperator Justinianus, licet repugnante Vigilio concilium V. congregaverit, tamen ex consensu Vigilii fuisse celebratum ex epistolis Vigilii ad *Entychium, et episcopos sub ipso constitutos.* et Ju-

tificis convocatum constat ex epistolis imp. Constantini Pogonati datis ad pontificem Donum, quibus illum hortabatur ad mittendos suos legatos ‘6, nec non generale VII. seu nicaenum II. ex consensu Hadriani 1. 17 ; demum generale VIII. seu constantinopolitanum IV. ex jussione Hadriani 11. 18 Cum igitur ex indubiis documentis constet omnia et singula priora octo concilia auctoritate et consensu rom. pontificum convocata aut celebrata fuisse ab imperatoribus, pudorem exuisse necessum est qui asseruerunt imperatores jure proprio illa coegisse. ‘9

662. Ad 2. *D*. Summus imperans praetor temporalem, aeternam etiam felicitatem promovere debet per media statui suo consentanea, C. quocumque modo, A'. Ex illa obligatione seu munere quod summo imperanti incumbit, non fluit jus imperandi episcopis sibi subjectis, ut exortis haeresibus in coetum coëant. Dum oriuntur errores, summus imperans commonefaciat pontificem, qui si opportunam judicaverit concilii celebrationem, nil intentatum relinquet nt ipsum cogat; atque, hoc modo consulet spirituali ditionis ei subditae bono. Immo si opus sit, rom. pontifici ad celebrandum concilium suppeditabit illud territorium, quo destitui rom. pontifices Febronius affirmat.

663. Ad 3- **Resp.** Utramque legem divinam et ecclesiasticam extare, quae convocationem generalium conciliorum rom. pontifici reservet. Extat

stiniani ipsius in ep. *ad Patres* quintae synodi. Quare patres conc. VI. in sermone acclamalorio cit. dixerunt: «Vigilius, post haec Justiniano piissimo consonuit, ct quintum concilium constitutum est.·· Cf. Zaccaria in *Antifebronio* loc. ciL part. IL lib. IV. cap. 1. pag. 121.

‚e) Cf. Zaccaria loc. cit. nec non Muzzarelli op. cit. tom. II. cap. 10. §. 4.

‚7) Id liquet ex Hadriani L epistola ad Tarasium, in qua sic scribit: «Quod si non perspecta mihi esset et probe cognita erga sacras synodicas sex constitutiones, et venerandas imagines vestra sinceritas et orthodoxa fides, nequaquam ad synodum convocandam *udsentiremus* ;· apud Zaccar. 1. c. Apud Hard. *Acta conc.* tom. IV. coi. 98. aliquantisper verbis immutatis haec ipsa leguntur. Cf. etiam Muzzarelli op. cit. torn. IL §. 2. ubi plura alia hanc in rem profert.

‚s) En verba Hadriani II. in epist. ad imp. Basilium: „ *Volumus* ergo, per vestrae pietatis industriam, illic numerosum celebrari concilium, cui nostri quoque missi praesidentes etc.” Apud Harduin. tom. V. col. 768.

*’) Hi nimirum ideo adnituntur hoc rom. pontificibus eripere jus, illudque transferre in regimen civile quia animo vehementer ab illorum primatu abhorrent, uti scite observat Roskovâny op. cit. §. 70. Attamen hi studiosi antiquitatis non animadvertunt se hac agendi ratione a sensu antiquitatis longe recedere. Vidimus jam rejectum fuisse uti latrocinium conc. ephesinum II. eo quod absque consensu rom. pontificis convocatum; nunc vero adjicimus concilium oecumenicum VII, quod act. VL ostendit ideo rejectam fuisse synodum a Leone et Constantino iconomachis imperatoribus congregatam, ..quod *adjutorem non habuerit illius temporis* rom, papam, vel eos qui circa ipsum sunt sacerdotes, nec etiam per vicarios ejus, neque per encyclicam epistolam, *quemadmodum 1er dictat conciliorum*.- Apud Harduin. tom. IV. coi. 327. Adeo nempe tunc temporis apud omnes certum erat, quod absque rom. pontifice nulla esset rata generalis synodus!

divina, quae onus imposuit Petro et officium pascendi agnos et oves, atque confirmandi fratres suos, ac proinde jus quod ex offiçiojexurgit. Extat praeterea ecclesiastica, consuetudine firmata ita ut numquam rata haberentur concilia ab alio, quam a rom. pontifice convocata, si casum excipias de pontifice dubio, aut haeretico (qui non alius quam ut homo privatus esse potest) *°, quia tunc sedes vacans censetur, atque ut vim habeat, debet a pontifice legitime electo confirmari. Ruit proinde quod de principum et ecclesiarum consensu obtrudit Febronius. Hoc enim paradoxum supponit quod falsum esse ostendimus de jure principibus inhaerente, cum tamen ipsi cum Valentiniano lateri teneantur: *Laicos otnnes se ingerere non debere in negotiis ecclesiae* 2 * ; alioquin apostoli se Hierosolymam convocassent ex consensu Caji Caligulae.

664. Ad 4. A'. Responsio patet ex dictis. Hoc effugium pseudo-catholicorum ct protestantium jamdiu obsolevit; cum jus et facta ipsi contradicant. 2 2

665. Ad 5. *D*. Prout sibi persuadet, aut divinare satagit adversarius, *C*. prout vere se res habet, A7. Optime siquidem noverat ecclesia quomodo illa institui convocatio deberet, quae exemplar habebat in primo concilio Hierosolymis celebrato. 23 Pontifices vero de inhaerente sibi divino jure in cogendis concijiis oecumenicis certi erant^ eo ipso quod scirent se *a* Christo praepositos esse universae ecclesiae. 2 4 Demum documenta attulimus quae in resp. ad 1. luculentissime id evincunt. —

666. П. Obj. Saltem perperam adstruitur rom. pontifici jus praesi(lendi conciliis oecumenicis. 1. Compertum est ex historia concilio nicaeno praesedisse Hosium cordubensem episcopum cum Vitone et Vincentio presbyteris rom. sedis legatis; porro licet Vito et Vincentius se subscripserint uti

10) Hic quidem est casus qui in abstracto potius quam in concreto solet afferri. Nec enim Dei providentiam, quae ideo vigilat super hanc rom. sedem, ejusmodi scandalum permissuram putandum est. Sane numquam hactenus casus iste locum habuit, spatio scilicet XVIII. saetulorum.

’’) En ipsa imperatoris verba ex Sozoneno lib. VI. cap. 7. *Ἔμοι μεν μετά λαόν Ηταγμένω, ον 3έμιί τοιαῦτα πολυπραγμοηΐν. Mihi quidem in laicoruni ordine conttitulo fas non est, hujusmodi negotia curiosius scrutari.* Ex ed. Val.

’’) Solent isti confugere ad locum communem pseudo-isidorianarum decretalium; verum nunc temporis hac arte nemini ainpiius imponunt «post lot catholicorum virorum exantlatos labores in illas Isidorianas.

23) Cf. Muzzarelli op. cit. tom. I. cap. 2 et

24) Hic addendum plura tam in oriente quam in occidente celebrata fuisse concilia sive provincialia, sive nationalia antequam data esset ecclesiae pax, uti ex historia compertum est. Jam vero ipsa analogia docet, quemadmodum concilia provincialia, ac nationalia aut a primatibus aut a patriarchis indicta fuerunt, non autem a praefectis civilibus aut a proconsulibus paganis, sic plane debuisse concilia generalia indici ab universae ecclesiae capite, non autem ab imperantibus politicis.

legati rom. pontificis, Hosius tamen subscripsit ut cordubensis episcopus.ls 2- Dicendum igitur est aut nomine imperatoris Constantini concilio praefuisse, aut a concilio ob nominis celebritatem meritaque erga ecclesiam primas partes Hosio fuisse delatas. 3. Neque est quod quaeras rom. pontificis legatos in concilio constantinopolitano I. aut in concilio ephesino; quamvis vero concilium V. seu constantinopolitanum II. celebratum fuerit praesente Vigilio pontifice, ipse tamen ei minime interfuit. 4. Ac ratio quidem est, quia ut animadvertit de Marea, ..si summam in censendo ac definiendo potestatem sedi apostolicae tribuamus; perit libertas suffragandi quam tantopere commendant Caelestinus et Leo pontifices. At vero concessa suffragiorum libertate, aequalitas quaedam hac in parte induci videtur inter pontificem et ceteros episcopos. Itaque aut unius libertas aut dignitas alterius periclitatur, sicut in disputationibus de auxiliis gratiae, vel hinc arbitrii humani libertas laedi, vel illinc gratiae vis et efficacia minui videtur. ł 26 Ergo.

667. **Resp.** A' ,1. Ad 1. *D.* Praefuit Hosius cordubensis conc. nicaeno ut Silvestri rom. pontificis legatus, *C.* praefuit quovis alio titulo, *N.* Nam praeter apertum testimonium tum Gelasii cyziceni, qui innititur praeterea auctoritate tum Eusebii Caesariensis 87, tum antiquae canonum collectionis2s, qui nempe exhibent Hosiurn s. Silvestri legatum, ipsa rei natura exposcit, ut Hosius nomine Silvestri ac forte etiam concilii occidentalis29, dicatur praesedisse concilio nicaeno. Etenim nulla ratio assignari potest: .,Cur Hosius cordubensis, ut inquit vel ipse Fleury, ex vulgari episcoporum ordine, alexandrino et antiocheno praesentibus, suo nomine omnibus episcopis praesedisset30;- idque confirmatur ex usu constanti insequentium conciliorum, in quibus, uti ostendemus, semper legati pontificii praefuerunt. Nec refert quod non subscripserit ut rom. pontificis legatus, sed tantum ut episcopus cordubensis, secus ac fecerint Vito et Vincentius, qui sese romanae ecclesiae legatos declararunt; nam uti observat Zaccaria necesse non erat quod hanc legationem apertius declararet Hosius, utpote omnibus orientalibus ecclesiis

3i) Cf. *Acta conc.* Hard. tom. I. col. 311. ubi legitur: *Osius cordubensis episcopus dixit: sic credo, quemadmodum dictum est;* juxta edit. Labbaeanam vero: *»Osius episcopus deitatis cordubensis prov. Hispaniae.* Deinde sequuntur subscriptiones Victoris (seu ut alibi legitur *Vitonis)* el Vincenlii.

î6) In *Dissert, de modo conciliandi potest, rom. Pontificis cum libert. suffr.*

z~) Lib. IL *Voluminis actor, conc. Eicaen.* cap. 5- apud Harduin. *Acta conc.* tom. L eoi. 375. ubi scribit ex auctoritate Eusebii lib. LIL *Miae Constant.* «Ipse etiam Hosius ex Hispanis, nominis ct famae celebritate insignis, *qui Silvestri episcopi maximae Romae locum oblinebat,* una cum romanis presbyteris Vitone et Viacentio." De quo Eusebii loco, qui iii nostris editionibus non reperitur cf. Muuarelli op. cil. *De auctor, rom. Pontif.* tçm. L cap. 5. §. 3.

•s) Apud Ballerin. opp. s. Leonis torn· III. pag. 187.

10) Cf. Zaccaria *Anlifebronio,* tom. IV. part. II. lib. IV. cap. 2. §. 4, 5.

30) Hist. Eccles, livr. XL §. 5. edit Paris. 1713. pag. 121.

jpprime compertam; diversa autem ratione se gerere debebant Vito et Vincendus meri presbyteri illuc recens ex occidente appulsi, qui suum explicare munus debebant, ne quis eos ante episcopos *et* patriarchas subscripsisse miraretur. 81

668. Ad 2. A'. Tum quia haec omnia nonnisi conjecturae sunt nullo subnixae documento; tum quia repugnat, uti observat Natalis Alex., ostenditque invictis argumentis, Hosimn ut Constantini imperatoris legatum praefuisse, cum praesens esset Constantinus ipse32; qui tantum abest, ut jus sibi arrogaverit praesidentiae, ut aperte illud sibi convenire negaverit. Immo nec sedere voluit nisi humili loco ac episcopis annuentibus. 33 Sic nullo argumento fulcitur quod de Hosio delata a concilio praesidentia Febronius affirmat; numquam enim, ceteris omissis, passi fuissent patriarchae totque nobilissimarum ecclesiarum praesules, ut sibi parvae civitatis in Hispania episcopus praeficeretur, quaecumque demum merita ejus essent, saltem absque aperta declaratione, ne successorum suorum jura aliquomodo laesisse viderentur. 34

669. Ad 3. Quoad concilium constantinopolitanum I. *D.* Quia, ut antea diximus, concilium illud veluti oecumenicum habitum non est, nisi postquam rom. pontifex ipsum adoptavit, *Tr.* vel *C.* alia de causa, Al. Si vero sermo sit de conciliis reliquis, negamus prorsus ipsis non praefuisse pontificem vel per se vel per legatos suos: cum vero de ceteris nullam quaestionem moveant adversarii, satis erit, ut assertionem nostram evincamus de conciliis ephesino et constantinopolitano V. Porro in conc. ephesino Cyrillum alesandrinum cum tribus aliis legatis vicem gessisse s. Caelestini refert Evagrius scribens: „Divino Cyrillo Caelestini quoque romanae Urbis episcopi vicesgerente" 35; et patet ex ipsa synodo. 36 Quod vero attinet ad concilinm V. cujusdam oeconomiae causa maluit Vigilius potius *constituto* suo quam praesentia concilio robur adjungere: cum tamen ex ejus absentia sibi timerent patres, trina legatione illum invitarunt ut ad synodum accederet, eique praesideret. 37

3*) Loc. cit.

**) Diss. XII. in sacc. IV.

33) Cf. Euseb. in *Vita Constantini,* lib. IIL cap. 10.

3<) Cf. Zaccaria op. el loc. cit.

35) Hist. eccl. lib. I. cap. 4. edit. Valesii.

36) In act. L ubi haec habentur: „Cyrillus Alexandria^, qui et Caelestini quo*que* sanctissimi siferatissimique romanae ecclesiae archiepiscbpi locum obtinebat." Apud Hard. *Acta coni.* tom. L coi. 1354.

.37) Cujus rci testis locupletissimus ipse Vigilius est, qui respondens Eulychio el episcopis sub eo constitutis ait: »Poposcit vestra fraternitas, *ut nobis praesidentibus* de tribus capitulis . . . conferatur.» Cf. apud'Harduin. tom. III. col. 62. Cf. etiam ibid. col. 64 seqq. quae gesta referuntur in collât. II. vid. etiam Muzzarelli op. cit. tom. IL cap. 9. §. 4. Quapropter nulla est ratio quare Pinel in op. *Ueber den Primat des Papsles,* seu *De primatu Pontificis,* pag. 192. exultet, uti recte observat Roskovany op. cit. §. 71. pag. 133.

Ad 4. Resp. Conciliari duo illa inter se facile posse, si dicantur episcopi esse *conjudices* cum rom. pontifice, quippe qui sint eadem divinitus potestate judicandi praediti in rebus lidei. Neque obstat non posse episcopos dissentire ab eo judicio quod jam emiserit rom. pontifex; nam judicii essentia posita minime est in facultate dissentiendi, sed in sententia, cum cognitione causae, ferenda. Illa autem causae cognitio sufficiens censenda est, quae elicitur post suffragium rom. pontificis, qui nimirum testis est traditionis ecclesiae romanae *cum qua,* ut loquitur s. Irenaeus, *necesw est omnem convenire ecclesiam.*38 Quod si pontifex nondum sententiam tulerit, liberum unicuique est inquirere in quaestionem de qua agitur, monumenta excutere, ac demum una cum pontifice sententiam dicere. In utroque casu definitio concilii oecumenici fertur per modum unius tum capitis tum membrorum, quia caput simul et membra ecclesiae unitatem constituunt. Hac ratione et sua pontifici suprema in concilio servatur auctoritas, et episcopis sua judicandi potestas sub et una cum rom. pontifice39, cui cooperantur.

671. III. Obj. 1. Si monumenta antiquitatis evolvas, vix dubites confirmationem conciliorum ad politicam potestatem spectare; 2. priora enim concilia fuisse ab imperatoribus confirmata, publica ipsorum edicta ac leges evincunt. 40 3- Concilia ipsa necessariam ejusmodi confirmationem existi-

38) Cf. Ballcrin. *De potestat. ecclesiast.* cap. 2. §. 1. num. 3. qui pluribus evincit judicis rationem in libertate dissentiendi minime collocandam esse, ita ut consistere non possit cum obligatione assentiendi. Idquc ostendit tum ex concilio chalcedonensi, in quo episcopi, ipsis latentibus adversariis, veri judices fuerunt etsi non potuerint Leonis definitioni contradicere in Eutvchis errorem antea editae, ct ab episcopis tum orientis tum occidentis subscriptae, ct ita catholicae ecclesiae non solum tacito, sed etiam expresso consensu approbatae. Id ipsum evincit ex illis totius orbis episcopis, qui Leone imperat, postulante novum judicium protulere litteris, quae in *codice encyclic,* continentur, de eo quod in conc. chalcedonensi fuerat peremptoria definitione decisum. Ostendit praeterea ex ipso concilio tridenlino in quo patres fuere veri judices in definiendis veritatibus quae jamdiu in antecedentibus conciliis oecumenicis fuerant constitutae. et a quibus dissentire nullo modo poterant.

39) Qua ratione assensus episcoporum pontificiis definitionibus adhibitus et adhibendus judicii naturam induat, ita perbelle exponit Fcnelonius in epist. seu instructione pastorali data die 20. Apr. 1715 apud eundem Ballerinium loc. cit. .Judicare, inquit, post judicium pontificis est suum judicium cum pontificio conjungere. Hac ratione episcopi olim subscripserunt ipsorum conciliorum generalium decretis. Eorum submissio erat judicium, el eorum judicium orat submissio. Subscribentes sese submittebant simul ct confirmabant decisionem synodi.- Quod constat ex actis ct cx his aliisque similibus subscriptionum formulis: *judicans subscripsi; recognoscens consensi; obtemperans sententiae sanctissimorum et beatissimorum episcoporum consentiens et ego subscripsi; consentiens et ego subscripsi; cognoscens discussionem sanctorum patrum et cum sequi debeam subscripsi* etc. Aliis placet judicium rom. pontificis vocare *principale. Cf.* etiam Zaccaria in *Antifebronio vindicato,* tom. II. diss. IV. cap. 6. ubi fuse de hoc argumento scribit adversus Febronium.

4°) Ita Plank in op. *Geschichte der christlich- kirchlichen* etc. seu *Historia*

masse, ceteris omissis, ostendunt verha concilii generalis II. quibus patres de imperatorem alloquuntur: „Rogamus tuam clementiam, ut per litteras quoque tuae pietatis *ratum habeatur concilii decretum" 41* 4. Quibus concinunt, quae ad Constantinum Pogonatum, qui confirmaverat concilium VI. scripsit Leo II. „Synodali igitur sententia et imperialis edicti censura, tamquam ancipiti spiritus gladio, cum priscis haeresibus etiam novae pravitatis error expunctus cst.“ 42 5. Contra vero rom. pontificis confirmatio desideratur quoad concilium nicaenum, ct constantinopolitanum I., et nonnisi sero introducta est. 6. Eo magis quod illa vel sit prorsus noxia, aut saltem supervacanea; *noxia* quidem, quia derogat auctoritati conciliorum: quorsum enim, uti animadvertit Febronius, dicerent patres anathema tali vel tali qui ita sentit aut credit? luderent profecto synodi dum definiunt, si firmae definitiones earum non essent, nisi accedente pontificis confirmatione; *supervacanea* vero si pontificis legati synodo praesint. Ergo.

672. Resp. ad 1. *N.* Fieri enim nequit, ut documenta antiquitatis paradoxon inferant quod evangelicae institutioni ac naturae primatus rom. pontificis adversatur. Quandonam enim Christus demandavit humanae politicae, ut judex in causis fidei, morum, aut disciplinae existeret? Principes siquidem ut filii reliqui parere synodalibus decretis debent, non autem ea confirmare. Si res ita se haberet, cur concilium hierosolymitanum non expetivit decretorum suorum confirmationem a Cajo Caligula? Verum singula quae obtrudunt adversarii expendamus.

673. Ad 2. *D.* Concilia confirmata sunt ab imperatoribus, ut robur eis intrinsecum adderent, seu ut obligarent, A’ ut execution! ab omnibus mandarentur, seu ut illis adderent vim extrinsecam, *C.* Tota extrinseca erat illa imperatorum confirmatio, quae auctoritati ecclesiae omnes et singulos ad parendum editis decretis in conscientia adstringenti, potestatem politicam adjiciebat, ut perversi et contumaces ad ea pariter admittenda cogerentur, compescerentur haeretici, atque ad bonam frugem sin minus auctoritate infallibili ecclesiae, timore saltem poenarum digerentur. 43

674. Ad 3. *D.* Ad obtinendam confirmationem extrinsecam, *C.* ad in-

constilulionis socialis ecclesiae christianae, part. I. pag. 687, ubi ejusmodi imperatoriam confirmationem ad ipsa fidei dogmata extendit apud Roskovâny op. cit. §. 73. pag. 136.

4I) Apud Harduin. *Acia conc.* **lom. I.** coi. 807.

««) Ibid. tom. HI- col. 1474.

«’) Optime proinde Zalwcin, *Prine. juris canon,* tom. I. pag. 427, haec in rem noslram scribit: nlmperatores decreta conciliorum sua auctoritate munivere quatenus juncta vi pontificiae et imperatoriae dignitatis tantum roboris acciperent, quantum ad supprimendam haereticorum pertinaciam, humiliandam rebellium superbiam, ac stabiliendam pacem inter sacerdotium ac imperium fuerit necessarium.·· Cf. etiam Zaccaria, *Antijebr.* torn. IV. part. II. lib. IV. cap. 4.

trinsecam firmitatem decretis conciliandam, A; Neque aliud patres synod.' constantinopolitanae I. in allatis verbis significant, quam omnia ex ordin? gesta fuisse, ut sic ab imperatore. Theodosio leges obtinerent, quibus ad officium revocarentur damnati haeretici, aut saltem eorum furor compesceretur.44

670. Ad 4. Responsio liquet ex dictis.

676. Ad 5. iV. Quamvis enim daretur subdititias esse epistolas quae in aciis concilii nicaeni referuntur, quaeque hanc confirmationem exhibent: inferri tamen nequit ex monumentorum defectu, quae temporum injuria perierunt, aut confirmationem pontificiam a patribus minime expetitam fuisse, aut a Silvestro datam haud esse. Etenim praeter documenta, quae partem patefaciunt quam habuit Silvester in synodo nicaena, Felix III. ita de ea scribit: ..Quam vocem i *Tu es Petrus* sequentes tercenti decem et octo ss. patres apud Nicaeam congregati, confirmationem rerum, atque auctoritatem sanctae romanae ecclesiae detulerunt." 43 Mirum porro est Schrockium 46 negare, censorem vero Tubingensem 47 in dubium revocare potuisse confirmationem concilii constantinopolitani I. a Damaso factam, cum praeter epistolam synodi quam refert Theodoretus. et in actis conciliorum legitur48, hujus confirmationis testis sit ipse Photius qui aperte scribit: „Damasum pontificem reipsa professionem fidei illorum (patrum) confirmasse. 49

677. Ad 6. A; Pontificia enim conciliorum confirmatio neque noxia neque supervacanea est: non quidem *noxia,* cum nulla ratione deroget valori definitionis episcoporum, sed ei potius adjiciat firmitatem et robur quod antea non habebat, quale nempe exurgit ex unitate suffragii capitis et mem-

44) Animadvertit vero Zaccaria loc. cit. haec verba ita adduci a Febronio juxta versioneni Gratiani Herveti, ceterum vim vocis *Ιπικνρωβ-ήναι* proprie significare *adjicere auctoritatem,* scilicet extrinsecam et politicam, uti exposuimus. Neque illud praetermitti hic debet, quod observat vel ipse Petrus de Marea in op. cit. *De concordia.* lib. II. cap. 4. «Oportet regiae auctoritati limitem certum figere, ne inconsulto Irahamur *ad eam adulationem. qua principibus suis totius disciplinae ecclesiae summam* graeci deferebant."

's) Tom. VII. cone. edit. Mansi coi. 1140.

*6) *Christliche Kirchengeschichte.* seu *Historia eccl. Christianae,* tom. VHI. pag. 121.

·') *Theologische Quartalschrift,* seu *Scripta theologica trimestr.* Tübingen 1824. pag. 265, apud Roskovàny op. cit. §. 75. pag. 142.

's) Theodorei. *Hist. Eccl.* lib. V. cap. 9. cf. *Acta cone.* Hard. torn. I. col. 822.

49) In op. *De septem synodis ad Michaël. imperat,* apud Gulielmum Vôllimn *Bibliothecae juris canonici veteris.* Lutet. Paris. 1661. tom. IL pag. 1143. Photii verba haec sunt: „OZi oὐ πολὐi *χρόνοί καί Jàμαβο ὁ τήί Ρώμηί τά* αυτὰ *κρατὔνων Ιγνωρί2ίτο, Ονμίρωνοί τοί; -ρολαβοϋβι* κα-*Surrautvof,* seu : Quibus haud mullo post et Damasus Romae (episcopus) *eadem confirmans* atque idem sentiens accessit.'· Cf. etiam de hoc argumento Muzzarclli op. cil. *De auctorit. rom. Pontificis,* tom. II. cap.6. J.3.

Hinc merito Gelasius concludebat. ..Totumque (ut dictum est) in sedis aposlolicae positum est potestate. Ita quod firmavit m synodo sedes aposlolica, hoc robur obtinuit: quod refutavit, habere non potest firmitatemin tomo *De anathematis vinculo* in collect, conc. edit. Veneta Colcti tom. V. col. 356.

brorum, ut definitio dici possit ecclesiae. Quapropter non ludunt quidem episcopi si cum rom. pontifice pronuncient. At luderent profecto si dissentientem haberent pontificem, prout lusere in synodis ariminensi et ephesina praedatoria. Sed neque *supervacanea* confirmatio pontificis est, quamvis ejus legati interfuerint concilio, utpote necessaria tum ut omnibus omnino constet omnia rite gesta esse, nec legatos quae in mandatis acceperunt fuisse transgressos: tum etiam, quia summi pontificis est, scribit Natalis Alex., declarare quae concilia vere oecumenica sint: ad ipsum spectat judicare an iis sint instructa conditionibus, quae concilii oecumenici rationem constituunt. Sane superfluam ejusmodi confirmationem synodi ipsae generales non judicarunt, cum omnes constanter illam expetierint, quamvis praesentibus legatis fuerint celebratae.

PROPOSITIO IV.

Decreta dogmatica concilii oecumenici confirmati a rom. pdntifice irreformabilia sunt ex se seu ante consensum et acceptationem ecclesiae.

678. Enunciata propositio duo complectitur, tum scilicet infallibilitatem legitimi concilii oecumenici in decernendis fidei dogmatibus, tum ejusmodi infallibilitatem ex se habere concilium quod confirmatum a rom. pontifice fuerit. Primum adversus protestantes alterum adversus jansenianos et febronianos, diverso licet sensu, vindicamus.

679. Protestantes negant infallibilitatem conciliorum generalium, eo ipso quod eandem praerogativam denegent universae ecclesiae cujus auctoritati spiritum privatum substituunt.

680. Janseniani contendunt unicam rationem tollendi ambages circa legitimitatem conciliorum oecumenicorum esse *unanimem ecclesiae universae acceptationem et consensum,* ita ut ea concilia tamquam generalia habenda sint, quae sic per unanimem consensum acceptaverit ecclesia; ea vero habenda talia non sint, quae ecclesia per unanimem istum consensum non acceptaverit. [1] Ecclesiae autem nomine non solos episcopos verum etiam ct clericos inferiores, immo et laicos significant. [2]

') Ita Opstraelus in Traci. *De Locis Theoloy.* Vindobon. 1779. Diss. IV. q. IV. 1. n. 3 seqq.

2) Auctoritatem hujus assertionis afferamus irrefragabilem, nempe celebris apud suos doctoris, Petri Tamburinii quondam professoris Ticinensis. Sic igitur ipse jansenianorum doctrinam exponit in sua *Analisi det libro delle prescrMoni di Tertulliano,* Pavia (sine anno) §. LX. ..La funzione di giudiearc* irrefragabilmcnte delle cose di fede, essendo legata al *eonsentiinento universale di tuite le chiese,* alia cospirazionc di tuiti i pastori, necessariamente ne siegue, che *tutti* prestino i proprj lumi, che uno ajuti la debolczza dell' altro. . . *Le chiese* e i pastori contorrendo *in solidum* alia decisione dornniatica, e tutti in essa riconoscendo la propria fede, vi si altaccano cun intima persuasione, e

681. Haec omnia permiscens Palmer professor oxoniensis contendit infallibilitatem concilii oecumenici legitime celebrati et confirmati a solo rom. pontifice rem esse *merae opinionis* in ecclesiis romanis · ; neque habere ejusmodi concilium auctoritatem *irrefragabilem* absque ecclesiae universalis consensu; haec vero universalis ecclesia juxta ipsius systema coalescit ex omnibus communionibus, quae saltem retinent ecclesiasticam hierarchiam, quales praecise sunt ecclesia graeca, russica, atque anglicana. 4

682. Nos e contra juxta catholicam doctrinam adversus protestantes adstruiinus concilium oecumenicum convocatione, celebratione et confirmatione legitimum in suis sanctionibus dogmaticis, quae scilicet habeant pro objecto fidem et mores esse prorsus infallibile. Adversus vero jansenianos, fcbronianos ac Palmerium statuimus tum veram rationem dignoscendi utrum concilium oecumenicum legitimum fuerit ne^jy?, esse confirmationem rom. pontilicis, tum concilium oecumenicum legitimum totam vim suam ac invictum

con piu forte impegno di sostenere una parte dei patrimonio comune confidato alie chiese di G. C. II *loro assenso alia decisione* supponendo esame, cognizione di causa, giudizio dclla dottrina, produce in essi non una cieca ubbidienza, ma una persuasione illuminata, ed un ragionevole assenso alia parola di Dio." Et §. 50. »Non avendo G. C. legato il privilegio della inerranza a un certo numéro determinato di quegli, che sono nel seno della chiesa. ma à luito il corpo dclla chiesa, egli per conscguenza non ha promesso che nclla divisione de' sentiment! sia sempre il più picciolo, o il più gran numero chc abbia ragionc." Eadem inculcat §. 63. el alibi passim. Haec autem doctrina pendet ex principio quod cum richerianis profitentur jansenistae de constitutione ecclesiae democratica. Quoad doctrinam Febronii cf. Zaccaria in *Antifebronio,* tom. II. diss. IL cap. 12. §. 2. pag. 318. cit. edit.

censu, praesertim vero florentinum et tridenlinum, ex defectu consensionis ceterarum communionum, rejicit. De concilio tridentino speciatim affirmat Palmer loc. cit. cap. 12. varias doctrinas uti articulos fidei definivisse, quae anglicani probare non possunt; plura illius decreta esse *laudabilia,* alia vero admittere posse *interpretationem catholicam.* Celerum illud absolute rejicit 1., quia ejus decreta non fuere judicia ecclesiae catholicae; 2. quia non fuerunt judicia *romanae* obcdientiac. Primum potissime evincere nititur, quia a schismaticis anglicanis, a schismaticis graecis et haereticis lutheranis et calvinistis rejecta fuerunt. Verum quidem est, adversarium inficiari coetus anglicanos, graccos, russicos, aut protestantes esse communiones schismaticus aut haereticas. Ast quam parum sibi in hoc ipso cohaereat, et quam falsum absurdumque sit ejusmodi systema, in priori hujus tractatus sectione ostendimus. Alterum vero nititur ostendere ex eo quod, cum celebratum est concilium tridentinum , invaluerint in *ecclesiis romanis* opiniones theologicae, quae omnes adslringebanl ad acceptanda absque examine el discussione decreta tridentina. Hoc deinde fuse exponit eandem semper repetens crambem de fallibililate uniuscujusque partis etc. Atque huic tenui filo Palmer negotium aeternae salutis suae committit, ac sibi illudit! ».

') Op. dt. Part. IV. cap. 7. sect. 1. λ aide hic improbandum illud *in ecclesiis romanis :* nam si ita disseruisset de coetibus prolcslantibus aut anglicanis, hac bene loculione usus esset, quia reipsa plurcs sunt, sunt enim acephali; at male nimis dum de romana agitur ecclesia, quae *una* prorsus est.

*) Hac de causa ibidem cap. 7. non agnoscit nisi *ser* priora concilia uti oecumenica, reliqua autem ab oecumenicorum

robur habere absque praevia acceptatione et consensu subsequent! ecclesiae universalis. Haec autem sic per partes evincimus.

683. Ac primo quidem cum protestantes ideo concilio oecumenico infallibilem auctoritatem abjudicent, quod eam denegent ecclesiae ipsi universali, hinc illa omnia, quae suo loco attulimus ad ejusmodi ecclesiae dotem vindicandam huc referuntur, cum aeque se res habeat; status enim ecclesiae sive dispersae sive congregatae nihil circa praerogativam a Christo ei concessam immutat.

684. Verum haec indirecte; directe vero sic thesim probamus: concilia oecumenica non sunt nisi ecclesia ipsa congregata, seu si placet sunt ecclesia repraesentativa; quod enim publica sunt et generalia comitia in statu politico, sunt plane concilia oecumenica in ecclesia; atqui ecclesia, ut suo loco ostendimus, infallibili pollet auctoptate; eadem igitur, juxta Christi promissa, frui concilia oecumenica dicenda sunt. Sane haec concilia, ad exemplum primi concilii quod Hierosolymis celebratum est quodque reliquis normam et exemplar praebuit, dum aliquid ad fidem moresque pertinens definiunt, dicere possunt: *Visum est Spiritui Sancto et nobis*.5 Cum porro Spiritus Sanctus errori obnoxius non sit, neque obnoxia erunt errori oecumenica concilia, quae sub Spiritus Sancti adsistentia ac praesidio de illis quidpiam decernunt.

680. Atque hinc factum est, ut quovis tempore dogmaticae conciliorum oecumenicorum sanctiones absque ulla controversia ceu totidem fidei articuli habitae fuerint, atque uti haeretici spectati illi omnes qui illorum definitionibus acquiescere detrectarunt. Sic post nicacnum concilium ariani; post constantinopolitanum maccdoniani ; post ephesinum nestoriani: eutychiani post chalcedoncnse, ct ita porro. Jam vero nisi certum ratumque in tota antiquitate fuisset oecumenica concilia infallibili praedita esse auctoritate, injusta plane atque irrationabilis fuisset haec ecclesiae agendi ratio. 6 Perperam omnes catholici ita firmiter adhaesissent dogmaticis hisce definitionibus, ut pro illis martyrium subire haud dubitarent, prouti innumeros prope quavis ecclesiae aetate exilia, carceres, bonorum direptionem, mortemque ipsam

>) *Act.* XV. 28.

6) Hic vero obiter adnolo singularem agendi rationem quam tenent protestantes, saltem quos *orthodoxos* vocant, qui in censum haereticorum referunt arianos, maccdonianos, nestorianos etc. quia damnati sunt a primis illis occumenicis conciliis; nec suspicantur se haereticos esse, quamvis ab oecumenico pariter concilio ejusdem ecclesiae damnati sint eorum errores. Exceptiones porro quibus assolent auctoritatem adimere concilio tridentino, sunt eaedem prorsus quas antiquiores haeretici opponere potuissent adversus unumquodque concilium a quo et ipsi damnati fuere. Immo historiae ecclesiasticae periti reperient forsan speciosiores exceptiones cos opponere potuisse adversus antiquiora concilia illis quas haeretici subséquentes adversus tridentinum opponunt. Quomodo , igitur sibi cohaerent?

pertulisse universa historia ecclesiastica testatur 7; quos quidem veluti martyres ecclesia semper venerata est. Post haec supervacaneum fere videtur congerere patrum testimonia ad illorum ecclesiaeque sensum cognoscendum, cum exploratum sit cos concilii oecumenici sententiam aut vocare *ultimum ecclesiae judicium* quod ullo modo retractari non possit, uti Athanasius8, Epiphanius 9* Leo M. 1-, Gelasius 11, concilia ephesinum 12 et chalcedonense 13: aut *haereticos* appellare qui concilii dogmaticae definitioni non acquiescunt, ut iterum Athanasius14 Gregorius nazianz. ia, Leo M. 1·, Basilius*7, conc. chalcedonense 18; aut affirmare *divina et a SpirituS.* edita generalium conciliorum decreta, uti Athanasius19, Constantinus imperator*°, Gregorius nazianzenus *1, Leo M. 24, Gregorius M. qui protestatus est se quatuor priura concilia sicut quatuor evangelia venerari23; aut denique docere moriendum potius quam recedere a conciliorum oecumenicorum decretis, prout verbis et factis inter ceteros praestiterunt Athanasius, Hilarius, Eusebius qui propter nicaenam lidem exilium passi sunt. 24 Nihil proinde in tota antiquitate hac doctrina certius, nihilque exploratius. Et haec quidem quoad protestantes.

686. Sed ut ad jansenianos, febYonianos, Palmeriumque accedamus, quam absurda sit ipsorum doctrina constat 1. Ex sensu totius antiquitatis, quae illico uti haereticos habuit eos omnes qui post decretorum dogmati-

7) Plurimorum istorum martyrum nomina recenset martyrologium romanum. Satis deinde est oculos conjicere in historiam ecclesiasticam Socratis, Sozomeni, Theodoreti, Evagrii etc. ut pateat quam saevitum sit ab arianis maccdonianisque adversns catholicos: satis est percurrere fastos ecclesiasticos ut quisque intclligat quae quantaque ab omnibus factionibus, a donatistis, monothelitis, iconomachis, in persecutione vandalica etc. atque ut verbo dicam ab omnibus haereticis et schismaticis catholici passi sint; atque utinam aetate hac nostra quae humanitate adeo gloriatur, tam mulla ab ipsis adhuc non sustinerent!

s) Epist. ad Epictetum. Opp. edit, maur. tom. 1. part. II. pag. 901 seqq.

°) *Haeres.* LXXVII. ubi praeterea retulit integram cit. epistolam s. Athanasii.

l u) Epist. edit. Ballerin. XC. ad imp. Marcianum cap. 2. et alibi.

II) Epist. ad episc. Dardaniae in collect, cone. ed. Venet. Coleti, tom. V. col. 325.

›2) Iu epistula *Tractatoria* apud Hard. *Acta cone.* tom. I. col. 1623 seqq.

1J) Actione V. ibid. tom. Π. col. 447 seqq.

»«) Episl. ad Afros, edit, ct loc. cit. col. 891 seqq.

*5) Epist. I. ad Cledonium seu orat. LI. Opp. edit. Paris. 1630. tom. I. pag. 738.

›6) Epist. ed. cit. CLXII. ad Leonem August, col. 1339 seqq.

’7) Epist. CXXV. ed. maur. Opp. tom. III. pag. 214 seqq.

IS) Loc. cit.

*’) Epist. cit. ad Afros episc.

30) In epist. *ad omnes eccles. de nicaena synodo* apud Euseb. *De vita Constant.* lib. III. cap. 17.

-■) Orat. XXL in s. Athanas, cd. til. tom. I. pag. 381.

-7) Epist. CVI. ed. cit. cap. 2. col. 1161 seqq. et in ep. cil. ad Marcianum el Leonem August.

-■’) Epist lib. L XXV. ed. maur. opp. tom. II. eoi. 515.

3«) Cf. Bellarm. *De cone.* lib. IL cap. 3·

eorum promulgationem obtemperare illis detrectaverint, nullo expectato ecclesiae aut consensu aut acceptatione, 2. Ex agendi ratione ipsorum conciliorum oecumenicorum, quae anathema dixerunt contrarium asserentibus ab eo quod definitum ab ipsis fuisset, atque uti haereticos ab ecclesiae communione separarunt. 3. Ex tessera quam veteres dederunt de legitimitate alicujus concilii oecumenici; quod nempe fuerit a rom. pontifice confirmatum, quin alia re opus fuerit. Sane Ferrandus diaconus ad certitudinem et plenam confirmationem decretorum concilii generalis sufficere scripsit, si ..perducta in notitiam totius ecclesiae .... apostolicae fidei *convenire firmentur,* apostolicae sedis roborata *consensu* 25 cum propterea sollicitus esset Marcianus imperator de obtinenda expressa s. Leonis confirmatione ut os obstrueretur eutychianis, ad eundem pontificem scripsit, ut dignaretur quantocius per litteras idipsum efficere. 26 Synodus VII. seu nicaena II. ideo pseudo-synodo iconomachorum episcoporum CCCXXXVIU. auctoritatem omnem detraxit, propterea quod: ..non habuit adjutorem illius temporis romanorum papam, vel eos, qui circa ipsum sunt, sacerdotes, nec etiam per vicarios ejus, neque per encyclicam epistolam , quemadmodum *lex dictat* conciliorum 27 e contra vero episcopi amplissimi patriarchatus alexandrini et antiocheni quorum nemo in VII. synodo inventus est, merito ad Tarasium constantinopolitanum antistitem scripserunt: „Nullum ex hoc sanctae adhaesit synodo praejudicium: neque vires habuit prohibitio aliqua statuendi, et manifesta faciendi recta dogmata pietatis: *praecipue cum sanctissimus et apostolicus papa romanus concordaverit,* et in ea inventus sit per apocrisarios suos." 28 Quapropter vel ipse Gersonius fassus est sedem apostolicam illam esse *a qua fidei certitudo petenda est.*29 Constat 4. ex eo quod illa sola concilia vere oecumenica

2i) Epist. VI. ad *Pelagium et Analolium diaconos urbis Romae,* cap. 9. apud Galland. *Biblioth. Patr.* tom. XI. pag·. 363.

26) Ex eo enim quod acceperant eutychiani s. Leonem improbasse can. XXVIII. cone, chalcedonensis, eaque omnia quae gesta fuerant in absentia legatorum suorum, rumorem sparserant synodum illam minime fuisse a s. sede probatam etiam in decretis fidei. Hinc imp. Marcianus scripsit ad eundem pontificem his verbis: >.Quod nonnullorum animis, qui Eutychctis etiam nunc pravam opinionem et perversitatem sectantur, ambiguitatem multam injecit, utrum tua Beatitude, quae in sancta synodo decreta sunt, *confirmaverit.* Et ob eam rem tua pietas litteras mittere dignabitur, per quas omnibus ecclesiis et populis manifestum fiat in sancta synodo peracta rata haberi." Inter epist. s. Leon. edit. Ballerin. CX. coi. 1182 seqq. Hoc reipsa praestitit pontifex scribens ad episcopos, qui in sancta synodo chalcedonensi congregati fuerunt, et est edit. cit. n. 114. ubi cap. 1. »Ne ergo per malignos interpretes dubitabile videatur, utrum quae in synodo chalcedonensi per unanimitatem vestram de fide statuta sunt, approbem, haec ad omnes fratres et coëpiscopos nostros qui praedicto concilio interfuerunt, scripta direxi ... ut et fraterna universitas et omnium fidelium corda cognoscant me . . . per approbationem gestorum synodalium propriam vobiscum unisse sententiam.[*] Coi. 1195.

27) Act. VI. apud Harduin. *Actaeone.* tom. IV. col. 327.

2S) Ibid. col. 142.

291 In serin. *De Ascens. Domini* coram

ac legitima habita fuerint quae sedes apostolica seu rom. pontifex probaverit, illa vero uti spuria illegitima ac latrocinia spectata fuisse, quae rom. pontifex rejecerit, uti ex conc. ephesino II., ariminensi ac constantinopolitano iconomachorum palam fit. Jo

687. Quae cum ita se habeant, consequitur unicam rationem certo cognoscendi utrum concilia oecumenica legitima fuerint nec ne, esse confirmationem rom. pontificis cui in Petro et per Petrum datum est pascere et regere universum dominicum gregem, datum est petram esse et fundamentum ecclesiae visibilis, confirmandique fratres suos. Consequitur praeterea nullum ulteriorem ad eorumdem firmitatem exposci consensum aut acceptationem unanimem totius ecclesiae pastorum, qui et ipsi quin velint ab ecclesia exscindi, tenentur judicio dogmatico concilii oecumenici a rom. pontifice confirmati acquiescere ac subjici; multo vero minus requiri inferiorum clericorum aut plebis Christianae acceptationem unanimem et consensum: alioquin oves pascerent confirmarentque pastores eosque docerent, minime vero ab illis docerentur; haec enim jansenistarum regula si valeret, nullum jam concilium uti oecumenicum haberetur in ecclesia. Consequitur demum a fortiori haud requiri acceptationem et consensum coetuum acatholicorum, ut concilium oecu-, menicum censeri debeat, secus ac arbitratur Palmer. Quamvis enim ipse ecclesias graecam, russicam, et anglicanam minime inter acatholicas recenseat, immo catholicas plane eas communiones esse contendat, hoc tamen inauditum ejus commentum superius a nobis explosum est, cum nulla sit ecclesia catholica quae in unitate fidei et communionis non sit cum rom. pontifice ecclesiae Christi capite, centro ac fundamento. Nestoriani porro juxta hoc principium excipere potuissent adversus concilium ephesinum illud non fuisse oecumenicum eo quod in illud non consenserint ariani ac macedoniani; eutychiani potuissent excipere non fuisse oecumenicum concilium chalcedonensc ex eo quod ipsi adstipulati non fuerint nestoriani et ita deinceps. Palmerius tamen veluti oecumenica habet sex priora concilia, prout ipsa fingunt suscipere etiam protestantes, Si priora sex concilia uti occumenica censentur quae confirmata sunt a rom. pontificibus, et proinde ab omnibus catholicis suscepta, nulla prorsus est ratio quare ab illorum censu reliqua subsequentia debeant excludi, acatholicis.

Alexandro Papa recitato. Opp. edit. Dupinii, tom. II. part. I. coi. 136.

3°) Scribens propterea s. Damasus de conc. ariminensi hanc unicam rationem affert quare concilium illud rejectum fuerit: «Neque enim, inquit, praejudicium aliquod nasci potuit ex numero eorum, qui apud Ariminum convenerunt: cum constet *neque rom. episcopum cujus ante omnia fuit expetenda sententia* . . . hujusmodi statutis consensum aliquem commendasse.' Apud Coustanl. *Epist. rom. Pontif.* episl III. coi. 489 seqq. Cf. Zaccaria *Antifeb.* tom. IV. lib. IV. pari. LI. cap. 4.

688. Stat igitur quod proposuimus, decreta dogmatica concilii oecumonici confirmati a rom. pontifice irreformabilia ex se esse, seu ante consensum et acceptationem ecclesiae, quocumque demum sensu ecclesiae nomen accipiatur sive pro coetu pastorum, sive pro coetu etiam cleri inferioris et plebis, sive denique pro consensu illorum qui a romana communione divisi sunt, videlicet acatholicorum. 31

DIFFICULTATES.

689. I. Obj. 1. Irretractabilia dogmatica conciliorum oecurnenicorum decreta patres non habuerunt; s. praesertim Gregorius nazianzenus, qui profitebatur sc fugere episcoporum coetum, quippe quod nullius concilii felicem exitum viderit32; et s. Augustinus, qui fatetur concilia *plenaria* priora a posterioribus emendari. 33 2. Disputans propterea s. Doctor adversus Maximinum arianum : ;.Nec ego nicaenum, inquit, nec tu debes ariminense tanquam praejudicaturus proferre concilium. Nec *ego* hujus auctoritate, nec tu illius detineris: Scripturarum auctoritatibus ... utrisque communibus testibus, res cum re, causa cum causa, ratio cum ratione concertet." 34 3. Ratio vero est, quia si irretractabilia ac proinde infallibilia forent dogmatica conciliorum generalium decreta veluti Scripturae canonicae habenda essent, quod nemo sanus dixerit; 4. atque hinc factum est ut nullo hactenus canone conciliorum ejusmodi infallibilitas definita fuerit. Ergo.

690. Resp. ad 1. *N.* S. porro Gregorius naz. in objecto loco non loquitur nisi de conciliis particularibus quae intra concilium generale I. seu nicaenum, et concilium generale II. seu constantinopolitanum I. celebrata sunt, agentibus potissimum arianis episcopis aut pneumatomachis, quorum certe nullum felicem exitum habuit, malumque potius auxerunt quam sustulerint. 35 Quanti autem fecerit s. Gregorius tum concilium nicaenum, tum constantinopolitanum patet ex ejus dictis et factis; siquidem praeterquamquod summis laudibus extulit concilium nicaenum, fidem in eo promulgatam immensis laboribus Constantinopoli fere extinctam restituit36; constantinopolitano autem ipsemet interfuit in quo macedonianorum error confixus est.

3I) Nutandum tamen hic est confirmationem essentialem rom. pontificum, quae scilicet necessario requiritur ac sufficit ut synodus oecumenica censeatur, ac proinde omnimodam habeat auctoritatem, consistere in declaratione consensus sive adhaesionis concilio. Hoc autem triplici ratione fieri potest a rom. pontifice, sive per se, sive per legatos, sive demum per litteras confirmationis.

3J) Epist. LV. ad Procopium.

33) Lib. II. *De Baptismo,* cap. 3.

34) Lib. II. cap. 14. n. 3.

3s) Talia sunt concilia per ca tempora celebrata, seleuciensc, tyriense, ariminense, mediolanense, syrmiense etc. Cf. Bellarni. lib. II. *De concit,* cap. 7.

36) Cf. Socratem *Ilist. Eccl.* lib. V. cap. 6 et 7.

691. S. vero Augustinus loquitur de conciliis provincialibus ant nationalibus quae, ut eruditis constat, ab antiquis interdum *plenaria* aut etiam *universalia* vocari consueverunt: quod quidem ex eo colligitur quod s. Augustinus hic sibi proposuerit respondere donatistis, qui urgebant pro rebaptismo auctoritatem s. Cypriani ejusque concilii africani; tum etiam ex eo quod aetate s. Augustini nonnisi duo celebrata fuerint concilia oecumenica nicaenum scilicet et constantinopolitanum, a quo non solum nicaenum emendatum non est, sed fuit admissa et commendata lidei professio in illo edita.

692. Ad 2. *D.* Argumentando ad hominem, ut ajunt, ac praescindendo ab utriusque concilii auctoritate, *C.* absolute, JY. In verbis enim immediate praecedentibus auctoritatem concilii nicaeni atque assertam ab eo veritatem catholicam commendaverat. 37 Ad tricas proinde Maximini tollendas, qui opponebat conc. nicaeno ariminense, abstractione facta ab utriusque concilii auctoritate, aliis argumentis voluit adversarium suum perstringere.

693. Ad 3. A*. Discrimen enim inter canonicas Scripturas et concilia multiplex est: hic satis sit commemorare divinam inspirationem qua auctores sacri afflati scripserunt, quam certe neque in ipsis conciliorum decretis nos admittimus. 38

694. Ad 4. Esto nullum canonem editum esse ad adstruendam conciliorum generalium infallibilem auctoritatem, utpote inutilem, sensus tamen ecclesiae hac in re manifestus est, uti ex dictis patet, ex ipsa ejus agendi ratione; cum inter haereticos deputaverit eos omnes qui solemnibqs dogmaticis ejusmodi conciliorum definitionibus obsistere ausi fuerint.

695. II. Obj. 1. Cum tam multa sint, quae ad concilium generale ac legitimum requiruntur, nec facile constare possit, an ea simul omnia in concilio, dum convocatum ac celebratum est, adfuerint: an sufficiens in concilio fuerit numerus episcoporum: an omnes orbis episcopos repraesentarint; an tales fuerint dignitate et eminentia, quales oportet esse in concilio generali, ut caeteri, qui absunt, censeantur illis suas vices commisisse; an in concilio omnia legitime peracta; an satis mature discussa et examinata; an satis libere, an metus ullus sive a potestate saeculari, sive *ab ecclesiastica* incussus, aliaque ejusmodi, patet nonnisi per unanimem ecclesiae universae acceptationem et consensum certo nobis constare posse quaenam fuerint con-

37) Sic enim loc. cit. scribit: »Hoc est illud *homoousion* quod in conc. nicaeno adversus haereticos arianos a catholicis patribus veritatis auctoritate, et auctoritatis veritate firmatum esL-

35) Immo observant accurate TT. post Canum sola objecta definitionum dogmaticarum esse irretractabilia, atque in iis solis infallibilia esse concilia oecumenica, non autem in motivis quibus moventur, aut innituntur ad edendam definitionem, mullo vero minus infallibilia oecumenica concilia censentur in iis quae ad personas referantur, ad res physicas etc. quae necessariam connexionem non habeant cum dogmate.

rilia legitima, quaenam vero non item. 39 2. Hac ratione adversus arianos probat Athanasius tamquam generale ac legitimum habendum esse concilium iiieaenum ita ad africanos episcopos scribens: ,.Huic certo concilio universus orbis assensum praebuit: et quamquam multae habitae sint synodi . . . hanc agnoverunt (ecclesiae) et admiratae sunt, et subscriptione approbarunt." 40 Ergo.

696. **Resp.** ad 1. facile de his omnibus constare posse ex unius rom. pontificis confirmatione juxta regulam quam majores nostri semper sequuti sunt. „Qua ignorantia, ajebat Ratherus veronensis, quo melius exui, quo aptius possum quam Romae doceri? Quid enim de ecclesiasticis dogmatibus alicubi scitur, quod Romae ignoretur? Illic summi illi totius orbis doctores: illic praestantiores enituerunt universalis ecclesiae principes. Illic decretalia pontificum, universorum congregatio, examinatio canonum, approbatio recipiendorum, reprobatio spernendorum. Postremo *nusquam ratum} quod illic irritum, nusquam irritum quod illic ratum fuerit visum41* et Ferrandus diaconus: ,.Quae finiuntur, inquit, judicantibus episcopis sanctis, et ad b. Petri memoriam perducta, diligentius examinantur atque firmantur, sequenda sunt, tenenda sunt, amplectenda sunt: in retractatione sub qualibet pietatis occasione teneri non debent." 42 Haec certe jansenianis non arridٍent. Attamen velint nolint, ita est; illud igitur tamquam legitimum et oecumenicum concilium habendum est, quod susceperit, probaverit, atque ut tale universae ecclesiae proposuerit rom. pontifex. Haec regia via est, quaecumque alia fingatur incerta erit, ac innumeris incommodis scatens prorsusque inepta. 43

697. Ad 2. *D.* Docet s. Athanasius ecclesias universas ideo nicaenae synodo subscripsisse, quia oecumenicam eam fuisse ac legitimam noverunt, *C.* riicaenam synodum fuisse oecumenicam, quia eidem ecclesiae universae subscripserunt, *N.* Aliud enim est synodo alicui ecclesias universas adhaerere, eo quod certum habeant non posse in fide errare oecumenicas legitimas synodos, aliud vero ab ecclesiarum adhaesione pendere, ut synodus aliqua pro oecumenica ac legitima habeatur. Prius affirmat s. Athanasius, posterius

35) Ita Opslraelus loc. dit. qui pluribus has nugas prosequitur.

4°) Epist. ad Afros etc. loc. cit. coi. 891.

<«) *Itiner,* num. 2. Opp. edit. Ballerin. Veronae 1765.

42) Loc. cit.

4J) Possent enim janseniani opponere non satis constare de episcoporum omnium positivo et expresso consensu, uti saepe reipsa ab illis factum est, cum ageretur de consensu ad Constitutiones pontificias quae adversus Jansenium et Quesnellum datae sunt. Deinde cum in multitudine numquam desint refractarii, si aliqui episcopi essent alicui erroneae doctrinae addicti, cujusmodi certe essent episcopi ultrajectini, possent semper pallio se tegere. Ad longum praeterea tempus res protrahi deberet, et interea serpere impune posset error ct plures inficere, ul alia incommoda silentio praeteream.

assernnt janseniani. A forma quippe sua synodi habent, ut oecumenicae ac legitimae sint.

698. III. Obj. 1. Auctoritas rom. pontificis eadem non est ac ecclesiae universalis; Bossuetus siquidem ineluctabili prorsu ratione ostendit rom. pontificem errori atque haeresi obnoxium esse ejus proinde confirmatio fundamentum infallibile fidei non praebet; 2. Christus omnibus apostolis in communi pariter contulit publicum et auctoritativum controversiarum judicium, non potest igitur minori episcoporum numero competere ita ut sine aliorum assensu censeri possit *finale* ac *irrefragabile:* 3. solo ecclesiae consensu factum est, ut plura conciliorum provincialium decreta tamquam finalia et irrefragabilia spectata fuerint, e. gr. conciliorum arausicani, gangrenais, antiocheni, milevitani quae celebrata sunt adversus haereticos, ergo pari prorsus ratione ex consensu et acceptatione ecclesiae universae irrefragabilia dici debent decreta oecumcnicorum conciliorum, non voro ex confirmatione summi pontificis; 4. eo magis quod infallibilitas synodorum generalium essentialis minime sit finiendis controversiis, plures siquidem haereses a synodis provincialibus aut etiam ab episcopis individualibus damnatae sunt; proscripta insuper est a facultate sorbonica propositio de omnimoda concilii oecumenici necessitate ad haereses damnandas; si igitur potest ecclesia alia ratione quam per concilium oecumenicum controversias dirimere, patet infallibilitatem concilii haud esse essentialem, adeoque illius infallibilitatis defectui posse per ecclesiae consensum suppleri. 5. Accedit, infallibilitatem concilii oecumenici confirmati a rom. pontifice esse *meram opinionem* in ipsis romanis ecclesiis, ex quo consequitur non posse reperiri probationes certas quod illius infallibilitas innitatur Scripturae et traditioni, mit quod Christus ejusmodi concilii infallibilitatem ecclesiae suae reliquerit, Opinio praeterea numquam poterit basim praebere fidei certae; romanenses proinde nequeunt habere certitudinem veritatis doctrinarum, quae fuerint definitae a synodo cujus infallibilitas simplex opinionis materia est. [44] Ergo.

699. Resp. ad 1. *D.* Id est non eadem certitudine constat de auctoritate infallibili rom. pontificis seorsum spectati, qua constat de auctoritate ecclesiae universalis, cum haec sit veritas fidei illa vero non item, C. alio sensu, *N.* Qua vero ratione Bossuetus ostenderit rom. pontificem errori atque haeresi obnoxium esse paulo post expendemus. Negamus praeterea illationem, quod si rom. pontifex confirmaverit concilium oecumenicum, exinde non exurgat infallibilis auctoritas concilii generalis; in hoc enim casu habetur conjunctio capitis cum membris suis, seu ecclesia docens quae omnium catholicorum consensu infallibilis est. [45]

<4) Hactenus Palmer op. cit. cap. 7. sect. I et II.

*J) Mira certo est hujus viri dexteritas in permiscendis controversiis liberis cum doctrina catholica ab omnibus admissa, ut deinde tenebras offundat. Haec est per-

700. Ad 2. *D.* Christus omnibus in communi publicum contulit et auctoritativum controversiorum judicium una cum Petro et sub Petro, *C.* seorsum a Petro, *N.* Porro juxta patrum regulam *ubi Petrus ibi ecclesia,* sive major sive minor sit episcoporum numerus qui Petro assentiuntur seu sunt cum Petro, in ea parte in qua est Petrus seu rom. pontifex ibi ecclesia est; reliqui autem episcopi quicumque demum sint, semper erunt acephali, nec unquam ecclesiam constituent, si praesertim Petro repugnent. Sane videmus concilia oecumenica in quibus exiguus etiam fuit episcoporum numerus, ut in constantinopolitano I. et II. 16 ex assensu et confirmatione rom. pontificis statim vim obligandi habuisse nullo expectato ecclesiae consensu et acceptatione47, ac proinde tulisse *finale* et *irrefragabile* decretum.

701. Ad 3. *D.* Et praecipue assensu rom. pontificis, *C.* absque hujus assensu, immo eo refragante, *N.* Nullum ex tota antiquitate exemplum afferri potest, quo probetur vel absque assensu rom. pontificis, multo vero minus ipso repugnante sententiam alicujus sive concilii sive individualis episcopi uti finalem et irrefragabilem spectatam fuisse. Contra autem plura suppetunt exempla in historia ecclesiastica conciliorum etiam provincialium, nationalium ac plenariorum, quae nullam prorsus vim habuerunt eo quod fuerint ipsorum decreta a rom. pontificibus reprobata. 48

702. Ad 4. Admittimus totum argumentum adversarii, cum et nos contendamus adversus jansenistas et febronianos minime esse absolutae necessitatis concilia oecumenica ad haereses damnandas, licet et nos demus illa esse valde utilia. Ast negamus quod perperam exinde adversarius inferre adnititur, nempe fallibilem esse concilii oecumenici auctoritatem. Nam ex eo quod ecclesia dispersa infallibilis sit, haud sequitur fallibile esse concilium. Sane plane nescio utrum accuratus dialecticus probaret ejusmodi argumentandi rationem: si quidem id unum ex ea consequitur, si aliunde probetur, et infallibilem esse ecclesiam dispersam, prouti demonstravimus, et infallibilem esse ecclesiam in synodo oecumenica congregatam. Neque enim altera alteri adversatur.

703. Ad 5. In sensu, seu ex mente adversarii, *C.* in doctrina catholica, *N.* Omnes enim catholici, nemine excepto, docent infallibilitatem conpetua fere Palmerii ars, ut ejus opus sedulo perpendenti patebit.

46) Etenim inconc.constantinopolitanol., uti notum est, non interfuerunt nisi 150. episcopi; in IL autem seu generali V. sederunt 166. Cf. Harduin. *Acta conc.* tom. III. col. 207.

<') Saltem cum ecclesiis certo constiterit de expressa ac libera confirmatione concilii, quo sensu, ut alias animadverlimus, excusari potuerunt ecclesiae illae occidentales, dum ad tempus noluerunt recipere concilium V. quia rumor ad ipsas detulerat rom. pontificem Vigilium illi restitisse.

48) Ut constat de conc. Carthaginiensi celebrato a s. Cypriano in causa rebaptisrni; ac de innumeris pene aliis conciliis saec. IV et V. in oriente et occidente celebratis, quorum omnium acta irrita fuerunt, quia illis obstiterant rom. pontifices.

cilii oecumenici in dogmaticis definitionibus certam esse, et ad fidem pertinere quam constanter ecclesia universa professa est et dictis et factis, uti ostendimus. Si qua est inter catholicos doctores controversia, volvitur tantum circa principium hujus infallibilitatis, utrum nempe ideo infallibile sit concilium ob rom. pontificis assensum et confirmationem, an vero infallibilis sit auctoritas rom. pontificis ex superveniente assensu episcoporum sive concilii. Ceterum in re omnes consentiunt esse per se infallibile concilium oecumenicum quod fuerit confirmatum a rom. pontifice. 49

704. Argumenta porro quibus adversarius nisus est ostendere infallibilitatem concilii oecumenici intra *merae opinionis* fines contineri inter catholicos, meri sunt paralogismi tanto homine indigni, aut innituntur auctoritate jansenianorum quos a societate nostra repellimus. Sane 1. paralogismus est quem in priori sectione excussimus, scilicet non esse nisi *opinionem* quod concilium coalescens ex rom. pontifice et episcopis sit infallibile, quia mera opinio est quod rom. pontifex seorsum sumptus, aut seorsum sumpti episcopi sint infallibiles. 2. Paralogismus est, non posse ostendi infallibilitatem totius. nisi ostendatur infallibilitas alterutrius partis. 3. Paralogismus est argumentum quod deducit ex principio Bossueti: ,.Id tantum in ecclesia habendum est pro impossibili, quo facto nullum superesset veritati praesidium;*' ex quo principio ipse subsumit: atqui si generale concilium confirmatum a pontifice obnoxium forot errori, auctoritas ecclesiae dispersae satis esset ad veritatem communiendam; ergo impossibile non est ejusmodi concilium errare posse. Verum quis non videat adversarium heic abuti principio Bossueti, qui juxta doctrinam catholicam supponit non posse concilium oecumenicum legitimum in fide errare, quin universa erret ecclesia, quae tenetur edita fidei decreta suscipere ac venerari uti infallibilia, seu irretractabilia? Haec enim, uti ostendimus, vim habent ex se obligandi omnem ecclesiam, ita ut nullo modo possit suspendi assensus donec accedat acceptatio totius ecclesiae. Addo impossibile esse ecclesiam posse adversari concilio legitimo oecumenico, quod repraesentat ecclesiam ipsam, alioquin sibi ipsi adversaretur, quod est absurdum et contra pollicitationes Christi. Quod demum spectat ad illos theologos *romanos* quos adversarius ex auctoritate Bouvierii commemorat nec sine aliqua infidelitate 5°, illos non moramur, cum iidem non sint *romani* sed vel janseniani, vel de jansenianismo suspecti, quos nuper confutavimus. Ideo janseniani hoc effugium excogitarunt, ut si concilium, ad quod appellarunt, celebraretur, possent ejus eludere auctoritatem, prouti eludere adnisi sunt constitutiones pontificias a quibus toties damnati sunt atque protriti. 51 ;

49) Quandoquidem adversarius saepe abutitur auctoritate Bossueti ad quem provocat, non abs re erit hic subjicere nonnulla testimonia illustrissimi hujus praesulis ac de re catholica optime meriti. Ipse itaque in *Append, ad defens. declaration, cleri gallic,* haec in rem nostram scribit: ..Tum illud certum est *apud catholicos omnes,* nostrique assidue inculcant, non tantum concilium, sed catholicam ecclesiam absolute infallibilem esse, etiam absque concilio;*· opp. ed. cit. tom. XXXHI. pag. 563. atque in op. in quo expendit *Cogitationes privatas* ah. Molani part. II. cap. 4- ari. 3- ..Protestantes, scribit, catholicis vitio solent vertere, quod cum ecclesiae infallibilitatem agnoscunt, de hujus infallibilitatis subjecto nihil certi habeant, cum pars in papa etiam solo, pars in conciliis oecumenicis, pars in ecclesia toto orbe diffusa infallibilitatem collocent. Horum ergo gratia nobis foedum incerti animi vitium atque apertam repugnantiam objiciunt. Neque animadvertere volunt, eas sententias, quas repugnantes putant, communi omnibus dogmate ac veritate niti. Qui enim papam vel solum putant esse infallibilem, quanto magis cum synodum consentientem habeat; si vero synodum, quanto magis ecclesiam, quam ipsa synodus repraesentat? Aperta ergo calumnia sil, quod nos catholici de infallibilitatis subjecto nihil certi habeamus, cum *pro indubitato apud nos habeatur el ecclesiam et concilium eam repraesentans infallibilitate gaudere."* Cit. ed. tom. XXV. pag. 455. et alibi passim. Quod si hic et alibi Bossuetus videtur exposcere consensum ecclesiae ut concilium legitimum habeatur, non loquitur de consensu qui rohur intrinsecum addat concilio a pontifice confirmato, sed de consensu quo extrinsece cognoscatur uti legitimum illud concilium. En iterum ejus verba ex *Corollario Defensionis,* §. 8. ed. cit. pag. 375. *«Certum est apud catholicos* concilia generalia infallibilia esse; at cum dubitari possit, concilium ne aliquod generale sit, id ex ecclesiae consensione repetatur;- prout pariter docet Bouvier quem nobis pariter opponit Palmer, de quo mox dicam.

50) Dixi non sine aliqua infidelitate auctoritatem cl. Bouvierii afferri ab adversario; nam ipse sic referi perinde ac si ille dixisset aliquos theologos opinari ecclesiae approbationem *lotam* auctoritatem concilio generali tribuere; ast illud *totam* de suo adjecit Palmer. Cf. edit. Paris. 1834. tom. I. pag. 353. Ceterum Bouvier non agit nisi dc auctoritate exlrinseca ut palet tum ex solutione tertiae objectionis, dicens: «Igitur ecclesiae acceptatio auctoritatem concilio non tribuit;·· tum in loc. cit. ab adversario ubi post recitata verba immediate subdit: »Al grave incommodum inde non sequitur: nam *ubi constabit concilium aligned ut generale ab ecclesia* fuisse receptum, certum erit ipsius decreta esse de fide." His tamen theologis nos minime assenlimur.

51) Atque haec hactenus adversus Palmer, frustra catholicorum doctrinam pervertere conanlem ut desperatae causae suae undecumque praesidium quaerat. Cum vero de recentiori schola theologica oxoniensi identidem fuerit a nobis actum, quae illi dum haec vulgamus, tristia sane fata impendant, juverit referre. Inter scripta illa quae inde jampridem prodeunt, titulo *Tracts for the Times,* extabat sub num. 90. tractatus quidam continens «Observanda super XXXIX. articulis," ubi articuli isti, anglicanae fidei propugnaculum, ita explanabantur ut ad meliorem quemdam sensum, magisque a proteslantismi placitis abhorrentem pertraherentur, atque hoc tantum modo illis subscribi posse contendebatur. At enim universitatis oxoniensis rectores, quotquot sunt, solemni habita convocatione, editoque ab ejus Vice-Cancellario decreto, scriptum hoc nuperrime damnarunt, ulpote quod (ut ajunt expresse) non explanatio sed evasio illorum articulorum esset, erroribus scateret, el anglicanae ecclesiae indoli adversaretur. Tum illico prodiit epistola prof. Newmani die 16. Martii 1841 data, qua se auctorem scripti illius palam profitetur, ct quidquid ibi a se statutum non modo verum esse atque honestum, sed necessarium omnino proclamat. Magna inde in tota universitate partium studia et animorum contentio. Vide *Galignanis Messenger,* Paris. 24. Martii 1841. n. 1822. Rem porro eo usque progressam esse accepimus, ut oxoniensis episcopus sive auctoritate sua sive suasionibus effecerit ut tractatus illi oxonienses finem protinus habeant, ac perpetuo conticescant. Quo ergo professorum

PROPOSITIO V.

Commentitia est, ac naturae primatus pontificii prorsus adversatur nuper invecta inter jura primatus essentialia et accidentalia sive accessoria distinctio.

705. Et haec propositio veluti consectarium est quod ex nostra priori propositione de natura pontificii primatus necessario descendit. Adstruitur autem adversus illos, qui, Febronio praeeunte ‘, jura primatus rom. pontificis in duas potissimum classes dispescunt, quorum alia *essentialia* vocant, utpote necessario nexu cum primatu ipso colligata, atque a rom. pontificibus sex aut septem prioribus ecclesiae saeculis exercita *; alia vero nuncupant *accidentalia* sive *accessoria* eo quod ab illo nexu minime dependeant, ac illorum exercitium nonnisi medio aevo penes rom. pontifices coeperit: quos aut ope isidorianae mercis, aut aperta usurpatione, fretos universali illa ignorantia quae tunc temporis dominabatur, atque proinde jurium omnium coijfusione ea sibi arrogasse contendunt. 3 Nimirum pontificiae auctoritatis vaferrimi

istorum conatus evaserunt? Eo nempe ut miseranda anglicanae ecclesiae conditio magis magisque in omnium conspectu pateret. En qui ecclesiam istam veluti catholicam ct apostolicam mordicus tuebantur, qui eam ad pristinum originis suae statum revocare, liturgiae usum restituere, traditionem atque auctoritatem extollere, ac protestantisme principia damnare prae se ferebant, nunc iidem ipsi veluti homines ecclesiae suae infensi, perniciosi, erroresque propinantes Ium verbis tum facto ab iis qui auctoritatem inibi exercent, declarantur.' Videant igitur scriptores isti cuinam causae ingenium atque industriam suam manciparinl! Videant qui status ecclesiae hujus existât in qua nihil fixum ac stabile, nihil cohaerens, sed de ipso articulorum quibus illa innititur sensu adeo acriter dimicatur inter eos ipsos, qui doctrinam anglicanam pro officio exponere ac profiteri debent. Quid porro erit de caetcris omnibus? quid de populo universim? quam fidei suae regulam nanciscetur? quid porro anglicana a caeleris protestantium sectis distabit? Utinam haec omnia scriptores isti probe perpenderent, luceque reperta in tenebris coecutire non mallent.

l) De statu ecclesiae et legitima potestate rom. pontificis, tom. I. cap. 2. §. 7. n. 9. ubi ipse hunc veluti canonem statuit: „Habet universalis primatus sua jura partim ex jure divino, partira *ex humano;* immo plura *ex hoc quam ex illo:* habet ordo episcoporum *fere omnia sua ex jure divino.*A Verum quae primatui jura tribuit ex jure divino, ad nihilum fere redigit, quae autem ei obtigisse affirmat ex jure humano, ac propterea *adseilitiis* ajournerai, pleraque sunt, atque ipsam jurisdictionem; sic enim loquitur in eodem op. tom. II. pag. 313. ..Canones ct concilia pontificibus jurisdictionem *vere talem* atque alia contulerunt, quae proprio ct nativo jure non habent.· Cf. Zaccaria in *Antifebronio vindicato,* part. III. diss. VI. cap. 1. ct diss. VII. cap. 1. Quaeque etiam ex jure humano tribuit jura rom. pontifici Febronius, maxima ex parte derivata affirmai ex pseudo-isidorianis mercibus.

■) Cf. Boskoviiny op. cit. *De primatu rom. Pont.* §. 44 seqq. Hic vero auctor apprime catholicus el eruditus eo majori laude dignus est, quod contra plenum alveum impavide se in Hungaria opposuerit grassanti doctrinae.

3) Cf. Horlig, *Handbuch der Kirchengesch.,* seu *Manuale Pistoriae Eccles.* tom. I. edit. IL Landshut 1827.

hostes nihil intentatum reliquum faciunt, quo ad pertenuem umbram speciemve primatum pontificium dejiciant, ita ut nonnisi nomen aut quandam praeeminentiae et honoris praerogativam inter pares rom. pontifici relinquant, re autem omnem veram jurisdictionem eripiant. Videntur hi scilicet sibi triumphum agere dum, conspiratione cum protestantibus inita, pervenire possunt ad auctoritatem extenuandam rom. pontificis, aut fere in nihilum redigendam, ac ignominiam patris gloriam suam fore arbitrantur.

706. Commentitiam porro esse ac naturae primatus pontificii penitus adversantem febronianam illam distinctionem inter jura essentialia et accidentalia sic ostendimus. Distinctio illa commentitia dicenda est, et naturae primatus pontificii contraria, quae arbitraria omnino existit, falsoque innititur principio; quae naturam ipsam destruit primatus divinitus Petro ejusque successoribus collati ; quae denique incognita plane toti fuit antiquitati. Atqui.

707. Sane arbitrariam censendam esse ejusmodi distinctionem ex multiplici capite abunde liquet. Ac 1. quia nulla apparet ratio quare adversarii desumant illam distinctionem ex sex vel septem prioribus saeculis non autem ex tribus insequentibus, aut eam non coarctent ad tria priora saecula, prouti facere consueverunt protestantes istorum antesignani et magistri, qui ad tria quatuorve priora saecula revocant puram et auream ecclesiae aetatem; 2. quia nulla certa ratio suppetit qirare essentialia jura dicantur arctum ac necessarium nexum cum pontificio habere primatu, accidentalia vero non item, ita ut si bonum ecclesiae exposcat, necessarium dici nequeat accidentalium, quae vocant, jurium exercitium; 3. quia adversarii se solos judices constituunt ad decernendum quae jura debeant essentialibus, quae autem accidentalibus adnumerari, cum certo ex historia constet plura ex iis juribus quae accidentalia vocant, utpote contenta in isidoriana collectione4<fuisse in usum adseita a rom. pontificibus longe antequam ejusmodi •collectio Evulgaretur. 4 4. Quia destituitur omni fundamento liiWbrico.

scqq. qui evolvit quomodo ex ejusmodi distinctione nonnulli progressi sint usque ad plenam episcoporum a rom. pontificibus independentiam proclamandam , et ad omnem denegandam primatus praeeminentiam in ecclesia; alii vero eo devenerunt, ut consilium dederint episcopis Germaniae de excutiendo rom. pontificis jugo, atque de statuenda quadam stabili synodo permanente, quae universam repraesentet ecclesiam sub Caesaris auspiciis ac suprema inspectione; admissis, si ita visum fuerit, etiam aliarum gentium episcopis, quin et romano antistite, uti *simpilei praelato,* nec ipsis protestantibus exclusis; inter hos cminet auctor libelli: *Beitrage ~ur Aufklarung* etc. seu *Documenta ad illustrat, saeculi nostri* etc. Francofurti 1787.

Cf. Ballerinios opp. s. Leonis M. tom. III. *de ant. collection, can.* part. III. cap. 6. in quo doctissimi viri ex professo agunt *De collectione isidoriana,* praesertim §. 2. ubi accurate secernunt documenta sincera quae inseria sunt huic collectioni a spuriis et ab interpolatis : tum §. 3. in qua ostendunt nulla ratione fuisse immutatam disciplinam ecclesiasticam ex suppositiliis documentis. Sed praestiterit eruditorum virorum heic verba subjicere quae lucem afferunt iis quae di-

708. Sed falsum praeterea est principium cui praedictae distinctionis adinventores innituntur. Principium enim in quod superstructa illa distinctio incumbit, est, quod *antiquum* ecclesiae jus sit prorsus immutabile, ita ut *novum* jus censeri debeat corruptela et usurpatio ex isidorianis decretalibus et barbarie profecta. Porro ejusmodi principium falsum est; siquidem, ceteris omissis, cum jus ecclesiasticum ex quo patriarchalis et metropolitica auctoritas prodiit, sit mutationi obnoxium, ita pro temporum ac locorum varietate. ecclesiae bono id exposcente, potest variari, ut novum jus a legitima auctoritate constituatur. Quapropter etsi daretur, quod tamen falsum est, ab isidorianis mercibus novam fuisse disciplinam invectam , cum haec tamen longo saeculorum usu ab ecclesia recepta sit, et ab oecumenicis conciliis confirmata, in primis vero a tridentino, nemo dixerit novam hanc disciplinam esse corruptelam atque usurpationem. 5 Ea quippe auctoritate qua aliquid sancitum est, eadem potest, justis intercedentibus causis, quod statutum fuerat, immutari eique derogari.

709. Verum, quod secundo loco proposuimus, praedicta distinctio adversatur insuper naturae primatus divinitus Petro ejusque successoribus collati. Etenim, uti ostendimus, primatus pontificii natura in eo posita est, ut sit auctoritas episcopalis super universam ecclesiam; quaecumque propterea, annuente rom. pontifice , circa-regimen ecclesiae, et disciplinam antiquitus vel servata vel constituta sunt, quia ita ferebant illius aetatis adjuncta, hisce immutatis, atque ita suadente ecclesiae bono, potuerunt a rom. pontificibus vi proprii primatus immutari. Id inficiari perinde esset ac plane primatum ipsum divinitus institutum evertere. Primatus enim cum non sit solum honoris et cujusdam praeeminentiae, sed verae jurisdictionis, auctoritas empe cum plena potestate ea statuendi quae ad ecclesiae bonum et aec conferre ossunt, patet ex ejusdem primatus natura ac vi,

\imus: .Non pauci, scribiny^.de Pseudo-Isidoro severius conqueruntur·, perinde ac si ejus imposturis disciplina vetus abolita, et nova fuerjt introducta . . . perturbata *episcoporum et provincialium concilioiupi jura,* sublatas judiciorum leges, aliaque rei ecclesiasticae damna illata fuisse. H.'uh? autem novae et immutatae disciplinae reprehensio quam minus aequa sil, quisque facile intelliget, si duo animadvertat, nimirum *pleraque* pseudo - epistolarum Isidore excerpta esse ex sententiis ss. patrum, ex sinceris constitutionibus rom. pontificum post Siricium, ex canonibus conciliorum, ac ex romanis legibus: quae sane novi juris, novaeque disciplinae non sunt: celeravero eam disciplinam plerumque exhibere, quae vel jamdiu inoleverat, vel jam ante aliquanto induci coeperat. Impostura autem in eo sila est, quod Pseudo-Isidorus eas sententias iis auctoribus imposuerit, qu·»-rum non sunt, et posterioris aevi disciplinam antiquioribus pontificibus affixerit, quasi prioribus ecclesiae sacculis aeque viguisset." Cf. 1. c. pag. 221. Ibidem vere ostendunt propositum hujus collectoris haud fuisse sedis apostolicae jura amplificare. Cf. etiam Zaccaria in *Antifebronio vindicato ,* part. IV. diss. IX. cap. 4.

4) Cf. Ballerin. in op. *Vindiciae auctoritatis pontificiae contra opus Justin. Febronii,* cap. 5. §. 3.

jura omnia quae ei adnexa sunt, pro diversis temporibus diversa posse ratione exerceri. Ex hae autem diversa ratione, qua pro opportunitate diversis temporibus pontifices jura illa exercuerunt, nullo modo inferri licet invecta illa distinctio, ita ut alia dici debeant jura essentialia, alia vero accidentalia aut accessoria, cum omnia prorsus ex eadem divini primatus natura dimanent. Haec proinde distinctio naturae primatus Petro ejusque successoribus divinitus collati omnino adversatur. °

710. Quod demum eadem distinctio incognita fuerit toti antiquitati, abunde deprehenditur tum ex eo quod ante Febronium, qui eam primus invexit, aut si placet, ante Marcum Ant. de Dominis, Launojum et Richerium quos Febronius aut secutus est, aut exscripsit, nuspiam illius vestigia occurrant; tum etiam ex eo quod videamus patres, quamvis generalis antiqua disciplina viguerit, nuspiam limitibus pontificiam jurisdictionem circumscripsisse, aut reclamasse quod pontifices, ita poscente ecclesiae utilitate, praeter vigentem disciplinam quidpiam aut egerint aut sanxerint; tum etiam ex eo quod noverimus pontifices interdum longe ampliorem auctoritatem exercuisse, quam eis pseudo-isidorianae decretales tribuerint.7

711. Quae cum ita se habeant, merito concludimus non solum commentitiam esse invectam distinctionem, naturae pontificii primatus divinitus instituti adversantem, incognitamque toti antiquitati, prout demonstrandum assumpsimus, sed praeterea injuriosam esse tot sanctissimis pontificibus, qui tot retro saeculis pacifice jura quae vocant accidentalia exercuerunt: inju-

6) Ex his plane colligitur haud ferendam esse ejusmodi distinctionem quae jam passim ab aetate Febronii in scholis germanicis percrebuit, adeo ut vix reperire sit aliquem juris canonici tractatorem qui eam non adoptaverit, immo auxerit, atque ulterius etiam progressus sit; uti ex dicendis patebit. Nonnulli tamen ex iis qui incaute ejusmodi distinctionem adseiverunt, non malo animo aut prava intentione ducti id praestitere, immo aperte impugnant Febronium primum ejus inventorem, sed morem gesserunt usui jam in Germania invalescenti. Adversariis s. sedis satis est, ut ea semel admittatur, a se deinde cetera sumunt.

Cf. Card. Gerdii; *Esame dei molivi della opposizione fatla da M. vescovo di Noli alia publicaz. della bolla Auctor e in Fidei.* Opp. ed. rom. tom. XIV. part. II. art. 13 el 14. ubi pluribus adductis certissimis documentis evidenter ostendit eminent, auctor, longe forsan ampliorem potestatem septem prioribus saeculis exercuisse rom. pontifices in universam ecclesiam, quam saec. insequcnlibus. Neque id abnuit vel ipse Bossuetus, qui *Defens. declarat, in Corollario* quod illi subtexuit, §. 10. haec fidenter scribere haud dubitavit: >.Haec habens et exercens apostolica sedes, *tanta antiquitus auctoritate viguit,* ut postea, fidens dixerim, *imminutu magis* quam *aucta* esse videatur;·* cumque ad hoc evincendum plura exempla ex s. Leone M. et Gclasio attulisset concludit: »Quis autem pontifex posteriore aetate, qua nonnullis potestate aucti videntur, tanta auctoritate tanta gessit?*· Id ipsum conficit ex Agapeto, s. Gregorio M. Cf. edit. cit. tom. XXXIII. pag. 400 seqq. Qua sola animadversione corruit lota Febronii ac febronianorum machina de distinctione jurium in *accidentalia, accessoria, humana, mutabilia,* et *essentialia, divina, immutabilia,* etc.

riosam universae ecclesiae, quasi nempe ea passa fuerit sese auctoritate inalienabili spoliari: ac insuper inducentem eam esso inferimus in schismata ac perduellionem 9, dum novam disciplinam traducunt adversarii veluti imparem in praesenti rerum ordine excogitatis illis incommodis medendis, quae ex ea ipsi repetunt, quorumque obtentu pontificiae potestatis osores distinctionem illam in medium protulerunt. Nova siquidem perturbaretur disciplina, vetus autem minime revocaretur. 9

DIFFICULTATES

712. I. Obj. 1. Christus non uni roni. pontifici sed etiam episcopis ecclesiam ordinario jure regendam et gubernandam commisit, imminui proinde non potest ordinariorum potestas quin perturbetur ordo a Christo ipso institutus. 2. Sane ecclesia primitiva fidelissima Christi voluntatis interpres et canonum custos, usu et observatione aperte ostendit quaenam jura essentialia pontificii primatus censeri debeant, *jus* scilicet *supremae inspectionis, jus supremi provisorii regiminis, jus concilia convocandi, Usque praesidendi, jus vindicandi canonum observantiam* etc. reliqua vero jura, e. gr. *confirmandi episcopos, canonizandi sanctos, appellationes recipiendi, dispensandi, festa instituendi, casus reservandi* etc. quae primis saeculis a rom. pontificibus minime exercebantur, sed serius primo a metropolitanis, deinde a synodis provincialibus ad eosdem devoluta sunt, velut accidentalia sunt putanda vel ex eo etiam capite quod ad naturam primatus haud pertineant, ab eoque abesse omnino possint. ‡ ° 3. Alioquin potestas primatialis nullis circum-

s) Cajus «assertionis documentum luculentissimum suppeditat congressus emsensis ann. 1786. celebratus; qui lutus innixus doctrinae fcbronianae sategit subducere Germaniam ab auctoritate rom. pontificis; hinc innumeras turbas excitavit, pluraque schismatica et erronea sancivit. Cf. opus inscriptum : *Coipo (i occhio sui Congresso di Ems trad, dal francese arricchito di note e di un append, di monumenti,* Aletopoli 1788, quod opus Fr. Xaver. Feller auctorem habet. Cf. praesertim doctam dissertationem proocmialem in qua idem auctor clarissimo in lumine ponit schismalica illius congressus molimina. Paulo ante jam commemoravimus erroneas et schismaticas doctrinas in quas nonnulli distinctionis hujus assertores prolapsi sunt.

9) Neque hic omittendum est ex plurium episcoporum ac inelropolitarum ncgli-entia superioribus temporibus factum esse ut rom. pontifices interponere debuerint auctoritatem suam, cujus non pauca exempla vel ipse protestans Hurter profert in historia Innoccntii IIL Neque praetereundi sunt nonnullorum episcoporum abusus in exercitio suae auctoritatis qui occasionem praebuerunt rom. pontificibus plura sibi reservandi. Neque denique praetermittendum est talia quandoque ex rerum politicarum statu adjuncta vigere quibus impossibile sit concilia provincialia cogere. Adversarii qui saepe adeo adversus abusus pontificiae auctoritatis declamant, haec omnia dissimulant, si nonnullos magis moderatos excipias.

IO) Non tamen omnes conveniunt in recensione ejusmodi jurium essentialium et accidentalium. Salis sit percurrere opus Mauri de Schenkl ord. Ben. *Institutiones juris ecclesiastici communis,* ed. X. adaucta a Jos. Scheill, Landishuli in Bava-

*1

scripta limitibus agere posset prout libuerit, ac episcopis, quos .Spiritus S. ad regendam ecclesiam posuit, sola obsequendi relicta provincia, unus ecclesiae primas pro indefinita auctoritate sua, ea quoque acturus esset, quae e secundariis tantum muneribus et considerationibus profluunt, et in ecclesiarum peculiarium detrimentum redundant. 4. Eo vel magis quod absonum plane videatur, non aliter fere conceptum potestatis primatialis, nisi e complexu omnium omnino jurium, uti dicuntur, accidentalium eflbrmare. Ergo.

713. **Resp.** ad 1. *D.* Christus etiam episcopis commisit ecclesiam jure ordinario regendam sive mediate sive immediate, C. immediate, vel *Tr.* vel *subd.* Cum dependentia seu subjectione quoad exercitium a rom. pontifice, *C.* absque subjectione ac dependentia, *N.* Quamvis omnes conveniant quoad potestatem ordinis, eam habere episcopos immediate a Deo, non omnes tamen pari ratione catholici theologi id ipsum tenent quoad potestatem jurisdictionis, quam non pauci iique insignes ex ipsis contendunt episcopos immediate a summo pontifice derivare. ‘1 Verum, et hoc omisso, nemo est, qui dubitet potestatem jurisdictionis qua episcopi divinitus instructi sunt, summo ecclesiae primati ita ex eadem divina dispositione subjici, ut ille possit pro ecclesiae bono ejus exercitium moderari, imminuere, aut etiam omnino tollere. 12

ria 1830, pari. L *Jus ecclesiasticum publicum,* sect. L cap. 1. §. 225 seqq. ubi constituta distinctione inter jura essentialia et accessoria, traditisque regulis ad ea secernenda, primo recenset jura essentialia generalia IV, deinde ex illis deducit specialia IX, inter quae n. 5. *ponit jus decreta dogmatica provisoria edendi.* Descendens postea ad jura secundaria el accessoria quae *serius* nempe ad primatum devenere, decem expresse enumerat, quae illic recoli possunt. Verum alii, ul ibidem videre est in adnolationibus, c. gr. Rechberger, Frey, Sauter, Waller etc. alias divisiones ac subdivisiones inducunt, et ad diversas classes referunt, quas nimis longum esset singillalim recensere. Cf. etiam Roskovàny op. cit. §. 49 seqq.

11) Hanc senlcnliatn tenuerunt s. Thomas, s. Bonaventura, Durandus, Hcrvcus, s. Antoninus, Aegydius Columna, Thomas Argentin., Joannes a Celaja, Manderas, Coëffeleau, Joann. Puteanus, Charlas etc. praeter Bellarminum, Suarezium, Vargas, Fagnanum, quorum loca cf. apud Zaccaria in *Antifebronio,* tom. II. diss. II. cap. 6. ct apud Benedictum XIV. *De synodo dioec.* lib. I. cap. 4. n. 2. ubi scribit: «Licet autem eorum opinio, qui etiam hanc potestatem (jurisdictionis) immediate a Christo oriri propugnant, validis fulciatur argumentis; nihilominus tamen et rationi et auctoritati conformior videtur sententia opposita.** Sententiam de immediata episcoporum jurisdictione a Christo omnium primus invexit Franc. Victoria Ord. Praed. ct adslipulatores habuit plures hispanos, atque inter ceteros Alphousum de Castro, el Vasquczium; cf. Zaccaria 1. c. Quamvis quaestio haec summa contentione inter patres tridentinos agitata fuerit, ut constat ex card. Pallavicini *Hist. conc. Trid.* lib. XVIII. cap. 14. ct lib. XXI. cap. 11 et 13., nihil tamen definitum est.

*’) Cf. Bened. XIV. op. cit. lib. VII. cap. 8. n. 7. qui haec in rem nostram habet: ..Episcoporum jurisdictio sive sit immediate a Christo, sive a summo pontifice, ita semper huic subesi, ut *consentientibus omnibus catholicis,* ejus auctoritate et imperio limitari, atque ex legitima causa omnino auferri possit.** Cf. etiam Muzzarelli diss. IV. cit. inter opuscula varia pag. 358 seqq.

Tantum igitur abest, ut perturbetur ordo a Christo institutus per primatialem pontificis auctoritatem, ut potius maxime conservetur.

714. Ad 2. *D.* Ita tamen ut primitiva ecclesia non sit exclusive unica norma distinctionis jurium de quibus agitur, *C.* secus, *N.* Fatentur adversarii ipsi praxim et usum alicujus juris quoad aliquod definitum tempus non posse normam invehere juris alicujus sive adserendi, sive negandi. Fieri enim potest, ut nulla sese obtulerit per id temporis occasio aut necessitas illius exercendi, quin propterea debeat aut possit jus ipsum, quod alicui inhaeret, avelli. Profecto ecclesia tribus prioribus saeculis, persecutione saeviente. nequivit illa exercere jura, quae postea, concessa pace, tanta cum majestate exercuit sive in conciliorum oecumenicorum celebratione, sive in sanciendis legibus, sive in pluribus aliis; idem dic de rom. pontifice. Perperam porro quispiam inde inferret, jura quae ecclesia simul sumpta cum suo capite, aut rom. pontifex seorsum exercuerunt IV. saeculo, fuisse accidentalia et accessoria; sic perperam infertur accidentalibus juribus primatus pontificii ea esse accensenda, quae post sex aut septem saecula pontifices exercuerunt. Accedit, adjuncta posteriorum saeculorum ac rei ecclesiasticae et politicae statum vix non necessariam effecisse novam disciplinam, quae sensim ac sine sensu antiquae suffecta est antequam isidorianae decretales confingerentur.13 Ex his liquet quid sentiendum sit de duplici jurium classe quam febroniani excogitarunt, ut silentio praetereamus quae animadvertenda essent circa illa *supremae inspectionis* et *supremi provisorii regiminis* jura quae ipsi commenti sunt, nec non de *devolutione* quam vocant jurium accidentalium a metropolitanis et synodis provincialibus, quae supponit quod adhuc in controversia est; ut praetermittamus insuper absurdum, quod ex istorum neotericorum theorica profluit, ecclesiam scilicet posterioris aetatis non esse aeque fidelem interpretem voluntatis Christi, ac fuerit ecclesia primitiva.

715- Ad 3. *D.* Si Christus ita constituisset dignitatem primatialem, C. si ita non constituit, *N.* Inutile prorsus est congerere, aut sibi confingere incommoda, quae ex suprema auctoritate ita constituta provenirent, si plane constet de Christi ecclesiae architecti et conditoris voluntate. Jam vero nullo alio limite voluit Christus primatialem circumscribi dignitatem praeter illum quem praefigeret ejus abusus in destructionem ecclesiae. Nihil enim pontifex potest efficere quod vergeret in ecclesiae destructionem, ac si quid ejusmodi moliretur, nulli censerentur ejus actus. At in aedificationem omnia potest. Hoc tantum et nullo alio limite circumseptam voluit Christus vicarii sui auctoritatem. Adversariorum porro est evincere disciplinam tot saecu-

•3) Cf. Ballcrinios in υρ. cl loc. cit. De collectione isidoriana; Bianchi *Dell' esleriore polrzia della chiesa* , tom. IV. lib. II. cap. 3. §. 5. pag. 450 seqq. Zaccaria op. ct loc. cit. diss. III. cap. 3 et 4.

lorum usu, atque oecumenicorum conciliorum auctoritate firmatam vergere in detrimentum ecclesiarum particularium. Experientia autem ostendit haud exigua inde bona in ecclesiae aedificationem dimanasse. 14

716. Ad 4. **Resp.** nihil plane absoni exinde oriri, nisi quod ab anticipatis adversariorum judiciis apprehenditur.

717. **II. Obj.** 1. Certum est metropolitas et synodos provinciales pacifica possessione ad plura saecula obtinuisse atque exercuisse **jura**, quae deinceps ad se privative traxerunt rom. pontifices. 2. Haec autem usurpatio legitima fieri non potest, sive nonnullorum metropolitarum culpa et ignavia, sive frequentibus ad pontificem recursibus aut devotationibus causarum, sive synodorum provincialium intermissione, sive denique temporis lapsu, cum nulla detur adversus legitimam possessionem praescriptio. 15 3. Incommoda porro quae ex hac rom. pontificum dominandi Inbidine oriuntur, aetate jam sua deflens s. Bernardus, querebatur *de ecclesiarum detruncatione, qua subducuntur abbates episcopis, hi metropolitanis, hi patriarchis seu primatibus.* 16 4. Sane ex quo regulares suis episcopis subducti **sunt**, relaxari monastica disciplina coepit, atque ex appellationibus ad rom. pontificem clericorum facinoribus omnibus aditus aperiri. 5. Demum nisi ad pristinae disciplinae normam revocetur pontificiae auctoritatis exercitium, quaenam regula ei praefigi poterit, ne sibi cuncta surripiat? Ergo.

718. **Resp.** ad 1. *D.* Ex concessione rom. pontificum revocabili ex concessione irrevocabili, *N.* Verum est episcopos, metropolitas ac provinciales synodos ad plura saecula juribus usos esse quae temporis tractu ad se summi pontifices revocarunt; sed et illud certum est, episcopos, metropolitas ac synodos iis juribus auctas esse ex concessione sive expressa sive tacita rom. pontificis cui ex Christi institutione competit plenitudo potestatis in universam ecclesiam : dum propterea pontifices pro temporum, locorum ac personarum adjunctis aliquid de propriis ac insitis primatiali dignitati suae

14*) Cf. Tioskovany op. cit. §. 56.

15) Scheill cum in adjectionibus ad §. 240. *Instit.* Sehenklii merito rejecisset jurium accidentalium natales, ut ipse loquitur, a nonnullis excogitatos, nempe *pontificum ambitionem, /sitiori falsas decretales, saecula rudia, regularium* papae imperium promoventium *conatus,* alios ipse natales his juribus adseribit saltem tamquam *praecipuas causas,* videlicet *episcoporum* et metropolitarum in conservandis suis juribus *incuriam,* et maxime *negligentiam in officio,* facilitatem et *indulgentiam* nimiam, aut contra imperiosiorem dominationem ; *impotentiam* eorum ad abusus reprimendos; perpetuum *recursum* et causarum ad papam remissionem ; *infrequentiam synodorum provincialium ; simoniam, incontinentiam,* aliorumque vitiorum impune grassanlium labem, el inde ortam necessitatem, ut summa sedes auctoritatem suam interponeret, hasque demum causas sibi servaret; *jus patriarchate* rom. pontificis .per occidentem; ac *jus devolutionis* ob omissas synodos provinciales. Fatendum tamen est hunc auctorem prae ceteris moderatum se exhibere, et addictum s. sedi.

16) *De consider,* lib. III. cap. 4. η. 14.

juribus cesserunt ad ecclesiae bonum et utilitatem, censendi non sunt ita propriam cedere auctoritatem voluisse, ut si ecclesiae bone verteret, illam[4] ad se ex integro revocare non possent; quod neque in ipsorum erat potestate. Quare dum etiam vigeret pacifica illa jurium possessio, identidem pontifices ex potestatis plenitudine per se eadem jura exercuerunt, quoties nempe ecclesiae bonum postulavit. Hinc eodem ecclesiae bono exigente factum est, ut temporis lapsu eadem ad se jura revocarent.

719. Ad 2. -Vcy. suppositum adversariorum, qui odiosa *usurpationis* denominatione legitimam adseititiae auctoritatis revocationem designant. Diximus *adseititiae auctoritatis,* quia jura illa quibus episcopi, metropolitae, aut synodi antiquitus fruebantur, non ex intima gradus episcopalis, metropolitici, aut synodalis natura profluebant, sed unice ex ecclesiastica seu potius ex pontificis concessione, qui fons et origo est totius immediatae ecclesiasticae jurisdictionis, aut saltem supremus ejus exercitii moderator existit.[17] Concidit proinde superstructa Febronii ac febronianorum machina de nullitate praescriptionis adversus legitimam jurium possessionem: quae quidem ad summum valeret quoad jura propria seu intime connexa cum gradu quem praelati respective obtinent, exqne eo profluentia, non autem si eidem extrinseca sint et adventitia, ut in eo quod vindicamus contingit.[18]

720. Ad 3- *D.* Et s. Bernardi querelae abusus in administratione affi-ciunt Jc. pontificium jus et potestatem, |.V. Dolet scilicet s. Doctor nonnullos abusus, qui irrepserant ex parte subditorum se extollentium adversus praelatos suos occasione aut obtentu quarumdam exemptionum, ut vocant; hortatur proinde pontificem, ne sine necessitate aut utilitate illas facile concedat, ne tollat graduum distinctionem sapienter in ecclesia constitutam, atque ea plenitudine potestatis qua divinitus praeditus est, in aedificationem et non in destructionem utatur. At jura pontificis non solum non attingit, sed semel iterumque et pluries hoc ipso in loco inculcat et adstrait.[19] Aliud porro est loqui de jure, aliud vero de ratione utiliter jus exercendi.

1') Cf. Ballerin. *De vi et ratione primatus,* cap. 3: tuin in op. *De potestate ecclesiastica,* cap. 1. §. 1. Item Bianchi op. cit. tom. IV. lib. II. cap. 1; Christ. Lupum in s. *Greyorii VU. dictatum* opp. cd. VeneL t«m. V.

l e) Cf. Ballerin. op. cil. *De potest eccl.* loc. cit.

19) En s. Bernardi verba, quae immediate subdit eodem in loco: «Sic factitando *probatis vos habere plenitudinem potestatis,* sed justitiae forte non ita. Facilis hoc *quia potestis :* sed utrum et debeatis, quaestio esl;“ et n. 15. «Quid item, pergit, tam indignum libi, quam *ut lotum tenens* non sis contentus toto, nisi minutias quasdam, atque exiguas portiones ipsius libi creditae universitatis, tamquam non sint tuae, satagas nescio quomodo adhuc facere tuas?" Ex quibus luculenter palet s. abbatem jurium distinctionem in pontifice haud agnovisse. Alia plura ejusdem s. Doctoris in hanc rem testimonia cf. apud Ballerin. in *Vindiciis auctoritatis pontificiae cont. Febronium,* cap. 4. n. 2 seqq. Verum clarissime mentem suam aperit s. Bernardus in eodem cap. .4. n. 18.

sino detrimento videlicet auctoritatis, quaé unicuique juxta vigentem disciplinam competit. Nullam autem graduum perturbationern ex pontificia administratione induci, ex longa tot saeculorum experientia abunde liquet. 20

721. Ad 4. *D.* Qui tamen abusus aeque ac forte pejus inoleverunt, quin regulares subducerentur, et quin appellaretur ad papam, quique compensantur ex aliis emolumentis inde manantibus, *C.* secus, *N.* Satis est oculos conjicere in antiquiora historiae ecclesiasticae monumenta, ut facile quisque sibi persuadeat monasticae disciplinae vincula fuisse disrupta, et abusus obtinuisse, etiam cum monachi suis immediate subderentur ordinariis, et episcopos ultro fassos se impares omnino esse ad eos tollendos, aut ad disciplinam in suo vigore restituendam. 21 Quod vero ad clericorum attinet appellationes, cum juxta tridentinum, sententiae executionem illae non suspendant quoties de moribus agitur22, patet ex eis nullum facinoribus aditum aperiri. Accedit praeterea episcopos in pluribus casibus tamquam delegatos apostolicos extraordinaria potestate praeditos esse ex ejusdem concilii tridentini dispositione23; item metropolitas in suos suffraganeos, nec non patriarchas seu primates in metropolitas et episcopos jura sua exercere. Partim igitur falsa, partim exaggerata sunt quae ad invidiam conflandam in sedem apostolicara adversarii comminiscuntur, perinde ac si subditi omnes ab immediata superiorum suorum jurisdictione arcerentur.

722. Ad 5. Resp. iterum nullam aliam regulam pontificiae auctoritati praefigi posse praeter eam quam ei praefixit Christus Dominus, ecclesiae videlicet bonum. Quare si ecclesiae bonum id exposcat, modo angustiori,

'J *

2°) Cf. Ballerinium ibid. cap. 6. ubi quod asserimus luculentissime ostendit: necnon Muzzarelli, *II buon uso della logica,* opusc. V.

21) Cf. inter caetera quae de monachis non exemptis sui temporis scripsit Ralherus in sex libris *Praeloqutorum* in cit. ed. coi. 9 seqq. et in *Confessione, seu Excerpto ex dialogo confessionali,* ibid. col. 249 seqq. ut silentio praeteream quae ex historia ecclesiastica IV, V. etc. sacculorum erui possent.

22) Sess.* XIII. cap. 1. de Reform, tum sess. XXII. cap. 1. de Reform.

23) Vel ipse Bossuctus in sermone habito ad comitia cleri Gallicani, Parisiis 1681, distinguens potestatem a Christo Petro collatam ab illa quam contulit apostolis, aperte profitetur potestatem Petro traditam fuisse: «*Super omnes sine restrictione* nec alios terminos habere nisi quos praescribit regula.·' *Elie n'a de bornes que celles, que donne la régie.* Haec autem regula cui suberat idem Petrus, qui *super omnes sine restrictione* praefectus fuerat, nulla lex humana esse poterat, sed naturalis ac divina, nempe bonum ecclesiae. Hinc Gelasius epist. XIII. ad Dardaniae episcopos edit. Ven. Coleti coi. 326. scribebat: ..Uniuscujusque synodi constitutum, quod universalis ecclesiae probavit assensus, non aliquam magis exequi sedem prae celeris oportere quam primam, quae et unamquamque synodum *sua auctoritate confirmat,* et continuata moderatione custodit, pro suo scilicet principatu, quem beatus Petrus apostolus Domini voce perceptum, ecclesia nihilominus subséquente et tenuit semper et retinet.- Ex quibus postremis verbis sensus apparet priorum verborum: *Quod universalis ecclesiae probavit assensus,* quibus nonnulli male abutuntur.

modo ampliori auctoritate uti poterit rom. pontifex, qui solus praeterea judex esse potest eorum quae pro temporum, locorum ac personarum adjunctis in casibus sive generalibus sive particularibus praestanda sint ad ejusdem ecclesiae aedificationem. Quaelibet alia regula arbitraria erit atque ex perduellionis spiritu proficiscens.

DE ROMANI PONTIFICIS PRIMATUS DOTIBUS.

723. Cum ex iis quae hactenus disputavimus constet rom. pontificem ratione primatus quem divinitus obtinet caput esse universae ecclesiae, consequitur dotes omnes ac praerogativas quas ecclesiae vindicavimus, eminentiori quodam modo reperiri debere in rom. pontifice, prouti in humano etiam individuo caput eminentiori ratione in se continet quidquid in membris excellentiae invenitur. Vidimus porro duas praecipue dotes in ecclesia eminere, *infallibilitatem* in docendo, et *auctoritatem* in regendo: quapropter et has in rom. pontifice agnoscamus necesse est. [1] Cum vero de posteriori hac dote satis constet ex iis quae superiori capite potissime disceptavimus [2] ne longius tractationem hanc protrahamus, coarctamus eam ad priorem tantummodo dotem rom. pontifici vindicandam, nempe ad irreformabilem pontificii primatus auctoritatem adstruendam in fidei morumque judiciis.

724. Haec porro dos seu praerogativa plures nacta est adversarios praesertim post editam declarationem cleri Gallicani ann. 1682 cujus quartus articulus ita se habet: „In fidei quoque quaestionibus praecipuas summi pontificis esse partes, ejusque decreta ad omnes et singulas ecclesias pertinere; nec tamen irreformabile esse judicium, nisi ecclesiae consensus accesserit." [3] Ideo autem irreformabile ante ecclesiae consensum cen-

[1]) Quod enim spectat ad *indefectibilitatem,* quae altera est ex tribus quas enumeravimus ecclesiae dotibus, locum hic non habet, nisi forsan seriem ipsam rom. pontificum excipias; ast sub hoc respectu, cum identificclnr cum ecclesia ipsa cujus pars essentialis cl constitutiva est, ideo jam in tuto est posita.

[2]) Agentes de nalura et juribus primatus, ex quo consequitur pollere rom. pontificem potestate suprema ferendi leges disciplinares, aliaque praestandi quae ad bonum ecclesiae conferunt unitatemque ejus servandam. Ceterum cf. quae hac φϊ re habet Zaccaria in *Antifebronio,* torn. IL dissert. II. cap. 8. et tom. III. lib. II. cap. I seqq. nec non cl. Joann. Ignatius Moreno archidiaconus ecclesiae metropol. Liinanae in Peruvia in egregio op. cui til. *Ensayo sobre la supremacia del Papa.* Trib. vol. in 8. quod primum in America deinde Matrili recusum est ann. 1838— 1840 praesertim vol. I. ubi de hac legislativa rom. pontificis auctoritate fuse agit; atque in aliis voluminibus plura ex iis quae capite superiori egimus adversus neotericos, solide et catholico vere sensu adstruil copiosequc defendit.

3) Apud Bossuetum: *Defensio declarat. conventus cleri Gallic.* Opp. edit. cit. vol^^XXI.

sntur non esse ab hujus articuli auctoribus judicium summi pontificis in dogmaticis decretis, quia ipsi minime infallibilem esse existimant in suo magisterio ejusdem auctoritatem. Communis autem catholicorum sententia est, rom. pontificem ejusmodi infallibilitatis praerogativa a Christo Domino praeditum esse, ita ut errare nequeat cum tamquam supremus ecclesiae primas aliquid de fide credendum aut tenendum universis Christi fidelibus proponit.

725. Quoniam vero ex bene definito quaestionis statu ejus solutio maxime pendet, idcirco nonnulla praemittenda sunt, quae viam sternant ad illum recte constituendum.

726. Ac I. dogmaticae definitionis nomine, seu, ut trito jam loquendi usu obtinuit, definitionis editae *ex cathedra* significatur rom. pontificis decretum quo proponit aliquid universae ecclesiae de fide tenendum aut respuendum veluti fidei contrarium sub censurae aut anathematis poena.[4]

727. II. Controversia agitari solet utrum ejusmodi decreta vim habeant omnes et singulos cogendi ad praestandum interiorem intellectus ac voluntatis assensum ante expressam aut tacitam ecclesiae acceptationem tamquam judicia irreformabilia, nec ne. Qui tenent rom. pontificem ex cathedra definientem infallibilem esse, affirmant; qui fallibilem adstruunt, negant.

728. III. Qui rom. pontifici infallibilitatem adjudicant in dogmaticis definitionibus ex cathedra editis ante ecclesiae acceptationem aut probationem, minime dispescunt summum pontificem ab ecclesia ipsa, ita ut seorsum spectent solum caput, seorsum vero membra seu corpus; hoc enim perinde esset ac capitis ab eo dignitatem auferre. Nam eatenus rom. pontifex caput ecclesiae est, quatenus *unum* cum ea corpus constituit, ex capite scilicet ac membris coalescens. Cum proinde ex officio rom. pontifex aliquam edit dogmaticam definitionem, eaque universae ecclesiae credendum aliquid aut rejiciendum veluti fidei contrarium proponit, necessario tanquam unitatis centrum ministerio fungitur sibi a Christo commisso.

729. IV. Quando rom. pontifex suas fidei definitiones emittit, propria non edit, sed ea quae in revelationis deposito per Scripturam et traditionem ad nos derivata asservantur, profert. Quod si in revelationis deposito veritas

4) Quapropter neque facta personalia, neque praecepta, neque rescripta, neque opiniones quas identidem promunt rom. pontifices, neque decreta disciplinae, neque omissiones definitionis, aliaque id genus plurima in censu veniunt decretorum de quibus agimus. Quamquam enim haec omnia pro summa auctoritate ex qua dimanant, magno semper in pretio habenda sint ac humili mentis obsequio ac veneratione sint excipienda, nihilo tamen minus non constituunt definitionem ex cathedra de qua loquimur, et in qua sola adstruimus pontificiam infallibilitatem. Cf. quae scite non minus quam prudenter hac de re observat post Canum et Bellanninum Petrus Ballerinius, *fie ri ac ratione primatus,* cap. 15. §. 10.

fidei quae a rom. pontifice decernitur, continetur, fieri omnino nequit, ut fidem diversam ecclesiae reliquae profiteantur ab illa quam definit rom. pontifex, quaeque necessario etiam continetur in traditione ecclesiae romanae, quae, quatenus rom. pontificem episcopum habet, pars *essentialis* totius ecclesiae est.

730. V. Inimo et illud adjicimus, quaestionem hanc *in concreto,* ut ajunt, et in praxi vix supervacaneam non videri. Etenim cum aliquis error aut haeresis alicubi exurgit, illius regionis praesules in (pia haeresis suboritur, primi ut plurimum sunt qui arma sumant adversus profanam novitatem; ipsi commonefaciunt pontificem de novo errore, ejusque judicium atque definitionem exposcunt. Rom. pontifex mature quod sibi propositum est perpendit, diuturnamque instituit inquisitionem, ut ea qua par est prudentia ac maturitate in difficillimis gravissimisque negotiis se gerat. Rumores excitantur, scripta hinc inde prodeunt, concilia interdum provincialia aut nationalia etiam ad rem discutiendam coguntur, plures quandoque anni in liis dilabuntur antequam sancta sedes definitionem suam emittat, uti experientia constat. 5 Quando proinde summus pontifex ultimum suum judicium profert. integrum negotium plane maturuit. Quamobrem fieri nequit, ut ecclesia vel insurgat adversus pontificis dogmaticum judicium, aut illud reformare possit; ac numquam certe accidit rom. pontificem in definitionibus dogmaticis solum extitisse. Quod si episcopi dividantur ab invicem , aliique cum pontifice, contra pontificem aurem alii stent, nulli catholico ignota regula est; *Ubi Petrus ibi ecclesia e.* adeoque eos necessario errare qui contra pontificem se erigunt, cum ecclesiam non amplius ipsi, sed factionem acephalam constituant. 7

5) Hujus agendi rationis luculentum suppetit exemplum in controversia janseniana. quae diu agitata atque discussa in Galliis fuerat. Romam, ubi novum est institutum examen, janseniani suos delegatos miserant, singula magna sollertia ac diu fuere perpensa, in quadraginta aut quinquaginta congregationibus sive coram pontifice sive coram cardinalibus ad hoc delectis qui octo postremis mensibus illius biennii quo examen istud confectum est, usque ad triginta 1res interveniebant, donec Innocentius X. ann. 1653. die 31. Maii celebrem constitutionem edidit quae incipit; *Ej: occasione.* Cf. *Histoire des cinq Propositions t[g Jansenius.* Liège 1699. Tom. I. livr. L Aliud recentius adhuc exemplum habemus in Constitutione Pii VI. *Auctorem fidei,* quae toto decennio a celebrata pseudosynodo pistoriensi, nempe ann. 1794 exarata est.

,:) S. Amhros. *Enarrat,* in Ps. XL. ti. 30- . u

T) Id apertissime constat ex tot factionibus quae identidem in ecclesiis orientalibus excitatae sunt, praesertim vero ex occasione schismatis acaciam. Quamvis porro magno numero essent episcopi qui cum suis patriarchis restiterunt rom. pontifici, absque ulla dubitatione illi omnes et soli ad unitatem ecclesiae pertinuisse habiti sunt, qui rom. praesuli adhaeserunt. Quapropter Bossuetus in *Instructione pastorali de promissis ecclesiae factis,* agens adversus haereticos autumantes ecclesiam visibilem in fide deficere posse n. 32. haec praeclare scribit: ..Il ne faut qu'un peu de bon sens

731. Ex hisce animadversionibus vix, nti innuimus, non absoluta haec controversia videri potest: ne tamen muneri nostro in re gravissima deesse videamur, fundamenta praecipua a nobis exponi debent quibus doctrina nostra fulcitur. Cum vero haec partim ex Scriptura, partim ex traditione et ecclesiae praxi, partim vero denique ex facto ipso desumantur, tres erunt propositiones quibus hoc argumentum absolvemus.

PROPOSITIO I.

Romanus pontifex ex cathedra definiens in rebus fidei et morum infallibilis est, ejusque dogmatica decreta, etiam antequam accedat ecclesiae consensus, sunt prorsus irreformabilia,' prout in primis sacrae Litterae ostendunt.

732. Tria potissimum oracula ejusmodi Petri, seu rom. pontificis infallibilitatis praerogativam in publico magisterio dogmatico adstruunt, ita ut irreformabilia evadant ejus decreta etiam ante ecclesiae consensum.

733. Primum illud est quod legitur Luc. XXII. 31 seqq. cum dixit Christus: *Simon, Simon, ecce satanas expetivit, vos ut cribraret sicut triticum: ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, et tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Quibus verbis tria Christus effecit: praedixit scilicet futuram apostolorum in communi tentationem circa fidem, *expetivit vos,* ac proinde ecclesiae in eorumdem persona; deinde affirmavit Petro se speciatim orasse pro eo, ac propterea pro successoribus suis, ne fides ejus aliquando deficeret, *ut non deficiat fides tua',* demum onus seu munus injunxit Petro confirmandi in fide fratres suos, nempe ecclesiam expetitam a satana, ut eam cribraret, *confirma fratres tuos.* Quibus ex verbis hoc instruimus argumentum: juxta adducta verba ecclesia obnoxia futura erat tentationi, et Christus praesens ei remedium praeparavit in speciali oratione pro Petro futuro ecclesiae capite, adeoque pro ejus successoribus fusa, ut a Petro ac successoribus ejus, quorum fides deficere non poterat, eadem in fide confirmaretur. Jam vero si Petrus, seu rom. pontifex infallibilis non esset, seu deficere posset fides ejus dum publico magisterio fungitur in

et de bonne foi pour avouer que l'église chrétienne dès son origine *a eu pour une marque de son unité sa communion avec la chaire de saint Pierre, dans laquelle tous les autres sièges ont gardé Γ unité, in qua sola unitas servaretur,* comme parlent les saints Pères (Optat, cont. Parm. lib. IL): en sorte qu'en y demeurant, comme nous faisons, sans que rien ail été capable de nous en distraire, nous sommes le corps qui a vu tomber à droite et â gauche tous ceux, qui se sont séparés eux-mêmes. . . . *Dans cet inviolable attachement à la chaire* de saint Pierre, nous sommes guidés par la promesse de Jésus Christ.** En igitur tesseram exploratissimam unitatis verae ecclesiae, *communio cum cathedra s. Petri.* Opp. ed. cit. torn. XXII. pag. 423 seqq.

dogmaticis decretis, dicendum foret aut Christi orationem pro Petro ineffacem fuisse, aut sufficienti remedio Christum ecclesiae suae nequaquam consuluisse. Ergo cum neutrum sine blasphemia et Christi injuria admitti possit, sequitur dotem hanc infallibilitatis in Petro ejusque successoribus esse agnoscendam. Rursum: si decreta dogmatica rom. pontificis possent reformari ab ecclesia eo quod rom. pontifex etiam dum universam docet ecclesiam posset deficere in fide, duo exurgerent contra Christi promissa: ac primo, quod ecclesia prout distinguitur a capite, praedita esset infallibilitato, cum tamen haec ei non competat, nisi quatenus unum corpus cum capite suo constituit; secundo, quod inverteretur ordo a Christo constitutus; nam non amplius Petrus confirmaret fratres suos, sed potius fratres Petrum in fide confirmarent, secus ac Christi verba exposcunt. [1] —*j*—

734. Alterum oraculum desumitur ex Matth. XVI. 17 seqq.: *Beatus es Simon Bar-Jona ... et Ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo ecclesiam meam, et portae inferi non praevalebunt adversus eam.* Quamvis porro daremus adversariis, secus ac ferat sensus antiquitatis ipsaque rei natura de qua agitur [*], postrema verba *et portae inferi non praevalebunt adversus eam* non ad petram, sed ad ecclesiam referri; attamen quin velimus Christum uti stultum architectum traducere, qui ad sustinendum regendumque aedificium aeternum petram elegerit fragilem et ineptam, fatendum est exinde infallibilitatem Petri seu rom. pontificis in iis quae ad fidem pertinent, evidenter constabiliri. In communi enim hominum sensu non petra seu fundamentum soliditatem firmitatemque suam ab aedificio acquirit, sed e converso aedificium a fundamento. Sed si Petrus in fidei decretis reformari ab ecclesia posset, praeter absurda illa, de quibus paulo ante diximus, sequeretur non ecclesiam seu aedificium a Petro, fundamento scilicet, consolidari, sed Petrum; nempe fundamentum a superstructo aedificio, id quod Christi adversatur sententiae. Eo magis quod Christus ideo stultum vocaverit hominem cujus domus cecidit ex irruentibus imbribus et flantibus ventis, quia illam quin aedificasset super firmam petram, potius inordinate super arenam extruxisset. At ita se Christus in adversariorum hypothesi plane gessisset, quod vel cogitare absonum et impium esset.

735. Tertium denique nobis suppeditat s. Joannes XXI. 15 seq. in illis verbis a Christo redivivo Petro dictis: *Pasce agnos meos . . . pasce oves meas.* Pastoris hujus munus non solum in sacramentorum administratione.

[*]) Cf. *Lettere sopra de' quattro articoli detti dei clero di Francia.* Card. Litta. Lett. XXIV.

[1]) Cf. ibid, nec non Emmanuel Sa, *Scholia in quatuor Evanyelia* in h. loc.; quamvis vero Maldouatus, et Com. a Lapide intelligent de ecclesia, attamen exinde colligunt infallibilitatem rom. pontificis, cum non alia de causa dicatur a Christo Domino portas inferi praevalere non posse adversus ecclesiam, quam quod haec aedificata sit supra tirmam petram.

verum etiam immo praecipue in verae doctrinae ministerio consistit. Porro Christus per adducta verba Petrum universi gregis sui, agnorum et ovium pastorem constituit: quare licet episcopi pastores sint respectu illius gregis portionis, quae ipsorum curae commissa est: *Pascite qui in vobis est gregem Dei,* attamen et ipsi agni aut oves sunt respectu supremi pastoris, scilicet Petri seu rom. pontificis juxta illud: *Fiet unum ovile et unus pastor.* [3] Ergo et ipsi tenentur hujus *pastoris vocem audire et eum sequi.*[4] Jam vero si rom. pontifex in publico suo ac solemni magisterio in rebus fidei errare posset, num non universum gregem in errorem induceret? Restat igitur ut dicamus, quod si Christus nobis praecepit ut magisterio Petri in iis praesertim quae ad fidem pertinent nosmetipsos subjiceremus, Petrum vicarium suum infallibilitate in his donasse, quo tuto prospiceret fidei nostrae integritati; alioquin in errores contra fidem necessario induci possemus. Accedit, quod in adversariorum hypothesi non amplius esset pastor qui oves pasceret, ac per tutam duceret semitam, sed ipsae forent oves quae pascerent pastorem, ac devium illum in viam revocarent, quod absonum est ac apertae Christi menti omnino opponitur. Gratis denique adstruitur ab adversariis ecclesiam a capite distinctam infallibilitatis dote pollere ad caput suum corrigendum, cum tamen neque ex Scripturis neque ex traditione id uspiam appareat, immo appareat plane contrarium. Constat igitur ex Scripturis quod evincendum assumpsimus.[5]

DIFFICULTATES.

736. **I. Obj.** 1. Abs re profertur primum testimonium ad adstruendam rom. pontificis infallibilitatem, cum in eo agatur de favore personali Petri; sermo enim illic est de imminenti apostolorum tentatione in passione Christi, de lapsu Petri ejusqu» conversione. 2. Distingui praeterea debet in illis Christi verbis onus Petro impositum *confirmandi fratres* ab oratione quam Christus pro eo fudit, quippe hujus orationis objectum est ecclesia ipsa a Petro tamquam capite repraesentata, et in ecclesia suum habet effectum. Ergo.

737. **Resp.** ad 1. Al. Etenim quamvis proxima apostolorum tentatio et Petri lapsus occasionem Christo praebuerint verba illa proferendi, cum tamen munus quod iis Christus Petro commisit confirmandi fratres in fide, sit munus publicum ab eo exercendum ut ecclesiae primate atque in ecclesiae

3) Joann. X. 16.

') Ibid. 27. Sane vel ipse Bossuetus in *Meditationibus* super evangelium dic LXX. Christi verba: *Pasce apnos . . . pasce ores* exponit etiam dc episcopis dum Christum sic loquentem inducit: *Pais les inares comme les petits,* cl adjicit: ..Ce qui revient au commandement dc les affermir dans la foi, puisque cela même c'est gouverner le troupeau.- Opp. ed. cil. loin. X. pag. 22.

â) Cf. Ballerinium op. cil. *De ri et rat. primat,* cap. 12. §. 1 seqq. in quibus copiose singulos hos textus evolvit.

ipsius utilitatem, patet minime favorem personalem aut personale privilegium exti lisse, sed privilegium adnexum primatui, qui cum perpetuus esse deberet, perpetuum pariter esse debuit privilegium quod ei Christus Dominus adjecit; ita rem ecclesiae etiam patres intellexerunt, uti ex dicendis constabit: nec Bossuetus ipse repugnat. s

738. Ad 2. *D.* In ecclesia suum habet effectum *mediante Petro, C.* eo excluso. A. Nec enim abnuimus Christi orationem habere potissime pro objecto ecclesiae utilitatem in eaque compleri: verum id verilicatur per Petrum pro quo Christus singulariter oravit, ut confirmaret fratres in fide. —|-

739. II. Obj. Nec alterum testimonium quidpiam evincit, siquidem 1. Petrus Matth. XVI. dictus est petra ratione primatus honoris ac jurisdictionis quo pollet super ecclesiam universam, non ratione infallibilitatis in fidei decretis, saltem quoad ejus successores. 2. Multo vero minus ejusmodi privilegium probatur ex eo quod Petrus constitutus sit ecclesiae fundamentum, cum ecclesia non a fundamento secundario ac minus principali mutuetur firmitatem in fide, sed a fundamento primario, interno et essentiali, cnjusmodi solus est Christus Jesus, et quo solo fundamentum secundarium, Petrus nempe ejusque successores, solidum perstat, quamdiu ecclesiae totius aedificio aptissime adhaeret, minime vero si forte ab ipso propter haeresim sejungatur. 7 Ergo.

740. R. A. A Ad 1. prob. *D.* Etiam, *C.* solum, Λ. Utrumque enim Christus Petro contulit et primatum et infallibilitatem; nam haec illi necessaria est ut primatus munere rite fungeretur. Portae enim inferi praevalerent adversus petram, ac proinde ex dictis, etiam adversus ecclesiam, si petra fundamentalis ac visibilis ecclesiae in solenini judicio circa fidem erraret: cum concipi nequeat quomodo aedificium . collapso fundamento cui totum innititur, subsistere valeat.

741. Ad 2. Λ'. Quamvis siquidem fateamur, quod inficiatur nemo, fir-

*) Etenim in *Méditât,* cit. pulchre connectit quae leguntur Matth. XVI. cum iis quae expendimus scribens pag. 16. ..Qui peut douter que saint Pierre n'ait reçu par cette prière une foi constante, invincible, inébranlable, et si abondante d'ailleurs, qu'elle fût capable d'affermir, non seulement le commun des fidèles, mais encore ses frères les apôtres, et les pasteurs du troupeau, en empêchant Satan de les cribler? Et cette parole revient manifestement à celle où il avait dit: *Tu es Pierre :* je f ai changé ton nom de Simon en celui de Pierre, en signe de la fermeté que je te veux communiquer, non seulement pour toi, *mais encore pour louie C église, carje la veux bâtir sur cette pierre.-* Et iterum in *Médit,* die LXXII. Ibid. pag. 28. ..Il y dcvoit toujours avoir un Pierre dans l'église, pour confirmer ses frères dans la foi : c'étoil le moyen le plus propre pour établir l'unilé des sentimens, que le Sauveur désirait plus que toutes choses: *cette autorité était d'autant plus nécessaire aux successeurs des apôtres, (pie leur foi étoit moins affennie que celle de leurs auteurs.'*

') Ita fere Tournely, *De Ecclesia. Quaesi. V. art. III. in resp. ad I. inemb. ex Script,* ed. Paris, loin. V. park II. pag. 109.

mitatem fidei ac religionis in ecclesiam promanare a Christo capite ac fundamento primario; nihilo tamen minus contendimus singulari munere Christi constitutum esse ecclesiae fundamentum secundarium perpetuo in terris visibile, Petrum, qui ejus vice fungi deberet; fundamentum nempe quod accessione omnipotentis virtutis suae Christus firmum reddit ac immobile, ut fundamenti istius praesidio firma et immobilis consistat ecclesia. Alioquin si quidpiam valeret adversariorum argumentum, nulla esset ratio quare tribueretur ecclesiae ipsi infallibile magisterium.

742. III. Obj. Nullius demum roboris est argumentum quod instruitur ex Joann. XXI. Nam 1. etiam episcopi singuli pastores sunt, quibus populi subjecti obedire tenentur, quin tamen colligi possit singulorum infallibilitas. 2. Quod si quis contendat pontifici competere infallibilitatem eo quod ecclesiae universae praeses sit, pastor et doctor, ac propterea ecclesia ei obtemperare debeat, is vehementer errat; nec enim ecclesia universa pontifici sibi inferiori, sed potius pontifex ecclesiae ntpote sibi superiori obedire tenetur. 3. Necesse quidem est, ut omnes et singulae ecclesiae pontifici obsequantur, *sed sana rectaque suadenti,* ut Gelasius loquitur8: seu necesse est, ut obsequantur, sed *obsequio,* ut ait apostolus Rom. XII. *rationabili,* suum nempe interponendo judicium, ac definitis a pontifice ex animi sententia consentiendo, quo accedente consensu, firmum ac irreformabile evadit pontificis ipsius judicium. Numquam vero accederet consensus ille, nisi perspectum haberent, sanum ac. revelatae fidei consentaneum pontificis decretum extare. 4. Neque obest tunc oves judicare pastorem; quidni enim, si oberret pastor? Non posset quidem ab ulla particulari ecclesia judicari summus pontifex; sed potest ab ecclesia universa cui subjacet tamquam praecipuum membrum. 9 Ergo.

743. R. *N.* .4. ad 1. Prob. *Neg.* paritatem: episcopi enim singuli ad summum nocere possent peculiari gregis portioni cui praesunt, ac multiplici praeterea ratione ejusmodi partiali damno posset occurri, uti toties factum est, nec proinde ecclesia universa in discrimen veniret. Contra vero rom. pontifex utpote pastor supremus et universalis, si falsum dogma evulgaret fide credendum, ecclesiae universae damnum inferret, donec saltem totus orbis catholicus reclamaret. ° Et hic iterum observamus gratis adversarios supponere, ecclesiae, quatenus distincte seu seorsum a rom. pontifice spectatur, competere pollicitationes ac praerogativas quibus Christus eam cumulavit; cum tamen certo constet has ei non contulisse Christum, nisi prout cum capite unum ac integrum corpus efficit. Hoc constanter laborat vitio adversariorum hypothesis.

') In *Common. ad Faustum.* CL Bailerin. 0** *oi et rat prim.* cap. 15. §. 3.

9) Ita Tourn. ibid.

744. Ad 2. -V Superius enim hoc paradoxon expunximus, Petrum scilicet. caput quidem esse singulorum membrorum, non autem corporis totius: supremum item pastorem esse singularum ovium . minime vero universi gregis, cum tamen Christus dixerit universim: *Super hanc petram aedificabo ecclesiam meam;* et *pasce oves meas.* Novum plane est. corpus praeesse capiti, gregem ducere pastorem, aedificium regere fundamentum.

745. Ad 3- *D.* Si ovium esset judicare pastorem, *C.* secus, A. Ecquis enim judex erit, in rebus praesertim vere dubiis, ut loquitur Bellarminus l ;* utrum pontifex sana rectaque. suadeat, an prava suggerat? Praesertim cum exploratum sit integra concilia, eaque numerosissima, sine pontifice turpiter errasse? Accedit, perperam adversarios existimare haud esse rationabile obsequium quod a singulis ecclesiis exhibetur pontifici ex cathedra dogmatice definienti, nisi prius expenderint intrinseca fundamenta quibus innixus pontifex illud fidei decretum emiserit. Nonne protestantes ac sectarii omnes idem ipsum possent adversus ecclesiae definitiones excipere?12 Demum assumunt adversarii in hac etiam difficultate, ut in ceteris aliis, ecclesiam seu potius episcopos inerrantia praeditos a Christo esse separatim a capite, quod tamen evincere nequeunt. Neque illud silentio praetereundum, in praxi hanc doctrinam summopere noxiam esse, cum sectarii omnes eludere possent rom. pontificum decreta, quibus eorum proscribuntur novitates, quae praesenti remedio indigent, donec constiterit de expresso vel tacito ecclesiae assensu; et interim longe lateque impune possent errores suos disseminare. 13

746. Ad 4. *N.* ut patet ex resp. ad 2.

PROPOSITIO II.

Eadem veritas evincitur e.r sensu traditionali.

747. Sensus ecclesiae traditionalis de rom. pontificis infallibilitatc nobis patescit qua dictis qua factis. Rursum dicta seu sententiae possunt bi-

l l) *De rom. Pont.* lib. IV. cap. 3. n. 33.

M) Haec sane est perpetua protestantium exceptio, quod ecclesia postulet *caecam* suis dogmaticis definitionibus adhaesionem. Janseniani vero exinde commentum suum excogitarunt de necessitate consensus ecclesiae universae ut irretractabile censeri debeat concilii oeeumenici decretum, qui consensus antequam praebeatur, ut rationabilis sit, ex ipsorum principiis vi examinis elici debet. Satis enim in his est principium jacere, ut deinde evolvatur et applicetur.

*J) Si quis attente perpendat quinam demum sint, qui moras nectunt ne pontificis dogmaticis definitionibus se subjiciant, comperiet, non ecclesiam gallicanam, non gallicanum clerum ita se gerere, sed nebulones atque factiosos. Qui quidem cum videant actum esse de propriis novitatibus ex damnatione a rom. pontificibus edita, ut earum vim elidant, illico excipiunt rom. pontifices haud infallibiles esse in suis decretis juxta gallicanam doctrinam, nisi accedat ecclesiae consensus : et inierim de abyssn in abyssum proruunt, obtendentes hac ra-

fariam distribui, nempe in cas quae adducta Scripturarum oracula exponunt de rom. pontificis infallibilitate, et in eas quibus generation haec eadem doctrina firmatur. Sic facta pariter, quae huc spectant, duplicis sunt generis: alia quae ex catholicis, alia quae ex haereticis desumuntur. Ne tamen prolixiores simus in iis atterendis, potiora ex singulis classibus seligemus: reliqua vero indicare contenti erimus una cum auctoribus penes quos collecta et expensa est reperire.

748- Atque, ut a biblicorum quae memoravimus testimoniorum expositione exordiamur, primo occurrunt patrum sententiae in illud Luc. XXII. *liogavi pro te,* etc. Itaque vetus auctor *Quaestionum ex N. T.* allatis Christi verbis ita prosequitur: *Quid ambigitur? Pro Petro rogabat, et pro Jacobo et Joanne non rogabat, ut ceteros taceam? Manifestum est in Petro omnes contineri: rogans enim pro Petro, pro omnibus rogasse dignoscitur. Semper enim in praeposito populus aut corripitur aut laudatur* [*]; id est dum pro solius Petri fide immediate rogavit, rogavit mediate pro ecclesiae totius fide, quae in ea petra ac fundamento subsistit; uti pariter exposuerunt s. Leo M.2, Gelasius, Pelagius II., Vitalianus, Hadrianus I., nec non s. Agatho in epist. ad imper. Constantinum quaeque in sexta oecumenica synodo a patribus lecta, et communi calculo probata est3, item Arnulfus, Paschalis II., Innocentius III. aliique passim. [4] Cum vero id colligant ex munere Petro commisso confirmandi fratres in fide, seu ratione primatus, qui in successores ejus transfunditur, ideo quae Petro dicta sunt, rom. pontificibus applicant. Quare perbelle s. Bernardus haec addit: *Dignum namque arbitror ibi potissimum resarciri damna fidei, ubi non possit fides sentire defectum. Haec*

tione immunitatem. Numquam sinceri catholici et qui bona fide sc gerunt, definitionibus pontificiis obsistunt: cujus rei praeclarum exemplum praebuit universis Galliis totique orbi catholico illustrissimus cameraccnsis archipraesul Fenelonius numquam satis commendandus, dum humiliter adeo se subjecit damnationi latae a sancta sede operis sui inscripti *Maximes des Saints.*

[1]) In Append, ad part. I. tom. III. opp. s. Augustini coi. 73 seqq. Jure proinde Bossuclus in *Medii,* cit. LXX. *jour,* exponens Christi verba *Ego autem rogavi pro le,* prosequitur: *..Pierre, fai prie pour loi,* pour toi en particulier, pour toi avec distinction: non qu'il ait négligé les autres; mais, *comme l'expliquent les saints Pères,* parce qu'en affermissant le chef, il vouloit empêcher par-là que les membres ne vacillassent. C'est pourquoi il dit: *J'ai prié pour toi;* et non pas, *fai prié pour vous."*

[2]) Serra. IV. *Natal, sui,* n. 3. edit. Ballerin. cujus haec verba sunt: «Commune erat omnibus apostolis periculum de lenlationc formidinis, et divinae protectionis auxilio pariter indigebant, quoniam diabolus omnes exagitare, omnes cupiebat elidere : et tamen specialis a Domino Petri cura suscipitur, cl pro fide Petri proprie supplicatur, tamquam aliorum status *certior sil futurus, si mens principis victa non fuerit.* In Petro ergo omnium fortitudo munitur, et divinae gratiae ita ordinatur auxilium, *ut firmitas, quae per Christum Petro tribuitur, per Petrum apostolis cou feratur."*

3) Apud Ballerin. op. cil. *De ri* etc. cap. 15. §. 3. η. 10.

4) Ibid.

quidem hujus praerogativa sedis. Cui enim aliquando dictum est, Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua? Ergo quod sequitur, a Petri successore exigitur: et tu aliquando conversus confirma fratres tuos. 5 Quod nec gallicani ipsi diffitentur. 6*

749. Nec minus patres consonant in adserenda unanimi sensu inconcussa rom. pontificum fidei firmitate ex Matth. XVI. Sane Origenes explanans verba illa: *Non praevalebunt adversus eam,* interrogat: *Quam autem eam?* An *enim petram, super quam Christus aedificat ecclesiam? An ecclesiam? Ambigua quippe locutio est: an quasi unam eandemque rem, petram et ecclesiam? Hoc ego,* respondet, *verum esse existimo: nec enim adversus petram super quam Christus ecclesiam aedificat, nec adversus ecclesiam portae inferi praevalebunt.* 7 Eadem habent ss. Hilarius, Ambrosius, Augustinus, qui praeterea rom. pontificum serie commemorata, subdit: *Jpsa est petra, quam non vincunt superbae inferorum portae* 8: ita etiam Cyrillus alex., Leo M., Simplicius papa, Gelasius. 9

750. Luculenta pariter sunt quae patres habent de adstruenda inconcussa fidei firmitate in Petro ejusque successoribus, expendentes verba Christi Joann. XXL Sic inter ceteros s. Augustinus10, s. Maximus taurinensis 1'. ac reliqui patres, qui simul conjungere tres evangelicos relatos textus consueverunt, ut Petro ejusque successoribus tum primatum in universam ecclesiam, tum immobilem in fide firmitatem ad ecclesiam in eadem fide solidandam vindicarent. 11

751. Huc accedunt, prout innuebamus, patrum effata quibus dotem hanc

5) *Epist. CXC.* seu *Tract, contra quaedam capitula errorum Ahaelardi ad Innoc. П. praef.* edit. Mabill. tom. I. col. 649.

e) Afferamus adhuc pauca verba ex Bossuelo loc. cit. pag·. 17. ubi loquens de Petro: .11 est donc, *inquit,* de nouveau charge de toute l'église: il est chargé de tous ses Frères, puisque Jésus-Christ lui ordonne de les affermir dans cette foi. qu'il venoil de rendre invincible par sa prière." Et in op. *Defens. declarat,* lib. X. cap. 3. scribit: ..Hoe ergo ex officio Petrus habet: hoc Petri successores in Petro acceperunt ut fratres confirmaro jubeantur."

') Tom. XII· in Matth. n. 11. ed. maur. opp. tom. III. pag· 526. Hacc Origenis verba paulo aliter redduntur ab antiquo interprete, nempe: .Manifestum est, quia nec adversus petram illam super quam aedificatur ecclesia, nec adversus ecclesiam quae aediiicatur super hujusmodi petram, portae praevalebunt inferorum." Cf. ibid.

5) In *Psalm, eunt. partem Donati.*

·*) Apud Baller, op. cil. cap. 15. §. 2.

,e) Loe. cit. ubi laudata pontificum serie subjicit: *ipsa est petra* etc. quo ostendit non ad unum Petrum sed ad successores etiam ipsius in romana sede eam Christi promissionem pertinere, uti observat Bal-1er. loc. cit.

'*) Serm. LXIV. ac *De nat. ss. Apost. Petri et Pauli,* IV. edit. Rom. 1784. coi. 578.

Plura alia Patrum in hunc sensum lest. cf. apud Baller, loc. cit. nec non apud card. Orsi *De irreformabili rom. pontifie, in definiendis fidei controcers. judicio.* Romae 1739. Tom. II. lib. IV. cap. 2. art. 1. Cf. etiam Salmeron. *Comm, in Evang.* Colon. Agripp. 1604. Tom. XL tract. XXX. pag. 242 seqq.

universim romanifl adjudicant pontificibus: hi patres sunt qui adstruunt in omnibus necessitatem consentiendi ac conveniendi ad rom. cathedram si quidem fideles esse velint13: qui fidenter affirmant per successionem rom. pontificum quoscumque posse haereticos confundi, cujusmodi inter ceteros est Irenaeus14; qui docent catholicum eum esse, qui fidem habet romanae ecclesiae, uti Hieronymus 15 ; qui post romanum rescriptum clamant: *causa finita est,* uti Augustinus 16 ; qui asseverant Petrum semper in propria sede et vivere et praesidere, ut *praestet quaerentibus fidei veritatem,* uti Petrus Chrysologus 17 ; qui praedicant ad romanam sedem *perfidiam habere non posse accessum,* uti Cyprianus. 18 Ex his porro aliisque ejusmodi quamplurirais quae aJTerri possent patrum testimoniis, luculenter patet eos semper pro certo habuisse rom. sedem, seu rom. pontificem in dogmaticis decretis a recta fide deficere non posse. 19

752. Verum praeter sententias patrum huc spectant publica facta, quae eandem in antiquitate obtinuisse doctrinam manifeste produnt. Tale in primis est catholicorum agendi ratio; ex hac enim constat 1. novatores damnatos a solis rom. pontificibus illico uti haereticos habitos esse, antequam cogerentur oecumenica concilia20: 2. plures errores tamquam haereses spectatos fuisse ex sola rom. pontificum damnatione absque conciliorum celebratione 21 : 3- conciliorum oecumenicorum decreta velut irreformabilia minime fuisse habita ante rom. pontificum confirmationem, immo interdum rejecta hujus con-

,3) Apud Baller, op. cil. cap. 12. §. 1. n. 1 seqq.

*<) Lib. ILI. *Cont. Haeres,* cap. 3.

ls) Lib I. in Rufflnum, n. 4. ed. Vallars. tom. II. col. 461.

16) Senn. CXXXI. n. 10. Mirum esl quomodo se torqueant ad haec Augustini verba prolata pro concione, ut eorum vim eludant, infallibililatis pontificiae adversarii : verum card. Orsi op. cit. lib. III. cap. 2. art. un. strenue illa defendit; item Zaccaria *Antifebronio,* tom. III. part. II. lib. I. cap. 3. n. 13. ac Bolgeni *Episcopato* ed. cil. vol. III. Appendice *DD.* ubi praeterea innumera pene patrum testimonia congessit ad evincendum constantem hac in re antiquitatis sensum. Cf. etiam ejusdem opus : *Risposta al libro cos è un appellante?*

'7) In epist. ad Eulychem Presbyterum cap. 2. inter epist. s. Leonis M. edit. Ballerin. n. 25. coi. 779.

l s) Epist. LV. ad Cornelium ed. cit. pag. 86.

1-) Praeter citi. AΛ. cf. etiam Pelitdidier, *Traité thèologique sur C autorité el f infaillibilité des Papes,* Luxembourg 1724. Hic tractatus in latinum versus prostal etiam in *Thesauro Theol.* Zaccariue tom. VII. part. II. Hf omnes post Bossuetuin scripserunt; anteriores enim adversus quos scripsit idem mcldensis episcopus, nolui commemorare, ne quis exciperet eos ab illo confutatos fuisse. Nequeo tamen perillustri antistiti meldensi non opponere clarissimum aliud ecclesiae gallicanac decus, magnum nempe cameracensem antistitem, Fenclonium, in Diss. *De sumini Pontificis auctoritate,* opp. cil. edit. Versailles 1820. tom. II.

2°) Hoc esl argumentum quod copiose et erudite evolvit card. Orsi duobus voluin. seu tom. I. *prima et secunda parte* op. cit. *De irreformabili rom. Pontificis in definiendis fidei controversiis judicio.* Id enim luculenter ostendit de niacedonianis, nestorianis, eutychianis etc.

21) Cf. Petitdidier op. cit. cap. 2 seqq.

firmadonis defectu **; 4. exortis vixdum controversiis ad eas dirimendas episcopos undique ad rom. praesules oculos convertisse, eosque rogavisse, ut quod ipsi de iis sentirent, patefacerent13; 5. catholicos omnes constanter acquievisse pontificiis dogmaticis decretis, neque iis nisi solos haereticos obluctatos esse 14; 6. universam ecclesiam ratam habuisse formulam ab Hormisda subscribendam propositam, in qua haec infallibilitas constituitur13; ac 7. demum in publica liturgia hanc ipsam praerogativam romanae ecclesiae, seu fuisse romano pontifici assertam. 16 Quae quidem omnia aut supponunt aut adstruunt apertissime rom. pontificis iniallibilitatem, eamque ante expressum aut tacitum ecclesiae consensum.

753. Hanc denique doctrinam omniqo consignat ipsa agendi ratio haereticorum. Tam alte enim pervaserat omnium animos in antiquitate persuasio, ineluctabilia plane esse quae per rom. pontifices in fidei decretis sancirentur, ut haeretici ipsi in concilianda sibi illorum sententia enixe adlaborarint. Sane inter ceteros ita se gesserunt Pelagius ac Caelestius, quorum alter oblata Innocentio I. fidei confessione concludit: *Sin autem haec nostra confessio apostolatus tui judicio comprobatur; quicumque me maculare* (al. *culpare) voluerit; se imperitum, vel malevolum, vel etiam non catholicum, non me haereticum comprobabit 17;* alter vero, qui quamquam objectos sibi a Paulino errores damnare noluit, *sed beati papae Innocenta litteris non est ausus obsistere; immo se omnia quae sedes illa damnaret, damnaturum promisit,* Augustino teste.18 Quorsum vero haec nisi receptum tunc temporis fuisset rom. pontifices in fide errare non posse?19 Postea quidem amota larva, cum se damnatos viderint, patefecerunt quo animo illa affirmarent; sed interea testimonium praeclarissimum prodidere de catholicae ecclesiae sensu.

754. Ex luculentissimo hoc sensu traditionali factum esse reor ut gal-

’2) Cf. ibid. cap. 16. ct card. Orsi op. cil. loin. I. part. IL cap. 2 seqq.

’’) Cf. Ballerin. op. cit. *De vi et ratione prim.* cap. 14.

*') Ibid. cap. 15. §. 11.

7i) Ibid. cap. 13. §. 16.

-®) Apud eund. in *Append, de infallib. pontificia in definitionibus dogmaticis* §. 12. *in conclus.*

1~) Cf. *Libellum fidei Pelagii ad Innocentium* in append. opp. s. Augustini tom. X. *Varia scripta et monumenta ad pelagianorum historiam pertinentia,* coi. 97.

’’) Lib. *De peccato originali,* cap. 7. cf. de hoc argumento Lud. Du Mesnil Soc. J. *Doctrina et disciplina ecclesiae.* Colon. 1730. Tom. IL lib. XX. n. 38 seqq.

–’) Hinc merito anonymus auctor, quamvis adversae partis, in *Traité de l'autorité du Pape,* Haye 1720. Lib. I. cap. 3. η. 8. pag. 90. nMcthodus, inquit, priorum reformatorum est argumentum magni ponderis adversus ipsos. Disputationis initio confessi sunt papam esse supremum Christi vicarium; nec ejus auctoritatem in dubium revocare coeperunt, nisi cum contra ipsos definivit, perinde ac si judex desinat esse judex, cum adversus aliquam pariem sententiam pronuntiat, vel si veritas, cum incommoda esse incipit, veritas amplius non sit.“

licana ecclesia usque ad celebrem anni 1682 declarationem, eandem constanter professa nobiscum fuerit doctrinam, prout ex certissimis documentis constat. 30

DIFFICULTATES.

755. I. Obj. 1. Perperam antiqua traditio invocatur ad ejusmodi privilegium rom. pontifici adstruendum, cum quaestio haec antiquis plane esset ignota. 2. Sane adducta testimoniorum congeries rem non conficit, cum vel *de solo Petro* loquantur, vel *de ecclesia catholica,* vel *de sede romana,* minime vero de solis rom. pontificibus. 3. Quod si nonnulla ex recensitis de his loqui videntur, non de ipsis pontificibus singillatim, sed de ipsorum serie ac successione ita sunt accipienda, ut significent fidem a Petro traditam semper fuisse ab ea custoditam aut custodiendam fore usque ad consummationem saeculi, ut confirmentur fideles, quod nemo ambigit. Si enim contigerit quempiam errare, cum error a successore corrigatur, dici propterea nequit portas inferi adversus fidem Petri esse praevalituras. 4. Accedit, quod etsi errent pontifices , haud consequens esse cathedram, romanamve sedem a fide desciscere, cum juxta notum Leonis M. effatum *aliud sunt sedes, aliud praesidentes. 31* 5. Demum haud semper presse patrum effata accipienda snnt, cum urbanitatis quandoque et officii causa ita fuerint locuti. Ergo.

756. Resp. ad 1. *D.* Id est *formula* sub qua nunc proponitur, ignota fuit, *Tr.* vel *C.* res ipsa, A'. Quid enim patres de ipsa re senserint, abunde

30) Hyacinthus Serry in Appendice historica *De mente ecclesiae yullicanae et academiae Parisiensis circa rom. Pontificis infallibilitatem* quam adjecit dissertationibus duabus *De romano Pontifice,* num. 15. ..Anno tantum 1682, inquit, novos de romanorum pontificum infallibilitate sensus induit clerus gallicanus, et ab avita suorum doctrina deflexit, dum solemnem de ecclesiastica potestate declarationem in comitiis generalibus edidit. . . *En primam* antiquae doctrinae de rom. pontificum infallibilitatc *desertionem,* publico cleri nomine solemniter faciam. . . . En vera certaque mutatae solemniter hoc in capite sententiae epocha.·' Amplissimis vero saeculorum omnium documentis a tota quoque gallicana ecclesia, et ab academia parisiensi ad ann. usque 1682 deductis avitam hanc nobilissimae illius ecclesiae doctrinam constanter perseverasse evincit. Nec minus luculenter id ipsum ostendit card. Orsi op. cit. lom. U. lib. IV. cap. 17 seqq. Non pauca etiam documenta congessit Muzzarelli in op. *Il biton uso della loyica* etc. *opusc.* III. *Primato ed infallibility del Papa.* Verum omnibus palmam facile praeripuit cl. Soardi in regia universitate taurinensi prof, in opere quod duobus voluminibus in 4. complexus est : *De suprema romani Pontificis auctoritate hodierna ecclesiae yallicanae doctrina,* Avenione 1747, ubi postquam in erudita praefatione ostendit hanc semper inhaesisse ecclesiae gallicanae sententiam de pontificia in decretis dogmaticis infallibilitatc, documentis omnigenis in priori parte demonstrat, etiam ab ann. 1680 usque ad aetatem suam strenuos semper assertores et vindices avitae doctrinae in ecclesia gallicana viguisse. Hoc opus denuo recusum est paucos ante annos Moguntiae ac Pio VII. immort. mem. nuncupatum. Cf. etiam Corn. De Maistre *Du Pape,* livr. I. chap. 1.

3I) Epist. CVI. edit. Baller, ad Anatolium episc. constantinop. cap. 5.

liquet et ex eorum dictis et ex eorum agendi ratione; alioquin numquam potuissent publicam rom. pontificis de iide doctrinam uti regulam certam assignare qua orthodoxi ab hétérodoxie . vera a falsa doctrina secernerentur, prout ipsi fecerunt.

757. Ad 2. A'. Siquidem eum de Petro loquuntur patres, de eo disserunt quatenus primas, caput et fundamentum ecclesiae suae a Christo constitutus est; eum vero ex patrum traditione haec eadem auctoritas competat *jure divino* ejus successoribus, consequitur ex eorundem doctrina etiam Petri successoribus eas competere praerogativas, quae in gratiam primatus et adnexi muneris Petro fuerunt communicatae.

758. Sic etiam: loquuntur interdum patres de ecclesia catholica, quatenus in petrae soliditate fundata est, *C.* independenter ab illo solidissimo fundamento, A. ut patet ex ipsorum locutionibus: nam indidem ipsi colligunt ecclesiae in tide inconcussam stabilitatem.

759. Demum patres loquuntur de ecclesia seu cathedra romana quatenus episcopos habet successores Petri. *C.* alio sensu, A. Illa enim ratione seposita, a reliquis ecclesia romana non distingueretur. Quaecumque enim sunt privilegia quibus romana fruitur ecclesia, ea, praesertim vero fidei firmitas, ob quam patres mirifice illam extollunt, unice a Petro ejusque successoribus derivant. 32

760. Ad 3- A'. Hoc enim est effugium excogitatum ad eludendam traditionis vim: concipi autem nequit quomodo possint pontifices singuli ex cathedra errorem in fide credendum ecclesiae proponere, et tamen in eorundem pontificum serie fidei indefectibilitas permaneat. 33 Deinde, non solum seriei sed pontificibus singulis munus incumbit confirmandi fratres in fide,

3a) Auctores omnes, qui hoc de argumento scripserunt adversus gallicanos, ejusmodi distinctionem non ita pridem invectam inter rom. pontificem et *ecclesiam T* sive *sedem* aut *cathedram* romanam, perinde ac si ecclesiae, aut sedis aut cathedrae romanae fides indefectibilis sit, non item vero fides etiam *ex cathedra* definita a rom. pontifice, nisi constet eam conformem esse fidei ecclesiae romanae, hanc distinctionem, inquam , expunxerunt, et jure merito; siquidem ideo ecclesiae romanae fides indefectibilis est, quia profitetur eam fidem quam Petrus ejusque successores ecclesiae universae primates professi sunt et profitentur. Hae enim causa sublata, potuisset ac posset fides rom. ecclesiae deficere, uti defecit in ecclesia antiochena et alexandrina.

s3) Circa hoc Bossueti effugium legendus omnino est Corn, de Maistre in op. *Du Pape,* livr. I. chap. 11. ubi inter cetera scribit: ..C'est â peu près comme s'il (Bossuet) avait dit que. tous les empereurs romains doivent être considérés comme la personne d'Auguste continuée; que si la sagesse et l'humanité ont paru quelquefois trébucher sur ce trône dans les personnes de quelques uns, tels que Tibère, Néron, Caligula, etc. on ne sauroit dire néanmoins qu'elles aient jamais manqué *entièrement.* puisqu' elles dévoient ressusciter bientôt dans celles des Antonin, des Trajan, etc." Atque ut alibi observat, *series* pontificum esset infallibilis etsi pontifices singuli possent haeretici esse. Cf. *De C église gallicane,* livr. II. chap. 12. scilicet pontifices in Bossueti hypothesi *in abstracto* essent infallibiles, fallibiles vero *in concreto.*

cum vero in hunc finem Christus dotem illis infal libilitatis contulerit, patet aut nullis aut singulis illam competere. 34

761. Ad 4. Λ'. Ad effatum vero Leonis Magni *D*. Aliud sunt sedes aliud praesidentes, quatenus sedium jura non pendeant ex meritis aut demeritis personalibus praesulum pro tempore sedentium, *C*. quatenus jura sedium non competant praesidentibus, A' Profecto aliam in hoc effato non fuisse mentem s. Leonis patet ex ejus scopo, nimirum sartos tectosque custodiendi nicaenos canones, qui sua cuique sedi jura servanda praefinierant, neque sinebant, ut ob personalem Dioscori impietatem secundae sedis jus adimeretur alexandrinae et in constantinopolitanam transferretur. 35 Ceterum non pro sede romana, sed pro Petro ejusque successoribus rogavit Christus ne deficerent in fide, et sic in ea fratres confirmare possent.

762· Ad 5. iV. Haec enim merae urbanitatis officia patrum gravitatem dedecent; alioquin idem posset de eorum dici testimoniis quibus rom. pontificum primatus adstruitur. Ecquis praeterea dixerit conc. oecumenicorum cphesini, chalcedonensis et constantinopolitani III. acclamationes, atque Hormisdae formulae subscriptionem sapere officiosam urbanitatem?

763. II. Obj. Facta quae occurrunt in antiquitate, componi nequeunt cum adserta pontificis infallibilitate. Etenim 1. ex iis constat editas a rom. pontificibus definitiones numquam irreformabiles existimatas esse, donec ad eas accesserit consensus ecclesiae sive dispersae sive in conciliis congregatae, ut patet ex iis quae scribit s. Leo ad Theodoretnm: *Quae nostro prius ministerio definierat* Deus, *universae fraternitatis* ***irretractabili*** *firmavit assensu*™, qui praeterea subdit: *Sic summorum servatur auctoritas, ut in nullo inferiorum putetur imminuta libertas.* 37 Ergo duo exinde explorata sunt: ac *primo* ante concilii confirmationem dogmaticas pontificum sanctiones *irretractabiles* non esse; *secundo* ante ejusmodi assensum, *liberum* examen esse pontificiarum definitionum, ut eis quis possit assentire aut ab eis dissentire; quae de infallibili judicio nefas est dicere. 2. Exinde factum est, ut passim celebrarentur concilia ad ea ipsa infallibili ac irretractabili auctoritate definienda, quae prius fuerant a pontificibus definita, 3. atque ut a pontificiis definitionibus provocaretur ad concilium generale. 4. Sane nisi ita se res haberet, concilia oecumenica non solum haud essent necessaria, sed

3<) Certe s. Augustinus in *Ps. coni. Pari. Donati* cum scripsisset: «Numerale sacerdotes vel ab ipsa Petri sede, et in ordine illo patrum quis cui successit videte," subdit: «Haec est petra, quam non vincunt superbae inferorum portae," perinde ac si diceret: *In hoc successionis ordine nullus donatisla episcopus invenitur,* si enim vel unus donalislarum erroribus inquinatus repereriretur, satis fuisset ad seriem illam vitiandam. Cf. Balicrin. op. cit. *De vi et ral. prini,* cap. 15. §. 5. n. 20.

3S) Prout contendebat Anatolius, quem acriter arguit hac epistola s. Leo.

3β) Epist. CXX. ed. Baller, cap. 1. col. 1219.

'') Ibid. col. 1120.

prorsus inutilia, cum sine tot opum, rerumquc publicarum dispendiis et incommodis a solo rom. pontitice posset infallibili ac irretractabili auctoritate dirimi quaestio. Ergo.

764. R. X .1. Ad 1. prob. vero, admissa s. Leonis auctoritate, ad 1. sequelam *D.* Si hic *irretractabilis assensus* afficiat dogmaticam s. Leonis definitionem, *Tr.* si afficiat patres chalcedonenses, X. Jam vero *irretractabilem* hunc assensum non afficere pontificiam definitionem, ceteris omissis S8, aperte constat ex iis ipsis quae objiciuntur verbis: *Quae* Deus *nostro prius ministerio definivit,* alioquin absurde deberemus admittere posse retractari quae *a Deo definita sunt.* Itaque insequentibus verbis: *Universae fraternitatis irretractabili firmavit assensu,* s. Leo patrum chalcedonensium significavit assensum, quem *irretractabilem* evasisse affirmat ob illorum adhaesionem pontificiae definitioni, cum tota irretractabilis vis decretorum concilii generalis. in his potissimum quae ad fidem pertinent, ab unitate pendeat cum apostolica romanae sedis fide. Sane si vi sua definitiones conciliorum etiam generalium irretractabiles essent, frustra patres chalcedonenses efflagitassent pontificiam confirmationem, ut *irretractabilia* fierent eorum decreta, prout eos fecisse novimus. 39

765. Ad alteram sequelam pariter *D.* Liberum esse examen confirmativum, C. dubitativum seu in ordine ad assensum vel dissensum, *N.* Quae ut intelliganlnr animadvertendum est, vix prolata ac lecta in Act. IL conc. , chalcedonensis epistola s. Leonis, a patribus universim acclamatum esse: *Anathema ei, qui ita non credit. Petrus per Leonem ita locutus est.* 4° tur examen quod in gratiam episcoporum *illyricianorum* et *palaestinensium* sub finem ejusdem actionis permissum est de s. Leonis epistola, non potuit esse dubitativum cum libertate assensus vel dissensus, sed confirmativum plane fuit, *ut qui dubitabant docerentur.* 41 Eo vel magis quod de examine ageretur epistolae per subscriptionem episcoporum ab universa ecclesia jam receptae, uti constat ex s. Leonis epistolis 4 2, et approbatae, uti vidimus, per

4h) Etenim s. Leo quamvis induisent Marciano ul Chalcedone celebraretur concilium, monuit tamen imperatorem epist. LXXXII. cit. ed. ..Ne cujusquam procaci imprudentiqc versutia *quasi ile incerto quid sentiendum sit, sineril inquiri, nec ctijusmodi sit fides tenenda, esse tractandum,* sed quorum precibus, et qualiter annuendum." Et in aliis litteris, ep. nempe XC. eundem principem rogavit ne pateretur fidem *quasi dubiam* in synodo *retractari.* Idem repetit epist. XCIII. cap. 2. et ep. XCIV.

A9) Cf. Ballcrin. tum in op. cit. cap. 13. n. 69. tum in not. 2. ad cit. epist. Leonis ad Theodorelum.

'°) Apud Harduin. *Acta conc.* tom. IL coi. 306.

I'') Ibid. col. 307.

*') Nempe epist. cit. ed. LXXXVIII. ubi cap. 1. haec expresse habet s. Leo: ..Epistolam nostram, quam ad sanctae memoriae Flavianum de hac re plenissimam misimus, *quamque ecclesia universalis amplectitur."* Eadem repetit ibid. cap. 3. item in epist. XC1.

ejusdem concilii acclamationes, quae proinde juxta adversarios irreformabilis jam erat.

766. Ad 2. *N.* Cum ex modo dictis aliud sit liberum examen confirmativuin, aliud vero dubitativum cum libertate assensus vel dissensus, quod numquam permissum est circa dogmaticas rom. pontificum definitiones etiam ante omnem ecclesiae consensum. Caelestinus enim, Leo M., Agatho epistolas suas miserunt ad concilia ephesinum, chalcedonense, et constantinopolitanum III. veluti normam quam sequerentur haec concilia, caventes expresse in mandatis quae suis legatis dederunt, ne quidpiam in iis quae ibi de fide continebantur immutari paterentur. 43

767. Ad 3. *D.* Ab haereticis seu sectariis, *C.* a catholicis, *N.* Si enim novatores excipias, nullos in tota antiquitate reperies, qui a damnatione per rom. pontificem lacta ad concilium oecumenicum appellaverint. Quae vero adduci solent exempla vel s. Cypriani, vel quartodecimanorum, non sunt de causis dogmaticis, aut saltem uti dogmatica spectata non fuerunt.45

768. Ad 4. *D.* Si cogerentur concilia ad intrinsecam pontificiis dogmaticis decretis vim conferendam, *C.* si ad auctoritatem extrinsecam adjiciendam, ita poscentibus rerum adjunctis, *N.* Dogmaticae enim rom. pontificum definitiones totam vim eamque coactivam ex se habent, adeo ut nemo vere catholicus iis obsistere possit aut refragari. Verum cum novatores eis contumaces obsistunt, turbas movent, incautos decipiunt, opus praeterea est ut

43) Cf. card. Orsi op. cit. *De irreformabili rom. Pontificis judicio,* tom. I. part. I. ubi copiose ac ineluctabili prorsus ratione ostendit examen quod interdum permissum est de iis quae antea circa fidem definita jam fuerant a rom. pontificibus, nullo modo adversari irretractabili eorum dogmatico judicio. Affert enim luculentissima exempla decretorum dogmaticorum quae ab oecumenicis synodis jam lata fuerant, quaeque propterea uti irreformabilia ab omnibus catholicis semper habita sunt, et tamen fuere in aliis subsequentibus conciliis iterum examini subjecta; nemo autem dicet ejusmodi examine quidpiam detractum fuisse priori firmitati quam jamdiu eadem obtinerent, nec posse vocari istud examen dubitativum. Cf. praesertim cap. 15. art. 1 et seqq. qui propius ad rem nostram referuntur. Item cap. 17. art. 1 seqq. tum part. II. cap. 37. art. 1. nec non Ballerinios in nota 14. ad cit. epist. ad Theodorei, in hac ipsa quae Abjiciuntur verba. Hoc examen a Ballerinio vocatur *revisionis.*

45) Cf. quae de hoc argumento scripsimus in Tract. *De Sacram, in genere,* cap. 3. Prop. I. η. 121. Ceterum huic etiam difficultati aptare possumus quod cl. comes de Maistre respondebat Bossueto : ..Bossuet veut-il nous prouver la nouveauté de celte doctrine (de l'infaillibilité)? Qu'il nous assigne une époque de Γéglise, où les décisions dogmatiques du saint Siège *n'étaient pas des lois;* qu'il efface tous les écrits où il a prouvé le contraire avec une logique accablante, une érudition immense, une éloquence sans égale; *qu'il nous indique surtout le tribunal qui examinait ces decisions et qui les reformait.* Au reste, s'il nous accorde, s'il nous prouve, s'il nous démontre que *les décrets dogmatiques des souvrains Pontifes ont toujours fait loi dans l'église,* laissons-le dire que /λ *doctrine de ї infaillibilité est nouvelle :* qu'est-ce que cela nous fait?" *Du Pape* livr. I. chap. 1. in fine.

concilia interdum convocentur, quo ex multorum collatis suffragiis, atque solemni adhaesione ad pontificiam definitionem magis patescat totius ecclesiae catholicae fides, ac vel contumaces facilius ad unitatem revocentur, vel solemnius eorum pervicacia damnetur. Experientia tamen ostendit eos omnes, qui fidem et subjectionem pontificiis dogmaticis sanctionibus detrectarunt, eandem detrectasse oecumenicorum conciliorum decretis. Accedit, quod pontifices ipsi identidem ejusmodi conciliorum convocationem efflagitaverint ut medium idoneum ad quaestiones implexas ac difficiles tutius discutiendas. Nec enim sive rom. pontificis, sive concilii oecumenici infallibilitas media excludit ad veritatem de qua agitur assequendam, quippe, ut alias diximus, non per modum infusi doni, sed per modum praesidii, sive ut ajunt *adsistentiae,* Deus illam promisit.

769. III. Obj. 1. Christus infallibilitatem contulit ecclesiae universae·, ergo ab ea unice est exquirenda vera fides, et ab ejus consensu irretractabile fit pontificium dogmaticum decretum. 2. Nec obest tenendam esse fidei unitatem cum rom. pontifice, quandoquidem in *decisis* ea teneri debet necessario, non autem in *decidendis.* 3. Alioquin non intelligitur quomodo censeri et haberi non debeant ut haeretici. etiam ante consensum totius ecclesiae, qui refragantur dogmaticis pontificum definitionibus, si hae reipsa infallibiles essent. 4. Satius proinde erit externam obedientiam *provisorie,* ut ajunt, exhibere, ne unitas proscindatur, donec scilicet aut ecclesia non reclamet, aut assensum tacite vel expresse praebeat pontificiis dogmaticis definitionibus: 5. absurdum quippe est affirmare quempiam teneri ad assensum internum praestandum definitioni dogmaticae, quae proponitur ab ea auctoritate cujus infallibilitas de fide non constat; 6. praesertim cum minime compertum sit utrum pontifex ad dogmaticas suas edendas constitutiones consuluerit traditionem ecclesiae romanae. cardinales, clerum, atque alia subsidia adhibuerit, quae tamen necessario adhibenda sunt, ut *ex cathedra* dici possit edita definitio. Ergo.

770. Resp. ad 1. *D.* Cum Petro et mediante Petro ejusque in primatu legitimo successore rom. pontifice, *C.* sine Petro ac immediate, *N.* Ideo enim ex dictis portae inferi non sunt praevaliturae adversus ecclesiam, quia haec fundata est supra firmam petram. quae Petrus est pro quo Christus speciatim etiam oravit. ut in fide confirmaret jugiter ac semper ecclesiam, quam ejus curae commisit. Haec est oeconomia circa infallibilitatem ecclesiae. Numquam Christus, ut alias animadvertimus, aut hanc aut alias praerogativas ecclesiae suae nisi cum Petro ac dependenter a Petro largitus est.

771. Ad 2. *D.* In decisis et in decidendis, *C.* in decisis tantum, iV Alioquin nihil Christus speciali ratione contulisset Petro ejusque successoribus, quod caeteris aeque non fuisset commune. Major difficultas non i» adhaesione ad decisa seu definita consistit. sed in adhaesione ad decidenda

circa quae fidelibus debet tuto innotescere cui parti ex pluribus inter se disceptantibus adhaerendum sit, ne decipiantur. Sane s. Hieronymus Damasum, s. Augustinus Innocentium, s. Cyrillus alex. Caelestinum, aliique omnes non in decisis sed in decidendis apostolicam sedem consuluerunt. Romani ipsi pontifices in suis decretis aut synodicis ad concilia, non decisa sed decidenda proposuerunt, iisque ut suis sese conformarent decretis intermina-
verunt. His addimus novam oriri nunc temporis obligationem adhaerendi doctrinae ecclesiae romanae seu rom. pontificis ex ratione apostolicitatis, postquam scilicet reliquae ecclesiae apostolicae perierunt praecise ex defectu illius adhaesionis quam tenere debebant cum ecclesia romana. [45] Cum enim ecclesia haec sola superstiterit ex proprie dictis ecclesiis apostolicis, jam ab ecclesiis omnibus ad eandem recurrendum est ecclesiam ut hauriant doctrinam apostolicam, utque per participationem apostolicitatis nota perfruantur.

772. Ad 3. *D.* Si ejusmodi infallibilitas pontificia certa esset apud omnes certitudine fidei, *C.* si certa tantum sit certitudine quae exurgit ex vi demonstrationis, A'. Cum enim adhuc impune inter catholicos ipsos quaestio haec agitetur, nullaque expressa seu formalis circa eam prodierit definitio, inde fit, ut non statira veluti formales haeretici declarentur refractarii, donec ad pontificiam definitionem tacitus aut expressus ecclesiae consensus accesserit. Cum enim hic accesserit, ex unanimi catholicorum doctrina, eifugium quodlibet intercipitur. Ceterum contumaces illi jam rei sunt coram Deo et coram ecclesia, atque ob agitatam hanc controversiam sola requiritur formalis declaratio ut abscindantur a totius ecclesiae corpore in foro externo.[47]

773. Ad 4. xV. Ejusmodi externa observantia ac obsequium sine sincero et. interiori mentis assensu turpis esset hypocrisis et simulatio merito ab ipso clero gallicano damnata in jansenianis cum hi celebrem, quem vocant, *casum conscientiae* proposuerunt. [48] Profecto unitas fidei, qua ex apostolo

*e) Etenim ex celebri regula quam tradidit Tertullianus in lib. *De Praescriptionibus* quaerenda est vera Christi doctrina in ecclesiis matricibus sive apostolicis, quae scilicet habuerunt auctores apostolos, ac praecipue in romana ecclesia >.cui totam doctrinam apostoli cum sanguine suo profuderunt," ut idem loquitur ibid. cap. 36. et ad quam *necesse est omnem convenire* ecclesiam, ut ait s. Irenaeus. Cum igitur ceterae omnes apostolicae ecclesiae defecerint, restat ut a romana sede, quae sola hactenus in vera Christi fide superstes permanet, per numquam interruptam pontificum suorum seriem perquirenda sit evangelicae doctrinae veritas, ct cum ea necessario sit fidei unitas conservanda a reliquis ecclesiis, quae ab ea sola possunt apostolicam fidem derivare ex Tertulliani principio. Porro si rom. pontifices errare possent in definitionibus dogmaticis, dum eas ceterae ecclesiae exquirunt, nonne in errorem traherentur ineluctabilem, cum haec unica eis via suppetat sive ad apostolicam doctrinam certo habendam, sive ad apostolicitatis nolam conservandam? Cf. de hoc argumento card. Gerdii in op. cit. *Esame de' moliri della opposiz. alia Dolia* Auctorem fidei, sez. II. art. IV. opp. cd. rom. tom. XIV.

47) Hoc argumentum egregie evolvit Petrus Ballerinius in toties laudato opere *De vi et ratione primatus,* cap. 14. §. 4.

,s) Hoc declararunt episcopi galli, dum aperto professi sunt in litteris ad lunoeen-

captivatur omnis intellectus in obsequium Christi[49], praeter externum obsequium interiorem assensum exposcit, ut omnes in rebus fidei *idipsum invicem sentiamus, et idipsum dicamus omnes* 50; quapropter sine interiori hoc mentis obseqtiio fidei unitas servari nullatenus potest. Absonum porro est ubi de fide agitur praestare assensum *provisorium*. Hoc effugium patribus nostris plane ignotum fuit. 51

774. Ad 5. *D.* Si praeterea auctoritas illa jus non haberet cogendi ad interiorem assensum et obedientiam dogmaticis suis definitionibus, *Tr.* vel *C.* si jus istud divinitus habeat, Y. Porro adversariis ipsis fatentibus, et constanti ecclesiae praxi suffragante, fideles omnes tenentur ex Christi institutione obedire ecclesiae capiti de fide aliquid solemniter decernenti; cum vero ex dictis ejusmodi obedientia, ut vera sit, debeat esse ex corde, interior scilicet et sincera, 'patet, quod quamvis de fide^ aperte non sit rom. pontificem infallibilitate pollere, omnes tamen cogi ad assensum interiorem dogmaticis pontificiis definitionibus praebendum: eo vel magis quod infallibilitas ista morali certitudine constet, et ex hac ipsa interioris obsequii obligatione qua fideles omnes, juxta ipsos adversarios, adstringuntur ad dogmaticas pontificias constitutiones amplectendas, nos eruamus argumentum ad eam infallibilitatem evincendam. 52 Si de fide esset hic articulus, jam illico formales haeretici atque ab ecclesia extorres hoc ipso essent quicumque illis definitionibus refragarentur.

tium X. datis anu. 1653. die 19. Julii, dogmatica sedis apostolicae decreta: ..*Divina aeque ac sumina* per universam ecclesiam auctoritate niti, cui Christiani omnes ex officio *ipsius quoque mentis* obsequinm praestare tenentur / cumque *casus conscientiae* prodiisset, quo pontificiis decretis obedientiae nomine debitum asserebatur externum quidem obsequium, non vero assensus internus, insurrexerunt illico gallicani praesules, praecipue vero Bossuetus et card, de Noailles, remque ad apostolicam sedem detulerunt, ac die 14. Julii 1705 prodiit constitutio *Vineam Domini Sabaoth*. qua declaratum est. obedientiae, quae constitutionibus rom. sedis debetur, non satisfieri *obsequioso,* ut auctores casus vocabant, *silentio,* nec licere professionem ore vel scripto edere, si discordet a sensu et obsequio cordis, in quo sita est *vera orthodoxi hominis obedientia.* Ecclesia gallicana universa eam statim suscepit constitutionem, ac in omnibus dioecesibus publicandam curavit. Cf. op. cit. cap. 13. n. 75.

<') IL Cor. X. 5.

10) Rom. XII. 16; I. Cor. L 10.

5I) Hujus *provisorii* assensus inventor fuit Febronius, dum scripsit definitionibus judiciisque dogmaticis rom. pontificum obsequendum esse *provisorie,* saltem *non dogmatizando contrarium quamdiu non reclamet ecclesia,* apud Ballerin. in *Append, de infallibilitate Pont.* Prop. V. n. 3, 4. Exinde profluxit illud quod Schenkl §. 234. vocat jus quo fruitur rom. pontifex *edendi decreta dogmatica procisoria.* Ita decipiuntur homines! *Provisorie* possemus mentis et cordis obsequio adhaerere errori in fide idque ex praecepto Christi, donec ab eo abduceremur per examen episcoporum, qui ad sanam et catholicam doctrinam rom. pontificem revocare possent. Ecquis devoret haec absurda?

i2) Alioquin difficile omnino est, ne impossibile dicam, conciliare ejusmodi obligationem adhaerendi mente et corde rom. pontificum dogmaticis decretis cum illorum sententia qui tenent, rom. pontificem docen-

775. Ad 6. *D.* Si praerogativa infallibilitatis non esset adnexa primatui Petri ac successorum ejus, *C.* secus, *N.* Jam vero ideo a Christo Petrus ac successores ejus in bonum ecclesiae infallibilitate praediti sunt, quia primatum eis contulit. Cum autem primatus personalis sit, consequitur, non ab ecclesia romana pendere pontificum inerrantiam, sed e converso omnia privilegia quibus fruitur romana sedes, a Petro ejusque successoribus in eam dimanare. Per ipsos fidelibus patefit vera ecclesiae romanae traditio, nec ulla nos necessitas urget inquirendi in media quibus usus sit aut uti debeat rom. pontifex ad solemnes suas dogmaticas definitiones edendas; alioquin semper eludi possent.

propositio m.

Idipsum confirmatur ex facto ipso rom. pontificum, quorum neminem in dogmaticis decretis errasse ostendi potest.

776. Perperam hactenus adlaboratum a nobis esset in adstruenda rom. pontificis infallibilitate, dum ex cathedra quidpiam de fide esse decernit; nisi simul ostenderemus facto ipso perpetuo et constanti numquam rom. praesules in suis dogmaticis constitutionibus in errorem contra fidem dilapsos ësse. Si enim vel unicus ejusmodi error deprehenderetur, appareret omnes adductas probationes in nihilum redactum iri. Huc propterea demum debuimus animum nostrum appellere, uti evinceremus verissime scripsisse s. Agathonem pontificem quod: *Ejus vera confessio a Patre de coelis est revelata, pro qua a Domino omnium beatus esse pronuntiatus est Petrus: qui et spiritales oves ecclesiae ab ipso Redemptore omnium terna commendatione pascendas suscepit: cujus annitente praesidio, haec apostolica ejus ecclesia numquam a via veritatis in qualibet erroris parte deflexa est: cujus auctoritatem, utpote apostolorum omnium Principis, semper omnis catholica Christi ecclesia et universales synodi amplexae.* [1] Quod vero *numquam* factum esse usque ad aetatem suam pronunciavit Agatho, ut nempe *deflexa fuerit apostolica sedes a via veritatis in qualibet erroris parte,* insequentibus saeculis numquam pariter contigisse exploratissima res est, quamque ostendere aggredimur.

leni ex cathedra universam ecclesiam errori contra fidem obnoxium esse. Quomodo haec inter se adversarii componere valeant, profiteor me vere assequi haud posse. Addo in praxi numquam licite obsistere quempiam posse pontificiis dogmaticis judiciis, sub obtentu quod ecclesia juridice contradicere queat pontifici sic definienti. Nam hic casus est impossibilis, cum ecclesia universa semper adhaeserit et adhaereat atque adhaesura semper sit unitatis fidei centro, et ecclesiae unice aposlolicae, seu rom. pontifici capiti suo. Propterea qui refragantur, hoc ipso se rebelles ac refractarios patefaciunt

‘) In epist. ad imp. Constant, apud Harduin. /Ic/rt *cone.* tom. III. col. 1079.

777. Cum vero negativa potius sit ejus probatio, quae tota sistit in erroribus fidei adversantibus diluendis, quibus rom. pontificum nomen aspergi solet, nonnulla praemittenda sunt ut dicendis lumen affulgeat. Quandoquidem vero non do quibuslibet erroribus quaestio est. sed de iis tantum qui in decretis dogmaticis ex cathedra emissis, dum scilicet pontifices universam docerent ecclesiam, iis exciderint, duo efficiant adversarii necesse esset ad pontifices ex cathedra loquentes erroris insimulandos. Deberent *primo* ostendere errorem objectum ita certo fidei errorem esse, nulla ut possit apta interpretatione purgari: *secundo* esse praeterea errorem definitionis dogmaticae, seu definitionis *ex cathedra* latae. Alterutrum enim si desit, multo vero magis si neutrum comprobetur, nulla poterunt ratione adversarii infallibilitatem, quam pontificibus summis adstruebamus, appetere. Porro cum nullus sit penitus error ex tot quorum ab adversariis incusantur pontifices, in quo modo una, modo altera ex recensitis conditionibus, modo etiam ambae non desiderentur, jure concludimus, nullo modo ostendi posse aliquem pontificem in dogmaticis decretis errasse.

778. Priusquam expendamu errores rom. pontificibus impactos, animadvertimus horum catalogum ab initio satis prolixum contextum fuisse ab adversariis pontificiae auctoritatis [2]; deinde valde imminutum. donec contractus est ad duos vel tres tantum. videlicet ad Petri lapsum tum negavit Christum ad lapsum item Liberii, ac demum Honorii. [3] Jam vero ex his iterum seponendi sunt lapsus s. Petri et Liberii; si quidem in lapsu Petri nulla data fuit definitio fidei cum neque ecclesia fuerit tunc temporis solemniter instituta, nec primatus actu collatus s. Petro, sed solum promissus.

') Eum vide apud Bellarminum *De rom. Pontif.* lib. IV. cap. 8 seqq. Magdeburgenscs in solo s. Petro quindecim lapsus enumerarunt. et ita porro in insequentibus rom. pontificibus.

3) Sane Bossuelus in celebri sermone *De ecclesiae unitate* quem habuit ad comitia cleri gallicani die 9. Novemb. 1681. ad unum vel duos pontifices revocat numerum eorum, qui contra morem omnium praedecessorum per vim aut per subreptionem non defenderint constanter, aut non eatis aperte explicaverint doctrinam fidei. Sed juverit textum ejus vere pulcherrimum in medium afferre: »C' est cette éelise romaine, *inquit,* qui, enseignée par saint Pierre cl ses Successeurs, ne *connoit point d hérésie. . .* Les hérésies ont pu y passer, mais non pas y prendre racine. Que contre la coutume de tous leurs prédécesseurs, *un ou deux* Souverains Pontifes, ou par violence, ou par surprise, n'aient pas assez constamment soutenu, ou assez pleinement expliqué la doctrine de la foi; consultés de toute la terre, et répondant durant tant de siècles à toutes sortes de questions de doctrine, de discipline de cérémonies. *qu une seule* de leurs réponses se trouve notée par la souveraine rigueur d'un concile écuménique; ces fautes particulières n'ont pu faire aucune impression dans la chaire de saint Pierre. Un vaisseau qui fend les eaux n" y laisse pas moins de vestiges de son passage. . . . Ainsi Γ église romaine *est toujours cierge; la foi romaine est toujours la foi de I'église:* on croit toujours ce qu'on a cru; la même voix retentit partout; et Pierre demeure dans scs Successeurs le fondement des fidèles. C'est Jésus-Christ, qui l'a dit; et le ciel et la terre passeront plutôt que su parole. · Opp. cit. ed. tom. XV. pag. 501 seq.

in cujus gratia hac infallibllitatis dote praeditus est ipse ac successores ejus.[4] Quod vero ad lapsum attinet Liberii, praeterquam quod non agatur ibi do lidei definitione data ad universam ecclesiam, sed de lapsu personali per subscriptionem vi fraudeque extortam et quidem formulae syrmiensi, quae sensum catholicum praeseferebat, nunc, apud criticos exploratum est ejusmodi lapsum commentitium esse, aut saltem ita dubium, ut nullam adversariis criminandi causam praebere possit.[5] Restat propterea unus Honorius de quo suspicari possimus in errorem incidisse in suis ad Sergium epistolis.

779. Porro Honorium neque astu monothelitarum halhicinatum, neque rem dogmatice definivisse sic vindicamus. Ille in dogmate de duplici operatione ac voluntate errasse dicendus non est, qui aperte et expresse duplicem in Christo pro duplici ejus natura asseruit operationem et voluntatem; quique praeterea eadem illa usus est forma ad dogma hoc asserendum, quae tamquam catholica ab oecumenico concilio cum plausu excepta est. Rursum: ille definitionem dogmaticam dedisse dicendus non est, qui aperte profitetur se nolle quidpiam definire: atqui utrumque constat fecisse Honorium in ipsis epistolis ob quas accusatur.

780. Et sane quoad primum, decretoria sunt Honorii verba: „Quantum ad dogma ecclesiasticum pertinet . . . *utrasque naturas* in uno Christo unitate naturali copulatas *cum alterius communione operantes, atque operatrices confiteri debemus, et divinam quidem quae Dei sunt operantem et humanam quae carnis sunt exequentem 6;*„ et iterum paulo post scribit: „Duas naturas, id est, divinitatis et carnis assumptae, in una persona Unigeniti Dei Patris, inconfuse, indivise et inconvertibiliter nobiscum praedicare propria operantes/' ' Porro hanc fidei professionem commentario etiam addito descripsit Honorius

4) Mirum proinde esi potuisse adhuc archiep. luronensem Aloysium M. de Barral in op. *Défense des Ubertes de Γéglise gallicane et de Γassemblée du clergé de France tenue en JU82.* Paris 1817. pag. 327 seqq. ad ostendendam *fallibilitateni rom. Pontificum* afferre lapsum s. Petri, perinde ac si Petrus cum dixit ancillae ostiariae *non novi hominem istum,* dedisset definitionem dogmaticam *e.c cathedra quam nondum habebat.*

') Cf. Slillingum, *Acta Sanctor,* torn. VL mens. Septcmbr. die 23. *De s. Liberia Pupa Conf. Romae commentarius critico historicus* a pag. 572 ad pag. 632. Item *Dissertaz. critico-sturica* dell'abb. Pietro Corgne tradotla dal franc, *in cui si dimo stra insussislente la pretesa caduta dei santo Papa Liberio con note dei raeeoglitore* in op. *Raccolla di dissertazioni di storia ecclesiastica per opera di Francantonio Zaccaria,* Rom. 1794. tom. X. diss. III. atque ejusdem Zaccaria S. J. *Dissert, de commentitio Liberii lapsu ,* quae prostat in *Thesauro Theologico* Tom. II. part. Π. lib. I. opusc. VI. Quapropter vel ipse Bossuetus fassus est: -J'ai rayé de mon traité *De Ut puissance ecclésiastique* tout ce qui regarde le pape Libère, *comme ne prouvant pas bien ce que je voulais établir.** Cf. apud de Maistre, *Du Pape,* livr. I. chap. 15.

6) Epist. II. apud iïarduin. *Acta* etc. tom. III. col. 1354.

7) Ibid.

ex celebri dogmatica epistola s. Leonis ad Flavianum scribentis: ..Agit enim utraque forma cum alterius communione, quod proprium est; Verbo scilicet operante quod Verbi est. et carne exequentc quod carnis est." § Hoc autem testimonium eum prolatum esset in VI. synodo legati rom. sedis adjecerunt : ..Ecce, benignissime Domine. *manifeste* duas naturales operationes inconfuse et indivise in D. N. J. C. praesens sanctissimus praedicat Pater';" nec ullus repugnavit nisi Macarius arcbiepiscopus antiochenus haereticus monothelita. Quod si in s. Leonis testimonio *manifeste* catholicum dogma de duplici operatione continetur. cur non continebitur in testimonio Honorii, qui non solum eadem usurpavit verba, sed idem praeterea dogma clarius adhuc expressit?

781. Ad alterum vero quod attinet, non minus luculenta verba sunt quibus Honorius declarat se nolle edere fidei definitionem dicens: ..Non nos oportet unam vel duas operationes *definientes* praedicare." 10 Immo tantum abest ut voluerit Honorius detinire unam vel duplicem esse in Christo operationem, ut grammaticis id discutiendum reliquerit: .*fütrum* autem, inquit pontifex, propter opera divinitatis et humanitatis, *una an geminae operationes* debeant derivatae dici vel intelligi, ad nos ista pertinere non debent, relinquentes ea grammaticis." *l Cum igitur Honorius professus sit se nihil definire, cum voces declinaverit unius aut duplicis operationis, patet ipsum noluisse dogmaticam dare definitionem. etsi concederemus dogmaticas esse ejus epistolas, quod alii forsan haud immerito inficiantur. 12

782. Cum igitur ex omnibus qui incusabantur pontificibus duo aut tres, fatentibus ipsis adversariis, supersint, qui cum aliqua veri specie in suspicionem venire possint, et exploratum sit neque hos ipsos in dogmaticum errorem lapsos esse, merito concludimus ex ipso facto evinci inerrandae dono praeditos a Christo esse rom. pontifices ex cathedra definientes. Nec enim absque divini praesidii munere fieri potuit, ut deficientibus ceteris apostolicis ecclesiis omnibus, sola romana sedes ex tot retro saeculis immota perstiterit.

DIFFICULTATES.

783- I. Obj. Saltem Honorius ab errore dogmatico purgari nequit; etenim ipse t. epistolas dedit ad Sergium patriarcham constantinopolitanum. adeo eliquata res est Honorii causa, ut praeter haereticos, uti Garnerius et Baluzius testantur, nullus jam fere sit, qui Honorio haereseos crimen impingat. Vel ipse Natalis Alex, gallicanus acerrimus Diss. II. in saec. VU. prop. HI. statuit, *Honorium ab haeresi tam vere excusari quam pie.* Quid de ceteris rom. pontificibus dicemus quorum accusatio longe levioribus argumentis innititur?

s) Ibid. tom. IL col. 294.

') Ibid. tom. IП. col. 1063.

>°) Epist. II. Ibid. col. 1354.

'*) Epist. I. Ibid. col. 1322.

I2) Cf. card. Orsi op. cit. *De irreformabili·,* etc. Tom. I. part. L cap. 22. art. II. §. 5. Attamen Honorius est magnus, immo unicus gallicanorum Achilles, Bossuetus lapsum Honorii maxime urget. Nunc vero

et proinde ad Cyrum patriarcham alexandrinnm, qui eo mediante eum quoque consuluerat in quaestione fidei, adeoquc dogmaticas. 2. In his vero epistolis probat consilium Sergii et Cyri de indicendo silentio profitentibus duas in Christo operationes. 3. Improbavit epistolam synodicam Sophronii patriarchae hicrosolymitani, quae lecta, et orthodoxa habita est in conc. oecumonico VI. 4. Ineptum esse judicavit *sentire et promere* unam aut duplicem esse in Christo operationem.13 5. Affirmavit se pari animo praedicare quod haereticus monothelita Sergius praedicabat, finem priori suae epistolae his verbis faciens: ..Haec nobiscum fraternitas vestra praedicet, *sicut et nos ea vobiscum* unanimiter praedicamus.··' 14 6. Unam adstruxit in Christo voluntatem dum ait: ,.Unam voluntatem fatemur D. N. J. C.,: 15 7. Nec obest, formulam in specie catholicam Honorium usurpasse, cum exploratum sit eadem formula, iisdemque Leonis verbis usum esse Sergium monothelitam dum in epistola ad Honorium significavit se ad Hcraclium scripsisse ut permaneret „in attrita patrum doctrina, quam omnes consonanter confitentur. . . Unigenitum filium Dei, qui veraciter Deus simul, et homo est, eundem operari divina, et humana: et ex eo uno eodemque incarnato Deo Verbo, sicut jam sumus effati, *inseparabiliter, atque indivise omnem divinam atque humanam operationem* procedere. Hoc nempe nos Leo Dei portitor instruit, manifeste perhibens: *Agit enim utraque forma,* etc. 16;:' nemo tamen propterea Sergium a monothelismo absolvet. Ergo.

784. **Resp.** *N.* A. ad 1. prob. *D.* Quin tamen epistolae illae dogmaticum decretum aut fidei definitionem exhibeant, uti ex dictis luculenter patet, *Tr.* secus, iV. Aliud autem est scriptum aliquod esse dogmaticum, aliud vero in ipso contineri dogmaticam definitionem. Alterum cum altero permisceri nequit. 17

785. Ad 2. *D.* Probat consilium Sergii et Cyri de indicendo silentio ex inconsulta ac improvida oeconomia ab illorum vafritie deceptus, *C.* probat pravum ac subdolum eorum consilium in haeretico dogmate tradendo, quodque adhuc latebat, *N.* Argui enim nequit Honorius in sua agendi ratione cum illis occultis haereticis nisi nimiae credulitatis, atque, ut ajunt, *bonae fidei,* dum putavit illos sincere agere, quando impia moliebantur.

786. Ad 3. Al. Sed cum Honorius fallaci persuasione sibi adblandiretur

13) Epist. II. apud Hard. tom. cit. eoi. 1351.

·<) Epist. I. Ibid. col. 1323.

·») Ibid. col. 1319.

,δ) Ibid, in epist. Sergii col. 1318.

17) Non sine animadversione dimittendum est, quod synodus VL quae saepe adeo *dogmatica* vocavit scripta Sergii, Cyri aliorumque, nusquam tamen loquens speciatim dc Honorii epistolis eas *dogmaticas* dixerit. Hinc Nat. Alex, in cit. Diss, in *Hist, eccles.* saec. VII. prop. II. *privatam* vocat epistolam quam ad Sergium scripsit Honorius, quod ex professo ostendit Roncaglia in animadv. ad cit. Natalis dissertationem; quodque pariter praestitit Thomassinus diss. XX. in syn. sextam n. 8 seqq.

sese orientalibus pacem allaturum, si semel obtinuisset silentium circa voces unius aut duplicis operationis, eodem modo ac vetuit Sergio et Cyro quominus *unam* praedicarent in Christo operationem, ita vetuit Sophronio ne adhiberet vocabulum *duplicis* operationis, ut ex ipsis ejus verbis elucet. 18

787. Ad 4. *D.* Ineptum esse judicavit sentire et promere duas operationes in ordine ad vocabula et praedicationem, *C.* in ordine ad veritatem catholicam, A. Etenim praeterquamquod incertum est utrum vox *sentire* quae ex versione graeca reddita est, reperiretur in originali latino quod periit, patet ex scopo Honorii conciliandae pacis per suppressionem vocabulorum *unius* vel *duplicis* operationis, illam non ad rem ipsam, sed ad vocabula plane referri. Dogma enim catholicum de duplici operatione appertissime professum esse Honorium ostendimus: quamobrem qui fieri potuerit, ut ipse nunc ineptum censuerit *sentire* unam aut duplicem esse in Christo operationem ? 19

788. Ad 5- *D.* Quoad oeconomicum silentium. C. quoad haereticam illorum mentem. A. Ut liquet ex dictis et ex toto contextu, cujus prolata verba necessario inferunt silentium hactenus commendatum.

789. Ad 6. *D.* Unam adstruxit in Christo voluntatem *humanam* ad exclusionem pugnae inter carnem et spiritum, *C.* divinam et humanam, seu *divino - humanam, N.* Idque constat 1. ex verbis immediate insequentibus; pergit enim Honorius: ..Quia profecto a divinitate assumpta est nostra natura, non culpa: illa profecto, quae ante peccatum creata est, non quae post praevaricationem vitiata. . . Nam lex alia in membris, aut voluntas diversa non fuit, vel contraria Salvatori. · 20 Constat 2. ex locupletissimis testibus, Joanne abbate, qui erat Honorio a secretis, ejusque nomine epistolam exaravit; Joanne IV. Honorii ab anni dimidio successore in apologia, ac s. Maximo martyre tum in disputatione cum Pyrrho, tum in epistola ad Marinum.21

790. Ad 7. *D.* Formulam catholicam et Leonis verba etiam usurpavit Sergius ad facilius decipiendum Honorium. *C.* eo quod catholice sentiret, *N.* Nihil porro est quod magis excuset Honorium detegatque vafritiem haeretici Sergii, quam ipsa agendi ratio ab isto erga illum adhibita. Cum enim

’*) Praeter allata Honorii verba, non minus clare quod contendimus evincunt quae pontifex profert, ut Sergio ac Sophronio suadeat repudiare novas voces, quae ..noscuntur, ut ipse loquitur, sanctis Dei ecclesiis scandala generare; ne parvuli aut duarum operationum vocabulo offensi, sectantes nestorianos nos vesana sapere arbitrentur: aut certe si rursus unam operationem D. N. J. C. fatendam esse censuerimus, stultam eutychianistarum attonitis auribus dementiam fateri putemur." Apud Hard. loc. cit. coi. 1323.

1 ’) Cf. Ballerin. *De ci el rat. prim.* cap. 15. §. 9. num. 35. in noL 1.

•°) Apud Hard, loc, cit. col. 1319 et 1322-

21) Ci. quae scripsimus in Traci. *De Incarnat,* part. II. cap. 3. art. 4. prop. uu. n. 484 seqq. una cum adnotation. quae illuc referuntur.

desperaret se fucum ei facturum, ei haereticum quod intus latebat virus evomuisset, simulavit catholicam fidem, seque zelo catholicae ecclesiae permotum , atque hinc, indicendum esse silentium ostendere Honorio nisus est. Quod vero dissimulabat cum Honorio, vaferrimus veterator patefaciebat Heraclio et Cyro. 22 Quid porro diversa haec Sergii agendi ratio cum Honorio ab ea quam idem sectatus cum ceteris est, significat, nisi quod probe sciret aliam prorsus Honorio inhaesisse mentem circa catholicum dogma a sua, quam propterea tegere sategit? Catholicus igitur Honorius et catholica mente fidem expressit·, contra vero Sergius fuit haereticus, et haeretica mente catholice locutus est.

791. II. Obj. Si ita se res habet, erravit ergo concilium oecumenicum VI. quod 1. sexies damnavit Honorium, actione nempe XIII.·, eo quod ejus epistola ad Sergium *dissentanea* sit a patribus23, mentemque Sergii in omnibus sit secutus ac dogmata confirmaverit24; quod ejus epistola in unam eandemque impietatem cum scriptis haereticorum concurrat23: Act. XVIII. quod per eum perinde atque per alios daemon disseminaverit haeresim unius voluntatis et operationis 28: ibid, quod praedicaverit unam voluntatem et operationem 27; et rursum ibid, quod secutus sit Theodorum, Sergium, Pyrrhum etc. 28 2. Anathematizavit Honorium, ut haereticos reliquos quorum nomina e sacris diptycis expunxit, ejusque epistolas una cum scriptis Sergii, Pyrrhi etc. flammis addixit. Ergo.

792. Resp. *N. A.* Ad 1. prob. seu probationum seriem *D.* Ex his evincitur Honorium damnatum fuisse ob oeconomicam dispensationem suam, *C.* ob errorem in fide, V. Non aliud colligitur ex ejusmodi damnatione, quam quod Honorius perversis aliorum consiliis conniverit, non resistendo uti par erat, sed per imprudentem silentii jussionem malum fovendo. Hoc silentio abusi haeretici a dogmate catholico de duabus voluntatibus et operationibus

praedicant, el docent ac docturi sunt unain voluntatem el unam operationem in dispensatione Jesu Christi Dei nostri, anathema.*· Ex quibus videtur colligi el Honorium docuisse una cum ceteris unam in Christo voluntatem unatnque operationem. At difficultas evanescit si observetur cum Garncrio, eamdem unice oriri ex ratione interpunctionis. Nam anathema prius dicitur omnibus nominatiin recensitis; tunc adjecto puncto subditur: *Omnibus haereticis anuthema.* Iterum adjecto puncto: *Qui praedicaverint et praedicant* etc. *anathema:* uti reipsa legitur cum hac ipsa interpunctione apud Harduinum loc. cit.

Ul patet ex Eclhesi vulgata sub Heraclii nomine et auctoritate, cujus tamen verus auctor fuit Sergius. Eam cf. apud Baronium ad ann. 639. n. 9. qui integram exhibet, nec non ex ejusdem Sergii epist. ad Cyrum apud Harduin. loc. cit. coi. 1310.

,3) Apud. Harduin. loc. cit. coi. 1331.

’·) Ibid. col. 1334.

’4) Ibid. col. 1354.

îe) Ibid. col. 1398.

-7) Col. 1414. Locus hic difficilior videtur; etenim postquam commemorati sunt a concilio Theodorus, Sergius, Honorius, aliique, prosequitur concilium: ..Omnibus haereticis anathema, qui praedicaverunt et

’’) Ibid. col. 1422.

populos sensim sine sensu abducere moliebantur. Igitur non haeresis assertae sed fotae reus fuit; non consensionis cum haereticis, sed inconsultae dissimulationis. Cumque dote infallibilitatis in fide asserenda utpote ecclesiae primas praeditus esset, non confirmavit fratres suos, juxta munus sibi a Christo Domino demandatum. Hanc stetisse concilio mentem in damnando Honorio, praeter Leonem II. in epist. ad Constantinum imperatorem, ubi causam affert cur et ipse concilii sententiam confirmans anathematizet „et Honorium, qui, inquit, hanc apostolicam ecclesiam non apostolicae traditionis doctrina illustravit, sed profana proditione immaculatam maculari permisit **;“ seu etiam uti scribit ad episcopos Hispaniae: „Qui flammam haeretici dogmatis non, ut decuit apostolicam auctoritatem, incipientem extinxit, sed negligentia confovit[30];” praeter Leonem, inquam, testem habemus locupletissimum imperat. Constantinum Pogonatum, qui assidue synodi actionibus interfuit, nec parum causam catholicam juvit. Hic porro cui optime perspecta erat synodi mens, loquens de episcopis qui ecclesias perverse gubernarunt: .„Hi sunt, inquit, Theodorus qui fuit Pharan episcopus; Sergius qui fuit nostrae a Deo conservandae regiae urbis antistes, ad haec et Honorius qui fuit antiquae Romae papa, hujusmodi haereseos *confirmatory* qui etiam sui extitit oppugnator.” [31] Ex quibus patet eum vocare *confirmatorem* haereseos propter inconsultam oeconomiam, eumque praeterea arguere quod secum ipse pugnet, quia cum catholice reipsa sentiret in litteris, non iis tamen animis, quibus ad profligandam haeresim opus erat, et egit et locutus est.[32] Certo si quis singula objecta concilii loca expendat, nec unum offendet in quo dicatur anathema Honorio eo quod unam docuerit in Christo voluntatem.

793- Ad 2- Responsio patet ex dictis. Receptum siquidem antiquitus fuit, ut *haereticorum* nomine significarentur tam haeretici proprie dicti, quam eorum fautores[33]; cum vero monothelitarum fautorem, etsi deceptus, se exhibuerit Honorius, ideo a concilio ut haereticus damnatus est; ejus nomen e diptycis expunctum; scripta igni addicta eo quod ceteris exitium importaverint. Ita porro se gessit VI. synodus quia nullum peccatum est quod fidei catholicae quovis modo noceat in quod ecclesia animadvertere non possit. [34]

*’) Apud Harduin. coi. 1475.

10) Apud. Labb. conc. tom. VI. coi. 1247. Licet haec ipsa jam dederim in Tract, cit. *De Ineam.* l. e. Attamen ut plena hic haberetur de Honorii causa disceptatio, nec cogerem lectorem ad ea sibi comparanda ex illo tractatu, iterum illa hic in ejus commodum subjeci.

ai) In *Edicto* apud Harduin. loc. cit. coi. 1447.

32) Cf. Joann. Garnerium S. J. in *Appendice ad notas capitis II. libri Diurni rom. Pontificum,* §. 6. n. 65 seqq.

33) Cf. Ibid. n. 69.

3·) Ex his patet necesse haud esse ad tuendum Honorium, ut confugiamus sive ad vitiata acta cone. VI. sive ad epistolas imperatoris et s. Leonis II. supposititias etc. uti nonnulli etiam ex recentiorihus facere consueverunt. Omnes enim petiliores

794. De ecclesiae ejusque supremo capite, romano pontifice, hactenus, Quanti autem interfuerit haec prolixius fortasse disseruisse tum alias, tum praecipue in reliquis quas proposuimus tractationis hujus partibus, quisque facile intelliget.

critici, ut recte observat Roncaglia in *Animadv.* ad cil. *Dissert.* Nat. Alex, inaniter defendi Honorium fatentur ab haereseos nota illi inusta, ex ratione quod acta sextae synodi ad nos adulterata pervenerint; quoniam hodie vix est, ut subdit card. Orsi l. c. cap. 26, qui Honorium in sexta synodo reapse damnatum fuisse neget. Sane qui legerit Garnerium in cit. Appendice, sibi facile persuadebit, nullo modo de ejusmodi adulteratione aut epistolarum suppositione vel tenuem suspicionem admitti posse.

Qui plura cupit de Honorio, ac de rom. pontificis infallibilitale universim, adeat quas identidem commemoravimus optimorum auctorum fontes, Non possumus tamen quin heic praecipue commendemus opus illud, quod hac ipsa de re Gregorius XVI. Pont. Max. quem diu sospitem incolumemque Deus servet, jampridem, dum in minoribus esset, evulgavit titulo: *Il Trionfo della santa Sede e della Chiesa contre gli assalti de novatori comballuti e respinti con le stesse loro armi,* Roma 1799; quodque recens et pluries recusum, ac gallicc etiam, germanice, hispanice atque hollandice versum magnum ubique plausum excitavit. In hoc quippe opere praeclarissimus auctor ea logicae methodi severitate, ea argumentorum vi ac doctrinae copia pontificiam infallibilitatem, adversus neotericos e janseniano grege, vindicavit, ut rem plane confecerit. Ita nempe Gregorius XVI. quadraginta et amplius abhinc annis divinas sedis illius praerogativas strenue propugnabat, quae aeternae providentiae consilio ab eo, nil tale cogitante, deinceps erat tenenda, ac tanta cum sapientia atque apostolici animi robore gubernanda.

TRACTATI S DE LOCIS THEOLOGICIS

pag-

Lectori benevolo..... 3

Prooemium..... 5

Sectio Prior. De Ecclesia Christi 8

CAPUT 1. De Christi ecclesiae institutione, et origine 8

Prop. I. Christum ecclesiam instituit et fundavit, ut per eam et in ea sui cultores inediis idoneis essent instructi ad aeternam salutem sibi comparandam 9

Prop. II. Ecclesia a Christo instituta anterior est quavis scriptura..... 18

CAPUT II. De Christi ecclesiae constitutione 28

ARTICULUS I. De anima ecclesiae..... 30

Prop. Omnes et soli justi pertinent ad ecclesiae animam 31

ARTICULUS II. De ecclesiae corpore....35.....

Prop. I. Ad corpus ecclesiae, seu ad visibilem ecclesiam spectant omnes Christi fideles tara justi quam peccatores 36

Prop. II. Ecclesiae corpus constituitur ex hiérarchie divina ordinatione instituta, et ex laicis; seu constat ex clericis et laicis. divino jure ab invicem distinctis 45

ARTICULUS III. De mutuo inter ecclesiae animam et corpus commercio....57.....

Prop. Mutuum existit inter animam et corpus ecclesiae commercium. quo ipsam supernatural! modo jugiter vivere, et agere certissime deprehenditur....59.....

CAPUT III. De ecclesiae notis 70.....

Prop. I. Verae Christi ecclesiae notae sunt unitas, sanctitas, catholicitas et apostolicitas....71.....

De nota unitatis..... 73
De nota sanctitatis..... 76
De nota catholicitatis..... 77
De nota apostolicitatis..... 79
Prop. IL Recensitae verae ecclesiae notae soli romanae ecclesiae et competunt et competere possunt, quae proinde ex eisdem sola vera esse ecclesia Christi dignoscitur 105
Unitas, sanctitas, catholicitas et apostolicitas ecclesiae romanae.....106
Praedictarum notarum defectus in omnibus societatibus quae non communicant cum ecclesia romana 111
CAPUT IV. De ecclesiae dotibus..... 165
ARTICULUS I. De ecclesiae indefectibilitate..... 166
Prop. Ecclesia Christi est indefectibilis.....166
ARTICULUS IL De ecclesiae infallibilitate..... 172
Prop. I. Ecclesia Christi est infallibilis in iis omnibus quae ad fidem ct morespertinent..... 173
Prop. II. Ecclesia est pariter infallibilis in factis dogmaticis decernendis.....193
ARTICULUS III. De auctoritate ecclesiae.....204
Prop. Ecclesia divinitus accepit potestatem independentem atque supremam sanciendi per leges exteriorem disciplinam, cogendique fideles ad earum observationem. et coercendi salutaribus poenis devios et contumaces 208
Sectio Posterior. De Romano Pontifice.....223
CAPUT I. Dc Petri primatu.....224
Prop. I. Christus contulit Petro primatum honoris et jurisdictionis in universam ecclesiam, cui propterea eum caput praefecit - - - - - - - 224
Prop. II. Eadem veritas evincitur ex traditione - - - - 252
Prop. III. Petrus jurisdictionis primatum in universam ecclesiam immediate a Christo, non autem ab ipsa ecclesia accepit..... . - - - 262
CAPUT II. De Petri primatus in Christi ecclesia perpetuitate 272
Prop. I. Primatus Petro collatus ex Christi institutione debuit in ecclesia post illius obitum in perpetuum perdurare 272
Prop. IL Petrus Romam venit, atque hujus urbis episcopatum instituit rexitque usque ad obitum suum . . . 279
CAPUT III. De natura et juribus primatus romani pontificis 312
Prop. I. Primatus auctoritas qua divino jure pollet rom.

pqntifex. guiqoritas. est episcopalis. quae omnes complectitur Christi .fideles etiam episcopos..... 313

Prop. 1L Romanus pontifex vi sui primatus suprema auctoritate. gaudet, in omnes episcopos etiam in generali svnodo collectos ?..... 321

Prop. III. Ad solum rom. pontificem vi sui primatus spectat concilia oecumenica cogere. iis praesidere, eaque confirmare 334

Prop. TV. Decreta d.ogmatica concilii oecumenici confirmati a rom. pontifice irreformabilia sunt ex se seu ante consensum et acceptationem ecclesiae 345

Prop. V. Commentitia est. ac naturae primatus pontificii prorsus adversatur nuper invecta inter jura primatus essentialia et accidentalia sive accessoria distinctio . . 358

CAPUT IV. De Romani Pontificis primatus dotibus . . 368

Prop. I. Romanus pontifex ex cathedra definiens in rebus fidei et morum infallibilis est. ejusque dogmatica decreta. etiam antequam accedat ecclesiae consensus, sunt prorsus irreformabilia: prout in primis sacrae Litterae ostendunt..... 371

Prop. II. Eadem veritas evincitur ex sensu traditional! . . 376

Prop. III. Idipsum confirmatur ex facto ipso rom. pontificum, quorum neminem in dogmaticis decretis errasse ostendi potest 389